

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

1905-10-10

R.1063

ANNALES

ECCLESIASTICI

AB ANNO MCXCVIII.

UBI DESINIT

CARDINALIS BARONIUS,

AUCTORE

ODORICO

RAYNALDO

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTERO.

Accedunt in hac Editione

NOTÆ CHRONOLOGICÆ, CRITICÆ, HISTORICÆ,

QUIBUS RAYNALDI ANNALES ILLUSTRANTUR, SUPPLENTUR, EMENDANTUR,

AUCTORE

JOANNE DOMINICO MANSI

LUCENSI

CONGREGATIONIS MATRIS DEI

Tomus Decimusquartus.

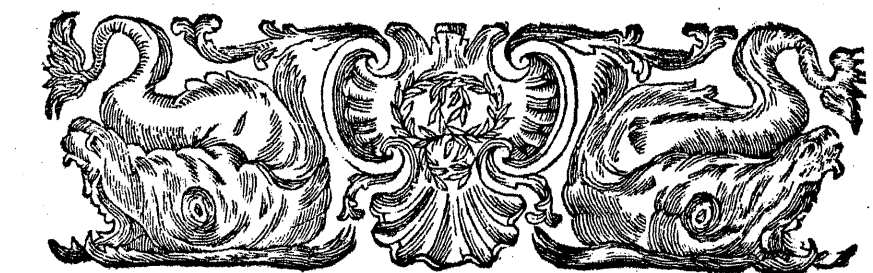
LUCÆ

Typis LEONARDI VENTURINI MDCCLV.

De Superiorum Licentia.

ANNALES ECCLESIASTICI.

JESU CHRISTI
ANNUS
1542.

PAULI PAP. III.
ANNUS
9.

CAROLI V. ROM. IMP.
24.

I.
MS. Car.
Spad. 10.
15. p. 668.

ANNO Christi millesimo quingentesimo quadragesimo secundo indictione quintadecima, collabentibus Christiani Imperii rebus, Turcis (oppressa Hungaria (Germaniæ imminuentibus Francisco Gallorum Rege nova in Carolum V. bella movente, grassante latius hæresi, ac Lutheranis, fallaci concordie specie, majora diffidia constare, ac Principes Catholicos ab Ecclesiæ Catholicæ obsequio divellere annitentibus: Pontifex re communicata sæpius cum Senatu Cardinalium, rejectis inanibus colloquiorum ludibriis Concilium Ecumenicum indixit in Tridentina Germaniæ Civitate. Qua vero occasione hæc Civitas post multas consultationes electa fuerit, modo est dicendum. Spiræ igitur celebranda erat Dieta, cujus initium, ut fuerat denunciatum, prima die Januarii erat futurum; quare Pontifex Morono Episcopo Mutinensi, in Germaniam pro reformatione illius Cleri Nuntio destinato, præcepit, ut Spiram accedens ageret cum illis Principibus de multis publicis negotiis, & præcipue de designanda Civitate pro concilii celebratione, & cum sequenti Instructione dimissus fuit.

II.
MS. Car.
Spad. 10.
15. p. 668.
Instructio
data Mo-
rono In-
terauntio
in Ger-
mania.

*Venerabilis Frater. Cum multæ, & graves curæ animum nostrum his temporibus, ob maximas calamitates, in quas incidit Christiana Respublica, & ob ingentia, & evidenciam pericula, quæ nobis instare videntur, nullius tamen rei cura magis nos premit, quam hujusce in Religione seditionis ortæ in Germania nobilissima, & potentissima, ac puræ orthodoxæ Christiani-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.*

*na pietatis conservandæ desiderium, pro qua ruenda, non solum opes omnes, sed vitam quoque libenter impendere parati sumus. Idcirco cum primum superioribus mensibus ex literis dilecti filii Cardinalis Contareni intelleximus, desperandum fore, ut in Ratisbonensi conventu aliqua iniri posset concordie ratio, conservata Religionis puritate, confestim ex consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, constitimus celebrare generale concilium superioribus annis indictum. Postmodum vero hortatu, atque consilio Christianorum Principum, in hanc usque diem dilatum, & quia solum, & presentaneum remedium huic morbo mendendo esse semper duximus, hanc nostram de celebratione concilii sententiam, per præfarum Legatum significari curavimus Cæsari primum, ac deinde reliquis Principibus, ac præsertim Ecclesiasticis. Placuit hæc nostra sententia Cæsareæ Majestati, reliquisque Principibus omnibus, ut par erat in tam necessaria causa, propterea quoniam putabamus non solum opportunum, sed propemodum necessarium esse, ut in Ecclesia Christiana in Clericorum Ordinibus reformatio fiat multarum rerum, quæ ut temporis longitudine, & humanis omnibus accidere solet, in deterius prolapsæ sunt, ut quoad fieri potest, ad pristinum Christianum statum reducantur, hac etiam ratione certo scimus, & Deum magis propitium nos habituros esse, & Christianum populum meliorem, magisque orthodoxæ pietatis cultorem. Idcirco eisdem literis injunximus præfato Legato nostro, ut operam daret, quod fieret hujusmodi, quam optamus, Christiana reformatio in Germa-
A
nia*

nia Provincia nobis charissima, quemadmodum iam institimus, ut fiat in hac nostra Romana Curia, & in universa Italia, ac demum in aliis Christianis Nationibus.

III.

Allocutus est Legatus Episcopus, qui conventui interfuerunt, nonnullaque eis proposuit animadvertenda, & corrigenda, hilari animo hæc nostra per Legatum facta adhortatio ab omnibus suscepta est, adeo ut etiam petierint sibi dari in scriptis, quæ ore fuerunt a Legato dicta, quorum exemplum, quamvis putemus habere, qui aderant, erit tamen hic colligatum. Nihil præterea potuit a Legato agi ob temporis brevitatem, fuit etiam, cum iam conventus esset, dissolvendus, innovatum a Cæsare, & Principibus Catholicis fœdus Catholicum defensivum, quod tamen Legato ostensum non fuit. Idcirco cum summopere cupiamus, ut ea quæ bene cæpta sunt, perficiantur, decrevimus, Venerabilis Frater, te in Germaniam mittere, cuius probitatem, & prudentiam, singularemque fidem iam diu perspectam habemus, ad quas accedit, maxima, quæ præditus es, rerum Germanicarum experientia, & non mediocris illis Nationis erga te benevolentia, quamobrem speramus, non mediocrem fructum ex opera tua percepturos nos esse in ea Provincia, quæ præcipue nobis est cordi. Cæterum, quamvis arbitremur omnia, quæ ad hæc, quæ designamus, conficienda facere ante tibi explorata esse ob peritiam, quam habes rerum Germanicarum, nihilominus, ut petitioni tuæ satisfaciamus, ac semper in promptu habeas animum nostrum, curavimus hæc brevem formulam nostrorum mandatorum tibi perscribi, in quam possis intendere oculos in quavis rerum, quæ tibi agendæ occurrunt.

IV.

Ac primum, sicut nos nunc Divinum auxilium imploramus, ita te monemus, tibi quæ præcipimus, ut in exordio cuiusvis tractationis, seu rei, quam aggressurus sis, invocas Deum Optimum Christum Redemptorem Nostrum, ut fauceat tuis cæptis, tuasque actiones dirigat in viam suam. Et quoniam tria sunt, ob quæ te potissimum in Germaniam mittimus, celebratio sancti Concilii Generalis, Reformatio Ecclesiarum, perfectio Catholici fœderis paucis ea perstringimus, quæ nobis occurrunt circa unumquodque eorum, & a postremo incipiemus. Putamus nos in fœdere Catholico defensorio comprehensos esse, cum anno superiori initum fuit, super quo confectæ fuerunt literæ publicæ a Notario; idcirco non existimamus, secundum hoc posterius fœdus necessarium fuisse. Verum quoniam maxime cupimus fœderis huius observationem, & augmentum, & voluntatem no-

stram, & animi promptitudinem omni significatione testari contendimus, tibi mandamus, ut nostro nomine dicas Principibus Catholicis in fœdere comprehensis, paratissimos nos esse novum hoc Ratisbonense fœdus ingredi, verum non posse approbare has super hoc fœdere confectas leges, cum nonnulla in eis contineantur, quibus assentiri pro persona, quam gerimus, minime possumus, portionem quoque impensarum faciendarum, pro fœderis conservatione, nobis assignatam, quartam scilicet partem, neque vires nostras ferre posse, neque iustitiam admittere. Idcirco tibi præcipimus, ut novæ literæ [si Principibus fœderis ita videbitur] nostro nomine conficiantur, quibus restatum sit omnibus, nos liberrime, novum hoc fœdus ingredi, cum conditionibus, & clausulis tantum pertinentibus ad mutuam defensionem in rebus Religionis, quam iuraturi semper pro viribus sumus, nulla habita mentione de portione ad nos pertinente, vel si opportunum videbitur, ut fiat mentio portionis, sextam partem non transgredieris, sicut in fœdere contra Turcas inito cum Cæsare, & Veneris sumus obligari.

V.

Quoad reformationem Ecclesiæ, & Ordinis Ecclesiastici, quoniam novimus longe melius, & magis secundum pietatem Christianam omnia fieri, quæ fiunt animo lubenti, quam coacto, & etiam quoniam scimus, omnes eos Episcopos Venerabiles Fratres nostros, pro officio eorum debito, & prudentia, proque nature bonitate, & generis nobilitate per se promptos esse, & paratos ad hanc reformationem, idcirco volumus, ut in hac parte potius indices, & præferas, coadjutores, & cooperatores eorum a nobis delinatum esse, quam ex-actorem eorum officii, & capitula, quæ requisitus ab eis Legatus dedit in scriptis, si servantur, non putamus exiguam partem reformationis factam fore, horum exemplum, quamvis putamus te habere, hic tamen alligatum mittimus, quod si quæ tibi videbuntur, illis addere, poteris id agere pro tua prudentia, & probitate, at si in quapiam re tibi videbitur, opus esse majori auctoritate, quam præstare poteris ex facultatibus, quas his tibi concessimus per Breve, confestim facias nos per literas certiores, nulla enim in parte volumus tuæ operæ deesse, aut utilitari nobis charissimæ Nationis: & ut melius queas juvare hoc Religionis negotium, tecum mittimus Doctorem Scorum, & alios nonnullos viros peritos, & valde pios, qui tibi pareant, quos a nobis petivisti, & quorum opera non parum adjuvanti actionibus tuis præstare poterit.

Reliquum esset, ut de celebratione Con-

VI.

cilio

cilio ageremus, verum quoniam Serenissimus Rex Romanorum per Comitem Huguevolam Oratorem suum, a nobis quedam petiit abs te in hoc conventu Spirensi agenda nostro nomine, ac ei respondimus, quæ nobis videtur res ipsa exigere. Idcirco antequam de Concilio dicamus, perpaucis hæc perstringamus. Petiit a nobis per præfatum Legatum Serenissimus Rex duo; Primum, ut in hoc conventu ita nos cum Protestantibus gereremus, ut faciliores redderentur, ac promptiores ad auxilia præstanda contra Turcas. Petiit deinde, ut in hoc conventu Spirensi significarem Principibus, & Statibus Imperii quidnam nos præstituri sumus in auxiliis contra Turcas, ac petiit instanter, ut polliceremur ampla, & magna auxilia, ut nostro exemplo Principes Imperii, & Status promptiores essent, ad majora etiam, quam in animo habituri pro se essent auxilia præstanda. Ad quæ respondimus, nos credere Principes, & Status omnes, tam Catholicorum, quam Protestantium pro sua gravitate, & constantia, non defuturos us auxiliis, quæ sunt pollicita in conventu Ratisbonensi pro defensione Germaniæ eorum Patriæ, nos quoque semper paratissimos futuros ad omnia, quæ Serenissimo Regi possunt aliqua in parte prodesse, præsertim in hac contra Turcas expeditione, ac ideo tibi injunximus, ut humanum, & Christianum animum ostendas Protestantibus, non hostilem, sed eorum salutis cupidum. Quantum vero pertinet ad aliquam concessionem, vel tolerantiam, non posse honeste, nec debere [quamvis universa auctoritas a Christo sit nobis concessa] cum celebratio Concilii instet, quippiam in his omnibus agere absque deliberatione, & consilio generalis Concilii.

VII.

Quantum pertinet ad auxilia, quæ præstaturi sumus, respondemus, nos paratissimos esse ad præstanda maxima ea, quæ poterimus, nullisque rebus parcituros in tam magno Reipublicæ Christianæ periculo. Verum non posse nos certam summam statuere, quippe qui nesciamus, quo imperus Turcarum intendant, nam norunt omnes Italiani omnem, ditionem Sanctæ Ecclesiæ, & Romam ipsam maximis periculis expositam esse, si Turca supra, vel infra Italianam aggredere, quod eum facturum maxime verendum est: quamobrem cogimur rebus nostris prospicere, ac ideo offerimus, quæ poterimus omnia quam maxime, certa tamen polliceri, non possumus. Præterea Illustrissimo D. Granuello Consiliario Majestatis Cæsareæ, disimus, & putamus significata fuisse Majestati Cæsareæ a prædicto Granuello, nisi [quod Deus avertat] res nostræ in tam magnum periculum. Eccl. Tom. XXXIII.

lum deductæ essent, ut potius ab aliis, auxilia petere, quam præstare possemus.

VIII.

Quo autem ad Concilium celebrandum, nos constantissime persistere in nostra sententia omnino celebrandi Concilium, nec ulla ratione ab ea posse dimoveri, & quoniam cupimus interesse, vel si aliæ causæ cogèrent nos non interesse, saltem non longe abesse. Idcirco non putamus commodum locum Concilii celebrandi esse Germaniam, ad quam ob gravem ætatem nostram non possumus accedere, tum ob longitudinem itineris, tum ob Cæli mutationem, deinde non mediocriter nos moveret, quod cum utrinque in his controversis Religionis accensi sint animi Germanorum, si res ibi tractetur, magnum periculum immineret, ac ex contentionibus magis, ac magis eorum animi utrinque inflammarentur, & ad majores seditiones, & discordias deveniretur, & fortasse ad arma, quod maxime abhorremus, cum præcipue aspiciamus constituere pacem in Christiano Populo, & vitare omnino quascumque discordiæ occasionem. Desideramus tamen, quantum fieri potest, consulere commoditati illius Nationis nobis dilectissimæ. Idcirco eis nostro nomine dices, videri nobis Mantuam Civitatem, sitam in radicibus Alpium iuxta Germaniam, commodissimam esse Concilii celebrationi, cuius ager fertilissimus est, & Civitas amplitudine, & commoditate Hospitiorum satis esse poterit cæteris Episcopis, qui conventuri sunt. Verum quoniam veremur, ne non privata Principe, qui sui juris sit, ob præstam fortasse ab eius Tutoribus non ita facile nobis concedatur: Idcirco post Mantuam, Ferrariam nobis videretur commoditate, aliisque quæ possunt haberi, præferenda; Est ipsa ampla, agrum habet fertilissimum, deinde vicinitate Padi amplissimi fluvii, ex omnibus fere Oppidis sitis in Alpibus, & Appennino omnes res commeatarum gratia, facile eo deferri queunt. Sed quoniam ea quippe Civitas, quamvis sit Ecclesiæ feudum, non est immediate sub potestate nostra constituta, nec exploratum habemus Principis animum, nihil enim nobis visum est cum eo agere, priusquam intelligamus sententiam Germanorum Principum, & Statuum, non possumus eam certissime, & indubitate offerre, quod si eis placeret Placentiam, aut Bononiam, amplissimæ Civitates omnium rerum copia instructissimæ, præcipimus tibi, ut alteram earum offeras pro Concilii celebratione, ex eo, quod speramus non mediocrem fructum percepturos esse. Tempus enim a nobis determinatum dies Pentecostes inest, ut Synodus, quæ in Spiritu Sancto congreganda est, congregetur etiam diebus illis, qui sunt

A 2

Spi-

Spiritus Sancto ab Ecclesia dicati, & quibus ut descendit e Caelis, ita quoque dignetur descendere in Synodum congregatam in suo nomine.

Hæc sunt, quæ nobis visa sunt tibi significanda esse, & præcipienda, reliqua vero quæ ad hanc nostram intentionem intendunt, poteris tu, pro tua prudentia, & rerum Germanicarum experientia, ad hanc nostram intentionem accommodare. Deus Optimus Maximus, Christusque ejus Unigenitus Filius sit semper tecum, & omnes actiones tuas dirigat in sui honorem, & conservationem Sanctæ Catholice Ecclesiæ Romanæ. Apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris die VIII. Januarii MDXLII. Pontificatus Nostri Anno VIII.

IX.

Germaniam petit Moronus ista Instructione munitus, ibique nona Februarii Dietæ initium datum est, cui loco Imperatoris Rex Ferdinandus ejus Frater præfedit, Orationemque habuit de subsidii adversus Turcas, tam militaribus, quam nummariis exhibendis. Misit ad hunc conventum Spirensis Rex Gallie Franciscus Olivarius, supplicum Libellorum in Gallia Regia Magistrum, subjectisque literis extremo superiore mense exaratis, ad Imperii Germanici Ordines significavit, se ex Budensi clade gravem dolorem traxisse, rogavitque, ut Regia mandata proponenti benignas aures præberent.

MS. Francisci Car. Barberini sig. 2678. p. 98. Epistola Regis Gallie ad conventum Spirensis.

Reverendissimis, Illustrissimis, Amplissimis, Inclutis, Magnificis, & Spectabilibus Sacri Romani Imperii Principibus Electoribus, cæterisque Principibus, atque Ordinibus Spirensis conventum habentibus, Consanguineis, Amicis, & Fœderatis charissimis salutem plurimam dicit Franciscus Dei gratia Francorum Rex.

Postquam de illa clade apud Budam accepta nuntium ad Nos allatum est, pro nostra præstanti in communem Rempublicam Christianam, ac gentem Germanicam voluntate, fuimus commoti, paulo post cum accepimus vos convenituros, ut de Summa Reipublicæ conservande consulere-ritis, nihil nobis antiquius fuit, quam ut istuc mitteremus, quod eramus statim facturi, si visum vobis fuisset maturius conventum habere: mittimus ad vos igitur, qui vobiscum de re tota convenire, atque statuerè possit, Franciscum Olivarium Equitem auratum, Libellorum supplicum in Regia nostra Magistrum, atque a sanctiore nostro consilio Dominum de Quilers, quibus certa mandata ad salutem Reipublicæ Christianæ, Nationisque Germanicæ spectantia dedimus vobis proponenda, quos petimus, ut benigne audiat, eisque fidem adhibeat, &c. XIX. Decembris MDXLI.

Habita est ab Olivario Regio supplicum libellorum Magistro, postridie Idus Februarii in Principum consessu oratio, in qua post expositam multis verborum officii Regii animi erga Germanos propensionem, addidit non lacerandum Turcam pro Buda, & Pesto recuperandis, cum eæ Urbes milite, & comætu essent munitissimæ, sed potius vicinas Arces necessariis ad propulsandum hostem instruendas, nec potentissimum hostem temere provocandum: pacem itaque, si ea frui liceat, bello antefendum, si vero armis cum Turca decertandum sit, hortatus est, ut sublatis diffidiis, quæ hæcenus Germaniam lacerarunt, vires pro defendenda Religione conjungerent.

Orationis habitæ a Gallo Oratore summa.

Non videtur e re Germaniæ, atque adeo Reipublicæ Christianæ hoc tempore, id est dissipata Ecclesiarum Germanicarum concordia, flagrantibus diffidiis, abalienatis invicem mentibus Hungarorum per diffidia, & factiones non minus perturbatis, bona parte illarum Germanicum Imperium aversante, denique toto Orbe Christiano misere divulso proritare Turcas per inauspicatum bellum, ut Buda, ac Pestum, Hungaricasque Urbes recuperemus, quas illi omni arte, ac studio munitas incredibili tormentorum apparatu, & insuper comætu, ut credere par est, abunde instructas, ingentibus, & fortissimis præsidiiis obrirent, hanc esse viam compendiarium ad perdendos exercitus. Deinde cum ita visum fuerit, facile fore illis per universas alias, nostris forte delapsis, & diutina militia fractis, vi obsidionem solvere, vel comæatum invadere, quod si ad prælium ventum erit, & dabitur illis vincere, antequam copias, nova tormenta, novasque pecunias cogere liceat, irrupturos illos in Germaniæ viscera, ibi cladem, & vastitatem miserabilem facturos, & more gentis, agmina capriworum utriusque sexus abducturos esse. Germaniam continuis militum delictibus exhaustam, ut inde tutius esse, Urbes eas, quæ inter Budam, & Austriacos interjacent limites, omni studio, ac ratione munire, illuc undique comætus ex agris corvehere, quo in tuto sint validissima præsidia imponere, & omnino eadem agere in Bohemia locis scilicet maxime opportunitis, quæ omnia sunt factu facilia, & non magnis sumptibus indigent, & in præsens tutissima sunt, neque enim committendum esse, ut dum ferociter, minusque prudenter, tam formidandum hostem provocamus, tempore tam non idoneo, ita Rempublicam Christianam præcipitemus in extremas miseras: primum nobis

X. Franciscus Belcar. l. 23. n. 7. & 8.

Oratio Francisci Olivarii Regis Gallie Oratoris in conventu Spirensi.

nobis nostra esse munienda, ac constituenda, antequam invadamus in ea, quæ ille tot præsidii obrinet. Nihil esse tam pestilens, quam consilium præceptis, & periculosa plenum alea, hoc scilicet tempore, quo maxime si unquam alias veris consiliis indiget Respublica Christiana, nam quamlibet temeritatem non periculum, sed ruinam secum trahere, quodcumque iam spei superest nobis, id præcipue situm esse in Germanis, tanto magis cavendum, ne per hujusmodi inimpetivissima consilia tanta nobis spes pereat, præstare in res paulo secundiores curare sese, & expectare, donec Germanicæ, atque adeo Christiani Orbis per concordiam paulo firmiores res factæ sint; illis sic dissipatis vix posse sperari victoriam, itaque si per Turcas liceat quiescere, ac pace frui, certe pacem bello præponendam, sic tamen, ut interim non solum constituantur, atque firmentur quæcumque supersunt nobis, quemadmodum antea dictum est, sed insuper quia per imparatos nihil recte geri potest, primo quoque tempore conferantur, eligantur milites, conscribantur exercitus, denique hujusmodi apparatus ratio ineatur, quæ excipiendo tanto hosti sufficiat, si forte contingeret illum vim parare adversum vos, aut ulterius arma promovere, hæc omnino esse faciendæ, etiam si ille maxime verbis pacem ostentaret, si modo ditionibus vestris tuto frui velitis, hæc agentes non posse circumveniri. Quod si non licet vobis per Turcam pace frui, non esse dubitandum, quin vi, ac armis agendum sit, sed quoniam neque multum præsidii positum est in armis, neque vestra diutius stare possint, si vos adverso Deo discordes esse pergitis, serio ante omnia curandum esse, ut ille vobis placatus fiat, & sinceram concordiam e caelesti illa Sede mittat, hoc prætermisso frustra humanis consiliis pugnari adversus impendentem Domini vindictam, per hæc flagella trahere ad concordiam, dum sanare cupit, non perdere. Ergo implorandam prona, ac supplici mente Omnipotentem illam Domini misericordiam, quæ nunquam non patet ex animo petentibus; precandam, ut ex illo lucis supercaelestis fonte haustas scintillas immittat in animos nostros utriusque excæcator, quibus tandem agnoscamus in Scripturis sensum Divini Spiritus, & concordibus animis amplexemur: purgandam mentem, quæ præterita scelera oderit, tota erecta sit in Deum, ab illo pendeat, illius tantum gloriam siciat, in utilitatem proximi totam se intendat, ac exerceat, atque intrepide quæcumque pericula subire parata sit pro Patria, immo vero pro Christi Religione ab

impiorum iugo asseranda, hilariter exponere se quicumque labori, chariores enim nos esse illi, quam nos nobis ipsis. Hanc mentem si dederit Dominus, ut certe daturus est bona fide rogantibus, primo pacem Domini habituros, quæ superat omnem sensum, deinde concordiam inter vos nullo negotio coituram, sine qua nec Imperium vestrum, nec ulla omnino Respublica, quamlibet florentissima, vel tantillum consistere potest, sed quo maturius dissidia hæc componi queant inter vos, jam nunc publicam pacem, ac securitatem per omnem Germaniam edicite sancientiam, hic enim primus ad concordiam gradus, interim res vestras, utcumque constituet, deinde, si quæ sunt, quæ videntur obstare concordie, qualiacumque hæc fuerint, primo quoque tempore amolenda, sic stratam viam fore ad concordiam, & breve iter ac expeditum. Hæc Christianissimo Regi videri in præsens utilissima, hæc admonere libere, ut sincerum amicum, & verustissimo fœdere conjunctum, denique sanguinis Vestri Principem, rogare, ut proinde ea boni consularis, sicut ille candido animo affert, nihil aliud spectans, quam publicam Germaniæ tranquillitatem, & hujus Sacri Imperii salutem, ac dignitatem, quam & hoc tempore, & post hæc semper curaturus sit omni studio, conatu, gratia, auctoritate, denique quibuscumque unquam equis, atque honestis rationibus licebit, idque sanctissime vobis polliceri.

Hæc oratio (inquit Franciscus Belcarius) in bonam partem accepta non fuit, Rex enim Franciscus Pannoniam Turcis in prædam relinqui velle videbatur, ut Cæsar pro defendenda mox Germania sollicitus, res Italicas pro derelictis habere cogeretur. Nulla enim subsidia pro repellendo Turca obtulerat Gallus, & cum jactaret Legatos, qui missi ad Solymannum ac cæsi erant, propterea missos, ut Solymannum ab invadenda Hungaria averteret, contrarium tamen constabat ex literis notis arbitrariis scriptis, quarum explicationem Vastius vi extorserat: Fregotium missum ad Venetos, ut Senatum a Cæsarea societate abalienaret; Rinconem missum ad Solymannum, ut illum, ad bellum Cæsari terra, marique inferendum, incitaret. Itaque Olivarius (addit Belcarius) a Germanis cum sua consultatione quodammodo contemptus, nec æquis auribus auditus ante conventum dimissus in Galliam rediit.

Moronus vero vigesima tertia Martii in conventu Spirensi productus, Pontificia mandata, quibus erat instructus, proposuit, quibus nimirum legibus fœderi

L. 23. n. 8.

XI. Moroni ad dietam Spirensis accessus.

deri

deri catholico accedere vellet, maximamque Pontificii animi alacritatem pro conjungendis auxiliaribus armis explicuit; ut Germania Turcicam tyrannidem ferocientem retunderet. Refert Belcarius, cum varii rumores de bello Turcico spargerentur, nec quo barbarus irrumperet, certum, atque exploratum esset, Paulum III. pollicitum esse, si Cæsar ipse expeditionem educeret adversus Turcam, quinque millia peditum submissurum; sin vero alius præfesset cum imperio exercitui, mille quingentis stipendia supeditaturum. Promissa ornavit, auxitque operibus; cum enim Elector Brandeburgensis gerendo in Turcas bello præfectus fuisset, Paulus Pontifex tria millia peditum duce Paulo Vitellio, & sexcentos equites præfecto Sfortia Pallavicino egregie instructos submisit.

L. 23. n. 9.
Concili-um Tri-denti ce-lebrandum pro-ponitur.

De concilii celebrandi loco deligendo exortæ deinde sunt difficultates, cum Cæsar, & Ferdinandus, Rex ne Lutheranos Principes exasperarent, Italicas urbes pro concilio congregando non admitterent; itaque Pontifex de his certior factus, licet arbitraretur nullum opportuniorum locum, quam intra limites Italiae pro cogensa Synodo inveniri posse, tamen ut Cæsaris & Ferdinandi Regis voluntatibus se accommodaret, Tridentum proposuit, ut celebrando concilio opportunum, vel Cameracum, quod in Cardinalium Senatu longe commodius Patribus visum est, propter exterarum gentes, quæ facilius in eam Urbem se conferre possent, in limite proximo Gallia & Germaniæ, & a Turcicis tumultibus longinquo, ita ut nec a Gallis, nec a Germanis repudiari posset.

XII.

Audita igitur a Dieta Nuntii propositione, qua Tridentum ad concilii celebrationem exhibebatur. Ferdinandus (ut ait Belcarius) cæterique veteris persuasionis, sive religionis Principes, Cæsarisque Legati gratias egerunt & si in Germania concilium celebrari non possit, Tridentum non displicere declararunt. At Protestantes, qui verbo quidem Concilium urgebant, re ipsa nihil magis fugiebant, neque concilium a Pontifice indictum, neque locum, neque quod ulla in Decreto Pontificis mentio fiat, probant. Si hoc est, se quodammodo Concilii dominos constituere volunt. Dimissus est Spirensis Conventus III. Idus Aprilis decretumque editum, quo de communi consilio, supremum Christiani adversus Turcas exercitum imperium Joachimo Brandeburgensi Electori delatum est; at quoniam in eo omnia ad bellum Hungaricum necessaria constitui non potuerunt, alter Conventus Procerum in-

dictus est Norimbergæ ad Idus Julii.

Pontifex, postquam illi nuntiatum fuit, Dietæ Tridentinam urbem pro cogendo concilio placuisse, die decima tertia Augusti concilium indicere decrevit. Sed cum tempus nimis arctum visum fuisset, post nonnullas consultationes ter habitas, tandem die vigesima secunda Maii Bulla firmata fuit, quam postea in festo Sanctorum Petri & Pauli Pontifex publicavit, indixitque initium concilii fore in solemnitate omnium Sanctorum, ut subiectæ testantur literæ.

Paulus Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Initio nostri hujus Pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam magnam bonitatem, Dei Omnipotentis providentia nobis commisit, cernentes jam tum in quas perturbationes temporum, quorūque incommoda rerum fere omnium nostra pastoralis sollicitudo, & vigilantia esset vocata, cupiebamus quidem mederi Christianæ Reipublicæ malis, quibus illa jamdudum vexata, & propemodum oppressa est, sed ipsi etiam, ut homines circumdati infirmitate, ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus, nam cum pace opus esse intelligeremus ad liberandam, & conservandam a plurimis independentibus periculis Rempublicam, omnia invenimus odii, & dissensionibus plena, dissentientibus præsertim Principibus inter se, quibus summa rerum pene omnis a Deo permessa est: cum unum ovile, & unum pastorem Dominici esse gregis ad integritatem Christianæ Religionis, & ad Cælestium bonorum spem in nobis confirmandam necessarium esse duceremus, Schismatis dissidiis & Hæresibus erat Christiani nominis divulsa jam pene, & lacerrata unitas; cum tutam, atque munitam ab infidelium armis, atque insidiis Rempublicam optavimus, nostris erratis, nostraque cunctorum culpa, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hungaria vexata, conceptum, & meditarum contra, Italiani, contraque Austriam, & Illyricum terra marique bellum: cum impius, & immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret, nostrorumque inter se odia, & dissensionem suam rei bene gerendæ occasionem duceret. Igitur, ut dicebamus, in tanta hæresum, dissensionum bellorumque tempestate, tantisque excitatis fluctibus, cum essemus ad moderandam, & gubernandam Petri naviculum vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus, primum conjecimus in Domino cogitatus nostros, ut ipse nos nutrirer, animumque nostrum firmitate, & robore, mente, & consilio, sapientia-

Tridentum Dietæ placet.

XIII. Arch. Vat. fig. num. 3232. P. 16. Ext. in ms. Acta Conc. Trid. sub Paul III. Bullar. in 4. Pauli III. Bull. 33. Bulla convocationis Concilii Tridentini.

que instrueret; deinde animo repetentes, Majores nostros sapientia admirabili, & sanctitate præditos, sæpe in summis Christianæ Reipublicæ periculis remedium optimum, atque opportunissimum Ecumenicæ concilia, & Episcoporum generales Conventus adhibuisse; ipsi quoque animum ad habendum generale concilium adjecimus, exquisitisque Principum sententiis, quorum nobis videbatur, utilis in primis, & opportuna ad hanc rem esse consensio, cum eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere invenissemus, Ecumenicum Concilium & generalem eorum Episcoporum, aliorumque Patrum ad quos pertineret, Conventum in Civitate Mantuæ indiximus Anno Incarnationis Domini, sicut literis, & monumentis nostris testatur, & milleimo quingentesimo vigesimo septimo, Pontificatus Nostri tertio ad X. kalendas Junias inchoandum; spem prope certam habentes fore, ut cum illic in nomine Domini essemus congregati, ipse, sicuti promisit Dominus Matthæi 18. in medio nostrum asfuturus, & bonitate, ac misericordia sua omnes temporum, procellas, omniaque pericula spiritu oris sui facile depulsurus esset; sed ut semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primum contra omnem spem, & expectationem nostram denogata fuit nobis Mantuana Civitas, nisi aliquas condiciones subiremus ab institutis Majorum nostrorum ac conditione temporum, nostraque, ac hujus Sanctæ Sedis, ac nominis Ecclesiæ dignitate, libertateque, prorsus alienas, quas in aliis nostris literis expressimus. Quapropter alium invenire locum, aliamque deligere Civitatem necesse habuimus, quæ cum non statim nobis occurreret idonea, & apta, ad sequentes kalend. Novembris prorogare concilii celebrationem fuimus coacti. Interim servus, & perpetuus hostis noster Turca ingenra classe Italiam adortus aliquot Oppida in littoribus Apuliæ cepit, vastavit, diripuit, prædas hominum delegit; nos in maximo timore, & periculo omnium munitendis littoribus nostris, finitimisque auxilio juvandis fuimus occupati, nec tamen interea destitimus consulo, & hortari Christianos Principes ut de idoneo habendi concilium loco quid sentirent, nobis exponerent, quorum cum essent incertæ variæque sententiæ, tempusque diutius, quam erat opus, videretur extrahi, nos optimo animo, atque ut arbitramur consilio, Vicentiam elegimus, Urbem copiosam, & Venerorum, qui eam nobis concedebant virtute, autoritate, potentia, tum aditu patentem, tum statim omnibus liberam, atque tutam in primis se haberent. Sed cum jam tempus longius progressum esset, novaque Urbis e-

lectione omnibus significari convenerit, jamque kal. Novembris appetentes facultatem hujus divulgationis excluderent, Hyemisque esset propinqua, rursus altera prorogatione tempus concilii differre in proximum sequens Ver, Maiique futuras kal. compulsi fuimus. Quare firmiter constituta, atque decreta, cum & nos ipsos, & cætera omnia, ad cum bene agendum, Deo juvante, celebrandumque Conventum nos paravimus, plurimumque reputantes interesse cum celebrationis concilii, tum universæ Christianæ Reipublicæ Christianos Principes pace inter se, & concordia consentire, Charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Christianissimum Regem Franciscum duo precipui Christiani nominis firmamenta, atque subsidia orare atque obsecrare institimus ut ad colloquium inter se, & nobiscum una convenirent, quorum quidem apud utrumque literis, Nuntiiis, & a latere nostro missis ex Venerabilium fratrum nostrorum numero Legatis sæpissime egeramus, ut ex similitate, & dissidiis ambo in unum fedus, & piam amicitiam vellent convenire, labentibusque succurrere Christianis rebus quarum servandarum cum esset illis potestas a Deo tributa, si id non agerent, & ad commune Christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris, & severa ratio ab eis reddenda esset, qui aliquando precibus nostris annuentes, Niciam se contulerunt, quo nos quoque longum iter, & senili ætati nostre vehementer contrarium, Dei, & pacis conciliandæ causa suscepimus, neque prætermisimus; interea cum tempus Concilii præstitutum, kalendæ videlicet Maiæ appropinquarent, tres Legatos summa virtutis, ac autoritatis a latere nostro, de numero eorumdem fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Vicentiam mittere, qui initium concilii facerent, Prelatosque undique venientes exciperent, & ea, quæ judicarent esse opus, agerent, & tractarent, quoad nos ab itinere, & negotio pacis reversi omnia accuratius dirigere possemus. Interim vero in illud sanctum opus, maximeque necessarium, tractationem videlicet pacis inter principes, incumbimus, & quidem omni animi studio, omni pietate, & diligentia. Testis est enim Deus, cujus freti clementia nos meritos itineris, & vite periculo exposuimus: nostra testis conscientia, quæ nihil habet in hac re quidem, in quo nos arguat, aut prætermittas, aut non quæstas ad pacificandum occasiones: Principes ipsi testes, quos tam sæpe, tamque amanter Nuntiiis, literis, Legatis, monitis, hortatu, precibusque omnibus obsecravimus, ut similitates deponerent, ut societatem coirent, ut

Christi-

Christiana reipublica, in maximum, & propinquum iam adducte discrimen, omnibus studiis, & subsidiis opitularentur. Jam vero testes illæ vigiliae, atque curæ, illi diurni, nocturnique animi nostri labores, gravesque sollicitudines, quas ob hanc rem, & causam plurimas jam suscepimus, nec tamen ad optatum exitum nostra consilia, & acta adhuc perducta sunt; ita enim visum Deo est, quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum, ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil, quod esset nostro Pastoralis officio debitum, in hac re omisimus. Quod si qui sunt, qui actiones pacis nostras in aliam interpretentur partem, dolemus, quidem, sed tamen in dolore nostro gratias Deo Omnipotenti agimus, qui ad exemplum, & doctrinam patientiæ nostræ voluit Apostolos haberi dignos, qui pro nomine Jesu, qui pax nostra est, contumeliam pateremur. Verum in illo confesso, colloquioque nostro, quod Nicie habitum est, & si [peccatis nostris impediendis] inter duos Principes vera, & perpetua pax non potuit confici, Induciæ tamen decennales factæ sunt, quarum opportunitate nos sperantes, & sacrum concilium commodius celebratum iri, & deinde ex concilii autoritate perfici posse pacem apud Principes institimus, ut & ipsi venirent ad concilium, & Prælatos suos præsentés ducerent, absentesque accerterent; qui cum de utroque se excusassent, quod & ipsi redire in regna sua necesse esset, & Prælatos, quos secum habuissent, itinere, atque impendiis fessos, atque exhaustos recreari, & refici oporteret, nos hortati sunt, ut aliam quoque prorogationem temporis habendi concilii decerneremus, qua in re concedenda cum essemus aliquantum difficiles, literas interim a Legatis nostris, qui Vicentiæ erant, accepimus, transacto jam, ac longius præterito concilii ineundi die, unum vix, aut alterum ex externis Nationibus Prælatum Vicentiæ se contulisse, quo nuntio accepto, cum videremus eo tempore nulla iam ratione haberi concilium posse, ipsis Principibus, ut differretur tempus agendi concilii usque ad sanctum Pascha diemque Festum Dominicæ Resurrectionis indulsumus, cuius nostri præcepti expectationisque decretae literæ Genue anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo octavo IV. Kal. Julii factæ, publicatæque sunt, atque hanc dilationem eo propensius fecimus, quod pollicitus est nobis uterque Princeps, Legatos suos Romam ad nos se missurum, ut ea, quæ ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicie ob brevitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodius coram nobis agerentur, & tra-

starentur, & ob hanc rationem etiam a nobis ambo petierunt, ut hæc pacificationis procuratio concilii celebrationi præponeretur, cum ipsum concilium, pace facta, multo deinde utilius, & salutaris Christianæ Reipublicæ futurum esset; semper enim hæc pacis spes nobis injecta, Principum nos voluntatibus assentiri hortata est, quam spem vehementer ausit post discessum a Nicia nostrum ipsorum duorum Principum inter se benevola amicaque congressu, quæ maxima cum nostra lætitia a nobis intellecta confirmavit nos in bona spe, ut tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas, & vota pacis acceptæ esse crederemus. Hanc igitur pacis conclusionem cum & expeteremus, & urgere-mus, nec solum duobus antedictis Principibus, verum etiam charissimo in Christo filio Nostro Ferdinando Regi Romanorum videretur, actionem Concilii, nisi pace facta, suscipi non oportere, cunctique a nobis per literas, suosque Oratores contenderent, ut alias rursus temporis prorogationes faceremus, præcipue autem instaret Serenissimus Cæsar, promississe se demonstrans iis, qui a Catholica unitate dissentiant, operam suam apud nos interpositurum, ut aliqua concordie ratio iniretur, quod ante suam in Germaniam projectionem apte non posset fieri. Nos eadem semper spe pacis, & tantorum Principum voluntate adducti, cum præsertim cerneamus, ne ad dictum quidem Resurrectionis Festum alios Prælatos Vicentiæ convenisse, prorogationis nomen jam fugientes, quod tam sæpe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis Concilii, ad Nostrum, & Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendere maluimus, itaque fecimus, & de suspensione huiusmodi literas ad singulos suprascriptorum Principum X. die Januarii MDXXXIX. dedimus, sicut ex illis perspicue potest intelligi: ea itaque suspensio necessario per nos facta, dum tempus illud magis idoneum a Nobis, pacisque aliqua conclusio expectaretur, quæ & dignitatem posita, frequentiamque Concilio, & Christianæ Reipublicæ præsentiorum salutem erat allatura. Christianæ interea res in deterius prolapsæ sunt, Hungaris [Rege ipsorum mortuo] Tercam vocantibus, Ferdinando Rege bellum in eos movente, Belgis ad defectionem a Cæsare ex parte quadam incitatis, cuius defectionis comprimenda causa magno benevolæ inter eos voluntatis iudicio transiens, in Belgas Serenissimus Cæsar, & illinc deinde in Germaniam profectus, Conventus Germaniæ Principum, & Civitatum trahendæ ejus, quam dixerat, concordie causa habere cepit. Sed cum spe

spe pacis iam deficiente, ille quoque modus curandæ in conventibus, tractandæque concordie ad majores porius discordias concitandas aptus esse videretur, inducti sumus ad pristinum Concilii generalis remedium reverti, idque per Legatos nostros S. R. E. Cardinales ipsi Cæsari obtulimus, quod etiam postremo, & præcipue in Ratisbonensi conventu egimus, cum illic dilectus filius Noster Gaspar Tit. S. Præsedis Cardinalis Contarenius Summa doctrina, & integritate Legatum nostrum ageret. Nam cum id, quod ne accideret antea veriti eramus, ex ejus conventus sententia peteretur a nobis, ut ab Ecclesiæ dissentientium quosdam articulos tolerandos declararem, quoad per Œcumenicum Concilium illi excuterentur, deciderentur, idque nobis ut concederetur, neque Christiana, & Catholica veritas, neque nostra, & Sedis Apostolicæ dignitas permitteret, palam porius Concilium, ut quamprimum fieret, proponi mandavimus: neque vero in alia unquam sententia, & voluntate fuimus, quam ut primo quoque tempore Concilium Œcumenicum, & generale congregaretur: sperabamus enim ex eo & pacem populo Christiano, & Christianæ Religionis integritatem posse recuperari: verumtamen id cum bona gratia, & voluntate Christianorum Principum habere volebamus, quam voluntatem dum expectamus, dum observamus tempus, (absconditum tempus beneplaciti tui o Deus!) aliquando tandem decernere compulsi sumus, omne esse tempus beneplacitum Deo, cum de rebus sanctis & ad Christianam pietatem pertinentibus consilia ineuntur. Quapropter videntes maximum quidem animi nostri cum dolore rem Christianam quotidie in periculum ruere, Hungaria a Turcis oppressa, Germanis periclitantibus, cæteris omnibus metu, mororeque afflictis, nullius jam Principis consensum expectare, sed tantum Dei Omnipotentis voluntatem, & Christianæ Reipublicæ utilitatem attendere constituimus.

Itaque cum Vicentiæ amplius non haberemus, cupere-musque tum universæ Christianorum Saluti, tum Germanicæ Nationis incommodis in eligendo per nos novi Concilii habendi loco consulere, aliquotque locis propositis, ipsam Tridentinam Civitatem ab his desiderari videremus, nos et si in citioribus Italia commodius omnia tractari posse judicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem paternæ charitatis defleximus. Itaque Tridentinam Civitatem elegimus, qua in Civitate Œcumenicum Concilium ad proximas vexturas Kal. Novembris haberetur, idoneum locum illum statuentes, quo ex Germania

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

quidem, aliisque Germaniæ finitimis Nationibus facillime, ex Gallia, Hispania, cæterisque Provinciis remotioribus non difficulter Episcopi, & Prælati convenire possent: dies autem Concilii ea a nobis spectata est, quæ spatium in se haberet & publicandi per Christianas Nationes nostri huius decreti, & facultatis omnibus Prælati ad veniendum tribuendæ. Quo minus autem annum tempus præfiniremus, mutando Concilii loco, sicut quibusdam constitutionibus alias præscriptum est, ea res fuit in causa, quod longius extrahi spem sanandæ aliqua in parte Christianæ Reipublicæ, quæ tot detrimentis, & calamitatibus affecta est, nolimus, & tamen videmus tempora, agnoscimus difficultates: quid sperari possit ex consiliis nostris incertum intelligimus. Sed quia scriptum est Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet, magis Dei clementiæ, & misericordiæ confidere, quam nostræ imbecillitati diffidere constituimus. Sæpe enim fit in bonis operibus incipientis, ut quod humana consilia non valent, Divina virtus efficiat. Hujus igitur Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac Beatorum ejus Apostolorum Petri, & Pauli auctoritate, quam nos quoque in terris fungimur, freti, atque subnixi de Venerabilium item fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, & assensu, sublata, & mora suspensione, de qua supra commemoratum est, quamper præsens tollimus, & amovemus, sacrum Œcumenicum, & generale Concilium in Civitate Tridentina, loco commo- & libero, omnibusque rationibus opportuno ad Kal. proximas Novembris anni præsentis ab Incarnatione Domini MDXLII. incipiendum, proseguendum, & eodem Domino adjuvante ad ipsius gloriam, atque laudem, & Christiani totius populi salutem absolvendum, perficiendumque indicimus. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Domini MDXLII. xi. kal. Junii anno VIII.

De hac indictione Concilii Pontifex Cæsarem, & Reges certiores fecit, quo argumento extant literæ ad Joannem Lusitanicæ Regem, quibus Christianæ Reipublicæ gravissima pericula exposuit, ad quæ propulsanda Concilio opus foret, & ad quod promovendum, ut Regiam operam conferret, exoravit.

Rogatus quoque est a Pontifice Ferdinandus Romanorum, Boemiæ, & Hungariæ Rex, ut Præfules in Regni sui, & Principatibus constitutos, necnon Germanos urgeret, ut Tridentum pro celebrando Concilio proficiscerentur.

Meminit de his literis Angelus Mas-

B sa-

XIV.

farellus, additque humanissime fuisse responsum a Ferdinando, se Oratores amplissimis fultos mandatis ad Concilium decreturum, cum gravissima rerum mole pressus, ad id (ut gerebat in votis) se conferre non posset.

XV. Significavit etiam Pontifex Canonicis, & Capit. Tridentino indictionem Concilii per Othonem Truchses, quem Nuntium ad Dietam Norimbergensem demandabat pro eadem causa Concilii.

Functus est munere suo in Norimbergensibus comitiis Cubicularius Pontificius Waltpurgensis Dynasta, atque diploma Pontificium de indicto ad kal. Novembris Concilio Tridentino promulgavit: Principes vero Catholici, tum Ecclesiastici, tum Civiles, ut antea in Spirensibus, mandata Apostolica pio, & grato animo exceperunt, ut constat ex subjecto eorum responso.

Responsio conventus Norimbergensis MDXLII. mense Augusti ad intimationem Concilii per Nuntium.

XVI. MS. Francisci Card. Barberini fig. 2677. n. 26. Conventus Norimbergensis gratias agit Pontifici ob indictum Concilium.

Sacri Romani Imperii Principum Electorum Consiliiarii, alique ejusdem Imperii Principes, & Ordines, in hisce Imperialibus comitiis congregati, tam exhortationibus Vestris, nuper coram Serenissima, & Invictissima Romanorum, & Hungariae & Bohemiae Regia Majestate Domino Nostro Clementissimo, & eidem habitis, quae ex tenore Bullae Apostolicae coram eis lectae intellexerunt praefatum Sanctissimum Dominum nostrum indictionem Concilii Oecumenici, & generalis in Civitate Tridentina ad kal. Novembris proxime futurae celebrandi, iam antea Romae generaliter publicatam, Majestati Regiae, Sacrique Imperii Principibus, & Statibus specialiter intimare, paternoque affectu hortari, & rogare voluisse, quatenus Majestas Regia, & Principes, posthabitis aliis curis, eidem Concilio personaliter interesse velint; Archiepiscopos autem, Episcopos, Abbatas, caeterosque Praelatos Ecclesiasticos nihilo minus commonefacere, vigore iurisjurandi Sedi Apostolicae praesenti, Concilio huiusmodi universali intersint, & assistant, ac huiusmodi quidem generalis Concilii indictionem, publicationem, & insinuationem, Principes, & Ordines huius Sacri Imperii, necnon absentium Consiliiarii, & Oratores, gratis omnino animis suscipiant, non ignorantes, quanta cum iactura iam aliquot annos varia in Religione nostra Catholicae dissensiones, & controversiae suborta sint, & quoties operatum, petiitumque fuerit Concilium illud Oecumenicum, & generale, indici, & celebrari, quae etiam difficultates, & impedimenta circa ejusdem ce-

lebrationem subinde occurrerint; quamobrem Sanctitati Suae ingenues agunt, & habent gratias, quod omnibus difficultatibus postpositis, Sacrum Oecumenicum, & generale Concilium dictis loco, & tempore celebrandum decrevit, quo quidem si unquam antea, certe hisce quoque novissimis temporibus, Ecclesia Dei tot tantisque calamitatibus afflicta, innumerisque periculis exposita, plurimum opus habet. Proinde iidem Principes, & Status, cum toties indici, & celebrari Concilium desideraverint, prout Recessibus, seu decretis multorum Imperialium Conventuum de hoc plenius continetur, ac novissimis in Comitiis Spirensibus etiam in Tridentinam Civitatem pro loco Concilii designandam consenserint, eidem Concilio, aut personaliter, aut iusto aliquo impedimento praepediti saltem per legitimos suos Nuntios, & Procuratores adesse, & interesse curabunt. Deum Optimum Maximum humiliter rogantes, ut in hoc pio, ac necessario proposito celebrandi Concilii Sanctitatem Suam clementer confirmet, largiaturque, ut quod nomine suo captum est, ab ipso suscipiat incrementum, sublatisque diffidiis, & erroribus universis, ac Christiana concordia redintegrata, sibi placitum consequatur effectum.

Deputati Principum Electorum, aliorum Principum, & Ordinum Catholicorum Norimbergae congregatorum.

Haec Catholici. At Protestantes, in eadem pertinacia, ac perfidia obduruere, ut vellent esse Concilii domini, non rei violatae Religionis, Impostorum deliramenta impia conciliorum decretis anteferrent, supremam in coadunando concilio Pontificis auctoritatem denegarent, omnemque confessionis rationem eluderent. Dissolutus est conventus exeunte Augusto, actumque de expeditione in Turcas educenda, lato xxv. Augusti de ea re decreto.

XVII. Dum Pontifex ardentissimo studio ad indictum concilium celebrandum, comparandaque ad id necessaria incumberet, humani generis hostis, permittente Deo, cujus sunt intercrutabilia iudicia, crudele ac funestissimum bellum, ut Synodum continentibus piorum votis expetitam disturbaret, accendit. Cujus origo ex Fregosii & Rinconii Oratorum Gallicorum caede in ditione Caesarea patrata superiore anno manavit, qui non apparatu Regiis Oratoribus digno, sed cultu simulato per Padum navigio vehebantur. Franciscus enim Rex ultionem tanti flagitii poposcit a Caesare, concepta ea opinione, eam caedem consentiente ipso factam, vel imperio Mediolanensis Praefecti procuratam, at-

atque adeo injuriam sibi illatam sarciri aequo jure postulabat, ac querebatur pactas jam ante nuncupato Sacramento inducias violatas fuisse. At Imperator contendebat purum se esse atque immunem ab eo scelere, nec illi aliqua ratione assensisse, nec Authores caedis deprehendi posse, ut supplicio afficerentur. Quare exardescitibus in dies odiis res in bellum atrox erupit; ac Caesar in literis reditis ad Pontificem, qui illum precibus maximis urserat, ut cogenda Synodo operam conjungeret, Pontificio prius studio erga Rempublicam Christianam collaudato, mox gravissimas querelas adversus Galliae Regem effudit, quas cum Regis Galliae Apologia Belcarus Episcopus Metensis fuisse descripsit.

XVIII. Paul. Jov. l. 41.

Maranum occupant Galli, & Venetos contra Imperatorem sollicitant.

Amorum istorum Principum studium erant, animos aliorum Principum ad se allicere: at Rex Franciscus Turcarum Imperatorem Solymannum omni officiorum genere studuit sibi conjungere, & occasione accepta ex rebellione terrae Marani, Venetos, ut foedus contra Caesarem secum inirent, pertentavit. In paludibus Venetis Austriaci, jam triginta annorum lapsu, terram Marani possidebant, at tunc aliqui hujus terrae incolae Germanisterrae custodibus ejectis, Regem Galliae, cujus militare signum in moeniis erexerant, in Dominum receperunt, introducto nomine Regis in terram Petro Strozio perduellium Florentinorum capite: quare, cum Germani arma pararent ad illius terrae recuperationem, Episcopus Tridentinus, cui hujus belli cura demandata fuerat, a Pontifice Triremes, quas in Anconitano Portu habebat, petiit. Cui respondit Pontifex, sibi necessarias pro tendis maris Hetrusci littoribus, ac in ea controversia pacis interpretationem cum Gallo Rege, ac Venetis auctorum.

Dilecto filio Christophoro Electro Tridentino.

Dilecte fili salutem. Recepimus literas tuas Venetiis datas, super occupatione Oppidi Marani, de quo nos antea audiveramus, maximamque perinde ac debuilimus, molestiam, ac sollicitudinem accendimus, cum Serenissimi Romanorum Regis nostri in Christo filii charissimi causa, tum ob commune periculum, quod in hoc verti nemo non videt, quamobrem egimus super hoc statim, omni qua potuimus instantia, ac studio, & cum Christianissimi Regis, & cum Veneto Oratore existentibus, & Nuntium nostrum apud Regem Christianissimum certiorum super hoc fecimus, nihilque praetermissimus, quod ad officium nostrum pertineret, quo magis e-

Paul. III. lib. brev. anno 8. p. 63.

Triremes negat Paulus Ferdinandus, & quare.

tiam doluimus, non potuisse tuae petitioni de nostris Triremibus Anconitanis satisfacere, sicut optavissimus, eas enim antea ad nos, ad tutelam nostri maris inferri, littorumque Almae Urbi vicinorum, propter metum gravioris belli, & excursiones Piratarum evocaveramus. Dat. Rom. XVII. Februarii MDXLII. anno VIII. Et ne putetur Pontificem captata hac occasione auxilium negare voluisse, audiamus, quae scripsit Cardinali Carpio.

Rodulpho tituli Sanctae Priscae Presbytero Cardinali de Carpo nuncupato Provinciae Nostrae Marchiae Anconitanae, nostro, & Apostolicae Sedis de Latere Legato.

Periculis, quae hoc tempore universae reipublicae Christianae, & praesertim ditioni Ecclesiasticae, ac quae Religionis & fidei Caput est, almae Urbi, immanissimo Turcarum Tyranno Italiam occupare satagente, imminere dignoscitur, & quae eo magis timenda sunt, quo minor concordia inter Principes Christianos cernitur, quantum nobis ad praesens conceditur, occurrere cupientes, & animo revolventes, quod sicut pro redemptione captivorum bona Ecclesiastica alienare licet, ita omnibus fere Sedis Apostolicae Ordinariis redditibus ob immensas impensas, quas pro illius necessitatibus subire oportuit, alienatis, licitum & honestum esse bona ipsa ad occurrendum, ne Christiani fideles, eorumque res, & bona in captivitatem, & perditionem deducantur attingere. Datum Romae apud Sanctum Petrum XIII. Martii MDXLII. an. VIII.

XIX. Paul. III. lib. brev. p. 99.

Itaque Pontifex non modo Episcopo Tridentino subsidium Triremium negavit, verum etiam Marani expugnationem tunc minime esse tentandam significavit: de qua Pontificis sententia Cardinalis Farnesius Nuntium apud Imperatorem fecit certiorum, die ultima Februarii.

Quoad Maranum, illius loci occupatio Suae Sanctitati valde displicuit, & postquam Rex Romanorum non potuit illum, antequam rebelles possent se armis, & annona munire, statim recuperare, sua Beatitude existimat forsitan bonum esse consilium, non esse nunc experiendam expugnationem, quia praeterquam quod recuperatio forsitan male cederet, rebellibus se Turcis tradendi occasio daretur, quod si eveniret, non tam Regis Galliae, qui hujus loci possessionem acceptare non vult, quam Ferdinandi culpa evenisse judicaretur, quia supradictum periculum non prospexerit, id est homines terrae Turcam in dominum, sicuti Buda accidit, vocaturos esse, quando in desperationem adactos se conspicerent. Sic Farnesius.

Occasione igitur horum perduellium Maranensium, Polinus, qui nomine Re-

XX. MS. Car. Bernard. Spade 10. 64. pag. 454.

Paulo non placet, ut recuperatio Marani tunc temporis tentetur.

Paul. Jov. l. 41.

gis Galliae Legatus ad Solymanum pergebat Venetiis cum esset, cogere quodammodo illam Rempubliam cogitavit ad foedus ineundum cum Rege Galliae contra Caesarem; ideoque in Senatu perorans, minabatur, ni cum Christianissimo foedus jungerent, Regem Maranum Turcarum tyranno esse traditurum, quae res in maximam perniciem Venetiarum redundatura esset. Non valuerunt Polini persuasiones, & minae ad Senatum inducendum, ut cum Rege Galliae foedus iniret. Quare ad concitandos Turcas in Caesarem profectus Constantinopolim Solymanio persuasit, ut maxima instructa classe ditiones Imperatoris invaderet, ut suo loco referetur.

XXI. Prudentissimus Pontifex ex aucta intimi istorum Principum inimicitia, proxima estate feviora bella oriunda esse coniciens, Jo: Montepolitianum singularis prudentiae Virum in Hispaniam direxit, ut ad pacem istos Principes adhortaretur, cui subiectas tradidit literas.

Imperatori.
Charissime. Remittimus ad Majestatem Tuam dilectum filium Jo: de Montepolitiano Camerarium nostrum secretum latorem presentium, pro ea causa, quam Majestas tua, tam ex Nuntio apud te nostro intelliget, super rebus publicis, ac pace totius Christianitatis, quamobrem Majestatem Tuam in Deo Domino hortamur, & studiose requirimus, ut eorum utriusque fidem habens, seipsum vi sanctae cogere, omniaque posthabere saluti universali velit, quemadmodum, cum gratia Domini, confidimus, te pro tua singulari prudentia, ac bonitate esse facturum. Datum Romae xxvii. Martii MDXLII. Anno viii.

XXII. Montepolitianus vero rediit Romam vigesima secunda Julii, cum operam, & laborem perdidisset. At post ejus reditum Pontifex exposito prius Cardinalibus Christianae Reipublicae statu, pacem totis viribus inter eos Principes conciliandam fore decrevit. Quare sine mora duos Legatos videlicet Cardinalem Contarenum ad Imperatorem, & Cardinalem Sadoletum ad Christianissimum decrevit. Quia vero Contarenus die xxiv. Mensis Augusti Bononiae decessit, Pontifex in ejus locum Michaellem de Sylva tit. S. Praxedis, tunc Basilicae xii. Apostolorum suffecit.

XXIII. Cum in mortem Cardinalis Contareni incidimus, de tanti Viri insignibus virtutibus, deque in morte ferenda constantia nonnulla afferemus. Cum amicus eum hortaretur, ut recuperanda sanitati totis viribus incumberet, qua reddita Legatio-

nis munus ad Imperatorem quantocivus perficere posset, subdidit ille statim hilari vultu (ut Joannes Casa testatur) ad alium longe majorem Imperatorem sibi iter instare, idque ipsos brevi cognituros: neque tamen se hoc dicere, quia mortem valde perhorrescat, parumque animo aequo ferat, se e vita discedere: intelligere enim se praclare, quot, quantaque beneficia a Deo acceperit, quorum etiam pleraque commemoravit, non gloria causa, ostentationisque, cui tunc locus minime erat, verum ut se gratum erga Authorem illorum significaret. Inquit igitur, se ortum esse in ea Civitate, quae nulli earum cederet, quae in universo Terrarum Orbe existunt: familiarique, quae haud postremum locum in ea Republica teneret: consecutumque itidem in ea honores non parvos: & ut domi, ira etiam foris gradus maximos dignitatis adeptum esse: utramque vitam se cum laude aliqua coluisse: & eam, quae in contemplatione rerum versatur, & eam, quae rebus agendis incumbit pervenisse ad aetatis annum quinquagesimum nonum, quem terminum vitae multi attingere non potuerunt, quare secum quoque hac parte non male actum esse: canereque se debere una cum sacro Hebraeorum Vate carmen, quod ad aequum gratumque animum significandum pertinet, nomenque illius laude, gloriaque cumulandum, quia vero non tam liberaliter se gesserit erga multos, neque tot bonis expleverit omnem populum sibi opes defuisse. Unum tantum sibi molestum esse, quod, ut optabat, commodis quorundam tenuiorum hominum non prospexerit, qui sibi, postquam ad sacrum illum honoris gradum ascenderit, fideliter ministravit: sperare tamen se Deum Optimum Maximum, Pontificemque, cujus dignitati toto animo inservierit, fortunas suorum sublevaruros. Nec oblitus est suo opportuno tempore mandare custodi ipsius, ut privilegium, quod beneficii loco a Pontifice impetrarat, ad delicta penitus abstergenda traditum sibi legeret, dum mente rationeque consideret. Cum haec animo versaret, sane constanti, ac forti, atque hoc sermone semet consolaretur suos, qui praesentes aderant [ii autem erant; ut quisque maxime illi acceptus, probatusque fuerat] angebat, atque ita perturbabat, ut lacrymas vix tenere possent, e quibus tamen sibi diligenter temperabant, quamvis intelligerent, ne magna quidem copia ipsorum spectante illo effusarum, posse ipsum commoveri, & e statu illo animi deiici. Eadem vero hominis providentia in intelligendo, praedicandoque suis vitae suae finem, exitu ipso comprobata est, quae in ceteris rebus

Cardinalis Contarenus moritur.

judicandis, significandisque saepe apparuerat. Crescente enim semper vi morbi, remediisque omnibus superatis, oppressus ille est, animamque efflavit.... kal. Septembris circa meridiem.

XXIV. Audita optimi Viri morte Paulus Pontifex non modicum indoluit, ac de eo hujusmodi breve protulit elogium. Amissimus profecto magnum Virum, & valde utilem Reipublicae nostrae civem, sed ut alia, ita hoc magno constantique animo ferendum. Etiam fidei nostrae inimici eum summis laudibus extulerunt, ut supradictus Jo. Casa in ejus vita sic testatur, Nonnulli, qui ab eo vehementer distabant, de ratione vivendi, veroque cultu Christiani hominis, & acerrimi adversarii opinionum, quas ille in Germania defendit, extiterunt, magnifice tamen de eruditione, continentiaque illius, in illis ipsis libris, quibus sententias ipsius oppugnabant, locuti sunt, quod sepe usu venire non solet, ut a quibus de veritate hominis dissentiant, non eosdem etiam concutur deformare, atque ita autoritate omni spoliare. Attamen non defuerunt momi, qui ejus gloriam denigrare tentarent. Opposuerunt enim illi, quod Ochino olim Capuccinorum primario, cum quo de moribus Romanae Curiae postremis suae vitae diebus collocutus fuerat, ad Apostasiam animum adauerit, cum impiissimus, & mendax Apostata in suae ab Ecclesia Romana defectionis defensionem hoc afferat. Sed Jo: Casa maculam tergit, clare demonstrans Ochinum, extremis vitae diebus Contarenis, non potuisse cum eo (ut sceleratus Apostata mentiens audacter scripsit) prolixo alloqui, quod ita probat.

XXV. Ludovicus Beccatellus intimus a consiliis Contareni, nec minus studiosus fame, existimationisque hujus optimi, ac prudentissimi Viri, quem sibi in vita tanquam

virum quoddam exemplar probitatis proposuerat, notam, quam optima vitae ipsius inurere praeposterus quidam amicus studuit, hoc pacto deleverit. Narrat enim forte evenisse, ut illo ipso tempore, quo graviter Contarenus agrotabat, Bernardinus Ochinus Bononiam venerit, Romam ad causam dicendam evocatus [insimulabatur enim in suis Concionibus, quas Venetiis habuerat, nonnulla dixisse, quae veteribus decretis Romanae Reipublicae adversabantur:] addique habuisse illum literas ad se scriptas a Giliberto Episcopo Veronensi, quibus a se petebat, ut diligenter ageret cum Legato, ut hortaretur hominem ad sustinendum se in judicio, coramque ad ea, quae ipsi obiciebantur, defendenda: quum cognovisset ipsum timide ad id descendere,

Contareni fama injuste laesa defenditur.

Ochinus Apostata Capuccinorum ad Contarenum venit.

egereque stimulo quopiam, & autoritate magni alicujus, & gravis Viri: neque enim adhuc Gilibertus hominis levitatem, inconstantiamque perspexerat: is autem vesperi venerat, quum jam coenassent omnes: Legatus tamen adhuc in lecto vigilaret, qui cum speraret morbum postmodum leviolem fore, ut commodius eum audire posset, loquique cum ipso familiariter, iussit, ut praebentur illi, quae ad curandum corpus pertinerent; contigisse vero contra, ut ea nocte morbus ingravesceret, quare mane Legatum totum distentum fuisse in remediis [quae Medici adhibenda iusserant] sumendis, novisque curationibus, unde factum fuerit, ut neque de hospite illo, neque de alia ulla re agi cum eo potuerit. Bernardinus interim, cui in primis mala sua mens, malusque animus cognitus erat: atque umbras etiam [ut qui sibi alicujus sceleris confecti sunt, faciunt] reformidabat, caput vereri ne astute illic detineretur: putabat enim fingere morbum Legatum, quo metu homo oppressus [nam hoc verum esse, non multo post consilio quod cepit, perfectum est] non cessabat Ludovicum urgere, ut rogaret Legatum potestatem sibi faciendi, abeundi, in quo ille ipsi non obtemperabat, putans brevi fore, ut melius esset Legato: videbatur enim sibi perspexisse, cupere illum magnopere cum Bernardino loqui, qui sane usque ad illud tempus magnum sibi nomen ex facultate illa dicendi, & opinione sanctitatis conciliat. Cum autem magis, magisque semper timore crescente instaret, Ludovicus importuno sane tempore coactus est, cum astu febris in lectulo Legatus iactaretur, eo irrumperet, rogareque, ut pateretur ipsum abire, in quo sane humanissimus Vir & morem gessit: cumque ad eum Bernardinus introductus esset [haec ipsa verba protulit.] Vides quo in statu sim, accusatio haec apud te iusta sit, & ora, ut Deus Optimus Maximus mihi propitius sit: feliciterque institutum iter perage, cui ille tantum, demisso, [ut moris est] capite respondit, se prorsus ita facturum: illicoque abiit. Hic est sermo, quem Bononiae habuit cum optimo, & modestissimo Viro Bernardino, nec verbum praeterea auditum est, qui tamen posteaquam susceptam vitae rationem deseruisset, acerrimumque se hostem Pontificiae potestatis praebuisset, ut se sapienter id fecisse ostenderet, a perditaque causa, & flagitiis multis contaminata merito defecisse; habereque se multos socios ejus consilii probare vellet, non veritus est, criminari amicum, memoriaque ac literis prodere: questum secum esse eo tempore Contarenum de moribus, institutisque Ro-

manorum Antistitum, & insectatione sacra, atque iniusta bonorum: huiuscemodique alia multa scribere prorsus inania, & que non solum a veritate abhorrent, sed etiam a vita eius, cui adfecta erant, nullo modo convenirent, quæ cuncta Ludovicus [ut est Vir optimus, & omnis officii, quod in eo amicitia coli debeat, observantissimus] asseverabat, refellendi eius mendacii causa, purgandæque innocentie illius Viri mortui, quem virum magnopere dilexerat: nec tantum hoc se ira habere, testimonio suo confirmabat, sed alios etiam testes huius rei producebat, qui præsertim illi adfuerant, &c.

XXVI.

Fuit Cardinalis Contarenus, præter morum probitatem, eruditione, multaque scientia ornatus, uti Codices ab eo editi declarant, de quibus hæc Jo: Casa refert. Edidit juvenis adhuc [trigessimum enim tertium ætatis annum tunc agebat] librum contra iudicium Petri Mantuani doctoris sui, de Materia, de Animi mortalitate in sententia Aristotelis disputantis. Scripsit de Elementis libros quatuor, in quibus viam omnem, rationemque Aristotelis diligenter expressit. Addidit his in altiore Philosophiæ parte libros quatuor; hi libri ei, qui attente legerit, nullo negotio proficiant, quæ fuerit vis animi ipsius, & quanta prudentia in rebus gravioribus tractandis. Cum juvenis adhuc, viramque colens liberam, ac nullis sacris adstrictam, occasionem hanc eius rei nactus, quod familiaris ipsius Pontifex Bergomas destinatus fuerat, ipsum instituere cupiens, duos libros scripsit de officio eorum Sacerdotum, finxitque ita, atque informavit talem Virum, quales si forent, quibus tantum onus commissum est, non laborarem. Præterea, quum orta quæstio esset in Senatu de Pontificis Maximi potestate, divinitus ne illa stabilita fuerit, an humanis consiliis reverteretur, quumque multum de ea re illic in utramque partem disputatum esset, domum reversus, ut quid ipse de eo sentiret, ostenderet, omnique errore Civis suos liberaret, spatium unius noctis libellum confecit, qui nunc excusus in manibus versatur. Sed, ut iisdem etiam in suo, proprioque ipsorum munere prodesset; effigiemque eius Reipublicæ, in qua natus erat, exprimeret, quinque libros confecit de Magistratibus, Reque publica Veterum, qui eisdem divulgati sunt. Postquam vero in amplissimum Antistitum Collegium cooptatus est, perlectis diligenter Synodis omnibus, quæ variis temporibus ob emendandum Statum Christiane Reipublicæ coactæ sunt, in breve quoddam corpus gravissimas quasque illarum collegit: servato temporum ordine, materiaque omni,

quam persecuta sunt, demonstrata. Absoluto autem illo, par huic opus, & quod eundem finem habere, aggressus est; scripsit enim quatuor libros, de Ritibus, Cæremoniisque nostræ Religionis, persuasionisque Christianæ, quæ Sacramenta appellant; quibus libris complexus est materiam illam omnem, & quæ radix, visque ipsarum fuisset, declaravit: quidque demum pie credi, & custodiri de his deberet, veris rationibus, argumentisque satis firmis probavit. Confecit etiam tanquam Institutionem quandam brevem Christiani nominis: collegitque, quæ magis mordere animum debent probra omnia, ut aperire ipse oporteat cum dolore Sacerdoti. Illustravit etiam Scholiis quibusdam suis Contarenus multos obscuros locos in Epistolis Divi Pauli, quo sane studio toto animo occupatus erat, cum mors eum oppressit. Sed etiam Epistolas ipse non paucas conscripsit eruditæ, & optimorum præceptorum plenas. Hæc & plura alia Jo: Casa. Et vere fulgentissimam lucernam extinctam fuisse in Israel fatendum est, cum ex eius lucubrationibus conjiciatur, quantum, & civili Dominatui, & Ecclesiæ luminis afferbat, optandumque esset, & Deus orandus, ut tales faces sæpe sæpius accenderet, ad illuminandos, & in Dei amorem accendendos fideles, tenebrasque errorum omnium discutiendas.

Porro Pontifex Christianissimus Regem, per alias literas a Michaelæ de Sylva in Contareni locum suscepto Legato ei redditas ad pacem inflectere constantissime nifus est.

XXVII.

Regi Christianissimo.

Charissimo in Christo fili noster. Etsi pacis curam, ac tractationem inter Majestatem tuam, & Serenissimum Cæsarem toties a nobis frustra tentata, ut aliquando deponeremus, humana prudentia suadebat, tamen Deus animum nostrum requiescere non permisit, præsertim cum videremus vestris istis acerbis, & infelicibus dissidiis cunctum Christianum nomen in interitum, & ruinam trahi, & quidem si recta, & vera ratio locum in utroque vestrum habeat, facilis sit pacis, & concordie conventio, sed veremur, fili charissime, quod cum magno dolore proferimus, veremur inquam, ne, quod scriptum est, obscuraverit Deus oculos vestros, ne videatis, & cor vestrum, ne intelligatis. Nos igitur toties a vobis repulsi, toties frustra habiti reverimur, tamen ad suadendam pacem non tam sponte nostra, quam Dei Omnipotentis, ut dicimus, nutu excitari, qua spernoscimus, sed certe testatum Deo, & hominibus relinqueamus etiam si vos filii patrum obediens fueritis, nos tamen oppri-

Paul. III. lib. brev. anno 8. p. 338. Pontifex Regem Gallie ad pacem hortatur.

mi Patri officio esse functos, hoc itaque consilio, & cum maximo consensu Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, duos ex eodem numero Legatos nostro latere ad utrumque Principem elegimus, quorum alter Jacobus tit. S. Callisti Presbyter Cardinalis, qui ad Majestatem tuam destinatus est, idemque tui nominis, & honoris est studiosissimus, perseveret ad te omnia mandata, & preces nostras, quæ ad cohortationem pacis pertinent, quem non audire parienter, & nostris per eum monitis non acquiescere, vide fili charissime, ne ingratum, & molestum Deo, tibi que propterea, ac rebus tuis vehementer periculosum sit, sed meliora consulari Deus, tuque Christianissime Rex, Christianas maxime admonitiones nostras, & vera consilia recipe, ipsumque Jacobum Legatum nostrum audi benigne, atque clementer, cui ut fidem plenam habeas, secumque ut communicare nostras rationes possit, faciles aditus ut præbeas, nos Majestatem tuam in Domino emine adhortamur. Dat. Rom. &c. apud S. Marcum xvii. Augusti MDXLII. anno VIII.

XXVIII.

Demulcere etiam Henrici Delphini animum nifus est Pontifex, ut Parentem Regem a bellicis curis ad pacis consilia inflecteret, universam enim Christianam Rempublicam exitiali eo bello in extremum discrimen coniici, nec defuturas litium componendarum rationes, quas Legatus expressurus sit, ipsumque summam in promovenda pace apud Deum gratiam promeriturum, æternumque gloriæ decus apud omnes collecturum.

XXIX.

Interea Franciscus Rex Gallie, quintuplici exercitu comparato, mense Julio Cæsaris ditionem in Hispania citeriore, in Insubria, in Lucemburgi Comitatu, in Brabantia, & in Atrebatensi Ducatu invasit, ambitioso quodam ad armorum ostentationem consilio; sed ad referendam victoriam inutili, nam si ex prudentum sententia tot exercitus in unum, vel duos conflasset, vel Insubriam recuperare; vel aliqua Provincia Cæsarem spoliare; aut insigni alia clade afficere potuisset. Eduxit quidem maximo terrore exercitum Henricum Delphinum in Hispaniam, ac Perpinianum milite imparatum opprimere potuisset, sed dum Helvetios adventantes expectat, & lento gressu copias movet, Hispani Arcem præfidiariis copiis egregie muniverunt. Cumque ingens auxiliarius exercitus ad eum propulsandum instrueretur, nec Barbarossam ad intercludendas Aurianas navigationes, vastandisque Hispaniæ littoribus distrahendas vires ea æstate venturum Gallo Regi nuntiatum esset, Delphinus a Pa-

Paul. Jo. v. l. 47. Martinus Bellaius l. 9. Ludovic. Guicciar. comment. l. 8.

tre iustus est Perpiniani obsidionem solvere, incolumemque exercitum ex hostico reducere: ita illius expeditionis spes evanuit. In Taurinis cum Gallicæ vires flaccidæ essent, Guillelmus Langæus ex æquo pugnavit cum Hispanis, Gueraffium quidem iis eripuit, sed Vastius Insubriae Præfectus Villanovam Astanorum illi ademit, & Carinianum, quod tamen mox Guillelmus Langæus recepit. Tertius Gallorum exercitus e Picardia eductus ab Antonio Borbonio Duce Vindocinensi aliquot finitima Oppida ignobilia cepit in Atrebatensi agro. Quartus exercitus, cui præfere Carolus Francisci Regis filius Princeps Aureliæ, & Guisfi Dux, maximo terrore irrupit in Lucemburgensem Ducatum, ac munitissimas aliquot Arces Damvillerium, Zvodium, Monmedium expugavit, ipsumque Lucemburgum ad deditionem coegit. Quintum exercitum e Menapiis, & Sicambriis conflatum immisit Guillelmus Dux Clevenensis Gallorum Regis fœderatus de Guedria hæreditaria cum Cæsare certaturus Duce Martino Rossenio, qui Brabantiam ingressus, capto deditione Hostratenfi Oppido, & copiis Aurasiæ Ducis fufis, regionem late populatus pene Antuerpiam interceptit, a qua fremente ira milite, plurimo (ut ferunt) auro corruptus castra removit, Lovaniumque frustra tentavit. Ita Gallorum Rex, tot excitatis bellis, exiguos fructus inde retulit, nam Belgæ contracto exercitu, brevi omnia amissa Oppida, & Arces ferme receperunt, tantummodo maxima innocentium, & pauperum multitudo vexata, expoliata, interemptaque est.

XXX.

Ad sedanda tam aspera bella, populorumque calamitates levandas duo illi Legati, qua maxima potuerunt celeritate, ad Imperatorem, & Gallie Regem pervenere. At Cæsari ingrata fuit ea Legatio, atque Visenssem in colloquium quidem admisit, sed tristi atque aspero vultu illum mox a se dimisit, difficillimumque aditu se præbuit, cum a pace concilianda averso esset animo; quare secunda die Novembris datis literis ex ea legatione a Pontifice revocatus est. At Sadoletus benigno facilique aditu a Gallo Rege exceptus est, admittendæque pacis spes illi injectæ, si Cæsar ad æquas Leges descenderet. Cumque asperiora indies crescerent bella, constituit Paulus ad eos Reges pro ineundo colloquio proficisci. Susceptumque consilium in Consistorio Cardinalibus aperuit, ut referunt Massarellus, & Gualterius. Deinde ad Cæsarem sequentes transmisit literas, quibus illum amantissime admonuit ad pacem

Petrus Paulus Aret. in Diario ms. Act. Consistor. ms. Card. Spad. sig. n. 133. p. 420. Ang. Massarellus ms. arch. Vat. & alia ms. sign. 3188. p. 209.

Expeditionis Hungaricæ contra Turcas malus exitus.

crimini bellico se obicere defugeret, bellumque per Legatos administraret, quare tam procul a fructu optatæ victoriæ, quam e periculo abfuit; gessit vero supremum militare imperium in exercitu Joachimus Marchio Brandeburgensis parum rei bellicæ peritus, ac tam lentis itineribus in hostem castra promota sunt, ut hostis Budam strenue communierit, castris vero ad eam defixis in aliquot tumultuariis præliis Turcæ nostris superiores evasere, donec Vitellius Dux Italus, & Perennis Hungarus erumpentes Turcas astu, & virtute fregerunt, diverberatis dein mœnibus tormentis bellicis, lato hiatu muri prostrati sunt, tentataque impressio hostilis in Urbem. Verum Segemenes Turcarum Præfectus infra murum latam, & præaltam fossam duxerat declivi utrinque margine, struendisque munitionibus retrò Janizzeros collocarat, & munierat omni instrumento bellico, ut cum Itali per ruinas in murum affiliissent, magna cum strage fuerint propulsati, septingentis desideratis, Germanique, & Hungari Italicæ virtutis otiosi inspectores, periculum adire recusarunt, demumque Joachimus Brandeburgensis, coacto militari consilio, recipiendæ ex Turca Hungariæ spe abjecta exercitum cum ignominia reduxit: abnuit enim in discrimen venire, ut Ferdinandus in otio Viennæ triumpharet, qui si vicisset, ab eo victore Protestantes (qui in exercitu erant) sibi timuissent: his addit Surius, miratos, plerisque fractam adeo fuisse militarem Germanorum virtutem, ut comparatus potentissimus ille exercitus nulla lege recesserit ex hostico, adeo ut Turcæ Germanorum ignaviam effuse riderent, tum subdit. Nunquam autem tot clades, totque probra ex illis spurcissimis mancipiis Germania accepisset, si non Religionis dissensio animorum quoque concordium, & mutuam benevolentiam abruptisset.

Sur. in comm.

xxxvii.

Lutherani Principes contra Principes Catholicos bellum movent.

Hungaricæ porro expeditionis occasione Saxonie Elector, & Lantgravius Hassiæ cum fœderis Smalcaldici fociis Henricum Brunsvicensem Principem Catholicæ fidei acerrimum vindicem appetere bello [1] eumque ditionis finibus depulere, contempto Cæsareo decreto, ne Religionis causa bellum cuiquam moveretur. Ferdinandus vero Rex Romano-

rum inanibus tantum verbis eos a flagitio deterrere conatus est, contemptrique non expedit arma, ne exorto civili bello expeditio Hungarica disturbaretur; sed nullum ex ea fructum retulit, & Catholicum Principem fœderatum ejus, operam implorantem deseruit, accepit vero ex Henrici calamitate summum dolorem Pontifex, atque Internuntios suos apud Cæsarem, & Ferdinandum operam navare jussit, ut eum Principatui restituendum curarent, eidemque paternæ benevolentia pro tuenda, asserendaque ejus dignitate plurima signa explicuit.

Dilecto filio Nobili Viro Henrico Duci Brunsvicensi, & Luneburgensi.

Dilecte fili salutem, &c. Recepimus literas tuæ nobilitatis Landsvet quartæ presentis Mensis datas, & dilectum filium Paulum Scubingerum a te missum audivimus, nec potuimus ob paternum amorem, quo personam tuam prosequimur, tot tuis calamitatibus, & damnis publicis non dolere, quibus quidem omni sane respectu, præcipue vero pro conservatione veræ Religionis, & Catholicæ fidei, quantum nobis per Deum liceat occurrere, ac providere cupientes, scripsimus constanter Nuntius nostris apud Serenissimos Cæsarem, & Regem Romanorum, ut nobilitatem tuam eorum Majestatibus ex parte nostra, omni cum efficacia, commendarent, significavimusque præterea eidem Nuntio nostro apud Regem Romanorum, ne ad proximum Conventum Landsvet una cum dictarum Majestatum Oratoribus ire præmitteret, cum tamen admonentes, ut si ob motus rerum Hungariæ, contra Turcas ipsis Cæsari, & Regi dictum Conventum differre videretur, vel ad ipsum Conventum suos Oratores mittere nollent, nos prius certiores faceret, ut rationes, & causas, quibus moverentur, considerare possemus, ne dicti belli expeditioni sine tua utilitate nocumentum aliquod inferretur, id vero te fili pro certo habere volumus, nos semper eam rerum tuarum curam habituros esse, quam tua inclita pietas & erga hanc Sanctam Sedem merita exposcunt, sicut diffusus cum eodem Paulo loquuti sumus, ad quem nos super hoc referimus, & cui fidem habere poteris indubiam. Dat. in Civitate nostra Reatis die xxix. Septembris MDXLII. Anno VIII.

xxxviii. Paul. III. lib. brev. an. 8. pag. 442.

Exer-

NOTE [1] Expeditionis ab Electore Saxonie & Hassiæ Lantgravo in Henricum Brunsvicensem susceptæ alia profecto fuit quam religionis causa. Cum Brunsvicensis movisset in Gostarienses quos Imperator proscripserat (quamquam proscriptionem dein principibus imperii intercedentibus suspendisse ait Chytraus) supplicias illis latari accurrerunt Lantgravius & Saxo qui angusto mense arce munitissima Wolfenbutel expugnata Brunsvicenses redegerunt in ordinem. MANSI

XXXIX. Lutherani Episcoporum Catholicorum ditiones invadunt.

Exercuere etiam tyrannidem Lutherani in quos potuere Episcopos, nam licet in Ratisbonensi Conventu, in quo de concordia egerant, polliciti essent Cæsari Catholicis arma non illaturos, Hildesheimensis Episcopi ditionem invasere, atque inducis Concionatoribus Hæreticis Hildesheimii Ecclesias clausere, monasteria, eorumque vestigia invasere, de quorum grassationibus factus certior Pontifex Episcopum Hildesheimensem ad Christianam in adversis constantiam his literis excitavit.

Venerabili fratri Valencino Episcopo Hildesheimensi.

Paul. III. lib. brev. anno 8. p. 466.

Venerabilis frater salutem, &c. Idem doloris aculeus, qui te specialem, nos quoque generalem tuæ Ecclesiæ Pastores vulneravit audientes, quod Catholicis, qui bona ejusdem tuæ Ecclesiæ occupaverant, expulsi, Hæretici successerunt, multo, quidem illis graviores, cum illi terrena tantum bona tibi admississent, hi etiam animas, Deo tam dilectas, & Cælo destinatas auferre tibi nitantur, sic enim nobis relatum est. (& infra) Te autem frater venerabilis, quid exhortemur? quid moneamus? qui nunquam exhortationem nostram, aut cuiusquam expectasti? faciemus tamen, quod dicitur, ut stimulos tuæ pietati sponte currenti addamus, &c. (& paucis interjectis) ad concilii universalis Tridentini [jam indicti] determinationem cuncta reiicias, in Deo Patre misericordiarum, & totius consolationis spem certam reponas, quod tibi præsertim tuum officium exequenti porriget ex alto dexteram, & cum non det in æternum fluctuationem iusto, tandem [quod brevi fore speramus,] imperabit mari, & fluctus compesceat: nos quidem quantum hinc efficere poterimus, nulla in parte, aut officii, aut laboris, aut studii nostri tibi deerimus, jamque ad Cæsaream Majestatem scripsimus, ut sua Imperiali auctoritate, opportunisque literis, & mandatis tibi, & tuæ Ecclesiæ adesse velit, quod illam pro sua pietate & causæ honestate studiose facturam esse confidimus. Datum Romæ V. Decembris MDXLII. anno IX.

XL.

Pari etiam furore Lutherani usi sunt adversus Mersburgensem Episcopum, quem ferro, flammaque persequuturos interminati sunt, nisi Sacerdotibus conjugia, laicisque Calicis communionem permitteret, erant enim ii duo præcipui harpagones hæreseos, quibus animæ in præcipitia impietatis trahebantur, de quibus factus certior Pontifex respondit, ut cum Tridenti Concilium esset indictum, nil contrarium Majorum institutis in his statueret, intrepidoque animo.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

mo minas Hæreticorum refringeret. Sigismundo Episcopo Mersburgensi.

Venerabilis frater. Licet, sicut nobis significare curasti, valde urgearis a tuis subditis, ut Ecclesiasticis conjugium, & Laicis communionem sub utraque specie, permittere velis, minis etiam per eos, qui ad hoc suos subditos induxerunt, additis, quod nisi permiseris, tuam Ecclesiam invadent, nos tamen de fraternitate tuâ tanquam de nobilissimo, & probo Episcopo illam spem, ac fiduciam gerimus, quod talia, sicut hæcenus non permististi, nec permittere potuisti contra receptum universalis, & Catholicæ Ecclesiæ ritum, nunc multo minus permittes, cum universale Concilium ob hanc præcipue Religionis causam Tridenti jam indictum est: nam quod ad minas attinget, vel eas non credimus processuras, cum sicut tua fraternitas novit, in novissimo Ratisbonensi Conventu Cæsareæ Majestati promiserint, non nocere Catholicis; vel si quid contra te auderent, pro certo habemus nihilo minori te constantia, & fortitudine futurum esse, quam multi alii Germaniæ Episcopi fuerint, qui quamvis vexati, & gravissimas passuri iacturas, omnia tamen Divino honori, ac suo officio posthabuerunt, non timentes eos, qui postquam corpus occiderint, non habent amplius currenti quid faciant: quam obrem fraternitatem tuam non quidem, quod nedum executione alienissimum esse debet, tamen ex officio nostro, & paternæ benevolentia te hortamur, & monemus in virtute etiam sanctæ obedientiæ, & sub vinculo juramenti per te præstiti, tibi præcipientes, ut memor generis, munerisque tui, immo Dei Omnipotentis solita constantia, ac robore animi utaris, ac improborum vocibus ita resistas, ut omnia sicut facere debes, integra eidem universali Concilio, ad cuius determinationem eosdem tuos subditos remittere poteris, referrentur, ad quod sane Concilium quanto citius tua fraternitas accedet, quemadmodum ex suo officio, & nostra etiam vocatione facere tenetur, tanto celerius, ac salubrius huic periculo suorum subditorum occurrer. Datum Romæ apud S. Petrum die v. Decembris MDXLII. anno IX.

Paul. III. lib. brev. anno 8. p. 369.

XLI.

Grassabantur etiam in Livonia atrociter Lutherani, opprimebantque Catholicos, quorum plurimi inter gravissimas molestias incorruptæ fidei puritatem constantiter fervavere: præbuit vero Hæreticis insolescendi occasionem Osiliensis Episcopus, qui munere suo improbe perfunctus, tumultus graves in ea Provincia concitavit, ad quos sedandos, comprimendosque Lutheranos Pontifex Cruciferorum Livoniensium Principem suis literis sollicitavit.

C 2 Ser-

Servit nunc infeliciter Livonia Lutheranæ hæresi, extinctaque equitum Cruciferorum pietate, simul libertas illius Provincie extincta est, divulsaque ab Imperio, intempestivaque in Lutheranos mansuetudine Cæsar eos ad impietatem, magis, ac proterviam exasperavit, quæ res maxime patuit ex Ratisbonensi colloquio; nam cum concordie studio in suscepta impietate toleranti fuerit, armis tamen, dolisque oppressere Catholicos, atque ex disceptatiunculis cum iis habitis, ut errorum discussa caligine veritatis orthodoxæ radios exciperent, occasionem fingendarum calumniarum sumpserunt, quasi Catholicis eorum argumentis prostrati in eandem cum ipsis sententiam consentissent, victasque manus impietati Lutheranæ porrigerent, ad hanc vero Lutheranorum impudentiam obtendam Joannes Eckius calamum strinxit, futesque Buceri calumnias elisit doctissimis scriptis, de quibus hæc refert Joannes Cochleus.

XLII. *In causa Religionis bene longum edidit hoc anno librum clarissimus Theologus Dominus Joannes Eckius, quem inscripsit Apologiam pro Catholicis adversus calumnias Buceri super actis Comitiorum Ratisbonæ. In eo igitur libro non primum ostendit longe, plures, & majores articulos controversos non esse conciliatos, aut concordatos per colloquium illud, quam sunt ii, quos conciliatos dicit Bucerus. Deinde per multas, & varias annotationes declarat quidquid in libro, qui colloquutoribus propositus fuerat, reprehensione dignum sit in quolibet libri capitulo. Sunt autem libri capitula XXIII. postea reprobat multos errores Lutheranorum, qui habentur in IX. scriptis eorum, quæ per literas A. B. C. signata erant, item ad longum per XXI. puncta revellit cavillos, & calumnias Buceri, quas edidit contra responsum Catholicorum Principum, & Statuum de libro colloquii Cæsari datum. Item defendit etiam Cardinalis Contareni Legati responsa, & declarationes, quas Bucerus calumniose sugillavit. Reprehendit vero responsum, quod a Protestantibus Cæsari de articulis conciliariis, & non conciliatis datum fuit. Si maledicentia [inquit] Bucorum imitari vellem, non deesset, quo annotationem iustiori, & meliori causa huic responso assigerem. At quia maledici Regnum Dei non possidebunt, nolo Nobilissimos Principes, & Status Protestantium offendere, suspiciens in eis donum a Deo datum, quod omnis potestas a Deo est. Et quia ex se Principes ista non habent, sed spiraculum non vitæ, sed mortis suggerit, quæ cum fide orthodoxa non conveniunt.*

Eckius contra mendaces Lutheranos scripsit.

Nam desertores Ecclesiæ, Apostate, grex Epicuri, prædicatores Hæretici, & Schismatici excellentissimos Principes istos, & Status, Deo permittente, lethali poculo alio trahunt, non deesser amplissimus campus versandi, quod tam anxie petunt sustolli Recessum Augustanum, ac si Augustus noster Carolus a Deo coronatus, cum tot Catholicis Principibus [qui Sæcæ Majestati fidem dederunt de conservando Recessu isto] sint muliercularum more instabiles, & inconstantes, cum Sede Apostolica, cum Imperiali, & Regia Majestate perseverare. O quam dicebat egregie Dux Georgius Saxo beatæ memoriæ Princeps! Nestire Neochristianos hodie quidam futuro anno credituri sint. Hæc, & id genus multa in Bucero. Eodem quoque anno scripsit in eundem Bucero D. Albertus Pighius Campensis itidem Apologiam.

XLIII. *Sublatum omnino volebant Lutherani decretum Augustanum dictum Interim, cum stare Concilii Œcumenici decretorie sententiæ detrectarent, nec in eo ferendo Carolus V. diffensionis sopiverat, sed magis accenderat, cum eo temporum intervallo auctus impiorum numerus fuerit, confirmataque potentia, ut numero, viribusque auctiores debellare non potuerit, quos tunc piorum Imperatorum exemplo facile debellare, delereque potuisset, quid vero a Paulo indicto Concilio celebrando actum sit percurramus. Interim Pontifex appetente indicta Concilii die, ne aliqua in re Christianæ Reipublice deesset, duos Nuntios, videlicet Joannem Thomam Cavensem, & Joannem Matthæum Veronensem Episcopos Tridentum direxit, ut quæ ad Concilii celebrationem necessaria erant, disponerent: ac die xv. Octobris deputavit tres a latere Legatos, qui Sacro Concilio præsiderent, Petrum Paulum Tit. S. Balbinæ Parisium, Joannem Tit. S. Vitalis Moronum Presbyteros, & Reginaldum SS. Nerei & Achillei Diaconum Polum S. R. E. Cardinales. His consentiunt Acta Consistorialia, quæ addunt, Paulum ad avertenda Schismatis pericula, si vitam clauderet, quo tempore solemnes Episcoporum Conventus agerentur, decrevisse, ut Romæ tantum Successor eligeretur.*

Porro ut narrat Angelus Massarellus Legati, Præsidentes die XXI. Novembris ingressi sunt Tridentum solemniter Legatorum de latere. Hos securi sunt [inquit Paulus Jovius] aliquot præclari nominis Episcopi, nam Pontifex ad representandam ejus Ordinis dignitatem excellenti ingenio doctrinaque supra centum descripsit, qui de veritate rerum divi-

Angelus Massarellus in Act. Concil. Trid. MS. Vat. Arch. sig. 3188, pag. 36.

Lib. 4.

Angelus Massarellus in Diar. Conc. Trid.

XLIV. *Paul. III. lib. brev. an. 8 pag. 534.*

Helvetios ad Concilium invitavit Paulus.

narum, saluereque labantis Reipublicæ in confessu Gentium omnium disputarent. Venientes Christophorus Madrutius Tridentinus Episcopus pari splendore, humanitateque vir liberaliter excepit. Is erat Presbyter Cardinalis S. Cæsarei in Palatio, ad quem extant xxv. Octobris Pontificia mandata.

Interea non prætermisit Pontifex Germaniæ Populos urgere, ut Oratores mandatis idoneis fultos Tridentum mitterent, quo argumento extant ad Helvetios datæ subjunctæ literæ.

Dilectis filiis, Sculteto, Consulibus, Consilio, & Comuni Lucernensi, Ecclesiasticæ libertatis defensoribus.

Summus vobis filii dilectissimi non solum exemplo prædecessorum Nostrorum, verum etiam propria inclinatione, & voluntate nostra, ad quam etiam dilectus filius noster Cardinalis Verulanus vestri amantissimus nos quotidie accendit, paterne, ac benevole affecti, tantum spei pro defensione Christianitatis, & hujus Sanctæ Sedis in vestra fortitudine, & devotione collocantes, quantum ei, ex vestra præteriti temporis consuetudine, & ex præsentis erga Deum, & nos fidelitate, nos collocare posse videmus, sicut & vos vicissim in nobis, & hac Sancta Sede speciali Matre Vestra, fiducialiter, & merito potestis collocare. (Et infra) Nos enim si quis casus advenerit pro defensione supradicta semper vestram Nationem tanquam huius Sanctæ Sedis filiam peculiarem plurimi faciemus; cum præsertim nunc in nostra Boronienâ custodia vestrorum militum fides, ac virtus nobis plurimum satisfaciât. Quod reliquum est, speramus in Deo Domino brevi fore, ut Concilio Universali, quod Tridenti tanquam loco propinquiore, & opportuno ad tranquillandam præcipue Germaniam indiximus, sicut nobis ut cuncta Germania, nisi sibi ipsa defuerit, vestraque præcipue Natio, quod maxime optamus, ab intestinis discordiis liberetur: vos proinde hortantes id, quod etiam sine ulla adhortatione vos facturos confidimus, ut quemadmodum pios, & Catholicos viros decet, pro Divino honore, successuroque esinde vobis, & omnibus commodo &c. velitis quantum in vobis fuerit ad prosecutionem, promotionemque dicti Universalis Concilii intendere. &c. Dat. Romæ XXI. Decembris MDXLII. Anno IX.

Simile Friburgensibus, Uraniensibus, Solodarensibus.

Pellucere quoque amantissimis literis ad concilium Tridentinum, ejusque opera ad veterem cum Romana Ecclesia con-

junctionem redintegrandam enisus est Pontifex Helvetios Zuingliana hæresi inquinatos, ad quos excipiendos se paratissimum significavit.

Helvetiis Universalibus Bernensibus, Basileæ, & Scaffusæ, Ecclesiasticæ libertatis defensoribus.

Cum Concilium Dei munere iam inditum Tridenti in loco vobis propinquo, & commodo habeatis, tempus advenisse videtis, in quo una opera, Deo, & Homini- bus reconciliari, atque in veterem Vestræ Confessionis unitatem, qua vigenre vestra crevit auctoritas, & deficiente nonnihil defecit, restitui, & redintegrari, auctore Domino, valeatis: quamobrem Nos, & si omnium Christi fidelium salutem, pacem, & concordiam universaliter cupimus, vestram tamen tanquam peculiarium hujus Sanctæ Sedis filiorum, specialius exoptamus, &c. Datum Rom. XXI. Decembris MDXLII. anno IX.

Hæere in pertinacia Hæretici, qui Ministros Sathanæ pro Apostolis colebant, eorumque impie placita tanquam Evangelica oracula excipiebant, nec Tridentum adiere, immo etiam Germaniæ Præsules insignem negligentiam, atque inertiam notam contraxere, de quibus enim est Robertus Vanchoop insignis Theologus in literis ad Cardinalem Sanctæ Crucis.

Multos ex iis a celebrando concilio abhorruisse, atque etiam alios, ne ad illud se conferrent, deterruisse, omnibus, inquit, vis conantur celebrationem concilii impedire, & variis argumentis laborant inducere Prælatos, & Principes Catholicos ad non comparandum in contemptum Sanctissimi D. N. & Ecclesiæ, nunc timore difficultatum, hæmionis, & bellorum, nunc detractionibus, & mendaciis, dicentes Pontificem dare solum verba, & quod indixerit concilium in incapaci loco, & incongruo tempore, scilicet perturbatorum, & commotionum omnium fere Principum Christianorum, & Provinciarum, sciens concilium hujusmodi non posse sortiri suum effectum: & publice iactant cum Sanctissimi Domini nostri offensione, unum, vel alterum Prælatum accessisse Vicentiam, nunc vero affirmant, nec unum compariturum; (& paulo post) & vere [quod dolenter profero] invenio plurimos, etiam Ecclesiasticos, plus in hæere eorum mendaciis, & credere, quam literis Apostolicis. (Et infra) Multa impedimenta adduxit Augustensis, primo, ratione Diocæ Norimbergensis; secundo, quod esset illic furvus Commissarius Cæsareæ Majestatis; tertio, allegavit periculum invasionis, & devastationis suorum subditorum, & possessionum Ecclesiasticarum per Lutheranos, sicut

Paul. III. lib. brev. anno 8. p. 565.

Etiã Helvetios Hæreticos Paulus ad Concilium invitavit.

XLV.

Ext. in ms. Arch. Vat. sig. n. 3230. p. 3.

Ad Card. S. Crucis.

sicut nuper contigit Duci de Brunsvic imminere per ipsius, & aliorum Prælatorum elongationem, & absentiam, &c. Salzburgæ i. Octob. MDXLII.

Robertus Vanchop
Theologus indignus.

XLVI.

Agebat in Germania Internuntium Apostolicum Robertus Verauchop, postea Archiepiscopus Armachanus, scilicetque Catholicis confirmandis, & confutandis Hæreticis operam dabat, multamque animarum Cælo inferendarum Messem colligebat. Idem vero Libellum supplicem ad Legatos decretos pro felici progressu Concilii scripsit, in quo monuit non ablaudendum Hæreticis, maxime pertinacibus, inque flagitio obfirmatis, in causa fidei non ducendum tempus, sed fidei regulam ad unum jota, five apiculum defendendam, ut Magnus Basilii, cuidam Valenti Comiti respondit, non abistendum Episcopis, & Principibus Germaniæ non comparantibus, sed perstandum: Si Cæsar, & alii Principes non comparuerint, iterum admonendos, rogandosque.

Aliorum etiam Regnorum Præsules longiores moras in professione ad Concilium Tridentinum suscipienda extraxere, qua de re extant ad Regem Lusitanæ literæ xxix. Decembris, ut Lusitanos Præsules Tridentum proficisci juberet, quo Legati Cardinales jam se contulerant.

Ad perducenda felicius Consilia verifandamque rerum gravissimarum molem, exciverat jam ante Paulus Cardinales in Urbem ex reliqua Italia, nec non e Gallia, & Germania: At Cardinales Galli, & Hispani in capeffendis Imperiis Pontificiis, ornandaque ad Pontificem professione segniores extitere, quos perstrinxit Paulus subiectis literis, quæ Lotharingo Cardinali inscriptæ sunt

Cardinali Lotharingiæ.

XLVII.
Paul. III.
lib. brev.
an. 8. pag.
366.

Dilecte fili noster salutem. Superiore anno considerantes, quod S. R. E. Cardinales ad id creantur, ut Romano Pontifici in participatione curarum præsentibus assistant, eaque esse tempora, ut si quando antea illorum opera, & consilium cuiquam nostrorum prædecessorum opportuna fuissent, nobis maxime necessaria tunc essent, cum Universalis Concilii instaret celebratio, ac de summa rerum totius Christianitatis, maximoque illius periculo ageretur. Vocavimus ad suum officium circumspeditionem tuam, a quo tandiu abfuerat, eique injunximus, & in virtute sanctæ obedientiæ præcepimus, ut sine alia

Cardinales ad Concilium invitavit Paulus.

excusatione, vel dilatione quamprimum commode posset, iter ad nos arripere, ita ut in quarta feria Cinerum tunc sequutura, & nunc elapsa, apud nos esset, quo ejus opera in tanta rerum, ac temporum difficultate uti possemus. Licet autem complures Cardinales, quos tunc vocavimus, ad nos postea venerint, atque eadem causæ, quæ nos ad id moverant non solum ex tempore non cessaverint, verum [sicut circumspectio tua non ignorat] etiam aucta fuerint, hodieque sint, crescente in dies hæresi, progrediente contra nos Turca, Christianisque Principibus in mutuam perniciem se ardentibus, tamen eo usque toleravimus remansione isthuc circumspeditionis tuæ, donec ipsum Universale Concilium ad kalendas Novembris proximo futurus Tridenti indiximus, post quam indictionem lapsis jam tribus mensibus, reque ad omnium notitiam deducta, non putavimus fore, ut circumspectio tua diutius ad nos venire differret, cum præsertim probe sciret, & ex Nuntio isthuc nostro intellexisset, nos post indictum Concilium, neminem Cardinalium a veniendo excusavuros esse, itaque mirati non parum sumus, te audita ipsius Concilii indictione, nostræ vocationis, & tui simul officii fuisse oblitum, nec nos aliquid de tuo ad nos accessu audire. Quamobrem eidem circumspeditioni tuæ per præsentibus denuo injungimus, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ut omni prorsus dilatione, vel excusatione remota, nullaque alia jussione a nobis expectata, quamprimum iter ad nos arripas, ita ut ad nos in proximo festo Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi omnino sis, qui, & ipse tuo officio non desis ulterius, nosque tua opera, consilio, prudentia, & autoritate, sicut cupimus, in tantis rebus uti possimus. Dat. Romæ xvi. Octob. MDXLII. anno ix.

Simile Cardinali Borbonio

Card. Turnonio Card. Aurelianensi
Card. Le Veneur Card. de Castillione
Card. de Giury Card. Scorie
Card. Pavistensi Card. de Gaddis
Card. Le Noncourt Card. Ferrarie

Glos.

Simile Cardinalibus Toletan.
Hispalen.
Gebennen.
Cibo.
De Auria.
Grimaldo.
Moguntino.

Horum consiliis meditabatur, difficultatum concurrentium molestias lenire, ac salubriora expedire Consilia, disciplina

Pontifex de reformatione agit.

eti-

etiam instaurandæ sedulam operam snababat, ut ex actis consistorialibus constat. [1]

XLV. Julii MDXLII. apud S. Marcum fuit Consistorium. Factum est verbum de reformatione, datæque omnimoda facultas Reverendissimo Domino S. Clementis, ac Rodulpho, ut examinent, & executioni mandent reformationem alias scriptam, ac promulgatam, nonnullis interjectis. Addunt eadem acta. XI. Octobris apud SS. Apostolos fuit Consistorium. Fuit factum verbum de reformatione curiæ, de hæresibus.

XLVIII.

Ingravescebat admodum earum furor, e Germania enim progressa hæresis Lutherana in vicina Regna. In Polonia hoc magnos tumultus concitavit, cumque ex Regum, & Populorum obsequio Romano Pontifici præstito, & Sacrosanctæ autoritatis veneratione Religio orthodoxa inconcussa consistat, nonnulli Proceres impii Polonos ab obsequio, & autoritate Pontificis divellere pertentarent, atque decreta nonnulla nefaria captata ablentis Regis occasione ediderunt, ad quæ abroganda Paulus Regem his literis commonefecit.

Regi Poloniae.

Paul. III. lib. brev. an. 8. p. 298. & p. 329.

Charissime. Cum esset ad nos allatus nuntius, qui diceret, auditum fuisse ex quibusdam tuorum, qui non parvam in tuo Regno autoritatem haberent, decreta quedam adversus nostram, & hujus Sanctæ Sedis dignitatem, jurisdictionemque a Proceribus, & Secularibus Regni tui [te tamen absente] fuisse facta, etsi neque credere poteramus, in tam Catholico Regno, Christianissimæ Natione quidquam ejusmodi cæptum, attentatumque fuisse neque de re ipsa aliquid clari certique habebamus: tamen cum optime nosceremus Majestatis Tue virtutem, pietatem, sapientiam, duminus ad eum esse scribendum; nostreque mentis cogitata apud Optimum, & Prudentissimum Regem expromenda: Nos enim, fili in Christo charissime, cum reliquas tuas virtutes præstantes, atque egregias semper amavimus, tamen illam moderationem animi tui, qua semper Chri-

In Poloniam hæresis ingreditur.

stianis legibus subiectus, unum Deum in Cælo æternum, & Omnipotentem, & unum in terris eius ipsius Dei, Christianique Vicarium tibi agnoscendum, honorandumque proposuisti, summis laudibus dignam esse existimavimus, tantoque in honore semper habuimus, ut tuæ Majestatis nomen nobis inter cætera præcipue amandum, extollendumque videretur, & hoc etiam studiosius, quod vidimus Dei Omnipotentis de te iudicia cum nostris iudiciis convenire. Etenim quis tibi fastos perpetuo, foelicesque successus, quis multas, præclarasque victorias, quis longævam vitam, Regnumque stabile inconcussumque concessit, nisi idem Deus, cui in hac re maxime inferovisti, quod unum Ovile, & unum Pastorem, quantum in te fuit semper agnovisti. Nec vero quidquam omnino gratius esse Deo Omnipotenti potest, quam unitatis inter ipsius cultores, charitatisque mutue conservatio, quæ si his temporibus aliquoties rupta, & labefacta est, ab hacque Sanctæ Sede, quam Petrus, & Paulus Beatissimi Apostoli, & reliquorum Principes suo preclarissimo Sanguine in Caput Catholicæ Ecclesiæ consecrarunt, discessio facta, non potest tamen ulla humana mutatio ius Divinum infringere. Est forsasse bono Regi laboriosior hoc tempore, huius, quam dicimus, Christianæ unitatis, & Catholice veritatis in suis populis reverentio, sed virtus tamen, & diligentia hoc facientis illustrior, quæ tanto magis abs te, fili charissime, requiritur, quanto tu, & majoribus virtutibus ornatus, & pluribus beneficiis a Deo affectus fuisti. At nos, qui nunc Dei providentia, non meritis nostris, in hoc Apostolatus fastigio constituti sumus, gravesque curas, & infinitas pene sollicitudines animi sustinemus, quod videmus omnia circumcirca collabi, & jam ruere, nec possumus tantis, totque incommodis, ut vellemus, subvenire quanta in rerum omnium desperatione essemus, nisi primum haberemus in Dei clementia, misericordiaque fiduciam, deinde in iis Regibus, qui vere membra Christi sunt, spem opus, atque auxilii non parum ponere, qui si vellent omnes nobiscum una opi-

NOTÆ [1]

Reformatio illa cujus in actis Consistorialibus, hic in Annalibus productis, fit mentio, commissa fuit a Contareno, Sadoletto, Caraffa, Polo & episcopis ac Theologis nonnullis quos Paulus pontifex delegit ut reformatæ ecclesiæ rationem scriptis consignarent. Ediderunt illi scriptum insigne in quo ea quæ reformatione indigebant ad certa capita redegerunt. Ac primo quidem ea descriperunt quæ a pontifice ut supremo ecclesiæ capite desiderabantur; dein ea subjecerunt quæ illi ut Romane urbis episcopo in melius reformatæ diocesi suæ competebant. Scriptum istud typis sæpius vulgatum est. In nonnullis editionibus accesserunt supplementi loco Gasparis Contareni cardinalis hoc anno vita sancti epistolæ geminæ quarum alia est ad Paulum III. pontificem de potestate pontificis in usu clavium; altera vero ad eundem executit pontificis potestatem in compositionibus. Utraque hac epistola abusus quosdam sive qui in opiniones doctorum, sive in curiam irriterant calligat & emendat. MANSI

opitulari, detrimentis publicis facilis esset rerum labentium sustentatio, & in meliorem statum restitutio: sed si non omnes volunt [qui utinam aliquando velint] saltem quos sibi commodos, & salutaris sepius experta est Christiana Respublica, quosque magna ex ipsorum piis, sanctisque actionibus gloria consequuta est, persistant, licet, & perseverent, ut aliquas tamen partes in Christiano genere habeat Deus, quas in sola unitate, Catholicaque concordia habere Divina ipsius Majestas potest. Tu ergo Rex semper piissime, semperque Christianissime, qui tot, tamque eximia de tuo prestante in Christianam Rempublicam animo documenta præbuisi, solita tua pietate, & religione, dignam tua Regali providentia curam adhibe, quemadmodum tu pro tua veteri gloria, & consuetudine per te ipsum facturum fuisse speramus, & iam fecisse confidimus, ut Regnum Tuum, & Populi in eo omnes in fidei unitate, Christianoque officio contineantur ne perpetua huius Sanctæ Sedis iura apud eos violentur, cum præsertim nos in gratiam tua Majestatis multa isthic Prælati tui Regni indulserimus etiam de jure nostro remittentes, idque etiam ad petitionem tua Majestatis, quam moderatione Regia, & se digna, usuram, speramus, quantum cum Deo, & honestate facere poterimus, libenter facere parati erimus. Datum Romæ apud Sanctum Marcum xxiv. Junii MDXLII. anno VIII.

XLIX.

Paul. III.
lib. brev.
ann. 8. p.
288.Paulus episcopus
Poloniae
admonet,
ut hæresim
na-
scentem
opprimant.

Venerabilibus fratribus universis Prælati Regis Poloniae.
Venerabiles fratres salutem. Magna nos affecisset molestia rumor isthinc nuper allatus de quibusdam per seculares istius Regni ardentis contra jus, & dignitatem huius Sanctæ Sedis, nisi ea, & absente Vestro Serenissimo Rege, & vobis, ut debeatis, refragantibus, minimeque consensientibus, gesta fuisse intellexissemus, speque certa teneremur, eundem Regem, cuius pietas, sapientia [inoffenso pede ad hoc ætatis, & felicitatis, Deo illum remunerante] proveclta est, talia omnino reiecturum esse, vobis præsertim illius auctoritatem sequentibus. Quamobrem, et si illo Rege, talibusque Prælati, nihil quod

illius bonitate, vestroque officio indignum esset, timebamus tamen moti hominum fama, has ad vos dandas duximus, non minus, ut vos debita laude, quam ut hortatione non necessaria prosequeremur. Est enim hæc vestra in officio constantia, quamvis per vos debita, tamen laude, & commendatione plurimum digna, sive fidem, sive pietatem, sive prudentiam vestram consideremus, illa fuit fides iururandum servasse, in promissione vestra præstitum, illa pietas ab Ecclesiæ Capite, atque unitate non discedere, illa prudentia prospicere, ac prævidere qualis ruina Ecclesiæ Polonica per hæc iniuria aperiri posset, quod quale sit, vicina vos Germania edocere potest, cuius Ecclesiæ iisdem iniuriis paulatim concussa sunt, ita ut multæ earum, conniventibus ad primos motus Prælati, rem, dignitatemque suam occupantibus Laicis, amiserint, quod Deus a vobis longe dignetur avertere, sed tamen, qui Caput Ecclesiæ nunc perunt, mox si obtinuerint, nequaquam membris parvuros esse credatis, quod si id, quod de vobis firmiter sperandum est, quodque sine summa impietate prætermittere non possitis, unitatem in Ecclesia cum vestro Capite sub illius obedientia conservaveritis, solitamque reverentiam, ac recognitionem huic Sanctæ Sedi in honorem Dei Omnipotentis, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum continuaveritis, tanto jam tempore, tantoque Gentium Christianarum consensu observatam, tum vos quoque vestram dignitatem, vestraque iura tuto retinebitis, quod Deus Omnipotens vobis perpetuo concedat, idque futurum nobis post Dei clementiam vestra dignitas, ac probitas, vestrorumque Serenissimorum Regum pietas firmiter pollicentur. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum XXIV. Junii MDXLII. anno VIII.

In ancipiti eo rerum discrimine, quod a novarum rerum cupiditate imminet, visum est Archiepiscopo Gnesnensi Poloniæ Primati congregandam esse Synodum in qua de placanda Divina ira, ob quam tot confurgebant hostes adversus Clerum, deque elidenda impiorum audacia, atque improbitate, Collegiisque pro erudienda pietate, & doctrina orthodoxa juventute ageretur.

Articuli, de quibus in proxima Synodo deliberandum, & consultandum erit.

I. Quandoquidem invalescunt mala, quæ Ecclesiam in presentia nostra perturbant, & ordinem Ecclesiasticum subvertunt, neque ullum remedium quod tentatum sit profecerit, dubitare nemo potest quin digitus Dei sit hic, cuius furor, & indignatio effusa super nos. Quamobrem querenda

L.

Tom. 13.
de Conc.
inf. Arch.
Var. sign.
3200. p.
147.Syn. in
Polonia
Archiepif.
Gnesnensis.

de erunt cause tantæ indignationis, & irruentis modus earum tallendarum, ac placandi Dei, si forte conversus respiciat nos, & iram suam avertat a nobis. II. Quid cum pertinacibus, & obstinatis blasphemis Ecclesias occupantibus, Sacrosancta prophatantibus, Synagogas novas extruentibus, in tanta effrenata audacia, & licentia, ubi nullum in Legibus, & Magistratibus præsidium est, faciendum sit. III. Querende erunt via, quibus it, qui discesserunt, ab unitate Ecclesiæ, & in rot sectas scissi sunt, sanari, & ad unitatem Ecclesiæ reduci possint. IV. Inquirendum erit, si aliquis abusus, superstitioes cum doctrina, & pietate Catholica pugnantibus invecæ sint, & quomodo sine offendiculo, & scandalo tollende erunt. V. Consultandum erit, qua ratione reformatio Cleri aggredienda est, & quatenus extendenda, ne inferioribus occasio detur ad Hæreticos transfugiendi.

Cum tanta sit inopia Sacerdotum, & Clericorum, ut multæ Ecclesiæ desertæ sint, non sine magno animarum periculo; Sacerdota quoque minora, redditibus everfis, extincta, quærenda via erit, qua Seminarium aliquod institui possit, & dispendium, acne expediat Collegia Societatis Jesu in celeberrimis locis, utpote Cracoviae, Poznanæ, Mazoviae, Leopoli, & Vilnæ, aut saltem in aliquibus horum instituire, ex quorum integritate, doctrina, & miro instruenda juventutis compendio ingentem profectum ad pietatem Vienna vidimus, & unde sumptus, & ad docendos, & ad alendos perendus sit. Et paulo post.

In conventu, qui proxime præterit, tantus impetus, tantaque impulsio ab Hæreticis, qui per speciem tuende libertatis publicæ, inter multos Equestris Ordinis facile primum locum obtinent, eosque ceteri etiam Catholici sequuntur, facta in nos fuit, quod cum sustinere nequaquam possemus, coacti fuimus ex sententia, qui aderant, omnium Ecclesiarum Cathedralium Prælatorum promittente Synodum sub ipsius proximi Conventus tempus nos esse habituros, atque ibi de omnibus istis controversiis, quæ nobis cum Ordine Equestri interveniunt, amice, & fraternè acturos, & quamquam in eo illi non acquieverint, atque rebus infectis discesserint, Majestatem tamen Sacram Regiam ex ea nostra promissione literis publicis testatam esse accepimus. Quamobrem consultandum erit, quid facere nos oporteat.

De eo etiam agendum erit, qua ratione, & quatenus disciplina Ecclesiastica extendere jura, & libertates Ecclesiarum retinere possimus, & debeamus, Clerumque.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

plus nimio oppressum sublevare valeamus. Illud quoque in deliberationem veniet, quandoquidem a Summo Pontifice requisiti sumus, ut Concilio generali, quod prope diem indicturus est, interfirmus, existimamus ad id requisitos, esse ibidem, & alios Reverendissimos Dominos Episcopos nostros, num liceat, expediatque nos his in periculosis temporibus ab Ecclesiis nostris abesse. Deinde, qui mittendi sint Provincia rotius nomine, qui & intersint Concilio, & approbent Sanctitati ejus, & Concilio causam absentium, &c.

In Scotia res turbari cœptæ sunt, quæ postea penitus labefactæ conciderunt; extremo enim anni mense Decembri Scoti cum exercitum eduxissent adversus Henricum Angliæ tyrannum, incuria sua, magis quam hostium virtute, fusi fugatique sunt, ex qua clade Jacobus ejus nominis. V. maximo mœrore confectus lethalem morbum contraxit, ac die decimo tertio Decembris obiit maximo rei Catholicæ damno, cum Religionem Catholicam maximo pietatis ardore defendendam suscepisset. Reliquit hæredem Mariam filiam unicam in ætate imbelli ex Maria Lotharinga susceptam. Cum vero in Scotiam pervenissent hoc anno S. Ignatii focii, qui Internuntii in Hiberniam decreti fuerant a Pontifice, atque in eo Regno pietatem latius propagare percuperent, Paulus iisdem prærogativis, quas in Hibernia contulerat, eos affectit.

In Gallia hæresis Calviniana clam serpebat, cum plures novarum opinionum audiendarum curiosa prurigine incitati, pestiferos Hæreticorum libros, ac novas Calvinii Hæreticarchæ Institutiones lectitarent, ac mellitæ eloquentiæ lenocinio illecti, impia simul venena, quibus conspersæ erant, haurirent, de quibus factus certior, Pontifex, Senonensem Archiepiscopum admonuit, ut implorato Regio auxilio, in eos, qui hujusmodi venenatos libros tenerent, aut venderent vel emerent acriter animadverteret.

Venerabili fratri Francisco Archiepiscopo Senonensi.

Venerabilis frater. Cum ceteras virtutes tuas sæpe, ac merito laudavimus, tum præcipue, illam, quod tu tamquam bonus Pastor, & diligens, clamorem audiens ululantium luporum, ita tuam Diocesim, tuasque causas hæcenus custodivisti, ut iidem lupi rabiem Lutherana hæresis inferentes, illas intrare Ovesque tibi commissas lacerare nequiverint, de quo plurimum gaudemus, ut debemus, tam Dei Omnipotentis, ac nostra, quam tua etiam causa, nihil ambigentes quin eandem diligentiam,

LI.
Lud. Guicciard. in
comment.

LII.

Paul. III.
lib. brev.
ann. 8. pag.
555.In Gallia
Hæresis
serpit
Calviniana.

D

at-

atque curam sis adhibiturus, & nunc, & in posterum; sicut tua probitati, consuetudini, atque officio, convenit, nos enim tibi, ut omnia, quae ad hoc pertinuerint, facere, & praesertim ne libri ipsius haeresis a quibusvis Laicis, aut Clericis tuae Diocesis emantur, teneantur aut logantur, sub poenis tam Ecclesiasticis, quam pecuniariis prohibere, & contra prohibitionem tuam facientes, etiam si ipsi Clerici a tua jurisdictione ordinaria per Apostolicam Sedem exempti quomodolibet fuerint, per eandem poenas, ac etiam interdicti appositionem, & si opus fuerit, auxilii brachii secularis invocatione debite coercere possis, & valeas, Apostolica tibi auctoritate renovare praesentium concedimus, non obstantibus ipsis exemptionibus, ac literis Apostolicis super illis expeditis, ceterisque contrariis quibuscumque, seu si aliquibus &c. mentionem. Datum Romae XXII. Decembris MDXLII. an. IX.

LIII. Eспенсевус in lib. de adorat. Eu-bar.

Hoc anno Joannes Calvinus, qui hactenus Lutheranorum more realem Christi praesentiam in Eucharistia scriptis professus erat, impietate auctior, eam e suis Institutionibus expunxit, ut observat Claudius Eспенсевус Doctor Sorbonicus. Moliebatur Calvinus novam Religionem conflare, atque adeo diem Veneris pro die Dominico celebrandum indixit, ut illius secta cum Mahumetica confociaretur; sed illi a Sectariis paritum non fuit. Enifus pariter est cum Joanne Viroto, & aliis auctoritatem ferendi anathematis sibi arrogare, sed Magistratus Haeretici se illi subicere in ea re detrectarunt.

Jacobus Langens in vita Calvini. Novam Religionem Calvinus condere illudet.

Ceterum, infelicissima illius secta latissime propagari coepit, cujus sequaces fuisse deteriores Paganis probat Guillelmus Rossaeus. Vastum inquit blasphemiarum pelagus est, & quo longius in eo quis fuerit proventus, eo majorem atheismi altitudinem, & abyssum deprehendet. Et infra, Evangelici, quibus persuasissimum esse debebat, primitivam Ecclesiam, quasi Christo, & Apostolis proximam, sanctissima verissimaque fide praeditam fuisse, Luciferiana superbia eam aspernatur, & singuli Haeretici, Calvinus cum suis potissimum, in quibus primitiva Ecclesia ab eorum placitis discedit, in iis primitivam Ecclesiam totam ignorantiae, & stupiditatis damnare non verentur. Si quis eos premat auctoritate non unius, sed omnium simpliciter Ecclesiae primitivae Patrum, ut probet Purgatorium, & preces pro Defunctis. Scimus inquit fuisse vetustissimam Ecclesiae consuetudinem, eamque Patres Apostolis tradentibus ascribere, sed quaerimus, Num in eo recte fecerunt? Aerium

Guill. Rossaeus p. 215.

contra sentientem, haeticum judicarunt, sed immerito. Si dicas, iidem approbarunt Sacrificium, & Prophetarum oraculis tanquam Christianae fidei articulum attruxerunt. Ita quidem est [ajunt] sed tamen in ea magis ignoscendum est eorum inscitiae, & sepeliendum dedecus, quam praedicanda auctoritas, aut ei confidendum.

Si ad poenitentiam pro peccatis agendam, & dignos satisfactionis fructus edendos ejusdem Ecclesiae exemplo, & doctrina, aliquem voluptuarium ex hoc grege discipulum adhortaris, respondet ut a Magistro suo instituitur. Parum me movent quae in Veterum scriptis de satisfactione passim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos [dicam simpliciter] omnes fere, quorum libri extant, hac in parte lapsos esse, aut nimium asperos, & dure loquutos. Neque vero excusari ullo pacto potest immatica Veterum austeritas. Si Quadragesimae saltem paucis septimanis acriore jejunio corporis lasciviam reprimendam esse, si Sacerdotibus a conjugio abstinendum, quo plenius Dei cultui precibusque incumbant, disputas, tota primitiva Ecclesia utique horum suffragante, Fatemur inquit tunc invaluisse superstitionem Quadragesimae observationem, qua & vulgus eximium aliquod se praestare Deo existimabat, & Pastores eam commendabant pro sancta Dei imitatione, sed mera fuit cacozelia, & superstitionis plena, illud vero alterum de conjugio Sacerdotibus interdictum, factum est mera tyrannide, & fanatici homines erant illi Concilii Niceni Patres, qui coelibatum Sacerdotibus imponere volebant.

Calvinus Inst. l. 3. c. 4. §. 38. l. 4. c. 22. §. 8.

Ibid. l. 4. c. 12. §. 20.

Ibid. §. 23.

Addit idem author de Calvinistarum erroribus. Ut plurimi animam mortalem esse summa contentione urgent, & ea fide innumeros Evangelicorum greges inficiunt, una tamen ad tempus breve addunt eandem animam cum corpore olim resuscitandam, ut extremo judicio sistatur: Ita plurimi rursus totam eam Catholicorum de Resurrectione fidem ridiculam, & Papisticam esse concionantur, nec quidquam tale unquam expectandum, figurisque, & metaphoris solito Protestantium more ludentes, illas ipsas fuorum catervas ad explodendam penitus resurrectionis fidem promovent, id quod ingenue fatetur Petrus Martyr. Hodie inquit emerferunt Libertini, qui corporis Resurrectionem derident, & Scripturas conantur eludere; quasi loquantur de resurrectione animorum, qui cum mortui essent peccato per Christum, & fidem in eum, vitae restituantur. Neque dici potest quam facile inhaerant hi sermones in au-

LIV. Guill. Ross. p. 212.

Petrus Martyr. in 1. Cor. cap. 15.

ribus infirmiorum fratrum, & tamen resurrectionis articulo sublato cuncta nostra fidei mysteria sanctius everruntur.

LV. Guill. Ross. pag. 191. Calvin. in 2. epist. Pet. c. 2. n. 2.

Nec dissimile est Calvinus de sui Evangelii se statutoribus judicium. Vis enim, inquit eorum decimus quisque est, qui fidei puritatem ad extremum usque retinet: omnes fere ad corruptelas degenerant, & a Magistris licentiae delusi prophane sunt [hoc est evadunt Athei] & quamvis praclarum Evangelii zelum simulant, si tamen intus excutias, reperies pleros perfidia, fraudibus, & dolis.

Guill. Ross. pag. 221. Calvin. in Pycopamichia p. 2.

Distinguit Calvinus hoc genus Evangelicorum in duas sectas, sed adeo late patentes, ut sub earum altera longè maxima Protestantium pars comprehendatur. Sic enim ille: Homini animam alii a morte ad Judicii usque diem, quo a somno suo exsurgat, sine memoria, sine intelligentia, sine sensu dormire putant. Alii nihil minus quam substantiam esse volunt, sed vim dumtaxat vitae, quae ex spiritu, arterie, aut pulmonum agitatione ducitur, & ideo cum corpore interire, & evanescere fingunt, donec totus homo suscitetur. Utroque autem ad opinionem, quam latissime disseminandam summo studio elaborasse, eam ob causam, ut cum Luthero Pontificiam de Purgatorio, & Sanctorum invocatione doctrinam a fundamentis convellerent, idem Calvinus in eodem loco testatur, qui etiam recte monet, hos, etiam si verborum formam multum discrepare, tamen & priores, qui animam vivere verbo quidem largiuntur, omni autem sensu, & intelligentia privant, re non minus, quam posteriores eandem interficere, & extinguere, cum sensum, & intelligentiam eripiunt, in qua posita est animae vis tota & energia. Hoc enim si sustuleris, anima non magis eo nomine vocanda est, quam corpus organicum illud quod mortuum est, & in cineres dissolutum.

LVI. Petrus Paulus Gualter. in Diario.

O-hianus Capuccinorum Generalis ab Ecclesia deficit.

Serpere etiam in ipsa Italia animadversa est haeresis, adeo ut non Laici modo; sed etiam Religiosi impietate Lutheranæ polluerentur, & quod maximum piis omnibus stuporem, & offendiculum attulit, Ochinus Magister supremus Capuccinorum Ordinis pietatis laude florentissimi ad Zuinglianum turpissime transfugit hoc anno, ut narrat Petrus Paulus Gualterius, In principio (inquit) Septembris frater Bernardinus de Senis Generalis congregationis Capuccinorum, qui diu sanctissimae vitae habitus fuit, discessit ex Italia, & profectus est Genevam ad Lutheranos, causam ambitionem fuisse puro, premississe illum Cardinalatum ferunt, speque sua deturbatum ad famam ex impietate Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

tate confectandam se prostrasse.

Hic itaque dum in Draconem versus sub Agni veste haeresim Veneticam ac Neapolitanam, Ecclesiastica abusus eloquentia, instillaret, Cajetanus Thyenaeus Theatorum Ordinis Institutor, qui nomine Sanctorum factos ornavit, pro Christo munere exploratoris sanctus, de perfidii hypocritae improbitate Cardinalem Theatinum, qui Sacro inquisitionis officio praerat, admonuit, a quo in jus vocatus, mox impius Haeresiarcha (ne credere enim aliis Haeticorum signiferis videtur) nova haeresion monstrata conflagavit, projecta larva, in Haeticorum oras per fugit, ac Italiam importuno impietatis monstro liberavit. Audita fuga Ochini, & defectione, Caraffa Cardinalis, qui in Pontificatu Pauli IV. nomen accepit, parenaticam ad eum scripsit Epistolam. Cujus partem hic repetere operae pretium duximus.

Jo. Baptista Gald. in vita B. Cajetani cap. 6.

Quid tibi in mentem venit Bernardine? Quis te Domini malus velut reprobum olim Israeliticum Regem arripuit Spiritus? Pater mi, Pater mi, currus Israel & auriga ejus, quem paulo ante, quasi in spiritu, & virtute Eliae ascendentem mirabamur in Caelum, quid modo cum curribus, & equis Pharaonis descendentem dolens in infernum? Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris; Quid orbatum lugemus, & sterilem, quem innumerabilem videbamus Patrem tetantem filiorum? O delire senex! quis te fascinavit, ut alterum tibi confingeres Christum, quem a Catholica Ecclesia non didicisti; Ut te ad aliud converteres Evangelium, quod ab uberibus Matris tuae non suxisti? Ah quam magnus eras in oculis omnium, si in oculis tuis parvus esse voluisses; Consartus ille saccus tuus rudis rubentes pileos, & Pontificum mitras superabat. Scribis enim in illis tuis praclaris quae vulgo circumferuntur apologeticis literis, hactenus te Christiano populo velatum Christum, predicasse: deinceps vero verum illum, ac liberum producturum te comminaris. Quid est quod loqueris Pater? An non vides, tuis te teneri laqueis, tuis pediculis irretiri? An putas te impune jam dudum Christiano populo illudere potuisse, qui Antichristum pro Christo predicaveris, qui Pharisaicum fermentum pro sacra doctrina, qui pharmacum pro vero lacte propinaveris? Siccine simplicem carnem infecisti? Siccine innocentes oves miseris sermonum tuorum lenocinio ad lanienam attraxisti? Et quam fidem tibi posthac adhibendam sperare possis, qui impiissimis mendaciis auditores tuos seduxeris? Qui tandiu divinum verbum adulteraveris?

Vides ad quod sanum impingis? Attende quam male tibi non contas, quam periculose te ipsum mutas? Si veritatem tibi esse constabat apud Lutherum, si Petrum, & Paulum, eorumque Ecclesie successores non recte videbas ambulare in sinceritate Evangelii, si qua in populis predicabas, non secundum Catholicam fidem esse sciebas, cur tandiu siluisti? Cur Dei veritatem in iustitia detinuiti. Et infra: Ubi tu ipse, qui predicabas non furandum, furaris, qui non mœchandum mœcharis? qui abominaberis Idolum, sacrilegium facis? ubi tu ipse Magister, totum id operis destituis, quod ante docebas? quis dabit capiti meo aquam, & oculis fontem lacrymarum, ut nocte fleant, ut luce plorem baculum Ecclesie confractum, Magistrum obœcatum, Pastorem in Lupum conversum, sapientem Patrem in reprobum sensum commutatum, Christi præconem Diabolum effectum? Quis magnum suscitaret Samuelem? Quis proferat Evangelicum Patrem, qui a meretricibus revertentem prodigum filium recipiat? Si forte surgas, si forte ad eum redeas, & dicas: Pater peccavi in Cœlum & coram te. An non tibi melius existimas reverti ad Patrem tuum, ad domum genitricis tue, ubi abundas panibus, quam in longinqua adeo regione pascens porcos, mori? Quid tibi in barbaris gentibus? quid tibi cum alienigena nutrice? quid tibi cum noverca? Agnosce ubera, quæ te lactaverunt, agnosce vocem vocantis, vocem explorantis, vocem in Rhama, vocem ab excelso clamantis, Revertere dilecte mi, & assimulare capræ, hinnuloque cervorum super montes Bethel. Vocat te Romanus Pontifex, vocat te Christi Vicarius, vocat te Caput Ecclesie, nihil adhuc comminatur, vim nullam intonat. Tu ad vocantis vocem nuditatis tue conscius te abscondis? &c. Hæc eleganter fortiterque Cardinalis Theatinus, at obfirmatum Lutherano adamante Ochini peccus pervadere minime potuit.

LVII.

At dum impius Ochinus deficit a fide Catholica, Armeni eam magnifice sunt professi; ut acta Cardinalitii Senatus testantur, in quo Cardinalis Burgensis relator legit exemplar quarumdam literarum Fratrum, & Laicorum S. Mariæ omnium Sanctorum Civitatis Nozovanensis in Armenia, quarum tenor talis est.

In Nomine Unigeniti Filii Dei, qui sua gratia & miseratione de Virgine nasci dignatus est. Anno Domini MDXLII. in die B. Andreae Apostoli congregati, Pater Beatissime, nos, qui sumus oves Vestrae, & Provinciae in spiritualibus sub-

jecta Vestrae Sanctitati, Vos autem Caput nostrum estis, & in sæculo omnibus superior, & nos sub Vestra Sanctitatis obedientia. Vos vero Cœlestem potestatem habetis, & gratiam a Deo ad regendum Mundum & Angelos Cœlestes in Societate Vestra, & estis Principes totius Ecclesie, & Caput caputum, & Principes Prælatorum totius Mundi, & estis Vicarius Christi in omni loco, ubi fidem eius duodecim Apostoli predicaverunt, & vos veram, & rectam retinetis fidem, ad cuius Sedem omnes fideles, & Catholici Christiani concurrunt, & estis omnium letitia, & exultatio; qui quemadmodum de vino dicitur, corda hominum laticatis, & estis verus Successor S. Petri, qui mundum universum manu continetis, & quodcumque ligatis, & solvitis in terra, ligatum similiter & solvum erit in Cœlis, & estis fundamentum totius Ecclesie Dei. O Pater Sancte, quem mundus in partibus nostris non cognoscit, nos frater Andreas Vicarius Casalis, seu Villa, que dicitur Coranch, & Subprovincialis totius Provinciae Armenorum Catholicorum, frater Azarias Prior Villæ Sabonis, frater Joannes Prior Abarrenor, frater Joannes Prior Cascasni, frater Joannes Prior Abbarocundis, frater Zacharias Prior Salitach, frater Thomas Prior Carna, frater Petrus Prior de Ganzæ, omnes isti Christiani Catholici & fratres ordinis Prædicatorum S. Dominici, subiecti, & filii obedientissimi Sanctitatis Vestrae, parati ad omnia exequenda. Et Petrus de Gianck, Petrus Joannes de Sabonis, Mirans Abbarrenor, Saphar de Cascasni, Acciech Abbarovendi, Putach de Carva, Agabech Salitach, Silvan de Gan Laici omnes, & capita, seu Priores Villarum superscriptarum omnes filii.

O Pater sancte mortuus est Episcopus noster, & alium Pastorem, & caput loco eius cupimus substitui nobis. Conferentes autem inter nos, invenimus Virum idoneum, fratrem videlicet Benedictum filium Boerzati de Nascioban Ordinis S. Dominici, quem adire fecimus Regionem, & Urbem vestram, quem elegimus in Episcopum nostrum post biennium a morte prænominati, & prædicti Nazovensis Episcopi nostri, die videlicet & anno superscriptis? O Pater Sancte Papa Paule, conservet Vos Deus Omnipotens, & S. Petrus, & S. Paulus, & omnes Sancti Cœlestis Curie, & ita commendatum habeat Vestra Sanctitas electum nostrum, qui est bonus, & Catholicus Christianus, qui neque Latinam loqui linguam, neque Italianam novit, unde compatiatur eadem Sanctitas Vestra, O Pater Sancte quidquid boni

boni facieris huic fratri Benedicto electo nostro, verribuent Sanctitati Vestrae Sancti Dei Apostoli Petrus, & Paulus.

Nos infidelibus subiecti sumus, a quibus ipse jam electus caprus, & catenatus est, & in vinculis, & catena per novem menses habitus, unde ut ipsum redimeremus, paramenta Ecclesie, & Calices, & Cruces vendere coacti sumus: & ita cum recentis aureis redemimus, & venit in sanctam Civitatem vestram. Nunc autem Sanctitas Vestra tantum boni ipsi conturbat, quantum illi Deus in mentem dedit, & ille, qui scripsit oscularur pedes Sanctitatis Vestrae frater Joannes Abbarovendis supranominatus filius Cofigian. Quibus perlectis Sanctitas Sua confirmavit dictam electionem de dicta Ecclesia Nazovensi vacante per obitum Gregorii filii Azator, idest Deodati, & providit de persona dicti Benedicti.

Auctus est hoc Cardinalium Senatus a Paulo III. ut referunt Acta Consistorialia. II. Junii MDXLII. assumpsit in S. R. E. Presbyteros Cardinales RR. DD. Jo. Episcopum Marinensem, Marcellum Crescentium Episcopum Marsicanum, Joannem Vincentium de Aquaviva Episcopum Melphitanum, & Pompejum Cecium Episcopum Nepefinum, Robertum Puccium Episcopum Pistoriensem, necnon Religiosos viros Thomam Badian Magistrum Sacri Palatii, & Gregorium Cortesium Ordinis S. Benedicti. XXI. contulit Titulos, Reverendissimo Domino Cardinali Crescentio Tit. SS. Joannis, & Pauli, Reverendissimo Domino de Aquaviva Tit. S. Marini in Montibus, Reverendissimo D. Cecio Tit. S. Cyriaci in Thermis, Reverendissimo D. Puccio Tit. SS. Nerei & Achillei, Reverendissimo Domino Sac. Palatii Tit. S. Silvestri.

LVIII.
MS. Car.
Spad. to.
133. pag.
414.

I.
Angel.
Massarell.
in Diario
Concil.
Trid. mf.
Arch. Vat.
fig. 3218.
p. 65.
Concilii
Tridentini
prima
congrega-
tio.

ANno a partu Virginis quingentesimo tertio supra millesimum quadragesimo, indictione prima, afflicta maxime est res Christiana, Cæsare, & Gallo in mutuum exitum belligerentibus, Hæreticis in Catholicos omnidolo, & vi grassantibus, Solymano in Hungaria Christianas Urbes expugnante, quibus malis, & aliis gravioribus impendentibus ut occurreret Pontifex, omnistudio, & contentione Concilium Æcumenicum, jam ante Tridenti indictum, celebrare annuus est; quæ ut sint gesta, ex ipsis Concilii actis nitide afferemus.

Die VIII. mensis Januarii MDXLIII. applicuerunt Tridentum tres Oratores Caroli V. Imperatoris, videlicet Illustres, & Reverendi Domini Nicolaus Perenotus Dominus a Granuela, Antonius Perenotus Episcopus Atrebatensis, & Didacus a Mendoza.

Venere illi in Legatorum Apostolicæ Sedis conspectum; habitaque oratione de Concilii celebrandi necessitate pro hæresi comprimentanda, & morum puritate restituenda, attulere causas, ob quas Carolus V. difficillimo a Gallo Rege appetitus bello accedere non posset, utque ipsi ob paratas sibi a Gallis insidias tardius accessissent; flagrante vero atrocissimo bello, in quo Gallus Turcas auxiliares exciret, Præsules Hispani, vel alios Cæsaris clientes ad concilium scilicet se conferre non posse, excusarunt. De quibus confecta hæc publica documenta extant.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi MDXLIII. Indictione I. die IX. Januarii Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri D. Pauli Divina Providentia Papæ III. anno IX. existentibus Reverendissimis in Christo Patribus, & Dominis Petro Paulo S. Balbinæ, Joanne S. Viralis Presbyteris, & Reginaldo S. Marie in Cosmedin Diacono S. R. E. Cardinalibus, ac Sanctæ Apostolicæ Sedis, & predicti Sanctissimi Domini nostri Papæ ad Æcumenicum Concilium per Suam Sanctitatem in hac Civitate Tridentina ad sedandas hæreses anno superiori indictum de latere Legatis, in ædibus sive hospitio predicti Reverendissimi S. Balbinæ in aula ædium, in qua aderant nonnulli Proceres, & Nobiles, comparuerunt ibidem Illustres, & Reverendissimi Cæsarei Oratores, videlicet Illustri Dominus Nicolaus Perenotus, Episcopus Atrebatensis, & Illustri Dominus Didacus a Mendoza ad concilium hujusmodi per Serenissimum,

& Invictissimum Principem Carolum V. Romanorum Imperatorem semper Augustum, &c. specialiter deputati, dirigentes sua verba ad prædictos Cardinales, locuti sunt per vocem & organum dicti Reverendissimi Domini Atrebatensis, in hæc verba.

Prolisa oratione, multisque verbis nobis opus esset, Reverendissimi, Amplissimi que Patres, si de origine, institutione, forma, atque, autoritate conciliorum, singulorumque ordinum ad illa officia, & quam exacte ab omnibus vere Catholicis observanda sint, dicere institueremus, quod videretur causæ ratio exposcere, nisi apud vos ageremus, quibus ista multa lectione, longoque rerum usu sunt quam notissima. Hoc autem dicemus, si unquam, nunc certe maxime concilii celebrationem necessariam esse; neque hæc res explicationis enarratione opus habet, aut perspicuis argumentis celebranda est, cum nemo sit, prob dolor! qui aperte nimis id non intelligat [si modo prudenter expendere velit] quam infirma sit Respublica Christiana, quam dissidio Religionis labefactata, & suis perpetuis hostibus sit exposita, Turcis, ac Mauris, assiduis illam præliis infestantibus, accedente ad extremum illud malum, & controversia in Religione, bello intra hujus viscera ab uno e potentissimis ejus Principibus, renovato pluribus locis uno fere tempore, & non alieno, in quo ad propulsandos fidei nostræ hostes, terra marique exercitus parabantur. Neque multis verbis referendi onus nobis sumimus, quam sollicita cura, continuoque labore & studio, summisque officiis concilii indictionem, & celebrationem Cæsarea Majestas petiverit, cum & Sanctissimo Domino nostro, & Sacrosancto Collegio ista cognita sint, & a frequentibus ad hoc susceptis profectionibus, Romam, & ad alia Italiae loca, ad Suam Sanctitatem, & Clementem Prædecessorem, ex continua Ministrorum, & Oratorum, hujus petitionis amplissimum testimonium sumi possit. Quare sermonem huc convertemus, ut a nobis intelligatis, Suam Majestatem, quæ tam studiose concilium semper expetivit, hætenus, nunc maxime illius celebrationem, primisque votis, optare, per quam discordia Religionis componatur, & sit utilis Respublicæ Christianæ, cum intelligat nullo alio pharmaco ab hoc tam gravi morbo posse illam convalescere, scit, & reformatione quoque opus esse, quam Sua Sanctitas frequenter obtulit, & promisit, & pro qua Cæsarea Majestas toties, & proprio,

II.
Oratio
habita coram
Legatis ab
Episcopo
Atrebatensi.

pria, & Ordinum Sacrosancti Imperii nomine institit, ut pro re necessaria, & sine qua, neque præterito malo mederi, neque, ne in priora incidamus, ulla ratione vitare possumus: quod tibi Reverendissime Cardinalis Morone experientia probatum existimo. Ut autem de celebratione Concilii his præmissis agamus, cupimus memorie vestrae succurrere, ne repetitione sit opus, ea, quæ Sua Majestas superioribus Comitibus Imperialibus Ratisbonæ habitis Reverendissimo quondam Cardinali Contareno, tibi Reverendissimo Morono, tunc Suae Sanctitatis Nuntio, responderit, cum utique illi explicassetis, statuisse Suam Sanctitatem celebrandum æcumenicum concilium, indicere, neque ea vobis excidisse puto, quæ Sua Majestas respondit, die XXV. Augusti ad Bullas Indictionis, & privatas litteras Suae Sanctitatis, quibus illi Indictionem Concilii hic celebrandi significavit. Ex iis Sua Sanctitas intelligere potest, si conjungat cum operibus diligentem concilii petitionem, qua sit Sua Majestas voluntate, & quæ in genere dicta, scriptave, fuere, huc pertinere, ut revera, & cum fructu celebretur. Ne autem Sua Majestas, earum, quibus Imperiali, & Regio officio obligata est, quidquam prætermitteret, dato amplissimo mandato nobis tribus, & Illustri Marchioni de Anguillara, qui apud Suam Sanctitatem Suae Majestatis Oratore agit, singularemque nostrum concilii cum fructu celebrationem, pietatem, Ecclesiæ unionem, fidei atque Religionis stabilimentum, & Respublicæ Christianæ commodum pertinere videbuntur. Non admodum laborabimus in excusanda Sua Majestate quod non interfit: existimamus enim huic partem satisfactam per eas litteras, quas ad Suam Sanctitatem scripsimus. Quis enim non intelligit, motum illi bellum tot locis uno tempore, & in quo nimis aliena, ne quid pejus præter occasionem hoc loco dicamus, ab omni ipsius Divino, & humano, servata est ratio, excusare debere. Hæc autem omnibus Christiani Orbis Ordinibus, nota, Suae vero Sanctitati notissima putabuntur, quod sit tunc motum bellum cum indictum concilium, ob idque cognoscere potest legitimum impedimentum, dum illa, & resistendo & conatus hostium reprimendo fuit occupata. Nostis quoque Reverendissimi, Amplissimi que Patres, non deesse, quæ illum nunc e suis Regionibus non patiantur egredi, dum provide illi sua munienda sint, ne proximo anno ita invadatur, ut superiore, cum id Sua

Majestas ageret, ut terra, marique, se, suasque copias communi vero Christianorum inimico operam, cum tam sancta occupatio tutam illam ab omni invasione redere deberet, præter Inducias, opera, & maximo cum labore Sanctissimi Domini nostri federe partas, quibus tanta autoritate firmatis fidendum videbatur. Accedit quod Ordines Sacrosancti Imperii invasura, tum significaverunt constituisse se [necessitate ad id cogente] conjunctis viribus cum sua Majestate, & Sanctitatis Suae auxiliis, aliorumque Ordinum Christianæ Respublicæ, qui rem tam sanctam juvare velent, Turcas ex Hungaria pellere, perireturque, ut secundum ea, quæ tam magnifice per suas litteras obtulerat, auxiliares ex suis copias mitteret, nec saltem ne quid occupatis illis in nostro Orbe moveret, quam petitionem ita contempsit, ut mox huic contrariae molitus sit. Cæterum, si quis nobis objiciat, quod ferius venerimus, dicatque, debuisse nos, aut alios, Imperatore legitime occupato, ejus nomine prius venire, istuc facile deberemus, eodem argumento, quo pro Suae Majestatis excusatione sumus, usi, bello scilicet impedito fuisse nulla fide relicta litteris, quibus sine periculo transitus olim concedebatur. Cumque terra, tuta non fuerit, profecto minus certe mare, non solum enim, ab iis, quos bellum movisse diximus, sed a Turcis quoque, & aliis, qui a fide nostra alieni sunt, cavendum erat, cum illi publice minarentur, hos in perniciem Suae Majestatis, & Regnorum ejus esse venturos. Quid autem tentatum fuerit, & quid voluntate designatum fiducia expectationis hujus adventus, noverunt omnes, neque tutele, quam Sanctissimi indicti concilii autoritas præbere debuerat, ulla ratione fidendum fuit, id enim res ipsa docuit, nam etsi intellexissent Galli a Cæsarea Majestate D. Granuela missum, ut huic concilio nomine ejus interesset, tamen ut illum interciperent viginti duas trivemes, & aliquot naves Turcicas longas, minores, sive Liburnicas instruxerunt, itaque transfectionem necessario distulimus, ut coactis majoribus viribus sine periculo, navigaremus. Hæc certe magis legitima excusatio nostræ moræ, quam cum vellemus secundum quam aliis judicandum permittimus, sint ne ad concilii utilem celebrationem admodum animati, qui ista perpetrant, si adjungatur alia, de quibus Sua Sanctitas frequenter fuit admonita, & ea vos non latere existimamus. Expectabat etiam Sua Majestas, ut ingenue id, quod res est profiteamur, explicationem nonnullorum a Sanctissimo D. N. de quibus scripserat, quæ videbantur a Sua Majestate, prius expe-

expedienda esse, quam quisquam huc ab illo mitteretur; illis etsi responsum non est: tamen ne suis partibus argui posset, multum sibi pollicens de opinione, quam de sua Sanctitate concepit, sperans illam officium suum impleturam, nos huc mittere voluit. Dabimus, & apertius testimonium cesareæ voluntatis pollicemur, illam, quod sæpe coram per literas, suosque Ministros obtulit adfuturam, nisi præter voluntatem suam impediatur. Si tamen huius concilii celebratio ita instituat, ut res tam sancta Suae Majestatis presentia debeat promoveri, tum etiam Præsules missuram, eosque, qui celebrando concilio e suis Regionibus interesse debent, modo illis tuto accedere liceat, quod profecto hætenus non licuit, fractis crudeliter in hac novissima invasione Regnorum Suae Majestatis legibus contra eos, qui immunes a vi bellica esse debuerant; quamobrem Sua Majestas nobis commisit, ut illos excusarem, & illorum nomine significarem, paratissimos semper futuros, ut suo officio satisfaciant. Ut autem absolvamus, paucisque, quæ dicturi eramus, concludantur, venimus Reverendissimi, Amplissimique Patres, maxima qua id fieri potuit, celebritate, habemus a Sua Majestate mandata amplissima, parati nunc secundum ea, ejus nomine Imperiali, & Regio Catholico, & nomine Regnorum ejus, & Provinciarum ei subditarum ad omnia, quæ ad celebrationem concilii videbuntur pertinere, ne quidquam prætermittatur eorum, quæ Imperatoria, & Regia dignitas, totque Provinciarum administratio, & moderatio illam obligat adjuvante Spiritu sancto Paracletico, qui & afflictam Ecclesiam suam, Rempublicam Christianam, consolari, & necessario pharmaco recreari, & a malis, quibus circumseptus est, liberare sua immensa bonitate, & ineffabili misericordia, dignetur. Quibus dictis, & sine facto loquendi, petierunt lectionem fieri mandati Cæsarei, vigore cujus dicebant se comparere. Quod quidem mandatum lectum fuit & illius tenor talis est, videlicet.

III.
Oratorum
Imperatoris
ad
Concilium
mandatum.

Carolus V. divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, urriusque Siciliae, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Flandriæ, Tirolis &c. Recognoscimus, & notum facimus tenore presentium universis. Cum primis votis semper expetiverimus in publica administratione ita versari, ut voluntatem, & studium, nobis nunquam defuisse, omnes intelligerent, tractandis iis rebus, quæ ad Reipublicam Christianam, studio partium, & dissensionum in Reli-

gione pene labefactatam instauracionem, & salutem pertinerent, & ad reduendam illam, & revocandam ad Christianam, & firmam concordiam. Cujus rei amplissimum dant testimonium susceptam jam toties magno cum sumptu, summoque labore ad id itinera, & quotidiana nostræ actiones, quibus illum scopum constituimus. Existimamus hoc tempore nobis diligentem navandam operam, in quo Beatissimus in Christo Pater, & Dominus, D. Paulus Divina Providentia Pontifex Maximus universale Concilium Tridenti kalend. Novembris proximis celebrandum indicit; cui interesse cuperemus, & ipsi presentes totoque conatu ea promovere, quæ ad publicam utilitatem pertinere existimarem. Sed cum præsens rerum status id non patiatur, decrevimus Oratores nostros eo mittere, qui vices nostras gererent. Hinc est quod nos consi de probitate, pio zelo fidei, Religionisque studio, morum integritate & in tractandis rebus experientia, & fide, Illustrissimorum, & Venerabilium Nicolai Peronotti Domini a Granuela Consiliarii nostri supremi, Rerum Status Vicegerentis, & Oratoris nostri generalis ad Germaniam, & Italiam, Don Joannis Fernandez Manriquez Marchionis Anguillara, Antonii Peronotti Episcopi Atrebatensis, & D. Didaci de Mendoza Consiliariorum nostrorum, & devotorum, & fidelium dilectorum, eosdem conjunctim, & separatim fecimus, creavimus, constituimus, & ordinavimus, atque ex nunc, tenore presentium, ex certa animi nostri scientia, & omnibus aliis melioribus modo, via, jure, & causa, quibus validius, & efficacius possumus, & debemus, solemniter facimus, constituimus, & ordinamus nostros veros, certos, legitimos, & indubitatos Oratores & Mandatarios; dantes eis, & cuilibet ipsorum in solidum, amplam facultatem, & potestatem, ut ipsi quatuor, tres, duo, aut unus ipsorum, nomine nostro, in dicto Concilio universali comparere, in omnibus sessionibus nostrum locum, ut Oratores, & Mandatarii nostri habere, res & negotia Religionis, & fidei, & alia quæcumque in prædicto Concilio tractanda, una cum aliis Statibus Reipublicæ Christianæ; eorumve Legatis, Oratoribus, & Mandatariis consultare, agere, & tractare, illisque omnibus, & per omnia adesse, consilium, votum, decretum nostro nomine dare impartiri, & interponere, aliaque omnia tractare, procurare, agere, concludere, & exercere debeant, & possint, quæ ad Dei gloriam, fidei unionem, exaltationem, & Reipublicæ Christianæ honorem, commodum, & augmentum perti-

vere, Concilio expedire visa fuerint, & quæ nos ipsi agere, tractare, & procurare possemus, si præmissis omnibus, & singulis personaliter interessemus, etiamsi talia essent, quæ mandatum exigent magis speciale, quam presentibus est expressum; ponentes idcirco præfatos Oratores, & Mandatarios nostros, quoad prædicta, in locum & vicem personæ nostræ, promittentes in verbo nostro Cæsareo, nos habituros ratum, & gratum, quidquid per ipsos Oratores & Mandatarios nostros, aut tres, duos, aut unum ipsorum ad modum prænaratum, actum, procuratum, & gestum fuerit, dolo, & fraude penitus semotis, harum testimonio. literarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri appositione munitarum. Dat. in Civitate nostra Barcinone die XIII. Octobris anno Domini MDXLII. Imperii Nostri XXII. & Regnorum Nostrorum, XXVII.

Carolus.

IV.

Perlecto eo mandato Dominus de Granuela, suo, & aliorum Oratorum nomine, flagitavit, ut tabulæ publicæ conficerentur, comparuisse ipsos coram Legatis, & excusasse cur tardius venissent ipsi, ac Præsules non possent accedere, seque ad publicam rem Christianam tuendam, augendamque, & celebrandam Synodum paratissimos obtulissent, ni moto a Rege Christianissimo bello distraherentur. X. Januarii MDXLIII. significavit Nicolaus Granuellanus, proximo die ad Norimbergensem conventum profecturus Cardinali Morono, Religionis res in Germania in dies collabi, Ratisbonam recenter defecisse, in Lotaringia Metim, & alia circumjecta loca defecivisse, de Belgio quoque formidari, ne a Catholica fide excideret, licet Regina Maria pro ea Provincia in officio continenda omnem operam collocaret: cuncta in exitium-prona videri; omnem tamen laborem pro Ratisbona, & Metis, ad officium revocandis apud Romanorum Regem, & Bavariæ Principem, & Lotharingiæ Duces, pro Belgio apud Reginam Mariam contulisse; Imperatorem pietate Christiana excellere, mentemque optimam gerere: se præcipue Concilii promovendi causa missum, ac si jufferint Legati, Tridenti moraturum: rediturum vero ex conventu Norimbergensi (si literis redire a Legato fuerit justus) Concilium omnino necessarium, atque a Cæsare ardentibus votis exhibitum iri ad Concilium, si tuta fuerint itinera: Galliæ Regem captum detinere indigne Valentinum Archiepiscopum, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

To. 10. de
Concil.
ms. Arch.
Vat. sign.
n. 3197. p.
11. & 12.
Ex Italia.
Granuel-
lanus de
Concilio
discedit.

cum maxima Sedis Apostolicæ, & Christianæ Religionis injuria: Episcopis Gallis liberi commeatus syngrapham datum iri, modo non alia, quam quæ spectant ad Concilium pertractent: Cardinalem Moronum optime conscium esse, quantis precibus Comitibus Imperii urissent Cæsarem, ut Ecclesiastica disciplina instauraretur, utque ille de ea restituenda tum Lucæ, tum Romæ cum Pontifice egisset: mirari, nullum Romæ, nullum in Italia effectum operis consequutum: si in Germania rem perficere non posset, non videri admodum alienam a ratione, ut non emendatis Romanæ Curiae corruptelis, se Concilio opponeret, hæc dici ex summi cultus in Sedem Apostolicam, observantiæque officio. Questus etiam est de Galliæ Rege, qui Turca concitato. Regem Romanorum, Germaniamque in discrimen adduceret.

Responsum illi a Legato est, instaurandæ disciplinæ Ecclesiasticæ navatam in Italia fuisse anno superiore, tum in Germania operam Pontificio nomine: Principes vero Lutheranos Ecclesiasticis obstisse, ne Ecclesiastica Jurisdictio exerceretur, ac Sacerdotes, ne emendarentur, subornasse, ut deficerent ad Lutheranos; atque ideo Pontificem restituendæ disciplinæ provinciam ad Concilium rejecisse, ut ex Pontificio diplomate constat. Cui subjecit Granuellanus, eripiendam Concilio occasionem novandarum rerum, atque adeo maculas prius eluendas.

Addunt Acta Cæsareos Oratores Tridento recessisse, cum ardente gravissimo bello dari operam concilio celebrando non posse assererent. Non his deterriti sunt Legati Pontificii a coeptis, sed ad cogendum concilium animos, viresque obfirmarunt, tum monere Pontificem, decretum Norimbergæ conceptum fuisse ex formula decreti Ratisbonensis, Cæsaremque pollicitum Ordinibus Imperii, ni 18. Mensum flexu concilium generale, aut Nationis Germanicæ Synodus celebretur, Conventum Imperialem coactum iri, in quo de Religionis rebus decerneretur, id vero tempus proxime effluxurum, cum tamen nondum concilium inchoatum sit, Granuellanum in Germaniam proficisci, ut Germanos in concordiam redigat ad Turcarum, Gallorumque molimina retundenda: vim facere Lutheranos, ut Concionatoribus suis prædicandi Lutherani, diffundendæque hæreseos facultas concedatur, atque utraque species laicis conjugia vero Sacerdotibus permittantur: at Pontifex promovendi concilii studio Cæsarem ex Hispania venientem conve-

V.
Tom. 10.
de Con-
cilio ms.
Arch. Vat.
sign. num.
3197. p.
13.

Pontifex
iterum
cum Cæ-
sare vult
convenire
ideo Bo-
noniam
petit.

E nire

nire decrevit, ut illum ad pacem cum Gallo flecteret. Hæc pia celebrandi concilii studia cum strenue navata a Pontifice accepisset Sigismundus Poloniae Rex, gratulatus Paulo est, illum non jam amplius verbis, sed operibus Lutheranorum fingentium Pontificem defugere conciliari, & averfari, calumnias obterere, cui respondit Paulus, se pro conciliandis Regibus, ad Cæsarem in Italiam accessurum proficisci decrevisse; rogavitque, ut Polonos Præsules ad concilium Tridentinum mitteret.

VI.
Episcopi
propter
bella Tri-
dentinum
non acce-
dunt, &
Paulus
eos denuo
invitat.

Impeditis militum copiis itineribus continebant se in suis Ecclesiis Episcopi, ne militari licentia spoliarentur, ac Tridenti infrequentes erant cœtus, ad quos augendos, iterum Paulus encyclicis literis Præsules urfit, ut ad concilium se conferrent. Ne denique ulla pro congregando concilio diligentia partes prætermitteret Pontifex, Cæsarem, ac Ferdinandum Regem vehementissime urfit, ut præfulibus darent imperia, ut præsentia sua concilium cohonestarent, ac publicam Ecclesiae salutem quibusvis privatis commodis, ac periculis anteferrent: at Cæsar licet sentiret ægerrime Episcopos Tridenti congregatum iri, tamen Pontificis postulatis assensit; nec dissensit Ferdinandus, quem rogavit Paulus, ut Præsules, qui conventus Norimbergenses adierant impelleret, ut ad Tridentinum concilium proficiscerentur.

VII.
Solicitat
Pontifex
Principes
ut Conci-
lio fave-
ant.

Conceptæ sunt iisdem sententiis literæ ad Ludovicum Palatinum Rheni Electorem, quo etiam argumento tum ad Ferdinandum, & alios Principes, & Archiepiscopos, & Episcopos, & nobiles Viros in Norimbergensi conventu congregatos extant conceptæ literæ, quas Otho Truchses Baro Walpurgensis detulit, quibus significavit, tres Legatos Cardinales Tridenti consistere ad celebrandum concilium, ad quod ut se conferrent peramanter contendit, ob tardiores enim Germanorum Præsulum moras, aliarum Provinciarum remotiorum Præsules hætenus retardatos fuisse.

Misisse Ferdinandum ad indictum concilium Tridentinum Oratorem Franciscum e Castello Alto tradunt ejusdem concilii Acta, necnon Germaniæ Episcopos Procuratores suos ad illud decrevisse, sed non admissos, cum Episcopi suo ipsi munere in re gravissima perfungi deberent.

VIII.

Pellicere paterno studio conatus etiam est Pontifex Helvetiorum Zuinglianorum Proceres, ut cum jam ante post adversa illa prælia, quibus a Catholicis, quos vi opprimere affectabant fracti fuerant, consensissent dissidia omnia de Religione per-

mittenda concilio Œcumenico, decretoriamque illius sententiam se excepturos spondissent, redintegranda veteris concordia occasione præclarissima non desissent, seque ad eos paterno finit complendos paratissimum amantissime exhibuit.

Interea Pontifex Bononiam appulit pro ineundo cum Cæsare colloquio, in qua urbe XI. Maii designavit pro constituendis rebus concilii Reverendiss. DD. Decanum de Monte Guidiccionum, atque Crescentium, & de Sancto Sylvestro Cardinales, quibus tres alios addidit, videlicet de Grimanis, de Sancta Cruce, & de Cortesio. Et die XV. in Congregatione generali decrevit, ut Reverendissimus Parisius Legatus ad Sacrum concilium ex Tridento Bononiam se conferret pro rebus nonnullis cum eo communicandis, quæ ad concilium spectabant.

Promovebat eo ardentius indicti Tridentini concilii celebritatem Pontifex, quo Lutherani grassabantur dolis, & omni contentione conventiculum Germanicæ Nationis cogere ambiebant, ut in eo ementita restituenda pristino nitore ecclesiae specie Religionem turpissime deformarent, & Catholicos ab Apostolicæ Sedis obsequio divellerent: vehementissime vero illi a concilio Tridentino ex omnium gentium Episcopis cogendo abhorrebant: Catholici vero Præsules ob Cæsaris, Gallorumque Regis bella Tridentinum accedere detestabantur.

Imperator vero ex Hispania discessurus, ante omnia Philippum filium, ejus nominis secundum, agentem sextum decimum ætatis annum, Hispaniæ Regem appellavit, & totius Regni Civitatum Oratores illi sacramento obstrinxerat: præfeceratque illi ad regendos mores, molemq; negotiorum tractandam Covos prudentia singulari conspicuum: militare vero copiarum Imperium supremum Ferdinando Toletæ Albæ Duci contulerat, felicitique navigatione usus Genuam affecto jam Majo applicuit. Ad quem humanioribus officiis prosequendum Genuam primum a Pontifice missus Alexander Farnesius Cardinalis, ut refert Angelus Massarellus.

Cum autem hoc eodem tempore Bononiæ Pontifex moraretur, certior redditus, Imperatorem non esse Bononiam accessurum, ut cum eo congregaretur, consilium in Consistorio a Cardinalibus petiit, an esset consentaneum, ut se ad Imperatorem conferret, cum ille Bononiam venire abnuisset, & decreverunt, hoc non decorum fore. Sed cum postea Cardinalis Sadoletus, prius absens, Bo-

IX.

MS. Card.
Spad. fig.
n. 133.

X.
Cæsar
Philippum
filium
Hispaniæ
Regem
declarat.

XI.

Summe
est pru-
dentia
pollicere
se divine
providen-
tia.

noniam venisset, cujus sententiam magni Pontifex faciebat, denuo res in consultationem adducta fuit, quam tamen contractam hac lege temperarunt Cardinales, nisi spes meliores certioresque faciendæ pacis ostenderentur: tum enim ut Pontifex ad Imperatorem accederet, sese assensuros. Contraria autem fuit sententia Cardinalis Sadoleti; videlicet ut omnimode Pontifex se ad Imperatorem conferret, quare ejus rationibus auditis, Pontifex, & etiam Cardinalium Collegium in ejus sententiam descenderunt. Sed audiamus ipsum Cardinalem loquentem in Epistola ad Paulum Sadoletum. *Postridie, qui fuit sexto Idus Junii, Senatus iterum vocatus est, causa convocandi fuit, quod cum superioribus diebus fuisset de consilii sententia decretum, si Cæsar Bononiam venire recusaret [properare enim dicebat, nec spatium habere, longe ab itinere declinandi] ut ne ulterius procederet Pontifex, sed vel illum Bononiæ exciperet, vel si id non contingeret, inappellatum abire pareret, cum tamen, si quid in congressu agendum esset, id mittendis Nuntiis facile posset sarciri. Ratio autem ita decernendi fuerat, quod videbatur hoc dignitati & gravitati Sedis Apostolicæ maxime non convenire, simulque ætatem Pontificis pergeverem tot itinerum laboribus obici non placebat; ergo, hæc eadem ipsa res iterum adducta est in disceptationem, placeret ne ultra procedere, nec-ne? Nam Cæsar quidem Parmæ se ostenderat cum Pontifice libenter conveniturum: hic quingue ante me rogati in sententia pristina manserunt, cum exceptione tamen, nisi certa spes aliqua de pace esset oblata, qua iter suaderet, tum enim ne oportere censuerunt. Ego rogatus contrariam sententiam dixi, de valetudine, & incolumitate corporis, ad Pontificis judicium rejeci. Dignitatem in eo dixi positam, si quæ utilia, & commoda Republicæ Christianæ essent, agerentur, hanc unam me agnoscere, neque aliam præter eam ullam in Ecclesiasticis hominibus dignitatem. [Hoc utinam consilium tam salubre Ecclesie bene perciperetur!] Inquirere certam spem in iis rerum evenibus, quos sua potestate Deus reservasset, non esse nostrum, velle, & condri bona, quæ in nobis essent, ad nos id pertinere, me tamen sperare, cum Cæsar & tempus anni, & Pontificis ætatem, laboremq; conspexisset, habiturum illam officii rationem, & ad pacis consilia, si non prompte [quod tamen ipsum a tanto Pontifice expectandum non esset] at tamen inductum pudoris stimulis facilius de se peracturum in hac quidem re suadenda, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.*

& plus effecturum esse præsentem Pontificem, quam si absens per Nuntios hæc eadem ageret. Postremo, vel hac una ratione necessario dixi proficiscendum, ut rumores hominum comprimerentur; erat enim sermo late dissipatus, ortas esse Pontifici cum Cæsare simultates, quare si fuisset colloquium denegatum, non sine periculo alicujus suspicionis ulterius hominum mentibus opinio infedisset. Hac a me sententia dicta, ab omnibus deinceps in eandem est descensum. Itaque Parmam venimus, herique Pontifex ingressus Urbem est.

Nonnulli malevolentia suffusi piam Pontificis mentem in sinistra interpretationem detorsere, quasi protectionem hanc suscepisset affecta atate, non ad pacem inter Reges conciliandam, ac rem Christianam restituendam, sed ad privata familiæ commoda confectanda: sed hanc suspensionem adversam, inanisque calumnias ita refellit inter alios Cardinalis Sadoletus. *Illud mihi maxime molestum est, quod non potest persuaderi hominibus, ex hoc congressu aliud quippiam queri, nisi privatim aliquorum commodum. Itaque mira jactantur in vulgus, quæ vobis quidem audita esse arbitror. Ego, quoquo animo fuerint alii, integrum me quidem ab omni labe servabo.*

Cum igitur Paulus consilium Cardinalis Sadoleti sequutus, ab aliis Cardinalibus approbatum, ad Imperatorem accedere statuisset, mox atque Parmam pervenit, duos Legatos Petrum Paulum Parisium, & Marcellum Cervinum Cardinales ad Imperatorem misit, qui de colloquio inter Pontificem Cæsaremque ineundo pertractarent. Itaque Vigesima prima Junii Pontifex ingressus est Castrum Buxeti, ibique cum Imperatore per tres horas collocutus est; necnon quatuor sequentibus diebus.

Incubuit summo studio in iis colloquiis Pontifex, ut Cæsari, Hungariæ, & Ferdinandi Fratris pericula in oculis collocaret, miseretur gentis de re Christiana, deque Germania optime merita, quæ duobus sæculis Turcarum alluviones suis cervicibus sustinuisset, subacta Hungaria arsuram brevi barbarico incendio Austriam nisi æquissimis de pace propositis conditionibus assentiretur, concilium etiam Œcumenicum Gallico bello disturbatum iri, Lutheranorumque potentiam civili Catholicorum Regum bello, ita auctum iri, ut Cæsarem brevi contemptura esset. At Cæsar cum Anglico Rege tunc fœdere junctus flecti ad concordiam non potuit, itaque pacem abnuente Cæsare Pontifex postulavit, ut post-

XII.

XIII.
MS. Arch.
Var. p. 86.

XIV.

quam ipse hortando nihil profecisset, Cardinales de concordia, & Christianæ Reipublicæ commodo verba facturos audire, minime gravaretur. Cumque id Cæsar honori Senatus tribuisset, paulo post vocatis Cardinalibus Marinus Grimanus ejus Ordinis Princeps hæc inter alia fatus est.

Paulus
Joanis l.
43.

Oratio
Cardinalis
Grimani, qua
Cæsarem
ad pacem
hortatur.

Patere generose, pieque Cæsar, ut si quid prædurum in intimis sensibus obcaluit, id totum Christiana pietate molliatur, honestissimis siquidem, nominique maxime decoris conditionibus, quas prudentum, & Reipublicæ amantissimorum hominum iudicio descriptas dudum perlegisti, Rex Gallorum petir, affinitatem, opes, copias offert: occupata restituet, ut Mediolano tua liberalitate, beneficiarique juris nomine recuperato, communem hostem barbarum conjunctis armis persequatur: ut nihil porro, vel occultæ fraudis, vel parum sincere fidei pertimeas [qui nihil unquam invicti animi fretus altitudine timere didicisti] cuncti fere Principes in ita societate fœderum sponsores, vadesque aderunt, ut iustis armis sanctas pacis leges, juraque omnia tueantur: hanc a Te pacis conditionem ante alios orat Carolus Allobrogum Regulus innocentia tantum sua depulsus Regno, & quod longe miserrimum videtur, per septem annos ancipiti duorum propinquorum injuria fatigatus. Hanc item Veneri tanquam ex fœdere debitam reposcunt; eandem Regna perpetuis tributis enervata, tuorumque præsertim, ac hostium rapinis crudelissime direxata suppliciter efflagitant: valeant aliquid, obsecro Cæsar, fraterna pericula, Hungarorum supplicantium lachrymæ, Senatus preces, valeat ipsa Sacrosancti Pontificis auctoritas, piis, atque optimis nunquam spreta Regibus, ut Christianus Orbis luctu, miseris, & Barbarorum metu liberatus post imperatam tuo incomparabili munere pacem, atque concordiam fecundissime restituat.

XV.

Attamen Cæsar flecti nequaquam potuit: ideoque tantam Christianorum calamitatem Jacobus Sadoletus ob Caroli, ac Galliarum Regis diffidia exortam ita deploravit.

XVI.
Jacobus
Sadoletus
l. 16.

Cum nostri Principes, qui maxime tueri, & regere Christianam Rempublicam deberent, nihil videantur sibi habere propositum, nisi exitium, & everstonem earum ipsarum Nationum, quarum præcipue salus a præpotente Deo illorum est fidei commendata, & credita. Cumque ea illi sola consilia exquirant, quæ sibi ipsis [ommissa consideratione Reipublicæ] arbitrantur utilia, in quo falluntur quidem, sed doctorem, monitoremque non recipiunt, sequere ita gerunt, ut quasi mercede a Bar-

baris hostibus Christiani nominis conducti, operam illis ipsis in profliganda re Christiana strenue studeant novare. Dejectus conciliandæ pacis consilio Pontifex, ac miratus rationem, & studium æquitatis, & veræ gloriæ decus, Christianæque rei salutem Cæsaris animum ad bella propensum minime inflectere, deploransque Concilium Æcumenicum celebrari non posse, Cæsare in Belgium per Germaniam contra Gallos properante, ne Præfules in pericula graviora, obfessis milite itineribus, coniceret, & operam, & auctoritatem frustra perderet, indictum Concilium Tridentinum suspendit, ut refert Massarellus. Conceptæ sunt hæc literæ subjunctis verbis.

Paulus, &c. Ad futuram rei memoriam.

Quam enim nos semper Æcumenici, & XVII. generalis Concilii celebrationem concupiverimus, & quo propterea studio, & animi sollicitudine huic rei, ac inter Christianos Principes paci, & concordia incubuerimus, tot labores per nos, præsertim cum ea de causa Niciam nos contulimus, suscepti, tot Nuntii, & Legati ad eosdem Principes propterea a nobis missi, tot super ea re a nobis ad illos datæ literæ, toties per nos denique indictum Concilium hujusmodi, totque Prælati, & alii, qui ad illud venire tenentur, ut omnino accederent transmissa mandata, & hortationes reddunt testimonium veritatis. Concilium enim ipsum Mantuæ primum, deinde Vicentiæ, ad quam propterea tres a Latere nostro ex Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium numero Legatos misimus, & novissime Tridenti per nostras literas sub data Romæ apud Sanctum Petrum XI. kal. Junii anno Incarnationis Dominicæ MDXLII. in quibus ne idem referamus, cur in Mantuana, & Vicentina Civitatibus præfatis Concilium hujusmodi celebrari nullaratione valuerit, explicavimus, ad kal. Novembris, quæ proxime præterierunt, incipiendum, & proseguendum, & Domino adjuvante ad ipsius laudem, & gloriam, & Christiani totius Populi salutem, absolvendum indicimus, annuntiavimus, & convocavimus ex omnibus locis, tam Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, quam Dilectos filios Abbates, & alios quoscumque, quibus jure, aut privilegio in Conciliis generalibus residendi, & sententias in eo dicendi permissa potestas est, requirentes, hortantes, & admonentes, ac eis in vim juramenti nobis, & Sedi Apostolicæ præstiti, & virtute sanctæ obedientiæ, ac sub certis, tunc expressis pœnis mandantes, ut ipsimet,

Angelus
Massarell.
in actis
ms. Conc.
Trid. ms.
Arch. Vat.
fig. 3188.
p. 70.
Suspendi-
um Con-
cilium ad
beneficia
Sedis Apo-
stolicæ.
Ext. etiam
in ms.
Arch. Vat.
fig. num.
3190. P.
19. incip.
Etsi cun-
ctis, &
in ms. fig.
3232. P.
29.
Concili-
um differt
Paulus ob
bella in-
ter Cæsa-
rem, &
Regem
Galliarum.

nisi forte justo detinerentur impedimento, aut per suos Procuratores, & Nuntios huic Sacro Concilio omnino adesse, & interesse deberent: necnon Charissimos filios nostros Carolum Imperatorem semper Augustum, & Franciscum Regem Christianissimum, ceterosque Reges, Duces, & Principes Christianos, ne Dei causam, & negotium deferrent, sed ipsimet ad Sacri hujusmodi Concilii celebrationem venirent, & si venire non possent, saltem viros graves, Legatos, cum auctoritate, qui personam Principis sui & prudentia, & dignitate in Concilio possent referre, mitterent; curarentque, ut ex suis cujusque Regnis, & Provinciis, Episcopi, & Prælati, sine tergiversatione, & mora ad Concilium proficiscerentur: rogamus, & obsecravimus, sperantes Æcumenici Concilii celebrationem hujusmodi, ad quam pro agri Dominici purgatione sæpe antea devenire [ut præferri] frustra conati eramus, & saltem tempore, Dei benignitate & clementia, omnino successurum esse: literisque nostris prædictis publicatis, cum postquam Nuntios nostros specialiter pro pace inter dictos Principes tractanda destinaveramus, odia, & similitates inter eosdem Principes augeti.

Et iam cum ab unoquoque eorum per alterum ab Inducis nostro intervenientis Nicie inter eos factis discessum esse pretendetur, arma tractari, & bellum novari cerneremus, duos summæ auctoritatis viros, inter cætera animi ornamenta, pacis studiosissimos, S. R. E. Cardinales a Latere Legatos ad eosdem Carolum Imperatorem, & Franciscum Regem misimus, qui ipsi nostro nomine, in quanta pericula ex eorum discordiis universa Respublica Christiana Domini nostri brevi esset ventura, exponerent, eosque per viscera Jesu Christi ad pacem inter se mutuo complectendam, & Rempublicam Christianam a rot, tantisque imminentibus periculis liberandam, quam maxime possent, hortarentur: ac appetente jam die, pro qua, ut præfertur, concilium indiseramus, cum in eodem proposito, & desiderio illud omnino celebrandi persisteremus, Dilectos filios nostros Petrum Paulum Sanctæ Balbinæ Parisium, & Joannem Sancti Vitalis Moronum Titulorum Presbyteros, & Reginaldum Sanctæ Mariæ in Cosmedin, tunc SS. Nerei, & Achillei Diaconum Polum nuncupatos S. R. E. Cardinales nostros, & dictæ Sedis Legatos de Latere summæ virtutis, doctrinæ, & auctoritatis viros, ad ipsam Civitatem Tridentinam, ut Episcopos, Prælatos, & alios ad concilium venientes exciperent, atque ea, quæ ad concilii celebrationem hujusmodi necessaria essent,

seu opportuna facerent, destinavimus: necnon quamplures ex eisdem Prælati singulis ad illos nostris datis literis admonuimus, ut frequentes concilio hujusmodi interesse vellent.

Demum cum spe pacis per prædictos Legatos nostros inter eos componende ex iis, quæ ab eisdem Legatis acceperamus, penitus destitueremur, ne quod reliquum erat in facultate nostra omittiremus, præfatos Carolum Imperatorem, & Franciscum Regem diversis nostris ad eos datis literis admonuimus, & hortati sumus, ut pro concilianda inter eos aliqua concordia nobiscum in aliquo commodo loco, ad quem, ætati nostræ non parcentes, nos profecturos esse pollicebamur, convenirent; utque desiderium nostrum pacis, colloqui, & Concilii celebrationis hujusmodi re ipsa comprobarem, e nostra propria Sede profecti Bononiam venimus, ut moris, quod sperabamus, per appropinquationem nostram ipsorum Principum animis, concordia, statui, celebrationisque ipsius Concilii securius, & ferventius instari, & fluctuanti Reipublicæ Christianæ aliquod salutare remedium afferri posset; iterumque post adventum nostrum hujusmodi Prælatos præfatos per diversas alias nostras literas admonuimus, ut exemplo quamplurimum Prælatorum, qui ex Urbe nostra ad locum Concilii de mandato nostro se contulerant, ad illud accedere amplius non tardarent.

Cum autem dicti Carolus Imperator, & Franciscus Rex, suorum Regnorum, & Dominiorum tuitioni intenti, cui se propter urgentiam inter ipsos bella vacare oportere asserbant, nobiscum convenire recusaverint; ac licet postmodum Petrus Paulus, & Joannes, ac Reginaldus Cardinales, & Legati prædicti, pro prædicto concilio ad dictam Civitatem accesserint, ac inibi sex menses & ultra, non sine aliqua dictæ Sedis indignitate, expectando permanserint: nihilominus præter eos, qui ex Alma Urbe, ut præfertur, venerant, admodum pauci Prælati inibi convenierint: quinimmo sicut Provinciarum diversitas affert, diversimode se excusaverint, & alii bellorum motus, alii itinera non tuta, ac viarum pericula, alii alia impedimenta obtulerunt; nos propterea prædictos Petrum Paulum, & Reginaldum Cardinales, & Legatos, ut ab eis, quo in statu res essent, & quid super celebratione concilii sperari posset, intelligeremus accersivimus. Cumque eundem Carolum Imperatorem Germaniam perire, & per Italiam iter facturum esse intelligeremus, nos apud eundem Carolum Imperatorem, cum quo in Oppido Buseri convenimus, tam per

nos ipsos, quam per Venerabiles Fratres nostros S. R. E. Cardinales, qui tum nobiscum aderant, pro pace huiusmodi omni cura, & diligentia [quod etiam cum prefato Francisco Rege non minori studia antea pluribus literis egeramus] institimus, cum vero nihil hactenus proficere potuerimus, & a Petro Paulo, & Reginaldo Cardinalibus, & Legatis predictis, ac ex prefati Joannis Cardinalis & Legati; necnon caterorum Prælatorum in dicta Civitate Tridentina existentium literis, quorum fere singulorum super ea re sententiam exquisivimus, cognovimus [& nos ipsi clare perspicimus] vigentibus tot in locis inter eosdem Principes bellis, ac immanissimo Turcarum tyranno, cum validissimo exercitu Hungarie Regnum invadente, ejusque copiosa, & munificentissima Classe jam Mare inferum ingressa, cujus conatibus, quantum vires nostræ, licet impares, suppetant, resistere, ut tenemur, intendimus, non posse ad præsens, Dominus, forsitan ob peccata nostra, sic permitte, nostram super huiusmodi concilio intentionem impleri; quinimmo eandem actionem concilii in aliud opportunius, & commodius tempus, quo dignitas, & frequentia concilio, & Republicæ Christianæ præsentior salus afferri possit, differendam esse sperantes ex Dei bonitate, & misericordia post tenebras lucem, & aliquando tandem, quod brevi futurum speramus, & optamus concilium ipsum celebrari possit, volentes interim generalem Christianorum defensionem a periculis propter Infidelium Mare, & Terras infestantium impetus imminuentibus, quantum in nobis erit, procurare, & Almam Urbem nostram, ac Orbis capiti, omniumque perfugio, que nobis ab ea diutius absentibus ob ipsorum Infidelium incursionem non leve periculum subire posse, nostra præsentia, quod necesse est, ceterisque præsidii succurrere, ac conscientias, & commoditatibus Prælatorum, qui ad ipsum concilium venire tenentur, ne propter ipsius concilii celebrationis inchoationem, molestia, aut incommodo afficiantur, paternam charitate consulere: habita super iis cum eisdem Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus maturatione deliberatione, de eorum consilio, & assensu celebrationem concilii huiusmodi, usque ad aliud opportunius, & commodius tempus per nos declarandum, Apostolica auctoritate renore præsentium suspendimus, & suspensum esse nuntiamus, ac pœnas contra Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & alios in posterioribus literis indictiois concilii huiusmodi comprehensas, & inflatas, usque ad tempus predictum, quo concilium ipsum om-

nino prosequi intendimus, relaxamus, nec non eosdem Petrum Paulum, & Reginaldum Cardinalem, & Legatum præfatum ab eodem concilio ad nos, & Sedem predictam revocamus, & Prælati in eadem Civitate occasione concilii huiusmodi existentibus, inde usque ad tempus per nos declarandum predictum, quo eosdem Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates, ac alios in literis posterioris indictiois concilii huiusmodi comprehensas sub perjurii, ac aliis in eisdem literis contentis pœnis, concilio predicto, juxta formam ipsarum literarum, adesse, & interesse volumus, recedendi licentiam concedimus, decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his a quocumque quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus, &c. Nulli ergo, &c. Datum Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ MDXLIII. Pridie nonas Julii Pontificatus nostri anno IX.

Extant de extracto in aliud commodius tempus Concilio, Pontificis ad Moguntinum, Treverentem, Salisburgensem, Bremensem, Gnesnensem, Bisuntinum Archiepiscopos encyclicæ literæ, quibus etiam dedit imperia, ut Clerum sacris precibus pro Divina placanda ira, extinguendisque civilibus Christianorum bellis incumbere juberent.

Tibi memoranda ad hoc duximus, ut & tuis posses Suffraganeis significare, te, & illos hortantes, ut vestri Cleri jejuniis, & orationibus Divinam iram placare studeatis, quo sublatis presentibus impedimentis, tranquillitateque temporum restituta, celebrationem ipsius Concilii universalis tam salutarem, ac necessariam, quantocius resumere, & prosequi Deo favente possimus. Dat. Bononiæ die x. Julii MDXLIII. Anno IX.

Diffolvendi porro Concilii indicti præcipua, & arcana causa hæc fuit, quod Præsules Germaniæ apud Pontificem de non adeundo Concilio se excusarint, Lutheranos infidorum metu, nedum illi Concilio gladio spiritus certaturi interessent, Lutherani ferreo gladio eorum Urbes invaderent, ad quos coercendos pax esset necessaria, ut Reges impiorum infidias, & contumaciam armis frangere, & retundere possent, quæ Pontifex Sigismundo Poloniæ Regi, necnon consumptos in jungendo cum Casare colloquio, illustri quidem & pia conscientia, sed votorum impote irritos labores significavit.

Regi Poloniae.
Charissime, &c. Sperantes fore, ut Dei misericordia nostras actiones coadjuvante

XIX.
Paul. III.
lib. brev.
anno 9.
p. 301.

aliquid in proximo colloquio, quod cum Serenissimo Casare habuimus ad concordiam inter eum, & Regem Christianissimum proficere, Tuamque Serenitatem tanquam optimum Principem; & erga publicam utilitatem semper optime animatum eo Nuntio latificare possemus; sed factum est nostris, & Populi Christiani peccatis, ut omnem laborem & viam, & operam nostram frustra insumpsimus, nec quidquam, vel ad ipsam concordiam, vel ad frequentationem universalis Concilii Tridentini indicti, quod nostræ personæ appropinquatione frequentius nos reddiduros credubamus, proficere potuerimus; nam quamvis Legati nostri, rot jam mensibus, cum nonnullis Prælati hinc a nobis profectis, Tridenti expectaverint, ut ceteri Prælati, præcipueque ex vicina Germania, & locis ei propinquis convenirent, tamen paucissimi, ac fere nulli conveniunt, sed alii propter bella inter Christianos Principes vigentia, alii pro diversitate Provinciarum aliis de causis, nonnulli ob vicinitatem Lutheranos suas Ecclesias tuto deserere, ac personaliter ad Concilium venire non posse se nobis excusarunt. Quamobrem nos considerantes, id quod omnibus manifestum est, in tanta perturbatione rerum, tantoque concursu bellorum tum terrestrium, tum maritimarum, quibus universa Christianitas, sicut tua Majestas audire potuit, hoc miserabili tempore concutitur, cum suas omnes curas ad sua quisque vel a Fidelibus, vel ab infidelibus defendenda convertere cogatur, impossibile esse, ipsum universale Concilium nunc celebrari, propterea meliora tempora expectare coacti sumus. Interea Prælatorum ad Concilium non venientium conscientias ulterius illaqueatas non tenere, nostramque Urbem, Sedem, & Statum temporalem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui sane adventu Classis Turcarum per mare Tyrrenum, haud procul nostro Statu nunc vagantis, sunt maxime perterriti, nostro reditu, ac præsentia firmare, & tueri [quamquam invitati] decrevimus, itaque re mature perpensa, ac diu deliberata, tandem de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, celebrationem ipsius Concilii universalis, consueque suspendimus donec per Dei clementiam meliora, & ad id aptiora se offerrent tempora, que ab eodem Deo nobis quamprimum concedi, & optamus, & humiliter perimus. Hæc autem omnia licet ex aliis nostris generalibus literis propediem sub plumbo expediendis plenius apparitura essent, tunc tamen Serenitati particulariter significanda duximus, ut & ipsam

Expositæ
caute dis-
soluti
Concilii

rem nosset celerius, & facti nostri ratio ei constaret, quam illi ut amantissimo filio nostro, & pietissimo Regi speramus, & cupimus probatam esse. Dat. Anconæ XXI. Julii MDXLIII. Anno IX.

In eandem etiam sententiam scripsit Pontifex Ducibus Bavariæ, Religionis Catholicæ præclarissimis defensoribus, nec colloquio Buxetano concordiam, aut frequentiores Concilii Tridentini coetus promovere potuisse significavit, atque adeo in meliora tempora actiones Concilii extractas fuisse, seque ob terrorem Romæ injectum a Turcica Classe hærente in finitimis ejus littoribus, ad Urbem sua præsentia confirmandam proficisci.

Dilectis filiis Nobilibus Viris Willelmo, & Ludovico Bavariæ Ducibus, &c.

Cum nos, quas ob causas nostra Sede relicta Bononiam veneramus, nihil proficere potuissemus, nec circa concordiam Christianorum Principum, nec circa frequentationem ipsius concilii Tridentini indicti, cum & paucissimi Prælatorum, etiam quos Principes eorum conventuros nobis promiserant, convenissent, eorumque alii ob bella inter Christianos Principes vigentia, alii pro diversitate Provinciarum alias ob causas, nonnulli ob propinquitatem Lutheranos suis Ecclesiis timentes, ad ipsum concilium personaliter venire non posse se nobis excusassent, Nos animadvertentes [id quod omnibus manifestum est] in tanta perturbatione rerum, tantoque concursu bellorum, tum terrestrium, tum maritimarum, quibus universa Christianitas hoc miserabili tempore concutitur, omnesque suas curas, ad defensionem propriam convertere cogitur, impossibile esse, ipsum universale concilium nunc celebrari. (Et infra) Coacti etiam necessario sumus Almam Urbem nostram, Statumque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ex Turcarum Classe, quæ nunc etiam in propinquioribus Urbem, & Statum nostro locis hæret, perterritam, nostra præsentia confirmare, & tueri. Ob hæc omnia, que nemini esse possunt dubia, re diu, ac mature pensata, & deliberata, de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, celebrationem ipsius concilii universalis eo usque suspendimus, donec per Dei clementiam meliora, & ad id aptiora se offerrent tempora, &c. Dat. Anconæ XXI. Julii MDXLIII. anno IX.

Consentiunt dictis, quæ memorat Joannes Cochleus de indicto Concilio Tridentino ob bella civilia dimisso.

Fuit eodem anno (inquit) indictum a Summo Pontifice generale concilium ad Ci-

XX.

Paul. III.
lib. brev.
ann. 9. p.
300.

Jo. Cochl.
in actis
& scriptis
Lutheri.

Civitatem Tridentinam, quo tres misit Cardinales Legatos, quoniam vero propter bella, quae inter Potentissimos erant Monarchas, perpauci Episcopi comparuerunt, revocatis Romam Legatis suspensum est ad tempus concilium illud.

Cochlæus Tridentum ad concilium Wratislavia proficiscens, dum Campidunum usque pervenisset, comperit ibi solum esse conventum indictæ Synodi, & vidit ibidem die XV. Julii Cæsarem ex Italia cum exercitu tendentem in Germaniam. inferiorem adversus Ducem Clevensem, qui ab eo ad Regem Franciæ defecerat, atque Ducatum Gueldriæ occupaverat, ac multa Brabantinis damna [Cæsare absente] intulerat, quem Cæsar intra paucos menses victum, ac subjugatum pro intracta clementia sua rursus in gratiam recepit.

XXI.
Cochlæus
in actis
& scriptis
Lutheri.

Aditque Cochlæus, gravissimum offendiculum piis hoc tempore injectum ab Hermanno Archiepiscopo Colonienfi, [1], qui ad Lutheranam impietatem sceleratissime descivit. Bucerus impia fraude Colonienfi insinuat Archiepiscopo Hermanno [qui natalibus Comes erat a Weda] gravissimam suscitavit inter illum, & Clerum ejus discordiam in Religione. Induxit enim illum in Lutheri hæresim, reclamante frustra non solum Reverendo, & Illustri Capitulo Majoris Ecclesiæ Colonienfi, sed etiam universo Clevo totius Civitatis, totaque Universitate Colonienfi. Præfuerat Hermannus multis annis Archiepiscopatu Colonienfi multa cum laude, atque etiam Synodum ad excindendas Lutherane impietatis propagines celebrarat, ab Aulicis vero corruptus, ac delitiis sensim enervatus, cum sacrarum literarum, & Theologiæ scientiæ imperitus esset, specie componendorum Religionis diffidorum, a Bucero (Apostata tribus incestis nuptiis infami) fascina-

NOTE

[1] Quamquam Hermanni Colonienfi archiepiscopi lapsus anno huic ab omnibus quotquot legi chronistis assignatur, altius tamen vacillationem ejus in fide repetendam esse suspicor. Quin nec forte anno 1536. cum Synodum Colonia habuit, in novatores animum prorsus alienum gerebat. Sunt quidem in actis concilii hujus catholica omnia; sed quod omisissum sit dogma de purgatorii poenis a Cardinali Sadoletto lib. 14. epist. IX. suspicionis arguitur. Id quidem casu omitti potuisse fateor; sed potuit etiam de industria fieri; cum forte jam tunc Hermannus vacillare in iis dogmatibus potuerit, quæ non adeo perspicue in S. Scriptura expressa sunt, quo nomine purgatorias poenas heterodoxi rejiciunt. Utcumque tamen ea res habeat sese, profecto constat Hermannum ante presentem annum a fide palam recessisse, cum anno præcedenti 1542. Martinum Bucerum accitum Bonnam sacrum evangelii præconem in ea urbe constituerit; quæ sane non obscura erat Lutheranismi professio. Quare errasse mihi exploratum est Continuatores historiæ ecclesiasticæ de Fleury, qui non nisi post aliquod tempus ab absoluta Nurembergensi diæta Hermannum fidei catholice nuncium remisisse affirmat. Confessus enim ille exeunte januario ad Aprilium usque constitit; Hermannum vero ante exitum januarii Lutheranismum professum fuisse oportet, cum pontifex die 1. februarii hujus anni literas ea de re ad Senatam & clerum Coloniensem dederit, de quibus Annalista hic num. 22. Si enim incipiente februario Hermannus lapsus jam Romæ innotuerat, exploratum est utique aliquandiu ante exitum januarii adeoque non absoluta Nurembergensi diæta Hermannum ad Lutheranos defecisse. MANSI

tus, & in rabidum lupum ex Pastore versus, omni contentione oves a Christo illius curæ commissas dilaniandas Lutheranis objecit, excitis in Provinciam Bucero, & Melancthone Hæresiarchis, & aliis flagitiosa, & impia eloquentia clarissimis Concionatoribus, ad quod scelus, præter libidinum pertociniam, abripi se finit cæca mentis perturbacione, & ulciscendi cupidine: nam cum præter Coloniensem Archiepiscopatum, etiam alios Episcopatus Mindensem, Osnabrugensem, & Monasteriensem, opibus florentissimos, conjunxisset, necdum his satiata ejus avaritia, alia opima Sacerdotia exambiret, quæ ipsi, violato aliorum jure permitti non poterant a Pontifice, violato sacramento Pontifici præstito, impie rebellavit, conditaque intus venena effudit, in literis enim paræneticis ad eum datis hæc verba descripta fuere, licet lenitatis studio, postea inducta linea oblitterata sint. *Superbia, & iracundia adversum nos inflatus, non ob aliam causam, quam quia justitiam, qua totus Orbis regitur, contra te super certis beneficiis Ecclesiasticis administrari passi fuimus, propterea odium tuum ad Dei offensam, Religionisque detrimentum convertisti, eodem enim tempore, quo de justitia contra te decreta rescivisti, Lutheranos ad te vocasti, ut sic te contra nos ulcisceretur.*

Porro mox atque de impia hac Colonienfi Archiepiscopi defectione certior factus est Pontifex, Senatam Coloniensem, & Clerum illius Urbis ad constantiam in fide orthodoxa defendenda hortatus est ineunte februario.

Senatui Colonienfi.

Cum ex hac plena solitudinem, & curarum specula, in qua nos Deus Omnipotens hoc tempore collocavit, hunc infelicem statum inclytæ Nationis Germanicæ intuemur, quæ olim non solum belli glo-

XXII.

Paul. III.
lib. brev.
an. 9. pag.
55.

Paulus
hortatur
Colonien-
ses ad
perleve-
randum
firmiter
in fide
catholica.

gloria, Principum nobilitate, Imperiique dignitate ceteras Nationes antecibat, sed quod plus erat, his omnibus in vera, & Catholica Religione, & Sedis Apostolica reverentia, nulli Provinciæ, aut Regno cedebat, nunc pluribus in sancta fide dissensionibus in partes contracta, & miserabiliter discissa est; magnum sane dolorem capimus, & ejus damnis, tanquam nobilissime Christianorum partis, permovemur, nec sane in hoc tam nostras, & dictæ Sedis injurias attendimus, a cujus reverentia, sicut a fidei obedientia multi beneficiorum ejus oblii recesserunt [Mater enim omnium, & Magistra fuit] quam contaminatum fidei Catholica sensum, ablatum Dei sanctis honorem, cultum ipsius Dei imminutum, persecutionem Cleri, & Religiosorum Moniales antea Deo dicatas, non Monachis nuptas, spoliatas Ecclesias, & per hæc irreparabilem tot animarum iacturam dolore, quo debemus, comploramus. In his autem nostri animi vulneribus non levem ex eo consolationem recipimus, gratiasque Deo Omnipotenti agimus, quod ejus clementia ipsius Germanici corporis non minimam partem adhuc incolumem præstitit, multos nobilissimos Principes, multasque insignes Civitates integras ab hac labe conservando, quorum in numero vestram imprimis esse eo magis gaudemus, quo semper illa Apostolicam Sedem speciali ab ea affectu dilecta specialius coluit, & venerata est. Quamobrem, etsi omnium Ecclesiarum generalem curam, vestra tamen peculiaris gerimus, vestramque constantiam præteritam dignis in Domino laudibus commendamus, vos filii hortamur, ut solliciti caventes secundum Apostolum, ne quis vos seducat, provideque attendentes, non esse in Catholica Religione sine Ecclesiæ autoritate quidquam recipiendum, præsertim quod universali Ecclesiæ, & tot sæculorum observantia adversetur, in ea, quam a Patribus accepistis, & illi per tot sæcula observatam ab Ecclesiâ vobis per manus tradiderunt, fide, ac Religione, solita constantia perseveretis, certi, quod Deus, & Dominus noster Jesus Christus sicut promissit, cum Ecclesiâ, & fide Petri, pro qua ipse oravit, usque in finem sæculi permanebit, nec istæ hæreses, quas, exigentibus peccatis, idem Dominus pullulare permisit, alium finem sortientur, quam ceteræ, quas etiam amplioribus nifas viribus videtis eodem Authore Domino extinctas. Datum Romæ I. Februarii MDXLIII. Anno IX. Extant aliæ eodem argumento ad Clerum datæ literæ.

Capitulo, & Clero Colonienfi.

Dilecti filii salutem. Etsi mirabiles Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

sunt hoc tempore elationes maris, cum mundanarum tempestatum fluctus adverfus Ecclesiam isthic gravissime intumescant, tamen sperare filii debetis, quod idem Dominus, qui nunc [exigentibus peccatis] Ecclesiam suam agitari procellis, & fluctibus concuti permittit, tandem suæ misericordiae recordatus, surgens ventis imperabit, ac mari, nec ad postremum, aut suos deseret, aut permittet impios de sua iniquitate glorari, qui licet de suis superbiant excessibus, recordari tamen deberent de exitu, ac sine ceterarum hæresum, & quod nihil est infelicius peccantium felicitate, Nos quidem sicut novit Dominus, & vos etiam audire potuistis, nulla in parte officii nostri desuimus, haftenus, aut in presentiarum desumus, tum in suadenda Christianis Principibus concordia, e qua omnium Status dependet, tum in promovendo, quantum nos facere possumus, Universali Concilio, quod Tridenti in ipsis Germania portis ob id maxime indiximus, ut per illud una cum multis aliis Christianitati salubribus vestra præcipue pan, & tranquillitas constitui posset, cui sane rei quamvis validus adhuc obset discordiæ ventus, nos tamen quantum undique efficere poterimus, tanquam Pater pro filiis, & Caput pro membris, nostramque rem agentes, omni nostro studio vere, ac sincere [quidquid alii dicant] intendemus. Interea filii dilectissimi, donec tempus missionis Domini adveniat, quod brevi fore speramus, ad eum in tribulatione clametis, & sicut Dei ministros in sortem ejus vocatos decet, constanter in ipsius sancto servitio, atque in vero fidei Catholice sensu perseveretis, &c. Datum Romæ I. Febr. MDXLIII. Anno IX.

Monasteriensem pariter, Osnabrugensem, & Mindensem Clerum, datis vigesima secunda Martii literis, ad induendos in adversis fortes animos spemque in Deo, qui concitatam impiam procellam esset sedaturus, collocandam excitavit: monuitque, nil infelicius esse temporaria peccantium felicitate; tum exeunte Martio Senatam Monasteriensem meritis laudibus extulit; qui cum sollicitaretur ab eorum nequissimo proditore Pseudo-Episcopo ad Lutheranam impietatem amplectendam, missis ad eum Theologis, monuere, impie sentire cum Lutheranis desineret, ac si in flagitio perstaret, interminati sunt de præficiendo sibi meliore Episcopo operam non intermissuros.

Capitulo, & Senatui Monasteriensi.
Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum,
& De-

Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
48.

XXIII.

Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
197.

Monasterienfes ad fidem Catholicam illibatam servandam hortatur Paulus.

Deus totius consolationis, qui nos in tribulatione nostra consolari nuper dignatus est, & vobis talem animum, & in fide Catholica constantiam concessit, perfusi enim sumus gaudio audientes, quod cum Vester Episcopus pravis, ut dicitur, eorum, quos circa se habet, consiliis, potius quam sua voluntate ductus, vobis proponi fecisset de Lutheranismi recipiendo, seu quadam nova ordinatione assumenda, vos filii, Capitulum, oblitio suum munus Episcopo, Vestrum recordati, Praepositum, & Scholasticum ad ipsum Episcopum misistis, cum eo nomine vestro, ac totius Patriae expostulantes, viriliterque requirentes, ut suum Pastorale officium recte ageret, alioquin cogere de opportuno remedio, melioreque Antistite cogitare, qua vestra fortitudine animadverta, impiorum conatus, tanquam ad solidam, & firmam petram allisi rejecti fuerunt. Agimus igitur Deo Omnipotenti pro vobis gratias, ei enim honorem reddidistis, & fidem servastis, proficientes vobis ad meritum, & aliis ad exemplum, utramque hanc, & vestram [filii Senatus] pietatem cum eodem Capitulo conspirantem sicut laudibus prosequimur, ita pro meritis aliquando remunerari possumus, nunquam certe ex animo, & memoria nostra deponemus, quandoquidem non dubitamus, ex hoc vestro facto confusos fuisse improbos, confirmatos dubios, bonos meliores effectos, atque haec quidem vestra laus tanto major est, quanto in tanta, caput enim alias regere sua membra consuevit, vos membra caput vestrum vexistis, nutansque tenuistis, ne rueret, capiteque conservato totum Ecclesiae corpus in ista Civitate, & ditione conservastis, unde nunquam vestra constantia apud homines delebitur, nec apud Deum suo premio fraudabitur. Quo igitur feliciter agerent Civitates Germaniae infelices ab Ecclesiae corpore nunc avulsae, si vestram pietatem imitarentur, quid enim boni haec novatio Religionis eis attulit, nisi effusionem civilis sanguinis, Turcarum roborationem, Germanorum debilitatem? Nunc autem miserae quid agunt? Quid cunctantur? Cur ad Concilium, quod tantopere instabant, non accedunt? Ecce illud Tridenti indictum, ac propinquum habent, Episcopisque, & omnibus expositum patet, cur suas rationes eo non deferunt, si illis confidunt? Sin diffidunt, cur in illis obstinate cum tanta suae patriae iactura perseverant? Sed ad vos filii revertemur, quos merito, ut peculiare nostros, & Ecclesiae filios complectimur, vos hortantes per eum, qui in vobis habitat, Dominum Jesum, ut in fidei Catholicae, vestri-

que officii constantia perseveretis, & ad modicum sustineatis, & sperantes quod ipse, qui pro fide Petri oravit, & vobis cum suis fidelibus usque ad consummationem saeculi se futurum promisit, non dabit in aeternum fluctuationem iustis, sed permitta Sathanae ad tempus evagari potestate, probaris per tentationem fidelibus, pacem brevi reddet, adversariis vero vestris eundem exitum, quem antiquarum haeresum fuisse legitis, tribuet, sicut disparia vestra, & eorum merita postulant. Datum Bononiae xxx. Martii MDXLIII. Anno ix.

Licet Sacerdotum Ordo, ac Senatus impiis Hermanni Pseudoarchiepiscopi molitionibus constanter adversaretur, plures tamen instabiles animae, illius, ac Lutheranorum laqueis irretitae, a fide Catholica turpiter desciverunt, ruptisque claustris, protervi Monachi, & laeivae Moniales ad inceffas nuptias, & mentita conjugii specie provolarunt, tum Lutheranorum rabulae blasphemias voces, & convicia contra Religionem orthodoxam libere in pluribus Urbibus effuderunt, qua tristi fama accepta Pontifex iterum ineunte Junio Colonienfes Canonicos de fractis sceleratis Hermanni Apostatae conatibus, & pluribus finitimis populis in Sacrosancta vere Religione confirmatis commendavit.

Dilectis filiis Canonicis Majoris Ecclesiae Colonienfis.

Dilecti filii salutem. In tanta animi nostri sollicitudine, ac dolore, quam pro nostro officio ex vestra Archiepiscopi vestri capimus, valde nos consolatur fortitudo, ac pietas vestra, qua illi talia molienti, vos non modo non consensisse, verum etiam viriliter resistisse audivimus, quod sane non solum vobis, sed etiam convicinis Populis, & Ecclesiae certam salutem attulit, nisi enim illius furori, tanto impetu se ferenti, vestra divina virtus se opposuisset, profecto & ista insignis Ecclesia, ac Civitas, & illius auctoritatem sequente caetera ejusdem Provinciae Ecclesiae, & Civitates Deo amissa nunc essent, &c. Datum Bononiae I. Junii MDXLIII. an. ix.

Refert Surius in commentariis adnotatum officii a primariis Cleri Colonienfis viris Hermannum, cui inter alia propositum est S. Ambrosii exemplum, qui iustus a Valentiniano Imperatore Auxentium Arianum in Ecclesiam Mediolanensem inducere ita respondit. Absit a me, ut tradam Christi hereditatem (& infra: Faciat, quod Imperatoris est, Imperator. Prius est, ut animam mihi, quam fidem auferat. Tum subiunxere, Scio vulnera haec, quae pro Christo excipimus, non vulnera

XXIV.
Sur. in
comm. hoc
anno.

Colonienfes in fide Catholica constantes.

Paul. III.
lib. brev.
anno 9.
p. 230.

XXV.
Amb. 10.
3. l. 5. post
ep. 32.

Baron.
10. 4. an.
nal. an.
387. na.

Hermannus Apostata adnotatus officii.

nera esse, quibus vita amittitur, sed propagatur, sic te quoque Reverendissime Princeps, ac Domine Lutheranis, & Zuinglianis suggestoribus, & consulatoribus pessimis respondere decuisset: Absit, ut ego hereditatem Patrum Sanctorum Severini, Cunoberti, Brunonis, Heriberti, Pergrini, Annonis, & omnium retro fidelium, Episcoporum Antecessorum meorum, qui per tot Collegia, & Monasteria, quae suo ere, & labore fundaverunt, cultum, & laudem Dei, & Sanctorum eius memoriam, ac venerationem adauerunt, tradam in manus tam rapacium luporum, ac publice damnatorum Haereticorum, qui Ecclesiarum Collegatarum, & Monasteriorum hostes sunt nefandissimi. Quis Praedecessorum meorum unquam ita fecit? Tali sane responso servares bonam ad Deum conscientiam, bonam fidem Christo Principi Pastorum, cuius tibi commissae sunt oviculae, debitam erga Summum Pontificem, & Romanorum Imperatorem Dominos, & Superiores tuos, obedientiam, atque fidelitatem, apud exertes nationes Christianas laudem, apud Clerum, & populum Coloniensem, qui tot jam annis unanimi tecum consensu istas perditionis damnatas sectas abominari, ac detestari sunt, benevolentiam pristinam, atque praecaveres infirma in plebibus Christi scandala, quae de hoc facto tuo non sine multorum gemitu audiuntur.

XXVI.

Solicitati ad constantiam Colonienfes.

In defendenda Religionis causa conjungere se Colonienfi Clero. Senatus & Consules Constantienfes, quos Paulus Pontifex ob constantiam in tuenda fide Catholica, & pia monita defectori Archiepiscopo suggesta, ut ab immani flagitio quo se devinxerat resipisceret, merita laude ornavit, hortatusque est, ne Bucerum & alios impios concionatores, haereseos virus ad perdendas animas diffundere paterentur.

Dilectis filiis Burcimagistris & Senatus Colonienfi.

XXVII.
Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
217.

Vestra illa pietas, & constantia semper laudata, & in ore omnium celebris, nuper splendidius fulsit, cum vester Archiepiscopus, si is hoc nomine iam dignus est, corrupta sua Diacesi, etiam Civitatem vestram corrumpere, atque a veteri fide, & usu Catholicae Ecclesiae avertere conatus est, ei enim & viriliter resististis, & postmodum non destitistis, omni studio, & diligentia suadere, ut a tanto scelere desisteret. Benedictus igitur Deus Pater misericordiarum, & totius consolationis, qui nos in tribulatione consolari dignatur, qui si hoc tempore [peccatis ita exigentibus] permisit venena, etiam arridora nobis concessit. Et infra: Quapropter vos filii hortamur, & per Dominum Jesum

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

sum, qui in vobis nunc habitat, rogamus; ut in cepra pietate, & constantia perseveretis, modis omnibus providentes, atque impediendes, ne Bucerus, & Lutherani Concionatores, nunc in vicinis locis rugientes, & quarentes quem devorent, in vestra Civitate praedicare, aut populum seducere possint, &c. Datum Bononiae I. Junii MDXLIII. Anno ix.

Confirmati etiam fuere iidem Coloniae Magistratus Caesareis literis, ut fidem Catholicam tuerentur, strenueque Lutheranis obstitent, quod cum summa laude ab iis perfectum est, ut licet Lutherani mille artibus Colonienfium constantiam expugnare pertentarent, impia tandem eorum molimina irrita conciderint, ut narrat Surius his verbis.

Moguntia Caesar, dat literas ad Senatum Coloniensem, quibus eorum laudat in fide Catholica constantiam, quod non cesserint quibusdam Concinatoribus, qui eos a Catholica Religione avertere modis omnibus attentarint, hortatur, ut perseverent, & populum in officio contineant. Idem fere scribit ad illos etiam Pontifex Paulus III. Senatus itaque convocato populo mandat, ut his edictis pareant. Dicitur vix queat, quot dolis, quot viculis, quot modo occultis, modo apertis machinationibus malus Demon per suos Administratos hanc Urbem, multis nominibus longe celeberrimam, conatus sit ab una vera Catholica fide in istos deterrimos, & pugnantissimos novi Evangelii errores abducere, quibus tota jam fere Germania misere perit, sed [quae Dei est benignitas] nihil haecenus efficere potuit, Senatu prudentissimo, & gravissimo diligenter invigilante, ne homines pestilentes voto suo potiri queant. Multa sunt artes Cacodaemonis, & habet ille suos satellites, qui ubi vident, nihil aperto bello posse consequi, vertuntur ad insidias, transferunt, se in Angelos lucis nihil nisi pacem, & pietatem praesferunt, donec haec perniciosissima simulatione apud incautos, praecleara cujusdam existimationis, magne pietatis, non dubiae integritatis sanam sibi concilient. Tum vero sensim virus effundunt suum, & sub pietatis praetextu, etiam illos non raro a Catholica Ecclesiae pace, & unitate avellunt; quos neque Lutherus, neque alii omnes ex professo Ecclesiae hostes evortere poterunt. Vigilandum est igitur omnibus, quibus sempiterna animarum suarum salus cordi est, ne circumventantur a Sathana. Habet semperque quandiu hic stabit Orbis, habebit suas laudes eximias, quod tam multis in Germania, ab avita, eademque sanctissima Religione deficientibus

XXVIII.
Surius in
comm. hoc
anno.
Colonienfium in fide Catholica constantia laudatur.

F 2 bus

bus ipsa constantissima permansit, nec eam fidem, & Religionem puri levitate sibi deserendam putavit, quam longe ante mille annos accepisset, & in hunc usque diem a sanctis Majoribus suis integra fide, velut per manus sibi tradita, religioso conservasset, licet sæpe incredibilibus asturissimorum Sathanae satellitum fraudibus & rebus, armis, & machinis oppugnata. Orandus autem est Deus, ut eandem etiam deinceps [ut bene speramus] constantiam servet, præsertim cum nunquam cesserit Sathanas novos texere dolos, & novas meditari artes, quibus vel tandem etiam constantissimos expugnet, nec desint, qui hanc eximiam laudem in clytæ Urbi invident, quam illi tribuit Scriptor quidam vetustus, his verbis usus: Postquam fidem suscepisti Civitas prænobilis, recidiva non fuisisti, sed in fide stabilis.

Sur. in
comm. ad
annum
1547.

Afferendæ apud Colonienfes Religioni multum profuit Adolphus ex Comitum Schwemburgensium in clytæ Prosapia factus Archiepiscopi Coadjutor, ad quem extant subjectæ Pontificis literæ.

XXIX.

Quod ad Hermannum infelicem Pseudoarchiepiscopum attinet, cum is in Lutheranorum castra transfugisset, immane facinus aggressus est, ipso enim die Festo Paschæ, celebrata Germanico idiomate divina re, populo non expiato rite, præmissis Sacrae exhomologeseos Sacramento, Eucharistiam sub specie utraque, contra Ecclesiæ instituta, more Lutheranorum tradidit, non reputans illud Apostoli: Probat autem se ipsum homo, & sic de illo pane edat &c. Lapsus itaque in hæresim Pontifex ex illo impietatis cæno, amantissimis monitis, excitare annis est, avulsisque verborum aculeis, quos rei indignitas expresserat, humanitate pia ad officium aberrantem revocare conatus est, antequam graviore censura ex Sacris Decretis illum percellere cogeretur.

Hermanno Archiepiscopo Colonienfi.

Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
234.
Pontifex
Archiepiscopo
Colonienfi scribit, ut respiciat.

Venerabilis frater, & ex fama undique publica ex multorum fide dignorum relatione intelleximus, te, licet pro boni Archiepiscopi, & Principis Electoris officio tuam Diocesim, & Provinciam in ea fidei Catholica puritate, atque observantia, in qua illas a tuis Prædecessoribus acceperas conservare, & cum Sancta Romana, universalique Ecclesia in eadem fide consentire debuisses, prout tanto antea tempore conservaveras, & consenseris, tamen a paucis citra mensibus repente immutatum, ejectis orthodoxis, vocatisque Lutheranis Prædicatoribus, introduxisse per eos Lutheranismum in Diocesim tuam, habitaque

etiam per te oratione coram trium Statuum tuæ Provincie deputatis, suavis omnibus, ac præcepisse, ut ipsum Lutheranismum reciperent, cumque illi palam obfisterent, teque orarent, ut ab incepto tam pernicioso desisteres, nullis nec monitis, nec precibus eorum te flecti potuisset, immo in die sancto Paschæ Sacrificium missæ in lingua Vernacula celebratum, præmissaque publica, & generali tantum Confessione, & Absolutione, prout in Lutheranis Civitatibus fieri consuevit, cætera Lutheranismo congruentia subsequuta fuisse, quæ omnia non solum in anima tuæ, & tuæ curæ commissorum perniciem, perpetuamque tui nominis infamiam, verum etiam in totius universalis Ecclesiæ, cui tantum prædicium tua temeritate inferre præsumpsisti, violationem, & offensam manifestam redundarunt, atque eo etiam graviora fuerunt, quod nulla aut Senatus, aut populi tui, sicut alibi accidit, tumultuantis, Lutheranismumque oprantis, seditione, ac necessitate compulsus, sed tuam voluntate, contra Capitulū, Senatus, Cleri, & universitatis egregie in fide Catholica animatorum, voluntatem, eo maxime tempore hæc ausus es, quo universale concilium a te, & cuncta Germania tantopere efflagitatum Tridenti in ipsis Germania partibus habebas, neminemque ex Germanis Episcopis videbas, qui suam Ecclesiam non viriliter tueretur, multos etiam ex eis admirari poteras, qui potius exulare, ac persecutionem pati, quam Lutheranismum recipere elegerent. Sic Tu, qui exemplum constantiæ aliis esse debuisses, primus omnium Prælatorum ab universali Ecclesia, & fide Catholica, in qua tanto tempore perseveraveras, defecisti, nullamque, nec officii, nec jurisjurandi a te totius in tuis promotionibus præstiti, habuisti rationem, quin Deo & Sanctæ Romane Ecclesiæ, a qua nunquam offensus, & toties, præsertim in confirmatione tui Archiepiscopatus vigore cujus etiam Elector Sacri Imperii, & ornatus fueras, ingratus, & repente hostis existeres, quo sane facto, non tu quidem Nobis, aut universali Ecclesiæ, cum qua se Dominus usque ad finem sæculi futurum promissit, ac Petri Cymbam, ut si quandoque fluctuare, nunquam tamen mergi permisset, sed tibi ipsi nocuisti, qui in districto Dei iudicio, non solum de tua, sed de tot millibus animarum, quas tecum perdidisti, rationem redditurus es. Quamvis autem omni nostra humanitate, & gratia te indignum reddideris, tantum facinus attentando, tamen ex benignitate Apostolicæ Sedis, antequam ad alia procedamus, præmittere hæc tecum volumus Christianæ charitatis officium, te etiam atque etiam

am

am hortantes, atque monentes, ut a defossa tibi fovea pedem quam primum retrahens, ad universalis Ecclesiæ gremium, atque confortium revertaris, nec tantam tibi, ac tuo generi, & cunctæ Ecclesiæ Germanicæ noxam inuras, ut tu, qui una ex solidioribus columnis es, illam sustentare deberes, eam primus deseras. Vide inquam, quid agas, recole, qui sis, memorare quantum Deo Omnipotenti debeas, officium, iuramentumque tuum ante oculos tibi ponas, Coepiscoporum tuorum constantiam, imiteris, prudentique meditatione perpendas, quam infelices fructus hæc innovatio religionis in Germania præbuerit, effusionem scilicet civilis sanguinis, Turcarum roborationem, Germanorum debilitatem, Lutheranos proinde ejicias, Catholicosque Concionatores restituas, tuosque subditos [sicut oprant] in veteri Christianæ Religionis cultu perseverare permittas, quod si feceris, & illis, & tibi melius consulas, sin autem inceptis, perseveraveris, Nos sane nec nostrum officium, nec tot animarum salutem negligemus, nulloque pacto differemus, ea contra te agere, quæ secundum Sacros Canones, & Sanctorum statuta Patrum agenda fuerint. Dat. Bononiæ x. Junii MDLXIII. anno ix.

XXX.

Conjunctum cum Pontifice Jo: Cochleus pia studia, ut Archiepiscopum ad mentem revocaret, at obduruit in perfidia veluti alter Judas proditor Hermannus Pseudoarchiepiscopus, ac plures facta, impia, & deformatissima Religionis reformatione, in scelus pellicere conatus est, quem demum exauthoratum munere Archiepiscopali, & Principatu depulsum visuri sumus. Eodem tempore Bavaricæ Principes egregia pro tuenda re Catholica studia explicuere: quorum pietatem Pontifex his literis commendat.

Ducibus Bavaricæ.

Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
135.
Com mendat
Paulus
pietatem
erga fi-
dem Ca-
tholicam
Ducis Ba-
varicæ.

Dilecti. Reversus in tunc ad Nos dilectus filius Doctor Scorus Ecclesiæ Armachanæ Administrator, ea nobis de singulari vestra pietate, & ad conservandam fidem Catholicam indefessa constantia retulit, quæ semper omnes retulerunt, ipse autem eo particularius, ac certius cunctis nobis explicavit, quo diutius in istis vestris locis ex voluntate nostra commoratus est. Itaque quamvis minime nova, maxima tamen letitia affecti fuimus ex ejus sermonibus, in quibus, commemoratis multis a vobis pie, fortiterque gestis, & in vestras effusus laudes perfecit, ut & vestra pietas apud nos illustrior, nostrarumque erga vos benevolentia fieret cumulator, quamvis antea fuisset tanta, ut nihil ad eam addi posse videretur. Agimus igitur, sicut sæpe egimus, Deo Om-

nipotenti gratias, quod adversus has gravissimas Ecclesiæ fluctuationes, nos amantissimis filiis consolari, ac munire dignatus est, quorum præsidio hæc procellam sustinere possemus, &c. addit, mitti eundem Doctorem Scotum vitæ puritate, & doctrina præstantem, cæcitate ipsa admirabilem, una cum Claudio Jayo & fociis, ut in Bavaria, & germani fratris Salisburgensis Provincia fidem tueantur, aberrantesque convertant. Datum Placentiæ xiv. April. MDXLIII. anno ix.

Extant de iisdem insignibus viris, pietate conspicuis, literæ ad Salisburgensem Archiepiscopum, cum eximiis dotibus ornati, & ad confirmandos in fide orthodoxa Catholicos, & Lutheranos ab impietate ad Ecclesiæ castra revocandos missi essent.

Archiepiscopo Salisburgensi.

Reputantes & messem esse multam, operarios autem paucos [Scorum Ecclesiæ Armachanæ Administratorem] ad te, & eosdem fratres tuos cum Dei nomine, aliquot facultatibus ei concessis, quibus gratuito ad Dei servitium uti possit, remittimus, ut is divino auxilio, vestroque freris favore, una cum dilecto filio Claudio Jayo, quem istic reliquit, & aliis suis coadjutoribus in tota tua, & eorundem fratrum tuorum ditione, ac in aliis etiam locis, præsertim circumvicinis, ubi necessarium, ac tutum duxerit, opere, verbo, & exemplo, ad salutem animarum, correctionem morum, retinendosque in fide Catholica populos, & aberrantes reducendos, quantum poterit, re prius tecum, & cum aliis Ordinariis locorum communicata, sataget, laboret, & intendat, quædamque etiam tibi ex parte nostra referat, &c. Dat. Placentiæ xv. Aprilis, MDXLIII. anno ix.

Fuit porro Claudius Jayus ex primis fociis S. Ignatii, de cujus piis laboribus in Germania exantlatis memorat Orlandinus, narratque, ab illo multa Ratisbonæ a Lutheranis, tum a Sacerdotibus concubinarum familiaritate contaminatis, quos a vitiis deterrebat, tolerata, deque ejus constantia hæc addit: ipse vero cum cruce undique, & periculis intentarentur, triumphare gaudio cepit, & minitibus præsupra Danubii respondit. intrepidus, in Cælum se tam facile aqua, quam terra ire posse. Nec defuerunt, qui ei aut mortifera exitia veneni, aut subitum molirentur exitium: complures tamen viri boni Catholicique, atque inter hos Civitatis Episcopus, in oculis eum ferebant, palamque exaltabant, quod tam constantem ille se facinorosis opponeret, & innocentis vitæ speculo, facili-

Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
133.

XXXI.
Orland.
hist. Soc.
Jesu. l. 2.

Claudius
Jayus, &
Petrus
Faber ex
primis de-
cem fociis
S. Ignatii
pro fide
Catholica
laborant
in Ger-
mania.

civilitateque permira, haud contemnendos suae tolerantiae fructus ferret. Ab hoc, & Petro Fabro, quem Pontifex ex Hispania revocatum in Germaniam proficisci iussit, propagata est Societas Jesu in Germania, ex qua innumeri viri insignes pietate, & doctrina prodire, qui Lutheranorum argutias egregie confutarunt, susceptorumque Gymnasii, pro instruenda juventute, haerese ne latius propagaretur, fortissime resisterunt: egebat vero Germania hoc tempore horum piorum Doctorum opera, cum Joannes Eckius, & Albertus Pighius acerrimi Religionis Catholicae propugnatores, Lutheranorumque mallei, hoc ineunte anno, e vivis excessissent, ut Cochlaeus narrat, qui de aliis rebus Germanicis haec commendat historiae.

XXXII.
Cocl. in
ad. &
scriptis
Lutheri.

Hoc anno rursus Nurembergae, absente adhuc Caesare in Hispaniis, per Regem Romanorum habitus est conventus Imperialis a mense Januario usque ad Aprilis, cuius recessus factus, & publicatus fuit die XXIII. April. Adjuncti fuerunt Regiae Majestati ad id negotii tres Commissarii a Caesarea Majestate, utpote Christophorus Episcopus Augustensis, Fridericus Comes Palatinus Rheni Dux Bavariae, & Joannes de Navis, quorum primus in illo conventu Nurembergae obdormivit in Domino. Tractatum est autem, & ibi praecipue de ratione belli adversus Turcas gerendi, deque praesidiis, subsidiisque, & constitutionibus in tempore constituendis. De causa vero Religionis nihil aliud constitui commode potuit, nisi ut publica pax utriusque servetur, ne Religionis praetextu ulli vis inferatur, aut injuria.

Habiti quidem sunt in Germania maximi delectus contra Turcas, sed cum Germanicae vires distractae essent a Caesare in Belgium contra Clevensem Ducem, & Gallos profecturae, tum etiam ob Lutheranorum dissidia debilitatae, irriti conatus conciderunt, Turcicumque Imperium (victis Christianis) propagatum est a Solymanno, de cujus terrifico adventu in Hungariam Duces Bavariae Pontificem certiores reddiderunt, promissaque ab eo in colloquio Buxetano quatuor Italarum peditum millia subsidaria expetierunt.

Sanctissimo in Christo Patri, & Domino, D. Paulo III. Sacrosanctae Romanae, atque universalis Ecclesiae Summo Pontifici Domino nostro Colendissimo.

XXXIII.
Paul. III.
lib. brev.
ann. 9. p.
385.

Beatissime in Christo Pater, & Domine D. Colendissime. Post pedum oscula beatorum. Rediit hodie ad nos per equos dispositos Bonus Accursus Gygnaeus Consiliarius noster, ex cujus accurato sermone

intelleximus ea, quae nuper a Sanctitate Vestra Buxetano in colloquio in causa orthodoxae Religionis nostrae tractata sunt: quae quidem omnia cum sancte, & mature a Beatitudine Vestra, tanquam Parente optimo, ac piensissimo considerata esse videamus, maximas sibi propterea & agimus, & habemus gratias, summum vero gratiae largitorem assidue precantes, ut eas sibi uberiores retribuere dignetur. Quoniam autem Caesaream Majestatem, ipsa id a nobis efflagitante, propediem conveniuri, cum eaque rem Sacrosanctae Religionis nostrae omni fide, ac diligentia tractaturi sumus, singula idcirco, quae ibi inter nos, sive occurrent, sive concludentur, Sanctitati Vestrae adamussum significare non intermitteremus. Ceterum hac hora certiores facti sumus, Turcarum tyrannum cum omnibus suis copiis Hungariae Regnum aliquot jam ante dies ingressum tripartito exercitu, Austriam versus contendere, ut Viennam magna tormentorum vi, ac mole, atque omni belli apparatu oppugnet; quare Beatitudinem Vestram eo reverentius, quo possumus, comprecamur, velit quatuor illa promissa Italarum peditum millia [nulla interjecta mora] eo mittere mature; ne quid detrimenti eorum tarditate intercipiatur, cuius summa benignitati nos omni humilitate commendamus, & totos tradimus. Dat. in Urbe nostra Landshut die penultima Julii MDXLIII.

Ejusdem Sanctitatis Vestrae.

Obsequentissimi filii, ac Servitores. Vilelmus utriusque Bavariae Dux, &c.

Paul. lib.
9. p. 292.
Paul. Jov.
l. 34.

Datam fidem egregie exsolvit, Pontifex, ut Paulus Jovius refert, ac ipsa Pontificiae literae ad Ferdinandum Regem testantur.

Regi Romanorum.

Charissime. Mittimus ad tuam Civitatem Viennensem a communi hoste Turca pro Nostra virili defendendum quatuor millia delectorum peditum Italarum, quibus regendis dilectum filium nobilem Virum Joannem Baptistam Sabellum, nostrum secundum carnem affinem, nostrae custodiae Generalem Praefectum, Virum insignis virtutis, & auctoritatis, Capitanum praefecimus, &c. Datum Armini XV. Julii MDXLIII.

Non Viennae oppugnationem meditabatur Solymannus, sed Strigonium, & Albam Regalem, aliasque Hungariae Urbes expugnare, & Turcico Imperio subjicere ambiebat. Primis impetus, immisso Duce Amurate, effudit adversus Walponium Oppidum ad Dravi fluminis ripam positum non longe ab Exechio, caesa Austriaci exercitus clade jam ante nobilitato, licet vero Oppidum egregie munitum esset

XXXIV.
Paulus
Jovius.
Sarius in
comment.
Isthuans.

Solyman-
nus Hun-
gariam
invadit.

esset, tamen praesidiarii vim Turcicam non tulere, atque in deditionem sunt accepti, inde ad Soclos promoti Turcica castra pugnatumque est acerrime ab Hungaris, qui irrumpentes Turcas vulneribus debilitatos propulsarunt, demum Solentibus consternatis, ac muro recedentibus, cum sustinere hostilem impetum non possent, in Arcem confugere, cumque deditionem nuncupassent, ad unum omnes contrucidati sunt. Tunc exploratis, pronisque omnibus ad victoriam cum universo terrestri, navalique exercitu ad Strigonium expugnandum provolavit, fugiente Paulo Vardano Archiepiscopo, ne si interciperetur, horrendo mortis genere interimeretur, quod a Solymanno ad Ferdinandum defecisset. Praerat Urbi Lisicanus Hispanus fastu quam belli peritia nobilior, Turcarumque impressiones non infeliciter frangebantur ab Italis, Germanique praesidiarii, cum senex Calaber, proditor, tormentorum libratorum arti assuetus, ad Turcas transfugit, perfidiae pudorem obvelans, quod Ferdinandus Rex sibi stipendia plura non persolvisset, is expugnandae Turris praecipue modum barbaros edocuit, qua capta Strigonio potirentur, in qua oppugnanda cum vires intenderent Turcae, obsessisque auxiliorum desperatione animi frangerentur: demum Lisicanus Praefectus, auro ex continua praeda congesto, praedives, cum aurum magis rapto partum servare, quam Strigonium vellet, vitam libertatemque pactus, contra militum spem, voluntatemque, hostem in Urbem induxit, moxque omni auro, & torque, & suppellectili exutus est, ac dein a Ferdinando ob admissum flagitium in custodiam traditus. Solymannus vero Strigonio potius principem Ecclesiam prophanavit, ac Mahumeticae impietatis superstitioni addixit: tum accitis Buda fabris, atque omni genere militum ad opus coacto Urbem firmissimis propugnaculis munivit, adeo ut illius recuperandae spem Christianis adimeret. Inde Barbarus adversus Tattam, dictam olim Theodotam, signa exultit, atque praesidiarii extremos cruciatus, si vim experirentur, intentavit; at illi ob captum Strigonium terrore perfusi, deditione nuncupata, mox abeundi potestatem accepere, atque a victore fericis vestibus donati sunt; mox vero Arx illa eversa est, cum Turcae disciplina militari, raris, sed validissimis praesidiis Provincias contineant: demum ad Albam Regalem, ita dictam, quod Hungariae Reges in ea Urbe Regium Diadema accipere soliti essent, castra defixa sunt, tantusque terror obsessis offusus est,

ut quingenti equites Hungari, dicti Usarones, quod latrociniis vivere soliti essent, includi in Civitate detrectarint, abierintque in sylvas, dumque nimias moras Ferdinandus necit in submittendo auxiliari exercitu, quod arario exhaustus esset, Barbari virgultis, & arena congestis, fossam exæquarunt, & propugnacula subruere coeperunt, ut demum licet Italicae cohortes virtutis militaris plurima signa explicuerint, demum post cladem insignem acceptam, Albam, vitam, libertatemque pacti Itali, Germanique, reditu ad Ferdinandum impetrato, Barbaro se dederunt. Exultans tanta victoria Barbarus, parta gloria contentus, Viennam progredi non ausus est, cum Pontificiae cohortes Joanne Baptista Sabello, & Julio Ursino Ducibus, Viennam jam pervenissent, & Ferdinandus Bohemorum, Marcomannorumque auxiliis succinctus, ascensuro hosti occururus esset, tum ad Comaram Insulam aditum in Danubio hostili classi praesepisset. Discedente vero Constantinopolim Solymanno, Ferdinandus Rex, qui perditis jam rebus sero advenerat, Autumnalis temporis imbribus impeditus est, ne quid Regio nomine dignum conficeret, & qui nimia ambitione pati non potuerat, ut Joannis Regis filius pacato Regno potiretur, maxima Hungariae parte in Turcicam servitutem redacta, Austria timere coepit.

Visus vero est Divino patrocino in tot adversis destitui, cum Sacerdotum Christi patrociniis desereret, quippe Administris licentiae frenata laxabant, ut Ecclesiasticos conculcarent, atque immania etiam sacrilegia patrarent, de quibus Pontifex subjectis literis questus est.

Regi Romanorum.

Cum antea solum temporalis jurisdictio ejusdem Cardinalis Patriarchae [nempe Germani Aquilegiensis, & Episcopi Tusculani] a suis Ministris perturbata, & molestata fuisset, postea eadem sui Ministris temporali jurisdictione ab ipsa Ecclesia in totum ablata, & erepta, etiam spirituales jurisditionem in eum statum infelicitatis deduxerunt, quod in illa Ecclesia tam insigni, utpote Patriarchali, & in qua tua Majestas, & Serenissimus Imperator frater Tuus Canonici estis, cultus Divinus ex toto intermissus, ac penitus desertus est: siquidem Canonici ipsius Ecclesiae injuriis Ministrorum tuorum eorumdem coacti sunt ipsam Ecclesiam deserere, in quorum locum milites illam inhabitare, & quadam in parte bruta etiam animalia stabulari dicuntur, tum vero ipsum

Ferdinand. Regis expe-
ditio irri-
ta.

XXXV.

Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
31.

Aquile-
giensis
Ecclesia
ab ejus
Admini-
stris con-
culcata.

sum Sacrarium Eucharistiæ confractum, & Reliquia Sanctorum violata, multaque alia attentata in dedecus, & opprobrium Ecclesiæ, & Religionis fuisse dicuntur, quæ nos nunquam credemus, sciri, aut voluntate Serenitatis tuæ facta esse. C. Aditæ preces, ne Administratorum flagitiis conscientiam Regiam maculari patiatur, & cuncta pristino statui restituant. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum

Paul. Jov. XVI. Februarii MDXLIII. Anno IX.
l. 42.

Fuisse quidem Ferdinandum proum ad pietatem testantur Authores, verum ejus facilitate abusos Administratos avaritiæ, & rapinis inhiasse. Hactenus de Ferdinandi jacturis, ac Turcicis in Hungaria victoriis, nunc de classe Turcica a Solymanno, Duce Barbarossa, in inferi Maris littora immissa agendum est.

XXXVI.
Paul. Jov.
l. 43.

Exciverat eam in auxilium Franciscus Gallorum Rex, nulla quidem ipsius utilitate, immo gravi damno, & magnæ Christianorum multitudinis, quæ Turcicis grassationibus abrepta est in servitutum impiorum, calamitate, plurimumque Oppidorum excidio, ac nisi Divina providentia Christianorum misera vim Barbarorum avertisset; longe graviora exitia intulisset. Primo quidem impetu Rhegium in fretu Siculo, cum Cives profugissent, captum incendit, Arcemque tormentis muralibus quati coeptam in deditionem accepit, præsidariosque, ac plures Cives, qui in eam perfergerant, servituti addixit. Inde Brutiorum oris vastatis ad Terracinenis littora delatus, mox Ostiam pervenit circa festum D. Petro Principi Apostolorum dicatum, tantusque terror ex ejus adventu Romano Populo incussus est, ut deferere Urbem cogitaret, nisi Polinus Galliarum Regis Orator, qui in Turcica classe versabatur, scriptis literis Romanos confirmasset, eam classem a Solymanno ad præsidium Galliarum missam, nec Romanis, nec Pontificiam oram incolentibus ullum damnum allaturam. Verum quia Barbarorum fides suspecta ex cominodo infida est, raptim undique auxilia contracta sunt ad tuendam Urbem, quæ milite vacua præferoce hoste opprimi poterat: sed eam mentem a Barbaro Deus avertit, nec si capta fuisset, valuissent blanditiæ Gallici Oratoris jactantis, Franciscum Regem nil habere antiquius, quam ut rem Romanam, non modo incolumem, sed maxime florentem, atque ab omni impiorum injuria defensam vellet: facta vero adaquatione ad ostium Tyberis, Barbarossa triduo post inde discedens Etruriæ, & Liguriæ oram sine maleficio prætervectus Massiliam contendit. Dum

Classis
Turcica
a Rege
Galliæ
excitata,
gravia
damna at-
tulit
Christia-
nis.

ea classis centum triremibus egregie instructis, & biremibus decem conflata per Mediterraneum mare volitabat, secumque per omnia littora terrorem circumfererat, Pontifex Melitensibus Equitibus dedit imperia, ut suam classem cum Pontificia conjungerent ad Christianorum littora ab injuria Turcarum vindicanda.

Dilectis filiis Magistro, & Conventui Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani.

Dilecti filii salutem, &c. Superioribus diebus vos hortati fuimus, ut quoniam classis Turcarum Mediterraneo mari volitans, & in visceribus totius Christianitatis inclusa, maximam nostris populis, quocumque se verteret, calamitatem illatura formidabatur, vos pro vestro officio, vestraque consuetudine, huic communi hosti vos opponeretis, vestraque triremes, & naves cum nostris triremibus ad defensionem nostræ, & cæterorum Christianorum oræ maritimæ conjungeretis. Quamobrem cum commiserimus Locumtinenti earundem nostrarum triremium, ut eas cum vestris conjungeret, vos hortamur, ut ad communem omnium Christianorum littorum defensionem cum eisdem nostris triremibus conjuncti, contra eandem classem Turcarum, ubicumque illa fuerit, procedatis, publicamque salutem conjunctis animis, & viribus defendatis. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum C. XXII. Augusti MDXLIII. anno IX.

XXXVII.
Paul. III.
lib. brev.
an. 9. p.
274.

Cum Turcica classis Massiliam applicuisset, Galliarum Rex, quid de ea ageret, æstuare coepit, nec facile agitata consilia explicabat, adeo, ut Barbarus de cunctatione Gallorum quereretur, resque ad dissidium vergeret: demum a Rege decretum est, ut conjuncta classe Gallica, eductoque exercitu Nicia Provincia, olim Sabaudiarum Regulo oppugnata, quæ oblata ampliore pecunia, nunquam, ut Gallo restitueretur, impetrari potuerat, oppugnaretur; ac post varias impressiones hostiles propulsatas, non sine Turcarum cæde, Nicienses Cives extremam cladem veriti, Gallis pactione militari Urbem dederunt, qua in potestatem redacta, ad Arcem situ loci inexpugnabilem, & opere munitissimam expugnandam conatus versi sunt, quo tempore Marchio Vasti, qui Infubriæ præerat, auxiliarem exercitum expedire coepit, ac Pontifex in pluribus Italiæ, & Hispaniæ Provinciis, Clero nummaria auxiliaria ad solvenda exercitui Niciam contra Turcam profecturo stipendia imperavit, ne si Turca Arce potiretur, e littore illo dein in Mediterranea

loca

loca excurreret, exitiæque bello Christianam rem obtineret; ut ex subjectis constat literis.

Herculi S. Mariae Novæ Diacono Cardinali Mantuæ.

XXXIX.
Paul. III.
lib. brev.
anno 9. p.
370.

Dilecte fili Noster, Mori gravissimo periculo, quod prima facie horribus Italia immineret, sed mox nisi obsistatur in tempore, & ad Mediterranea, & interiora ipsius Italia, quod Deus avertat, penetrabit, cum classis Turcarum Duce Barbarossa Civitatem Niciæ jam ceperit, & Arcem ejus obsideat: Nos, ut pro nostro officio huic periculo, quantum possumus, occurramus, & Charissimum in Christo filium nostrum Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, ejusque Duces, præsertim Marchionem Vasti, qui ad dictam Civitatem recuperandam, Arcique subveniendum cum exercitu occurrit, etiam contributione Ecclesiastica coadjuvemus, quinque decimas cum in nonnullis aliis locis, tum in Civitate, & Ducatu Mantuæ, Marchionemque Montisferrati, quos pro Nepote tuo gubernas, imposuimus, &c. Dat. Marini Albanensis Diocesis III. Septemb. MDXLIII. anno IX.

Paulus
Jovius l.
43. Mar-
tinus Bel-
lains l. 10.

Surius in
comm.

Exarate sunt eodem argumento ad alios literæ cum incendium illud, antequam latus flammæ spargeret, extinguendum esset. Pius affuit Deus, nam Alphonsus Vastio cum exercitu ad ferendam obsessis oppem imminente, Turcæ, & Galli obsidionem Arcis solverunt, in quo discessu tumultuario Turcæ, Gallorum, quibus Urbs tradita fuerat, nullo respectu habituro, Urbem diripuerunt, incendiisque deformarunt, & Cives fidem Gallicam sequutos in servitutem abripuerunt. Cumque jam discessisset hostis, Carolus Dux Sabaudiarum, & Marchio Vasti, Germanicis, Hispanicis, atque Italicis copiis succincti, per Tendanos montes subsidio venerunt, atque Auriana classis in Villæfranchæ

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

portum investa est, quo tempore exorta procella quatuor triremes ad scopulos misere sunt allisæ, ac Barbarossa delendæ classis Cæsareæ occasione Divino nutu tum defuit, missis vero expeditionibus triremibus Hispaniæ portus evasavit, congestaque præda Algerium exportata est: miserat etiam Barbarossa Constantinopolim quatuor naves præda onustas, quibus quinque millia Christianorum Italarum utriusque sexus, & elegantissima forma Virgines Deo sacratæ ducentæ vehabantur, ut ad Solymanni Iupanaria traherentur, sed Garzias Proregis Neapolitani filius, cum ab evasanda Turcica ora cum sua classe rediret, in eas Turcicas naves incurrit, ac maximo Dei beneficio, Christianos Messanam perductos pristinae libertati restituit. Vasti vero Marchio exercitu ad Niciæ Arcem adducto bene usus, Montemvicum, atque Carinianum, & nonnulla alia Oppida Gallis in Subalpinis eripuit: vicissimque Buterius Prorex Gallicus captis multis Oppidis Subalpinis, Vercellas obsidione cinxit, irrito tamen exitu, cum obsessi muris diffectis internum aggerem excitassent, dum ob Cæsarei Ducis adventum hostilis irruptione retardaretur.

Nicia a
Turcis li-
beratur.

Sur. in
comm.

Eodem tempore expeditionis a Barbarossa ductæ occasione, maximi in Africa motus concitati sunt, [1] nam cum Muleasses Tuneti Rex, Cæsaris cliens metueret vim Turcarum, qui aliquas Regni Urbes, Constantinam, antiquitus Cyrtam dictam, Leptim parvam, quæ hodie Africa dicitur, & Adrumetum præsidii firmissimis obtinebant, improvide in Siciliam trajecerat, ut a Cæsare Genuum devectoro majora præsidia impetraret. Dum autem Neapolim jussu Cæsaris subsisteret, ejus filius Amida, qui Præfectus erat exercitui, sparso falso rumore, Muleassem Patrem Neapoli extinctum, Fratremque

XL.

G Ma-

NOTE [1] Historia motuum Tunetanorum paulo diligentius retexenda est; cum præsertim indiligentia filii sui Amida defectione certior factus est, raptim coacta militari manu in Africam trajecit, ubi in insidias a filio opportuno in loco collocatas incidens amissis militum suorum quingentis, ut historici quidam scribunt, vel mille tercentis, ut Annalista ex aliis notat, ipse in hostis filii manus devenit, a quo oculis orbatus carcerique traditus est, e quo non nisi Mahomete puero regnante se liberavit. In hunc modum Amida occupatum regnum brevi pacavit, atque composuit. Sed non diu post cum ipse Bisertam petisset, Abdamelech ejus frater cum Jovappi Hispano Galettæ præfecto clam conveniens Tunetum occupavit, regnoque fratribus expoliavit. Novus hic Rex intra dies sex & triginta fato cessit, ejusque in locum ab optimatibus filius ejus Mahometus duodennis puer substituitur. Hec toto isto anno in regno Tunetano gesta. Succedenti anno 1544. teste Mambrino in historia sui temporis, Amida in spem recuperandi imperii exercitum comparavit, usque feliciter optimatum Tunetanorum favore puerum extruxit, totamque ad se rem Tunetanam convertit. Ita ejus ætatis historici omnes, Segni hist. Florent. Mambrin. hist. sui temp. Adriani hist. sui temp. qui de Muleasse addunt iter in Siciliam instituisse, ubi publicis sumptibus jussu Imperatoris sustentatus diu egit, tum Neapolim contendit, ac tandem Romam, ubi a Cardinali Farnese exceptus convivio ac dein ad pontificem introductus, nunquam, ne monitus quidem, genuflectere consensit, sed aliquantulum inclinatus genu pontificis osculatus est. MANSI

Mahometem Christiana Sacra suscepisse, Regnum invasit, minores Fratres trucidavit, paternaque concubinas constupravit, quo audito Muleaffes duobus circiter auxiliarium Neapolitanorum millibus conscriptis in Africam trajecit; cumque repentino adventu se Amidam oppressurum putaret, irrueretque non expectatis propinquorum Numidarum auxiliis, fallacibus aliquorum Principum promissis illusus, ab hoste, qui insidias paraverat, fufus, captusque est, cæsis in prælio mille, & trecentis Neapolitanis, cui Filius impius, candenti scalpello proficissis pupillis, oculorum lumen ademit, addita oburgatione, illum atrociora promeritum, ob immanitatem in Fratres exercitum, paulo vero post cum Bisertam abiisset, Tovarris Hispani Guletæ Præfecti opera, qui ipsi Abdamelechum Regiæ stirpis Principem opposuit, Regno pulsus est, quo tamen brevi extincto, iterum recepit, adversantemque sibi Joannem Perellum Tarentinum Equitem fortissimum Christianum, exectis virilibus, in foro vivum combussit, cujus eximia fuit constantia, ut oblato vitæ munere adduci non potuerit, ut a Christiana Religione deficeret.

Cæsar, qui immortalis nominis sui gloria Hungariam defendere, vel etiam Christiani Imperii limites latius proferre poterat, in Clivensem Ducem, & Gallos arma convertit. Expugnavit itaque impetu Duram Arcem munitissimam Geldriæ, eamque, cædibus, rapinis, & incendio funestavit, Juliacum deinde petiit infesto exercitu, quod vacuum recepit, postea ad Ruremundam castra defixuro Cives se illi dederunt, ac pariter Venloviu, Zutphanium, & alia Geldriæ Oppida Cæsareum jugum accepere; quibus adversis fractus Guillelmus Clivensis Dux, deserta Gallorum amicitia, ad Cæsarem supplex accessit, ejuratique etiam Danico, & Suecico fœderibus, veniam obtinuit iis legibus, ut Geldriæ juri renuntiaret, fidem Catholicam in Principatu inviolatam assereret, ad quem in fide continendum postea Ferdinandi Fratris filiam nuptui dedit, cum sponsalia cum Henrici Regis Navarræ filia celebrata dissolvisset. Adscripsit tum militiæ suæ Martinum Rossævium, atque adversus Gallos cum ingentibus copiis est profectus, excivitque Henricum Angliæ Tyrannum, cum quo fœdus junxerat, ut ex composito duobus exercitibus Galliam invaderent. Cæperant vero iam ante Landrecium Galli, ac firmissimis propugnaculis ita muniti, ut ex eo in Belgium magnas excursiones agerent,

Muleaffes
captus.Perellus
Martyr.XLI.
Paul. Jov.
L44.
Surius in
comm.
Ludovic.
Gutierrez
in comm.
Martin.
Bellajus
l.9. & 10.Cæsari
Clivensis
Dux se
humiliat.

Dux etiam Aureliæ Lucemburgum patione militari receperat. Cæsar itaque ad Landrecium recuperandum copias admovit, quod cum comæatu indigeret, Franciscus Rex, instructo exercitu, comæatum, & militare auxilium illi intulit secunda Novembris, inspectante Cæsare cum suis Germanicis, Belgicis, Hispanicis, & Britannicis copiis: cumque recedente Rege post datam bidui spatii prælii libertatem, Cæsar expeditum equitatum ad insequendum agmen postremum immisisset, ille a Delphino in insidiis constituto cæsus, disiectusque est. At Cæsar, cum omnia in dies acerbiora fierent ob imbres, & morbos, soluta obsidione, Cameracum liberam Civitatem, ditionisque Episcopalis, pandentibus ex terrore portas Civibus, interceptis, illique Arcem imposuit, in eaque hyberna traduxit.

Celebrati sunt in Germania duo conventus Ordinum Imperii, primus in eunte anno Norimbergæ, secundus devexo atque affecto, Spiræ: in primo Norimbergensi actum est a Cæsareis Legatis de comparandis auxiliis ad propulsandos Turcas, deque Henrico Brunsvicensi Principe a Protestantibus ditione sua spoliato in Principatum suum restituendo; is enim leges Cæsareas adversus vim, ac tyrannidem Lutheranam implorarat, at Protestantibus in pertinacia obfirmati, Catholicorum bonis inhiantes, præfracte contendere, recte, atque ordine se fecisse, atque etiam Judices Cameræ, id est Senatam Cæsareum, ut erga Catholicos propensiores, gradu submoveri, aliosque constitui, ni id fieret, nulla auxilia contra Turcas se conjuncturos denuntiarunt: cumque responsum iis esset, dicta causa Judices amoveri non posse, neque Henricum jura implorantem deferri, rogarenturque, ut controversias Religionis Tridentino Concilio jam indicto deferrent, flecti non potuerunt, atque professi sunt, se Concilio non parituros. Remotis itaque Protestantibus Ferdinandus Rex cum reliquis Ordinibus Catholicis de propulsando Turca, Religioneque Catholica tuenda, nonnullisque aliis rebus decretum edidit, cui decreto Protestantes se minime consentire professi sunt. Rem ita narrat Surius. *Verrum Protestantes ajunt non approbare Concilium. Interim nihilominus decretum facit Ferdinandus cum aliis Ordinibus de cæteris quibusdam rebus, cui decreto Protestantes se minime consentire profitentur. Quis non videat, quam hæc ad certam Germaniæ perniciem pertinuerint, nisi Deus nobis pepercisset. Has animorum*

XLII.
Act. Con-
sistor.Duo con-
ventus in
Germania
coadun-
tantur.Surius in
comm.

offen-

offensiones, & dissensiones peperit nobis Lutheri Evangelion, cujus protasim [sive propagationem] longe tristissimam iam pridem vidimus, catastrophem vero longe turbulentiorem expectamus. De horum Comitiorum actis ab Episcopo Casertano Internuntio Apostolico transmissis ad Pontificem meminere acta Consistorialia his verbis.

MS. Car.
Spad. sig.
133. pag.
425.
XLIII.

Bononia XIX. Martii MDLIII. fuit Congregatio Reverendissimorum Cardinalium, lecta litera Reverendissimi Casertani de his, quæ aguntur in Dieta Norimbergensi, primo de subsidiis dandis a Germanis contra Turcas, & de rebus, quæ ad Religionem pertinent. Factumque est verbum a Sanctissimo de observanda reformatione, præsertim, ut proximo Concilio sententias, & exempla præbeant.

Pag. 18.
ex lit. ad
Car. Par.
26. Maji
1543.

Molitos in Norimbergensibus Comitibus Protestantes suadere Germanis, ut repudiato Concilio Tridentino Concilium Nationis Germanicæ cogenter ad eos a conjunctione Romanæ Ecclesiæ avellendos, constanterque pro ipsorum libidine novam Religionem, ostendunt litera Joannis Moroni Cardinalis Legati Tridentini ad Alexandrum Cardinalem Farnesium XXVI. Maii hujus anni exaratis, in quibus narratur, ut Granuellanus, qui Norimbergæ Tridentium redierat, ut venienti in Germaniam Cæsari occurreret, retulerit Legato, se in Comitibus Norimbergensibus Protestantium molimina discussisse, ne fieret Concilium Nationale, ac reformationem Judicii cameræ Imperialis a Lutheranis obtrusam, quam a Cæsarea Majestate impetrasse falso contendebant, disturbasse, ideo Lutheranos noluisse subsidia adversus Turcam Romanorum Regi conferre: ingravescere vero in dies (ob plurium defectionem) Lutheranæ Sectæ potentiam, ad quos Colonienfis, idemque Monasteriensis Episcopus desciverit; ac ni eos Cæsareus adventus contineret, in Moguntinum arma converfuros. Laudavit vero Granuellanus Ducum Bavarie in propugnanda Religione pietatem, adversusque omnes de iis suspensiones conceptas amotas esse addidit; conquestas vero est de revocatis Tridento duobus Legatis, idque tota Germania pervulgatum, atque ex eo Lutheranos efferrî, deprimique Catholicorum animos. Cui a Legato responsum, non ad dissolvendam Synodum, sed ad deliberandum evocatos, quia Scotis favebat Gallus, Cæsarem de fœdere appellatum ab Anglo, qui ipsum ad lucere contendebat ad leges contra Sedem Apostolicam, quas ille repulit: ex Hispania Genuam

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

advolasse, ut eam ad Gallum deficientem in officio contineret: rogatum Pontificem, ut studeret magis Cæsari quam Gallo, qui Turcam adversus Christianum Imperium juncto fœdere concitaret; Inducias cum Cæsare violavit, licet culpam reiiciat in Imperatorem, totius rei judicium deferentem Pontifici, quod Gallus recusavit.

Ex quibus videtur culpam non redintegratæ sequestræ pacis Gallo Regi hæsisse; is tamen ad Pontificem amplissimas literas VI. Idus Martii hujus anni misit, quibus Carolum V. in invidiam afflictæ Christianæ Reipublicæ adducebat.

Cæsar e contra traducere in suas partes annitebatur Pontificem, ut armorum societatem iniret adversus Gallorum Regem, sed Paulus nunquam a communis Parentis officio deflectere consensit, ut pacis interpretem inter dissentientes Reges ageret: quod constat ex literis Cardinalis Farnesii ad Regium internuntium in Aula Cæsarea. Quo ad illud (inquit) quod scribis, & Monsopolitanus ore verulit, de infantia, quam tibi, & illi fecerunt, ut Pontifex se imperatori conjunctum declararet; scias eadem, & Marchionem de Aghilar, & Reverendum de Burgo Sæ Sanctitati non semel verulisse. Multa respondendo scribere possem, cum

res, de qua agitur, magna subministraret; at tamen quia ex te oppositas rationes cognoscere potes, non est necesse tibi illas longo sermone repetere. Sua Majestas certa esse debet, quod Sua Sanctitas semper parata erit, pro illo omnia agere quæ gradus, & honor illi permittent. Hoc autem a presenti petitione plurimum distat, quia cum Imperator, & Rex Gallie duo Principes Christiani sint, & inter se, salva fidei Catholice integritate, dissidentes; Sæ Sanctitati, cum sit amorum communis Pater, non licet, unum ut amicum, & alium ut inimicum respicere. Cumque Caroli nomine Cæsarei Oratores iterum Paulum urgerent, ut ob conjunctum a Gallo armorum fœdus cum Turcarum Imperatore adversus Christianam Reipublicam censuras Ecclesiasticas distringeret, eundemque armis persequeretur, respondit, Gallie Regem pari ratione implorare leges, ut in Imperatorem confurgeret, damnaretque illum ob armorum fœdus percussum cum Henrico Angliæ Rege damnato hæreseos, pro invadenda Gallia Religioneque in eas evertenda: secundo addidit, si arma adversus Gallum expediret, nulla auxilia periclitanti Hungariæ adversus Turcas a se afferri posse; nec classem instrui adversus Turcarum excursiones maritimas. Proposuit

XLIV.

XLV.

MS. Car.
Spad. to.
84. p. 453.

G 2

ter-

tertio ex eo fœdere contra Gallum admissio graviora pericula impendere, ne Gallia a Pontifice abalienata ad obsequium erga Sedem Apostolicam, fideique defectionem inclinaret. Quarto subdidit, se hæcenus clementissimi Patris officium gessisse, omni remque operam ad filios inter se conciliandos consumpsisse; jam vero Judicis officium exercere decrevisse ad tot ingentium malorum in universam Rempublicam Christianam redundantium reum pro meritis justis censuris designandum. Accepto eo responso Albanus Dux Mediolani Præfectus prolixis literis ad Cardinalem Farnesium datis Pontificia argumenta multis argutarum fucis pigmentisque refringere conatus est, afferuitque Pontificem maximam gloriam si Cæsari contra Gallum Turcarum fœderatum se conjungeret, collecturum: at Pontifex in suscepta priore sententia inconcussus stetit.

XLVI.
Lib. 23.
27.

De inita cum Solymano societate Franciscus prolixiore oratione apud Pontificem, ut supra innuimus, se purgare nisus est, cujus summam Franciscus Belcarius Episcopus Metensis ita retulit: *Postremo loco de societate cum Solymano inita se purgare conatur: hic gravissimus Cæsarianis accusationis locus est, in quo etiam magis Franciscus commoratur: neque veteri, neque novo instrumento piorum cum idololatris interdita esse fœdera, Davidis, Salomonis, ceterorum Judæorum Regum exemplis probat: neque Christus, neque Paulus Magistratibus impiis pios salva pietate parere vetat: recentia Venerorum, nonnullorumque aliorum cum Turcis fœdera adducit, ut Galli quondam Regni Hierosolymitani compotes, Græcique Imperatores senescente memoria præmittantur. Ut commercia inter se, ac Solymannum libera essent, ne privata in causa alter alterum offenderet, ut quantum Christiana fides pateretur, mutuis inter se amicitia muneribus fungerentur, convenisse palam fatetur. Attamen quod Rex sibi licitum fuisse contendit, ipsi Galli execrati fuere; quare idem Belcarius mox subiicit. At si Christianissimi Regis hereditarium cognomen tueri vult, quomodo cum Tyranno omnium, quorum Historia meminert, terribissimo, Christiane persuasionis hoste infestissimo, longissimis terræ, marisque spatiis separato, societatem contrahit, nisi ut vicinas Cæsaris, Ferdinandi, ceterorumque Christianorum Provincias, atque Insulas illi in prædam obiceret, flagrantissimumque invidiae suæ, atque odii erga Cæsarem æsum tot innoventis Christianis internecioni esse pateretur? De Nauplio, atque Epidauri dictum est:*

Franciscus Rex Gallie conatur defendere suam cum Solymano conjunctionem, sed frustra.

Joannes Vairvoda, quod Pannonia Regnum Solymano tulisset acceptum, a Romano Pontifice malis diris devotus, & Christianorum cætu exterminatus fuit: quem nihilominus Franciscus & Solymano commendavit, ac clam adversus Ferdinandum, quoad potuit, juvit, atque aliquanto post ejusdem Viduam Isabellam, Hungarosque Procures ejusdem factionis, ut ad Solymannum iridem confugerent induxisse, & pro iisdem intercessisse fertur. Quid, quod Enobardum ad Niciam oppugnandam accessit, & ut tot Christiani eundo, redeundoque in servitutem raperentur in causa fuit? Quin etiam ut a Solymano frater appellaretur sustinuit: crudelissimi inquam Tyranni frater, in cujus familia, qui rerum potitur, ceteros statim trucidari jubet: hæc immunitas, que a suis incipit, quanta in alios esse solet, quis non satis colligit? Cum hoc monstro ullane Christiano homini Fraternitas, aut societas esse potest? Cætera hujus Apologiæ capita prosequenda non putavi.

Decreverat etiam Franciscus Rex ad Norimbergensem superiorem conventum Oratores Joannem Bellajum Episcopum, Franciscum Olivarium Præsidem, & Malejum Prætozem Divionensem: sed ii in Germaniam penetrare non potuerunt, prohibiti enim sunt aditu a Cæsareis, ne Lutheranos in Cæsarem Gallo Turcis conjungerent: ii vero III. Nonas Martii hujus anni MDXLIII. Naulii promulgarunt Apologiam pro Francisco primo Rege, cujus nomen tanquam Christiani nominis proditoris ab omnibus ob Turcam in Christianos concitatum diris omnibus defigebatur, parique impudentiam negarunt admissum flagitium, qua ipse illud admiserat.

Negamus (inquirebant) Francisco Francorum Regi cum Solymano fœdus ullum intercedere, intercessisseve, præter vulgare illud commerciorum, & quietis publicæ ergo, quale Venetis, Polonis, & aliis quibusdam Christiani nominis Gentibus esse omnes scimus. Deinde conquesti sunt de Germanis, atque Italis, proposito capitali supplicio, vetitis stipendia sub Gallo facere, deque aditu in Germaniam intercluso, junctoque cum Lutheranis fœdere.

Pedite extero nobis opus est, ut multis ante sæculis opus fuit quoties bellum maximum gerendum fuit, hoc Cæsar, qui sat cognitum haberet, proposuit cædita, ut levissime dicam, severissima, ne quis Germanus miles Franco militet, qui militaverit Franco, capite luat, cum uxore quidem, ac liberis mitius aliquanto agatur; Italis autem, quod his fere utamur duabus

XLVII.

Apologia Oratorum Franc. I. ad conventum Spirensium.

Naulii 3. Non. Martii 1543.

nationibus, pœna prope consimilis infligitur; quicumque aut in Galliam, aut in quascumque Regis ditiones patent militi aditus omnes magnis diurnis, nocturnisque præsidis circumsepserit quicumque in itinere adhuc sunt, trucidari omnes iussit, neminem ad Regem penetrare, quoad potuit, sinit. E diverso gentem, quam ut prophanam, atque impiam decennium fere est execratus, nunc posteaquam sese in nos incitari passa est ad militem evocandum ad Germaniam, in conspectu vestro omni juvenutis robore spoliandam summis præmiis invitavit, neque enim licere nobis vult omni Europæ auxilio exutis, ajuvando, neque ex Africa, neve ex Asia militem evocare, si evocaverimus, sceleratos, impios, inextinguibiles pronuntiat. Deus immortalis, que lex, gravior feratur, que atrocior pœna statuatur, quam que in nos statuitur adversum eum, qui victus qui prostigatus, qui bello caprus, viram precario agere cogatur, si, & nova ista plusquam Imperatoria adversum nos edicta locum habeant, & omni externa ope nihilo secus excludamur, quid nobis denique fiat? Quid miseris, & infelicibus Francis cognatis vestris superstit, nisi ut ferreis vinculis compediatur, adamantis obstricti, jugulum irato hosti hauriendum, cervicem victori, quod ipse iam præsert implacabili feriendam præbent, &c.

Tentarunt Galli Oratores iterum missi ad Spirenses conventus præcone militari (quem Haraldum vocant) liberi in Germaniam aditus tesseram impetrare, ut ad eos accederent, sed tanquam hostes Imperii repulsi sunt.

Coacti sunt ii Spirenses conventus: Mense Decembri, ad quos Hungarici Regni Ordines ex Novizolienfibus Comitibus Oratores misere, ut Germanos excitarent ad instaurandam expeditionem pro Hungaria a tyrannide Turcica liberanda, exponerentque jam ante in superioris anni Spirensibus Comitibus petita fuisse auxilia pro Turcis propulsandis, atque dum ea decernerentur Budam a Turca expugnatam, partemque Hungariæ evastatam, sollicitatissime iterum per literas Germanis, ut suas copias in hostem promoverent tardius eas venisse, & Pesto obseffo, citius quam oportuit, contra Hungarorum, Italorumque sententiam, obsidionem solvisse, Turcasque ex eorum discessu efferatioris factos. In Norimbergensi vero conventu hujus anni celebrato non quadraginta armorum millia, ut antea, sed tantum viginti quatuor millia promissa fuisse magno Hungarorum dolore; at nec illa opportuno tempore movisse signa, adeo ut Turcæ

XLVIII. Hungari ad conventum Spirensium accedunt, ut auxilia contra Turcas obtineant.

Strigonium, & Albam Regalem, duasque Arces munitissimas, quibus nomen est Sodos, & Walgo in suam potestatem redegerint, justique sunt Oratores palam contestari, se Turcico jugo colla subdituros, ni Germani idonea subsidia ferant, atque ex Hungaria in Germaniam victorem hostem penetraturum, cujus mandati formula subiectis verbis concepta erant.

Instructio Prælatorum, Baronum, ac Nobilium, aliorumque Ordinum, & Statuum Regni Hungariæ in conventu Novizolienfi pro festo Beate Elisabeth anno MCXLIII. celebrato congregatorum: Reverendiss. D. Martino Rochethii, Episcopo Vespriemensi, ac Magnifico Domino Francisco de Batiun Consiliariis Regie Majestatis, & Egregio Georgio Ravocci Vicecomiti Comitatus Thuurozii Oratoribus ad Imperialia Comitua Spira celebranda delictis data.

Post salutem, & servitiorum officiosam commendationem referent Oratores nomine Franc. Ordinum, & Statuum Regni Hungariæ, Reverendissimis, Illustrissimis, Generosis, Magnificis, ac Reverendis Dominis, Principibus, Electoribus, cæterisque Ordinibus, & Statibus Sacri Romani Imperii in Comitibus congregatis, recenti memoria tenere eosdem Dominos Principes, & Status Imperii, ut cum Instruktionem delicti fuerint Oratores ad Imperialia Comitua, que tunc Ratisbonæ celebrabantur, presentibus Sacratissima Cæsarea, & Catholica Majestate, ac Serenissimo Romanorum Regis, quamquam copiose, & diligenter in gravissimo illo Christiani Orbis Concilio ab Oratoribus illis expositis fuerit Regni Hungariæ Status, quem post varios casus, post graves, & diuturnas calamitates post ingentia pro Christiana Republica, pro fide, & Religione suscepta pericula, Natio Hungarica, olim inter alias non postrema, tandem immodica, vi hostis, propinqui dejecta est, & quantum etiam, rum prope adesset extremum illius Nationis excidium, nisi præsentanea adhiberentur remedia, neque hujus solum, sed & circumvicinarum Provinciarum, amplam jam pateret ruina, quarum sane tutela, ac defensio ad Imperii Principes, ac Statum, velut Christiane fidei columnæ, potiores in primis spectaret, quemadmodum ea tunc luculenter ab ipsis Oratoribus Hungariæ in predictis Comitibus peracta fuisse recte constat.

Nec illud sane præterit eosdem Principes, ac Status Imperii, cum non multo post Turcarum Tyrannus magna victoria recens in Hungaria potitus, Budam Regni

MS. Franc. Cardin. Barb. sig. n. 2678. p. 93. Oratores Hungari ad Spirenses conventus missi.

Caput in potestatem accepisset, extemploque initia jam nimium manifesta extarent multo ante praevisi excidii, Status, atque Ordines Hungarici iterum per literas, cum propter temporis brevitatem Legati mitti non possent ex priori conventu Norwizolienfi affatim significasse Principibus, & Statibus Imperii, quanto in discrimine res versaretur, & quam mature hostem e visceribus Regni eici oporteret, nisi paulo post, & Hungariam, & vicinas omnes Provincias illius furori, & libidini deditas vellet, & quam etiam extremis rebus Hungari ad interitum usque pro patria, pro fide, & Religione Christiana depugnare, dummodo a Principibus Christianis non desererentur, expositis videlicet, & commemoratis tunc his omnibus, quae ad excitandos primos tantorum Principum ad iustum bellum in tam iusta causa pertinere videbantur.

Recordentur & pariter Domini Principes, ac Status Imperii, quo pacto, sive Legationibus, & scriptis Hungarorum, sive quod est verisimilius, avita virtute sua, & persimili etiam magnitudine commoti iidem ipsi Principes, ac Status Imperii pro sua singulari pietate in Religionem Christianam decernendum sibi eo ipso duxerint, tum pro continua Regni defensione ad triennium, tum vero pro generali expeditione, hostiumque exterminatione de firmo, validoque exercitu, praestantissima, nec multo post Illustrum D. Marchionem Brandeburgensem Principem Electorem cum ingentibus copiis in Hungariam expediverint, ad quem quidem Ducem & exercitum pro oppugnanda Civitate Best descendente, constat, Principibus, & Statibus Imperii Romani, quae & quales copiae cum Sacratissimo Romanorum Regie Majestatis, & Summi Pontificis, tum vero ex omnibus fere Ordinibus, & Statibus Hungariae magno numero, atque apparatu confluserint, quanta cum admiratione exterorum omnium acies Hungarorum assidue sub obsessa Urbe, cum hostibus congressae sint, ut facile reliqua bellicosissima Nationis esse apparuerint.

Ut Germani a Besti obfidione in tempore dicebantur.

Et quamvis magna spes erat expugnandi Best, inceptamque expeditionem Divina ope feliciter conficiendi, perspectum est tamen Dominis Principibus, & Statibus Imperii cum, & Hungari, & Italicus perditus acriter Provincia instendum esse instarent, exercitum tamen Imperialem contineri diutius in officio non potuisse, atque ita re infecta, insequente nemine, pedem retulisse, adeoque multitudinem illam omnem brevissimo tempore dispersam esse, & dissipatam. Submissa quidem alia praesidia, sed instaurate hieme, aliisque ra-

tionibus obstantibus, gentes illae adducere non potuerunt, ut progredierentur ultra Pofonium, atque ita Majestatem Regiam, Regiam expeditionem in aliud tempus oportuit reicere.

His igitur, sic peractis tamen Status, atque Ordines Hungariae frustrati spe maxima, & liberalibus oblationibus a Christianis Principibus sibi factis, & jam animis consternati, tot, tantisque calamitatibus hostem ferocem intra viscera habentes, & malis undique circumventi in desperationem iure videantur potuisse, nihilominus generosum illum spiritum Majorum, & animum retinentes, & Dei Optimi Maximi in primis auxilio freti, accepta rursus benigna Regie Majestatis oblatione in discessu ex Pofonio facta de generali capeffenda expeditione in proximo sequenti Vere, ideoque ipsi omnes animati, intentique, vel Patriam liberare, vel pulcherrimam mortem oppetere penes Regem ipsorum, si ita res ferat, congregati in hunc locum ea omnia inter se communibus suffragiis, quibus cum praesenti hyeme tueri se suosque fines, tum in eunte Vere maximis, quibus poterunt, copiis, praesto esse suae Majestati in generali expeditione.

Cum autem Status, atque Ordines Hungariae existimare non possint quacumque de causa oblata praesidia proximo anno neglecta sint, Domini Principes, & Status Imperii pro sua, Majorumque excellenti virtute, pro magnitudine animi, & quod ipsorum proprium, & peculiare est Christianos Populos ab injuriis, & vi crudelis hostis sollicitate vindicare, oppressosque afferere in libertatem, ipsi quoque Hungariam jamjam ruentem in interitum defensam, ac conservatam velint, & cum in memoria habeant Majores nostros clarissimos Viros, iam inde ab initio fidei nostrae Christianae in hoc Regno propriis viribus Hungariae fines longo tempore, non solum tutatos esse, verum etiam protulisse longe, lateque per hostis ditionem, cum summa ipsorum gloria, & utilitate torius Reipublicae Christianae, ac ubi sensim labescere res cepit, aucta nimirum per ceteras Orbis partes hostis potentia, victaque vi virtus est, tum demum simul cum Hungaria reliquis quoque Provinciis, & Regna circumvicina furorem hostis, indigno eorum malo, experiri oportuisse, & nihilominus Hungaros nullis unquam claudibus, nullis jacturis, aut periculis Regno sint ex ea relicta, triennisque illa instituta expeditio, undecumque accidit, vix in trimestris spatii progressum evaserit. Quo quidem facto, hostibusque quae plus erant tanti exercitus formidine perc-

Petuntur promissa auxilia.

Exposita sepulturae pericula.

Turcae efferaiores post discessum Germanici exercitus.

culsi, eo magis repentino ejusdem exercitus discessu irritatis, & animis erectis, constat Principibus, & Statibus Imperii, quanta rursus contentione, quibus precibus Status, atque Ordines Hungariae egerint, per literas ex conventu proxima hyeme Pofonii celebrato, ut in sanctissimo suo decreto persistentes Principes, ac Status Imperii continuam praesidium in Hungaria tenerent, hostemque curarent ex ea exterminandum, nec ab incepto deterrerentur quavis ratione persuasum plane habentes pacem, & tranquillitatem suorum Regnorum, & Provinciarum ex Hungaria pendere, intelligentesque Hungaros continuis bellis nimium jam attritos, ac debilitatos propriis viribus diutius non posse subsistere eosdem, nisi deserantur, a quibus maxime defendi oporteret, factuos more Majorum, ut in excidium nominis Christiani intelligant omnes homines extrema eos quoque subire paratos. Ad quas literas sic:

MS. Car. Franc. Barb. sig. 2678. n. 96.

Quid in Norimbergensi conventu actum.

Ex Nurembergensi conventu proxima hyeme responsum fuisse constat, sic sane Regie Majestati a Principibus, ac Statibus Sacri Imperii firmiter oblatum, ut viginti quatuor millium hominum subsidium cum semestri solutione aestate proxima Majestas Regia ad nutum suum in Hungaria expeditione sese habituram sciret, & majora additum iri si ingens necessitas exigeret. Quo quidem responso etsi non parum Hungari erant commoti, priorem deliberationem tantorum Principum immutatam iure admirantes, quod tamen videbatur, ne hoc quidem mediocre futurum subsidium, quodque ceteris quoque Principibus Christianis defensionem Hungariae curae fore sperabant, ita seipsos compararent, ut cum ex pecuniario subsidio inter se decreto Regi fines ad initium aestatis usque ab insultibus hostium tutati sint, tum vero instructos, armatosque virum insurrecturos ad proximam generalem expeditionem penes Regiam Majestatem, & Imperii exercitum unanimiter deliberarint.

Strigoni-um & Alba Regalis occupata a Turcis.

Vere autem hoste formidabili, initioque aestatis magna vi Regnum invadente, consiliisque & conatus Christianorum Principum celeritate praevemente, munitissima duae Arces Sodos, & Walgo primo impetu, cum Civitate, & Ecclesia Quinquelestenfi ditionis suae fiunt, nec multo post idem hostis Arcem Strigoniensem obsidione cinclam deditione capit, postremoque Albam Regalem, haud diu obsessam expugnat, sicque expugnatis minimo negotio potioribus Regni munimentis, quae ex superioribus cladibus reliqua erant, istdemque validis praesidiis firmatis [inse-

quente nemine] prius ipse reditum instituit, quam ulla unquam Christianorum copiae in perniciem ipsius apparerent.

Et quamquam Majestas Regia solita sua sollicitudine indefessa, virilique studio nusquam milites conscribere, armare Classem, delectus habere per Regna, & Provincias suas praetermiserit, omniaque diligenter pararet, quo priusquam hostis abiret, victoriam illi de manibus eriperet, sic tamen res cecidit, ut prius ille peractis, quae proposuerat, quaeque praemissa sunt, in reditu essent, quam Sua Majestas Regia, cum exercitu e suis Regnis, & Provinciis coacto Pofonium, in Urbem venire potuisset. Quo quidem tempore intelligere potuerunt Principes, ac Status Imperii quamvis nullus Imperialis adesset exercitus, perpaucaeque admodum auxiliares copiae conspicerentur, Status tamen atque Ordines Hungariae paratos [uri statuerant] virum penes suam Majestatem cunctis viribus insurgere summa contentione instituisse, ut Gentes exereae, quae cum sua Majestate Pofonium convenerant, institutam expeditionem exequerentur, utque Majestas Regia incepto itinere ad interiora Regni penetraret, neque occasionem pulcherrimam recuperandi, quae paulo ante amissa erant, praeteriret, nec abterreretur, & ab imitandis vestigiis Majorum, qui semper pro rerum magnitudine denuntiavere imminetia pericula Principibus Christianis.

Ob has igitur, aliasque rationes orabant Legati, obtestabanturque Dominos Principes, & Status Sacri Romani Imperii, ut considerato extremo periculo, quod supra caput cunctis adstat, sine mora, & ipsi majoribus, quibus possunt viribus, Hungariae subveniant, Sanctissimumque propositum defendendi jugiter Hungariam, usque ad hostis exterminationem in manus resumere, ac firmo, unanimique decreto confirmare, & re exequi velint, neque ulla de causa hoc, quod praecipuum ipsorum institutum esse debet, posthabendum curent, certi fore perbrevis, ut amissa penitus Hungaria, tum demum intelligant, quanti fuerit illam, vi, & furori hostis expositam, tueri, aditumque ad reliqua Regna, & Provincias precludere, experienturque tanto difficilius in posterum reliqua defendi, quanto bellicosiore Natione destituti, illos ipsos adversarios, paulo post cogantur sentire, quos nunc in communi causa acerrimos oppugnatores secum sive habituri, quemadmodum in ceteris Christianis Populis, & Gentibus, paulo ante a Turcis subactis, magno omnium malo aetas nostra sensit. Addidere demum Hungari, se suis Majorum gloriam fecisse, ac si se ab aliis

Ut tarde Ferdinandi exercitus venerit.

Rogantur Germani ut instituant exercitum Hungariam liberent.

aliis Nationibus deseri conspexerint, ac Statum Reipublicæ Christianæ pro nihilo haberi, pro servanda vira Turcicum jugum subituros, cum satis jam præteritarum ab Hungaris rerum gestarum, & præsentis eorundem fortunæ fama terrarum Orbem fore ubique pervagata sit.

XLIX.
Angelus
Massarell.
MS. Arch.
Vat. p. 22.

In iisdem conventibus Spirensibus cum Lutherani ad deprimentum Religionem Catholicam more suo plura molituri essent, Pontifex ad eos, Franciscum Sfondratum Internuntium misit, ut refert Angelus Massarellus in Diario Concilii Tridentini. Cum (inquit) Cæsar Imperialem Dietam Spira celebrandam indidisset, in qua inter alia de Religionis controversia tractandum erat, Sanctitas sua, ne officio suo, & in hoc quoque deesset, Reverendissimum Dominum Joannem Franciscum Cardinalem Sfondratum, tunc in minoribus agentem, Episcopum scilicet Amalphitanum ad dictum Spirensium conventum die prima Decembris dicti anni destinavit.

Postulare plura in iis conventibus non veritos Protestantium Oratores, quæ ad Catholicorum damna, hæresesque incrementa vergebant, nec tamen Cæsarem, quamvis potentissimum hostium armis peteretur, ad vota inflectere potuisse, refert Surius, missum vero Sfondratum ad Ferdinandum Romanorum Regem, atque ad alios Principes Catholicos, ut de pace redintegranda pro celebrando Concilio, & propulsandis Turcis ageret, cui tradita fuit sequens Instructio.

Sar. in
comm. hoc
anno.

Instructio pro Francisco Sfondrato
nuntio in Germaniam destinato.

MS. Car.
Spad. 10.
15. p. 751.

Cum Sua Sanctitas ab initio sui Pontificatus prudenter considerasset, quanti impedimenti bono Reipublicæ Christianæ essent discordiæ inter Imperatorem, & Regem Gallie, & quæ ruina imminerent, non tantum ob eorum dissensiones, & bella, sed etiam ob internas seditiones, maxime Religionis, etiamque ob potentiam periculis plenam Turcarum, iam ad totius Christianitatis oppressionem excitatam, ideo Sua Beatitudo Paterno desiderio, & permaxima sollicitudine tantis malis occurrere cupiens, in principio sui Pontificatus uti communis Pater, nemini tamen singulariter addictus, cepit istis Principibus se opponere, ut dissensiones, odiaque eorum extingueret, pacemque inter ipsos firmaret, ut ex ista radice fructus Concilii oriveretur, quo Religionis dissidia, & in Germania præcipue, ad concordiam adducerentur, & reformatio rerum multarum induceretur, quæ sicuti ex temporum variatione semper accidit, incrementa ma-

ra quotidie sumpserunt, non solum spirituali regimine, sed etiam apud sæculares Principes christianos, & præterea in eodem Concilio, post christianorum reformationem, incumbere, & invitare omnes ad liberandos a crudeli tyrannide Turcarum populos Orientales, & ad nostram sanctam fidem in illis regionibus, in quibus initium habuit, & valde floruit, restituendam.

Ut igitur ad optatum finem, & pacem, & omnia alia perduceret Sua Beatitudo, nec labori, nec sumptibus pepercit, ad Deum confugiens, & semper hæc cogitans, suasque actiones omnes ad hoc dirigens, & continue, modo cum Nuntiis, modo cum Legatis, modo cum propria persona, se ipsum in ista decepit aetate exponens multis, & plenis periculis itineribus; qui labores, Deo, ob populorum peccata, sic permittente, quamvis aliquoties spem attulissent, fructum aliquem reddiderunt, ut quando Induciæ Nicæ firmatæ fuerunt, & cum Veneris fœdus contra Turcas sancitum fuit, attamen istorum duorum Principum suspensiones, & durities contrarium effectum menti Sæ Sanctitatis produxerunt, quia ex Induciarum scissione majus belli incendium exarsit, & non solum vires Turcarum repressæ non fuerunt, quin immo ipsi Hungariæ regnum sibi subiecerunt, qui eventus, & labores, absque fructu a Sua Sanctitate suscepti, cum, ne amplius in isto pacis negotio se interponeret, removere deberent; attamen Sua Sanctitas, ne suo officio deficiat, & necessitatem multo majorem esse præsentibus diebus, quam in aliis præteritis annis, aspiciens, cum Turca, & Germania, & Italia ex parte terra proximior sit, cum jam totam Hungariam occupaverit, & ex alia parte potentissimam Classem in visceribus nostris teneat, cum qua totum excurrans Mare, Terris maritimis Italiae, Hispaniæ, Africae, & omnibus Christianis Insulis ultimum affert exitum, & cum bellorum præteritorum inter istos duos Principes, experientia docuerit, quam difficulter unus alterum vincere possit, quandoquidem ex eorum bellis nihil aliud, quam aliquarum pauperum Regionum devastationem, retulerunt, multas expensas, & mortem strenuorum hominum, qui ad reprimendam Turcicam audaciam apti fuissent, ita ut si bellum producat, pro certo habere possumus, quod cum nulla alia res effectum habeat, præter alterutram consumptionem, Regionum vastationem, pecuniarum dispendium, & Militum mortem, Turcis devincendi totam Europam occasionem præbent, sicuti Constantinopolitano Imperio accidit, quod

quod in manibus Turcarum cecidit, ob discordias Principum Orientalium, quemadmodum nunc eadem discordia viget inter Occidentales. Sua Sanctitas igitur supradictas rationes considerans, optansque tandem Concilii coadunationem ad effectum perducere in bonitate Dei, quæ nostra vincere solet demerita, confidens, & aliquando sola sua gratia, quod difficilissimum, ad concedendum videretur, & quod multoties negavit, concedit, noluit prætermittere, denuo reposcere ab istis duobus magnis Principibus, ad quos, si aras gravis, & conditio, & temporis brevitatis non obstitissent, propria persona accessisset, non solum ut ostenderet, quo animo ardore istam pacem cupiat, sed ut auctoritate illi a Deo concessa, & vivis rationibus præsentium necessitatum, & calamitatum Christianitatis, animos siliceos istorum Principum emolliret; ideoque misit Reverendissimum suum Nepotem Cardinalem Farnesium, ut sic, quoad fieri possit, suam ipsam personam repræsentet, cui commisit, ut omni conatu curet istam pacem obtinere, & præter supradictam necessitatem, sua Beatitudo censuit, tempus præsens novam opportunitatem ad hoc tractandum præbere, cum hyeme superveniente, isti duo Principes arma deposuerint, & Dei gratia, cum honore utriusque partis hucusque bellatum sit, cum Rex Gallie terras parvi momenti amiserit, & Imperator Geldriæ Ducatum recuperaverit, & absque sanguinis effusione suam bellicam virtutem ostenderit, offensionique, quam anno præterito acceptam dicebat, satisfecerit, dum in Galliam propria persona arma intulit, ipsumque Regem multoties, & forti animi Principes, & Germanici Imperii dignus ad campestre prælium invitavit.

Sed quia in tractatu pacis, sicut tractationes ostenderunt, multæ difficultates propositæ fuerunt, sua Sanctitas magnitudinem auctoritatis Imperii Principum considerans, & quantum eam isti duo Principes magnificere debeant, & cum certus sit, ipsos, & prudentia, & bonitate, quæ sunt præditi, cernentes Christianitatis pericula, desiderantes remedia illis præbere, semper pacem suasuros, decrevit suo nomine mittere, ad orandum, & hortandum, ut cum Imperatore, & Rege Gallie, pax sequatur, omne studium ponant, utrisque demonstrantes, sicut eorum dignitatibus decet, cum tam Imperii honoranda sint membra, de illo, cujus causa pax non sequetur, quarendi necessitatem, illisque omnes rationes, quæ illorum prudentia suggeret, aptas ad pacem inter istos duos Principes componendam, exponentes.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Sed cum elapsis annis, dum de pace inter istos Principes concilianda tractabatur, diversa fuerunt propositæ conditiones, in quibus, sicut in rebus magni momenti accidit, varias, & graves difficultates apparuerunt, & ideo modo, quando tali causa conditiones pacis, ad conclusionem deduci non possent, sua Sanctitas iudicat, quod melius esset, vel fœdus, vel firmas Inducias obtinere, & jura, de quibus disceptant, & quæ utraque pars in diversis Provincis, & Regnis sibi debere contendit, ad futuri generalis Concilii decisionem, vel si in hoc convenire non poterunt, ad idoneos arbitros remittantur. Ex istis Inducias armorum, non solum saltem hoc bonum sequetur, scilicet, discrimen, damnum, & probum belli inter Christianos de medio tollere, sed etiam Concilium adeo desideratum, questum, & necessarium, tandem incipere, & vires ad Turcarum defensionem conjungere. Ideo sua Sanctitas hortatur, dictosque Principes orat, ut secum laborem conjungant, & si aliud medium præ manibus habent melius ad consequendum supradictum effectum, placeat illis communicare, quia sua Sanctitas, omni seposito respectu, omni sibi possibili conatu curabit, ut adeo concupita reconciliatio sequatur. Istis rationibus, aliisque similibus, quas Nuncius cogitare possit, Germania Principibus persuadere conabitur, ut Imperatori, & Regi Gallie amicitiam, pacem, & armorum Inducias suadeant.

Sed quia tota Nuncii intentio est dirigenda, ad promovendum, ut isti Principes, quanto citius pacis, vel Induciarum negotium promoveant; & quo magis eos sua Sanctitas hortatur, eo magis in hoc incumbant, ut promptius hoc ad effectum perducant, & verbis sua Sanctitatis majorem fidem præstent, erit etiam Nuncii officium, omnem falsam opinionem, quam forte conceperunt, quod sua Sanctitas non serio, & ex toto animo hanc pacem promoveat, ex illorum mentibus, quoad poterit, auferre. Quod facile faciet, illis præcipue, & ordinate omnes tractationes, quas circa hanc pacem, sua Sanctitas fecit, narrando; eandemque justificationem de Concilio addendo, de quo iuxta sua Sanctitatis Bullam, summariam rationem reddere poterit, illis declarando, ultimam suspensionem Concilii Tridentini factam fuisse, causa satis clara impossibilitatis celebrationis, cum tota Christianitas ab intestinis, externisque bellis, ut satis notum est, arderet, & vere nomen Concilii contemni videretur, & sic remedium unicum, & valde efficax malorum omnium vanum existimaretur, cum Sedis Apostolicæ

H
lice

licæ Legati per octo continuos menses, absque eo quod ulla Concilii forma appareret, expectarunt: tamen certos eos redere poterit, suam Sanctitatem non revocasse animum, nec locum Concilii, nisi quando ob publicum bonum aliter existimaretur, & firmata pace, & armorum Induciis totus animus & diligentia, in hac celebratione posita erit. Circa istum Concilii articulum, bonum consilium erit, Nuntium curare, ut Cardinali Moguntino, Archiepiscopo Salisburgensi, & Trevirensi placeat, istam suæ Sanctitatis mentem notam facere suis Suffraganeis, Episcopis, & Imperii Principibus: etiamque Episcopo Augustano, ut hoc negotium assumat, præcipere, quia multum ista iustificatio, & exhibitio ante Dietæ Imperialis coadunationem valebit, etiamque si Cardinalis Moguntinus iudicabit expedire, cum sit animorum volubilitas maxima, Archiepiscopo Coloniensi, vel saltem ejus Suffraganeis nunciare, & quomodocumque sit, utile valde est, ut talis opinio iuxta veritatem imprimatur in animis non solum Episcoporum, sed etiam Principum secularium, & Ecclesiasticorum, qui ad Dietam convenire debent, & etiam inter populos promulgare.

Et quia aliquis secularis Princeps de abusibus, quos esse in Dei Ecclesia, & præcipue in hac Romana Aula dicent, Nuntius semper, quod verum est affirmabit, suæ Sanctitatis tempore non irrepisse, nec ejus voluntatis esse, eos confirmare, quinimo ut hi abusus tollantur, valde desiderare, qua de causa Concilium semper maximopere optasse, sed animadvertat quærelam facient, Nuntius, & absteat se a contentione circa istos abusus, & circa fidei Catholica dogmata, quia in presentiarum istud non est suum negotium: & tantum de his rebus loquetur, quantum ad modeste defendendam veritatem sufficit, simulque hoc modo animas illorum, cum quibus de his loqui oportuerit, edificare curabit.

Quando Nuntio acciderit alicui mandata exponere, quoad poterit, ipse per se, & non per interpositam personam faciet, & præcipue, cum Guillelmo, & Ludovico Ducibus Bavariæ, qui forte simul morabuntur, sic se geret.

Et postea Comiti Friderico Rheni Palatino, qui cum in Dietis præsidere loco Imperialis Gubernatoris soleat, magni ejus persona est faciendâ, nomine suæ Sanctitatis dicet, suam Sanctitatem semper in memoria res Daniæ retinuisse, ob quas etiam inter ditto duos Principes pacem desideravit, qua firmata, illud Regnum pro sua persona esse recuperandum, firmiter

credendum est. Postea ad Electorem Palatinum, ut Imperii præcipuam partem, accedet: illique significabit, suam Sanctitatem auctoritari, & prudentia suæ in negotio pacis, & in rebus Germaniæ bene dirigendis valde confidere. Poterit etiam prædictis Ducibus Bavariæ, & Archiepiscopo Moguntino animum suæ Sanctitatis confirmandi, & magis firmandi fœdus Catholicum clare exprimere, significabitque etiam, Cardinalem Farnesium habere in mandatis, & auctoritatem omnia, quæ oportebit, concludendi, & hoc idem Ducibus Bavariæ notum facere poterit. Non deerit Nuntius, quando occasio aderit, omnibus Episcopis, cum quibus in itinere conveniet, iuxta supradictam informationem, suadere, & præcipue animum eis addere, & demonstrare, quod si in Dieta de Religione ageretur, tota eorum Dominatio & spiritualis, & temporalis in discrimen ventura sit. Postquam cum Comite Palatino egerit, ad Cardinalem Moguntinum accedet, cui omnibus amoris declarationibus paternum suæ Sanctitatis erga eum affectum ostendet, & quod pro Religione usque ad hoc tempus operatus est, commendabit, etiamque ut imposturum perseveret hortetur, ei ostendendo, hoc sui esse munus, & quia est Cardinalis, & quia præcipuus Imperii Elector, & Magdeburgensis Archiepiscopus, qui est primus Germaniæ, cum ex illa perillustri Familia Magdeburgensi originem trahat, quæ semper Catholica, & veræ Religionis auxiliatrix fuit, postea rogabit, ut suum creditale Breve Marchioni Electori Brandeburgensi Nepoti suo mittere placeat, notumque illi facere totum, quod nomine suæ Sanctitatis circa pacem, Concilium, & Turcarum defensionem nuntiatum ei fuit, eumque adhortari, ut suos Oratores pro pace mittat. Trevirensis postea Urbem petet, eademque cum illo Electore Archiepiscopo communicabit, addetque ei, quod si pax cum Rege Galliæ firmabitur, suæ Regionis, quæ continua vexatione ob finitimas Casaræ Majestatis laborarunt, pacem in Concilio assequentur. Et istis omnibus Principibus, ad bellum dissuadendum, & pacem promovendam, diuturnas populorum querelas, supra vires exactionibus præteritis oppressorum, & discrimina valde clara tumultuum, & rebellionum populorum ostendat.

Accedat postea Coloniam, vel Bonnam ubi Colonia Archiepiscopus moratur, & cum ipso de pace generaliter agat, & de Concilio, cum omni civitate ostendens, quam bonæ mentis sit suæ Sanctitatis erga ista duo puncta, etiamque pericula, in quibus versatur ob res Geldriæ demonstra-

strabit, sicuti & multo magis propter discordias, Civitatis Colonienfis Religio- nis causa, super quas, quo sit animo, intelliget. Nuntius proceperit, illius Civos certos reddere de optima Pontificis voluntate erga pacem, & Concilium, laboresque, quos ob istas res sustinet, exponat, eosque hortetur constanter in vera Religione permanere, quod officium agendum erit cum primariis Senatoribus, quibus mos est, publicas personas ad eorum Urbem accedentes invisere, & cum Clero præcipue.

Sed Nuntius animadvertat, quando necesse fuerit, ut aliquem Principem alloquatur, longiorem producere viam, & sic diu proferre adventum in Belgium, uti esset ad Archiepiscopum Salisburgensem, & Marchionem Brandeburgensem accedere: literis eo eventu suppleat, communiens omnia, ut supra dictum est, cum Ducibus Bavariæ, & Archiepiscopo Moguntino, & Breve cum epistolis mittat, excusando temporis brevitatem, & necessitatem conveniendi cum Imperatore, & opportunas cause cognitiones, iuxta suæ Sanctitatis mandatum, afferri curet. Et cum dictus Nuntius simul erit cum Ducibus Bavariæ, & Episcopo Augustano, notitiam sumet, ubi isti Principes morentur, & dum, quia valde distantes, cum eis convenire non possit, opera Episcopi Augustani, effectione cum suæ Sanctitate conjunctissimi, utatur. Nuntius etiam debet, ex Augusta, vel Spira omnia nunciare, epistolaque Laurentio Bordingna Tabellariorum Præfecto Tridentum transmittere, eique imponere, quod si non adfit occasio præsens epistolas ad Urbem transmittendi, illas Bononiam statim mittat, & si aliquod grave negotium acciderit, quod modo non est nostrum providere, proprium tabellarium cursoribus equis transmittat, iuxta quod ipse Nuntius iudicabit negotium exigere. Spire Episcopum Hildesheimensem inveniet, cui commissa est Camera Imperialis Judiciorum reformatio, cum eo, qui fidelis est, & cui bene sunt notæ res Germaniæ, consilia communicabit, eumque confirmabit, ut in sua perseveret solita constantia, dicetque illi, suam Sanctitatem valde ejus Ecclesiæ res apud Casarem, ut agar cum Duce de Bransvich, commendasse, & præcipiet iterum [quamvis in mandatis hoc habeat] Cardinali Farnesio, ut hoc idem cum Imperatore agat, & quia, sicut ipse desideravit, pro ipso ad Imperatorem Breve scriptum fuit, illud ei assignabit. Datum Rome apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Anno Domini MDXLIII. die ultima novembrii Pontificatus Sanctissimi Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Domini nostri Pauli anno X.

De misso in Germaniam Sfondrato Internuntio certior fecit Pontifex Ferdinandum Regem Romanorum, significavitque periclitanti rei Christianæ unicam salutem in eo sitam, ut inter Carolum Casarem, & Franciscum Regem extinctis veteribus odiis pax firmissima sanciretur, ad quam conciliandam concitatissimis equis provolare Internuntius iustus esset, qua sancita, & Turcica tyrannidis ingravescens comprimi, & Concilium Œcumenicum ad Lutheranos ab impietate suscepta revocandos, morumque integritatem restituendam celebrari posset.

Regi Romanorum.

Charissime, &c. Ut a nostro officio, quoad nobis vira suppetet, nunquam desistamus, & miseram Christianitatem in extremum penè adductam discrimen, modo quo possumus, nostræque interpositione auctoritatis juvemus, curam pacis inter Serenissimum Casarem Fratrem tuum, & Regem Christianissimum toties a nobis renata in presentia repetendam, & resumendam duximus. Quandoquidem non alia via Turcis obisti, & universale Concilium per arma necessario interruptum resummi, ac celebrari posse videmus, quod sane, nisi eisdem armis prohibeamur, omnino prosequi, & celebrare intendimus, itaque ob hanc causam mittimus ad dictas Majestates dilectum filium Alexandrum Cardinalem de Farnesio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, Nepotem, ac Legatum Nostrum. Capientes vero in hoc sancto opere etiam a Serenitate Tua, ac Principibus Germaniæ coadiuvari, missimus in Germaniam dilectum filium Franciscum de Sfondrato electum Sarnensem Nuntium ad hoc nostrum, ut per equos dispositos omni celeritate adhibita, cum omni mora valde periculosa sit, insigniores Principes nostro nomine adeat, & ad nos in hoc sancto opere coadiuvandum, suamque operam, & auctoritatem apud ambas Majestates interponendum hortetur, & requiratur, deindeque pari celeritate usus, cum responsionibus, ac literis dictorum Principum ad residentiam tuam Serenissimi Fratris convolet, ut in tempore, quo dictus Cardinalis Legatus eo venerit, adesse possit, quæ omnia etsi plenius ex relatione Nuntii apud te nostri, cui scribi fecimus, eras intellecturus, volumus tamen ipsi ad Serenitatem tuam his nostris literis perscribere, tuam Serenitatem maxime hortantes, & requirentes, ut pro tua sapientia perspicies, quo in periculo tota Christianitas ex hujusmodi discordiis versetur, velis pro tua singulari pietate, & Regia sublimitate, utilitati communis

LI.

Paul. III.
lib. brev.
anno 9.
p. 433.

consulere, animamque eiusdem Serenissimi tui Fratris ad pacis consilia reddere prouocare, quo & uniuersale Concilium celebrari, & pericula a Turcis impendentia, qui omnibus quidem Christianis, sed rursus precipue Majestati imminent, depelli possint. Cc. Dat. Romae XXII. Novembris MDXLIII. anno x.

Rogatus pariter est Joachimus Marchio Brandeburgensis, ut Oratores pro urgenda pace transmitteret.

Dilecto filio Nobili Viro Joachimo Marchioni Brandeburgensi Sacri Romani Imperii Principi Electori.

Paul. III. lib. brev. ann. 9. p. 444.
Dilecte fili salutem. Quamuis nostra consilia, quae ad suadendam inter Caesarem, & Christianissimi Regis Majestates, concordiam semper sint directa, sicut omnibus apparere potuit, sepius antea, ac nuper proxime, ex tanto inter easdem Majestates armorum apparatu, ac pene concursu interrupta fuerint, tamen, ut primum deductis in hyberna illorum exercitiis, armorum frepitus aliquantum quietos animaduerimus, ne unquam ab officio nostro desistamus, & miseram Christianitatem eo modo, quo possumus, nostrae interpositione auctoritatis apud ipsas Majestates iuuenimus, nostrum officium suadendae pacis resumendum, & hoc beneficio huiusmodi utendum duximus, priusquam vere proximo iterum illorum irae, atque arma in suam, & totius Christianae Reipublicae perniciem forsitan erumpant, quod Deus Omnipotens dignetur auertere. Cc. Dat. Romae XXVIII. Novembris MDXLIII. Anno x.

ib. p. 461.
Extant eodem argumento literae ad Ludovicum Electorem Comitum Palatinum Rheni, rum ad Fridericum Comitem Palatinum, ad Duces Bavariae, ad Moguntinum Cardinalem, ad Trevirenses, Coloniensem, & Salisburgensem Archiepiscopos, ut placato bello, instaurataque concordia, Concilium Tridentinum celebrari posset.

LII. MS. Car. Spad. to. 133. p. 422. Cardina- lis Farnesius Lega- tus crea- tur ad Impera- torem, & Regem Galliae pro pace.
De Alexandri Cardinalis Farnesii Legatione a Paulo III. ad Caesarem, & Franciscum Galliae Regem decreta, haec memorat Angelus Massarellus: Non desistit (inquit) Pontifex, tum hortando, tum monendo, Principum animos ad unionem revocare, quare Reverendissimum Dominum Alexandrum Cardinalem Farnesium Apostolicae Sedis Legatum ad Comitum, & Gallorum Regem pro tractanda inter eos pace die XXI. Novembris dicti anni in Sacro Patrum Senatu creavit. Fit de ea mentio in Actis Consistorialibus, in quibus additur, accessisse ad Consistorium Caesarem Oratorem, & literarum exemplum, & instructionem Regis

Galliae ad Ducem Aurelianensem filium suum protulisse, in quibus Landgravii Hassiae amicitia poscebatur, ostenderatque se paratum esse, Lutheranismum in Ducatum Luxemburgensem inducere, sic acta. Praeterea lectum fuit ab Oratore Caesareo exemplar literarum Francisci Galliarum Regis, & eiusdem instructiones Caroli Ducis Aurelianensis ad Hassiae Landgravium, quibus idem Dux eius societatem appetebat, seque paratum fore ostendebat Lutheranismum in Ducatum Luxemburgensem introducere, requisitisque Reverendissimorum Cardinalium votis, rejectum est negotium in aliud Consistorium, cum res tanti ponderis maturiore deliberatione indigeret. In ista eadem Congregatione Cardinalis Parisius, sic iubente Pontifice, disseruit super pragmatica libertati Ecclesiae obnoxia a Caesare in Hispania edita. De scripturis autem contra Regem Galliae cum exemplaria, & non originalia essent, decretum fuit, ut Legatus, & Nuntius de istis querelis verba facerent, audirentque quomodo se a culpa liberarent, Legatoque ad Reginam Galliae Imperatoris Sororem sequentes literas eiusdem Legati commendatitias traditae fuerunt.

Reginae Franciae.

Paul. III. lib. brev. an. 9. pag. 459.
Charissima in Christo filia nostra salutem. Semper intelleximus quantum Tua Majestas discordiis viri, & fratris Tui, dolens, studio pacis inter eos conciliandae flagraverit, non modo amantissima uxoris, atque sororis, verum etiam pietissimae, ac praestantissimae Reginae officium peragens, & Deo acceptissimum praestans obsequium, quamobrem cum sicut necessitas afflictae Christianitatis postulat, in praesentia pacem inter illos toties a nobis tentatam denovo repetere, ac suadere, quantum in nobis fuit, annitamus, atque ob hanc causam dilectum filium Alexandrum Cardinalem de Farnesio Vicecancellarium Nepotem, ac Legatum nostrum, ad eosdem mittimus, hortamur, & rogamus Serenitatem Tuam in Christo Jesu, & omni, quo possumus affectu ab ea petimus, ut operam, studium, & auctoritatem Tuam ad nos in hoc opere tam Sancto, ac laudabili apud eosdem virum, & fratrem Tuos, coadiuvandum enixe interponere velis, omnique cura contendere, ut haec Sanctissima pars conficiatur, quam si a Deo consequi medio Tuae Serenitatis merebimur, nihil erit Maiestati Tuae, vel apud homines illustrius, vel apud Deum dignius, cui post terrenum regnum, etiam caeleste concedat, Cc. Datum Romae XXVIII. Novembris MDXLIII. anno x.

Tot calamitatibus attritum fuerat christia-

Ubi supra, & Card. Palav. to. 1. l. 5. c. 5. n. 1.

Paul. III. lib. brev. an. 9. pag. 459.

Ex Diar. Concil. Trident. Angel. Massarell. ms. Arch. Vat. p. 33.

LIV. Henricus VIII. Angliae Rex bellum movet contra Regem Scotiae.

stianum Imperium, ex civili Hispanorum, Gallorumque bello, ut ducenta, & amplius Christianorum millia irae, & ambitioni Principum suorum immolata in variis praellis, ex quo Carolus V. & Franciscus I. mutua odia contraxerant, ceciderint, ac Turca ex iis diffidiis insolens, plures provincias subegerit, atque haeretici effratiationes effecti, venena latius propagaverint, quare ad placandam Divinam iram indictae sunt a Pontifice solemnes supplicationes, noxarumque venia oraturis Deum pro instauranda Principum conjunctione proposita, ut Diaria horum temporum referunt.

Ceterum cum in tanta haeresum dissensione, bullorumque tempestate, tantisque excitationis fluctibus, viribus suis non satis firmis Pontifex, cogitatus suos in Dominum coniecit, publicasque processiones, & preces die XI. Decembris praefati per Uniuersum Christianum Orbem indixit, torque indulgentias pro hac Principum unionem, & pace orantibus, concessit, quor vicesimo quinto quoque anno subilei tempore Apostolorum Principis limina visitantibus tribui consuevere, necnon XVI. eiusdem mensis Pontifex ipse, una cum Reverendissimis Dominis Cardinalibus, qui tunc in urbe viginti quatuor erant, & quinquaginta septem Praelatis, toraque Romana curia, a Palatio Apostolico ad Ecclesiam Divi Petri per Civitatem Leoninam projectus est.

Appetierat bello Henricus Anglus Jacobum V. Scotiae Regem, cum, variis artibus ad impietatem pellicere, atque ab obsequio Pontificis divellere, frustra pertentasset, ob patra enim scelerata superbia ingenii Princeps, subditisque, quos tyrannide attriverat, exosus, metuebat, ne converlis rebus, ex Scotia ad eum evertendum bellum, moveretur [1]. At Pontifex laceffitum ab hoste Scotiae Regem omni praesidio adjuvare enixus est, Sacerdotumque decumas illi addixit, ad quem has literas antequam acceptae claudis, & contracti lethalis morbi fama in Urbem asserretur, transmisit.

Regi Scotorum.
Nuper cum audissemus perditionis, & Sathanae filium Henricum, qui pro Rege-

Paul. III. lib. brev. an. 9. p. 57.
Anglia se gerit, bellum tibi, quod antea Deo, & Virtutibus intulerat, intulisse, & agerrime scilicet ferentem, quod te, quem sapissime tentavit, secum in perditionem trahere non potuerit. Nos hac honesta, & iusta occasione se nobis offerente, sponte ipsi nostra, ac te nihil nunc a nobis petente, sex decimas fructuum Ecclesiasticorum unius biennii in tuo Regno imponendas, & in huius belli subventionem, ac tui Regni defensionem converendas duximus, illarum generalem Collectorem dilectum filium nostrum Cardinalem Scotiae deputantes, sicut ex aliis nostris literis Majestati tuae plenius constabit, ex quo apparere potest, nobis, qui eadem nunc fecimus, quae superiori anno denegavimus, honestam tunc facultatem defuisse potius, quam voluntatem, atque utinam, filii charissime, facultates Sedis Apostolicae non essent ita attritae, atque exhaustae [sicut non ignoras] certe non desissemus hinc quoque, missa pecunia, Serenitati Tuae operulari, sed tamen Te in bona spe esse volumus, quod si necesse fuerit [quod Deus avertat] nos Tibi etiam de amplioribus decimis Tui Regni, & de proprio nostro subsidio, quantum nobis licebit, non deerimus, cum pro Te tanquam praestantissimo Rege, ac pietissimo filio nostro, & contra illum communem hostem omnia facere cupiamus, & debeamus. Tu ergo memor tuae causae, immo Dei Omnipotentis, quantum fueris, alacriter procedas, ac fortiter praedium Domini praestaturus, ipse enim Dominus, cuius interdum auxilio unus mille & duo figant decem millia Tibi deesse non poterit, sicut speramus, cum Tu honorem eius Ecclesiae, reverentiam, fidei sinceritatem in tuo Regno conservaveris, & defendas, quas e contra ille tot sceleribus, & crudelitatibus foedavit, ac de suo penitus eiecit. Datum Romae apud S. Petrum, Cc. die IX. Januarii MDXLIII. anno IX.

De indictis decumis extant ad Clerum Scotiae literae, in quibus haec ratio dati mandati exprimitur. Rex Henricus nihil aliud molitur, nisi ut Regnum Scotiae occupet, & Catholicam, ac Orthodoxam Fidem in eo, sicut in Anglia fecit, destruat. Quod vero ad prosperos successus eius belli ex-

NOTE [1] Infelix Scotorum cum Gallis praedium praecedenti anno 1542. decembris mense commissum est, tantisque ejus amissi dolor Jacobum regem corripuit, ut non diu post, nempe tertidecimo decembris interierit, quod ex Buchananano notat Calvisius. Literae igitur pontificis hic in Annalibus recitate post Jacobi regis obitum scriptae sunt, cum Romae de morte ejus ac tristi pugnae eventu nuntium nondum pervenisset, quod sane mirum est cum a commissa pugna usque ad diem IX. Januarii, mensis plenus intercesserit. Porro Jacobus annis XXIX. & mensibus tribus regnavit. Haereditas devoluta est ad Mariam infantem ante ocelliduum natam, cujus tutela ex patris voluntate iis commissa, de quibus in Annalibus. MANSI

Paul. 43.

expectatos a Pontifice, visum est aliter Deo, qui gravissimis calamitatibus pios interdum exercet, quod a Propheta prædictum est. Quoniam propter te mortificamur tota die æstimari sumus sicut oves occisionis. Fufus est enim ingenti clade Jacobi Regis Scotiæ exercitus, ex qua tantum dolorem cepit, ut contracto morbo lethali, brevi extinctus sit, relicta filia Maria Regni hærede, ac testamento Betonium Cardinalem S. Andreae, ac tres alios Regno administrando præfecit. Verum.... Araviæ Comes Regni procuracionem invasit, ac Cardinalem captum custodia tradidit, de quibus adversis Pontifex his literis condoluit. Sumus maximo constituti in mœnore, quod illum præstantissimum, & omni laude dignum Regem (nempe Jacobum) alienissimo sui Regni tempore, quod orbatum, belloque implicitum reliquit, amisimus, tum quod ea spes conservandi illius Regni, quam in te in primis habuissimus, ea nos in præsentiarum destituit, te in potestatem perdidimus redacto, &c. Dat. Bononiæ xxv. Martii MDXLIII. anno IX.

Paul. III. lib. brev. an. 9. p. 8r.

Misit vero Pontifex in Scotiam Marcum Patriarcham Aquilejensem, ut pro tuendo Regno, asserenda Fide Catholica, ac..... Betonio Cardinale in libertatem vindicando operam conferret.

IV. MS. Car. Spada 10. 15. pag. 705.

Cui instructio tradita fuit, continens ea, quæ cum Rege Galliæ agere debebat, cujus Consilio Nuntio in omnibus uti, præcipiebatur, & inter cætera talia habuit mandata, scilicet, Notam faciat facultatem, exigendi a Clero Regni sex decimas, ut peritoni, de qua demortuus Rex supplicaverat, sat isfactum sit, adhortabiturque Clerum, ut libenter eas persolvat, curabit cum Consilio Regiæ, & Regni Gubernatoribus, ut unus, vel plures homines prohi, & bonæ existimationis, & famæ uti Thesaurarii earum decimarum, eligantur, illisque pecunia exacta custodienda tradatur, posteaque arbitrio Regiæ, & Regni Gubernatorum, expendatur; Urbanitates graves, & affabiles, sed non nimis exquisitæ sint; facultates concessæ, ad honorem Dei, adificationem populorum, & utilitatem Regni solummodo serviant, quapropter super tuos Ministros vigiles, ne avaritia excæcati aliquid extorqueant, & in hac re Cardinalem Polum, & alios, qui annis præteritis, Legationis, & Nuntiatuæ munus illis in Regnis exercuerunt, tibi proponas ad imitandum. Et inter multa Brevia, quæ illi Pontifex ad Principes Galliæ, & Scotiæ dedit, subjectum fuit ad Regni Gubernatores directum.

Venerabili fratri, & dilectis filiis tribus Deputatis ad regimen Scotorum.

Venerabiles fratres, & dilecti filii salutem. Superioribus mensibus cum esset ad nos allatum de bello per Henricum pro Angliæ Rege se gerentem, contra claræ memoriæ Jacobum Regem vestrum moto, nos, qui ipsum Jacobum tanto amore prosequeremur, quanto ejus erga Deum pietas, sincerusque in Religione animus postulabat, ut ipsum, ac Regnum ejus aliqua ope juvarem, ultro ipsi sex decimas super fructibus Ecclesiasticis istius Regni ad defensionem ejusdem Regis, ac Regni, imposuimus, literasque nostras complures tum super ipsa impositione, tum ad ipsum Regem, atque etiam ad dilectum filium nostrum Cardinalem S. Andreae, quem Collectorem ipsarum decimarum deputabamus, directas, istuc misimus, additis etiam alteris literis, per quas de adversariis vestris repulsis eidem Regi, ac Cardinali gratulabamur, sed heu miserabilem humanarum rerum instabilitatem, paucis post diebus, nostrum illud gaudium in amarissimum luctum versum est, illius præstantissimi, ac pierrissimi Regis obitu primum, deinde etiam captura dicti Cardinalis auditis, quæ nobis animum gravi doloris aculeo merito vulnerarunt, non solum immaturam talis Regis mortem, indignumque ipsius Cardinalis casum miserantibus, verum etiam ansitis, & sollicitis de salute istius Regni, quod quidem ob ipsius fidem erga Regem, & Religionem erga Deum, omni laude dignum, specialique nostra dilectione, & cura prosequendum existimamus. Novissime per nos audito, quod ipsius Regni Scatur vos ad ejusdem Regni regimen interea deputarunt, dolorem nostrum non parum mitigavimus, sperantes, quod idem Deus, cujus nutu ad hanc vestram deputationem illi impulsus fuerunt, vestro felici regimine, & ipsius Regni securitati clementer aspirabit: unde nos pia, ac paterna cura de isto Regno incens, ne vobis, & eidem Regno in eo auxilio decimarum, quod vivente Rege decreveramus, nunc cum illud magis necessarium vobis est, desimus cum ea spe, quam in dicto Cardinale habere potuissemus, simus frustrati, mittimus istuc deducta opera Venerabilem Fratrem Marcum Patriarcham Aquilejensem latorem præsentium, virum prudentia, nobilitate, ac dignitate insignem, & cuius opera in aliis gravissimis rebus usi sumus, Collectorem decimarum prædictarum in locum ejusdem Cardinalis, cum opportuna facultate deputantes, ei mandavimus, ut decimas diligenter exigi, exactasque penes

Paul. III. lib. brev. anno 9. p. 222.

Adhortatio ut Regnum, & Religionem tucantur.

Hist. Scoti.

LVI. Apud Paul. III. lib. brev. p. 374.

In Poloniam se Heretici intrudere tentant.

Paul. III. lib. brev. an. 9. p. 385.

penes idoneum Depositarium a vobis eligendum deponi, fideliterque in defensionem, & securitatem istius Regni juxta providam ordinationem vestram expendi, ac dicti Cardinalis liberationem, si nondum liberatus sit omnibus modis, apud vos curet, generaliterque quacumque in nostram auctoritatem, & suam operam esse putaverit utilem ad ejusdem Regni tutelam pie, ac sedulo vobis nostro nomine impartiat, &c. Datum Bononiæ xxv. Martii MDXLIII. anno IX.

Restitutus est libertati Gallicis auxiliis a Francisco Rege submissis Cardinalis Betonius, atque Henrici Angliæ Regis grassationes compressæ sunt: exarsisse vero postea maxima de Religione diffidia, pietatisque Catholicæ in eo Regno nitore detoruisse visuri sumus.

In Polonia res Catholica Novatorum artibus, insidiisque adducta est in discrimen, significavit enim Internuntius Pontificius, moliri nonnullos hæresi pandere aditum, novisque rebus studere, ac si seniores Regem e vivis tolli contingeret, periclitaturam Poloniam, ne ob Arces, minus munitas, dissensionibus civiles, Turcica irruptione vastaretur: ad Novatorum vero nefaria molimina evertenda, Pontifex Sigismundum seniores, hortatus est, ut partam Catholici Principis in Polonia ab hæresi vindicanda gloriam tueri pergeret, Apostolicæque Sedis auctoritatem integram, illibatamque contra nonnullos Proceres novarum rerum cupidos, assereret, obstatere impiis initiis, atque ex Germaniæ incendio infelici edoctus primas dissensionum in Polonia oriundarum faces extingueret.

Regi Poloniæ.

Charissime, est laudatio potius quam hortatio cum Tua Majestate uti debeamus, propterea quod cum superiore anno ad Te scripsissemus ne jus, & auctoritatem hujus sanctæ Sedis, sicut a nonnullis ex Proceribus, & Sacularibus tui regni attemptabatur, imminui patere, fructum optatum, Tuæque Majestate dignum retulimus, tamen cum illos eosdem in proximo Petricoviæ Conventu idem conaturos esse nobis significatum fuerit, existimavimus id, quod illi clam a Tua Majestate [sicut credimus] moliantur, ad Majestatis Tue notitiam per nos esse deducendum; non enim fili charissime, Sathanas dormit, sed fremens, ac rugiens invidia, & dolore ardet, quod quamquam finitimis fere omnibus perniciose hæresi contaminatis, tuum tamen Regnum, cura ac pietate Majestatis Tue videri esse incolume, proptereaque his paulatim iniuriis pertentat, ut idem tuum Regnum in eandem vicinorum

trahat ruinam, quod Deus Omnipotens avertat, & Majestate Tua, Tuoque Nato pientissimo Rege viventibus timere non posse confidimus: sed tamen cum omnimutatio, ac novitas, præsertim in his, quæ ad Religionis obedientiam pertinent, periculosa sit, sicut ex propinquo Germaniæ incendio Majestas Tua perspicere potest, nos propterea, quamvis illam abundare, sciamus sapientia, & flagrare pietate, nec egere cujusquam monitis in his, quæ recte agenda sunt, eandem Majestatem Tuam paternam benevolentiam, & charitate per Dominum Jesum requirimus, hortamur, & rogamus, ut repressis suoribus hujusmodi conatibus eandem in suo Regno Apostolicæ Sedis reverentiam, jurumque ejus conservationem fovere velit, quam a suis accepit, & ipsa hætenus pie custodivit, si hoc fecerit, longævam ætatem, præstantissimumque filium Regni hæredem foris victorias, domi tranquillitatem, ubique felicitatem a Deo consequutura est in terris, nec dubitamus quin post vitam tam pie actam, majora consequatur in Cælis. Datum. Velitris die XV. Septembris. MDXLIII. Anno IX.

Hoc anno Petrus Vermilius Canonicus Regularis Theologicis artibus, & literis Latinis, Græcis, & Hebraicis excellentissimus, & Sacræ eloquentiæ laudæ florentissimus, ex impiorum librorum lectione hæresim adeo avide fuxit, ut ad hæreticos transfugiens, cathedram pestilentiæ conscenderit, atque inter impios claritatem flagitio collegerit, apud quos Martyris nomen falsum sibi ascivit: digessit vero Scholastico more hæreticas argutias orthodoxamque Religionem acerrimi ingenii contentione oppugnavit, adeo ut etiam Calvinum improbitate æquaverit, vel vicerit. Vocatus is fuerat in judicium ob errores Neapoli sparatos, sed nimia in eum adhibita clementia, abusus, & Lucam relegatus, eam Urbem maxime infecerat, ad quam cum Pontifex se conferret, metu percitus Genevam provolavit: nec defuere in Religiosis Ordinibus plures hypocritæ, qui vera pietate averfi hæresim simplicibus asilare niterentur, ad quæ mala avertenda Pontifex Ordinum comitia celebrari jussit, atque in iis suspectos de hæresi a publicis muneribus dimoveri, tum a concionum habendarum, exhomologatione, audiendarum officio inhiberi, qua de re Congregationis Lateranensis Canonicis Regularibus, qui Placentiæ, & Prædicatoribus, qui Parmæ, & Minoribus Conventualibus, qui Anconæ, & Augustinianis, qui Romæ congregandi erant, subjectas literas dedit.

LVII. Petri Vermili de- fectio a fide.

Dile-

Paul. III.
lib. breu.
an. 9. p.
196.

LVIII.

Dilectis filiis Hieronymo Seripando Pri-
ori Generali, ac Definitoribus, & Voca-
libus, cæterisque Ordinis Eremitarum S.
Augustini in Capitulo Generali dicti Or-
dinis Romæ proxime congregandis.

Dilecti filii salutem. Cum instigante
Sathana, Lutherana hæresis [quod do-
lenter referimus] quotidie pullulet, atque
ejus mali causa a verbis Dei prædicanti-
bus, qui venena hujusmodi in miseros au-
ditores spargunt, plerumque procedat, ideo
filii dilectissimi, convenientibus vobis in-
unum, ut Capitulum Generale vestri Or-
dinis de more celebretis, inter cætera ad
officium vestrum, ad Dei honorem, ad a-
nimarum salutem pertinentia, hoc in pri-
mis curandum, & omni opera satagen-
dum vobis est, ut singulos vestri Ordinis,
quos verbo Dei prædicando, & Confessio-
nibus etiam audiendis præficere consuevi-
stis, diligenter excutiatis, illorumque fa-
mam, sensus, & voluntates sedulo per-
scrutemini, & quos hac hæresi infectos,
aut de ea quomodolibet suspectos cognove-
ritis, ab officio prædicationis, & Confes-
sionum audiendarum penitus amoveatis,
immo etiam Canonica pœna tanquam mor-
bidas oves afficiatis, ne sanas inficiant,
& in eorum locum illos substituatis, qui
hac suspitione omnino caveant; his vero,
quos substitueritis, vel alias deputaveri-
tis, certam formam, ac normam præscri-
batis, quam egredi in prædicando non pos-
sint. Denique taliter in hoc provideatis,
curam adhibeatis ita sollicitam, ac dili-
gentem, ut deutorum a vobis peccatum
culpa vestra non sit, utque nobis, qui cum
vostri Prædecessoribus hæc officia prædi-
candi, & Confessiones audiendi in vestro
Ordine, aliis tunc bene utentibus halte-
nus manere permisimus, nunc vobis, & a-
liis abutentibus, necessarium non sit, ut
ipsa officia ad alios melius usus transfe-
ramus sed hæc vestre charitatis admonen-
de gratia a nobis dictum sit, non quod de
sinceritate universalis vestri Ordinis dubi-
temus, sed tamen, si hæc cura, atque
solertia, in initio hujus mali fuisset ad-
hibita, nunc certe tam periculose non la-
boraremus. Vester igitur Ordo semper fidei
Catholicæ, Sanctæque Ecclesiæ defensor ab
his rixantiis, & sentibus repurgandus vo-
bis est, ut solito splendore nitent, utque
non solum isto Capituli habendi tempore,
verum etiam postea, assidua, & jugi cura
invigiletis, ut deputati a vobis, ad u-
trumque officium illud catholice, ac pie,
juxta sensum Universalis Ecclesiæ exer-
ceant, & novas atque hæreticas opinio-
nes nec recipiant ipsi, nec aliis sua ve-
nena propinent, quod si qui in hunc erro-
rem labantur, statim a vobis arripiantur,

ac debite puniantur, ut ipsorum pœna
aliis transeat in exemplum, neque ut hæc
efficaciter, sicut vestri est officii, faciatis,
vos horramur, monemus, & in virtute
Sanctæ obedientiæ per Apostolica vobis scri-
pta præcipimus, acrius provisorum nisi se-
ceveritis. Datum Bononiæ XXX. Martii
MDXLIII. Anno IX.

Hoc anno Georgius David Major in-
Frifia Hæresiarcharum numerum auxit,
fascinated enim a Dæmone etiam magi-
cis artibus imperitam plebem adeo fasci-
navit, ut tamquam novus Christus ab
ea coleretur, ac mulierculæ se beatas
prædicarent, si ab eo contaminarentur,
de quo hæc Surius. Ille insanus non du-
bitavit se Dei nepotem appellare, cum
feris, & auribus, quocumque esset colli-
bito idiomate colloquia miscuit, & ab il-
lis alimenta accepit, haud dubio præstigiis,
& Dæmonum opera usus. Ajebar Cælum
esse vacuum, se divinitus missum, ut Re-
gni hæredes accerferet, multaque id genus
alia ridicula, & absurda, quibus tamen
non defuerunt, qui fidem commodarent,
ut est hoc sæculum pudenda levitate, &
plusquam anili stoliditate avidum, in res
novas quantumcumque alioqui absurdas, &
impias. Sed ab impio ad piissimum ser-
monem traducamus.

Hoc anno S. Xaverius, Goa profectus,
ad Paravas Malabares Promontorii Co-
morinensis accolat, gemmarum Piscato-
res, ut eorum animas pretiosiores gem-
mis piscaretur, Christiane coronæ ad-
deret, barbarum populum, fide Chri-
stiana excoluit. Tota Regio triginta con-
stabat insignioribus oppidis, ac vigin-
ti ex iis millia sacro quidem Baptismo
fuerant initiata, sed Divina prorius i-
gnara lege, destitutaque a Sacerdoti-
bus ob sterilitatem loci; magna vero a-
dultorum, infantiumque multitudo ad-
huc Baptismo abluenda supererat, nec non
decem Oppida adhuc in Idolorum cul-
tu perstabant: maximos vero labores in-
terprete usus in iis Christo aggregandis, e-
rudiendisque Sanctissimus Legatus pertu-
lit: accedentes ad fidem quotidie salutaris
unda abluere, Idolorum sacrificia impe-
diebat, sponfos, sponsasque rite in matri-
monio collocabat, dissidentes revocabat
ad pacem, Christianæ disciplinæ capita
in Malabaricam linguam conversa cum
mandasset memoriæ, mox tintinnabulo
puerorum greges, ac virorem cogens o-
bibat, coactis in unum locum eadem in-
culcabat, puerorum etiam opera usus,
ut suos quisque parentes, cognatos, do-
mesticos, vicinosque omnes paulatim do-
cerent ea, quæ in schola didicissent. Si
alicubi Idola coli accepisset, contracta

LIX.
Surius in
comm.
Georgius
David
Hæresiar-
cha.

Georgius
Major
hæresum
numerum
auxit.

LX.
Horat.
Turcell. S.
Francisci
Xaver.
vit. lib. 2.
cap. 5.
S. Franci-
sci Xave-
rii miri
labores in
India.

pue-

puerorum manu, eo contendebat, eaque
confringi, conspui, conculcarique pedi-
bus curabat, Dæmonisque cultum vertebat
in ludibrium: tantus vero numerus
sacra Christiana capeffentium fuit, ut in-
ter baptizandum, manibus, brachiisque
defatigatis, sæpe langueret, vicos enim
totos, non semel, singulis diebus expia-
vit, confirmavit vero Deus insignibus mi-
raculis prædicatam ab eo fidem. In Tu-
tuchurino Pago honesta mulier tertium-
jam diem difficultate partus periclitata,
cum inanes Deos frustra implorasset, a
Francisco Xaverio, qui cum interprete
occurrerat, utque (desperata corporis sa-
lute) animæ confuleret, baptizata, mox
innoxia sætuta effudit, atque e mori-
bunda, vegeta evasit, quo miraculo pri-
mum domestici, dein Oppidani Christo
nomina dedere, multi (ab eo recitato E-
vangelio) ægroti sanati, multi energu-
menti liberati. Tres etiam in eodem Co-
morinensi tractu mortui ad vitam revo-
cati, ut narrat Turcellinus ex fide dignis-
simis monumentis. Punicale Oppidum
est in ora Commorinensi, haud sane in-
gnobile. Hic adolescens quidam minime
obscuri loco natus, mortem obierat, qui con-
fessum ad Franciscum delatus a suis cum
ingenti comploratione, ad ejus pedes poni-
tur, itaque eum Pater manu prehensum
Christi nomine surgere jubet, ille continuo
surgit, haud dubie redvivens. Id Xave-
rius humilitati suæ indulgens, quantum
potuit, dissimulando suppressit, sed frustra,
neque enim testes, præconesque magna rei
desuere, & huic miraculo consimile deinde
adfirmavit fidem. Ibidem Christiana mu-
lier Franciscum adiit, & flens, ac suam
orbitatem deplorans, suppliciter obsecra-
bat, ut ad parvum filium suum nuper in-
puto extinctum accedere, ne gravaretur,
tunc ille negans, puerum esse mortuum,
bono esse animo mulierem jubet: eique
proximum morem gerit. At ejus testis ubi
ventum est, procumbit in genua, Deum
aliquandiu precatus, exanime pueri corpus
signat Cruce, exemplo exiit puer e fe-
retro non vivus modo, sed etiam valens,
enimvero circumstantes Christiani circum-
strepere, & miraculum clamitare. At Xa-
verius enise eos obrestatus, ut rem omni
ope tacerent, repente inde proripuit se.
Cæterum illi, ut rem tam admirabilem si-
lentio supprimerent, nequaquam sibi tem-
perare potuerunt. Et Xaverii dissimulatio
illustriorem in super ejus sanctimoniam fe-
cit. Porro Joannes Friaga Lusitanus [ut
de aliis taceam] vir juxta pius & gra-
vis, idemque Francisci familiaris post e-

Mortui ad
vitam ex-
citati.

jus discessum, a Goani Episcopi Vicario
vite interrogatus, pro testimonio dixit:
Punicale interfuisse se, cum Franciscus
puerum quemdam, itemque puellam revo-
caverat ad vitam. Accepisse etiam se a mul-
tis, alium præterea ab eodem in vico, cui
Bembari est nomen, a mortuis excitatum.
De quo interrogatum ab se Xaverium ira-
vem humilitatis studio suppressisse, ut ta-
men suppressa veritas emmeret, & hæc
satis testata, atque ab India Prorege Lu-
sirani Regis jussu conquistata, obsignataque
penes nos habemus. Cum decessent Sacer-
dotes in ampla Religione ad continendas
in disciplina Christiana Ecclesias, quas
constituerat, in omnibus locis singulos,
vel binos viros virtute præstantiores præ-
fecit, qui vicem Curionum supplerent,
Baptismi rationem iis tradidit, ut si ne-
cessitas urgeret, infantibus baptismalia
sacra conferrent, eadem sacram curarent,
bis in die Catechismum tum Latino, tum
patrio sermone, mane viris, post meri-
diem mulieribus repeterent, nuptias con-
trahendas de more promulgarent, connu-
biorumque impedimenta inquirerent, na-
torum eo anno puerorum numerum, vel
habentium pellices, vel similitates, ex-
ercentium Xaverio referrent, ut his malis
mederetur: ad eos vero stipendiolo su-
stentandos perfecit cum Regina Catha-
rina, ut vestigal, quod a Paravis in il-
lius foccos, & crepidas pendebatur, in-
pium hoc opus converteretur, persuasit-
que non alios foccos, quibus ipsa Cæ-
lum scanderet, futuros aptiores, quam
Neophytorum preces. Sæpius Brachma-
nas in eorum superstitione confudit, pau-
cos tamen horum, ad fidem convertit.
Tanta autem in his locis Xaverii animum
gaudia divina perfundebant, ut ingentis
sui laboris, sollicitæque in proximos cha-
ritatis fructum quemdam vel in hac vita
præripere, & in Cælo conditam præ-
gustare mercedem sibi quodammodo vi-
deretur: & ille quidem, cum Romam
ad suos scriberet, disertis verbis affir-
mavit tantam esse vim gaudiorum, quæ
Deus in ea excolenda barbarie sedulo
laborantibus elargiebatur, ut si quid ef-
set solidi in hac vita gaudii, id unum
ibi esse videretur. Idemque sæpius au-
ditus est inter eos labores, cum cœlestis
se jucunditas superfunderet, exclamare:
Quæso te Domine, noli me tantis in hac
vita obruere gaudiis, aut si pro tua infi-
nita liberalitate, his me circumfluere om-
nino placeat; transfer me hinc ocius in in-
finitas sedes, regionemque beatorum.

Constitu-
er a San-
cto Lega-
to Eccle-
siæ.

Orlandus
lib. 4. hoc
anno.

I. **H**orrendi bellorum fragores detonue-
re in Christiano Imperio, anno post
Christum natum millesimo quin-
gentesimo quadagesimo quarto. Sed de-
mum Divino imperio, fulgurantis Cœli
terrores in suavissimum concordia rorem
abiere, ut redintegrandi Concilii expe-
ctatio reviviscere, & melior rerum spes
reflorescere cœperit, in quo Prophetæ
oraculum illud suspexerunt pii: *Et sta-
tuit procellam ejus in auram, & siluerunt
fluctus ejus, & lætati sunt, quia siluerunt.*
Ut vero res gesta sit, ordinem temporis
secuti eam percurreremus.

Irriti
Cardina-
lis Legati
labores.

Conciliandæ paci inter Cæsarem &
Franciscum Gallia Regem ardentissimo
studio navata est opera, decretusque a
Pontifice Legatus Cardinalis Farnesius
(ut vidimus) in Belgium se contulit ad
Cæsarem; sed jam ille Belgio egressus,
in Germaniam ad Spirensia Comitata pro-
perabat, eumque in itinere consecutus,
plurima cum eo de redintegrandâ cum
Galliarum Rege concordia, pro publica
Christiani Imperii salute asserenda, pro
Lutherana hæresi comprimenda, pro co-
genda Œcumenica Synodo, pro coercen-
da frangendaque Turcica tyrannide ver-
ba fecit, quibus Cæsar ira vehementio-
re in Gallum, qui Solymanum adver-
sus Christianos cum æterno sui nominis
dedecore concitavit, elatior aures clau-
dit, omnemque pacis actionem disjecit:
cumque Vormatiam pervenisset, Lega-
tum re infecta a se dimisit, de quo Pon-
tiffex expediti cursoris opera factus cer-
tior decrevit VIII. Januarii ineuntis hu-
jus anni in ea causâ gravissima, in qua
Christianæ rei salus vertebatur, posthac
non ut Patrem & Pastorem se gerere,
sed Judicis munus exercere, ut docent
Acta Consistorialia: quibus addit Ange-
lus Massarellus in diario Concilii Triden-
tini Farnesium Cardinalem Legatum re-
versum in Urbem, eamque prima die
Martii ingressum.

II. **O**mni itaque pacis tractatu dissoluto
Imperator ad comitia Imperii Spira a-
genda, quæ jam ad kal. Novembris anni
præteriti indixerat, se convertit. Cele-
berrimi fuere ii conventus Spirenses,
quibus non modo Carolus V. Imperator,
sed etiam Ferdinandus Romanorum
Rex, & Electores omnes interfuere, &
Germaniæ Principes fere universi, & in
hac Dieta Fridericus Elector Saxonie
Ferdinandum Cæsaris Fratrem, ut Re-
gem Romanorum agnovit: De hoc con-
ventu ita Surius: *Cæsar hujus anni ini-*

Hoc anno
in comm.

*rio e Belgio Spiram proficiscitur ad Impe-
rii ab ipso indictum conventum, qui qui-
dem cum primis celebris fuit, presentibus
illic Electoribus omnibus, quod raro fieri
solet, & ipso quoque Ferdinando Rege,
& Principibus plerisque omnibus. In hoc
conventu Cæsar contra Gallicum Regem
ab omnibus Imperii Ordinibus grandem pe-
cuniæ summam in sex menses impetrat:
cum Daniæ Rege, qui cum Gallo fœdus
percusserat contra ipsum omnino transigit.
Saxonie quoque Elector Ferdinando Regi
observantiam promittit.*

His addit Belcarius: *Etiâ Spiram Lib. 23:
misit Franciscus Rex Gallia, ut reseram 54.
liberi aditus Legatis suis impetraret; Cæ-
sarem enim de se apud Imperii Ordines
questurum, prævidebat; Legati autem [hi
erant: Joannes Bellajus Cardinalis, Fran-
ciscus Olivarius, qui postea Cancellarius
fuit, Africanus Mellejus Prætor Divio-
nensis] jam Nuntium appulerant. Heral-
dus solemnem vestem indutus, Regis literas
ad Cæsarem, atque Imperii Ordines scri-
ptas Granuellano offert. At jussus redire
domum, ne quis cum illo quicquam com-
municaret, adhibita custodia, quatrinduo
post graviter increpitus dimittitur, in ma-
gnam capitis periculum incurrisse, cum
Rege enim Germaniæ hoste, Jus Gentium
in Germania haud esse communicandum,
Cæsarem literas ejus nec velle, nec reci-
pere debere, ne propter vana ejus promi-
ssa nonnulli circumscribantur. Itaque cum
cæteris remissus est, re cum Principibus
Imperii non communicata, quod a Germa-
norum conventuum more alienum fuit. Re-
deunt comites dati, qui Nuntium usque
deducerent, quo responso accepro, Regis
Legati in Galliam revertuntur. Interim
dum Nuntii Heraldus reditum præstolaren-
tur, Christiana Christiæ Daniæ Regis,
Filia Cæsaris e sorore neptis, Antonii au-
tem Lotharingie Reguli nurus, Spiram
Socero intigante pacem procuratura con-
cessit; ut quam Antonius non potuerat, ac-
ne quidem Paulus ipse Summus Pontiffex,
precibus & lachrymis obtinere: quamquam
enim Antonius neutram in partem incli-
naret, idque ut sibi liceret longe ante im-
petraret, tamen sine gravi Provinciarum
suarum jactura bellum istud geri non pos-
se sapienter providebat. Cæsar consilio-
rum suorum pertinax executor in inliru-
to suo perstitit. Quinto Idus Februarii non-
nulli Imperii Principes, Cæsare admonen-
te, literas ad Paulum Pontifficem scripse-
runt, ut Allobrogis opem ferret, neque
munitissimam Nicie Arcem in Turcarum*

po-

*potestatem venire permetteret, quin poti-
us Classem Turcicam e nostro mari expel-
leret, quarto Kalend. Martii respondit
Paulus, cujus literas hic subiicimus.*

III.
Paul. III.
lib. brev.
anno 10.
pag. 47.

*Dilectis filiis Nobilibus Viris Sacri Ro-
mani Imperii Principum Electorum Con-
siliis, aliisque Principibus, Statibus, &
Ordinibus, absentiumque Oratoribus, &
Commissariis in Comitibus Imperialibus Spi-
rensis congregatis.*

*Dilecti filii Nobiles Viri, salutem. Le-
gimus libenter literas vestras defensionem
Arcis Nicie nobis commendantes, quod
enim ex nobis ipsis & egimus superiore
anno efficaciter, & agere in presenti,
quantum nobis licuerit, intendimus, gau-
demus etiam, in eo nos Nobilitatibus ve-
stris tanquam amantissimis filiis, & ea di-
gnitate Principibus gratificari, quibus sane
pro nostra in eas dilectione semper grati-
ficatum cupimus, sperantes etiam illas pro
sua ingenti pietate, insignique auctori-
tate, qua apud omnes merito polleat, sicut
huius Nicienensis, ita cæterarum Reipublica
Christianæ partium generalem curam sus-
cepuras esse, perinde ac vestra dignitate,
& Romani Imperii fulgore dignum est, ac
nos quidem jam inde ab initio Pontiffi-
catus nostri, quales nos pro communi salute
contra hunc communem hostem gesserimus,
omnibus notum est, in omnium enim oculis
gestum est, utque omittamus sigillatim
recensere tot auxilia, milites, Duces,
Classes contra eundem hostem in Austriam,
Hungariam, Africam, tam frequenter a
nobis missa, brevi comprehendemus, nul-
lum Nobis Pontifficatus tempus, quod de-
cennale jam est, a nostra hujus hostis sub-
movendi, & Christianorum cervicibus re-
pellendi continua cura vacavisse, tantum-
que auri a nobis in hoc ipso negotio fuisse
profusum, in diesque profundi, quantum
exhaustæ nostri ærarii vires [antea quo-
que per se attenuatæ] optime sentiunt,
eaque fecimus, & facimus in maximis A-
postolica Sedis jacturis, obedientiaque, &
auctoritate ejus tot in locis, vel prostrata
penitus, vel insigniter diminuta, quid vero
interea laboris, & sollicitudinis pro com-
muni Christianorum salute non suscepimus,
quam crebro nos itinere dedimus, Legatos,
& Nuntios nostros, quos sæpe ob eandem
causam misimus, longum est censere, quam
inquietos nos in hac nostra ætate cum no-
stra curia habuerimus, ut aliis quierem,
& securitatem pareremus. Jam Œcumeni-
cum universale Concilium exoptatum a
vobis, & omnibus salutare, & necessa-
rium Tridenti pro foribus Germaniæ in-
diximus, ut & vestra inclita Natio tran-
quillaretur, & morus depravati reforma-
rentur, & multa præterea necessaria, Prin-
cipumque in primis Christianorum concor-
dia, Turcarumque repulsio in isto Conci-
lio decernerentur, sed omnibus his tentatis
apparuit id quod est, curationem hujus
morbi, quo Christianitas tota conficitur,
ab una, eademque causa pendere, quæ
quoniam abscindi nostris tot curis non po-
tuit, ipsa Christiana Respublica in dies
contabescens, ad manifestum fertur in-
teritum. Quamobrem quod nos humiliter,
ac pie ad Arcem Nicie defendendam, no-
strum affectum in Domino collaudatis, ita
vobis respondemus, nos, quantum licuerit,
nostrarumque virium tenuitas sufferet, non
solum ipsam arcem Nicie, verum ne cæ-
teras Reipublica Christiana partes negli-
gemus, etiam reliqua Christiana Regia,
Catholicaque Provincias, ne cum perversis
pervertantur, contra Turcas, & con-
tra cursivis generis impios, & infideles
proposuisse defendere, & ad extremum us-
que spiritum nostro officio non deesse, non
enim tantum ejus Arcis, vel hujus, aut
illius loci, verum totius corporis incolu-
mitas a nobis procuranda est, totum enim
Christianitatis corpus laborat, valdeque
ægrum est, illi toti subveniendum est, sic
& partibus ejus subvenietur. Nos igitur,
sicut a vobis particularem ejus Arcis cu-
ram rogati sumus, ita vos pro vestra apud
omnes maxima auctoritate, ac pietate ad
universalem curam, & medelam afflicta
Christianitatis vocamus, quæ quanto in
periculo constituta sit, videris. Una autem
communis salutis, quod & ipsi perspici-
tis, ratio est, si Christianorum Principum
discordiæ, a quibus horum malorum om-
nium causa, & origo processit, tollantur,
tum deinde omnia mala tollentur; tene-
tis enim memoria, ante has discordias
nec in Germania hæreses, nec in Hunga-
ria, Austria, & Italia fuisse Turcas, post
ipsas vero discordias, & ab ipsis omne
malum produxisse hæreses, rebelliones, Tur-
cas, intestina arma, & per hæc univer-
sali Concilii impedimentum. Ergo in prio-
rem pacis statum redeundum est, ut his
incommodis, quæ ex contrario inductæ
sunt, careamus, ac sic ut boni Medici fa-
cere solent, causam morbi absciderimus,
omne exitii periculum evademus, pau-
quidem bellum, & Turcas, universale au-
tem Concilium, quod sublati armis libere,
& tuto, & provsus plene celebrari pote-
rit, hæreses, ac pravos mores, cæteraque
fæda fugabunt, paulatimque in suum ni-
torem afflicta Christianitas revertetur.
Hanc igitur pacem, in Christo filii dile-
ctissimi, pro communi totius Christianita-
tis salute omnibus modis curare, & per-
ficere nobiscum deberis, aliter, nec defen-
sio Arcis Nicie, nec ulla localia, aut par-*

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

I 2

ticu-

ricularia remedia [quamquam nec illa negligemus] ut diximus, huic universali Christianitatis agritudine opitulabuntur, quin [quod Deus Omnipotens dignetur avertere] omnes una ruina involvemur. Datum Romæ xxvi. Februarii MDXLIV. Anno X.

IV.
Perorat in
comitiis
Cæsar
adversus
Gallum.

In hoc Ordinum Imperii Conventu Spirensi Cæsar XXIV. Februarii orationem habuit, in qua magnifice exposuit, quantos bellicos labores pro Christiani Imperii salute ad propulsandos Turcarum imperus sustinuisset: sed in tanto opere Franciscum Gallie Regem juncto cum Turcarum tyranno Solymano foederis sibi adversatum, in quem aculeatis sententiarum odia veluti in communem hostem, nominisque Christiani proditorem phalerata eloquentia accendere enisus est, ut a Principibus, Provinciisque Germaniæ militaria auxilia adversus illum eliceret, eoque fracto ac contuso liberius arma Cæsarea adversus Turcas, qui Germaniæ jugum tyrannicum imponere exambiebant, exercere posset, potitum autem votis Sleidanus refert his verbis. *Pecunia Cæsari decernitur semestris adversus Gallie Regem, in equitum millia quatuor, peditum viginti quatuor, ejus vero pecunie partem aliquam Cæsar communicabit Ferdinando fratri, qui loca finitima Turcis munit; in futurum bellum Turcicum colligi placet pecuniam viritum per omnem Germaniam pro cuiusque facultatibus, atque censu, nec immunitas ulli datur: ne quis exteris militet, Gallie Regi præsertim, gravissimis poenis edicitur, & Magistratui permittitur, ut in eos vindicet, qui deprehensi fuerint. De hac Principum, & Germaniæ populorum societate contra Regem Gallie, & de auxiliis contra ipsum ab omnibus præstitis, etiam Surius, & Adrianus loquuntur.*

In act.
Lutheri
an. 1544.

In eodem vero Conventu Imperator cum ingenti bellorum mole premeretur, magnoque indigeret ærario, ac major Principum, ac Civitatum pars Lutherana impietate infecta esset, eorum amicitiam Divino honori quodammodo prætulisse visus est: ad corradenda enim ab iis subsidia pecuniaria, edictum Lutheranae factioni augenda faustum exoptatumque ab impiis, Catholicae vero parti infaustum promulgavit: ac licet Catholici illi minime assenserint, necessitate tamen adacti illi paruerunt, ut memoratus Sleidanus hæreticus narrat his verbis. *Decretum hoc minime laudabant Pontificii, totisque viribus impugnabant, sed cum Colonienfis, & Monasteriensis Episcopus staret a Protestan-*

tibus, Clivenfis etiam, & Badensis arbitrio Cæsaris omnia permitterent, qui viam hanc veluti mediam, & utrisque tolerabilem, post multam disceptationem ostenderent illis, bona sua parte diminuti non se quidem assensuri, sed ne Cæsari mandum in ea præscribere, nec ipsius derogare potestati, sed tolerare velle dicunt.

De hoc pariter Decreto ita loquitur Coclaeus. *Hoc anno celebris fuit conventus Imperialis, a Cæsare præsentate Spira habitus, in quo septem Principes Electores [quod raro fit] præsentate fuerunt, tractatum ibi rursus fuit de ratione belli defensionis contra Turcas, & de sumptibus, atque contributionibus ad bellum illud necessariis, fuit & de causa Religionis ibi serio actum, & Lutheranis ad importunam eorum instantiam non nihil concessum, quod Summo Pontifici per omnia placere non potuit.*

Præcipua vero capita illius Decreti, quo laxatae sunt furenti impietati Lutheranae habentæ, concussaque catholice rei firmitas, ac quam detestandum, & Religioni catholice obnoxium, quale fuerit ex Sleidano percipiamus, qui sic loquitur.

Quia dissidium Religionis, in his bellicis occupationibus tractari non potuit, ad proximum conventum, inque mensem Decembris evocatur. Interea Cæsar negotium se daturum ait, viris bonis, atque doctis, qui piam aliquam emendationis formulam conscribant: ut idem quoque Principes faciant, hortatur, qua post in futuris Comitiis, facta collatione, de communi consensu statuatur aliquid, quod ad publicum orbis concilium usque servetur in Germania: pacem interea colant omnes, nec turbae quicquam de Religione excitentur: Ecclesie cuiusque sint Religionis, utrobique facultates suas obtineant, earumque bona dividantur Ecclesie Ministris solis, & egestate pressis. Camerae Judices locum suum retineant, usque ad tempus eis præfixum: cum eum exierint, tunc in eum confessum recipiantur omnes promiscue, non habita ratione Religionis. Edictum Augustanum, & lites omnes motæ Protestantibus, doctrinae professionis causa, Goldariensis etiam, & Mindensis proscriptionis suspensa maneat, ad proximam futuram usque tractationem. Anabaptistæ poenam subeant eam olim decretam; Magistratus tamen, viros doctos, atque pios adhibeant, qui commonstrato errore, ad sententiam ipsos revocent. Decretum hoc minime laudabant Pontificii. Huc usque Sleidanus. Et quantam perniciem fidei Catholicae, quantumque favoris Hæreticis Lutheranis

Ubi supra.

nis hoc decretum attulerit, si quis scire desiderat, sequentes audiat Adnotationes. Advertenda circa Articulus Religionis Pacis, & Justitiæ.

V.
MS. Car.
Pii sig. 10.
64. p. 106.

Circa
Decretum
Spirensis.

Annotatio-
nes in
recessum
Dietæ
Spirensis.

Circa Articulus Religionis.

Ex nono, Articulus Religionis, & controversiæ ejusdem in præsentibus Comitiis conciliari, & concordari non potest, & commodius, quam in Concilio universali componi non poterunt, idcirco de Concilio generali indicendo, & celebrando Cæsarea Majestas cogitabit.

Et quia incertum est, quando Generale Concilium haberi poterit, ideo modo alium Conventum Imperialem Cæsarea Majestas indicet, in nono de eodem articulo Religionis componendo ageretur Kal. Octob.

Et interea per viros doctos, pertractabiles, ac pacis amantes, Christianam reformationem Cæsarea Majestas confici, & ordinari curabit, & Status, & Ordines Imperii, etiam hoc per suos Theologos, & doctos fieri curabunt, quod reformatio in dicto proximo Conventu Statibus proponetur, & deliberabitur, ac consultabitur de controversiis Religionis Articulis conciliandis, & ad ordinandum quid medio tempore, & interim quod Concilium generale fieri non poterit, super illis in Romano Imperio debeat.

Non dicit, quia Papa rogari debeat, vel moneri, ut Legatum, seu Nuntium ad Conventum indicendum mittat, vel quia reformatio illa, & ordinatio debito modo fiat, & etiam est advertendum circa istam Christianam reformationem, tunc offerendam Statibus, ne per impios, & sceleratos fiat, & concipiatur, ac Cæsari obturdatum ad majorem confusionem, & perturbationem negotii Religionis, uti fuit factum in conventu Ratisbonensi anno MDXLI.

Circa Articulus Pacis.

Præterea in eventum in quem in conventu Imperiali proxime habendo controversiæ Religionis componi non possint, & ad Concilium nationale, seu generale pro conciliatione eorumdem deveniendum, & procedendum foret, ut interim pacifica omnino, & quieta in Romano Imperio, & Natione Germanica permancant, tractabit Cæsarea Majestas cum Statibus Imperii de Articulo Pacis publicæ, & administrationis Justitiæ, in quibus ex plenitudine potestatis Imperialis, & pro officio Cæsareo, ex nono consensum omnium Statuum desuper habere nequivit, ordinavit infra scripta.

Primo, ut publica Imperii pax servetur, & propter Religionem neutra partium alteri vim seu violentiam inferat, statuit Conventum Imperialem, seu Concilium nationale, vel generale, & illius

determinationem expectabunt.

Nota non dicit, ordine, modo, & legitime assistente Summo Pontifice, quando est habendum.

Et attentata per Lutheranos circa Religionem post recessum Ratisbonensem habitum repurgabuntur, & in priorem statum restituentur.

Nota, Nullam tamen adjicit poenam, & seu quomodo ad hæc Lutherani loqui debeant, fructus, redditus, & proventus Ecclesiasticos, tam antiquæ Religionis, quam Protestantium, Ecclesiasticis ex omnibus Dominis, tam Catholicorum, quam Lutheranorum Principum solventur.

Nota, Hic ergo ad fructus, & proventus Ecclesiasticos parificat Lutheranos, & Catholicos Clericos.

Lutherani, & Protestantes Status, Principes, & eis adherentes, libere Catholicis Presbyteris, & Clericis, fructus, redditus, & proventus solvi permittent, detractis tamen ante omnia necessariis, pro eorumdem Concionatoribus, Scholis, Hospitalibus, & elemosynis.

Nota, Hoc pacto talis fiet detractio, quia nihil remanebit Catholicis Presbyteris de fructibus hujusmodi in totalem perditionem Catholicorum Presbyterorum.

Item, Status Protestantium, qui se composuerit, & concordaverit cum Catholicis Statibus occasione bonorum Ecclesiasticorum, hoc est bonis Monasteriorum Ecclesiarum Collegiarum, vel alius, concordia facta observari, & bona eisdem remanere debent.

Nota, Non dicit concordias rite, & recte, ac debito modo, & legitime factis, sed quibuscumque etiam unicuique factis, & ita etiam quamvis juris ordinationem, & dispensationem fore approbandam in præjudicium perpetuum Catholicorum, quales concordie exorta sint insinuat.

Circa Articulus admissionis

Justitiæ.

Judicium Camerae ultimo mensis Julii proximo futuri suspendetur, & demum alii novi Assessores, & Judices indifferenter præponentur, tam per Catholicos, quam per Lutheranos, sive etiam præsentandi sint Catholici, sive Lutherani.

Nota, Ita parificantur ad actus legitimos, & ad judicia Lutherani Catholicis, qui tamen iure ab omnibus actis civilibus excluduntur, & ita erunt Lutherani Judices Catholicorum, quia bonorum Ecclesiasticorum occupatores, & occasionem non habent, nec pro spoliis, nec pro sacrilegio, quia bona illa converterunt in meliorem usum ad rectum, & debitum cultum Divinum, Missas Papisticas, idololatricam, blasphemias, & impietatem esse

judi-

judicant, & asserunt, a quibus quales sententiae expectari debeant, facile cognosci potest.

Juramenta novi Judices, & Assesores presentandi, & assumendi, & reliquae personae Judicii Camere de novo assumenda praestabunt ad sancta Dei Evangelia, ultimo per Deum, & Sanctos ejus, donec per Caesarem Majestatem aliter ordinabitur.

Nota, Hic trahitur in dubium veneratio Sanctorum contra Ecclesiae Catholicae observationem, & ritum hactenus inviolabiliter observatum.

Item, Status Protestantium debent posse stare in iudicio, tamquam actores, & tamquam rei contra capitula, intelleximus de iudiciis, quamvis sint publice excommunicati, & declarati Haeretici.

Nota, Habitatio ista per Papam fieri debet, quia sibi reservavit absolutionem in Bulla edita contra Lutherum, & ejus adherentes, ac etiam in Bulla Cænae Domini.

Item, Jura communia, & omnes recessus Imperiales, hactenus facti adversus Lutheranos, quamvis illi recessus Religionem concernant, usque ad finalem concordiam, & compositionem negotii Religionis suspenduntur.

Nota, Per hoc parificantur bona, & personae Lutheranorum per omnia Catholicis, quia adduntur actus civiles, & judiciales, nec ad illas poena contra Haereticos ordinatas, contra eos procedi poterit, & ita eis in futurum omnia licebunt.

Item, Omnes processus, & causa Religionis, sub quo verbo Lutherani etiam spolia Ecclesiarum, & bonorum Ecclesiasticorum comprehendunt usque ad praedictam finalem determinationem contra statum Religionis suspenduntur.

Item, Omnes processus judiciales, etiam in causis profanis post praesentiam recusationem Protestantium contra iudicium Camere habitae, & facti, antequam de ejusdem recusationis validitate cognoscatur, cassantur, & annullantur.

Item, Bannum Imperiale contra Civitates Goslarensem, & Mindensem, late suspensum sit, & suspensum remanere debet.

Item, In praemissis omnibus Caesarea Majestas super incidentibus, seu emergentibus dubiis, & differentiis, sibi declarationem reservat.

Hoc Decretum Spirensis Dietae in Consistorio fuit lectum, ut indicant acta Consistorialia. Romae die Mercurii quarta Julii 1544. fuit Consistorium, & in collecta fuerunt quaedam scripturae actae in Dieta Spirensi per Caesarem Majestatem,

VI.
MS. Car.
Spad. to.
133. P.
43.

& fuit Decretum, ut mitterentur Reverendissimis per manum. De quo etiam Decreto Cardinalis Farnesius in epistola sub die vigesima tertia Julii ad Nuntium Poggium apud Imperatorem loquens, sic ait. Nuntius Verallus Romam misit paucos ante dies recessus Spirensis exemplar, & in latinum idioma conversum, quanto plus expensum, examinarumque fuit, eo magis officere nostrae Catholicae Religionis, & auctoritati Sedis Apostolicae cognitum fuit, quare propter nocentem magnitudinem Sua Sanctitatis, nec tacere, nec dissimulare potuit. Ideoque, ut suo gradu in tanta re etiam satisficeret, ipsemet de hoc Imperatori, & longius, & peculiariter scribit. Hoc idem refert Masarellus.

His tantis Reipublicae incommodis, & calamitatibus accessit [id quod plurimum Suae Sanctitatis animam turbavit] quod Caesar in Conventu Imperiali, Spirae habitato, quaedam Religionem concernentia cum Lutheranis tractaverat, atque concluderat quae ipsius Pontificis, ac Sedis Apostolicae dignitati, & auctoritati adversabantur. Quare non parum commotus Pontifex, litteras in forma Brevis ad ipsum Imperatorem scripsit, quibus inrepede magna animi constantia Majestatem Suam admonuit, atque reprehendit, quod ea, quae Pontificis Summi essent, sibi arrogaret, incipientibus litteris praedictis. Ex edicto Majestatis Tuae acta conventus Tui Spirensis cognovimus. Datum Romae apud S. Marcum die XXIV. Augusti MDXLIV.

Et etiam Cochlaeus eadem refert. Recessus ergo, (inquit Cochlaeus) publicus datus fuit Spirae X. die Junii, cujus sane tenorem ubi Romae Pontifex accepit, patenter admonuit per quandam epistolam Caesarem Majestatem, ut in causa fidei, & Religionis, more majorum nihil velit inconsulto Romano Pontifice statuere, aut permittere in Sedis Apostolicae praedictum. Quae autem Pontifex Caesari scripsit, se habent, ut infra.

Quae in recessu a Spira tamquam acta reliquisti, dilecte fili Rex, magnam profecto multis admirationem, Nobis autem etiam ingentem dolorem ingesserunt, qui de Imperatore Augusto multa diversa ab illis, & meliora sperabamus. Ut enim facile ipse agnoscas, quid secundum Fidem, ac Religionem, quam Deo debebas, perperam egeris, quod non nostri esse muneris nescimus, obsecramus te pro paterna atque erga te peculiari dilectione Nostra, ut quaevelam, atque expostulationem Nostram, & justam, & necessariam patienter audias.

Concordiam, & pacem inter Germaniae Prin-

MS. Car.
Spad. to.
84. P.
515.

Angelus
Masarellus
in Sum-
mar. Con-
cil. Trid.
sub Pau-
lo III. ms.
Arch. Vat.
fig. num.
3190. P.
213.

VII.
MS. Car.
Pii sig.
to. 64. P.
109.
Pauli III.
ad Carol-
um V.
monito-
ria.
Ext. apud
Card. Pa-
lavic. l. 5.
c. 6.

Paulus
Impera-
tori scri-
bit re-
cessum
Spiren-
sem da-
mans.

Principes te primum intendere exponis, hactenus rem sane bonam, atque optandam, modo ne fuerit illa pax, quam Dominus non venit in terram mittere, sed exturbare. Subdidisti id minime fieri posse, nisi quae sunt Fidei, & Religionis inter illos controversa simul componerentur, & hoc non abesse a veritate existimamus. Adiecasti tu, nec per te sterisse, quo minus legitimo, libero, & generali Concilio, haec jam essent definita. Quo in loco nescimus, an subtrahere nos insinuare volueris, quod satis ipsa reliqua gesta videntur praetendere, tamquam per nos steterit, ne Concilium haberetur: quodquam sit veritati proximam, in promptu est consecuta, cum jam ab exordio assumptionis nostrae fore continuum de habendo Concilio tractatum habuerimus, nec unquam detraximus illud, quin sepius, ac pluribus in locis indixerimus, & novissime Tridenti, ut postulationi tuae satisficeremus. Quod autem per temporum calamitates hoc contigerit, flagrante universo Christiano Orbe discordiis, ac bellis, ne usquam cogi potuerit, Principum interim Christianorum animis exacerbatis, qui non perspicue cernit, profecto in luce meridiana caecuriet. Forte nos esse in causa, quod hujusmodi bellorum incendia viguerunt, quispiam obicit? scilicet quia toto tempore, quo Pontificium munus obivimus, nihil magis accipientibus curavimus, quam ut videremus eandem aliquando pacem in diebus nostris, ita ut nec annis nostris perceperimus molesta itinera, & in hac aetate grandaeva admodum periculosa, sepius arripientes, & ut iam testimonium advocare nobis valeamus.

Quo pacto tu Imperator, res fidei & Religionis, ac tanti ponderis controversias componendas esse in tuo isto a Spira recessu desinivisti? Primum Nationale Concilium spondidisti, ut ibi de fidei nostrae dogmatibus controversiae dirimerentur, quem usum, quae omnia, quis prudens, ac sapiens non admiraretur? Tum quia illi tibi, & Nationali Concilio arrogaveris, quae minime gentium ad vestram agnitionem, & jurisdictionem pertineant, tum vel maxime, quod attentaveris quod scire poteras per Legatum nostrum dilectum fratrem recolendae memoriae Gasparem Contarenum, vobis esse, & nostro nomine, ac speciali mandato, vobis etiam rationibus, interdicitum: namque tibi ad eum primum spectare, qui Christi vicem in terris gerat, jam ex innumera Sanctorum Patrum sententiis, ac gestis poterat esse perspicuum.

Præterea, quae tibi videtur in Nationali Concilio poterit esse absque nobis ulla

determinandi facultas, ea quae ad fidem, & Christianam vitam, & Ecclesiasticos ritus pertinerent? Cum & istic pene cuncta sint violata, perturbata, confusa, & jam praedictum factum adversus veritatem. Nemini dictum fuit nisi Petro: Rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Et cum haec ita se habuerim, & quam latissime pateant, Tu tamen, Caesar, praesumpta auctoritate [quod tua pace dictum velimus] declarasti, quaecumque erunt ibi determinata, etiam rata fore usque ad generale Concilium, ita ut si forte, immo si non forte, sed etiam certe, quae factio Lutherana prevalitura ibi, mordicus teneret, & omnis vere pius, atque Catholicus execratur, determinarentur, ea ex nunc tu statuis esse rata, adeo incircumspectus, ut prius approbes, quam factas esse probanda, immo postquam probabiliter noveris improbanda, tu tamen illa esse rata constituis. Ac unde hanc arrogare potestatem potes, vel statuendi, vel approbandi contra fidei veritates, qui neque illam habes licentiam fidei veritates decernendi absque nobis? cum te decet audire, & non docere; & jam statuta probare, atque recipere, non statueri, aut probare, quin etiam illos gladio, quem per nos accepisti a Deo, tuori, atque defendere usque ad sanguinem, & non adversariis partibus, quovis modo adhaerere, aut favere; nam ejusmodi audere, quae tu audes, quid est aliud, quam miserabiliter Ecclesiam scindere? immo etiam turpiter atque infelicitate ab ipsa Ecclesia temerisum rescindere, & segregare, & reliquam Germaniam partem, quae [Dei gratia] hactenus a tanta labe permanferat, incontaminata, uno exemplo tecum idem in barathrum errorum adducere, ut relicto Fonte Aquae viva convectantur ad Cisterneas dissipatas. Nos autem qui haec interim fieri per Imperatorem videmus, quanto peritas maerore afficimur. Et per eum Imperatorem Carolum, cui Dominus tanta dedit, tanta credidit, quanta post primum Carolum nemini alteri, quae & nos tibi servari, & adhuc multo majora cum Dei benedictione augeri veris perpetuo augmentis magnopere cupimus. Audivimus enim libenter, atque docemus, quae sunt Caesaris. Caesari, modo, & tu libenter audias, quae sunt Dei Deo serventur, non autem abs te praeripiente, cujus petitorium erat, si ab alio vendicarentur vindicem esse. Si enim tu quae jura Caesaris esse putas, tanta cura, tanta militia tueris, & vendicatas existimas Deum omnipotentem, non sua tuiturum, aut vindicaturum? Si quis autem, etiam si Caesar eriperet, an non cogitas

gitas fidelium animas, quas Baptismo regeneravit Ecclesia in spem vivam, & suo sanguine Jesus Christus redemit, esse ipsius Dei, & peculium ipsius Christi? Porro earum curam nunquid Casari demandavit? Numquid Casari dictum est: Pafce Oves meas? an uni Petro, & in eius persona cunctis Successoribus eius? Hæc sunt fidei nostræ fundamenta, quæ qui ignorat, certe aberrat a finibus, & non putamus esse domesticum: qui autem violat, etiam hostem experiat, cum qui huiusmodi est, ea quæ Dei sunt sibi, ut fur, & latro surripiat. Quæ ribi Casar non convenire, ea tantum ratione putamus, quia hoc non a tuæ mentis bonitate, sed per subreptionem aliquam malignorum abs te obtentum, atque extortum esse existimamus: quod nobis probabit Casarea circumspectio, si qua perperam acta viderit, protinus, ut speramus, revocaverit. Nam illud, quod in eisdem actis abste præsumptum perspeximus, quantum possemus unquam iusta reprehensione prosequi, cum tunc ille Casar, qui in Augustensi, & Imperiales in eos leges vigere decreverat; Tu [inquam] illemet Casar [si modo nunc ille idem] quæcumque abste recte, riteque, ac magnifice pro Christiana Religione gesta fuerant, nunc a novo conatu revocasti, & reprobasti. Quod adeo improbum factum, cum omnes pii, qui sunt in Germania, detestentur, ut miriore, minusque in bono vocabulo linires, ne immodice religiosa pectora exulcerares, suspensionem vocas, quam nos abrogationem penitus interpretamur. Cumque in Nationali conventu, quæ probanda sunt, facile quisque valeat divinare, hæc in re quis summopere non admiretur, te illud egisse, per quod nulli hominum magis, quam tibi contumeliam feceris, & detrimentum, nullumque magis, quam te ipsum damnaveris? Si enim quos iam Hæreticos censuisti nobiscum, & iudicasti, eos etiam nunc tales putas, nulla esset tibi profecto causa tuam revocandi, aut suspendendi sententiam, ne Imperatorie leges in eos vigeant, cum tanto magis nunc Hæretici sint, quanto pertinaciores, ac duriores tanto tempore in sententia persistiverint. Si autem eos nunc Hæreticos inficeris, a te ipso recedens, tuamque sententiam damnans, non aliud agis, nisi quod manifeste declaras, te in eorum aggregare societatem, & illam fidem profiteri, quam scelerata, & adultera illa factio prædicat, & quam Sedes Apostolica cum omnibus Catholicis Ecclesiis anathemati subdit: quod quam sit gloriosum, quamque isto culmine Imperatorio dignum, tuæ prudentiæ tranquilla mente iudicandum relinquimus: nos enim tremendum, ac ma-

xime perhorrendum tibi maxime existimamus, non ob iudicia honorum tantum, apud quos tuæ bonæ famæ dispendium pateris, nec ob nomen, quod transmittis in posteros, cum in eorum historiis, qui gesta huius sæculi enarrando, inter eos te adnumeratum perspiciunt, qui Hæreticorum fautores, & Ecclesiæ Sanctæ Dei persecutores fuerunt, & infelices exitus habuerunt, verum ob iudicium Dei, de quo dictum illud verbum audimus, Potentes potenter tormenta patientur. Quod si vita nostra quovis modo a Dei viribus disjuncta esset, & illi per te periclitarentur, daremus hoc forte Casari, oblatemur, dissimularemur, at cum fieri nequeat, ut contempta auctoritate, despectisque iudiciis nostris, non simul etiam Dei auctoritatem despicias, jam nobis dissimulare non licet, sed exposulare cogimur, atque admonere, ut ceptum pessimum meliore consilio retrahes, irritumque facias, ne in te iram Dei de terra provocas, & de Cælo. Attende, oramus te, atque in Domino obsecramus, quod ex ore nostro Summus tibi Deus præfatur, quid enim miri si Pontifex de Cathedra intonans, profiteatur, Ego [inquit] Dominus Deus exercituum o Casar, Ego sum, qui sum, per me Reges regnant, & Potentes ducuntur iustitia, & in manu mea cor Regis, meumque est dare, & conferre Regna, atque Imperia, ego qui novi super Aspidem, & Basiliscum ambulare, & conculcare Leonem, & Draconem; ego qui aufero spiritum Principum, terribilis in Reges terræ, regens illos in virga ferrea, & quasi vas figuli confringens eos. Et nunc o Casar intellige, & audi, qui iudicas terram, recole Majorum tuorum gesta, & exempla, qui illam ascenderunt celsitudinem, in qua tu es, considerat tantum vires eorum exitus, qui ad impietatem conversi meam Ecclesiam sunt persecuti, non eos tibi commemorabo, nec aliud quidquam obiciam, nisi in mentem redigas, quam ob causam, ego Imperium ad Germanos ex Græcis per meos Vicarios transfulerim, eamque gentem despexerim, hoc tibi in Magni Commentarii locum relinquo commemoratum. Hæc ipse Christus per os meum insinuat tibi dilectissime Carole, cuius vocem vehementem velim non obaudires, ne frustra iactam esse interpreteris, nam cum schismatico Rege, & Catholice Ecclesiæ hoste acerrimo iniisse fœdera, qui te insigni injuria affecerat, Reginam Amitam tuam veram eius uxorem, tanquam concubinam, & secum adulteram infando repudio ab se segregans, quem pro horrendo scelere Romana Sedes [etiam te postulante] & proclamante damnavit, pra-

gma-

gnaticam in Regno Hispania sanxisset, Augustensem tuam sententiam, & aliorum Imperatorum sanctiones nuper revocasse, Nationalem Synodum Hæreticis promississe, & ejus acta anrequam appareant, rata nihilominus fore constituisse, denique nullum ulterius Concilium futurum, nisi quod celebratum fuerit in Germania, nulla etiam nostri nominis, & auctoritatis facta per te mentione, quasi nihil ad nos negotia Religionis pertinerent, & spectarent. Quis adeo prorsus stupida mentis non sentiat, quid hæc sibi volint? Sunt enim certa nimis indicia, quia a parte Ecclesiæ ad partes hostiles defecisti, quod ædum memoramus, etiam tui gratia contremiscimus, & stupore quodam invadimur, dum cogitamus hæc ab illo Imperatore Carolo emanare, qui tantum fidei ardorem in omnibus suis actis antea proferebat. At qui dices, quia ego detuli generali Concilio, si quod liberum, & Christianum fuerit, verum cum locum adiciis, scilicet in Germania celebratum fuerit, non queat esse liberum, & Christianum, alterum vero quia ibi demum Christianum, & liberum, ubi maxime Lutherana factio viget, & præstat ceteris, ut illud iuxta tuam mentem, liceat interpretari Christianum esse, quod fuerit Lutheranum.

Nonne sentis Casar, nonne sentis spicula veritatis acerba, & nonnihil ad salutem facientia si respicias? Nam rursum quaeso, quod putas meditari. An te velle generale Concilium? hoc si vere, & ex animo, cur illis promittis nationale? cum etiam Tridentini per nos fuerit indictum, cur de illo verbum nullum? & tamen, si ita necesse fuerit, ut alibi & in Germania celebreretur Concilium, fidentes in Domino non abnuemus. Modo illud reliquum conveniat, quod suo iure vera Concilia deponunt, videlicet, ut liberum sit, & Christianum, cum sit scriptum, Non sedebom Concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo, odivi Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Tu ergo vide an liberum esse possit, ubi arma concurrunt, & ibi Christianum, ubi Christi Vicarius dicitur Antichristus, & tamen ibi nihil est Christi, nisi obstentationis, ac prætextus gratia, & nuda vox, quamquam hanc contumeliam [si me solum percellit] ejus exemplo, qui etiam Demonium haberi insimulatus est, manfuerit omnino ferre deberemus, atqui blasphemiam habet in se contra Dominum claujam, cuius [licet indigni] vicem gerimus, ob istam gratiam, nec a nobis libenter accipienda est, neque a te patienter ferenda, cui dedit gladium Deus, non enim frustra portas, si ad Christiani nominis defensionem.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

tionem, non ad Christi sanguinis effusionem. Nolumus o Casar, duris illis verbis emulcerare, & tamen veritatem continere non possumus, ad quam, si æquo animo respicias, & suspicias, erit Tibi profecto salutaris. Id enim si cæpta prosequeris, ea certe facies, quibus quæcumque hæcenus præclara gessisti, magnopere obsecrentur, coninguentur, atque nomen Tuum nota sempiterna inuretur. Quid ignominiosum tibi magis? quid diu majorem tibi potest constare invidiam, quam quod dicatur Imperator Carolus Lutheranus. Quocirca tuum erit dilectissime, fili Carole consulere nomini tuo, & providere salutari, & vocem Patris audire, sedulo, ac paterno amore monentis, nec in tua, & confederatorum quantavis potentia fidere, cum enim omnis humana potentia sub Deo, Dei Omnipotentis comparata, jam non est potentia, sed infirmitas. Nos autem, ut quod habeas unde conqueri de nobis possis, pollicemur tibi animum nostrum ad omnia quæcumque poteris, promptum esse, modo Divinam Majestatem non lædant. Vis Concilium? damus Concilium, nec ulla per nos interponetur mora quin fiat. Vis illud in Germania? nec nos abnuimus, modo queat ibi esse liberum, & Christianum. Ut enim sit Christianum, non oportet illic Hæreticos commisceri, tanquam sint illi pars Concilii, qui iam non sunt, & seipsos segregaverunt. Qui autem sint ejusmodi, non erit Casaris aut alterius cujuscumque id cognoscere, & declarare, sed nostrum, qui hoc iudicium accepimus ab ipso Christo. At vero ut sit Concilium liberum, tuum erit hoc facere, quod & fiet, si jusseris arma deponi, si animum inclines ad pacem, aut saltem ad Inducias, fideles etiam ad pacem prevenias, interim omni causa vestre controversiæ ad cognitionem Sanctæ Synodi remissa. Has leges & condiciones, quæ ad pacem faciunt, si tu recipis, pacem certo reddes Orbi. Sin autem hæcenus apud Dei Majestatem excusabimur, quia te paterno monuimus, & quæ tibi adversa erant, pertractavimus, ut minus acerbus fururus sit nobis luctus, si forsitan [quod minima vellemus] paternas spreveris admonitiones nostras, nec minus tamen quæ nostræ erunt partes, cum Omnipotentis Dei auxilio, & favore, ut mature meditabimur, ita firmo animo exequemur.

Exceptit benevola mente Pontificia monita Casar, ut in Historiæ Concilii Tridentini ferie visuri sumus. At Lutherus fatanica efferatus rabie, lectis Pontificiis literis, impia scripta blasphemis, & spurcissimis vocibus, adeo conspersa edidit, ut ne quidem a Sæctariis honeste legi possent

VIII.

K

sent. Scripsit etiam Pontifex multis aliis maxime apud Cæsarem autoritate pol- lentibus, ut in officio, & Religione Catholica confirmaret, inter quos hæc ad Granuellanum.

Domino de Granuela.

Dilecte fili salutem. Cum in eo recessu, qui nuperrime Spire in conventu Imperiali factus est, multa legerimus, & compererimus Catholica fidei, & unitari Ecclesie adversantia, scribentes super his ad Serenissimum Cæsarem, eum de omnibus amanter, ac paterne admonemus. Scientes autem qua autoritate apud ipsum merito polleas, volumus etiam ad te scribere hortantes, & studiose requirentes, ut pro tua erga Deum pietate, & in ipsum Cæsarem fide, omnia considerare diligenter velis, ac pro tua prudentia, quantum in te erit, providere, ut in omnibus ipsius Cæsaris, & in primis Dei Omnipotentis honori debirus respectus habeatur, sicut te omnino facturum esse confidimus. Datum Romæ apud Sanctum Marcum xxiv. Augusti MDXLIV. anno x.

Admonuit quoque Dominicum e Soto, quem Cæsar sacris exhomologesibus audiendis sibi adhibebat: multa in decreto Cæsareo Spirensi Catholica Religioni exitialia contineri, iisque malis occurre- re iussit.

Dilecto filio Dominico de Soto Ord. Predicatorum Praefectori Serenissimi Cæsaris Confessori.

Dilecte fili. Etsi credimus pro tua pietate, quod tu, cum quotidie audire, & videre possis, quid Serenissimus Cæsar agat, praesertim in rebus, quæ ad salutem animæ, cuius curam eum tibi commissæ intelligimus pertinent, officio tuo apud suam Majestatem non deesse, tamen cum præteritis diebus legerimus recessum ab eo Spira Imperialem nuperrime factum, quoniam multa non solum saluti animæ ejus, verum etiam unitati Ecclesie damnosa, ac præjudicialia in illo comperimus, sicut de his ejus Majestatem paterne admonere per nostras literas volumus, ita quoque visum est nobis, idem officium tecum etiam peragere, cum ad id teneri videamur, quippe qui veram ejus Majestatis gloriam, una cum publica Christianitatis quiete, conjunctam, summopere exoptemus, quamobrem injungimus tibi in virtute sanctæ obedientie, ut tam ista Germanica, quam cætera hujusmodi, quæ minoris momenti, & ponderis non sunt, bene consideres, ac perpendas, atque ita tuum officium admittes, ut Deo in primis, deinde & nobis, qui ejus Filii in terris Vicarii, licet immeriti, sumus, rationem tui muneris reddere cum laude possis. Datum

Paul. III. lib. brev. an. 10. p. 362.

Romæ apud Sanctum Marcum xxv. Augusti MDXLIV. anno x.

Conquestus est etiam gravissime Pontifex apud Ferdinandum Regem Romanorum de Spirensi decreto, atque Dei, & Religionis causam ei enixe commendavit.

Regi Romanorum, &c.

Cum superioribus diebus eorum, quæ in conventu Spirensi decreta fuerint, ad nos notitia devenit, non mediocri molestia affecti fuimus, quod illa in pluribus Capitibus Apostolica Sedi, & Catholica Religionis unitati adversentur, nec deesse poterimus, quin paterne [ut nos decet] ipsum Cæsarem monuerimus, sicut ab ipso Nuntio nostro plenius intelligis. Itaque Nobilitatem Tuam hortamur in Domino, & efficaciter, quo possimus studio requiremus, ut ipsum Joannem Thomam Episcopum, & Nuntium nostrum, super his omnibus tecum loquuturum, fide adiecta, libenter audias, & talem te Deo, & pia causa præstare velis, qualem dignitas, tuaque probitas, & pietas Christiana nobis pollicentur. Datum Romæ apud Sanctum Marcum xxvii. Augusti MDXLIV. anno x.

Eodem argumento scripsit Pontifex ad Principes Electores Ecclesiasticos, & Sæculares.

In his Spirensibus conventibus Pseudoarchiepiscopus Colonienfis Cæsarem in Lutheranam hæresim impellere nisus est, illicque suadere, ut fictam ab Hæresiarcha Bucero profligatissimam reformationem admitteret, qua religio Catholica evertetur, Ecclesie vertebantur in prostibula, Sacerdotes ab Altaribus, & Divino cultu, ad concubinariorum thalamos trahebantur, Sacra polluebantur, ac impietas (eversa omni pietate) in Solio, & Aris collocabatur, at Cæsar cum hujus nefandissimi Apostatæ nequitiam aperte averfari, & conterere debuisset, politicis causis adductus, ne Lutheranos a se abalienaret, quorum arma in Gallos effundere decreverat, dissimulavit nefas, ac frigide Religionis causam tutatus, nec eam impiam, & hæreticam reformationem aperte, & constanter (ut pium decuerat Cæsarem) damnavit, ex qua dissimulatione gravissimo dolore Colonienfes perculsi sunt, atque Internuntium Apostolicum rogavere, ut Cæsarem addamnanda impia hæretici hominis molimina in Cæsareo decreto Spira edendo incitaret.

Reverendissime in Christo Pater, ac Domine D. observandissime. Sparsus est hic non ita multis ante diebus rumor quidam etiam non ita certus, adeo tamen

IX.

De eodem lib. brev. an. 10. p. 332. Paulus quæstus est cum Ferdinando de decreto Spirensi. Pag. 360. de eodem ad electores, & alios Principes Ecclesiasticos, & Sæculares.

X.

Impietas Buceriae hæresis.

Colonienfes pro vera Catholica Religione Pontificio Nuntio scribunt.

bonis omnibus, & nobis porissimum ingratus, ut amicos plane, sollicitosque habeat quotquot veteri Ecclesie adhuc strenue bene volunt. Afferunt enim passim nonnulli, Reverendissimum D. Archiepiscopum Coloniensem reformationem illam suam Germanicis dudum pariter, & nunc Latinis excusam characteribus Imperatorie Majestati Domino nostro clementissimo in Comitibus porrexisse, precibusque apud Serenissimam Majestatem suam postulasse, ut ejus autoritate comprobata recipi ab omnibus velut Catholica, & Orthodoxa mereretur; Majestatem vero Cæsaream post exactum breviusculi temporis spatium, nec lectam fortassis, necnon penitus aliquanto introspectam, reformationem illam, sic Reverendissimo D. Archiepiscopo nostro pro admirabili sua, & Divina plane sapientia respondisse ferunt, non posse ullo modo sese eam reformationem ea in forma, qua exhibitæ est, sive recipere, sive approbare, cum non omni ex parte sibi ardeat, nec Ecclesie Christi toleranda censetur. Quamobrem si res ad istum modum sese habet Reverendissimo Praesul, neque aliter mentem hanc suam, & voluntatem de reformatione ista pientissimis Cæsari literis in lucem datis expresse declaraverit, ingens est, ac præsens nobis periculum, ne digressus istinc, & ad suos reversus Archiepiscopus noster, ac opinionem semel arreptam pergens retinere, mordicus persuadeat multis reformationem suam a Cæsarea Majestate per conniventiam approbatam esse, ut nusquam hodie desunt, proh dolor! qui tanquam Corvibantes ad innovandas, & invertendas res Ecclesiasticas, & caeremonias bonas anhelant, qui ex re, quando nobis una cum toto Clevo, Populoque, & Plebe Colonienfis Diocesis ingens perturbatio, ac subversio haud dubie sit exoritura, sequuturaque Religionis omnis, & fidei Christianæ extrema, quædam apud nos pernicies, cum videmus Bonna, Andernaci, Lynsi, Kompis, & aliis hujusce Diocesis in locis, Religionem nostram veterem a Cæsaris ambitione nihilo in melius versam, quin potius in longe deterius esse prolapsam. Hinc occasione sumpta ad Reverendissimam Paternitatem vestram supplices confugimus, eamque etiam, atque etiam rogatam volumus, ut nunc in avertendis imminentibus hujus malis, apud Cæsarem nostrum clementissimum velit nobis esse auxilio, hoc fiet, non solum facile, verum etiam ex animi nostri sententia, si cum Cæsarea Majestate diligenter agere non gravabitur, ut nequaquam laconico illo suo responso, & apud paucos admodum fortassis dato, sit contenta, sed ubi Cæsarea Majest.

jestas in recessu Spirensi hujusmodi Coloniensem reformationem publice reprobare, & nullam, ac invalidam esse, quod vehementer cuperemus, declarare non poterit, saltem editis ad Clerum, & Universitatem, ac Status Colonienfis Diocesis literis, quid & ipsa de nullitate, ac invaliditate, & inefficacia reformationis Colonienfis sentiat, & alios cum omnibus Pseudoconcionatoribus, ac subintroductis novationibus Cæsareæ Majestatis autoritate remotis abiectis, & ab hac Diocesi, procul ablegatis, sentire velit, ac jubeat, & palam faciat, quo sic tandem, & Archiepiscopus noster clare intelligat, ubi gradum oporteat sistere, tum nos una cum reliquis omnibus, qui sese in veteris, & vere Christianæ Ecclesie pomerio adhuc continent, liquido persciamus, quid nobis in Serenissima ejus Majestate spei sit reliquum, quod ut superis bene fortunantibus consequamur, pro voto Reverendissimæ Paternitatis Vestre potissimum in manu est, quam D. Jesus Ecclesie suæ, & Sacræ Cæsareæ Majestati, ac nobis omnibus pulchre valentem in Nestoreos usque annos servet; Ex Agrippina Colonia x. kal. Majas anno a restituto genere humano MDXLIV.

Reverendiss. Paternitatis Vestre Deditissimi deputati Colonienfis. Designati Domini ex Clero Civitatis Colonienfis.

Agebat tunc Colonia Petrus Faber primus Sancti Ignatii socius, qui a Pontifice ex Hispania in Germaniam se conferre iustus erat ad propagandam pietatem, afferendamque contra hæreticorum artes, is vero Cæsaris dissimulationem in Religionis catholicae damnum vergere indoluit, atque hæreticos exultare, quod Cæsar impiam illam constituendæ Religionis vel potius evertendæ formulam non damnasset, monuitque Internuntium Apostolicum, necessarium esse ad infringendam hæreticorum impudentiam, ut Cæsar apertis verbis commentitiam illam reformationem damnaret, monuitque collegii canonicorum Principem defecisse ad Lutheranos, ac Pseudoarchiepiscopo adhærescere, & percipere Colonienfes (quantumvis hæretici judicium Religionis Cæsari deferant) ne quidquam admittatur, quod Pontificia autoritate confirmatum non sit.

Reverendissimo in Christo Patri, ac D. D. Poggio Episcopo Tropiensis Nuntio Apostolico apud Cæsarem, & Domino meo, & Patrono observandissimo.

Scripsi me expectare ex Dominatione Vestra abeundi copiam, & ut intelligam istius Diocesis finem. Universitas Colonienfis, & cæteri, qui Religionem Catholi-

XI. Orlandin. l. 3. Petrus Faber ex primis sociis S. Ignatii pro Religione catholica in Germania laborat.

Ext. apud Paul. III. lib. brev. an. 9. pag. 233.

cam tuentur, maxime timent, ne Archiepiscopus suus plura mala prioribus, postquam isthinc redierit, contra hereditatem suam moliantur: audiunt enim reformationem eius Cesareæ Majestati esse ostensam, unde facile fieri possit, ut spargatur rumor per mendaces homines Casarem vidisse, & non reprobasse, sic enim loquuntur heretici, summum iudicium Religionis in Cesaream Majestatem referentes, non propter conscientiam, sed propter timorem: Heretici enim nulli potestati, quantum ad ea que sunt Religionis, subditi sunt propter conscientiam, timor tamen videtur facere, ut aliquid Cesareæ auctoritati in hac etiam parte deferant, sed & populus confortatur intellecta Cesaris voluntate, & mente: propter hoc nobis parcendum est, dum non sumus contenti nisi expressis scriptis viderimus mentiri hereticos, aut falsa opinari, si disceperint Casarem, vel dissimulando tacere, vel aliud agendo non esse ipsis contrarium: hoc igitur nunc effectum vellent Domini Colonenses, ut Cesareæ Majestatis expressis verbis Statibus hujusce Diocesis significaret, se nullo modo velle, ut hæc reformatio admittatur, sed nec aliud quidquam quod auctoritate Romana Ecclesiæ ipsius confirmatum non fuerit. Ego dico desideria piorum hujus Civitatis, &c. Colonia XXII. Apr. MDXLIV. Servus, & Capellanus Minimus Petrus Faber.

XII.

His, ac Superioribus Colonensium literis admonitus Internuntius muneri suo non defuit, ac respondit Colonensibus libellum reformationis ab Archiepiscopo datum Casari, qui perlegendum tradiderit Viris peritis, qui senserint Archiepiscopum impie moliri, Religionem in suo Principatu extinguere, verum se in spem efferi, iniquos ejus conatus a Cesareæ pietate demum obtritus iri.

Colonensibus.

Paul. III. lib. brev. an. 9. pag. 216. *Perspecti [nempe ex literis Colonien.] quam sollicito essetis animo quidnam Casar decreturus sit de impia Religione, quam in ista Amplissima, ac Nobilissima Civitate vester Archiepiscopus instigare deliberaverat. Casari quidem de istiusmodi rebus libellum dedit, sed ita ab iis, quibus erat demandatum negotium, fuit lectus, ut nihil aliud illum conari judicaverint, quam Sanctissimam istic delere Religionem, quod Casarem minime passurum speramus, & profecto, quotidie magis confidimus, cum aut ipsum Casarem alloquimur, aut ejus Familiare, & Ministros convenimus: est præterea sperandum, Deum nostram causam, vel suam potius, minime deserturum, quam spem, si certam, & exploratam habuerimus, ea nos profecto nunquam*

faller: hic nobis cura erit, ut Archiepiscopum a suo iniquo, & detestando consilio Casar, & privatim, & publice deterere conetur, quidquid de nefando libro sentiat, ut vobis per literas significet, quod quidem eum libentissime facturum, haud dubitamus. Vos ad omnia sustinenda forti animo cohortaret, nisi nunc & multo ante vestram mentem, animum, & consilium cognitum, & perspectum habuissim, quæ sane quibus maxime possem laudibus extollerem, nisi vobis injuriam fieri putarem, qui enim fieri potest, ut ii qui pro Christo pugnant, non fortissimi, constantissimique sint contra istos præsertim, qui ita aperte sunt improbi, ut nemini eorum possit esse ignota malitia? nec tantam istorum esse ingenii aciem existimare debemus, ut ea in nostra Religione videant, quæ Majores nostri viri Sanctissimi, nec viderint, nec intellexerint, quorum animi bonitatem imitari potius debemus, quam istorum non occultam malitiam, præsertim cum præclare cernamus, quotidie nihil aliud, quæverere, quam Sanctissimi Corporis Christi membra discerpere, sed confido fore, ut brevi & Divino auxilio, & religiosissimi Imperatoris studio, & ope, tantæ improbitati, & malitiæ occurratur, &c. Valet v. Non. Maii MDXLIV.

Jo: Poggius Nuntius.

XIII.

Pervincere non potuit Internuntius Apostolicus apud Casarem, ut Apostata Archiepiscopi conatus impios ferro elideret, obtinuit tamen ut Colonenses verbis ad constantiam, ne quid in Religione novarent, hortaretur, essetatus enim odiis in Franciscum Regem, permessa tunc Lutheranis grassandi in Catholicos licentia debellandæ Galliæ inhiabat, & inanem nominis sui gloriam Divina gloriæ anteferebat, cui nefario bello, dum vacaret Casar, Hermannus Apostata omni contentione clientes suos pervertere conatus est, cui summa constantia, & præclarissimo virtutis exemplo Colonenses resistere, ut narrat Surius. Dum Gallicum fervet bellum, Hermannus Colonensis Archiepiscopus pergit urgere suæ Diocesis infamiam, planeque Buceranam reformationem. Clerus sese opponit, hortatur, & obsecrat Principem, ut rem differat ad æcumenici Concilii cognitionem, & definitionem, nam si secus faciat, ad supremum Magistratum sibi confugiendum, easque vias excogitandas, quibus possint conscientis suis satisfacere. Princeps male persuasus mansit in sententia. Itaque Clerus, & qui ad eum pertinent Octobris octava die cum in unum convenissent, inter alia commemorant, quæ ante annos viginti tres Wormatia, ubi Lutherus a

Surius in comm. hoc anno.

Cæ-

Casare cunctis fere illi Principibus suffragantibus damnatus fuit, quæ item postea Augusta, & Ratisbonæ, atque recens Spira decreta fuerint, quibus omnibus posthabitis, Hermannus Archiepiscopus res novas attentavit, Buceram Apostatam, & Sacramentarium, qui jam alteris sese in cæstis nuptiis contaminavit, Argentina evocaverit, concionandi munus, & illi, & passim aliis levibus hominibus demandavit: horum vero suggestionem quandam reformationis formam conceptam, & Principis mandato evulgatam: se quidem modis omnibus Principem dehortatos, sed nihil promovisse, jam vero Diocesim perturbare habere, omniaque ad summam perturbationem spectare: quamobrem necessario ipsos provocare ad summum Pontificem, & ad Cesaream Majestatem. Id ubi rescivit Episcopus, scripto publico testatur, nullam eos provocandi justam causam habuisse, se nihil præter officium fecisse. [O impudentiam Heretici hominis, & Sathanicum mendacium!] proinde eam se appellationem reiicere, sperareque ipsos a debito non discessuros. Quod si non faciant, se tamen in cæpris progressurum, simul etiam non mediocriter Lutheri, & Buceri scripta commendat, sed haud dubio ab aliis male institutus. Tum vero summa Edis Canonici totius Diocesis Colonensis Ordines ad se evocant, Principis conatus explicant: Casaris quoque mandatum, ne quam mutationem admittant, gravissime jubentis, exponunt, hortantur omnes, ut in Catholica, & quam ab Apostolis acceperint, atque hæcenus conservarint, Religione, cum ipsis permanent, Principi vero, ut ab appellatione cessarent, & quedam alia hortanti, prolixe scribunt, & ut Summi Pontificis, atque Casaris, quibus ipse quoque subditus sit, sententiam expectet monent, multaque alia, quæ nimis longum esset hic adscribere, hæc literis Canonici primariæ Edis, itemque Divi Gereonis, & Universitatis sua sigilla appendunt.

XIV.

Confugit etiam ad Casarem Clerus Colonensis, atque supplicibus hæc literis rogavit, ut Hermannus Archiepiscopi plura adversus Catholicam Religionem novare molientis, impietatem Imperiali potestate coerceret.

Supplicatio Prælatorum, Abbatum, Capitulorum Colonia Agrippina contra Archiepiscopum.

MS. Car. Pii sig. 64. p. 117.

Invidiosissime, & Gloriosissime Imperator, Auguste, Domine Clementissime, sub finem Comitiorum Spirensium Sacratissima Majestati Vestre uti unico nostro post Deum Præsidio Statum Sacrosanctæ nostræ Religionis, ut tunc illa apud nos

habebat, significavimus, ejusque opem, qua Majoribus, & periculosioribus novationibus, quantum nisi tempestive obviam iretur, non temere metuebamus, futuras supplicibus variis efflagitavimus. Hactenus vero ad ea nostra scripta, quæ extrema sane necessitas, ut præsens rerum conditio satis indicat extorsit, nihil responsi retulimus, nisi quod de Majestatis Vestre optima voluntate in defendenda prisca nostra sancta, & vera Religione bene sperare jussi sumus, & persuasi quoque, ut si Reverendissimus Archiepiscopus noster a Comitibus illis adversus Catholicam traditionem, quid ulterius novare pergeret, eam suo Imperiali officio, quod Ecclesiæ Christi debet non defuturam: hac spe, qua nos utcumque sustentamus freti, ad Majestatem Vestram rursus confugimus, ipsi non sine gravi dolore amicorum nostrorum, quam humillime exponentes, quod is timor quem jam pridem timebamus advenit, & quod verebamur acciderit, adeo etiam præfatus Archiepiscopus noster post habitam Comitibus ab Instituto illo suo non cessavit, ut longe etiam vehementius quam antea illud urserit, ac promoverit. Interea enim Schismatici illi prædicantes, quos in hanc Diocesim infaustris auspiciis, jam dudum induxit, ad illius suæ obtense reformationis perscriptum, atque adeo sæpe deterius sua improbata dogmata ubivis spargere summa conatu admittunt, veris & legitime vocatis Pastoribus necessitate illis cedendi imposta, qui & nunc jurantur Sacramentorum illis administrationem permittere, non quidem ad Ecclesiasticam, & Catholicam formam, sed in Lingua Germanica, & novo more quem admodum Prædicantibus ipsis videtur, hoc est, non sine veterum solemnium precum, & piarum ceremoniarum a temporibus Apostolorum in Ecclesia Dei ad Sacramentorum exhibitionem usitatarum, necnon etiam a tot sæculis observata Missæ, ac Sacrosancti Canonis abrogatione.

Ante Comitibus Ecclesiarum Ordinariis Pastoribus, aliisque Presbyteris, & Clericis adhuc, ut par est, licuit, cuique sua Ecclesiastica officia suis solitis, & statutis locis in Templis peragere, nunc vero eo ventum est, ut ejusmodi Ordinariis, Ministris, subinde manderetur, ne vel prædicando, vel cantando breviter, ne verbo, vel facto præssendo Ecclesiis illis ullo impedimento sint, ut taceamus, quod ab eo tempore libellus quidem Apostata Monachi Joannis Memerhagensis, qui se Ministrum Ecclesiæ Bonnenfis appellat, qui & recens se in cæstis nuptiis polluit, sub titulo . . . . Blasphemis & impietatibus refertus, publice denno expositus fuerit, & nunc

Clerus Colonensis contra Archiepiscopum hereticum Casari scribunt.

nunc denique proster, liber illa obtensa reformationis Archiepiscopi nostri Francfordia etiam in presentibus nudinis, iussu eius, ut accepimus, distrahendas, que omnia [quamlibet ea, ne fierent, suam Celsitudinem humiliter, & sedulo deprecari, & obtestati sumus] in presentiarum, apud nos aguntur, piis ad hæc ingemiscentibus, aguntur autem [id quod nobis longe gravissimum, & acerbissimum est] sub eo pretextu, perinde, atque Sacratissima Vestra Cæsarea Majestas ipsi prefato Principi nostro, [sicut etiam nuper quidam ex suis Consiliariis ad nos retulit] ea agendi fecerit potestatem. Et quamquam adduci non possumus, ut id fecisse ullo modo credamus, scimus enim, quid Majestas Vestra per suas serias literas his, deinde quoque suo ipsius oraculo, nuper personaliter præfens, denique quod per suum Vicecancellarium, post Comitium in diversam longe sententiam nobis mandari curaverit, ut hinc facile intelligamus Archiepiscopo nostro non aliam a Majestate Vestra potestatem factam esse, quam forsitan prædicandi Evangelii, verum non ea procul dubio mente id ut per Schismaticos, & Hereticos adulterantes verbum Dei facere liceret, sed tantum per Pastores, aliosque Ministros canonice vocatos ad Apostolicam, & Catholicam traditionem, quia tamen hic pretextus nobis multum in presentiarum facessit molestia, neque videmus ulla aliaratione imminenti aversioni veteris Religionis, quam Schismatici illi per absentiam Majestatis Vestre in hac Diocesi fortiter urgent, occurri posse, quam si Majestas Vestra suis patribus Imperialibus literis ad nos, omnesque alios Prælatos, Capitula, Abbates, Conventus, Pastores, & animarum Curatores, universumque Clerum, necnon Comites, Barones, Nobiles, ac communia Oppidorum, omnesque Fideles hujus Diocesis, conjunctim, ac divisim dirigendis, aliis quoque ad Senatuum hujus inclyræ Civitatis destinandis palam faciet, ac declaret, suæ mentis nunquam fuisse, Archiepiscopo nostro permittere, & curare in hac Civitate, & Diocesi per aliquos verbum Dei prædicari, quam per idoneos, & canonice vocatos Pastores, & Ecclesiasticos legitimos Ministros, idque secundum Apostolicam, & Catholicam traditionem, non autem per Sectarios, Hereticos, Schismaticos, & Hypocritas, Ministros, aliosque veteris Religionis eversores, nobisque & aliis omnibus, & singulis incolis supradictis serio districte demander, ut veterem Religionem mordicus retinentes, missum demus hisce Pseudoecclesiasticis, locum, nullasque novationes

contra priscam Ecclesiam, & Catholicam, ordinationes, vel pretextu commemoratæ obtensa reformationis, nostri Archiepiscopi, vel alias invecas, seu invehendas admittamus, denique si nos in Vestra Majestatis singularem tutelam, & protectionem recipere non gravetur. Hoc igitur beneficium, ut Majestatem Vestram pro sua erga Christum, & Ecclesiam suam Sponsam Matrem nostram indicibili pietate nobis, quam humilissime supplicantiibus collaturam, & plane per hunc nostrum tabellarium, idque quam maturime transmissurum plane confidimus. Ita idem semel collatum nulla unquam apud nos, aut posteros nostros delebit oblivio. Quod & in primis ipse Christus Jesus, qui Majestatem Vestram suæ Sponsæ Advocatum potentissimum, fecit immortalis mercede remunerabit, & nos piis precibus pro felicissimi Imperii Majestatis Vestre propagatione, & de hostibus suis referenda victoria Deo sedulo fundendo pensare nunquam intermitteremus, qui Majestatem Vestram nobis, & universi Orbis Christiani salutem unicum avita pietatis, & Religionis asylum incolumem perpetuo servet, & prosperet, & ovantem Germaniæ pacificandæ restituat. Datum Agrippinæ Colonie Nonis Septembr. sub nostris videlicet Majoris, & Metropolitanæ, atque Divi Gereonis Colonienfium Ecclesiarum sigillis anno ab Incarnat. Domini MDXLIV.

Sacratissima Cæsareæ Majestatis Vestre longe devotissimi Prælati, Abbates, Capitula, & Monasteria, totulque Clerus Agrippinæ Colonie.

Disceptata etiam est apud subcellia Apostolica Hermanni Antiarchiepiscopi Colonienfium causa, quem de hæreticos crimine postulatam referunt acta Consistorialia. XV.

XXII. Decemb. MDXLIV. fuit Consistorium publicum. Dominus Achilles Maffæus Advocatus Consistorialis pro parte Procuratoris Fiscalis proposuit causam Colonienfium contra Hermannum Episcopum Colonienfem, qui suæ salutis, & dignitatis inmemor, labe hæresis se inspicere, & quod pejus est, his non contentus, cum Sacerdotes Colonienfes ad id vi secum adducere conaretur, idque obfistente Georgio Ecclesiæ Colonienfis Viro sanctissimo, & orthodoxæ Fidei Defensore efficere non posset, Divina, humanaque omnia commiscere tentavit, & fuit commissa causa R. D. Auditori Camera, qui moneat Dominum Hermannum Episcopum, & complices, & fautores suos ad comparandum personaliter in Curia, prout in commissione continetur.

Non deterritus est sapientissimis Colonienfium monitis, nec Cæsaris metu, nec

nee Pontificii judicii terrore Hermannus Apostata a cæpta impia tyrannide; nec Sathanæ præcones Lutheranos a se amovit, sed in pluribus Oppidis Religionem Catholicam evertit, ac rudem plebeculam Hæreticorum erroribus illaqueatam, in æternum exitum perduxit, ut vero Principatu fuerit deturbatus, cum jam Cæsar, bello Gallico composito, a Lutheranis, qui viribus auctis, confirmatissime rebellant, laceraretur, suo loco diceretur, nunc de ipso bello, cum Francisco Rege, & pace redintegrata agamus.

Archiepiscopus Colonienfis obdurescit in heresi. Cochl. in ait. & scriptis Lutheri. Petrus Paulus Gualt. in Diar. Paul. Jovius lib. 44. Mart. Bellajus lib. 10. Paulus Jovius lib. 44. Bellum initum inter Imperatorem, & Regem Gallie.

Refert Cochlaus, Cæsarem in Comitibus Spirenfibus pronuntiasse hostem Imperii Franciscum Gallie Regem; atque Protestantium arma, in eum versa fuisse, verum antequam in Galliam Cæsar, & Henricus Rex, Gallie irrumperent, Cæsarianæ res in maximum discrimen adductæ sunt in Italia, nam cum Galli Carinianum obsidione premerent, Alphonsus Davalus Marchio Vastus Germanicus, Italicisque succinctus copiis opem laturus esset obsessis, commissa in Cerosolano agro pugna, die decima Aprilis eodemque Festo Paschatis maxima clade deletus est ab Anghiano Duce, acceptoque vulnere ægre fuga evasit, de qua pugna hæc refert Paulus Jovius. Pugnatum est ad Cerosolam postridie Idus Aprilis, quarto & quadragesimo anno supra quingentesimum, atque millesimum Christiane salutis. Occisa autem referuntur ad duodecim millia hominum. Sed multa maxima ex parte Germanorum, neque enim, quum in acie uringue equato fere numero supra quadraginta millia peditum constitissent, omnino incruenta victoria Gallicis obrigit, sinistro præsertim eorum cornu magnis cædis, & fugæ detrimentis affesto, & aliquot ex illustri Gallica Nobilitate desideratis.

Poterant Galli consternatam Insubriam invadere, ac latius victoriam proferre, sed Angliæ Rex cum ad excipiendo Cæsareæ irruptionis impetus se pararet, auxiliares copias non submisit, cæterum Anghianus in Cariniani obsidione hæsit, ac demum pactione militari eo potitus est, cujus victoriæ sparsa fama, Florentini exules, & alii Gallicarum partium studiosi circa Mirandulam exercitum ad decem millia bellatorum constarunt, atque in Insubriam excurrentes terrorem intulere, sed opportune submisso equitatu a Cosino Duce Florentiæ is exercitus dissipatus est. De quo hæc Petrus Paulus Gualterius in Diario refert. Hoc mense Junii decem millia peditum, quos Petrus Strozzius; cum exercitu Re-

gis Franciæ in Lombardia conjungere studebat, fuerunt in transitu caesa, & fugata a Cæsarianis, & ipse Petrus cum paucis evasit. Porro Anghianus Dux, nil ultra tentandum censuit, cum de belli Gallici eventu ancipiti esset sollicitus, nam Cæsar cum Henrico Angliæ Rege Gallis infestissimo, ita cæcus percusserat, ut Galliam certa lege cum eo partiretur, atque ad Lutetiam ipsam Regni Sedem in nequissimi persecutoris Ecclesiæ communibus armis redigendam se obstringeret, quod Jovius filere non potuit, Tantum (inquit) Cæsaris adium valebat adversus Gallos ab Avorum usque memoria conceptum, ut gravissimarum offensionum ex repudiata, adactæque ad necem Marteretæ penitus oblivisceretur, nec iniquum & fide sua indignum existimaret ad contumeliam Pontificii nominis cum eo Rege fœdere conjungi, qui propter eversa Sacra, despectamque & convulsam Romani Pontificis existimationem, Christiano jure anathemate a Romano Pontifice damnatus, ipso præsertim Cæsare id orante, postulanteque, cum se in Britanni Regis gratiam numquam rediturum jurasset, nisi Pontificiæ dignitati Henricus satisfaceret, & ad veteres Sacrorum ritus, pristinaque Romani Pontificis auctoritatem se conferret.

Irrupturis in Galliam Cæsare, & Henrico Anglo, Franciscus Rex honestissimo, & pio consilio Barbarossam a se dimisit, licet ille ad evastandam Hispaniæ maritimam oram ad Gades usque se offerret, sed Rex sapienter perpendit Turcicam societatem non profuisse hæstus, sed multum obfuisse, cum Protestantes ea de causa ad discernendum contra ipsum bellum adducti essent, & ipsorum Gallorum animos a se abalienaret ea societate impia, tum etiam Turcæ quoscumque possent Provinciales abriperent in servitutum, neque ex insontium Hispanorum calamitate per Turcas inferenda ullum decus, vel commodum, sed Divinas tantum iras, & publica odia promeriturum, tum quia Turcas excivisset non ad lædendos Christianos, sed ut a Cæsare tantum Classis injuria se tueretur, at Barbarus ad Christianorum cædes, & damna anhelabat, & querebatur, se non sine contumelia sui nominis retineri, cum neque Gallo utilis neque Cæsari infestus foret (addens, inquit Jovius): Si jubere, & Rex Cæsari implacabili suo hosti in Galliam irumpenti æquo jure nocendum Jovius lib. 45. & strenua excursione totius Hispaniæ oram summis ferro, atque igni illatis detrimentis, a primo Pyrenæi promontorio ad Gadi-

XVII. Franciscus Rex Gallie ab amicitia Turcarum discedit.

Paulus Jovius lib. 45.

ditum usque fretum pervastaret, id consilium Rex ab insita sua pietate prorsus alienum, quamquam amicissime oblatum, continuo repudiavit. Cur enim Christiani nominis gentes nihil tale meritas, parentisque tantum Imperio Casaris, immanibus Barbaris delendas concederet? cur in hoc tam atroci facto sui vetusti cognominis oblivisceretur? cur denique usque adeo deestabilis, & impia cladis invidiosam sibi, & posteris memoriam relinqueret? Id virtutis exemplum in reprimenda ultionis cupidine, ut se in malo vinci fineret, placuit Deo, qui Casaris mentem postea, ad pacem flexit, ut Casar pene victor, pene victo Gallo, ea concederet, quae victor Gallus a victo Caesare vix exprimere potuisset, ut mox diceretur. Porro Barbarossa in reditu omiffis Liguribus, quos Gallus amicos optabat, Hetruscis, ac Neapolitanis littoribus plura damna intulit, de quo haec habet Petrus Gualterius Aretinus in Diario, Hoc Mense Maii Barbarossa Pyrata discessit cum tota Classe ex Portu Tolonensi, Mense Junii in suo transitu per Mare Thyrrenum, occupavit, & incendit Portum Herculis, & Talamonem in Dominio Senensium, & ab Insula Lili multos captivos duxit. Non muniverant Senenses idoneis praesidiis eas Urbes, nec oblata a Cosmo duce Florentiae subsidia admiserant, quod finitimi hostis praevalidas copias finibus suis excipere tutum non putarent, ejusdemque monita de repentino Barbarorum adventu spreverant. Tentavit etiam Orbetellum Barbarus, inhiabat quippe Etruscae orae portibus, ut tutam stationem sibi in Italia pararet, ex qua Solymanus ad Imperium Italiae invadendum aspiraret; submisso vero opportune exercitu a Florentiae Duce, Barbarus coeptis destitit, multaque praeda in Hetruria capta, discessit, ac deprecante Gallico Oratore, ne Francisco Regi invidia confaretur, a Pontificiae Ditionis Maritimae injuria temperavit. In Aenariam vero Insulam delatus, nocturna descensione incolarum multitudinem interceptit, Puteolos frustra oppugnavit, e Brutiis multam praedam congestit, profectus inde Lipparim, illius Insulae Urbem terribili oppugnatione concussam ad deditioem compulsi, cum illius Praefectus Nicolaus suam libertatem pactus hosti cives in feruitatem abducendos prodidisset, quos septem millium summam implevisse Jovius refert, ac de tristissima eorum, aliorumque Christianorum captorum calamitate haec subdit. Tantam omnis generis mortalium praedam, qui in Classe erant fuisse retulerunt, ut in toto cursu ad Byzan-

Paulus Jovius lib. 45.

tium directae navigationis, plura captivorum [eneclta fame siti, merooreque] corpora uti erant in infirmis carinis, inter naturae sordes, angustissime conlupata, omnibus prope horis in Mare proiicerentur e-neccrantibus cunctis inmites Gallia Regis, & Casaris animos adeo studentes veteribus eorum odiis, ut subdita Imperio ipsorum gentes, nihil tale merita, plecterentur, quando quidem ex sua effreni, obtinataque libidine, abhorrentes concordiam tantis calamitatibus gravi cum infamia causam praebere dicerentur.

Abeunte Constantinopolim Barbarossa Henricus Angliae, sublato Scotiae Rege Gallorum foederato, qui domestico metu illum distinerere potuerat, Caletum cum maximo exercitu trajecit, ac Bologniam oblidione cinxit, parte adversa Caesar Germanis, Belgicis, Hispanicis, atque Italicis copiis succinctus in Galliam irrupit, ac Lucemburgum superiore anno Aureliani Ducis virtute receptum, antequam communiretur ad deditioem coegit, cepitque Livium Oppidum, tum ad Sandiferium octavae Julii Castra promovit, quo demum pactione militari honesta potitus est, inde ad Matronam flumen progressus, cupiebat castra conjungere cum Anglo, qui triginta millia armatorum adduxerat, ut Franciscum Galliae Regem ad certamen adigeret, ne Regnum ferro, flammaque pervastari pateretur, sed crudelia, & iniqua eorum consilia Deus Galliae misertus discussit, nam Anglus, nisi capta Bolognia Castra movere abnuit, vel discrimini se obicere, ac Casar, qui Lutetiae extremum terrorem inferebat, coepit comteatum variis difficultatibus angi, ac dolore meditati consilii ab Anglo Bologniae haerente confundi, spesque subjiciendae Galliae temere conceptas sensit, cum Galli ad eum propullandum acerrimis animis accingerentur.

Dum tantis bellis turbaretur Orbis, semper tamen in Imperiali Aula, aliisque in locis pacis tractatus vigeat, sicut epistola Cardinalis Farnesii ad Nuntium Poggium apud Imperatorem testantur, sic se habet in una illarum sub vigesima tertia die Julii hujus anni. In supradictis tuis literis cum confirmes, & repetas tractatum pacis absque fundamento non esse, sua Beatitudo maximo persusa est gaudio, & eo magis, quia ex aliis locis idem percipitur, & praecipue epistola Camilli Columbae ad Archiepiscopum suum Fratrem, hoc testantur, & ab aliis ex variis partibus hoc idem nunciatur: ita ut sua Sanctitas, quae pacem apud Christianos suis diebus videre semper quaesivit,

XVIII. Martin. Bellajus comment. l. 10. Paulus Jov. l. 45.

Henricus Rex Angliae in Galliam irrupit.

XIX. MS. Car. Spad. 10. 84. p. 442.

Inter bellicos motus semper aliqua spes pacis effulgebat.

optavitque, solummodo nomine, & spe pacis animi vires resumit, maximopereque letatur. Nec diffidit, Deum a cuius pietate, hoc, & omne aliud bonum procedere fatendum est, ut majus, & suae dexterae opus appareat, reservasse tempore majoris necessitatis, sicut vere est diebus istis; quapropter ob uniformitatem Nunciorum, & praecipue ob suae Majestatis Casariae Confessarii verba, a quo, ut scribis, hortatus fuisti, suae Beatitudinis suadere, ut mediatoris, & excitatoris onus ad hanc pacem stabilendam, suscipiat, decrevit, sicut annis praeteritis fecit, modo etiam, officio, & muneri suo non deesse, sed omnibus mediis eam procurare, & praecipue unicuique Majestatis Virum auctoritate praeditum transmittere, confidens, quod in tantis Christianae Reipublicae necessitatibus unaqueque Majestas obligationi quam Deo, & populis eorum regimini ab ipso Deo commissis debet, non deficiet, quia res in eo statu sunt, in quo, etiam qui in bello superior sit, cum effectu pacem operabit, eo majora apud Deum, & apud homines merita, acquireret. Et in alia epistola ad eundem sub die vigesima sexta Augusti istius anni, sic dicit. Cum in tuis literis nuncias, tractatus pacis semper vigere, scias, suae Beatitudinis, nihil gratius, & iucundius nunciari posse, cum ille sua desideria ad istam pacem semper direxerit, & supra quam dici possit, de ea cogiter; ideoque quidquid circa istud negotium dierim agitur, scribas, & quod ad te attinet, nihil officii circa istam pacem, quando occasio suggeret praetermittas, quia eadem nos faciemus. Haec Farnesius.

Ubi sup.

XX. Pontifex igitur tanta spe motus duos ad trastrandam pacem Legatos elegit, quos sollicitate expediendos esse, in supradicta epistola Cardinalis Farnesius, promittit, & sic de ista electione acta Consistorialia loquuntur. xxx. Julii decreti fuerunt duo Legati pro tractanda pace Reverendissimi Domini Jo: Hieronymus Moronus ad Serenissimum Dominum Carolum V. Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Marinus Grimarus S. R. E. Cardinales, ad Franciscum Francorum Regem Christianissimum. Confirmat haec Angelus Massarellus in actis Concilii Tridentini, in quibus horum temporum calamitates ita describit.

MS. Vat. Arch. sig. n. 3190. p. 215. Diar. Conc. Trid. Aure. Ang. Massarell. Secr. ms. Arch. Vat. p. 23.

Casar Majo Mense, validissimo cum exercitu Galliam aggressus fuerat, Lignidum Oppidum die xxx. Junii anni ejusdem expugnaverat; Angliaeque Regis adjutus copiis majora prope diem in Gallos minabatur, atque etiam eodem tempore in Pedemontana Regione Casariae copias

Marchione Gualti ducente, non minus acve bellum cum Gallis gerebatur, quorum ambo exercitus die XIV. Aprilis MDXLIV. prope Carignani Oppidum Casarianis in fugam versis. Nec multo post xv. scilicet Junii non longe a flumine Thesino Gallis profugatis conflixere.

Non desperavit tamen Pontifex posse aliquando Dei beneficio pacem inter sepefatos Principes fieri, opusque toties frustra tentatum iterum aggressus est. Quare die xxx. Julii praedicti anni duos a Latere Legatos Reverendissimos videlicet S. R. E. Cardinales Marinum Episcopum Portuensem, Grimarum ad Gallorum Regem, & Joannem rit. S. Vitalis Presbyterum Moronum ad Casarem pro unione inter eos concilianda. Gravius nihilominus in dies magis, atque magis bellum inter ipsas Majestates excitabatur, Casar non longe a Parisiis in Oppido Mellum, cum validissimis copiis existente. Rex autem Turcarum foedere innixus, eorum Classe Italicas ditionis Casariae maritimas Regiones continuo infestabat, nam dum ipsius Classis Barbarossa Thyrreni Maris Dominus factus, jam Hercules, Talamonisque Portus in Senensium Dominio Mense Junii, necnon Liparis Civitatem, & Insulam xiv. Julii una cum nonnullis Oppidis expugnaverat, depopulaveratque.

Diar. Concil. Trid.

XXI. De Cardinalibus Legatis decretis concilianda pace certiore fecit Pontifex Ferdinandum Regem Romanorum, eumque rogavit, ut una cum Germaniae Principibus, concordiae pro re Christiana instauranda, adeo pernecessariae interpretationem ageret.

Regi Romanorum. Esti tandem, totiesque, & nullis non modis, atque omni opera, & studio summis Christianorum Principes inter se acerbissime dissidentes conciliare tentaverimus, & tot conatus, & labores incassum, hactenus effunderimus, adeo ut in re hac amplius tractanda animum fere despondissemus, tamen alia ex parte nos movet miserimus Christianae Reipublicae Status, neque enim praeteritarum duntaxat calamitatum damna intuemur, sed imminentem procellam prospicimus, quando hinc Christianorum vires penitus atteruntur, inde Turcarum potentia ad summum aucta, omni conatu in praesens bellum molitur, atque excidium, extremamque perniciem primo quoque tempore nobis minatur. Quis autem haec non videt, sentisque, aut quis extremo huic discrimini remedium perquirendum esse non cognoscit. Sed nostro haec potissimum pectori semper insident, urgetque intima, atque impellit Christianis

Paul. III. lib. brev. an. 19. p. 332.

gis cura nobis Divino ore precipue deman- data, ne omnino officii nostri munus dese- ramus, tum negotium sepius etiam fru- stra exploratum iterum tentemus, & quan- tum in nobis est, Dei benigno auxilio, & precipua in Christo confidentia idem rur- sus periclitemur. Cum igitur proxime de- stinaverimus Venerabilem Fratrem Gri- manum, & dilectum filium Moronum Cardinales Legatos nostros, hunc ad Ca- saream, illum ad Franciscum Regem, ut inter eos concordiam a piis omnibus ma- xime optatam, & Christianae Reipublicae conservationi pernecessariam nostro nomi- ne persuadeant, & si fieri possit, ut pro- sequutio Concilii oecumenici celebretur, expeditiorque reddatur, conficiant, haud nos praeterit, quod etiam anno nondum e- lapso animadvertimus, rem hanc praeter id quod omnes tangit ad Clarissimos Germa- niae Principes, precipue spectare, quorum auctoritatem, & Christianam charitatem ad negotium peragendum, & pia consilia nostra adjuvanda non mediocriter profu- rura arbitramur, atque eam ob causam ad te, & nonnullos alios Principes mitti- mus nuntium nostrum Venerabilem Fra- trem nostrum Joannem Thomam Episco- pum Cavensem nobis gratum; ut nostrum hoc pium propositum vobis significet, & tuum, ac ipsorum pariter consilium, au- xiliumque ad id poscat, quod non ad nos tantum, neque ad paucos, sed ad univer- sos Christianae Religionis homines pertine- re manifestum est, &c. Datum Romae apud S. Marcum XXVII. Augusti. MDXLIV. Anno X.

Scriptit etiam Pontifex eodem ar- gumento.

XXII. Lib. brev. an. 10. p. 415. Angel. Massarell. in summ. Conc. Trid. mf. Vat. sig. n. 3199. p. 214. & in Diar. Concil. Trid. mf. Arch. Vat. pag. 24.

De Cavensis Episcopi missione loquens Cardinalis Farnesius in epistola vige- sima sexta Augusti sic fatur: Et quia quo res majoris est ponderis, necessitatique, eo magis sua Sanctitas iudicat, simul om- nia media, quae adjuvare possunt, esse conjungenda, mittit modo Episcopum Ca- vensem ad Serenissimum Romanorum Re- gem, & ad alios Imperii Principes ad eos adhortandos, ut a Caesarea Majestate o- ptimum concordiae finem curent obtinere. Haec Farnesius.

Scriptit etiam Pontifex eodem argu- mento ad Septemviros, tum ad plures alios Principes, atque Lusitanos Proce- res, indixit etiam publicas preces popu- lo Christiano, de quo extant encyclicae literae ad Archiepiscopos transmissae.

Exceptae Caelo fuere piorum preces, paucis enim post diebus pax confecta est, ut sacrum illud oraculum usurpari posset: Preparationem cordis eorum audi- vit auris tua. Dum magis (inquit Ange- lus Massarellus) omnia per totum Chri- stianum Orbem, bellis, simulatibus, dis-

sensionibus ardent, ecce tandem latissimus, Domino miserante, dies illuxit, in quo pax, & unio inter praedictas Caesarem, & Christianissimam Majestates conciliata est, die videlicet XVIII. Sept. MDXLIV. cuius pacis nuntio quamprimum ad Ponti- ficem, qui Perusii tunc erat, allato in ma- gnam spem Sanctitas sua devenit, posse etiam tandem Oecumenicum Concilium ce- lebrari: Deoque in primis pro tanto in- Christianam Rempublicam collato beneficio gratias egit.

His addunt Acta Consistorialia VII. O- ctobris rediit Pontifex ad Urbem, X. Octo- bris fuit Consistorium, in quo fuerunt le- gae conditiones pacis inter Caesarem, & Regem Christianissimum.

Percussum foedus XIV. kal. Octobris consignat suis monumentis Paulus Jovius. Petrus enim e Soto Ord. Dominicani Sa- crarum Caesaris exhomologeseon exceptor pacis maximus author extitit, nec non Gabriel Gufmanus Reginae Galliae Sacer- dos piacularius, ab ea ad fratrem Caesa- rem missus, promovit actionem concor- diae, ad quam urgebat Caesarem inopia stipendiorum, quae Germani arrogantius exigebant, nec tutum erat certamen ex- periri, cum Galli ardentissimis animis in eum prosilire parati essent, cum ipse vi- ctoriam esset relaturus suo tantum peri- culo, at praemia victoriae esset compara- turus Anglo, cui Lutetia ex impio foedere cessura erat, pacis vero leges ad com- modum Ducis Sabaudiae, dignitatemque Galliae Regis distinctae fuere, quas si an- tea Caesar dedisset ad Pontificias preces, conciliato sibi Gallo & Hungariam Chri- stiano Imperio afferere, & Anglum ad officium redigere, & Protestantes ad obse- quium Ecclesiae revocare, & Christianum populum a Turcicis grassationibus vin- dicare potuisset: nam cum omnium dis- fidiorum inter Caesarem, & Franciscum Regem fons, & causa esset expostulatio Mediolanensis Principatus, quo Caesar eum ante viginti annos depulerat, ita- lis juncto novae affinitatis vinculo direm- pta est, ut refert Martinus Bellajus. Pa- cis conditiones statuuntur, ut Carolus An- golisimensis, qui tunc Dux Aureliae erat, Caesaris filiam, aut certe ejus ex fratre Romanorum Rege neptem intra biennium uxorem duceret, utque quo tempore ex- acto biennio conjugium re ipsa perseveretur, ei Caesar vel Mediolani, vel Flandriae, & Belgii dominatum, utrum tradere mallet, traderet, utque Rex ab omni deinceps iure atque actione in Ducatu ipso discederet, ac in Regno etiam Neapolitano; si quidem Belgium filio Aurelio daretur, utique Sa- baudia omnia, quae adempta fuerant, re- sti-

XXIII. Acta Con- sistor. MS. Car. Spad. sig. n. 133. p. 439. Paul. Jov. l. 45. Martinus Bellajus l. 10.

Pax inter Caesarem & Regem Galliae. firmatur.

Leges pa- cis inter Caesarem, & Regem Galliae.

Martinus Bellajus l. 10.

stituerentur: simul atque Aurelius alteri- us dirionis compos esset, utique dum biennii illius tempus adesset, quidquid utrinque- tum in Transalpinis, tum Cisalpinis Regio- nibus jam inde a Nicianis induciis bello ca- ptum fuerat, restitueretur, omniaque pristini- num statum reciperent, quo esse, cum illae Induciae fierent, constaret. Caesar cis Alpes, Regi Sandiferium, Livium, & Commer- cium restituit. Rex Poesum, Mommedium, & Landrisum: Steneum Lotharingiae Du- ci [munitionibus prius dirutis] restituitur: in Italia Caesar Mondevisium dumtaxat restituit, Rex ei reddidit Alban, Guera- sium, Antinianum, Sandamianum, Pale- zuolum, Crescentinum, Verruam, Mon- calium, Bargas, Pontem-Asturae, Lani- sium, Vigonem, Sanzalvarorium, Sanger- manum, Magnum Regionis linguarum, Marchionatus Seviani partem, & Val- pergam.

Sancita pace cum Caesare, Franciscus Galliae Rex adversus Nortfolchium Du- cem Montrollii obfidionem solvere coegit: Henricus vero Rex jam Boloniam in deditonem acceperat. Veruini Praefec- ti culpa, qui, licet tempestas horrida Anglorum tentoria evertisset, eorumque castra magnis incommodis affecisset, im- minente jam cum exercitu Delphino ad invadendum hostem, concepto inique- sacramento stare maluit, licet Cives ipsi adversarentur, atque ad repellendum ho- stem essent comparati, Bolonia vero po- titus Caletum primum, dein in Angliam se subduxit, atque a Delphino Bolonia irrito conatu oppugnata est, quae demum ab Anglo, biennio post confecta pace, Galliae est restituta.

Martinus Bellajus l. 10.

XXIV. Accepto porro inito inter Caesarem, & Franciscum Regem pacis nuntio, Pon- tifex ingenti laetitia delibutus grates Deo egit, atque hinc literis Francisco est gra- tulatus.

Paul. III. lib. brev. an. 10. Epistola gratulato- ria Pauli ad Regem Galliae.

Regi Christianissimo. Gratias ingentes agimus primum Deo Omnipotenti bonorum omnium dispositori, ac largitori, deinde Majestati Christianis- sime pro tam exoptato, omnibus precibus, omnibus aris supplicato & efficacissimis vo- tis tandem exorato nuntio super pace in- ter Caesarem, & Serenitatem tuam nuper conventa, atque conclusa: quam non ma- gis quietem vestram, & utriusque incre- menta existimamus, quam totius Christia- ni Orbis tranquillitatem, atque inimico- rum ejus excidium, & confusionem, cum nostris discordiis se ritos esse, & profice- re, atque augeri in dies existimarent. Sit laus Patri luminum datorum omni optima, & omnis doni perfecti indulgentissimo. Post haec, grates habemus innumeras eidem Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Majestati tuae, quod se [monitis precipue nostris ad hoc inductam] & ut devoti fi- lii obsequio erga Apostolicam Sedem ver- saretur [quod indefesse antehac fecit] coactam autumat, Divinam obsecrantes benignitatem, ut isti tam bonae, tam egre- gie menti digna retribuere praemia non- dedignetur: postremo id nobis supra mo- dum acceprissimum fuit, quod cum scires quantopere id expectavimus, ea obsecun- dandi promptitudine usus es, ut sponte tua, non expectato Legato nostro ad hoc destinato, vorum nostrum impleveris, & obsequio preces anteverteris, quod nobis cordi semper futurum est, rogaturis Deum sine ulla intermissione, ut haec stabilia, & prospera tibi, liberis tuis, propinquitati, & Regno larga manu concedat, & tam- bonae menti, tam benigno animo nihil ne- get optatum, felicissime valeat Majestas Christianissima. Romae die XIII. Octobris MDXLIV. anno x.

Strenuam in pace conficienda nava- runt operam Regina Navarrae Francisci Regis Soror, Cardinalis Turnonius, & Bellajus, ac Moguntinus, necnon classis Gallicae Praefectus (Admiralium vulgo vocant) quibus a Pontifice actae sunt gra- tiae.

XXV. Ibid. pag. 435. Pag. 436. Pag. 447. Pag. 435.

Commendavit porro Caesarem maxi- mis laudibus Pontifex de publica Chri- stiano restituta Imperio, deque eximia animi moderatione, qua gloriosissimo vi- ctoriae genere seipsum vicisset, hortatus- que, ut Imperialia consilia ad frangendam Turcarum tyrannidem, ad haereseon pestes excindendas, ad Concilii indicti a- ctiones promovendas intenderet.

Ad Caesarem. Literae Majestatis Tuae, quibus nos de pace inter eam, & Christianissimum Re- gem composita certiores fecit, tantam no- bis laetitiam attulerunt, ut eam verbis ex- primere non facile possimus. Perspicimus enim ex hac vestra concordia Christianae Reipublicae, quae in extremum pene erat adducta discrimen, quendam quasi in me- diis tenebris salutis diem illuxisse; qua- propter ipsi Patri luminum, in cuius ma- nu Regum sunt corda, maximas egimus gratias, quod ejus rei cuius incredibili per- tot annos flagravimus desiderio, sua nos bonitate compotes effecerit: Majestati au- tem Tuae ex animo gratulamur, quod hac animi sui moderatione seipsam vicerit, quae omnium maxima honestissimaque victoria est existimanda. Eam igitur magnopere hortamur, ut quod reliquum est, quodque illam sua sponte facturam esse non dubi- tamus, ad comprimendam Turcarum au- daciam, quae nimium diu in nos grassata est, & ad extinguendam haereticorum im-

XXVI. Paul. III. lib. brev. ann. 10. p. 451.

Pauli epi- stola ad Caesarem ob pacem cum Gal- lo initam.

pietatem, quod œcumenici tantum Concilii celebratione effici posse omnibus comperitum est, totis nobis cum viribus incumbat, urrumque enim Deo in primis, ejusque Religioni debet, in virtute, ac nomine suo. Cætera Tropiensis Episcopus Nuntius noster Majestati tuæ uberius exponet. Datum Romæ XVI. Octobris MDXLIV. anno x.

XXVII. Emendandus hic videtur Joannes Baptista Adrianus, qui privatis simultatibus malevolentia imbutus erat adversus Paulum Pontificem inter quem, & Cosmum nonnulla intercedebant dissidia, atque adeo iniquissime Pauli III. famam, ac gesta traducere non veretur: ideoque delira fomina sua, & levissimi vulgi, vel Aulicorum rumusculos pro oraculis historiæ suæ inspergit. Inter alia fingit Paulum formidantem potentiam Cæsaris, ne meditata consilia discuteret, armorum fœdus arcanum cum Galliæ Rege, & Veneta Republica junxisse, verum simulasse neutri parti studere velle? Sed iniquam hanc calumniam contraria Pauli gesta perspicue refellunt, cum eo ipso labente tempore, de quo Adrianus loquitur, Pontifex arctissimum fœdus percussit cum Cæsare, ac supra quindecim millia militum auxiliorum decreverit pro asserenda tuendaque in Germania adversus hæreticos catholica Religione, ut Cardinalis Farnesii literæ ad Poggium Pontificium Internuntium in Aula Cæsarea agentem testantur; quibus illum docet, Cardinalem Tridentinum attulisse Pontifici sacri fœderis pactiones a Cæsare consignatas, easque in Cardinalium Senatu perlectas, atque mox promissa in actum provocasse, atque stipendia pro duodecim millibus equitum levioris armaturæ, seque Legatum Apostolicum in exercitu creatum fuisse; atque Octavium fratrem cum supremo militari imperio Ducem præfectum fuisse. Cum vero Cæsar pluribus districtus negotiis non tam celeriter ad sacram illam expeditionem se compararet, Pontificiarum copiarum iter in Germaniam aliquandiu dilatatum est.

XXVIII. Exeunte Octobri Franciscus I. literis humanissimis Pontifici datis Regias vires pro autoritate, dignitateque Sedis Apostolicæ asserenda detulit, atque ad deprimendam Angliæ Regis tyrannidem auxiliares copias proposuit, in quem etiam Cæsarem sibi conjungi flagitavit, precesque addidit, ut Concilium œcumenicum Tridenti indictum trimestri flexu maturaret, quæ literæ in Senatu Cardinalium lectæ fuere, ut Acta Consistorialia referunt.

VII. Novembris MDXLIV. fuerunt lectæ literæ Christianissimi Regis datæ XXVIII.

Octob. MDXLV. per Rev. Georgium Episcopum Rurbenensem ejus apud S. D. N. Oratorem, quibus Majestas sua Christianissima significabat, eo se desiderio teneri Sanctam Sedem Apostolicam conservandi, in primisque suæ Beatitudinis auctoritatem, & quæ ad commodum, & honorem ejus pertinerent, ubi opus esset, ea præstare jam animo suo constituerat, quod ut fieri posset, Sanctitatem suam obsecravit, ut in bello contra Angliæ Regem ea tantum causa suscepto, quod Sanctam Ecclesiam minime sequutus fuit, sibi auxilia, atque opem ferret, ut scilicet singulis mensibus sex millibus peditum stipendia persolveret, quodque non minus ad Sanctitatem suam, quam ad se pertinere asserbat. Quem quidem Regem Christianissimum, cum strenuos, ac fortes Milites habere Catholicos jam viderent, cum eo Sanctitatem suam fœderata fœdus inire quam maxime petebant ad Angliæ Regis interitum, & exitium. Sed quoniam id a neutrâ præstari posse arbitratur, sine consensu, atque in primis Cæsareæ Majestatis voluntate, horrabatur Sanctitatem suam, ut totis viribus ad id Cæsaream Majestatem adducere conaretur. Et cum totius Christianæ Reipublicæ beneficia in Christianorum omnium concordia, atque pace potissimum posita essent, ad quam quidem per universale Concilium facile pervenire posse putabat, cum id Imperatori, atque suæ Majestati Christianissime cordi esset, Sanctitatem suam orabat, ut infra tres Menses accelerari curaret, ubi iam indictum fuerat, scilicet Tridenti, qui quidem locus & Christianissime Majestati, & Imperatori quam maxime placebat, & ut omnibus, qui ad Concilium venturi essent, indictum diem nuntiari curaret, ut se ad iter comparare possent Reipublicæ Christianæ conservandæ & augendæ gratia.

Pacato ita feliciter Christiano Imperio, Pontifex Paulus redintegrandi Concilii Tridentini percupidus, habito Cardinalium Senatu, decretum edidit de instaurando Tridentino Concilio, cujus actiones fuerant intermissæ, ut tradunt memorata Acta Consistorialia, quibus consentit Angelus Massarellus, additque dilatione sublata, quæ Bononiæ promulgata fuerat, Concilium indicta die xv. Martii anni sequentis redintegratum fuisse, edita Bulla, quæ incipit, *Latere Hierusalem*; & concilium facite omnes, qui diligitis eam &c. Sub data Romæ xix. Novembris MDXLIV. Pontificatus sui anno xi. publicata autem ultima dicti Mensis.

Edita, ac promulgata est eodem die alia constitutio ad pericula Schismatis avertenda, ut si sacrosanctum Solum vacuum

Epistolæ
Regis
Galliæ ad
Concilium
inchoaticum
nem Pontificem
adhortantur.

Paul. III.
lib. brev.
anno 10.
p. 521.
Helvetios
ad
Concilium
invitat
Paulus.

XXXII.
Cardinales
Paulus
Romam
vocat pro
Concilio.

cum esse contingeret, dum celebraretur Concilium, Romæ tantum a Cardinalibus novus Pontifex deligeretur, ut subdit Angelus Massarellus in actis Concilii Tridentini.

Promulgata sunt hæc diplomata solemniter ultima Novembris, quæ mox transmissa sunt ad Cæsarem adjectis a Pontifice aliis literis, quibus rogavit, ut itinera libera, atque tuta commeatibus per sua Regna ad Concilium Præsulibus explicanda curaret.

Extant eodem argumento ad Ducem Sabaudie Pontificis literæ, cui etiam gratulatus est de amissa ditione beneficio pacis recuperanda, monuitque, ut Præsules sui Principatus ad Concilium mitteret.

XXXI. Helvetios quoque Pontifex amantissimis literis provocavit, ut motas de Religione controversias ad Concilium Œcumenicum, quod pace inter Cæsarem & Gallorum Regem constituta celebrandum erat, referrent, suosque Oratores idoneis ad id mandatis fultos mitterent.

Dilectis filiis tredecim Cantonibus Helvetiorum Ecclesiasticæ libertatis Defensoribus in Dieta congregatis.

Dilecti filii salutem. Subsequuta, Dei clementia pace &c. Hortamur, ut huic sanctæ celebrationi favere velint, ordinariæque, ut ad ipsum Concilium venturi tuto per vestra loca transire, & commode in illis hospitari possit, nos vero dabimus operam, ut nostri Legati statuto tempore in loco Concilii sint excepturi venientes, & ipsi celebrationi præfessuri. Dat. Romæ III. Decembr. MDXLIV. Anno xi.

Ad expedienda vero in dubiis certiora consilia, Pontifex Cardinales, qui in variis Provinciis versabantur, excivit, ut proximo Epiphaniæ festo Romæ adessent, quo argumento extant literæ III. Decembris exaratae ad Rodolphum, ad Cybum, ad Ravennatem, ad Mantuanum, ad Auriam, ad Tridentinum, ad Ferrariensem, ad Sadoletum, ad Galliæ, & Hispaniæ Cardinales, & Cardinalem Scotiæ, si sine detrimento ejus Regni fieri posset, cujus securitas sibi charissima erat; ad Moguntinum, cujus operam pro pacanda Germania expetebat.

Hortamur inquit te, ut quod personæ, rerumque tuarum commodo fiat, quorum salus, ac securitas nobis merito cordi est, ad nos venias, ut in tanto discrimine Catholice fidei, & sanctæ Religionis, tantaque perturbatione istius ineluctabilis Nationis Germanicæ, quam compositam cupimus, tua prudentia, ac virtute uti possimus, &c. Dat. Romæ III. Decembr. MDXLIV. an. xi.

XXXIII. Ut feliciter suscepta consilia perduceret Pontifex, implorandam in primis Di-

vinam opem censuit, solemnemque supplicationem in Urbe, & reliquo Orbe Christiano habendas decrevit, necnon misit Internuntios ad Cæsarem, & Gallorum Regem, qui ipsis de instaurata pace gratularentur, arctiusque eorum voluntates inter se adstringerent, ut refert Angelus Massarellus his verbis.

Die x. Decembris per Urbem, & Christianum Orbem preces publicas ad Deum offerri, & processiones per tres continuos dies fieri mandavit: necnon die XII. ejusdem mensis ipsemet Pontifex, cum Sacro Parvum Senatu, totaque Romana Curia, pedes a Basilica Principis Apostolorum usque ad Ecclesiam Beatæ Mariæ supra Minervam profectus est. Præterea quoniam dicta pax eo majorem lætitiæ suæ Sanctitati arrulit, quo magis in eo componendarum controversiarum negotio per tot annos laboraverat, & præcipuam curam adhibuerat, de hujusmodi sua exhilaratione ipsos Principes non potuit certiores non reddere: quapropter die XXIX. dicti Mensis Decembris Reverendissimum D. Joannem Franciscum Cardinalem Sfondratum, tunc Episcopum Amalphanum in Belgis ad Cæsarem, dieque XXX. D. Hieronymum Dandinum Episcopum Casertanum ad Gallorum Regem, ut suæ Sanctitatis, & Sedis Apostolicæ nomine suis Majestatibus de pace facta gratularentur, Nuntios destinavit.

Refert Franciscus Belcarus, Heleonoram Galliæ Reginam, Aureliano, a Turonio Cardinalibus comitantibus, Mense Novembris Bruxellas ad Fratrem Cæsarem profectam, de pace cum Viro constituta illi gratulatam esse: tum addit, Cæsarem pro Belgio ab hærese pestis vindicando Lovanientium Theologorum Articulos triginta duos, quibus Lutheri, Œcolampadii, & Anabaptistarum errores damnabantur, Cæsareo edicto confirmasse. Concepti erant ii Articuli subjectis verbis.

Decanus, & facultas Theologorum Lovanientium omnibus in Christo fidelibus salutem.

Magnas quotidie vires in his Regionibus accipit hæreticæ pestis contagium, ac nisi occurratur, futurum prospeximus, ut hic brevi plena sint omnia non solum Lutherianorum, Œcolampadiorum, & Anabaptistarum, sed istorum etiam, qui nuper adhuc obscuris nominibus emergere ceperunt. Nec dici potest, quanto studio teneantur multi clanculum monstra ista alendi. Quare pro officio, quod in Ecclesia Dei gerimus, verbis paucis complexissimus Articulos certos dogmatum, quos propter hæreses dictas valde expedit hoc rem-

Supplicationes pro celebratione Concilii indicuntur a Paulo.

Summar. Conc. Trid. Angel. Massarell. Arch. Vat. sig. num. 3190. Preces publicæ indictæ 10. Decemb.

In eodem ms. sig. 3190. ead. pag. 3190.

XXXIV. Francisc. Belcar. lib. 24. n. 8. & 9.

XXXV. Ext. etiam 10. 13. de Concil. Vat. sig. n. 3200. p. 791.

Articulos condemnantes hæreticos Lovanienti Academia editos Cæsaris confirmat.

tempore a bonis, & Catholicis Concionatoribus [nam Populi causa operam hanc suscepimus] exponi, fideliterque, & diligenter explicari. Quos quidem Articulus aliquanto fufius, pauloque alius reperitis principiis ampliari, exponereque potuiffemus; verum hoc necessarium vifum non est: quinimmo utilius fore credidimus, si quam simpliciffime proponerentur ad captum etiam imperitiffimorum. Porro eo libentius hæc curavimus, quia certo intelligebamus eadem Cæsareæ Majestati magnæ curæ esse, ut quæ ipsius egregia pietas est, ultro etiam istiusmodi quippiam cogiret.

ARTICULI.

I. Credendum est septem esse Ecclesie Sacramenta a Christo instituta, quæ sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium, per quæ [quamvis corporalia, & externa signa] Deus invisibiliter sive per bonos, sive per malos Ministros nostram salutem operatur.

II. Baptismus ad salutem omnibus est necessarius, etiam Infantibus, per quem peccata plene tolluntur, & fiunt filii Dei, ac hæredes vitæ æternæ: nec unquam iterandum.

III. Pœnitentiæ Sacramentum, quod post Baptismum omnibus relapsis est ad salutem necessarium, complectitur Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem.

IV. Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam susceptus, cum proposito continendi, & satisfaciendi, non autem [ut quidam hoc sæculo perniciosè docent] terror conscientie propter apprehensum gehennæ supplicium peccatis debitum; preparat enim hic terror, & gehennæ metus ad veram animi contritionem.

V. Confessus diligentiam legirnam adhibere debet, quod Sacerdoti Iudici manifestet omnia peccata sua mortalia, etiam occulta cordis, ut ab eis per ipsum absolvatur; cuius absolutionis Minister est solus Sacerdos, secundum Ecclesie ritus consecratus.

VI. Satisfactio est persolutio pœnæ, plerumque adhuc debita, remissa jam culpa: nam omnem pœnam peccato debitam semper condonari, culpa remissa, erroneum est, & Scripturis Sacris adversatur.

VII. Certa fide tenendum est, hominem habere liberum arbitrium, quo potest mala, & cum gratia Dei bona agere, & post mortale peccatum admissum, Deo adiuvante, pœnitere, & peccatorum remissionem consequi.

VIII. Ad justificationem ante omnia necessaria est in Adultis fides, qua certo credimus Christum Jesum Dei filium no-

bis propitiatorem a Patre propositum esse pro peccatis nostris in sanguine ipsius, sine qua nullis nostris operibus, nullaque pœnitentiâ justificatio obtineri potest, sicut nec fide sola sine pœnitentiâ, & proposito vivendi secundum mandata Dei.

IX. Fides, qua quis firmiter credit, & certo statuit propter Christum sibi remissa esse peccata, seque possessurum vitam æternam, nullum habet Scripturæ testimonium, immo eidem adversatur, etiamsi firma, & certa spe expectare debemus in hac quidem vita per Sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ peccatorum remissionem, in sæculo autem futuro vitam æternam.

X. Itaque quamdiu inter hostes nostros, & adversarias potestates hic vivimus, nulla nobis est securitas, sed cum timore, & tremore [iuxta sententiam Apostoli] nostram salutem operari debemus, & secundum varias animorum nostrorum affectiones, nunc magis sperare, nunc magis timere, simpliciter tamen magis, & frequentius de misericordia Domini sperandum est, quam formidandum de severitate.

XI. Opera bona omnibus Adultis sunt ad salutem necessaria, & cum ex Fidei, & Charitatis spiritu proficiuntur ea grata sunt Deo, & eis tanquam justam mercedem vitam tribuet æternam.

XII. Confirmatio, & Extrema Unctio Sacramenta sunt a Christo instituta, sed non ut duo præcedentia ad salutem necessaria, ex contemptu tamen illa omittent mortale peccatum est.

XIII. In Eucharistie Sacramento est re ipsa verum Corpus Domini Nostri Jesu Christi, illud ipsum quod de Virgine natum est, & in Cruce passum est.

XIV. In Eucharistia non manent panis, & vinum, sed hæc in Corpus, & Sanguinem Christi admirabili potentia verbis ipsius sunt conversa, manentibus tamen panis, vini que speciebus. Unde certa fide tenendum est, Sacramentum Eucharistiam sancte a nobis adorari, sive in Missa, sive extra Missam reposita fuerit, aut quoties in supplicationibus publicis a Sacerdote circumfertur.

XV. Non est laicis necessaria ad salutem Communio sub utraque specie, iustisque de causis ab Ecclesia sancitum est, ut illa sub una tantum specie panis sumeretur, in qua Carnem, & Sanguinem, atque iterum Christum sumant.

XVI. Sacrificium Missæ ex institutione Christi tam vivis prodest, quam defunctis.

XVII. Solis Sacerdotibus secundum Ecclesie ritum ordinatis data est a Christo potestas consecrandi verum Corpus Christi, & sanguinem.

XVIII. Matrimonium contractum, &

con-

consummatum inter Christianos est indissolubile, qualiscumque fiat alter conjugum sive adulter, sive sterilis, sive Hæreticus.

XIX. Nunquam licet Christiana post divorcium contrahere matrimonium vivente ea, cum qua prius legitime contraxerat.

XX. Matrimonia contracta contra Canones ipsa dirimentes simpliciter sunt irrita, & nulla.

XXI. Firma tenendum fide, unam esse in terris veram, & Catholicam Dei Ecclesiam, eamque visibilem, quæ ab Apostolis fundata, in hanc usque ætatem nostram perdurans retinuit, & suscepit quicquid de Fide, & Religione tradidit, tradit, & traditura est Cathedra Petri, super quam ita a Christo suo sponso est edificata, ut in his, quæ Fidei sunt, & Religionis errare non possit.

XXII. Extra hanc nulla speranda est salus, sumeque extra eam hæretici, Schismatici, & Excommunicati, unde vehementer formidanda est excommunicatio, nec humana, sed Divina est excommunicandi potestas.

XXIII. Unus est Ecclesie Summus Pastor, cui omnes obedire tenentur, ad cuius iudicium controversæ, quæ super Fide, & Religione existunt, sunt referendæ.

XXIV. Summam hanc Præposituram primus omnium gessit Sanctus Petrus verus Christi in Terris Vicarius, & totius Familiæ eius Pastor, post Petrum vero ex Christi institutione, omnes deinceps Pontifices, Petri in Cathedra Successores.

XXV. Certa fide tenenda sunt, non solum quæ Scripturis expresse sunt prodita, sed etiam quæ per traditionem Ecclesie Catholice credenda accepimus, & quæ definita sunt super Fidei, & morum negotiis per Cathedram Petri, vel per Concilia generalia legitime congregata.

XXVI. Constitutiones Ecclesie de celebrandis festis, & abstinence ciborum, aliisque multis obligant in conscientia; etiam extra casum scandali.

XXVII. Recte fit in Ecclesia, quod Sanctos in Cælis cum Christo agentes veneramus, & invocamus, ut pro nobis orent, quorum etiam meritis, & intercessione Christi nobis hic multa largitur, alias non largiturus, per quos etiam miracula multa in terris operatur.

XXVIII. Quapropter sancte, & religiose faciunt, qui loca eis dicata una cum ipsis Reliquiis religiosa pietate visitant, & hoc modo ab ipsis opulationem quaerunt.

XXIX. Gratus est & Deo Imaginum usus, recteque coram eis procumbimus invocaturi eos, quos representant.

XXX. Firmiter credendum est post hanc

vitam Purgatorium esse animarum, in quo solvitur peccatum adhuc debitum, eisdem tamen subvenitur Sacrificio Altaris, ieiunio, elemosyna, aliisque bonis operibus vivorum, sicut & Indulgentiis, quo citius ab eo liberentur.

XXXI. Animæ Defunctorum purgate mox regnant cum Christo in Cælis, & animæ impiorum hinc migrantes sempiternis Inferni traduntur suppliciis.

XXXII. Recte Deo vota facimus, tam Monastica, quam alia, & facta obligant apud Deum, nec adversantur libertati Evangelii, quæ a peccatis libertas est, & iis qui spiritum nostrum quodammodo impediunt, quo minus totus Deo serviat, aut a iuramenti obligatione, sive ab obedientia Magistratus Ecclesiastici, vel Sæcularis liberat.

Ergo, quod unum nostræ facultatis est, XXXVI. mandamus Theologiae studiosis omnibus quacumque ratione nobis subjectis, & in posterum subiiciendis. Primum, ne quid usquam doceant, aut proferant, quod dogmatibus his contrarium sit, deinde ut eadem cum locis, & occasio postulabit; tuerantur, & explicent ad veteris, & Orthodoxæ Fidei custodiam, & edificationem Christiani populi, si qui vero contraria agant, eos pro modo facultatis nostræ omnino punire decrevimus.

Anno a Nativitate Domini MDXLIV, Mensis Novembris die VI.

Facultas Theologiæ congregata per iuramentum in Collegio Theologorum, super Articulis præcedentibus approbavit hos Articulos sub forma, qua scripta sunt.

De mandato Dominorum Decani, & Facultatis Iudocus de Langhona Notarius subscripsit.

His Articulis damnatas a Lovaniensibus Theologis suas hæreses Lutherus infremuit, impiaque rabie efferatus, libello typis mandato, variis mendaciis, blasphemisque ineptiis Catholicæ veritatis splendorem obscurare enisus est. Habeti quoque sunt Meloduni in Gallia, Regio iustis, Theologorum conventus, in quibus adversus Catholicæ Religionis defensores controversa capita ex sacris literis illustrata, & confirmata sunt, gravissima etiam edicta adversus Hæreticos sancta fuere, cumque Franciscus Cardinalis Turnonius egregiam in eo Regno operam pro afferenda fide Catholica, tuendaque dignitate Sedis Apostolicæ navaret, illi a Pontifice gratiæ actæ sunt subjectis literis.

In Gallia hæreses depri-muntur opera Card. Turnonii.

Cardinali Turnonio. Non alia poterant expectari a nobis, & ab hac Sancta Sede officia, & opera, quam

XXXVII. Franciscus Belcar. l. 24. n. 9.

Paul. III. lib. brev. ann. 10. p. 284.

quam ea, quæ quotidie a tua circumspice-
tione proveniunt in nostrum, & ejusdem
Sedis honorem magna cum lætitia audi-
mus, scimus enim qua pietate, & virtute
præditus sis, & quanta observantia nos,
& distam Sedem pro tua natura, & boni
Cardinalis officio prosequaris, &c. Dat.
Romæ vi. Aprilis MDXLIV. Anno x.

Acta Con-
sistor. ms.
Car. Spa-
da sig. n.
133. pag.
433.
xxxviii.

In Scotia ad hæreseos præfocanda se-
mina Cardinalis Sancti Andreae Legati
Apostolici dignitate ornatus est, amplifi-
simaque ad id autoritate instructus.

Fulgere cœpit hoc anno in dignitatis
Archiepiscopalis gradu clarissimum Hi-
spaniarum lumen Thomas Villanovanus
Ordinis Sancti Augustini, Evangelicæ
prædicationis laude florentissimus, quem
maximæ virtutes Divinis illustratæ mira-
culis ad Sanctorum numerum, honores-
que evexerunt, Ecclesiæ enim Valenti-
næ, quæ tanto Pastore inclaruit præ-
fectus est vii. Octobris, ut referunt acta
Consistorialia, adduntque ex Archiepi-
scopali vestigiis detracta duo millia du-
catorum pro construendo Collegio pro
filiis Maurorum convertendorum. Is e-
nim in Salmanticensi Academia publici
Professoris munus cum summa doctrinæ
laude sustinuit, deinde in Augustinianis
familia regendis pluribus Cœnobiis ad-
hibitus, religiosam disciplinam, cum
pietatis amplificatione, excoluit, solutio-
resque mores astrinxit, atque ob sancti-
tatis, & scientiæ claritatem, tum ob sa-
cræ eloquentiæ famam, tum in peccato-
ribus a vitiis ad virtutem traducendis,
divinorumque judiciorum terrore percel-
lendis, vel Divino amore suis Concioni-
bus inflammandis insigne nomen ade-
ptus a Carolo V. Imperatore, ejusque
Consorte Augusta Regius Ecclesiasticus
designatus, maximam sui admirationem
concitavit; cum inter concionandum in
sacro Suggestu frequentes ecstases, divi-
nosque raptus vel in re Divina peragenda
pateretur, necnon in liberandis energu-
menis præcipuam potestatem obtineret,
ac prophetiæ dono insigni præditus ef-
fet, collectaque inde maximi nominis ex-
istimatione, inter primarios sanctioris
Senatus Consiliarios adlectus, non modo
a Nobilibus, Proceribusque in dubiis
consulebatur, verum etiam a Cæsare in
omnibus gravioris momenti rebus pera-
gendis ejus sententia rogaretur, ejus-
demque postulata & monita benigne &
pie exciperentur; adeo ut aliquando ex
Imperatore hæc vox audita fuerit: Viri
istius verba preces non sunt, sed impe-
ria; adeoque animum meum in quam-
cumque velit partem trahit ac versat.
Puro candore fatur hic Dei servus, &

Thomas
Sanctita-
te clarita-
tem ade-
ptus.

A Carolo
V. dele-
ctus Con-
cionator
Aulæ Re-
giæ.

Summa
gratia, &
auctorita-
te floret
apud Cæ-
sarem.

quamquam inter mortales positus, im-
mortalium honore dignus est. Efferre
illum propterea ad Ecclesiasticos hono-
res meditatus est Cæsar, atque Archie-
piscopatum Granatensem amplissimis ve-
tigalibus opulentum obtulit: at ille a-
ctis gratis religiosa demissione ab eo
munere se abdicavit; eademque mentis
constantia honores averfatus Valentinum
recusasset, nisi Superioris sui, cui parere
debuit, arctioribus imperiis ad eum ad-
mittendum adactus fuisset; cuius rei ipse-
met meminit in literis ad Seripandum
Eremitici Ordinis supremum Magistrum
XII. Augusti hujus anni Vallisoleti datis:

Granaten-
sem Ar-
chiepisco-
patum
reipuit.

Multorum inquit iudicio a Deo facta hæc
electio existimatur, & licet pacem & si-
lentium Monasterii, quod fueram professus
insequi mihi magis intererat, tamen Pro-
vincialis iussioni censuris intervenientibus
obedire proposui, cum potior sit obedientia,
quam sacrificium. Quanta vero sanctitatis
gloria in Valentina Sede constitutus ef-
fulserit, suo loco dicetur. Interim non
abs re erit nonnulla ad Concilium Tri-
dentinum, quod ipse divino Spiritu præ-
nuntiavit celebratum iri, spectantia in-
ferere. Die quodam peracto Sacrosanctæ
Missæ Sacrificio non sine lachrymis, &
insolito pietatis sensu conferre verba
cepit cum familiari quodam Theologo
de infelici statu Ecclesiæ, verum mox sub-
didit: Ne dubites Magister, etenim brevi
hisce malis divinitus occurreretur, certum
& indubitatum esse scias, nam uni de
servis suis hoc ipsum Deus revelavit. Po-
stridie pervenit in Hispaniam nuntius cum
mandatis Pauli III. Pontificis, necnon
cum literis Imperatoris, quibus Præfules
ejus Regni ad indictos Concilii Triden-
tini cœtus evocabantur, ad quos licet
Thomas ob affectam valetudinem gra-
vissime proficisci non posset, licet absens
corpore, præsens tamen animo ob fla-
grantissimas preces ad Deum pro Con-
cilio fufas illi non defuit, ut constat ex
Oratione funebri a Magistro Ludovico
Pontio de Leone in laudem hujus Viri
Apostolici habita. Etenim Hispaniarum
Episcopi arrepto per Valentiam itinere
cum ægotantem salutassent, ab eo gra-
vissimis argumentis ad prosequendum
iter, perferendosque labores pro divino
perficiendo opere incitati sunt: cumque
illi conscendissent mare, sævissimaque
procella concitata in extremo vitæ di-
scrimine penderent jam jam absorbendi
fluctibus, conclamataque omni spe sa-
lutis repente divino miraculo conspexere
Sanctum Archiepiscopum, veluti salutare
Sydus Pastoralis baculo efferat tem-
peratam comprimentem, fluctusque

Valenti-
num cen-
suris coa-
ctus ad-
mittit.

De conci-
lio Tri-
dentino
celebran-
do divini-
tus edo-
ctus.

Præfules
Hispanos
hortatur
ut Tri-
dentinum
se confe-
rant.

Pericli-
tantes in
mari divi-
nitus libe-
rat.

com-

compescentem, ac navim dirigentem;
adeo ut celeri & prospero cursu summa
admiratione perfusi delibutique lætitia,
brevi ad portum salvi applicuerint, e-
gerintque gratias Deo, cui mare & venti
obediunt: quique meritis & precibus Præ-
fulis Valentini placatus, ipsos ab immi-
nenti mortis discrimine prodigio insigni
eripuisset.

XXXIX.
Tursellin.
in vit. S.
Francisci
Xaverii
lib. 2. c. 11.

Maximæ
conversio-
nes popu-
lorum in
India per
S. Francis-
cum Xa-
verium.

Hoc anno in India Franciscus Xave-
rius Legatus Apostolicus e Comorinensi
Regione ad Travancorii Regionem di-
gressus, Machoadas, perlustratis eorum
vicis, ab Idolorum cultu ad Christum.
traduxit, tanto Evangelii in ea gente in-
ducta, & barbara, Dæmonumque super-
stitutioni addicta progressu, ut Capitem
amplius decem millia simul uno tempo-
re baptismali mysterio consecravit: in-
stituendi vero populi hæc ab eo ratio ser-
vata est. Ubi ad unum aliquem Pagum
baptismi causa accessurus venerat, viros
omnes, pueros, mulieres, unum in locum
contractos, cum unum esse Deum, Pa-
trem, Filium, & Spiritum Sanctum do-
cuisset, ter sibi quemque ad honorem San-
ctissimæ Trinitatis Crucis signum adhibe-
re ex præscripto jubebat, inde linteatus
Christiana Religionis mysteria, ac præce-
pta, clara pronuntians voce, eadem ipso-
rum lingua, utcumque poterat, explica-
bat breviter, postea vero quam satis in-
firmiter videbantur, eos a Deo veniam an-
teacta vitæ publice petere iussos rogabat,
an unversa, & singula Christiana Reli-
gionis capita, haud dubie crederent, ubi
illi brachiis in Crucis modum compositis,
se vere omnia omnino credere annuerant,
tum demum baptismo rite explebantur, &
suum cuique scriptum tradebatur nomen.
Ad ultimum baptizatis omnibus, Xave-
rius Fana disturbari, Deorum simulacra
confringi penitus imperabat, nec aliud il-
li gratius jucundiusve spectaculum erat,
quam cernere Idola modo ab eis supplici-
ter culta eorum proculcari pedibus. In hos
Neophytos incitati a Sathana Badagæ in
Travancoriensem oram hostili impetu
susceptæ ab incolis Religionis odio irru-
perunt: sed a Beato Xaverio eos incre-
pante divinitus deliniti, percussive disces-
sere, nec vero minus solers in tuenda
fide, quam serenda extitit, viginti enim
amplius Sacella in eo Tractu excitavit,
ac discedens, ut Christiana disciplina
post discessum fixa, & incorrupta mane-
ret, antemeridianis, ac pomeridianis ho-
ris, exercendæ Christianæ institutionis
moderatorem in singulis Pagis reliquit.
Proximo anno Menfe Aprilis in Ceila-
num Insulam trajecit, ubi reperit Regis
filium & fratris exemplo, & cœlestis, ter-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

restrisque Crucis prodigio permotum;
clam Sacra Christiana suscepisse, nec
multo post Manaria Insula Tyranno a-
dempta a Constantino Indiæ Prorege, &
Incolæ omnes Christianis Sacris initiati
fuere.

Commendata est insigni miraculo a
Deo pia elemosynæ erogandæ voluntas in
Sancto Xaverio, qui rogatus a naufra-
go de subsidio pecuniario sibi asserendo,
pecunias suis precibus, quas pauperi tra-
deret, impetravit, ut referunt vitæ ejus Au-
thor. Testatur est, & admirandum, quod
in Indiæ Oppido, Cormandeli nomen est,
accidisse memorant. Hic cum esset Xave-
rius, naufragus quidam mendicus ad eum
venit pro sua calamitate petitum aliquid
opis, atque subsidii: Franciscus etsi be-
nignæ voluntati deerat facultas, non po-
tuit tamen miserum illum spei irritum di-
mittere, ergo cum suæ egestatis immemor
[& benignitas stimularat] in sacculum
suum inseruisset manum, nihil penitus in-
venit. Nec tamen incæpro desistit, sed
respicere cœpit eum, cujus est aurum, &
argentum. Igitur tollens in Cœlum ocu-
los, mendicum confidere Divinæ largitari
jubet: nec Xaverii spem Deus, nec men-
dici decepit Xaverius. Divinæ fiduciæ ple-
nus manum rursus inanes in loculos inje-
ctam aureis nummulis [Fanoos Incolæ ap-
pellant] plenam educit, protinusque pec-
uniam divinitus suppeditatam naufrago
elargitus omnem, in exhausto. Divinæ spei
thesauro satis fidens.

Tursellin.
in vita S.
Francisci
Xaverii
lib. 1.
c. 2.
Miraculo
parata pec-
unia
Francis-
cus Xa-
verius
subvenit
mendico.

Auctus est hoc anno a Paulo III. Car-
dinalium Senatus, nam in primis Men-
se Julio Christophorus Madrutius Epi-
scopus Tridentinus Presbyter Cardinalis
renuntiatus est. Menfe vero Decembri
Sacræ purpuræ jus delatum tredecim Vi-
ris conspicuis narrat Diarii Vaticanæ MS.
Author, quibus consentientia referuntur
in Actis.

XL.
MS. Arch.
to. 11.
Diar. p.
230.
Cardina-
les creati.

XIX. Decembr. MDXLIV. S. D. N. bo-
quam in Consistorio secreto sub die Vene-
ris II. Junii MDXLIV. Reverendissimos
DD. Joannem, tunc Episcopum Mutinen-
sem, & Marcelum de Crescentiis, tunc
Episcopum Mariscanum, & alios tunc ex-
pressos in S. R. E. Presbyteros Cardina-
les de Fratrum suorum consilio creave-
rat, & deputaverat, cum in eodem consi-
torio nonnullos alios ad instantiam Prin-
cipum, & Sanctitatis Sæ, sine certo nu-
mero nominandos, & publicandos in pecto-
re suo reservasset, idcirco de simili consi-
lio creavit, nominavit, & publicavit in
ejusdem S. R. E. Presbyteros, & Diaconos
Cardinales infrascriptos, videlicet; ad
preces Cæsareæ Majestatis Rev. Gasparem
de Avalos Archiepiscopum Compostella-
M
num

Acta Con-
sistorialia.
ms. Card.
Spade sig.
233. pag.
448.

num, Franciscum de Bobadilla Episcopum Cauriensem, D. Bartholomeum de la Cueva Clericum Segobienfis Diacesis, Hispanos Cardinales Presbyteros, ad preces Regis Christianissimi R. P. D. Georgium de Armagnaco Episcopum Ruthenensem ipsius Regis apud Sanctitatem suam Oratorem, & Jacobum D. Hanebault Episcopum Luxoviensem, Gallos Cardinales Presbyteros; ad preces Romanorum Regis Illustris R. P. D. Orthonem Truchses Episcopum Augustanum Germanum Cardinalem Presbyterum, ad preces illustris Domini Venerorum Rev. Andream Cornelium electum Brixiensem Venetum Diaconum Cardinalem, necnon Rever. Franciscum Sfondratum Archiepiscopum Amalphitanum Cremonensem, Fridericum de Cesis Episcopum Tudertinum Romanum, Durantem de Durantibus Episcopum Cassanensem Brixiensem, & Nicolaum Ardinghellum Episcopum Forosemproniensem Florentinum Presbyteros Cardinales: necnon Hieronymum Recanatensem de Capiteferreo electum Maurianensem Romanum Diaconum Cardinalem, & Tiberium Crispum electum Sueffanum Romanum Diaconum Cardinalem.

XLI. De Titulis iisdem collatis hæc referunt proximi anni Acta Consistorialia. VII. Januarii MDXLV. fuit Consistorium publicum propter adventum Reverendissimi D. Christophori Madrutii Cardinalis Tridentini, antea a Sanctissimo D. N. in Presbyterum Cardinalem creati, & publicari per Breve, vigore reservationis factæ sibi in pectore de anno MDXLV. II. Junii, in quo Sanctitas sua eundem Christophorum Cardinalem recepit ad pedes, manus, & osculum &c. & dedit pileum rubeum, dicens verba solita. IX. Januarii dedit ei titulum Sancti Casareii in Palatio. Reverendissimo Armagnaco tit. SS. Joannis, & Pauli, per obitum bonæ memoriæ Petri Cardinalis de la Bauma, Reverendissimo de Cesis titulum Sancti Pancratii, Reverendissimo Duranti de Durantibus, tit. XII. Apostolorum, Reverendissimo D. Ardinghella, tit. Sancti Apollinaris, Reverendissimo D. Cornelio Diacono Cardinali Sancti Theodori, Reverendissimo Hieronymo Recanatenfi de Capiteferreo etiam Diac. Sancti Georgii ad vellus aureum, Reverendiss. Crispo similiter Diac. S. Agathe.

XLII. Præcepit Cardinali Moguntino Pontifex ut Cardinali Augustano in ista promotione ad sacram purpuram assumpto traderet Cardinalitium pileum, quem illi per suum secretum Cubicularium transfuserat, ut literæ sequentes indicant.

Cardinali Moguntino.

Dilecte fili noster salutem. Licet dilectum filium nostrum Orthonem S. R. E. Presbyterum Cardinalem Augustensem, quem nuper creavimus, ad nos venire, pileumque rubrum Cardinalatus insigne a nobis iuxta veterem, & probabiliorē morem accipere maluissemus, tamen cum ob generalis Commissarii totius Germaniæ officium, quo fungitur, Wormatiæ in præsentibus Comitibus intervenire cogitur, ob hoc ad nos veniendi labore excusatus, ipsum pileum ad eum per dilectum filium Flaminiū de Sabellis Camerarium nostrum secretum mittendum duximus, cum vero in ipsius pilei assignatione, sicut scis, iuxta S. Romanæ Ecclesiæ ceremonias Missam solemnem ab aliquo Antistite celebrari consuetum sit, nos decentius existimantes Cardinalem a Cardinale potius quam a quovis alio dictum pileum ex parte nostra recipere, propterea hunc laborem circumspeditioni tuæ in ejusdem comitiis affuturi pro Confratre suo libenter injungentes, tibi mandamus, ut solerim Missa in aliqua Ecclesia per te eligenda prius celebrata, receptoque ab eodem Orthono Cardinali juramento, cujus forma inferius adnotata est, demum ex parte nostra dictum pileum, qui a nobis de more benedictus est, capiti ejusdem Orthonis Cardinalis reverenter imponas, forma juramenti per ipsum Orthonem Cardinalem præstandum sequitur, & est talis, &c. Ego Orthon Cardinalis, &c. Concepta est iisdem verbis illius Sacramenti formula, quibus alias a nobis allata est &c. Dat. Romæ XXVIII. Januarii MDXLV. anno XI.

Extant eodem argumento literæ ad Orthonem Cardinalem, quibus significat, ad preces Ferdinandi Romanorum, Hungariæ, & Bohemiæ Regis ea dignitate insignitum, adeundæque Sedis Apostolicæ labore solutum, ut in Wormatiensi conventu, tum in Concilio Tridentino Fidei, & Ecclesiæ causam, communemque Christiani Imperii salutem tueretur.

Dum Romæ Basilicæ S. Petri magnificentius extruendæ amplificandæque daretur opera refoffum est sepulchrum Mariæ quondam Honorio Imperatori desponsæ, in quo aperto inter gemmarum supellectilem pretiosissimam reperta est lamina aurea in qua insculpta erant hæc Angelorum nomina Græcis literis Michael, Gabriel, Raphael, Vriel: ex quo constat pervetustam esse Cœlitum invocationem, contra Novatores.

Erutum e terra, & inventum cadaver Imperatricis Mariæ hunc annum claudat, cujus historia a Surio ita narratur.

Paul. III. lib. brev. anno. 10. p. 424. Cardinali Moguntino præcepit Paulus ut pileo Cardinalitio Cardinalem Augustanum adornaret.

Ibid. pag. 419.

Sur. in comment.

XLIII.

Hu-

Inventio cadaveris Imperatricis Mariæ Honorio desponsæ.

Hujus anni mensè Februario Romæ in Vaticano, haud procul a Tiberi, cum in Sacello S. Petri fundamenta foderentur, inventa est marmorea arca longitudine pedum octo, & semis, latitudine quinque, & sex altitudine, in qua condita fuit Maria Honorii Imperatoris conjux, quæ virgo obiit, morte abrepta ante nuptias. In ea arca corpore absumpto aliquot tantum dentes supererant, capillique, ac tibiæ ossa duo, præterea vestes, & pallium, quibus tanti auri fuit intextum, ut ex his combustis auri pondera triginta sex collecta sint. Erat insuper capsula argentea longa pedem unum, & semissem, latitudine digitorum duodecim, in qua vascula multa ex Crystallo, nonnullaque ex Agate perpulchre elaborata. Item annuli auri quadraginta varii gemmis ornati. Erat & Smaragdus auro inclusus, in quo sculpsit caput, quod creditur est ipsius Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Honorium referre. Is quingentis aurois nempe ducatis æstimatus est; præterea in aures, monilia, aliaque muliebria ornamenta, in quibus una earum, quas hodie Agnus Dei vocant, per cuius ambitum inscriptum erat: Maria nostra florentissima, laminaque ex auro, & in ea hæc nomina, Michael, Gabriel, Raphael, Vriel, Græcis literis. Item veluti racemus ex Smaragdo aliisque gemmis confertus, & discriminale longitudine duorum digitorum, inscriptum hinc, Domino Nostro Honorio; hinc Domina nostra Maria. Ad hæc erat forex ex Chelidonio lapide, cochleaque, & patera ex crystallo, item pila ex auro lusoria similis, sed quæ in duas partes dividi potuit. Innumera alia inerant gemma, quarum est plurima vetustate corruptæ, nonnullæ tamen recentem admirandamque pulchritudinem retinebant; hæc omnia Stilico filiæ dedit pro dote [1].

M 2 Anno

NOTE [1] SURIi exteri scriptoris autoritas in re afferenda de qua cæteri ejus ætatis Scriptores typis vulgati silent suspecta esset, nisi domestici alterius autoritate fulciretur. Arringus in opere Roma subterranea to. I. lib. cap. XIX. principes qui in Vaticano sepulchrum elegerunt recensens inter cæteros refert etiam Mariam hanc Stiliconis filiam, quæ Honorio nupta nunquam tamen cum illo ætate adhuc minori opus conjugale consummavit. Ejus sarcophagum Romæ in Vaticano repertum prope altare, quod hodie S. Petronilla dicitur, affirmat anno 1544. die 4. februarii, eaque omnia vel addit vel indicat quæ fassus hic Annalista ex Surio. Hujus historiæ testem profert domesticum Scriptorem Herculæum quemdam cujus diarium inter Vaticanos MSS. codices haberi affirmat. Hæc ergo inventio certa; sed mirari subit cur nec Baronius, cum de Maria illa agit ad A. 398. nec scriptores alii annalium de inventione illa quidquam meminerint. In dubium tamen immerito proflus revocaretur cum Bartholomæus Marlianus, qui tunc Romæ agebat, id contigisse narrat quo tempore librum suum de Urbis Romæ typographia scribebat, ibique lib. V. cap. XXI. rem totam ita fere describit, ac Annalista noster hic ex Surio refert. Neminem vero movere debet nomen Vriel, quod inter angelorum nomina in lamina aurea insculptum ibidem legebatur; cum id nominis ex apocryphis quibusdam scripturis sæculo quarto vetustioribus nempe ex egregoris Henoch accipi potuerit. Forte quidem illud ab hæreticis primo fabricatum est, sed cum passim a fidelibus ut boni angeli nomen usurparetur, ut ex Actis septimæ synodi constat, inter angelos sepulchri illius tutelares adscribi potuit. Inscriptio illa Maria nostra Florentissima primo quidem intuitu a genio lapidario ejus ætatis abhorere apparet; sed cum tanta concurrant quæ corpus illud Mariæ vindicent, cultus nempe, inscriptio imperatoris &c. non est cur rei veritas ex insolenti quadam inscriptiuncula sollicitaretur. Præsertim cum illud Maria nostra affine sit phrasi illi lapidariæ Cesar noster, & florentissima eodem sensu scribi potuerit, ac Juvenum sepulchrales inscriptiones in flore juvenæ. MANSI

I. Angelus Maffarell. in Diar. Concil. Trid. & in act. ms. Arch. Vat. & aliud fig. num. 3232. pag. 42. Acta Consistor. MS. Car. Spad. fig. n. 133. p. 452. Deputantur Legati iterum pro Concilio, & unus Legatus ad Imperatorem.

Data auctoritas Legatis Concilii etiam illud transferendi in alium locum, si hoc necessitas exegisset.

II. Ext. in cod. ms. Arch. Vat. fig. num. 3232.

Anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, indicatione tertia, Paulus post consecram superiore anno inter Reges pacem, concepta de celebranda Synodo Ecumenica consilia ad exitum perducere omni studio, & contentione conatus est, ut Novatorum, qui pacis in Germania constituendae specie conciliabulum, & fraudulenta colloquia, quibus Germaniam ab obsequio Sedis Apostolicae omnino divellerent, promoveri annitebantur, nefarias molitiones elideret; quare tres Cardinales eruditione florentissimos Praesides Concilii Tridentini designavit, nimirum ex Episcoporum Ordine, Jo: Mariam de monte Episcopum Praenestinum, qui Julii III. nomine accepto Paulo III. successit, ex Presbyteris Marcellum Tit. S. Crucis, qui Pontificios etiam apices retento eodem nomine gessit, atque ex Diaconis Reginaldum Polum Religionis Catholicae acerrimum propugnatorem, ut Acta Consistorialia testantur.

Traditae sunt de ea Legatione ipsi decreta Pontificiae literae (inquit Angelus Maffarellus) sub data Romae VIII. Kal. Martii MDXLIV. Afferentur ex suo loco, cum in Concilio perlectae dicentur: tum subdit Angelus Maffarellus. Praeterea ne tam sanctum celebrationis Concilii hujusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impediretur, dictis Reverendissimis Legatis, quaecumque ipsi visum fuerit Concilium praedictum de eadem Tridentina ad quamcumque aliam commodiorem, & opportuniorem, seu tutiorem Civitatem, de qua etiam eis visum fuisset transferendi, & immutandi, ac ipsum in Civitate Tridentina supprimendi, & dissolvendi; eidemque sic translato Concilio praesidendi potestatem concessit, editis desuper literis, quae incipiunt. Regiminis universalis Ecclesiae &c. sub data Romae VIII. Kal. Martii. Praecipua pars earum literarum, quarum auctoritate Concilium tertio, vertente anno Bononiam translatum visuri sumus, subjunctis verbis concepta erat.

Paulus &c. Ne tam sanctum celebrationis Concilii hujusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impediat, aut plus debito differatur, opportune providere volentes, motu proprio, & certa scientia, ac de Apostolica potestate plenitudine, parique consilio, & assensu vobis insinuat, aut duobus ex vobis aliquo legitimo impedimento detentis, seu inde forte absente, quomodocumque vobis vide-

bitur, Concilium praedictum de eadem Civitate Tridentina, ad quamcumque aliam commodiorem, & opportuniorem, ac tutiorem Civitatem, de qua vobis videbitur, transferendi, & mutandi, ad illud in Civitate Tridentina supprimendi, & dissolvendi; necnon Praetatis, & aliis personis Concilii hujusmodi, ne in eo ad ulteriora in dicta Civitate Tridentina procedant, etiam sub censuris, & poenis Ecclesiasticis inhibendi, ac idem Concilium in alia Civitate hujusmodi, ad quam illud transferri, & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud Praetatos, & alias personas Concilii Tridentini hujusmodi, etiam sub perjurii, & aliis in literis indicationis Concilii hujusmodi expressis poenis evocandi, eidemque sic translato, & mutato; nomine, & auctoritate praedictis praesidendi, ac in eo procedendi, & mox plenam, & liberam Apostolica auctoritate tenore praesentium concedimus potestatem, &c. Anno Incarnationis Dominicae MDXLIV. VIII. Kal. Martii Pontificatus nostri anno XI.

Aliis literis die VII. Martii datis, etiam eos potestate instruxit, ut duobus etiam impeditis, unus ex iis Concilio praesidere, omniaque gerenda gerere posset, rursusque aliis X. Februarii consignatis, auxit ea prerogativa, ut in ingressu Tridentinae Urbis, gratuitam conventuro populo noxarum veniam elargirentur, modo rite eas sacra exhomologesi expiassent, vel expiare constituto sacris Canonibus tempore decernerent, vel qui eo die, quo Concilium inchoaretur, princeps Templum pie lustrarent.

Retardatus est aliquantulum ab itinere Reginaldus Polus, cum Henricus Angliae Rex in iras effertior illius vitae infidias compararet, ut refert Angelus Maffarellus.

Reverendissimus (inquit) Cardinalis Polus ob nonnullas rationabiles causas Romae per aliquot dies immoratus est. Aiebant enim Ludovicum ab Armis Bononiensem, & Comitem S. Bonifacii ab Angliae Rege pecunias accepisse, ut suo nomine milites in Italia conscriberent, & quoniam dictus Rex Reginaldum Cardinalem praesatum, alias multoties diversis technis demoliri conatus est, ne idem in praesentiarum a dictis Ducibus ferret, arrepta hac ex Urbe Tridentum versus itineris occasione verebatur.

De his infidiis adversus Cardinalem Polum conflat, meminit Paulus in literis XXII. Febr. datis ad Cardinalem Tri-

MS. Arch. Vat. in fig. num. 3188. ext. ibid. pag. 80. lb. p. 80. & 81.

III. MS. Arch. Vatic. in Summar. Concil. Trid. & Bononiens. auctore Angel. Maffarell. Secr. Concil.

Paul. III. lib. brev. an. 10. p. 338.

Tridentinum, quibus eum monuit, ut debitis honoribus Legatos exciperet, necessariaque pro celebrando Concilio Tridenti compararet. Sumus enim inquit, in hanc celebrationem Concilii omni cordis sinceritate intenti, sicut debemus, cum illud maxime necessarium, & salubre fore videamus.

IV. His subdit Angelus Maffarellus: Ipsi autem Legati Apostolici, & Praesidentes nimirum Cardinales de Monte, & S. Crucis ingressi sunt Tridentum die XIII. Martii MDXLV. excepti solemnibus Legatorum de latere more. Dominica vero quarta Quadragesimae; quae dicitur Lactare, constituta pro inchoatione Concilii Tridenti, cum Apostolici tantum Legati, & Praesidentes, & unus Episcopus Feltrensis adesset, visum est ob hanc, & quasdam praeterea causas ex voluntate Summi Pontificis, ut Concilium inchoatio in aliud commodius tempus differeretur.

XXII. Martii Illustris D. Didacus Hurtadus a Mendoza Orator Caroli V. Imperatoris ingressus est Tridentum.

Lapso quadriduo idem Orator in Aula primi Legati Cardinalis publice apertis januis comparuit, atque habita oratione. Caesareas curas pro Concilio oecumenici celebratione provehenda exposuit, deque ea re mandatum Imperiale exhibuit, necnon Praesulum Hispanorum, qui nondum acceperant, moras excusavit, de quibus confecta sunt publica documenta, quorum potiore partem afferimus.

Superiori anno Illustrissimi, & Amplissimi Patres, cum esset a Sanctissimo D. N. Paulo Summo Pontifice generale Concilium indictum Tridenti, destinatis ad id inchoandum, & prosequendum Reverendissimis, Parisiis, Mutinensibus, & Polo Apostolica Sedis Legatis; Invisibilis Dominus meus Carolus Romanorum Imperator Augustus, iustissimis tunc de causis a deo detentis, ut principio Concilii a Sua Majestate tantopere exoptati, & efflagrati adesse non posset, Episcopum Arebatensem D. de Granuela, & me, qui Jacobus a Mendoza dicor, Procuratores, & Oratores ad hanc Tridentinam Urbem destinavit, quo futuro Concilio, vel omnes una, vel quicumque nostrum ejus nomine interesset. Facta itaque a nobis Caesaris nomine coram Reverendissimis illis Legatis participatione, visum fuit Sanctissimo Domino ad commodius tempus Concilium prorubere. Nunc vero idem ipse Sanctissimus Dominus, cujus munus atque praecipuum officium est Reipublica Christiana non deesse, Concilium Tridenti indixit, sique sibi lata suspensio omnibus, qui interesse debent, huc convenire iussit ad

quartam Dominicam Quadragesimae praesentis, vos Reverendissimi, atque Amplissimi Patres, qui praesentes adstatis, Legatos ad peragendum Concilii munus mandavit. Quod ubi Caesar intellexit, rogatus a Pontifice Maximo, cum per nuntios, tum per literas, ut vel praesens ipse adesset, vel Oratores suos mitteret, statim utpote qui Religiosissimi, & Optimi Imperatoris, & piissimi Principis officium, nulla ex parte non explevit, animo semper ad commune Reipublicae, fideique Christianae decus, ac majestatem restituendam ac confirmandam maxime propenso, atque addito, homines certos, ac literas in omnem Hispaniam, reliquasque sua divisionis Provincias destinavit, qui excirent, & cogant Episcopos, aliosque Viros, quibus saerarum rerum cura praecipue incumbit, ut qua maxime poterunt celeritate Tridentinum conveniant.

Praeterea quoniam Caesar ipse nunc se praesentem exhibere non potest, gravissimaeque iisdem impedimentis implicitus mihi, qui publice Venetis suae Majestatis vices gerebam, mandavit quod huc venirem, & ejus nomine Generali Sacro Concilio assistens Augustam ipsius praesentiam pro virili, atque auctoritatem praestem ad ea omnia conficienda, quae Sacrosancti Concilii consuetudini, & communi Reipublicae Christianae bono, sanctissimaeque Religionis maiestati profutura videbuntur. Verum in praesentia Reverendissimi Patres, Caesaris animum explicare operae pretium non arbitror, quandoquidem universo Orbi notissimus sit, innumeris sane, & certissimis rerum testimoniis undequaque communitus, compluribus praclaris facinoribus in Reipublica Christianae commodum collatis comprobatus, cum neque Caesar animi, aut corporis labores ullos quantumvis gravissimos subire, neque maxima, & periculosissima contra Christiani nominis hostes bella suscipere nunquam recusaverit, modo quidquam subsidii Reipublicae Christianae, fideique Catholicae afferre posset, etiam cum ingenti propriarum fortunarum detrimento, nec sine summo salutis, & vitae suae discrimine. Adsum igitur Illustrissimi, & Amplissimi Patres, meque hic praesentem Caesareo nomine statuo, ea praestaturus, quae a me supra relata, mihi a Caesare data in mandatis fuere; sique invisibilissimum eiusdem animum, eandem religiosissimam operam, quam Caesar hucusque praestitit, nunc totam ejus vobis nomine polliceor, atque exhibeo, tum ad Reipublicae commodum & tranquillitatem, tum ad Sacrae Religionis majestatem, amplificationemque, tum ad Sacrosancti Concilii prosequutionem, &c. Excusavit tardio-

diozem adventum suum ob adversam valetudinem, necnon Hispaniæ, & aliarum Provinciarum Episcopos, si nondum accessissent: id non negligentiae adscribendum, aut ulli dolo malo, sed itinerum difficultati, & intercapedini: rogavit tum ut Cæsareum mandatum legeretur, quod Bruxellis xx. Februarii hujus anni, Imperii xxv. aliorum vero Regnorum xxx. consignatum erat: quod postea in sessione quarta productum visuri sumus.

V. Proximo die xxvii. Martii publice a Legatis redditum est responsum Oratori Cæsareo, in quo inter alia significantur, se de Cæsaris pietate ac Religione confidere, non permissurum ut in conventu Wormatiensi de rebus fidei quidquam decerneretur, sed controversiæ ad Concilium referrentur.

Responsum datum a Reverendissimis Legatis ad propositiones Oratoris Cæsarei.

Die Veneris xxvii. mensis Martii anno MDXLV. convenerunt Reverendissimi prænominati Domini Cardinales, responsumque ad ea, quæ hesternæ die per Illustrissimum Oratorem Cæsareum coram proposita fuere, dederunt in hunc sensum, & verba per Reverendissimum D. Cardinalem de Monte ex scriptura in ejus manibus existente, lecta, & recitata in presentia etiam antedictorum Prælatorum, Procerum, & Nobilium videlicet.

Quæ nobis hesternæ die Illustrissime Domine, de invictissimo Imperatoris animo ad Religionem tuendam, atque amplificandam, & Concilium universale celebrandum propenso, Dominatio Vestra copiose, & graviter exposuit, & si pro perpetua Suae Majestatis pietate universo Christiano Orbi perspecta & cognita, nihil novi audivimus, gratissima tamen nobis acciderunt. Nam cum a Sanctissimo D. N. Paulo, Divina Providentia hujus nominis III. vero, & indubitato Jesu Christi Redemptoris nostri in terris Vicario, Dominici Gregis Pastore, ac Beati Principis Apostolorum Successore, Œcumenicum, & universale Concilium, communicato consilio cum Majestate sua Cæsarea in hac Civitate indictum sit, ea potissimum ratione, ut dissidia Religionis tollantur, & animæ, quæ ex hujusmodi dissidiis assidue periclitantur, ferventur, & ad Ovile Dominicum, cum in cæteris Provinciis, tum in Germania in primis reducantur, speramus Majestatem suam effecturam, ut in conventu Imperiali Wormatiensi de articulis, causisque Religionem concernentibus minime agatur, sed ad Concilium integre remitti debeant, cum causæ ipsæ in eo conventu sine humani, Divinique juris, & vetu-

stissimæ in Ecclesia consuetudinis læsione, ac sine pernicioso in omne ævum exemplo, & absque ipsius Concilii perturbatione, & impedimento pertractari nequeant. Quam sane rem ad perpetuam Majestatis suæ gloriam dicere volumus, ad conscientiæ serenitatem, pertinere maxime arbitramur. Præterea vero & assistentia Dominationis Vestrae in Concilio erit nobis gratissima, cum propter ejus nobilitatem, ac virtutem, tum ob favorem, quem a Principe tam Catholico, ac tam potenti, cujus cives gerit, & nos ipsi speramus, & ipsa nobis pollicita est. Itaque mandatum Majestatis suæ Cæsareæ Dominationi Vestrae missum, & coram nobis exhibitum, & lectum, quantum de iure possumus, & debemus, grato, & benevolo, & prompto animo admittimus. Et mox. De Episcopis Hispaniarum, & cæterorum Regnorum, & Nationum [quos a Sanctissimo D. N. per literas, & nuntios monitos magno cum desiderio expectamus] quoniam adhuc nullus eorum comparuit, nihil nunc habemus, quod dicamus, nisi nos perlucubenti animo intellexisse Majestatem suam eos, qui sub ejus ditone, sunt per literas, & nuntios excivisse, quo fit, ut illos propediem venturos speremus.

VI. Transmisit etiam Tridentum Ferdinandus Romanorum Rex oratorem suum, qui propensissimum erga Religionem Regium animus exposuit, operamque pro celebrando concilio tenuit, ut refert Angelus Massarellus in Diario.

Mercurii VIII. Aprilis Illustrissimus D. Franciscus a Castelalto Orator Severissimi Regis Romanorum ad concilium designatus comparuit coram Reverendissimis, & Illustrissimis DD. Legatis cum literis Regis sub data Wormatiæ XXIV. Martii, in quibus operam omnem suam pro concilii celebratione offerebat, id, quod dictus Orator fecit ore. Reverendissimi DD. Legati responderunt letari plurimum de religione, & propenso erga concilium animo Regis, cui gratias agebant, &c. sperareque se tum bonitate Summi Pontificis, tum favore Cæsaris, & Majestatis Suae Regiæ aliud tandem commodum Christianæ Reipublicæ ex hoc Sacro concilio allatum iri, in quo ipsi Reverendissimi Legati conarentur, nihil ex eorum parte desiderari posse &c.

Ad excitandos vero Præsules, ut Tridentum pro celebrando concilio confluerent, Pontifex XVII. Aprilis in Cardinalium Senatu diploma promulgavit, quo ipsos monuit, propositisque pœnis Canonice jussit in Tridentino concilio præsentem, ac non Procuratorem opera interesse, quod Angelus Massarellus in actis

Angel. Mass. in Diario Concil. Trid. ms. Arch. Vat. & ex eo MS. Franc. Car. Barb. fig. n. 23. p. 4. Orator Ferdinandus in Concilio orat, & illi Legati responsum dederunt.

VII. Act. Conc. ms. Card. Spad. fig. n. 133. p. 455. MS. Vat. Arch. fig. 323. p. 71.

etis concilii confirmat. Præcipua ejus diplomatis pars concepta est hæc verbis.

Ext. ibid. p. 72.

Ad futuram rei memoriam. &c. Attendentes gravitatem negotiorum, quæ in concilio tractanda erunt, Prælatorum, & aliorum vocem habentium, hujusmodi iudicium, consilium, & præsentiam exigere, & propterea ne sub prætextu alicujus forsitan minime legitimi impedimenti, aut spei eorum admissionis per Procuratorem, ipsi ab accedendo ad dictum concilium retrahantur, & ut absque aliqua corruptela singulorum Prælatorum, & aliorum, ut præfertur, vocem habentium iudicia, & consilia hujusmodi in eodem concilio libere exquiri, & haberi possint, providere volentes, habita desuper cum Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio, & assensu eisdem Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, ac Abbates, & alios, quibus in conciliis generalibus residendi, & in eis sententias dicendi, ut præfertur, permissa est potestas, de novo monemus, & hortamur, ac in Domino requirimus, ejusque non solum sub perjurii, & alius pœnis prædictis, verum etiam sub suspensionis a regimine, & administratione Ecclesiasticorum, quorum ratione eis locus in Concilio, & potestas sententias in eo dicendi permittitur, per eos obtentorum; necnon interdicti ingressus Ecclesie, sententias per eos, nisi presentibus cum effectu paruerint, eo ipso incurrendis districte precipiendo mandamus, quatenus mandatis procuratorum per eos hætenus, ut præfertur, factis, vel in posterum faciendis, quæ omnino revocare, & eorum revocationem Procuratoribus per eos constitutis, aut in Concilio hujusmodi intimare sub eisdem pœnis, & sententiis teneantur, minime attentis ipsimet personaliter per seipsos, & non per Procuratorem, aut Procuratores, nisi forte justo detineantur impedimento, (Et mox:) quanto citius potuerint, ad eandem Civitatem Tridentinam accedere, & prosecutioni celebrationis Concilii hujusmodi adesse, & interesse velint, &c. Datum Romæ &c. MDXLV. xv. kal. Maii Pontificatus nostri anno XI.

VIII. Qua de causa Pontifex constitutionem edidit, quod Episcopi per Procuratorem non possent Concilio adesse.

Hoc decretum edidit Paulus, ut Concilium pro restituenda sanctiore morum disciplina, atque hæreseos vicinas Germaniæ Provincias, instar incendii latius depascentis, impetus comprimeret: at Cæsar, ejusque Administrum politica securi consilia Œcumenicam Synodum va-

riis artibus retardare affectabant; atque ideo Neapolitanus Prorex Episcopis Regni Neapolitani dederat imperia, ne a deundæ Synodi causa e suis Dicecesibus discederent, sed procuratorium munus per literas quatuor delectis Episcopis mandarent: At Episcopi Pontificali officii memores iniqua respuerunt imperia, & constanter contenderunt velle se Concilio veteri more interesse, ac Religione ad id adstringi, nec velle alienæ subiecti voluntati; hoc accepto responso Prorex edictum proposuit, quo Regem Carolum ita imperare promulgavit. Quare Pontifex constitutionem mox allatam edidit, eamque Legatis ante promulgationem transmisit. Verum quia paulo superior visa esset, ita eam temperavit, ut iis pœnis non constricti forent, qui legitimo impedimento distinerentur, vel a negligentia culpa immunes essent. Impresso deinde typis eo diplomate Pontificius Internuntius, qui Neapoli agebat, illud Metropolitanis transmisit. Prorex vero multis verborum officiis acta sua excusavit apud Pontificem, atque de procuratoriis literis sermo suppressus est.

IX. Proxima die XVIII. Aprilis Legati Tridentini significarunt Pontifici, videri non serio rem agi a Cæsare, atque in ancipites curas se distractos fuisse, an Concilium aperirent, præsentemque casum, & varias formidinum causas exposuerunt.

Beatissime Pater post pedum oscula Beatorum.

Accipimus Reverendissimum Cardinalem Farnesium Roma ad Cæsaream Majestatem profectum, atque ideo ad Vestram Sanctitatem nostras literas direximus. Hætenus hæsimus in ancipiti, quo tempore aperiremus ob varias rerum vicissitudines, conversionesque, quas Ordinum Imperii comitia parere possint, ac majori luce a Vestra Beatitudine in re gravissima collustrari flagitamus: postremis Cardinalis Farnesii literis jussi sumus, dato casu, quo in comitiis Germanicis de Religione agendum foret, Concilium non expectato majori Præsulum numero aperire, sin vero eo pericula non urgeremur, præstolari Episcopos, ut honesto numero Tridentum confluerent: ex habita Cæsareo nomine oratione ad Ordines Imperii perpendimus verum casum posse contingere, cum hæc concepta verba dixerit. Attamen quoniam negotium reformationis maturam deliberationem efflagitat, Turcæ vero negotium ultra differri non potest, consultius fore Cæsar existimat, quandoquidem ita factum sit Concilium, & disputatio reformationis in præsentia suspendatur, interim habebitur, quod Concilium progre-

MS. Francisci Car. Barberini fig. 2677. p. 108. Legatorum Concilii ad Pontificem Epistola de rebus Concilii ante ejus aperitionem.

diatur, quidque ex eo si spes nulla refulerit ante hujus Dietæ finem; alia indicetur, in qua hujus reformationis, & Religionis consultatio omnino habeatur. Grave propterea incidit dubium, ne ob imminens discriminis gravitatem comitia brevi expediantur, ut necessarius contra Turcam bellicus apparatus instruat, ac quantocius decretum feratur, in quo ex Cæsarea sponione indicantur comitia, in quibus de Religione agatur, atque ita omnis invidia in nos transferatur: pervulgatum enim iri, patefacta in comitiis Cæsarea sententia, ut ardentius promoveretur Concilium, illud inchoatum non fuisse, atque ita vulnus nullam medela in se admitturum, maxime quod pro Germaniæ sanandis vulneribus Concilium celebrari debeat, totiesque Legati Apostolici sine ullo fructu accesserint, in qua sententia magis confirmamur, quod D. Mignanelus Internuntius pluries suis literis significavit, coactio, apertoque Concilio Lutheranos, non accessuros, sed eo casu mutaturos sententiam, atque experturos a Cæsare, ut si velit ab iis socialia contra Turcam jungi arma, spondeat publicæ fidei syngrapha, nullo eos damno, vel molestia Religionis causa affectum iri, quam syngrapham Cæsar sine Majestatis Cæsareæ injuria concedere nequeat, atque adeo tanquam honoris tuendi cupidissimum ad memoratum decretum, dum hic in otio degimus, inclinaturum. Vestram itaque Sanctitatem horum omnium certiore reddimus, ut consueto prudentiæ molimine imperet, quæ a nobis agenda sint, qua in re si forte nostram exquirat sententiam, hodie post collatos invicem prolixos sermones constituimus, ut Sacrum de Spiritu Sancto solemniter ritu peragatur, antequam Cæsar ad comitia perveniat, & continuo indicatur prima sessio intra paucos dies celebranda pro discutiendis erroribus, disciplinaque restituenda, antequam in comitiis decretum, quod Recessum vocant, promulgetur. Apertum vero Concilium, aut felicem progressum habiturum, ac tum debitas laudes Deo persolvendas, aut si ob irruptionem Turcicam asperiora fuerint tempora, aut alias Vestra Sanctitas de eo postuletur, illud in meliora, & commodiora tempora differre, non videmus in Sanctitatem Vestram ex inchoato & aperto Concilio quidquam aliud quam honoris, & gloriæ compendium redundaturum, quamcumque vero deliberationem sumpserit, aut progrediendi ulterius, aut suspendendi, vel transferendi, vel claudendi Concilii summis precibus contendimus, ut ea quantocius nobis significet, quo ipsius mandata conficere possimus. Humillima oscula Beati-

rudinis Vestra pedibus libamus, ac Deum comprecamur, ut ipsam salvam, incolumem, ac felicem in longiora tempora servet. Datum Tridenti XVIII. Aprilis MDXLV.

Sanctitati Vestrae addictissima creatura.

Significaverunt aliis literis eodem die exaratis Legati Pontifici, Cæsarem, ut ex gravibus iudiciis apparet, parum curare, ut modo celebraretur Concilium, ac Didacum Mendozam illum Oratorem, ab ea qua comparuit die, post hac ne verbum quidem fecisset de agendis, nec quæsisset, cur in otio ageremus, contentum tantummodo diligentia sue conscientia, ac purgari ab omni culpa Cæsaris ostentatione, quod in ipsa comparitione magnifica oratione præstitit, nec Cæsar tuendi honoris sui avidissimus, ac laudis in omnibus gestis appetentissimus vult, ut eneat Tridento, ut alias ne dici ulterius possit: Vocavit, & non erat, qui audiret, venimus, & non erat vir. Censemus vero, non parvi referre, ut prius aperiatur Concilium antequam Reverendissimus Cardinalis Farnesius in conspectum Cæsaris veniat, ne maledicæ lingue Vestram Sanctitatem ea calumnia appetant, Legatum ad disturbandum concilium missum fuisse, &c. Tridenti XVIII. April. MDXLV.

Profectus in Germaniam Alexander Cardinalis Farnesius Pontificius nepos his maxime mandatis gravissimis instructus est, ut nummularium subsidium Cæsari progerendo sustentandoque contra Turcas bello afferret, eundemque ad tuendum, promovendumque Concilium accenderet, curaretque flagrantissimo studio, ut omnis de Religione actio, ac tractatio ad Concilium referretur. Cæterum de ea Legatione varii varia opinati sunt. Belcarius vero sensit, fuisse missum, ut Cæsarem ad sociale bellum in Protestantem ad eos in officium redigendos incitaret, cogeretque decreta Concilii amplecti.

Appetente Concilii aperiendi die anceps curarum æstus Pontificios Cæsareosque distraxit: nam Cæsar verebatur, ne inchoato Concilio, a quo pertinacissime abhorrebant Lutherani, caperent arma in Cæsarem, si Concilium tueretur, in quo se omnino damnatos urente conscientia certissime norant: atque ita Cæsar Lutheranis simul, & Turcico implicatus bello succumberet sub hostium ferocissimorum tyrannide; ideoque omni ratione mulcendos Lutheranorum Principum animos retardato Concilio; atque iniecta illis fiducia ac spe titillabant Religionis diffidia, & Ecclesiasticæ disciplinæ causas in comitiis imperialibus

X.
Legatio
Cardina-
lis Farnesii ad Imperatorem, & caulas.

XI.

bus compositum iri. At Pontificii urgebantur a Paulo III. ut tertia Maii die Sacro Sanctissimæ Cruci Concilium inchoaretur, quod testatur Angelus Massarellus, qui addit eodem tempore Cardinalem Farnesium Legatum XXV. Aprilis Tridentum ingressum, cum ad Cæsarem se conferret, ac tunc scissos esse in varias sententias Legatos Cardinales, an indicta die a Pontifice inchoandum esset Concilium, an expectandum, ut prius Cardinalis Farnesius salutato Cæsare rem cum illo contulisset. Vicit demum ea sententia, ut prius consuleretur Cæsar; cum Cardinalis Tridentinus, & Mendosius Cæsarem in Concilio Oratores certum ac præfixum diem a Cæsare pro inchoando Concilio non accepissent: ita enim inter Pontificem Cæsaremque alendam concordiam videri; tum quia Imperator comitiis indictis præsens futurus non esset, nec iis dimissis exitiale aliquod editum metuendum esset, postquam Farnesius Legatus accessisset ad Cæsarem; tum quia Granuellanus, qui Imperatorio nomine conventui præsidebat, capita omnia ad Religionem spectantia ad Concilium ab eo dirimenda retulisset; tum quia jam ex omnium animis everfa esset ea falsa opinio, Legatum pro Concilio disturbando a Pontifice missum, sed potius pro eo ex Cæsaris consensu promovendo; tum quia prorogata dilatio brevissimo temporis flexu esset definita; quibus acceptis Pontifex dilatori factæ assensit.

Exceptus est perhumaniter a Cæsare Farnesius Cardinalis; sed cum arbitraretur Cæsarem ingenti gaudio cumulatam iri audita Pontificis sententia de Concilio non amplius differendo, quod tot annorum flexu continentibus votis expetiisset, spe sua & opinione excidit; cum Cæsar potius illud ob iniquiorum temporum calamitatem retardandum contenderet: premi enim se gravi metu, ne Protestantium factio, quæ se a Concilio damnatum iri prævidebat, in arma desperatione efferata confurgeret ad opprimendos Catholicos, atque etiam in Italiam bellum transferret: quare videri magis prudentiæ consonum, ut Pontifex constando ærario operam daret, validiora subsidia pro confirmandis Catholicis compararet, ac Protestantes dilato Concilio credituros se armis non comprimendos. Ad hæc respondit Legatus, Paulum, cum de Religione tuenda actum fuerat, nunquam auxilia denegasse, nec iis submit tendis defuturum; quamquam ejus opes tenuiores essent, quam Cæsar æstimaret. Cæterum nulla ratione posse amplius differri Concilium, cum in tot Ordinum.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Germaniæ conventibus promissum esset a Pontifice, maximamque infamiæ labem contracturus esset, si Christiano Orbi illuisse diceretur, ac Tridentinos Legatos urgere, ut dies certa Concilio inchoando decerneretur. Perstabant defixi in sua sententia Cæsarei Administris, tempus celebrandi Concilii opportunum non esse, posse quidem Pontificem illud aperire, sed Imperatorem non assensurum, eademque Ferdinandus Rex Romanorum præfente Cardinale Augustano exposuit Cardinali Farnesio Legato, qui omnia tum Pontifici, tum Legatis Tridentinis significavit, de quibus hæc tradit Massarellus. MDXLV. vigesima quinta Maii Reverendissimi, & Illustrissimi DD. Legati receperunt literas a Reverendissimo, & Illustrissimo Cardinale Farnesio Wormatiæ vigesima secunda hujus datas, in quibus significavit, qualiter vigesima octava præsentis mensis loquutus fuerat cum Imperatore de aperiendo Concilio, a quo habuisset responsum, quod cum res esset ita gravis, ut erat, non posset tam cito certam responsum dare. Videbatur autem suæ Majestati, quod pro nunc suspendendum esset a celebratione Concilii, tum multis aliis rationibus, tum maxime, quia Lutherani maxime protestentur, se nolle ad Concilium venire, interim operam dabit, in Dieta Wormatiensi [quæ nunc celebratur] ut eorum animos flectat, & ad Concilium amplectendum inducat. Quæ omnia, ut idem Massarellus dicit, Legati cum Patribus communicarunt. Trigesima prima Maii vocati sunt in congregatione Patres, nimirum Archiepiscopi quinque, & Episcopi quatuordecim, quibus hæc exposita a Legatis fuere.

Respondere Legati Tridentini Cardinali Farnesio allatas rationes penitus inanes, quæ de Lutheranorum adversa sententia, vel de belli ab iis inferendi terrore adducebantur; illos enim hæcenus cogendo concilio semper resistisse, atque in hoc rerum statu illum monere, ut in Wormatiensi conventu promulgandum curaret, non ex Pontificis vitio ac culpa concilium non inchoari, sed illud ab Imperatore impediri, qui nullam possit excusationem prætexere, si aliquod decretum Religionis exitiale ferre velit. Addere etiam, ut Pontificiam Sanctitatem hortaretur, ut prius Pontificatu se abdicaret, quam toleraret Cæsaream, vel aliam laicam potestatem de religionis causis pronuntiandæ sententiæ sibi arrogare autoritatem, illa prætexta causa, quod potestas Ecclesiastica concilium non celebraret, suoque muneri defuisset.

Scriptere iidem Legati Tridentini Pontifici,

N

tifici,

XIII.
Legati
Cæsaris
argumenta diluere
conantur.

tifici, vehementer se undique angustiis premi, expectandum reditum ex Aula Cæsarea Cardinalis Farnesii, si in tanta rerum caligine, qua lux non affulgeret. Angebantur enim gravi metu, ne quid comitiis Religioni noxium pro conciliandis Cæsari Lutheranis constitueretur.

XIV.

Affulsit ea lux feliciter, etenim Cæsar mentem suam Cardinali Farnesio aperuit, contrahi ad se exercitum, ut Protestantes cogeret ad morem concilio gerendum, si illos humanioribus officiis flectere non posset, ut ejus legibus se subicerent: felici hoc nuntio allato, tum Pontifex, tum Legati Tridenti maximo gaudio delibuti, judicaverunt differendam adhuc prudenter concilii congregandi celebrationem; nec non Catholici Principes sincera Pontificis mente cognita recreati Spirensi decreto jam ante edito se opposuere: Lutherani vero non movere arma, cum non inchoaretur concilium; eaque occasione sequestra pax missa Oratore Gerardo Wlruvicho inter eas temporis moras cum Turca conciliata est; cum ardente bello Turcico, nec Concilium celebrari, nec Lutheranus furor compefci potuisset. Ex his refellas Petrum Soavium dum fingit Cardinalem Farnesium missum ad Cæsarem, ut illum a petendo Concilio abduceret.

Surius in
comm.

XV.

Pervenere proximo tempore Tridentum plures Episcopi, atque insignes Theologi, ac inter alios Theodoricus Rajus Juris utriusque Doctor, ab Alberto Moguntino Archiepiscopo Cardinale Procuratore missus, qui cum accepisset promulgatum a Pontifice edictum, ne Episcopi Procuratores mitterent, exarsit in iras; sed monitus est, eo decreto Moguntinum non obstringi, cum justa causa distineretur, Pontificemque de ea re factum iri certiore. Ex Italia plures accessere, & ex Regno Neapolitano quatuor illi ante delecti, non tamen procuratorias aliorum Episcoporum literas attulerunt. Rex Galliarum Episcopos, & Theologos scientiarum laude conspicuos misit. Cumque Regum corda sint in manu Dei, ita divina providentia Imperatoris, & Ferdinandi Regis animos inflexit, ut qui antea obstiterant inchoando Concilio, jam institerint, ut quantocyus aperiretur; cumque vehementius urgerent Ferdinandi Oratores, ut mandata de ea re coram Patribus promulgarentur, respondere Legati expectandum, ut Mendozius Orator Cæsareus Venetiis Tridentum rediret, ut summo omnium consensu res perficeretur, illique a Cardinale Tridentino persuasi acquiescere.

XVI.

Rex autem Lusitaniæ, cum conceptam

contra Pontificem indignationem inani de causa deposuisset, certiorque factus fuisset, Pontificem non solum Concilium indixisse, sed etiam Legatos misisse Tridentum, letissimis officiis refertam epistolam illi scripsit.

Sanctissimo in Christo Patri, & Beatissimo Domino Paulo III. Divina Providentia Papa, & devotus, & obedientissimus Sanctitatis suæ filius Joannes III. Dei gratia Portugallie, & Algarbiorum Rex cirra, & ultra Mare in Africa, Dominus Guineæ, navigationis, expeditionis, & commercii Æthiopiæ, Arabiæ, Persidæ, & Indiæ humillimum sanctorum pedum osculum mittit.

Et si nemini unquam dubium, aut obscurum fuit, Beatissime Pater, nullum tui Sanctissimi Pontificatus tempus a Consiliis tuenda Christiana Religione, constituendaque inter Principes amicitiæ abhorruisse; nulla tamen res conceptam de Sanctitate tua opinionem æque, & Ecumenici Concilii indictio confirmavit: quod bene, feliciter cessurum universo populo Christiano facile sibi persuaserit, qui Divini Nominis primum, cui ejus auctoritas innititur, majestatem, deinde Sanctitatis suæ in eo denuntiando constantiam perspexerit: quique postremo ad eas artes animo re, & cogitatione converterit, quibus severissimus humani generis hostis omnes aditus, qui ad Sacrosancti Concilii celebrationem patere videbantur, superioribus annis obstruxit; nec enim ille tam studiose id oppugnasset, nisi jacentem, afflictamque Christianam Rempublicam excitari posse ea via prævidisset, aut Sanctitas tua animi contentionem in agendo rarius Populi Christiani conventu adhibuisset, nisi constanter sperasset fore, ut moribus pristinae severitati restituta, omnibusque idem de orthodoxa fide sentientibus, facile non modo hostium vim repellere, sed etiam priorum temporum calamitate amissa recipere, & vindicare possemus, quæ si aliquando singula tantum habere momenti visa sunt, ut agi de illis nisi frequentissimo Populi Christiani concursu pro dignitate non posset, quid nos de Sanctitate tua cogitare par est, quam tot, & tam graves causæ ad promulgandum Ecumenicum impulerunt, præsertim veteri Christiana Reipublica disciplina ita collapsa, & in tantam perturbationem adducta, ut etiam si nullus vel Hæreticorum seditiones, vel hostium incursiones pertimesceret, ad colligendas tamen antiquæ sinceritatis reliquias convenire omnes oportuerit, & suo quemque loco sententiam dicere; nam cum labefacti mores Hæreticorum improbitati, & hostium victoriæ aditum pate-

Ext. in Arch. Vat. Conc. 10.8. fig. num. 3195. p. 32. MS. Arch. Vat. fig. n. 3232. p. 92. MS. Francisci Car. Barb. fig. 1805. p. 87.

Rex Lusitaniæ Pontifici literas gratulatorias scripsit.

fecerunt, ea sane parte diligenter constituta, & qui a fidei Catholica veritate defecerunt, requiescent, & qui Christianam Religionem oppugnant, Dei Optimi Maximi potentia opprimantur, quam, ut si facilem habuerimus, victoriam, pacem, otium, summa denique omnia nobis spondere possumus? Ita eo irritato, & offenso, non video quid in nostris copiis sit reliquum, in quo spem figere debeamus, quod si ubi nec ab exteris Nationibus ulum grave, & periculosum bellum immineret, nec intestinis factionibus esset convulsa, & jactata nostra Respublica Christiana, tamen Religionis in te fuit ad conciliandum animorum charitatem Sacrosancto Concilio locum, tempusque a Sanctitate tua præscribi, si ulla promovenda Christiana pietatis ratio haberetur, si quem augeret dolor, quem de tot animarum, Provinciarumque jacturis omnes capere oportebat, transacta jam dudum res esset, cum Sanctitas tua tanto Concilio rite celebrandi studio esset inflammata, ut multis ab hinc annis nos ad id hortari, & incitare nunquam destiterit, quam animi propensionem Sanctitas tua in medio bellorum tumultu prætulit, nunc pace tandem aliquando facta, & armis in angustiore Reipublice partem contractis, in animum induco, nullam difficultatis speciem tantam obici posse, quæ vel eximum Sanctitatis tuæ ardorem, vel conatum restringere possit, cui nos non solum morem gerere decet, sed etiam gratias Deo, quantas maximas mens nostra concipere potest, agere: cuius nutu effectum est, ut in edicendo Concilio nunquam Sanctitatis tuæ industria languesceret.

Nec vero diffido quin qui animo vigorem dedit, incolumem etiam Sanctitatis tuæ valetudinem tueatur, & quod sapienter exorsa est, cum summa etiam Divini, & tui Nominis gloria fortiter ad extremum perducatur: facile porro adducor, ut credam omnes muneris sui partes Sanctitatem tuam diligenter acturam, tum quia captato rores frustra tempori nollet deesse, tum quia minime deceat Sanctitatem tuam id inchoatum relinquere, quod ut inchoaret, nullam sibi recusandam molestiam, nullum non subeundum laborem, nullam honestam conditionem repudiandam judicavit. Neque sane jam multum valeant ad interrumpendum Sacri Concilii cursum, quum ejus initium impedire multa non poterunt, & si modo Sanctitas tua ab eo, quod instituit, non decedet, quod Deo Optimo Maximo auctore, capit, eodem egregium conatum jurante prosequetur: qui, ut quod maxime obtare videbatur, divinitus submovit, ita proposito omnibus Sanctitatis Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

tua saluberrimo exemplo, & longe, lateque Sacri Concilii diffuso splendore, si quorum nondum satis est confirmata voluntas, & perspecta, eos paulatim ad colendum Ecclesie Catholice nomen, & ad frequentiore Ecumenici Concilii celebratorem adducet.

Quamobrem supplex ipse Sedis Apostolice filius Sanctitatem tuam oro, atque obsecro, quam modestissime possum, ut ad omnem se difficultatem confirmet, ne animum contrahat, ac remittat: quod licet sua sponte facturam Sanctitatem tuam existimem, vis tamen amoris, & observantia mea, rei etiam magnitudo efficit, ut a Sanctitate tua id perere, atque obsecrare non dubitem. Ceterum cum Legatos meos, & quos illius Concilii participes, sociosque destinavi, minori celeritate, quam vellem, viderem se ad iter componere, ne ulla esse in me mora videretur, ut ad id, quod Sanctitas sua tantopere vult, efficerem, delegi ex eo numero viros bonos, & eruditos Fr. Georgium a S. Jacobo, Fr. Hieronymum ab Oleastro, Fr. Gasparem a Regibus sacrarum literarum Professores, qui ad Sanctitatem tuam celerius mea mandata perferrent, & quid de sacro Concilio peragendo sentirent, accurate responderent: quibus ut fidem habeas hac de re tota, enixe peto Beatissime Pater; Christus Optimus Maximus diu tueatur incolumem Sanctitatem tuam, Pater Sanctissime, & Beatissime Domine, ad sui Nominis laudem, & gloriam. Datum Eboræ xx. die Junii anno humanæ salutis MDXLV.

Accepta sunt gratissimo animo a Pontifice Lusitani Regis officia, & quanto animi ardore in illud opus sanctissimum incumberet, significatum est. De prosecutione concilii inferius denuo agemus.

Modo progressum Dietæ Wormatiensis videamus. Cum igitur Pontifex timeret, ne Protestantes de Religione tractare velent, Ferdinandum Bohemiæ, & Romanorum Regem sacris monitis instruxit, ut ea omnia, quæ ad Religionem spectarent, referenda ad Concilium Ecumenicum curaret, ad quæ promovenda Fabium Mignanellum Internuntium ad eum misit.

Regi Romanorum, &c. Charissime. Cum Venerabili fratre Hieronymo Verallo Archiepiscopo Rossanensi, quo Nuntio apud Serenitatem tuam utebamur ad Majestatem Serenissimi Cæsaris fratris tui per nos destinato, nunc apud te Nuntio nostro careamus, nos pro benevolentia, quam singularem, ac paternam erga Serenitatem tuam merito gerimus,

Paul. III. lib. brev. an. 11. p. 368.

XVII.

Nuntium apud te continuant, prout semper consuevimus, habere volentes, qui nostra, & Apostolica Sedis negotia iugiter cum tua Majestate tractet, & exequatur, elegimus Venerabilem fratrem Fabium Mignanellum Episcopum Lucerinum Prælatum nostrum domesticum latorem, presentium, singulari doctrina, prudentia, & integritate præditum, cuius opera in aliis legationibus etiam apud Serenitatem tuam, & multis arduis rebus usi sumus, eum itaque cum Dei nomine ad Serenitatem tuam Nuntium nostrum, & huius Sanctæ Sedis destinantes, Serenitatem tuam hortamur, & requirimus in Domino, ut pro sua erga nos, & dictam Sedem reverentia, eundem Fabium Episcopum Nuntium solita, qua ceteros Nuntios humanitate, & benignitate excipere, fidei quoque ejus verbis tam nunc, quam quorieste nostro nomine alloquetur, haud minorem præbere velis, quam si nos ipsi præsentem Majestatem tuam alloqueremur, & quoniam existimamus eandem Serenitatem tuam in Wormatiensi conventu pro sumaxima, ac Regia auctoritate adfuturam, hortamur, & in Domino requirimus eandem Serenitatem tuam, ut causam Religionis solito favore prosequens, si quid de ea in ipso conventu Wormatiensi proponi contigerit, velis curare, & efficere, ut id totum ad Universale Concilium, quod Tridenti denuo indictum, & jam omnibus expositum est, remittatur, sicut omni jure debitum est, id erit consuetudine tua, atque officio præstantissimi Regis dignum, & Deo Omnipotenti gratissimum. Dat. Romæ XII. Martii MDXLV. anno XI.

Res Religionis non tractentur in conventu Wormatiensi, sed in Concilio.

XVIII. Religionis causa ad Concilium referatur. Ibid. p. 280. Paul. III. lib. brev. ann. 11. p. 296.

Ibid. pag. 258. Ibid. pag. 256. Ibid. pag. 257.

Jussus etiam est Fabius Mignanellus Internuntius Pontificis proficisci ad Cæsarem, ut illum admoneret; ut si quid de Religionis diffidio in conventu Wormatiensi proponeretur, id ad Concilium Tridentinum referendum curaret. Monitus eodem tempore est a Pontifice Granuellanus, qui adversa valetudine implicito Cæsare ad conventum Wormatiensem præmissus fuerat, ut qua auctoritate florebat apud Cæsarem, causam Religionis in eo conventu tuendam susciperet, controversiasque fidei ad Concilium Tridenti indictum referendas curaret. Præmoniti quoque Sancti Petri ad Vincula Cardinalis, idemque Moguntinus Archiepiscopus, Joannes Ludovicus Trevirensis, Otho Cardinalis Augustanus, ne quid de Religione decerni a Wormatiensibus comitiis paterentur: sed ad Concilium Tridentinum referendum contenderent; inter alios vero Moguntinum, & Trevirenses Septemviro in-

stitisse vehementer adversus Protestantes, Religionis causam ad indictum Concilium referendam esse refert Franciscus Belcarius.

Celebrari cœperant Wormatiæ comitia Principum Germaniæ absente Cæsare, cum podagra impeditus esset, quare Ferdinandus Rex habita oratione coacti conventus causas exposuit, præcipuas quæ fuere gravissimæ: prima, ut pacatis pristinis diffidiis Religio vera in sua dignitate constitueretur: secunda, ut communi consensu bellum adversus Turcam conjunctis socialibus armis decerneretur; ea de causa Imperatorem pacem composuisse cum Galliæ Rege, qui Episcopos ad Concilium Tridentinum missurus esset, atque auxiliares copias adversus Turcam spondidisset: congregari jam Concilium Tridenti, ac se una cum Imperatore Oratores ad illud decrevisse, atque adeo causa Religionis Concilio Tridentino permessa, de bello Turcico proferocissimis hostibus a Germanorum cervicibus propulsandis in eodem Wormatiensi conventu agendum esse.

Assensere Catholici Principes propositis rebus in Regia oratione: at Protestantes in hæresi impia confirmati dissensere; moliebantur enim in conventu maxima ex parte ex Laicis, vel Hæreticis coacto quoddam Religionis monstrum, contulare, cum jam ante omnia comitia, quæ de Religione egerant, rei Catholica maxima damna attulissent. Quare obtulit supplicem libellum Regi Romanorum Mignanellus Pontificis Internuntius Wormatiæ vigesima sexta April. MDXLV. consignatum, quo exposuit: a multis iam annis in omnibus Ordinum Imperii cæribus Lutheranas res auferri, ac confirmari, eos enim, quæ ipsis conceduntur avidissime arripere, acerbèque exigere, & ea, quæ vi rationis spondeant, per summam perfidiam non servare, remque Catholicam prostrigare, atque hætenus prætexi solitas causas tolerare eorum insolentiæ, belli Turcici terrorem, discordiam Principum, ac Concilii Ecumenici inanem expectationem, jam vero Principes mutua pace, conciliatos, Concilium indictum congregari, nullum imminere Turcicum terrorem, atque adeo rogavit, ne Regia Majestas fidei, & libertatis syngrapham concederet Lutheranis, qui eam eblandiri niterentur, ut procaciter illuderent Concilio, nec aliam formulam verborum conceptam traderet, quam eam, quæ Concilii syngrapha concepta foret, constare enim de Protestantium animo, in idque ipsos imitti, ut si decretis Concilii non paruerint, ad ea amplectenda, obsequiumque Cæsaris armis cogi

L. 24 n. 9.

XIX.

MS. Francisci Cord. Barberini p. 132. Nuntius Mignanellus pro Religione contra Protestantem loquitur in Dieta Wormatiensi.

cogi non possint, demumque preces addidit, ut Pontificis, Conciliique auctoritatem assereret. Wormatiæ vigesima sexta Aprilis MDXLV. Vigesima octava Aprilis Protestantes propositioni Ferdinandi sua responsa obtulerunt, confertaque erant solitis infulsiis rationibus, & impiissimis næniis, ne Concilio obtemperarent.

Responsi dati XXVIII. Aprilis MDXLV. a Protestantibus, summa, dictata a Senatoribus Principis Catholicis.

XX. MS. Francisci Car. Barber. sig. 2678. p. 130. Ex litera Magnanelli Internuntii 10. Martii Illustoria responsio.

Respondere Status Confessionis, Augustanæ, in Recessu Spirensi promissum fuisse Concilium universale, liberum, Christianum, idest Lutheranum celebrandum in Germania, non vero Papisticum, & patriale, ut Tridentinum.

Licet aliæ Nationes se submittant iudicio Concilii Papistici, non tamen ipsos vellet, nec posse, quod suspectus sit ipsis locus, suspecti Præsides, suspecta decreta in eo condenda.

Qui intersint illi Concilio iurejurando obstringi Pontifici, atque adeo ipsorum esse adversarios, nec propterea assentiri illi posse; non celebrari secundum purum Dei verbum, nec secundum morem veteris, veræ, & Apostolicæ Ecclesiæ, secundum quem omne Concilium celebrari debet, atque adeo illi non consensuros, ut contrario animarum saluti, ac confessioni Augustanæ, adherenti rei politicæ, cum illi qui celebraturi sunt illud Concilium, sacramento sint obstricti Pontifici, atque proclives ad tuendam ejus doctrinam, Constitutiones propterea, & decreta posse condere conformia juri Papistico, at non purissimo verbo Dei, contra sponsonem decreti Spirensis, atque adeo rogari a se Regiam Majestatem, Cæsaresque Administratos, ut si quid contrarium decerneretur in Papistico Concilio Tridentino, non dissolveretur pax in Recessu Spirensi, sed potius perduraret usque ad Christianam compositionem in Nationali Congregatione, seu Dieta Imperiali a Germanica Natione fienda vi, & tenore antedicti Spirensis Reffusus.

Quod ad articulum de iustitia, & Pace quia edita, Wormatiense, & Augustanum subiciunt Status Confessionis Augustanæ panis contentis in privilegio pacis publicæ, ac secundum leges declarantur Hæretici, adcoque bello petendi; propterea in Recessu Spirensi extorsere, ut pax iis concederetur, polliciti enim erant contra Turcam arma subsidiaria ea tantum lege ne causa Religionis molestia ipsis exhiberetur.

Addidere se id agere adactos necessitate pro bono publico Germanicæ Nationis, ac vera antiqua, & orthodoxa Religione afferenda.

Agit etiam de his comitiis Wormatiensibus Jo. Cocleus, & hæc refert.

Hoc anno indictus ac celebratus est Wormatiæ conventus Imperialis, qui promissus fuerat in Recessu Spirensi, & constitutus in diem primum Octobris prioris anni. Itaque Cæsar ad eum diem suos iussit ibi comparere Commissarios. Ceteri tardius advenerunt. Rex Romanorum mense Decembri: Cæsar infirmitate corporali præpeditus longe tardius advenit. Ex Principibus autem Electoribus unus dumtaxat, personaliter comparuit Illustissimus Comes Palatinus Rheni, & Dux Bavarie Fredericus; ceteri miserunt suos Oratores. Minus igitur frequens, ac celebris fuit iste conventus, quam fuit Spirensis, licet satis celebris fuerit ex Cæsaris, Regisque personali præsentia, ubi & Reverendissimus Dominus Episcopus Augustensis Otho Cardinalitia dignitate, ac amplitudine sublimitatis insigniorem eo honore conventum illum reddidit: protractus autem est iste conventus usque in mensem Augusti, cuius die 4. datus est publicus Recessus, in quo propter paucitatem Principum, & Statuum, qui in propriis personis adfuerunt, majores, & graviores cause, de quibus tractatum fuit, non sunt definitæ, sed suspensæ, atque in alium conventum remissæ, quem Cæsar constituit Ratisbonæ celebrandum die festo Epiphaniæ, seu Trium Regum, ad quem omnes Principes, & Status personaliter [excepta causa infirmitatis] convenire debeant. Refert Belcarius, mississe ad hos conventus Wormatienses Gallorum Regem suos Oratores, atque eorum opera verbis piissimis Protestantes Principes esse cohortatum, ut cum ipse suas lites, cum Cæsare pace confecta, diremisset, suas etiam ipsi de Religione controversias componerent, atque ad Concilii Ecumenici Tridentini sententiam referrent, ut Christiana Respublica, extinctis omnibus diffidiis, publica pace frueretur. Verum Lutheranos sana hæc consilia respuisse, atque in pervicacia obduruisse confirmat Surius, eosdem disertissimis verbis pernegasse se parituros Concilio Ecumenico: ex quo patuit eos malis artibus toties postulasse Concilium Ecumenicum ad obvelandam eo mendacio impietatem. In hoc (inquit) Wormatiensi conventu inter alia, Protestantium Legati palam restati sunt, se Concilium Tridentinum, quod Pontifex indixerat, pro legitimo non agnoscere. Et ea fuit facillima ratio omnia ejus Concilii decreta elevandi, & negligendi: si sic liceat subditis quibuslibet Principum suorum decreta pro legitimis non agnoscere, nimirum brevi

XXI.

Joann. Cocleus in Actis & scriptis Lutheri.

Belcar. l. 22.

Belcar. l. 24. n. 9.

Sur. in comm. hæc anno.

brevi pulcherrimum habebimus in Republicarum ordinem, & tranquillitatem, sed hæc ab Ecclesiasticis suis Protestantium Ordines hauserant. Verum hoc illius amplissima Synodi auctoritati nihil penitus ponderis detraxit, atque ita videre licuit, quam ex animo tot superioribus comitiis, illi Ecclesiasticæ suis Magistratibus suassissent, ut Œcumenicam Synodum pererent.

Cum vero repudiarent procacissime Concilium Œcumenicum, postulabant privatam colloquium; quod Cæsar concessit, ut constat ex sequenti Recessu hujus Wormatiensis Dietæ.

XXII.
MS. Car.
Francisci
Barb. sig.
2678. p.
139.
Recessus
Wormatiensis
Dietæ an.
1545.

Carolus, &c. Notum facimus universis, posteaquam in proximis comitiis Spirensibus, propter multas urgentes, & graves causas, generalem Dietam die prima Octobris præteriti anni hic in nostram, & Imperii Civitatem Wormatiam promulgavimus, & instituimus, (Et infra) arduis rationibus moti, istam Dietam protraximus, & alio transulimus illam per præsentem ad festum Trium Regum proxime futurum, in nostram, & Imperii Civitatem Ratisbonam vulgo Regensburg, ita ut Electores Principes, & ceteri Ordines Imperii, intuitu gravium, & arduorum negotiorum Imperii, ad diem præscriptum in propria persona Ratisbonæ compareant: hi vero, qui mala valetudine impediti comparere nequeunt, necnon libera Civitates Imperii suos Legatos, & Mandatarios cum sufficienti mandato sine ulla dilatione provideant, ita ut communia Imperii negotia, præsertim vero illa puncta, & Articuli, qui in præsentem Dietam debuisse expediri, perfecte consultari, concludi, & decreta ad efficacem effectum perducere possint. Nos quoque omnino proposuimus ad ipsam Dietam, Divina gratia non adversante, nos conferre, omniaque hæc cum consilio Ordinum Imperii, cum conservatione pacis, tranquillitatis, concordia, & iustitiæ in Sacro Imperio commode spectare possunt.

Quoniam autem favoroso, & paterno ducti affectu erga sacrum Imperium Germanicæ Nationis nihil magis cupimus, & optamus, quam ut dissidium Religionis componatur, & ad Christianam concordiam, & intellectum redigatur, fuimus quidem, & sumus tanquam Imperator Christianus, & Defensor nostræ salutiferæ fidei, intuitu nostri officii, & promissionis favorose factæ multum inclinati hanc discordiam Religionis præsentem hac Dietam ad Christianam unionem ducere, sed omnibus Statibus Imperii satis, superque est cognitum, quam graves, & urgente rationes fuerint in causa, quominus hæc compositio nunc temporis commode

fieri potuerit. Ut ergo hanc pernecessariam compositionem, Deo gratiam dante, bono aliquo ordine, adjuvare, & in effectum ducere adhuc valeamus, ex æquo, & bono visum nobis fuit, ad promovendum huiusmodi concordiam denuo concedere Christianum colloquium, quod permittimus pacis Viris, iisque probis, piis, doctis, bonæ conscientia, pacificis, habentibus præ oculis pacem, & tranquillitatem: ita quod nos tanquam caput, unum aut plures ordinabimus Præsidentes, necnon quatuor Colloquutores, toridemque Adjuutores Catholicæ Religionis [ita ut similiter faciant Status Confessionis Augustana, elegantique quatuor Colloquutores, toridemque Auditores, & quos habere velint intra XV. Septembris nominent, & præfati Præsidentes, Colloquutores, & Auditores in festo Sancti Andrea, qui est ultimus dies Novembris, Ratisbonæ constant, negotium ibi, & discordantia puncta Christianæ fidei in nomine Domini aggrediantur, & insuper, quantum possibile erit, pacifice, & Christiane componant; solummodo respicientes, quæ sint Sacra Scripturæ consentanea, & ad tollendos abusos servare possunt: quin & sine aliquo impedimento, & obstaculo habebunt respectum ad honorem Dei Optimi Maximi, veram Christianam unionem, & reformationem Ecclesiæ. Super hoc jam attinget, & debent nobiscum omnibus Ordinibus Imperii in futura Dieta referre, & copiosam dare notitiam omnium, quæ inter ipsos sunt acta, & colloquia, ut nos deinceps cum cæteris Statibus possimus, super Articulis, quibus se colloquentes concordarunt, vel non, amplius nos concordare facere, deliberare, & penitus ponderare, quod in huiusmodi rebus tractandum sit, quo omnia negotia, prout necessitas requirit, ad amicabilem, Christianam, & perfectam unionem, & compositionem dirigantur, quod adjuvare ex officio debito favore, & paterne prompti sumus. Ut itaque per Sacrum Imperium Germanicæ Nationis, pax, tranquillitas, & iustitia commodus, & tutius conserventur, volumus, ut publica pax antea erecta, & publicata, necnon cæteræ pacis conditiones, & decreta Imperialia, prout Imperii Ordines, ubique ea acceperunt, aut nos ex officio nostro hucusque ordinavimus, per præsentem sint renovata, & confirmata. Universis præterea, & singulis tam summis, quam infimis Statibus Imperii, cuiusque sint dignitatis, & conditionis, renore præsentium injungimus, ut hæc in omnibus suis punctis, & Articulis firmiter summo cum studio conservent, unusque alium contra supra scripta, nec premar, nec gravet sub

pæ-

pæna in huiusmodi decretis contenta: Multis interjectis de expeditione in Turcas comparanda, cogendoque auro subsidario addit.

Hæc omnia supradicta nos tanquam Imperator spectantes, promittimus, & pollicemur firma, & rata habituros, nihil contra id inchoaturos, aut permissuros, ut aliquid nostro nomine, quod his contrarium sit intenteretur, in cuius fidem, & testimonium nostri sigilli Imperialis appensione, muniri facimus.

Huius decreto non modo Catholici Ordines, verum etiam Confessione Augustanae adducti assenserunt.

XXIII.

Perculit illud decretum Catholicos magno dolore ac perturbatione, cum arcana mentis Cæsareæ ignavi suspicarentur Cæsarem ad Lutheranas partes deflectere, quia religionis causam non retulisset ad Concilium, sed in Conventu Germanico ad universam Ecclesiam spectantes controversias dirimendas promulgasset, adeo ut Tridentini Præsules in eum gravissimas querelas effunderent, quos Legati Apostolici consilii Cæsarei arcani participes facti docuere Cæsarem hac una spe detinuisse Protestantium Principum animos, ne importuno admodum tempore civile bellum conflagrarent, antequam validus exercitus prois comprimendis comparatus esset; atque ea de causa Andelorum fidem Administrum a Cæsare ad Pontificem transmissum ut certior faceret, nolle se inique Protestantium voluntati obsecundare: vehementissime enim depõeabant, ne Concilio Tridentino subiici cogentur, ne profutende hæreses libertas adimeretur, ne raptâ Ecclesiastica bona etiam post comitia Ratisbonensia ab eis repererentur; eos vero tantummodo inani conventus expectatione lactari, ut felicitas ad officium redigi possent, nec ullum damnum Religioni aliarum iri: tum multis verborum officiis ac singulari observantia signis Pontificiam auctoritatem assertum iri Cæsar pollicetur: de exauthorando etiam Pontificia decretoria sententia Archiepiscopo Colonienfitegit, cum Hæreticam impietatem amplectens Protestantium potentiam pertinaciamque auxisset, tum addidit, ut si Concilium aperiendum foret, certior fieret a Pontifice, ut se Wormatia subduceret, ne importunis Lutheranorum precibus, & querelis divexaretur.

His acceptis respondit Pontifex, expeditionem brevioris tempore fluxu comparari posse, nec se submittere auxiliis defuturum: verum si Cæsareæ Majestati in bellicis rebus exercitatissima, & prudentie laude spectatissime aliter visum esset, cui utpote in Germania agenti, om-

nia locorum temporumque pro re gerenda commoda exploratiora forent, se illius iudicio expeditionem totam commendare, ac promissa auxilia celerrime atque alacriter collaturum. Ita Andelorus ob conceptam a Pontificia Sanctitate de Cæsarea virtute opinionem, & Pontificis in promittendis auxiliis promptam alacritatem gaudio ingenti delibutus Roma discessit.

Quod ad Concilii res attinet, ostendit Pontifex, se antea Cæsareis consiliis, monitisque ac placitis obsecundasse, iam vero differre ulterius non posse, ne inchoaretur Concilium, nisi in se gravem culpam susciperet, famamque Concilii labefactaret: de modo vero procedendi in Concilio addidit, eam moderationem adhibendum iri, ut nullum Religionis causæ, nec meditatae expeditioni impedimentum obiceretur. Sciepsit vero Mense Julio Cardinalis Farnesius Nuntio Verallo, via unquam fieri posse, ut in Concilio dogmatum Fidei pertractatio differatur, cum hæc præcipua congregandi Concilii causa extiterit, ut in Diplomate conceptis verbis expressum est, semper is mos servatus sit a Concilio, ut ante omnia Fidei controversiæ discutiantur, nec a suscepto eo more discedendum sit, quæ dedita occasione insinuare poterit: tum etiam addidit, quod si credatur Protestantes in officio facilius ea indulgentia contineri posse, Pontificiam Sanctitatem contrarium sentire, & arguere ex præteritis eorum gestis: non tanta insolentia vel in Catholicos, vel in alios grassaturos, si res ipsorum commode non verratur: si enim concilium eorum causa consuetum agendi modum commutaret, obsolesceret illius fama, adversarii que magis consueto more insolerent, & Catholicorum virtus emarcesceret: ceterum Cæsareæ voluntatis, quoad fieri poterit, rationem habitum iri.

Quod vero spectat ad Catholicos idoneis subsidiis confirmandos, si a Lutheranis divexentur; censet sua Sanctitas ut Cæsar in Germania hæreat in loco commodiore vicino Belgio, in quo & exorientes motus comescere, atque ad futuram expeditionem se comparare possent, ac Sanctitati sue, Italiæque vicinior foret, denique quicumque casus sequatur, Pontificem tuendis Catholicis, nunquam defuturum, & hæc Cæsari nitide, & eleganter significet, quod vero Cæsareæ Majestas efflagitat, ut Pontifex æqui accipiat, colloquium Catholicos inter, & Lutheranos. miri, indicique novos Ordinum conventus, responsum est, hæc a Pontifice æqui bonique consuli, modo Cæsar pro suo flagrantissimo Religionis studio caveat, ne Ordinum decretum, aut colloquium fiat, quod Religioni damnum afferat, vel Pontificis, Sedisque

Apo-

Apostolica auctoritati; hisque rebus salvis, quod sibi conducere censuerit, agat.

De Archiepiscopo Colonienfi responsum est, iudicarium ordinem brevissimum ad eum exauthorandum exercitum iri, cum illius heresis, & perduellio sint conspicua, ut Casarea Majestas Pontificia adversus illum auctoritate uti possit, immo Pontificem, quantum sua attrinet, meditari, atque paratissimum esse ad severitatem eandem contra quemvis Electorem aut Principem ejusdem criminis affinem distringendam, necnon ad sancienda fœderis capita, & promissa complenda.

MS.
Francisc.
Cardin.
Barber.
fig. 2677.
p. 78.

Quod autem efflagitavit Casar præmoneri antequam aperiatur Concilium, illius votis morem gestum iri, maxime quod Administrari Casareo spondeant, dilationem eam, quindecim, vel sedecim dies non excessuram. At de damnato Episcopo Colonienfi inferius dicemus.

XXIV.

Modo ad narrandam Dietam Pofoniensem in Hungaria feliciter pro Religione Catholica asserenda celebratam sermo convertendus est.

Articuli conclusi in Dieta Pofonii MDXLV.

In primis, quoad negotium Religionis, omnes Status, & Ordines Regni una voce sentiunt, cultum Divinum, & Religionem ad pristinam normam esse redigendum, & hereses undique tollendas, juxta admonitionem Regie Majestatis.

Id autem recte fieri posse existimant, si in omnibus Ecclesiis, Prælati, sive sint Episcopi, sive Præpositi, sive Abbates, Viri Ecclesiastici, & doctrina præditi quamprimum constituantur, qui & ipsi doceant verbo, & exemplo gregem sibi commissum, & Vicarios, Ministrosque suos sibi subiectos eorum officium exercere faciant, mittantque sine mora in omnes partes Archidiaconos, Vicearchidiaconos, & alios, quorum interest, ad docendam plebem, quibus si ipsi forte sufficientes non sunt, Prædicatores bonos adjungant, ut ubique verus Religio, pristinusque Dei cultus restituatur. Parochos etiam in omnibus Villis, & Oppidis tales constituantur, qui veram doctrinam sapiant, & eam doceant, sacraque ministrent juxta ritum Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ. Idem etiam Prælati pro facultatibus ipsorum scholas erigant, in quibus bonæ literæ, & vera Religio doceantur, & sic in dies magis prava dogmata tollantur, & verus Religio repullulet, Prædicatoresque boni per Regnum dispergantur; Sacerdotes autem non creentur, nisi probata vitæ, ac doctrinæ Viri, & iis sacerdotia, Ecclesiasticaque beneficia conferantur, ipsi autem Prælati penes Ecclesias ipsorum jugiter re-

sident, ut unusque sive Prælatus, sive alius Vir Ecclesiasticus unum tantum beneficium possideat, non plura.

Si quis Prælatus publicis muneribus occupatus penes Ecclesiam residere non possit, Vicarium Virum sufficientem, & Ecclesiasticum loco suo continue teneat penes Ecclesiam. Ut autem facilius, & citius boni Viri per Regnum dispergantur, dignetur Majestas Regia, iis, qui in Gymnasio bonis literis operam dant, gratiose providere, ita ut studia ipsorum continuare, & perficere possint. Interea ut Prælati omnes modo præmissis, officio ipsorum possint omni ex parte satisfacere, videntur omnia bona, & quocumque nomine vocentur proventus, & Decimæ, item Abbatiæ, aliaque omnia beneficia, quæ per Laicos possidentur, quæque a Majestate sua Regia ad beneplacitum, vel ad tempus jam occultum inscripta sunt, vel probata de facto, & sine titulo occupantur, de manibus quorumcumque de facto liberanda esse, iis restituenda, ad quos spectant; si quæ autem beneficia hujusmodi vacarent, Majestas Regia personis idoneis conferat, super bonis autem, & proventibus Episcopatus Jauriensis, & aliis similiter jam inscriptis, Majestas sua, quemadmodum gratiose obtulit, dignetur tractatus fieri curare, quibus tractatibus ea bona, ac proventus, quo facilius poterit, de manibus eorum, penes quos sunt, liberentur.

Et quoniam Episcopatus fere omnes, qui sub ditione Regie Majestatis sunt, in iis disturbis, magna ex parte bonis, & proventibus ipsorum spoliati sunt, adeo ut vix quotidiani sumptus Episcopis suppetant, nedum Arces ipsorum finitimas conservare possint, supplicent Ordines, & Status Regie Majestatis, ut sua Majestas instet, & efficiat, & apud Sanctiss. D. N. id quod etiam Ordines, & Status publico nomine facturi sunt, quo Sanctitas sua confirmationes Episcoporum nondum consecratorum gratis concedat, auctoritatemque insuper gratis tribuat aliquibus ex eis consecrandis hic in Regno Suffraganeis, ut sint, qui Ordines impartiantur, nam & antea Suffraganeorum inopia multis in locis magnus defectus Clericorum, & Sacerdotum in Regno accidit.

Præterea, cum hæctenus multis in locis ex licentia multorum Dominorum, & Nobilium homines idiotæ, & plerumque mechanici, & alii Prædicatores officio fungi veriti non sint, videtur Ordinibus, & Statibus Regni, ut Prædicatores, Vicarii, Archidiaconi, Vicearchidiaconi, & alii qui modo supradicto ad reformationem Religionis per Prælatos emittentur, diligenter istos tales prohibere, & ad pristinam, ve-

ram-

ramque Religionem redigere curent: qui si respicere nollent, tunc de bonis illis eiiciantur, vel ex merito puniantur. Domini autem terrestres non solum id non impediunt, sed ipsos Prædicatores, & alios Ministros verbi Dei per Prælatos emissos juvent omnibus modis ad exercendum officium ipsorum, si quis ex eis aliter facere intelligatur, ad primam requisitionem Regie Majestatis, vel in ejus absentia Domini Locumtenentis personaliter, vel per Procuratorem comparere teneatur, & jure convictus ex merito puniatur.

Anabaptistas, & Sacramentarios juxta admonitionem Regie Majestatis, si qui adhuc in Regno supersunt, procul expellendos esse de omnibus locis, Ordines, & Status Regni statuerunt, nec amplius illos, aut quempiam illorum intra Regni fines esse recipiendos.

Præterea bona, & proventus Monasteriorum, ac Claustrorum, ac Capitulorum, desertorum excepto Belausar, & ejus pertinentiis, quas Majestas Regia durante beneplacito suo Francisco Thaltii ad sustentationem ejus concessit, ad alendos doctos Parochos, & verbi Dei sinceris Prædicatores, qui populum in vereri orthodoxa vera, Catholicaque fide, & Religione confirmare, & si quis ab ea desciverit in hoc Regno, ad eam reducere studeant, necnon ad institutionem, & erectionem Scholarum particularium, earumdemque Magistrorum, qui docti, probi, & honesti sint, interventionem, & denique bonæ spei, & indolis juvenum, & adolescentum, ut bonis literis operam dare possint, promotionem, & auxilium applicentur, & convertantur, quo tali ratione boni, & docti viri alantur, & nutriantur. Ad hæc autem præmissa rite, & ordine exequenda, proventusque prædictos in præmissum usum fidelium convertendos quilibet Prælatus sub sua Diocesi curam gerere teneatur, & ubi opus fuerit Majestati Regie de administratione hujusmodi rationem reddat.

XXV.

Supplicent Ordines, & Status Regni Majestati Regie Domino eorum clementissimo, ut Majestas sua, tum sua, tum Sacra Casaræ Majestatis auctoritate agant apud Sanctissimum D. N. quo Sanctitas sua generale Concilium pro complandis omnibus differentiis, vanisque opinionibus de Religione, sine daturiori mora celebrare dignetur: quod si Sanctitas sua id differret, Majestas Casaræ dignetur modum adhibere, ne celebratio Concilii diutius protrahatur.

Dum ansie Legati Apostolici, & Patres Tridentini expectarent Pontificium.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

imperium de aperiendo concilio, controversæ captum est, an concilium in commodiorem locum transferendum esset; averfa enim Imperatoris voluntas videbatur celebrando Tridenti Concilio, ac potius propendebat, ut in aliam Urbem, vel ipsam Romam transferretur: quare Interventio Verallo in Aula Casarea data sunt mandata, ut cum Lutherani aperte sint professi, se Tridentum non accessuros, prudenter exquirant a Casare, an equi & boni accipiat, ut ob Tridentinæ Urbis angustias, & incommoda, in ampliore commodioremque Urbem Concilium transferatur: quinimo Legati consulere Pontifici, ut, consentiente translationi Casare, primum inchoetur concilium, ac deinde translatio decernatur ob loci angustias; ne si primum indiceretur translatio, dilaberentur Patres in suas Dioceses, objecta omni celebrandi Concilii spe, & Christianus Orbis se inani expectatione itulsum opinaretur: si vero Casar transferri Concilium nolit, nec de Religione asserenda, damnandisque heresibus agi, concilium in servitute redactum iri: plures vero non deesse Concilii transferendi causas, magnam annonæ caritatem, loci angustiam, cæli asperitatem hyberno tempore; comitia Imperialia proxime celebranda, in quibus contraria concilio decernerentur, Lutheranos obfirmatam peremaciam, constituende sanctioris disciplina difficultatem, Pontificiæ Casaræque Majestatum absentiam.

XXVI.

Significaverunt etiam Pontifici Patres Tridentini, consensurum forte Casarem, ut inchoetur Concilium, sed intercessurum ne Religionis capita theologico certamine excutiantur, donec Hispaniæ, Galliæ, Lusitanæ, Poloniæ, & aliorum Regnorum Præsules ac Theologi Tridentum pervenerint, intermissaque heresum damnatione de restituendo tantum morum nitore ac splendore agatur; nec se Casaræ voluntati assensuros, ut ab eo colloquia vel conventus de sanctissimis Religionis capitibus cum Lutheranis agantur, & ipsi indicto congregatoque Concilio tanquam canes qui latrare nesciant, penitus obmutescant, abjectaque Concilii causa, frustra vitam, opes, labores, desertis propriis Ecclesiis profundant, animasque prodita divina causa, illufoque Orbe Christiano male perdant. Si vero Imperator velit rebus suis consulere, definita brevioris temporis circumscriptione, ut adversus Protestantes bellicum apparatus compareret, se equi accepturos, ut pro Concilii inobatione tempus extrahatur, nulla vero ratione se assensuros, ut stante indicto coactoque Tridenti Concilio, a Casare cum Lutheranis

O

per-

pertinacissimis, vel in colloquio, vel in conventu de Religionis rebus transigatur.

XXVII.

Dum hæc agitantur ancipiti animorum æstu ob implicitas gravissimas rerum difficultates, commode accessit ad Pontificem Vega Orator Cæsareus de Edicto Wormatiensi promulgato excusationis allaturus; atque Andalorii, qui nondum Roma discesserat, opera exaruit, ut Concilium Tridentinum nisi exacto mense Decembri aperiretur, nec in eo fidei dogmata tractarentur, sed de Ecclesiastica disciplina ad puriorem formam revocanda, moribusque solutioribus adstringendis ageretur; cui Pontifex proposuit, an Cæsar transferri Concilium vellet; cumque Orator negaret, se ulla de ea re mandata accepisse, Pontifex decreto primum Dandino Episcopo Cæsareo, sed eo morbo impedito, Marquini, qui erat a secretis Imperatori, opera Cæsarem qui jamdiu Tridentini Concilii principium, ac progressum retardarat, consuluit, an vellet Concilium Tridentino transferri.

XXVIII.

At Cæsar cum veritus esset, ne Germanorum odia ex ea re in se concitaret, assensit, ut Concilium Tridentini aperiretur, deditque imperia Mendozio Oratori apud Concilium decreto, ut mox Venetiis Tridentinum se conferret, at propterea Paulus Pontifex, qui vehementiori animi ardore flagitabat, ut Concilium Tridentinum celebraretur, decrevit habito VI. Novembris. Cardinalium Senatu, ut Concilium Tridentini XIII. Decembris presentis anni aperiretur, in quam diem tum Dominica tertia Adventus, dicta Gaudete, incidere. Interea Tridentinum Principum Oratores, & Episcopi accesserant, & quotidie accedebant, ut refert M. S. Vaticanæ Auctor.

XXIX. MS. Arch. Vat. fig. n. 3232. p. 64. ex eo ms. Fr. Cardin. Barb. p. 7.

VI. Augusti MDXLV. Reverendissimus D. Archiepiscopus Aquensis, & Episcopi Claromontanus, Rhedonensis, & Agathensis natione Galli, qui heri Tridentinum applicuerunt, vistarunt Reverendissimos, & Illustrissimos DD. Legatos, quibus nomine Regis Christianissimi salutem dixerunt, suæ Majestatis operam, & favorem in Concilii celebratione offerentes, &c. Grato, & benevolo animo excepti sunt, gratiaque Christianissimo Regi actæ. Ad dunt Acta de aliis Oratoribus a Ferdinando Rege Hungariæ, & Bohemiæ decretis.

Ext. in ms. Vat. Mandatum Regis Romanorum.

XXIX. Augusti Illustrissimus D. Franciscus a Castellato Orator Serenissimi Regis Romanorum comparuit coram Reverendissimis, & Illustrissimis DD. Legatis: quibus exhibuit mandatam Regium, in quo constituebantur Oratores ad Concilium sue Regiæ Majestatis nomine ipse D. a Castellato, Episcopus Passaviensis, Episcopus

Vienensis, D. Joannes Cochleus, & D. Antonius Queta: fuerunt excepti grato animo a Reverendissimis DD. Legatis, &c.

Paulus etiam dedit imperia omnibus Archiepiscopis, & Episcopis, qui Romæ versabantur, ut licet munera aliqua Curia exercerent, ad Concilium Tridentinum se conferrent, ut subjecta litera ostendunt.

Venerabili Fratri nostro Joanni Dominico Episcopo Oñensi S. R. E. Cardinali Tranenfi nuncupato: & in ejus absentia Venerabili Fratri nostro Joanni Petro Episcopo Albanensi ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali.

Paul. III. lib. brev. anno 11. p. 146. Episcopos ad Concilium Paulus mittit.

Venerabilis Frater noster salutem. Cum universale Concilium per nos Tridentini indictum propediem, Deo favente, aperiendum sit, inbique, sicut audire potuisti, cum Legatis nostris notabilis numerus Prælatorum etiam ex Gallia, & Hispania convenerit, nos etsi Prælati in Urbe existentibus, ut & ipsi illuc convenirent jam monitis, ob immoderatos proximæ ætatis fervores pepercimus, ne tam periculo tempore hoc iter arripere, tamen caloribus jam remissis, rem omnino urgere, neminemque Prælatorum eorumdem ulterius excusare decrevimus. Quamobrem volumus, ac tibi injungimus, ut adhibitis tecum cæteris Cardinalibus Collegis tuis, super negotio ipsius Concilii deputatis, omnibus, & singulis Archiepiscopis, & Episcopis, ac aliis Prælati ad universale Concilium ire debentibus, Romæ existentibus, etiam quodvis Officium, & Magistratum Romanæ Curie exercentibus, nemine omnino excepto, ex parte nostra significes, ac in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis alias pœnatis mandes, ut infra octo dies se ad iter præparasse, ac ex Urbe discessisse, & intra sexdecim alios Tridentinum pro ipsius Concilii celebratione pervenisse debeant, ostendatque eis id quod est, si id fecerint, eos suo primum officio satisfacturos esse, & deinde Deo Omnipotenti, ac nobis gratum obsequium præstituros, ac dictas pœnas evitatos esse, ad quarum pœnarum executionem procedetur, si ipsi in hoc essent contumaces, vel negligentes. Datum Viterbii IX. Septembris MDXLV. Anno XI.

Ursit etiam Pontifex Christianos Principes; ut Provinciarum suarum Præsules ad Tridentinam Synodum mitterent, quo argumento hæc literæ ad Joannem Lusitanicæ Regem datæ sunt, ut Lusitanorum Præsulum professionem urgeret.

Regi Portugaliæ. Agimus S renititæ tue gratias de hoc studio, & promptitudine animi tui ad ipsius Concilii celebrationem, Drumque o-

XXX. Regibus scribit Paulus ut Episcopos sui Regni ad Concilium mittant. Paul. III. lib. brev. anno 11. p. 43.

ramus, ut tibi, undecumque pio, & Regem optimum agenti digna premia in hoc, & in alio sæculo concedat. Nos quidem, fili charissime, tum nostra ipsi voluntate, ac desiderio, quod omnibus speramus esse manifestum, tum tue Serenitatis hortatu in ipsius concilii prosecutionem assidue intendimus, & intendemus, quod ut facere melius possimus, tuam Serenitatem in Deo Domino vicissim hortamur, studioseque requirimus, ut sicut ejus præstante pietate dignum est, nosque ipsa ad hanc rem tantopere hortata est, velit urgere promotionem Prælatorum sui Regni, curareque efficaciter, ut illi sicut jure obligantur, & jam sapius ad hoc sunt moniti, ad ipsum concilium quamprimum veniant, cum præsertim illud propediem sit aperiendum, ac præter res Legatos nostros Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & multos Italia Prælatos, etiam aliqui Galli, & Hispani Prælati eo convenerint, & reliqui expectentur. &c. Datum Romæ XXIV. Novemb. MDXLV.

XXXI. Francisc. Belcar. l. 24. n. 14. Paulus Jovius. Morte Ducis Aurelianiensis filii Francisci Regis pax abrupta. Rex Galliarum Episcopus a Concilio revocatus. MS. Arch. Vatic. fig. n. 3233. Angel. Massarellus in Diar. Concil. Trid. ms. Arch. Vat. MS. Francisc. Car. Barber. fig. n. 123. p. 8.

Dum Præsulum Gallorum major multitudo expectatur, atque ex archissimo inter Franciscum I. & Carolum V. fœdere Lutherane hæreseos excidium, felicissimique sperantur Concilii successus, repente illud vinculum, quo juncti erant Reges, disruptum est. Carolus enim Aureliæ Dux, qui Ferdinandi Regis Romanorum filiam cum dotali Mediolanensi Principatu Uxorem ducturus erat, pestilenti febre, correptus prope castra, quæ adversus Anglos defixa erant, inter Abbevillum, ac Montrolium VI. Idus Septembris, e vita cessit hinc perturbari inter Franciscum I. & Carolum V. concordia cœpit, ad quam tamen redintegrandam Rex kalend. Novembris Claudium Hamnealdum Gallico Mari Præfectum, ac Franciscum Olivarium Regii Scrinii Magistrum ad Cæsarem misit, qui priore fœdere ob mortem Aureliani Ducis jam dissoluto, de novo ac firmiore fœdere faciundo pertractarent: qui etiam Franciscus Rex (quasi priora consilia) adversus Lutheranos capta abiiceret, ac Synodo œcumenicæ, quam tantopere commendarent, celebrandæ adverteretur non misit Præsules Tridentinum, qui ituri fuerant, sed pauciores jam missos ad se literis revocavit: erant ii Archiepiscopus Aquensis, & Episcopi Claromontanus, Rhedonensis, & Agathensis, de quibus Angelus Massarellus in Diario Concilii Tridentini hæc refert.

Sabbato XIV. Novemb. MDXLV. Prælati Galli petierunt licentiam a Reverendissimis, & Illustrissimis DD. Legatis recedendi ex Tridento, & revertendi in Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Galliam, asserentes ita habere in mandatis a suo Christianissimo Rege.

Luna XVI. Novembris Reverendissimi, & Illustrissimi DD. Legati, accersitis coram se Prælati Gallicis, videlicet Archiepiscopo Aquensi, & Episcopis Rhedonensi, & Agathensi, instantissime eos rogant, ne discederent ex Tridento, ostendentes eis multis rationibus quanti mali causa talis recessus esse posset, & tandem hoc ab eis impetrarunt, ut Rhedonensis crastina die discederet, alii duo remanerent adhuc per aliquot dies Tridenti, donec hæc res significaretur Sanctissimo Domino nostro.

Audierat Brugis in Belgio Gallorum Regis Oratores Cæsar, nec de Mediolanensi Principatu (civilium bellorum fonte) Gallis restituendo ex novo fœdere postulata admisit, sed unum id tantum diserte Gallis Oratoribus respondit, se Gallorum Regi bellum nequaquam illaturum, nisi a Gallo Rege provocaretur: itaque Gallici Oratores ad Regem suum exeunte Novembri reversi sunt cum hoc responso, quo Gallorum animi non fœdatis, sed exasperati sunt, eaque uti occasione Protestantes Gallorum Regem sollicitarunt, ut ipsis adversus Cæsarem studeret, Gallique a Tridentino concilio, quo potentia Cæsarea excitanda videbatur, animis averfi esse cœperunt, adeo ut Agathensis Episcopus clandestinam fugam corripuerit, ex qua eum Legati datis literis revocare nisi sunt.

Reverendo Domino tanquam Fratri nostro Charissimo Domino Episcopo Agathensi.

Reverende Pater, & Frater noster amantissime. Non parvam concepimus admirationem ex repentino discessu Dominationis Vestre, cum heri vesperi venturum se hodie ad nos Ministris nostris, qui eam nostro nomine vocaverant, dixisset. Nullam causam habebat, cur nobis inscius, atque insalutaris clam recederet, cum nihil nobis sit magis cordi, quam ut Prælati omnes ad Concilium venientes, ea qua decet, securitate, & libertate gaudeant. Cupiebamus alloqui Dominationem Vestram amice, & fraternæ de iisdemmet rebus, de quibus eam, & Reverendissimos Dominos Aquensem, & Rhedonensem alloquuti prius fueramus, hortando scilicet, rogandoque, & pro nostra Legationis munere monendo, ut nobiscum ad celebrandum Concilium manere, & nullo pacto discedere vellet, quod & nunc per literas, ea, qua possumus charitæ, facimus, reducentes ad memoriam Dominationis Vestre discrimina, in quibus Respublica Christiana ante constituta exposita,

XXXII. Francisc. Belcarus l. 24. n. 16. MS. Franc. Card. Barb. fig. 1108. pag. 228. Francisc. Belcar. n. 17.

Legati Concilii Episcopum Agathensem ad Concilium, ex quo clam discesserat, revocant.

quantisque periculis & fides, & Religio nostra reperitur, ac repetentes rationes, quas ei coram adduximus, honoris, conscientie, & Episcopalis officii, cum præsertim jam in porris ipsius Concilii simus. Viderunt, audiverunt, & legerunt Prælati cujuscumque Nationis hic existentes. Viderunt etiam Domini Aquensis, & Rhedonensis prædicti, & una cum ipsis duobus Dominario Vestra literas Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Cardinalis Farnesii 7. die Novembris Romæ datas, commissioneque & mandato Sanctissimi Domini nostri nobis scriptas, in quibus continetur Sanctitatem suam in sacro Consistorio de omnium Reverendissimorum Dominorum Cardinalium consensu decrevisse Concilium ipsum incipi debere Dominica tertia Adventus proxime futura. Quocirca Dominatio Vestra si adhuc precibus nostris ullum locum reliquit, iterum hortamur, & per viscera Domini nostri Jesu Christi obsecramus, ut memor dignitatis, ac Nobilitatis suæ, cogitansque quibus vinculis, tum proprii juramenti, tum mandati Sanctissimi Domini nostri ad interessendum sacro Ecumenico Concilio teneatur, ad nos redeat. Redibit autem optata nobis, atque omnibus, qui hic adsunt Prælati, in eas qua ante recessum suum erat libertate permansura. Dat. Tridenti die xxvi. Novembris MDXLV.

XXXIII. MS. Fr. Car. Barber. fig. n. 23.

16. pag. 175.

Protestantes contra Cæsarem Gallum sollicitant.

Rediit Tridentum Agathensis Episcopus, ac Cardinali de Monte Legato exposuit, se quidem ut Episcopum perferre Tridenti debere, sed metuere, ne ab irato Gallorum Rege bonis exuatur: scilicet Concilii Tridentini successum. pendere ex instauranda pace inter Gallorum Regem, & Cæsarem, qua constituta omnes Galli Præsules Tridentum confluenturi sint, & Concilium celebrandum, ni concordia fanciatur, conici Gallorum Regem se Lutheranis adversus Cæsarem conjuncturum: ex literis vero Internuntii Pontificii in Gallica Aula agentis ad Alexandrum Cardinalem Farnesium datis constat, Lutheranorum Principum Oratores honorifice exceptos a Rege, & quinquies ab eo auditos, vehementissimeque illum urisise, ut signa attolleret in Cæsarem, ac pollicitos arma Germanica conjunctum iri, ut Mediolano potiatur, atque Austriaca familia deprimatur, Protestantes quoque omnes illum Germanicæ Nationis caput, ac Principem constituturos, ad eum quoque a Cæsare abalienandum gravissime conquestos de Cæsare, qui Henricum Angliæ Regem in ipsum concitasset, ambos bellum gerentes contemplari, deque industria favere Anglis, ut in fessos bello, exhau-

stosque viribus ipse tertius demum irruat, nec minus sollicitarunt Anglum. Protestantes, ut pacem cum Gallo adversus Cæsarem redintegraret, ac perfecere demum, ut utriusque Regis Oratores inter Calesium, Arderasque medio intervallo sub tentoriis VI. Kalend. Decembris convenirent, sed irrito successu colloquium illud dissolutum est.

Inter accipites hosce difficultatum æstus, Protestantibus in pervicacia obfirmatis, & contemnentibus Cæsarem, Cæsareque eos tandem perdomare ferro meditante, Paulus Pontifex Legatis Tridentinis IV. Decembris dedita imperia, ut Concilium inchoarent, ut refert Angelus Massarellus, Cum (inquit) Apostolici Legati, & Præsidentes decem prope menses Tridenti absentes Prælatos expectando permansissent, & jam ultra triginta Patres in ea Civitate convenissent, placuit Summo Pontifici Paulo III. ulterius inchoationem Concilii non esse protrahendam, sed illud aperiiri Dominica tertia Adventus anni MDXLV. Afferuntur ab Authore literæ ea de re, quæ ducunt initium ab iis verbis: Superiore anno, & IV. Decembris hujus anni consignata, quo etiam die alias ad Legatos literas dedit, ut Præsulum Germanorum, qui ob comparatas a Lutheranis insidias accedere Tridentum non poterant, Procuratores admitterent, qui eorum vice suffragii ferendi autoritate pollerent.

His acceptis imperiis mox Legati ad celebrandum Concilium se accinxere, ut subdunt Acta. Die Veneris XI. Decembris Reverendissimi & Illustrissimi Domini Legati ceperunt literas a Sua Sanctitate in forma Brevis, Sub data Romæ apud Sanctum Petrum XI. Decembris MDXLV. quibus literis præcipiebatur Concilium aperiiri, & inchoari die XIII. presentis mensis, quæ erat dies Dominica tertia Adventus Domini.

Eadem die indicitur publice jejunium per totam Civitatem ob felicem inchoationem sacri Concilii &c.

Sabbato XII. Decembris fit generalis Processio omnium Religionum, & Ordinum per Civitatem, & preces publicæ ad Deum effunduntur pro hujusmodi felici aperiitione Concilii.

Ubi proximus affulsit dies, inchoatum est concilium pro afferenda Religione, excindendis hæresibus, alenda publica pace, expoliendis Cleri moribus, & vi hostium Christiani nominis retundenda, veteri ac solemnii ritu, qui in Actis descri-

Franc. Belcar. l. 24. n. 17.

XXXIV. Angel. Massarell. in Actis Concil. Trid. ms. Arch. Vat. fig. n. 3188. pag. 103. sess. 1. & ms. Arch. Vat. fig. n. 3232. p. 18. aliud ms. fig. num. 3248. p. 7. Diar. Concil. Trid. ms. Arch. Vat. fig. num. 3190. p. 217.

Paulus præcepit ut Concilium 4. Decemb. inchoaretur.

XXXV. Legati Concilium aperiunt.

XXXVI.

scribitur subjectis conceptis verbis. In Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen Anno a Nativitate ejusdem D. nostri Jesu Christi MDXLV. Indictione III. die vero XIII. mensis Decembris, quæ fuit dies Dominica tertia Adventus Domini, in qua per Ecclesiam cantatur in introitu Missæ, Gaudete; Sedente in B. Petri Apostolorum Principis Cathedra Sanctissimo in Christo Patre, & Domino nostro Paulo Divina Providentia Papa III. Pontificatus ejus anno XII. datum fuit in concilio Tridentino præsentibus in eo ipsis S. D. N. Papa, & Sanctæ Sedis Apostolice Præsidentibus, & Illustrissimis Dominis Joanne Maria Episcopo Prænestino de Monte, & Marcello Tit. S. Crucis in Hierusalem Presbytero Cervino, ac Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin Diacono Polo, S. R. E. Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis.

Mane igitur inter primam, & secundam diei horam convenerunt in Aede Sanctissimæ Trinitatis in Civitate Tridentina ipsi Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Præsidentes, & Legati, necnon Reverendissimi Patres & Prælati, Venerabilesque Viri Ecclesiastici infra scripti, & exinde acceptis Pluvialibus, Mitris, & Paramentis consuevis, & incepto a Cantoribus Hymno Veni Creator Spiritus; præcedentibusque Ecclesiæ Cathedralis ipsius Civitatis, Canonicis, & Capellanis, aliarumque Ecclesiarum Sacerdotibus, Religiosis & Clericis, & associantibus Nobilibus, & popularibus; maxima cum devotione accesserunt ad Ecclesiam Cathedrali prædictam sub invocatione S. Vigili, & in loco eminentiori, & parte superiori ipsius Ecclesiæ ad celebrandum Concilium & celebrandas sessiones ordinato. In primis Illustrissimus Cardinalis de Monte primus Præsident, & Legatus cantavit Missam solemnem de Spiritu Sancto. Quæ absoluta conversus ad populum hæc verba fecit, videlicet: Ex speciali privilegio Apostolico conceditur omnibus hic interessentibus indulgentia Plenaria in forma Ecclesiæ consueta. Rogate Deum pro pace, & maxime Sanctæ Mariæ Ecclesiæ. Deinde per Reverendissimum Dominum Episcopum Bituntinum, nimirum Cornelium de Mustis, patria Placentinum, eloquentiæ laude florentissimum, indutum Pluviali & Mitra, habita est oratio: quæ typis edita est.

xxxvii. Cum pervenisset Bituntinus Episcopus, inavit Massarellus, qui a secretis erat. Postea Illustrissimi Domini Præsidentes,

Legati ac Illustrissimus Dominus Cardinalis Tridentinus: omnesque alii Prælati Pluvialibus, & Mitris induti suo quisque loco ex ordine promotionum consederunt, & Illustrissimus Cardinalis de Monte primus Præsident recedens e loco iit ad Altare majus, ibique assedit ad sanctam Synodum conversus; statimque Magister ceremoniarum ait: Silentium. Cumque paululum omnes quiescerent, Diaconus sacris indutus a dextris Præsidentis, dixit alta voce; Orate; moxque ipse Illustrissimus Præsident, & alii omnes genuflexi decretis capitibus, versi ad Altare oraverunt, surgensque Illustrissimus Præsident legit alta voce infra scriptam Orationem.

Adsumus Domine Spiritus, adsumus quidem peccati immanitate detenti, sed in nomine tuo specialiter aggregari. Veni ad nos & esto nobiscum, & dignare illabi cordibus nostris: doce nos quid agamus, quo gratiamur, & ostende, quid efficere debeamus, ut te auxiliante, tibi complacere in omnibus valeamus. Esto salus, & effector consiliorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre, & ejus Filio nomen possides gloriosum. Non patiaris perturbatores esse tuæ justitiæ, qui summam diligis æquitatem: non in sinistram nos ignorantia trahat: non favor inflectat, non acceptio munerum, vel perfonæ corrumpat; sed junge nos efficaciter tibi solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, sed in nullo aberremus a vero, quatenus in nomine tuo collecti sic incunctis teneamus cum moderamine pietatis justitiam: ut hic in nullo a te dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis consequamur præmia sempiterna. Quæ Oratione finita, Cantores responderunt: Amen.

Deinde Subdiaconus a sinistris Illustrissimi Præsidentis surgens versus ad Synodum dixit alta voce: Erigite vos; & omnes surrexerunt. Postea a Cantoribus decantata est Antiphona. Exaudi nos Domine, quoniam benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationum tuarum respice nos Domine. Iterumque Diaconus versus ad Patres dixit: Orate; & similiter omnes genibus flexis paulisper orarunt: surgensque Subdiaconus a sinistris dixit: Erigite vos; & omnes surrexerunt; Illustrissimusque primus Præsident, deposita Mitra, dixit subsequenter Orationem: Mentis nostras quæsumus Domine Paracletus, qui a te procedit, illuminet, & in omnem, sicut tuus promissit Filius, inducat veritatem, qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, &c. Et Cantores responderunt: Amen.

Qua

Angelus Massarell. in Act. ms. sess. 1.

xxxviii. Ritus servati in inchoatione Concilii.

Qua finita iterum omnes genuflexerunt, & duo ex Cantoribus cantarunt Litanias more Romano, & ab aliis Cantoribus alta voce respondebatur [licet quilibet secreto responderet] Cumque Cantores illi duo pervenissent ad illum versiculum: Ut Dominum Apostolicum, &c. Illustrissimus primus Præfidentis surgens cum Mitra, versus ad Patres, benedixit Synodo per hæc verba: Ut hanc Sanctam Synodum, & omnes Ecclesiasticos gradus benedicere digneris: & omnes responderunt Cantores alta, Prælati submissa voce; Te romus audi nos. Deinde Illustrissimus primus Præfidentis iterum benedixit Synodo dicens: Ut hanc Sanctam Synodum, & omnes gradus Ecclesiasticos benedicere, & regere digneris; omnesque item responderunt: Te rogamus audi nos. Tertioque Illustrissimus Præfidentis Synodo benedicens ait: Ut hanc Sanctam Synodum, & omnes gradus Ecclesiasticos benedicere, regere, & conservare digneris; omnesque item responderunt: Te rogamus audi nos.

Postea procumbente item Illustrissimo Domino Præfidente Litanie a Cantoribus perfectæ sunt. Absolutis Litanis omnes surrexerunt, & Illustrissimus Dominus Præfidentis delecto capite, versus ad Altare dixit: Oremus. Tunc Diaconus a dextris ait: Flectamus genua, & Subdiaconus a sinistris ait: Levate. Præfidentisque ita Deum precatus est: Da quaesumus Ecclesiæ tuæ misericors Deus, ut in Spiritu Sancto congregata hostili nullatenus incurfione perturbetur. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, &c. Postea Diaconus petiit ab Illustrissimo Domino Præfidente benedictionem pro Evangelio, quam Illustrissimus Dominus Præfidentis ei dedit, imposuitque incensum more solito, &c. cantavitque Diaconus Evangelium secundum Lucam, cap. x. Designavit Dominus, & alios septuaginta duos &c. cum luminaribus, & ceremoniis consuetis. Quo finito omnes Illustrissimi Domini Legati, & Cardinalis Tridentinus sine ordine librum osculati sunt.

Deinde alii duo Illustrissimi Domini Legati ad Altare majus profecti sederunt in faldistoriis, medium habentes ipsum Illustrissimum Dominum Cardinalem de Monte: cumque paululum omnes quiescissent, surrexerunt, & Illustrissimus D. Cardinalis de Monte præfatus, capite delecto genuflexus, idemque facientibus aliis, incæpit Hymnum: Veni Creator Spiritus: omnesque genuflexi permanserunt, donec primus versiculus Hymni perfectus est a Cantoribus. Deinde omnes surrexerunt, capitibus tamen delectis, & Cantores to-

tum Hymnum continuarunt. Cum Illustrissimus Dominus Præfidentis dixit: Emitte spiritum tuum, & creabuntur; Cantores responderunt: Et renovabis faciem terræ. Postea Illustrissimus Dominus Præfidentis oravit his verbis: Deus qui corda fidelium Spiritus Sancti illustratione docuisti, da nobis in eodem Spiritu recta sapere, & de ejus semper consolatione gaudere. Per Dominum nostrum Jesum Christum &c. Postremo duo cantores dixerunt: Benedicamus Domino; & ab aliis responsum est, Deo gratias. Quibus ceremoniis peractis omnes suis in locis resederunt, Illustrissimis Præfidentibus, & Legatis in suis faldistoriis permanentibus ante Altare majus.

Tunc Reverendissimus Dominus Episcopus Feltrensis ascendens suggestum legit clara, & intelligibili voce literas Apostolicas super revocatione suspensionis, & indictionis Concilii ad quartam Dominicam in Quadragesima, que incipiunt: Lætare Jerusalem, & conventum facite omnes, qui diligitis eam. Infertæ eæ ante a nobis fuere suo loco. Subdunt acta.

Deinde legit eam Bullam Legationis, seu mandati Apostolici in persona ipsorum Legatorum, & Præfidentium. Concepta illæ erant subjectis verbis:

Paulus Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili fratri Joanni Maria Episcopo Prænestino, & dilectis filiis Marcello tit. S. Crucis Presbytero, & Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin S. R. E. Cardinalibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

Universalis Gregis Domini curam nobis licet insufficientibus superna dispositione commissam viriliter gerere cupientes, singulis Christianæ Reipublice occurrentis, quibus debitum Apostolicæ servitutis nos ipsi personaliter præstare non possumus, Viros proponimus virtute, doctrina, & auctoritate pollentes, quarum operatione ministerium nobis commissum, Divina assistente gratia, utiliter exequi valeamus.

Cum itaque Nos alias sperantes, quod in rebus Religionis discordia, qua Ecclesiæ unitas scindebatur, penitus tolleretur, & oves errantes ad ovile Dominicum reducerentur; ac ea, que in populo Christiano reformatione indigebant, reformarentur, & in meliorem formam restituerentur, necnon communi omnium consilio, atque auxilio expedito decernerentur, qua & a fidelibus recuperarentur, que ab infidelibus occupata erant, & tot millia animarum, quæ quotidie sub eorum iugo miserabiliter peribant, liberarentur, & servarentur, suspensionem celebrationis Sacri Ecumenici, & universalis Concilii dudum antea per nos in Civitate Tridentina

XXXIX.
Bulla facultatum Legatorum Concilii.

Ext. in eodem ms. Arch. Vat. p. 79. sig. num. 1232. p. 42. Angel. Massarell. in Act. Concil. Trid.

rina ex causis tunc expressis de Venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, & assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis usque ad aliud opportunum, & convenientius tempus [per nos declarandum] de simili consilio, & assensu factam, accepto nuntio pacis inter Charissimos in Christofiliis nostros Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Franciscum Francorum Regem Christianissimum conciliatæ, pari consilio, & assensu susceperimus, & amoverimus, prout in aliis nostris inde confectis literis plenius continetur. Nos qui atate nostra valde ingravescente, & alias multipliciter impediti, ad dictam Civitatem ad præfens personam accedere, ac ipsi concilio iuxta desiderium cordis nostri interesse nequimus, nolentes tam sanctum celebrationis Concilii huiusmodi initium ex nostra absentia impediri, vos (& infra) de fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ Sedis Legatos de Latere auctoritate Apostolica tenore præsentium constituimus, & deputamus, vosque ad illam Civitatem Tridentinam pro concilio huiusmodi celebrando, tamquam pacis Angelos destinamus, ac vobis, aut uno ex vobis legitimo impedimento detento, seu absente, duobus ex vobis nomine, & auctoritate nostris ipsi concilio præfidentibus, ac in illo pro vestra pietate & sapientia, ac omnia, que in præmissis, & circa ea necessaria, & alia quomodolibet opportuna esse, ac alios ad laudem, & honorem Dei pertinere noveritis, etiam si magis speciale mandatum exigant iuxta formam literarum indictionis Nostræ faciendi, & exercendi plenam, & liberam auctoritate præfata, tenore præsentium, concedimus potestatem, & auctoritatem, quocirca Circumspectio vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus injunctum vobis munus huiusmodi ita implere studeatis, ut sperati fructus inde proveniant vosque a Nobis commendationem, & a Deo bonorum operum retributore felicitatis æternæ gloriam consequi valeatis. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Domin. MDXLIV. VIII. Kal. Martii Pontificatus nostri. Anno XI.

XL. Subdunt acta: Quibus literis lectis committitur Literæ parvit Dominus Alphonsus Torilla Hispanus, vertensque se ad Patres dixit infra scripta verba: Cum Dominus Didacus de Mendoza, Reverendissimi, & Sanctissimi Patres, assistens Orator, & Procurator Cæsareus gravissimo jam morbo correptus, ac morbi gravitate præpeditus, nunc Veneris invitus detineatur, atque ut æquum erat, & ipse cupiebat, huic Sacro-

sancto Concilio interesse non possit, literas has ad vos scripsit, quibus Sanctitates Vestre sue hinc absentia iustissimam causam intelligere valeant. Deinde sue procuratoris, & institutionis Cæsareas has literas una cum suis mittit, ut vel his facile cognoscatis, quam pio, quamque Christiano animo Divus atque Irrevocabilis Cæsar erga hujus Sacrosanctæ Synodi celebrationem se gerat. Ego vero, ut utrasque has literas legere jubeatis, & audire dignemini, humilibus precibus Sanctitates vestras precor, &c. Præfixa erat iis literis hæc inscriptio: Sacrosanctæ Synodo generali Tridenti congregatæ, unversalem Ecclesiam representanti hæc dentur.

Porro iisdem literis præfatus Mendoza significabat, se a Cæsare decretum Oratorem ad Concilium fuisse, atque ea de re Caroli V. mandatum jam in Concilii initio Legatis Joanni Mariæ, & Marcello Cardinalibus ostendisse, deinde vero graviore morbo implicitum decubuisse, atque scripsisse ad Cæsarem, ut alium Oratorem submitteret, tum has adiecit preces: Vos interim precor, Sanctissimi Patres, ut hanc moram boni consularis proestorque hanc, quam dixi moram ob adversam valetudinem causatam, nulla in re Imperatori apud hos, qui in Sacrosancto Concilio sunt, nocituram, atque liquidæ de ejus jure adempturam, &c. Valete. Ex Veneris XI. Decembris MDXLV.

Perlectum deinde Imperatoris mandatum, quo prædictus Mendoza Cæsareus in Concilio Orator, ac Procurator constituebatur, cujus lectionem iterum in sessione quarta repetant iuxta visuram sumus, atque ideo illud mandatum consulto a nobis nunc prætermittitur.

Pergunt Acta. Quibus literis, & mandato recitatis, Illustrissimus Dominus primus Præfidentis respondit impedimentum adversæ valetudinis. Illustrissimi Domini Didaci a Mendoza esse notorium, & propterea excusationem ejus esse admittendam: mandatum vero Cæsareum recipiendum esse, & examinandum, prout in literis Domini Didaci petitur, persistendo etiam, quantum ad ipsos Præfidentes, & Legatos pertinet, in responsionibus jam factis, cum alias privatim coram eis mandatum ipsum est exhibitum. Addunt Acta.

Illustrissimus primus Præfidentis allocutus est Patres his verbis: Dies tantæ optatissima, Patres, Sacræ Synodi initium auspiciandi benignitate, & providentia Omnipotentis Dei, Sanctissimi Domini Nostri Pauli Pontificis. Maximi pietate, & constantia, Augustissimi Cæsaris favore ac studio, clarissimorum Regum consensu, vestrum omnium charitate, il-

XLI. MS. Arch. Vat. sig. n. 3188. p. 107.

Oratio
primi Le-
gati ad
Patres
Concilii.

luxit nobis. Hac est dies, quam fecit, & constituit Dominus ad instaurandam fidem, religionem, pietatem, veritatem, Dei cultum, concordiam, sanctissimarum Legum observantiam: ad confirmandam quoque auctoritatem Ecclesiae, castigandos errores, extripandas haereses, abscindenda putrida membra, abiiciendam pompam, fastum, luxum, molliem, omnemque libidinem; praemiis denique bonos, malos vero condignis poenis afficiendum. Itaque Patres genus electum, Regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, qui nullis longissimorum itinerum incommodis, nullis laboribus, nullis periculis deterriti huc accessistis, quique tam diuturnam in unum conveniendi moram egre ferentes hactenus in tristitia fuistis, gaudere nunc, & consolamini ab uberibus consolationis vestra: gaudete, inquam, sicut Apostoli, & Ecclesiae voce Spiritus Sanctus cunctis fidelibus hodie praecipit; non quidem in saeculo, cuius est fallax, inane, fluxum, & caducum gaudium; sed in Domino semper, qui verum, plenum, perfectum, & sempiternum gaudium elargitur diligentibus se. Modestia insuper vestra nota sit omnibus hominibus, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Etenim Dominus prope est. Prope est certe Dominus omnibus invocantibus eum in veritate. Ubi etiam duo vel tres in eius nomine congregati fuerint in medio illorum est.

Oporet praeterea nos in eius nomine, non autem in virium nostrarum fiducia congregari, nihilque iam timidos, aut sollicitos esse: nam si se posita mundi sollicitudine, promissa Dei praeculis habentes in omni oratione, & obsecratione, & gratiarum actione pro tot in nos collatis beneficiis petitiones nostrae, non apud mortales per iactantiam, sed per humilitatem innotescant apud Deum, pax eius, quae summa est, & exuperat omnem sensum, in hac Sacrosancta Synodo, celebranda diriget, & custodiet corda nostra, & intellegentias nostras in Christo Jesu, ut extra ipsum nihil appetamus, nihil queramus: sed quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque amabilia, quaecumque bona fama, si qua virtus, si qua laus disciplinae sit, ea cogitemus, decernamus, agamus, atque executioni demandemus. Et prosequendo sermonem suum dixit.

XLII.
In Codice
Concilii.

Placere vobis ad laudem, & gloriam Sanctae, & Individuae Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ad incrementum, & exaltationem Fidei, & Religionis Christianae, ad extripationem haeresum, ad pacem, & unionem Ecclesiae,

ad reformationem Cleri, & populi Christiani, ad depressionem, & extinctionem hostium Christiani nominis, decernere, & declarare, Sacrum Tridentinum, & generale Concilium incipere, & inceptum esse? Responderunt: Placet.

Et cum proxima sit celebratio Nativitatis D. N. Jesu Christi, & subsequenter aliae Festivitates labentis, & incipientis anni, Placetne vobis primam futuram Sessionem habendam esse Feria V. post Epiphaniam, quae erit septima Mensis Januarii anni Dom. MDXLVI. Responderunt, Placet.

Feria sexta XVIII. Decembris coacta est prima Congregatio generalis apertionem Concilii, in qua D. Cardinalis de Monte primus Praesidens, & Legatus recitavit, ad invocandam Spiritus Sancti gratiam, Orationem, Aasumus, &c. Deinde proposuit Articulos infra scriptos.

Plura discutienda videntur ad Concilium ordinandum. Quaedam sunt extrinseca, quaedam intrinseca. Ante omnia declarandum est, ut componamus nos ipsos, & personas nostras in vita, & moribus, & studeamus placere Deum precibus, jejuniis, elemosynis, & aliis piis operibus.

Ut Episcopi, & Sacerdotes saltem in Hebdomada celebrent Missam semel.

Ut Familiare nostrum sobrie, caste, pacifice, & sancte vivant, numerus eorum non sit excessivus.

Ut statuatur dies ad celebrandam Missam in qualibet Hebdomada in Collegiatis Ecclesiis, cum aliqua Indulgentia pro celebrante, & interessentibus, prout servarum fuit in recentioribus Conciliis.

Ut Concilium sit securum, & liberum inveniando, manendo, recedendo, & sententiis dicendis.

Ut fiat provisio eorum, quae pertinent ad sustentationem nostram, & sunt humano victui necessaria.

Ut honesto pretio conducantur hospitia, atque honesto pretio vendantur, & emanantur res.

Ut statuatur Magistratus ad ius dicendum, continendumque in officio bonos, malos vero puniendum.

Ut deputentur Officiales Concilii, prout sunt Abbreviatores, Secretarii, Advocati, Promotores, aliqui Cantores, & aliquis Impressor.

Ut conducatur etiam aliquis Medicus insignis.

Ut constituatur Avarium a Sanctissimo D. N. pro multis, & variis, & necessariis expensis ordinariis, & extraordinariis, quas fieri continger.

Ut in loco, in quo habentur Sessiones, di-

Decretum inchoationis Concilii & indictio secundae sess.

In Codice Conciliorum impresso. MS. Art. Vat. tom. 2188. pag. 120. Diar. Concil. Trid. pag. 64.

XLIII.

Articuli propositi ad observandum in Concilio.

stinguantur sedilia pro Praelatis, secundum dignitatem, & gradum cuiuslibet, & pro Oratoribus Principum Laicis, qui non sunt admiscendi cum Praelatis induti Pluviali, & Mitra.

Ut statuatur ordo omnium sedentium in Concilio, ne oriantur contentiones inter eos cum scandalo Laicorum.

Ut declarentur, quae persona sunt admittenda ad dandam vocem consultivam, vel deliberativam, vel utramque.

Ut in qualibet Sessione sit unus Concionator, & qui voluerit subire onus, det nomen.

Ut materiae, de quibus erit tractandum in Congregationibus, & Sessionibus, examinentur prius, & decernatur, quomodo, & qualiter, & per quos erunt examinandae.

Ut statuatur, quid sit agendum in hac prima Sessione. Super his omnibus poterunt Patres cogitare etiam in Congregatione [quae, si placet, fiet die Martis proxime sequenti] & dicere sententiam.

Hortamur autem omnes in Domino, quanta possumus charitate, ut cogitent quale sit hoc Concilium, & propter quid sit indictum: quam reverentiam habere debeamus erga Sanctissimum Patrem, & D. N. Paulum Pontificem Maximum; quantum deferre Invictissimo Imperatori, Christianissimo Regi, & aliis Serenissimis Regibus Catholicis: quae ratio sit habenda absentium, praesertim eorum, qui fortasse sunt in itinere, ut propterea nihil precipitanter agamus, sed omnia cum moderamine, & temperamento condecenti. Reliqua suppleat prudentia, & pietas consultantium. Proposuerunt etiam ipsi Praesidentes considerandum, utrum a dogmatibus fidei, an a reformatione inchoandum sit, in materiis pertractandis, utque super his omnibus in futura Congregatione sententias dicerent.

Deinde Venerabilis Sacrae Theologiae Magister Hieronymus Ordinis Praedicatorum nomine Serenissimi D. Joannis Regis Portugalliae ad Patres peroravit.

Praecipua ejus orationis pars his concepta erat verbis.

Serenissimus Joannes Portugalliae Rex III. spe futuri Concilii concepta, quo non corpora, sed mentes decipientium, ac deceptorum hominum liberandas sperat a pestestate tenebrarum, totus laetus, totusque iucundus, non solum palmas suas extendit ad superos, sed quam celeriter poruit Oratores suos ad vos parare decrevit, qui vobis gaudium ejus de Concilii inceptione afferrent, & promptissimi animi erga fidem, & Ecclesiam, insignia perferrent: sed ejus ardens animus moras non valens

Angel. Massarell. in act. Congr. primae ms. Arch. Vat. sig. num. 3188. p. 121. & 10.19. pag. 23. Congregatio prima post apertum Concilium.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ferre, dum solemniores parat, nos interim tres Religiosos Dominicani instituti ad vos praemisit, ut pedibus Sanctissimi Pontificis osculis prius, datisque ad eum literis, ad vos tandem venerimus, quibus & literas dedit, quae ejus animum vobis aperirent, & mandata, quae ejus intentionem apud vos explicabant. At namque hoc Concilii opus esse, tam debitum, tamque necessarium tempori, quo fit, & rebus in eo tractandis, ut non sine Dei numine putet illud esse indictum, ut eo, & perversa dogmata, quibus totus flagrat Orbis locis tam periculosus, quibus magna celeritate obviam iri opus est, destruantur, & mores, qui pene decidisse videntur, ubique reformentur. Interjectis nonnullis de vindicata ab haeresi Lusitania, addidit: Indicabo vobis Patres, cum Serenissimi Regis affectu totius Regni non excidium, sed firmissimam fidem; non Reipublicae disturbium, sed summam tranquillitatem, & pacem: nam etsi nullum, aut parvum orbis Dominium sit, in quo venenata sua dogmata nebulones isti non effuderint, mirum tamen est, quod Dei peculiari, quae illud Regnum custoditur, providentiae ascribendum, necnon Christianissimi Regis industriae, ad nos hujus Lutheranae haeresis, quae nunc totum occupat Orbem, nec scintilla pervenerit. Valet ergo Sanctissimi Patres, & pro tam piissimo, & de fide, & de Ecclesia tam benemerito Principe incessanter orate. Dixi.

Deinde primus Concilii Praeses rogavit Patres, an vellent Regis Lusitani literas legi: quorum publico consensu perlectae sunt.

Joannes Dei gratia Portugalliae, & Algarbiorum Rex, circa, & ultra Mare in Africa, Dominus Guineae, navigationis, expeditionis commercii Aethiopiae, Arabiae, Persidis, & Indiae, Sacrosancto generali Oecumenico Concilio divinitus Tridenti collecto, Catholicae Ecclesiae personam gerenti, cum sincera devotione, & filiali obedientia salutem.

Cum carum verum, quae ad orthodoxae fidei sinceritatem Dei que Optimi Maximi gloriam pertinent, exitum miti dignitate mentiri debeamus, magna mihi voluptati fuit, ea vos animorum conjunctione convenisse ad Sacri Concilii celebrationem, ut Ecclesiae Catholicae praesidio, & ornamento esse possitis: si enim statui debet nihil a Sanctissimo conventu profecturum, quod non esset cum publica omnium utilitate conjunctum: cui ut non defuturum Spiritus Sancti numen pro vestra omnium integritate, & concordia vero simillimum est, ita eo in consilium adhibito nihil est, quod vereri debeamus, quin constituatis ea, quae ad consti-

Hieronymus O-leaster nomine Regis Lusitaniae perorat.

MS. Arch. Vat. sig. n. 3232. p. 90. Ext. in act. ms. Concil. Trid. auctore Angelo Massarell. to. de Concil. ms. Vat. sig. num. 3188. p. 122. & 10.19. pag. 23. Ext. etiam in Diar. Concil. Trid. ms. Arch. Vat.

Littere
Regis
Lusitanie
ad Conci-
lium.

tuendam Christiane Religionis authorita-
tem, ad restituendam veterem morum di-
sciplinam, ad totius denique Reipublice
pacem, & tranquillitatem spectare vide-
buntur. Quibus omnibus de rebus omnino
erunt vestra decreta firmiora, quanto fre-
quentiore, celebrioreque Senatu fuerint san-
cita, & promulgata. Proinde ne quam
occasionem pratermitterem declarande a-
nimi mei ad eam rem propensionis, Le-
gatos isthuc meos destinavi: qui cum in
apparatu sua profectionis diuturniorem mo-
ram mihi facere viderentur, quam vestra
in conveniendo maturitas, & mea in ju-
bendo alacritas exigebat, praemisi ad vos
interim Religiosos Fratres Georgium a
Sancto Jacobo, Hieronymum ab Oleastro,
Gasparem a Regibus, sacrae Theologiae Ma-
gistros, quos inter alios Legatorum comi-
tes a me selectos celerius isthuc ire volui,
ut Sacrosancto concilio obsequii mei firmi-
tatem patefacerent, & vobis consilii mei
rationem explicarent. A tanto vero concilio
enixe postulo, ut aequis animis audiantur,
& si quid meo nomine habere se in
mandatis dixerint, admittantur. Faxit
Deus Optimus Maximus, & ut qui ad ce-
lebrationem generalis Sacrosancti Concilii
Ecclesiam Catholicam representantis rite
convenietis, omnes legitime per Spiritum
Sanctum congregati ea statuatis, quae ad
Orthodoxae Religionis puritatem conservan-
dam, & Divini nominis augendam glo-
riam sint penitus accommodata. Datum
Eborae XXIV. Julii anno Salutis humanae
MDXLV.

Quibus lectis literis Illustrissimus Domi-
nus Cardinalis de Monte primus Praesi-
dens, & Legatus respondit, consensu, &
approbatione omnium Patrum Sanctae
Synodum perlucubenter audivisse literas Se-
renissimi Regis, cujus studium, & pietate-
rem in defendenda, propagandaque Chri-
sti fide, & observantia erga Ecclesiam Ca-
tholicam omnibus esse compertam. De a-
nimo autem Majestatis suae ad promoven-
das, juvandasque futuri Concilii res ad-
modum propenso, Deo in primis, ac Ma-
jestati suae Regiae gratias agere, ipsius vero
Hieronymi praesentiam Patribus charissi-
mam esse ob eius religionem, & doctrinam,
deinde dimissa fuit Congregatio hora
XXIV.

Pallavic.
To. 1. l. 6.
c. 1. n. 12.

Cum autem Hieronymus supradictus
petiisset, ut eum vellent recipere tam-
quam Regis Lusitaniae Oratorem, cum
electi a Rege Oratores non adhuc ad iter
capeendum essent parati; huic petitioni
Legati non annuerunt, quia epistolae Re-
giae, quas obtulit, de ejus Legatione,
non loquebantur, decreverunt tamen, ali-
quem illi peculiarem honorem tribuere.

Die Sabbati XIX. Decembris RR. DD. XLVI.
Archiepiscopus Aquensis, & Episcopus A-
gathensis Narione Galli comparuerunt co-
ram Dominis Praesidentibus, & Legatis,
petentes ne permitterent aliquid substan-
tiale tractari in Concilio, antequam Chri-
stianissimus Rex Oratores suos mitteret ex-
hibentes cedulam infra scriptam.

Cum Reverendissime, & Illustrissime
Dominaciones Vestrae inter alia multa pro-
ponant, videndum esse nobis, quibus de
rebus potissimum in hoc Sacro Concilio tra-
ctari conveniat, nos mandato Christianis-
simi Regis respondemus, & petimus, ne
ad res tractandas ulterius procedant, sed
expectent donec idem Christianissimus Rex
Legatum suum cum reliquis Regni sui Prae-
latis, & Doctoribus transmiserit.

Consultis Patribus, in secunda Congre-
gatione generali habita XXII. Decembris
ita responsum est.

Ad proposita per Rever. Dominos Ar-
chiepiscopum Aquensem, & Episcopum A-
gathensem Sacra Synodus respondit, quod
ad ea, quae proposita per eos erant, & ad
reliqua omnia pertinuerent, se esse habituram
semper rationem Christianissimi Regis,
quantum secundum Deum, & rectam ra-
tionem, & honorem ipsius Synodi fieri
poterit. Hortatur autem, & rogat Maje-
statem suam, ut considerans quam expedi-
at hoc tempore celebrationem Concilii
non differri, velit, ac dignetur, quanto
citius mittere Legatum, sive Oratorem
suum, & excitare Praelatos Regni sui, ut
veniant ad ipsum Concilium jam Dei mu-
nere inceptum, cum magna omnium Chri-
stifidelium laetitia. Addunt acta. [Quo
responso dato, Archiepiscopus Aquensis,
& Episcopus Agathensis gratias egerunt
Sanctae Synodo.

Rogatae dein fuere Patrum sententiae de
septemdecim Articulis antea propositis,
qui iterum discussi fuere in tertia Con-
gregatione generali habita die XXIX. De-
cembris, in qua etiam sancitum, ut su-
premi Religiosorum Familiarum Magi-
stri in possessione ferendi utriusque suffra-
gii & consultivi, & decisivi assererentur:
de Insulatis etiam Abbatibus visum est
pariter ad jus utriusque suffragii admit-
tendos: Postremo (inquietur ejus Congre-
gationis acta) delecti sunt tres Patres,
Hipporegiensis, Cavensis, & Feltrensis E-
piscopi, quibus onus esset videndi titulos,
& promotiones Praelatorum, cognoscerent-
que de ordine tam ipsorum Praelatorum,
quam Oratorum Principum in sedendo: &
quoad ipsos Praelatos observaretur tempus
promotionum.

Feria III. XXIX. Mensis Decembris fuit
Congregatio generalis, in qua concludun-
tur

Episcopi
Galli pe-
tuerunt,
ut nihil in
Concilio
substanti-
aliter tra-
ctaretur
ante adven-
tum
Oratorum
Regis
Galliae.

Angelus
Masswell.
in actis
Congreg.
tertia.

MS. Arch.
Vat. sig.
n. 3232. p.
97.

XLVII.

Instra-
ctio ad
Legatos
de rebus
Concilii.

tur duo decreta, unum quod Abbates, &
Generales Ordinum habeant utramque vo-
cem consultivam, & decisivam in sacro
Concilio: alterum electionis trium Prae-
latorum, qui curam habeant videndi titulos,
& promotiones Praelatorum Concilii, &
de ordine eorum, & Oratorum Principum
in sedendo cognoscant, ne altercationes,
& lites oriantur, nihil tamen decisivae,
sed referant Patribus in Congregatione ge-
nerali.

Interim Legatis, qui de variis rebus
consilium a Pontifice petierant, haec in-
structio mandato ipsius Pontificis trans-
missa fuit.

De capitibus Religionis, abscisso quo-
cunque respectu, primum tractabitur, da-
mnantes non personas, sed doctrinam,
& non solum generales propositiones, sed
particulares, quae nunc vigent, & haere-
sum sunt fundamenta.

De reformatione, nec ante dogmata,
nec simul cum illis omnino agatur, cum
haec secundaria, & minor causa congre-
gandi Concilii fuerit; sed tali circum-
spectione in hac re utantur, ut occasio-
ni aliis non sit credendi, eam nos vel
evitare, vel ad finem Concilii differre
velle: immo declarent, quod, quando
Concilium in re principali bene proce-
dere coeperit, de illa sicut convenit, per-
tractabitur.

In rebus, quae ad Romanam Curiam
pertinent, de quibus querelas asserunt,
consilii Praelatorum, & Provinciarum
libenter aures porrigant, non quia Con-
cilii sit illas emendare, sed quia Ponti-
fex de illis optime instructus remedia por-
rigat opportuna.

Litterae & Scripturae, quae nomine Con-
cilii expediendae erunt, etiam nomine
Legatorum, uti Praesidentium, & Pon-
tificis uti ab illis representati consignen-
tur, ita ut non solum Pontifex Concilii
convocandi author, sed etiam summam
in eo perducendo auctoritatem praefere
appareat, & tribus Legatorum sigillis,
vel saltem primi muniantur.

Celeriter negotia Concilii, ni impe-
ria contraria recipiant, expeditant, ut tem-
pus cum fructu infumatur, & calumniae
ob prolixitatem evitentur.

Facultatem Legatis damus aliquas In-
dulgentias largiendi, sed animadvertant,
ut concessae a Concilio non appareant,
cui summum jus, & auctoritas non com-
petit. Haec erant instructionis capita. A-
lii Concilii, & congregationum tracta-
tus suis locis referentur. Modo ad alia
hujus anni gesta se convertat oratio.

XLVIII.

Hoc anno ineunte, Caesar pro afferen-
da fide Catholica in Belgio, quod impij
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

variis haeresibus inficere nitentur, Theo-
ologorum Lovaniensium Propositiones,
Edictis Latina, & Burgundica lingua
conscriptis, confirmavit, atque supplicio
capitali affici iussit eos, qui contraria or-
thodoxae Religioni sentirent; quo audi-
to Lutherus venenata scripta adversus
Lovanienses Theologos sparsit, Sacra-
mentarios tamen damnavit, ac profes-
sus est adorandum esse Christum in Sa-
cramento, quod antea negaverat, nam-
ejus thesis decimaquinta his verbis con-
cepta est.

In Eucharistia Sacramento venerabile,
& adorabile est, & exhibetur, & sumi-
tur vere, & re ipsa Corpus, & Sanguis
Christi, tam a dignis, quam indignis. Et
thesi vigesima septima haec habet. Ha-
ereticos serio censemus, & alienos ab Ec-
clesia Dei esse Zuinglianos, & omnes Sa-
cramentarios, qui negant Corpus, & San-
guinem Christi ore carnali sumi in venu-
rabili Eucharistia. Haec ille de Zuinglia-
nis; quid vero Zuingliani Tigurini de
Luthero sentirent his verbis antea pro-
mulgarant. Prophetae, & Apostoli (in-
quiunt) Dei gloriae, non privato honori,
non suae pertinaciae, & superbiae stude-
bant, sed peccatorum salutem querebant
unice: Lutherus autem sua quarit, per-
tinax est, insolentia nimia effertur, &
confestim Sathanae tradit quotquot illius
sententiae non illico subscribere velint, &
in omnibus, correptionibus suis plurimum
maligni Spiritus, quam minimum vero a-
mici, & paterni ingenii habere deprehen-
ditur. Plane maligno se spiritu turgere
ostendit impius Haereticus, cum pesti-
lentissimas satyras adversus Pontificum
Romanorum dignitatem scripsit, blasphemae
procacia contendit, Pontificatum
a Christo institutum, a Sathana esse con-
stitutum, ac picturas infames apposuit,
in quibus Pontifici satellitio Daemonum
succincto aures asinas appinxit, pari
insania in alia Imagine Ecclesiam, quam
Apostolus modo Virginem castam, mo-
do Columnam, & Firmamentum veri-
tatis appellat, de qua in Canticis dicitur,
Tota pulchra es amica mea, quam-
que Joannes Evangelista Mulieris ami-
ctae Sole Lunam pedibus calcantis specie
divinitus expressam, vidit, specie Por-
cae depinxit, cui infidebat Pontifex, de-
xtra lustrale signum Crucis fingens, ac
sinistra oletum fumans, quo oecumenicum
Concilium adumbrari volebat, praefe-
rens, & quia continentibus votis concilium
a pijs expetebatur, eandem Porcam
ad vaporem, & halitum oleti adgrun-
nientem rictu avido effinxit. Quid sce-
leratius, & spurcius, vel a Mahomete,
P 2 vel

Articulos
Theolo-
gorum
Lovani-
ensium,
contra
Haereticos
Carolus
V. confir-
mat.
Surius in
comm. hoc
anno.

Lutherus
damnat
Zuinglia-
nos.

A Zuing-
lianis vi-
cissim da-
mnatus.

Joann.
Cochl. in
act. &
scriptis
Lutheri.
Sur. in
comment.
Sleidan.

Lutheri
impius
furor.

Surius in
comm.

vel a Dæmone adversus Dei Ecclesiam fingi potuit? attamen hic spurcissimus scurra se organum Spiritus Sancti esse jactavit. Quis non ex his agnoscat illum apertum Sathanæ ministrum, blasphemumque Dei hostem, exortemque omnium honestatis, & sapientiæ, cujus tamen umbratilem, & fucatam speciem Hæresiarum affectare consueverunt? Quis tantam amentiam non lugeat, ac Sectariorum horrendam cæcitatem non deploret? nulla quidem in terris sat digna inveniri poterant supplicia ad plæctendam tantam Lutheri impietatem, atque adeo proximo anno ad Infernalem carnificinam repente abreptus est: repetenda vero hic visa sunt verba Surii gravissima, quæ his addidit. *Id quidem notatu dignum est in Lutheri, & totius gregis ejus Apostatarum Monachorum scriptis, nihil fere crebrius malo Dæmone, & stercore nominari, ut intelligat prudens Lector, eos se totos Cacodæmoni, & spurcissimæ Veneri devovisse, & tales tam impuri homines non alio, quam vel ipsius Christi Apostolorum loco habentur. O horrendam nimis Dei iram! Sleidanus harum picturarum in suis commentariis libenter meminit, & non modo non reprehendit, licet id plerosque fecisse scribat, sed etiam nititur nobis ex Lutheri Prophetam efficere. Sic olim Manichei impurissimum nebulonem illum Manerem auctorem Sæctæ ipsorum non alium volebant esse, quam Spiritum Sanctum. Sed venit ille dies, quando æquissimus Judex Christus veram feret sententiam, & tunc apparebit, quam nihil profuerit Lutheri Sleidanus vanissimus ipsius Encomiastæ. Sed esto in tanto honore versetur apud Novatores inhonestus Lutherus, & Propheta ab iis falso prædicetur, quantus ille apud Deum habitus fuerit, & quantum valuerint ejus preces, vel quanta in patrandis miraculis gratia floruerit, quantumve illum Dæmon malus pertimuerit, quantumve decipi Lutherus potuerit in concepta de se sanctitatis, florentissimæque apud Deum gratiæ existimatione, ex conspicuis ejusdem hoc anno gestis perpendamus.*

XLIX.

Anno MDXLV. [prosequitur Surius] Puella quædam dæmoniaca e Misnia adducta est Wirtembergam ad Lutherum,

cau tertium Eliam, ea spe, quod Lutherus Dæmonem esset ejectionis. Ille quidem [utpote male sibi conscius] principio valde se difficilem præbuit, tamen tandem iussit puellam in sacrarium Parochianæ Ecclesiæ introduci. Ibi suis quibusdam Luthericis exorcismis adjurat Dæmonem, sed Dæmon ejus exorcismos irridet. Tum vero Lutherus mire angi, discruciar, & e sacrarii ostio se velle proripere. At malus Dæmon adeo obstruxit ostium, ut neque foris neque intus referari potuerit. Ea res etiam in majores illum miseras angustias adduxit, jamque per fenestras erumpere conabatur, sed conatus ejus cancelli ferrei retardabant, denique securi ferrea per cancellos immissa ostium perfringi oportuit, ut Lutheri pateret exitus. Faxit Dominus Deus noster, ut ad sanitatem redeant, qui ejus hominis nulla vitæ sanctimonia, nulla miraculorum efficacia suffulsi infaustum Evangelium magno totius Europæ malo complexi sunt.

Non desuere similes Lutheri fanatici impostores, qui se numine afflatos fingent, mendaciorumque phalerata pompa simplices, & credulos infans erroribus illaquearent, inter quos flagitio inclaruit hoc anno David Georgius, ut narrat Joannes Cochleus subiectis verbis.

In Frisia surrexit Laicus quidam in Oppido Emeda nomine David Georgius ex Delpis Oppido Hollandiæ, qui absurdissimos proposuit articulos, in quibus etiam Sadducæorum renovavit errores, negans resurrectionem carnis, extremum iudicium, Angelos, Dæmones, Baptisma, Matrimonium, Scripturas, Paulum, Vitam æternam in Cælo. Affirmavit autem se tertium esse David, qui in Regno Christi super terram regnare debeat; uxores voluit esse communes, docuit non esse peccatum coram hominibus: non spiritum, sed solum carnem peccare, stultos fuisse Apostolos, & Martyres, quod tormenta, mortemque propter Christi confessionem passi sunt, quia æque bene salventur spiritus infidelium, sicut fidelium, & æque bene damnetur caro Apostolorum, sicut infidelium. Fuisse illum fascinatam a malo Dæmone, Magicisque artibus instructum, ac plures alios etiam errores docuisse narrat Surius in commentariis. [1] Ille in-

Lutherus suo magno periculo Dæmoniacam curare aggreditur, sed incassum.

L. Coel. ad an. 1545.

Novos errores disseminat David Georgius.

Surius in comment. ad annum 1543.

NOTÆ [1] **H**aud fatis assequor cur Annalista noster hæresis a Davide Georgio investæ epocham hoc anno constituerit, cum præ oculis illi fuerint Surii commentarii qui rem totam biennio anticipantes anno 1543. adscribunt. Ita pariter & secessus ejus e Batavia Basileam cum an. 1544. conjungendus est, ut coarvis scriptoribus adductis Spondanus ad A. 1543. num. X. definit. Obiit viri hujus temporis & post mortem cadaveris exustio iussu magistratuum legitur apud Annalistas ad A. 1536. Hæresis quoque Schwencfeldianæ exordia longe altius sunt repetenda; Spondano enim teste vetustis scriptoribus ad stipulantibus Gaspar Schwencfeldius anno 1527. innotescere cepit, statimque se hæresis novæ auctorem & acerrimum Lutheri adversarium præbuit. MANSI

II. Cochleus in act. & scriptis Lutheri.

Schwencfeldiana hæresis propagatur.

sumus inquit non se dubitavit Dei nepotem appellare, cum feris, & avibus quocumque esset collibitum idioma colloquia miscuit, & ab illis alimenta accepit, haud dubio præstigiis, & Dæmonum opera usus. Aiebat Cælum profusum esse vacuum, se divinitus missum, ut Regni hæredes accerferet, multaque id genus alia, & absurda, quibus tamen non desuerunt, qui fidem commendarent, ut est hoc sæculum pudendum levitate, & plusquam anili stoliditate avidum in res novas quantumcumque absurdas, & impias: prorupit eodem ipso impietas, ut se Messiam a Prophetis promissum sequacibus, depravatis Scripturæ oraculis, suaderet, ac Imperium Orbis Terrarum constituto tempore, capebiturum, cumque arte pingendi viri antea ægæ vitam sustentaret, magnas mendacis hujusmodi opes comparavit. Cum vero Cæsar similitum Impostorum amentiam coecervi supplicis iussit, e Batavia Basileam profugit, ac civitate donatus, quod Evangelii causa se extorrem factum mentiretur, magnificas sibi paravit Edes, tum Arcem, ac prædia coemir, ac Regia prope magnificentia conjuncta, cum simulata modestia omnium in se oculos convertit, ut vero demum infeliciter perierit, ejusque fraudes patrefacta, damnatæque, suo loco dicuntur.

Eodem anno Swenkfeldiana hæresis, quæ in Silesia, & Moravia Joannis Fabri piis studiis, ac Regis Ferdinandi severitate sopita fuerat, in Suevia propagata venena latius diffudit, ut narrat Cochleus, qui ad confutandos impiorum errores plures etiam libros edidit.

Erupit (inquit) alia hæresis nova in plerisque Sueviæ oppidis, quam Schwencfeldianam vocant, cujus auctor Sleista est genere nobilis. Is ergo ut aliquid novi, per quod imoretur, afferat, ex antiqua Manicheorum hæresi dogma vetus arripit ac renovat, docens Christum non fuisse conceptum in utero Virginis Mariæ ex natura, & sanguine ejusdem, opificio Spiritus Sancti, neque ex ea natum, sed aliunde a Deo creatum hominem assumpsisse. Inter has insanentium, & undique irruentium hereticorum diversas machinatio- nes, impiisque conatus, sua pro parte catholicorum studia exercens Cochleus quædam Opuscula sua Latine scripta, velut antidota quædam evulgavit, utpote Miscellaneorum libros tres, qui diversos continent tractatus triginta; item considerationem de concordia tractatu contra duo scripta Lutherianorum; item venerationem contra quatuor conjecturas Andree Osiandri de fine mundi; item Replicam in Musculi Anticochleum de Sacerdotio, & Sa-

crificio novæ legis, & in Antibolen Bulingeri, atque in quadam scripta Bucerii, item in Nyctioracem novi Evangelii, &c. Pertentant nonnulli Italiani Lutherianæ Zuinglianæque hæreseon venenis inficere, sed hæc impiorum molimina legum severitate facilitate fracta concidunt, nam cum in Clero, & Populo Mantuano ea lues apertis impiis disceptationibus serperet, Cardinalis Mantuanus eam mox coercuit, cujus diligentiam commendavit Pontifex, illique sacræ Censuræ munus adversus quoscumque etiam Religiosos invexit.

Cardinali Mantuæ.

Dilecte fili noster salutem, &c. Accipimus nuper, quod cum in ista Civitate Mantuæ nonnulli clerici etiam literarum, & Sacræ Theologiæ rudes, artesque mechanicas exercentes, ausu temerario de rebus ad fidem Catholicam pertinentibus, deque articulis fidei, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sacris institutis non solum disputare, sed etiam dubitare audent in animarum suarum perniciem, & grave aliorum scandalum, fuit in hoc a circumspessione tua pro boni Cardinalis, & Episcopi officio opportuno provisum, ita ut hoc malum, quod si fuisset neglectum, ulterius serpere, & progredi potuisset, tua cura, & diligentia, merique acriorum pœnarum repressum fuerit, de quo eandem circumspessionem tuam laudamus plurimum, ut debemus, & in Deo Domino commendamus hortando illam, et si hortatione in hoc sciamus non egeve, ut in cæpta perarare, ac vigilantia perseveret, Apostolica quoque ei auctoritate injungentes, ut per te, vel alium, seu alios a te subdeputandos etiam contra Clericos seculares, & cuiusvis Ordinis etiam Mendicantium Regulas per totam Civitatem Mantuæ, & tuam Diocesim Manruanam existentes, & ubicumque tua jurisdictio quomodolibet se extendat, etiam auctoritate Apostolica exemptos, & Sedi Apostolicæ immediate subiectos super crimine hæresis, & an eorum aliqui libros Hæreticos habeant, legant, & opiniones ab Ecclesia reprobatas, ac damnatas ipsi teneant, & alios doceant, iuxta canonicas sanctiones diligenter inquiras, testes recipias, culpabiles, & suspectos capi, & præviis indicis torqueri facias, processusque desuper usque ad sententiam diffinitivam exclusive formatos, tuo sigillo clausos in forma authentica ad nos transmittas, ut desuper opportune providere possimus, &c. Ad hæc vero peragenda amplissimis eum mandatis rescissis quorumvis contrariis privilegiis instruxit. Da um Romæ abud S. Petrum die VII. Februarii MDXLV. anno XI. Dis-

LII. Paul. III. lib. breo. ann. 11. p. 413.

Hæreses, quæ Mantua serpebant a Cardinali Mantuano repressæ.

LIII. Diffundere quoque virus suum Mutinae ceperat haeresis, opera, & astu Philippi Valentini, quod cum fama accepisset Pontifex, mox ad capiendam eam vulpeculam, ne vineam Homini evastare pergeret..... Duci Ferrariæ dedit mandata, ut pro suo in Deum cultu, & Religionis studio Hæreticum hominem in carcerem coniceret.

Duci Ferrariæ.
Dilecte Fili Nobilis Vir salutem. Relatum est nobis, quod in Civitate Mutinae haeresis Lutherana increbruit, & quotidie magis increbrescit, ac diffunditur, quodque huius mali auctor, & caput fuit, & est iniquitatis filius Philippus Valentini, quod tuæ Nobilitati, quæ insigni pietate est prædita, indecorum, & nobis merito presentium laborem ad te mittendum duximus, te ex animo hortantes, & requirerentes, ut pro honore, & Catholici Ducis officio, quod Deo, ac nobis, & sanctæ Ecclesiæ debes, proque tua, & Maiorum tuorum pietate, & Religione dictum Philippum statim comprehendi facias, & ad nostram detineri instantiam, eiusque libros, ac literas perquiri, eo enim compresso, facile nobis, ac tibi erit, complices ejus comprehendere, & huic malo providere, &c. Datum Tusculi xxvii. Maii MDXLV. anno xi.

Extinctis ea diligentia primis Lutheranae impietatis scintillis, nullum in Italia exarsit incendium, quo conflagratura videbatur. Intentabat tunc etiam Turca tot præteritis victoriis elatus, Italiae irruptionis barbaricæ terrorem, cujus primos impetus trepida Siciliae Insula expectabat, ad quos propulsandos cum Cæsar bellicos apparatus necessarios instrueret, Siculi centum millia aureorum in sumptus spondere, modo Clerus ratam portionem pro vectigalium magnitudine conferret, sed cum Lateranensis Concilii sanctio quidquam a Clero exigere Principibus vetuisset, Paulus ea religione Carolum suis literis exolvit.

Charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Charissime in Christo fili noster salutem,
Paul. III. lib. brev. an. 11. p. 313.
Exponi nobis nuper fecit Majestas tua, quod cum ut impiissimo Turcarum Tyranno invasionem in Regnum tuum Siciliae ultra Pharam Classe parata iterum comminanti, Divino possis auxilio obviare, & a Regno prædicto eorum incursum propellere, Magnates, & alii Laici ejusdem Regni in quodam generali colloquio per eos habito Parlamento nuncupato constituerint tibi in presenti anno ultra dona-

rium in præterito præstitum causa prædictæ invasionis propulsandæ summam centum millium ducatorum auri dare, dummodo Archiepiscopi, Episcopi, Archimandrita, & alia personæ Ecclesiasticæ dicti Regni pro rata reddendum Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum per eos obtentorum in hoc contribuerent, qui estis sponte ratam præfatam etiam in presenti anno, interveniente tamen nostra ad hoc licentia, dare stauerint, obtulerintque persolvere, quia tamen per diversas canonicas sanctiones, & postremo per felicis recordationis Leonem PP. X. Prædecessorem nostrum in novissimo Lateranensi concilio sub diversis censuris, & pœnis prohibuit existit, ne Reges, Principes, & alii Potentatus ab Archiepiscopis, Episcopis, & Archimandritis, & aliis personis Ecclesiasticis, etiam sponte offerentibus, subventionem aliquam pecuniarum recipiant, aut illi præsentent, Majestas tua subventionem ipsam capiendo, & prædicti Archiepiscopi, Episcopi, Archimandrita, & alia personæ Ecclesiasticæ elargiendo, dubitant censuras, & pœnas prædictas incurvere, propterea Majestas tua suo, & prædictorum nomine humiliter nobis supplicare fecit, ut pro quiete tuæ, & ipsorum conscientia in præmissis nostram, & huius sanctæ Sedis auctoritatem interponere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur attendentes ex defensione prædicti Regni a tyrannide impiissimorum Turcarum, non minus Ecclesiasticis, quam Secularibus personis commodum provenire, immo hoc etiam in Alma Urbe nostræ, ac totius Italiae, & Christianæ Religionis conservationem cedere, huiusmodi supplicationibus inclinari, Archiepiscopis, Episcopis, Archimandritis, & aliis personis Ecclesiasticis præfatis, ut ratam huiusmodi eidem tuæ Majestati persolvere, tuque vel tui Officiales illam exigere, & recipere absque prædictarum, vel quarumvis aliarum censurarum, aut pœnarum incursum libere, & licite, attentæ causa, & necessitate prædictæ, pro hac vice tantum valeatis, licentiam, & facultatem auctoritate Apostolica per easdem præsentis concedimus, & indulgemus, &c. Datum Romæ, &c. die ix. Maii MDXLV. anno xi.

Cæsar vero, cum ad arcendas Turcarum ex Pannonia in Germaniam irruptiones exercitum pararet, nec Protestantibus Principes posse flectere, ut adversus Turcas arma conjungerent, nisi ille ipsos a Concilio Tridentini excipiendis decretis immunes pronuntiaret, nec injus ob Ecclesiasticos oppressos, expilatose vocari permetteret, Gerardum Vel-

Paulus concedit, ut Clerus Siculus subveniat Imperatori de pecuniis Ecclesiasticis, ob Turcum bellum.

LV. Surius in comm. Carolus V. cum Turcis inducias curat pacifici.

tuvicium Oratorem ad Solymannum pro Induciis pacificendis mandatis amplissimis fultum misit, ne eodem tempore a Turcis, & Lutheranis invaderetur; Mense etiam Junio, Clerum, & Senatum Coloniensem in suum patrocinium adiecit adversus tyrannidem Hermanni Archiepiscopi Lutherani, eundemque in jus ut accusatoribus responderet, accersivit, quem etiam Pontifex instituto ordine judiciario ad subsellia Apostolica, recurrente die sexagesimo se sistere jussit. Sprevit vero ille Pontificis, & Cæsaris Edicta, cum Protestantium armis falciretur, quem tamen postea gradu deturbatum, pullumque visuri fumus: ingravescebat vero in dies adeo Lutheranorum potentia, ut cum Henricus Brunsvicensis Princeps ditone sua Religionis Catholicæ odio depulsus conscriptis copiis Principatum recuperare anniteretur, hostium numero obrutus, captique cum Carolo filio fuerit, cujus sortem miseratus Cæsar Lantgravium victorem monuit, ut benigne captos Principes complecteretur: at Lutherus contra Lantgravium, & Saxonem edito libello deterruit, ne Brunsvicensem dimitterent, allato eo argumento, illum a Deo castigatum non posse absolvi, nisi veram agat pœnitentiam, & rite satisfaciat; quibus verbis Hæresiarcha, qui pœnitentiam, & satisfactionem adeo infestatus est, seipsum confecit. Hoc loco (inquit Surius) aliquid valet pœnitentia, & satisfactio, quam adeo irridendi isti Evangelici. Nec prætermittendum silentio visum est, quod cum Joannes Gropperus Canonicus Colonienfis, eruditione, & pietatis studiis clarissimus, fortissime Religionem Catholicam propugnaret contra Lutheranos, fidei criminibus fuisset appetitus a Lutheranis, quasi cum ipsis sentiret, & rem Catholicam prodidisset, ut eo crimine perstrictus in odium apud Catholicos adduceretur, ille elegantem Apologiam scripsit, qua subornatum crimen a se depulit: de cujus insignibus virtutibus, & castimonix excellenti laude hæc refert Surius. Fuit admirabilis eloquentia, rara eruditione, animo imperterritus, nocte, & die Scripturæ Sacræ, & sanctissimorum Patrum lectioni incumbens, atque a fœdissimo concubinato, quo se plerique ex Clero turpiter dehonestant, usque adeo abhorrens, ut cum quodam die domum reversus, famulam invenisset lectum ipsius sternentem, vehementissime commotus, repente famulam e cubiculo exegerit, & lectum e fenestra cubiculi projecit, hoc ipso sane egregium animi sui erga continentiam zelum, & ardorem præclare declarans, quod idcirco

Surius ubi sup. Protestantes spoliavit Henricum Brunsvicensem Dominio ob Catholicam fidem.

L.A. de rebus memor.

Sur. in comm. hoc anno 1547.

commemorare volui, ut tanti Viri exemplo commoveantur Ecclesiastici, & carnis perulantiam victus parsimonia, sacræ lectionis, & ferventium precum assiduitate, vigiliis opportunis, mulierum vitanda consuetudine, & id genus aliis pietatis studiis edoment, desinantque adversum se provocare iram præpotentis Dei, atque procacibus Hæreticis veterem, eandemque Catholicam Religionem lacerandi, ac profcindendi præbere occasionem. Fuit ille Præpositura Bonneni donatus pulso Frederico Lutherano, egregiamque Religionem restituendæ operam navavit, ob quam Cardinalitibus apicibus a Paulo IV. postea ornatus est, ut suo loco visuri fumus, nunc reliquis hujus anni res prosequamur.

Incubuit interea Pontifex alendæ, fovendæque paci, quæ superiori anno inter Cæsarem, & Franciscum Gallia Regem confecta fuerat, atque ad eam arctius constringendam Interpretes adhibuit, qui fuerant illius fandiendæ maximi auctores, nimirum Gabriele Gusmanum, ac Petrum de Soto Ordinis Prædicatorum, ad quorum postremum extant litteræ, quibus egregiis cœptis iussit insistere, cum ex ea pace Reipublicæ Christianæ salus penderet.

Dilecto filio Petro de Soto Ordinis Prædicatorum, & Sacræ Theologiæ Professori, Serenissimi Cæsaris Confessario.

Dilecte fili, &c. Veniens nuper ad nos dilectus filius Gabriel de Gusman Ordinis Prædicatorum, & Sacræ Theologiæ Professor Christianissima Reginae Franciæ Confessor pro expeditione cujusdam Monasterii, ad quod eum Rex Christianissimus nobis nominavit, multa retulit de tua singulari doctrina, ac pietate, utque in negotio pacis, inter Cæsarem Majestatem, & dictum Regem Christianissimum, nuper confecta, una secum pie, ac diligenter laboraveris, quæ etsi erant nobis antea de te cognita, tamen ex ipso etiam Gabriele audire jucundissimum nobis fuit, teque de hoc summopere in Domino commendamus: rem enim procurasti non solum illis Principibus, & eorum Regnis, verum etiam universæ Christianitati salutarem, quæ ut divitissime conservetur, nobis, ac tibi, & bonis omnibus laborandum est, quamobrem nos publicæ utilitatis, quæ ex hoc dependet, desiderio ducti, cum nonnulla ad ejusdem præservationem pacis pertinentia nobis in mentem venissent, ea per ipsum Gabrielem isthuc redeuntem tibi nota esse volumus, ut in his Serenissimo Cæsari ad commune bonum sedandis pietatem tuam exerceas, quemadmodum ea plenius, & uberius idem Gabriel nostro nomine tibi referet. Datum Romæ xxii. Martii MDXLV. anno xi.
Adul-

LVI. Paulus curat pacem firmare inter Imperatorem, & Regem Gallia.

LVII.
Bellajus
l. 10.
Paul. Jo-
vius lib. 5.
Belcar. l.
24.
Mavinus
Bellajus
ubi supra.

Adulto anno confundi ea pax visa est, cum Dux Aureliæ juvenis omnibus corporis, atque animi dotibus, quæ a natura conferrî possent florentissimus, cui Belgii, aut Mediolani Principatus a Cæsare cum Sponsa Regia erat promissus, anno vigesimo tertio extinctus est ex febre (ut dictum est) pestilenti apud Monasterium firmum, dum bello adversus Anglos vacaret: Franciscus enim Rex Boloniam terra, marique obsidione cinxerat, & Angli a Gallis cruenta pugna tumultuaria victi, deletique sunt, Classis etiam Gallica centum quinquaginta onerariis, ac viginti quinque trirēibus, & sexaginta minoris alvei navibus constans, Mensē Julio in Angliam vela fecit, ac repentina exscensione facta multa loca evastavit. Misit etiam Franciscus Rex Regiæ Scotiæ viduæ subsidiarias copias (Duce Comite Lenoto) ad frangendam Regis Angliæ vim, sed Anglus eundem Comitem (tradita illi nepte in uxorem) ad suas partes pellexit, quare Franciscus Rex, cum novis copiis Brossium, deinde Lorgium, Duces strenuos, ad Scotos confirmandos submisit. Commissis autem ad Boloniam pluribus minoribus præliis, contigit, ut Claudius Guisus Dux in prælio quodam certans ab Anglo percuteretur, adacto pro oculo in cerebrum lanceæ frustra ad occiput pertinente, eoque educto divinitus percuraretur, cæterum in castris Gallorum, & circumjectis Oppidis horrida lues ex nimis imbribus grassari cœpit, & noctu repente extincti plures reperti, qui interdum nullam morbi significationem dederant, idque in diversorio, in quo ipse habitabat contigisse, tradit Martinus Bellajus, additque mitigatam luem hoc remedii genere. Cum ad extremum non aliud sepulturæ genus usurparetur, quam quod universis in domo aliqua mortuis domus ipsa in eos diruta vice sepulchri erat. Cæterum Henricus Angliæ Rex suorum veritus odia, & belli sumptibus fatigatus, rejecta antea pacis consilia complexus, Boloniam Francisco Regi redimendam auro restituit, proximo anno idem etiam Franciscus Rex, postquam Caroli Aureliæ Ducis funus luxisset, Oratores ad Cæsarem misit, aëtuos de pace, quæ filii morte confusa erat redintegranda, quibus Cæsar damnosæ transactionis sollicitudine liberatus respondit se bellum Regi nunquam illaturum, nisi injuria a Gallo provocatus esset, ita priores controversiæ recrudere, & Carolus Dux Sabaudia recuperandi Principatus spe dejectus est: tanto porro Franciscus Rex Regni ab Hæreticorum peste vindicandi studio arsit, ut cum in

Belcar. l.
22.

Belcar.
forest. l. 6.
c. 63.

Delphinatu, & Comitatu Avenionensi nonnulli Pagi hæresi infecti leviora remedia non admitterent, immisiss in eos copiis funditus deleverit, nimiaque sævitia miles nulli ætati, vel sexui pepercerit. In Lusitania sacra fidei censura exercebatur nimia acerbitate in Neophytos Marranicæ hæreseos suspectos, ac Pontifici relatum est ab Administris Regiis, & censuræ gerendæ Præfectis multa crudeliter, & inique patrari, infontesque eadem pœna cum fontibus involvi, infontium itaque a Judicum crudelitate vindicandorum studio Pontifex cognitionem eorum causæ sibi reservavit, animadvertionemque in mancipatam carceribus extrahi iussit: quod decretum Pontificium cum Lusitaniæ Rex in partem iniquam detortum acciperet: Pontifex subjectis literis decreti sui æquitatem firmitatemque in luce collocavit, blandisque verbis Regias iras permulsiit.

Regi Portugallie.

Attulit ad nos nuper dilectus filius Simon de Vega literas Serenitatis tuæ XIII. Januarii Eboræ datas longissimas illas quidem, in quibus causas peritæ per Te inquisitionis ab initio repetens, de ultimo Brevi, per quod inhibuimus, ne contra Neophytos incarceratos ad executionem procederetur, donec nos a Joanne Riccio electo Syppontino, quem ad te nuntium misimus, de quibusdam informaremur, multa Serenitas Tua queritur, contra ipsos Neophytos gravissime invehitur, ne nostris quidem parcat, ad postremum omni instantia petens, ut inhibitione revocata inquiri isthic contra hæreticos, Judaicamque perfidiam plena severitate velimus. Ad quæ, nos, fili charissime, licet multo acerbius, quam a Te expectandum fuerat, scripta, memores tamen ejus personæ, quam gerimus, remota omni iracundia, sedatoque animo respondebimus, nihilque scriberet unquam Tua Serenitas ad nos tam asperæ, quod nobis benevolentiam in Te nostram minuat, ac primum ad communia communiter respondebimus, criminationes videlicet ac suspiciones hinc inde esse mutuas, & ubique famam hominum præsertim in Aulis Principum patere linguarum morsibus. Nos tamen de tua Serenitate nihil ea indignum credidisse, aut credere, omniumque isthic minus recte per hos annos gestorum culpam non tuæ Serenitati, quam piam, & rectam existimamus, sed potius tuis ministris assignare, quorum consilii effectum est, ut nuper Tua Serenitas dilectum filium Joannem de Montepolitiano electum Syppontinum Nuntium nostrum in Tuum Regnum venire prohibueris, quæ exclusio Nuntii Nostri, cum graviter offendat, ut

In Lusitania contra Hæreticos exercita severitas.

Paul. III. lib. brev. anno 11. p. 161. c. 232.

Infontes inique vexati.

debet, tum causa exclusionis non minus, a Tuis enim Agentibus relatum nobis est, ideo ipsum Nuntium a Tua Serenitate exclusum literis nostris mandaverimus, ne quid contra eos fieret, qui ab Inquisitionis Ministris in carceribus detinebantur, quæ res multipliciter nos admirari coegit, primam quod ipse Nuntius noster multo ante exclusus a Te fuerat, quam hæc Tua litera expedirentur, deinde quod ille nihil contineret, quod justitiam, & æquitatem non maxime conveniat, nam cum gravissimæ, atque acerbæ de Ministris ipsius Inquisitionis ad nos querelæ & antea essent delatæ, & assidue deserrentur, tamquam suo officio injuste, & crudeliter utentibus, nosque de nimio erga Serenitatem Tuam respectu subaccusaremur, nos de ipsis querelis Tuas Agentes paterne admonuimus, ut Serenitatem Tuam [forte hæc ignorantem] admonerent; illi autem statim nobis supplicarunt, pergratumque Tuæ Serenitati id futurum affirmarunt, ut Nuntio ipsi nostro, quem tum expediebamus, mandare vellemus, ut de hujusmodi querelis se informaret, si enim eas veras comperisset, provideri a nobis posse, si autem non comperisset, apparituram illorum ministrorum probitatem, Tuæque Serenitatis honori simul consultum iri, itaque fecimus, mandatis hujusmodi ipsi Nuntio, antequam a nobis discederet, datis. Cum vero postea novæ querelæ sequuntæ essent de multis iniuste crematis, & pluribus, qui in carceribus essent, crematis, videntes frustra nuntium nostrum crematis carceratorum corporibus se esse informatum, iuste, an iniuste cremata essent, hoc tantum providimus, quod nisi fecissemus, omnem sane charitatem, omneque officii nostri debitum exuissemus, ut executio dumtaxat contra eosdem carceratos suspenderetur, quoad de iusto, vel iniusto Ministrorum processu certiores fieri possemus, quo nostro mandato nulla nocentibus data impunitas, cum in carceribus nihilominus remaneant, sed innocentibus, ne videlicet opprimantur, tempus, & spatium conceditur, quod qui reprehendit, Judicum potius errata obtegere videtur, nollegue id curare, ut reorum delicta debitis pœnis afficiantur. Si hæc igitur pro nostra potestate, & autoritate, cum hæc causa spiritalis, & proprie nostra sit, & ad nos omni jure pertineat, ac pro Ministrorum ipsius Inquisitionis de regenda vel probitate, vel iniustitia ordinavimus, si justas preces miserorum non negleximus, erat nobis de tuæ Serenitatis pietate, ac benevolentia expectandum, ut quo etiam tua in ipsa Inquisitione integritas clucesceret, nos laudaret de ea re po-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

rius quam nostrum Nuntium, cum nostra & hujus Sanctæ Sedis injuria, excluderet: neque enim tua Serenitas ex hoc mirari, aut offendi debet, si in tanta re ubi de fide Catholica, & vita tot hominum agitur, nos Ministrorum ipsius Inquisitionis, præsertim male audientis, curam gerere, & administrationis eorum rationem interdum revidere velimus; ne sanguis occisorum a nobis, & tua Serenitate postea requiratur. Sequitur tamen est, quod minime debuit, ut hæc cura a nobis pro debito nostri officii ad communem nostrum, Tuamque honorem suscepta, quæ faciliorem ad missionem Nuntii nostri operari debuerat, contrarium, videlicet exclusionem ejus operata sit. Accedit his etiam, quod licet cum Serenitate tua sæpius, & per Oratorem apud te nostrum, & per tuos apud nos Protectorem, atque Agentem egerimus, ut dilecto filio nostro Michaeli Cardinali Visesensi possessionem, ac fructus Ecclesiæ, & beneficiorum suorum, quibus fuit per tuam Serenitatem spoliatus, restituere, aut Nuntio, vel alteri Ministro nostro consignare velles, novum tamen hæcenus sequutum est, de quo non valde mirari, & dolere non possumus, cum præsertim nos eisdem tuis Protectori, & Agenti sæpe obtulerimus, si de aliquo delicto ipsius Cardinalis nobis constaret, Nos illud severe puniuros esse, quæ de re nihil adhuc nobis constitit, nec si etiam constitisset, fructus ipsi, qui Ecclesiastici sunt, ad alterius, quam nostram dispositionem pertinuisent. Quamobrem, fili charissime, de his rebus omnibus, utpote in Divini honoris, tuæque conscientia offensam tendentibus, merito dolemus, & angimur, neque in cæteris præstantissimum Regem, in his tam dissimilem tui, ac Majorum tuorum esse miramur, proinde cum nec causarum hujusmodi gravitas, nec Universalis Concilii propinquitas pariantur, ut provisionem opportunam his adhibere ulterius differamus, has nostras ad te premittere, tuamque Serenitatem paterne monere volumus, illam studiose requirentes, ut his omnibus provisionis remedium afferre velis quamprimum, quod si a te fiet, sicut fieri certo debet, & speramus, nos maxime letabimur, sin autem secus evenerit, non commitemus, ut Deo Omnipotentem rationem reddere debeamus, quod in tam arduis, tamque importantibus rebus negligentes in nostro officio fuerimus. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XVI. Junii MDXLV. Pontificatus nostri anno XI.

Suscepta eorum clientela a Pontifice.

LIX.
Rex Lusitania si multates contra Pontificem deponit.

Victus æquitate Lusitaniæ Rex Pontificiis monitis morem gessit, ut ex literis aliis colligitur, sublatis enim iis querelarum causis, extinctisque offensionculis, ger-

germanum Lusitani Regis Archiepiscopus Eborensem Cardinalia dignitate Paulus ornavit, atque amoris paterni notis insignes literas ad eundem Regem dedit.

Regi Portugallie.

Paul. III. lib. brev. anno 11. p. 7.

Charissime, &c. Quod semper optavimus, ut vere Tua Serenitas cognosceret nostram erga se paternam benevolentiam, & quam illi gratum facere ex animo cuperemus, hodie letamur Serenitati Tuæ ostendisse, tuum enim germanum fratrem Henricum Archiepiscopum Eborensem in his sacris jejuniis, & in Consistorio nostro secreto S. R. E. Presbyterum Cardinalem de ejusdem S. R. E. Cardinalium consilio creavimus ad Dei primum Omnipotentis laudem, Sanctæque Sedis Apostolicæ honorem, & totius Christianitatis utilitatem, deinde etiam ad Tuæ Serenitatis omni virtute præstantis satisfactionem, Tuæque Domus [quamquam per se clarissima] majus ornamentum, sed quamquam Tuæ Serenitati, vestroque regio splendori hoc tribuerimus accesserunt tamen pro cumulo virtutes ipsius Archiepiscopi, quas hac dignitate etiam per se dignas esse audimus, & proinde cobonestandas esse existimavimus, ergo dignitatem Cardinalatus, quæ in Cardinalibus univ ersalis Ecclesiæ regendis versatur, & qua majorem in Romana Ecclesiâ Pontifex conferre nequit, per obitum alterius tui fratris in tua Domo extinctam, per ipsius Henrici creationem restituvimus, ut defuncti fratris memoria in hoc reviviscat, doloremque tuæ Serenitatis ex illo conceptum huius lætitiæ consoletur, atque utinam ii obices, qui sine tua, ut credimus, voluntate interpositi fuerant, citius remoti fuissent, nostri quoque erga vos paterni amoris significatio maturius erupisset, sed agimus Deo gratias, qui hæc vertit in melius, nosque inter nos eosdem fore voluit, qui semper fuimus, & esse debemus, ut tu nos in amantissimi Patris, nosque te in charissimi filii loco habeamus, quod & futurum in Domino confidimus. Nos, fili charissime, de hoc tui fratris honore, quem tibi in primis tribuimus, tibi gratulamur, felixque, & diuturnum hoc fore gaudium vobis optamus, sperantes vos vicissim incultu, & observantia erga nos, & Apostolicam Sedem, a qua merito ornati estis, Regio, & gravo animo responsuros esse, quemadmodum Venerabilis frater Joannes Riccius Archiepiscopus Syontinus noster apud Te Nuntius hæc plenius explicabit, qui etiam Birretum rubrum a nobis de morte benedictum, una cum Brevis nostro, quem ipso tuo fratri Cardinali mittimus, quorum dilectus filius Ludovicus Brandon

Agentis apud nos tui affinis lator erit, tuæ Serenitati ex parte nostra consignabit, per eandem Serenitatem tuam eidem tuo fratri Cardinali ad majus utriusque vestrum gaudium consignanda. Datum Romæ die XVI. Decembris MDXLV. anno XII.

De illo, & tribus aliis eodem die creatis Cardinalibus hæc referunt Acta Consistorialia. Romæ die XVI. Decembris MDXLV. fuit Consistorium, in quo S. D. N. de fratrum consilio, & assensu assumptis, creavit, & publicavit in Sancta Romana Ecclesiæ Presbyteros, & Diaconum Cardinales infra scriptos, videlicet R. P. D. Petrum Pacecho Episcopum Giennensem Presbyterum Cardinalem Hispanicum. Rev. Georgium de Ambasia Archiepiscopum Rothomagensis Presbyterum Cardinalem Gallum, R. P. D. Henricum a Portugallia Archiepiscopum Eborensem Presbyterum Cardinalem Lusitanum, & Dominum Ranutium Farnejum Administratorem Ecclesiæ Neapolitana in XVI. vel circa sua ætatis anno constitutum Diaconum Cardinalem cum detentione omnium Sacerdotiorum.

Consignatæ sunt eodem die literæ ad Franciscum Gallie Regem de Georgio Ambasiano Rothomagensi Archiepiscopo in Senatum Cardinalium cooptato.

Regi Christianissimo.

Hodie in his sacris jejuniis, & Consistorio nostro secreto ad aliquot paucorum Cardinalium creationem devenientes, Georgium de Amboysia Archiepiscopum Rothomagensis in gratiam tuæ Majestatis, & tuo intuitu, de Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem creavimus, in quo sumus lætati, tuæque Serenitatis iudicium, & probitatem laudavimus, quod ejusdem Archiepiscopi eas audimus esse virtutes nobilitati generis ejus adjunctas, ut quem tui contemplatione ad hanc dignitatem evasimus, etiam ex solis ejus virtutibus id facere poruissimus, &c. Datum Romæ XVI. Decemb. MDXLV. anno XII.

Calamitosissimo hoc tempore, quo tot Europæ populi ab obsequio Romani Pontificis Hæreticorum pestiferis susurris subornati deficiebant, Æthiopes Orientales veterem cum Romana Ecclesia conjunctionem (damnato Dioscori schismate) redintegrare, atque adstringere expetiverunt: allatæ sunt eo argumento Claudii Imperatoris, qui Davidi Patri successerat, literæ ad Pontificem, qui commendata ejus pietate, significavit, se ad eum Internuntium missurum ad ipsius populos Cœlesti doctrina imbuendos, afficien-

LX.
Acta Consistor. mf. Car. Spad. sig. n. 133. pag. Paulus Cardinales creat.

Paul. III. lib. brev. an. 11. p. 2.

LXI.
Æthiopes cum Romana Ecclesia damnato Dioscoro conjunguntur.

Ext. in lib. brev. Pauli III. sig. 2891.

ciendosque sacris muneribus, cum in Indiam Sacerdotes pietate, & Christianorum Sacrorum cognitione apprime instructos esset legaturus.

Charissimo in Christo filio nostro Claudio Æthiopiæ Regi Illustri.

Charissime in Christo fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem; &c. Dilectus filius Paulus Prior Conventus Monachorum Æthiopyum Hierosolymis existentium attulit ad nos literas Serenitatis tuæ, quas, sicut ipse Paulus nobis affirmavit, quidam alius tuæ Serenitatis Orator cum illis ad nos missus, & in itinere mortuus nobis reddere non potuit; itaque, etsi voluissimus ipsum tuum Oratorem ad nos pervenire, atque audire, tamen quantum ejus casu doluimus, tantum gavisi sumus, Deoque gratias egimus, quod literas tanti, & tam regravati Christiani Regis, nobisque & Apostolicæ Sedis devoti nostro tempore nobis recipere concesserit: ex eis igitur maxima in primis sumus lætitiæ affecti, quod te clara memoria Davidi tuo genitori in Regno Æthiopiæ successisse cognovimus, nimirum ex fama tuæ probitatis concientes, & sperantes, quod tu sicut in Regno, ita & in vera Religione erga Deum, devotioneque erga Apostolicam Sedem tuis progenitoribus succedens, de quo haud dubia nobis signa in ejusdem literis dedisti, ex quibus certam in spem adducti sumus, te haud minore studio, quam illi fecerint, sanctam fidem Catholicam, & veram Christi Religionem in istis Regionibus propagaturum esse: ad quod sane tuam Serenitatem paternum affectu hortamur: nos vero cum proximè Deo concedente missuri sumus viciniam ad partes tuis Regnis vicinas aliquos viros probitate, & doctrina conspicuos, & ad instructionem Christianæ fidei aptos, tunc eodem adjuvante Domino dabimus operam, ut tuam Serenitatem etiam per nostrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium visitemus, teque, & tua Regna, ac populos tibi subiectos illis spiritualibus gratiis consolemur, quas tunc idem Dominus nobis inspirare dignabitur: interea vero ipsum Paulum Priorem cum his nostris literis ad tuam Serenitatem remittimus, quam Dominus Omnipotens, & in præsentem vitam prosperare, & in futura cœlestibus premiis decorare dignetur. Datum Romæ xxiii. Augusti MDXLV. anno XI.

Poposcerat a Pontifice Lusitanæ Rex, ut Sacerdotes Societatis Jesu, quæ probitatis excellentis, & doctrinæ fama inclarescebat, mitteret in Indiam, atque etiam a S. Ignatio socios in Æthiopiā mittendos flagitabat, ut vero ex eadem Societate Patriarcha delectus sit ad Æthiopiā a veteribus erroribus vindican-

LXII.
Orlandin. lib. 1481. n. 112.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

dam, suo loco dicitur. Nunc insignem casum Petri Gamrati Cracoviensis Episcopi, qui hoc anno pie obiit, cum a fœdalis defuncti anima præmonitus esset, ut se compararet ad mortem, ex Stephano Damalevicio referemus.

In Cracoviensem Ecclesiam Anno Domini MDXXXVIII. susceptus est, ac tandem Archiepiscopatum adiit, & simul cum Cracoviensi Episcopatu tenuit Paulo III. indulgente. Multum ille populari gratia, & aulico favore relexit; Regi Augusto Elizabetham Austriacam copulavit, & diademate cinnit. Cracoviensis civis uxorem Judaismum professam comburi in foro Cracoviensi fecit; pauperum, & egeniorum singularem gessit curam, singulis diebus ex eo numero centum erant, qui Episcopali mensa, & ferculis resciebantur; dum iter faceret, duo currus onusti lineis indusis, & lanceis tunicis, vel si hyems esset, ex pelle ovina consutis vestibus sequebantur, nudus, vel male vestitus, si quis openimplorans obvius erat, vestiebatur, viarico etiam donabatur: hæc consuetudo familiaris Gamrato erat, cum aliquando ipse in tantis opibus, ut prodigi solent, egeret: luxui, vanitatibus, parasitibus, ludionibus, computationibus, & libidini deditus fuit, quod tamen serio dolore dicitur expiisse: nam cum annis sexesset, ut reliquum vitæ illius stylo Stanislas Lubiencki Episcopi Plocensis in monitis prosequar, & morti esset proximus, neque tamen de supremo vitæ fuisset exitu sollicitus, accidit, ut in pervigilio festi cujusdam diei ad vespertinas preces recitandas ad Ecclesiam iturus accingeretur, paratusque in cubiculo aliquantisper solus subsisteret, ecce nota illi Viri cujusdam nobilis Curosi jam diu fato sancti persona apparere [familiariter secum mutuum conscii facinorum diu vixerant] exhorruit tamen ad visam redirevi hominis speciem. Episcopus, cumque ille, ut metu posito secum ageret, hortaretur, paululum resumpro spiritu, mortuum affatur, etiamne tu vivis, & in quo tandem loco es mortali perfunctus vita? Respondit ille: Vivo, longeque feliciori quam vos, fruor aura. Tum Gamratus, tu ne quem flagitiis gravatum, & turpibus libidinibus me [proh dolor!] conscio factentem e vita excessisse constat, inter eos sis qui felices sunt? Viv credo. Credes, inquit ille, mox, paulisper sustine. Juvenis admodum cum in Germania essem incidi in quemdam, qui sacrilego ore sanctissimam Dei Mariam Virginem incestabat, ego flagitii impatiens colaphum homini impingo, nec mora ille armatus, manu ad capulum admota, duellum mihi denuntiat, ego non segnitius stringo enses,

Stephanus Damalevicius de Archiep. Gnesnens. in Petro Gamrato pag. 297.

Elemosynæ mira vis.

Mortuus se videntem obicit Gnesnens. Archiepiscopo.

Ope B. Virgini se salvatum narrat.

congregemur, nec diuturnum fuit certamen, nullo accepto vulnere sacrilegum conficio, & tunc quidem ne homicidii, & duelli crimine succumberem, fuga mihi consului; deinceps vis aliquando ea res mihi in mentem venit, sed cum suprema adesset hora, animaque e corpore exitura, insultantibus infernalibus hostibus constitatur, & ego exitii certus nullam reliquam spem haberem, ecce mox nova affulsit lux: Regina Caeli Angelicis Choris stipata praesto aderat, diffugiunt infernales belluae, nescio quid horrendum frementes, frendentesque. At illa vultu benigno flexit in me misericordiae oculos. Milesne, inquit, meus, defensor honoris mei peribit? Absit, tum versa ad Filium, en Uterus, in quo conceptus es, en Utera, quae suxisti, ego militem, quibus olim te stringebam, brachiis, complexum tantisper tenebo hunc. Tu sanguinem, quem ex meis traxisti visceribus stilla, ego efficiam, ut ex ejus oculis uberes fluant lachrymae abluendis sceleribus sufficientes. Dixerat, & ego ex delectatione antea vitae intimo concepto dolore singultibus concuro, lachrymas fundo, Patrem optimum me offendisse agnosco, & annuente Sanctissima Parrona mea ingenti illius amore exardesco, affectu non voce, nam morbi vis usum linguae interceperat, atque ita supremis meis castissima Virgine assistente expiro. Anima e corpore egressa Angelorum ministerio fertur in Caelum, illic non meritis meis, nam ea vel nulla, vel satis exigua erant, sed Divina misericordia mihi per Patronam meam conciliata aeternam felicitatem adeptus vere vivo; inde ad te nunc missus sum, ut te supremorum tuorum admonerem: dudum iam merueras, ut tot beneficiorum acceptorum ingratus more ferali ad exemplum voluptarii Uionis multarearis, tuae largitiones in egenos fakte, illae epulae quotidianae mendicis exhibita, illae vestes, quibus nuda Christi membra vesti, ne ex meritis tuis in te Divina serviret iustitia, prohibuerunt. Scito autem te ab hinc sexto mense [tantum tibi indulget clemens Pater] moriturum, expende, & dispice quid te interim agere oporteat, nam venia adhuc superesse locum, vel meo doctus exemplo ne diffidas: his dictis ille quidem disparuit: Episcopus in lacrymas resolutus, neque eo die in publicum progressus diutius solito solus mansit, & nisi sero quid sibi accidisset, iis, quibus maxime fidebat patefecit. Noverat Karnkovius plerisque, qui cum Gamvato familiariter vixerant, quique supremis ejus adfuerunt, confirmabant illi ita ultimos sex illos menses ab eo exactos fuisse, ut vere, & ex animo peccata detestantis hominis omnes numeros

Predicit mortem Archiepiscopo.

Convertit ad sanctiorem vitam.

impleret, denique sanctissimis Sacramentis rite expiarum cum optima aeternae salutis spe cum e vita cessasse testabantur, postquam Gnesnensem Ecclesiam quinquennium gubernasset, anno Domini MDXLV. obiit.

Hoc anno adulta aetate Pauli III. Ducatu Camerineni Ecclesiae Romanae juriibus concessio Parmam Placentiamque Ecclesiasticas urbes, Aloysio Farnesio fideiario jure tradidit, ex quo infelicissima mors ipsi Aloysio constata est, & Pontifici ante tempus accersita, bella inter Caesarem & Galliae Regem exarsere, Tridentinum Concilium dissolutum, & impedita Lutheranismi conversio, & in maximum Schismatis discrimen adducta Ecclesia, ob Caesaris & Pauli dissensionem inde enatas, ut suis locis lugebit historia.

Hoc eodem anno gravissima inter Lutheranos, & Sacramentarios diffidia erupere; nam cum singuli malefani sui capitis deliramenta pro vero & puro Evangelio obtudant, superbiaque turgidi alii alii nolint inferiores videri, Scripturam Sacram in sensus adulterinos distorquent, contenduntque haec esse Spiritus Sancti augustissima oracula, nolentes parere Petro Apostolo admonenti, Scripturas depravari ab indoctis, & in stabilibus ad suam ipsorum perditionem; iterumque docenti, prophetiam Scripturae propria interpretatione non fieri, non enim voluntate humana aliquando allatam esse prophetiam. Porro Lutherus instar phrenetici aliquod lucidum intervallum nacti in suis thesibus contra Lovanienses Theologos editis Sacramentarios ita damnavit Thesi 15. In Eucharistiae Sacramento venerabili, & adorabili, est, & exhibetur, & sumitur vere & re ipsa Corpus, & Sanguis Christi tam a dignis quam indignis. Et Thesi 27. Hereticos inquit serio censemus, & alienos ab Ecclesia Dei esse Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant Corpus & Sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia &c.

De Lutero vero haeresiarcha Tigurini Sacramentarii praclarum hoc tulere testimonium, quanto intervallo iste novi Evangelii conditor ab Apostolis, & Prophetis distaret, Propheta, & Apostoli, (inquiunt) Dei gloriae, non privato honori, non suae pertinaciae, & superbiae studebant, sed peccatorum salutem quaerebant unice: Lutherus autem sua quaerit, pertinax est, insolentia nimia effertur, & confestim Sathanae tradit, quotquot illius sententiae, non illico subscribere velint, & in omnibus correptionibus suis, plurimum maligni Spiritus, quam minimum vero

LXIII.

LXIV.

Petr. epist. 2. c. 4.

Ex litera Car. Farnesii. Sacerdos non credens in Eucharistiae Sacramentum miraculo se convertit.

LXV. Concil. Generale Auctore Petro Lopez Alunna Castell. Trinit.

vero amici, & paterni ingenii deprehenditur. His repetitis ex Tigurinorum Sacramentarium scriptis interjicit Surius hoc epiphonema contra Novatores, tali scilicet Pontifice digni estis, qui Romani Pontificis jugum excussistis. Mirum certe est ac prodigio simillimum, Novatores sequi fictitium impostorum sensum, cum enim non de Scripturae, sed de sensu illius veritate controversatur, non alius sensus amplectendus est, quam qui traditus est ab Ecclesia, quae ex Apostolo est columna, & firmamentum veritatis: inflatis illi, & crepantibus buccis arrogantissime Scripturas extollunt in alienum sensum convulsas, quasi veteres haeretici pro nefariis suis haeresibus commendandis easdem artes non instruxerint, ac vendidissent. Sacramentarium autem impietatem pluribus miraculis saepius confutatam in Annalibus Ecclesiasticis vidimus; hoc vero anno illa in Sacerdote, qui ad eandem clam defecerat, convicta est insigni miraculo, cujus historiam circumstantiis certissimis instructam. Seripandus Augustinianorum Generalis Magister postea Cardinalis, ac Praefes concilii Tridentini scripsit, XXVIII. Septembris ad Cardinalem Farnesium, Suardini Civis Neapolitani neptem ex filio in extremis mortis confiniis agentem legente Sacerdote Evangelium de Coena Domini, cum venisset ad ea verba, Hoc est corpus meum, exclamasse, praetermitte ea verba, quia ea non credis, exterritumque vaticinio Sacerdotem, coram adstantibus perfidiam suam factum esse, criminisque veniam a Deo poposcisse, illam vero dimidia hora fluxu animam efflasse, remque certis testibus constare.

In India Reguli Ceilanensis filius ob susceptam Christi fidem a crudeli Patre occisus est, ejusque martyrium miraculis comprobatur, quibus permoti Principes barbari & alii nobiles spretis omnibus terrenis, per magnos labores ad Christi

castra se contulerunt, ut Indiarum Prorex Joanni Regi Lusitaniae significavit. Ceilanum est Insula, ubi res ad Dei gloriam contrigit sane memorabilis. Reguli cujusdam filius natu maximus, quod Christiana Sacra suscipere statuisset, patris jussu necatus est, quem Lusitanus quidam Christiano more sepeliit tali obita morte, Martyrem certum existimans; Lusitanum judicium Deus illustri miraculo comprobavit. Siquidem ejus nutu factum est, ut quoad Principis corpus humatum erat, in crucis figuram terra fatisceret, quae bis Barbarorum opera glebis oppleta iterum, atque iterum in eundem hiatus est resoluta. Ajunt etiam per eos dies crucem ignei coloris visam in Caelo, quibus miraculis commota magna hominum vis ad Christum accessit, quorum multi Regis immunitate eandem Martyrii coronam adepti sunt. In eo numero fuisset alius quoque, Regis filius, itemque sororis filius ad quem Regni hereditas pertinebat [Sororis enim non Regis ipsius filios succedere in Regnis Ceilani mos est] horum igitur uterque ad Christum propensus Regis imperio mactatus esset, nisi eos praesenti periculo Regis Soror mature exemisset. Ambos enim ad se vocatos de recenti adhuc miraculo interrogat, velint ne fieri Christiani, cum se utique velle dixissent, cum Lusitano transiit mulier eodem ipso, qui demortui Principis funus curaverat, ut eos quam occultissime Goam usque perducatur, quo ut venire, fidei praecipis imbuti, baptizati que magnum pietatis, ac Religionis specimen praeberent. Hos imitatus Regis quidam Praefectus, & alii decem Nobiles viri, usoribus, liberis, bonis denique omnibus sponte relictis, magno suo incommodo, corporisque defatigatione passum amplius sexcenta millia terrestri itinere emensi, Goam Baptismi causa cum venissent, Cathedismo instituti, sacroque fonte lustrati sunt. Id accidit Anno Christi nati MDXLV.

Proregis Com. ment. de rebus Indicis ad Joannem Regem.

Celiani Reguli filius occisus ob fidem.

Miraculo comprobatur ejus martyrium.

Mirus pietatis ardor in Neophytis.

1. Anno a Virgineo partu MDXLVI. in dictione iv. fracta est Protestantium procacia, qui excusso Pontificis jugo etiam Casarem de gradu Imperii dejicere conati sunt, nec minus Divino verbo in Tridentino concilio, quam ferro in castris pugnatum est, quae singula ordine recensituri seriem temporum sequemur. Coacta est quarta Januarii Congregatio Generalis a Patribus Tridentinis, cujus Acta subjectis verbis concepta sunt.

Angelus Massavell. in act. ms. Conc. Trid. MS. Arch. Vat. sig. n. 3188. p. 127. & aliud ms. sig. num. 3206. p. 34. & aliud sig. n. 3249. in primis Acta quartae Congreg. Generalis, & aliud Franc. Cardin. Barb. sig. n. 1868. p. 14. Diar. Concil. Trid. in actis Congreg. ms. Arch. Vat.

Contraversa de titulo Concilii an essent apponenda verba, Universalem Ecclesiam representans.

Die Lunae quarta Januarii MDXLVI. a Nativitate Domini hora XXI. habita est Generalis congregatio, in qua primus Praesidens exposuit, Praesidentes ipsos accepissent se literas a Sanctissimo Domino Nostro, in quibus laudabat ea, quae antea acta fuerant in sessione, & congregationibus, horum tabaturque, ut ad articulorum controversarum explicationem venirentur; quodque etiam brevi mitteret viros probos, & idoneos Officiales Concilii, cujus expensis necessariis non esset defuturus. Omnia a Patribus laudantur, quo vero ad Officiales aliqui ex Patribus dixerunt, eorum creationem, cum sua Sanctitas abest, spectare ad Concilium. Quibus Cardinalis de Monte respondit, non ea mente se ea proponere, ut super iis sententiae dicerentur, sed ut Patres intelligerent quid continerent litterae suae Sanctitatis, Officiales vero mittendos, esse approbandos a Patribus, & cum jam audivisset nonnullos arbitrari ex aperiitione Concilii imminutam esse auctoritatem Summi Pontificis, declaravit eos maxime falli, immo potius auctam. Cui Reverendus Dominus Episcopus Austriacensis respondens ait: Scimus quidem, & nos, qua auctoritate fungamur, ut scilicet in iis, quae in Concilio tractantur, Concilii sit potestas, & statuendi auctoritas; in iis vero, quae extra Concilium geruntur, auctoritatem remansisse apud Pontificem. Ea tamen disputatio statim quievit. Deinde lectum fuit decretum formatum pro futura sessione de modo vivendi, & aliis in Concilio servandis. Cumque longe major pars decretum ipsum approbaret, Reverendus Dominus Episcopus Fesularum dixit, se desiderare in titulo ipsius decreti, apponi verba in aliis Conciliorum decretis apposta, videlicet: Sacrosancta Tridentina Synodus universalem Ecclesiam representans; cum haec nostra Synodus, etsi adhuc pusilla esset, non tamen minore aliisungeretur auctoritate. Reverendus Pater Generalis Servorum dixit, non multi faciendae esse verba illa, quando uti comperitissimum est, recens inventa sint, nec

usurpata ab antiquioribus Conciliis. Dominus vero Pighinus dixit verba ipsa, quae a nonnullis desiderantur, si recte considerentur, quae apposta sunt, eadem re ipsa adesse: cum enim dicitur Ecumenicum, idem sonat quod universale, & universalem Ecclesiam representans, & iam in proxima sessione decretum fuerit, Ecumenicum Concilium esse apertum, & inchoatum.

Cardinalis de Monte comprobavit Generalis Servorum, & Pighini sententiam, addens, se illa quoque ratione moveri, ne verba ipsa apponerentur, cum nullum validius telum habeamus adversus Haereticos, quam quod nos hic congregati Ecclesiam universalem representemus, nolimus eos, quos Synodum amplecti cupimus, in primo congressu causam, & occasionem accipere, ut nos reprehendant, quasi nimium elatos, simbriasque nostras in opprobrium dilantes, longe etiam diversam esse rationem nostrae Synodi, & Constantiensis, & Basileensis: Constantiense enim Concilium ea verba apposuit propter schisma, quod tunc vigebat; non enim apparebat ex tribus quis verus Pontifex esset: nec tamen Concilium ipsum in deceris, in quibus de aliis rebus agebatur, his verbis usum fuisse: Basileense vero, quod proprius Conciliabulum dici debet, solo odio Eugenii IV. ea verba minime recte usurpasse. Et profecto praeter alias, et maxime ratione abstinere ab his verbis debemus, ne instati videamur, ut dixi, magnam sumendo auctoritatem, quin potius imitari debemus Summum Pontificem, qui cum Ecclesiae Dei Caput sit, se tamen Servum Servorum appellat. Cardinalis Tridentinus dixit se comperitum habere, Protestantes agra verba illa habituros, quapropter laudabat, & hortabatur, ne apponerentur, quae sententia a longe majori parte Patrum approbata est.

Addunt Gestis, deinde actum fuisse de electione Officialium, de loco Oratoribus Principum designando, ac de iis, qui in publica sessione sedere, vel stare deberent: nec non de Abbatibus, quorum prerogativa Episcopalem splendorem obcurari, auctoritatemque infringi nonnulli querebantur: maxime de tribus Abbatibus Cassinensibus vocatis: quam contentionem Cardinalis de Monte sic dirimit.

Si placet, possumus Abbates tres cum Mirra, & pluvialibus juxta eorum privilegium admittere, non ut Abbates tantum, sed ut totam eorum representantes Congre-

II.

III. Pallavic. tom. 1. l. 6. c. 1. n. 2. 3. 4.

Acta Concilii ut sup.

gregationem ita tamen, ut eorum trium unica sit sententia; quod quidem ab omnibus comprobatur est. Actum postea est de sessione proximo die constituendo, quem Itali accelerandum, Galli vero extrahendum ad bimestre tempus contendebant; sancitum autem est, ut ad mensum indiceretur, nimirum tertia sessio, sed secunda sequenti die celebraretur. Adjectae sunt Actis Pontificiae litterae prima Januarii die hujus anni consignatae, quibus Paulus III. Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, atque Abbates in Tridentino Concilio praesentes, vel ad illud accessuros, omnibus privilegiis, veltigalibus, ac juribus potiri voluit, ac si in Ecclesiis suis praesentes essent, exemit etiam ab omni decumarum onere, & solutione.

IV. Ibid. ut supra.

Secunda sessio Concilii.

VII. Mensis Januarii MDXLVI. a Nativitate celebratur sessio secunda sacri concilii Tridentini sub Paulo III. post celebratam Missam de Spiritu Sancto per Joannem Fossecam Episcopum Castellensem: est habita oratio per Coriolanum Martiranum Episcopum S. Marci. Ille post defletas morum corruptelas de savitia Haereticorum, qui se infidelibus adversus Ecclesiam conjunxissent, ita conquestus est. Videtis, quam in nos instruta, quam parata, quam firmam inimicorum, & transfugarum acies circumstant, ut certatim contendant, quis in te, Ecclesia Sancta, ictus profundius insigat, quis tua praecordia verbalibus perat. O facinus miserandum! quid faciens inimici? Filii, quos prius Coelum casurum, quam defecturos putabas, quibus elata praecipue & superba incedebas, in te arma converterunt, ii, quos sanguine tuo, & visceribus aluisti, ut tibi murus aeneus contra hostes forent, ii veluti venficiis incitati te debent funditus, & extinctam volunt. Hucine tui labores & vigillie inciderunt? Sed quid hos incusare, aut de his conqueri opus est? Sunt ipsi quidem nefandi, ut videtis. Quae sit horum vicia, moresque cognovimus: locus in alios dicendi non erit, si se respiciant, ut tamen tam libere obloquantur, tam severe in nostros mores novi Carones vitamque invehantur. (Et paulo post.)

V.

Postquam omnia conturbantur instituta nostrae Religionis, ritusque everterunt, facto omnia subjecerunt. Nostris insuper nos telis laceflunt, Scripturam Sanctam, quae nostra sunt arma, in nostrum exitium convertunt, mutilando, lacerando, intorquendo [factum impudens quis non aspicit, & detestabile, quid tandem postea?] Scripturae sanctae in manibus impij telae sunt plumbeae, quae objecta clypeo verita-

ris nullo negotio retunduntur. Nonnullis interjectis de eorum hypocrisis ita queritur. Dum facis verborum dolosis, dum se veritate accessita, dum veteratiora frontis tristitia illudentes, dum sua dogmata, & miracula quadam, nunc horum, nunc illorum auribus instillantes, quid dico a-niculas? robustos quosdam, immo universas Civitates in perniciem trahunt, &c.

Cum finem dicendi fecisset, subdunt Acta.

Recitata fuit per me Angelum Massavellum Secretarium nomine Illustrissimorum Legatorum admonitio, seu hortatio ad Patres super his, quae in celebratione concilii generalis perpendenda, & faciendae sunt a Praelatis ipsius concilii. Quae ad monitio incipit. Cum ipsa muneris nostri ratio. Excusa est typis, atque in editione Binii male in Sessionis primae Actis collocata.

Promulgatum fuit in eadem sessione decretum de vita sanctiore ducenda, & modestia tenenda in concilio, quatuor canonibus distinctum.

VI. MS. Arc. Vatic. sig. n. 3212. p. 18.

Canon I. Sacrosancta Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, in ea praesidentibus eisdem tribus Apostolicae Sedis Legatis agnoscens cum B. Jacobo Apostolo, quod omne datum optimum, & omnium perfectum defursum est descendens a Patre luminum, qui iis qui postulant a se sapientiam, dat omnibus affluenter, & non impropertat eis, & simul sciens, quod initium sapientiae est timor Domini, statuit, & decrevit, omnes, & singulos Christianos in civitate Tridentina congregatos exhortandos esse pro ut exhortatur, ut a malis, & peccatis hactenus commissis emendare, ac de caetero in timore Domini ambulare, & desideria carnis non perficere, orationibus instare, sepius confiteri, Eucharistia Sacramentum sumere, Ecclesias frequentare, praecipua denique Dominica, quantum quisque poterit, adimplere, nec non quoridie pro pace Principum Christianorum, & unitate Ecclesiae privatim orare velint: Episcopos vero, & quoscumque alios in ordine Sacerdotali constitutos Ecumenicum Concilium in ea civitate concelebantes, ut assidue in Dei laudibus incumbere, hostias, laudes, & preces offerre, sacrificium Missae quolibet saltem die Dominico, in quo Deus lucem condidit, & a mortuis resurrexit, ac Spiritum Sanctum in discipulos infudit, peragere satagant facientes, sicut idem Spiritus Sanctus per Apostolum praecipit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro SS. D. N. Papa, pro Imperatore, pro Regibus, &

cc-

cæteris, qui in sublimitate constituti sunt, & pro omnibus hominibus, ut quietam, & tranquillam vitam agamus, pace fruamur, & fidei incrementum videamus. Præterea hortatur, ut jejurent saltem singulis sextis feriis in memoriam passionis Domini, & eleemosynas pauperibus erogent; in Ecclesia Cathedrali singulis feriis celebretur Missa de Spiritu Sancto cum Litanis, & aliis Orationibus ad hoc institutis; in aliis vero Ecclesiis eadem die dicantur ad minus Litanie, & Orationes; tempore autem quo Sacra peraguntur, collocationes, & confabulationes non fiant, sed ore, & animo celebranti assistatur.

Canon II.

Et quoniam oportet Episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domi que bene præpositos, hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in mensa servet sobrietatem, moderationemque ciborum, cum in eo loco sæpe otiosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum Episcoporum mensis divinarum scripturarum lectio admisceatur: familias vero suas unusquisque instruat & erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemii, & voluptatum amatorum: viria demum fugiant, & virtutes amplectantur, & in vestitu, & cultu, & omnibus actionibus honestatem præferant: sicut decet ministros ministrorum Dei.

Canon III.

Ad hæc cum hujus Sacrosancti Concilii præcipua cura, sollicitudo, & intentio sit, ut propulsatis hæresum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram, Catholica veritatis lux, Jesu Christo, qui vera lux est, annuente, candor, puritasque resurgat, & ea quæ reformatione egent, reformentur; ipsa Synodus hortatur omnes catholicos hic congregatos, & congregandos, atque eos præsertim, qui sacram literarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsi cogitent, quibus potissimum viis, & modis ipsius Synodi intentio dirigi, & optatum effectum sortiri possit, quo maturius, & consultius damnari damnanda, & probanda probari queant; ut per totum Orbem omnes uno ore, & eadem fidei confessione glorificent Deum Patrem Domini Nostri Jesu Christi.

In sententiis vero dicendis iuxta Toleranti Concilii statutum, in loco benedictionis confidentibus Domini Sacerdotibus nullus debeat aut immodestis vocibus obstrepere, aut tumultibus perturbare; nullis etiam falsis, vanis, aut obstinatis disputationibus contendere; sed quidquid dicetur, sic mitissima verborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti iudicii acies perturbato animo inflectantur.

Canon IV.

Insuper ipsa Synodus statuit, ac decernit, quod si forte contigerit aliquos debito in loco non sedere, & sententiam etiam sub verbo, Placet, proferre, Congregationibus interesse, alios quoscunque actus facere Concilio durante; nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum ius acquiratur.

His subdunt Acta perlectum fuisse ab Episcopo Castellano diploma Pauli III. quo prohibitum est, ne Episcopi procuratoris opera in concilio compareant: præcipua ejus pars concepta est his verbis: Habita cum Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio, & assensu Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, ac Abbates, & alios, quibus in Conciliis generalibus residendi, & in iis sententias dicendi, ut præmittitur, permessa est potestas, de novo monemus, & hortamur, ac in Domino requirimus, eisque non solum sub perjurio, & aliis poenis prædictis, verum etiam sub suspensione a regimine, & administratione Ecclesiarum, quibus præsent, & aliarum dignitatum, caterorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, quorum ratione iis locus in concilio, & potestas sententias in eo dicendi permittitur, per eos obtentorum, necnon interdicti ingressus Ecclesie sententiis per eos, nisi presentibus cum effectu paruerint, eo ipso incurrendis; districte præcipiendo mandamus, quatenus mandatis procuratorum per eos hæcenus factis, vel in posterum faciendis, quæ omnino revocare, & eorum revocationem Procuratoribus per eos constitutis, aut in concilio hujusmodi intimare sub eisdem poenis & sententiis teneantur, minime attentis, ipsimet personaliter per seipos, & non per Procuratorem, aut Procuratores, nisi forte iusto detineantur impedimento: quo casu Procuratorem ad se in eodem Concilio excusandum, & de eorum impedimento fidem legitimum faciendum, ita tamen quod eodem impedimento cessante ipsi personaliter, & non per Procuratorem, vel Procuratores ad hæc omnino teneantur, constituere possint, quantocius poterunt ad eandem Civitatem Tridentinam accedere, & prosecutioni celebrationis concilii hujusmodi adesse, & interesse velint, nec mandata procuratorum pro aliquibus Prælatibus, aut aliis vocem, ut præfertur habentibus, nisi iusto impedimento detineantur: & tunc ad eorum impedimenta dumtaxat deducendum, & probandum recipere, aut acceptare præsumant. Nos enim omnia & singula mandata per eosdem Prælatos, & alios, ut præfertur, vocem habentes, ad aliud

VII.

Bulla ne Episcopi per Procuratores ad Concilium accedant.

aliud, quam ad eorum iustum impedimentum in concilio hujusmodi allegandum, & probandum hæcenus facta, & in posterum facienda, nulla, irrita, & inania, nulliusque roboris vel momenti fore, ac solum Prælatos, & alios vocem, ut præfertur, habentes, in dicto Concilio presentes, & non aliis, etiam si ab eis mandata cum quacumque, etiam plena, & libera facultate, & potestate habuerint, vocem in dicto Concilio habere; sicque in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque, quavis autoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi autoritate, & facultate, judicari, & interpretari debere, & quidquid secus super his a quoquam quavis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane, decernimus &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Domini cæ MDXLV. xv. kal. Maii pontificatus nostri anno xi.

Addunt Acta. Qua Bulla lecta idem Reverendissimus Dominus Episcopus Castellanus legit successore Breve Sanctissimi Domini nostri, per quod sua Sanctitas mandat Reverendissimis, & Illustrissimis Dominis Præsentibus, & Legatis, ut aperiant Concilium, quod est hujusce tenoris.

Paulus Papa III. Venerabili fratri Joanni Maria Episcopo Prænestino, & dilectis filiis Marcello, Tit. S. Crucis in Hierusalem, ac Reginaldo S. Maria in Cosmedin Diacono, Cardinalibus nostris, & Apostolica Sedis Legatis.

Anno superiore, sequuta Dei munere pace inter Serenissimum Cæsarem, & Regem Christianissimum, nos sperantes Concilium universale celebrari posse, eisdem Concilii suspensionem susulimus, illudque in Dominica Lætare proxime præterita inchoandum, & celebrandum esse decrevimus. Cum autem ob subsequutas postea gravissimas illas quidem, & ipsammet Religionem concernentes rationes, & causas, ipsam celebrationem in hanc usque diem distulerimus, & nuper ipsis causis cessantibus, ipsum Concilium in Dominica Gaudete, tertia præsentis Adventus, aperientium, inchoandum, & proseguendum esse de Venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio decreverimus, id vobis per presentes nostras significare volumus, & vobis injungentes, ut ad aperitionem, & inchoationem, prosecutionemque dicti Concilii in dicta tertia Dominica præsentis Adventus, iuxta formam literarum nostre indictionis, ac facultates vobis desuper a nobis concessas in Dei Omnipotentis nomine procedatis &c. Dat. Romæ apud Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die iv. Decembris MDXXXV.

Habita est congregatio die XIII. Januarii, in qua mota est controversia, an Concilium Tridentinum universalem Ecclesiam repræsentaret, de qua Cardinalis de Monte peroravit, vetustiora Concilia, splendidioribus licet illis verbis usa non fuissent; nullum tamen moveri dubium, quin universalem Ecclesiam repræsentarint text. in cap. *Maiores* xxiv. quæst. i. ex usurpato vero eo nitidior verbo posse Ecclesie hostes nobis odium, atque invidiam conflare, cum Cæsaris, Gallieque Regis Oratores nondum ad Concilium accessissent, atque in ludibrium adducere; triginta plus minus Episcopos universales Ecclesie titulos sibi adscivisse; cumque Pontifex hanc Synodum universalem, & œcumenicam appellavit, ab eo nomine ab ipso indicto discedendum non videri.

His addidit Marcellus Cardinalis tit. S. Crucis Constantiensem Synodum non usame eo splendido titulo nisi in gravioribus causis, videlicet in citatione contra Hieronymum de Praga, in condemnatione errorum Joannis Hus, & cum adversus Joannem xxiii. a Patribus proclamatum fuit: Pontificiumque mandatum indictionis forma circumscriptum, ideoque extra eos limites splendidiorem titulum non affectandum.

Tum Reginaldus Cardinalis Anglus pie Patres admonuit, ut quæ Dei forent, non sua quærerent: multos deesse suo muneri, qui nunquam suorum Episcopatum Ecclesias, vel raro perlustrarint: nec ex virtute humana, sed ex Deo bonum aliquod in Synodo expectandum, nec utili, vel honesto, vel necessitate Synodum cogi ad eos titulos sibi adscribendos, cujus sententiam laudavit Tridentinus Cardinalis. Tum subjecit Cardinalis Giennensis sibi nullum dubium occurrere, quin Tridentinus Confessus licet exiguus universalem Ecclesiam repræsentet, ac demonstrare posse eum titulum vetustis temporibus frequentatum, cura constet, Apostolos nomine Synodi Scripsisse hæc verba: *Placuit Spiritui Sancto, & nobis, & toti Ecclesie*: cæterum in præsentis casu nulla Patres urgeri necessitate, ut eum titulum adjungant: ferme omnes eandem amplexi sunt sententiam, decretumque est, ut prætermisissis iis verbis, adderentur tantum in decreto hæc voces *œcumenica, & generalis*.

XVIII. ejusdem mensis Januarii habita est Congregatio generalis, in qua magna contentione actum inter Patres de ordine procedendi in Concilio Tridentino.

IX. MS. Arc. Vat. fig. n. 3205. p. 29. MS. Francisci Cardin. Barberini fig. num. 1799. p. 21.

X.

R

ti-

Tom. 19.
de Conc.
fig. n.
3209. pag.
31.

tino, cum Tridentinus Cardinalis, & alii censerent a constituenda emendatiore forma morum inchoandum, quod ex corruptis Ecclesiasticorum moribus hæresis emerisset, vocandosque ad Concilium Lutheranos, ut ipsi quoque morum vitia emendarent. Alii vero colligendas esse Novatorum hæreses, ut damnarentur: ante omnia vero sollicitandos literis Imperatorem, ac Reges, ut Oratores ad Concilium mitterent. Subdunt Acta: *Archiepiscopus Aquensis, & alii Prælati Galli in primis salutarunt Sanctam Synodum nomine Regis Christianissimi, eique de propenso animo, quem Synodus erga Majestatem Suam Superioribus diebus lapsis declaravit, & gratias egerunt.* Rogarunt vero, ne graviora tractarentur, antequam Regii Oratores, & alii Prælati accessissent, inchoandumque a dogmatibus censuere.

Inter alios Præsules Thomæ Campesii Feltrensis autoritas potissimum eminebat; hic ut de dogmatibus fidei, ac de morum disciplina una simul ageretur, Patribus suggestit; cui sententiæ major pars applaudit. Quare Legati, qui Pighinum antea consuluerunt, an Episcopis de dogmatibus, & de reformatione simul pertractandum esse sentientibus ipsi contradicere potuissent, hocque minime ipsis licere ab eodem audierant, in hanc ultro sententiam defluerunt. In sequenti itaque congregatione Cardinalis de Monte Patribus proposuit, an omnibus placeret, tractationem dogmatum fidei cum restauratione morum conjungendam ut decretum de hac re in sequenti sessione promulgandum institueretur? Mox Tridentinus insurrexit, suamque opinionem validis rationibus propugnare percipiens, virorum Ecclesiasticorum reformationem ad reducendos hæreticæ pravitatis asseclas ad Orthodoxæ religionis semitam præstantissimum fore medium pluribus inculcavit. Cumque hujusmodi assertio maximum apud Patres excitasset plausum, Concilii Præsides prudenti usus consilio Deo Optimo Maximo gratias agere factus est, quod Tridentini mentem tam piis Ecclesiasticisque Præsule dignis imbuisset sensibus, nempe ut catholicorum morum restauratio ab ipsis, potioribus videlicet Ecclesiæ membris, foret incipienda. Mox ut aliis, quibus in Synodo præerat, ipsemet exemplum præberet, a Papiensi Præsulatu se se abdicare, splendidiore suppellectili expoliare, atque nimiam famulorum turmam dimittere paratissimum coram Patribus sese exhibuit, cæterosque ad hujusmodi abdicationem animavit. Ve-

rum non modo Romanæ Aulæ, sed totius Ecclesiæ restaurationi incumbendum esse, plures in quolibet Ecclesiastico ordine abusus reperiri, arduam hanc provinciam, nimisque prolixo indigere tempore: propterea, ut tot in tenebris hæresum miserrime jacerent sepulti, amplius ab ipsis non permittendum esse subiecit. Mirum fuit! mox Patres fere omnes verbis, ac potissimum exemplo Cardinalis a Monte permotos, ejus sententiæ adhæsisse: adeo ut Tridentinus solus in arena derelictus, neminem suo sermone permovere potuerit, neque de Episcopis duas Ecclesias administrantibus vituperatis sese excusaverit.

Decretum itaque fuit in Congregatione habita XXII. Januarii ut simul de dogmatibus, & reformatione ageretur, atque a dogmatibus inchoandum, tum ut errantes in viam salutis reducerentur, tum ut catholici contra hæreticorum fraudes communirentur: ostendit Cardinalis de Monte, ita in concilio Chalcedonensi, licet corrupta Hæreticorum disciplina ex pravis moribus originem traxisset, nihilominus Patres primum de fide, deinde de moribus egisse, quæ Cardinalis Polus confirmavit his verbis: *Videri omnino impossibile tractari re vera de moribus omisso tractatu de Religione, qui enim mores esse possunt sublata Religione, aut collapsa? sic namque, si paulo alius inspexerimus, iruebimur Deum ipsum dantem duas tabulas Moysi, quorum prima, & præcipua fidem continebat & Religionem; secunda vero mores; sic Dominus Noster Jesus Christus quando misit Discipulos ad prædicandum, dixit: Ite, & prædicare Evangelium omni creaturæ, non dixit in moribus instituendis, quoniam sciret, ubi Religio integra sit, difficile posse malos mores locum habere.*

Sed cum Pontifex justis de causis simul optaret, ut de solis dogmatibus, & non simul de reformatione ageretur, ideo Legati ut ostenderent, quod recto consilio decretum fuerit, simul & de dogmatibus, & de reformatione tractare, Cardinali Farnesio significarunt secunda Februarii rationes, quibus fuerant adducti, ut illi decreto subscriberent. Primum (inquiunt) ne incideremus in foveam, quam declinare studebamus, nimirum, ne Patres judicarent de sola reformatione agendum esse: & experientia docuit, non frustra eum timorem animis ipsorum infudisse: cum necessitas nos adegerit, pluribus Cæsareis Præsulibus claritate nominis, ac dignitate conspicuis contendentibus, soli constituendæ disciplinæ Ecclesiasticæ, castigandisque corruptelis in-

16. p. 32.

Angel.
Mass. in
Diario
Concil.
Trid. p.
36.

De Religione simul, & de morum reformatione agitur.

XI.

cumbendum, omni studio viriumque contentione adversari. Secundo, quia prohibere non potuimus, ne Synodus breviorum utilioreque tractandarum rerum ordinem induceret, qui magis ad finem in suæ Sanctitatis diplomate expressum, scilicet hæresum extirpationem, reformationemque attingendum conducere. Tertio, in hoc rerum statu gravissimum imminere discrimen, quod omnino declinandum erat; ne si in ea sententia fixi perstaremus, ut de solis dogmatibus Fidei ageretur, conjunctio nostra cum Synodo dirimeretur, cum maxima Pontificii nominis invidia, & publico odio: Synodus vero elata populari aura, ac jugo Papali, ut iniquo, & non ferendo, necnon publicæ salutis inutili excusso, absque Legatorum Præsidium consensu nostra imperia, contestationesque contemptu proterens, ad tractandam reformationem progressa esset: ex quo quantum vulnus, ac detrimentum accepisset Sedes Apostolica facile perpendi potest. Deinde vero cum redintegrandam fuisset concordia inter Pontificem, & concilium, mediâ ratio amplectenda erat, ut unum extremum cum alio jungeretur, consentiendumque, ut de duobus capitibus dogmatum, & reformationis tractaretur: quod ergo tunc exacte, & cum maximo Sedis Apostolicæ decore agendum manebat, nunc sponte cum maxima suæ Sanctitatis gloria, & honore Sedis Apostolicæ gestum apparet. Quarto, ut nobis viam facilem, atque expeditam muniremus, qua suæ Sanctitatis imperia feliciter in opus provocentur. Denique prius de dogmatibus ageretur, quibus ea reformationis pars, quæ ad Romanam Curiam spectat, connectetur, quam sua Sanctitas sponte perficere poterit. Quinto, dum reformationi sive sanctitati morum revocandæ libenter incumbimus, melius res (uti convenit) peragetur, quam si ab ea abhorre omitteremus: consulentes vero tantæ rei honestati, ac dignitati, Pontificium decus augemus, existimationemque, atque autoritatem nobis in concilio comparamus: cujus beneficio quidquid optatur, cum pace recto ordine ad optimum exitum perducitur. Sexto, prospicietur feliciter rebus Germanicis, quarum cura, & sollicitudo adeo Pontificio animo infudit, ut ad eas restituendas Sedes Apostolica existimarit, cogendum esse Tridentini concilium: atque adeo propter propositionem ab Imperatore in conventu Wormatiensi Mense Martio anni præteriti celebrato expositam, atque edictum inde promulgatum, & propter colloquium Ratis-

tisbonense, de quo modo agitur, Ordinumque Imperii cætes mox celebrandos, tum ob convitia ab hujusmodi hominibus effundenda, si vel de dogmatibus tantum, vel de sola reformatione in concilio tractatum iri videretur; causæ etenim omnium malorum, quæ ex colloquio inter Doctores Catholicos, & Lutheranos sequuto conventu dimanarent (& utinam nulla redundent) in nos conicerentur; ac de nullo, qui Lutheranorum partibus adhæresceret, exposulare possemus, quin statim excusationem in os nobis obicerent, non adhibitum remedium a concilio in tanto Germaniæ morbo, qui nullam moram pati poterat, nec valeret excusatio ignorantia, quia protestatio, vel similitum contestatio in memorata propositione nobis denunciata est: Si concilium strenue restituendæ disciplinæ non incumbat, ipsos reformationis faciendæ munus aggressuros; cum in hoc rerum discrimine, Germania hæresum ardens incendio salva consistere non possit; ac præterea libros nuper a Lutheranis editos consentire veritati fateremur, quibus sparsere in vulgus, concilium non cogi ad Ecclesiæ corruptelas castigandas, pravosque mores ad pristinum sanctitatis nitorem revocandos, sed ad placita Lutheranæ damnanda; cum vitam solutiorem ut prius ducere velimus, de qua fama increbrescente, opinioneque confirmata multi præfules, tum maxime Sidonensis Vir exaggeratæ virtutis ac prudentiæ, nos graviter præmonuerant. Septimo, concilium habiturum est progressum, vel non, si ad ulteriora progrediatur ad reformationem constituendam cogere poterit; cum itaque necessario illa sit faciendâ, præstantius est, illam cum publica laude decernere, Christianumque populum in officio, & Ecclesiæ obsequio continere, cum viderit nos prompto & alacri animo pro instauranda primævæ morum sanctitate sedulam operam collocare, quo prætermisso labore, præfules, qui Tridento animis male affecti discederent, per varias Provincias famam nostram atrocior etiam, quam Hæretici lacerarent; observantia quoque erga Sedem Apostolicam obsolesceret, perfrigeret amor, atque etiam factura preventuum, qui ad Curia Officialis derivantur, damna quæ severa reformatio inferret, multo amplius superaret. Octavo, non deerit suæ Sanctitati spatium temporis, quo ipsa reformationem Curia componat; dum interim modi illius perducendæ ad exitum Tridento Romanam transmittuntur: duos autem modos descripsimus, ut præstantior feligatur, vel

aptior inveniatur. Nono, constabat perspicuis argumentis, numquam concilium solas reformationis Leges, pressis silentio dogmatibus fidei, admittendum; quamquam privati & magni Principes (quibus verbis Cæsar & ejus Proceres designantur) divina suis commodis dimittentes ardentiore studio expeterent, ut dogmatum Hæreticorum damnatio differretur.

Antequam has literas accepisset Pontifex, aliis Legatorum monitis ad æquitatem mentem inflexerat, assensumque præstitit, ut una cum dogmatibus etiam de reformatione ageretur, ut ex literis Legatorum quarta Februarii datis enitescit.

XII. Die XXIV. Januarii in alia Congregatione generali Præfides concilii proposuere: *Qua via, & quibus modis sit procedendum ad examinationem, & discussionem utriusque causæ, an per aliquot Prælatos vel sorte, vel viva voce, vel per scrutinium, vel quavis alia ratione deputandos, & coram Reverendissimis Dominis tribus Præsidentibus congregandos; & an per totam Synodum divisam in tres classes congregandas, coram quolibet eorundem Dominorum Præsidentium, pari numero, eadem hora, & super eisdem articulis.* Decretum est per tres Classes procedendum, deligendos tamen aliquos, qui adducenda in consilium, in examen revocent, postea actum est de prorogatione futuræ indictæ sessionis.

XXIX. Januarii fuit congregatio, in qua fuerunt lectæ ab Episcopo S. Marci literæ sanctæ Synodi ad S. D. N. ad Imperatorem, ad Regem Christianissimum, ad Regem Romanorum, ad Regem Portugallæ, & ad Regem Poloniæ conscriptæ, in quibus omnes Principes graviter, & erudite hortabatur ad favendum huic Concilio, ad excitandos Prælatos eorum, & cætera hujusmodi: Pontifici vero maximæ gratiæ agebantur ob præclara studia adhibita pro pace in populo Christiano conservanda: atque etiam hortabatur, ne ab incepris desisteret, Prælatos vero omnes iterum moneret, ut quam primum ad Concilium accederent. Lectis literis graves dictæ fuerunt a Patribus sententiæ. Placebat Cardinali Tridentino, ut literæ, quæ ad Regem Romanorum destinatæ erant, ejus egregia adversus Turcas facinora uberiori lau-

MS. Arch. Vat. fig. n. 3209. p. 36. to. 19. de Conc. & aliud ms. Arch. Vat. fig. n. 3232. p. 112. Diar. Concil. Trid. pag. 36. MS. Franc. Car. Barberini. fig. n. 1799. pag. 30. & aliud ms. fig. n. 23. ms. Card. Pii.

dum præconio celebrarent; itemque ut admoneretur ad excitandos reliquos Germaniæ Principes, ut se ad Concilium conferrent, quod & in literis ad Regem Poloniæ directis a plerisque desideratum fuit. Giennensis vero Cardinalis urgebat, ut in literis ad Cæsarem scriptis adderentur preces, ut præsentia sua Concilium cohonestaret.

Cæterum exarsit gravis controversia inter Patres, ut quæ videlicet literæ prius essent perlegendæ in Sessione, an eæ, quæ Regi Romanorum, an quæ Christianissimo Regi dirigebantur? Consultus itaque visum est post aliquot altercationes, in solemnii congressu ab iis perlegendis abstinere.

Deinde actum fuit de modo eligendi Prælatos per classes distinctos: quæ electio delata fuit Reverendissimis, & Illustrissimis Dominis Legatis.

Secunda Februarii coactæ sunt singulares Congregationes in tres classes distinctæ eadem hora, ac disceptatum, an decreta promulganda extrahenda essent, donec ampliores cœtus essent, sancitumque, ut de professione fidei decretum ederetur, absentiumque ratio haberetur.

Tertia Februarii eadem proposita sunt in Congregatione generali, quæ in particularibus, eademque in proxima sessione facienda, constitutum est.

Instaurata tunc iterum de titulo decretorum controversia a Fesulano, Captuaquensi, & Pacensi Episcopis, qui efflagitarunt, ut adderentur ea verba, Universalem Ecclesiam representans, ad conciliandam decretis Synodi majorem auctoritatis speciem. Sed major pars dissensit; satis enim judicavit, si decretum sic inscriberetur: *Sacrosancta Œcumenica, & Generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata.* Prostante vero Fesulano, stare sibi fixam priorem sententiam, nec ab ea discessurum, licet major pars sibi repugnaret, ne conscientiæ suæ vim afferret; tum Cardinalis Polus ita fatus est: *Quod conscientia alicui distat, proferendum quidem est, verum postquam semel atque iterum, & tertio quis sibi satisfecerit proferendo opinionem suam, & aperte cognitum ejus dictum a majori parte non solum non probari, sed omni conatu reprobari, potest, ac debet ille opinionem suam dimittere, &*

Literæ Concilii ad diversos Principes.

XIII.

Tom. 19. p. 37. & tom. sig. n. 3232. p. 113. & Diar. Concil. Trid. pag. 26. & in Actis Congregationum p. 69. lb. p. 39.

XIV.

Controversia de titulo decretorum.

quod amplius est, a malo est. [1]

XV. Tertia sessio celebrata est die quarta Februarii, in qua præter memoratos Legatos, ac Præfules insignes, duo alii Cardinales, Christophorus Madrutiensis Tridentinus, & Petrus Pacechus Giennensis Episcopi, necnon aliqui alii Antistites interfuerunt. Ambrosius Catharinus Politus Senensis piam orationem habuit, qua Patres hortatus est ad consecrandam sanctiorem vitam, exemplo B. Petri, *Qui estis ter Dominum negavit, converti tamen in se est, & penitentiam egit.*

Perlectum deinde est a Salvatore Alexio Decretum de Symbolo Fidei, quo Romana Ecclesia utitur, quo veluti inexpugnabili propugnaculo adversus Hæreticorum assaultum munitur, quo veluti clypeo omnia impiorum tela retundit, in quo, veluti principio, omnes, qui fidem Christi profitentur, necessario conveniunt, quod denique fundamentum est firmum, atque unicum, contra quod infectorum potestates nunquam sunt prævalitura. Cum vero perlatum esset plures Præfules iter ad Synodum suscepisse, extracta est quarta sessio in diem octavam Aprilis, ut decreta majori veneratione susciperentur, quo a majore Patrum numero essent promulgata. Navata tamen interea est opera discutiendis, & in examen adducendis iis, quæ in Synodo discernenda viderentur.

Acta Typis excussa.

Sessionis tertiæ celebratio.

XVI.

Legati vero in Epistola quarta Februarii causam adduxerunt, propter quam in tertia sessione Fidei decretum solummodo firmaverunt: Decretum (inquit) de Fidei Symbolo sancitum fuit: primo, ut antiquorum Concilium vestigia sequeremur, postea ne ista sessio absque aliquo decreto celebraretur. Narrarunt etiam in eadem epistola quid acciderit in sessione, addentes. Quoad hujus diei decreta, omnes præter Episcopos, Fesulanum, Caputaquensem, & Pacensem, qui scriptum votum ad majores turbas evitandas dederunt, veterem de-

cretorum inscriptionem approbarunt.

Mota etiam controversia, an expolientorum sanctiorum morum, castigandorum vitiorum, tollendarumque corruptelarum leges Romæ a Pontifice, an Tridenti in Concilio Œcumenico ferendæ essent? ac multis ultro citroque literis Tridento Romam, Romaque Tridentum transmissis, re diligenter excussa, decretum est, ut Tridenti de causis dogmatum, ac morum excolendorum ageretur. Licet nonnulli expeterent magis Romæ de corruptelis emendandis agi: atque Imperator non de dogmatibus Tridenti ne efferarentur Lutherani, cum sedamari a Concilio acciperent, sed de moribus ad puriorem sanctioremque formam revocandis agendum flagitaret.

Octava Februarii coacta est prima post sessionem tertiam Congregatio generalis, in qua Joannes Maria Legatus Cardinalis Patribus fufe ostendit, quare decretum titulo non fuissent adjecta ea verba Universalem Ecclesiam representans.

Cardinalis de Monte inquit Acta dixit de titulo decretorum promulgatorum, quod si recte inspicatur, satis amplum esse & decorum apparebit, cuius rei testes locupletissimi nobis sunt, ut sepius dictum est, antiqua omnia Concilia, quorum nulum reperitur, usum fuisse hoc, qui a nobis efflagitur, titulo. Nec quisquam exemplum Concilii Constantiensis nobis obiciat, quoniam vel diversa ratio est in illo tempore schismatis congregato, & in isto, quod sub vero, solo, & indubitato Papa convocatum fuit. Addamus, quod Synodus illa Constantiensis non dicit verba illa de omnibus Conciliis, sed de se tantum loquitur. Sed quidquid sit, habemus posteriora exempla, Concilii scilicet Florentini, & Lateranensis, in quibus nunquam tali titulo Synodus, præsentis Papa, usa est, quod tamen magis facere poterat. Quamobrem hortor & precor eos, qui dissenserunt, ut velint tandem sententiæ majoris partis acquiescere, nec ultra de re ram

XVII.

MS. Arch. Vat. fig. n. 3232. p. 120. Acta Congreg. Concil. Trident. Angelus Massarelli. in Diario Concil. Trid. pag. 37. & in actis Convocatum fuit. MS. Car. Francisci Barb. fig. n. 1799. p. 35.

NOTE [1] A lterius hujus sessionis Tridentinæ historiam fufe satis & diligenter Annalista persecutus est. Unum superest addendum de numero patrum qui suffragia in sessione hac dederunt; qua in re inter scriptores non satis convenit. Petrus Soavius vel, si mavis, P. Paulus Sarpi in perulgata concilii Tridentini historia diserte scribit adfuisse ex patribus suffragia ferentibus tres & quadraginta; Theologos ad viginti circiter, nobiles viros decem. Id vero inter cætera Suavii mendacia accensendum contendit Pallavicinus Hist. Conc. Trident. lib. VI. cap. V. affirmans patres quidem adfuisse tres & quadraginta, Theologos quinque super triginta, nobiles septemdecim. Verum Joannes Curtembroche Gandavensis, qui cum concilii actibus omnibus interfuerit, Latinos eorum commentarios scripsit, quos junctim cum actibus ab Angelo Massarello descriptis PP. Martene & Durand vulgarunt Veter. Monum. to. VIII. Scriptor, inquam, ille sessionem hanc, quam primam signat, cum alii secundam appellent, constitisse scribit ex patribus quadraginta septem, & doctoribus triginta septem.

Item præter Curtembroche sessionis tertiæ, vel ut ille supputat, secundæ patrum numerum ita definiit: *Assuerunt patres quadraginta quinque, doctores triginta quinque.* MANSI

tam frivola, tamque nullius momenti verba facere, & verum graviorum cursum, & tractatum impedire. Assensisse Patres Legato subdunt acta: Quibus rationibus moti aliqui Prælati, qui in ipsa præterita sessione dixerunt, se omnino velle, quod verba illa addantur, mutaverunt sententiam, & se acquiescere majori parti Patrum ostenderunt.

XVIII.

Deinde idem Cardinalis Præses rationes attulit, ob quas decretum de dogmatibus Fidei una cum reformatione tractandis proponere Patribus omisisset, quorum plures de hac re questos fuisse intelligebat: nempe, ab ampliore Præsum conventu tam gravis decreti promulgationem emanare debuisse; nullum tamen ex hoc silentio ortum fuisse rectæ discipline detrimentum, cum eadem quantocumque operibus ipsis magis constabilienda foret: præcipue quia in Pontificia Bulla omne fere causæ pro aperiendo concilio recensentur, quas præfatum illud decretum continebat. Tum Asturicensis Episcopus, addiscendi potius (ut ipse agebat) quam impugnandi decreti gratia Legatum interrogavit, qua autoritate decretum ab omnibus Patribus ita confirmatum permutasset? Cui blande Cardinalis respondit, non modo Apostolico Legato, verum etiam cuilibet Episcopo permitti, ante decreti promulgationem, ejus mutationem proponere coram Synodo, ejusque judicio discutiendam relinquere. Ampliffimas deinde Legatorum a Latere facultates esse subdidit, quarum singulas tunc recensere omittebat, cum ad graviora negotia peragenda urgere-tur.

XIX.

In eadem Congregatione Patres consenserunt, ut Sacrorum, sive Canonicorum librorum catalogus texeretur ex formula a Sanctis Patribus, ut in secundo concilio Carthaginensi, & in conciliis a Gelasio, & Innocentio Pontificibus: & postremo in Florentino Præsidente Eugenio IV. in diplomate ad Armenos, & Jacobitas dato. De traditionum etiam Ecclesiasticarum ruenda autoritate actum est, coercendaque eorum licentia, qui Sacris Scripturis alienum sensum ex proprii intellectus audaci interpretatione affingunt; data imperia Concionatoribus, ut Scripturas ex communi Ecclesiæ sensu interpretentur, tum fortes, ac superstitiones omnes in die Epiphaniarum ab impiis inducæ tollerentur.

XX.

MS. Arc.
Vat. sig. n.
3233. pag.
122.

XII. Februarii fuit Congregatio generalis, in qua Cardinalis de Monte præfatus dixit: *Noverunt Paternitates vestre qualiter omnis fides nostra ex revelatione Divina est. Hanc revelationem tradidit*

nobis Ecclesia parim ex Scripturis, quæ sunt in Veteri, & Novo Testamento, parim etiam ex simplici Traditione scimus. Igitur ut omnia ordinate a nobis tradantur consequens est, ut post fidei professionem a nobis factam, Scripturas probemus, quo peracto, deinceps quoque de Traditione Ecclesiastica, quæ sine Scriptura est, in alia tamen Congregatione discutiamus, & successivæ, si qui abusus, tum in verendo ipsas Scripturas, tum etiam, si videbitur in docendo, & prædicando illos invenimus, eos quoque recidere extra propositum non erit. Nunc de Scripturis agamus, de quibus in particularibus Congregationibus habitus sermo, & ut dicam, quid ex conveniunt illis hausserimus, omnes fere probaverunt, ut omnes Libri tam Novi, quam Veteris Testamenti ita probarentur quemadmodum a pluribus sanctis conciliis probati fuerunt, & novissime in concilio Florentino: qua in re rogamus nunc in plena hac Congregatione Patrum sententias. Quibus addidit Cardinalis S. Crucis: duo ego subiciam, quæ in mea particulari Congregatione tractata fuerunt, unum est, an facienda sit simpliciter approbatio ipsarum Scripturarum, sicut Florentinum, & universa concilia, an magis distinguendum sit, qui sint libri Sacri, ex quibus fundamenta doctrinæ eruantur: qui vero sint Canonici quidem, sed non tales, quales priores, sed ideo recepti ab Ecclesia, ut ex eis multitudo instrui possit, quales sunt libri Sapientie, liber Proverbiorum, & si qui similes: idque videretur e re esse, quoniam ambiguum est valde, nec adhuc ab Ecclesia determinatum, quævis & Augustinus, & Hieronymus, & alii Veteres sæpius de his nonnulla tradiderunt. Alterum est, an sicco pede approbatio ista a nobis facienda sit, an vero additis rationibus, & solutis argumentis, quibus adversarii maxime inveniuntur ad expungendas multas ex Scripturis Sacris; hæc enim ab ipsis potissimum infringuntur, liber Machabæorum, quem penitus reiciunt, Epistola Pauli ad Hebræos, una Petri, altera Jacobi Epistolæ. Canon. item Apocalypsis, & alia quædam.

Tum dictæ sunt a Patribus sententiæ, in primisque Tridentinus laudavit, ut, tametsi omnes scripturas, quas Florentinum concilium numerat, ipse probaret, non tamen omnes probandas censebat, antequam adversariorum rationes audirentur, & dissolverentur. At Giennensi contraria placebat sententia, nempe ut nulla habita discussione, nulloque tractatu, ita omnes libri approbarentur, quemadmodum a concilio Florentino approbati fuerunt, ita ut nullum discrimen in-

Acta Cong.
greg.
Concil.
Trident.
Anglicus
Massarell.
in Diario
Concil.
Trid. p.
37. & in
act. p. 71.
MS.
Franc.
Car. Barb.
sig. num.
1977. pag.
37.
De Scri-
pturis, &
de Traditio-
nibus tractan-
dum.

MS. Arc.
Vat. sig. n.
3332. pag.
46.

inter libros adnotaretur. Cujus sententiam omnes fere sequuti sunt; ita ut nemo de reprobatione librorum disleret. Aliqui tamen, nec pauci quidem, & in primis Pacensis Episcopus disputationem omnino reiciendam esse dicebat, cæterum disquisitionem faciendam putabat exemplo Apostolorum, qui cum de legalibus legis veteris reiciendis a nonnullis dubitaretur, conquisitione facta sententiam dixerunt; quam quidem conquisitionem non ideo fecerunt, ut dubitent ipsi, sed ut debiles in fide conquisitione illa confirmarentur: ita nos ad exemplum illorum posse nostra tutari, & confirmare; adversariorum vero argumenta dissolvere.

Cardinalis de Monte dixit (paulo post) Ut vere dicam, quod sentio, numquam mihi placuit hæc conquisitio, quam pati non possum, ut de nostris principiis in-eatur disceptatio. Cui Cardinalis Giennensis: major (inquit) pars probavit, ne conquisitio fieret omnino; id Tridentinum negabat, & nec bene, nec cum dignitate rem tam sicco pede pertranseundam esse censebat, ne adversariis daretur anfa vocandi illud concilium Papisticum quod plane facient, si nos ita ire in sententiam cognoverint, ita multis, nullo ordine disceptantibus res diu protrahatur.

Cardinalis Anglicus cum adversus Fesulanum, & Asturicensem se converterisset: Sunt inquit aliqui qui nos ut leves, & inconstantes, alii ut tardos & in re nihil diutius laborantes accusant: quod profecto non alia ratione illis evenire puto, quod ipsi satis ea, quæ tractantur, non intelligunt: nam si considerarent hi, quomodo inquam omnis nostra Religio ab adversariis nostris in dubium revocatur, profecto non parum nos fecisse, neque rem nihil putare, intelligerent in receptione Librorum, & Traditionum, quæ quidem restanti momenti sunt, ut nihil majoris potuisset fieri; est enim Ecclesia ista tamquam castorum acies ordinata, quæ non ante ad bellum, neque certamen progredi potest, nisi prius ordinetur. Hic nempe est ordo, ut prius nos muniamus armis, deinceps vero ut decertemus cum adversariis: qui quidem ordo omnibus parebit, cum discernendum erit, & quia aliquibus ad descendendum ad hujusmodi abusus renuit, sciat quod expeditis abusus Scripturarum, & Traditionum, erit expedita pars totius negotii nostri, nam abusus Scripturarum sub se continent ordinem & modum prædicandi verbi Dei, & Libros ipsos interpretandi: Traditionum vero abusus totam pene disciplinam Ecclesiasticam respicere videntur, cum & confessiones, &

omnes ceremonie nostra ad ipsas Traditiones respiciant.

Censebat jure pars maxima non revocanda in controversiam, quæ ab Ecclesia sanctissime recepta fuerant, maxime cum Hæreticorum dubia, atque argutias Johannes Eckius, Albertus Pighius, & Cardinalis Rossensis eruditissime dissolvent. Alii vero, licet nullatenus receptos Sacros Libros in dubium revocarent, diluenda tamen eorum sophismata, ad æternum iis silentium imponendum opinabantur.

Quare xv. Februarii in Congregatione generali eadem quæstio ventilata est, ut referunt acta.

XXI. Quod spectat, ad excutienda graviore

examine argumenta, quibus aliquot Libri Sacri (ut Eisdæ, Machabæorum, Baruch, Epistola Pauli ad Hebræos, secunda Petri, & Apocalypsis Joannis) impugnantur, Patres bifariam divisi sunt; aliis omnino prætermittendam assentibus, aliis e contra has rationes adducentibus. Quod licet de his, quæ semel per Concilium statuta sunt, disputare minime liceat, ea tamen disceptatio, quæ ad confutandos errores fiat, licita sit, & laudabilis, secundum Thomam 2. 2. q. 10. art. 7. & Gloss. in l. Nemo. c. de Summ. Trin. & Fide Catholica. Athanasius enim in Antiocheno Concilio cum Arrio prius in Nicæno 1. Conc. damnato disputavit; Beatusque Hieronymus cum Luciferiano, quem ex Actis anterioris Concilii devicit, nec non Africanum Concilium sub Bonifacio in instructione illis evenire puto, quod ipsi satis ea, quæ tractantur, non intelligunt: nam si considerarent hi, quomodo inquam omnis nostra Religio ab adversariis nostris in dubium revocatur, profecto non parum nos fecisse, neque rem nihil putare, intelligerent in receptione Librorum, & Traditionum, quæ quidem restanti momenti sunt, ut nihil majoris potuisset fieri; est enim Ecclesia ista tamquam castorum acies ordinata, quæ non ante ad bellum, neque certamen progredi potest, nisi prius ordinetur. Hic nempe est ordo, ut prius nos muniamus armis, deinceps vero ut decertemus cum adversariis: qui quidem ordo omnibus parebit, cum discernendum erit, & quia aliquibus ad descendendum ad hujusmodi abusus renuit, sciat quod expeditis abusus Scripturarum, & Traditionum, erit expedita pars totius negotii nostri, nam abusus Scripturarum sub se continent ordinem & modum prædicandi verbi Dei, & Libros ipsos interpretandi: Traditionum vero abusus totam pene disciplinam Ecclesiasticam respicere videntur, cum & confessiones, &

MS. Arc.
Vat. sig. n.
3232. pag.
122.

XXI.
lib. p. 123.

Diar.
Concil.
Trid. in
act. Cong.
greg. ba-
bita 15.
Feb. 1546.
ms. Arch.
Vat. Au-
ctore. An-
gelo Mas-
sarello
Secreta-
rio.

Leonem Imperatorem, cum ait; multo gaudio mens nostra exultat: & quæ sequuntur, ad quod etiam B. Petrus in ep. 1. cap. 3. nos monuit, ut parati semper simus ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea, quæ in nobis est, spe, & fide. Beatusque Paulus ad Titum inquit, ut finis idonei exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere.

Quæ sunt fidei, non adducenda in disceptationem.

At isti e contra censebant, disputare de his, quæ Fidei sunt, & a cunctis Conciliis constituta infidelitatem sapere c. Quicumque de Hæreticis libro 6. quæ disputatio inhibetur per Martianum Imperatorem per Constitutionem, quæ habetur in l. Nemo. C. de Summa Trin. & fide cap. Item Gelasius in c. Majores. 24. q. 1. decrevit, ut quod contra unamquamque hæresim coacta semel Synodus pro fidei unione, & veritate Catholica promulgasset, non sineret novis retractationibus mutilari. De quo etiam Leo ep. 42. ad Martianum Imperatorem, sic ait: Nimis iniquum est, ut per paucorum insipientiam ad conjecturas opinionum, & ad carnalium disceptationum bella provocemus tanquam reparata disceptatione tractandum sit, utrum Eutyches impie sentierit, & utrum impie Dioscorus judicavit. Necnon ep. 43. ad eundem inquit: Unde per ipsum Dominum Nostrum Jesum Christum, qui Regni vestri est author, & Rector, obtestor, & obsecro clementiam vestram, ut in presenti Synodo fidem, quam Beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari, & quæ olim Majorum sunt autoritate damnata, redivois non permittatis conatibus excitari. Quare Paulus epistola 2. ad Timotheum refert: Noli verbis contendere, nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Et paulo post.

Votis perquisitis, a saniori tamen parte in hanc sententiam ventum est, ut Libri Sacri ante omnia recipiantur omnes, ut in præterita Congregatione decretum fuit, deinde domi privatim ab uno quoque (si velit) fiat aliqualis dictarum rationum discussio & examinatio, ita tamen, ut non videatur res in controversiam adduci.

XXII.

Deinde alia quæstio orta est, scilicet, An æqualis fuerit sacrorum illorum Librorum autoritas? Nonnullos enim Libros majori honoris gradu habendos esse plerique existimabant: sententiis inquisitis, generaliter suscipiendos pari autoritate decretum est. Quod Libri Sacri (inquit) pure & simpliciter recipiantur, & numerentur, rationum autem discussio omnino omittatur, non prohibendo

tamen, quod unusquisque, si voluerit, privatim faceret aliquam examinationem.

Habita sunt die XVIII. Februarii private Congregationes, in quibus de Traditionibus actum, in sua vero Classe, auditis Patribus Cardinalis Sanctæ Crucis ita peroravit. Nobis hæc via magis idonea visa est, ut post Symboli professionem, Sacri Libri tamquam prima fundamenta, ubi omnes nostræ conclusiones firmari debeant, recipiantur. Multa enim ardua, & difficilia a Sacra Synodo pertractanda erunt, quæ nisi firmis fundamentis stabiliantur corruerent. Post igitur primum Symboli fundamentum, cætera, quæ restabant principia sumenda necessario videbantur. Ea autem Fidei nostræ principia tria esse invenimus. Nam doctrinam nostram, non nisi revelationem quandam diversis temporibus factam, esse dignoscimus. Patriarchis primum, quorum fidem in sacris Scripturis habemus, hæcque Vetus Testamentum nominamus. Procedente tempore placuit Divinæ Bonitati eadem, & longe plura hominibus per Unigenitum Filium suum revelare, qui non scripto, sed ore, non in chara, sed in corde plantavit Evangelium suum, prout nihilominus iidem Propheta prædixerant, & hoc Novum Testamentum dicimus. Eorum tamen quæ a Christo emanarunt, quædam scripturæ demandata, quædam in cordibus hominum relicta fuerunt, hocque secundum principium est Fidei nostræ.

Fidei fundamentum est divina revelatio.

Tertium autem, quoniam non semper Filius Hominis nobiscum mansurus erat, Spiritum Sanctum suum in mundum misit, qui Dei secreta, & quæ dubia apud homines erant, declararet. Quibus omnibus diligenter consideratis, ad eadem principia suscipienda ingressi sumus. Sed quoniam dicta principia in Veteris, & Novi Testamenti Scripturis consistunt, easdem Scripturas in primis cum Dei benedictione suscipimus. Cæterum eorum quæ ab Apostolis inter homines profecta sunt, nonnulla facta, & non scripta credimus. Igitur multa dicta, & non scripta fuisse fateri debemus. Apostoli enim adeo prædicationibus intenti erant, ut propria etiam mensa non ministrarent, quæ quidem variationes plurima, quæ a Domino ad Apostolos, & ab Apostolis ad nos devenerunt, scripto minime demandata esse demonstrant; quare a Traditionibus prius incipiendum suaderi debemus. Nihil tamen inter Scripturas Sacras, & Apostolicas Traditiones differt, illæ enim scriptæ, hæc per insinuationem habentur, utraque tamen a Spiritu Sancto eodem modo emanat. [Et mox] Quo autem ad autoritatem Ecclesiæ, quoniam ante susceptionem Sa-

cra-

crarum Scripturarum de ea tractari non poterat, successive ad illam mature suo loco devenietur. Demum ut abusus, qui ex Sacris Libris, & Apostolicis Traditionibus occurrunt, in scriptis norarent, Patres admonuit.

XXIII. MS. Car. Spad.

Die XIX. & XX. ejusdem Mensis Theologorum Congregationes habitæ sunt, in quibus de Traditione Apostolica, ac de abusibus, qui circa Sacram Scripturam occurrunt, actum est magno animorum æstu. Quare a Præsidentibus concilii decretum est, quoties de Articulis Fidei, & dogmatibus agendum esset, antequam quidquam a Sancta Synodo decerneretur, omnia prius cum dictis Theologis familiariter conferenda, eorumque opiniones intelligendas esse. Isti autem Theologorum conventus coram Legatis fiebant; quoniam Episcopi, ut in suis Congregationibus interessent, constanter renuebant.

XXIV.

XXI. Februarii reddita Reverendissimis Dominis Legatis literæ Reverendissimi Domini Cardinalis Augustani Dilingæ datæ, in quibus ferebatur Fridericum Comitem Palatinum Rheni, Othonem, Henricum & Wolfgangum Duces..... nec non Brunsvicensem. Pseudo Archiepiscopum Coloniensem, XXV. Januarii Francfurti, in qua urbe Lutherorum Conventus habebatur, Smalcaldico fœderi se conjunxisse; in qua sociali coitione hæc duo præcipua capita continebantur, ut in Religionis, vel quacumque alia causa adversus omnes molestiam inferentes, sociale bellum gererent, nec per suas ditiones militibus copiis aditum præberent, nisi a fœderatis conscriptæ essent: timere enim se bello a Cæsare petitem iri, pluresque Nobiles, Urbesque illi fœderi accessisse, quam conjunctionem Imperialis defensionis nomine cohonestaverint. Cæterum Germaniæ Episcopus non accessuros ad Concilium, vel propter senilem infirmitatem, vel ob Lutherorum metum, vel quia opinantur concilium dissolvendum: nihil vero ea re tristius atque funestius Sedi Apostolicæ posse accidere, atque adeo urgentes a Pontifice Episcopos, ut ad concilium se conferant. Addidit etiam Libellos satyricos, picturas infames contra concilium, Pontificemque, ac mille calumnias & probra passim spargi.

XXV.

XXIII. Februarii congregatæ sunt coram Legatis Theologorum classes, relationumque, quid de modo recipiendi Sacros Libros, & Traditiones Apostolicas sentirent.

Procurator Reverendissimi D. Cardinalis Augustani laudavit communem sententiam. Eccl. Tom. XXXIII.

tiam ut Traditiones nunc primum recipiantur. Verum distinguendas esse Traditiones, quæ recipiuntur. Sunt enim diversarum specierum, nam quædam ad fidem pertinent, & eæ pari autoritate cum Evangeliiis a nobis suscipiendæ sunt, de aliis autem, quæ ceremoniales existunt, non ira. Nam de Bigamia, & de sanguine suffocato aliter a nobis observatur, quam ab ipsis Apostolis sit traditum. Laudata est ea sententia a Generali Eremitarum S. Augustini, & Cardinali Sanctæ Crucis, qui subdidit, quæ sint Traditiones, ipsas suo tempore revidendas putabamus. Nam Traditionum aliquæ scriptæ, aliquæ non scriptæ reperiuntur, & aliquæ essentielles, aliquæ ceremoniales sunt, ut ab Augustensi recte dictum fuerat, nam in Sacramentis nonnulla scripta, nonnulla tradita ab Apostolis fuerunt, quæ Sacramenta essentialia Fidei nostræ sunt. In ceremonialis autem habemus Quadragesimam, quæ licet vix ex Scripturis probari possit, Apostolos tamen eam nobis tradidisse certo scimus. Quod autem scriptæ sint aliquæ, aliquæ non scriptæ Apostolorum Traditiones legit c. Ecclesiasticam 11. dist. & infra. Postremo ipse Cardinalis legit, quæ de Traditionibus Congregatio excerpserat. In Congregationibus privatis autoritas Traditionum Apostolicarum recepta fuit, de qua Legati Cardinali Farnesio ita scripserunt vigesima quarta Februarii. Hæc omnes in privatis Congregationibus Traditiones Apostolorum receperunt, de quibus in decreto Sacrarum Scripturarum, post denominationem tamen in genere, & non pro nunc in specie librorum Novi Testamenti facienda erit mentio, eas modo prætermittentes, ut de illis postea suis locis agatur. Fuit etiam iuxta nostram propositionem constitutum, ut sex Præsulibus (scilicet pro qualibet classe duobus) uni Theologo, & alteri Canonum Professori formatio decreti Scripturarum, & Traditionum committeretur, omnia ista die Veneris vigesima sexta in Congregatione generali firmabuntur, & postea ad abusus Sacrarum Scripturarum tollendos intendunt.

Diar. Concil. Trid. in actis Congreg. habitæ 26. Feb. pag. 86.

De traditionibus agitur.

MS. Car. Spad. 10. 210. P. 59.

XXVI.

Igitur vigesima sexta Februarii in Congregatione generali excussa est eadem controversia de Traditionum Apostolicarum autoritate.

Clodienis (inquit Acta) novarum rerum cupidus, frustra, inquit, nos modo quærere Traditiones per manus verbo & observantia communis Ecclesiæ ad nos perductas, cum habeamus Evangelium, in quo omnia, quæ ad salutem, & vitam christianam necessaria sunt scripta inveniuntur.

Evangelii auctoritas pendet a Traditione.

S Re-

Diat. Concil. Trid. ms. Arch. Vat. p. 61. In actis Cong. habita 29. Feb. Traditionum admittendum ne cessitas.

Reprehensus est a pluribus, etiam ex verbis ipsiusmet Evangelii Joan. ult. *Sunt, & alia multa, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* Item Jo. 20. *Multa quidem, & alia signa fecit Jesus in conspectu Discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc.* Item Jo. c. 16. *Adhuc multa habeo vobis dicere, quae non potestis portare modo, cum autem venerit ille, qui est Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Et Christus nunquam praecipit Apostolis, ut scriberent, sed ait: *Ite, & predicare, &c.* Item Paulus pluribus in locis suarum Epistolarum aperte ostendit, multa extra Evangelium ab eo praecipita ad Christianam vitam necessaria esse emanata, ut 1. Cor. 2. *Laudo vos, &c. sicut tradidi vobis, praecipita mea teneris.* Item Cor. 1. c. 11. *Collaudo autem vos Fratres, quod omnia mea memoria teneris, & quemadmodum tradidi vobis instituta teneris, & similibus.* Item Jo. 2. *Plura habens vobis scribere nolui, &c.* Item Pauli ad Phil. 4. *Fratres quaecumque sunt vera, &c. haec cogitare, quae & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me.* Item 2. ad Thess. *State, & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Item 2. Thess. 4. *Fratres rogavi vos, & obsecramus in Domino Jesu Christo, ut quemadmodum accepistis a nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ita ambuletis, ut abundetis magis. Scitis enim, quae praecipita dederim vobis.* Item Dionys. Areopag. Hierarch. Eccl. c. 1. *Eloquia Divina duplicis sunt generis, quaedam in Sanctis Theologicis libris nobis commendata, & alia praeterea, quae ex animo in animum modio intercurrente verbo, &c.* Item alia quam plura, quae in Classe diei XXIII. praesentis Mensis commemorantur.

Quod autem Augustus dicat in Evangelio omnia esse scripta, quae necessaria sunt ad salutem; verba illa formaliter intelligi debent, scilicet ad fidem Christi accipiendam, ut salvi fiamus, quo vero ad mores, & Christianam vitam instituendam, certe non omnia scripta sunt, quare ipse Dominus noster ait: *Mittam autem Spiritum Sanctum Paracletum, qui docebit vos omnia &c.* Ergo indigebant etiam ipsi Apostoli adhuc alia doctrina extra eam, quam ab ipso Christo verbo didicerant, ad recte, beateque vivendum necessaria, quae a Spiritu Sancto suggereretur eis.

XXVII.

Cum mentio deinde injecta esset de Bulla Eugenii IV. de unione Jacobitarum, quae in calce VI. Decretalium con-

scripta, in qua Sacri Libri connumerantur, atque Episcopus Clodienis argueret ex adjecta temporis nota non esse editam in Florentino Concilio, responsum est a Legatis, Florentinum Concilium non fuisse dissolutum post unionem Graecorum, sed post eam perdurasse fere per tres annos, usque ad annum MCCCCXLII. ut ex actis ab Augustino Patrio Senensi editis constat, & translationem Concilii ex Civitate Florentina in Lateranensem Ecclesiam decretam in X. sessione vi. kal. Maii MCCCCXLII. cum Eugenio significatum esset Legatos etiam *Zara Jacob Magni Regis Aethiopiae [quem Presbyterum Joannem vocant] ad dictum Concilium Florentinum orthodoxae fidei suscipiendae gratia adventare.* Bullam vero unionis Jacobitarum 1441. in Concilio Florentino editam constare ex autographo, & subscriptione Eugenii, & Cardinalium obsignata, quam Angelus Massarellus propriis oculis Romae in Arce Sancti Angeli, & Cardinalis Cervinus (ut alii asserunt) inspexerunt. His discussis Patres unanimes fere omnes concurrere in eam sententiam, ut in uno eodemque decreto Sacri Libri, & Traditiones Apostolicae recipiantur.

Decreti mox tres Archiepiscopi, tresque Episcopi pro eo decreto conficiendo, quod deinde in Congregatione expendendum erat. Interim singulae Classes de abusibus Scripturarum live corruptelis egerunt. Hic tamen non de reformanda Scriptura, sed de emendandis erroribus, qui ab exscriptoribus irreperant, & castiganda adulterantium scripturas audacia agebatur. Quae omnia uti gesta fuere in generali illo conventu, Legati duabus epistolis eadem die Romam transmissis Pontifici denunciarunt; ad quarum calceam praefatae Bullae Jacobitarum autographum, vel exemplar authenticum ad se mitti postularunt. Quae Bulla, ut suo loco videbimus, Tridentum transmissa fuit.

I. Martii (pergunt Acta) Aquisensis legatit schedulam infra scripti tenoris: *Abusum quidam in scriptis, inesse, sunt, in loco, in tempore, & in fine. Ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad gelo Mas interpretandum. Ad docendum abusus considerantur, aut quia non sunt idonei, aut quia non possunt, vel quia non sunt approbati. Item considerantur abusus realiter, privative, & active.*

Primo, circa editionem, quia non omnes Textus sunt conformes, imo plures sunt corrupti, ideo erit bonum committere correctionem peritis deputandis, & quia correctio Veteris Testamenti est prin-

De abusu Scripturarum.

principaliter consideranda circa Hebraeum, & Novi Testamenti circa Graecum, a quibus respective ut plurimum editio Latina emanavit, ideo deputandi sunt docti in Hebraeo, in Graeco, & docti Theologi in Latino, & etiam mixti in omnibus, & bonum esset habere Textus antiquos tam in Latino, quam in Hebraeo, & Graeco, qui verisimiliter essent, & reputarentur correcti. Quantum ad translationem habeantur, & colligantur tot antiqui Translatores (aliter dicti Interpretes) quot haberi poterunt. Non quod dubitemus de translatione Beati Hieronymi, & aliorum Doctorum, ac Sanctorum, sed ut emendatio ipsa circa loca corrupta, & depravata melius fieri possit.

Secundo, circa interpretationem, quia multi detorqueunt Sacrae Scripturae testimonia, & oracula, & eloquia in perversum sensum; ideo determinetur quis Scripturae sensus sit Catholicus, & quis non. Qui etiam Doctores sint admittendi ad interpretandum, ut scilicet sint, nedum docti, sed etiam probi, & Catholici, & inter alios aliqui enumerantur in c. *Sacro sancta* 15. dist. Observetur determinatio generalis Concilii Lateranensis, de qua in c. *Quia nonnulli de Magistris in antiquis.*

Tertio, circa impressionem, aut scripturam tenendam, quod fiat prohibitio sub poenis, &c. Quod Biblia ipsa non imprimantur, teneanturque, minusque illis utatur quis, nisi secundum quod fuerint correctae, & emendatae: tum addidit, Sacra Biblia non esse convertenda in linguam vernaculam, ne forte ignari nefarios sensus Sacrae Scripturae pro sua libidine affingant, atque in varios errores prolabantur; sufficere enim mulieribus, & plebeiis, ut Sacrarum literarum sensum a concionatoribus excipiant: prohibendum etiam, ne in margine Sacrorum librorum notae aliquae apponantur.

Quarto subdidit arcendos laicos, nec non mulieres ab habendis concionibus; adhibendumque diligens studium, ut Sacerdotes non tantum verbo, sed etiam exemplo praedicent, ne ex Apostolo aliis praedicando reprobi fiant, cum etiam Christus pronuntiet haec verba, *qui fecerit & docuerit &c.* Questus etiam est viros doctrina excultissimos in religiosis familiis distrahi a munere concionandi, atque praefici alienis muneribus; aliquos etiam Evangelicam praedicationem fabelis immixtis polluere, atque adulterare, ut auditorum aures titillent; aut Praesulum, Sacerdotum, vel Principum famam carpere, atque in contemptum eos addu-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

cere: tum haec addidit, eis est prohibitum in virtute sanctae obedientiae, & sub interminatione maledictionis aeternae, detrahere dictis Praelatis in eorum praedicationibus in Clem. 1. §. *Quibus de privilegiis.* Dicit tamen ibi gloss. *Quod in Genere, &c.* Non retrahant etiam Populos ab Ecclesiarum suarum Parochialium accessu, quia hoc est eis jam prohibitum, quinimmo hortentur eos, ut diebus Dominicis interfint Missae Parochiali, publicationibus, seu denuntiationibus, quae ibi fiunt, ut addiscant mandata Dei, & Ecclesiae, & dies festivos, ac jejuniorum & caveant ab excommunicatione, cum ibi publicantur monitoria generalia. Non abalienent populum a solutione decimarum, & aliorum, ad quae Jure Divino, & positivo sunt omnes obstricti: si illi qui praedicare tenentur, noluerint, aut non potuerint, vel quod abfit, & tolerandum non est, si nesciant praedicare, alii eorum sumptibus in eorum locum deputentur juxta c. *Inter cetera de off. ord.* Non praedicent absque licentia Sanctae Sedis Apostolicae, & Episcopi Diocesani, quia saepe plures indigni disseminant per Castra, & Parochias errores pessimos. *Quomodo praedicabunt, nisi mittantur* (inquit Apostolus.) Et in Evangelio dicitur; *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios, &c.* Quoties habeant praedicare, qui praedicare tenentur, ut scilicet praedicent tempore Quadragesimae, & Adventus, & diebus Dominicis, & festivis & alias si opportunum fuerit in locis suspectis de haeresi. Adiciatur praecipitum quod opportuno tempore Beneficiati habentes curam animarum provideant de praedicatorum pro Quadragesima. Haecenus Aquentis.

Felrensis suam hujus tenoris sententiam legit.

Maximus abusus Scripturarum est eorum, qui indocti, & instabiles eas depravant ad suam ipsorum perditionem, ut dixit B. Petrus de his, qui D. Pauli Epistolas ad malum sensum detorquebant. Hinc in Germania abusus irrepsit communionis sub utraque specie ex mala interpretatione illius Dominici praecipiti, quod habetur Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes.* Illius Pauli 1. Cor. 11. *Ego enim accepi a Domino.* Et ejus quod prius dixerat c. 10. *Unus panis, & unum corpus multi sumus, qui de uno pane, & calice participamus, &c.* & comperimus de consecr. dist. 11. Hinc connubium Sacerdotum ex prava detorsione illorum locorum; *Crescite, & multiplicamini.* *Haec unusquisque uxorem suam propter fornicationem. Melius est nubere, quam uri,*

S 2

Epi-

Episcopum eligendum, qui sit unius uxoris vir, & similia. Hinc jejuniorum abrogatio, & quorundam ciborum certis diebus abstinentia ex prava interpretatione illorum locorum Sacrae Scripturae. *Non est regnum Dei esca, & potus. Esca non commendat nos Deo. Nemo vos dijudicet, in cibo, & potu. Omnis creatura bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, & similia.*

XXIX.

Gesta hujus Congregationis Legati Tridentini significarunt Cardinali Farnesio, necnon exposuere causam Petri Pauli Vergerii Justinopolitani Episcopi, qui a Cardinale Aleandro delatus, Lutheranae haereseos virus hausisse, atque adeo iudicio postulat, se purgare abnuit, sed ad Concilium Tridentinum se contulit concepta spe Tridentini Cardinalis operam Concilio assessorum: sed spe sua dejectus, iussusque coram Patriarcha Veneto, & Pontificio Internuntio purgare crimen, non Venetias adiit, sed in Ripa Oppido aliquandiu moratus, demum ad Helvetios haereticos fugam cepit, exutaque Catholici Praefulis larva, condidit intimo pectore venena publice effudit, scriptis adversus Pontificem & Concilium libris: nimia enim librorum haereticorum (spretis Sanctis Patribus) lectione mentem corrumpi ac fascinari fiverat. Poenituit illum postea flagitii admissi, prensavitque gratiam Pontificis, sed cum haereticum ejurare juberetur, respondit, non esse honesti Viri palinodiam canere, atque in crimine obfirmatus haesit. Mirum certe ac plane miserabile fuit Virum Episcopali charactere insignitum, qui in Germania Clementis VII. & Pauli III. Internuntium egerat maxima cum laude & flagrantissimo Religionis tuendae ardore tantos labores pertraherat, in haereticos barathrum se foedissime conjecisse, ac tamquam Luciferum e Caelo decidisse, ut verissimum sit Apostoli oraculum, *qui se existimat stare, videat ne cadat.*

XXX.

De tollendis corruptelis, adstringendaque solutiore Ecclesiastica disciplina, agitata sunt graviora consilia, de quibus Legati VI. Martii Pauli Pontificem certiores fecere: securim nimirum radicibus imprimendam, fibrasque malorum evellendas, instaurata enim sanctiore disciplina, non extimescendum quippiam in Concilio adversus auctoritatem Pontificiam novatum iri, Synodumque ad feliciorum exitum perducendam fore: cumque Pontificio nomine transmissa esset ad Legatos imperfecta disciplina in Curia Romana constituenda ra-

Epist. Legat. 25.
Martii
MS. Car.
Spade to.
210. pag.
105.

tio, nitide septima Martii significarunt Pontifici Legati, non recte ita consuli divino cultui, nec Pontificiae Sanctitatis honori, nec temporum necessitati, nec conceptae a Patribus Tridentinis expectationi: atque ex privato cum Praefulis sermone collegisse, eos iniquo ferre animo, eripi regendarum animarum ipsis commissarum libertatem, ac contendere, spectare ad ipsos sacerdotia, quibus animarum cura annexa est, conferre, sacerdotibus sacris initiare Clericos immunitate donatos, vel Canonicorum Collegiis addictos, vel Regulares non debere concionatorum inanus invadere, vel Sacras exhomologeses excipere sine obtenta Praefulis potestate; quaestores tollendos, indulgentias five gratuitas noxarum condonationum pro fabrica Sancti Petri vel Crucisignatorum militia quaestuaris abolendas; Romanam Curiam in gravissimum odium ob avaritiam, pompaticum fastum, luxumque adductam, quae vitia castiganda sint; Poenitentiarum, Cancellariae & Rotae tribunalia ad aequitatis leges revocanda: maxima vero contentione deposci ab omnibus, ut sacerdotia conferantur iis, qui illa gerere velint & possint, non a conductitiis administranda, decumana subsidia temperanda, expectativas gratias maximo offendiculo concedi, ex quibus gravissima mala emergere exploratum est: Pontificii decoris esse, ut haec tollat vel tollenda curet a concilio: hac enim ratione Praefulum benevolentiam, populorumque observantiam Sedi Apostolicae conciliandam.

Excepit Pontifex aequo animo Legatorum monita, praemisitque liberam Ecclesiarum administrationem Episcopis se permittendum, modo immunitatem a Sedis Apostolicae imperio non affecturum: eosdem etiam Legatos urisit, ut morum corruptelis delendis sedulam operam darent, non tamen de Pontificia & concilii auctoritate disceptationes induci permitterent. Respondere Pontifici Legati hoc malum non aliunde posse emergere, quam ex discordia & dissensione in tractando reformationis opere, profiteri praefules Pontificem esse concilii caput, maximam eorum partem summo obsequio & amore illum complecti: ac si quis eam quaestionem inducat, illum moliri avellere caput a corpore, & schisma constare; ac si qui expetant, ut in decretis addatur concilium representare universalem Ecclesiam, eos negare non posse intelligi concilium suo Capiti conjunctum, a quo divulgum conciliabulum evaderet.

Addidere Legati, ideo concilium primum

Ubi supra
p. 73.

Ubi supra
p. 76.

XXXI.

Præferre
Concili-
um Pon-
tifici
Schisma-
ticum est.

mum egisse de Scripturis & de Traditionibus, quia Haeretici nonnullas Scripturas, quibus impietatis convicti sunt, tentant convellere, & Traditiones Apostolicas refellunt, ut deliramenta sua nefanda obrudant. Quae vero gesta sint in praefulum, Theologorumque congregationibus, describunt earum acta.

XXXII.

XVII. Martii Congregatio generalis habita est, in qua Deputati retulerunt abusus, quorum quatuor in scriptis exhibuerunt. Primus est, haberi varias editiones Biblicae, & ejus remedium est, recipere tantum Vulgarum editionem, & ea pro authentica uri. Secundus modus abusus est mendositas Codicum, qui circumferuntur. Remedium est, ut purgetur unus Codex, Trid. ms. qui imprimatur fideliter. Tertius abusus est, quemlibet interpretari ad suum sensum Scripturam Sacram, & eam ad profana convertere. Remedium est, id gravissimis poenis prohibere. Quartus abusus est, Impressores Sacrarum Scripturarum imprimere sine licentia Superiorum Ecclesiasticorum, & libros sine nomine Auctoris edere. Remedium est, id prohibere sub maxima censura. Super quibus abusus moniti fuerunt Patres, ut cogitarent pro futura Congregatione. Superiori etenim Congregatione, cum de versione Scripturarum in linguam vernaculam controverteretur, ita discessit Cardinalis Giennensis.

XXXIII.

Animadvertentibus hujusmodi Deputati ad colligendos abusus circa translationem Bibliorum in linguam matrem, quia solet hoc sepius nonnulla scandala parere, itaque videtur providendum, ne deinceps Bibliorum, tam variae interpretationes haecenus edita, & depravata relinquantur in manibus hominum. Cui Cardinalis Tridentinus: nollem, inquit, si possem adversari sententiae Reverendissimi Domini mei Giennensis; sed pro ea, quae nobis a Deo data est, libertate loquendi in hoc loco, summa cum sinceritate loqui cogor, & ea dicere, quae mihi adeo vera videntur, ut tergiversari non valeant. Illud est scilicet, ne unquam permittatur versio Bibliorum in matrem linguam inter abusus numerari. Quid enim dicent adversarii nostri, si sciverint velle nos e manibus hominum Sacram Scripturam avellere, quam sepius Paulus Apostolus nunquam ab ore nostro separandam esse censuit? [Et mox] Utinam Graecae, & Hebraicae Linguae Professores nunquam in Germania fuissent, quia hac molestia nos hodie careverimus, & infelix Germania non ita misere in tot haereses delapsa fuisset. Non enim haereses, & mala semina ab idiotis, & matrem tantum Linguam.

scientibus orta sunt, sed ab iis, qui se eruditos professi sunt. Quamobrem oro ne vobis, Patres, in mentem veniat aliquando, ne dicatur, ut hanc rem inter abusus numeremus, sed si eam controvertamus, posse abusum nuncupari.

Cum de corruptelis circa Scripturas admittis ageretur, ac Praesides Legati censerent articulum, an versio Sacrarum Scripturarum in linguam vernaculam permittenda sit, non proponendum, cum Galliae, & Hispaniarum Regna eam non suscipiant, aliae vero Nationes, ut Germani, Italique & Poloni expetant; relinquendam itaque unamquamque Nationem in suis institutis, ut quod sibi necessarium, vel utile censet, amplectatur, Cardinalis Giennensis proponendum articulum censuit hac de causa. Quod pars affirmativa hujus articuli a paucissimis tenetur, cum in primis Hispani Praelati, Gallique omnes, & magna pars Italarum in negativam inclinent, magnique apud concilium momenti, & estimationis esse debet, quod duo illa amplissima Regna Hispaniarum, & Galliae ita versionem hanc detestentur, ut nedum pluribus Edictis, poenis gravissimis, & prohibitionibus publicis veruerint, sed novissime his diebus Universitas Parisiensis, quae ultra centum, & quinquaginta Doctores habet, non solum versiones Sacrorum Librorum non esse in vernaculam linguam faciendas censuit, verum etiam, qui eas vertunt, tanquam Haereticos habendos esse declaravit. Et sacra ista Synodus, cum nunc de abusus Scripturarum sermonem habeat, articulum hunc relinquet indiscussum? Consideret parumper unusquisque unde potissimum tot haereses in Orbe Christiano orta fuerint; nullae equidem alia ex causa id evenisse compert, quam ex versione Sacrorum Librorum in vernaculam linguam, nam Germania in primis antequam Libri Sacri rusticis, & plebi legendi traderentur, paululum in Catholica Religione permansit, quamprimum vero eorum omnibus facta est copia, in quam calamitatem devenit, quisque oculis intueri potest. Idem in Gallia, idem & in Hispaniis pullulare coepit, ni optimorum Principum diligentia, & pietate gravissimis legibus id fuisset prohibitum. Quid vero, & in aliquibus vestrae Italiae Civitatibus [Germania enitatur] minime lateere arbitror. Discutatur igitur articulus iste, & Spiritus Sancti determinationi acquiescamus. Egoque in primis si contrarium a sacra Synodo decretum fuerit, quam ipse modo sentiam, acquiescam libenter communi Patrum consilio. Cum res haec adeo difficilis controversa, & dubia inter Patres esset, ut quae

XXXIV.
Ibid. p.
128.
De versio-
ne Sacro-
rum Li-
brorum.

Sententia
Cardina-
lis Giennensis.

pars

pars prevaleret in votis recte cognosci non posset, tunc Sacra Synodus statueret Summum Pontificem consulere, ejusque sententiae acquiescere, tum quia Caput, & Dominus est nostrum omnium, & ad quem omnes res arduae referri deberent.

XXXV.

Significaverunt Legati Cardinales Pontifici, Cardinalem Tridentinum vehementer, sed honeste adversatum esse Cardinali Giennensi, in quaestione de Sacra Scriptura e Latino idiomate in vernaculum non traducenda, nam si prohiberetur ea traductio a Concilio, maximos animorum motus concitandos in Germania, pluresque forte ad Lutheranas partes defecturos, propterea rem in aliam congregationem extractam, ut accuratior examine discuteretur.

XXXVI.

Excussa sunt acerbiore examine adulto mense Martio singula decreta de Scriptura, & Traditionibus capita, ac de ipso decreto titulo quaestiones ventilatae; haec enim Acta Congregationis generalis referunt. Fesulanus se decretum probare, dixit, si tamen illa verba demerentur, videlicet Praesidentibus in Synodo tribus Apostolicae Sedis Legatis, quoniam haec nullo veterum exemplo addita fuissent. Cui cum Episcopus Aquensis respondere cepisset, Cardinalis S. Crucis dixit: Ne velit hunc frustra laborem sumere, quoniam ego in vetustissimis, quibusque conciliis hoc observatum fuisse Fesulano ostendam. Cui Fesulanus: nullibi in Conciliorum decretis ostendi potest de Legatis Sedis Apostolicae factam mentionem. Cardinalis S. Crucis: Hoc, inquit, quod inquit quoniam omnes Canones uno die simul promulgabantur, & propterea satis erat in principio sessionis de ipsis Legatis semel fieri mentionem, at hic, cum separatim fiant decreta, in unoquoque de Legatis Apostolicae Sedis fieri mentionem oportet.

XXXVII.

Fanensis Episcopus acriter decretum impugnavit, primum quod iniquum videbatur dicere, nos pari pietatis affectu, & Scripturas Sacras, & traditiones Ecclesiasticas suscipere. Sunt enim [inquit] inter has multa discrimina; Scriptura enim Sacra indelebilis est penitus, & Traditionum Apostolicarum pleraque mutabiles sunt, & pro arbitrio Ecclesiae tolli, & immutari possunt: & quamvis ab uno Spiritu profecta, non tamen aequali gradu habentur, quoniam omnis veritas a Spiritu Sancto est, & tamen non omnis Scriptura veritatem continens pariter est potestatis. Praeterea cum suscipiamus Apostolorum Traditiones non scriptas in Libris Sacris ad eum effectum, ut dogma conficiamus, quod directe contrarium sit dogmati Lutherianorum, qui dicunt, nihil tenendum

esse, quod non sit in Sacris literis scriptum quare non potius dicendum est hoc modo, videlicet: Item, quoniam haec Sancta Synodus scit quamplura alia esse a Spiritu Sancto dictata, quae in sacris literis non sunt prodita, propterea illa quoque suscipit, & veneratur; nam hoc modo melius Synodi intentio explicatur, & ansa calumniantibus auferitur: nam statim quod Traditiones Apostolorum a nobis ita receptas viderint, dicent: quas Traditiones isti suscipiunt, quarum ipsi violatores existunt? Nam certum est communicare hominem sub utraque specie, ut stantes a Paschate ad Pentecostem, ut adversus Orientemoremus, Traditiones esse Apostolicas, quarum aliqua consilio mutatae sint, aliqua vero Christianorum socordia relicta. Nec satis tuti videmur, respondendo, quod recipimus eas dumtaxat, quae ad nos pervenerunt; quoniam adversarii dicent factum per nos esse, quominus pervenirent, & propterea dicent nos eas Traditiones suscipere, quas volumus; quas vero nolumus, excludere.

XXVII. Martii collectae sunt tandem controversae difficultates, atque in schedulis ad Patres singulos transmissis descriptae, ut eas diligentissime expendere.

Ea dubia fuere numero tredecim, quorum praecipua haec fuere. An satis sit, cum de Traditionibus Apostolorum sit mentio in decreto, agnoscere tales esse in Ecclesia; an vero per hoc decretum sit statuendum eas esse, & recipiendas esse.

An placeat dici, quod in decreto est scriptum, cum de libris Sacris, & Traditionibus Apostolorum sit mentio, quibus par debetur pietatis affectus: an vero haec verba sint expungenda, & alia illorum loco addenda, quae debitam utriusque reverentiam adhibendam expriment.

Legati deinde Pontificem enixe rogarunt, &c. ut promovendae faciendaeque disciplinae Ecclesiasticae adeo strenue operam daret, ut illa Christiani Orbis expectationi conceptae responderet. Quibus XXVIII. Martii Pontificio nomine Cardinalis Farnesius responsum dedit, nil gratius Pontifici accidere posse, quam ut extremo hoc vitae suae cadentis flexu deletum omne corruptelarum genus, ac primariam Ecclesiasticae disciplinae sanctitatem suo splendori restitutam intueretur; verum admonuit, ut in ea controversia nil penitus decernerent, nisi antea rem totam Pontifici detulissent, addidit etiam se mittere autographum illius Diplomatis, quod in concilio Florentino ab Eugenio IV. Pontifice editum fuerat, de quo mota fuerat in congrega-

tio-

XXXIX.

tione generali a nonnullis controversia. Prima Aprilis summa Patrum consensione confectum est decretum, quo Scripturarum, & Traditionum Apostolicarum autoritas asserta est, iterumque de corruptelis in vertendis, vel invertendis, & evertendis Scripturis actum est, de quibus acta haec addunt.

Acta Cong. Trid. ms. Franc. Car. Barber. sig. n. 1799. p. 57.

Expedito decreto, Cardinalis de Monte. Adhuc, inquit, restat, ut de abusibus Scripturarum, de quibus toties facta est mentio, agamus. [Et mox] Cardinalis Giennensis: multa habeo [inquit] quae me dubitare faciunt, in primis mihi parum provisum videtur circa multiplices translationes Bibliae, nisi post hujus Vulgatae approbationem reiciantur omnes aliae editiones, itaque Haereticorum omnes translationes damnentur. Cui Episcopus Fanensis unus ex deputatis: Si placet, inquit, ego facile has dubitationes resolvam: nam advertendum est, quod nos non dicimus pro abusu diversas, & varias esse Bibliorum translationes, quoniam & hoc semper antiquis temporibus toleratum fuit, & hodie tolerari debet: sed dicimus abusu esse, plures hujusmodi translationes ut authenticas afferri, quibus in disputationibus, interpretationibus & predicationibus utantur: nam unam solam authenticam esse volumus Vulgatam editionem, tum quia antiqua est, & semper in manibus Christianorum habita, tum etiam ne adversarii ipsis detur ansa dicendi, nos hactenus libros non probos habuisse, si enim, inquirunt, libros bonos non habuerunt, quomodo bona dogmata, & bonas ceremonias habere poterunt? alias autem non reicimus, quoniam nolumus Christianam libertatem restringere, immo ne Haereticorum quidem translationes reicere volumus, idque exemplo veterum, nam constat Aquilam, Symmachum, Theodotionem Haereticos quidem fuisse, & nihilominus ab illa antiqua Ecclesia non fuerunt rejectae illorum translationes. Accedit ad haec, quod nondum illi, qui translationes fecerunt, fuerunt hactenus palam ut Haeretici publicari.

XL.

Tunc Cardinalis Giennensis: Est & aliud, quod me torquet, nam vultis Vulgatam editionem recipere, & dicis illam mendosam esse: hoc mihi implicat contrarietatem. Cui Fanensis Episcopus: Non dicimus, inquit, Vulgatam editionem corruptam esse, nam illam integram, & incorruptam habemus; sed dicimus aliquos ex libris, qui circumferuntur, mendosos esse, quod minus inconvenit, neque decreto nostro contrariatur: emendationem autem in Sanctissimum D. N. ideo rejecimus, quod cum ad ipsam faciendam tria requirantur praecipue, scilicet codicum an-

tiquorum copia, multa hominum doctorum peritia, denique vero maxima pecuniarum quantitas, habemus nos dumtaxat ex his tribus unum, scilicet peritorum copiam, exemplaria autem, pecuniasque non habemus, quae tamen omnia Optimo Maximo Pontifici facile adsunt.

Tunc Giennensis: non adoratum est [inquit] inter abusum hujusmodi translationes in linguam vulgarem, cui cum Fanensis respondere vellet, Cardinalis de Monte dixit: Non est alicuius novas quaestiones proponere, sed nostrum id est munus, & id, cum tempus erit faciendi, faciemus.

Nonnullis interjectis subiecit Giennensis: Plura sunt, quae in hac abusu collektione me offendunt; & in primis mihi videtur, quod recipere hanc Vulgatam editionem pro authentica, & non reicere alias, sit nihil agere: propterea desidero, ut omnes aliae editiones, & translationes etiam illa septuaginta Interpretum reiciantur, & reiciantur illae, quae ab Haereticis translatae fuerunt, sed ante omnia desidero, ne recipiatur Biblia, nisi optime prius ex-polita, & ad normam veterum exemplarium emendata: cuius emendationem hic magis per deputatos ab hac sancta Synodo, quam Romae fieri cupio. [Et infra.] Cardinalis de Monte dixit: Queritur tantum an una Biblia, id est Vulgata editio, quam emendatissima haberi, & probari debeat pro canonica. Et quod dictum est de remittenda emendatione illius ad Sanctiss. D. N. est dictum pro facilitate materiae, non enim aliud est Pontifex, aliud est Synodus, sed utriusque unum est corpus, cuius ipse Papa est caput, quem hic representamus.

Tertia Aprilis habita est Congregatio generalis, in qua [inquirunt acta] conclusum fuit recipendam esse Vulgatam editionem Bibliae, & alia, quae circa reformationem in quarta sessione promulgatae fuerunt. Item demandatur cura conficiendi decretum super his abusibus eidem Patribus, qui eos collegerunt, de quibus supra in Congregatione habita die V. Martii. His addunt acta Congregationis tertiae Aprilis habitae.

Valde discussum fuit a Patribus, an ipsa sacra Scriptura verti deberet in linguam vernaculam, nonnullis id enixe petentibus, atque ut a Sancta Synodo decretum fieri deberet, multis rationibus contententibus, ne praesertim, qui linguam Latinam ignorant, lectione Sacrarum Scripturarum carerent, ac aliquibus etiam suadentibus, ut Missa, lingua, quam populus qui adstat, intelligeret, celebraretur, ut quoties a Sacerdote invocatur, respondere posset, alias

XLI.

XLII.

MS. Arch. Vat. sig. n. 3232. p. 131.

MS. Arch. Vat. to. 3249. pag. 171.

XLIII. Hosius Car. Varmien. c. 41. confess. Cathol. p. 124.

XLIV. Propositio facta Concilio a Francisco Toletano Oratore Caesareo.

MS. Arch. Var. fig. n. 3232. p. 135.

alias vel omnino taceret, ut solet.

Visum est Patribus nil in ea re novandum cum plurimae rationes afferri possent, eam tantum referemus, quam affert Stanislaus Hosius Cardinalis Varmienensis in tract. de Sacram. Euchar. Ne existimet aliquis remere sic sine causa factum esse, quod una, & sola lingua Latina in Occidentali Ecclesia sacra peraguntur, in qua sicut una est fides, ita visum est aequum, ut una esset quasi Catholica Lingua, communis omnium gentium & nationum, qua res divina fieret, per quam etiam unitas fidei retineretur, &c.

Proximae congregationi generali interfuit Franciscus e Toletio Caesareus Orator, atque ad Patres orationem multis honestissimis officiis ornata habuit, quae ab his verbis duxit exordium. *Caesareae Majestas eximio illo amore, & studio, quo universam Rempublicam Christianam sedulo fovere solet, ac prosequi, vos omnes, o Reverendissimi Domini, quotquot in hac sacrosancta Synodo in fide, & sinceritate Evangelica estis congregati, officiosissime per me salutatos esse voluit in Christo.* Pluribusque verbis in laudes Caesareas effectus addit: *Quod reliquum est, Patres Amplissimi, Praesules vigilantissimi, Dominum Deum communibus votis omnes oremus, ut istis vestris tam sanctis, tam piis conatibus, Divino suo numine aspirare dignetur, & quod huius negotii praecipuum caput est, robur, & stabilimentum, Sanctissimum Dominum Nostrum Paulum III. & Invictissimum Caesarem in hac tam pari, & germana quadam animorum conformitate quam diutissime conservet, qua ipsi inter sese mutuo conjunctissimi omnes rationes, consilia, studia, conatus, & vires suas ad asserendam Evangelicam libertatem conferunt, ut quaecumque saeculi malignitate, morum corruptela, vitae licentia, vitiorum omnium seminariis, in Christi Sponsa Ecclesia foedata sunt, in pristinum illum candorem restitui possint, atque utriusque solerti industria, diligenti cura, sedulo labore, ex agro Domini, omni convulsa zizania, omnes errorum caligines, ac tenebra profligatae ad coruscantem Evangelii lucem tamquam umbra evanescant.*

Leeta ea propositione, Cardinalis de Monte Legatus, ex consensu Patrum, ita respondit: *Gratissimum esse sanctae Synodo adventum ipsius Domini Oratoris, libenterque, & grato animo audivisse Augustissimi Imperatoris mandatum, & suae Caesareae Majestatis optimam mentem erga Religionem Christianam, & hanc sanctam Synodum; de quo gratias Deo Optimo Maximo, & ipsi Caesari agit. Quod vero*

ad propositionem ipsius Domini Oratoris, Sanctam Synodum daturam ei esse responsum in proxima Congregatione.

Addit in actis Angelus Massarellus se postea legisse decretum de sacris Libris, & Traditionibus Apostolicis suscipiendis, idque in examen adductum: postea lectum aliud decretum de corruptelis, sive abusibus circa sacros Libros. Sexta Aprilis die congregatas esse Praesulum classes pro responso Oratori Caesareo dando, ac die septima Congregationem generalem habitam esse, ac post peractam rem Divinam, precesque repetitas, responsum hisce verbis redditum fuisse: *Illustissime Domine Orator, adventus Dominationis Vestrae huic sacrosanctae Synodo gratissimus est, tum propter eam observantiam, qua merito Augustissimum Imperatorem Synodus ipsa prosequitur, tum propter favorem, quem de piissimo animo Majestatis suae in tam sancto, & universo Christianae Reipublicae salutari opere sibi firmissime pollicetur: in qua etiam Dominationis Vestrae praesentiam ob praestantes eius animi dotes, & religionis studium plurimum adjumenti allaturum sperat, quare & Dominationem Vestram grato, ac benevolo animo amplectitur, & mandata Caesareae Majestatis per eam exhibita, & producta quantum de jure, admittit.* Ea verba ita expressa referunt alia Acta hac de causa.

Quoniam in mandato ipso aderat, ut ipse Orator in omnibus Congregationibus, & sessionibus admitteretur, etiam ad interponendum votum, & decretum Caesareae Majestatis, quod a jure absolum est. Paucis interjectis verbis in eodem responso haec adjecta: *Pro conjuncta vero ipsius Augustissimi Imperatoris cum Sanctissimo Domino Nostrum Paulo III. Pontifice Maximo in Orthodoxa fide, & Religione nostra tuenda, & conservanda voluntate Omnipotentis Dei omnium bonorum operum auctori, quantas maxime potest gratias agit, quem assidue precabitur, ut piis utriusque studiis, ad ipsius Omnipotentis Dei laudem, & gloriam, Religionis Christianae incrementum, Ecclesiae pacem, prosperumque in omnibus, & operatum ipsius Sanctae Synodi recessum aspirare dignetur.*

Rogatae deinde fuere Patrum sententiae circa decreto in proxima sessione promulganda, communicare consensione confirmata fuere. Dissentiente tamen ac inhoneste repugnante Episcopo Clodienfi, qui in ea parte decreti, qua refertur Scripturam & Traditiones recipi pari pietatis affectu & reverentia prolaturus sententiam, dixit se ea verba ut impia reiicere,

XLV.

Responso Concilii facta Oratori Caesareo Francisco Toletano.

MS. Arch. Var. fig. n. 3232. p. 139.

XLVI. Clodienfi Episcopi sententia falsa.

nec

XLVII. Refellitur.

nec eundem pietatis cultum, atque affectum deberi Traditionibus Apostolorum, & Sacrae Scripturae &c.

Fascinated ille erat fallaci atque nefaria recentiorum veterumque Haereticorum opinione, qui ut Scripturam Sacram in alienum sensum distorquerent, Traditiones Apostolicas rejecerunt: non pendebat Evangelium, non scripto primum instar Mosaicae Legis promulgatum, sed verbo, propagatamque fuisse fidem Christianam primum verbo & Traditione ab Apostolis, antequam Evangelia, & reliqua instrumenta Christianae Legis scriberentur. Non pendebat quod dictum erat a Divo Paulo, ep. 2. ad Thessalon. cap. 2. *State & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam;* iterumque 1. ad Corinth. cap. 11. vers. 2. *Laudo vos fratres, quod per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis, praecipua mea tenetis;* ac postquam Apostolus toto eo capite de Sacramento Eucharistiae differerat, demum in ultimo versu addidisse, *Cetera cum venero disponam.* Ex quibus verbis colligit Augustinus in epistola ad Januarium, ordinem qui in celebrando Sacrificio universa per orbem tenet Ecclesia, tum a D. Paulo, tum ab aliis Apostolis fuisse institutum: nec enim decebat, ut singula scripta consignarentur, ne margaritae (ex Christi monito) proiicerentur ante porcos. Non perperanda Clodienfi Scripturae auctoritatem Traditione niti, verumque Scripturae sensum Traditione teneri; non enim verbum Filii cum Patre consubstantialis, quo Ariana haeresis jugulata est: nec illud dogma, Deum esse unum in natura ac trinum in personis, nec etiam ipsum personae, vel hypostaseos nomen in Scriptura haberi. Non distinxerat alias Traditiones spectare ad fidem, alias ad religionem, alias ad ritus, sive caerimonias, & priores immutabiles, de quibus agebat Synodus, alias jure positivo nixas pro

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

varia temporum occasione mutari posse; ut modo praecipua fuerit Laicorum communio sub duplici specie, alias sub una tantum; ita praecipua a sanguine, & suffocato abstinentiam, deinde vero sublatam. Ideoque merito a Patribus correctus fuit, ut Legati in epistola octava die Aprilis Romam directa Pontifici renuntiarent.

Celebrata est quarta Sessio octava die Aprilis, cui praeter Legatos, & Tridentinum, ac Giennensem Cardinales, Caesareumque Oratorem quinquaginta quinque Praesules mitrati, & Praepositi generales interfuerunt [1]. Sacrum de Spiritu Sancto ab Archiepiscopo Turritano celebratum est, & Oratio habita a Francisco Augustino Bonuccio Generali Servorum B. Mariae, in qua Demonis (Lutheri opera) adversus Ecclesiam nefanda molimina hac apostrophe ita expressit.

Novum nactus es Judam, jam in novum ingressus es Apostatam, qui simulacro osculo, & ficta salutatione Christum prodere non veretur, falsum sane illum discipulum nostris his temporibus verbum Dei, cuius est sceleratissimus corruptor, praetentem, & Evangelii titulo dicentem. ea, quae recto, ut ajunt, diametro cum Evangelio pugnant, numerosam habet cohortem fultibus, & armis instructam, nempe auctores Sectarum propriis furoribus, quae carnis sunt, docentes &c.

Ubi ab eo peroratum est, inquit Angelus Massarellus: *Publicantur duo decreta, in quorum primo recipiuntur, & numerantur Libri sacri, & canonici, Veteris, & Novi Testamenti. Item, recipiuntur Traditiones Apostolorum. In secundo autem decreto, recipitur Vulgata editio Bibliae pro authentica. Item, corriguntur quidam abusus qui circa dictam Sacram Scripturam orti erant, videlicet circa interpretationem ipsius Sacrae Scripturae. Item circa Impressores, & modum imprimendi dictos sacros Libros: decreverunt autem primum erat infra scripti tenoris.*

XLVIII. Quarta Sessio.

Ang. Benecius Gener. Servorum in serm. habito die VIII. Apr. 1546. ms. Vat. fig. n. 3190. pag. 91.

XLIX. MS. Arch. Var. fig. n. 3232. & aliud fig. num. 3249.

Angel. Massarell. in Diario Concil. Trid. pag. 39.

T

Sa-

NOTE [1] In numero patrum sessionis hujus omnino corrigendus Annalista, supputat tantummodo 55. Suavius Cardinales quinque & episcopos 48. exhibet. Verum Curtembroche patres convenisse scribit duos supra sexaginta, doctores vero quatuor & triginta. Idemque scriptor totam recitat orationem Augustini de Arretio ad concilium, in qua vir pius monendos patres illos censuit ut dogmata illa vel probare vel damnare studeant, quae fidei & moribus aut plane consona, aut plane repugnantia offenderint, intacta relinquentes ea quae inter doctores catholicos salva fide in utramque partem disputantur. Neque enim decere, ait, concilium eorum mores sequi, qui si contrarium aliquod doctrinae, quam semel in scholis perbiberunt, audierint, statim velut impium & Lutheranum dogma traducunt, & detestantur.

Addendum hic pariter censo numerum eorum omnium qui sessioni V. interfuerunt. Quamquam enim idem patrum numerus & apud Pallavicinum caeterisque Aetorum concilii scriptores occurrit; attamen Curtembrochius doctores supputat, quos reliqui praetereunt. Ita ergo scriptor ille: *Adfuerunt patres sexaginta quinque, quot adamussim reddit summa eorum patrum quos in suas classes enumerat.* MANST

Sacrosancta Œcumenica, & Generalis Tridentina Synodus. (Et infra) Orthodoxorum Patrum exempla sequuta omnes Libros, tam Veteris, quam Novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit Author, nec non Traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus a Christo, vel a Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit, & veneratur. Sacrorum vero Librorum Indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti, Testamenti Veteris, quinque Moyſi, id est Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, Ruth, Quatuor Regum, Duo Paralipomenon, nec non Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, Duodecim Prophetæ Minores, id est Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Nahum, Habacuch, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum Primus, & Secundus. Testamenti Novi, Quatuor Evangelia secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti, quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli, scilicet ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philæmonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypſis Joannis Apostoli, si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri Vulgata latina editione habentur pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, Anathema sit.

Decretum sessionis quartæ.

L.

Ad reprimendam etiam eorum temeritatem, qui Divinæ Scripturæ oracula in sensu contrariosiis, quos tenet Ecclesia, detorquerent, hæc sancita a Synodo. Ad coercendam petulantiam ingenia decernit, ut nemo suæ prudentiæ inanis in rebus fidei, & morum ad edificationem doctrinæ Christianæ perveniendum, Sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet San-

cta Mater Ecclesia, cuius est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimes consensum Patrum ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edenda forent, qui contra venerint, & per ordinarios declarentur, & poenis a jure statutis puniantur.

Interjectis nonnullis; Ad fræmandam Typographorum avaritiam, qui sine Præſulum venia expositiones in Sacros Libros typis excudunt, vel pretio distrahunt, poenæ a Lateranensi concilio in eos constitutæ, instauratæ sunt. Vetiti sunt fideles sacris orasulis, vel ad facetias, & scurrilitates, vel ad magicas artes abuti.

Temeritatem (inquit) illam reprimere volens, qua ad profana quæque convertuntur, & torquentur verba, & sententia Sacra Scriptura, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractioes, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat, & præcipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam, & contemptum, ne de cætero quisquam, quomodolibet verba Scripturæ Sacra ad hæc, & similia audeat usurpare, & ut omnes huius generis temeratores, & violatores verbi Dei, juris, & arbitrii poenis per Episcopos coerceantur, &c. Ultimo canone quinta sessio in feriam quintam post festivam Pentecostis celebritatem indicta est. Demum perlectæ sunt literæ Caroli V. amplissimis titulis fertæ, quibus Jacobum Mendozam Procuratorem Cæsareum in Synodo constituebat.

Carolus V. Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus, & Rex Germaniæ, Hispaniarum, utriusque Sicilia, Jerusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Insularum Balearum, Sardinia, Fortunatarum Insularum, ac terræ firmæ Maris Oceani, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantia, Lotharici, Limburgiæ, Luxemburgiæ, Gheldria, Wirtembergiæ, Comes Habsburgi, Flandria, Tyrolis, Arrhesiæ, & Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollandia, Zelandia, Ferrati, Riburgi, Namurci, & Zutphania, Lanegravius Alsatia, Marchio Burgoviæ, & Sacri Romani Imperii, & Princeps Suediæ, &c. Dominus Frisia, Molina, Salinarum, Tripolis, & Mechlinia, &c.

Recognoscimus, & commendamus memoriam universis, quibus expedit. Cum Beatissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus Paulus III. Divina providentia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifex Ma-

L.I.

L.II.

Ext. cit. in ref. Arch. Vat. sig. num. 3249. pag. 183.

Mandata Oratorum Imperatoris.

xiuus Œcumenici concilii celebrationem aliquandiu suspensam jam denuo instituerit, ac sublata, & remota ea suspensione, ipsius Concilii prosecutioni aliam diem, nempe quartam Dominicam huius imminentiæ Quadragesimæ in Civitate Tridentina præfixerit, nosque cum per literas tum per Nuntios rogaverit, ut vel personaliter, vel per Oratores Nostros idoneos adesse, & assistere velimus; nos vero jam olim ipsius concilii celebrationem voris omnibus, & expectaverimus, & quantum in nobis fuit sollicitè procuraverimus, & per nostros Oratores solemnes Tridenti comparuerimus; proinde quamvis aliqui iustis impedimentis detineamur, quo minus principio concilii adesse possimus, tamen ne quid moræ, aut difficultatis per nostram absentiam iniuriatur, neve in verbis quidpiam desideretur, quod ad rem juvandam pertinere queat, idcirco confisi de singulari pietate, religione, fide, probitate, eruditione, iudicio, & multarum rerum experientia Venerabilis devoti nobis dilecti Domini Jacobi a Mendoza Consiliarii, & Oratoris nostri apud Venetos, eundem Dominum Jacobum Oratorem, Nuntium, & Procuratorem nostrum fecimus constitutum, & deputamus, ac tenore præsentium ex nostra certa scientia facimus, constituimus, & deputamus, dantes ei plenam potestatem, & facultatem una cum amplo, & libero mandato; citra tamen aliorum nostrorum Procuratorum, & Mandatariorum iam constitutorum, & constituendorum revocationem, vel præjudicium, ut nostro nomine præfata concilii celebrationi intervenire, atque adesse, & interesse, locum, vices nostras in omnibus sessionibus, consultationibus, deliberationibus, & actibus obtinere, & gerere votum, & decretum nostrum interponere, atque alia omnia agere, facere, dicere, gerere, tractare, procurare, & promoveri possit, & valeat, quæ ex usu Reipublicæ Christianæ, & dignitate nostra fore videbuntur, quæque nos ipsi facere, dicere, gerere, & tractare possemus, si coram præsentibus essemus, etiamsi talia essent, quæ mandatum exigerent, magis speciale, quam hic expressum est; habituri proinde ratum, & gratum quicquid per præfatum Oratorem, Procuratorem, & Mandatarium nostrum præmissis modo, actum, dictum, gestum, factum, & procuratum fuerit, dolo, & fraude remotis, harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri Cæsarei appositione munitarum. Datum in Oppido nostro Bruxellensi die XX. mensis Februarii Anno Domini MDXLV. Imperii nostri XXV. & regnorum nostrorum XXX. Carolus.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Addit Angelus Massarellus se perlegisse aliud mandatum Cæsareum Francisco a Toledo traditum, ut Jacobo a Mendoza morbo implicito Cæsareas vices gereret, quod hac loci, & temporis nota consignatum erat. Datum in Civitate nostra Trajectensi die altero mensis Februarii Anno Domini MDXLVI. Imperii nostri XXVI. & regnorum nostrorum XXXI.

Cum decreta huius sessionis Romam perlata fuissent, quibus maxime vulgata editio Scripturæ a Concilio recepta fuerat, nonnulli expostularunt, cur in eo decreto de emendatione errorum, qui in illam irrepserant, actum non fuisset; quorum expostulatio cum a Cardinale Farnesio Cardinalibus Legatis significata fuisset, hoc illi responsum dedere. Reverendissima vestra Dominatio sciat, plurimos Doctores Hispanos, Gallos atque Italos, Theologos tum ex diversis Academiis, tum ex pluribus religiosis familiis Prædicatorum, ac S. Francisci, aliorumque Ordinum, opinatos editionem Vulgatam Latinam a S. Hieronymo confectam fuisse, multaque argumenta ad id comprobandum cumulasse; alios vero id non approbasse, omnes tamen in hoc consensisse, editionem Latinam, qua Romana Ecclesia semper usa est, præ omnibus aliis firmiorem esse, gravioreque autoritate pollere, ac numquam pravitate hæreticæ nota perfrictam, quamvis in aliquibus verbis a textu Hebraico, & Græco discrepare videatur, eisque stylus humilis sit, nec careat alicujus vocis barbaræ labe. Porro hæreticos aliam Sacræ Scripturæ volumina variis in locis corrupisse: atque adeo non alio confugiendum esse, quam ad observantiam legemque ejus Ecclesiæ, quæ Imperii Christiani caput est, & quæ singulari divina gratia confirmata, fidem ab omni erroris labe purissimam semper servavit, perpetuamque ac nunquam interruptam. Pontificum successione tenuit. Vulgatam itaque Latinam editionem receptam cum maximæ autoritatis prerogativa, non tamen alias editiones damnari, modo Catholice doctrinæ consentiant, aut vulgatam illustrent. Addidere demum, errores, qui Exscriptorum vitio irrepserunt, Pontificio studio ac diligentia emendandos, nec Synodum illius subsidio defuturum.

Assensit Pontifex Biblia Sacra ab erroribus, qui vitio exscriptorum, aut Typographorum irrepserant, vindicandas, decrevitque, ut rei in opus provocandæ strenua, ac diligentissima opera daretur; cuius pium consilium Legati meritis laudibus commendarunt; cum hæretici sa-

L.III.

L.IV.

T 2 tha-

thanico furore ad conciliandam nefandissimis suis erroribus auctoritatem apud ignarum vulgus, novas in dies ex Hebraico, & Græco idiomate translationes impietate inquinatissimas, licet latini sermonis elegantia perpolititas mandarent typis: cum e contra vulgata translatio, licet minus tersa, nunquam antea nisi ab hostibus Ecclesiæ recentioribus, in suspicionem hæretici erroris adducta fuisset; cujus veritas flagrantissimo pietatis studio adversus Novatores, qui eam ex Hebræo, & Græco sermone emendare affectant, asserenda sit, quamquam si qui illis Textus obscuri videantur, liceat eos ex Hebræo & Græco textu Theologis, & sacris Interpretibus illustrare, ad maiorem lucem affundendam Catholicæ veritati, quæ sepe magis inclarescit simpliciter ac agresti sermone, quam perpolitio & phalerato; quod Cardinalis Baronius in Annalibus ex Sanctorum Patrum decretis antiquissimis demonstravit.

IV.

Refellendæ hoc loco videntur calumniæ hæreticorum effusæ adversus Concilium Tridentinum, inter quos Petrus Savauius libertatem Concilii a Pontifice Legatisque Apostolicis violatam conqueritur, quasi Patres Tridentini servitute premerentur, eo quod Pontifex, quæ agenda forent Legatis præcipere, illique e Pontificio nutu penderent. Sed ne hujus hæretici aculeatis dictis ac laqueis prudens lector irretiat, revolvat quæso Œcumenicorum Conciliorum Codices, ac præcipue sextæ Synodi acta, instructiones Pontificias Legatis traditas sedulo animadvertat, quibus præcipiebatur, ne limites ipsi præscriptos transirent, neque in Concilio alia decerni permetterent, nisi ea quæ a Romana Sede, Apostolicaque auctoritate sancita erant. Perpendat aliam esse libertatem carnis, quam affectant hæretici, aliam spiritus, quam commendat Apostolus: nam & *ubi Spiritus, ibi libertas*. Omnia enim in Concilio debita directione atque ordine pertractanda erant: cumque Pontifex sit Caput visibile Ecclesiæ militantis, & monarchicum teneat Imperium, ad eum pertinere directionem Concilii, & quæ sint excutienda ac decernenda proponere perspicuum est; nam si quisque Episcopus sibi arrogaret jus proponendi, quæ vellet, tum maximæ turbæ inducta Anarchia concitarentur: ac præterea nec inique correpti fuere aliqui Episcopi, cum absona vel aliena a rei veritate in Concilio essent; nec Legati ea dicta corrigendo male libertatem sustulere; quæ enim a Deo sunt, ordinata sunt; sed de hoc alibi occurret sermo.

Abolutis sessionis quartæ actionibus Legati Romanis, qui de variis corruptelis conquesti erant, responderunt. Datarie reformationem opere potius quam diplomate perficiendam: Cathedrales sine prævio debito examine, & informatione minime conferendas; ad illas, quarum nominatio ad Principes pertinet, viros ætate jam adulta, doctos, & graves promovendos, ita tamen ut velint, ac possint in iis residere; Ecclesiarium pluralitatem etiam in Cardinalitio ordine, qui aliis virtutis normam præferre debet, omnino auferendam. Quantum ad Episcopos spectat, ipsi secularibus non solum ex honestate, verum etiam ex necessitate præscribendam. Quamvis autem Episcopalis potestatis exercitium a Regularibus, a Dominis secularibus, atque ab ipsamet Apostolica Sede præsepe impediatur, ideoque Præsules a suis sedibus crebro removeantur: attamen opportunam aliquam Regularium cum Episcopis conventionem opera ac studio Præpositorum suorum Generalium in Synodo præsentium pertractandam; nec non contra Dominos seculares jurisdictionis Ecclesiasticæ usurpatores sacrorum Canonum constitutiones instaurandas. Has vero, necnon alias corruptelas sublatas suis locis visuri sumus.

Collocabat interea omnem operam Paulus Pontifex flagrantissimo pietatis ardore, ut extinctis hæresibus omnes populos ad Ecclesiæ conjunctionem revocaret: quare Helvetios, qui antea multis rebus præclare gestis in bello pro Ecclesiastica libertate suscepto a Julio II. Pontifice maximam nominis gloriam collegerant, cum suæ nationis Ordinum celebres conventus agerent, Paulus amantissimis literis eos provocavit, ut pro æterna animarum salute comparanda, parentum exemplo, qui nunquam a religione catholica defecerant, redirent in sinum Romanæ Ecclesiæ, ac pro componendis dissidiis, excipiendisque Concilii Tridentini decretis, Oratores ad illud mitterent, cum jam ante illud congregari ardentibus votis expetiissent.

Dilectis filiis Helvetiis Ligæ superioris Alemanniæ Ecclesiasticæ libertatis defensoribus in Dieta congregandis.

Dilecti filii salutem, & Apostolicam benedictionem: Magno in dolore animique nostri anxietate sumus, quod præter eam, quam omnium Christi fidelium animarum curare debemus, salutem, vestram fortissimam Nationem Sedi Apostolicæ specialiter devotam, titulumque meritam Ecclesiasticæ libertatis defensorum, iam dudum divisam, ac scissam inter se novis in Re-

LVI.

LVII.

Paul. III. lib. brev. anno 12. p. 274. Epistola Pauli ad Hæreticos Helvetios adhortantis illos ad officium.

ligione videmus, cum quidem antea in Religione concors, & unanimis & robore esset, & auctoritate apud omnes insignis: itaque quod ad nostrum officium, & in vos paternum amorem pertinet, non destitimus crebris literis, & mandatis per dilectum filium Hieronymum Franchum nuntium vestrum vos hortari, ut in pristinam sanctæ fidei unitatem, & veterem concordiam, per quas vestra in tantum creverat existimatio, redire velitis, congruentes cum patribus, & Majoribus vestris, qui ex quo Christianam fidem acceperunt, nunquam illam deseruerunt, aut ulla sui parte imminuerunt, sed constantem in omni tempore retentam pie conservarunt, cumque laudabilis, & pia responsio vestra ad nos fuisset perlata, quod cuncta super Religione ad universalem Concilium Tridentinum indictum essetis rejecturi, ejusque determinationi obedienter acquiescitur, dici non potest, quam illa voluntas, ac pia intentio vestra fuerit nobis jucunda, & grata. Ecce igitur filii dilectissimi, advenit tempus sponsionis vestræ, & tempus acceptabile, tempus non solum salutis, verum etiam tranquillitatis vestræ, ipsam enim Concilium Dei munere jam apertum, & celebrari ceptum, Gallisque, & Hispanis, atque Italis, cæterisque Prælati in dies confluentibus frequens habetis, a quo remedium vestrarum in Religione dissensionum & petere, & obtinere potestis, si ad illud, quemadmodum promissistis, accedere volueritis: vos igitur per illum, qui nos pretioso suo sanguine redemit, communem Dominum Jesum hortamur, & rogamus, ut ad ipsum Concilium vestros Oratores, quamprimum mittere velitis pro medela, & remedio vestris dissensionibus humiliter implorando. Nos enim in Domini misericordia speramus, si sanctam, & spiritualem ejusdem Concilii disciplinam, ut vos decet, admiseritis, nec obicem Divinæ gratiæ opposueritis, futurum, ut salutis, quietis, & tranquillitatis vestræ fructum optatum inde referentes, atque in unum Religionis consensum unanimem reversi, & pietate apud Deum, & auctoritate apud homines, ut prius, pollearis; Nosque, qui nemini Prædecessorum nostrorum in benevolentia erga vos cedimus, vestra concordia & pietate letemur, ac tamquam filios peculiare hujus Sanctæ Sedis omni nostra charitate, & favore semper profequamur, quemadmodum hæc plenius, & particularius idem Noster Nuntius vobis explicabit. Datum Romæ die XI. Aprilis MDXLVI. anno XI.

LVIII.

Extant alia ad eosdem eodemque argumento exarata literæ, quibus dolet aliquorum impiorum infidiis, ac dolis ma-

gnam gentis Helveticæ partem fuisse ab obsequio Romanæ Ecclesiæ divulsam, provocavitque ipsos ad exempla Majorum, qui post acceptam fidem Christianam summa constantia Romanæ Ecclesiæ adhesissent, hortatusque est, ut Concilii Œcumenici, quod regi solet a spiritu Sancto, auctoritatem sequerentur.

Dilectis filiis tredecim Cantonibus Helvetiorum Ligæ superioris Alemanniæ libertatis Ecclesiasticæ defensoribus.

Dilecti filii &c. Pro nostra perpetua, & Prædecessorum nostrorum erga devotio- Paul. III. lib. brev. an. 1546. p. 371.
Nationem benevolentia, quæ facit, ut semper nos vestri memores, vestrorum commodorum, atque honorum summam rationem habeamus, non dubitamus quin vobis quoque in animo, & in memoria infusum sit, quanta fuerit semper inter vos, & hanc sanctam Sedem conjunctio, quod mutui amoris vinculum, quam multa iudicia benevole utrinque, & benefica voluntatis, cum nos semper nostris iudiciis, nostrisque stipendiis, vos honestaverimus: vestra fides nunquam Prædecessoribus nostris, & nobis ulla in temporum varietate defuerit: atqui hanc tantam & tantam arctam inter nos amicitie conjunctionem, quæ utrique parti, & honori fuit semper, & commoda, fuerunt tamen vestri, & infidiosi homines perturbatores legum, morumque bonorum, iidemque sanctæ Catholicæ, & Apostolicæ Religionis corruptores, qui separare, & convellere conati sunt, quibus tantum favit perfidus humani generis hostis, ut ex ista fortissima, & nobis charissima Natione aliquos a nobis potuerit avellere magno cum dolore nostro, tamquam e sinu, & complexu amantissimi Patris dilectissimos filios, quorum iacturam, atque damnum etiam nunc lugeve, & lamentari non desistimus, desiderantes Deo restitui, & nobis, quos nostra curæ, diurnæque, & nocturnæ cogitationes, omnibus precibus apud Deum, & assiduis lamentationibus requirunt: illud tamen Deo, ejusque divinæ bonitati, & clementiæ referimus acceptum, quod bona pars vestrum in fide erga ipsum Deum, & erga sanctam Matrem Ecclesiam perstirit, nec se alienari a cultu veræ, & Christianæ Religionis passa est, in quo Deus misericordiam Dominus & vobis, qui integri remanistis, de spiritu suæ sapientiæ effudit, & si qui gentis vestræ, decepti & inducti improborum sermonibus in alienum sensum abierunt, illis tamen exemplum ante oculos positum esse voluit constantioris, & melioris partis, per quam aliquando possint facilius respiscere, & reverti ad eam san-

sanctam fidem, quam Patres ipsorum, omnesque Aui, & Majores, perpetuo cursu veterum seculorum in Catholica Ecclesie gremio tenuerunt, cuius Dei voluntatis maximum est argumentum, quod pax, & concordia inter vos, ne dissidio quidem Religionis, e quo solent asperrime seditiones oriri, infringi, aut violari potuit, quam pacem vestram, & conjunctionem nos optimum signum vestrae probitatis, & optatae, ac speratae nobiscum consensionis habemus.

LIX.

Ac nobis quidem jam inde a nostri Pontificatus initio omnia tentantibus, ac molientibus, quo his dissidiorum, atque haesum domesticis malis occurreretur, cum & pro pace inter Christianos Principes reconcilianda, sicut notum vobis est, plurimum laborassemus, & lenibus primo remediis, scribendo, hortando, monendo iniquos Haereticorum animos placare studissemus postquam caetera non satis processerunt, ad summum & maximum omnium huiusmodi malorum remedium, Ecumenicum, & generale concilium indicendum, devenimus, & quoniam in Germania maxime haec Haereticorum prava seges pullulabat, locum concilio habendo Tridentum elegimus, juris, & Nationis Germanicae Civitatem, ad quam illi commode venire, tutoque commorari in ea, & rueri [si vellent] partes suas possent: speravimus enim, id quod erat sperandum, in tanta concilii generalis auctoritate, cui semper Reges Christiani, & populi plurimum derulerunt, in tanto conventu Venerabilium Episcoporum, qui ex omnibus Nationibus illuc collecti, de summa fide Catholica [auctore Spiritu Sancto] essent acturi, neminem fore tanta impietate perditum, qui non se tanta Divinae magis, quam humanae auctoritati submitteret, qui non rejectis falsis suggestionibus improborum, iudicium universum Catholicae Ecclesiae susciperet, quam etiam nunc spem dilectissimi filii de vobis retinemus, pacemque illam inter vos, quam omni laude dignam paulo ante diximus, tanquam ansam divinitus nobis datam, accipimus ad conglutinandos iterum vestros cum Deo, & nobiscum animos, cum & qui fideles, & constantes ex vobis manserunt, hoc certe animo obtemperandi sacro concilio sint futuri, & qui non sua culpa, sed quodam credulitatis errore, qui saepe etiam bonis incidit, prolapsi sunt, auctoritatem Ecumenici Concilii, & ejus Spiritus Sancti, qui concilium regit, non contempturi esse videantur, ad quod nos concilium tanquam ad caelestem Senatum quemdam, cui Deus praest, eumque ipsemet & moderatur, & gubernat, devotiones vestras, si-

cut etiam ante fecimus, & invitamus, & adhortamur.

Quod vero nobis praeter omnem spem, & expectationem accidit, ut invenirentur inter Germanos, non pauci etiam de numero eorum, qui se dicunt esse Principes, qui Ecumenici concilii gravissimam auctoritatem, potiusque Divinam, ut diximus, quam humanam, ita superbe, insolenterque despicerent, ut non modo ad id se accessuros negarent, sed contumelios, & maledictis petulantibus, atque nefariis omnem conciliorum sanctitatem improbilissime infestarentur, seque nec concilii decreta staturos dicerent: id nobis, ut vere loquamur, maxime dolori fuit: vidimus enim hanc perditiorum contumaciam summam nobis necessitatem asserere, ut de vi atque armis esset cogitandum, cum nec tantum animarum interitum, quae haesum venenis quotidie insiciebantur, nec conculcationem totius, non magis Ecclesiasticae, quam Christiani nominis, atque honoris possimus amplius perferre, quod alterum nobis pastorale officium, charitatisque paternae, quam erga omnes fideles Dei filios, atque nostros gerimus; Alterum locus, atque honor, & summi Pontificatus dignitas non permittebat, sed nobis saepe cogitantibus, quid agendum esset, Deumque precantibus, ut his Divini sui consilii nobis lumen assereret, opportune accidit, ut Charissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, cujus erga Deum Omnipotentem, & sanctam Catholicam, Apostolicamque fidem, singulare semper extitit studium, & praestantissima pietas, impiorum sceleribus, eisdem fere quibus nos offensus, & quod cum concilium Germanicae Nationi ipsius praesertim postulatione, & opera a nobis datum esset, qui id contemnebant, ipsius quoque & factum & auctoritatem videbantur contemnere, sicut quidam aperte petulantique faciebant, armis sibi constitueret, violatae fidei Catholicae sanctitatem, ac unitatem esse vindicandam, cui nos occasione tanquam nobis a Deo sine ulla dubitatione oblatae studiose nos adjuvamus, summi Imperatoris optime voluntatem omnibus nostris, & sanctae Romanae Ecclesiae opibus, atque auxiliis juvare constituimus, Deo hanc nostram operam, & actionem tribuentes, cujus numen honoremque defendimus, nec volumus committere, ut si lente negligenterque nos geramus, is post tot filiorum animas, Haereticorum perfidia in interitum adductas, e nostra manu requirat, quem animum nostrum, & rotam consilii rationem volumus vobis dilecti filii nostris literis facere notam, primum, ut vobiscum, tanquam

LX.

quam cum eis, quos charissimos habemus, curas, & sollicitudines, quae nos premunt, communicavimus &c.

Haesere in pertinacia Zuingliani, Lutheranorum exemplum sequuti, quae enim licentia Divina pervertunt oracula, & sanctorum Patrum doctrinam respuunt, eadem concilii auctoritatem abjecerunt.

LXI.

MS. Arch.
Vatic. sig.
n. 3212. p.
151.

XV. Aprilis post sessionem quartam habita est Congregatio generalis, in qua refert Angelus Massarellus, adductum fuisse in examen. Decretum de Lectoribus, & Lectoribus Sacrae Scripturae instituentibus, & Concionatoribus ordinandis.

Bracci
Martelli
Episcopi
Fesulanus
contra
Religiosos
loquutio.

Qua occasione usus Braccius Martellus Episcopus Fesulanus, erga Pontificem, & Religiosos Ordines male affectus, declamavit contra Monachos, ut referunt alia Acta: Fesulanus ex scripto sententiam dixit. Me torquet, ut sit liberum Regularibus in suis Monasteriis, nec missis, nec vocatis a nobis in nostris Diocesis praedicare, nam hoc si admiserimus, Pontifices, quid aliud est, quam pati, ut Lupi non per ostium, sed per posticum intrantes, greges nostros turbent. Quapropter rogo vos, Pontifices, ut haec pari nolitis. Quod si secus factum fuerit, protestor, quod invidus omnino hoc permittam: verum provocabo ad Christi tribunal, me nihil in hoc peccasse. Super vos igitur erit & culpa, & sanguis eorum. Cui suo ordine Britinoriensis optime respondisse visus est, inquit enim: Parres scire nos oportet omnium Christianorum Episcoporum esse Papam, nos autem in partem ejus sollicitudinis vocatos esse: quamobrem non minus per ostium intrat, qui a Pontifice Maximo mittitur ad nostras oves, quam is, qui a nobis mittitur. Cogitare, si placeat, Pontifices ipsos Maximos privilegia ipsa Regularibus concessisse propter nostram desideriam, ne dicam ignorantiam; quod non fecissent, protinus Christi Ecclesia corrumpisset; sunt enim Regulares, qui omne onus Episcopale subeunt; nos si quid lucri est, nullo labore suscipimus. Britinoriensis sententiam alii quoque secuti fuerunt.

LXII.

In congregatione generali decima quinta Aprilis actum fuit de Episcoporum residentia, & de tollendis ejus impedimentis: deinde doctorum Patrum suffragia super duos Scripturarum abusus, scilicet Lectorum, & Concionum, in aliis prioribus conventibus non rite discussos audita fuere. Hoc temporis flexu Cardinalis Tridentinus, ac Caesareus Orator nomine Imperatoris efflagitarunt, ut in Synodo, praetermissa dogmatum discussione, de vitiis excindendis, & disciplina Ecclesiastica restituenda ageretur: eo enim vergebant studia Lutheranorum, ne

damnarentur haereses, & Ecclesiastici cumulat in eos calumniis vexarentur. Caesar vero Lutheranos asperare verebatur, ne res in apertum bellum erumperet: quare Legati misso concitatissimis equis tabellario Pontificem consuluerunt: a quo responsum est, causam dogmatum non praetermittendam, ut omnium in concilio gravissimam.

LXIII.

Coactam fuisse Congregationem generalem decima Maii tradit Angelus Massarellus, in qua lectae sunt sententiae collectae in qualibet classe super decreto de lectionibus, & Praedicatione Sacrae Scripturae. Tum vero Petrus Pacechus Cardinalis de Episcoporum residentia, ac de causa pro instruendo Christiana doctrina populo sermonem intulit, ut referunt Acta. Omnis substantia huius rei, ut mihi quidem videtur, est Episcoporum residentia, quae si fiat, omnia, ut optime a Domino meo Tridentino dictum fuit, facile praestabimus. Et cum dico residentiam, intelligo ad effectum ut praedicent, & officio sibi commissio fungantur. Utinam etiam verum esset, quod Panormitanus Archiepiscopus dixit, ut videlicet jure Divino non essemus adstricti ad praedicandum, quoniam bene nobiscum ageretur: verum scimus Paulum saepius dixisse: Vae mihi, si non evangelizavero: & alibi, sumus Doctores, & Pastores; quamobrem non opus, ut in hoc nobis nimis indulgeamus, sed sciamus oportet, jure Divino nos coactos esse ad praedicandum, quando autem praedicare debeamus, id jure humano statutum est. Debet igitur, meo iudicio, sancta haec Synodus in primis & ante omnia renovare canones antiquos super Episcoporum residentia per fructuum subractionem, & per alia opportuna remedia: ita ut si diu ea poena parvipendatur, tandem ad depositionem deveniatur. Et in primis exoretur Summus Pontifex, ne passim indocti ad Episcopatum promoveantur, nam haec iusta est causa, ut deponi possit Episcopus, si literas nesciat. Memini cum primum promotor fuisset ad Ecclesiam Pampilonensem, audivisse, Civitatem illam annis octuaginta ante me non vidisse Episcopum suum: quod accidit quoniam Episcopatus semper fuit in manibus Cardinalium.

LXIV.

Addit Angelus Massarellus ortam fuisse non modicam altercationem de quibusdam verbis prolatis a Fesulano, quod Episcopi Christi vicem in terris gerant, sed omnia pacata mox fuisse, quae distinctius in Actis sic referuntur.

Cardinalis de Monte conversus ad Fesulanum dixit: Domine, altera die disisti appellare ad Tribunal Christi, si aliter in re, de qua agitur, statueretur, quam

a vobis dictum fuerat, persistis, ne in illa appellatione? Fesulanus, oblitus sum, inquit, id dicere. Ego, ut scitis, Patres provocavi ad Tribunal Christi, non ut provocarem sic ut qui superiorem iudicem appellat, sed quemadmodum faciunt, qui suam conscientiam exonerare cupiunt, ejus rei causa perhumane fui hodie a Reverendissimis Legatis admonitus, qui mihi dixerunt, provocationem ad Christum heresim sapere, si quis in illa pertinaciter insistat: propterea me declaro, non provocandi, & appellandi animo id dixisse, sed ut meam conscientiam exonerarem, & nihilominus ab appellatione ipsa, quatenus appellatio est, desisto, illique penitus renuntio. (Et infra.)

Cardinalis Anglicus ad Fesulanum conversus dixit: Multa bona dicta fuerunt a Domino Fesulano, quae & nos, & boni omnes aequae secum desiderant; nam Episcopos residere, praedicare, muneri Episcopali operam dare non nisi bonum est; modus autem dicendi nequaquam bonus est, hoc enim magis invecitiva fuit, quam libera sententia, & seditiosa concitatio, quam plana, & aequa oratio; quamvis si omnia perpendantur, neque oratio ipsa aequae ipsamet satis sibi constat, non videt enim, quod dum proximis diebus curaret, ut nomina Legatorum deleverentur ex decretis, & pridie dum ad Tribunal Christi appellasset, quantum in se erat, jus, & auctoritatem concilii minuisse, quam maxime debeat extollere, si ex concilii auctoritate desiderabat pristina iura Episcopis concedi, & restitui: nunc rursus non cogitat, dum adversus omnes Regulares invadit, ut Episcopis propria restituantur, hoc unum agere, ut Episcopi careant ministris. Utinam enim Episcopi sine iis facere possent, quoniam res Christianae melius se haberet, quam se habeat &c.

LXV. Significaverunt Legati Cardinali Farnesio gesta istius conventus, nempe ut decreto de tollendis corruptelis, quae in tractandis sacris Scripturis committuntur, finis imponeretur, extractamque in rem notam ob sententiarum in diversis capitibus varietatem; cum plures Episcopi propriis commodis magis quam aequitati consulerent, ac Regularium, Parochorumque privilegia rescindi cuperent; quasi ipsorum auctoritas ex depressa eorum dignitate exresceret: consumptam partem temporis, ut Tridentino Cardinali, qui Legatorum munus affectare visus est, obstitetur, cum sponte sua proponeret, dandum responsum literis Regis Lusitaniae, quas duo religiosi viri Roma attulerant: Fesulanum, & Clodientem Episcopos, quorum dicta ad seditionem quo-

dammodo spectare viderentur, ex concilio revocandos videri; arsisse autem odio Fesulanum Praesulem in Religiosos ordines, declamantemque adversus eos lubenter audiri a pluribus: interjectis paucis diebus scribere Pelargum Ordinis Praedicatorum Theologum accessisse Tridentum; ac literas Archiepiscopi Trevirensis, & Cardinalis Augustani attulisse, quibus illi se graviore impedimento distineri significarunt, ne ut gerebant in votis, se ad Concilium Tridentinum conferret: commendatus est etiam ab Augustano Internuntius Verallus, qui suis concionibus sacris pietatem late propagaret.

LXVI. XVIII. Maii coacta Congregatione generali Cardinalis de Monte [inquit Angelus Massarellus] reprehendit immodestiam aliquorum Parrum in sententiis dicendis, qui nimis licentiose loquuntur, nominavitque Episcopum Fesulanum, contra quem excerpta fuerant quaedam capita ex concione, quam ipse Fesulanus habuit in Congregatione die X. praesentis Mensis contra Regulares, monens omnes, ut in futurum modestius, & reverentius loquantur, & quod si libera debent esse, prout sunt in Concilio Parrum suffragia, ea tamen dici debent, quae in nullius injuriam cedant. Tum addit, ortam contentionem inter Concilii Praesides, & quosdam Praesules, num ad Legatos Apostolicos tantum spectet officium proponendi in Concilio, & Congregationibus generalibus. Quo argumento, quae hinc inde jactata sint, recentent alia acta.

LXVII. Asturicensis inquit: Fateor, & semper factus sum, ad Praesidentes pertinere specialiter, ut proponant, & vota super propositis colligant; sed & munus hoc proponendi cuilibet competere puro. Sic Osius in Laodiceno Concilio, & alii plerique, quamvis non praesiderent, materias proposuisse legimus, super quibus materiis deinde Canones facti fuerunt, si quis tamen hoc neget, ego id me probaturum & probatissimis Viris interpretibus profiteor. Cui Cardinalis de Monte: istud [inquit] plane recipio ad Praesidentes pertinere, ut proponant, & vota colligant; at illud idem cuilibet Episcopo competere prorsus nego, quando apud omnes constat, proponere, & praesidere ad eos tantummodo pertinere, qui in unaquaque universitate locum primum tenent, sic enim leges Consule interrogante scisciebantur, & Plebiscita Plebeo Magistratu, id est Tribuni interrogantibus, & quod dictum de Oso non mirum est, quoniam is Legati primae Sedis fuisset Auditor.

At Asturicensis: Erunt igitur [inquit] LXVIII. adeo adstricti Episcopi, ut nihil, quod ad rem

rem Christianam, nihil quod ad proprias Provincias pertineat, proponere possint? Quod si fateatur, nescio an rebus Concilii bene caveatur. Nam apud omnes, quos ego haecenus percurri auctores, & apud Barrolum, & Baldum invenio, licere omnibus de universitate proponere id, quod possunt omnibus ostendere. Cui Cardinalis de Monte: Non est [inquit] ut hac de re vobiscum disputem, sunt enim si vultis hic Jurisconsulti, qui vobiscum de Jure disceptabunt. Cui Asturicensis: Nolo [inquit] cum Jurisconsultis disputare, nec a me sunt dicta Jurisconsultis, sed Synodo, quam volui meam intelligere sententiam, ut sciant omnes eis licere, proponere quodlibet, dummodo honestum sit. Credo [inquit] Giennensis] Cardinalem de Monte, quando dixit non licere Episcopis proponere, intelligere, ita ut vota Praesidentibus ipsis invidis colligere possint; quod & ego credo: verum ac quod quilibet, dum sententiam dicit, non possit, quid sentit, proponere, & explicare, non credo, esse ejus sententiam. Dico [inquit] Asturicensis] posse singulos Episcopos proponere, nec aliter fieri posse, exempli causa: ponamus aliquem Episcopum velle aliquam materiam contra Legatos ipsos vel Cardinales proponere, aequumne censetis illa oportere Legatis ipsis prius dicere, an non? Non [inquit] Cardinalis de Monte] vobis licere arbitror, neque licebit unquam contra Legatos Sedis Apostolicae, neque contra Cardinales aliquid proponere, nec enim me praesente talia alicui permittam impune facere, & miror vos audere talia dicere. Asturicensis inquit, non dico de Legatis, ut de Legatis, sed ut de Cardinalibus in genere. Ne hoc quidem vobis licet [inquit] Cardinalis de Monte] nam quae vobis liceant satis alias explicavi, & nunc optime ex Cardinali Giennensi discere poteritis. Cui cum acquiesceret Asturicensis, Cardinalis Giennensis ad illum conversus dixit: Satis est [inquit] dixisse vestram sententiam, quam Patres ut videtis non probant. Gratias [inquit] Asturicensis] vobis refero, quoniam satis meam audivistis sententiam. Cui Cardinalis Giennensis: Non possum [inquit] id probare quod ego non teneo. Episcopus Vastionensis dixit: ego nunquam, etiam rogatus, respondebo, nisi Legatis interrogantibus, qui nostrum caput sunt, alios autem omnes in Concilio pares esse existimo. Haec paucis perstringens Angelus Massarellus ita scribit. Cardinalis de Monte comprobavit multis rationibus, & auctoritatibus, quod licet unicuique liberum sit dicendi in Concilio sententiam, munus tamen proponendi ad solos Reverendissimos Car-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

dinales pertinet. Recruduisse eam controversiam post plures annos sub Pio IV. visuri sumus.

Interea Legati, cum ex Cardinalis Farnesii literis percepissent Pontificis mentem esse, ut omnimode peccati originalis dogma proponeretur, atque summa diligentia discuteretur, absque mora Pontificio imperio sese obtemperaturos significarunt; praecipue quia de Justificatione rite pertractare non poterant ante decretum de peccato originali; Quare mox auditis Theologis, & expensis mediis, quibus in dogmate peccati originalis procedendum erat, decretum ab iis fuit prius diligenti examine perquirendum, quid de hac re concilia generalia, aliaque a Sede Apostolica approbata statuerint; & innovatis veteribus constitutionibus, illas addere, quae ad statum rerum praesentem magis accommodae censebantur, rejectis tamen supervacaneis, & non necessariis; quem modum una simul Patres commendarunt; licet nonnulli ac potissimum Hispani, excepto tamen Cardinale Giennensi, de reformatione ante omnia pertractandum esse a Synodo insisterent: quibus tamen polliciti sunt, post hujus decreti decisionem de reformatione, ac de Episcoporum residentia absque mora pertractaturos.

LXIX. Perplexerat Imperator (ut paulo ante in sinuatum est) Protestantes ad defectio-nem a Caesareo obsequio inclinare, atque adeo promulgatis in concilio dogmatibus Catholicis asperandos, atque in arma confurecturos verebatur: Patres vero Tridentini extimescebant, ne si invito ac reluctante Imperatore, de dogmatibus fidei agerent, ejus patricinio orbarentur. Consultum itaque est a Cardinale Tridentino, ut de peccato originali ageretur, cum in illo articulo in colloquio Ratisbonensi Catholici, & Protestantes inter se consensisse dicerentur: veruntamen Franciscus Tolertanus Caesareus Orator intercedebat, ne ille articulus tractaretur, donec Ratisbonensis conventus solutus foret, trahebatque in suas partes praesules Hispano Imperio obnoxios, verum major Episcoporum pars una cum Legatis in suscepta perstitit sententia adducende in examen quaestio-nis de peccato originali, definiendaeque in proxima sessione: jussit enim Pontifex, sicuti innuimus, ut ea controversia dirimeretur, ex cujus mandato collegere animos Legati, ut importunae Francisci Toletani factioni generose repugnarent.

LXXI. XXIV. Maii propositi sunt Theologis plures articuli controversiarum circa peccatum originale, de quibus disserturi e-

V

rant.

MS. Arch. Vat. sig. n. 3232. p. 1586. Diar. Concil. Trid. ms. Archiv. Vat. p. 40.

rant. XXVIII. vero die in Congregatione generali Cardinalis de Monte de eo dogmate ita ad Patres disseruit: *Auditis Theologis, & considerato quanta laboremus temporis angustia, quoniam permagni interest, qua via procedatur, cogitabamus, si videretur Patribus, ut is modus foret optimus, si ante omnia prospiceremus, quid super huiusmodi articulo a maioribus nostris in Conciliis, aut Universalibus, aut Provincialibus approbatus, & receptis ab Ecclesia decretum esset: & illis omnibus collectis adderemus ea, quæ pro statu præsentis temporis addenda viderentur, & veteribus decretis innovatis, & novis additis ab hac sancta Synodo super hoc, ut fieret salutare decretum. Dicant igitur Patres, utrum hic modus procedendi eis placeat. Super qua re sententiis perquisitis, omnes modum propositum laudarunt. Deinde ipse Reverendissimus, & Illustrissimus Præsidentis legit ea, quæ super ipso articulo collegerat, videlicet.*

Propositio articuli de peccato originali.

Ext. eti- am ms. Arch. Vat. sig. num. 3249. p. 239.

Articulus de peccato originali non incommode dividi potest in duas partes. Prima est de eius cognitione, propagatione, & malitia, seu damno. Secunda de eius remedio, & remedii effectibus. Quoad primam attinet, de qua nunc agendum est, hæc ex decretis Summorum Pontificum, & Conciliorum annotata sunt pro faciliori Patrum indagatione, ut per ea invitentur ad exquirenda alia, & ea addenda, quæ pro huius temporis statu deesse videantur.

Subjicit mox ex Concilio Milevitano Canonem secundum, ex Carthaginensi cap. 72. ex Arausicano canonem 1. ex eodem can. 2. ex Toletano 12. can. 2.

Ex concilio Florentino de unione Armenorum. *Firmiter credit, profiteretur, & docet, neminem unquam ex Viro Fœminaque conceptum, a Diaboli dominatu fuisse liberum, &c.*

Subjunct deinde testimonia Pontificum Innocentii I. ad Concilium Carthaginense epist. 25. Cælestini I. epist. 1. c. 4. Leonis epist. 84. ad Aquilegiensem Episcopum, Leonis epist. 91. can. 9. & 10.

LXXII. Quarum autoritatum exempla ad omnes Patres eadem die transmissa sunt.

Institit iterum Giennensis Cardinalis in eadem Congregatione ex singulari (ut videbatur sensu pietatis, qua erga B. Virginem delibutus erat, ut de immaculata B. Viginis Conceptione ageretur in concilio; maximam enim Christiani orbis partem pie ita sentire, remque Hispanis & Gallis fore gratissimam: maxima tamen Præfulum pars, quibus se etiam ali-

qui Hispani conjungere, sensit ab ea questione magnis implicita difficultatibus abstinendum, ac potius perspicuas hæreses damnandas, quam in occultis & ambiguis controversiis tempus terendum, quæ significavit Cardinalis e Monte Legatus Cardinali Farnesio, opportuniore vero tempore eam questionem excuti atque illustrari posse. Verum Giennensem Cardinalem magis ductum ablandiendi Cæsareis voluntatibus, quam pietatis studio, referunt acta, ut dum in ea questione tereretur tempus, Lutherana impietatis dogmata silentio involverentur, tum subdunt. A quæntis mirum in modum institutum Legatorum de dogmatibus pertractandis laudavit, in eoque perseverandum esse dicebat, donec tandem omnes hæreses, quarum præcipue causa concilium convocatum fuerat, extirparentur. (Et mox:) Reformationem unumquique sibi facere posset, dogmata non nisi in Conciliis commode definiiri posse. *Multis interiectis.*

Fanenensis Episcopus: Probo (inquit) quod de peccato originali propositum est, quod autem controversia illa de Maria Virgine in Sacrosancta hac Synodo pertractetur, mihi persuaderi non poterit. Primum, quod sciam utramque partem maxime piam esse, & a tot sanctissimis Doctoribus hinc inde suas partes comprobantes, ut non sine manifesta plurimum nota, & damnatione possit Synodus hanc rem determinare: addo etiam rei difficultatem: quis enim sententiam hanc nosse potuit, quæ Sedi Apostolica adeo obscura hæctenus visa est, ut neutram usque adhuc partem elegerit. Ne autem vos Patres prætereant, scitote, nihil Protestantibus gratius hoc tempore nos facere posse, nisi de hac ipsa re pertractare, quæ non adeo brevis erit, ut aliqui putant, sed quæ ne tribus quidem Mensibus perfici poterit, cum magno dedecore Synodi, dicentibus omnibus, quæ decidenda sunt omitti, & silenda decerni, propterea hac in re laudarem, ut perpetuum silentium imponeretur omnibus, ita ut nulli deinceps liceret hac de re palam disputare, neque aliquid populum docere.

LXXIII. MS. Arch. Vat. sig. n. 3232. p. 163. Acta Congreg. Concil. Trid. MS. Franisc. Cardin. Barb. sig. 2799. pag. 100.

XXXI. Maii in Congregatione generali excussa est prima questio de peccato originali, de eius cognitione, propagatione, & malitia, de quibus primum a Cardinali Giennensi, deinde ab Archiepiscopis, & Episcopis, & Abbatibus sententiæ dictæ, inter quos Fanensem Episcopum erudite perloquutum referunt alia acta. *Theologi rem ipsam longa oratione prosecuti sunt, quorum omnium Fanensis Episcopus omnem a capite materiam*

An tractandum esset de Conceptione B. M. V.

LXXIII. MS. Arch. Vat. sig. n. 3232. p. 163. Acta Congreg. Concil. Trid. MS. Franisc. Cardin. Barb. sig. 2799. pag. 100.

commode pertractasse visus est. *Constare quidem ipse ex totius Ecclesie consensu dicebat, Adam ipsum, præter ea, quæ ut homo ab authore consequutus fuerat, fuisse insuper rectitudine, & iustitia donatum a Deo, quam quidem si servasset, ut poterat, perpetua immortalitate gavissus fuisset, & hæc quidem ipsi Adamo data fuere a Deo ipso, ut naturæ parenti, ita ut in omnes ex semine ejus nascituros provenirent: de aliis autem virtutibus, quibus Adam a Deo ipso donatus fuerat, puta de stellavum cognitione, de natura Animalium, & similibus, non satis constat in Theologos, ut ita data essent, an propria ipsius Adam essent, an potius ut transmitterentur una cum rectitudine ipsa.*

Constat quoque apud eandem Ecclesiam, Adam ipsum coram Deo peccasse, & genus quidem peccati inobedientiam fuisse, siue fuerit per pomorum susceptionem ex arbore prohibita, siue quovis alio modo, nihil interest. Satis est nos scire Adam peccasse, cujus peccati ea vis fuit, ut mereretur ipse Adam gratia iustitiæ, & rectitudinis sibi a Deo data privari: quo quidem Adæ privilegio posteros quoque ejus privavit, quoniam sicut gratia ipsa Adæ data fuerat, ita ab ipso, & per ipsum a posteris ejus accepta fuisset. Id Apostolus dixit: Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Quæ quidem mors, nisi per baptismum tollatur, omnes reos gehenne facit: quibus in rebus statuenda duo in primis semper consideranda mihi visa sunt. Alterum, ut ita concipiamus verba, ita rem pertractemus, ut nulla culpa ipsi Deo, nullaque iniustitia ei, qui semper rectus est, tribui a nobis videatur. Alterum, ne peccatum ipsius Adæ ita minuamus, ut pene frustra Dominum Nostrum Jesum Christum humanam pro nobis carnem sumpsisse affirmare videamur. Quod autem Lutheranos ipsos tangit, omnino falsum est, dum dicunt, per baptismum peccatum originis non tolli, sed nobis non imputari, nos vero, neque manere, neque imputari nobis defendimus, &c.*

LXXIV. MS. Arch. Vat. sig. n. 3231. p. 164.

IV. Junii, & V. in Congregationibus generalibus, de secunda questione, nimirum de Remedio peccati originalis, & de ejusdem remedii effectibus actum est. VIII. vero Junii propositum decretum de Peccato originali excutiendum. IX. Junii in Congregatione generali sententia Episcoporum proposita, deinde hæreseon circa peccatum originale catalogus perlegitur.

Hæreses, & errores super peccato originali.

Primus error est ille notissimus Pelagii: *Ext. eti- am in ms. sig. num. 3249. pag. 275. perlect. 9. Junii in Cong. gen.* nos non nasci, aut concipi peccatores, siue nullam peccati labem ex nostra generatione contrahere: quem errorem damnavit Concilium Milevitanum.

II. Est Valentini, Manichei, & Priscilliani, ex Christiano conjugio natos non contrahere originalis culpæ contagionem. Quem errorem damnavit Innocentius I. & profligavit Augustinus lib. de peccat. mer. & remiss. c. 25. & 26.

III. Est Pelagianorum, quem etiam sequutus est Erasmus, Paulum, ep. ad Rom. 5. huius peccati originalis nullam prorsus facere mentionem.

IV. Peccatum originale nihil esse in unoguoque nostrum, sed esse dumtaxat ipsam Adæ prævaricationem, quæ revera nobis non inest, sed soli Adæ.

V. Est Martini Lutheri, concupiscentiam nobis innatam, atque inspersam, quæ remanet in baptizatis, esse peccatum originale, quæ scilicet concupiscentia complete, atque præcise sortita sit originalis peccati rationem.

VI. Est ejusdem Martini Lutheri, originale peccatum esse concupiscentiam ultimo præcepto Decalogi notatam.

VII. Est error Pelagii, peccatum originale esse prævaricationis Adæ imitationem.

VIII. Est ejusdem Pelagii, quem Martinus Lutherus sequitur, ad peccatum originale expiandum in parvulis Baptisma non esse necessarium.

IX. Ejusdem etiam Pelagii, ad quem errorem Martinus Lutherus accedere videtur, pueros non baptizatos morientes non damnari, sed salvari, & vitæ æternæ fieri possessores, licet ad Regnum Christi non pertineant. Contra quem errorem late scripsit Augustinus.

X. Est Priscillianorum, Euchytarum, Messallianorum, & Manicheorum, Baptisma infantibus nihil prodesse: quem errorem etiam Anabaptistæ sequuntur.

XI. Est eorumdem Anabaptistarum, parvulos in infanzia baptizatos rebaptizandos esse.

XII. Est eorum, qui dicunt quoslibet infantium actus, quamvis ratione careant, esse peccata, atque in ejusmodi consistere peccati originalis rationem, nullaque alia ratione eos esse baptizandos, quam ut hæc sola peccata expiantur.

Tertius decimus est eorum, qui tenent non unum esse peccatum originale, sed plura, quem errorem confutat Magister Sententiarum 33. dist.

Quorum errorum unusquisque hodie suos
habet defensores.

LXXV. Decima Junii in Congregatione generali agitata est de Residentia; cumque ea controversia dirimi non posset in proxima sessione, in aliud tempus extracta.

MS. Arch. Vat. sig. n. 3206. p. 166. Ext. in MS. Vat. sig. num. 3206. pag. 119.

XIV. Junii discussum est acerbo examine decretum de peccato originali: In cuius decreti examinatione (addunt acta Angeli Massarelli) oritur magna contentio, disputatio inter Patres, num in hoc decreto de peccato originali esset decidenda quaestio de Conceptione Beatae Mariae Virginis. Lecta tum in ea Congregatione generali fuere ab Episcopo Bituntino auctoritates plurium Sanctorum Patrum negantium Immaculatam Conceptionem.

Addit vero Angelus Massarellus decretoriam in ea re sententiam: Et majori parti visum fuit relinquendum esse hunc articulum sub determinatione felicitis recordationis Sixti Papae IV. qua determinatio a Concilio innovetur.

Ib. p. 166. Narrantur paulo fufius hujus Congregationis acta in alio MS. in quo verba a Polo, & Pacecho Cardinalibus habitata recententur.

To. 19. de Conc. De Peccato originali.

Lecto decreto de peccato originis, Cardinalis Polus sententiam suam ita dixit. Ut a capite decreti incipiam, quid sit peccatum originale, magis nos ipsi in omnibus sentimus omnes re ipsa, quam ipsi sciamus, quid sit, verbis comprehendere. Hac inde possumus ostendere, quod, cum multi sanctissimi Patres de hac re scripserint, tamen hoc quid esset, definire nescierunt. Hoc etiam vobis patuit ad oculum tam in Congregationibus Episcoporum, quam Theologorum, in quibus maxima fuit omnium concordia in reliquis constituendis, sed in hoc uno valde fuerunt dissidentes. Illud valde scimus, mortem nobis per Adae peccatum interminatam esse, mortem inquam non ut statim occumberet ipse Adam, & nos cum ipso, sed mentis obtenebrationem, quae & ipsa mors dici potest. Hoc senserunt & vetustissimi Philosophi fere omnes, non a fide ut nos edocti, sed a natura ipsa, cuius vim, & mortem sentiebant in malam penam esse. Id Aristoteles dicit, dum regimen magis apud Rempublicam esse vult, quam apud Regem unum, ea scilicet ratione, quoniam spiritus unius saepe impotentes sunt ad resistendum malis, ad quae natura nos inclinat. Id ostendit Socrates, dum post universam perulstratam Philosophiam, se unum scire, falsus est, quod nihil sciret. Philosophi igitur hunc morbo providere volentes, legibus muniendam esse Rempublicam decreverunt, ut quorum scilicet concupiscentiam indomitam esse cognoscebant, saltem poena cum metu coercerent.

LXXVI. Longe alia via Deus Omnipotens, cum praeis Patribus nostris, egit: certavit scilicet beneficiis, & gratis nostros morus reprimere, & imperum protinus extinguere. Sed neque praemia, neque manna manducatio diuturna, neque aliquod aliud gentem durae cervicis potuit domare. Exemplo potest esse Salomon tot, tantisque bonis a Deo donatus, ut nemo plus eo accepit, fateatur plane ipse omnia vanitatem esse, & in ipsa quoque sapientia labores. Quamobrem Deus, ut generi humano provideret, per mortem Unigeniti Filii nobis gratiam, & salutem dedit. Haec tendunt ad demonstrandum, quod ad abolendam huius peccati vim nulla unquam humana res valere potuit. Haecque ad declarationem primi, secundi, & tertii capitis, in quibus nihil addi, minime desidero. Quod mihi dubium fuit est, quod dicitur in fine decreti, nihil esse, quod Deo displicere possit. Quae quidem verba, si rite intelligantur, nullam habent distinctionem, quo modo de hoc ipso Paulus loquens, In renatis [inquit] qui in Christo sunt, nihil odibile esse; nam in aliis non auferem id ego affirmare, propter nostras imbecillitates: propterea addendum aliquod verbum existimarem ad maiorem declarationem, ne alioquin aliqui, perperam intelligentes hunc locum, intelligant omnino renatos impeccabiles esse: quod quam falsissimum est, omnes intelligunt, quinimo statutum est, ut etiam viri sancti dicerent quorundam, Dimitte nobis debita nostra; & non propter humilitatem, sed propter veritatem.

Giennensis censebat stare posse verba illa decreti, nec aliquo modo mutanda, ne videatur magis potuisse unius Adae peccatum quam Christi meritum. Hoc reserere, quod etiam iusti dicunt: Dimitte nobis peccata nostra; quia id fit propter peccata, quae timentur, & quae a quantumvis iustis timeri debent. Illud autem, quod in fine decreti ponitur, mihi non placet, dicitur.

Declarat autem Synodus non esse suae intentionis, in decreto huiusmodi, ubi de peccato originali loquitur, comprehendere Beatum, & Immaculatam Virginem Mariam Matrem Jesu Christi, de qua re ad praesens nihil declarare intendit, praeter id, quod a felicitis recordationis Sixti IV. decretum fuit; haec enim declaratio non est iuxta decretum Synodi, nam in proxima congregatione plusquam duae ex tribus partibus tenuere existendam esse a decreto Beatae Virginem Mariam, cum hac adiectione, videlicet, de qua pie creditur, sine peccato originali conceptam fuisse. Verum quidem est, in antecedenti congregatione

ex

To. 19. de Concil. MS. Arch. Vat. sig. pag. 117. MS. Fr. Card. Barb. sig. n. 1179. p. 116. Diar. Conc. ms. Arch. Vat. pag. 41. Card. Pallavic. to. 1. l. 7. c. 7. n. 2.

ex tribus partibus duas in dictam decreti formam consensisse, sed in sequenti recesserunt, ut in Actis in Castro S. Angeli asservatis ita narratur.

LXXVII. Die octava Junii, in congregatione generali decretum de originali peccato a Theologis in privatis congregationibus compositum, lectum fuit. Cardinalis Giennensis praecognoscens tam brevi temporis intervallo tali quaestioni possibile non esse finem imponere, requisivit, ut universali propositioni, cum qua declaratur, originalem culpam esse communem omnibus hominibus, talia adderentur verba, scilicet: Quod ad Beatam Virginem attinet, sacrum Concilium nihil definire intelligit, quamvis pie credatur, eam sine originali peccato conceptam fuisse. Tali sententia tunc major pars consensit. Sed Episcopi, alique ex Praedicatorum Familia ardentes contraxerunt, multique eis adhaeserunt. Opponebantque, si pius est unam opinionem credere, consequenter aliam parvam credere impium esse. Et sic [quamvis tacite] quaestio definita consenserunt. Ideoque consilium fuit, excogitanda esse verba, quibus nec unius, nec alterius opinioni praedictum afferretur, & ambe in eodem statu, quo tunc in Ecclesia erant, permanerent. Ideo Theologi, ut Synodi mentem executioni mandarent, in suis Congregationibus sequens decretum enararunt. Declarat Sancta Synodus, non esse suae intentionis in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariam Matrem Domini Nostri Jesu Christi comprehendere, cum modo circa hoc nihil declarare intelligat, praeter quod a felicitis recordationis Sixti IV. decretum fuit. Attamen Cardinalis Giennensis non acquievit, asserens, in praesentibus Congregatione generali ex tribus partibus supra duas consensisse, ut decreto adderetur, de qua pie creditur, sine peccato originali conceptam fuisse. [Et paulo post.] Asturicensis Episcopus proposuit, ut illa verba declararentur, quibus assereretur, concilium modo nihil se declarare intelligebat. Placuit ista propositio Bertrano, aliisque Dominicanis. Sed Cardinalis Giennensis ejusque sectatores eam non approbarunt. Et cum plus temporis quam par erat, & praeter consuetum in illa Congregatione consumptum fuisset, tandem suffragia collecta fuere, & conclusum; quod quamvis major pars Conceptionem absque peccato fuisse crederet, tamen etiam major pars melius consilium existimavit, nullum contrariae opinioni praedictum esse ferendum. Quare verba decreti iuxta sententiam Asturicensis recepta fuere, quod Cardinalis Giennensis cum amaritudine animi pertulit.

XVI. Mensis Junii coacta Congregatio generalis, in qua sancita decreta de peccato originali, & de lectionibus sacrae Scripturae instituendis, & Concionatoribus ordinandis promulganda esse in quinta sessione postero die celebranda.

XVII. Junii celebrata est quinta sessio concilii Tridentini, cui quadraginta novem Episcopi, Archiepiscopi novem, quatuor Cardinales, duo Monachorum Abbates, tres Mendicantium Praepositi Generales, duo Casarei Oratores interfuere, atque in ea gravissimi Novatorum errores circa peccatum originale damnati fuere.

Sacrosancta Ecumenica, & Generalis Frid. Synodus, in Spiritu Sancto legitime congregata praesidentibus in ea eisdem tribus Apostolicae Sedis Legatis, iam ad revocandos errantes, & mutantes confirmandos accedere volens, sacrarum Scripturarum, Sanctorum Patrum, ac probatissimorum conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiae iudicium, & consensum sequuta, haec de ipso peccato originali statui fateretur, ac declarat.

Si quis non confiteretur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei fuisset transgressum, statim sanctitatem & iustitiam in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam praevagationis huiusmodi iram, & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captivitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est Diaboli, totumque Adam per illam praevagationis offensam secundum corpus, & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit.

Si quis Adae praevagationem sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse, & acceptam a Deo sanctitatem & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiam peccatum, mortem, & poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animae; anathema sit. Cum contradicit Apostolo dicenti, Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

Si quis hoc Adae peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus, id est unicuique proprium, vel per humane naturae vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini Nostri Jesu Christi, qui nos Deo reconciliavit, in sanguine suo, factus

LXXXVIII.

LXXIX. Pallavic. to. 1. l. 7. c. 13.

An ita apponenda sit.

Rom. 5.

LXXX.

Hus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio; aut negat ipsum Christi Jesu meritum per Baptismi sacramentum in forma Ecclesiae rite collatum tam adultis, quam parvulis applicari: anathema sit: quia non est aliud nomen sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri; unde illa vox, Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, & illa, quicumque baptizati estis Christum induistis.

LXXXI. *Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiam si fuerint a baptizatis parentibus orti, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur; anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus, Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt; nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit; propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei. Damnati sunt eo decreto Calvinistæ, qui segniores erant ad conferendum parvulis baptisma, ut eorum plurimi inde infelicitate perirent.*

LXXXII. *Invexerat alium errorem Lutherus, quem sequutus est Calvinistarum grex, remanere post Baptismum in baptizatis peccatum, sed non imputari: utque errorem fulcirent, contendebant, concupiscentiam esse peccatum, quæ cum remaneat in baptizatis, concludebant peccatum etiam in iis remanere; ac verba Apostoli, & S. Augustini, qui concupiscentiam dixere peccatum, eo quod concupiscentia sit peccati causa, & pœna peccati, atque etiam inclinatio ad peccatum, detorsere in pravam sententiam; quasi sit proprie & secundum essentiam suam peccatum, contra quos Novatores addere Patres Tridentini in decreto.*

Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi aut non

imputari; Anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil damnationis in iis, qui non secundum carnem ambulant, sed vererem hominem exuentes, & novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; ira ut nihil prorsus eos ab ingressu Cæli remoretur.

Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem hæc Sancta Synodus fatetur & sentit, quæ cum ad agonem relicta sit, nocere valet conscientibus, sed viriliter per Christi gratiam repugnantibus non valet, quinimmo qui legitime certaverit coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, Sancta Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinatio. Si quis autem contrarium senserit Anathema sit.

Perlectum etiam est in eadem Sessione decretum de certis capitibus restituendæ adstringendæque disciplinæ Ecclesiasticæ: atque in primis sancitum, ut sacrarum Literarum Interpretes ac Lectores stipendiis Ecclesiasticis sustentandi in Ecclesiis insignium Civitatum suo munere fungerentur; ut in Oppidis Magister Grammaticæ pro instruendis Clericis inopibus teneretur, ut sibi viam ad sacra Theologiæ studia munirent, ut in Monasteriis & Conventibus Regularium sacræ Scripturæ lectiones habeantur ab iis, qui prius de vita, moribus & scientia excussi, atque ab Episcopo approbati fuerint, ne impietas specie pietatis propagetur.

De Evangelii prædicatione constitutum est, ut Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiarum Prælati, nec non Archipresbyteri, & Parochi Evangelium prædicent ad populum instruendum, ac si fuerint impediti idoneos Concionatores eligant. De Regularibus vero conciones sacræ habituris hæc sancita lex. Regulares cujuscumque Ordinis nisi a suis Superioribus de vita, moribus & scientia examinati & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, prædicare non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant. Additum est, ne sine impertita ab Episcopis facultate in aliis Ecclesiis quæ non sunt suorum Ordinum conciones habeant, si quis vero hæresim in populum sparserit, omni immunitatum respectu abscessio, in eum Episcopus au-

LXXXIII. *In renatis remanet concupiscentia, sed non nocet conscientibus.*

Inclinatio ad peccatum, sed peccatum non est.

LXXXIV.

LXXXV.

thoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ delegatus severitatem legum distringat.

LXXXVI. *LECTUM* postea fuit petente Archiepiscopo Turritano Breve Pontificium Legatis directum. Postea Procurator Severolus absentium contumaciam accusavit, ut contra ipsos processus statuerentur, & Januæ Cathedralis Ecclesiæ Tridentinæ affigerentur; sed in hac re suffragia inter se multum discrepantia fuerunt. Duæ sententiæ numero ampliores apparuerunt, in una earum convenerunt Legati, qui contra non legitime impeditos distringendas leges judicabant, in alia Cardinalis Giennen. excipiendos esse dicebat Germanos, quam exceptionem aliqui volebant extendere ad omnes illos quibus Cæsari respectum habendum esse in proxima Congregatione requirerent. Alii solos in Dieta commorantes, & usquedum illa congregata esset, excipi optabant; sed præter istas duas sententias, quæ pluribus placebant, Episcopus Faventinus eorum solummodo contumaciam, qui Romæ morabantur, accusandam esse censebat; alii, ne Episcopi a Concilio absque iusta, & cognita a Concilio causa possent discedere, addendum esse dicebant. Et alii alias diversas sententias protulerunt.

LXXXVII. *DUM* Patres Tridentini nullis parcunt laboribus pro restituendo primario Religionis splendore, excindendis vitiiis, discutiendaque hæreson caligine, coegere Lutherani suos conventus ad confirmandam suam in Pontificem, Cæsaremque perduellionem, in iisque de respuendo Concilio Tridentino, de prorogando impio foedere, de sumptibus belli Brunsvicensis sustinendis, de Hermanno Anti-Archiepiscopo Colonienfi, qui a Catholica Religione desciverat, tuendo, deliberant, in quo quidem conventu Colonienfi Apostatæ legati questi sunt de Clero Catholico, qui sacras aras præferret meretricularum thalamis, Religionemque vitam deserere abnueret, deque promulgatis in Hermannum a Pontifice, & Cæsare edictis, ut Lutheranae libertati contrariis questi sunt. Eo iam res in Germania reciderat, ut de summis Magistratibus liceret querelas deferre ad paucos Imperii, Principes, qui etiam dicerent, se non desuturos Colonienfi Archiepiscopo, si qua vis ei fieret. At impia eorum consilia Divina misericordia confudit. Conati sunt illi quidem missis Oratoribus, Cæsarem delinire, ne Colonienfi Exarchiepiscopo adversaretur, Clerumque Catholicum tueretur, sed a suscepta animi constantia dimovere non potuerunt, eos

enim Cæsar hortatus est, ut abjecta pertinacia mitiora pacis consilia sequerentur, ut refert Angelus Massarellus in Diario concilii Tridentini.

Reverendissimi Domini Legati receperunt literas a Reverendissimo Domino Archiepiscopo Rossanensi Verallo Nuntio apud Cæsarem Majestatem ex Leodio tertio hujus datas, in quibus significat Oratores Lutheranorum, præsertim trium Secularium Electorum Saxonie, Palatini, & Brunsvurgensis petisse Cæsarem apud Magistrum die Veneris 26. Februarii, in qua die tria Cæsareæ Majestati proposuisse, primum, ut mitius cum Electore Colonienfi agat, tum quia Elector, & Princeps Imperii, tum ob alias maleas rationes. Cæsar enim dicto Electori injunxit, ut infra quindecim dies restituat, quantum ab eo in nova secta innovatum est. Secundum, quod amicablem per viam concordie ad conciliandam Germaniam pergeret velit, non autem armis, ut veretur, & ex rumoribus, qui ubique sparguntur, coniecere est. Tertium. Perierunt ut Cæsareæ Majestas eis dicat, an cum consensu suo Concilium Tridentinum sit apertum, non enim hoc credere possunt, cum toties Cæsar eis promiserit, Colloquio, Dieta, vel Nationali Concilio, si generale haberi non posset, res controversas Religionis in Germania tractaturum, Concilium autem Tridentinum non esse legitimum, tum quia illa Civitas, licet sit Imperialis, non est in Germania, & ejus Episcopus est obnoxius Papæ, tum quia auctoritate Pontificis Romani celebratur. Det igitur Cæsar liberum Concilium in Germania, & ipsi libenter illuc proficiscantur.

His respondit Imperator prima huius Mensis in hanc sententiam. Quoad primum, quod Colonienfis pessime se gerat, parvique faciat, & suam, & Imperii auctoritatem. Ad secundum, quod nihil neque magis optavit, quam res Germaniæ amicablem tractatione componere, quare bono sint animo, hæc enim de causa nunc Ratisbonam petit, hortarique, ut sui Principes illuc iter capiant. Ad tertium respondit adeo obscure, ut verus sensus elici non possit. Inquiens Ratisbonæ clarior responsurum esse, &c.

Condictum fuerat superiore anno in Wormatiensi Conventu Ratisbonense colloquium invitatis Catholicis Principibus, cum indicto, coactoque jam Concilio cæcumenico, vel inane, vel exitiale futurum esset tale colloquium, tamen Cæsar illud inter Catholicos, & Lutheranos ad tentandam aliquam concordiam rationem admiserat, vel ut ad comparandum exercitum temporis moras captaret.

Col-

LXXXVIII. *MS. Arch. Vat. in scriptum. Diar. Concil. Trid. auct. Angel. Massarell. Secr. Conc. pag. 126.*

LXXXIX.
To. 3. an.
1546. n.
10. ann.
1546. n. 6.
7. lib. 24.
an. 1545.
An. 1545.
e. 30. n. 7.
Initium
colloquii
Ratisbo-
nenfis.

Colloquium die ultima Octobris 1545. indictum fuerat, sed Cæsar justis de causis ad diem decimam quartam Decembris protraxit, & inceptum fuit solummodo vigesima septima Januarii hujus anni, quia Laurentius Zocchius Auditor, & Georgius Major collocutor pro Protestantibus Ratisbonam pervenerunt vigesima prima ejusdem Mensis. Die igitur vigesima septima initium habuit colloquium, de quo loquuntur Spondanus, Bzovius, Belcarius, Cochläus, Surius, & Ulemburgus, & ita dicunt, Imperator Mauritium Episcopum Eisteten. & Fridericum Comitem Furstembergensem, quibus postea addit Julium Pflugium electum Episcopum Naumbergensem Præsides elegit; Pro Catholicis ad disceptandum astiterunt, Petrus Maluenda Dominicanus, Everardus Bellicus Carmelita, Jo: Hoffonisterus Augustinianus, & Jo: Cochläus Doctor Clericus Sæcularis. Pro Hæreticis steterunt in acie Martinus Bucerus Jo. Brenzius, Georgius Major, Erardus Schneppius. Die autem suprascripta Catholici, primum Sacrum solemne de Spiritu Sancto in Cathedrali Ecclesia celebrarunt, & postea cum Hæreticis in publico Palatio convenerunt, ubi Præsidentes mandatum Imperiale legerunt, & postea formam constitutam ab Imperatore servandam in disputatione materialium a collocutoribus, quæ est sequens. *Primo, ut cæteris omissis, tractetur confessio exhibitæ per Protestantem in Comitibus Augustæ habitis anno Dom. MDXXX. cujus singula facta discutiuntur, ac inter eos, & Catholicos agatur, quod in ea recipiendum, quidve vitandam eis videatur, & relatio fiat Cæsareæ Majestati, & Statibus Imperii.*

Disputatio versetur in eis solum, quæ fidei sunt, omissis opinionibus, quibus studiosi solent exerceri.

Primi tres articuli Confessionis prædictæ omittantur, quia primus, & tertius sunt de Incarnatione, ac Trinitate, in quibus nulla est controversia. Secundus vero est de peccato originali, & satis est disputatus, nec minus opus est illum denuo agitari.

Quia in confessione Augustana sunt multi articuli, etiam diversi quoque ad unam materiam pertinentes. Primo agatur de Justificatione, Remissione peccatorum, Impletione Legis, de Fide, bonisque Operibus, necessitate eorum, & merito: secundo de Sacramentis, & eorum virtute in universonum, ac etiam sigillatim de quolibet eorum, de Baptismo scilicet, Eucharistia, & præterea in singulis ea agantur, quæ in uno quoque eorum controversantur:

ut in Materia, & Sacramento Eucharistie. De administratione Sacramenti sub utraque specie, de adoratione ejusdem, & in Pœnitentia, de Confessione, & Satisfactione, ad eundem modum, de Matrimonio, Ordine, & reliquis.

De Purgatorio, & Suffragiis Defunctorum, de Veneratione, Invocatione, Reliquiis, & Imaginibus Sanctorum, de Votis Monasticis, & Celibatu Sacerdotum, de defectu ciborum, de Feriis, Lætanis, aliisque caeremoniis, ac Ecclesiasticis Traditionibus quomodo obligent conscientiam ad sui observationem.

Ultimo de Ecclesia, Potestate clauvium, Ordine Hierarchico, autoritate Episcoporum, Romani Pontificis, & Conciliorum. Si quid tamen inciderit dubitationis, vult Cæsareæ Majestatis, ut ob eam causam reliqua non remorentur, sed nihilominus in illis procedatur, usque ad adventum suæ Majestatis, quæ tamen super hujusmodi incidentiis, & controversiis mentem suam declarabit. Verum cum talia fuerint, quæ moram ferre non possunt, ea ad Majestatem suam perscribantur in itinere, quæ parvitate significabit id quod facere opus indicaverit.

Hæc forma ab Imperatore proposita, non placuit Protestantibus, ideoque volebant colloquio initium dare, ni modus ab ipsis præscriptus observaretur, quare propter eorum duritiam, colloquium die quarta Februarii inchoatum fuit, qua die Maluenda Theologus Catholicus sermonem habuit de Justificatione, & usque ad vigesimam quartam ejusdem Mensis disceptationes perseveraverunt; Præsidentes hoc tempore mediante, Imperatorem admonuerunt, quod necessitate adducti, permiserunt, ut forma ab eo præscripta in colloquendo non servaretur, sed illa uterentur, quam Protestantes proposuerant, quia ad discedendum erant parati, quando in colloquendo forma ab eis tradita, non sequeretur. En quo arrogans petulantia rebellium ab Ecclesia devenerat, ut leges etiam Imperatori, & omnibus Ordinibus præscribere auderent. Vigesima sexta Februarii responsum Imperatoris receptum fuit, in quo formam servandam in colloquio dabat, Catholici ad obediendum se esse paratos dixerunt; Protestantes vero pervicacissima obstinatione in sua sententia seipso firmarunt, pro causa adductentes, eorum Principes talibus conditionibus non consentire; denique proposuerunt, ut Imperatori iterum scriberetur orando, ut ordinationes illas immutaret, cum Protestantes in aliam formam adducere non liceret: Præsidentes pacis, & con-

XC.
Colloquium Ratisbonense incipit, & dissolvitur Protestantium fuga.

cordiæ amatores Cæsari iterum scripserunt, ut etiam in hac re Protestantibus satisfaceret, & dum de die in diem Cæsaris responsum expectabatur, collocutores, & Auditores Protestantium vigesima, & vigesima prima Martii clam discesserunt, & post eorum discessum decima Aprilis Cæsar Ratisbonam pervenit, ac de colloquio redintegrando agere cepit, consulitque Catholicos colloquutores, an spes ulla concordiæ eo instaurato affulgeret, qui nitide respondere, nullam affulgere, cum pertinacissime veritatem Catholicam, quam probe norant, oppugnant, & profiterentur numquam ab hæresi discessuros, Principesque ab iis illud esse inanibus arguit, remque feliciter per Concilium œcumenicum, quam per colloquium gerendam, & tale responsum dederunt.

Responsio quatuor Colloquutorum Catholicorum data Cæsareæ Majestati XIV. Aprilis MDXLVI. quid ex novo colloquio sperandum.

XCII.
MS. Car.
B. n. b. sig.
2679. p.
143.

Imperialis Vestra Majestas rogari iussit sententiam de spe futura concordie, si ad colloquium, quod non culpa nostra, sed adversariorum potius improbitate discussum est, rediretur, ut scilicet ex iis, quæ hoc & superioribus colloquiis gesta sunt, conjectura, facta diceremus, an in colloquendi ratione locum ullum concordie relictum, aut pacificandæ in Germania Religionis remedium aliquod positum esse, arbitremur, aut si omnino inutile colloquium esse sentiamus, quoniam modo his Germaniæ malis occurrendum esse putamus.

Nos etiam si intelligamus in Sacra Majestate Vestra eam vim ingenii, ac iudicii in omni Reipublicæ administratione semper fuisse, ut nullius hominis consilio indigere possit, parentes tamen Majestatis Vestre voluntati sanctissima quid nobis de toto hoc negotio videatur paucis explicabimus.

Ac primum colloquium, quod discussum est videretur nobis instaurandum, neque recens aliquod hoc tempore contrivendum, quod ut sentiamus his potissimum rationibus adducimus.

Mandarum est Apostoli Pauli Hæreticum hominem post unam, & alteram correptionem devota, sciens quia subversus est hujusmodi, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Sic Irenæus Martyr, & Tertullianus Scriptores verissimi, Hæreticorum disputationes, & colloquia vitanda esse censent, ut quæ Ecclesie Catholice nullam unquam utilitatem attulerint.

Ira in Nicæno concilio sub Imperatore Ann. Ecl. Tom. XXXIII.

Constantino catholica pietas, nihil adversus Arianos disputationibus profecit, Theodosius quoque Magnus, hortante Nectario Constantinopolitano Episcopo, Arianorum pertinaciam non disputationibus, sed veritatis auctoritate, quam soleat etiam heretica impudentia revereri, censuit esse reprimendam; sic Augustini varia cum Donatistis collationes; sic sub Eugenio IV. Ferraria, & Florentiæ disputationes cum Græcis neminem ad Ecclesie gremium revocarunt.

Et ut prætermittamus vetera, certe in superioribus quatuor colloquiis Augustano, Wormatiensi, Ratisbonensibus priore, & posteriore, Sacra Majestatis Vestre diligentia omnia tentata sunt, & procurata, mutatis subinde rationibus, ut concordiam velut fugientem retinere possemus, rerum tamen gestarum eventus ostendit, nullum inde fructum maximis laboribus etiam, & sumptibus respondisse.

Ad hæc quid catholicum sit adversarii non ignorant, & si sequi vellent, neque disputatione colloquiorum, neque alia admonitione opus esset. Sed Catholicam veritatem volentes, ac scientes nunc oppugnant, quin etiam libris editis profitentur se nulla ratione ab iis dogmatibus, quæ hæctenus docuerunt velle recedere, ut supervacaneum sit ullo disputationis genere ejusmodi homines ad agnitionem veritatis velle permovere.

Porro ad colloqui tractationem ab adversa parte semper adhibentur, aut Authores Sectarum, aut Promotores, iique Principes ipsos, & Respublicas in errores & gravissimum hoc discordiæ malum induxerunt.

Hi vero si Catholicam doctrinam, sine qua vera concordia esse non potest, acceperint, satis intelligunt certum sibi exitum impendere a Principibus, ac populis quos per summum flagitium deceperunt, e contra si in errore persistant, imperare se Principibus, & Populis, jura præteritu Evangelii dicere, atque in summa rerum omnium copia vitam agere. Quomodo autem hi in colloquio concordiam appetent, cum qua certe sciunt sibi, aut moriendum esse suorum manu, aut ad severitatem vitæ Monasticæ redeundum? Ac non potius discordiam cum ipsis Imperii ruina cogitant, in qua multis jam annis, opibus, luxu, dignitate, ac Principum, & Civitatum iusto prope Imperio perfruuntur? Nos equidem vehementer miramur, ab illis etiam Principibus non animadverti horum hominum cogitationes eo tendere, ut cum ementito, Evangelii nomine Populum sibi satis obsequentem fecerint, ut non de Religione solum, verum etiam de sum-

Summa rerum Germanicarum pro arbitrio possint statuere.

Hæc aliæque non pauca colloquium instaurare dissuadent, quod restitutum nunquam cum tanta adversariorum ignominia discerneretur quanta postremum hoc desertum fuit.

Altera de quaerendis huic dissensionem remediis deliberatio difficilior nobis est visa, quam ut principum commodum, aut exitum invenire possit, sed quando ita jubet Sacra Vestra Majestas consilium, quod nobis in summa rerum difficultate solum restare videtur, etiam non celabimus.

Primo omnium curandum esse putamus, ne cum de pace, & componenda Religione consultabitur, Sectarum Authores [quos illi verbi Ministros appellant] consiliis Principum intersint, ne frustra omnis de statuenda Religione labor suscipiatur, in quam sententiam ut facilius veniant Protestantæ, si pacis, & Germaniæ quietis desiderio tenentur, his rationibus poterunt, ut quidem speramus, adduci.

Prima ratio, quod ab Authoribus hujus dissidii variæ, & compugnantes sententiæ in Germania sint inductæ, & fere tot dogmata quot Civitates, aut Principes, & ex illa varietate Concionatorum fraus, & error facile possit deprehendi. Item, quod in singulis Sectis magna sit doctrinæ inconstantia, cum vero hoc ad salutem necessarium esse dicant, modo diversum, & innumeris Scriptorum suorum locis a se ipsis dissideant, & neque in observandis Traditionibus, ac administratione Sacramentorum aliquam formam retineant.

Tertio, quod Ecclesiæ Catholicæ impingant falsa, & absurda, atque indigna, quo honorum animos, qui Catholicam doctrinam non legerunt a nobis alienent, univrsamque Catholicorum nomen fictis inanum sententiarum mendaciis reddant inuisum.

Tria hæc productis earum rerum testimoniis diligenter sunt Principibus Protestantibus commonstranda, ac inculcanda, ut in omni actione, quæ ad pacem, Religionemque pertinet suorum Concionatorum consilium, aut tollant, aut certe habeant suspectum.

Est præterea non diffidendum multos, crassosque abusus contra disciplinam, & regulas Patrum in Ecclesiam irrepisse, sed Protestantæ teneri majoribus, quos omnes utrinque sublatis in primis cupiamus, & ut ad Fidei, & Catholicæ doctrinæ regulam reformentur, optemus.

Atque hinc admonendi sunt, ut tum in accipienda vera Catholicæ doctrinæ, quam in morum, ac disciplinæ reformatione ordinariæ potestati hoc est Sacro Con-

cilio, more Majorum, se dedant, quod & ab aliis omnibus, qui Christiano nomine censentur faciendum videntur.

Cæterum, si Augustanæ confessionis Ordines his verissimis rationibus non moveantur, nec malint se saluberrimæ Concilii authoritari, quam suorum Concionatorum subicere, manifeste fraudem committere.

In summa consiliorum inopia nullum aliud videtur nobis superesse, quam conceptam aliquam reformationem piam, & Catholicam, ita constitutam, ut quæ sibi Protestantæ petunt donari, prorsus ad concilium reiiciantur, proponi eis jubeat Vestra Majestas, dum per Tridentinum concilium melius, & fufiusque, quæ ad doctrinam, & mores spectant, non Imperio tantum, sed reliquis etiam Regibus, ac Principibus præscribantur.

Accepto eo responso Cæsar, abruptum colloquium redintegrare meditatus, Principes Lutheranos subiecto edicto sollicitavit ad componendas Religionis controversias, quibus non conciliatis, pax, & concordia in Imperio conciliari non posset.

Carolus Divina clementia Romanorum Imperator semper Augustus.

Dubitamus minime ex nostris proximis Edictis ratione hujus instantis Conventus Imperialis ex nostra Civitate Trajectensi inferiori pridie Kal. Februar. Fideles charissimi, nuper vobis cum cæteris nostris, & Imperii Principibus, & Ordinibus redditus tempus, & locum determinatum, præterea etiam animum, & conatum nostrum eundem Conventum constitutum propria persona nos cum primis visituros unacum ampliore ejusdem Edicti sententia vos satis, superque intellexisse, quamvis tamen nos deinde adventum nostrum ex solo nostro hereditario inferioris Germaniæ non distulimus, sed ita Omnipotentis auxilio jam ante aliquot dies Ratisbonam inaccessi sumus, planeque omnes Principes Electores, cum Principibus, Ordinibus, & Statibus Imperii, vel Majorum ex his partem presentem illic invenisse sperassemus, verumtamen quod nec ullos Imperii Status, vel Ordines hactenus propria persona præter nonnullos numero perpaucos eorum Mandataros, Legatos, & Commissarios comparuisse videmus, non possumus satis admirari, & eo magis, quod cum conventus ipse noster Imperialis initio in Comitibus Wormatiensibus, jam nuper celebratis, arbitrato quidem, & consensu omnium Imperii Ordinum determinatus, & constitutus, postea etiam absque omni procrastinatione declaratus, & publicatus sit,

XCII.

MS. Card. Barb. sig. 2678. p. 146.

neminem sua negotia hunc in modum disposuisse, ut hujus Conventus Congregationem debito tempore paratum se facere potuisset, quanto magis autem causæ, & negotia quæ apud nos rutinanda per se non pauci momenti, sed ipsa gravitate, gravioris, atque ita formata sint, quod ea non ampliore Imperii partem, ac in ea cuiusvis, & corporis, & animæ, bonorumque eorum omnium salutem comprehendant, tanto magis etiam ad legitimam unitatem, & commodam concordiam harum controversiarum omnium Principum, & Statuum præsentia maxima opus fuerit. Necessitas ergo Sacri Imperii, Nationisque Germanicæ gravaminum causam: proinde vos iterum, atque iterum per obedientiam, qua nobis, & Sacro Imperio astricti estis, requirimus stricte admonentes, ac hæc prædicta gravia negotia, & Germanicæ Nationi omnia necessaria adamussim perpendere, & mentibus vestris commendare, atque cum his cogitare velitis, nos horum, & non aliorum causa præcipue, videlicet ad reparationem Sacri Imperii, & Germanicæ Nationis componendas, sedandas, in causa Religionis controversias, tanquam principalis Germanicæ Nationis gravamen, ex quibus omnis diversitas, dissensio, perturbatio, diffidentia, cæteraque incommoda promanant. Et timendum ne cum instantibus hæc Religionis discordia per diuturniorem indulgentiam, sic diutius manebunt, posteriora primis pejora imminuant modo ad vos venisse: neque vos lateat simul, ac quibus modis pacem, iustitiamque, tranquillitatem, religionem pietatem, & concordiam, in Sacro Imperio, & inter ejusdem universa viscera Status, & Ordines erigere, instaurare, transplantare, & propagare, cæterisque Imperii necessitatibus succurrere possimus, ad præmeditanda decrevimus, hanc per longam, & molestissimam nostram peregrinationem, necnon imbecillitatem minime respicientes, cæterisque multifariis negotiis interea etiam postpositis præterea præfatarum causarum causa, qua primum, & post intuitu hujus nostri Edicti vos irerit, si nondum accincti estis, accingere etiam juxta tenorem superioris Edicti nostri apud nos, & communem Imperii Congregationem comparere non gravemini, quæ negotiis his arduis, pro quibus hic Conventus Imperialis inceptus, & institutus est, eo exactius, & salubrius consilio, & adminiculo vestro salutem ferre, & peremptorie concludere valeamus. Quia etiam nemo absentiam suam in alios transferre, vel alia negotia impedire præsumat. Cæterum cum Auditores, & Colloquentes, qui Augusta-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

na Confessioni adherentium nomine in proximo colloquio ad disparem Religionis articulos conciliandos vocati, & ordinati fuerunt, nuperrime ante nostrum adventum, nobis inscius, etiam [uti ex aliis accepimus] nostrorum ad id deputatorum Præsidentium, eorum deliberatione habita ab ipsis neglecta, citra omnem necessariam & legitimum causam [quod forte neminem clam habet] inexpectata festinatione terga dederunt, quorum recessus culpa, actus nunc totius colloquii silet, & jacet, denuo in hoc necessitas requirit vestrum etiam consilium. Quare sic præmeditatis, & bene instructis omnibus obsequiis nobis deesse minime velitis, quod de vobis prompte, sic fore non desperamus, his enim non solum expectationem, & desiderium nostrum implebitis, verum etiam Sacro Imperio, communique Patriæ consulueritis feliciter. Datum in nostra Imperiali Civitate Ratisbonensi xxii. die Aprilis MDXLVI.

Laudarunt decretum Cæsaris Catholici Ordines de extinguendis Religionis dissidiis, grateque de præclaro eo studio egere, ac multa ad rem in opus provocandam variis distincta capitibus consilia suggesterunt. Meminit superioris Edicti Joannes Cochläus, Cæsarisque piam mentem ad sedandas civiles discordias commendat, tum subdit:

Ita demum etiam hac vice res ipsa probavit (ut inquit Surius) non esse in ejusmodi colloquiis expeditam, & certam pacis componendæ rationem, maxime cum Religionis negotium omnino maturiori, & augustiori deliberatione tractandum sit, nec in paucorum hominum privato tractatu ponendum, tum quoque ea sit Sectariorum pernicacia, ut vinci quidem facile possint, sed nec victi unquam cedere velint, victique videri.

Tolli poterant hæc dissidia si promissis stetitissent Lutherani, toties enim expetierant Concilium, questique fuerant illud dolo, & simulatione a Pontificibus indici, adeo, ut Joannes Eckius exclamaret. Deus faciat ut Papa Paulus noster, hoc semel tollat opprobrium, quo omnes jactitant, Pontifices hactenus non ex animo indixisse concilium, sed furo quodam voluisse Germanis illudere, & vana spe decipere. At cum fractæ jam essent ex calumniæ, ac jam plures sessiones concilii essent habitæ, concilium pertinacissime respuerunt, quale autem concilium vellent Lutherani, descripsit ipse Bucerus in pestiferi libelli folio 22. ex quo Joannes Eckius hæc repetiit. Fundamentum componendi facit impius Apostata, ut id fiat, sine consensu Pontificum, Episcoporum, & Doctorum, imo ipsis re-

XCIII.

Joannes Eckius in replica contra Bucer. p. 45.

X 2 cla-

clamantibus modo fiat sub hoc bono, & solo Pastore Christo. Non videre miseri Novatores, Pontifice, & Episcopis spre-
tis, eos non Christum Pastorem, sed Dæ-
monem malum, & solum Pastorem habere,
contestante Domino: Si quis Ecclesiam non
audierit, sit ibi tanquam Ethnicus, Ethni-
corum autem Pastorem Dæmonem esse con-
stat. Repudiato Concilio Tridentino,
Principes Protestantes in pervicacia con-
firmati, ac perductionem meditati, cum
viribus pollerent, varia conventicula e-
gerunt, armorumque fœdera inter se pe-
pigerunt, ac Cæsar jam ex longo veterno
excitatus, expertusque, vera esse tot Pon-
tificum oracula, qui illum tot jam ante
annis præmonuerant, Hæreticos, qui Ec-
clesiæ jugum excutiebant, Cæsareum quo-
que jugum tandem excussuros, domare
armis eorum perductionem constituit,
de quo hæc Sarius. Cæsar dum multa
dissimulat, sed pactis cum Turca Inducis,
pace quoque cum Gallo, & Anglo conse-
cta, non putavit ulterius differendum, præ-
sertim cum Vir prudentissimus, non igno-
rasset videatur, quid plerique molirentur.
Erant per id tempus Lutherorum, seu
Protestantium magna vires, porro Cæsari
exiguæ copiæ, & magna gerendi belli in
ipso initio impedimenta, ac difficultates,
præsertim quod Cæsaris consilia etiam ab
amicis ad hostes perferri diceretur.

Sur. in
comm.

XCIV.

In hoc ancipiti discrimine Cæsar fan-
xit fœdus cum Pontifice, qui ad sub-
mittendas illi copias subsidiarias se ob-
strinxit.

XXII. Junii MDXLVI. fuit facta Cong-
regatio RR. DD. S. R. E. Cardinalium
coram Sanctitate sua, in qua fuerunt le-
cta per Reverendissimum Dominum Aug-
ustinum Sancti Hadriani Diaconum
Cardinalem Trivultium capitula tenoris
sequentis.

Acta Con-
sist. MS.
Car. Spad.
sign. num.
133. pag.
483.

Cum multis jam retro evolutis annis
Germania variis hæresibus perturbata, &
conculsa fuerit, ex quibus innumera peri-
cula, & damna oborta, quæ summam,
extremamque illius perniciem maximo a-
liarum Provinciarum offendiculo minitan-
tur, cumque illius concordia, & quies ejus
Provinciæ variis rationibus tentata fuerit,
ac congregato Tridenti acumenico concilio
Protestantes, & Smalcaldiano fœdere jun-
cti professi sint publice, se nunquam decre-
tis ejus concilii submissuros, quod tertia
Dominica Adventus proxime præteriti in-
choatum est, & in quo plures sessiones ha-
bitæ, ut Divina juvante gratia publica
Imperii Christiani, maximeque Germa-
niæ salus promoveatur inter Pontificem,
Cæsaremque hæc capita fœderis sancita
sunt.

Ut Cæsarea Majestas in Nomine Do-
mini, cum auxiliis Pontificiæ Sanctitatis
proximo Mense Julii in expeditionem edu-
cat omnes copias suas summo virium mo-
limine adversus Protestantes, & Smal-
caldianos, omnesque alios Hæreticos cu-
juscumque sectæ, & ad veram, & anti-
quam Religionem, & obsequium Sedis A-
postolicæ revocentur, possitque Cæsarea
Majestas tentare omnes modos, si forte
sine armorum vi ipsos ad Religionem Ca-
tholicam traducere possit, temporeque con-
stituto, si res e sententia non successerit,
capeantur arma.

Non possit Cæsarea Majestas cum Pro-
testantibus, & Smalcaldianis, vel aliis
Hæreticis fœdus ullum, aut concordiam
inire, quod expeditionem dissolvat, aut
retardet, maximeque quippiam permittere
non possit contra Religionem Catholicam,
argue Ecclesiæ sanctiones, sine expresso
consensu Sedis Apostolicæ, vel Legati A-
postolici.

Teneatur Pontificia Sanctitas unius
Mensis flexu ab hoc fœdere pacto deponere
apud Trapezitas Venetos centum millia
aureorum, quæ una cum aliis centum mil-
libus Augustiæ Vindelicorum depositis ab
Administis Pontificiis convertantur in hu-
jus expeditionis sumptus.

Teneatur Pontificia Sanctitas mittere
duodecim millia pedum subsidiaria, &
quingentos Equites semestri stipendio con-
ducta, mittat etiam Legatum, qui exer-
citus interfit, una cum aliis Centurioni-
bus, Tribuniisque necessariis, quod semestre
tempus ita intelligatur, si expeditio tan-
tum temporis tenuerit.

Concedat Pontifex Cæsareæ Majestati
dimidiam partem vectigalium Ecclesiasti-
corum Hispaniæ unius anni flexu, ut in
sumptus huius sacre expeditionis vertan-
tur, de quo jam confecta sunt diplomata.

Concedat etiam, ut ex distractis juribus
Monasteriorum Hispaniæ in bona fiducia-
ria, ac clientes redigantur quingenta mil-
lia nummorum in hanc expeditionem de-
rivanda.

Si quis Princeps sine iusta causa vel
Pontifici, vel Cæsari bellum moveat, quod
expeditionem hanc disurbet, vel retardet,
iuncta armorum societate compescat-
tur, atque hæc societas toto expeditionis
tempore, sexque mensium flexu perduret.

Accedere possint huic fœderi omnes Prin-
cipes catholici, tam Ecclesiastici, quam Lai-
ci, ac pro cuiusque gradu honoris, debitus
gradus cuique relictus sit.

Ad maiorem fœderis conjunctionem, ac
perspicuitatem, ut hæc conventa a sacro
Cardinalium Senatu approbentur, ut tam
a Pontifice quam a Cæsare integre, & sin-
cere observentur.

Verfa ex
Italico
Capita
fœderis
Pontificis
cum Cæ-
sare con-
tra Prote-
stantes.

Ut expeditionis conficiendæ mense Ju-
nio proximo tempus designarum exprimat-
ur de mense Junio præsentis anni MDXLVI.
cum hæc capita multo ante descripta fue-
rint, licet consignata non essent, ut omn-
is erroris scrupulus eximatur.

Subdunt Acta consistorialia; Fuerunt
approbata supradicta capitula, & unani-
mi consensu Reverendissimorum Cardina-
lium, excepto capitulo continente vendi-
tionem vassallagiorum Monasteriorum Hi-
spaniæ, quod non fuit approbatum, sed
fuit dictum, ut provideretur Majestati sue
de æquivalenti recompensa in Hispania,
deducto eo, quod sua Sanctitas in recom-
pensam dictorum vassallagiorum dare pro-
misit.

Licet secundo capite indicta in Men-
sem Junii expeditio fanciatur, declara-
tur intelligi præsentis anni MDXLVI.
quia multo ante conceptæ fuerant hæ
leges, quarum nonnullæ controversiæ e-
rant.

Subscripsit his capitibus Pontificia
Sanctitas Romæ xxvi. Junii præsentibus
Reverendissimo, & Illustrissimo Triden-
tino, ac D. Joanne de Vega Cæsareæ Ma-
jestatis Oratore.

Conceptum id fuisse aliquot ante men-
sibus refert Franciscus Belcarius.

XCIV.
Francisc.
Belcar. l.
24. n. 21.

Quod datæ literæ ad Episcopum Tro-
piensem Internuntium de cogendo auro
Episcopali, quod Carolo Cæsari ex Ec-
clesiasticis vectigalibus nullo etiam Car-
dinalium habito discrimine decreverat
in eisdem Regnis, & Principatibus o-
stendunt.

Venerabili fratri Joanni Poggio Epi-
scopo Tropiensi in Regnis Hispa-
niarum Nuntio Nostro.

Paul. III.
lib. brev.
ann. 12.
p. 279.

Venerabilis frater, salutem &c. Supe-
rioribus tuis sub data videlicet ter-
tio kal. Septemb. anni præteriti ex urgen-
tissimis, & fidei Catholicam concernenti-
bus tunc expressis causis, unum subsidium
quarta partis veri annui valoris ex om-
nium, & singulorum fructuum, reddi-
tuum, & proventuum Ecclesiasticorum duo-
rum integrorum annorum in istis Regnis,
& aliis tunc expressis Dominiis charissimo
in Christo filio nostro Carolo Romanorum
Imperatori semper Augusto eorundem Re-
gnorum Regi Catholico, subjectis, ipsi Ca-
rolo Imperatori consignandam, & per eum
in defensionem fidei Catholicæ, & Chri-
stianæ Reipublicæ exponendam, & infra
imposuimus, &c. Datum Romæ apud San-
ctum Marcum xv. Julii MDXLVI. an-
no XII.

Pellicere vero in sacri hujus belli ad-
versus Lutheranos societatem Catholicos
Reges natus est Pontifex, atque in primis

Franciscum Gallorum Regem sollicitavit,
ut ad sacrum fœdus accederet in impios,
qui insidiis, dolisque grassari non desi-
nerent, horrendamque stragem anima-
rum ederent, ac factu inaudito negarent
profecturos se ad Concilium Tridenti-
num, velejus decreta judiciaria admistu-
ros.

Regi Christianissimo.

Charissime &c. ex quo tempore in hunc
summi Apostolatus apicem Divina provi-
dentia sublatus fuimus, semper ea cura in
animo fuit Nobis instita, quæ quidem nostro
honori, atque officio maxime conveniebat,
ut & pacem procurarem inter Christia-
nos Principes, & perniciosarum hæresum
mala semina, quæ in Germania plurimum
pullularant, sparserantque etiam inter a-
lias aliquot Nationes vim non modicam
zizaniarum, extirpare possemus, satis in-
telligentes, nisi hoc posterius [Deo Nos
juvante] bene fuisset effectum; neque il-
lud prius, quod pertineret ad pacem, com-
mode posse effici, cum pateat omnibus,
quoad bellum impium geratur adversus
Deum [quod Hæretici faciunt] paci inter
homines stabilem locum non esse. Hac igitur
cura semper nos estimulante, urgen-
teque paterno affectu, quem habemus erga
filios Nostros, quorum tantum numerum
perire quotidie dolebamus, nihil præter-
missimus, usque adhuc, nec studii, nec di-
ligentiæ, quo per leniora remedia, quæ
boni parentis propria sunt, partim aversos
a veritate fidei Catholicæ simpliciorum ani-
mos in viam rectam reduceremus, partim
insidiis, scelereque grassantes aliquo ter-
rore comprimeremus, & usque ad ultimum
quidem, & summum auxilium generalis
concilii, re quoque Christianissime Rex mul-
tum approbante, Nobis necesse fuerit de-
venire; quo indicto, congregatoque Con-
cilio, cum speravimus aliquando malorum
animos compunctos melius prospecturos con-
scientiæ suæ, & simul paci tranquillita-
tique publicæ, jamque septem mensibus
Concilium apertum manserit, aliquotque
in eo actæ, & celebratæ fuerint sessiones;
non modo impij homines nihil moti sunt,
ut quam debent obedientiam Sanctæ Ma-
tri Ecclesiæ præstent, sed ultro jactare,
& præferre non desinunt, se ad Con-
cilium non ituros, seque iudicis defini-
tionibusque Concilii nec fidem ullam esse,
nec honorem habituros, quod nunquam
ulla Natio tam fera fuit, aut tam im-
manis, nullus tam potens, tam superbus
Rex, qui ausus fuerit adversus Concilio-
rum generalium auctoritatem aut sententiam,
aut dicere, ut jam certum, & exploratum
omnibus esse possit, horum animos esse
penitus immedicabiles, qui omnem ab se
se,

XCVI.
Paul. III.
lib. brev.
an. 12. p.
360.

se, & a suis mentibus tum venerationem Divinae Religionis, tum humani juris aequitatem rejecerunt: quae Nos videntes magno quidem cum dolore, sed tamen misericordia mori erga Germanicam Nationem, quam semper amavimus, quam amplam & florentem [sicut erat ante haec dedecora perturbata in ea contaminataque Religionis] videre semper cupivimus, in cuius etiam commodum, & honorem, quo his tot malis, quibus illa plurimum & premebatur, & afflicta erat, propinquior esset medicina, universale concilium Tridenti potissimum in ipsius ejusdem gentis iure, ditioneque indiximus, ad arma tandem coacti sumus respicere, potiusque adhibere viriose parti scalpulum, quam pati totum corpus turpi, & pestifera contagione corrumpi, ad quod nos consilium non voluntas nostra, sed necessitas ipsa deduxit, & confidimus quidem Deum bonarum cogitationum authorem, hoc nostrae menti lumen praerulisse, sed tamen tua quoque, fili charissime, auctoritas, tua prudentia magno ad huiusmodi rationem ineundam nobis fuit incitamento. Perspeximus enim semper, quid tu de hoc genere hominum iudicares, quodque hanc labem, atque pestem perverae superstitionis a tuis populis, atque Provinciis esse amotam velles, in quo animi tui virtus, & erga Deum Omnipotentem praestans, & singularis pietas, & tunc plane patefactum est, & nunquam postea eadem esse desistit. Nos certe ejusdem fidei, & pietatis vestigiis ingressi, postquam de istorum salute, & correctione desperare cepimus, cum charissimo filio nostro Carolo Romanorum Imperatore semper Augusto, ad quem haec res Germanica praecipue pertinebat, assidue ac diligenter egimus, ut susciperet curam ac negotium sanandae illius fortissimae, ac nobilissimae Nationis, & quos auctoritate, ac moribus non posset, eos ferro, atque armis coerceret, in quod opus foedusque sanctum, & nomini Christiano in primis salutare, nos quoque ea auxilia, easque copias ei obrulimus, & praestaturi sumus, quas non vires nostrae, neque Romanae Ecclesiae opes [superatur enim nostra facultas magnitudine rei] sed quas Dei inspiratio, & ardens in nobis restituta vere Religionis studium, ut offerremus, & polliceremur, nobis suasit: quod ea re etiam studiosius fecimus, quod intelligimus tentatis tot aliis rationibus, & modis, hanc unam esse reliquam, certam, atque exploratam ad communem pacem, & concordiam totius Christiani nominis perveniendi viam; ad quam ineundam, ita nos paramus, ut confidamus [Deo Omnipotente freti] omnes Christianos Prin-

cipes cum dignitate, & gloria sua, quemque in unum sacrum foedus, & communem consensum esse coituros, atque hac quidem consilia sunt, & praesentes cogitationes nostrae, quae ut procedere melius, & felicius possint, cum in tua manu plurimum opis, & momenti sit, hortamur Majestatem tuam in Domino, eamque rogamus, ut non solum agnoscere, & acceptas habere rationes nostras, quae ad Dei honorem, & publicum bonum spectant, verum etiam eis favere, atque adesse omni sua approbatione, & auxilio velit, ac si preces, & auctoritas nostra apud te vim habent, etiam te ipsum nobiscum non gravaris coniungere, ut in hoc sanctissimo opere, & exequendo, & conficiendo partes eae & honoris, & laudis, quae tua virtute, & Christianissimi cognominis gloria, digne sunt, ad te ipsum perveniant, nec solum humanis, sed Divinis etiam immortalitatis praemiis tanti in populos Christianos beneficii tui par gratia referatur. Datum Romae apud Sanctum Marcum die II. Julii MDXLVI. anno XII.

Junxerat antea cum Lutheranis amicitiam Franciscus Rex, verum cum superiore anno ipsos hortatus esset Oratoris opera, ut ad Ecclesiae castra revertentur, spernentes ejus monita deseruit. Cum etiam haeresis in ejus Regno pulularet, Franciscus Rex ad praefocanda ejus semina Regiam operam adhibuit, nam cum Meldis profani Haereticorum ritus in sacris Aedibus exercerentur, ex iis circiter sexaginta deportatos carris Lutetiam judiciaria severitate damnari iussit; ex iis quatuordecim decreto Senatus flammis exusti; reliqui virgis caedendi Meldam remissi, nonnulli exilio multati, quam animadversionem in Haereticos a Cardinale Turnonio promotam, ferunt: ea vero res Idibus Novembris accidit, quae aversum ab Haereticis Regium animum demonstrat.

Concitare quoque nisus est adversus Lutheranos Paulus Pontifex Sigismundum Poloniae Regem, illique literis exposuit, quantis studiis, & piis laboribus Germanos ab haeresi ad vitam, orthodoxamque Religionem revocare pertentasset, eaque de causa indictum fuisse Tridenti Concilium, verum Lutheranos in pertinacia majore obduruisse, & concilii decretis stare abnuisse, itaque spe eorum emendationis omissa, se opes, viresque Romanae Ecclesiae ad comprimendam eorum insolentiam Caesari detulisse, ac Polonum rogavit, ut ad redigendos ad officium publicae pacis hostes Polonica arma conjungeret, tum gloriam immortalem, quam in eo pio opere esset collecturus, proposuit.

XCVII.
Franciscus Belcar. l. 24. n. 30.

XCVIII.

Re-

Regi Poloniae.

Paul. III. Charissime, &c. Quo tempore ad summum Apostolatus fastigium [Deo ita disponente] sine ullis nostris meritis evecti sumus, cum alia multa gravia onera in nostros humeros incumbere intelleximus, tum illud praecipue officii nostri esse duximus, impiis ac pestiferis haeresibus, quae in Germania exorta, & corroborata, in aliis etiam Christiani nominis Provinciis pululare, & serpere jam ceperant, tollendis, atque extripandis animarum saluti, & Ecclesiae paci, tranquillitatisque consulere: itaque cum omnes curas Nostras ad huius mali originem in Germania abolendam converterissemus, miserantes casum illius nobilissimae, & huic sanctae Sedi conjunctissimae Nationis, multos iam annos omnem operam, ac diligentiam adhibuimus, ut illos populos, qui pietatis, & Religionis laude quondam maxime floruerunt, quique maximum, & nobilissimum Christiani nominis membrum, antequam his contaminarentur haeresibus, fuerunt, sanaremus, & ad Ecclesiae Catholicae unitatem reduceremus: quodque Nos in eos paternus hortabatur affectus, fecimus, ut lenibus primo remediis eos sanare, ac nobis, & sanctae Catholicae Ecclesiae reconciliare conareremur, id, quod cum diu frustra tentavissimus omnesque conatus Nostris irriti, atque inanes fuissent, paulo efficacius remedium genus adhibere coacti sumus, itaque generale concilium [quemadmodum Tu novit Majestas] indiximus, idque congregari in ea Urbe volumus, quae Urbs illis & ad accedendum commoda, & ad commorandum tuta esset. Tridentum enim delegimus Oppidum in ipsius Germaniae finibus situm, ac sane sperabamus, eos auctoritate concilii generalis adductos, pertinaciae finem facturos, & ad Ecclesiae obedientiam redituros, verum ea nos opinio tantopere sefellit, ut majorem etiam, quam antea pertinaciam acrioremque animorum obstinationem praeserant: jactant enim, & distitant, aperreque ostendunt nullius apud se auctoritatis esse illud generale concilium, itaque cum septem id jam menses apertum fuerit, plurimique eo ex variis Regionibus Episcopi, Theologique convenirent, aliquorque habitae in eo, & celebratae sessiones fuerint, nemo eorum illuc accedere, nemo adesse voluit, seque ejus aetis, decretis, & constitutionibus minime facturos esse denuntiant. Ita, quo eos remedium flecti, & ab impietate deduci posse sperabamus, id eos vehementer etiam obduravit, & ad agnoscendam fidei Catholicae veritatem alienatos reddidit: quamobrem huiusmodi frustra rationibus tentatis, Nostraque moderatione, & lenitate jam

omnibus spectata, cum de eorum correctione desperaremus, neque pati deberemus id malum ad ceterorum contagionem, ac perniciem confirmari, atque augeri, coacti sumus contra atque voluissimus, ea consilia capere, per quae insolentium hominum furor, atque impietas reprimeretur, pacique & tranquillitati publica consulere. Igitur cum charissimo in Christo filio Nostro Carolo Romanorum Imperatore egimus, eique optime sentienti facile persuasimus [ut Catholicae fidei, quam sibi maxime curae, ut Catholicum Principem decebat] esse semper ostendit, defensionem susciperet, & quando ne ipse quidem diuturna patientia, & mollibus viis [ut jam diu conatus fuerat] eam Nationem corrigere potuisset arma adversus eam, non minus potuisset, quam necessaria sumeret, Nostrasque illi, & sanctae Romanae Ecclesiae opes, quantae esse possunt, ad tam sanctum opus, & tam quieti publica recuperanda necessarium detulimus: quam Nos cogitationem cum Deo Authore susceperimus, qui Religionem suam integram, inviolatamque servari, & Haereses ex Ecclesia sua tolli, atque extirpari vult, ejus etiam primo auxilio, deinde pio, sanctoque subsidio Catholicorum Principum, quos huius pulcherrimae actionis societatem Nobiscum inituros esse speramus, celeriter eum, quem meretur, exitum habituram confidimus: in primis autem, Te charissime fili, & de toto concilio Nostro certiore facendum, & hortandum etiam duximus, ut cum Nos ad hoc bellum suscipiendum gravissimis, & maxime necessariis causis compulsos esse intellegas, pro Tua perpetua erga Deum Religione, erga hanc sanctam Sedem, & rem Christianam studio, atque observantia, de quibus Tu, & Praedecessores Tui Religiosissimi Principes optime meriti sunt, Nobiscum Te conjungas, & contra perditos, atque impios homines pacis Ecclesiae turbatores, susceptum bellum Tuis opibus adjuves: qua actione nullam suscipere potes, quae aut tutelae Regni Tui accomodatior, aut Deo acceptior, aut nomini Tuo futura sit gloriosior. Datum Romae apud Sanctum Marcum die III. Julii MDXLVI. anno XII.

Solicitatus fuerat superiore anno Polonus a Caesare, ut sibi adversus Lutheranos, Turcas subsidio esset, atque ille Caesari non defuturum sponderat, ut refert Franciscus Belcarus Metensis Episcopus. Caesar inquit, ad Poloniae Regem Legatum miserat, & se jam multos annos totis viribus laborasse significarat, ut omnes Christiani Principes in Turcam uno consensu arma sua converterent, solas Religionis controversias impedimento esse,

XCIX.
Franciscus Belcar. l. 24. n. 15.

ca

ee ut componantur, aut penitus tollan-
tur, Concilium magno suo labore Tridenti
indictum, rogare ut Legatos suos eo mit-
tat, Concilium approbet, cui Protestantes
si in contumacia sua perseverent, cum cæ-
teris Christianis Principibus parere cogat.
Omnia Principum Christianorum robora
adversus Turcam explicari Polonus, se-
mirum in modum desiderare respondit, ubi
se haud postremum fore spondit: deside-
rare non minus Religionis concordiam, ac
tranquillitatem, quidquid ad id conducet,
pro virili parte se lubentissime præstaturum,
Cæsari amico, & Affini quum res
postulabit, non desuturum.

C.
Pontifex
Venetos
contra
Protestan-
tes exci-
tat.

Monuit etiam Pontifex Franciscum
Donatum Ducem Venetorum, Luthera-
nos nihil honoris, vel obedientiæ Con-
cilio œcumenico deferre voluisse, ac pe-
tulantissimis dictis, scriptisque Ecclesiæ
authoritatem quotidie violare, latiusque
venena diffundere: itaque se adactum
necessitate, bellum in eos cum Cæsare
decrevisse, rogasseque Francorum Re-
gem, ut ad mandandam tantam perfidiam,
delendumque Germania tantum dede-
cuss, asserendumque Christiani nominis
splendorem auxilia conferret: demum
Ducem, Senatiumque Venetum precibus
urfit, ut acceptam a Majoribus, qui to-
ties contra infideles pro tuendo Religio-
nis splendore arma arripuerant, gloriam
præclaro hoc facinore in conjungendis
contra Lutheranos subsidiis cumularent.
Tentati vero fuere Veneti variis promif-
sis a Lutheranis, ut se illis ad deprimen-
dam Cæsaream potentiam nimium ipsis
suspectam, conjungerent, ut refert An-
gelus Massarellus his verbis.

Diar.
Concil.
Triid.
Auct. An-
gel. Mas-
sarell. ms.
Arch.
Vat. pag.
159.

XVIII. Julii Reverendissimi Domini Le-
gati miserunt me ad Illustrissimum Domi-
num Didacum Oratorem Cæsareum, qui
dixit mihi contenta in literis Imperiali-
bus; videlicet, quod Imperator conquestus
sit cum Oratore Veneto Ratisbonæ, quod
Orator Venetus Romæ conatus sit suadere
Pontifici, ne uniatum Cæsareæ Majestati
in hoc bello contra Lutheranos. Secundo,
quod cadat suspicio Venetis, ne Pontifex
& Imperator hac occasione aliqua loca
Venetorum surripere velint. Tertio, quod
admisserint Oratorem Lutheranorum Vene-
tiis, cui dixerint, ne timeant bellum Im-
peratoris, quia neque Pontificis, neque Cæ-
saris pecuniæ diu hoc bellum sustinere po-
terunt, quare perseverent in suis opinio-
nibus, quia sic perdurando per quatuor
menses, non deerunt, qui in sui favorem
se discooperiant: qui Orator Lutheranor-
um obtulit Venetis decem millia peditum,
& mille quingentos equites in suis oc-
currentiis: quare mandat Cæsar Oratori

Didaco, ut Venetias se conferat.
Nil valere Lutheranorum artes, nam
Veneti conjuncti hætere Cæsari, ac Pon-
tifici, cujus extant ad eos subjectæ li-
teræ.

Dilecto filio Nobili Viro Franciscò
Donato Duci Venetorum.

Dilecte fili &c. Profecto res sic se ha-
bet, ut qui a Deo penitus se removerint, Paul. III. lib. brev. an. 12. p. 392.
hi toti in potestate contrarii demonis sint; non modo enim impii Hæretici, nihil hono-
ris, neque obedientiæ concilio detulerunt, sed & dictis, & scriptis nefariis,
& petulantibus quotidie illius nomen, &
authoritatem non desunt violare: hoc Nos moti dolore, qui non tam ex nostra,
quam ex Dei Omnipotentis, illiusque Sponsæ sanctissimæ injuria, & contumelia
in Nobis est excitatus, postquam alia re-
media nil profuerant, & profutura in pos-
terum desperavimus, circumspeximus jam
diu mente, & animo, si qua offerretur oc-
casio alia ratione experiendi, quod obti-
nere precibus nequimus, ut scilicet hæc
ranta pestis e Christiana Republica eice-
retur: cum interea non sine nutu & pro-
videntia Summi Dei Charissimus in Chri-
sto filius noster Carolus Romanorum Im-
perator semper Augustus in cujus maxime
munus, & officium illa Germanicæ sa-
nande Nationis cura incumberebat, eisdem
rationibus motus accessit ad hanc voluntatem,
ut bello atque armis purgandam pravos
vepribus, & spinis Germaniam, decusque,
& splendorem, veteris, sanctæ, vereque
Religionis, illi nobilissimæ Nationi con-
stitueret restituendum: cui nos quidem om-
nibus nostris, & Sanctæ Ecclesiæ auxiliis,
atque opibus, statuimus non deesse, sed
ut in re magna atque gravi, & cuius u-
tilitas in omnes pios Principes, & populos
communiter est redundatura, cogimur e-
riam aliorum auxilia implorare quicum-
que sunt, qui causam Dei, & integræ,
ac pure Religionis adjutam & defensam
velint, & ad Charissimum in Christo fi-
lium nostrum Franciscum Regem Christia-
nissimum, hac de re scripsimus, quasi pro
certo nobis pollicentes, ejus Majestatem
semper ad fidei Catholicæ defensionem pa-
ratam, eas partes in favorem hujus sanctæ
expeditionis suscepturam, quæ dignæ il-
lius virtute, & præstantia animi, sunt,
& ad tuam item Nobilitatem, istudque
amplum, & illustre Dominium scriben-
dum duximus, ut cum virtute, & Reli-
gione prædiri, usu, moreque Majorum
vestrorum, & vestro, sæpe contra infide-
les pia arma tuleritis, velitis quoque in
hac causa nobis, vel potius Deo, ejusque
Divinæ Fidei, ac Religionis, suffragari:
quare nobilitatem tuam in Domino hortamur,

CI.
Paul. III.
lib. brev.
an. 12. p.
392.

CII.
Paulus a-
lios Prin-
cipes hor-
tatur, ut
arma con-
tra Luth-
ranos su-
mant.

Paul. III.
lib. brev.
an. 12.
15.6. pag.
218.

mur, ut intellectis & consideratis eis causis
omnibus, quæ supra a nobis propositæ sunt,
quæque nos necessario ob munus, & debi-
tum nostri officii moverunt, velit id acci-
pere in partem optimam, quod a nobis ad
publicam utilitatem Christiani nominis ge-
stum est, tum etiam causa, & defensionem
Catholicæ fidei sua ope adesse, ut bona
pars, & gratiæ apud Deum, & apud ho-
mines gloriæ ad laudem vestræ inchoatæ
Civitatis, & ad cætera ampla, atque ho-
norifica vestra, & Majorum vestrorum fa-
cta, accedat. Datum Romæ apud S. Mar-
cum die III. Julii MDXLVI. anno XII.

Reliqui etiam Italiæ Principes ad hanc
gloriosam in defendenda Religione socie-
tatem provocati fuere, Catholicos etiam
Germaniæ Principes hortatus est Paulus,
ut arma cum Imperatore Carolo V. ad
contendendam Lutheranorum, qui Ec-
lesiæ parere recufabant, procaciam arma
conjungerent, inter quos Moguntinum
Archiepiscopum incitavit, ut pietatem in
Deum, studiumque Religionis asserendæ
in ea occasione explicaret, maxime cum
certum discrimen dignitatis, & vite im-
mineret Ecclesiasticis, si Lutherani (quod
Deus avertat) victoria potirentur.

Archiepiscopo Moguntino.

Venerabilis frater &c. Quod semper co-
gitavimus [Deo nobis inspirante] & quod
proposuimus consiliis nostris habuimus, ut a-
liquo modo aliquoque non minus necessa-
rio quam salutari remedio istis furoribus
impiarum hæresum, quibus maxime affli-
cta, & vexata est Germania obviam ire-
tur, postquam lenia remedia, quibus jam-
diu usi sumus, nihil adhuc profuerunt [e-
tiam concilio generali a nobis indicto, &
ab illis superbissime contempto] ad illud
extremum accessimus, quod non voluntas
nostra, sed ipsa necessitas reliquum nobis
fecit, ut sedes sanctam, & salutare cum
charissimo in Christo filio nostro Carolo Ro-
manorum Imperatore semper Augusto in-
iremus ad impios homines, quos ratio bona
docere non possit, armis frangendos, & re-
primendos, quis enim est, qui alia putet
medicina eos posse corrigi, qui diu Deo,
& Ecclesiæ rebelles, violatis omnibus, &
Divinis, & humanis legibus, nomine ipso
Christiane appellationis ad omnes suas cu-
piditates improbe sariandas solum abusi
sunt? ac invenimus quidem in summo Im-
peratore Carolo eam virtutem, & magni-
tudinem animi, quam speraveramus, ni-
hil enim religiosissimus, & præstantissimus
Princeps, neque Deo, neque nobis, nec
Sue amplitudini, dignitati que negavit;
sed reliqua cura nostra est, ut omnes co-
hortemur, & moneamus, qui in honore,
& Principatu aliquo positi, bene de Deo,
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

& fide catholica sentiunt, ut si quem spe-
rant, unum se habituros locum gratiæ Deo
pro acceptis ab ipso beneficiis referendæ,
sciant hoc tempus nunc opportunissimum
esse, pietatem suam, & animum erga De-
um gratum declarandi, si convenire nobis-
cum in hoc sanctissimo fœdere, & adju-
vare Dei ipsius causam, non solum vo-
luntate, & studio, sed etiam opibus suis
armisque instituant: quod nos in primis
abs te venerabilis frater expectamus, qui
Ecclesiastica dignitate eximia fulgēs, Sa-
cricque Romani Imperii Elector, & natio-
ne, ipse Germanus debes, & hunc animum
& hoc auxilium, & Deo, & Patriæ, &
dignitati inde tuæ; hoc etiam magis quod
si istorum amentia manserit impunita, fa-
cile est cognoscere, impios homines, ita o-
mnia esse occupaturos, ut nec Tibi, nec cæ-
teris, qui honoribus nunc insignes sunt, lo-
cus futurus sit, non solum dignitatis, sed
ne incolumitatis quidem suæ diutius reti-
nendæ: quare pio animo erga Rempubli-
cam Christianam, ipsamque præcipue Ger-
maniam mori, quam vindicare in sum-
mum honorem pristinum, & liberare a dome-
sticis hostibus cupimus, hortamur fraterni-
tatem tuam in Domino, impenseque ab ea
perimus, ut se nobiscum, & cum clarissi-
mo Imperatore conjungere, omnibusque
suis, & suæ Ecclesiæ opibus juvare Dei
causam, & communem omnium Christia-
norum velit, in quo opere sancto, & lau-
dabili quantum Tua virtus ad utilitatem
publicam attulerit, tantum eo plus merce-
dis, & præmii, primum a Deo Summo
Remuneratore omnium bonorum operum,
deinde a nobis quoque, & ab ipso Seve-
rissimo Imperatore est receptura. Datum
Romæ apud S. Marcum III. Julii MDXLVI.
anno XII.

CIII.
Acta Con-
sistorialia
MS. Card.
Spad. sig.
n. 133. p.
481.
Franciscus
Belcar. l.
24. n. 20.

Decretoria quoque sententia defixit
Paulus xvii. kal. Maii, omnique Ar-
chiepiscopali jure deturbavit Herman-
num Archiepiscopum Coloniensem ne-
quivissimum Apostatam, qui postquam
in varias libidines turpi levitate se effu-
disset, demum in hæreseos Lutheranæ a-
byssum prolapsus, conjunctusque cæteris
Protestantibus populos antea subditos tra-
here in exitum annitebatur: XVI. Apri-
lis MDXLVI. (inquiunt acta Consisto-
rialia) fuit Consistorium: pronuntiatum
in causa Colonienfium, prout in cedula.
A qua sententia nefandissimus Apostata
ad Hæreticorum conciliabulum provoca-
vit fretus Nobilium, & blebejorum mul-
titudine, quæ hæreseos laqueis fuerat ir-
retita. Diutius Pontifex sententiam in
Hæreticum præfulem distulerat, cum
mansuetudine illum ad officium redigere
pertentaret, atque ad sententiam in opus
ad-

adducendam Cæsareis armis opus effet: in Hermanni vero locum subrogavit Adolphum ex Comitum Schwembergenium Nobili profapia fatum tuendæ fidei Catholicæ studiis præstantem qui Hermanno multis annis Coadiutor extiterat, & Colonienfes illi omni opera adesse, fortiffimeque Hermanno obfistere iuffit, tum acta iudiciaria in Hermannum confecta ad ipsos tranfmifit.

Dilectis filiis Capitulo, & Clero, Senatui, necnon Univerfitati studii generalis Colonienfis.

CIV.
Paul. III.
lib. brev.
an. 12. p.
216.

Acta iudiciaria
contra
Archiepifcopum
Colonien-
sem Paul.
lus Clero
Colonien-
fi tranf-
mifit.

Dilecti filii &c. Dominus Deus noster, qui initio rerum creandarum subito fecit e tenebris lumen splendescere, non desinit nostris etiam temporibus, quasi in fine seculorum, eisdem mirabilibus sue Omnipotentie operibus firmare, & statuere, eaque creavit, qui, cum essent offusæ tenebræ, tot iam hominum & pene populorum mentibus, ut lux veræ, & immaculatæ Religionis per impias Hæreticorum suasiones, & doctrinas esset illis abscondita, vosque circumfusi hac velut nocte essetis, vestrum tamen & Clerum, & populum, vestram istam inclytam, & nobilem Civitatem Sole iustitiæ sue, & Divino lumine veritatis fulgere semper voluit, tanto maiore sue in vos benevolentia, charitatisque testimonio, quanto cum qui vobis lux esse debebat, is fuligo factus sit, vos tamen lumen vobis ipsis fuisset, & in unum Deum, eiusque Sanctam, & immaculatam Sponsam Matrem Vestram Ecclesiam intuentes, illam potius audire, illicque obtemperare, quam falso eius Vicario, & Interpreti voluisset: quod vestrum factum egregium & memorabile, nulla deinceps ætas, non omnibus laudibus in Cælum sublatura est: habetis amplam, & magnificam Civitatem, florentissimum populum, Clerum modestia, & Religione insignem, vigent, in vobis rerum Divinarum, & humanarum studia, optima artes, præclara officia, sed nihil est præstantius, quam hoc nomen, quod per constantiam, & sanctitatem Religionis vobis acquisivistis; cui vestræ virtuti non facile cernimus, quæ antiquorum virtus possit comparari: itaque, & gratulamur vestræ laudi affectu veri Patris, & devotiones vestras in Domino de hac re plurimum commendamus, ac quod ad Nostrum munus, & officium pertinebat, fuimus fortasse ad malum Præfulem a vobis amovendum aliquanto tardiores, quam videbatur iusta severitas postulare; præsertim cum ille etiam antequam in hoc se barathrum hæreticæ impietatis præcipitasset, levitate quadam, & amentia ductus, nunquam sui honoris, nunquam sui decoris habuisset rationem: sed Nos di-

lecti filii, partim naturæ Nostræ, quæ ad humanitatem est propensa, partim etiam imitationi Dei Creatoris nostri, qui iustus, & pariens, multumque misericors, libentius expectat in peccatore poenitentiam, quam infligit poenam, servare aliquandiu volumus, nunc maturo iam tempore, ipsa iustitia cogente, servatis omnibus rebus, quæ debuerant servari, ipsum Hermannum Archiepiscopum olim vestrum, qui dudum Catholica religione rejecta, pro Dei, & Ecclesiæ filio, factus est Satana, & impietatis filius, ipso Archiepiscopatu privavimus, eumque ab omni cætu piorum eiicimus, cæteraque egimus, & fecimus, quæ ad Nostræ in eum lætæ sententiæ plenam executionem visa sunt pertinere: quam nostram condemnatoriam, privatoriamque sententiam, cum cæteris actis, quæ inter venerunt ad vestras devoriones, mittendam esse duximus, non solum ut cognosceretis iustissimum decretum deliberationis nostræ, verum etiam ut ad id mandandum executioni, omni vestra ope, omnique auxilio adesse studeretis, id etiam vos hortantes, ut depositi iam Archiepiscopi, Coadiutorem, quem nos vestrarum devorionum testimonio probum, & piûm, & prudentem esse cognovimus, ad suscipiendum onus regendæ, & administrandæ Ecclesiæ cohortemini, eique vestra ope favereis, & assistatis, ad quem Nos quoque scribimus, idem postulantes: Vos itaque dilecti filii, quibus vere Deus Pater, & Sancta Ecclesia Catholica est Mater, qui virtute, & pietate vestra elis meriti, ut & nobis, & cæteris in visceribus stris positi paterne fraternæque charitatis, perquire, ut a vobis captum est, habere Deum semper vobis propitium, fidemque sanctam, quam Patres & Maiores nostri ab Apostolis usque, perpetua successione, pie, constanterque coluerunt, & factis vestris præclaris, & scriptis, sicut adhuc fecistis, adversus impios defendite, magna est vobis parata apud Deum gratia, magnus apud homines honor. Nos quidem, qui illius vices in terris, quamquam indigni, gerimus, qui bonorum operum Summus remunerator est, non solum nostram vobis paternam benevolentiam, sed & facultatem spiritalis huius potestatis, quæ a Deo nobis est tradita, vestris commodis, & honoribus omnem offerimus, & pollicemur, id gratissimum habituri, in quo vobis rem gratam facere poterimus. Datum Romæ apud S. Marcum die III. Julii MDXLVI. anno XII.

Explicuere Colonienfes eximie pietatis & constantiæ exempla, proximoque anno cum Cæsar victor Lutheranos conjuratos fregisset, pulso Hermanno Hæretico

CV.

tico, restitutam toti Colonienfi Dicecesi Religionem Catholicam ab Adolpho successore visuri sumus. Extulerat autem se adeo Lutheranorum potentia, nimia Cæsaris clementia abusa, ut aliis, atque aliis, in dies Principibus, & Civitatibus in suas partes pellectis, extremi exitii terrorem intentaret, nam recenter præter Hermannum Coloniensem, etiam Fridericum Palatinum Lutheranæ hæresi infecerat, ac nil propius aberat, quam ut Cæsarem Germanico Imperio depellerent conjurati, quod utique iis facillimum fuisse constat, nisi Deus malae eorum mentem turbasset, dum enim Cæsar Ratisbonensē conventus inanes ageret, illi tantas copias contraxere, ut ad nonaginta peditum millia, equitum vero decem millia, ascenderent, atque in castris maximam tormentorum bellicorum copiam haberent, qui si recta Ratisbonam contendissent, non iis pollebat viribus Cæsar, ut resistere posset; nam ex longinquis partibus contrahendæ ejus copiae fuerunt, ex Italia, ex Pannonia, ex Belgio: misit quidem Paulus Pontifex ad Cæsarem, cum quo foedus inierat, duodecim circiter millia peditum, equitum vero mille, e quibus ducenti a Cosmo Medice Florentino, centum vero a Ferrarienti mittebantur. Præfuit vero illi exercitui subsidiario Octavius Farnesius Pontificis Nepos, cui Alexander Farnesius Cardinalis Legatus adjunctus est, qui de se, ac fratre Octavio hæc refert in actis Consistorialibus.

Protestantes bel-
lum contra Reli-
gionem,
& Cæsarem po-
tentiffimum pa-
rant.

Ludovicus
Avila
Mag. Al-
cantaria
Camerari-
us.
Surius in
comm.
Ludovicus
Guicciard.
Lambertus
Hor-
tensius
Belcarius
Parvini.

Alex.
Card.
Farnes. in
Act. Con-
sist. MS.
Car. Spad.
fig. n. 133.
p. 487.

Alexan-
der Cardi-
nalis
Farnesius
Legatus
de latere
contra
Protestan-
tes.

Romæ die XXV. Junii MDXLVI. fuit Consistorium, in quo sui deputatus Legatus de latere ad Serenissimum Principem Carolum V. semper Augustum, ac exercitum, quem Sanctitas sua contra Lutheranæ, & aliarum damnatarum hæresum in partibus Germaniæ sectatores ad præsens destinat, & quascumque Provincias, Terras, & loca, ad quæ me cum eodem exercitu, vel sine illo declinare contigerit, cum facultatibus in literis exprimentis.
Die Dominica IV. Julii MDXLVI. in Ecclesia B. Mariæ de Ara-Cæli post celebrationem Missæ congregatis ad hoc Reverendissimis DD. Cardinalibus, S. D. N. me Legatum de latere ad Serenissimum Principem Carolum V. Romanorum Imperatorem semper Augustum, ac exercitum, quem Sanctitas sua contra Lutheranæ, & aliarum damnatarum hæresum in partibus Germaniæ sectatores destinavit, a Sanctitate sua nuper creatum ante Crucem genuflexum stantem, benedixit, dicens solitas Orationes, oscularoque pede Sanctitatis sue, recessi ad meam Legationem profecturus: quem Reverendissimi Cardi-

nales usque ad B. Mariam de Populo de more comitati sunt. Fuit etiam deputatus Capitanus generalis dicti exercitus Illustrissimus D. Octavius Farnesius, cui similiter genuflexo ad pedes sue Sanctitatis, stanti Sanctitas sua dedit vexillum Cælesti benedictione sanctificarum, prout in libro caeremoniarum continetur, acceptoque dicto vexillo, & oscularis pedibus ejusdem Sanctitatis sue, ipse D. Octavius cum suis statim recessit. Præter Pontificum auxiliarem exercitum ex Belgio Maximilianus Egmondanus Burani Comes bellica peritia florentissimus decem millia peditum, equitumque quatuor millia adduxit. Præterea Cæsar Germanorum sexdecim millia contraxit, Hispanorumque octo millia præsto illi affuere, quibus plerique se conjunxere, quarum copiarum militari Imperio Ferdinandum Albæ Ducem præfecit.

Lud. Avila
Lud. Guice.

Belli initium fecere Lutherani, ineunte Julio, Duce Sebastiano Scertelo, qui cum Vindeliciis copiis Fiescam Augustani Episcopi Oppidum ad Lycum Annem obsedit, Arcemque VI. Idus Julii dedicatione cepit: Clusa mox, atque Erebergo Ferdinandi Arce in Alpium exitu potitur, quibus præsidio firmatis Enipontem oppugnare decrevit, ut Pontificiis copiis, ac cæteris Italicis aditum in Germaniam præcluderet. At Lutheranorum consilia irrita cadere, nam Franciscus Castellus Ferdinandi Regis ad Tridentinum Concilium Orator, coactis duodecim peditum millibus, firmissimum præsidium Eniponti imposuit, atque iterum angustias occupavit, de quibus hæc Angelus Massarellus in Diario concilii Tridentini scribit.

CVII.
Franciscus Bel-
car. l. 24.
n. 21. &
22.
Belli ini-
tium Pro-
testanti-
um contra Cæsarem, &
Ecclesi-
am.

XIII. Julii Cardinalis Tridentinus dixit, se recepisse literas ex Germania, quod Dux Wirtembergensis occupavit Clusiam, quam vocant, locum scilicet angustum post Enipontem, ut recepto illo transitu, impediatur aditus Italicis militibus in Germaniam transgrediendi, quod Dux habeat viginti quinque millia militum, & conatur ulterius progredi ad Enipontem, cui ex adverso obsistit Illustrissimus D. Franciscus Castellus cum octo millibus militum, & quod tot alii conscribantur usque ad summam viginti quinque millium, quare velit mittere Cursorem ad Reverendissimum Cardinalem Farnesium, qui cito huc advolet cum exercitu, rogavitque, ut Reverendissimi Legati idem scriberent, quod fecerunt.

In Diar.
Concil.
Trid. au-
dore An-
gel. Mas-
sarell. Se-
cretar. mf.
Arch. Vat.
p. 158.

Decimotertio post die pervenit Tridentum auxiliaris Pontificius exercitus, de quo hæc subdit idem author.

Diarium
Concil.
Trid. mf.
Arch. Vat.
p. 161. &
alii mf.
fig. num.
313. p.
206.

XXVI. Julii Illustrissimus D. Octavius

Farnesius Capitaneus generalis exercitus, Joannes Baptista Sabellus Generalis equitum, Alexander Vitellius Generalis peditum, Paulus Vitellius, Fridericus Sabelus, Julius Ursinus, Sforzinus Sfortia de S. Flora Columbelli, necnon alii quamplures Capitanei, & Nobiles ad summam fere sexcentorum a Legatis honorifice splendideque recepti sunt: dum in prandio erant, omnis exercitus suo ordine ante mensam Reverendissimorum Legatorum pertransiit, qui exercitus est peditum duodecim millium, & equitum octingentorum, & omnes sunt Itali, quos tamen sequuntur ultra quingenti nobiles Italici, qui sua pecunia militant, cum causa Religionis bellum hoc susceptum sit, nempe contra Lutheranos: Jure vero sensere viam ferri Pontificii hostes, qui per hyemem in profanis, ac impiis comediis Pontificiae illuserant Majestati.

CVIII.
Angel.
Massarell.
in Diar.
Concili.
Triid.

Interea Albanus Dux cum aliis Cæsareis copiis in Scertelum signa extulerat, quare ille territus ad fœderatorum perduellium exercitum, qui ad Danubium castra fixerat, se recepit, quo digressus, Cæsarei Copstenum, cum magna Lutherani præsidii strage receperunt, necnon Dillingam Augustani Episcopi Oppidum, Arcemque X. kal. Augusti deditione ceperunt. Quo die Cæsar, qui tamdiu proterviam, ac perduellionem Lantgraviæ Hassiæ, & Friderici Electoris Ducis Saxonie pertulerat, cum fastu turgido illum Imperio deturbare molirentur, tantaque contemptus significatione bellum indiceret, ut non Cæsarem, sed Carolum Gandavensem, qui Cæsaris nomen sibi arrogaret, appellarent (adeo vera extiterant Clementis VII. ad Carolum V. mota ante viginti annos data, Lutheranos excusso Pontificio jugo Cæsarem quoque depellere meditatos) edictis in eos editis decretoriam proscriptionis sententiam Ratisbonæ, quam parte exercitus ad sui custodiam reservata firmaverat, pronuntiavit in qua eas causas recensuit Lantgraviæ, & Saxonem sibi Germaniæ diffidia componere annitenti semper obstiterit, tyrannidem in alios Imperii Ordines exercuisse, bella propria audacia suscepisse, Brunsvicensem Principatus possessione depulisse, plures Episcopos, & alios Ecclesiasticos clientes Imperii oppressisse, multos suis bonis Religionis prætextu spoliasse, Ratisbonensia Comitum contempnisset, sibi que Imperatori parere recusasse, necnon publicis scriptis calumnias, & probra in Cæsarem Majestatem sparsisse, plures conventus ad ineundas conjurationes coegisse, exteris etiam Nationes adversus

Imperium concitasse, omniaque clementiæ officia erga eos exhibita contemptu protrivisse, quod Edictum subjectis verbis conceptum est.

Nos Carolus V. Divina favente clementia Romanorum Imperator &c. Significamus omnibus, & singulis Electoribus, Principibus, tam spiritualibus, quam secularibus Prælatibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Prætoribus, Consulibus, Judicibus, Civibus Civitatum, & aliis universis, & singulis Romani Imperii, cuiuscumque status sint, præcipue autem Joannis Friderici Ducis Saxonie, & Electoris, & Philippi Lantgraviæ Hassiæ, subditis, his nostris literis a fide dignis transcriptis, salutem nostram, & omne bonum. Reverendi, Illustres, Dilecti, Neptes, Electores, Principes, Comites &c. Quamvis ab initio nostre Imperialis gubernationis, in quam Omnipotens Deus nos legitima electione constituit, ex innato amore, quo Sacrum Imperium Germanicæ Nationis, sicuti dilectam nostram Patriam semper amplectimur, sensum nostrum eo direxerimus, ut Germanæ Nationis honorem, & commodum pro viribus nostris procurarem. Quamobrem sæpe sæpius hereditaria nostra Regna non parvo nostro dispendio deseruimus, tum etiam, ut jam a multis annis periculosissimis, & noxiis erroribus Religionis, in quibus ipsa Germana natio nostris temporibus gravissime occupata existit, liberaretur, clementi, & paterno animo, non parva exhibuimus officia, ut has perniciosas Germaniæ discordias in bonam unitatem, & incrementum dissidentium Ordinum Imperatoris, in amicam, & bonam reconciliationem adduceremus, tam studiose, ut animus noster nullo tempore alia præditus fuerit voluntate, nec sit, quam ut semel prædicti errores, sicuti multa habita Comitum, & Ordinum initia voluntatis nostre testimonia perhibent, per generale Concilium, aut alia idonea media conciliantur, & ordinantur, in quo nos adhibito concilio Ordinum, immo pro nostra propria Persona nihil intentatum reliquimus, quod nobis visum est erroribus istis aliquid commodi allaturum, quod etiam nos ab initio nostre Imperialis gubernationis, & hucusque erga universos, & singulos Imperii subditos talem ostenderit, quod nulla bona fide nullus in nos transferre potest, quin veram Christianam Religionem, & Germanæ Nationis libertatem, conservaverimus, quamvis aliqui injuriam contrarium sine ulla veritate, temere proprio malevolo animo vobis persuadere intendunt: hoc ipsum testimonio esse potest, quod nulli rebellionis causam dedimus,

imo

imo pacem, commodam, & concordiam Romani Imperii semper quasivimus singulis comitis omnem operam adhibendo, ut Christiani sanguinis, & nominis immansissimus hostis Turca, & alii infideles, præcipue illi, qui Christianis fere in foribus sunt, debellarentur.

Præterea [quod Charitates, Paternitatesque vestras, haud later] omnes, & singuli, tam supremi, quam inferioris gradus, Ordinis, membra, & subditi Imperii nobis uti naturali suo Domino, & capiti, vinculo juramenti obstricti promissis, nunquam in illis locis inveniri, ubi contra nostram Personam iniretur consilium, sed nostro, & Sacri Romani Imperii commodum semper prodesse, detrimentum autem quantum ad vires vestras pertineret, nunquam adesse, & si aliquis consiliis contra Majestatem nostram, sive Personam consuleretur, certior fieret, id absque omni mora, & tarditate ad nos referre teneretur.

Insuper etiam in Nostra Imperiali pace, & sequaris Inducis clarissime contineretur in Religiosis, tum in aliis rebus, quod nullus alterum quovis prætextu id fieri possit, debeller, molester, aut perturbet, neque de suis possessionibus pellat, & sue Religionis adherere cogat, subditos etiam suos nulla ratione ad fugiendum invitet, & fugitivos illos sue dirioni adjungat. Cum autem præcipuum munus nostrum sit, sicuti Romani Imperatoris est, cui Divina Providentia in omnes Imperatoris subditos data, & commissa est superioris potestas, autoritate nostra Imperiali supradicta, conservare obedientes in pace, & jure bono defendere, & injuriosam aliorum potentiam depellere, rebelles vero, & corruptores Imperialis nostre pacis, adhibitis omnibus idoneis modis, ad debitam obedientiam redigere, cum nulli cuiuscumque status, conditionis, seu Religionis fuerint, cum divinis, tum humanis statutis nequaquam concessum sit, in nos temere manus inferre, & debitam suam obedientiam, qua nobis constrictus est, abstrahere, quod bonis politicis gravem iacturam afferret, immo singulorum subditis, quibus per huiusmodi exempla rebellionem in Magistratum suum exercendi campus pateret.

Attendentes, quod speretis nostris officiis, supranominati Joannes Fridericus Dux Saxonie Elector, & Philippus Lantgravius Hassiæ, iam per longa tempora mera propria remeraria voluntate, & pertinacia adducti, omni nostre adhibita diligentia, labori, & sæpissime habitis actionibus, quibus [ut supra dictum est] ad sustinendam Romani Imperii pacem, & tranquillitatem, & deponendos multifarios illius er-

rones incubuimus, hæcenus pro viribus impedimento fuere, detracta propria, & decenti nobis obedientia: insuper etiam alios Ordines, & membra Sacri Romani Imperii clanculum initis multis prohibitis conspirationibus ad huiusmodi inobedientiam compulerunt, sedulo operam dantes, quo pacto nobis in nostra consueta Imperiali potentia iacturam aliquam inferre possent: quod primitus Lantgravius neglecto, & non respecto eo, quod sicuti membrum Sacri Imperii, nobis, & Imperio subiectum haud decere ullam tyrannidem in alios Imperii ordines exercere, neque ullum bellum ignorantibus nobis inferre. Nihilominus contra aliquos ordines sub prætextu iuste inferendi belli, propria audacia, bellum suscepit, eos graviter gravans, parim tributum imperans, parim vero Principatibus, & Dominis suis depellens. Nec his contentus, una cum Joanne Friderico Electore Saxonie sibi similem Principem, & commembrum Imperii, rebellavit, non expectans sententiam iudicis, sed propria in eundem Principem, qui suum Principatum nostra, & Imperiali autoritate possidebat, de Principatu prædicto, deiecit, adhuc Dominium illud occupans, aliquos etiam principales Episcopos, multasque Dioceses, & Prælaturas, Comitatus, & Domina, quæ hæcenus sicut membra Romani Imperii a nobis, & ipso Imperio cogniti, nobisque, & Sacro Imperio debitam obedientiam præstant, a quibus sæpissime in habitis Comitibus supplicari, ut eos in veteribus eorum regalibus sustinere deberemus, curareque ne ulla calumnia illis inferretur, Romano Imperio, & nobis abstrahere, suæque dirioni adungere conati sunt; quemadmodum multos Imperii subditos violenter, & temere sine ullo bono iure contra mandata nostra in suam obedientiam redactos, adhuc possidentes, insuper multos tam supremi, quam inferioris gradus Ordinis, suis redditibus spoliaverunt eos, clanculum calliditate sua sub prætextu bonæ Religionis, eo vertentes, ut defensionibus suis se commiserint, prædicta omnia nulla alia ratione facientes, quamque nobis uti naturali Domino nostros, & Imperii subditos subtrahant, ut suo Dominio adungere possint.

Similiter ex mera perveracia aliquos Ordines eo compulerunt, quod hæc nostra Ratisbonensia Comitum invistata reliquerint cum maxima nostra ignominia, & impedimento gravissimarum Imperii causarum, quod propterea seposita omni cura facere ausi sunt, quia neque iudicium, neque Magistratum agnoscunt, sed omnem administrationem iustitiæ tali ratione taliter

liter turbant, quod iustissimis Judicium sententiis non solum rebellatum est, eo modo, quod nulli per spatium diei, & anni iustitia administrari potuit, quod non solum graviter ferendum est, verum etiam dolendum, quod multis oppressis miseris, & spoliatis a contra partibus iuri non parum detrimenti parit, & apud exteras Nationes minimis laudibus extollitur; id autem universos præ omnibus gravat, quod faciunt prædicta omnia bonæ Religionis sustentaculo, pacis, iustitiæ, ac Germanæ Nationis libertatis prætextu, quibus ut obice suorum malefactorum utuntur, cum tam vera Christiana Religio, nullo modo jubeat huiusmodi facinora perpetrare, & in Sacra Scriptura, & aliis fidedignis Scripturis, & Historiis continetur, quod primi Christiani fideles, qui non solum verbis, sed effuso sanguine proprio, fidem suam in publicum dederunt, etiam Gentilibus Imperatoribus, & Regibus debitam exhibuerunt obedientiam, quanto magis indecens reputandum est, quod prædicti inobedientes notorie perfidi, nobis naturali eorum Domino debitam obedientiam prætextu bonæ Religionis subtrahere conantur.

Significamus ergo omnibus, & singulis, eos nulla alia ratione id facere, quam ut postremo nos autoritate, nostra Imperiali Corona, Sceptroque spoliarent, ac una cum Religione, Pace, iustitiæ, & libertatibus, opprimere possint, proprium suum commodum, & honorem ambitiosis, rationibus quærentes, quod aperte ex illis frivolis scriptis videre est, quæ in ditionibus suis in publicum dederunt, in quibus maximis opprobriis, & calumniis affecti sumus, quod sane nulla alia opinione fecerunt, quam ut vulgus ad tumultuosas discordias incitarent.

Præterea non solum conspirationes, & conventicula contra nos collegerunt, sed etiam multas exteras Nationes insidiosè in nos excitaverunt, quibus polliciti sunt, eas pro viribus omnibus modis quibus nobis noceri possunt, juvare, quarum rerum aliqui, si necessitas postularet, produci possent, qui testimonium perhiberent, & quo pacto Germanam Nationem cum immanissimo Turca periculis exponere, operam dederunt, ut tandem illis campus pateret, tyrannidem exercendi juxta desiderium animi sui, neglectis illis juramentis, quibus nobis uti Imperatori Romanorum, & naturali Domino obstricti reperiuntur, nec non in contemptum, & detractionem nostræ Imperialis autoritatis: & contra Imperialem nostram pacem, sequutasque Inducias, ausi sunt, asserere prædictas politias, nullam aliam ob causam erectas esse, quam ut obedientibus naturalem, & concessam de-

fensionem auferrent, ob idque illis e contra concessum esse, omnes inhibitas, & injustas machinationes in Imperii obedientes Ordines excogitare.

Quibus enumeratis rationibus, nempe rebellionem, & detractionem nostræ Imperialis Celsitudinis castigationem nostram meritos esse, haud narrare necessarium putamus. Quandoquidem nemini eorum perpetrata facinora non comperta sunt, ex quibus quamvis non modicæ occasiones nobis data fuerint, prædictos, Saxonie Ducem, & Lantgravium Hassiæ debita, & benemerita pœna afficere: tamen ad sustinendam pacem, & cavenda bella, id clementissime omisimus, illis multo pluris, quam nos decuerat, non parva lesione nostræ conscientiæ, maximoque dispendio multorum Ordinum, hæcenus non solum percipimus, verum etiam principio proximis habitis Ratisbonensibus Comitibus erga Lantgravium, & in Spirensibus erga Electorem Saxonie, quam clementissime nos ostendimus, putantes eos per nostram offensam, clementiam a rebellionem, & inobedientiam suam revocare.

Sed postquam re ipsa comperimus paternam nostram clementiam, & patientiam apud Electorem, & Lantgravium languere, eosque nobis hæcenus non solum verba dedisse, factis autem nihil respondisse, sed omnem eorum operam eo directam esse, ut nostris Imperialibus politis, recteque Religionis paci impedimento futuri sint, cum maxima abusione nostrorum mandatorum, quæ ad sustinendam religionem in Imperio Romano a nobis exierunt, utentes omnibus nostris, cum illis Spire habitis pactioibus vices obicis ad protegendam malefacta sua neminem interiri non malo, & invidioso animo, indecensque cupiditate dominandi, bonis suis spoliare contendunt, ob idque iudicia, neque iura pati volunt, sed potius ex concepta invidia contra omnem iustitiam & æquitatem, Principes, Comites, Barones, & liberos nobiles, imo alios omnes Imperii Ordines, tam spirituales, quam saculares contra conditam Imperialem pacem per vim suæ ditioni conjungere conati sunt, præcipue tamen pacem & jus Imperii opprimere, ac sibi meritis dedicare, conventiculas congregare, fœdera, & conspirationes contra nos inire, & nobis, honorique nostro per calumniosa eorum scripta detrimentum esse, quamquam clementem, & piæ nos illis exhibuimus, tam pervicaces e regione se nobis ostenderunt; quas ob causas nullas non magnas, inconsequetasque pœnas meritos esse censemus: propterea si talia facinora a nobis ulterius tolerarentur, nec nostra Imperiali potentia

in prædictos rebelles, Electorem Saxonie, & Lantgravium Hassiæ uteremur, nullo modo pax, & concordia in militanti Religione speranda esset, sed potius carentia pacis, & boni juris, immanisque potentia Tyrannidis, destructio denique bonarum politiarum in foribus nostris continue versarentur, quæ omnia Imperiali nostra gubernatione diutius pati, nullo modo iustitiæ consentaneum putamus. Idcirco nobis est animus ad vitanda plurima damna, quæ Imperio Germanæ Nationis, universaque Christianitati ex prædictis meis imminere possent nostro Imperiali officio adversus sæpeditos, Electorem Saxonie, & Lantgravium Hassiæ uti.

Cum enim nemini non istorum rebellio, perturbatio pacis, & concordie, & offensa nostræ Majestatis pateat, quorum se dicti Elector, & Lantgravius nulla bona fide excusare possunt, qui neque iudicem, neque jus amplius pati volunt, sed violenter, tam in nostram amplitudinem, quam in alios Ordines suas inferre manus, constituimus propter inevitabilem necessitatem juxta nobis a Deo commissum officium sæpeditos Joannem Fridericum Electorem, & Lantgravium Hassiæ sicuti inobedientes, perfidos, rebelles, corruptores fidei, tumultuosos, nostræque Majestatis contemptores, extra nostrum, & Sacri Romani Imperii ordinem redigere, prout declaramus, & redigimus extra ordinem de Romani Imperii pace, eosque in prædictas, & multifarias pœnas incurrisse his nostris literis significamus.

Propterea animo nostro proposuimus prædictam exordinationem, quam Joannes Fridericus, & Lantgravius Hassiæ benemeriti sunt, exequi, eosque sicuti corruptores bonæ pacis, & tranquillitatis, iustis pœnis afficere. Demum cessante illorum impedimento, pacem, jus, & unitatem in Sacro Romano Imperio revocare, & renovare, prout officium nostrum Imperiale ipsaque Germanæ Nationis urgens necessitas expostulat.

Significamus ergo vestris charitatibus, Paternitatibus, & singulis, hanc nostram voluntatem, & iustas nostras causas, a quibus ad suscipiendum hoc bellum cogimur, ne postea a vobis tamquam falsi, & injurii accusemur. Mandantes omnibus, & singulis Romani Imperii subditis per illam objurationem, qua nobis obstricti estis, immo immissionem Regalium, & libertatum vestrarum, quæ a nobis, & felicis memorie Imperatoribus, & Regibus antecessoribus nostris meruistis, ut prædictos Electorem, & Lantgravium, nullo modo, quoad fieri possit, bombardis, commeatu, aut aliis rebus bellicis nunquam juvetis. Si au-

tem aliquis salario eorum obstrictus, aut aliis rationibus illi infervierit, inspectis nostris literis continuo eis abrenuntiet, nec suo famulatu ulterius eos uti permittat. Vobis autem, & omnibus Imperii sæpeditorum, Electoris Saxonie, & Lantgravii subditis, mandamus, ut eis debitam obedientiam, si ulla obstricti estis, ulterius non præteritis, eosque nequaquam, quavis ratione, id fieri possit, juvetis, ne a nobis rebellionis eorum participes facti, sicut ipsi, corrigamini. Insuper etiam suppetias vestras contra rebelles, & perfidos illos petimus, ut ea saltem ratione ad debitam obedientiam redigi possint, inica fœdera, & conspirationes [quantum in vobis est] impedire non prætermittatis, quæ fœdera autoritate nostra Imperiali, quæ contra nos malevolo animo sunt inita, cassamus, in nihilumque redacta esse volumus. Vos ordines ab illis fœderibus, subditos autem prædictorum Electoris Saxonie, & Lantgravii ab omnibus hereditariis juramentis, absolvimus, ac vobis libertatem nostram Imperialem presentibus nostris literis donamus. Constituimus insuper serio autoritate nostra, ne ullam profectionem ex gratia, libertatibus, Regia pace, iure civili, veteribusque consuetudinibus, quæ illi, a prædecessoribus nostris donata sunt, capere possint, ex quibus omnibus consuetudinibus, libertatibusque, illos quasi extra ordinem positos, seclusos esse volumus. Si autem unus, vel plures cujuscunque Status, vel conditionis hi fuerint eos juvaverint, & in prædictis inobedientes fuerint nobis reperti, illos non minus, quam Electorem ipsum Saxonie, & Lantgravium Hassiæ iustis, & meritis pœnis afficere proposuimus ex illis enumeratis causis. Quisquis igitur semetipsum, ne nostras pœnas incurrat, prudenter regat. Hæc est animi nostri serena sententia. Datum in nostra, & Imperii Civitate Ratisbonæ XX. Julii anno a Christo nato MDXLVI. nostri Imperii XXXI. aliorum vero Regnorum XXXI.

Preffit silentio Cæsar præcipua Lantgravii, & Saxonie flagitia de everfa religione catholica, & impietate Lutherana propagata, non enim voluit omnes Lutheranos ejus criminis focios eo edicto involvere ex politicæ prudentiæ legibus, ne plures in se hostes concitaret. Sed profectus est non religionis causa, sed æqui conservandi gratia adversus conjuratos arma corripuisse, eaque arte Joachimum Marchionem Brandenburgensem, & Mauritium Saxonie stirpis Principem in obsequio retinuit, deterruitque Hermannum Coloniensem Exarchiepiscopum, & Helvetios Zuinglianos, ne in eo bello se commoverent.

CX.

Tertio Idus Augusti Saxo, & Lantgravius Cæsari ad Landtshutum Castra habenti misso præcone militari bellum indixere, epistola sagittæ cuspidi præligata. Cæsar epistolam non accepit, sed proscriptionis tabulas ab eodem ferri iussit, vetuitque ne quis in posterum ab illis ad se accederet, proposita accessuris capitali pœna. Inde coactis omnibus copiis, cum hostes ob pugnancia inter se consilia gerendæ rei occasione defuissent, in eos ad Ingolstadtium stativa habentes eduxit exercitum, multisque affectos incommodis loco cedere coegit, inde Neoburgum petit, compellitque ad deditio-nem clementia in prædiciarios usus, lustratoque exercitu recensita sunt, quadraginta quinque peditum, novemque equitum millia: Vendingum venienti portæ panduntur, detrectantibus vero hostibus inire cum eo certaminis aleam, varias Lutheranorum Urbes Danovertum ad Danubium situm, necnon Dilingam, & Lauringam, & Gundelsingam in suam potestatem redegit, fuso, fugatoque Scerte-lo, qui ægerime cum paucis evasit.

Franciscus Belcar. l. 24. n. 27. & seq.

Diario concilii Tridentini. Venit cursor ex Germania, cum literis Cardinalis Farnesii ex Ingolstadio, quod exercitus simul quotidie conspiciant, & Comes Durus Ratisbonam applicuerit, quod Cæsar, ut ve-re Cæsar se gerebat, tum agendo, tum hortando milites, & quod exercitus Lantgravi non distat a Cæsareo, nisi per unum militare Italicum.

VIII. Septembris fuit facta Processio generalis omnium Ordinum, & Religionum Civitatis Tridentine: iverunt etiam Reverendissimi, & Illustrissimi Presidentes & Reverendissimi DD. Cardinales Tridentini, & Giennensis; iverunt necnon Prælati & Oratores, ac ceteri Conciliares omnes, ob felicem eventum Cæsarei belli contra Lutheranos.

CXI.

Dum ita prospere res geritur a Cæsare, Ferdinandus Rex, & Mauritius Princeps in Saxoniam irrupere, magnamque ejus partem subegere: quo tempore per-duellium exercitus a Cæsare commeatu eorum intercipiente ita vexatus est inedia, ut quinque diebus pane caruerit. His itaque incommodis attriti Fridericus Saxonie Dux, & Philippus Lantgravius Hassiæ superbos spiritus fregere, quater enim jam castris cedere coacti erant, Cæsaremque de pacis legibus, ac deditioe supplices appellarunt.

Cæsar successuum felicitate erectus duras condiciones proposuit, ut scilicet Saxo, & Landgravius exercitum dimittent, quidquid possidebant, arma, tor-

menta, Urbes, Oppida, Arces, victori Cæsari permittent, supplices accederent petitori veniam, quam deprecatore Joanne Brandeburgensi essent consequuturi, nihil æqui postea a Cæsare, qui non nisi iusta bella suscipit, susceptaque non minus fortiter gerit se impetraturos certo sciant. Ad hæc illi non responderunt, sed cum septimo Kal. Decembris in eos Cæsar irruere pararet, illi rem subodorati fugam nocturnam capessiverunt, a quibus persequendis asperitas hyemis Cæsarem deterruit, cum occasione antea defuisset; plures vero Urbes, Bopin-ga, Nordlinga, Ettingensis Arx, atque Hala in Suevia, ac Rottemburgum in Cæsaris potestatem concesserunt.

Dum Rottemburgi ageret Cæsar, ad Udalicum Wittembergensem Regulum literas dedit, ut terrore pœnæ ad officium illum redigeret, quarum præcipua pars his verbis concepta est.

Quamvis aliquot ante annis propter bellum abs te, & Landgraviio adversus Fratrem meum motum, & agrum Wittembergensem, quo multatus fuero receptum in vos exemplum edere jure potuissim, nosam tamen omnem, & injuriam clementer, quam supplex petebas tibi remisi. (Et infra. Tu his omnibus ludibrio habitis, violata fidei [quam mihi debes] religione, societatem, & amicitiam, cum hostibus meis inivisti, quos proscripsi, quorum Urbes, Oppida, Arces, Agrosque, non basta, sed armis subjeci, cum his arma, & vires consociasti, & ne qua contumelia, ludibri-umque prætermittetur confederatorum tuorum opibus fretus, Fratris mei primum, deinde quorundam ex Ordinibus Imperii, adeoque mea, que ad Imperium pertinent, Oppida armis petivisti non modo, sed etiam dolo invasisti: his nondum, quamvis gravibus, & atrocibus flagitiis expletus bellum insuper, qua fuisisti amentia captus mihi fecisti, Majestatem meam dictis virulentis imminuisti: meam auctoritatem, de-cusque levasti, omnemque in id operam sedulo navasti, ut me Imperatorio splendore evueres, renuntiata ea, qua mihi obnoxius es fide, quam sociorum conjurationi posthabuisti. (Et paulo post.) Hæc quamquam ita se habent, & cause cur in te ultimo humanorum supplicio animad-vertere possem, comparent, uti meritus es, ne tamen plebs insons, cui plus misericordie, quam tua cause spei debetur, rei Principis peccatum luar [huic omnino parcere stat sententia] edico, ut extemplo simul ac meas literas acceperis, te ultro mihi dedas omnem tuam Provinciam, Urbes, Agros, Castella, quantum denique fortuna-rum tibi est, in jus meum tradas, ut de his

CXII. Ext. apud Melch. Goldast. tom. 1. p. 517.

his ex meo arbitrio consulam, &c. Data Rottemburgi ad Neccarum MDXLVI. Mense Decembri.

Confederat in finibus Agri Wittembergensis Cæsareus exercitus, atque Udalicus sustinendæ belli moli impar aufugerat, supplicibusque literis veniam precatus XIII. Januarii proximo Mentè Cæsari reconciliatus est, Burenus etiam Hassiam populatus, Francofurtum, ac plures alias Urbes ad Cæsaris obsequium redegit. De his felicibus Cæsaris successibus meminere acta Consistorialia his verbis.

Acta Consist. MS. Car. Spad. sig. n. 133. p. 488.

Romæ apud Sanctum Petrum XVII. Decembris. MDXLVI. fuerunt lectæ literæ Reverendissimi Hieronymi Veralli Archiepiscopi Rossanensis, Sanctitatis Suae apud Cæsarem Majestatem Nuntii, quibus significabat felicem successum rerum Germaniæ contra Hæreticos, & propterea fuit declaratum, ut fierent Supplicationes, & Missa celebraretur.

Suffectus fuerat in locum Alexandri Cardinalis Farnesii, qui ex legatione Germanica revocatus fuerat, Rossanen-sis Archiepiscopus, instructusque est mandatis amplissimis, ut cum ex pacti fœderis legibus Cæsar, cum Lutheranis pacem inire non posset inconulto Pontifice, vel ejus Legato, ipse in ea re polleret eadem auctoritate, quæ Legato collata fuerat, ac si honesta concordie ratio assulgeret, eam auctoritate Apostolica confirmare posset. De reditu vero Cardinalis Farnesii e Germanica legatione hæc refert Angelus Massarellus in Diario concilii Tridentini.

Diario concilii Tridentini. MS. Car. Fran. cisii Barber. sig. num. 23. MS. Car. Pii.

XIV. Novembr. Cardinalis Farnesius rediens ex Germania, ubi Legatus Pontificii exercitus contra Lutheranos fuerat, Tridentum applicuit, die XVII. Romam proficiscitur. Mandata vero Internuntio Verallo data his verbis concepta sunt.

Venerab. Fratri Hieronymo Archiepisc. Rossanensi apud Sereniss. Cæsarem Nuntio nostro salutem.

Venerabilis Frater, cum inter cetera Capicula fœderis, inter nos, & Serenissimum Cæsarem, contra Hæreticos Germania anno præterito iniri illud sit, quod ipse Cæsar non possit cum Lutheranis, seu Protestantibus, vel aliis Hæreticis aliquem tractatum habere, vel concordiam facere, que effectum, aut substantiam expeditionis contra eos concerneret, aut illam impediret, vel retardaret, & particulariter, quod isdem Hæreticis aliquid, quod contra Catholicam Religionem, aut Ecclesiæ Constitutiones, esset, concedere, aut permittere nequiverit, sine expressa voluntate, & consensu nostro, vel Legati nostri, & Dilc-Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Etus filius noster Alexander Cardinalis Farnesius, quem in ipsam expeditionem nostram, & Apostolica Sedis Legatum miseramus, cum in Germania aliquot Mensibus permansisset, & nonnullis necessariis, & rationabilibus causis a nobis revocatus ad nos redierit: Nos ne ob dicti Alexandri Cardinalis Legati absentiam idem Cæsar ipsos Hæreticos ad obedientiam recipere, aut cum eis aliquam honestam concordiam inire impediatur de tuæ Fraternalis fide, ac prudentia confisi, eidem Fraternalitati tuæ eandem super præmissis facultatem, & auctoritatem concedimus, quam idem Alexander Cardinalis Legatus habebat, &c. Datum Romæ, &c. XXIII. Decembris anno XIII.

Extremo anno Palatinus Comes Elector Cæsarea felicitate territus, cum antea Religione Catholica excito Argenti-na Paulo Fagio descivisset, & quadringentos Equites ad Lutheranos, apud Ingolstadtium stativa habentes auxiliares misisset (inimicitias enim graves cum Ducibus Bavariæ Catholicæ Religionis acerrimis Defensoribus contraxerat) ad Cæsarem per deprecatores impetrato aditu ejus pedibus advolutus veniam impetravit: Ulmenes quoque missi Halam Legatis (culpa agnita) se, suaque omnia Cæsari permiserunt, qui centum aureorum millibus, & tormentis bellicis duodecim multati fuere. Florebat Ulma opibus, Civiumque multitudine, quare, ex ejus deditioe Cæsareæ res multum auctæ; pervenit vero fama ejus deditio-nis Tridentum primo die Januarii anni insequentis, ut refert Angelus Massarellus, & confirmant acta Concilii.

CXIV. Franc. Belcar. l. 24. num. 31.

Angel. Massarell. in Diario concilii Tri-d.

MS. Arch. Vat. sig. n. 3232. p. 241.

Die Dominica 2. Mensis Januarii gratia Deo aguntur pro deditioe Civitatis Ulmen-sis in potestatem Invictissimi Cæsaris, qui una cum Pontificiis copiis in præsentiarum contra Lutheranos, & Hæreticos pugnat.

Inclinabant ad concordiam Lutherani Principes, nisi improbitissimi Concionatores, qui privata commoda ex ipsorum Principum exitio, animarumque æterna internecone consecrabantur, eos misere fascinaissent: ii vero copias ita divisere, ut Lantgravius ad sua tuenda in Hassiam se receperit; Fridericus vero Saxo ad Saxoniam contra Ferdinandi Regis, Ducisque Mauriti grassationes defendendam procurrit, atque in itinere Gemundam-Sueviæ Oppidum cepit, atque Moguntinum Principem, & Fuldensem Abbates, aliosque Catholicos Præsules viribus impares auro multavit, quos Cæsar li-teris solatus est se brevi hostium tyrannidem obruturum. Hic fuit (inquit Sur-

CXV.

Sur. in comm.

rius) primi belli Germanici contra Imperatorem temere suscepti eventus, ad quod Imperii Ordines impulerunt impuri Apostatae, & seditiosi Ecclesiastica qui salua Caesaris amplissima auctoritate, res suas salvas esse non posse facile providebant, ex ipsis autem atrocissimis Religionis, & dogmatum dissidiis, quae inter illos vigent, haud obscure potest animadverti, non magnopere illis curae esse, Reipublicae, & Christianorum salutem. Sed ut suis privatis rebus consulant, quantumvis interim sursum deorsum moveantur omnia. Ipse quidem Lutherus in libello, quem non diu ante obitum suum ad Saxoniae Principem, & Lantgravium scripsit, ad hoc Germaniae bellum, classicum canit, dum inter cetera ait: quisquis arma non corripit, dum potest, is non utitur rebus a Deo oblatis.

Sublatus ex humanis fuerat impius ille Haeresiarcha, Germaniae fax, & pestis, pro cuius tuendis deliramentis tantum bellum, sibi que exitiale ii Principes male fascinati concitarunt. Sed de Lutheri morte infelici agetur inferius.

Dum stringuntur arma a Caesare adversus Lantgravium, & Saxonem perduelles, certatum est verbo Divino in concilio Tridentino adversus Lutheranorum errores, qui accuratissimo examine tum in Theologorum, tum in Praesulum Congregationibus discussi sunt. Praecipuus error circa Justificationem vertebatur.

Cum de Justificatione in Concilio agendum esset, Cardinalis Cervinus, qui absente ob infirmitatem Cardinale de Monte, primi Legati vicem gerebat, Patribus significavit, Justificationis dogma, quod in examen adducendum erat, ex peccati originali quaestione obscuris magnisque difficultatibus implicatum esse: nam licet antiqui Scholastici fusius de peccato originalis scripsissent, de justificatione tamen parcius disserere: quare cum orthodoxi Scriptores, qui retro evolutis viginti annis offusas a Lutero tenebras scriptis suis discutere, plurima luce veritatem collustrassent, ab ipsis potissimum, quid in hac re statuendum, decerpi facile posse. Tum Reginaldus Polus Cardinalis Legatus addidit, hoc dogma cum Originalis peccati dogmate connectendum; ut perspecto eo, quod in primo Adamo perdidimus, agnoscamus etiam quid per secundi gratiam comparaverimus; atque adeo quo magis sit ardua ac difficilis quaestio, eo magis divinum lumen fufis ad Deum precibus, atque auxilium implorandum; propterea se hortari Patres, ut sacra oracula consulant, adversariorum etiam libros mature excutiant, bonaque a malis discer-

Admonitiones Legatorum circa justificationis dogma.

CXVI. MS. Vat. Arch. sig. n. 3232. p. 181. Ang. Massarelli. in Diar. Concil. Trident. MS. Arch. Vatic. MS. Francisc. Car. Barb. sig. n. 23. pag. 54. & aliud inf. Card. Pii Diar. Concil. Trident. apud Pallavic. to. 1. l. 8. c. 2. n. 2.

nant: non aliter enim quam venefici venena exquisitis cibis immiscent, ita Lutherum aliosque haereticos veris falsa permiscere consuevissent; nec statim temerariam sententiam non probe excusam proferendam, omnia in iis contenta falsa ac respuenda, exemplumque attulit Alberti Pighii, qui dum in peccati Originalis Articulo omnem Lutheranorum doctrinam confutaret, propius ad Pelagianorum errorem accessit.

Cum perorasset Polus Cardinalis, Paecehus subjunxit, non modo veteres Theologos quaestionem de Justificatione contractiore sermone pertractasse, sed etiam in antiquis Conciliis agitatum, definitamque non fuisse; quare in Tridentino praesenti concilio eam excutiendam divinaque ope definiendam. Consulere itaque, ut in hoc argumento servetur ordo accuratior, quam in aliis quaestionibus. Primum ut minores Theologi singulas quaestionis partes diligentissime excutiant, tum excussas inter se conferant, expensas illustratasque postea Patribus exponant, qui singulos articulos summo adhibito studio expendant; atque in luce collocatos in ordinem redigant. Pro disciplina vero Ecclesiastica constituenda, proposuit agendum de residentia; monuitque, ut illi operi praefecti omnia ad id spectantia colligerent. Conquestus etiam est idem Cardinalis plures Episcopos, quorum praesentia in concilio erat necessaria, pro tam gravi condendo decreto Tridentum nondum accessisse; alios autem ad defugiendum laborem in vicina amoena loca discedere, ac tum die confessus futuri accessuros: accurato enim examine decretorum argumenta perpendenda, divinamque opem precibus ardentissimis efflagitandam, antequam lecto decreto verbum *Placet* proferretur. Tum Cardinalis Cervinus subdidit, nemini a Legatis discedendi facultatem permissam, ac de compescenda ea licentia sumendum esse consilium. Postremo decretum est, ut in tractandis quaestionum capitibus, propositus a Legatis Ordo servaretur; sancitumque, nulli Praesulum fas esse Tridento discedere.

Ex Cardinalium Legatorum modestia dicentium quaestionem de Justificatione difficultatibus esse implicitam, arripuit occasionem impius calumniator Soavius Praesules ac Theologos Tridenti, nos insimulandi, eosque ut imperitos & bardos traduxit, qui Lutheri doctrinam non caperent. At re ipsa eam quaestionem fuisse magnis difficultatum sentibus obsitam ostendit stultissima Lutheri Lutheranorumque impietas, qui Justifica-

tio-

CXVII.

tionem in vana sua salutis fiducia, sine charitate, divinatorumque mandatorum observantia collocarunt. Cum sacra oracula contrarium omnino promulgarint. Sed spreto Serpentis hujus sibilis institutam orationem prosequamur.

CXVIII. MS. Arch. Vat. sig. n. 3232. p. 181.

XXI. itaque Junii in Congregatione generali propositum est dogma de Justificatione discutiendum, necnon circa emendationem morum, de residentia Episcoporum. Sequenti vero die in Congregatione Theologorum minorum haec capita proposita.

Dicant primo, quod sit ipsa Justificatio, quoad nomen, & quoad rem, & quid intelligatur per justificari hominem.

II. Quae sunt causae Justificationis, hoc est quid efficiat Deus, & quid requiratur ex parte hominis.

III. Quomodo intelligendum sit, justificari hominem per fidem.

IV. An, & quomodo opera faciant ad Justificationem ante, & post. Idem de Sacramentis.

V. Declaretur quid praecedat, quid comiteretur, & quid sequatur ipsam Justificationem.

VI. Quibus auctoritatibus Sacrae Scripturae, & Conciliorum, aut sanctorum Patrum, sive Traditionum Apostolicarum, ea, quae statuenda erunt, subiciantur. Habita sunt de his plures concertationes a Theologis in pluribus eorum Congregationibus, quae reliquo Mensis flexu coactae sunt.

Ibid. pag. 184. & P. 136.

XXX. Junii Congregatio generalis celebrata est, in qua Cardinalis de Monte, qui ex infirmitate convalescerat (ut referunt Acta) proposuit articulum de Justificatione divisum in tres status, sub his verbis.

De Justificatione adultorum.

Circa hunc articulum videntur posse commode considerari tres status hominum.

Primus status est, quomodo quis ex infideli sit fidelis, hoc est accedit tunc primum ad fidem: & in hoc statu examinandus est totus progressus Justificationis.

Quomodo ei merita Christi Salvatoris nostri applicentur, quid faciat Deus, quid requiratur ex parte hominis, an, & quomodo opera faciant ad hanc Justificationem, quid sit ipsa Justificatio, & quomodo intelligendum sit, hominem justificari per fidem, & si qua alia ad hanc rem pertinent.

Secundus status est, quomodo iam justificatus possit, & debeat acceptam Justificationem conservare, & in illa fideliter laborare, proficere, & quomodo renatus in spem gloriae filiorum Dei, tandem ipsam gloriam consequatur.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Tertius status est, si quis post Justificationem peccando exciderit, quomodo resurgere habeat, ut iterum justificetur, & ei merita Christi iterum applicentur, & in quo haec Justificatio a prima differat, & in quo conveniat.

Si quid in probatis conciliis a Patribus nostris declaratum est, quod ad hanc rem faciat, Sancta Synodus poterit innovare, & eo uti.

Deinde lecti fuerunt errores circa hunc articulum de Justificatione.

Qui videantur errores circa ea, quae primum statum Justificationis concernunt.

I. Natura nostra post Adae peccatum propriis viribus, etiam gratia non praevienta, potest se disponere, acquirere, & mereri gratiam apud Deum.

II. Post Adae peccatum, liberum arbitrium est res de solo titulo, immo titulus sine re.

III. Propriis viribus justificamur, & omnia peccata vitare possumus, & praecipua implere, & praeservari, & gloriam mereri absque hoc quod gratia Dei cooperante egeamus, nisi forte, ut facienda cognoscamus, vel cognita facilius aequamur.

IV. Deum quidem solum incipere Justificationis opus, & nos solos illud perficere.

V. Sola opinione de Deo, & dolore, etiam sine fide, posse hominem ad Justificationem disponi.

VI. In Justificationis negotio solum Deum omnia operari, nobis nihil cooperantibus, sed mere passive habentibus.

VII. Ante charitatem justificamur sola fide, qua credimus, vel confidimus, vel sentimus nobis dimissa peccata per justitiam Christi, nobis licet iniustis imputatam, & justitiam aliam inhaerentem non habentibus.

VIII. In peccatore justificando, dolor, vel timor non faciunt, vel disponunt ad justitiam, & omnis talis conatus, ante remissionem peccatorum & gratiam, peccatum est damnabile, nec ante remissionem posse hominem, vel eorum gratia habere.

IX. In Baptismate sola fides est, quae reddit hominem justum ipse Baptismate nihil juvante.

X. Haec justitia, vel vocationis gratia non datur nisi praedestinaris, aliis dum vocantur a Deo illis.

Errores circa ea, quae secundum statum Justificationis concernunt.

I. Justificatus potest sine Dei auxilio speciali perseverare, & vitare omnia peccata, etiam venialia.

II. Quod justificatus non potest justitiam amittere. Z 2 III.

III. Quod in iustificato adulto maneat etiam peccata actualia, licet non imputentur.

IV. Quod iustificatus non tenetur implere precepta, maxime perfectus; & quod promissio gloriæ in Evangelio sit absolute credendi, & non sub conditione servandi mandata.

V. Quod omnia opera iustificati sint peccata, & infernum mereantur.

VI. Quod opera omnia spe gloriæ, vel metu pœnæ æternæ facta sint mala.

VII. Quod opera bona sequantur iustitiam, cum tantum significant, nec iustificent, id est iustitiæ augmentum mereantur.

VIII. Quod opera iusti non mereantur vitam æternam.

IX. Quod iustificatus tenetur credere se esse in gratia, & sibi non imputari peccata, & se esse prædestinatum.

Errores circa ea, quæ tertium statum concernunt in iustificatione peccatoris fidelis lapsi.

I. Preparatio ad dolorem est superflua, & mala.

II. Confessio non est necessaria, vel in voto, & peccatum non delet, sed remissio peccati datur soli fidei, qua credit quis se esse absolutum, fidem autem, vel credulitatem, vel fiduciam intelligunt.

III. Quod nunquam in tali peccato remaneat obligatio ad satisfactionem per pœnam temporalem culpæ, & pœnæ æternæ remissionem, & per hoc nihil valere indulgentias, neque esse Purgatorium post hanc vitam, neque valere suffragia pro Defunctis.

V. Julii VI. & VII. ea capita in examen adducta fuerunt in Congregationibus generalibus.

lis diebus, scilicet vigesima sexta Julii ad concilium pervenerunt Durfe, Jacobus Ligneri, & Petrus Danes Regis Gallie Oratores, florebant ii magna nominis existimatione, & publice in Congregatione generali auditi fuerunt, sed antequam in Congregationem admitterentur, de loco in quo sessuri essent, disceptatum fuit, quia lecto in Congregatione generali die trigesima Julii Regio mandato, Cardinalis de Monte inquit. Datum est mihi mandatum, & petitum Oratorum Legatorum nomine, ut admittantur ipsi tam in Synodo, quam in Congregatione, qua de re considerare oportet nendum de admissione ipsa, sed etiam de loco ubi sedere ipsi Oratores debeant. Propterea dicant Patres super iis sententias, si tamen prius admoniti fuerint, nos eisdem verbis responsuros, & admissuros mandatum ipsum, quibus admittimus mandata

CXIX. Oratores Regis Gallie ad Concilium, & disensiones pro præcedentia.

Oratorum Cæsareæ Majestatis.

Tunc Cardinalis Giennensis. Gratia, inquit, sunt habendæ tam pio, tam maximo, & Christianissimo Regi, qui tanta pietate concilium conseruet, de cuius laudibus nemo unquam satis [ut arbitror] dicere poterit, laudo itaque responsonem, quam recensuit D. primus Præses si illi addantur verba ostendentia, quam gratissimum fuisse Synodo ipsorum Legatorum adventum: de admissione eorum tam in sessionibus, quam in congregationibus meo iudicio non esset dubitandum, & propterea censeo illos admittendos esse, cum maxime sint Viri graves admodum, & docti; de loco autem credo certe, ipsos de loco cum Cæsareis Oratoribus non decertare, & propterea laudarem, ut de eorum loco, quia hactenus nulla est controversia, nihil diceretur, sed res relinquatur omnino, donec vel controversia cesset, vel Patres melius super hoc cogitent. Ego [quod ad me attinet] de hac re nullum aliud scirem proferre, quam ut aliorum conciliorum, & Sedis Apostolicæ mos inspiceretur, & secundum illum locus assignaretur. Quis autem fuerit usus, vel mos, ego ingenue fateor me nescire. Dixerunt deinde & reliqui Patres sententias, quorum non pauci voverunt in sententiam Giennensis, alii ad Legatos rem totam rejecerunt. Non defuerunt, qui de præcedentia inter Regem Romanorum, & Regem Gallorum differerent, dicente Archiepiscopo Materano, non satis se scire quid juris esset in casu isto, verum se scire Oratores Regis Romanorum in concilio Lateranensi præcessisse Oratores Regis Gallorum, cui Armacanus; Rex inquit Romanorum, de quo in Concilio Lateranensi, fuit Maximilianus, qui tamen si coronatus non erat, Imperator tamen erat, & iura Imperii exercebat, quæ ratio in Ferdinando Rege Romanorum cessat, qui tantum futuram Imperii successionem habet. Feltrensis duos esse posse Imperatores probavit, seque intellexisse dixit, Regem Romanorum privilegia concedere, & alia plerumque jura Imperialia exercere. Cui Bituntinus, se unum Imperatorem scire dixit, non duos, nec unquam legisse Carolum, & Ferdinandum simul Imperatorem, sed Cæsarem Carolum tantum, propterea sibi mirum videri de re tam liquida aliquos hæsitare. [Et infra.] De loco [inquit Cardinalis de Monte] nos ipsi cogitabimus, & ne qua controversia eveniat; Jam enim, ut Patres norunt, fecimus decretum, ne cuique acquiratur jus, vel præjudicium generetur.

Sed Oratores Regis Gallie de istis controversiis admoniti, offensi animis, &

CXX.

Epistola Legatorum ad Card. Farnes. apud Pall. to. 1. l. 8. c. 3. n. 3.

Seditis controversiis recepti fuerunt Oratores Gal. li.

Ubi supra p. 145.

CXXI. MS. Arc. Vat. sig. n. 3195. p. 52. MS. aliud sig. num. 3232. pag. 188.

Oratio Danesii Galli Oratoris.

variis suspicionibus suffusi, declararunt primum per Episcopum Agathensem; & postea per se ipsos, quando private Legatos inviserunt, se esse discessuros, nisi inter alios Principum Oratores locum obtinerent; Legati vero, ut eorum animos compescerent, responderunt, flocci esse faciendum, quid in confesso tot variorum capitum aliquis minus prudenter locutus esset, sed ad rei substantiam respicerent, quia cum Ferdinandi Oratores in publicis Comitibus nunquam adfuissent, consequenter nemo aderat, qui se eis in hac sessionis honorificentia opponeret. Sed his Oratores non acquiescentes suspicionem moverunt Legatis, ne vellent inde discedere, & prætextu uterentur. Denique persuasione cedentes, ne res in controversiam adderetur cum concilii perturbatione, consenserunt in publicis conventibus cum Cæsareis Oratoribus sedere, cum Ferdinandi Oratores non adessent. Et ut Cæsarei Oratores ostenderent, gratum illis esse simul cum Gallicis Oratoribus affidere in Congregatione, in qua recepti fuerunt, Didacus de Mendoza, qui ob suam infirmitatem nunquam in aliis Congregationibus intererat, adesse voluit simul cum Francisco Toletano, qui in aliis Congregationibus solitus erat solus pro Imperatore præsentiam præstare. Sic lite composita Tertia Julii fuit Congregatio, in qua tres Legati Regis Gallie, videlicet Claudius Durfe, Jacobus a Lingueriis, ac Petrus Danesius, per Archiepiscopum Corcyrensem, & Episcopos Senogallensem, & Vasionensem, de mandato DD. Præsidentium introducti fuerunt, quorum Legatorum postremus Danesius, postquam omnes confederunt, & ipse sedens, foribus adhuc Congregationis aperitis, & maximo audiente populo elegantem sane, ac doctam habuit orationem. Concepta illa fuit subjectis verbis.

Christianissimo Regi, Reverendissimi S. R. E. Legati, & Cardinales, Archiepiscopi, & ceteri omnium Ordinum in hanc sanctam Synodum cooperati, & conscripti Patres, sicut præcipuus antea pro eius pietate erat dolor, ex miserrimis, & post hæc minum memoriam turbulentiſſimis Ecclesiæ temporibus susceptus, ita nunc cuiusdam lætitiæ causam attulit nova tranquillitatis oblata spes, quam sacri huius concilii nomen, expectatioque commovit. Neque enim potuit aut non sperare id futurum, quod vos auctore ipso Conciliorum Præsidente Deo agere sciret; aut quod maxime semper expeditet, non vehementer eventurum esse, lætari: nec vero convenire existimavit, cum de summa re Christiana agere-

tur, non singulare existere Christianissimi Regis studium, qui ad bene de ea merendum cum cognomine sibi hæreditario, tum plurimis Majorum exemplis invitaretur: itaque quod facturum ipse, si præsens adesset, fuisset, nempe ut vos etsi sponte currentes, tamen acrius incitaret ad Populi Christiani pacem, & concordiam reconciliandam, Sacerdotii dignitatem [prope amissam] recuperandam, veteres, nimirumque diu neglectas Ecclesiæ ruinas succiendas, ad eaque consocienda suas omnes curas, consilia, cogitationes, & opes polliceretur, id nobis Legationis huius munere imposto, suo nomine ut faceremus mandavit, cuius ego Legationis summam, priusquam vobis Patres exponam, quod quidem extrema oratione mea faciam, pauca quædam necessaria dicam cum de plurimis Regum Franciæ superiorum meritis, tum de huius ipsius, a quo allegati sumus, Francisci perpetuis in eadem officiis: non quod, aut hunc ita velle arbitror, aut illos, ut clariores fiant, egere præconio putem; neque enim, aut hic cum ita se gereret, & ut ipso, & eius Majoribus dignum erat inanem nescio quam verborum laudem expectavit, aut illorum res pro Christi Ecclesiæ gesta ita sunt obscuræ, ut illuminari, vel communiari, ut ornari, vel denique tenues, ut amplificari cuiusquam oratione debeant. Sed & hic, qui se uni Deo probatum vellet, sola recte factorum conscientia facile contentus, id demum bene agendo speravit, semper bene ut ageret, & illorum, quas dixi actiones huiusmodi certe sunt, ut nullam non orationis facultatem, nedum meam, quam sentio, quam sit modica, exuperet.

Excurrit dein Orator in veterum Regum præclara gesta pro Dei gloria, & merita amplissima, deque mutua Pontificum, Regumque Gallorum conjunctione hæc addidit.

Sanctissima, hæc necessitudo, ac conjunctio Romani Pontificis, & Francorum Regis nunquam ex eo tempore [nimirum Caroli M. & Ludovici Pii] intermissa, sed multis potius, & magnis utrinque officiis culta, cum uterque suam in alterius dignitate contineri dignitatem existimaret, integra adhuc, incolumisque permansit, ut verissimum esse videatur, quod Innocentius III. Epist. quadam ad Galliarum Episcopos missa testatus est, Francorum Regum exaltationem (ipsius enim verba, quo magis agnoscantur, ponam) sublimationem Apostolicæ sedis esse, viderique id Regnum præcipua quadam gratia a Deo benedictum, cuius & Rex, & Populus sinceram semper fidem retinuisent, & singulare quoddam, eximiumque studium in Ecclesiis, præ-

præcipue in Romanam præstitissent.

Demum ad Franciscum I. delapsus est Orator, eumque commendavit, quod spreto politis commodis Regnum ab hærese recentium infectione vindicasset.

Quid hoc (inquit) commemorare perperuas eius excubias, & custodias sanctissime nostræ Religionis? quæ cum per hoste sem, & viginti annos ita iactaretur in hac, quam omnes meminimus, partimque etiam sentimus, contrariarum opinionum quasi ventorum tempestate, vix ut statui posset, quid quisque sequeretur, id egit, quod pro sua, & Majorum suorum perpetua consuetudine sapientissimo potuit, quod enim acceperat, & ipsorum exemplo Apostolorum traditum, & a Catholicis Principibus semper observatum, ut de iis, quæ de fide vocarentur in questionem nihil a quoquam privata autoritate constitueretur, sed Ecclesiæ potius iudicium, cui omnes stare oporteret, expectaretur, ita sane fecit, diligentissime in omnes partes cavuit, ne quid omnino in communi Ecclesiæ usu novaretur, cum interea non desissent, qui multa cum in doctrina Populi Christiani, tum in moribus, vitæque institutis mutanda esse censerent, idque adeo tentare auderent, ut inquirerent eos, qui in dies nova perferrent. Sed ipse omnes has causas vestris Patres iudicis reservavit, quamobrem, quo facilius id assequeretur [quamvis sumptu ingenio ad clementiam, ac lenitatem prior esset, & etiam vel a singulorum hominum, quoad publicam salutem pateretur, pœnis abhorreret] coactus est interdum in tanta multitudine peccantium, & omnia miscere, ac perturbare, nisi occurreretur paratorum, contra naturam suam esse severior, ut graviora in illos edicta proponeret, si qui auderent privata temeritate Ecclesiæ statum convellere, & ita perfecit cum sua providentia, tum iudicium suorum incredibili in exequendis mandatis studio, & vigilantia, ut in tanta repente coorta tempestate, in qua difficillimum videbatur cursum tenere, facillime eo quo intenderat perveniret, cum tamen multas servissima hæc procella Civitates, immo vero [proh Dei immortalis fidem !] Nationes, gentesque rotas vel everterit, vel gravissime certe afflixerit: pacatam dat vobis Patres amplissimam, nobilissimamque Provinciam, nihil in ea novum, nihil alienum, nihil non ex veteri more, ac disciplina publice introductum reperieris: omnia in illa vetera, doctrina, ritus, cæremonia, mores, iustitia constant. Vos nunc de omnibus ea statuite, quæ vera, quæ e Republica esse, quæ ad summam populi Christiani concordiam, & ad Dei gloriam pervinere

vobis videbuntur, ne quod adhuc magno priorum omnium animi dolore accidit, ultra eveniat, ut impuri Turcæ, nefarii Judæi, & utrisque impiorum non homines, sed in hominum figura belluæ, novi quidam horum temporum Epicurei, qui omnem ex hominum animis tollere humanitatem, & Religionem convellere de Mundo conantur, suo illo incesto ore sanctissime nostræ pietati convitium faciunt, & quod imperitis iure agere videantur, crebro illud nobis exprobrant, Ubi est Deus eorum? Porro autem cum animadverteret Christianissimus Rex, quantam semper vim habuisset ad res continendas, esse unum in Ecclesiâ Romana Episcopum, utpote Petri successorem, reliquorumque auctoritate, & dignitate Principem, ad quem ceteri ut ad caput referrentur, qua maxime re nostra hæc in terris militans Ecclesiâ, illius in Cælo triumphantis effigies quedam agnosceretur, non minore cura, ac studio providit, ne qua inde secessio defectiove ullam ob causam accideret: in quo, vel clarissima Regia virtus, & constantia enituit. Sæpius enim omni ratione tentatus, & multis invitatus, nec his vulgariis commodis, ut aliquid auderet aliquando, nec editum ab altero exemplum dubitaret sequi, persistit in sententia, ut quorundam propterea finitimum amicitiam desideravit, eaque re parum sit suorum quieti, & otio consulere visus, sed maluit maximo, & excellenti animi robore, ac pietate præditus iustum bellum, quam inhonestam pacem.

Post autem, ut certior primum est factus conventum Christiani nominis universi hanc in Urbem indictum esse a Paulo III. Pontifice Maximo, in quo de tantis Ecclesiæ incendiis communi tandem consilio vestigandis ageretur, jamque eo aliquot parvo numero, sed & sapientia, & sanctitate præstantissimos Patres præmissos, qui ea, quæ Concilio necessaria viderentur, ante providerent, compararent, administrarent; sibi non defuit, quin eodem delectos e suis Episcopos mitteret communium participes curarum, & socios futuros: denique aliquo satis magno temporis spatio interjecto, & rem serio agi, & confessionibus duabus, tribusve, aliquot jam autoritate vestra per scriptas esse leges allatum est, qui illuc usque omnia fecisset, quæ Principem & re, & nomine Christianissimum decerent, minime iudicavit convenire, suum in re tam necessaria, tamque & a se, & ab omnibus bonis semper exoptata officium non præstare. Itaque qui multo libentius [si Regni negotia id pati potuissent] fecisset, ut hic adesset, ubi tot sanctissimos Dei Sa-

cer-

cerdotes Divino, ut credi par est, spiritu afflatus maximis de rebus consistentes videret, quorum in vultu, gestu, oratione acquiesceret, sed quod proximum erat, Legatos, Procuratoresque suos, & voluntatis interpretes nos misit, cum his mandatis, quæ ego nunc universim tantum, summamque exponam.

CXXII. Hæc est mandatorum Christianissimi Regis summa: est minime dubitat, quin vos, omnia, de quibus convenistis, quæque ab hoc sanctissimo Concilio expectantur, summo sitis per vos studio acturi, a vobis tamen pro sua pietate in Deum, observantia in hunc ordinem, & in populum Christianum universum charitate petit. Primum, ut pacis, concordieque causa, ac ne amplius non solum imperita, imbecilleque multitudine, sed quorundam etiam robustorum [licet levium] mentes fluctuent, & in diversa, ac contraria ferantur, quæ res Ecclesiæ statum perturbet, & tanquam unitatem abruptat. De doctrinis ea semel constitutis, publicæque proponatis, quæ omnes ubique Christi fidem professi sequantur, teneant, credant; nec enim fieri potest, ut alia ex re ulla major existat animorum disjunctio, veique publicæ perturbatio, quam ex sententiarum, quæ de Religione habeantur, dissidio, ut non libentissime omnes assentiantur iis, quæ vos auctore Deo, qui huic loco præsidet, sanctissimo Dei Spiritu comprobaveritis. Deinde cum omnia Ecclesiæ mala, & incommoda ex eo fonte profluisse multis videantur, quod omnium pene temporum sanctitate, & innocentia plurimum destiterint, ut vix tenuis eius vestigium iam appareat; ideo vos rogat, & obtestatur, ut vitæ, morumque in Ecclesiasticis personis disciplinam acerrima sacrorum Canonum norma dirigatis: ita enim fiet, ut hic ordo, qui præluere ceteris & ad doctrinam, & ad vitæ exempla deberet, nunc autem maximo Reipublicæ malo, ob plurimas quorundam labe, & maculas vulgo est despectissimus, longo intervallo pristinum suum splendorem, dignitatemque obrineat; ex quo illud non consequetur, ut cum tanta iam esse coeperit in ordine autoritas, quanta esse in moderatioribus, magistrisque vitæ deberet, latius se fundat utilitas, ut que in præclarum Dei populum, id est eos, quos propterea Majores nostri Clericos appellarunt, privatim sanxeritis, eadem valeant in omnes, nullusque iam in toto corpore Ecclesiæ, nunc usque, nulla labe, nulla ruga, quæ quidem Sponsum queat gravius offendere, relinquatur. Acite ergo, excitamini per immortalem Deum aliquando

Patres, & in causam tantam, tam gravem, tam necessariam votis pectoribus, animisque incumbite. De doctrinis, de moribus ea statuite, ac decernite, quæ sapientissimus ille huius moderator concilii Spiritus vobis suggererit, quibusque populus omnis Christianus, ac Christianissimus, quasi certissimis ab ipso Deo editis miraculis libens pareat: ea certe, ut in Gallis, totoque Francorum Imperio observentur, Christianissimus Rex pro sua pietate curabit. Has sibi ille partes deposcit, vestrorumque ille decretorum curam, patrocinium, propugnationem profertur. In eam omnes Regia potestatis nervos intendet, gladii etiam, quem a Deo porrectum ad malorum, ut sanctissimus ait Apostolus, vindictam, bonorum vero laudem gestat, vim, aciemque, si ita opus sit, experietur. Denique cum tanta esse constet Francorum Regum in Ecclesiâ, & præcipue Romanam merita, quibus Majores vestri, Summi que Pontifices, quæ amplissima habuerunt præmia, semper tribuerint, a vobis hoc postulat, quod est profecto æquissimum, ea sibi ut præmia conservetis, neque quidquam omnino imminui, aut mutari patiamini eorum, quorum in possessione cum ille ipse, cuius aetæ meminimus, Ludovicus Pius Caroli Magni filius, tum alii deinceps Francorum Reges sine ulla dubitatione, aut controversia, fuerint. Postremo, ut omnibus Gallicarum Ecclesiis, quarum ipse tutelam a Majoribus relictam, & commendatam habet, sua omnia jura, privilegia, immunitates confirmetis. Hæc si feceritis, erit cur & gratias vobis quam maximas universi ex Gallia agamus, nec vos ita aut sensitisse, aut fecisse unquam poeniteat.

Suprascripta Oratione absoluta Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte primus ipsius sacri concilii Præfidentis, & Legatus respondit, consensu, & approbatione totius Synodi sub infra scripta forma.

Sacrosancta Synodus, Regis Legati ornatissimi, magnam cepit ex adventu Dominationum vestrarum voluptatem, atque lætitiâ libentissime etiam audivit ea, quæ de summa Gallicæ Regum in Romanos Pontifices, Concilia, & catholicam Ecclesiâ pietate, & laboribus pro fide Christi tuenda, & amplificanda, suscepris, comperta quamvis omnibus, & explicata, Dominationes vestrae luculenta Oratione recitarunt. Sciunt omnes ii sanctissimi Patres, Christianissimum Regem Franciscum ab eius majoribus nequaquam esse degenerem, fixumque in animo Divinum illud eloquium habere: Per me Reges regnant, per me Principes imperant, & Potentes decer-

Ext. etiam in ms. Arch. Var. fig. num. 3195. p. 35. & p. 60. Et ms. fig. n. 3232. p. 197.

CXXIII. MS. Arch. Vat. tom. 3232. p. 201.

cernunt iustitiam. Itaque Dominationes vestras, quas præstanti virtute præditas esse non ignorant, lævis amplectuntur, atque recipiunt animis, Regum mandatum in hoc loco lectum, & recitatum, quantum de iure debent, admittunt. Ut autem pax, & concordia, sanæque & vera in Ecclesia doctrina statuantur, omniaque Religionis dissidia tollantur, moresque depravati emendantur, pro se quisque, sicut decet Dei ministros, & Apostolorum successores, atque huius calamitosi temporis necessitas exigit, conciliorum duce, authore & gubernatore Spiritu Sancto inspirante, maxime nitetur. Quod vero Rex ipse patrocinium, & custodiam eorum, quæ sacrosancta Synodus decernenda censuerit, se in ditionis suæ locis habiturum pollicetur, Majestati ipsius Synodus universa, quas potest gratias agit. Cuius sane ingentium in Christianam Rempublicam meritorum, privilegiorumque Galliarum Ecclesiis concessorum, quantum publica utilitas feret, rationem habebit, ita ut Rex ipse Christianissimus sacrosancti concilii propensam in se voluntatem, ac studium agnoscere facillime possit, nec ei ullo unquam tempore causa futura sit, ut suæ eum pietatis poeniteat.

Deinde idem Reverendissimus, & Illustrius Dominus Cardinalis de Monte post lectas, & recitatas ad invocandum Spiritus Sancti numen preces consuetas, rogavit Patres, ut prosequerentur examinationem articuli de Justificatione: super quo dixit sententiam suam R. D. Episcopus Fanensis. Postea dimissa fuit Congregatio.

CXXIV.

Nonis Julii X. XI. XII. & XIV. excutiendis acerrime articulis de justificatione data est opera, dictæque a pluribus Patribus sententiæ; Episcopus vero Cavenensis in Congregatione generali decima septima Julii habita cum in dicenda sententia nonnulla verba cum veritati Catholicæ fidei parum consona protulisset, ab Episcopo Chironensi correptus est: qua correptione ita excanduit, ut dimissa concione antequam Legati ex aula exiissent in Episcopum Chironensem petulantissime insiliens aliquos barbæ pilos evulserit; ad quem dein coacta alia Congregatione, ad eum castigandum, anathema contraxisse pronuntiatus, & carceri in Monasterio S. Bernardini additus; licet ipse sedata ira veniam flagitii deposceret, atque etiam Chironensis Episcopus lævis flexis genibus flagitaret, ut illi parceretur. De re tota certiore facto Pontifice, iustus est pelli e concilio, exilioque Tridentinæ Urbis multatus: demum anathemate solutus a Lega-

tis, cum reatum desisteret, in suam Diocesim amandatus est.

XXVIII. Julii actum est in Congregatione generali a Cardinali a Monte depromulgando decreto de Justificatione, verum consulti Patres sessionem prorogandam censuerunt, de quo alia Acta hæc addunt.

Prorogatio Sessionis VI. Concilii Tridentini sub Paulo III. Pont. Max.

Gerente bellum Invictissimo Cavolo V. Imperatore adversus Ecclesiæ hostes Lutheranos, eorum Ducibus Joanne Frideric Saxone Electore, & Philippo Langravio Hassiæ, qui contra ipsum Cæsarem rebelaverant, & primi arma ceperant, ingentemque exercitum paraverant, ac propterea cum jam omnia in Germania armis arderent, & dissensionibus, & tumultibus scaterent. Cæsari Summo Pontifici Paulo III. [uti Fidei Catholicæ, & Christianæ doctrinæ propugnatori] suppliciter ferente: Novatoribus rebellibus nonnullis aliis ipsius Germaniæ Principibus, & ex liberis Civitatibus quamplurimis faventibus, milites, pecuniam, tormenta bellica, commatibusque submittentibus: Respublica Christiana in maximum discrimen adduci, sed in primis sacrum Concilium, omni spe ejus, quam intenderat restituentem Ecclesiæ unitatis destitutum videbatur. Quare Patres in tanta temporum perturbatione, non solum ab inceptis verum tractandarum discussionibus aliquantulum remorari coacti sunt, sed quod consilium capiendum foret ignorabant. Adveniente itaque die XXIX. Mensis Julii MDXLVI. quæ pro Sessione VII. celebranda fuerat constituta, cum neque decreta super re tam ardua, nempe de Justificatione, tam præcipiti, ac turbato tempore præparari, neque Patres ad ea publicanda quieto, ac pacato animo esse possent [cum multo longius tempus, major alia perquisitio, alia discussio, alia denique animorum quies ad ea decreta conficienda, atque decernenda requireretur] necessario Sessio ipsa proroganda erat. Cumque Patres certi esse non possent, quo tempore, quæ die decreta ipsa ita absoluta essent, ut publicari possent, consentaneum, & opportunum visum est, ut dies incertus relinqueretur, ne iterum ad prorogationem faciendam, non absque indignitate devenire necessum esset. Habita igitur in ipsa die XXIX. Julii Congregatione generali, Sessio ipsa, quæ dicta die iuxta decretum in V. Sessione publicaturum celebranda erat, prorogatur ad beneplacitum ipsius Sanctæ Synodi.

Adjecta sunt Præsulorum, qui Congregationi interfuere nomina.

XXX. Julii Congregatio generalis habita

CXXV.

MS. Arch. Vat. sig. num. 323. pag. 207. Acta Congreg. Concil. Trid. MS. Francisci Car. Barberini sig. n. 1799. p. 154.

CXXVI.

bita est, in qua Cardinalis de Monte, Vidi, inquit, vota Patrum, quæ quoniam mihi, & Collegæ meo equalia videntur, propterea censuimus accelerandum esse, ut extrema manus huic decreto de Justificatione imponatur, & deinde dies Sessionis præfiniretur.

At Giennensis: Nonnulli (inquit) Patres retulerunt mihi numerasse vota Patrum, & invenisse, minorem partem sentire, ut dies certus præfiniretur. Quamobrem sententiæ majoris partis, non vestra ordinationi standum est. Cui Cardinalis de Monte: Fateor ego numerum eorum, qui diem certam statuerunt visum in uno, aut altero excedere, sed non sententiam afferendam sententiæ. Mihi, inquit Giennensis, ex hoc irrogatur injuria, quoniam ex hoc censetur esse meam sententiam debiliorem, quam alterius, quamobrem afferantur sententiæ Patrum per Secretarium collectæ, & secundum majorem partem decernatur. Tum ex responsione Cardinalis de Monte, qui suam in Concilio præfidentiam, & Pontificis intentionem plurimum extollebat, Tridentinus paululum excitatus, ut magis blande, pie, ac Christiane cum ipsis ageret, Cardinalem de Monte admonuit. Hic vero intrepido animo, a quocumque etiam minimo privatim se corrigi & moneri paratum esse, in publicis autem Synodi conventibus iuxta delegatam sibi a Pontifice auctoritatem, nemini tamquam Magistro sese numquam subiecturum professus est. De hac dicendi libertate excusari merito potest Cardinalis Præses, quia Tridentinus semel & iterum ei dixerat, ne verbum proferret, cuius deinde poeniteret, quod sane dictum minantis potius, ac imperantis, non Prælati in Synodo tantum libere loquentis speciem præferbat, tum subdidit constanti animo: sciat ipse, nullas esse Tridentini etiam irati minas apud Cardinalem de Monte, cui vis quidem inferri potest, ut timeat autem non fat fieri potest, maxime ubi id officium exigit suum.

CXXVII.

Multis interjectis additur in actis: Secretarius legit vota Patrum dicta in hæsterna Congregatione super certitudine, vel incertitudine diei Sessionis, inventique fuerunt viginti septem, qui diem incertam probarent, viginti novem, qui certam. Decernatur erat, inquit Giennensis, secundum vota majoris partis, Cur Cardinalis de Monte. Plura in hac materia concurrunt, quæ consideratione indigent; primum, quod sumus in rebus, quæ ad ordinem rerum conciliarium pertineant, quarum directio, & moderatio ad nos solos Præsidentes spectat.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Etat, quorum est dirigere gesta concilii; alioquin nihil differt, præsideat quisque, an subsit, si ubique omnium par est auctoritas; deinde cum in rebus magna est controversia, parvaque est in numero Patrum differentia, Legatorum Sedis Apostolicæ sententia ita ponderanda est, ut cuicumque parti adhaeserit, stetur. Tertio considerandum est, quoniam non est major numerus eorum, qui diem certam volunt si recte sententiæ perpendantur, quoniam plures dixerunt diem certam, dummodo intra octo dies, alii dummodo intra quindecim, alii dummodo intra tres menses, alii intra sex, quæ sententiæ cum conditionales sint, nihil ponunt in esse, nihilque jurant partem illam, nisi prius statuantur dies ab ipsis nominata, quamobrem si hæ conditionales sententiæ submoveantur, remanebunt multo plures, qui diem incertam statuant, quam certam, &c.

Dimissa Congregatione, statim Giennensis conversus ad Cardinalem de Monte, petiit ab eo, ut vellet in bonam partem trahere verba, quæ ab eo dicta fuere, eique parcere, si in aliquo illum offendisset. Cui cum annuisset Cardinalis de Monte, Tridentinus similiter fecit: verum cum Cardinalis de Monte capite parum inclinato ei annuisset, indignatus Cardinalis Tridentinus, quod non & verbis ei responderetur dixit: Capiatis mea verba ut vultis, quoniam mea nihil refert, quomodo accipiatis, sum enim ego nobilis. Si nobilis es (inquit Cardinalis de Monte) ego ignobilis non sum, sed ibi ad locum, ubi nobilis mihi imperare non possit.

Nimum efferi se sinit Cardinalis Tridentinus inani nobilitatis generis jactantia, quam nobilitatem D. Gregorius Nazianzenus luteam vocat. Cum vero Tridentinus & Giennensis, atque alii Cæsareæ Majestati obnoxii Præsules urgere, vel etiam cogere velle viderentur Legatos Apostolicos, ut potius Cæsareas, quam Pontificias voluntates sequerentur, a Legatis de transferendo Concilio in Italiæ Urbem non obnoxiam Cæsari cum Pontifice agi ceptum est, ex quo diffidiorum fonte proximo anno Tridentinum Concilium dissolutum visuri sumus. Cardinalis Cervinus Tridento tunc absens erat, ut Cardinali Farnesio Legato a Latere cum Pontificio exercitu in Germaniam proficiscenti assisteret, & Rovereti Oppidi Tridento proximi infirmitate detentus: itaque cum altercationes inter Collegas suos in Synodo recenter obortas percepisset, maximo affectus dolore, Cardinali Tridentino insinuare studuit, ut ipsemet Imperatori necessitatem concilii

A a

alio

alio transferendi significaret, e jusque consensum impetrare conaretur, & ita honori suo consulere: alias totam in ipsum culpam Patrum Tridento discedentium refundendam. Scripsit quoque ad Bernardinum Maffeuum, qui Pontifici a Secretis erat, ut Paulum de his omnibus certiore redderet: hanc præter cæteras, quas sua Sanctitas novit, occasionem minime amittendam; justissimas esse causas, & ab omnibus etiam approbandas, quæ hinc cogunt discedere, non ut concilium suspendatur, sed ut in locum cunctis Nationibus tutum transferatur; nullo modo sperandum ad dogmatum, ac præcipue ad Justificationis decisionem posse perveniri, Germanis Patribus Cæsaris voluntati nimum faventibus. Prosequitur idem Cervinus in epistola referre, quod ipse Tridentum quamprimum reverfus, ut turbatis rebus finem imponeret; cum Fanensi Episcopo egisse, ut Cardinalem Tridentinum ad impetrandum ejus opera ab Imperatore alio concilium transferendi consensum adhortaretur; ne ipsi causa hujusmodi recessus adscriberetur; etenim injuria, qua Legatum, & concilii Præsidem affecerat, nota omnibus, coram Oratoribus Gallis, & tota Synodo illata erat. Subiicit mox Episcopum Fanensem Cardinali Tridentino hæc omnia renunciassè, qui non modo de prudenti dato consilio sibi gratias retulerit, verum etiam ipsum Fanensem cum Nicolao fratre suo mittere decreverit ad Imperatorem, quod jam operi mandaverat. Interim Suam Beatitudinem decernere posse, quomodo se gerere debeat in eorum eventu, & locum designare ad concilii prosecutionem. Lucam tamen ipse summo opere approbabat. Verum Pontificis mens ante has turbas in translationem valde propendebat; quare Legatis facultatem per Breve concessit concilium alio transferendi, quotiescumque major Patrum numerus assentiretur; quorum etiam arbitrio locum relinquebat, Ferrariam tamen, Senam, & Lucam sibi præcipue placere significavit. Certior factus Imperator de hac concilii transferendi tractatione, antequam Fanensis ad eum perveniret ira excauduit, adeo ut cum Legatis asperere de hac re exostulare suo Oratori præceperit, & præcipue cum Cardinale Cervino, qui hujus rei author credebatur. De quo sic acta Conciliaria tradunt.

Diar. Concil. Trid. m. Archiv. Vat. pag. 163.

XII. Augusti Illustrissimus D. Didacus a Mendoza venit ad Reverendissimos Legatos, docuitque de mente Imperatoris, qui non vult, ut concilium ex Tridento

transferatur. In maximo periculo sunt res Christianitatis: undique profecto ingentia mala imminet: ex una enim Imperator non solum dicit, quod non vult, quod concilium ex Tridento discedat, sed etiam minatur, si aliquis loquatur de translatione, & præsertim minatur est Reverendissimo Cardinali S. Crucis, cui impingunt, quod cupiat, & agat, ut Concilium hinc transferatur, contra quem Cardinalem adeo prorupit in injurias, & jurgia, & minas Imperator, ut nunquam contra aliquem talia dixerit. Ex altera vero, ob imminetia bella locus iste tutus non est, & undique Lutheranis circumvallatus & rusticis, qui etiam contra proprium Episcopum non semel machinati, & grassati sunt, ne dicam de rerum omnium in hac Civitate penuria, sterilitate, & loci angustia. Deus igitur faxit, ut quod Reipublicæ Christiana expedit, & Dei gloriam concernit, fiat.

Indigna Cæsarei Oratoris exambientis Ecclesiasticum imperium subicere, Cæsareo insolentia asperavit magis Legatorum animos, ut Pontificem urgerent ad Concilium Tridento transferendum in Italiam; ut eorum literæ ad Cardinalem Camerarium ostendunt. Nos expedire judicamus firma fronte, & animo constanti translationem Concilii executioni mandandam esse, cum certum sit Tridenti non diu posse permanere: ideoque si hic repugnante natura retinere quis velit, dissolurio necessario, & alia absurda sequentur, & si sua Sanctitas istis comminanti-bus vili animo cedat, Episcopus non est, qui in futurum nec verbum pro nobis locuturus sit, nec Imperatori & suis Ministris oppositurus. At dein Legatorum animi sedati sunt ob Cæsaris modestiam observantiamque erga Legatos: nam cum ad Imperatorem pervenisset Cardinalis Farnesius, questusque esset de injuriis, verbisque minacibus ab Oratore profusis contra Cardinalem Cervinum, negavit Imperator dedisse Oratori ea imperia: tum addidit, si ex Pontificis voluntate translatio Concilii fieret, eum invidiam ac reatum omnium malorum, quæ inde emergerent, suscepturum, suamque conscientiam oneraturum: si vero Præsules Imperii sui, ac Regnorum translationi causam præberent, se in eos animadversurum. Posuere igitur iras Legati, silentioque translatione pressa, ad damnandas Lutheranorum, aliorumque impiorum hæreses flagrantissima studia convertunt, ut acta manuscripta denotant.

XIII. Augusti in Congregatione generali Cardinalis de Monte (iniquum acta) admonuit Patres, ut bono essent animo, nihil-

Imperatoris minæ contra tractantes de translatione.

CXXVIII.

CXXIX. MS. Arc. Vat. sig. n. 3232. p. 208. 1586.

hilque timerent [nam multi ob hos tumultus bellicos ex Tridento discedere decreverant] neque ex Concilio recederent, sed permanere vellet una cum ipsis Reverendissimis, & Illustrissimis Dominis Presidentibus, quibus salus, & securitas cuiuslibet ex Patribus ita erat cordi, & curæ, atque propria: deinde proposuit examinandum decretum de Justificatione a Dominis Deputatis confectum. De quo iterum Patres XVII. Augusti sententias dixere, decreveruntque, ut Pontificiæ Indulgentiæ propositæ oraturis pro felici successu expeditionis Cæsareæ contra Lutheranos promulgarentur: ac XIX. Augusti solemniter supplicatio instructo agmine Religioso a Patribus Tridentinis celebrata est.

MS. Arc. Vat. sig. n. 3232. p. 213. In Diario Concil. Trid. auctore Ang. Massarelle, m. Arch. Vat. XXVIII. Augusti in Congregatione generali Præsides Legati consulere Patres, an decidenda quæstio de certitudine gratiæ, quæ etiam inter Catholicos vertitur, an vero solummodo damnanda sit assertio Lutheranorum. Placuit majori parti damnandam tantum esse assertionem Hæreticorum, qui dicunt iustificatum teneri ex fide ad credendum, se esse in gratia Dei, quod nisi certo credat, non esse iustificatum.

MS. Car. Barb. sig. n. 23. p. 63. & aliud m. Card. Pii. XXIII. Septembris in generali Congregatione Decreti nova formula proposita, excussaque, necnon die XXVII. Septembris, ac XXIX., & I. Octobris, ac II. & V. & VI. quo die errores Lutheranorum circa justificationem collecti, atque in medium adducti fuere, ut gravissimo examine discuterentur.

MS. Arc. Vat. sig. n. 3249. p. 109. CXXX. Errores Lutheranorum circa Articulum de Justificatione collecti a R. D. Episcopo Minoricensi, & lecti in Congregatione 6. Octobris 1546.

Baptismo non tolli peccatum, sed solam imputationem. Solam fidem sufficere ad salutem. Opera nullo modo iustificare. Evangelium pugnare cum Lege. Deum præcepisse impossibilia. Iustum in omni bono opere peccare, etiam dum orat. Omne opus optime factum esse peccatum, & mortale quidem, nisi Dei misericordia fiat veniale, licet alibi inter veniale, & mortale non faciat differentiam: sed dicunt. Theologi, qui differentiam inter mortale, & veniale docent, ad insaniam perditissime nituntur torquere conscientias hominum. Homo Christianus continuo per Christum liberatus est a Lege Dei. Decem præcepta non pertinent ad Christianos, sed ad solos Judæos.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Nihil est præceptum a Deo in Evangelio.

Opera Deus nihil curat, nec eis indiget. Opera nihil omnino ad salutem, aut ad justitiam valent.

Sola fides Christi necessaria est, qua iusti simus: cætera autem liberrima sunt, neque præcepta, neque prohibita.

Nulla peccata possunt homines damnare, etiamsi velit, nisi sola incredulitas.

Nulla est justitia nisi fides. Opera quæcumque ante charitatem facta, sunt peccata, & damnabilia, & indisponnentia ad gratiam.

Opera nihil sunt, aut sunt etiam æqualia, quantum ad meritum attinet.

Omnia debet operari homo pro aliis, & non pro se, quia solum aliis vivit, non sibi.

Sola ultima duo decalogi præcepta a nullo quocumque Sancto aliquo modo implentur, cætera alia implentur, sed in his manent rei, & peccatores.

Præcepta duo ultima decalogi non habent rationem peccati, & ideo non sunt constitenda.

Omne præceptum Dei magis est positum, ut ostendat præteritum, & præsens peccatum, quam ut futurum prohibeat.

Bona opera non salvant nos, mala non damnant.

Tam peccata, quam bona opera damnant, sola gratia salvat.

Nulla res tam bona, nulla tam mala, quæ non in bonum mihi convertantur, si credidero.

Doctrina operum necessario sit doctrina Dæmoniorum.

Caveamus a peccato, sed multo magis ab operibus bonis, quanto sceleratior es, tanto citius Deus gratiam infundit.

Christus non est Legislator.

VIII. die Octobris in generali Congregatione Hieronymus Seripandus Augustinianorum summus Magister, postea Cardinalis, sententiam dixit his conceptam verbis.

Statum quæstionis hunc esse ajunt, utrum nos, qui iustificati sumus apud Divinum Tribunal, judicandi simus ex una tantum justitia operum nostrorum prodeuntium ex charitate, quæ in nobis est; an duplici justitia, nostra scilicet prædicta, & justitia Christi supplente imperfectiorem justitiæ nostræ?

Dicunt respondendum esse in hac re non speculative, sed practice. Statuatur scilicet peccator ante Tribunal Dei, & interrogetur, an velit judicari sua justitia tantum, & in ea fide? an & justitia Christi ejus imperfectiorem suppleat? cum

CXXXI.

Augustinus dicat, *Vae homini vita quantumcumque laudabilis, si remota misericordia discutiatur, quod & Bernardus sentire videtur.*

Secundo, *Justitia Christi nostra dicitur, non quod nos informet, sed quod per Sacramenta nobis communicetur, ut nostram suppleat imperfectionem; quemadmodum, quae pro defunctis agimus, defunctorum dici possunt, quoniam nostrae charitatis vi illis profunt, & quod illis deest, supplemus.*

Hac assertionem statuitur satisfactio, quia si nulla esset, quomodo ejus imperfectio posset suppleri per satisfactionem Christi?

Item, statuitur Purgatorium, quia non agimus, inquit, de animae glorificatione, sed de iudicio, Anima enim Purgatorii certae sunt de sua salute, & si diceretur, nostra imperfectio suppletur iustitia Christi, quid amplius purgatione egemus? Respondent, quod suppletur non usque ad glorificationem, sed ad iudicium, an scilicet digni iudicemur purgari in Purgatorio? Et infra.

Ajunt nonnulli, *Justitia fidei dicitur, quia fides prima datur &c. Quanto verius Augustinus, quem doctus sequitur Theologorum Schola, qui iustitiam fidei comparatione ad actum credendi, atque ad actum iustificandi, non ad ordinem accipiendi definitur dicens, Justitia ex fide est, qua credimus iustificari, hoc est, iustos fieri gratia Dei per Jesum Christum, vel quia credimus iustitiam nobis divinitus dari, non nostris viribus in nobis fieri, cui iustitiam ex Lege opposuit, & ejus esse definitur, qui arbitrii sui viribus Legem impleturum esse confidit, nec fide recurrit ad spiritum vivificantem, ne reum factum litera occidat &c.*

Plura alia addidit, quae eo spectabant, ut admoneret Patres, ut quam oculatissimi esse vellent, ne dum Lutherum, & caeteros sequaces damnare cupiant, etiam nostros Catholicos damnent, inter quos Contarenus, & Aegidius Cardinales sibi hoc decreto damnari videbantur, & cum ipsis Albertus Pighius, & alii plures.

Neque [inquit] timendum est, per huiusmodi opinionem, satisfactioni, & bonis operibus detrabi, quoniam si recte inspiciamus ipsas maximopere confirmat. Nisi enim aliquid essent coram Tribunali Dei, asserenda non essent, & gratia, quam per Christum meruimus, non posset uti, quae non est incrementum dare, quemadmodum Augustinus dixit iis, qui propterea quod viderent ipsum magnificientem gratiam, dicebant, ipsum negare liberum arbitrium. [At ille inquit] Dum majorem gratiam facio, tunc maxime liberum arbitrium ma-

gni facio, quod nisi adesset per gratiam augeri nequiret. Neque rursus timendum est, per hanc ipsam opinionem Purgatorium negari, aut infringi, nam si ita est, ego omnium primus damnare illam cupio, sed quaeso advertatis, quoniam non dicitur, quod statim ac quis se praesentat Tribunali Dei, offerens nedum merita propria, sed & Christi, plene iustificatum, ut statim ad gloriam assumatur, sed ita dicimus, etiam hominem iustificari, ut dignus habeatur, qui in Purgatorium mittitur pro satisfactione poenarum temporalium: nam certum est, omnes, qui in Purgatorio sunt, iustificatos esse ex eo, quod certi sunt de gloria Coelesti, sibi aliquando debita post lustrationem poenarum temporalium.

Addit se haec Patribus dixisse, non ut ita sentiret, sed ut totam rem ob oculos sanctae Synodi iudicandam proponeret, in hoc se saltem Patros satisfecisse dicens, ne scilicet tot Patres inauditi per Synodum damnarent.

XI. Octobris coacta Congregatione generali Cardinalis de Monte ita Patres affatus est: *Inter alia, quae in ipso Decreto de Justificatione consideranda occurrunt, praecipui sunt illi duo articuli de Justitia imputativa, & certitudine gratiae: videri sibi ante omnia hos duos articulos bene examinandos, cum a Patribus, tum etiam a Theologis minoribus, ut inde magis veritas elucescat, & imponatur finis controversiis, & contentationibus, quae super eisdem articulis passim non solum inter Haereticos, sed etiam Catholicos versantur, quod cum ab omnibus laudatum fuisset, decretum fuit habendam Congregationem Theologorum minorum.*

XII. Octobris in Congregatione generali Reformationem (inquit Cardinalis de monte) nemo quam nos magis inquam concupivit, scimusque etiam S. D. N. non minus cordi esse, quam nobis, & unicuique vestrum: & in primis hanc, quam nonnulli notaverunt, avaritiam extirpare, quantum possumus, nobis in animo est, qua in re non parum faciemus, si Veterum statuta observaverimus, nempe ut omnium Ecclesiasticorum proventuum quatuor partes faciamus, quarum una pauperibus Christi detur, altera Clero, tertia fabricae Ecclesiae impendatur, reliquam vero dumtaxat nostris necessitatibus reservatam esse sciamus. Quod ad ambitionem attinet, & id reservandum erit, sed haec pars non minus saeculares Principes, quam Ecclesiasticos tangit, quoniam & Imperator, & Gallorum Rex in Ecclesiis, in quibus eligendi jus habent coercendi erunt.

CXXXIII.
MS. Var.
fig. num.
3232. p.
216.

Acta
Congr.
Concil.
Trid. MS.
Francisci
Cardin.
Barberini
fig. num.
1799. p.
168.

De

CXXXII.
Acta Congr.
Greg. Conc.
Trid. ms.
Franc.
Car. Barber.
fig. n.
1799. p.
165.

De titulo vero Decreti, videlicet illa verba Universalem Ecclesiam representans addenda ne sint in praefatione ipsius decreti, statueram, me nihil velle dicere, sed in eorum gratiam, qui tunc non interfuerunt, cum haec controversia a quibusdam suscitaretur, & maxime Oratorum Christianissimi Regis, specialiter aliqua dicere cogar, & in primis, quod hic, de quo agitur, titulus nunquam ab antiquis Conciliis usurpatus fuit Constantiense concilium primo hoc titulo usum est, sed eo tempore, quo nullus indubitatus Pontifex maximus esset, & postquam Joannes XXIII. qui majorem Papatus partem obtinebat, Papatui cesserat, quod quidem concilium nihil commune habet cum isto ab unico, & indubitato Papa indicto. Basileensis vero Synodus quam feliciter hoc titulo usa fuerit, vos omnes scitis. His omnibus, aliisque multis rationibus, cum de re huiusmodi alias ageretur, dictum fuit ab hoc titulo abstinendum esse, nisi aliter, & Legatis, & Synodo quandoque videretur, idque ab omnibus (paucis exceptis) firmatum fuit, quorum qui sua in opinione permanerunt, id etiam in sessionibus firmaverunt, quod & nunc (si ita eis videbitur) facere poterunt, quoniam nos cum neque rei, neque temporis necessarium esse huiusmodi titulum cognoscimus, ut apponatur, volumus (nisi tamen vobis videatur) illis verbis & hoc addendum esse. *Universalis Synodus universalem Ecclesiam representans a S. D. N. qui unicum in Ecclesia militanti caput est, & Christi Vicarius, legitime convocata est: quo casu facile, patiar addi verbum universalis Ecclesiae. Addo etiam quod sive exemplum Constantiensis, sive etiam Basileensis Synodi accipiamus, neutrum casui nostro deserviet, quoniam in iis omnibus consentientibus titulus universalis Ecclesiae appositus fuit, & hic nedum aliqui contradicunt, sed longe major pars.*

XV. Octobris in Theologorum Congregatione discussi sunt articuli controversi de Justitia imputativa, & certitudine his conceptis verbis.

Articulus de Justitia imputativa.
Utrum iustificatus, qui operatus est opera bona, ex gratia, & auxilio Divino, a meritis Passionis Domini nostri Jesu Christi profecto, ita ut retinuerit inherenter iustitiam, praesentans se cum illa ante Tribunal Christi censendus sit satisfecisse Divinae Justitiae ad meritum, & acquisitionem vitae aeternae. An vero cum hac inherente iustitia opus insuper habeat misericordiae, & iustitia Christi, hoc est, merito Passionis eius, quo suppleantur dese-

CXXXIV.
MS. Arch.
Var. fig.
n. 3232.
p. 217.
Diarium
Concil.
Trid.
ms. Arch.
Var. ep. 7.
MS.
Francisci
Car. Bar.
fig. n. 23.
p. 66. &
aliud ms.
Card. Pii.

ctus sua iustitia, quae iustitia Christi communicetur ex Divina dispensatione, secundum mensuram Fidei, & Charitatis.

Articulus de certitudine gratiae.
Utrum aliquis possit esse certus de sua adepta gratia, secundum praesentem iustitiam, & quo genere certitudinis?

Habita sunt pluribus diebus a Theologis concertationes in eorum Congregationibus, in quibus addunt acta ab Angelo Massarello scripta.

Loquuti sunt triginta septem Theologi, quorum quinque tantum tenuerunt esse necessariam novam applicationem iustitiae imputativae, reliqui omnes censuerunt iustitiam inherenter sufficere.

Quo vero ad certitudinem gratiae viginti supra unum fuerunt in sententia, quod homo iustificatus possit in aliquo casu, sine certitudine fidei, scire se esse in gratia Dei: quatuordecim autem tenuerunt, quod in nullo casu homo [quantumvis iustus] scire potest certitudine fidei, se esse in gratia, & inter hos omnes Theologos duo fuerunt neutrales, facile huic, vel illi parti adherentes.

XXIX. Octobris in Congregatione generali Cardinalis de Monte Patribus retulit, quae acta fuissent, tum addit, *Propterea ad evitandas contentiones, & scandala videretur consultius eos damnare secundum assertionem Haereticorum: super qua re sententia rogatis placuit majori parti, ut ii articuli damnentur, prout a Lutheranis asseruntur, & nihilominus super iis, in examinatione decreti de justificatione Patres sententias dicant.*

XXXI. Octobris Cardinalis Polus tertius Praeses Concilii ob adversam valitudinem abiit e Legatione cum bona Pontificis venia, Antonius Maria de Monte, & Marcellus Tit. S. Crucis remansere.

IX. Novembris vocatur in examen decretum cum duobus articulis de Justificatione, & certitudine gratiae, ac 18. Praesules sententias dixerunt: die sequenti alii duodecim. 12. Mensis alii sex. 13. Novembris octo alii, habitaque duodecim aliae Congregationes generales in eadem controversia, ac rursum decretum, & censurae de eadem in pluribus aliis executionantur, reliquo anni decursu.

XXIII. Decembris (inquit Angelus Massarello) sit Congregatio Theologorum Praelatorum, qui diu disputarunt in inveniendo perpetuo consensu Ecclesiae in interpretandis illis verbis Pauli: Arbitramur hominem iustificari per fidem, & conclusum, ut inveniantur verba, quae ponantur in decreto in VII. cap. quae ad omnem justificationem referri possint, scilicet primam, id est, dispositionem, ipsam iustifi-

MS. Arch.
Var. fig.
n. 3232.
lb. p. 223.

MS. Car.
Barb. fig.
n. 13.
MS. Arc.
Var. fig.
n. 3232.
p. 224. &
1699.

Ang.
Mass. in
Diar.
Concil.
Trid. ms.
Arch. Vat.

ca-

cationem, & incrementum ipsius, quod propositum fuit a Reverendissimo Domino Cardinale S. Crucis, & ab omnibus approbatum est.

MS. Arch. Vat. fig. num. 3232. p. 238. Diar. Concil. Trid. aut. Ang. Arch. Vat. in act. Cong. gen. p. 190.

XXI. Decembris fit Congregatio Theologorum Prælatorum, quibus proponuntur verba declarantia, verba Pauli dicitur per fidem sine operibus legis hominem justificari, quæ sunt.

Per fidem autem ideo justificari dicimur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, ac radix omnis justificationis; nam sine fide impossibile est placere Deo, & ad filiorum Dei consortium pervenire: quæ verba fuerunt examinata, & tandem ab omnibus approbata.

CXXXV. MS. Fr. Car. Barb. fig. n. 23. & aliud ms. Card. Pii.

XXII. Decembris laborarunt Prælati Theologi in inventiendo perpetuo consensu Ecclesiæ in interpretatione verborum Pauli, cum dicit gratis sine operibus nos justificari, & omnes tandem confenserunt in infrascripta verba: Gratis vero igitur justificari dicamur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera ipsam justificationis gratia merentur.

XXIII. Decembris concordarunt, ut manerent in decreto hæc verba, finalis causa, gloria Dei, & Christi, ac vita æterna. (Et paulo post) Egerunt magna disceptatione, an fides habere debeat aliquem locum in ipsis causis justificationis. Et quia Patres concordare non poterant, differtur decisio hujus quæstionis XXVIII. Decembris. (Et mox) Conclusum concorditer, quod in nullam causam sit ponenda fides, sed satis ei tributum sit in verbis decreti pluribus in locis.

MS. Car. Spad. ept. 28. Decemb. to. 210.

In Congregatione vigesima nona Decembris celebrata, decreta fuit dies sessionis ad decimam tertiam Januarii anni proximi futuri, de quo sic inquirunt Legati in Epistola ad Cardinalem Farnesium. Illi qui sessionis decretum non approbarunt, fuere fere omnes illi, qui Julio præterito ne stabiliretur, totis viribus contenderunt, sexdecim fuerunt, & quinquaginta Indictionem sessionis approbaverunt.

MS. Arch. Vat. fig. n. 3232. p. 249. Acta Cong. Concilii Trident. MS. Franc. Car. Barb. fig. num. 1795. p. 176.

XXX. Decembris in Congregatione generali actum est de residentia, in qua inquirunt acta Cardinalis Giennensis hora cum dimidia de materia residentia erudite, & copiose disseruit. Ejus Orationis summa hæc fuit, residentiam esse de jure Divino, quod maxime ex Cajetano comprobavit, & Episcopos non residentes ab Augustino pro non Episcopis haberi, sed pro canibus, a Damaso vero Papa meretricibus comparari, quæ partus suos aliis educandos tradunt, ut possint luxuriæ, & voluptatibus indulge-

re; cum idem quoque faciant Episcopi non residentes, quoniam populum sibi commissum, ut voluptatibus, & genio indulgeant, aliis regendum tradunt. Quamobrem statuendum esse residentiam de jure Divino esse. (Et mox) Cui confitens est residentia Parochorum, sine quibus Parochis vix est, ut Episcopus muneris sub commissio par esse possit: se scire affirmans, nullos fere hodie Parochorum residentiam facere, quorum aliqui, quod exempti sint, alii quod Curiales, alii quod licentiam habeant, & alii aliis de causis, ita ut omnis populus Curatis commissus, non per se, sed per mercenarios pascatur, quorum proprium est negligere gregem, Pastoris autem mori (si opus sit) pro ovibus suis &c.

XXXI. Decembris Prælati Theologi in Congregatione sua excussere ea verba (Justificati in dies magis renovantur.) Cum aliqui dubitent, quod ex eis innovantur, aliquid reatus remanere in homine post Baptismum, quod in ipso justificato innovetur, quod tamen falsum est: sed exquisitis sententiis placuit ut manerent, cum re vera justificati in dies renoventur, id est magis justificentur, & ex justitia crescant, & gratia augeatur, juxta illud, qui iustus est, & justificetur adhuc, & illud, ne verearis usque ad mortem justificari. Item discussum fuit, an autoritas Jacobi: Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum, loquatur de secunda justificatione, hoc est de operibus, quæ subsequuntur ipsam justificationem: & conclusum sit: cum Jacobus dicat ex operibus justificari, & opera post justificationem justificant, id est iustitiam augent, opera vero facta ante justificationem non justificant, sed præparant ad ipsam justificationem. Item, an consilia sint exprimenda inter bona opera, quibus justificatio augetur? & conclusum, quod non, cum sub nomine bonorum operum consilia comprehendantur.

MS. Arch. Vat. fig. n. 3232. pag. 241.

Excurrente octo mensium flexu quæstio de Justificatione agitata est, non modo propter gravissimas difficultates, quibus erat implicata, sed etiam, quia Cæsar variis artibus extrahebat Administrationem opera perfectionem ac promulgationem decreti: verebatur enim, ne Lutheranam quos armis fractos vel territos ad suum cogebat obsequium, audita fidei Lutheranæ damnatione, in rabiem desperationemque adducti, iterum ab eo deficerent: ac meditabatur animo, clementia eos flectere, ut demum excipientis in religionis causa concilii decretis se subiicerent. Sed nullis officiis, nulla mansuetudine, obdurata eorum pertinacia

CXXXVI. MS. Car. Spad. p. 210.

CXXXVII.

cia vinci poterat, omniaque Cæsarea consilia eludebat.

Ex retardatis vero Actis, decretisque concilii, fides Lutherana, atque Zuingliana, & Calvinistica hæresis in plura Regna latius diffundebatur, atque innumeræ animæ ignorantia tenebris immerse in exitum salutis suæ præcipites ruabant: querebantur etiam Episcopi se Tridenti in maximis domesticæ rei difficultatibus, & periculis, ne a furentibus Lutheranis circumfererentur, sine ullo fructu, & divinæ gloriæ ac religionis compendio, vel amplificatione distineri; cum tamen concilium indictum esset ad hæreses exortas in Germania delendas, nec Germani Præsules, nec hæretici ad concilium accederent: Legati etiam Apostolici opponebant nitide Cæsareo consilio, non ita a Synodo Tridentina curandas res Germanicas, ut Gallia, Hispania, Italia, & alia Christiana Regna negligerentur, nec sine crimine promulgationem decreti de justificatione differri posse; cumque Cæsar plures alios Theologos ex Parisiensi, & Lovaniensi Academiis exciri pro injicienda mora flagitaret; respondere Legati non pendere auctoritatem concilii ex hominibus illud componentibus, sed a Deo, & a Sede Apostolica, nec tantummodo in quæstione de justificatione, sed etiam in aliis articulis fidei controverfis, ut tandem finis Concilio imponatur; nec quidquam salubrius & augustius pro Germaniæ salute asserenda consuli, vel fieri posse, quam veritas Catholica fidei rite ac nitide fiantur, ac promulgetur. Addidit etiam Legati Tridentini Gallia Regis Oratores, ejusdemque regni Episcopos maxime gerere in votis, ut decretum de Justificatione in Concilio rescissa omni mora feratur.

CXXXVIII.

Tandem XIII. die Januarii proxime sequentis anni, celebrato solemniter Episcoporum consensu, doctrina catholica fidei de justificatione promulgata est, ut postea dicitur.

CXXXIX.

Accidit hoc anno impiissima mors sceleratissimi Hæresiarchæ Lutheri; de qua hæc Joannes Cochleus, qui ineptias Hæreticorum refellit.

Cochl. in act. & scriptis Lutheri MS. Fr. Car. Barb. fig. num. 2678. p. 149.

Islebi die XVII. Februarii, peracta in publico cum aliis cæna, eaque largiter sumpta, & facetus hilariter extracta, eadem nocte interiit, de cujus obitu multa scribunt. Aliter narrant, scribunt ex vicinis locis Catholici, aliter loquuntur, & scribunt Lutheranæ, qui multos agmatim emittunt Germanice libellos ad persuadendum cunctis, quam sancte mortuus sit ille sanctissimus [ut ajunt] omnium eorum Pater. (Et infra.) At quo Majorum,

aut Apostolorum exemplo, ipse Hæreticus notorius, & ab utraque potestate suprema legitimo jure ordine damnatus, atque in Episcopum nunquam electus, aut ordinatus, novo ritu a sese frivole excogitato ordinavit, & consecravit [ut ait Jonas in ista sua historia] Islebii duos Presbyteros, ipse neque Missam celebrans, neque tunc cum aliis communicatus? Quid vero sanctitatis, aut miraculi hoc habet, quod omni vespere, post cœnam opipare paratam, & largiter acceptam, distento cibus, & potu ventre, in habitaculo suo [per fenestram prospiciens] aliquantulum oravit, interdum tam serio, ac sedulo [sicut recitat historia] ut circumstantes, dum taciti adessent, quædam ejus verba admirabundi perceperint, cum nihil dicitur ibi, vel de Floris Canonicis, ad quas dicendas urique, ut Monachus professus, & Presbyter olim ordinatus, de jure obligatus erat, vel de aliis ab eo interdiu factis [si quas modo fecit] orationibus! O sanctitatem miraculosam, & apud Christianos nunquam auditam! quod novus Saxonica Apostolus, tota die secularibus intentus negotiis, prandiique & cœne crapula oneratus, omissis totius diei Horis Canonicis, paululum antequam cubitum irer in fenestra prospectum orasse deprehensus est: cujus hæresi ac scelere tot per omnem fere Saxoniam, Pomeraniam, Daniam, Sueviam, & Norwegiam, Monasteria, & Collegiata Ecclesiæ, atque etiam Cathedralis [non solum omissis, sed etiam publica violentia prohibitis] & interdictis Missis, & Horis Canonicis desolantur, & a Dei Laudibus obmutescunt die nocteque, & ab omni cultu, veterique solemnitate cessant. (Et paulo post.)

Moritur impius Hæresiarcha Lutherus.

CXL.

Quid item egregium ejus apophthegma? nos senes tam diu vivere oportet, ut in Diaboli posteriora respiciamus, ac tot mala, infidelitates, miseriaeque Mundi experientes, testes sumus, Diabolum tam malum spiritum fuisse. Id certe verissime fatus est Lutherus, cum Dæmonem ducem sequutus sit, ejusque præeuntis vestigiis inhæserit, atque a Sectariis perfidis, & sceleratissimis mala innumerata patrata testis oculatus viderit. Pergit Cochleus, usurpataque a Luthero adagia assert. Item, genus humanum est sicut ovile ovium occisionis. Item, illud quod in historia omissum in Jonæ ad Electorem Saxonie epistola majusculis insertum est literis: solitarium esse non assertit letitiam: quasi vero Monachis a Paulo dictum non sit: Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete, aut quasi non ad vitam, & salutem, sed ad occisionem & perditionem a Deo creatum sit genus humanum, aut

aut falso dixerit Apostolus : Deus vult omnes homines salvos fieri, aut quasi non fuerit Luthero senior Moyses, quando dixit ei Deus : Videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris : ad Dei igitur potius quam ad Diaboli posteriora respiciendum est senibus. Quid denique dicemus de ultima Lutheri ratione, quam historia majusculis literis notatam recitat ? O mi Pater, (inquit) celestis, Deus, & Pater Domini Nostri Jesu Christi, Deus totius consolationis, gratias ago tibi, quod mihi dilectum Filium tuum Jesum Christum revelasti, in quem credo, quem predicavi, & confessus sum, quem amavi, & laudavi : quem abominabilis Papa, & omnes impii vituperant, persequuntur, & blasphemant &c. Interroget hic Jonas Patres, excutiat, vel diligentissime omnes Scripturarum, Legum, & Canonum, Conciliorumque angulos, an apud ullum Christianum invenire queat talem morituri orationem, in qua quispiam ita sese jactitet, ita prae se cunctos, qui sub Papa Christum coluerunt, contemnat, & incuset, ita insectetur & calumnietur Ecclesiae Pastorem summum Pontificem ? An non potius credendum est, Christum Judicem mox post verba eius, in ipso exitu raptae jam de corpore animulae ejus dixisse, De ore tuo judico te serve nequam : quia tu ipse antea dixisti, & scripsisti, te audire in Papa vocem Christi in eo loquentis, & presidentis. [Item, anathema sit, & maledictus, qui contra veritatem Apostolicarum veniarum loquitur. Item fateor sub Papatu plurimum esse boni Christianorum, immo omne bonum Christianum : & sub Papa esse veram Christianitatem, atque adeo verum nucleum Christianitatis.] Quid igitur spei de salute potest esse homini sic indurato, & in finem usque contra charitatem, in haeresi, schismate, ac rebellionem, odioque contra Papam perpetuo persistenti, ac pertinacem, & obstinatam animam essanti ? judicat enim eum non solum Christi, Pauli, Cypriani, Augustini, & similium sententia multipliciter attestata, sed etiam sermo ipsius, & oris proprii iudicium. Stulte igitur, ac impie laudat eum de hac oratione Jonas, quemadmodum & Pomeranus in sine funebri ad populum orationis suae cantatum jactitat stulte illius prophetiam hoc carmine.

Pestis eram vivens, moriens ero mors tua, Papa.

CXLI. Non enim tam Papae, quam Germaniae, & innumeris animabus pestis fuit virus : mortuus quoque nemini magis, quam iis, qui ei credunt, pestis, & exitium fuit : quod si virus, & moriens, mors est summo

Pontifici [ut vane gloriatur] quid est quae so, quod Elector Saxoniae in Edicto suo nuper decima quarta die Februarii per omnes Terras suas promulgato, tam vehementer sibi, suisque confederatis a Papae practicis [ut ait] timeret, & suos domi manere, atque in continuo armorum apparatu persistere iuberet ? Numquid mortuus Papa tam magnopere timendus est ? at vulgare est Italorum proverbium : Homo mortuus non facit guerram. Manet igitur Papa, & manebit usque ad consummationem saeculi : Haeretici vero velut aqua dilabuntur unus post alium : ubi nunc sunt magniloqui oppugnatores Papae, Zuinglius, Carlostadius, Capito, Grinaeus, Lutherus, & complures alii ? mors depascit eos nunc & usque in aeternum : Papa, & Sedes Apostolica supra petram firmiter edificata perpetuo permanet. Quid vero prodesse potuit anima Lutheri ad Tribunal Christi raptae vanissima pompa funebri. [Et infra] Quo denique exemplo Catharina monialis uxor Lutherina post funeris currum carpento vecta in publica processione, se, suosque tres ex Luthero filios, Joannem, Martinum, & Paulum [ut enumerat historia] spectandos praebuit ? nunquid tali modo deductum fuit funus olim B. Martini, aut B. Ambrosii, aut Divi Augustini ? O miseros, & excruciatos homines, quos talium non pudet, qui tam caecum habent, & de rebus humanis, & de Religione Christiana iudicium : Va autem improbis, & impiis laudatoribus illis, qui dicunt malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.

Considerent autem pii, quid tantis pravae intentionis laboribus, curisque ac studiis effecerit Lutherus, cuius rebelli, ac seditiosa concitacione, tam multa hominum millia & corpore, & anima in aeternum perierunt, atque deinceps adhuc peribunt, & tota per eum Germania confusa, & conturbata omne decus pristinum perturbato Imperio amisit, & ad bellum externa, tum civilia spectans trepidat, a generali, & pacifico Concilio abhorrens, & a Papa, a quo fidem Christi suscepit, velut ab Antichristo per scelera Lutheri dogmata sibi timet.

Stulta enim Jone historia refert hanc quoque Lutheri morituri tam impiam, quam ridiculam stultitiam, quod eadem nocte, qua perierit, dixerit ipsi Jone, & Caelio, aliisque circumstantibus : Orate pro Domino nostro Deo, & eius Evangelio, ut ei bene succedat, quia Concilium Tridenti, & abominabilis Papa graviter ei adversantur : quis unquam audivit orandum esse pro Domino nostro Deo ? Quem tandem

CXLII.

CXLIII.

Jo. Eck. in Repl. advers. Bucerum. dem pro Deo blasphemus ille orandum voluit ? de quo illud Davidicum vere usurpari potest, Sret Diabolus a dextris ejus, cum judicatur, exeat condemnatus, & oratio ejus fiat in peccatum. De eo vere antea adversus Bucerum Lutheri Encomiastem Joannes Eckius scripserat. Ex dictis, scriptis, ac factis Lutheri luce clarior apparet, hunc Carbonarii filium non esse organum Dei, sed Diaboli, non membrum Christi, sed Antichristi, & Nonnae suae, Ecclesiarum internae, ac externae deformatorem, Antichristi praecursorem, & Apostolum Haeticorum omnium haeredem & facem. [Et infra.] Vanissime jactat Bucer myriades Ecclesiarum, quae Lutherum sequantur, profecto haec est ira Dei potentis, quod in tam modico tempore tot millia ex Germanis a stabilitate fidei exciderunt ad unius lupi excucullari Monachi vocem, sic monuit Tertullianus : Nemo miretur, haereses tantum valere : ideo credibilis est, quid sit futurum tempore Antichristi, qui apertis thesauris suis [nam divitiae Ecclesiarum, & Monasteriorum tunc erunt absumptae] tot myriades hominum attrahet, ut Christus dicat : Verum tamen Filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra ? Paucis interjectis dictum Buceris fingentis Lutheranas Ecclesias non esse alienas a Christo, ita refellit Bucer non vult Ecclesias Lutheranas judicari alienas a Christo : at hoc est Dei iudicium, extra unam Ecclesiam Christi, extra Arcam Noe, extra Naviculam Christi nullam novimus. Iudicium Christi est : Qui non est mecum, contra me est, & qui non congregat mecum, spargit. Non enim agnoscit Dominus oves extra ovile suum, sed male olentes capras, & fatidos hircos damnat.

Tradunt quo die Lutherus vivere defuit, in Belgio plures energumenos abeuntibus Daemonibus liberari visos, deinde vero in eadem corpora reversos de extincto Luthero, cuius animam ad infernale barathrum delatam stipsissent, fidem fecisse, cum post aliquod tempus de Luthero eo die sublato publica fama manasset.

Id porro animadversione dignum est, quod cum Lutherus, Bucerusque, & alii Haeretici adversus vitia sacerdotum Romanae Ecclesiae, & Catholicorum acerbissime declamarint, maximam tamen eorum cladem a Luthero, & sociis reformationis buccinatoribus illatam fuisse ut vitia longe magis inter Sectarios quam inter Catholicos inhorruerint, ex eorundem confessione Lutherus libere professus est (inquit Erasmus) Malle se primum Papae, ac Monachorum regnum quam

hoc hominum genus sub Evangelii praetextu in Sogdianorum vitam sese proripientium. Idem in suis ad me literis deploravit Melancthon. Idem in colloquio factus est Ecolampadius. Sic item Lutherus ipse de suis sectariis. Volunt (inquit) plusquam Christus ipse videri Evangelici dicunt Domine, Domine, sequar, quocumque, quocumque & de Evangelio loquuntur, quasi sint Angeli, sed si opera spectas sunt veri Diaboli. Immo vero (ut videas mirabile incrementum hujus Evangelii omnia hominum genera suo contagio vastantis) non solum (inquit ille) magni viri, nobiles, & mercatores, sed ipsi etiam rustici, qui alias simplices, & finceri solebant esse, thrafonice, jactanter, sibi jam nullo praedicatore opus esse. Quid ita ? An quia paucis annis praedicatum a Luthero Evangelium novum ita eos reddidit, vel in omnibus fidei mysteriis peritos, vel excellenti vitae sanctimonia praestantes ; Nihil minus, sed quia homines mira pernicitate ad extremum hujus Evangelismi finem, & scopum proficiebant, quia (ut ipse ait Lutherus) futurae vitae rationem habent nullam, sed sicut credunt, ita vivunt, sunt, & manent sues & sicut sues moriuntur.

Illud certe verissimum est, Lutherum in Commentariis suis omnes confectari verborum, & syllabarum argutias, quibus post mortem animas cum corporibus dormire, & sepeliri probet, atque ita corpore omni, ut gaudio, sic poena carere (exempli gratia sic ille in Ecclesiasten) Ex hoc inquit loco patet mortuos sic dormire, ut prorsus nihil sciant, & est fortissimus locus pro mortuis nihil intelligentibus rerum nostrarum contra Sanctorum invocationem, & Purgatorii fictionem. Rursum in eodem capite. Hic alius locus est, quod mortui nihil sentiant. Nulla est inquit in Inferno cogitatio, ars, cognitio, scientia. Sensit ergo Salomon mortuos omnino dormire, & nihil prorsus sentire. Ubi ut praetermittam manifestam vim Scripturae, & sensui, & verbis illatam, maxime si inferni vox sepulchrum significet, ut in eadem prorsus sententia Lutherus docet, illud solum animadverbat Christianus Lector, quam curiose, & acriter nefarius impostor omnes captat umbras, ut suam illam pestiferam de animarum dormitione haeresim persuadeat. Atque in hunc scopum, ne plurimis locis coacervandis prolixior sum, perditissimus ille quaecumque potest obicura Scripturarum membra, & incisa interpretatur, semperque illud inculcat. Ego sequor Scripturam, quae dicit, mortui dormiunt. Ego puro sic ineffabili, &

Luth. to. 5. in Marti. 65.

ib. enarr. in 1. Co. viti. 6. 15.

Guill. Ross. p. 209. Negatur immortalitas animae a Luthero. Luth. to. 5. in Eccl. 9. v. 5.

ib. v. 26.

Luth. to. in Jonam cap.

Bb miro

Erasm. in epist. ad Fr. infr. Germ.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Ibto. 6.
Genes. c.
25. fol.
351.
Ib. c. 43.
vers. 11.

miro somno confopitos, ut minus sentiant, aut videant, quam hi, qui alias dormiunt. Anima mortuorum ingrediuntur nec in Infernum &c. Deus facit similes bestiis dormiendo, vigilando, comedendo. Anima enim humana dormit omnibus sensibus se-pultis, &c. Ira nec mortuorum locus cruciatus ullos habet. Quis autem fructus ex hac doctrina? nisi quod per universam Germaniam pervaserit, ut quam impudenter homines in omnem se luxuriam, & libidinem effundant, quam effræ-nate publicas vias obfideant, & quorumcum-que bona deprædentur, ut scdissimis pec-catis nullum statuam finem, nec modum, hac diabolica confidentia subnixi, quia post hanc vitam alia nulla est attenden-da, nullum Dei iudicium, nulla in Cælo præmia; nulla in Inferno cruciamenta, sed morte corporis omnia terminentur, anima simul cum corpore in sepulchrum inclusa: hoc partim supra attigimus, partim deinceps ostendetur. Interim ex Brentio (quo quem quarimus testem fide digniorem? promptum est colligere hanc valde generalem Protestantium fidem, & sententiam, Et si inquit Brentius nulla sit inter nos publica professio, quod anima simul cum corpore intereat, & quod non sit mortuorum resurrectio, tamen, & im-purissima, & profanissima illa vita, quam maxima pars hominum sectatur, perspicue indicat, quod non sentiant esse vitam post hanc, nonnullis etiam tam voces inter po-cula, quam sobriis in familiaribus collo-quiis excidunt. Hæc Brentius, qui quod de impurissima, & profanissima fratrum suorum vita, idque in ipso Evangelii flore conqueritur, tum est evidens, ut innu-meris Musculi, Lutheri, Bucer, & Cal-vini testimoniis comprobari possit.

CXLV.

Denique infelicissimi Lutheri obitu tractationem cum Surio ita adversus eum declamante claudamus. O vere mortem ex-pavescendam & horrendam, ita obstinato in Pontificem & Catholicos odio exhalare spiritum, atque sic proficisci ad illum æquis-simum iudicem! O si miser ille seipsum cognovisset, certe illa extrema hora palam fassus esset, se longe omnium atrocissime, & immanissime vituperasse, persecutum fuisse, & blasphemasse Christum, cui u-nus ipse suis impiis dogmatibus tot abstu-lit animas, ut sine horrore & stupore nec dici queat! Ille quidem sic mortuus est, sed post se in multis Europæ amplissimis Regnis & Provinciis supremam fere reliquit vastitatem, religione miserabiliter confusa & perturbata, innumeris ever-sis Ecclesiis, destructis Monasteriis, omnibus piis abrogatis cæremoniis, & ritibus Ec-clesiasticis, Sacramentis horrendum in mo-

dum profligatis, ut ad Mahometanam con-stituendam impietatem parum aut nihil superesse videatur. Eos nobis fructus as-farim produxit miser ille, & mortalium omnium longe infelicissimus, qui vitam nunquam natus fuisset, aut certe solus pe-riisset. Et bene, quod de impiissimo Chri-sti proditore Juda in Evangelio perlegit-ur; Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille, & in deliciis fuit, tantum dabitur illi tormentum, & luctus.

Matth. 26.
24.

Apoc. 18.
7.

CXLVI.

Verum quam pessima fuit Apostata Lutheri mors, tam pretiosa extitit Pe-tri Fabri primi D. Ignatii socii, quæ hoc anno accidit, mors. Is ab optimo Pa-rente ex Hispaniis Romam evocatus, ut juxta Pontificis mentem ad Concilium Tridentinum pergeret, a ferventibus in-festæ Caniculæ caloribus, imbecillis ac prope æger, vexatus, paucos intra dies nova morbi vi arreptus, e vita decessit. Strenuam pro fide Catholicæ in Germa-nia navasse operam, Bucerum & Melan-ctonem ad certamen provocasse, ac va-lidissimis argumentis rationibusque eorum insanias confutasse, ad Joannem Gropperum Ecclesiæ Colonien-sis Archidiaconum, & ad Antonium Perenottum Granuelanum, qui demum Cardinalis fuit, tum Atebatensem Episcopum, a-cres literas dedisse, quibus fallaces hære-ticorum dolos aperiebat, & ad Colonien-sis potissimum Ecclesiæ causam omni ar-dore defendendam eos excitabat, alias vidimus. In Epistola ad Lainium in So-cietate collegam de modo Hæreticos recte curando, qua potissimum in sanandis eo infectis veneno mentibus norma ipse se gereret, luculenter apparet. Quoniam in cæteris Lutheranorum erroribus [post plura sic inquit] is est ferme communis, ut hu-manas actiones ac facta suis meritis spo-lient, contemptisque recte factis, omnia in fide reponant; idcirco faciendum nobis est, ut in eorum congressibus atque collo-quiis ab operibus, ac recte factis progre-diamur ad fidem, iis perperuo sermonibus inferendis, quibus eorum animi ad amo-rem ac studium excitentur (& infra) Sic existimo si qui efficacitate doctrine, aut ar-dore spiritus persuadere Luthero posset, ut excussis ex animo pravis suis opinioni-bus, & recepto Religionis ornatu sese a-lacri quadam parendi voluntate ad ea,

quæ

quæ imperantur, explenda & facienda converteret, fore ut eo ipso nulla adhibita concertatione hæreticus esse desineret. Tan-ta autem in ejus dictis vis, tantus e con-suetudine familiari questus pietatis tanta apud omnes ejus existimatio ac celebritas percrebuit, ut Lainius sanctum Ignatium per literas, quanta cum Germaniæ labe, ac bonorum hominum desiderio, Faber abscesserit, certiorum reddiderit, cujus vel nomen ipsum in utraque Germania Catholicos erigere, & ad utriusque re-parandæ spem viros etiam Principes ex-citare fassus est.

CXLVII.

Interim excubabat Pontifex omni stu-dio, ne Lutherana hæresis Italiam per-vaderet, quæ cum Vicentiam Veneto subditam Imperio inficere cœpisset, Du-cem, ac Senatum Venetum præmonuit, ut fidei censores sua autoritate fulcirent: verum licet Rodolphus Cardinalis Vi-centinæ Ecclesiæ Administrator capien-dis vulpeculis, quæ Vicentiam vineam demoliebantur, operam daret, tamen Administri Magistratus Veneti illius stu-diis non tam cito obsecundarunt, quare latius contagio hæreseos diffusa plures cor-ripuit, adeo ut Pontifex iterum Ducem, Senatumque Venetum sollicitavit, ut ad excindendas mali fibras, antequam in-gravefceret, sedulo incumbere.

Duci, & Senatui Venetorum.

Paul. III.
lib. brev.
ann. 12. p.
158.
Venetos
hortatur
ut Luth-
erana hæ-
resi se
obiciant.

Dilecti filii &c. Egimus alias Vobiscum, & per literas, & per Nuntios nostros sæ-pius, ut hæresim Lutheranam in vestra Civitate Vicentiæ exortam, & a non pau-cis illius Civitatis receptam vestro favore, & pia justitia succidi facere in ipso semi-ne velletis, ne mon confirmata invalesce-ret, intellectuque tunc per nos, quod Po-tes-tati & Capitaneo dictæ Civitatis man-daveratis, ut in extirpationem ipsius hæ-reseos totaliter intenderent, ac faverent, firmiter speravimus, vestram auctoritatem apud illos Magistratus, & eorum execu-tionem adversus ipsos Hæreticos ita valituri-ram, ut negotio optatus finis, atque exitus cito imponeretur, cum præferrim dilectus filius noster N. Cardinalis Rodolphus Ec-clesiæ Vicentiæ Administrator, suo boni Pastoris officio nulla in parte defuerit, bra-chieumque dictorum Potestatis, & Capita-nei, sine quo rem persequere non poterat, sæ-pius imploraverit: sed tamen [sicut nobis relatum est] & de quo satis mirari nequi-vimus, effectu mandati vestri, & spei nostræ ex eo caruimus, quod ipsi Potestas, & Capitaneus iussionem vestram diligen-ter [sicut oportebat] exequi neglexerunt, ob quod ipsi Hæretici alacriores facti, ur-gente gressus eorum Diabolo radices suæ impietatis latius postea protenderunt, &

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

quorundam ita protendunt, ut nisi vere ac alacriter huic malo obstitatur, verendum sit; ne serpat ad proxima, & in dicta Civitate multo acrius convalescat: quam-obrem Nobilitatem, & Devotiones Vestras iterum in Domino requirendas duximus, & omni studio, atque instantia requiri-mus, ut sicut dignum pietate, atque of-ficio vestro est, remedium huic malo nimium sane jam tolerato efficaciter asserere, Po-tes-tati, & Capitaneo in dicta Civitate nunc existentibus districtius mandare veli-tis, ut Vicario dicti Cardinalis Admini-stratoris omnes favores in comprehenden-dis, puniendisque dictis Hæreticis quam-primum præbeat opportunos, negligentiamque Prædecessorum suorum studio fide-li, & diligentia sua compensent: nam cum Vos vestrorum Majorum exemplo, Reli-gionem Catholicam summa constantia sem-per colueritis, & colatis, minime est vo-bis ferendum, vestros subditos in cultu Dei omnipotentis a Vobis deviare, pernicia-samque hanc hæresim aperte profiteri in oculis prope vestris, & universalis concilii, quod Tridenti ob has præcipue hæreses expungendas indictum, & aper-tum est: nec vero fugit sapientiam Ve-stram, quæ singularis est, præter eam, quam Deo conservare debetis, sicut fa-citis, Sanctam Catholicam Religionem tot jam sæculis per Vos, Majoresque Vestros observatam, etiam ad divisiones factio-nesque illius Civitatis animadvertendum esse, ne ad veteres hac nova superaddita causa, novitatibus, aditumque defectio-nibus aliquando præbeat, cum sicut nostris, vel hac sola Religionis dissensio multis in locis obedientiam, ac fidelitatem excusse-rit, ideoque a vobis omnino sananda es-set, cum hominibus fideles esse non possint, qui Deo omnipotenti fidem violaverint: sed prudentia vestra non eget monitis, excitanda solum a Nobis fuit, ut quod laudabiliter cœpistis, efficaciter perficiatis, quod sane nos a vestra pietate, ac justitia firmiter expectamus &c. Dat. Romæ I. Maii MDXLVI. Anno XII.

Paruere Veneti Pontificis monitis, at-que acerbissimis edictis Hæreticos profcri-pere, ut qui Divino timore arceri a flagitio non poterant, suppliciorum metu ab impietate submoverentur, quorum pietatem, ac prudentiam eximiam com-mendat Sarius his verbis.

Veneti edicto cavent, ut libri a Catho-lica Religione discrepantes ad certos homi-nes adducantur, idque intra dies octo, qui-bus elapsis inquisitum iri ajunt, & qui deprehensi fuerint non impune abituros: iis qui deserant hujus edicti contemptores, munera promittunt. Hæc molestissime fe-runt

Veneti
parent
Pontifici.

B b 2

vunt homines, sed si saperent, gauderent, Magistratus eorum saluti mature consulere, atque utinam ubique terrarum proscripti essent libri omnes ex Hæreticorum officinis profecti, nam sermo eorum quod verissime dixit Apostolus] ut cancer serpit.

CXLVIII. Novi in fide Scotiæ rumores.

In Scotia maximæ de Religione contentiones hoc tempore exortæ multos tumultus peperere, cumque Florentius Volusenus Scotus in patriam reditum pararet, Jacobus Sadoletus Cardinalis illum hîc monitis præceptisque ad colendam Religionem Catholicam, sectasque novas respuendas erudit.

Cum & sacra nos litera, & rerum eventus ipse docuerit, Ecclesiam Dei turbulenti hominum seditiosorum consiliis perpetuo infestam esse, & obnoxiam, nimirum id permittente Deo, quo hic bonorum exploretur fides, atque constantia, profecto dubium esse non potest, quin quod sanctissimi Viri huiusmodi dissidiis, & contentionibus exortis semper fecerunt, ut Ecclesie partes sequerentur, eique tamquam firmamento veritatis inisterentur, in hoc quoque optimus, & gravissimus facere debeat, & Sanctissimum Parentem omni pietate, & studio constantissime rueri, atque defendere. Etenim summa sit non dicam imprudentia, sed amenia, Catholica relicta, ac deserta Ecclesia, eiusque perpetuo consensu, & tot sanctissimorum Patrum auctoritate contempta, eorum sectam sequi, qui impulsu odio, furore quodam rapti, tam temere, ac nefarie ab Ecclesia discedere, eamque vexare atque oppugnare ausi sunt, quos ut corrupti Sacerdotum mores gravissime offenderint, nequaquam ea tamen, aut alia omnino turbandæ pacis, & commovendæ seditiosis causa iusta esse potuit. Quamobrem suadeo, horror, & moneo, ut Majorum nostrorum vestigiis insistas, atque ea, quæ statuit, decrevit, & tot jam sæculis observavit Ecclesia tamquam Spiritus Sancti, qui illi custos, & veritatis omnis Doctor perpetuo adest, decreta, & instituta, sanctissime servanda esse censeas. Dat. . . . anno 1546.

Buchan.

Præerat tum in Scotia Sacra fidei censura David Betonius Cardinalis, idemque Archiepiscopus S. Andreae, qui in Novatores legum severitate distringebat, ac Concionatorem Hæreticum flammis exuri iussit, ex quo impiorum odia adeo in se accendit, ut cum Normæo Lesle Comitum filio trucidandum conjurarint, quod immane flagitium eo in cubiculo proditione intercepto patrarunt, gladiisque confoderunt, ac deinde ad fenestras, ad majoris ignominia dedecus suspende-

runt. Sed mirum fuit, quod ejus sanguis in lapides effusus, nulla aquarum affusione, quacumque adhibita, ab impiis arte, & diligentia elui potuit: eo casu parricidæ Arcem Urbis S. Andreae occuparunt, ad quam recuperandam Jacobus Arrania Comes Scotiæ Administrator cum exercitu provolvit, ne Angliæ Regi insensissimorum Scotorum hosti dederetur. Cum vero obsessi de frangenda deditioe verba nuncupassent, eam addidere legem, ut a Pontifice etiam censuris omnibus ob casum Cardinalem solverentur, de quo proximo incertum anno factus certior Paulus, ne Angli ea Arce recepta in Regni interiora penetrarent, misso Diplomate de legum severitate remisit, quo Arrania Comes uteretur, si militum virtute proditorum pertinaciam expugnare non posset.

Dilecto filio Nobili Viro Jacobo Comiti Arrania in Regno Scotiae Gubernatori.

Dilecte fili Nobilis Vir, salutem, &c. Paul. III. Scribit ad nos Nobilitas tua, quod interfectores bonæ memoriæ Davidis Cardinalis S. Andreae olim in isto Regno nostri, & Apostolicæ Sedis, de latere Legati, qui post dicti Cardinalis cadem Castrum Civitatis S. Andreae hostiliter occuparunt, & adhuc occupant, Castrum ipsum, quod tua Nobilitas quamvis jamdiu magno labore obsessum, hætenus recuperare non potuit, nullo modo restituere intendunt, nisi ab huiusmodi delicto absolvantur: & non ab re formidari, quod nisi idem Castrum ad manus tuas quam primum redigatur, Catholicae fidei hostes, qui dicti Regni occupationi semper inhiant, occupantium deditioe dicto Castro potiantur, & per illud veluti ipsius Regni januam Regnum ejusmodi invadant ad direptionem: & huic imminenti periculo provideri posse Nobilitas tua asserat, si dicti occupatores a dicto crimine absolvantur. Quamobrem etsi nobis flagitium illud longe atrocissimum, & omni indulgentia indignum videatur, tamen minus malum eligentes, ne dictum Regnum aliquod majus detrimentum patiat, ipsam absolutionem certis isthic iudicibus commisimus, sicut in aliis nostris in forma Brevis literis expressum est, quod & si istius Regni salute permoti fecimus, iusto tamen Dei iudicio, tuaque, ac tuorum militum virtute fore speramus, ut tanti criminis Rei potius in tuas manus, si nondum devenerunt, deveniant, quod de absolutione a nobis per vim extorta, gloriari non possint; nos quidem, qui hanc rem Regi Christianissimo commendavimus, tibi, & isti Regno, quantum nobis licuerit, nunquam decrimus. Datum Romæ

III. Februarii MDXLVI. anno XIII.

Non potuit Scotiæ Administrator perfidos armis frangere, ad quos edomandos auxiliarem Gallorum Classem excivit, ut proximo anno diceretur.

CXLIX. Ext. in ms. Card. Spad. sig. n. 137. P. 44.

Ludovicus Guicci. in comm.

Martinus Bellajus in comm.

Confecta porro est hoc anno pax inter Franciscum Gallia Regem, & Henricum Angliæ Tyrannum, quam etiam a Cæsare Bernardi Patrii Veneti opera promotam referunt: Solicitudinem enim ab Anglum, ut Gallicam expeditionem (omissa Germanica) oblato in singulos menses Anglicano auro subsidiario susciperet, ut Internuntii Pontificii ad Cardinalem Farnesium datæ literæ ostendunt, flagitio abstinuit, ac potius Anglum ad concordiam cum Gallo incitavit. Fatigatus quidem erat Henricus, & morbo, & maximis sumptibus gravioris belli, in quo multis adversis exceptus erat, nam etiam hoc anno Anglos tumultuaria pugna cæcos, describit Bellajus: Franciscum vero Regem ad pacem inclinasse ait, eo quod extincto filio Aureliæ Duce rebus suis a Cæsare diffideret: Leges itaque latae sunt in hunc modum, ut Bolonia, & aliae Arces in ejus agro excitatae ab Henrico Gallo traderentur. Gallus vero octingenta coronatorum millia, ex reliquatione pensionis intermissæ, vel ob sumptus in muniendis Arcibus factos intra octo annos Henrico solveret: at huius pacis beneficio, rebusque humanis brevi potiri, utrique Regi non licuit; cum utrumque Deus proximo anno ad tenendum alium in aeternitate pro meritis demeritisve locum evocarit.

CL. Massejus hij. Indiae l. 13. Diensis Arx oppugnata a Rege Cambajæ.

In India gestum est hoc anno gravissimum bellum inter Christianos, ac Mahometanos, ac Divino potius miraculo, quam Lusitanorum virtute Christianum in India Imperium stetit, contra vim Mamudii Cambajæ Regis, qui Sofarem Diensi Toparchia donatum huic bello præfecerat. Præerat Arci Mascharenus, a quo plura bellica virtutis exempla, edita ac licet in oppugnatione Sofar Diensis Toparcha globo discerptus fuerit, succedente tamen militari Imperio Rumeane filio præferoci animo prædito Lusitani in extremum discrimen a subeuntibus in mœnia hostibus, ac propugnacula cuniculis subruentibus, adducti sunt, donec Joannes Castrius Prorex Indiae instructa Classe suppetitis attulit, ac III. Idus Novembris in hostium Castra tanto impetu irrupit, ut cæsis quatuor Barbarorum millibus, desideratis tantum Lusitanis sexaginta, florentissimam victoriam retulerit, potitus universo militari apparatu, atque inter alios triginta quinque majoribus tormentis æneis. His subdit Indiae historiæ Author.

Clara admodum, & gloriofa Lusitanis hæc victoria fuit, vel magnitudine periculi, vel prædicatione omnium, & fama: celebritatem auxere Divina miracula, quod hostes ipsimet affirmarent conserra jam pugna majores aliquot ballistas applicitum, quater ignem Cælo minime pluvio respuisse, & super adiculam Arcis apparuisse mulierem Cælesti lumine radiantem, cuius fulgor ita adspicientium oculos, mentesque perstringeret, ut cæci propemodum, neque in ordines ire, neque in unum conglobare se possent, ac tanto superiores numero, tamen immutata repente rerum omnium specie, in denos Lusitanos pugnaturo singuli viderentur; inde consternationem, & fugam ortam Prætor ab tam felici eventu, primum Deo supplicationes habendas curavit, collaudato dein exercitu, laureatas ad Joannem Regem literas misit.

CLI.

Contulit tam insignem victoriam Joanni Regi Lusitaniæ Deus, ejusque India firmavit Imperium, cum Joannes paulo ante piis Michaelis Vasæi Sacerdotis, virtutibus conspicui, & S. Xaverii consiliis inductus ad proferendam in India Christianam Religionem augendamque, delendam idololatram, tuendos Neophytos, alendos Sacerdotes infigne, edictum ad Joannem Castrum Proregem dedisset, quod veluti illustre Regiæ pietatis monumentum subiicimus.

Joannes Rex Joanni Castrio Indiae Prætori amico salutem.

Quod non ignoras idololatria, tam grave piaculum est, ut ea in meis Regnis ullo pacto ferenda non sit: delatum autem est ad nos in Goanis finibus, tum publice, tum privatim coli sacella Idolorum. Præterealudos, ritusque ethnicos celebrari palam, & proinde tibi etiam, atque etiam mando, atque plane iubeo. Idola omniper idoneos administratos investigata, & undique sublata comminuas, comburasque, & cum gravibus edicas minis, ne cui prorsus ullum ejusmodi simulacrum, aut signum ex ære, ligno, argilla, gypso aliove metallo, materia, massa, fundere, ducere, sculperre, fingere exprimere, figurare, aut aliunde importatum habere, seu sacra, ludosve ethnico more facere, aut Brachmanas concionatores, magistrosve terribissimos, Christi adversarios ulla ope juvare, vel recto recipere liceat. Qui secus faxit, pœnis in edicto propositis nulla remissione multato.

Ext. apud Joann. Pet. Masceum lib. hijor. Ind. 12.

Et quia gentes ad legitimum unius Dei cultum non modo spe futuræ beatitudinis, sed etiam presentibus interdum præmiis invitandæ sunt, curabis enixe ut redemptore vestigialium, curationes publicæ, & alia

lia munera quaestiosa, in homines ethnicos ad hanc diem confervi solita, in ipsos Christi Neophytos, primo quoque tempore transferantur. (Et infra.) Ad haec certis Authoribus magno mihi meo dolore comperitum est, ab Lusitanis hominibus vili pretio coempta mancipia, quae apud Christianos Dominos perfacili negotio adduci possunt, Mahometanis, ac barbaris Mercatoribus ad non dubium animarum interitum, uberioris quaestus causa venundari. Id periculum, ne admittatur in posterum neve servitria ulli, nisi Christiano emptori, aut licitatori gravi cavebis Edicto. Foeneratorum licentiam, quam certo capite Goanarum legum didicimus fac imperio, atque auctoritate coerceas, idque caput e legum serie quamprimum expungas. In Oppido Bazaimo templum Divo Josepho extruendo, idoneumque stipendium alendo Vicario, Beneficiariis aliquot de meo assignato. Annua porro tria parva millia in impuras Mahometis aedes, & nefarium cultum ab ejus Sæcatoribus antehac impendi solita, Evangelii præconibus, & conversionis adiutoribus in posterum numerantur. (Et paulo post.) Ages etiam cum ipso Cocini Rege ut ritus quosdam Ethnicos ab ipsius auguribus in piperis venditione adhiberi solitos [quandoquidem nihil ipsius ea res interest] e nostro commercio tolli permittat. Ab eodem Rege ajunt, Indos ex ejus ditione, qui relictis Idolis Christiana suscipiunt sacra, fortunis omnibus illico spoliari. Ab ejusmodi inmanitate, & tu omnibus nervis amicam Regem niteris avertere, & nos ipsi quoque in eandem sententiam ad eum literas dabimus. Socotranam causam diligenter ipse tu mihi coram, & per literas commendasti: eos ego populos e miserrima servitute ereptos admodum cupio, sed cum eo ne Turca, cujus in Imperio sunt, acrius irriteretur, Clasesque in isthac maria mittere paulatim adsuescat. Piscarii littoris incolas cum aliis, injuriis affici a meis Ducibus ferunt, tum vero cogi ad ea, quae piscantur sibi tantum iniqua conditione vendenda. Cavebis igitur etiam, atque etiam ne populis iis liberum vendendi arbitrium adimatur, Ducesque mei in commercio ejusmodi ne quid sibi proprium arrogent; atque ad ceteram quoque tollendam vexationem videbis, num ea littora sat custodiri, meaque vestigalia sat commode exigi, sine Clasis possint, quae res si facultatem habuerit, non est cur illuc in posterum navigent. Præterea cum Magistro Francisco Xaverio consultabis, atque dispicies num ad ejus Ecclesie incrementum expediat, fasve sit piscandi potestatem petere tantum iis, qui Christum induerint, ceteros

quoad sapiant eo quaestu, & commodo prohiberi. Qui ex Ethnicis ad Christum sese convertunt, eos audio tanquam sceleratos, & Sacros, a Parentibus, Cognatis, amicisque recto ejici, bonis everti, ac summa proximus in solitudine, atque egestate versari: horum tu inopia sublevanda, communicata cum Vasco re annuam e redditibus meis pecunie summam decernens distribuendam a Sacerdote, qui ejusmodi Neophytorum institutioni præferit.

E Ceilano Insula Regius uri fertur adolescentulus impias Avunculi ne an Parentis effugiens manus Goam baptismi gratia se contulit, huius in persona, quando ad aliorum conversionem, haud leve momentum est, dabis operam, ut doctrina quidem, ac moribus in D. Pauli Collegio cum Alumnis cæteris imbuatur: quod vero videtur, cultumque attinet, lauto separarim Hospitio impensa mea copiose, ac liberaliter habeatur. Significavit is ipse mihi per literas ad Ceilani Regnum, sibi jus, actionemque competere, quidnam hoc sit, totamque rem probe exploratam, & cognitam ad me perscribes. Quod autem Tyrannus in suos populares, qui Evangelio credidit, tam crudeliter sævit, seras quidem illas, verum tamen debitas tanto sceleri poenas ab eo per te quamprimum exigi volo, & gravem audacia mercedem statui, quo invelligant omnes, nihil mihi esse antiquius, quam ut omni ex parte integri, incolumesque serventur, qui a Demorum Caltris ad Christiana sacra transferint. Ab Ethnicis artificibus, Christi Domini, Virginis Mariae, & Sanctorum Imagines pingi, atque adeo circumferri venales minime decorum est nomini Christiano: tu ergo cum proscriptiois, ac virgarum minis edices, ne cui profano ejusmodi tabulas pingere, aut vendere quoquo modo in posterum liceat, Paraciale Cocini Templum, atque Colani dudum inchoata patere imbribus putrescenda turpissimum est, utrumque Architectis, ac Fabris adhibitis, quamprimum tegendum, ac perficiendum curabis. Placet etiam invito Noroa Templum D. Thomæ Apostolo fieri. Calapore ceptam Sanctæ Crucis aedem absolvi, itemque in Ciorano Insula Templum excitari. Præterea locis idoneis Auditoria, & Scholas institui, ad quæ stans diebus non Christiana modo plebs catechismi causa, verum etiam Ethnici ad Evangelium audiendum, vel invitati conveniant: quandoquidem in ista meditatione mihi primum omnium, & maximum est obsequium Dei, & Christiana Religionis amplificatio; cupio vehementer e Salsitanis, & Bardistis finibus, quibus mihi nuper Idalcan cessit, Idolorum cul-

tum, ac profanas gentium superstitiones prorsus evelli, id quod circa tumultum, ac vim hoc præsertim initio fiat expedit, rationibus, ac disputationibus, quam lenissime populos edoceri, quanto in errore, ac veritatis ignoratione versentur, quamque, vel perversum, vel impium sit, cultum uni debitum Deo, Simulacris, lapidibusque ab homine tribui. Porro ad eas pellendas tenebras, alios Viros adhibebis virtute, & eruditione præstantes; tum vero ipse tu primarios gentis, evocare, alloqui, monere non desines, atque omni ratione ad Christum allicere. Qui sese deriderint hosce in fidem receptos non ruerberis modo, sed etiam pro suo quemque captu fovebis, ornabisque. Hæc omnia scito nobis majorem in modum esse cordi: quæ singula te pro tua industria, & probitate sedulo curaturum esse confidimus. Almerini VIII. Idus Martii MDXLVI.

CLII.
Horat.
Tusellim.
in vit. S.
Francis.
Xaver. l.
3. c. 3.
Opera pro
Christi
fide am-
plificanda
patrata a
Sancto
Francisco
Xaverio.

Hoc anno S. Franciscus Xaverius in Indiis Legatus Sedis Apostolicæ demandatum a Paulo III. convertendorum Ethnicorum munus strenue exercens mense Mayo ad Insulam Mauricam appulit, ac dum forte die Michaeli Archangelo sacro divinam rem de more faceret, repente tota Insula contremuit, quod ille ira interpretatus est, ut diceret Divum Michaelæ deturbasse in tartara Dæmonas Divino cultui adversantes, tot vero Ethnicos ad Christum traduxit, ut in uno Oppido, cui Tolum nomen est, ad viginti quinque millia Caputum Christo initiata tradantur: At magna eorum pars postea Gelioli Tyranni externi vim veriti, seu gratiam initari; simul a Christo, atque a Lusitanæ Rege defecerunt; ac mox Sacram Aedem evertere, Cruces, & Sacras Imagines per ludibrium fringere, piorum bona invasere: at in perfidissimos Apostatas mox Divina ira sævit: eorum ager ex feraci squalidus, & sterilis evasit, fruges in horreis corruptæ, aquæ amaræ, & noxiæ efflax: indeque plures mortales absumpti Molucorum Præfectus hortatu Xaverii in eos bellum capeffivit, moxque Deus pro Lusitanis pugnare visus, nam antequam excensionem facerent, Sol circa meridiem a repentina caligine offusus est, atque ex vicini montis vertice horrendo cum fragore erupit incendium, vibrataque maxima cineris, & pumicum vis, Arcis fossas implevit, succussa terræmotu horrido terra tectorum magnam fragem fecit, tempestas tres dies, noctesque tenuit: Tolani plures ruinis oppressi, plures in fugam acti, plures pavore consternati, cum armatus Lusitanus irruit, ac per aggestos punices conscendit facile in

moenia, ac sine prælio Arcem, Urbem, Regionemque subegit, pacemque victis dedit iis legibus, ut Templum eversum reficerent, adempta piis restituerent bona, fidemque Christianam sanctissime colerent, subdit author: Tam memorabilem victoriam Divina magis, quam humana ope partam etiam inter Barbaros constitit. Cæterum tam opportunum flagrantis montis auxilium, cum subita cineris, ac pumicum congerie, communis Lusitanorum consensus acceptum Francisca retulit, qui velut alter Moses ipsis cum perfido hosce bellantibus, Divinam opem conciliarat, ut cujus belli fautor extiterat, præcipuus quoque existeret adiutor.

Meliapore insignis ad memoriam accidit res: Lusitani suburbano in colle, ubi mastratum a Barbaris Apostolum Dei Thomam fuisse docuimus, novum eidem Apostolo sacellum instruebant. Aperiens fundamentum insculpta quadrato lapidi sanguineis, & in speciem recentibus confersa guttis apparuit Crux, lapideo item circulo inclusa repandum in liliū desinens, insidet in summo Columba: lætæ ab imo herbæ luxuriant: in eo circulo incisæ notæ cernuntur, quas propter vetustatem legi potuisse negant, quidam alii seorsum ad legendum adhibitos diversarum Nationum Brahmanas duos præcipua eruditionis fama, haud parvo quidem labore, verum tamen congruente amborum interpretatione, respondisse ferunt. Notas eas plurium literarum singulas obtinere vim, iis Apostoli Sancti martyrium, quale nos e veteri Traditione descripsimus breviter contineri, atque illud nominatim (quod ipsæ testantur guttæ) Christi famulum inter ejus Crucis adorationem, & oscula cecidisse. Extractam ergo tabulam, ac probe purgatam Lusitani confestim in ara gratulabundi constituunt, intentiore cura, Sacellum absolvunt. Nova inde loco frequentia, novus honos accessit, sed miraculo mox evidenti majorem in modum aucta Religio octo ante Christi Domini tribus ante Apostoli natalem diebus, cum ab Ecclesia celebratur expectatio Virginæ partus, in eam ædiculam Christiani rei Divinæ convenerant. Mirum dictu, simulatque a Sacerdote ceptum Evangelium est, universo inspectante populo Crux ea, modicis primum stillis, largo dein sudore manavit, admota hinc terfui linteola sacra liquido cruentas ebibere maculas. Color etiam Crucis e candido sensim in pallidum, ex pallido in atrum cessit: grato post hæc splendore ceruleus effulsit: ad extremum Sacrificio peracto natus rediit. Scilicet res tam

CLIII.
Jo. Maffei
hist. Ind. l.
12. Tur-
sellim. in
vit. S.
Xaver. l. 2.
c. 14.

nova, & illustris ineffabili quodam gaudio delibutis adstantium animis, altos gemitus, pias acclamationes, vim lachrymarum excivit: neque vero proprium illius dumtaxat dici cœtusque id spectaculum fuit. Ex eo tempore singulis ferme annis eadem festa luce, eodem non modo Sacrificii, sed etiam Evangelii momento recurrit, si quando intermissum est ipso doctus eventus dierum aliquid portendi populus putat. Ac ne quis apud nos in tali, tantaque re dubitandi foret locus, totam dein facti seriem publicis consignatam literis, & operis effigiem e lapide ipso diligenter expressam Cocinensis Episcopus in Europam sub initia Concilii Tridentini transmisit.

CLIV. Propagata latius in America, five Indiis Occidentalibus Religione Catholica plures Episcopatus conditi sunt; ut referunt acta Consistorialia his verbis. VII. Januarii exiit ad supplicationem Casaræ Majestatis Oppidum del Quito, aut Sancti Francisci del Quito nuncupatum situm in Brasilia in Insulis Indiarum Oceani in Civitatem, ut Archiepiscopo Hispalensi Jure Metropolitico subdit, attributis pro doze a Carolo Imperatore ducentis nonaginta ducatis auri annuis, deque persona Garzia Dias Toletanæ Diœcesis providit in Episcopum, & Pastorem.

CLV. Quo efferatioris fuere Brasiliæ, & ab humano cultu abhorrentes eo clariores triumpho de iis Christo adjunctis fuere.

In Mexicano etiam Regno, & aliis vastissimis Provinciis novi Episcopatus, proximo Mense instituti sunt ad barbaras eas gentes ad Ecclesiæ castra traducendas, quo tempore plures Sathanico astu illusi ab Ecclesiâ infelicissime desciverunt, placuit enim Divinæ misericordiæ coronas cœlestes in eos transferre, quæ indigne a pluribus Europæis abiciebantur oblitis ejus sacri moniti, Vide ne coronam tuam alter accipiat. Eorum vero Episcopatum Provinciam limites in Actis consistorialibus subjectis verbis recensentur.

CLVI. XI. Februarii MDXLVI. Referente Reverendissimo Cardinali Burgenfi, S. D. N. dismembravit, & separavit ad supplicationem Casaræ Majestatis singulas Cathedralis Ecclesiæ Insularum Magni Maris Oceani quæcumque essent, cum earum Civitatibus, & Diœcesi a Provincia Metropolitana Ecclesiæ Hispalensis, cui Metropolitico Jure suberant, de consensu modernæ Archiepiscopi Hispalensis, ac illarum Præsules pro tempore existentes, necnon Clerum, & Populum a superioritate, visitatione, correctione, & jurisdictione pro tempore existentis Archiepiscopi Hispa-

lensis, prorsus exemit & totaliter liberavit, ac de Mexico, cui Joannes de Zumarraga, & Sancti Dominici, cui Alfonso de Fuente Mayor, ac Regum Ecclesiæ in dictis Insulis consistentes, & Hieronymus de Lojasa de Mexico, & Sancti Dominici, ac Regum Episcopi præesse dignoscuntur, in Metropolitanas, cum Archiepiscopali dignitate, jurisdictione, ac omnimoda Pallii, & Crucis delatione, & aliis Metropoliticis insignibus erexit, & instituit, ac eosdem Joannem, & Alfonso, & Hieronymum illis in Archiepiscopos respectivè præfecit, & Pastores, necnon de Mexico, de Antequeras, & de Mecchoacan, ac de Texcala, & de Guatimala, ac Civitatis Regalis de los Navos, de Chiapa, & de proximo in nova Galizia aliarumque in limiribus, & terminis dictæ Ecclesiæ de Mexico erigendarum, & instituendarum Cathedralium Ecclesiarum, ac Sancti Dominici, Conceptionis, & de la Vega eidem Ecclesiæ Sancti Dominici ad vitam dicti Alfonsi unitæ, si ab ea dissolvi contigerit, ac Insula Sancti Joannis de Puerto Rivo, & Insula de Cuba, ac Civitatis de Cozo Provincia de la Veruevela, ac Sanctæ Martiæ, & de Carthagena, necnon Civitatis de Trugillo Provincia de Hondras, Regum vero Ecclesiis prædictis del Cuzco, & Civitatis del Quito, ac Castellæ de auro Provincia terre firmæ, & Civitatis Legionensis in Provincia de Ricaregna, ac de Popatan, aliarumque in ejusdem Ecclesiæ Regum limiribus; & Provinciis similiter erigendarum Cathedralium, Ecclesiarum, Civitates, & Diœceses pro suis Provinciis, ac earundem Ecclesiarum Præsules pro tempore existentes pro earum Suffraganeis, ac illarum Capitula, Clerum, & Populum pro suis Provincialibus Clero, & Populo concessit, & assignavit, cum clausulis opportunis, & consuetis.

Sub ejusdem Caroli V. Imperatoris auspiciis Popatenfis Episcopatus in Americæ Provincia ejus nominis institutus est ut eadem acta narrant.

XXII. Augusti MDXLVI. Exiit ad supplicationem Serenissimi Dom. Caroli Imperatoris Oppidum, seu Paqum de Popatan situm in Provincia de Popatan Indiarum Maris Oceani in Civitatem de Popatan nuncupandam, in qua exiit Cathedralis sub invocatione Beatæ Mariæ pro uno Episcopo de Popatan nuncupando, qui illi præsit, & in ea, ac ejus Civitate, & Diœcesi verbum Dei prædicet, ac eorum Incolas Infideles ad fidem convertat, & in ea instruat, necnon spiritualia ministrat, & ministrari faciat, ac jurisdictionem temporalem exercent, necnon in ipsa Ec-

CLVII. Acta Consistorial. MS. Car. Spad. sig. n. 133. p. 490.

clesia dignitates, & Canonicatus, & Præbendas, aliaque beneficia Ecclesiastica, cum cura, & sine cura erigar, & Archiepiscopo Civitatis Regum pro tempore existentis Jure Metropolitico subdit. Subditur, ut Carolus V. Imperator annuum vectigal ducentorum aureorum Episcopatu illi contulerit, cui Joannes Valle Presbyter Segobienfis præfectus est.

Addunt eadem acta Consistorialia translatum fuisse ad Americam, five Novi Orbis Patriarchatum Ferdinandum Archiepiscopum Granatensem.

VIII. MDXLVI. absolvit Reverem. Ferdinandum Archiepiscopum, nuper Granatensem, & eum ad præsentationem Casaræ Majestatis, transfuit ad Patriarchalem Ecclesiam Indiarum Maris Oceani, tunc per obitum bonæ memoriæ Gabrielis tit. Sanctorum Joannis, & Pauli vacantem, & curam ipsius Ecclesiæ, quæ Sede Patriarchali, & Capitulo caret, & cujus fructus nulli sunt, sibi in spiritualibus, & temporalibus plenarie committendo. Romæ apud S. Petrum.

Non præmittendum etiam ducimus Paulum ad continentem in fide Catholica Armenos creasse Archiepiscopum Nazovanensem Virum doctrina, & pietate clarum ex Ordine Prædicatorum, qui in iis Regionibus præclarum Christo, & Ecclesiæ operam navabat.

Romæ XXVII. Januarii MDXLVI. Referente Reverendissimo Cardinali Camerario providit Ecclesiam Nazovanensem in partibus Armeniæ, tunc per obitum quondam Benedicti de Masciocan olim Archiepiscopi Nazovanensis extra Romanam Curiam defuncti, de persona D. Stephani Cazorrentis Ordinis Fratrum Prædicatorum Professoris, qui ejusdem Ordinis in illis partibus Professoris juxta eorum laudabilem consuetudinem, Sanctitati suæ ad hoc per eorum literas nominaverant, ipsum in Archiepiscopum præfecit.

CLVIII. Motus quoque idem Paulus rationabili desiderio Regis Lusitani, benigne indulget Henrico illius Germano xvi. kal. Januarii præcedentis anni ad Cardinalatum evecto apud ipsum Regem morari, ad quem finem pileum rubrum trans-

misit, & sequenti litera directâ Regi associavit.

Regi Portugalliæ.

Charissime &c. Quanti ponderis apud nos sit voluntas Majestatis tuæ, cum in ceteris, tum in hoc quoque gaudemus, tibi ostendisse. Licet enim statuissemus, ut dilectus filius noster Henricus Cardinalis Portugalliæ frater tuus veniverit ad nos pro pileo rubro a nobis ipsis juxta veterem, & probabiliorem morem recipiendo, denique apud nos commoraretur, ut opera, consilio, & autoritate ejus in hac tanta temporum, & rerum difficultate, uti possemus; tamen, ut cognovimus desiderium Serenitatis tuæ nobis juxta tuas literas per Protectorem, & Agentem tuos declaratum de ipso Cardinale apud te nunc retinendo, cunctis posthabitis respectibus, tuæ voluntati, ac desiderio satisfaciendum duximus, firmiter etiam sperantes, ipsum Cardinalem se membrum hujus Sanctæ Sedis honorificentissimum reminiscens isthic haud minorem ejusdem Sedis utilitati, atque ornamento, quam si apud nos moraretur esse, posse, ac futurum esse: præsertim pro tuæ Serenitatis favore accedente. Quemadmodum igitur ipsum Henricum adjutum quoque suis viribus in gratiam tuæ Majestatis Cardinalem creavimus: ita etiam eum absentem ipso pileo rubro in eandem tuam gratiam ornandum existimantes, mittimus ad eundem Cardinalem ipsum pileum rubrum per dilectum filium Stephanum de Bubalis Nobilem Romanum Camerarium secretum nostrum exhibitorem presentium, cui mandavimus, ut Serenitate tua nostro nomine officiose atque amantissime salutata, nostram tibi paternam, & intimam benevolentiam, sicut in hoc ostendimus, ita etiam in ceteris tuis honestis desideriis semper paratam fore crederet, cum te etiam pro tua pietate præstantissimique Regis officio, & majorum tuorum consuetudine nobis in amore, & observantia filiali responsurum esse speremus, quemadmodum tam ipse Stephanus, quam Venerabilis frater Joannes Archiepiscopus Syponinus Nuntius apud te noster hæc latius explicabunt. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum &c. die xv. Octobris MDXLVI. Anno XII.

Paul. III. lib. brev. an. 12. p. 304.

I.
Diar.
Concil.
Trid.
auct. An-
gel. Mas-
sarell. m.
Arch. Vat.
p. 53.

Anno Christianae salutis millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, Indictione quinta, in Tridentino concilio, ut referunt ejus acta ab Angelo Massarello conscripta. *Prima Januarii fit Congregatio in qua, examinatur, an sit simpliciter verum: quod per infidelitatem amittatur fides, cum habeamus exemplum Beati Petri, qui licet infidelitate peccaverit, dum Christum etiam cum juramento negavit, fidem tamen non amisit, cum Christus ipse Petro dixisset: Rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua, sed conclusum quod amittatur.*

Epist. Car.
Farnes.
apud Pal-
lav. tom.
1. l. 8. c.
18. n. 1.

In iisdem Congregationibus de tollendis impedimentis residentiae Episcoporum actum fuit, quae erat reformationis materia, multae, & diversae sententiae in medium prodierunt: Legatis autem jam. Mense Junio, quando post quintam sessionem decretum fuerat, ut de residentia tractaretur, Pontifex expresse praeciperat, ne in decreto de reformatione residentiae permitterent, ut de Cardinalibus mentio fieret, nam isti cum praecipui Ecclesiae Senatores sint, decere non videbatur, ut ab aliis, quam a Summo Pontifice emendatione, & poena afficerentur, sicuti ipse postea cum peculiari Bulla executioni mandavit; & insuper iussit, ne in disputationem adduci paterentur, an residentia esset de jure Divino nec ne, quia ubi de poenis agendum erat, non debebat discuti an residentia esset de jure Divino, cum esset res difficultatibus, plena, & longum tempus ad disceptandum exigeret. Sed quando Legati residentiae decretum proposuerunt, quamvis ista duo capita evitaverint, tamen Hispani, & alii ut de istis etiam ageretur, postularunt; quibus Cardinalis de Monte sic respondit, ut Acta concilii a Massarello conscripta testantur.

Cardinalium re-
formatio
ad Ponti-
ficem spe-
clare
Paulus
III. dixit.

MS.
Car. Spad.
to. 12.

II. *Dictis sententiis, Cardinalis de Monte: Non sum (inquit) ejus sententiae, ut velim omnia a Patribus dicta recensere, neque illis respondere, qui ab aliis dissentire visi sunt; dicam tamen aliqua, & in primis, quod pertinet ad illam questionem, an residentia sit de jure Divino? Reverendissimus Dominus meus Giennensis multa dixit, sed tamen non mihi esse hujus sententiae visus est, ut velit illam statui esse de jure Divino. Et licet aliqui post eum ita tenuerint, nihilominus majori parti aliter visum est, & certe non absque ratione. Scimus enim nos, & in hoc conveniunt omnes, residendum esse. Ad quid*

ergo, quo jure id facere teneamur explorare? certe si hoc sit, ne Pontifex dispenset, ridicula est ratio. Nam cum nullo Episcopo non residenti dispensavit Papa, & si vellet dispensare, non propterea prohiberetur. Quando omnes fatemur aliqua esse impedimenta, quae excusant Episcopum non residentem; quid ergo haec statuere, ut onus nostris humeris imponamus, quod ferre non valeamus? Alii fuerunt, qui Cardinales omnino ad residentiam cogendos esse arbitrantur, allegantes chartulam quandam quorundam Cardinalium, qui alias hoc bonum esse Pontifici suaserunt. Hoc sciunt hi, nihil esse actum, tamen Cardinales ipsi interrogati a Pontifice sententias suas dixerunt, tamen non super ea re facta fuit aliqua lex, idque in causa fuit, quod multo plures ex numero Cardinalium, & alii, non consentientes, auctoritate Juris ipsi Pontifici Maximo aliter faciendum esse, multis, & maximis rationibus dixerunt. Sed quicquid sit, ego, quantum in me est, facile assentiar, idemque facturum puro Reverendissimum Collegam meum, ut omnes quocumque gradu sint, & cujusvis exaltationis residere cogantur, legemque ferre, quantum unquam latam; ut tamen expresse nominentur Cardinales, equum esse non censeo. Videretur enim de illis male existimari. Unum est reliquum, quod admoneam Patres, quam brevissime possunt, sententiam dicant. Consumimus enim tres integras congregationes in hoc uno articulo de poena contra non residentes, quibus potuissemus discutere decem, & amplius capita ad residentiam pertinentia: quamobrem, si pauca hoc tempore expediuntur, non putetis, per nos sterile; verum fiet decretum, & in prima Congregatione Patribus legendum exhibebitur.

III. *Die octava fuit Congregatio ad dicendum sententias super decretum de residentia. Giennensis. Et si veri [inquit] dum legeretur decretum, auribus meis quodammodo applaudere visus sum, tamen re maturius considerata, & singulis decreti verbis bene pensatis, in eam descendendo sententiam, ut mihi non placeat, & parcant mihi, qui illud fecerunt, dico, quod nulla decreti pars, proemio excepto, mihi placet; & ut aliqua tangam, videtur omitteri provisio, ut Episcopatus personis dignis concedatur, quod in primis curandum erat: deinde, quoad residentiam Episcoporum, non video, quomodo provisum esse quisque dicere possit, nisi in primis caveatur expresse, quod nemo possit duos Episcopatus*

Decretum de residentia a Cardinali Giennensi improbatum.

copa.

copatus obtinere; quocumque honore fulgeat, etiamsi Cardinalis sit; alioquin decretum facimus inane, & vanum, obligabimus habentes plures Episcopatus ad impossibilitatem, quod nihil aliud est, quam conscientias illorum onerare, & nihil providere calamitatibus Ecclesiae; quoad poenam, & executores pertinet, utrumque remedium mihi leve videtur. Si tamen videatur augenda poena, non negligatur executio, & propterea sum in sententia, ut alias dixi, ut executores sint talium poenarum Concilia Provincialia. Quae quidem Concilia tot bonorum fuerunt causa ut audeam dicere, per ipsa conservari eam canonicam disciplinam, quam habemus: & miror aliquem tam sancto, & pio instituto, velle adversari, cum utique post tot Concilia generalia, etiam postremo loco Concilio Lateranensi ultimo confirmata fuerint. Quoad Curatorum residentiam attinet, melius arbitror fuisset, nihil dicere, quam ita demisse loqui; quinimmo hoc confirmare est eorum excusationes, non illas tollere. Scio enim non solere concedi in Romana Curia, ut perpetuo quis non accedat, sed pro tempore; at confirmata ista nihil aliud est, quam introducere, ut auctoritate hujus Concilii nemo accedat. De revocandis vero exemptionibus, non video, ad quid prosit decretum factum, nisi, ut exempti in suis exemptionibus firmantur; nam si firmantur exemptiones in fundatione concessae, si exempti ab immemorabili tempore debent remanere exempti, si denique temporales exemptiones firmantur, quis erit hujus decreti fructus? aut in quibus casibus locum sibi vendicabit? Certe in nullo. De reliquis decreti partibus, non est, quod amplius loquar, hoc unum est, decretum mihi non probari, & magis esse conveniens Synodo nil agere, quam tale, quid agere.

Decretum a Card. de Monte defenditur.

Ad haec Cardinalis de Monte, cum non parum commotam Synodum animadvertisset, ex verbis Giennensis. Ut Patres (inquit) melius rem totam teneant, paucis respondebo ad ea, quae Reverendissimus Dominus Giennensis dixit; & in primis, ut admoneamus, & rogemus Summum Pontificem, ut Episcopatus det dignis tali honore, id mihi cautum plane ipso decreto videtur, plene, inquam, quantum Synodo, & nobis convenit. Certum est enim, nostrum non esse, legem in hoc praefinire Sanctissimo Domino Nostro, & si antea aliqua factae fuerunt provisiones circa tales promotiones Episcoporum, fuerunt factae tunc cum per Capitula fiebant promotiones Episcoporum, quibus Synodus jubere poterat, at nostra alia est causa: propterea debet sufficere, & abunde quidem, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

id, quod in decreto provisum est. Legiturque verba ipsius decreti in proemio, ubi habetur. Sancta Synodus confidens Sanctissimo Domino nostro, ejusque Successoribus, ut tales eligat Episcopos, qui Ecclesiae regimine iuxta canonicas sanctiones digni sint. Quod vero pertinet ad pluralitatem Episcopatum, sciant Patres, id raro, & non sine magna causa Romae concedi solere, ut liceat alicui duos Episcopatus habere. Scio enim, quod cum Reverendissimus Tridentinus, tunc in minoribus constitutus, fuisset a Capitulo Brixinonen. postularus, facta fuit maxima diligentia, & diu disputatum, & tandem propter magnam Ecclesiae utilitatem, hoc illi indultum fuit; ea maxime ratione, quia creditum est, illum ita posse melius quam alius, adversum Lutheranos, & Haereticos resistere. Praeterea habemus exemplum Gregorii, ut liceat alterum Episcopatum in titulum, alterum in commendam habere. Sed quidquid sit, nunc de hoc non est sermo, quando de reformatione plenius ageretur, tractabitur de hoc articulo, & circa hoc considerandum erit, & si placuerit, poterit tunc prohiberi multiplicitas Episcopatum. De poena ego non curo, quicquid in hac parte placuerit Synodo, id facile sequar, idemque faciam de executoribus. Quamquam non video alium legitimum Episcoporum executores, praeter Papam. Quod ad exemptiones attinet, satis superque provisum est, nec amplius sine aliorum injuria concedi poterat, quam concessum est: Nam quoad ea privilegia, quae exemptis in fundatione alicujus beneficii, vel Collegiatae Ecclesiae concessa fuerunt, quae tractu temporis in usu fuerant, cujus contrarii memoria non extat, iniquum esset, illos suo jure privare. Quoad vero exemptiones temporales infirmari volumus, si ex causa, & ad tempus; propterea additum est in decreto, contra certum Praelatum. Quod autem ad Curatorum residentiam pertinet, unus dumtaxat casus exceptus videtur, ut quando ad breve tempus concessae sunt, veluti his, qui sunt in studiis, vel aliis hujusmodi. Et propterea, salva pace Domini mei, mihi optime decretum providisse videtur in omnibus his casibus. Tunc Giennensis cum ad hoc respondere vellent. Hoc [inquit] Cardinalis de Monte] esset in infinitum procedere. Nolo [inquit] Giennensis] respondere, sed unum verbum addere, & hoc est: Me semper existimasse, in rebus reformationis plus posse uno die Pontificem, quam Synodum uno anno, & propterea cupere, haec per Sanctissimum Dominum nostrum sanciri, & nunc abstinendum esse a nobis, quando in rei veritate, hoc non est

cc 2

est

IV.
MS. Car.
Spada 10.
12.

est, quod a nobis expectat Mundus. Alii Patres suas sententias super idem decreto non solum in ista Congregatione, sed etiam in aliis dixere, sed inter se adeo dissidentes, ut perdifficile esset ad unitatem adducere. Quare Cardinalis de Monte, in Congregatione decima Januarii, ut in Diario Massarellus refert, ad Patres conversus. Plures fuerunt (inquit) Patres, qui dixerunt in hoc decreto Cardinales comprehendendos esse verbis expressis, sed si recte verba decreti ipsi perpendant, nihil dubitabunt, quin hoc decreto, & Cardinales comprehendantur, verba enim generalia sunt, & ad omnes, qui quovis modo Ecclesias regunt, pertinent. Et ideo omnes, quovis colore illas obrineant, comprehendi in dubium non venit. Et si quid est, quod deesse videatur, suppleri potest. At dixerunt aliqui: nominentur ergo Cardinales expressim. Hoc æquum, ut arbitror, non est, multis magnisque rationibus. Præcipue quod nec Episcopi, nec alii in decreto nominantur. Ideo ne quodammodo contradicere nobis ipsis videamur, quod esset, si diceremus, Cardinales [quorum officium est, Papæ in consilio adesse] resideant, quomodo enim residebit, qui apud Papam erit? Quoniam autem a multis probari video, ut renoventur Provincialia concilia; sciant Patres, nobis quoque [quo ad me tantum loquor] id non improbari, instaurationem conciliorum Provincialium [inquam] quæ ab uno Metropolitanano, & Suffraganeis eiusdem constituuntur, non plurimum, veluti quæ Nationalia vocant; hæc enim semper perniciose fuere, illa vero, ut plurimum, salubria. Quamobrem, mihi non displicet, nedum ut huius decreti de residentia executores sint, sed etiam omnium, quæ ab hac sancta Synodo emanabunt. Verum hæc alia erit materia, & necesse erit hæc sancta Synodo referre. Alii alia multa dixerunt, quæ ut breviori manu tractare possimus, cras de mane Legum Professores mecum erunt, & curabimus, ut decretum ipsum aptetur.

V. Hoc interim [ut Massarellus ait] die Abt. Cong. Concil. Trident. ms. Card. Spada. to. 12. Diat. Concil. Trid. Massarell. Dominica nona Januarii fuit Congregatio Prælatorum Theologorum, qui diffuse egerunt de certitudine gratiæ, & tandem omnes convenerunt, quod nemo potest esse certus certitudine fidei, cui non potest esse esse falsum, de gratia Dei, quod magno gaudio, cum Dei laude factum est, approbatumque Can. XXVI. secundum censuram Parisiensem. Et propterea die undecima Januarii, hora XXI. fuit Congregatio generalis, in qua plures ex Patribus

sententias dixerunt super decretum Justificationis. Giennensis cupiebat, per Canones damnari tenentes certitudinem gratiæ, probaveruntque omnes decretum, paucis admodum exceptis, qui magis de quibusdam verbis, quam de re ipsa loquebantur. Deinde Cardinalis Sanctæ Crucis admonuit Theologos, ut de mane essent coram eo, ut pauca hæc, quæ remanserant, ex Theologorum voto aptarent, & huic decreto ultima manus imponeretur. Die vero Mercurii eiusdem fuit alia Congregatio generalis [quæ fuit ultima ante sessionem] in qua Cardinalis de Monte, habuit, inquit, hoc mane consultationem cum D. Prælaris Juris professoribus, & tandem in hunc modum, præserte etiam Reverendissimo D. Giennensi decretum aptavimus. Legit deinde ipsum decretum, quod lecto dixere Patres sententiam. Giennens. decretum probavit, si quedam non adeo maximi momenti adderentur. Aliorum desiderium, & concilio in eo ut plurimum versata est, ut vellet omnino expressis verbis Cardinales comprehendere. Itemque hoc decreto pluralitatem tum Parochialium, tum etiam Metropolitanarum Ecclesiarum prohiberi. Dicitis omnium sententias Cardinalis de Monte conversus ad Synodum, dixit: post sex Mensium quidem spatium, Deo iuvante cras hora XVI. celebrabimus sessionem, & duo ista sanctissima decreta publicabuntur. Quoad primum de Justificatione, certi sumus, neminem aliquid desideraturum. Quo vero ad aliud de residentia, aptabimus nos illud in his, quæ votis Patrum adaptari posse videbimus. In reliquis, si quis vestrum erit, qui aliquam decreti partem non probet, id in ipsa sessione Chirographo manu propria subscripto, significare poterit, quod quidem Chirographum recipietur, & ad futuram rei memoriam registrabitur. Statuta est etiam, omnibus consentientibus sessionis dies Feria quinta post primam Dominicam Quadragesimæ. Mox Cardinalis de Monte podagræ dolore vexatus discessit. Egredium Cardinal. Sanctæ Crucis de Prælatorum contumacia, qua in re, instante concilii Promotore, placuit Patribus, ut tres ex Patribus per Reverendissimos Legatos deputarentur Judices, ad processum faciendum contra Episcopos absentes. Pacensis conversus ad Synodum, dixit, se adhuc permanere in sua sententia, ita ut animus non quiesceret suus, nisi iis decretis addatur clausula, Ecclesiam representans, dictaque sunt multe rationes a Cardinali Sanctæ Crucis, quare id fieri non deberet.

Celebrata est de more sollemnis Sessio

VI.
Sessio sexta celebratur.

sexta

Decretum de Justificatione approbatur.

Cæsar gravate accipit damnari Lutheranos erroribus.

VII.
In act. sess. 6. ms. Arch. Vat. sig. num. 319. pag. 122. & MS. sig. n. 3232. p. 251. MS. Fr. Car. Barb. sig. n. 23. & aliud ms. Card. Pii. Allocutio ad Synodum Cardinalis de Monte.

sexta [1] de qua hæc refert Diarii Author. Die Jovis XII. Januarii Anno salutis MDXLVII. fuit Sessio, in qua interfuerunt duo Sedis Apostolicæ Legati, item Cardinalis Tridentinus, & Giennensis, decem Archiepiscopi, quadraginta quinque Episcopi. Nullus tamen Orator Principum interfuit. Nam Galli, qui soli ex omnibus Tridenti erant, ad Sessionem venire recusarunt, quoniam aiebant, se nolle, Cæsari injuriam facere, arbitrantes Cæsarem non sane libenter audiretur Sessionis hujus celebrationem, quod ex eo aiebant constare, ex quo ad Sessionem Didacus de Mendoza suus Orator non venisset, & venisset, si Cæsari Sessionem placere cognovisset, tandem se venturos aiebant, & interventuros, si Cardinalis Giennensis nomine Cæsaris huic Sessioni interfuisset, & Chirographo manu sua conscripto affirmaret, quod cum Cardinalis Giennens. se facturum recusaret, domi permanserunt Galli; cæterum Missam celebravit Archiepiscopus Salpen. deinde decantatis Litaniis, & per Diaconum Evangelio: Vos estis sal terræ, Matt. c. 5. Ipse Reverendiss. & Illustriss. Dominus Cardinalis de Monte sic alloquitur est Sanctam Synodum.

Magnus ille Propheta Isaias, dignissimi Anstites, prævidens lumen, atque gloriam per Christum Ecclesiæ venturam, exclamavit: Surge illumine Jerusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est; quam sane pulcherrimam, jucundissimamque vocem his proximis solemnis sepe reperit, cum nunc lumen illud fulgentissimum fidei, spei, & charitatis [quod pene absconditum videbatur] iterum appareat, jure, ac merito putamus a nobis hodie repeti posse: Surge igitur, & illumine Jerusalem, surge inquam tu, & illumine ipsius Christi Domini, ac Dei nostri Sponsa dilecta nimis Ecclesia. Non te posthac Hæreticorum versutia, dolique decipient, ut scelus pro pietate, iniquitatem pro justitia, neglectum Sacrorum pro Religione, caeremoniarum contemptum pro cultu, servitutem carnis pro libertate legis Christianæ, confusionem, perturbationem, dissi-

NOTE [1] **C**erta dies habitæ sessionis sextæ tum & patrum numerus multo diligentius definiendi sunt. Die XII. Januarii coivisse patres in sessionem præter Pallavicinum & Suavium affirmant acta Curtembrochii, nec dissentiant acta ab Annalista excerpta; quamquam enim diem XII. Januarii præferunt, diem tamen illam sessionis cum feria V. componunt; feria vero quinta eo anno in diem XIII. non vero XII. Januarii incidit. Sacris operatus est, non quidem episcopus Salpenfis, ut acta Annalista mendose legunt, sed archiepiscopus Spalatenfis; neque enim Salpenfis archiepiscopus sed episcopus tantummodo egit. Qui tamen Salpenfis pro concione verba fecit ad patres & synodalia decreta perlegit. Assuerunt patres sexaginta octo & doctores quinquaginta sex, Curtembrochio teste, apud quem orationem episcopi Salpenfis legas. Proximæ sessionis ad diem III. martii indictæ patres LX. idem Curtembrochius recenset. MANST

parationem pro recto bene, beateque vivendi ordine, cuncta denique vitia pro virtutibus amplectaris.

Cessent nunc, iam cessent irridere te hostes tui, probris, contumeliosisque lacefere, doctrinam tuam spernere, se puros, beatos, veritatis amatores falso iactent. Nam tenebræ, quæ tot annos operuerunt terram, & caligo, quæ tam longo tempore operuit populos, iam adventente lumine recedunt, Populus, qui ambulabat in tenebris, jam videt lucem magnam, habitantibus in Regione umbræ mortis lux orta est eis. In lumine tuo ambulabunt gentes; & Reges in splendore ortus tui. Te audivimus, tua monita, & iussa sequentes, tuas leges venerantes. Leva in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti filii tui congregati sunt, venerunt tibi, quo sua videlicet singulari prudentia, humanarum, Divinarumque rerum peritia, pietate demum, & auctoritate tuis prospiciant incommodis, tuis medeantur vulneribus, tuam tibi pristinum splendorem restituant, pro tua denique dignitate, ac maiestate tuenda, vel sanguinem & animam effundant.

Unde Fratres sancti vocationis celestis participes, cum & Ecclesiæ testimonium, & te ipsa videamus apparuisse gratiam, & benignitatem, & lumen, atque gloriam Salvatoris nostri Dei, sine mora surgamus: Jam tempus est nos de somno surgere, satis, superque satis dormivimus, satis induciarum dedimus callidissimo hosti ad seminanda zizanias, parandas insidias, struendos laqueos, diffundenda venena, invadendos, mactandosque greges nostros. Expergiscamur, vigilemus, laboremus, omnibus hominibus præbeamus nos ipsos exemplum bonorum operum, omnis conversatio nostra sit rationabilis, casta, & sancta, quam infideles reprehendere nequeant, fideles imitari queant. Sedemus Censores Christiani Orbis, de Religione ac fide, deque universisque vita, & moribus judicantes. Decet propterea nos a nobis ipsis iudicium auspicari, nos ipsos ante omnes alios in fide, spe, & charitate corroborare, mo-

ref-

resque nostros componere, & in melius formare. Alioqui, ut D. Ambrosii verbis utamur, quis e turbida aqua potum sumat? Quis in cœno fontem requirat? quis ab intemperantibus hominibus aliquid hauriendum putet? quis nos alienæ causæ utiles credat: quos viderit inutiles esse suæ? Audivimus in Evangelio dictum esse: Vos estis sal terræ. Vos estis lux Mundi: Ad nullos alios verba illa magis, quam ad nosmetipsos pertinere credi par est, ut scilicet sanæ doctrinæ, veræque sapientiæ sale condire, & honorum operum luce Mundum illuminare debeamus, præcaven- tes in primis illud quod ipse Servator nos- ter nos monet, ne si sal evanuerit, mit- tatur foras, & conculcetur ab hominibus; memoresque æternæ ejus, ac Divinæ pro- missionis. Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Cœlo- rum; nempe hac una ratione fit, ut ii, qui ex adverso sunt, vereantur, & con- fundantur, suamque abnegantes impieta- tem, & secularia desideria, sobrie, & iuste, & pie vivant, ac pacem Ecclesiæ reddant. Quod ut nobis clementissimus ipse Deus largiri dignetur, Spiritus ejus Almi præsidium, atque opem supplices omnes una nobiscum implorate.

Quibus verbis completis, ipse Reveren- tissimus, & Illustrissimus Dominus Car- dinalis de Monte invocavit auxilium. Sancti Spiritus per Hymnum: Veni Cre- ator Spiritus; Cantoribus prosequentibus.

His omnibus absolutis, Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis San- ctæ Crucis secundus ipsius Concilii Præsi- dens, & Legatus accessit ad Altare ma- jus, ante quod ipsi Reverendissimi, & Il- lustrissimi Domini Legati consederunt in faldistoriis versa facie ad Sanctam Syno- dum, cæterisque Prælati sedentibus in lo- cis suis secundum ordinem suarum promo- tionum R. D. Archiepiscopus Spalatinus accepit e manibus Reverendissimorum, & Illustrissimorum Dominorum Legatorum decreta duo, quæ in hac Sessione publican- da erant, alterum scilicet de Justificatione, & alterum de residentia Episcoporum & aliorum inferiorum, ascendensque am- bonem legit primum altera, & intelligibili voce ipsum decretum de Justificatione.

VIII.

Distinctum est illud decretum capiti- bus sexdecim, quibus adjecti sunt ana- thematis tringinta tres contra Hæreti- cos male sentientes de justificatione.

In Præfatione declaratur a Tridentina Œcumenica & generali Synodo Præsiden- tibus in ea nomine Pauli III. Pontificis Joanne Maria de Monte Episcopo Præ- nestino, & Marcello S. Crucis Presby- teris Cardinalibus Apostolicæ Sedis Le-

gatis. Exponi omnibus Christi fidelibus ve- ram sanamque doctrinam Justificationis, quam Sol Justitiæ Christus Jesus fidei no- stræ auctor, & consummator docuit, Apo- stoli crediderunt, & Catholica Ecclesia Spiritu S. suggerente perpetuo retinuit, inhibendo ne deinceps audeat quisquam al- iter credere, prædicare, aut docere, quam præsentis decreto creditur ac declaratur.

Primo capite decernitur, omnes homi- nes, ut in decreto de peccato originali constitutum est, ex prævaricatione Adæ effectos filios iræ, servitutique Dæmonis addictos, ut nec Gentes lege naturæ nec Judæi lege Moylis possent a peccato vindicari in gratiæ libertatem, licet liberum arbitrium extinctum non esset, sed viri- bus debilitatum.

Secundo docetur, Deum Patrem mi- sertum generis humani ante Legem, & Legis tempore, promississe Filium ventu- rum, ac proposuisse propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, non solum pro nostris, sed etiam totius mundi peccatis.

Tertio decretum est, etsi ille pro om- nibus mortuus sit, non tamen mortis e- jus beneficio omnes potiri; sed eos tan- tum, quibus meritum passionis ejus con- fertur: ut enim, qui ex Adam propagan- tur, peccatum contrahunt, ita qui in Christo renascuntur, per meritum passio- nis ejus gratiam, justitiamque adipiscun- tur; atque in Regnum Filii dilectionis suæ e potestate tenebrarum erepti trans- feruntur.

Quarto sancitur post Evangelium pro- mulgatum eam translationem in adoptio- nem filiorum Dei, non perfici sine lava- cro regenerationis aut sine ejus voto ex Christi Domini oraculo. Nisi quis rena- tus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest intrare in Regnum Dei.

Quinto declaratur, hominem adultum peccato inquinatum, non posse viribus naturæ disponere se ad gratiam justifi- cantem, collustratum vero divina luce præveniente a Spiritu Sancto posse, non ut omnino ipse nihil agat, cum eam mo- tionem abjicere possit, si velit, nec ta- men sine gratia Dei movere se ad justitiam, libera sua voluntate possit, quod testantur sacræ literæ, cum dicitur: Con- vertimini ad me, & ego convertar ad vos, libertatis nostræ admonemur; cum res- pondemus, Converte nos Domine ad te, & Convertemur, Dei nos gratia præve- niri confitemur.

Sexto illustratur modus, quo adulti ante baptismalia sacra suscepta se com- parant ad justificationem, excitari nimi- rum illos a divina gratia, ut fidem ex auditu concipiant, credant quæ divini- tus

IX.

tus revelata sunt, atque a Deo promissa atque in primis justificari per gratiam. redemptionis, conceptoque peccatorum odio, & divino timore percussis, spem fi- gant in Dei misericordia, proponantque suscepto baptismi novam ac piam vitam instituere, divinisque mandatis parere: quæ Evangelico illo oraculo continen- tur: Docere omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus S. docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.

X. Septimo decisum est, dispositionem, qua dictum est, *Præparate corda vestra. Domine, præire justificationi, justificatio- nemque non esse solam remissionem pec- catorum, sed etiam sanctificationem, & renovationem interioris hominis per vo- luntariam susceptionem gratiæ, & dono- rum supernaturalium, quibus homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ.*

Quæ sint
causæ ju-
stificatio-
nis

De causis justificationis pronuntiatum est, finalem esse gloriam Dei, & Chri- sti, ac vitæ æternæ præmium: efficien- tem vero, misericordem Deum abluen- tem peccatorum sordes, & sanctificantem, consignantemque Spiritu Sancto causam meritoriam passionem Christi qua sceler- ra nostra expiavit; nec tantum placavit divinam justitiam, sed etiam justificatio- nem, adoptionemque nobis promeruit: instrumentalem, Baptismum, quod est Sa- cramentum fidei, sine quo non fit justi- ficatio: formalem denique, Justitiam Dei, non qua ipse justus est, sed qua ipse ju- stos nos efficit, ut simus nova Dei crea- tura diffusa charitate in cordibus nostris: nec modo reputamur justis, sed etiam vere dicimur, & sumus justis secundum men- suram, quam Spiritus singulis impartitur, & una cum remissione peccatorum per Christum, cui inserimur, Fides, Spes, & Charitas infunduntur: sola enim Fi- des non perfecte nos conjungit Christo, ut vere simus illius membra viva, cum sine operibus mortua sit: quare dictum est ab Apostolo neque circumcisionem valere, neque præputium, sed fidem, quæ per charitatem operatur, at de ve- ra fide & justitia prolata est a Christo hæc sententia: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.

Quo sensu
gratis ju-
stificemur
per fidem.

Octavo illustratur verus sensus verbo- rum Apostoli dicentis, *hominem gratis ju- stificari per fidem*, dici per fidem, quia fides est humanæ salutis initium, funda- mentum, & radix omnis justificationis; sine qua impossibile est placere Deo: i- deo vero dici justificari gratis quia ni- hil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera ipsam justificationis

gratiam promeretur: si enim gratia est, jam non ex operibus, alioquin ut idem A- postolus inquit, gratia jam non est gra- tia.

Nono confutatus est Hæreticorum er-ror asserentium justificationem sitam esse in fiducia inani, & persuasione, si- bi remissa esse peccata propter Chri- stum, atque hac sola fide absolutionem justificationemque perfici: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mor- tis, & resurrectionis Christi efficacia du- bitet, ut enim nemo de Sacramentorum virtute & efficacia dubitat, ita propter infirmitatem de recta dispositione sua ad gratiam pertimescere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum.

Decimo pronuntiat, justificatum homi- nem per gratiam Christi, cooperante fi- de, & bonis operibus perfectis crescere posse in gratia & justitia, ex oraculo D. Joannis: *Qui justus est, justificetur adhuc*. Et ex Jacobo Apostolo: *Videris quo- niam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum.*

Undecimo promulgatum est, prohibi- tam intentato anathemate impiam illam vocem Dei præcepta ad observandum esse impossibilia homini justificato [nam Deus impossibilia non præcipit, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis, cujus mandata gravia non sunt, cujus jugum suave est, & onus leve.] Tum sub- dit. Itaque nemo sibi in fide sola blandiri debet putans fide sola se heredem esse constitutum, hereditatemque consequuturum, etiam si Christo non compatitur, ut & conglorificetur: nam & Christus ipse, in- quit Apostolus, didicit ex iis quæ passus est obedientiam, & consummatus factus om- nibus obtemperantibus sibi causa salutis æ- ternæ.

Damnati etiam omnes, qui dicunt ju- stum in omni bono opere peccare, vel ut sit dignus venia, aut quod intolerabi- lius est, æternas pœnas mereri, vel pec- care qui præmiorum æternorum spe ad virtutes se excitavit.

Duodecimo, damnata quoque eorum vana præsumptio, qui certo statuunt se in numero esse prædestinatorum, quasi verum sit justificatum amplius peccare non posse; aut si peccaverit certam sibi resi- piscentiam arrogare debeat. Non enim sciri posse sine divina revelatione quos Deus elegerit.

Decimotertio sancitum est de perseve- rantia munere, obtineri tantum posse a Deo, qui stantem confirmare potest, ut stare

XI.
Luthera-
nus error
de inani
fiducia.

XII.

Perseve-
rantia est
Dei mu-
nus.

stare perseveret, & cadentem restituere: firmissimam vero in Deo spem collocandam.] *Deus enim, nisi illius gratiæ defuerimus, sicut cepit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere.*] Formidandum tamen, cum sciamus in spem gloriæ, nondum in gloriam renatos, & in pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, cum Diabolo, victores esse non posse, nisi cum Dei gratia.

Decimo quarto, pronuntiatum est, peccantes post baptismum amissam gratiam recuperare posse per Pœnitentiæ sacramentum, quod sancti Patres secundam, post naufragium, deperditæ gratiæ tabulam appellarunt. Hoc vero Sacramentum Pœnitentiæ institutum a Christo cum dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Atque adeo pœnitentiæ Christiani hominis post lapsum differre a pœnitentiæ baptismali; completique non modo abstinentiam a prioribus peccatis, eorumque odium, sive cor humile & contritum, sed etiam eorundem sacramentalem confessionem, saltem in voto, ac suo tempore peragendam, & sacerdotalem absolutionem, itemque satisfactionem per jejunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ sacrificia, non quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramenti voto una cum culpa remittitur, sed pro pœna temporaria, quæ non tota semper, ut in Baptismo dimittitur: hac enim plecti promerentur, qui ingrati gratiæ acceptæ immemores, Templum Dei violare, ac Spiritum Sanctum pellere non perhorruerunt. De qua pœnitentiæ scriptum est: *Memor esto unde excideris, age pœnitentiæ, & priora opera fac.*

XIII.

Decimo quinto convicti impij assentatores peccantium, fingentes solo infidelitatis peccato justificationem amitti: cum Apostolus plura recenset peccata lethalia, quibus fideles obstricti a Regno Dei excluduntur; & ab iis divina adjuvante gratia abstinere potuerint.

Vita æterna datur tamquam gratia, & tamquam merces.

Decimo sexto, Explicata est meriti ratio, & commendata fidelibus bona opera, quæ spernunt Hæretici, cum dicat Apostolus, *Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino:* bene enim operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus propofita est vita æterna, & tamquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tamquam merces ex ipsius Dei promissione bonis operibus, & meritis fideliter reddenda. *Cum ille ipse Christus Jesus tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites*

in ipsos justificatos jugiter virtutem infundat, quæ virtus eorum bona opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent. Et paulo post: *Iraque neque propria nostra justitia, tamquam ex nobis propria statuitur, neque ignoratur, aut repudiatur justitia Dei, quæ enim justitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhaerentem justificamur, illa eadem Dei est, quæ a Deo nobis infunditur per Christi meritum.* Et infra: *Absit tamen ut Christianus homo in seipso vel confidat, vel gloriatur, & non in Domino, cujus tanta est erga homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.* Additum est, quia in multis omnes offendimus, divinæ spei divinum timorem conjungendum, quia humana vita non humano judicio, sed divino excutienda & judicanda est.

Huic doctrinæ, sive decretoriæ sententiæ adjuncti sunt triginta tres Canones, quibus defixi anathemate promulgantur, qui doctrinam de Justificatione respuerent.

De Justificatione Canon I.

Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humane naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant, absque divina per Jesum Christum gratia posse justificari coram Deo, Anathema sit.

XIV.

Canon II.

Si quis dixerit ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium, sine gratia utrumque sed ægre tamen & difficulter possit, Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ejus justificationis gratia conferatur, Anathema sit.

Canon IV.

Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparet, neque posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam, nihil omnino agere, mereque passive se habere, Anathema sit.

Canon V.

Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re; figmentum denique

Sa-

Satana inductum in Ecclesiam, Anathema sit.

Canon VI.

Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permissivè solum, sed etiam proprie, & per se, adeo ut sit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli, Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quanto vehementius quis vivit se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare, Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, Anathema sit.

Canon IX.

Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri quo ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi, Anathema sit.

Canon X.

Si quis dixerit, hominem sine Christi justitia per quam nobis meruit justificari, aut per eam ipsam formaliter justos esse, Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque inhaereat, aut etiam gratiam, qua justificamur esse tantum favorem Dei, Anathema sit.

Canon XII.

Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, qua justificamur, Anathema sit.

Canon XIII.

Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certo, & absque ulla hæsitacione, propriæ infirmitatis & dispositionis peccata sibi esse remissa, Anathema sit.

Canon XIV.

Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi, ac justificari, ex eo quod se absolvi ac justificari certo credat, aut neminem vere esse justificatum, nisi qui credat, se esse justificatum, & hac sola fide absolvi.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

tionem, & justificationem perfici, Anathema sit.

Canon XV.

Si quis dixerit, hominem renatum & justificatum teneri ex fide ad credendum, se certo esse in numero prædestinatorum, Anathema sit.

Canon XVI.

Si quis magnum illud usque in finem perseverantiæ donum se certo habiturum, absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, Anathema sit.

Canon XVII.

Si quis justificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate prædestinatos ad malum, Anathema sit.

Canon XVIII.

Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, Anathema sit.

Canon XIX.

Si quis dixerit nihil præceptum esse in Evangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera: aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, Anathema sit.

Canon XX.

Si quis hominem justificatum & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi vero Evangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis, Anathema sit.

Canon XXI.

Si quis dixerit Christum Jesum a Deo hominibus datum fuisse, ut Redemptorem cui fidant, non etiam ut Legislatorem, cui obediant, Anathema sit.

Canon XXII.

Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, Anathema sit.

Canon XXIII.

Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse neque gratiam amittere; atque ideo eum, qui labitur & peccat, numquam vere fuisse justificatum; aut contra posse in tota vita, peccata omnia etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata Maria Virgine tenet Ecclesiæ, Anathema sit.

Canon XXIV.

Si quis dixerit justitiam acceptam non

Da

con-

conseruari, atque etiam non auferri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo, & signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam, Anathema sit.

Canon XXV.

Si quis in quolibet opere iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut [quod intolerabilis est] mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, Anathema sit.

Canon XXVI.

XVI. Si quis dixerit iustus non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & sperare æternam retributionem a Deo, per ejus misericordiam, & Jesu Christi meritum, si bene agendo, & divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverit, Anathema sit.

Canon XXVII.

Si quis dixerit nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis; aut nullo alio, quantumvis gravi, & enormi præterquam infidelitatis peccato semel acceptam gratiam amitti, Anathema sit.

Canon XXVIII.

Si quis dixerit amissa per peccatum gratia simul fidem semper amitti, aut fidem quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, Anathema sit.

Canon XXIX.

Si quis dixerit eum qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere: aut posse quidem, sed sola fide amissam iustitiam recuperare, sine Sacramento Pœnitentiæ, prout Sancta, Romana, & universalis Ecclesia a Christo Domino, & ejus Apostolis edocta, huc usque professæ est, servavit, & docuit, Anathema sit.

Canon XXX.

Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ, vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad Regna cælorum aditus patere possit, Anathema sit.

Canon XXXI.

Si quis dixerit iustificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, Anathema sit.

Canon XXXII.

Si quis dixerit hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius iustificati merita, aut ipsum iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum, cuius

virorum membrum est, sunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ [si tamen in gratia decesserit] consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, Anathema sit.

Canon XXXIII.

Si quis dixerit per hanc doctrinam Catholicam de Justificatione a S. Synodo hoc præsentis decreto expressam aliqua ex parte gloriæ Dei vel meritis Jesu Christi Domini Nostri derogari, & non potius veritatem fidei nostræ, denique ac Christi Jesu gloriam illustrari, Anathema sit.

Perlecto decreto de Justificatione unicum Canonibus, R. D. Archiepiscopus Spalatrensis interrogavit Patres, an placeret, per hæc verba, videlicet: Reverendissimi, & Illustrissimi Domini placent-ne hæc omnia vobis? Tunc a Reverendissimo, & Illustrissimo D. Card. de Monte primo Præsidente, & Legato responsum est his verbis, videlicet: Placent, & ita cum magna veneratione suscipimus, & amplectimur hanc Sanctam, & Catholicam de Justificatione doctrinam. Et successive a Reverendissimo, & Illustrissimo D. Card. S. Crucis secundo Præsidente, & Legato responsum fuit per eadem verba formalia. Deinde quilibet ex Patribus interrogatus fuit singulariter a me Angelo Massarello Sacri Concilii Secretario, an placerent. Et primum Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Card. Tridentinus dixit hæc verba, videlicet: Placebunt omnia probata per Sanctam Synodum, quia ego non interfui Congregationibus. Postea Reverendissimus, & Illustrissimus D. Cardinalis Giennensis, & successive Archiepiscopi, & Episcopi, cæterique Prælati responderunt omnes per verbum: Placent, proferens ferre quilibet hæc verba formalia: Placent, & magna cum reverentia, & devotione, suspicio, & amplector Sanctam hanc Catholicam, & salutarem de Justificatione doctrinam, & anathematizo omnes, qui eam non receperint. Dederunt tamen alii qui schedulas infra scriptas, videlicet:

R. D. Archiepiscopus Turritanus.

Sanctam hanc, & Catholicam de Justificatione doctrinam, fidem, & regulam amplector, & veneror ego Archiepiscopus Turritanus: & sic fideliter toto corde suscipio. Ita me Deus perpetuo iustificare dignetur. Amen.

Et quod Sancta Tridentina hæc Synodus tenet, teneo: quod anathematizat, & anathematizo.

Idem Archiepiscopus manu propria subscripsi, & placet decies.

R. D. Episcopus Senogalliensis.

Patres Amplissimi: quantum nefas opinor repugnare conformibus sententiis

XVII.

vestris, & tantumdem reluctante conscientia quidquam statuere. Ut igitur ex his triticis eo modo, quo possumus, in præsentiarum me ipsum explicem, eas partes decreti, in quibus cum de misericordia Dei diminute tractatum fuisse censui, rationibus in Congregationibus adductis, exonerando conscientiam meam, atque vestras onerando comprobo, dummodo conformentur in omnibus & Sacræ Scripturæ, & sanctorum Patrum sententiis, quemadmodum profitemur, qua lege reliqua mihi probantur omnia. Articulum præterea, certitudinis gratiæ ea lege comprobatum volo, si quemadmodum a Sacrosancta Synodo decretum fuit, opiniones tantummodo confutentur Hæreticorum.

Marcus Episcopus Senogalliensis.
Reverendus Dominus Episcopus Sibiricensis.

Decretum sanctissimum Justificationis in omnibus suis partibus mihi summopere placet, quo vero ad præmium ipsius decreti, videlicet Universalem Ecclesiam representans aliqui ex Reverendis Patribus objecerunt ritulum Constantiensem, quod concilium ab Ecclesia re vera est receptum: propterea dico, & respondeo cum B. Augustino, distingue tempora, & concordabis Scripturas. Intellego considerandum esse quo, & quali tempore, quare ratione concilium Constantiense istud dixerit, nimirum tempore Schismatis, quo erant tres, quorum quilibet se verum Papam assererat, & in tali casu, & tempore Schismatis fatcor concilium esse supra Papam, quia aliter non posset Ecclesiæ Dei provideri, & scandalum exitiale Schismatis non posset extinguere. Hoc enim unicum est remedium in terris: aliorum autem temporum non est similis ratio, & propterea aliis temporibus talis clausula, videlicet Universalem Ecclesiam representans [prout ipsi Patres asserunt] non debet apponi, & præsertim ad removendam multa scandala, quæ exinde possent oriri in Ecclesia Dei, maxime his temporibus. In summa dico, clausulas illas Concilii Constantiensis esse intelligendas tempore Schismatis, non alio, & ideo non esse apponendas. Quidquid videtur, aut simile reperitur in Actis ejusdem concilii Constantiensis, ad idem tempus Schismatis censio referendum: cum ante nihil unquam tale in ullo concilio fuerit constitutum: immo potius trecenti illi Patres, qui sub Marcellino Papa, & propter Marcellinum collecti fuerunt, asseverant primam Sedem, id est Romanam, a nemine judicari: atque propterea non ipsi damnant, aut deponunt Marcellinum; sed eo instante ipsi (inquit) ex tuo ore ipse iudicet.

Ann. Ecl. Tom. XXXIII.

cabis, & ex tuo ore condemnabis, nam primam Sedem nemo judicat, prout recitatur in decretis Gratiani 21. dist. c. Nunc autem. Itaque non expedit, ut hoc temporis talis clausula decreto inseratur, sed fuerit satis statuere hoc sacrum concilium esse generale, aut Ecumenicum, quando id fuit satis concilio illi frequentissimo, & celeberrimo Chalcedonensi, reliquisque prædictis, quorum autoritas & nunc est, & merito erit semper gravissima, atque sanctissima. Hæc pauca volui dixisse submittens me correctioni Reverendissimum, & Illustrissimum Dominorum meorum Præsidentium, & hujus sacrosanctæ Synodi Reverendus Dominus Episcopus Lancianensis.

Displicet, ut non ponatur in rit. Decreti de Justificatione Universalem Ecclesiam, & quia non confodiuntur Hæretici contrarium asserentes.

Joannes Episcopus Lanianensis.
Reverendus Dominus Episcopus Pacensis.

Decretum de Justificatione summe probo, quandoquidem video illud esse primum, sanctum, & vere Christianum. Opro tamen in titulo apponi illa verba, scilicet [Universalem Ecclesiam representans] absit a me hoc velim, ut in ullo conveniam cum Schismaticis, quos omnes minus bene sentientes de auctoritate Sedis Apostolicæ detestor, & execror, ut verum docet Christianum; sed quoniam mihi pro re compertissima habeo Concilium universale rite indictum, & congregatum ab eo, qui habet hanc potestatem, nempe a Summo Pontifice Christi Vicario [ut est hoc concilium Tridentinum] representare Ecclesiam Universalem, ut tenent D. Gregorius cap. Sicut, bonæ memoriæ Gelasius Papa c. Majores 24. q. 1. idem Gelasius c. Confidimus 25. q. 1. facit sexta Synodus actione 17. cum dicit: Hoc Sanctum universale nostrum congregans collegium totius Ecclesiæ adunavit compaginem. Unde hoc sanctum nostrum universale? &c. quare si hæc verba non apponuntur, videtur concilium privari suo proprio, & debito titulo.

Item notum est Concilium Constantiense fuisse usum hac præfatione, non tantum propter Schisma, quod tunc erat in Ecclesia, sed, ut ex eo constat, quia Wicleff, Joannes Hus, & Hieronymus a Praga, quorum errores in eo Concilio damnati sunt, falso assererant, Concilium universale rite congregatum non vere representare Ecclesiam universalem, quod postea approbavit Martinus V. in sua Bulla, & præcepit inquiri contra omnes suspectos quod favissent dictis Hæreticis, scilicet

D d 2

Wi-

Wicleff, Hus, & Hieronymo a Praga, vel credidissent illorum erroribus, dicens quod interrogentur inter alia si credant, teneant, & asserant, quodlibet Concilium Generale, & etiam Constantiense representare Universalem Ecclesiam: & post alia. Liber etiam Ceremonialium Lib. 1. cap. de Concilio generali fol. 62. dicit eam esse observantiam Conciliorum, cum Summus Pontifex est praesens in Concilio, omnia expediuntur sub nomine Papae, & per eius Bullam; cum autem est absens, sub nomine Concilii, additis illis verbis, Universalem Ecclesiam, &c. Meminerint etiam Reverendissimi Legati, quod cum in principio Concilii fuit controversum de his verbis apponendis in titulo, dictum fuit quod, cum causae graviores tractandae essent, maxime quae spectant ad fidem, apponenda erant illa verba in titulo. Cum igitur in decreto de justificatione agatur de fide nostra, itaque de re gravissima, non video cur non debeant apponi in titulo.

Franciscus Episcopus Pacensis.
Reverendus Dominus Episcopus Calagurritanus.

XIX. Placet decretum in omnibus, nisi in eo, quod desunt verba illa: Universalem Ecclesiam representans, in titulo eius.

Episcopus Calagurritanus.
Quibus votis collectis, & Reverendissimis & Illustrissimis Dominis Praesidentibus significatis, ipse Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte dixit alta, & intelligibili voce haec verba, videlicet: Gratias innumeras agimus Omnipotenti Deo, sanctum hoc decretum de Justificatione approbatum esse universaliter ab omnibus uno consensu.

Deinde idem Reverendus Dominus Archiepiscopus Spalatensis, existens adhuc in ambone, legit decretum de residentia Episcoporum, & aliorum, in quo haec primo capite, quia integritas praesidentium salus est subditorum, continentur. Eadem sacrosancta Synodus, eisdem Praesidentibus, & Apostolicae Sedis Legatis, &c.

XX. Quia nonnulli [quod vehementer dolendum est] hoc tempore reperiuntur, qui propriae etiam salutis immemores, terrenaque caelestibus, ac divinis humana praesentibus, in diversis Curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ovili derelicto, atque omnium sibi commissarum cura neglecta, sinunt sese occupatos esse, placuit sacrosanctae Synodo antiquos Canones, qui temporum, atque hominum injuria pene in dissuetudinem abierunt, adversus non residentes promulgatos innovare: quemad-

modum virtute praesentis decreti innovat, ac ulterius pro firmiori eorumdem residentia, de reformandis in Ecclesia moribus, in hunc qui sequitur modum statuere, atque sancire. Si quis a Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, seu Cathedrali Ecclesia sibi quocumque titulo, causa, nomine seu iure commissa quacumque ille dignitate, gradu, & praeminentia praesulgeat, legitimo impedimento, seu iustis, & rationalibus causis cessantibus, sex mensibus continuis extra suam Diocesim morando abfuerit: quarta partis fructuum unius anni fabricae Ecclesiae, & pauperibus loci per Superiorem Ecclesiasticum applicandorum poenam ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseveraverit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, ut severiori sacrorum Canonum censura subiciatur, Metropolitanus Suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum vero absentem Suffraganeus Episcopus antiquior residens sub poena interdicti ingressus Ecclesiae eo ipso incurrenda infra tres menses, per literas, seu nuntium Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos absentes prout cuiusque major aut minor contumacia exegerit, suae supremae Sedis autoritate animadvertere, & Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

Capite secundo decreti eiusdem iussu Episcopi adigere Sacerdotes ad personalem residentiam obstrictos, ut eam exhibeant pro divini cultus amplificatione, & optimo Ecclesiarum regimine gerendo, ac in reluctantes legibus animadvertere, reficis omnibus contrariis praerogativis.

Tertio capite imperatum est, Ecclesiarum Praelatis, ut severitatem in subditos criminum reos distringant, ac Regulares extra Monasterium vagantes ex canonicis sanctionibus coerceant.

Quarto capite Canonice Collegia in Ecclesiis principibus Episcoporum auctoritati subesse iussa, pronuntiatumque in eosdem Canonicos ab Episcopis inquiri, & animadverti posse, si a suo munere defecerint, & omnia contraria Acta, & privilegia quovis modo concepta deleta.

Quinto capite decretum, ut nullus Episcopus cuiusvis praerogativae praetextu in aliena Diocesi Pontificali munus, sine ordinarii Praefulis facultate data, exercere possit. Subdunt Acta concilii.

Quo decreto lecto, rogavit Patres, num sibi decretum placeret. Cui Reverendissimus

mus de Monte sibi placere respondit, & cum eo multi fuere: tamen plures multa in decreto desiderarunt, dederuntque ipsi chartulas, quibus eorum sententia explicata erat: omnium, itaque collectis votis, cum difficile tunc foret omnes schedulas percurrere, & singulorum sententias excutere, Reverendissimus de Monte dixit: Patres omnes probant decretum exceptis quibusdam particulis, de quibus habebitur sermo in Congregatione. Quod cum omnibus placuisset, idem Episcopus ex Patrum voto unanimum, pronuntiavit futuram Sessionem tenendam esse Feria quinta post primam Dominicam Quadragesima. Post haec Hercules Sevarolus Promotor concilii accusavit contumaciam omnium Praelatorum abscentium, & petiit, illos ut contumaces haberi, & declarari, & propterea eos incidisse in censuras, & poenas tam in iure, quam in ea a Sanctiss. D. N. expressas. Cui Reverendissimus de Monte, placet, inquit, de accusatione contumaciae, & declaramus adversus omnes, exceptis legitime impeditis, procedendum esse per Dominum Episcopum Aequen. Episcopum Asturicensem, & Alifanensem, quos ad hoc specialiter deputamus. Placuit omnibus deputatio, & contumaciae accusatio adversus omnes, exceptis tamen Germanis Episcopis, tanquam notorie impeditis. Non idem Promotor petiit auctoritate sanctae Synodi, moneri omnes Praelatos praesentes ne ab hac Civitate discederent, ante finitam proximam sessionem, sub poenis excommunicationis, & privationis omnium officiorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum ipso iure incurrendis. Ad cuius petitionem Reverendissimus Cardinalis de Monte, placet, inquit, omnes Praelatos moneri; & ita omnes hac monitione, quam pro trina, & canonica haberi volumus, sub poenis praedictis, monemus, & requirimus, ne discedant ab hac Civitate ante finem sessionis subsequentis, quod & alii probaverunt, paucis admodum exceptis. Postremo idem Promotor petiit, per Notarium, & Pronotarium praesentes, fieri unum, vel plura instrumenta de omnibus, & singulis gestis, solutaque est Synodus, cum iam esset hora XXIII.

XXIII. Sententiae variae de residentia.
Absoluta igitur sexta Sessione, ita Acta Concilii loquuntur. Die decima quinta eiusdem Mensis Januarii fuit Congregatio, in qua Cardinalis de Monte laudavit summopere Patres de concordia eorum super decreto de Justificatione. Tum idem diversas recensuit Patrum sententias quae exhibita per Chirographum fuerant super decreto Residentiae: fuere, inquit, 28.

qui decretum simpliciter probaverunt, seu qui nomine Cardinalium exprimi desiderarunt quatuor, qui titulum Ecclesiae Universalis vellent addi in decreto. Toridem, qui unam reformationis partem sine altera sanciri non debere, affirmarent. Duodecim, qui poenas contra non residentes statutas, desiderarunt ad jus commune reduci. Tum addidit: Scitis vos Patres, qui nomina Cardinalium exprimi desiderabant, saepius responsum esse, itaque non placet, neque equum est, nominare expresse. De titulo saepius dictum est, adhuc tamen si quis dubitat, videre poterit in Cajetano, & Turrecremata adversaribus consilio Basileensi, & Constantiensi, in hoc, quod in decretis suis nomen Universalis Ecclesiae representans apposuerunt. Legitque Patribus eorum hac de re sententiam. His autem, qui unam partem reformationis, sine altera non esse expediendam censuerunt, non est quid respondere oporteat, adeo ab omni ratione aliena est eorum sententia. De poenis vero, & de Provincialibus Conciliis, sufficiant ea, quae a me proximis diebus dicta fuerunt. Hoc unum adderem, me cogitare in futurum abstinere a Congregatione, postquam video plures ita dura cervice, ut ex sua opinione nulla ratione divelli queant, & certe si ita agendum est, frustra hunc laborem Congregationum assumimus. Cogitent igitur Patres, quid hac de re agendum sit: ego illorum opinionem libenter audiam. Quae vero in futurum tractanda erunt, sunt haec, videlicet, de dogmatibus, & materia Sacramentorum. De Reformatione vero agatur, & de impedimentis Episcoporum. Expedienturque omnia, quae ad decretum de residentia pertinent. Ad haec Cardinalis Giennensis. Ego simpliciter [inquit] decretum probavi, & probo, quantum ad me attinet, & desideravi ab omnibus item probari, verum postquam aliter se habuit, optimum esse arbitror, de hac ipsa re habere aliquas Congregationes particulares, & de consensu Juris peritorum, ac demum Congregationis generalis aptare decretum; idque non parum Patribus placere videbatur: fuere tamen, ut Asturicen. & Calagurritanus, qui omnino publicandum decretum dixerunt post decretum admonitionis poenarum, quod & in aliis conciliis, & praecipue in ultimo Lateranensi factum fuisse constat. Quibus Cardinalis de Monte. Non est par ratio [inquit] illius, atque istius Concilii, & non est unus; aut alter, qui dissentit, sed plures admodum. Et propterea satius existimo, decretum ipsum non publicare, quam tot notis in illo ap-positis edere. Ad haec Pacen. Non [inquit]

XXI.

XXII.

quit] titulum desideravi inscribi decreto alia de causa, quam ut hæreses damnarentur, constat enim inter alias hæreses, hanc unam præcipue Lutheranos opinionem sequi, ut negent concilium legitime congregatum Ecclesiam Universalem representare. Cui Cardinalis de Monte, dixit, si hac causa quisque moveretur, bono zelo eum moveri necesse est; sed ne amplius hoc desideret quisque, facile fiet, si in uno atque altero articulo hanc adversariorum hæreticam sententiam damnaverimus, quod cum omnes probare viderentur, Episcopus Salutarum, credo [inquit] Patres, & multis quidem rationibus, Concilium Ecclesiam Universalem non representare, nam cum constat ex Capite, & membris, non potest totum corpus representare, sine Capite, quod est Christi Vicarius. Item Ecclesia constat ex vivis, & mortuis, ac hic nulli mortui reperiuntur. Præterea Ecclesia est omnium Fidelium, & constat extra hoc gremium multos esse Fideles. Addebat & alia in hanc sententiam, sed ejus oratione adeo Patres commoti sunt, dicentes; hanc sententiam hæresim sapere, ut omnes inclamarent. Sed & Præsides dixere, nunquam se ita sensisse; Et quid est [inquit] Cardinalis de Monte, ut ego hic triginta Episcopis præsim, nisi Ecclesiam Universalem correpresentare sciam; sed abstinendum esse a titulo censuimus semper, ne posteris malum exemplum præbeamus, non enim hoc Concilium, sed posteriora timemus, ne aliquando huius exemplo invitati aliquid adversus Apostolicam Ecclesiam moliantur. Addidit mox Episcopus Salutarum. Ego [inquit] verba mea intelligo adversus eos, qui moluntur aliquid sub illis verbis, ut velint Papam alicui subesse Concilio, ut scio aliquas vulpeculas facere. Quæ postrema verba tanta cum indignatione a pluribus, & maxime ab Hispanis audita sunt, ut nihil supra; multaque mox verba ab illis in illum dicta sunt, nec cessatum fuisse, nisi Præsides silentium indixissent: At vera sententia erat concilium Ecclesiam Universalem non representare sine Capite, id est sine Pontifice: At in concilio Tridentino Legati Apostolici representabant Pontificem non dubium. Basileense quidem post translationem cum esset Acephalum, stante non ambiguo Pontifice Conciliabulum extitit Schismaticum Constantiense concilium, cum plures dubii Pontificium jus nomenque sibi afficerent, Universalem Ecclesiam representare jure professus est.

XXIV.

Die Luna decima ejusdem fuit Congregatio, in qua Cardinalis de Monte, non parum (inquit) hodie agimus, si præpa-

rabimus materiam sequentis Sessionis; hæc duplex est, una ad dogmata, altera ad mores spectat, de prima dicit Reverendus Collega meus, ego alteram prosequar. Mox Cardinalis Sanctæ Crucis. Deditus (inquit) operam, ut omnes errores circa Sacramenta inveniremus, inventi autem sunt hi, qui sequuntur, quod in tres partes divisi sunt; prima pertinet ad errores concernentes circa Sacramenta in genere; secunda ad errores, qui versantur circa aliqua Sacramenta. Quod rursus in duas dividitur partes, legiturque ipsos omnes, & Patres admonuit, ut eorum exemplaria acciperent, & suo tempore essent parati dicere sententias, postquam sacri Theologi extra Concilium audiri fuerint. Deinde Cardinalis de Monte legit notulam impedimentorum collectorum ex diversis impedimentorum chartulis porrectis ab ipsis Episcopis. Nec [inquit] erit materia a nobis tractanda eodem tempore, quo Reverendus Collega meus pertractabit materiam Sacramentorum, seorsum tamen intervenient mecum Jurisperiti, & qui interesse volent: cum illo autem Theologi. Hæc fuerunt verba Reverendissimi de Monte, & mox impedimentorum lectio, tam Patribus grata, ut præ lætitia gestire omnes viderentur. Admonitque fuerunt omnes, ut eorum impedimentorum exemplaria, si qui vellet, describi facerent. Actum est denique, ut concederetur licentia aliquibus Episcopis, qui ex causa essent discessuri, brevi tamen reversuri Quod ita demum fieri placuit, si hi Episcopi antequam discederent, se obligarent ad redeundum intra terminum per Legatos statuendum. Errores autem circa Sacramenta in genere, & in specie sunt, qui sequuntur.

Articuli Hæreticorum super Sacramentis in genere.

I. Sacramenta Ecclesie non esse septem, sed vel plura, vel pauciora, quæ vere Sacramenta dici possint.

II. Sacramenta non esse necessaria, & sine eis, ac eorum voto homines a Deo gratiam adipisci.

III. Nullum Sacramentum esse alio dignius.

IV. Sacramenta novæ Legis non conferre gratiam etiam non ponenti obicem.

V. Sacramenta nunquam gratiam, aut remissionem peccatorum dedisse; sed solam fidem Sacramenti.

VI. Statim post lapsum Adæ fuisse Sacramenta a Deo instituta, in quibus gratia daretur.

VII. Sacramentis tantummodo dari gratiam credentibus sibi remitti peccata.

VIII. Non dari gratiam in Sacramentis semper, & omnibus, quantum est ex

Materia Sessionis septimæ disponitur.

XXV. Articuli Hæreticorum de Sacramentis in genere.

parte Dei, sed quando, & ubi visum est Deo.

IX. In nullo Sacramento imprimi characterem, sed rem fictitiam esse.

X. Malum Ministrum non conferre Sacramenta.

XI. Omnes Christianos cujusvis sexus habere parem potestatem in verbo, & Sacramento ministrando.

XII. Quemvis Pastorem habere potestatem formas Sacramentorum prolongandi, & abbreviandi pro arbitrio suo, & mutandi.

XIII. Intentionem Ministrorum non requiri, nihilque agere in Sacramentis,

XIV. Sacramenta ad solam fidem nutriendam esse instituta.

Die XX. Januarii Feria V. vocatis in Congregationibus Patribus lecti sunt errores Hæreticorum circa Sacramenta Baptismi, & Confirmationis, ut maturo examine discutiatur.

Errores Lutheranorum circa Sacramentum Baptismi.

I. In Ecclesia Romana, & Catholica, non esse verum Baptismum.

II. Baptismum liberum esse, nec necessarium ad salutem.

III. Baptismum datum ab Hæreticis verum non esse, & ob hoc iterandum.

IV. Baptismum esse poenitentiam.

V. Baptismum esse tantum externum signum, ut ovium creta rubea, nec habere partem in Justificatione.

VI. Baptismum iterandum esse.

VII. Verum Baptismum esse fidem credentem poenitentibus remitti peccata.

VIII. Baptismo non tolli peccatum, sed solam imputationem.

IX. Eandem esse vim Baptismi Christi, & Joannis.

X. Baptismum Christi non evacuasse Baptismum Joannis, sed ei addidisse promotionem.

XI. Ritus alios in Baptismo adhiberi solitos liberos esse, id est, sine peccato omitti posse, & solam immersionem esse necessariam.

XII. Præstare, omittere Baptisma puerorum, quam eos non credentes baptizari.

XIII. Parvulos propriam habere fidem, ideo non esse baptizandos.

XIV. Baptizatos in pueritia, quia non crediderunt, esse rebaptizandos, cum pervenerint ad annos discretionis.

XV. Baptizatos in infantia cum adolescentum interrogandos, an ratum habeant baptismum, quod si negent se habere ratum, dimittebantur.

XVI. Remitti peccata post Baptismum sola recordatione, & fide, & quod quis sit baptizatus.

XXVI. Errores Lutheranorum circa Baptismum.

XVII. Votum Baptismi non habere conditionem nisi fidei, & alia omnia vota evacuare.

Errores Lutheranorum circa Sacramentum Confirmationis.

I. Confirmationem non esse Sacramentum. XXVII.

II. Confirmationem esse a Patribus institutam, & non habere promissionem gratiæ Dei.

III. Confirmationem esse otiosam ceremoniam, & olim fuisse cathechesim, qua adolescentia proximi, fidei suæ rationem coram ecclesia exponebant.

IV. Confirmationis Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis Sacerdotem.

Die vero Luna ultima Januarii, fuit Congregatio, & Cardinalis de Monte dixit. Per deputationem particularem Jurisperitorum apertus fuisse nonnullos Canones in materia residentie, de quibus in proximis Congregationibus generalibus erit sermo habendus, & propterea poterant omnes Episcopi eorum Canonum exemplaria sumere, & in prima Congregatione venire parati ad dicendum super iis. Interim enim [inquit] dum hæc a nobis geruntur Reverendus Collega meus curabit, ut audiantur Theologi non conciliare super reliquis Sacramentis. Quod ea ratione cogitatum est, non ut omnia in hac proxima Sessione expediantur, sed ut in subsequenti Sessione paratior es simus. Sunt enim proxime abfuturi Theologi isti ob prædicationem, & propterea judicavimus esse præveniendum. Et ideo tertia Februarii die capti sunt discuti a Theologis Hæreticorum articuli de Eucharistia subjectis his concepti verbis.

Articuli Hæreticorum super Sacramento Eucharistia propositi

examinandi Theologis.

I. In Eucharistia non esse verum Corpus & Sanguinem Domini Nostri Jesu Christi, sed tantum ut in signo, sicut vinum dicitur esse in circulo ante tabernam.

Hic error est Zuinglii & Ecolampadii, & Sacramentariorum.

II. Exhiberi in Eucharistia Christum, sed specialiter tantum manducandum per fidem.

Hic error est Ecolampadii in libello de Eucharistia cap. 14. & multis aliis in locis.

III. In Eucharistia esse quidem Corpus, & Sanguinem Domini Nostri Jesu Christi sed simul cum substantia panis, & vini, ita ut non sit transubstantiatio, sed unio hypostatica humanitatis, & substantiæ panis, & vini.

XXVIII. MS. Var. fig. num. 323. pag. 298.

Errores de Eucharistia damnantur.

Lutherus in Testamento de Sacramento Altaris ait: Profiteor quod in eo veraciter Corpus, & Sanguis Christi in pane, & vino corporaliter manducatur, & bibit, idem in Assertionibus.

IV. Christum in Eucharistia non esse adorandum, neque Festis venerandum, neque in Processionibus circumgestandum, neque ad Infirmos deferendum, & ejus adoratores esse veros Idololatrias.

Lutherus ad Valdenses.

V. Non esse reservandam Eucharistiam in sacrario, sed statim consumendam, & presentibus dandam, & aliter facientes abuti hoc Sacramento. Hac habentur in Libello reformationis ad Colonenses.

VI. In Hostiis, seu particulis consecratis post Communionem remanentibus non remanere Corpus Domini, sed tantum ibi esse dum sumitur, non autem ante nec post sumptionem.

Lutherus, ut refert Coclaus in Libello contra eum edito.

VII. De Jure Divino esse, sub utraque specie etiam populum communicare, ac propterea peccare eos, qui cogunt populum altera specie uti, & tamen precipiente Concilio, ut plebs sub utraque specie communicet, eo casu sub altera tantum communicandum.

Fista heresis Lutheri ex contradicendi rabie.

In Confessione Aug. c. De utraque specie & Lutherus De Formula Missæ. Si quo casu Concilium statuerit [minime omnium vellemus] utraque specie potiri, immo tunc primum in despectum Concilii vellemus, aut una tantum, aut neutra, & nequaquam utraque potiri, ac plane eos anathema habere quicumque autoritate talis Concilii potiretur utraque.

VIII. Non contineri sub altera specie quantum continetur sub utraque, nec tantum sumere communicantem sub altera specie quantum sub utraque.

Joannes Eckius in disputationibus, item Lutherus Lib. disput. 1531.

IX. Solam fidem esse sufficientem preparationem ad sumendam Eucharistiam, neque teneri homines ad Communionem in Paschate.

De reformatione sententiarum referuntur.

Luther. Libr. de Captiv. Babylonic. item In Visitatione Saxonica cap. De Euch.

X. Non licere, ut quis seipsum communicet.

Hic error videtur esse Lutheri, & aliorum Hæreticorum superiorum. Hos articulos Alphonsus Salmeron in Congregatione Theologorum luculenter confutavit, & consequentibus diebus alii Theologi refellerunt.

XXIX.

Dum a Theologis differeretur de Sa-

cramentis, & Jurisperiti egissent de reformatione.

Die tertia Februarii fuit Congregatio, in qua dixerunt plerique Patres sententias super Canonibus præmissis. Omnium primus fuit Giennensis, qui non pauca adnotavit. Non enim probavit, ut recentioris concilii Lateranensis mentio haberetur, addique cupiebat; neminem in Episcopum creati debere, nisi legitimo matrimonio natum.

Acta Consistor. ms. Card. Spad. 16. 12.

De beneficiorum, & Ecclesiarum pluralitate nihil actum esse ajebat, nisi etiam de præteritis provideretur, subiciebat insuper, ut nulli pastoralis Ecclesia daretur, qui non actu residentiam impleverit, quod facillime fieri posset, si ita omnes curata Ecclesiæ conferrentur, quo modo patrimonialia beneficia conferri in Hispania consueverunt, hoc est præhabito riguroso examine. De dispensationibus autem, hoc in universum censuit, ut quoad possibile esset, restringerentur; adjecit & alia in hanc pene sententiam, quam & Turrianus, & nonnulli alii sequuti sunt. Præfatus in primis tamen est Turrianus, se maximopere cupere, ut totus hic de reformatione tractatus reuiceretur ad Sanctissimum Dominum nostrum, cujus de hac re sententiam secuti sunt Felzensis, & Aciensis. Sed pluribus Aciensis disseruit, ut ostenderet, omnia Congregationem frustra acturam esse, nisi Pontifex Maximus assenserit, ajebatque sæpius Romæ actum fuisse hac de ipsa reformatione, primo per decem a sua Sanctitate deputatos, & alios deinceps, & tamen omnium laborem incassum cessisse. Propterea scirent Patres, ita demum decretum de residentia locum habiturum, si Pontifici Maximo placuisset. Adjecit præterea, non esse potestatem concilii ad hoc. Hujus sententiam nonnulli secuti sunt. Senogalliensis potius ajebat, omnino a reformatione abstinendum, quantum tales Canones edere, per quos potius deformatetur, quam reformaretur Ecclesia; dicebatque maxima expectari ab isto concilio, que nisi præstentur, futurum, ut maximum in Ecclesia Dei scandalum veniat. A cujus opinione parum dissiderunt Fesulanus, & Caputaquensis. Illud in primis affirmantes, se huic decreto assensum non præbituros, nisi expresse de Cardinalibus mentio haberetur, affirmantes nunquam ferendum esse, ut posthabitis majoribus Ecclesiis, quorum major pars est in manibus Cardinalium, tenuioribus tantum Ecclesiis provideatur.

Sed cum Patres in ista Congregatione non dixissent omnes suas sententias, in aliis tamen Congregationibus protulerunt, & ideo sequuntur acta. Die Veneris quarta Februarii dixerunt sententias plures

res ex Patribus eadem de re. Episcopus Salutarum nisus est defendere Canones ipsos ab his objectionibus, quæ a Cardinali Giennensi, & aliis Patribus factæ fuerunt, quod & ante Tarentinus Episcopus præstiterat, ceteri pene omnes Canones probaverunt, lesonibus iisdem notis adjectis.

XXX.

Die sequenti dixerunt sententias reliqui Patres tribus, quatuorve exceptis. Agathensis omnia pene improbat, quæ a Cardinali Giennensi dicta fuerant, itemque etiam fecerunt, Lancianensis, Siracusanus, Pacensis, Asturicensis, Osciensis, Calagurritanus, cum quibus & Aquinas, & Bituntinus, & Briviniensis in nonnullis Capitulis sensere, & maxime in hoc, ut lex de pluralitate Cardinalium, & Curatorum Ecclesiarum generalis esset, nemoque ab ea exciperetur, ita etiam, ut lex non tantum futuris, sed etiam presentibus provideret; verum hac in re, & in aliis pluribus longe vehementiores fuerunt Hispani; quorum summa sententia hæc continebat.

Ut quæ a majori parte Patrum in proxima sessione sancita fueret, ederentur, nec amplius de illis esset questio.

Ut Concilium Lateranense nullo modo probaretur quo ad reformationem, ut quod in pluribus suis capitulis deformationem Ecclesiæ magis auget, quam tolleret.

Ut nulla omnino dispensatione liceat cuique ultra duas curatas Ecclesias habere.

Ut nemo nisi unam Cathedralē haberet, quacumque præfulgeat dignitate.

Ut in hoc decreto de Cardinalibus expressa fieret mentio.

Ut nulla omnino teneat dispensatio, nisi ex iustis, & in jure expressis, vel saltem rationabilibus causis concessa.

Ut causa hujusmodi coram Ordinariis probanda sit.

Canones autem ita comprobandos esse, ut dicant ab usum esse aliter facere.

Dispensationes esse dissipationes, & non juvare quemquam in Foro Poli, nisi ex iustis, & rationabilibus causis concessa essent.

Et propterea Cardinales beneficiis nunquam sat plenos, cum peccato mortali beneficia retinere.

Ad hæc omnia Albiganensis multis rationibus respondit, sed minus grata ejus oratio visa est multis propterea quod asseruit, omnino Episcoporum auctoritatem a Sede Apostolica emanasse, nec aliquam Episcopos auctoritatem habere a Deo, nisi eo quod & omnes alie res immediate sunt a Deo. Item, quod Concilii potestas delegata esset, nec quicquam concilium decernere posset, quod non sibi a prima Sede mandatum esset.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Die sequenti dixerunt sententia reliqui ex Patribus. Canariensis multa deduxit, ut persuaderet, ante omnia statuendum esse, Episcoporum residentiam de Jure Divino esse: Episcopatum, & Episcopale officium in jure Divino esse contendit. Cui Alisanus, & Minoricensis responderunt, adeo ut omnes ejus rationes convellerent.

Sequuntur Acta narrare quæ gesta fuerunt in alia Congregatione. Die sequenti septima ejusdem fuit Congregatio, in qua Reverendissimus de Monte aliqua ad Patres præfatus est super querelis, quas nonnulli fecerunt adversus corruptos mores hujus sæculi. Tum dimittamus [inquit] querelas, & veniamus ad remedia ipsa. Multa de potestate Concilii frustra disputarunt; quid enim opus est tam longis disputationibus tempus terere, cum id quod a multis petitur, verbo, re ipsa præstatur, dum a nobis leges promulgantur. Aliqui suadere conati sunt, ut negotium reformationis remittatur ad Sanctissimum Dominum Nostrum, non ea ratione, ut putarent Concilium carere potestate, sed quia videbant Patres non convenire inter se: plerique etiam ad interrogata non responderunt. Aliqui censuerunt statuenda esse omnia, quæ de re alias a me dictum sunt. Non enim video, quod ex hoc provenire possit aliqua utilitas. Omnes enim bonum, & rectum cupimus, sed sæpius decipimur specie recti; aliquos Episcopos cupere, examinari omnes Beneficiarios, omnes uniones, & omnesque dispensationes revocare, quod tempora minime ferunt, & vereor, ne si hoc statueretur, plurimis ridiculi essemus. Quid ergo faciendum? Illud quod licet, & quod expedit, hoc est, ut cura animarum a nobis nullatenus negligatur. Quod credimus his Canonibus ample provisum esse, si tamen aliquid deerit, ex sententia Dominationum Vestrarum supplebitur. Alii exacerati sunt simoniam, maxime Curialium, & hæc culpa non est rejicenda ad Sanctissimum Dominum Nostrum. Sunt & in Curia Romana & boni, & mali, nec est possibile in omnes malos animadvertere, & præcipue quia mali homines caute in hac materia procedere solent, ut a nemine deprehendi valeant, fiat tamen de hoc quæcumque provisio Synodo placuerit.

Permagni putant plurimi ad conservandam auctoritatem Sedis Apostolicæ fidei exactissimam reformationem; probamus hæc sententiam, fiat reformatio, sed debito modo fiat, ne dum volumus auctoritatem, & potestatem ipsius Sedis tueri, & defendere, cujus causa præcipue, & concilium in hac Civitate indictum fuit, ipsam lædamus, & infringamus, nec satis esset verbo affirmare, & fateri supremam

Tom. 19. de Conc. Arch. sig. n. 3206. p. 199. MS. sign. 3232. pag. 275. & 283.

E e po.

Acta
Cong.
Concil.
Trid.
MS. Fr.
Cardin.
Barberini
fig. num.
1799. p.
202.

Reformatio
debito
modo faci-
enda.

XXXI.
Articuli
de Sacra-
mentis.

potestatem, si factu vellemus illam convellere. Operæ pretium igitur erit in hoc sequi antiquorum Canonum normam. In Canonibus enim Nicæni concilii insertis inter decreta Papæ Julii §. 3. 6. & 14. his verbis Apostolica auctoritas excipitur, salvo in omnibus Romana Ecclesiæ privilegio, quod & alibi habetur. c. 6. q. 3. c. Peregrina. Aliquis Prælatu dixit promulgandam esse legem de beneficiis conferendis, quam etiam Sanctissimus Dominus Noster observare teneatur; huic respondet Paschalis Pontifex, qui in c. Significasti. De electione. Ajunt [inquit] in concilio statutum non inveniri, quasi Romane Ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint, cum omnia concilia per Romane Ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum Statutis Romani Pontificis patenter excipiat auctoritas. Aliquis dixit Canones hos sophisticos esse. Certe si hæc verba Canones ipsos respicerent, non autem personas nostras, non ægro animo id accepissimus: propterea enim Canones dantur Patribus, ut ex perfectis eorum sententiis, quod ipsis deest suppleatur. At dicere sophisticos esse Canones est nobis imponere, quod Patres his Canonibus decipere voluerimus, qua de re plura a nobis dicenda essent, ni inter eos essemus, apud quos certe habemus fidem, & integritatem nostram esse perspectam. Hactenus fortassis plusquam oportebat patientes fumus, si post hæc aliquis adversus nos talia dixerit, sciat nos muneri nostro non defuturos, & hæc familiariter, & cum omni charitate dicta sint. Patres omnia boni consulant, Patrum sententiæ proponantur, & ex eorum voto Canones aptabuntur. Patres dicent sententiæ in materia Sacramentorum.

Mon Cardinalis S. Crucis: Redegimus articulos istos de Sacramentis in tres classes, quorum prima continet articulos, qui ex iudicio Theologorum visi sunt omnino hæretici. In secunda classe positi sunt, qui scandalosi visi sunt. In tertia vero articuli, qui partim omittendi, partim autem dubii visi sunt.

Hic animadvertendum est, repetitionem articulorum Hæreticorum circa Sacramenta, quos supra recitavimus, in hoc congressu factam fuisse: qua autem ratione id gestum fuerit, curioso lectori discutendum relinquimus.

Articuli autem sequuntur, & sunt tales.

Errores Lutheranorum circa Sacramenta in genere.

Sacramenta Ecclesiæ non esse septem, sed vel plures, vel pauciora, quæ vere Sacramenta dici possint.

Sacramenta non esse necessaria, & sine eis, ac eorum voto homines gratiam adipisci.

Nullum Sacramentum esse alio dignius. Sacramenta novæ legis non conferre gratiam etiam non ponenti obicem.

Sacramenta nunquam gratiam, aut remissionem peccatorum dedisse, sed solam fidem Sacramentorum.

Sacramentis dari tantummodo gratiam credentibus remitti sibi peccata.

Non dari gratiam in Sacramentis semper, & omnibus quantum est ex parte Dei, nisi quando, & ubi visum est Deo.

Malum Ministerium non conferre Sacramentum.

Omnes Christianos cuiusvis sexus habere parem potestatem in verbo, & Sacramento administrando.

Sacramenta ad solam fidem nutriendam, esse instituta.

De Baptismo.

In Ecclesia Romana, & Catholica non esse verum Baptisma.

Baptismum liberum esse, nec necessarium ad salutem.

Baptismum datum ab Hæreticis non esse verum, & ob hoc iterandum.

Baptismum esse tantum externum signum, & ut ovum creta rubea, nec habere partem in Justificatione.

Baptismum iterandum esse.

Verum Baptismum esse fidem credentem pœnitentibus remitti peccata.

Baptismo non tolli peccatum, sed solum imputationem.

Prestare omittere Baptisma puerorum, quam eos non credentes baptizari.

Parvulos propriam habere fidem, & ideo non rebaptizandos.

Baptizatos in pueritia, quia non crediderunt, esse rebaptizandos cum pervenerint ad ætatem discretionis.

Baptizatos in infantia, cum adolescenti interrogandos, an habeant ratum Baptismum, quod si negent, habendos pro Ethnicis.

Remitti peccata sola recordatione, & fide quod quis sit baptizatus.

Votum Baptismi non habere conditionem nisi fidei, & omnia alia vota evacuare.

De Confirmatione.

Confirmationem non esse Sacramentum.

Confirmationem esse a Patribus institutam, & non habere promissionem gratiæ Dei.

Confirmationem esse otiosam ceremoniam, & olim fuisse catechesim, qua olim adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant.

Ar.

Articuli, qui multis Theologis non videntur damnandi, sine aliqua declaratione.

De Sacramentis in genere.

Sacramenta non esse septem, sed vel plura, vel pauciora, quæ vere Sacramenta dici possint. Hunc articulum aliqui cuperent damnari tantum quoad primam partem, videlicet Sacramenta Ecclesiæ non esse septem, nulla facta mentione partis posterioris, scilicet, quod non sint plura, vel pauciora, ut factum est in concilio Florentino.

Sacramenta non esse necessaria, & sine eis, ac eorum voto per solam fidem hominem a Deo gratiam adipisci.

Nonnulli censent hunc articulum non esse damnandum, prout jacet, sed cum hac additione, ut dicatur non esse necessaria in Ecclesia, quia non singula Sacramenta, singulis necessaria sunt.

Nullum Sacramentum alio dignius. Quia Sacramenta diversis respectibus alia aliis digniora esse possunt, aliquibus non videtur hic articulus damnandus sine declaratione.

In nullo Sacramento imprimi characterem, sed rem fictitiam esse. Quidam optarent hunc articulum non simpliciter damnari ut hæreticum, sed amplexandam aliam partem, ut probabilior.

Intentionem Ministrorum non requiri, nihilque agere in Sacramentis. Quoniam intentio Ministrorum, ut aliqui asserunt, non est simpliciter necessaria, sed tantum quod intendat facere id, quod Ecclesia intendit, ideo cuperent hunc articulum damnari cum aliqua declaratione.

De Baptismo.

Baptismum esse pœnitentiam. Cum Baptismus aliquo modo dici possit pœnitentia & ita appelleretur ab Epiphano, & Tertulliano, nonnulli censent hunc articulum damnandum hoc modo, Baptismum esse Sacramentum pœnitentiæ, quod a nemine non esse damnandum judicatur.

Ritus alios in Baptismo adhiberi solitos liberos esse, id est, sine peccato omitti posse, & solam intentionem esse necessariam. Aliqui declarandum putabunt de ritibus substantialibus, quia arbitrantur alios omitti posse sine peccato.

De Confirmatione.

Confirmationis Ministerium non esse solum Episcopum, sed quemvis Sacerdotem. Hunc articulum vellent redigi ad normam verborum expressam in Concilio Florentino.

Articuli, quos aliqui Theologi non damnandos, sed silentio prætereundos censent.

De Sacramentis in genere.

Statim post lapsum Adæ fuisse a Deo Sacramenta instituta, quibus gratia daretur.

De Baptismo.

Eandem esse vim Baptismi Christi, & Joannis.

Baptismum Christi non evacuasse Baptismum Joannis, sed ei dedisse promissionem.

Articuli, quos ultra propositos Theologi damnandos arbitrantur.

De Sacramentis in genere.

Omnia Sacramenta non esse a Christo instituta.

Sacramenta esse tantum signa, & notas nostræ professionis, sive allegoria bonorum operum.

Non esse Sacramentum, nisi habeatur in Scripturis.

De Baptismo.

Pueros in utero matris per invocationem Trinitatis, & benedictionem salvari.

Negantes fidem Christianam apud Infideles, cum revertuntur ad propria, rebaptizandos esse.

Neminem baptizandum esse, nisi in mortis articulo.

Neminem baptizandum esse, nisi ea ætate, qua baptizatus est Christus.

Aquam non esse de necessitate, sed solum assistentiam Spiritus Sancti.

Baptismum non esse, nisi signum afflictionum, quod oporteat Christianos subire fluctus, & pericula omnis generis perferre.

Morte corporali Baptismo satisfacere, & eam esse ejus proprium significatum.

Baptismum omnia peccata, quæ post ejus susceptionem perpetrantur, venialia facere.

Fœdus inter Deum, & Baptizatum in Baptismo initum non implicare Divinæ legis observantiam.

Filios Israel in transitu Maris rubri non figurative, sed vero fuisse Baptismate baptizatos, sicut & Noe cum veheretur in arca.

Fomitum retardare baptizatos ab ingressu Cæli.

De Chrismate.

Qui dicunt oleum Chrimatis esse oleum salutis, Christum negant.

Spiritu Sancto sunt injurii, qui Confirmationis oleo ullam tribuunt virtutem quia perinde est, ac si quis diceret, omne oleum virtutem esse Spiritus Sancti.

Ee 2

Octa-

Diar.
Concil.
Trid.
auct. An-
gel. Mas-
sarelli. ms.
Arch. Vat.
p. 203.

Octava Februarii coacta Congregatio-
ne generali primus Concilii Praeses de
instauranda vetere disciplina Christiana
moribusque ad sanctiorem normam re-
vocandis egit, remque a Pontifice, & Le-
gatis maxime efflagitari demonstravit, ita
tamen, ut offendicula praecaveantur:
Quoniam nonnulli conquesti sunt in votis
suis reddendis de malignitate temporum,
& quod praesentanea indigemus reforma-
tione, de qua longo sermone perorarunt;
Reverendissimus D. Cardinalis de Monte
confessus est Ecclesiam Dei indigere refor-
matione, & quod nemo magis eam cupiat
quam Pontifex, & ipsi Reverendissimi
DD. Legati: verum ea statuenda sunt,
quae executioni demandari possunt, ne cum
reformare volumus orbem Christianum in
scandalum ponamus, dum praesertim praer-
terito, & praesenti providere intendimus,
in quo multorum iura offenduntur. Sed id
in primis attendendum est, quod licet ali-
qui dixerint, quod Concilium non potest
facere reformationem [qui fuerunt Epis-
copi Feltrensis, de Nobilibus: & Chiro-
nensis] hoc verum non est, quia Concilium
hoc legitime congregatum omnia potest in
his, quae sibi a Sua Sanctitate demanda-
ta sunt, in aliis autem nihil potest. Si igi-
tur Concilium procedere voluerit in his,
quae in Bullis Sanctissimi D. N. continen-
tur, procedat, quia habebit ipsos Legatos
promptissimos, salva tamen semper au-
thoritate, & praesentia Sedis Aposto-
licae, ut alia Concilia semper fecerunt, al-
legando exempla Niceni Concilii in multis
Canonibus, & nonnullorum aliorum Con-
ciliorum. In his autem, quae concilium
non potest, & proprie spectant ad Pon-
tificem, asserunt Legati, separatissimos fu-
ruros mediatores, ut Sua Sanctitas ea con-
cedat, quae a Sua Sanctitate petuntur.

Acta Con-
cil. MS.
Car. Spa-
dae 10. 12.

Die octava ejusdem fuit Congregatio,
& successive diebus sequentibus, excep-
tis Dominicis diebus, usque ad vigesimam pri-
mam huius mensis, fuerunt Congregatio-
nes, in quibus disceptatum est super arti-
culos damnandos, de quibus supra. Patrum
vero sententias non recensendas esse dixi
propter illarum multitudinem.

XXXII.

Die Jovis XXIV. ejusdem Mensis Fe-
bruarii fuit Congregatio, in qua Cardina-
lis Giennensis. Antequam [inquit] de
Canonibus dicere incipiam, velim scire,
an Canones, qui promulgati fuerunt in
proxima Sessione vim, & robur obrineant.
Si enim vim obtinent, ut ego credo,
non erit amplius de iis dicenda sententia,
alioquin oportebit illos iterum exami-
nare. Quantum tamen si simpliciter ego
illos tunc probaverim, id feci, ne aliqua
inter nos controversia oriretur, & ideo si

non essent expediti, dicerem & de illis;
quae mihi occurrunt. Ad haec Cardinalis
de Monte. Sciunt [inquit] Patres om-
nes, quod propter sententiarum varie-
tatem in sessione concludi non potuit,
& ideo tunc dixi, Nos in Congrega-
tione deliberaturos, sed postquam Pa-
trum tam varias vidimus annotationes,
censuimus parvum decorem esse concilii, si
hujusmodi canones cum tot censuris ede-
rentur, & propterea eosdemmet Canones,
& majori ordine, & majori lima politos
una cum aliis Canonibus vobis nunc dedi-
mus in manibus, ut omnes, si ita Patri-
bus placebit, ex integro, & in proxima
sessione statuatur. Si tamen Patribus
placet, ut Canones ipsi habeantur pro ex-
peditis, nos Legati libenter voto Patrum
subscribemus, & ita minuetur in hac parte
labor noster. Sed considerate Patres ne vi-
diculi videamur, si Canones tantis notis
onustos edamus. Cardinalis Sanctae Crucis.
Quaestio [inquit] facti est, crastina die
vota & censura Patrum videbuntur, &
quod a pluribus probatum fuisse cognos-
ceretur, id pro firmo habebitur. Ego qui-
dem, quoad me, semper tenui decreverunt
ipsi valere, nec esse in potestate nostra
illud amplius minuere, vel variare, nisi
simus in alia sessione. Fuerunt viginti no-
vem, qui decretum simpliciter probave-
runt; reliqui Patres divisi sunt, adeo ut
decretum ipsum obtentum fuerit; tamen
de hoc lectis, & consideratis sententiis
Patrum, deliberare poterimus. Feltrensis
dixit. Separari potuerunt capitula, & quae
nullam habuerunt controversiam publicare,
reliqua vero remanere, ut iudicatis. Con-
tra Pisarensem inquit; Omnia sunt con-
nexa, & a residentia omnia dependent,
& propterea unum caput sine altero pu-
blicari non potest. Castellani maris Episco-
pus omnia aiebat separata esse, & tot esse
sententias, quot rerum capita, propterea
posse unum sine altero sustineri. Adiecit
ad haec Calagurritanus, Notas Patrum a
decreto non dissentire, quoniam non vi-
dentur decretum improbare, qui dicunt
ultra personas in decreto comprehensas,
velle etiam, ut nominatim Cardinales ex-
primantur. Cardinalis de Monte. Omnia
[inquit] a residentia dependent, & ideo
si illa non stat, nec reliqua stare pote-
runt, quoniam ejus respectu Canones con-
diti sunt, nec subsistit ratio Domini Ca-
lagurritani, quoniam cum in lege inter-
veniat stipulatio, scilicet interrogatio, &
responsio, non dicitur respondere ad in-
terrogatum, nec aliquid firmare, qui pure,
& simpliciter interrogatus, sub conditione
respondet; leg. 1. §. Si quis simpliciter.
Et de verborum significationibus, & iura
sunt

Contentio
inter Pa-
tres in
Concilio.

sunt vulgaria. Giennensis, mihi placet
[inquit] opinio ista, ut reliqui Canones
pendeant a residentia, & quod nisi ista
subsistat, nec reliqua subsistant. Hoc ta-
men scimus, quod in Concilio Lateranensi,
etiam in praesentia Papae, audiebantur
vota Patrum contradicentium, & regi-
strabantur eorum dicta, una cum ipsis de-
cretis. Frustra nunc de hac re, inquit Car-
dinalis de Monte, meo iudicio disputatur,
cum praecipue nos parati simus sequi Pa-
trum sententias, nam nihil omnino nostra
neque Synodi referre putamus, hoc vel in
praeterita sessione statutum fuisse, vel in
proxima illud ipsum esse statendum. Nam
de Canonibus illis nihil omnino, quod sub-
stantiam mutet, demimus. Quod autem
alias in concilio Lateranensi factum fuerit,
nihil ad propositum facit, quia Papa in
Concilio non tenebatur sequi sententias
Patrum, si nolebat, & propterea etiam si
major pars contradixisset, potuisset etiam
ipse solus statuere. Sed dimissa pro nunc
controversia hujusmodi dicantur sententiae
super reliquis octo Canonibus, de quibus
nondum audita fuerunt Patrum senten-
tiae, nam de reliquis, quorum audita sunt
semel Patrum sententiae, alia die agetur.

Mox Giennensis sententiam de Canonibus
ultimo additis dixit; illud solum desi-
derans, ut uniones, quae ex causis non ve-
ris factae essent, revocentur. Item, quod
Episcopi, qui sciscitarentur, exemptos ha-
bere stipendium, & in omnibus privilegia-
riis servetur c. 1. de Privilegiatis in VI.
Materensis admonuit in hisce Canonibus
plura esse, quae Apostolica Sedi derogarent,
& propterea scirent omnes, eum qui
de privilegio primae Sedis detrahere studet
ut haereticum a iure haberi. Senogallien-
sis dixit, se Canones acceptare, dummodo
iuribus DD. Episcoporum non derogent in
aliquo, & sint conformes regulis sancto-
rum Patrum, & aliquibus Abbatibus non
foveant. Fesulanus ex scripto recitavit,
se valde condolare, Episcopos in propriis
Diocesis autoritate aliena agere, hoc
nequaquam ferendum esse aiebat, ut Epi-
scopi Apostolicam, id est, alienam aucto-
ritatem in gregem sibi commissum ani-
madvertant. Quod [inquit] quam ini-
quum sit, non meis verbis sed verbis Cle-
mentis Papae I. Pontificis attendite. Tunc
alta voce clamavit Episcopus Alifanus con-
versus ad Legatos, dixit: Non esse feren-
dum Fesulanum in tanto confesso adver-
sus primam Sedem loquentem, petiitque
dari sibi libellum, quem habebat Fesula-
nus in manibus, quoniam convincere vole-
bat verba illa haeretica esse. Ad quae Fe-
sulanus. Quid, inquam, dixi, quod haere-
ticum sapiat? Ego dixi, quod dixi. Dico

autem iuxta Clementem Papam I. & quic-
quid sit, sententiam meam, quam nondum
protuli, submitto iudicio Sanctae Synodi.
Contra haec Alifanus dari libellum postu-
labat, ut redarguere posset illum de haere-
si. Adversus quem Calagurritanus, &
Giennensis dixerunt. Inconveniens esse in
Synodo libertatem impedire, neque esse
Alifani, aut alterius cuiusque Praelati,
dicentem impedire, vel de haeresi argue-
re, sed solum Reverendissimorum Praesi-
dentium. Albiganensis. Non Patres, am-
plius Fesulanus, inquit, audiendus quia
relapsus est, sed acriter coercendus. Ca-
stellamaris. Nulla est, inquit, Concilii
amplius libertas. Cardinalis de Monte,
iussit Fesulano sub excommunicationis poe-
na libellum tradere; cui cum statim non
pareret, iterum atque iterum illum ad-
monuit, tandemque Fesulanus libellum
porrexerat Cardinali S. Crucis, asserens om-
nia, quae dixit, submittere iudicio Sanctae
Synodi. Non hoc, inquit Albiganensis,
sufficit, quando protestatio contraria est
facto, indeque ortis multis verbis inter
Castellamarensem, & Albiganensem di-
xit: Castellamarensem non vera dicere,
inde clamores magni, ex omni parte exor-
ti. Hispani omnes Fesulanum tuebantur,
& cum eis Senogalliensis: contra Albiga-
nensis, & Alifanus clamabant, adeo ut
pra clamore non facile dicentes audirentur.
Isti, non esse quemquam adversus
primam Sedem loquentem audiendum. Alii
libertatem Concilii lesam clamabant. Ar-
macanus se ex Sanctis. D. Nostro audivisse
nuper dixit [redierat is Tridentum ab
Urbe, pauci erant dies, ut Pallavicinus
observat] quod vellent, liberum esse uni-
cuique dicere sententiam in concilio, tam
circa mores, quam circa dogmata, nec
aliquem velle reprehendi, etiam si ma-
nifestam haeresim dixerit, dummodo se
submitteret Concilio. Cujus verba ita lau-
daverunt Hispani, ut nihil sanctius, ni-
hil sapientius a Summo Pontifice exire
potuisset. Tandem Legatorum autoritate
omnes quieverunt. Dixeruntque reliqui
Patres sententias, quorum plures simpli-
citer Canones probaverunt. Alii se impa-
ratos ad dicendum sententiam dixerunt.
Reliqui fere omnes cum Giennensi fuerunt.
Calagurritanus post haec multa de lesa
libertate concilii conquestus est, petiit sibi
licentiam abeundi concedi, si pro arbitrio
uniuscuiusque in alium sit invehendum,
& adversus ea, quae Materanus postula-
verat, dixit: Non est aliquis hic, ut ar-
bitror, qui primae Sedi privilegium auferre
conetur, sed omnes, si opus esset, credo,
pro ipsa moreremur. Sed sumus vocati
huc, non alia causa, quam ut restituatur
col-

To. 1. l. 9.
c. 2. n. 2.

collapsi mores, & quomodo hoc fiet, nisi plagæ ostendantur: non dico ego Papam hoc vel illud facere non posse, sed dico non debere, non decere, hoc non edificare. Si præterea male dico, non est quod ultra permaneamus in hoc loco, nec quod laboremus. Adjecit & alia in hac sententia. Multa etiam protulit, quare omnes exemptiones, omnesque annexiones, maxime Parochialium Ecclesiarum, non funditus essent revocandæ. Adversusque mox Alfonsis differuit, affirmans, nulli libere loquendi dandum esse vitio, si quæ mala esse arbitratur, proferat, sed nullum esse ferendum, qui potestatem Papæ neget. Revocare autem omnes uniones, nihil aliud esse, quam omnem Mundi machinam evertere, & quod subtrus est, sursum ponere. Exemptos quoque privare suis privilegiis, omnino nihil aliud esse, quam nolle Pontificem posse aliquem ex unius Episcopi gremio ad se transferre. Satis abundeque fieri, si in hoc, unde delinquendi occasionem percipere solebant exempti, Canone provideatur, ut provisum erat. Nempe, ut Episcopi auctoritate Apostolica [quando sua non poterant] punire possent discipulos, & delinquentes. Dicitis omnium sententias, Cardinalis de Monte: nisi, inquam, fiduciam in Domino habereamus, malam omnino conjecturam facere oporteret de progressu hujus sanctæ Synodi videntes in principio Quadragesimæ, tam omnium pene sensus irritatos, ut ne unum quidem verbum quisquam ferre possit, sed ut dixi, fidimus in Domino, & etiam in vobis, ut deinceps quietiores esse debeatis. Et certe si cum unus ex Patribus pro zelo suo contra aliquem loquitur, quod omnino temperate agendum est, alii silerent, non profecto in tantas rixas incideremus. Scitote quod hæc perferuntur nedum ad Catholicos, sed etiam ad Hæreticos, hujusque rei causa apud plurimos male auditur. Propterea obsecro Patres, ut deinceps omnia patienter ferant. Nos omnia etiam quæ Fesulanus dixit, boni consulimus, & credimus, ipsum potius iudicio deceptum, quam sponte errasse, & propterea facile ignoscimus illi, dummodo in futurum a simili absteat; Rogamusque Patres, ut dicta ad invicem sibi remittant, agantque, ut Episcopos decesset. Et ad Calagurritanum conversus. Non sunt, ut alias dixi, Domine Calagurritane, tales nostræ ætatis homines, ut talem qualem vos cupitis, reformationem sustinere possint. Scio enim omnia a bono zelo proficisci, sed idem quoque bonus zelus est apud nos, sed sæpe recti speciei plurimum homines decipiuntur; inchoata est reformatio, & [Deo dante] perfic-

tur, & talis, quæ possit omnibus placere; sed omnia suo loco, & suo tempore. Quod vero sæpius inculcatum est, & de Cardinalium mentione faciendâ, proculdubio S. D. N. certior fiet. Mox Cardinalis S. Crucis conversus ad Antonium a Camera [qui erat proximus Episcopo Albiganensi] & ad Alifanum illos leniter corripuit, admonuitque, ut deinceps munus hoc vedarguendi Prælatos non sibi assumerent. Si enim [inquit] nos hæc audimus, & toleramus, qui Legati sumus, & nihil minus, quam vos Sedem Apostolicam diligimus, vos etiam tolerare potestis. Mox Fesulanus admonuit, ne toties repetitas cantilenas cum offensione aurium omnium bonorum repeteret, hortatusque esse illum, ad remittendam, si quam animi propter verba D. Alifani concepisset tristitiam. Et ita deinceps, & Fesulanus, & Alifanus mutuis amplexibus sese exceperunt. Idem mox fecerunt Antonius a Camera & Castellamari, quibus peractis Reverendissimus de Monte restituit Fesulano suum libellum cum maxima Patrum consensione.

Hic Lectores animadvertant, Concilio homines, & non Angelos interfuisse, nam et si in sacra Apocalypsi, Episcopi Angeli appellentur, & Angeli sint, tamen sunt ex carne progeniti, & carne circumamicti, quod si inter sanctissimos Paradisi incolas diffensiones circa media (licet non circa finem) oriri possint, antequam Dei voluntas illis innotescat, ut clare ex Danielis revelationibus nobis constat, non erit mirum in terris Episcopos aliquos nonnunquam inter se diffensisse.

Die sequenti xxv. ejusdem fuit Congregatio, in qua dixerunt sententias Patres illi, qui prius non dixerant quæ parum, immo nihil ab iis, in priori Congregatione dictis fuisse discrepantes. Deinde Cardinalis de Monte. Consideravimus (inquit) & diligenter consideravimus vota Patrum, super decretum de residentia in proxima sessione lectum, & invenimus plures esse eos, qui decretum simpliciter probaverunt, fuerunt triginta duo, quibus si addantur Generales, & Abbates sunt triginta octo. Qui autem dissenserunt, vel cum aliqua conditione decretum probaverunt, non sunt nisi viginti quinque. Et propterea pronunciamus, & concludimus, Decretum fuisse obtentum, & observandum, & quavis ab initio fuerim alterius sententiæ, tamen admonitus a Reverendissimo Domino Giennensi, & etiam considerata rei qualitate, facile ex sententia discedo, & dico cum Reverendissimo Collega meo, Decretum haberi pro expedito, & dandam copiam petentibus. Ad hæc [inquit]

XXXIII.
Cap. 2.

Daniel:
10. 13.

Acta Concilii. MS. Car. Spade 10. 12.

Pisarenensis] indecorum valde exit Synodo, si res notis distinctum decretum edatur; quamobrem statuatur, ut sine notis edatur. Cumque ea die, & a diversis diversæ proferrentur sententiæ, Cardinalis de Monte dixit: missa nunc faciamus ista, alias forte de hac re agetur. Nunc descendamus ad reliquorum Canonum absolutiorem, quod antequam faciamus, volumus vos certiores facere, iam per Sanctissimum Dominum nostrum circa Cardinales provisum esse, legitque alterum caput literarum Reverendissimi Farnesii, in quo continebatur, in proximo Consistorio statutum fuisse, ne quis deinceps Cardinalis ultra unam obtineat Ecclesiam Cathedrali, qui autem nunc habent, illas dimittant infra sex menses, si Pontificis sit libera eius collatio, si vero, ad nominationem, vel aliam dispositionem Principum esset, infra annum: ista etiam adnotata sunt in Actis Consistorialibus sub die XVIII. Februarii hujus anni. Legit deinde Canonem, quo statuatur de qualitate Assumendorum ad Cathedrales Ecclesias, rogavitque an is Patribus placeret? Et omnes responderunt, placet. Deinde legit Canonem de submovenda pluralitate Ecclesiarum Cathedralium, quod omnibus pene placuit, si ea adderentur, quæ a Sanctissimo D. N. optimo de Cardinalibus provisæ fuerunt. Quod a Giennensi primum, & deinceps a plurimis firmatum fuit, paucis admodum exceptis, qui simpliciter Canonem probaverunt. Et ita [inquit] Cardinalis de Monte; [ut placuit Patribus Canonem aptabimus, utinam ita in reliquis conveniamus. Legitque alterum caput, quo cautum est de qualitate promovendorum ad curata beneficia. Ad quod Cardinalis Giennensis respondit: frustra esse membranas occupare repetitione antiquorum Canonum, si nihil adderetur de novo, prout nihil addebatur. Cui Alifanus dixit: In hoc ultra jura antiqua provisum esse, ut etiam provisum a Sede Apostolica examinari possint, & si minus idonei visi fuerint, Sacerdotis privari, quod in antiquis Canonibus cautum non erat. Si ita est [inquit Giennensis] bene est, sed declarentur taliter verba, ut nemo de voluntate Synodi dubitet in futurum. Fuere deinceps alii aptati Canones plures, magno cum Patrum consensu.

XXXIV. Die vigesima sexta Februarii, & ultima ejusdem Mensis, & die prima, & secunda Martii fuerunt Congregationes, in quibus cum maximo consensu Patrum fuerunt approbati Canones, tam ad Sacramenta spectantia, quam ad reformationem. Die secunda Martii de sero hora vigesima prima fuit Congregatio Generalis, in qua

postrema manus Canonibus de Sacramentis imposita fuit, & aptata fuere in eis ad viginti loca de Patrum consensu. Fuerunt nonnulli, qui prorogationem sessionis ad aliquod breve tempus desiderarunt, quo majori cum animi quiete, & majori cum diligentia Canones ipsi expediri possent, non tamen de hac re quidquam a Presidentibus propositum fuit. Deinde Cardinalis de Monte legit decretum de reformatione, quod ab omnibus probatum fuit; fuere ad decem, qui aliqua desiderarunt; Senogalliensis se aiebat probare Canones, quatenus conformes essent Canonibus sanctorum Patrum, & nihil iuribus DD. Episcoporum præjudicarent. Claramontanus, providendum esse de præterito, & nominandos esse Cardinales, & imitandum in hoc decreto Sanctissimi D. N. qui Cardinalibus in suo sanctissimo de pluralitate Ecclesiarum decreto non pepererat. Fesulanus: ut omnia Episcopi suo iure agerent, desiderabat, non ut Apostolicæ Sedis Delegati. Patensis, itemque Asturicensis, & Calagurritanus addi in titulo desiderabant, Universalem Ecclesiam representans, & exprimi Cardinalium nomina, & provideri de præterito circa pluralitatem curatorum beneficiorum, & insuper nullas amplius fieri annexiones perpetuas Parochialium Ecclesiarum. Castellamari Canonem, non autem decretum, se publicare dixit quod perinde erat, ac si dixisset, se neque titulum, neque verba illa probare, videlicet, salva Apostolica auctoritate: quod, & Lancianensis secutus fuit. Dimissa est Congregatio hora tertia noctis. Absolutis Congregationibus celebrata fuit septima sessio de qua sic Acta.

Die sequenti tertia Martii fuit sessio publica, in qua cantavit Missam Archiepiscopus Corcyrensis, Oratio habita autem non fuit, quia Episcopus S. Marci, cui hoc munus mandatum fuerat, raucus adeo erat, ut vix loqui posset. Post consuetas caeremonias, Episcopus Salpentis legit decretum, sive Canones de Sacramentis, per quæ iustitia vel incipit, vel cepta augetur, vel amissa recuperatur: conceptum vero sunt hæc verba.

Sacro sancta Ecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto legitime congregata, presidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis, ad errores eliminandos, & extirpandas hæreses, quæ circa sanctissima ipsa Sacramenta hæc nostra tempestare, tum de damnatis olim a Patribus nostris hæresibus suscitata, tum etiam de novo adinventæ sunt, quæ Catholica Ecclesiæ puritati, & animarum salutati magnopere officiant: sanctarum Scripturarum doctrina, Apostolicis traditionibus,

MS. Car. Spade 10. 133.

MS. Car. Spade 10. 12. XXXV. Sessio septima.

bus, atque aliorum Conciliorum, & Patrum consensui inhaerendo, hos presentes Canones statuendos, & decernendos censuit: reliquos qui supersunt ad cepti operis perfectionem, deinceps divino Spiritu adiuvante editura.

De Sacramentis Canon I.

XXXVI. Si quis dixerit Sacramenta novae Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet: Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse vere, & proprie Sacramentum, Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, ea ipsa novae Legis Sacramenta, a Sacramentis antiquae Legis non differre, nisi quia caeremonia sunt alia, & alii ritus externi, Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit, hæc septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, Anathema sit.

Canon IV.

Si quis dixerit, Sacramenta novae Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, Anathema sit.

Canon VI.

XXXVII. Si quis dixerit, Sacramenta novae Legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre; quasi signa tantum externa sint accepta per fidem gratiae vel iustitiae, & nota quaedam Christianae professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit non dari gratiam per huiusmodi Sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit per ipsa novae Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinae promissionis ad gratiam consequendam sufficere, Anathema sit.

Canon IX.

Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & in-

delebile; unde ea iterari non possint, Anathema sit.

Canon X.

Si quis dixerit Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, Anathema sit.

Canon XII.

Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quae ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, Anathema sit.

Canon XIII.

Si quis dixerit receptos, & approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, Anathema sit.

De Baptismo Canon I.

XXXVIII. Si quis dixerit baptismum Joannis habuisse, eandem vim cum Baptismo Christi, Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate Baptismi; atque ideo verba illa Domini Nostri Jesu Christi; Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, ad metaphoram aliquam detorserit, Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit in Ecclesia Romana, quae omnium Ecclesiarum mater est, & magistra, non esse verum Baptismum Anathema sit.

Canon IV.

Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab haeticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, Anathema sit.

Canon VI.

Si quis dixerit baptizatum non posse etiam si velit gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi velit credere, Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit baptizatos per baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem universae Legis Christi servandae, Anathema sit.

Ca

Canon VIII.

Si quis dixerit baptizatos liberos esse ab omnibus sanctae Ecclesiae praeceptis, quae vel scripta, vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, Anathema sit.

Canon IX.

Si quis dixerit ita revocandos esse homines ad baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia, quae post baptismum fiunt, vi promissionis in baptismo ipso iam factae irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei, quam professi sunt, detrahatur, & ipsi baptismum, Anathema sit.

Canon X.

XXXIX. Si quis dixerit peccata omnia, quae post baptismum fiunt, sola recordatione, & fide suscepti baptismi, vel dimitti, vel venialia fieri, Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit verum, & rite collatum baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cum ad poenitentiam convertitur, Anathema sit.

Canon XII.

Si quis dixerit neminem esse baptizandum, nisi ea aetate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, Anathema sit.

Canon XIII.

Si quis dixerit parvulos eo quod actum credendi non habent, suscepto baptismum intra fideles computandos non esse, ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos, aut praestare omitti eorum baptismum, quam eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiae, Anathema sit.

Canon XIV.

Si quis dixerit huiusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod Patrum eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt, & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim poena ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiae, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, Anathema sit.

De Confirmatione Canon I.

XI. Si quis dixerit confirmationem baptismorum otiosam caeremoniam esse, & non potius verum, & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Carechismum quandam, qua adolescentiae proximi fidei sui rationem coram Ecclesia exponerent, Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit injurios esse Spiritui Sancto eos, qui sacro Confirmationis Christi Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

mati virtutem aliquam tribuunt, Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit sanctae Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, Anathema sit.

Perlecto superiore decreto rogati Patres singuli summa animorum consensione responderunt per verbum *Placet*. Calaguritanus vero Episcopus flagitavit ad jici titulo has voces Universalem Ecclesiam representans: Postea Salpensis Episcopus decretum spectans ad Ecclesiasticam disciplinam solutorem adstringendam perlegit e fuggestu. In primis ut nullus ad moderandas Cathedrales ecclesias nisi legitimo conjugio procreatus aetate matura, morum gravitate, & scientia ornatus praeficeretur.

Secundo, ut nullus quacumque dignitate conspicuus, ac praecellens plures Cathedrales Ecclesias quovis titulo, vel praetextu obtineat.

Tertio, ut Ecclesiae, quibus animarum cura conjuncta est, Viris dignis atque idoneis probitate, & doctrina instructis tradantur, & residere in iis cogantur.

Quarto qui plura sacerdotia gerunt quae ab eodem, jure nequeunt possideri retento uno, alia dimittere iussi sunt.

Addita sunt alia undecim capita quae in Actis Concilii avidus Lector consulere potest.

Rogati Patres, an haec decreta placeant? quinquaginta, ea comprobantur; tredecim vero alia quaedam addenda, de quibus actum erat in ultima congregatione, flagitarunt. Interfuerunt huic Sessioni tres Cardinales, Archiepiscopi novem, Episcopi quinquaginta: duo Abbates mitra ornati, Religiosorum familiarum quinque Praefecti Generales: de quibus petente Severolo Promotore Concilii publica instrumenta confecta sunt, Proxima vero Sessio ad XXI. Aprilis indicta est.

IX. Martii die Mercurii Congregatio generalis habita est, in qua plures Patres de Sacramentis suam sententiam dixerunt: quibus dictis Cardinalis e Monte significavit Patribus grassari Tridenti morbum pestilentem, pestisque praenuntium dictum lenticularum, quo affecta corpora maculis instar lenticularum aspersa apparent; quas maculas appellant Medici *petechias*, quod plerumque pectora inveniunt, discessisse Tridento duodecim Praelatos partim se infalutato, partim petita a se at non obtenta abundi facultate, hesternaque die plures Praefules Caputaquensis Episcopi morte perturbatos ad

F f

te

XII.

XIII.

Proposita

a Legato

Concilii

translatio.

se confluisse, ac denuntiaste Tridento discessuros, ut vitæ consulerent, rogatos vero ut differret discessum, donec de ea re ad Synodum relatum fuisset. Addidit Legatus se in hac rerum difficultate nullius opinionis, vel consilii velle Auctorem fieri: sed eam sententiam, quam Synodus amplectatur, sequuturum; dummodo Christianæ Reipublicæ, & Synodi salutis consultum sit, nec Concilium dissolvatur.

Cardinalis Giennensis sententia prius Pontificem Cæsaremque consulendos.

Dicitur sententiam Cardinalis Giennensis subiecit gravissimam questionem de translatione Concilii, vel de discessu Patrum e Concilio propositam, seque non perspicere, an ea Pontifice, & Cæsare, ac Principibus Christianis inconsultis tractari, vel dirimi possit; atque adeo rem perdifficilem in dies aliquot differendam ut prudenter deliberari possit, intereaque pontificem Cæsaremque consulendos.

Sententiam Cardinalis Giennensis sequuti sunt Hispani omnes, & cum iis consenserunt Archiepiscopus Turritanus, & Panormitanus, ac Episcopi Calestianus, Fefulanus, Sancti Marci, Syracusanus, & alii nonnulli. Vicit tamen contraria sententia, ut discedendum omnino esset. Succlamabant enim Materanus, & cum eo plures non expectandam esse pestem, quandoquidem sufficiat sola pestis suspicio, ne alioquin tarda sint remedia.

Commemoratumque fuit a nonnullis, quod cum anno præterito duo peste perissent in oppido Rovereti, clausæ fuerunt Tridentinis omnes vicinarum Civitatum portæ, interdictumque fuit omnino commercium, unde accidit, ut non pauci ex his Patribus, qui eo tempore discesserant a Civitate Tridentina, nullibi in Terra Venerorum hospitio reciperebantur quamobrem sub dio pernoctarunt, non sine maximo vitæ periculo. Additum est præterea, hesternæ die septem in eadem Civitate sepultos fuisse; & ultra quadraginta reperiri eodem morbo laborantes. Eorum autem, qui discedendum esse arbitrabantur, divisa erat sententia, quoniam nonnulli suspendendum esse Concilium ajebant. Alii concedendam esse Patribus licentiam ad aliquot Menses. Alii transferendum esse concilium dicebant; multæ in his sententiis difficultates sese offerebant. Nam per suspensionem, si fieret ad certum tempus, non satis rebus consulebatur, quia possibile esset, ut finito suspensionis tempore, adhuc duraret aeris intemperies. Si vero suspensio ad certum tempus non referretur, videretur potius dissolutio, quam concilii suspensio, quod & eveniebat, si Patribus daretur licentia discedendi quo vellent.

Translatio improbari non posse videbatur, sed locus, quo concilium transferendum esset, non minimam difficultatem habebat, quoniam ad alienam Civitatem, sine Principis illius sententia accedere, præter id quod indecorum erat, etiam periculosum, ne ipse cuius esset Civitas, nollet concilium admittere, & nullum datur tempus, quo consuli posset. Deinceps iterum Cardinalis Giennensis eadem pene, quæ antea dixerat, replicavit, addens, plures quidem causas a pluribus allegatas fuisse, quare discedendum esset, si vera essent, ut proponebantur, idoneas posse judicari ad Concilii translationem: verum non esse de facili credendum omnibus, & eo minus, quoniam ea, quæ dicebantur, in facto consistebant, de quorum veritate una die constare non poterat; propterea si quid agendum erat, ita ageatur, ut ablato quodammodo velo, ut ajunt, tanta res agi videretur. Fuerunt aliqui, qui Legatorum sententias se adiutores libenter affirmarent. His dictis Cardinalis de Monte. Audite sunt inquit Patrum sententia, & licet longe major fuerit pars eorum, qui discedendum esse ab hoc loco quamprimum arbitrantur, & propterea secundum eorum sententias concludi posset; tamen quoniam res gravis est, & quoniam non adhuc planum est, quo abeundum sit, videtur nobis, pro rei gravitate, audiendos iterum esse Patres, qui hic ad diem crastinum cogitare poterunt, super his, quæ a Patribus dicta sunt, & sic sacra Synodus cavere, & propositis omnibus humanis affectionibus. Hoc interim volumus scire Patres, nos non recusare, hic permanere cum nostræ vitæ periculo, quamvis maximo, si reliqui Patres nobiscum permanent; verum si major pars discesserit, nos hic cum minore parte Patrum permanuros non esse.

Non facile credendum levi futururo.

Die sequenti eadem hora fuit Congregatio, in qua Cardinalis de Monte [Congregatio] inquit ea, quæ in hesternæ Congregatione gesta sunt, summam repetere; diximus enim, plures ex Patribus post Sessionem celebratam recessisse, partem nobis insciis, multos præterea nudius tertius restatione nobis firmasse, se omnino discessuros esse, propter hanc influentiam, sive morbum. Quamobrem a nobis accitos Medicos esse, ex quibus multa de huius morbi evidentiâ audivimus, quæ quoniam non contemnenda videbantur, ad vos retulimus, quod cum causa communis esset, & videremus ex hac Patrum profectioe concilium dissolvi, exilimasse ad officium nostrum pertinere Patres, de his omnibus admonere, & insuper rogare, prout rogavimus, ut omni humano affectu deposito, &

XLIII. Deliberatio repetita.

solum Deum præ oculis habentes, sententia prout unicuique Spiritus suggererit, pro communi securitate, & Concilii conservatione dicentur. Diximus etiam nos auctores, aut persuasores esse nolle alicuius consilii, vel deliberationis, sed omnem super hac re deliberationem liberam, & integram Patribus relinquere, protestantes omni vitæ discrimine neglecto paratos esse remanendum hic usque ad finem Concilii, si Patres vellent manere nobiscum, de quibus omnibus vos Patres testes estis. Consideratis Patrum sententiis invenimus longe majorem partem stare, ut ex hoc loco discederetur: pro gravitate rei visum est nobis conclusionem differendam usque ad præsentem Congregationem, & iterum rogavimus Deum ex toto corde ad inspirandum illud consilium, quod magis conveniret Reipublicæ Christianæ. Restat nunc discutiendum de modo discedendi, ita ne Concilium dissolvatur, quæ de re aliqui putabant transferendum aliqui, suspendendum esse Concilium, aliqui dandam esse licentiam Patribus, ut possint secedere ad loca vicina, non tamen ultra duas, vel tres Dietas, & ibi expectandam deliberationem Sanctissimi Domini Nostri super loco: aliqui putabant retardandam esse deliberationem ad aliquod tempus, donec Sanctissimus Dominus Noster, & Cæsar consulerentur: acclamantibus vero aliis, & dicentibus, vim & genus morbi tale esse, ut nullam pateretur moram, nos quamlibet deliberationem probare cupimus, dummodo Concilium non dissolvatur, & quia multi rogaverunt nos heri, ut vellemus super hac re aperire mentem nostram, libere proferemus, id quod nobis occurrit, repetentes id quod a nobis sæpe dictum est omnem nostram curam, & sollicitudinem ad id tendere, ut Concilium conservetur, quamobrem non satis probare possumus concilii suspensionem, quoniam suspensio ipsa in hominum opinione haberet speciem dissolutionis. Primum igitur quod sese offert nobis est, ut præsupposita profectioe, & discessu ab hac civitate, ut majori parti Patrum placuit, designemus locum, in quo certi sumus Concilium recipiendum esse; secundum, quod locus sit huic Civitati propinquus quantum fieri potest, non solum pro majori commoditate hinc recedentium, sed etiam pro majori facilitate redeuntium, ad hanc Urbem, si quando cessantibus impedimentis, quæ nunc urgent, videretur Sanctissimo Domino Nostro pro rebus Germaniæ Concilium esse in hanc Civitatem reducendum; tertium, quod locus sit capax, habeat salubritatem aeris, & copiam rerum humano victui necessariorum, ut uno nos absolvamus

Maxima pars Præsulorum decernit discedendum Tridento.

Acta Congr. Conc. Trid. MS. Fr. Car. Bar. sig. num. 2978. P. 219.

De transferendo Concilio Bononiæ, ob suspitionem pestis agitur.

verbo, sola Bononia videretur nobis huic intentioni accommodata. Non dubitamus quin ibi recipiamur, cum magna gratulatione, & veneratione, de illius Civitatis doribus differere supervacaneum esset, cum omnibus palam sit paucis admodum Italiæ civitatibus secundam esse. Itaque putamus posse a nobis commode statui, concilium illuc transferendum, & ibi celebrandum esse sessionem a nobis indictam pro XXI. Aprilis & prosecutionem Concilii incumbendum ad beneplacitum Sanctissimi Domini Nostri, & donec & quousque aliter Sanctitati Suae, & sacro Concilio providendum, & decernendum videbitur.

Hoc enim pacto videretur satisfieri quodammodo iis, qui volebant, Patres ultra tres Dietas ab hac Civitate non abesse, & nullum scandalum in populo generabitur. Quod recedant, qui voluerint recedere, & remaneant, qui voluerint remanere, hoc nos prohibere non possumus. Poterunt igitur Patres dicere sententiam. An placeat eis concilium Bononiam transferri, & ibi celebrare jam dictam Sessionem, & deinceps ad ulteriora procedere, usque ad beneplacitum Sanctissimi Domini nostri, & Sedis Apostolicæ, donec aliter statutum fuerit per Sanctitatem Suam, & ipsam Sedem Apostolicam, accedente consensu, sive approbatione majoris partis Concilii. Quibus ab eo graviter explicatis Cardinalis Giennensis. Quanto inquit majore studio, & diligentia potui, quantumque mihi propter temporis penuriam datum est, evolvi libros de materia translationis loquentes, eorum nemo non fateatur articulum ipsum gravissimum esse, & plures sunt, qui hoc esse de reservatis Papæ fateantur, & propterea nescio quomodo nos sine auctoritate expressa Sanctissimi Domini nostri hoc nedum facere, sed etiam tentare possumus. Sciunt enim omnes Patres, quanto labore, quantisque vigiliis tandem factum sit expectante Serenissimo Carolo Imperatore ut concilium hic haberetur, & deinceps quamdiu hic permaneremus, antequam concilium aperiretur, & debitum haberet progressum, quod quo magis notum est Patribus, eo minus mihi laborandum est, ut ostendam vobis & Illustrissimum Imperatorem, & reliquos Principes Christianos hanc nostram profectioem, & si modo hinc abierimus, non a quo animo laturus, eoque minus ab omnibus probabitur profectio concilii, quoniam nullam habemus proficiscendi legitimam causam. Nam morbus iste punctularum, qui præterditur, si vera essent, quæ a multis heri dicta fuerunt, fortasse legitima causa abeundi esse posset, sed maxi-

XLIV.

Cardinalis Giennensis negat transferendum inconsulto Pontifice.

mam ego pro mei informatione diligentiam feci, ut invenirem veritatem tam eorum, qui ex hoc morbo perierunt, quam Infirmorum; de mortuis quidem testantur Parochi, qui medio juramento testantur paucos admodum morbo defunctos esse, & inter ceteros Parochus Sancti Petri vir fide dignus juramento firmavit, in sua Parochia, quæ valde ampla est, toto hoc Mense nonnisi duos defunctos esse, alterum quidem infantem, alterum vero hydropisi laborantem. Infirmi quoque diligentem perquisiti sunt, nec inventi sunt in tota hac Civitate plusquam triginta quinque Infirmi, quorum quatuor, vel quinque ad summum hoc puncticularum morbo laborant. Quamobrem non video quomodo causa ista discedendi legitima videri possit, si tamen aliquis de his, quæ a me dicta sunt, dubitat, possunt eligi per Sanctam Synodum tres, vel quatuor Prælati, qui de præmissis se diligenter informant, & ad Synodum referant. Quod enim ad Medicorum judicium attinet, se contraria ex Medicis hujus Civitatis intellexisse.

XLV.

Sed esto, quod causa, quæ prærenditur manifesta esset, adhuc non posset Concilium transferri, nisi omnes consentiant. Et propterea, cum ego unus dissentiam, translatio fieri non potest. Ut autem perpetuis temporibus constet, me translationi hujusmodi non consensisse, in hac scheda, quam registrari peto, meam sententiam exposui. Melius igitur erit meo iudicio, ut expectetur per tres, vel octo dies, donec habeantur literæ a Cesare, & Sanctissimo Domino Nostro, quos certi esse possumus, non esse hujus mentis, ut velint, cum vitæ discrimine, hic nos permanere. Et interim cogantur Prælati sub gravissimis pœnis, ne discedant ab hac Civitate, donec aliter deliberetur. Illud non præmittam, Medicos hujus Civitatis rogatos fuisse a Fracastorio, ut se subscriberent eius sententiæ, & id facere recusasse, quoniam sibi non videbantur vera ea, quæ ab ipso Fracastorio in scriptis redacta erant.

Fracastorii de morbo opinio confirmata a Medicis Tridentinis.

Cui Cardinalis Sanctæ Crucis. Hoc [inquit] quod Medici Tridentini dicunt, verum non est. Mos Cardinalis de Monte: paucæ adhuc me dicere necesse est. Nam, quoad infirmos, & mortuos attinet, quid opus est amplius querere, cum Cæmeteria jam omnia pro mortuorum multitudine defossa sint; & Tridentini Civis, ne tot quotidie mori intelligerentur a nobis prohiberent pro mortuis campanas pulsari, proptereaque mortuorum corpora noctu efferruntur, ne sciamus stragem hujus contagionis, antequam nos occupaverit. Quoad Medicos attinet non esse comparandos hu-

jus Civitatis Medicos cum Fracastorio, cuius fides a concilio jam probata est, & ea maxime, quod apud nos istorum fides suspecta non parum est ex iustissimis causis, verumtamen scimus se subscripturos fuisse dictis per Fracastorium, nisi quibusdam rationibus Patribus notis detenti fuissent, quæ autem dicta fuerunt de auctoritate Sanctissimi Domini Nostri satis adesse eius auctoritatem ubi Legati eius adessent. Quod autem requiratur in translatione omnium consensus, se non invenisse apud graves Auctores, nisi cum translatio fit absque aliqua causa: quod autem jubeamus majori parti, ne discedat, non sat scimus, quo jure facere possimus, cum renemur hac in re sequi majoris partis sententiam, eo maxime, quo quis non est cogendus invidius ad permanendum aliquo in loco cum sua vitæ discrimine. Ad hæc Giennensis inquit: Unum verbum tantum addam, videlicet; quod consentire translationi concilii est de reservatis Papæ, & propterea ad hoc speciali mandato opus est. Dixerunt deinceps ordine reliqui Patres sententiam. Quorum decem & sex, vel decem, & septem ad summum secuti sunt Giennensis sententiam, pluresque eorum, eo sub prætextu Giennensis sententiæ inherebant, quoniam agebant, sibi non constare de voluntate Pontificis, cuius voluntas si perspecta illis esset, se ab eo, quod Sanctissimus Dominus Noster iuberet, ne latum quidem unguem discessuros. Et cum haberent, uti inferius videbitur, Bullam facultatis Concilii transferendi, Legati illam tunc non Publicarunt, ut Patribus libertatem dicendi non adimerent. Addidit Episcopus Castellimaris, & post eum Pacensis, Asturicensis, & Osensis, se translatione firmare, ut nullus omnino discederet ex hac Civitate, quod si discesserit, se protestari, remanere, & remansuram semper apud eos, qui remanerent, omnem concilii auctoritatem, & potestatem. Qua de re libellos, sive charvulas quasdam Secretario registrandas, tradiderunt, in quibus eorum sententiæ scriptæ erant. Ceteri omnes uno ore consilium Reverendissimorum Legatorum probarunt, nec desuerunt, qui responderent Hispanis, & Cardinali Giennensi dicentes, protestationes hujusmodi nullum habere robur, quoniam contra jus factæ erant. Alii adlaborarunt, ut ostenderent, in casu inopinato, maxime licere concilium & transferri, & suspendi, etiam absque auctoritate Sedis Apostolicæ. Duo, qui hesternis diebus cum Giennensis sententiæ fuerant, sententiam mutarunt, laudantes concilii translationem: hi fuerunt Hispanensis Archiepiscopus, & Episcopus Caletanensis, & forte alii. Dictum fuit a nonnullis, adeo rem instare, & pe-

& periculum esse in mora, ut bonum esset confestim accedere ad Ecclesiam, & ibi celebrata parva Missa de Spiritu Sancto in arena capere consilium. Quod & multi Hispani, & in primis Episcopus Castellimaris probare videbantur. Sed hoc minime Giennensi placebat, cuius opinionem secuti sunt etiam Legati nedum propter horæ tarditatem, sed ne tumultuaria processio videretur. Omnium sententiis explicatis, Cardinalis de Monte: Non est, inquit, cur hic amplius laboremus, hora duodecima ibimus in Ecclesiam, & ibi celebrata Missa, & factis aliis de more invocationibus orabimus ad Paracletum illum Spiritum sanctum, qui devoto invocantibus non deficit; hoc iterum edicimus: nos nullo modo cum decem, vel viginti Prælati hic permanens esse, verum si omnes permanere voluerint, nos libenter permanebimus, omni vitæ periculo posthabito.

XLVI.
Decreta
Concilii
translatio.
Aug.
Mass.
Secr. in
actis ms.
Sess. 8.
MS. Arc.
Vat. sig. n.
3190. p.
182.
MS. e-
jusd. Arc.
sig. n.
3222. pag.
343.

Undecima Martii octava Sessio habita est, in qua ob morbum epidemicum, qui Tridentum, & vicina loca invaserat, concilium Tridentinum Bononiam translatum est, quæ auctoritate Legati instructi fuerant diplomate Pontificio, cuius Sessionis acta compendio contracta referuntur in actis Typis excusis. Cum vero ex ea translatione maximæ controversiæ exarserint, non sine gravissimo Schismatis terrore, & incremento hæreseos, ipsiusque concilium intercisum sit, fufius repetenda acta ex MS. Archivi Vaticani ab Angelo Massarello, qui concilio, ut sæpe diximus, a secretis erat, conscripta, ex quibus nonnulla visa sunt ad rei gestæ veritatem in sua luce collocandam decerpenda.

In Nomine Domini Nostri Jesu Christi, Amen. Anno a Nativitate eiusdem MDXLVII. Indictione V. die vero Veneris undecima Mensis Martii Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Pauli Divina Providentia Papæ III. anno XIII. Convenerunt in Ecclesia Cathedrali Tridentina sub invocatione S. Vigili in loco ad Sessiones habendas, & concilium celebrandum deputato, pro Sessione habenda ad infra scripta. Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Joannes Maria Episcopus Prænestinus de Monte, & Marcellus vir. S. Crucis in Hierusalem Presbyteri Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales ipsius Sacri concilii Præsidentes, & Apostolici de Latere Legati, necnon Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Petrus Pæccus Cardinalis Giennensis, & Reverendi Domini Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Generales Ordinum infra scripti, ubi Reverendus in Christo Pater, & Dominus Episcopus Birenori-

ensis cantavit Missam solemnem de Spiritu Sancto. Qua finita, tam Prædicti Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Præsidentes, & Legati, quam ceteri Prælati omnes acceperunt solita Paramenta, & Mitras: deinde per Reverendissimum, & Illustrissimum Carolum de Monte Præsidentem, & Legatum præfatum decantatae sunt Orationes, & Preces in publicis Sessionibus contari consuetæ, ac solitæ Cæremoniæ de more peractæ sunt, invocato etiam auxilio Sancti Spiritus per Hymnum, Veni creator Spiritus: & decantatis a Cantoribus Concilii Litanis, & per Diaconum Evangelio, Euntes docete omnes gentes Matt. 10. Cc. quibus omnibus completis, & ipsis Reverendissimis, & Illustrissimis Dominis Præsidentibus, & Legatis sedentibus ante Altare majus versa facie ad Patres concilii, præfatus Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte Legatus, & Præses, alta, & intelligibili voce ex scripto recitavit, & legit de verbo ad verbum, ea, quæ in duabus proximis præcedentibus Congregationibus ad prohibendam imminentem dissolutionem Concilii, & ad ejus conservationem, prosecutionem, necnon pro communi salute, & vitæ securitate acta fuerunt.

XLVII.

Deinde subjecit, auditis Patrum sententiis, diximus quamcumque provisionem, & deliberationem nos probare posse, dummodo concilium non dissolvatur. Et quia multi rogaverunt nos, ut vellemus super hac re aliquod lumen eis præbere, cum quo possent in hac repentina necessitate dirigere sententias suas; repetentes illud, quod antea sæpe dictum fuerat a nobis, scilicet omnem nostram curam, & sollicitudinem ad id tendere, ut concilium conservetur, & suum possit habere progressum, subiunximus nos satis, & undequaque probare non posse suspensionem, cum suspensio ipsa habitura esset speciem dissolutionis, saltem quoad hominum opinionem.

Primum, & præcipuum, quod sese in tota hac ratione, aut discursu offerret nobis, ut postquam tot Patres perseverabant in suo discedendi proposito, & nullis persuasionibus adduci poterant, ut per brevissimum saltem temporis spatium nobiscum remanere vellent, & erant in tanto numero, ut longe majorem partem concilii facerent, designarem locum, in quo certi effemus concilium ipsum constitui posse, & Patres omnes, sine aliqua contradictione, seu difficultate, ibidem esse recipiendos.

Secundum, quod locus ipse esset huic Civitati propinquus, quantum fieri posset,

set, saltem pro majori facultate redeundi ad hanc Urbem, si quando, cessantibus per Dei gratiam impedimentis, quæ nunc urgent, videretur Sanctissimo Domino nostro pro rebus Germaniæ concilium esse in hac Civitate reducendum, & rependum.

Tertium, quod locus ipse esset capax, haberet salubritatem aeris, copiam rerum, quæ sunt humano utui, & victui necessaria, & alia requisita: & ut uno nos absolveremus verbo, solam Bononiam a pluribus nominatam videri nobis his omnibus intentionibus accomodatam: non dubitare nos quin ibi recipiamur cum magna omnium illorum Civium gratulatione, & veneratione erga singulos Patres. De illius Civitatis dotibus differere supervacaneum esse, cum paucis Civitatibus Italiæ posthaberi possit, viderique nobis hac via satisfieri illorum opinioni, qui volebant Patres non abesse ultra tres Dietas, cum non multo longiori itinere distet Bononia, itemque Sanctissimi Domini nostri deliberationem expectari, non dissolvi concilium, non generari scandalum in populo Christiano, non omitti celebrationem sessionis jam indictæ, & reservari deliberationem Sanctitati suæ pro subsequenti tempore, vel in eodem loco, vel in alio, vel etiam in hac ipsa Civitate Tridentina. Denique si Concilium conferretur, & manuteneatur, omnia bona sperare nos posse; si dissolvatur, omnia mala pertimeri: quod recedant, qui velint, & eant quocumque velint, & remaneant, qui voluerint remanere, nullo modo nos prohibere posse.

XLVIII.

His a nobis expolitis, Patres omnes dixerunt sententias suas, & pro longe majori parte concordēs, & conformes fuerunt. Quibus auditis diximus, & pro gravitate eorum, quæ decernenda erant, dignum, & æquum esse, ut omnis nostra in hac re deliberatio ab invocatione Divini Numinis initium sumeret: & propterea alta voce monuimus omnes, ut hoc ipso die, & hac hora ad hanc Ecclesiam in paramentis consuetis convenirent, facturi eam deliberationem, quam Spiritus Sanctus mentibus Patrum inspiraret. De his omnibus estis vos, Patres, coram Deo, & hominibus locupletissimi testes: audietis etiam ea, quæ proferet Dominus Promotor Concilii in hac materia.

Et statim ipse Promotor dixit: Reverendissimi, & Illustrissimi Domini, & Amplissimi Patres. Cum audivissem in Congregationibus proxime factis aliquos Patres desiderare fieri aliquam investigationem super hac infectione, & suspi-

cione, examinavi tam ex officio, quam ex commissione, & mandato Reverendissimorum, & Illustrissimorum Dominorum Legatorum nonnullos testes super quibusdam articulis, quos peto recipi, & admitti. Et Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte Præsidentis, & Legatus dixit: Placet quod legantur? Et omnes Patres responderunt: Legantur, &c.

Concepti erant ii articuli de morbo epidemico contagioso dicto punctularum, qui ab excurrente Mense Tridentinam Urbem, ac finitima loca invasisset, atque Episcopum Caputaquensem, & Generalem Observantium, & Balduinum Canonicum, & plures alios extinxisset, deque gravibus ejus morbi symptomatibus, ex quibus, qui evaserant, aut stolidi, aut capti oculis manerent, deque gravissimis periculis, in quibus versarentur Patres, si is morbus in pestem, uti calore aucto fieri solet, descideret; quadraginta, & amplius eo morbo Tridenti laborare, nec Medicos accersitos velle accedere ad invisendos ægros, ac de ea re testium dicta relata sunt. Fracastorii, & Balduini Medicorum testimonia quæ ex parte fuisse fallacia secutus rerum exitus comprobavit, quibus perlectis addunt acta.

Successive ipse Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte Præsidentis, & Legatus præfatus versus ad ipsos Patres dixit: reliquum est ut nunc super decreto ex mente majoris partis Patrum concepto, & formato sententias vestras libere dicatis, & nulla mora interposita legi alta, & intelligibili voce decretum ipsum subsequenti tenoris.

Placet ne vobis decernere, & declarare de hujusmodi morbo ex præmissis, & aliis allegatis ita manifeste, & notorie constare, ut Prælatus in hac Civitate, sine vitæ discrimine commorari, & in ea idcirco invitari minime retineri possint, & debeant? Itemque attento recessu multorum Prælatorum post proximam præteritam sessionem, & attentis protestationibus aliorum complurium Prælatorum in Congregationibus generalibus factis hinc omnino timore ipsius morbi abire volentium, qui juste detineri non possunt, & ex quorum discessu concilium vel dissolveretur, vel ex paucitate Prælatorum bonus ejus progressus impediretur, & attento etiam imminente periculo vitæ, & aliis causis per aliquot ex Patribus in ipsis Congregationibus allegatis, utpote notorie veris, & legitimis? Placet ne vobis similiter decernere, & declarare pro conservatione, & prosecutione ipsius concilii, & securita-

XLIX.
Ext. in act.
Typis excusis.

te vitæ ipsorum Prælatorum, Concilium ipsum ad Civitatem Bononiæ veluti ad locum magis paratum, salubrem, & idoneum pro tempore transferendum esse, & ex nunc transferri, & ibidem sessionem jam indictam statuta die vigesima prima Aprilis celebrandam esse, & celebrari, & successive ad ulteriora procedendum, donec Sanctissimo Domino Nostro, & sacro Concilio expedire videbitur, ut ad hunc, seu alium locum, communicato etiam consilio cum Invictissimo Cesare, Christianissimo Rege, & aliis Regibus, ac Principibus Christianis, ipsum concilium reduci possit, & debeat? Responderunt, Placet.

Quo decreto lecto, unusquisque etiam interrogatus singulariter a me Angelo Masarello Secretario concilii una cum D. Claudio de la Casa ipsius concilii Notario, dixit alta, & intelligibili voce sententiam suam in hunc, qui sequitur, modum, videlicet Reverendissimis & Illustrissimis Dominis Præsidentibus, & Legatis placet decretum, & omnia alia adducta, & probata, tanquam vera, & legitime approbata. Reverendissimus Cardinalis Giennensis dixit, non sufficere allegata per Promotorem, quia eorum majorem partem scit esse falsam: sit contra jus translatio, cum nulla sit causa legitima, transferendi in eandem Provinciam, & si esset transferendum, esset juxta formam Concilii Constantiensis transferendum, quare protestatur se non assentiri translationi; posset tamen sessio prorogari. Reverendus Dominus Archiepiscopus Spalatenensis dixit: Placent decreta. Reverendus Dominus Archiepiscopus Turritanus dedit schedulam inscriptam tenoris: Quia proposita translatio Concilii ad Civitatem Bononiæ ab hoc loco, in quo legitime in Spiritu Sancto congregatum, & inchoatum existit, videretur mihi coram Deo verisimiliter allatura scandalum, & perturbationem reductioni errantium Germanorum, & paci, ac unitati Ecclesiæ, hæresumque illarum extirpationi propter quod conventus in hoc præcipue loco celebratur a Sacri Imperii Ordinibus acceptato, id quod maxime hoc tempore speratur, quo pacata, & subacta provincia, jam rerum potitur Catholicus Imperator, & ad Religionis præsertim negotia, de quibus agimus, Dietam indixit, cui vel hoc nomine parum commodos non dubito nos futuros, nedum nobis ipsis importunos, cum hoc præsertim tentari videam, sine scientia, & voluntate Sanctissimi Romani Pontificis, quo mandante huc convenimus, cujus speciale oraculum res hujusmodi desiderabat: ideo non probatur mihi, nec placet, sed neque credo de jure licere hoc Patribus inconsulta Sua Sanctitate præfata, & pro-

pter rationabilem contradictionem etiam minoris partis, præsertim quia numerus non in tantum excedit, ut excludat alias juridicas considerationes, quas non impedit modicus excessus in numero, in quo neque in multitudine, sed ratione vincendum est, & alias timori, ac saluti Patrum per prorogationem indictæ sessionis ad certum tempus, vel ad beneplacitum Sanctitatis Sæ, & sanctæ Synodi circa concilii dissolutionem, vel coactionem opportunius poterat esse consultum etiam si causa contagionis præterita legitima foret, & juridice, ac mature discussa fuisset, nec in controversiam, vel dubium verteretur.

Subdunt Acta Archiepiscopus Antibalensem, Materanum, Naxientem, Hipalensem, Armacanum approbasse eadem decreta, Panormitanum vero dixisse: Non placent quousque Papa, & Imperatoris voluntas habeatur.

Rogatæ deinde sunt Episcoporum sententiæ, quorum primus Senogalliensis ita fatus est: Probo decretum, & translationem ad beneplacitum Sanctissimi Domini Nostri, & hujus sacri concilii ob urgentem necessitatem, adhibito [si opus est] singulari cujusque nostrum juramento huc reverendi, quandocumque Sæ Sanctitati, & sacro concilio pro rebus religionis videbitur expedire, si quo modo possimus Reverendissimos Dominos Hispanos Fratres nostros inducere ad conveniendum nobiscum, quod si nolint, & ex hoc timendum sit de aliquo Schismate, conferem quod potius hic moveremur omnes, quam quod hodie occasionem Schismatis præberemus in Ecclesia Dei.

At Episcopi Afculanus, Feltrensis, Aciensis, Melitensis, Ifernensis, Placentinus, Torcellanus, Sibintensis, Albenfis, Vafionensis, Emoniensis, Tarvisinus, Parentinus, Motonensis, Salutiensis, Milonensis, Caprulanus, Vigorinensis, Corfulanus, Bellicastrensis, Britinoriensis, Pisauriensis, Famaugustanus, Albiganensis, Narniensis, Aliphanus, Minoricensis, decreto assensere: necnon Abbas Casfinensis, ac tres Generales Ordinum. Ex Episcopis vero hi repugnarunt, in primis Gadicensis dixit: Placuisse quod antequam de translatione Concilii quidquam deliberatum esset, quod pro humilitate, & reverentia, quam Summo Pontifici Domino debemus, Sanctitatem suam consulissemus: tamen si Reverendissimi Domini Præsidentes in hoc mentem Sanctitatis Sæ sciunt, sum in sententia Patrum, qui volunt Concilium Bononiam transferri. R. D. Episcopus Sancti Marci dedit schedulam. Ego persisto in hesterna sententia, & dico, me nullo pacto assentiri huic translationi pro-

LI.

propterea quod causa non videtur iusta, & idonea, & quia sit inconsulto Sanctissimo Domino Nostro, inconsulto Casare & Christianissimo.

R. D. Archiepiscopus Rossanensis: Non probo causam translationis, & persona examinata sunt suspecta; & propterea non placet translatio, quia non constat de voluntate Papæ, de qua si constaret, placeret.

R. D. Episcopus Castellimaris: Non placet, quia Reverendissimi Domini Legati non ostenderunt habere potestatem transferendi, & permanentes sunt obediētes Suae sanctitati, & placet sententia Reverendissimi Domini Cardinalis Giennensis: si autem constaret de mandato Sanctissimi Domini Nostri, obedirem. Episcopus Agathensis non probat, neque reprobat; hoc tantum, ut Synodus faciat, quod Ecclesiae, & Reipublicae Christianae est expediens.

R. D. Episcopus Lancianensis dixit, non placet, cum non sit causa legitima: praesertim cum sine consultatione Sanctissimi Domini nostri, & Reverendissimi Domini Legati non habeant potestatem.

R. D. Episcopus Syracusanus dedit schedulam Nullo modo mihi placet translatio concilii, cum nulla subsit causa legitima, seu legitime probata, & quae allegatur est levissima, cum revera pauci infirmantur in Civitate ista, & ex illis quasi nullus moritur: nam rem agimus magnae importantiae de statu totius Christianae Religionis, & si concilium hoc est per tot annos desideratum, & tantis laboribus tandem per Sanctitatem D. N. congregatum, accedente etiam assensu, & voluntate Caesareae Majestatis, & Christianissimi Regis, ac aliorum Principum, nullo modo debuit ita precipitanter transferri, nisi prius consulto Sanctissimo Domino nostro Pontifice Romano, & Caesarea Majestate, & reliquis Principibus Christianis: quod per breve tempus fieri poterat. Propterea nisi prius consultatur Sanctitas D. N. Caesarea Majestas, Christianissimus Rex, & reliqui Principes, ea via qua de jure possum, & debeo, professor me non consentire recessui, nec translationi, nec mutationi concilii.

Pacensis Episcopus addit. Non placent informationes Promotoris, neque translatio, praesertim cum non constet de mandato Pontificis.

Subjecit Asturicensis Non placent probationes, quia non sunt factae auctoritate judiciali: neque placet translatio, cum non appareat de voluntate Sanctissimi Domini nostri. Neque placet locus, quo transferatur, quia non est liber. Quod si aliter constaret de voluntate Sanctissimi, essem paratus obedire.

R. D. Episcopus Calagurritanus dixit: Non placet decretum, & causa non est sufficiens in re tanti momenti, maturius esset deliberandum & non ita timide, & precipitanter procedendum.

R. D. Episcopus Canariensis dixit: Nunquam placuit, neque placet, quia causa non est sufficienter probata; & quia neque Papa, neque Caesar fuerunt consulti; quare expectetur donec ipsi consulantur ad minus per octo dies.

Dictis omnium sententiis, iisque per Secretarium alta voce recitatis, petiit Cardinalis Giennensis, ut & ipsi Legati dicerent sententiam. Cui Cardinalis de Monte: Ego (inquit) postquam translationem concilii nedum a majori parte, sed etiam a duabus ex tribus partibus abunde probari video, ut Apostolicae Sedis Legatus, & Episcopus, & ut Cardinalis translationi consentio, & ita in nomine Sanctae, & Individuae Trinitatis Sessio jam indicta habebitur Bononiae die ipsa 21. Aprilis, & ut Patres cognoscant, quam sincere, quam simpliciter semper in usus concilii processerimus, & quantum libertatem ejusdem concilii semper fecerimus, ad eorum maxime consolationem, qui dixerunt se consensuros translationi, si sibi constaret de auctoritate Papæ nobis ad hoc concessa, sciant Patres nos ab initio nostrae Legationis habuisse a Sanctissimo Domino nostro facultatem transferendi concilium, quemadmodum in Bulla ejus nobis concessa mox apparebit, quam quidem Bullam haecenus nolimus legi, ne honor, qui debite defertur ab omnibus ipsi Sedi, traheret fortasse aliquos ad consentiendum in id, quod alias facturi non essent, ea, si placet, legetur? Cumque id omnes uno ore petiissent, Angelus a secretis legit Bullam ipsam, in qua Cardinalibus de Monte, Sanctae Crucis, & Anglicis, vel duobus ex ipsis dabatur potestas a Sanctissimo Domino nostro transferendi concilium auctoritate Apostolica, si quando vel peste, vel bello, vel alia justa causa Tridenti esse non possent. Qua Bulla lecta, idem Cardinalis de Monte admonuit omnes Praelatos praesentes sub poenis, & censuris in ipsa Bulla expressis, ut eadem die 21. Aprilis Bononiae ad celebrandam Sessionem indictam adessent. Qua Bulla lecta Giennensis, & omnes, qui cum eo transferant, obmutuerunt. Giennensis tamen petiit tam Bullae, quam aliorum gestorum sibi fieri copiam. Mox Hercules Severolus Promotor Concilii petiit de omnibus, & singulis gestis in sancta Synodo per Notarios, & Protonotarios concilii fieri

LII.
Ext. excu-
sa in actis
ex editione
Bini post
Sess. 7.

fieri unum, vel plura, publicum, seu publica instrumenta.

LIII.

Refert author Diarii concilii Tridentini ex literis xxiiii. Martii Roma Bononiam transmissis, consultum fuisse antea a Cardinale a Monte Pontificem de transferendo concilio: sed adeo vehementi impetu deliberationem ab eo precipitatum, ut responsum non expectarit. Subdunt acta.

Diar.
Concil.
Trid. pag.
214.

Die xii. Martii discesserunt Reverendissimi Legati a Civitate Tridentina, & die xx. ejusdem pervenerunt ad Civitatem Bononiae, cum non paucis Praelatis [1] fuere illi ferme omnes Itali, at Hispani, aliorumque Regnorum Caesari obnoxiorum Praesules Tridenti haesere, consulto Casare, e cujus voluntate pendebant, Galli vero discesserant, atque Oratores Francisci Regis, Regulus Durse Forensium Praefectus, & Praeses de Ligny ante medium Februarii Venetias concesserant, quam translationem veriam in maximam rei Catholicae damnus deplorat Angelus Massarellus, qui concilio Tridentino erat a secretis, ut saepe dictum est.

De translatione Concilii Tridento Bononiam.

LIV.
Ang. Mas.
Secret. in
Actis Con-
cil. Trid.
ms. Arch.
Vat. sig.
n. 3212. p.
64.
Deplora-
tur trans-
latio ab
Angelo
Massarel-
lo.

Sacro sancto concilio Tridentino prospere, feliciterque magno omnium Nationum consensu, & plausu procedente, & jam majori ex parte dogmatum erroribus truncatis, atque evulsis, corruptis Cleri, populi que Christiani moribus multis capitibus emendatis, ac denique se ad optatum finem [Deo benevolente] omni conatu alacriter disponente, ac preparante pauca enim tam circa ipsa dogmata, quam reformationem expedienda supererant]. Ecce [ut sit in bonis operibus consummandis] humani generis hostis hunc felicem cursum, hoc sanctum propositum interrumpit, atque perturbavit. In Civitate enim Tridentina nascio qua aeris intemperies suboritur, qua seorsum puncticularum, seu lenticularum, ut vocant, morbum inducit, adeoque in ipsa Civitate morbus invaluit, ut quotidie multi etiam ultra loci qualitatem pervent, inter quos fuerunt duo Patres Concilii, Episcopus Caputaquensis, & Generalis Ordinis Minorum de Observantia, multo etiam plures infirmarentur, & jam pestis uti ipsi morbo peculiari ratione instra, atque in vicinis Regionibus, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

praesertim vero in Germania sevientis non solum suspicio, sed perspicua indicia habebantur. Quo malo periculo, ac timore ita perterriti sunt Patres concilii, ut quotidie quamplures ex Tridento, vel non petita, vel petita, & non obtenta licentia recederent, & qui remanebant, nullis horrationibus, persuasionibus, vel monitionibus retineri possent, asserentes nullo jure eo in loco cum evidenti vitae discrimine posse detineri. Ex qua continua Patrum secessione animadvertentes Legati ipsi, & Praesidentes concilium certo certius dissolutum iri, quod nullo modo permittendum esse existimabant, habita prius ipsius morbi, tum per Medicorum judicium, tum per complurium fide dignorum testium depositionem certa notitia, proposuerunt Patribus quid super huiusmodi verum statu esset consilii capiendum.

Pervulgata translationis Concilii Tridentini fama, gravissima inter Paulum III. Pontificem, & Carolum V. Imperatorum diffensionum semina ad evertendam Christianam Rempublicam, & confirmandam Haereticorum pertinaciam excreverunt, cum in contrarias sententias nec obscura odia infeliciter exardescerent: Paulus enim Pontifex XXIII. Martii accepto translationis nuntio, rem gestam coactum Cardinalium Senatu comprobavit: quantum vis Burgensis, de Auria, & Sadoletus prudentia admodum insignes suaderent, ne quid in ea re decerneret, nisi prius consulisset Casarem; ex ipsius enim ac Caesaris diffensione gravissima mala emeritura, quibus Pontifex subitatus paulo acerba voce respondit, Germanos biennii flexu expectatos Tridenti, nec unquam accessisse, nec jam amplius expectandos: cui cum Cardinalis Auria subiceret, sperandum eos a Casare cogendos, pertrinxit illum tacite Paulus, nimio studio Caesari adherere, Cardinalitii nimirum ordinis Viros debere ab omni humano affectu esse divulsos affirmans.

At Caesar maximas iras concepit adversus Paulum Pontificem, qui arcanis literis transferendo Concilio favisset, ac jure translatum contenderet, cumque ex hoc diffidio imminencia graviora mala praesentiret Petrus Soto Ordinis Praedicatorum Vir eximiae prudentiae, & insignis

G g Chri-

LV.

LVI.
Petrus
Soto Ca-
roli V.
Confessa-
rius sua-
det, ut
Concili-
um Tri-
dentum
reducatur.

NOTE [1] Episcoporum qui sessioni huic Bononiensi interfuerunt catalogum exhibens Curtembrochius perspicue demonstrat ex Galliarum episcopis unicum tantummodo Petrum Vosarium, episcopum Aquisensem, Flandrum, adfuisse. Patres vero simul omnes numerum XXXVI. circiter non superasse ex eodem scimus; Italos omnes praeter episcopum illum Aquisensem, Richardum Petrum episcopum Vigornensem, & Graecos nonnullos, cum archiepiscopo Armachano Scoto. Ex quibus omnibus falsi arguitur Segnius qui in historia Florentina lib. XII. episcoporum neminem Bononiam invitatum venisse asserit. MANSI

non posse, nisi ex decreto ejusdem concilii, cum ipse nollet illi libertatem eripere, quam integram illasamque servare voluerat, etiam cum de proprio commodo, & Romanæ Curie rebus ageretur: pollicitus tamen est Oratori, se Patres concilii admoniturum, ut sua utantur libertate, seque conferant in alium quemvis locum Bononia accomodatorem, ut Cæsareæ Majestati rem gratam facerent, pluraque alia concessit, quibus Bononiam a nemine suspectam censeretur posse, cæterisque Urbibus tutiorem esse ostendebat; præsertim cum undique ea cinctæ esset Provinciis Cæsareæ Majestatis partibus additissimis in Italia, ad quam etiam ipse Pontifex una cum Cæsare, si voluisset, commode accedere posset. Ad id vero, quod ad Cæsarem spectabat concilii tutelam gerere, respondit, id intelligi duntaxat in casu, quo foret necessarium, ac Patres Concilii id ab eo efflagitarent: quare cum Bononia tuta esset, neque ob Nationum discrimina ulla oriri posset suspicio, Cæsarea ista securitas supervacanea videbatur, cum ipsemet Pontifex in neutram partem inclinaret, communisque Parentis munus gereret.

Ista decerpimus ex literis Cardinalis Farnesii ad Hieronymum Verallum scripserit, ad quarum calcem hæc erant subiecta. *Hæc sunt, quæ a Vestra Dominatione Cæsareæ Majestati insinuanda sunt, eamque pro responso ad ea, quæ Joannes e Vega Orator repetiit Sanctitati sue de optima Cæsaris in eam voluntate, confirmet, Sanctitatem suam pari studio amoris Cæsareæ Majestati responsuram, rogetque ne aures improbis pandat, sed teneat certissime Sanctitatem suam ipsum paterno amore completi, ut filium primogenitum, tum ob contractæ affinitatis vincula, ac si interdum sua Sanctitas Cæsareis postulatis non assentiatur, id fieri non quod ipsi gratificari nolit, sed quia non possit, vel quia rationi consona non putet, licet alii secus sentiant, eadem conferat cum piaculario Cæsareo sacerdote, qui consuetis optimis officiis non sit defuturus. Dat. Romæ V. Aprilis MDXLVII.*

LX.
Ang.
Maffarell.
in Diar.
Concil.
Trid.

Interea significarat Cardinalis Farnesius Legatis Pontificio nomine translationem concilii approbatam a Pontifice ob allatas causas, monuitque, ne ob paucitatem præfulum (pars enim magna Tridento ad suas sedes se subduxerat, expectandaque erat, ut Bononiam se conferret) quippiam de dogmatibus decernerent, indictam tamen Sessionem ad XXI. Aprilis celebrarent, corruptelisque emendandis, & castigandis moribus darent o-

peram; necnon translationis Acta reiterent ad eam confirmandam, quibus hæc addidit, ut refert Angelus Maffarellus. *Et quod in modo procedendi idem modus & ordo servetur, qui hactenus servatus est in concilio Tridentino in omnibus, in decretis promulgandis de dogmatibus, & reformatione, quod in omnibus aliis, & deinceps in subsequenti Sessione maturius procedendum. Addunt acta a Legatis per literas X. Aprilis exaratas sollicitum fuisse Dandinum in Aula Gallica Pontificium Nuntium, ut rogaret Henricum Regem, ut Præfulibus, qui Tridenti fuerant, daret imperia, ut Bononiam accederent, tum hæc addita refert Maffarellus. Item de rebus Concilii, videlicet, quod Imperator post translationem petierit magna cum instantia, a Pontifice, ut reduceret Concilium Tridentum, & quod Pontifex responderit, quod cum semper reliquerit Concilium in sua libertate, & ipsum Concilium causam translationis veram, & legitimam judicaverit, eamque approbaverit, nunc Sanctitas sua non vult, neque debet ipsum concilium cogere, ac propterea ante omnia concilium congregetur Bononiæ, quo translatum est, & ibi postea cogitari poterit de capienda ea de liberatione, quæ expedire videbitur honori Dei, Religionis, & Reipublicæ Christianæ, quare Reverendissimi ipsi Legati concilium hic proseguantur, & Sessionem indictam XXI. Aprilis omnino celebrabunt. Henricus vero Gallorum Rex (nam Franciscus I. jam obierat, ut dicitur inferius) sensit ad schismatis pericula ex laerato concilio avertenda, concilium auctoritate Pontificia suspendendum esse, idque Pontifici suadere nisus est, ut Diarii author commemorat.*

XIII. Aprilis Cardinalis S. Crucis recepit literas a Bernardino Maffeo Secretario Cardinalis Farnesii, quibus scribit, Regem Gallie proposuisse sue Sanctitati suspensionem concilii tamquam necessariam rebus præsentibus, cui suspensioni tota Ecclesia Gallicana consensura sit, &c. Rex itaque ordinavit, quod Oratores, & Prælati illius Regni, qui hactenus fuerint Tridenti in concilio, morentur Ferraviæ expectantes, quid Imperator circa concilium facere voluerit. (Et infra.)

Cardinalis de Monte gratum habuit suspensionem fieri, cujus contrarium censuit Cardinalis S. Crucis.

Provocati interea fuere humanissimis literis præfules, qui Tridenti hæserant, a Legatis Apostolicis, ut Bononiam se conferrent ad optima consilia pro re Christiana expedienda, ut narrat Actorum concilii Scriptor.

Die

Henricus
Gallicæ
Rex
In-
spen-
nem
Con-
cilio
Trid.

LXI.

To. 10. de
Conc. MS.
Arch. Vat.
fig. num.
2197. pag.
86.
Ext. inter
act. Conc.
Bonon. p.
3.
Diar.
aut. Ang.
Maff. ms.
Arch. Vat.
p. 219.
Legati ad
Patres
Tridentini
morantes
e Bononia
scribant.

Die XII. Mensis April. ejusdem anni MDXLVII. Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Præsidentes, & Legati scripserunt ad Prælatos, qui remanserunt Tridenti post translationem Sacri Concilii infrascriptas literas, videlicet.

Reverendissimo, & Illustrissimo D. Petro Paccetto S. R. E. Cardinali Giennensi.

Ad XIII. kal. Aprilis Bononiam pervenimus, ubi ab orantibus Magistratibus, & omnium ordinum Civibus, nullo erga nos, & alios Prælatos gratulationis, & honoris genere prætermisso, recepti fuimus. Gratia sunt agende Deo, quod in illa tam iusta, & tam necessaria loci mutatione, proposuerit oculis Patrum Urbem adeo pulchram, opulentam, & omnibus, quæ ad victum necessaria sunt, abundantem, in qua concilium prosequi cum omni pace, libertate, & securitate valeamus. Parati jam sumus, ut Sessionem statuta die X. kal. Maii Deo Duce omnino celebremus, qua omnia Dominationi vestre Reverendissima pro nostra in eam observantia significanda duximus, nos eidem plurimum commendantes. Datum Bononiæ die XI. Aprilis MDXLVII.

Conceptæ sunt eodem argumento eorundem Præsulum literæ ad omnes conjunctim, divisimque singulos præfules, qui Tridenti hæserant, provocatique humanissime, ut Bononiam accederent.

Reverende Pater, a nostro Legationis, & Præsidentia munere minime alienum esse putamus Dominationi vestre significare, id quod facimus per præsentem, nos XIII. kal. Aprilis Bononiam incolentes Dei gratia pervenisse, argue ab omnibus Magistratibus, & omnium ordinum Civibus, cum ingenti ostensione lætitiæ, ac omni genere honoris, humanitatis, & officii erga nos, & Prælatos, qui nobiscum venerunt, receptos fuisse, & ita excipi quotidie Patres venientes. Urbs ipsa pulchra, ampla, honestissimis hospitibus, & omnibus rebus, quæ humanitas necessariæ sunt, abundat; publico contenta totam se commodis concilii exhibuit, in qua omnium Nationum Patres plena, & omnimoda libertate, & securitate gaudeant, quod & nos Dominationi vestre tam privato nostro, quam publico Legationis nostre nomine harum literarum vi ac virtute specialiter pollicemur. Parati jam sumus, ut sessionem statuta die XI. scilicet kalend. Maii Deo favente celebremus, ubi præsentiam Dominationis vestre, & doctrinam magnopere desideramus, quam & in Domino bene valere cupimus. Datum Bononiæ die XI. April. MDXLVII.

LXII. Dimoveri e sententia non potuere Præ-

fules Tridentini ob mandata contraria Cæsaris, qui a Pontifice tandem impetravit per suum Romæ Oratorem, ne in sessione indicta concilii quid gravius momenti promulgaretur, nec in ea translatio confirmaretur, ut Diarii Author narrat, qui etiam addit, Cardinalem Sfondratum ad Cæsarem ad componenda hæc diffidia, flectendumque animum missum fuisse, idque Patribus Bononiæ significatum.

XVIII. Aprilis Reverendissimi DD. Legati receperunt literas a Reverendissimo Cardinali Farnesio, quibus significabat, Sanctissimo Domino Nostro non videri, quod in hac Sessione aliquod decretum substantialiter publicetur, neque confirmetur translatio Tridento, sed tantum prorogetur Sessio usque ad Pentecostem, quod factum est id petente maxima cum instantia Illustrissimo D. Didaco a Mendoza Oratore Cæsareo.

XIX. Aprilis in Congregatione Generali proponitur a Reverendissimo D. Cardinale de Monte, quod gratiæ agendæ sunt Deo, quod huc incolumem hanc sanctam Synodum reduxerit; dixit deinde, Quod hæc translatio Concilii grata fuit Sanctissimo Domino Nostro, & omnibus Principibus Christianis, excepto Cæsare, quod nunc mittitur ad suam Majestatem Reverendissimus D. Cardinalis Sfondratus Legatus Apostolicus, qui procurabit, ut ejus Majestas translationi assentiatur, & Prælatos suorum Regnorum huc accedere permittat. Interim videtur opportunum, quod Sessio in proxima die indicta celebreretur, sed in ea nihil substantiale agatur, neque aliquod decretum promulgetur, vel de fide, vel de reformatione, sed tantum ipsa Sessio prorogetur ad feriam V. infra Octavam Pentecostes, quo tempore haberi poterit mens Cæsaris, & materiæ, quæ propter absentiam Prælatorum, & festa Paschalia tractari, & examinari non poterunt, absolventur. Super quo rogantur sententia, & ab omnibus probatum est.

Quod ad Cardinalis Sfondrati Legationem attinet, decreta ea jam ante fuerat extremo Februario, antequam fieret translatio, ut dicitur inferius.

Appetente XXI. Aprilis die, quæ ad Sessionem Bononiæ condita fuerat, veteres ritus celebrati fuere, quos in Actis describit Angelus Maffarellus.

In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen.

Anno a Nativitate ejusdem Domini nostri Jesu Christi MDLVII. Indictione V. die vero Jovis XXI. mensis aprilis Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Pauli Divina Providentia PP. III. anno XIII. celebrata fuit prima

Diar.
Concil.
Trid. p.
220.

Jo. Francis
Fir-
manus
ri-
tum
Mag-
gill. in
Diar. ms.
Arch. Vat.
LXIII.
Diar.
Conc.
Trid. ms.
Arch. Vat.
p. 220.
Acta Con-
cil. Bonon.
p. 6. MS.
Franc.
Cardin.
Barb. per
Angelum
Maffarell.
Secr. Concil.
pu-

Prima
Sessio Bo-
non.

publica Sessio Sacrosancti œcumenici, & generalis Concilii Bononiensis, Præsidentibus in eo nomine Sanctissimi Domini nostri Papæ Reverendissimis Patribus, & Illustrissimis Dominis, Dominis Joanne Maria Episcopo Prænestino de Monte, & Marcello Tit. S. Crucis in Hierusalem Presbytero S. R. E. Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis. Mane igitur hora circiter XIII. ipsi Reverendissimi, & Illustrissimi Domini, & Præsidentes, & Legati, ac Reverendi Domini Prælati infra scripti [fuerunt ii Archiepiscopi scilicet, Episcopi unus, & triginta, ferme omnes Itali, e Græcia tres, ex Anglia unus, e Scotia unus, ex Hispania unus, ex Belgio unus, & quatuor Ordinum generales] conveniunt in Collegiata Ecclesia S. Petronii Bononiensis, in loco ad concilium celebrandum, & Sessiones habendas ab ipsa Sancta Synodo deputato, ubi Reverendissimus D. Sebastianus Leguavela Archiepiscopus Napiensis celebravit Missam solemnem de Spiritu Sancto, qua absoluta, & publicata de more per Diaconum Indulgentia, Reverendissimus D. Catharinus Polivius Episcopus Minoricensis indutus Pluviali, & Mithra, ascendens, ambonem habuit piam, & luculentam Orationem, qua completa, tam ipsi Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Præsidentes, & Legati, quam ceteri Prælati omnes acceperunt Pluvialia, & Mithras, aliaque paramenta consuecta, cantantibus cantoribus Psal. 83. Quam dilecta tabernacula tua Domine. Deinde Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Præsidentis, & Legatus præfatus accessit ad Altare Majus, ubi solitas Orationes legit, & ceremonias in aliis publicis Sessionibus servari consuetas, de more peregit, benedicens rer Sanctam Synodum, & per Cantores decantata fuerunt Litanie, & per Diaconum Evangelium: Ego sum vitis, & vos palmites. Joan. xv. Postea Reverendissimus, & Illustrissimus D. Cardinalis S. Crucis secundus Præsidentis, & Legatus præfatus accessit etiam ad Altare Majus, & Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte imploravit auxilium S. Spiritus per Hymnum: Veni Creator Spiritus, quem Cantores absoluerunt, usque in finem. Quo absoluto, ambo Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Præsidentes, & Legati confederunt ante Altare Majus in Faldistoriis versa facie ad S. Synodum, ceterisque Prælati sedentibus in locis suis iuxta tempus suarum promotionum, & D. Archiepiscopus Napiensis indutus Pluviali, & Mithra accedens ad Altare Majus accepit e manibus ipsorum Reverendissimorum, & Illu-

strissimorum Dominorum Præsidentium decretum, quod in hac Sessione publicandum erat, ascendensque ambonem legit illud alta, & intelligibili voce, quod est tenoris infra scripti videlicet.

Hæc Sacrosancta œcumenica, & generalis Synodus, quæ dudum in Civitate Tridenti congregata, nunc Bononiæ in Spiritu Sancto legitime congregata, præsidentibus in ea nomine Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri D. Pauli Divina Providentia P. P. III. ejusdem Reverendissimis Dominis DD. Joanne Maria Episcopo Prænestino de Monte, & Marcello Tit. S. Crucis in Hierusalem Presbytero S. R. E. Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis. Considerans, quod die XI. mensis Martii præsentis anni in generali publica Sessione in eadem Civitate Tridenti, & in loco consueto celebrata, omnibusque agendis de more peractis, ex causis tunc instantibus, urgentibus, & legitimis, interveniente etiam auctoritate Sanctæ Sedis Apostolicæ ejusdem Reverendissimis Præsidentibus etiam specialiter concessa, decrevit, & ordinavit concilium ex eo loco in hanc Civitatem transferendum esse, sicuti transtulit, itaque Sessionem pro præsentis die XXI. Aprilis illic indictam, ut de Sacramentorum, & reformationis materiis, de quibus tractandum proposuerat, Canones sancirentur, & promulgarentur, in hac ipsa Civitate Bononiæ celebrari debere, consideransque nonnullos ex Patribus, qui in hoc concilio interesse consueverunt, his superioribus majoris Hebdomadæ, & solemnitatibus Paschalis diebus, in propriis Ecclesiis occupatos, aliquos etiam aliis impedimentis detentos, huc nondum accessisse, quos tamen brevi affuturos sperandum est, ac propterea factum esse, ut non ea, quam Sancta Synodus desiderabat, Prælatorum frequentia potuerint materiæ ipsæ Sacramentorum, & reformationis examinari, ac discuti: ut omnia maturo consilio, & cum dignitate, & gravitate debita fiant, bonum opportunum, & expediens censuit, censetque Sessionem prædictam, quæ hoc ipso die, ut præfertur, celebranda erat, ad diem Jovis infra Octavam Pentecostes proxime futuram, quoad ipsas materias expediendas differendam, & prorogandam esse, quemadmodum differt, & prorogat. Quam diem, & rei gerendæ maxime opportunam, & Patribus præsertim absentibus percommendam judicavit, & judicat: Hoc tamen adjecto, quod verminum ipsa Sancta Synodus pro ejus arbitrio, & voluntate, sicuti rebus Concilii putaverit expedire etiam in privata Congregatione restringere, & imminuere possit, & valeat.

Ad-

Decretum
publicatum in
1. Sess. Concil.
Bonon. 21.
April.
1547.

Addunt acta, Præsides concilii ab eodem Archiepiscopo interrogatos, præfules vero a Secretario concilii coram duobus Notariis rogatos id decretum gratum, & ratum habuisse.

LXIV.
MS. Fr.
Car. Bar.
fig. n. 23.
& ms.
Card. Pii
inscriptum
Conc.
Bon.

Celebrata prima Sessione cum peracta esset inter Theologos minores examinatio supra scriptorum articulorum Sacramenti Pœnitentiæ; incœpti fuerunt discuti, & examinari ab ipsis Theologis minoribus articuli Hæreticorum super tribus Sacramentis, quæ restabant, scilicet; Extrema Unctione, Ordine sacro, & Matrimonio, qui articuli incœperunt examinari die XXIX. Aprilis MDXLVII. sub infra scripta forma videlicet:

Articuli super Sacramento Extremæ
Unctionis.

I. Extremam Unctionem figmentum esse humanum, aut ritum acceptum a Patribus diversum omnino a Sacramentis, quæ mandatum Dei habent, & promissionem gratiæ.

II. Extremam Unctionem non fieri ab Ecclesia Romana, juxta Evangelii, & Jacobi sententiam, ideo ritum immutandum esse.

Articuli Hæreticorum super Sacra-
mento Ordinis.

I. Ordinem non esse Sacramentum, sed solummodo effectum, & ex jure Divino per populares institui, & desitui debere.

II. Ordinem potestatem esse prædicandi, non offerendi, ideoque eos, qui Verbum Dei non prædicant, non esse Sacerdotes.

III. Omnes Christianos ex æquo esse Sacerdotes, sed ad usum sive executionem opus esse vocatione Majoris, & consensu populi.

IV. Episcopos non habere jus ordinandi, ideo ordinationem per eos factam irritam esse.

Articuli Hæreticorum super Sacra-
mento Matrimonii.

I. Matrimonia clandestina non esse legitima, ac proinde a parentibus irritari posse.

II. Licere Christianis plures simul habere uxores, & Polygamiam nulla lege esse prohibitam.

III. Mulier quæ alteri viro sui fecit copiam adeo uxor esse desit, ut utrique, aut alii saltem conjugum liceat aliam uxorem ducere, vel alteri nubere, & non mœchari, quæ dimissam adulteram illam duxerit.

IV. Divortium dirimit Matrimonium, unde ab illo rite celebrato, licet & repudiata reiterare conjugium.

V. Gradus consanguinitatis, & affinita-

tis descriptos Levitici 10. præcise servandos esse, nec plures, nec pauciores, Ecclesiam in aliis, neque interdicare posse, ne Matrimonium contrahatur, neque rescindere contractum.

Qui articuli supra scripti discutiuntur, & examinantur in Congregationibus ipsorum Theologorum minorum a dicta die XXIX. Aprilis usque ad diem VII. Mensis subsequenti.

Peracta examinatione articulorum Hæreticorum super omnibus Sacramentis inter ipsos minores Theologos, incipiunt examinari, & discuti in generalibus Congregationibus a R. R. DD. Prælati Canonibus formati super Sacramento Eucharistiæ, qui Canones proponuntur primum Patribus in generali Congregatione die Lunæ IX. Maii ejusdem anni MDXLVII. habita, & examinantur usque ad diem XVI. ejusdem mensis.

Censuræ autem factæ in dictis Congregationibus generalibus super ipsis Canonibus Sacramenti Eucharistiæ discutiuntur, & examinantur in particularibus Congregationibus Dominorum Prælatorum Theologorum deputatorum, ut hætenus observatum fuit in concilio Tridentino, qui R. R. DD. deputati convenientes coram Reverendissimo, & Illustrissimo D. Cardinale S. Crucis secundo ipsius concilii Præsidente, per multos dies a die scilicet XVII. usque ad XXVII. ejusdem mensis Maii ipsos Canones secundum prædictas censuras aptarunt, & reformarunt, ut habentur in textu Concilii.

XXX. Maii Legati receperunt literas a Reverendissimo Cardinali Farnesio, quibus significabat suam Sanctitatem, vel-
le, ut hæc prima sessio prorogaretur usque ad mensem Augusti, non longe ab Assumptione B. Mariæ Virginis.

Prima Junii MDXLVII. auditis sententiis, Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte repetiit, quæ in principio dixerat; non expedire quod publicentur decreta de Dogmatibus, neque de Reformatione, tum quia materia, quoad reformationem, non sunt parata, tum quod si essent etiam parata, non deberent expediri ob statum præsentium temporum: parata autem non sunt, quoniam quæ restant de reformatione, sunt duo Capita, unum quod tangit Regulares, quorum Generales sunt absentes, sine quorum Præsentia non potuit tractari. Alterum tangit Principes Seculares, quorum cum nulli adsint Oratores, neque ea materia tractari potuit. Et decretum de Dogmatibus solum expediri non debet, cum simul de utraque materia juxta ordinem, & mo-

LXV.
To. 17. de
Concil.
ms. Arch.
Vat. fig. n.
3204. pag.
124. Diar.
Act. Conc.
Trid. &
Bonon.
ms. Arch.
Vat. p.
231.

rem

rem concilii agendum sit. Præterea habenda est ratio absentium, qui sunt Tridenti, cum intuitu Imperatoris ibi maneant, &c. Improbans autem sententiam D. Acciensis, qui nolebat ullius humane causæ, vel Principis haberi rationem, probavit sententias majoris partis, & ita conclusit, ut cras fieret Sessio prorogatio solemniter in Ecclesia ad dictum diem XV. Septembris proxime futuri.

Quæ prorogatio hac de causa facta est, ut habeatur ratio Imperatoris, qui adhuc perseverat in opinione, ut concilium Tridentinum revertatur, & nullatenus consentire vult, ut suorum Regnorum Prælati Bononiam conveniant, & ideo Prælati Hispani, & Regni Neapolitani, qui Tridenti remanserunt, post translationem illinc discedere noluerunt, & adhuc nolunt, ut Cæsari satisfaciant. Facta est etiam prorogatio hæc, quoniam materię, quæ publicanda erant ex decreto Synodali in utraque causa, tam dogmatum, quam reformationis adhuc digesta non erant. (Et mox): Accedit ad hoc quod neque Rex Gallorum misit adhuc aliquem e suis Bononiam, & brevi sperandum sit, quod uterque Princeps Imperator, scilicet, & Rex Gallorum concilio adhaereant, cum duo Reverendissimi Domini Cardinales Legati de Latere ad quemlibet eorum missi fuerint.

LXVI.
Ib. p. 12.

Secunda
sess. Bo-
non.

Die Jovis II. Mensis Junii ejusdem anni habetur secunda sessio Bononiensis, ut inferius descriptum est.

Anno a Nativitate Christi MDXLVII. indictione V. die vero Jovis secunda mensis Junii pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. Pauli Divina Providentia PP. III. anno XIII. celebrata fuit secunda publica sessio Sacrosancti œcumenici, & generalis Concilii Bononiensis Præsidentibus in eo nomine ejusdem Sanctissimi D. N. PP. Reverendissimis Patribus, & Illustrissimis DD. DD. Joanne Maria Episcopo Prænestino de Monte, & Marcello tit. Sanctæ Crucis in Hierusalem presbytero S. R. E. Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis &c. Nonnullis de sacris ritibus observari consuetis interjectis, addunt acta, hoc Decretum in Synodo ab Archiepiscopo Upsalensi (is erat Olaus Magnus Gothus :) perlectum.

Quamvis hæc Sacrosancta œcumenica, & generalis Synodus sessione, quæ die XXI. mensis Aprilis proxime præteriti super Sacramentorum & reformationis materiis in hac inclita Civitate Bononiæ ex decreto in Urbe Tridentina in publica sessione die XI. mensis Martii promulgato celebranda erat, propter aliquas causas, ac præsertim propter absentiam nonnullorum Patrum, quos

brevi affuturos sperabat, ad hunc præsentem diem differendam, & prorogandam esse censuerit. Volens tamen cum iis, qui non venerunt etiam adhuc benigne agere eadem Sacrosancta Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata Præsidentibus in eo eisdem S. R. E. Cardinalibus, & Apostolica Sedis Legatis, statuit, & decernit sessionem ipsam, quam hac die secunda Junii præsentis anni MDXLVII. celebrare decreverat ad diem Jovis post festum Nativitatis B. Mariæ Virginis, quæ erit XV. mensis Septembris proxime futuri, quoad prædictas, & alias materias expediendas differendam, & prorogandam esse quemadmodum differt, & prorogatur: Ita tamen quo proseguitur discussio tam eorum, quæ ad dogmata, quam ad reformationem pertinent, interim non omittatur, & terminum ipsum ipsa S. Synodus pro eius libito, & voluntate etiam in privata Congregatione abbreviare, & prorogare libere possit, & valeat. Cujus decreti lectione absoluta idem Reverendissimus D. Archiepiscopus Upsalensis interrogavit Patres, an placeret: his verbis videlicet.

Reverendissimi, & Illustrissimi Domini, Amplissimi que Patres: Placentne hæc omnia vobis? Et statim Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Præsidentes, & Legati responderunt: Placet.

Deinde quilibet ex Patribus interrogatus fuit singulariter a me Angelo Massarello ipsi Sacri concilii Secretario una cum Dominis Claudio della Casa, & Nicolao Duvel Notariis, an placeret? Et omnes responderunt: Placet, exceptis duobus &c.

Postremo idem Reverendissimus, & Illustrissimus D. Cardinalis de Monte Præsidentens, & Legatus præfatus manu elevata benedixit iterum S. Synodum signo Crucis, & Patres omnes deposuerunt paramenta, & discesserunt hora circiter XV.

Interfuere huic sessioni præter duos Cardinales Legatos, sex Archiepiscopi variarum Nationum, & Episcopi triginta sex.

Domini Theologi convenientes coram Reverendissimo, & Illustrissimo D. Cardinali S. Crucis secundo Sacri Concilii Præsidente per multos dies, nempe a XVII. dicti mensis Junii usque ad XII. mensis Julii subsequents, ipsos Canones secundum prædictas censuras aptarunt, & reformarunt.

Interea dum de Poenitentia Canones a Patribus deputatis aptantur, & reformantur, proponuntur Theologis minoribus disputandi, & discutiendi articuli super Purgatorio, & Indulgentiis sub his verbis videlicet.

De

Articuli
de Purgatorio,
&
Indulgentiis.

De Purgatorio.

I. Esse Purgatorium, an habeatur in Scriptura? & si habeatur, quibus in locis?

II. An reliquia peccatorum purgantur per mortem, ita ut Purgatorio non sit opus?

III. An animæ in Purgatorio sint extrastatum merendi seu peccandi, & an habeant incertitudinem suæ salutis?

IV. Suffragia pro Defunctis habeantur in Scriptura, & si habeantur, quibus in locis?

De Indulgentiis.

I. Quid sit Indulgentia, an remissio culpæ? an pœnæ?

II. Si pœnæ, an temporalis? an æternæ?

III. Si temporalis, vel juxta taxationem Canonum? vel Justitiæ Divinæ?

IV. Thesaurus indulgentiarum, quibus ex meritis sit collectus? Et si ex meritis etiam Sanctorum, quomodo cum ipsi Sancti bonorum omnium auctori quæcumque egerint, vel agere potuerint Deo debitores fuisse videantur?

V. Si contritus, confessus, & absolutus non eget nova applicatione Justitiæ Christi, quomodo Indulgentia, quæ ex meritorum Christi thesauro est, erit illi adiumento?

VI. An requiratur, causa ad Indulgentiæ validitatem? Et si requiratur, quæ ex usu sit idonea.

VII. Indulgentia an prosit Defunctis, & quomodo?

Qui articuli supra scripti discutiuntur, & disputantur ab ipsis Theologis minoribus per viginti tres dies continuos a XXI. scilicet mensis Junii usque ad XV. mensis Julii subsequents eundem.

Memorata vero die XXI. Julii distributa sunt Patribus Schedulæ hisdem conceptæ verbis, in quibus argumenta, quæ vim Sacrarum Indulgentiarum confirmant brevi compendio contracta designabantur.

XVI. Julii DD. Legati scripserunt ad Cardinalem Farnesium significantes perfectionem examinationis articulorum de Purgatorio, & Indulgentiis, & Canonum de Poenitentia.

Die decima nona Julii excussæ sunt controversiæ de Indulgentiis a Theologis, & a Præfatis in suis Congregationibus usque ad decimum quintam Julii, conceptumque fuit hoc decretum.

De Indulgentiis.

I. Cum Sancta Ecclesia Divino Spiritu docta, & potestatis sibi a Deo tradite conscia, antiqui in usu etiam generalium conciliorum auctoritate comprobato recepit, Ann. Escl. Tom. XXXIII.

LXVIII.
Decr. Concilii Bononiensis.
Ext. in ms. Arch. Vat. fig. n. 3194.
P. 314.
Decreta de Indulgentiis.

perit, Indulgentias ex piis, justis, & rationi consentaneis causis Christifidelibus concedere, quarum vi temporalis pœnæ, quæ condonata iam culpa Deo debetur, etiam extra Sacramentum Poenitentia per summam misericordiam remittitur, debeatque maxime cœlestem hunc, ac plane divinum Ecclesiæ thesaurum summa cum sinceritate, & integritate dispensari, abusus, qui in aliquibus locis, non sine ejusdem Ecclesiæ, Divinique honoris magna jactura inoleverunt, Sancta Synodus præsentis decreto tollendos esse statuit, atque decernit. In primis autem in Domino hortatur Episcopos, ut curent omnes, quibus prædicandi munus incumbit, ut populum quam diligentem admonent per Indulgentias non remitti culpam, ut quæstores plerique cauponantes Verbum Dei falso, & temerarie jactant, sed iis solum prodesse, qui ab omni peccato mortali, liberi & immunes, cum Deo in gratiam redierunt, quæ non nisi per Sacramenta re vel voto suscepta sint.

II. Quoniam vero ex eadem S. R. E. antiqua consuetudine constat Indulgentias non nisi piis & justis de causis, atque maxima cum moderatione concedi solitas fuisse, illud quoque non probat, quod ob leves causas, veluti ob pauculas quasdam preces, amplissima Indulgentiæ, & multorum annorum remissiones, atque animarum a pœnis Purgatorii liberationes concedantur: facile enim evenire solet, ut facilitas veniæ liberius ad peccandum invitet, & alluciat, atque ita disciplinæ Ecclesiasticæ vigor, poenitentialis satisfactio nimia largitate enervatur.

III. Præterea, ut avaritia, quæ radium omnium malorum esse solet, ostium occludatur, statuit Sancta Synodus, ut cum Indulgentiæ propter elemosynas ad certum aliquem pium usum conceduntur, veluti ad Redemptionem captivorum, aut Hospitalium, seu locum aliquem pium construendum, aut quodvis aliud opus, cuiuscumque illud sit generis, a nemine, neque ab executoribus quidem statuatur certa aliqua pecuniæ summa exsolvenda, sed quilibet libere donet, quod pro sua pietate, & devotione malit. Cum tamen intelligere debeat, tanto apud Deum magis promereri, quanto devotius, religiosius, & liberalius piis hisce operibus vacaverit. Quæ autem hæctenus aliter quacumque ex causa concessæ, vel a quocumque taxatæ sunt, hoc modo moderatæ esse censentur.

Itæ quoque detestandæ fraudes, & imposturæ prohibendæ, & coercendæ sunt, prout præsentis decreto Sancta Synodus prohibet, & graviter coerceri jubet, ut ne

H h ex

ex eadem Indulgentiarum concessione plures partes a Commissariis, & Executoribus fiant sub eisdem, vel diversis nominibus, etiam cum revocatione, vel suspensione aliarum partium, ne ut quod singulis personis ad vitam, vel in longum tempus conceditur, post breve tempus facile revocetur, vel suspendatur. Si tamen ex rationabili causa illas revocare, aut suspendere contigerit in earundem personarum, vel locorum temporale commodum iterum nullatenus concedantur, cum ex eo nihil aliud, quam novi proventus quæri videantur, quod sordida avaritia, & quærimoniarum, atque scandalorum occasio esse solet.

V. Maximus item, & execrandus abusus, atque Christianæ charitati in primis contrarius est, quod propter Indulgentias cogantur homines, etiam pauperes agricola, & artifices, a suis operibus, diebus profectis cessare, & eas Conciones, quas ad Indulgentiarum publicationem, seu explicationem spectant, inviti audire, non tam pietatis causa, quam ut Divinarum rerum pretextu cogantur Indulgentias accipere: aut etiam, quod fraudibus, vel vi, etiam abutendo censuris Ecclesiasticis compellantur nomina dare ad accipiendas Indulgentias, & taxatam pecuniam solvendum; cum tamen hilarem datorem diligat Dominus, hisque tam iniquis extorsionibus, & cælestes hi thesauri invidiosæ fiant, & Sanctissimum Ecclesiæ Ministerium vituperetur.

VI. Locationibus quoque proventuum, qui Indulgentiarum intuitu accipiuntur, atque quibuscumque aliis contractibus quibusvis personis tam Ecclesiasticis, quam Laicis, districte Sancta Synodus interdicit, atque decernit, ut ipso facto Indulgentia prorsus revocata esse censeantur, & excommunicationis censuram incurvant, tam locatores, quam conductores, & ceteri contrahentes, qui a nullo, quam a Romano Pontifice possint absolvi, cum a Christiana pietate, & Religione, atque a Sanctissimorum Romanorum Pontificum, qui hasce Indulgentias concesserunt, mente sit valde alienum, spirituales gratias in sordidum quæstum converti.

VII. Et cum nuper in hac Sancta Synodo quæstorum nomen, atque usus abolitus fuerit, & Indulgentias, aut alias spirituales gratias per Ordinarios locorum adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decreverit, quibus etiam elemosynas, atque oblata sibi charitatis subsidia nulla prorsus mercede accepta fideliter colligendi facultas data sit. Statuit Sancta Synodus, ut

nemo illas praticare audeat, qui non ab Episcopo deputatus, atque pius, eruditus, & ad id munus apte exequendum idoneus ab eodem judicatus fuerit. Qui vero Indulgentias predicare non deputatus ab Episcopo præsumpserit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, & ministerio Altaris suspensus sit, communibusque beneficiis Ecclesiasticis, si quæ habeat, privetur. Episcopi autem teneantur, antequam Indulgentie divulgentur, illarum originalia videre; neque ulla ratione permittant eorum interpretationem, nisi a se approbatam publicari, ne imperitiæ plebi perdati, & scelerati homines, qui quæstum pietatem esse existimant, imponant.

VIII. Multorum etiam malorum occasio esse solet, quod facultas una cum Indulgentiis concedatur, aut ita interpretatio a Commissariis, vel Executoribus fiat, ut de male ablaris, vel iis, quæ incertis personis debentur, compositio aliqua, parte etiam parva soluta fiat; unde occurrit, ut non facta diligentia, ut veris Dominis immorescat, ipsi debita restitutione fraudentur, & aliis delinquendi occasio prebeat, atque miserorum animæ magis illaqueentur, cum certum sit peccata non dimitti, nisi quæ ablata sunt restituantur. Quamobrem præcipit Sancta Synodus, ut hæc facultas nemini unquam concedatur, neque huiusmodi interpretationes fiant: hæcenus vero concessas ita moderatur, ut certis personis ablata eisdem omnino integre restituantur; ea vero quæ incertis debentur, tota iisdem locis piis, aut personis, quibus illa facultas concessa erat, aut pauperibus restituantur.

IX. Facultas eligendi Confessorem, & absolventi a casibus quocumque modo reservatis, quæ etiam concedi una cum Indulgentiis solet, nemini deinceps concedatur sine magna, & urgenti causa, & dummodo Confessor sit ab Episcopo, vel si Regularis sit, is cui hæc facultas conceditur, a suo Superiore approbatus: & ita hæcenus concessæ interpretentur. Ne vero disciplina Ecclesiastica paulatim collabescat, eadem ratione admonet Sancta Synodus, ne deinceps, nisi magnis, & urgentibus de causis, relaxationes præceptorum Ecclesiasticorum concedantur, præsertim elemosynarum intuitu, qualis est ciborum delectus, jejuniorum observantia relaxatio, qualis concessio Sacramentorum in privatis domibus administrationis, votorum commutationis, sive redemptionis, quibus relaxationibus, & merita diminuantur, & homines ad poenitentiam fiunt segniores; hisce præsertim temporibus, in quibus antiqua Canonum in poenitentibus injungendis severitas tantopere languit.

X.

X. Ut vero hæc recte executioni mandentur, & nulla fraus intervenire possit, Sancta Synodus committit omnibus Episcopis, ut Apostolica auctoritate per se, aut suos Vicarios, quoties Diocesim suam visitaverint, vel alias quoties opporunum videbitur, Indulgentias Ecclesiis, vel Monasteriis, aut aliis piis locis, etiam exemptis, & personis quibuscumque item exemptis concessas examinent, & animadvertant, an Indulgentiæ ad certum tempus concessæ sint, illudque ne sit finitum; atque an in eos usus pios elemosynæ expendantur, quarum causa concessæ sunt, & quatenus causa cessaverit, ipsas quoque cessasse declarent, & fraudem committentes debitis poenis, atque censuris coerceant, omniaque ita moderentur, ut pietatis opus in avaritiam, quæ ab Ecclesia, quam longissime abesse debeat, nullo modo cedant.

XI. Et quia ex locorum, & temporum varietate alii, atque alii abusus evenire solent, nec possunt omnia unica regula tolli, conciliis Provincialibus Sancta Synodus committit, ut quæ in suis Provinciis circa præmissa emendatione indigent, ea tolli, & moderari procurent, quæ Episcopi mandare executioni curabunt, & tanquam Apostolicæ Sedis delegati.

LXIX. Post varias Theologorum disceptationes concepti sunt.

XXVII. Julii die, discussique in Congregatione generali, atque accuratissimo examine expensæ hi articuli, nec non in consequentibus Congregationibus.

Addunt Acta, perfecta discussione Canonum extremæ Unionis, & Ordinis propositos fuisse Theologis minoris gradus articulos Hæreticorum adversus sacrosanctum Missæ sacrificium.

Articuli super quibus Domini Theologi dicturi sunt, an videlicet omnes, aut Hæretici, aut Schismatici esse videantur; & si videntur, quibus testimoniis Sacræ Scripturæ, aut Sacrorum Patrum, vel conciliorum auctoritatibus id comprobari possit.

De Missa.

I. Eucharistiam in Missa non esse sacrificium, non esse oblationem pro peccatis, sed tantum commemorationem sacrificii in Cruce peracti, neque eam offerre esse opus bonum, aut meritorium.

II. Missam nec vivis, nec mortuis ut sacrificium prodesse, nec aliis applicari posse.

III. Missam non esse ex Evangelio, neque a Christo institutam, sed inventam ab hominibus quæstus, & lucri causa.

IV. Missas privatas illicitas esse, atque abrogandas, neque ullo die in una Ecclesia nisi unam tantum Missam celebrandam esse.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

V. Non licet Sacerdotibus Sacrum facere, si non adsint Communicantes.

VI. Canonem Missæ abrogandum esse, fugiendumque non secus, ac pessimam abominationem.

VII. Aquam non esse miscendam cum vino in Missa, quod ita factum in Evangelio non legitur.

Qui articuli suprascripti examinantur, & disputantur ab ipsis Theologis minoribus a die Martis secunda mensis Augusti usque ad diem Lunæ vigesimam secundam ejusdem mensis dicti anni MDXLVII.

Interea vero dum a Theologis minoribus examinantur articuli de Missa suprascripti, discutiuntur a Dominis Prælati deputatis Theologis censure factæ in Congregationibus generalibus super Canonibus Sacramenti Extremæ Unionis, & Ordinis, secundum formam exhibitam Patribus die XXVII. mensis Julii, qui Reverendi Domini Deputati convenientes per plures continuos dies, a secunda videlicet mensis Augusti usque ad vigesimam sextam ejusdem, coram Reverendissimo, & Illustrissimo Domino Cardinali S. Crucis secundo ipsius concilii Præsidente Canones ipsos secundum censuras prædictas aptarunt, & reformarunt.

IX. Augusti fuit congregatio Prælatorum Theologorum: in Canonibus Extremæ Unionis fuit maxima disputatio inter Patres, an usus Extremæ Unionis fuerit semper in Ecclesia: id est, dandi Sacramentum hoc in extremis, cum neque Marcus, neque Jacobus meminerit hujus dictionis, sed loquuti fuerint generaliter Si quis infirmatur in vobis. Et, ungebant infirmos, & sanabantur. Et conclusum quod sic, quia licet forsitan in primitiva Ecclesia daretur aliquando non laborantibus in extremis, ut & donum miraculorum ad fundandam ipsam Ecclesiam faceret, tamen eodem ipso tempore, & laborantibus in extremis dabatur.

XIII. Augusti Legati scripserunt ad Cardinalem Farnesum de iis, quæ aguntur in concilio, id est quod heri perfecta est examinatio censurarum Canonum Extremæ Unionis, & quolibet die audiuntur Theologi super examinatione articulorum de Missa.

XXIV. Augusti Reverendissimi DD. Legati receperunt literas a Reverendissimo Cardinale Farnesio Pontificem exco-

gitasse se conferre ad hanc Civitatem Bononiensem, & concilio interesse, super quo petit Legatorum consilium. Laudat item nomine suæ Sanctitatis, quod Reverendissimi Legati diligenter intendant

H h 2 pro-

Diar.
Cons.
Trid. &
Bon. 245.Ut supra
pag. 246.Ut supra
p. 149.

prosecutioni, & examinationi materia-
rum concilii, ut suo tempore in plena
Sessione omnia publicari possint.

Ibid. p.
249.

XXV. Augusti fuit Congregatio Præ-
latorum Theologorum super examinatio-
ne quatuor capitum.

I. Exprimatur, quod Sacerdotium est
potestas in anima, & quod per depositio-
nem non aufertur.

II. Damnetur, quod neque Presbyteri,
neque Diaconi prædicare possunt, nisi mit-
tantur ab Episcopo, vel a Sede Aposto-
lica.

III. Exprimatur, quod Episcopus præ-
scitus habeat eandem potestatem, quam e-
lectus, & prædestinatus.

IV. Declaretur, quid sit Sacerdos, &
quid ad eum pertineat.

LXX.
Acta Con-
cil. Bo-
non.

XXIX. Augusti propofiti sunt Canones
de Sacramento Extremæ Unctionis casti-
gati, ac redacti in bonam formam.

Hoc etiam tempore dum articuli de
Missâ a Theologis minoribus discutiun-
tur, & Canones super Extremæ Unctio-
nis, & Ordinis Sacramentis, a Prælati-
bus Theologis deputatis secundum censuras
præfatâs reformantur: Reverendi Domi-
ni Deputati Canonistæ collegerunt abu-
sus super Sacramento Pœnitentiæ. Qui
abusus exhibitî fuerunt ab ipsis Domi-
nis Deputatis in generali Congregatio-
ne die Lunæ xxx. Augusti prædicti ani-
ni MDXLVII.

Supererant plura discutienda de Sacra-
mento Matrimonii, atque in primis cum
Lutherani negarent clandestina Matrimo-
nia esse valida, tum etiam contenderent
vinculum Matrimonii solvi crimine adul-
terii, adeo ut saltem pars innocens ad al-
lias nuptias transfvolare posset, data sunt
ad discutiendum singulis Patribus, ac
Theologis argumenta in utramque par-
tem, partim e sacra Scriptura, partim
e conciliis, partim e jure Pontificio, &
dictis SS. Patrum decerpta: auditisque
dein sententiis formati sunt Canones de
Sacramento Matrimonii, qui diligentio-
ri examine discuti cepti in generali Con-
gregatione habita die X. Septembris, tum
in aliis Congregationibus coactis usque
ad XXIV. ejusdem mensis.

LXXI.

Dum agitantur eæ controversiæ fidei
ad discutiendos Hæreticorum errores, ut
coacto amplissimo Episcoporum Italo-
rum, Gallorumque confessu decretoriæ in
eo sententiæ; sive Canones promulga-
rentur, inopino casu cædis Petri Aloysii
Farnesii, & Placentiæ a Mediolanensi
Præfecto interceptæ, atque Provinciæ ob
id perturbatæ, quare agendum fuit de
prorogatione Sessionis, de qua hæc refe-
runt acta.

Anno salutis MDXLVII. Indictione V. MS. Vat. sig. num. 3204. in scriptum Act. Bon. Conc. 363. Angel. Massar. Secr. in Actis Concil. Bon. sub Paul. III. mf. Arch. Vat. sig. n. 3213. p. 75.

Feria IV. XIV. mensis Septembris, Pon-
tificatus Sanctissimi in Christo Patris, &
Domini nostri Pauli Divina Providentia
PP. III. anno XIII. Bononiæ habita fuit
Congregatio generalis Patrum ipsius Con-
cilii: multisque interjectis de ritibus sa-
cris observatis additur.

Absoluta Oratione Reverendissimus,
& Illustrissimus D. Cardinalis de Monte
Præfatus, & Legatus præfatus alloquu-
tus fuit Patres, his verbis.

Dies crastina sanctissimi Patres [ut Do-
minationes Vestræ sciunt] erit ea dies, quæ
statuta fuit a nobis ad Sessionem celebra-
dam. Quot, quantisque, & quam diver-
sis circumveniamur angustiis, difficultari-
bus, & impedimentis nemo est, qui non
videat. Nondum venerunt Prælati com-
plures, quos scimus arripuisse iter, ac
præsertim pie, & inclytæ Nationis Gal-
licanæ. Aliqui venerunt hodie, heri, nu-
dius tertius, nudius quartus: denique,
ram de repente, ut non potuerint sei-
psos, & animum suum informare in ma-
teria tam gravi, ampla, & diffusa, prout
est hæc Sacramentorum Ecclesiæ, & abu-
sum innumerabilium, qui in ministerio
ipsorum Sacramentorum irrepserunt. Sed
quid loquimur de absentibus, aut de iis,
qui nuper venerunt? cum illi, qui semper
fuerunt præsentibus, & tota Ætate versati
sunt in disputationibus, & examinatio-
nibus, & in audiendo privatim, & pu-
blice minores Theologos, adhuc parati non
sint, neque esse potuerint. His difficulta-
tibus atrocitas irrepit casus Illustrissimi
Ducis Placentiæ, qui nos detinet occu-
patus in tuenda libertate Civitatum Ec-
clesiæ, ut nos ipsi neque per horam qui-
dem, vel punctum temporis liberi simus.
Latamur, & gratias agimus Deo, quod
in decreto proxime præterita Sessionis fue-
rit addita illa clausula in fine prorogandi,
& restringendi terminum etiam in pri-
vata Congregatione, &c. per quam certe
magna cura, & sollicitudine levamur,
cum non oporteat nos imparatos ad Eccle-
siam accedere, ut Sessionem celebremus.
Itaque ne diutius Dominationes Vestræ per-
plexas detineamus, consilium nostrum est;
quid dicimus consilium? quinimo necessitas,
ut beneficio illius Decreti, & clausula nos
juvemus, prorogando nunc terminum Ses-
sionis, & omitiendo crastina die celebra-
tionem. Cupimus intelligere, utrum pla-
ceat Dominationibus Vestræ consilium no-
strum? Hoc puncto absoluto agemus de
tempore.

Super qua re rogatis sententiis Pa-
trum, placuit omnibus, Sessionem ip-
sam, quæ die crastina celebranda erat,
prorogari.

Tertia
Sessio
Bononi-
ensis pro-
rogatur.
De-

Deinde idem Reverendissimus, & Illu-
strissimus Dominus de Monte Præfatus,
& Legatus præfatus protequendo sermo-
nem suum dixit infra scripta verba, vi-
delicet.

Multum cogitavimus de tempore hujus
prorogationis: nullam tandem invenimus
in mente nostra rationem, in qua possimus
figere pedem pro die aliquo certo. Certi
esse non possumus, quando erimus parati
in materiâ ipsâ, ita ut super ipsis possit
promulgari decretum. Scimus, quod cum
essemus Tridenti, & crederemus spatio
quindecim dierum posse expediri decretum
Justificationis, coacti fuimus insulare in
eo continuis septem Mensibus, non inter-
mittendo unum diem, & habendo sepe
duas Congregationes in uno, & eodem
die. Ubi igitur de Fide, de Dogmatibus,
de confundendis Hæreticis, oportet nos cum
pede plumbeo procedere, & interdum in
unius verbuli discussione longo tempore im-
morari. Occurrunt etiam nobis aliæ diffi-
cultates permutæ, sed quæ nos acrius, &
vehementius urget, est, quia eam videmus
esse conditionem temporum, ita esse tem-
pora præparata, & disposita ad produ-
cendas res novas, ut nesciamus neque pro
firmo, & constanti asserere possumus, ur-
rum necessitas nobis futura sit celebrandi
Sessionem perendie ex aliquo novo, & in-
sperato emergenti, & incidenti, vel hinc
ad octo dies, vel ad unum mensem, vel
plures. Propterea sumus hujus sententiæ,
ut si velimus caute, & prudenter agere,
debeamus facere prorogationem ipsam ad
beneplacitum Concilii: hoc modo, & hac
ratione erit semper sacro concilio liberum,
& integrum ut possit celebrare Sessionem
tunc, & quando noverit ita honori Di-
vino, rationibus ipsius concilii, & Rei-
publicæ expedire, sic denique putamus ex
usu esse præsentis temporis, &c.

Postea Patres dixerunt sententias suas,
& omnibus placuit Sessionem ipsam, quæ
die crastina juxta decretum publicatum in
proxima præcedenti Sessione die secunda
Junii præsentis anni celebranda erat, pro-
rogari ad beneplacitum sacri concilii. Et
ita fuit conclusum, decretum, & firma-
rum, dein dimittitur Congregatio.

LXXII.

Interfuerunt vero illi coetui duo Cardina-
les Legati, Orator Henrici Galliarum.
Regis Claudius Durfè Forensis Provin-
ciæ Præfectus, Archiepiscopi quinque di-
versorum Regnorum, Episcopi quadra-
ginta octo, Prædicatorum Augustiniano-
rum, Carmelitarumque Generales.

Prorogata ita Sessione tertia vocati, sunt
in examen Canones advesus abusum, quos
tam in conferendis, quam recipiendis,
vel custodiendo necessario apparatu Sa-

cramentorum Baptismi, & Confirmatio-
nis admitti contigerat, pluresque congre-
gationes Prælatorum Theologorum habita-
tæ, in quibus in examen vocantur Ca-
nones de iis abusibus conscripti, de qui-
bus hæc delibamus.

Ecclesiastica Sacramenta gratis, & li-
bere conferantur, ac pro eorum collatione
nihil prorsus quovis colore petatur, vel
exigatur. Proinde nec vasculum, nec lin-
teum, nec aliquid id genus apponatur,
per quod saltem tacite quidpiam peri vi-
deatur, neque eorum collatio denegetur,
vel differatur prætextu alicujus quantum-
libet longæ, atque antiquæ consuetudinis,
quod Sacramenta non conferantur, nisi
certa prius recepta mercede, aut nisi fuerit
satisfactum conferenti de aliqua re ei de-
bita, cum nullius consuetudinis obtentu re-
atum suum, quis tueri possit; nec diutur-
nitas temporis peccatum diminuat, sed
augeat; qui vero secus fecerit pœnis con-
tra Simoniacos a jure statutis subiaceat.

Saluberrimum Baptismi Sacramentum
non in prophanis locis, sed in Ecclesiis
tantum conferatur, nisi necessitate urgente.
Et infra.

Episcopi sedulo præcavere studeant, ut
nullum adulterum excommunicatum, sive
interdictum, seu alias in peccato mortali
existentem confirmet, &c.

Hi Canones a xxvii. Septembris ad
V. Octobris in Congregationibus discussi
sunt, hæc etiam provisâ. Sacerdotes in
exhibitione Sacramentorum omnino con-
fessi, & contriti sint, & si fieri potest,
jejuni; legantque Orationes ab Ecclesia
institutas, & cæremonias solitas faciant,
cum concedenti devotione, ad quam e-
tiam eorum exemplo Laici præsentibus mo-
veri possint, & Parochianos suos erudi-
ant, quomodo in casu necessitatis Pueri
sint domi baptizandi: debet enim in
primis adhiberi Sacerdos, si in tempore
fieri potest, sin minus Diaconus, aut Sub-
diaconus, vel saltem Clericus: si vero
Clericus haberi non potest, Vir aliquis,
Mulier autem non nisi in subsidium viris
deficientibus, & quicumque baptizat ver-
ba formalia Baptismi omnino explicare
debet, neque Sacerdotes debent Puerum
domi baptizatum rebaptizare etiam sub
illa conditione: Quatenus baptizatus non
sit; sed Orationes tantum, & Cæremoni-
as omittas supplere, & Adultos non
baptizare nisi præcedente Catechismo ad
minus viginti dierum diligenter eos ipsos
interim admonendo, ne ad tantum Sa-
cramentum causa alicujus commodi tem-
poralis, vel humanæ gratiæ, sed solum
zelo fidei, & spe æternæ Beatitudinis ac-
cedant, in præmissis negligens a suo Or-
dinario coerceatur.

Prohibi-
tum sti-
pendium
pro colla-
to Sacra-
mento
Baptismi.

Ve-

Vetitum quoque, ne occasione Baptismi convivium, cum tripudiis, & choreis fiant, sed Deo laudes, & gratiarum actiones pro tanto beneficio reddantur.

Addunt acta: Domini Deputati convenientes per plures dies coram Reverendissimo, & Illustrissimo Domino Cardinale Sanctae Crucis secundo ipsius concilii Praefidente a die Lunae X. Mensis Octobris, usque ad diem Veneris IV. mensis Novembris dicti anni MDXLVII. Canones ipsos secundum censuras praefatas aprarunt, & reformarunt.

LXXIII. Interea habitus sunt alii conventus Praelatorum Jurisperitorum coram Cardinale de Monte pro emendandis corruptelis in Sacramentorum Baptismi, & Confirmationis administratione committi solitis, exeunteque Octobri in generalibus Congregationibus Canones de iis concepti accurate excussi. Addunt acta.

X. Mensis Septembris Octobris proponuntur examinandi, & discutiendi Patribus Canones formati super abusibus Sacramenti Eucharistiae sub forma infra scripta videlicet:

Canones super abusibus Sacramenti Sanctissimae Eucharistiae.

Quoniam detestabile nimis, & piis auribus horrendum est, & nulla ratione ferendum, quod Sanctissimum illud, & omnium maximum Dominici Corporis, & Sanguinis Sacramentum, cui omne genu flecti debet, Caelestium, Terrestrium, & Infernorum, hac aetate nostra a nonnullis frigida, & negligenti devotione colatur; idcirco & ex indevotione huiusmodi irreverentia crescat, ex irreverentia contemptus, & ex contemptu impietas. Ad eius honorem, & gloriam, qui sub Sacramento illo mirabili praesentia invisibili continetur, placuit Sanctae Synodo statuere, & praecipere.

Ut quoties Sacratissimum Eucharistiae Sacramentum offertur in Altari, vel etiam deferretur in via, nemo sedere, nemo stare, cuncti qui adsunt prorsus assurgere, genua flectere, & capita aperire debeant.

Ut in qualibet Ecclesia curam animarum habente Sanctissimum hoc Eucharistiae Sacramentum, in vase mundo, atque honorifico, & sub fideli custodia perpetuo conservetur, & cum necessitas exegerit, ad Infirmos quocumque tempore deferri possit, nec ultra quindecim dies renovatio ipsius Sacramenti differatur, ac in Ecclesiis omnibus, in quibus conservari solet, ac debet diu, nocturneque lampas ante ipsum ardens continuo reneatur.

Et cum ad Infirmos ipsum Eucharistiae Sacramentum deferretur, in habitu decenti,

Canones super abusibus Sacramenti Eucharistiae.

& honorifico per Sacerdotem manifeste ante pectus cum omni reverentia, nunquam sine lumine deferatur.

Ut Episcopi, & Sacerdotes curam animarum habentes non desinant frequenter admonere, & edocere populos suae spirituali cura subiectos, quanta in huius admirabilis Sacramenti Eucharistiae perceptione gratia conferatur: ac propterea eos hortentur, ut frequentius illud accipiant, praeparatione tamen debita praemissa. Et qui illud saltem in Sacratissimo Dominicae Resurrectionis Paschate recipere neglexerint, sciant se nulla excusatione fulciri, quin poenas Constitutionis, quae incipit: Omnis utriusque sexus, in Sancta magna Lateranensi Synodo promulgatae incurrant.

Ut Ordinarii super his omnibus, de quibus Deo [cujus res agitur] rationem redduri sunt, diligenter invigilent, curentque ut haec praeccepta transgredientes ultra poenas in Constitutione Honorii III. quae incipit Sane, & alia Innocentii III. quae incipit Statuimus; in Sancto magno Lateranensi Concilio edita: quas quidem Constitutiones eadem Sacrosancta Synodus innovandas censuit, & innovat, eorum quoque arbitrio gravissime puniantur.

Admonitiones circa administrationem Baptismi, & Confirmationis.

Placuit S. Synodo statuere, & ordinare, ut Sacerdotes, qui habent populorum sibi commissum, & conferunt Sacramentum Baptismi, habeant penes se Librum, in quo describantur nomina eorum, qui baptizantur, ac Parentum, & illorum pariter, qui baptizatos ex Fonte suscipiunt, & teneant fontem Baptismi clausum, itemque vasa, in quibus servatur Chrisma, Oleum Sanctum, & Oleum Catechumenorum, munda, extensa, & sub clavibus bene custodita, & quolibet anno renovent Oleum Chrismaris pro benedictione Fontis, & Chrisma accipiant a proprio Episcopo, ac in diebus festis accedenti populo ad Divina declarent formam verborum Baptismi, vimque & substantiam illorum, & in Ecclesiis Collegiatis, in quibus est Fons Baptismi, unus de Collegio, qui sit idoneus scientia, & moribus ad exhibendum ipsum Sacramentum eligatur. Et in baptizando Sacerdos admonet, ac jubeat Compadres diligenter attendere, & animadvertere ad ea, quae dicuntur, quaeque ipsi Compadres pro pueris spondent, cum pueros ipsos in illis instruere suo tempore teneantur. Sintque Sacerdotes in exhibitione Sacramentorum omnino confessi, & contriti, & si fieri potest jejuni, legantque Orationes ab Ecclesia institutas, & cetero-

LXXIV. To. 17. de Conc. m. Arch. Vat. inscriptum acta Conc. Bonon. sig. n. 3204. p. 398. Admonitiones circa Baptismi, & Confirmationis Sacramenta.

remonias solitas faciant cum condecanti devotione, ad quam etiam eorum exemplo Laici praesentes moveri possint, & Parochianos suos erudiant, quomodo in casu necessitatis pueri sint domi baptizandi. Debet enim in primis adhiberi Sacerdos, si in tempore fieri potest, sin minus Diaconus, aut Subdiaconus, vel saltem Clericus; si vero Clericus haberi non potest, Vir aliquis, Mulier autem non nisi in subsidium viris deficientibus, & quicumque sit, qui baptizat, verba formalia Baptismi omnino explicare debet, neque Sacerdotes debent puerum domi baptizatum rebaptizare etiam sub illa conditione: Quatenus baptizatus non sit; sed Orationes tantum, & caeremonias omittas supplere, & adultos non baptizare, nisi praecedente Catechismo ad minus viginti dierum, diligenter eosdem ipsos interim admonendo, ne ad tantum Sacramentum causa alicujus commodi temporalis, vel humanae gloriae, sed solum zelo fidei, & spe aeternae beatitudinis accedant. In praemissis negligens a suo Ordinario coerceatur.

Admonet etiam Sancta Synodus omnes Episcopos, ut singulis annis in Caena Domini nova Sacramenta conficiant, & Sacrum Chrisma non nisi honestis, sibi que noris personis cedant, ac tradant, & saltem in solemnitate Pentecostes confirmare non praetermittant, ac magnam Diocesanos suos ad evitandam confusionem, quae interdum ex nimia multitudine venientium oriri solet, in locis commodis, & opportunis confirmant, & per se ipsos, vel alios idoneos declarent confirmandis, & aliis praesentibus vim, & virtutem Sacramenti Confirmationis, & dum confirmando pacem dant, confirmatis leviter eos manu tangerant, neque in sua Diecesi Episcopi levent ex Sacro Fonte, vel praesentent confirmandos, cum ipsi per exhibitionem Sacramentorum huiusmodi, quae ad eos vere pertinent, Patres sint, & jure proprii officii monere, ac docere populos sibi commissos teneantur, nec permittant ab uno praesentari in uno die ultra tres confirmandos nisi in casu necessitatis, admonerique curent plebes sibi creditas, ne occasione Baptismi fiant solemnia convivii cum tripudiis, & choreis, sed cum benedictionibus, & gratiarum actione, laudique & gloria Dei, & Domini Redemptionis nostri, qui ex sua ineffabili bonitate Sacramenta largitus est hominibus in remedium humanae fragilitatis.

LXXV. Div. Concil. Bonon. p. 266. XXII. Octobr. in quatuor Congregationibus maximis disputationibus actum est, an ubi dicitur in Canone illi primo, pro Sacramentorum collatione nihil petatur,

vel exigatur, addi debeat, neque etiam accipiat, adeo ut Patres fere aequaliter divisi fuerint, alii affirmativam, alii negativam partem defendentes.

XXIX. Octobr. consentiunt addendum; nihil accipiat. Et in fine Canonis fiat mentio, quod non propterea Sancta Synodus intendit prohibere pias, & voluntarias Christianifidelium oblationes.

XXIV. & XXV. Octobr. habitae sunt congregationes, in quibus excussi Canones superiores de Sacramento Matrimonii, & de corruptelis, quae inoleverant circa Sacramentum Sanctissimae Eucharistiae: consequentis etiam diebus censura eos alata in Jurisperitorum caetu coram primo Praefide concilii discussa.

Mense Novembri plures caetus habitus pro emendandis corruptelis admissis circa Sacramenta, Poenitentiae, tum Ordinis, tum Extreme Unctionis.

XVIII. Novembris caepti sunt revocari ad examen Canones de abusibus circa Sacramentum Ordinis in generali Congregatione: quod ad XXVIII. ejusdem Mensis Bononiae perductum est; quorum exempla singulis Patribus tradita sunt, deinde in caetu publico ita peroratum est.

Dolebat Ethnicus apud Gentes, in humanis honoribus dandis ultimam de moribus fidei Quaestionem. Quid nobis faciendum est, quoniam in Sacris Ordinibus, & dignitatibus decernendis, nullam de moribus haberi rationem videmus? Ex hoc haud dubie effectum est, ut omnis Ecclesiastica disciplina, vel enervata, vel corrupta, vel pene extincta jaceat. Hinc rora illa officina vitiorum, quae a dissolutis moribus Clericorum confecta est, proficiscitur: quae quanta sit, non ignorare potest, qui videt tot Clericos cujuscumque Ordinis, & utinam non etiam majores Praelatos, Concubinarios publicos, incestuosos, & aliis abominabilibus fornicationibus publice tanquam in caeno involutos, simoniacos, ebrios, &c. Et quia ab indiscretis promotionibus Episcoporum, & aliorum Praelatorum longe majora, & graviora oriuntur scandala, ideo ab iis exordium sumendum est, & in primis circa promovendos.

Primum igitur remedium istud esset, sine quo semper omnis labor circa reformationem vanus, & irritus erit, si a Sancta Sede Apostolica, ad quam Ordinationes, & promotiones Episcoporum pertinent, omnis cura, & diligentia adhiberetur, ut tales tantum ordinarentur, & promoverentur Episcopi, & Praelati, quorum vita, mos, scientia, & aetas congruerent censurae Sacrorum Canonum.

Item, modus aliquis adhiberetur circa

Acta Conc. Bononien. MS. Arc. Vat. sig. n. 4204.

LXXVI. MS. Arc. Vat. sig. n. 3192. p. 356.

Canones de abusibus Sacramenti.

numerum, quando, ut experientia docet, superfluus numerus nullam utilitatem afferat, quamlibet etiam amplissimam dignitatem vilem, & contemptibilem reddat. Ideo Titulares Episcopi, a quibus Ecclesia multa damna, & incommoda sustinet, & nullam, vel modicam utilitatem recipit, non nisi ex magna, & urgente causa promovendi essent.

Præterea cum secundum regulam Apostolicam non conveniat Episcopum ordinari, nisi in magnis, & populosis Civitatibus, ne tanta Divina autoritas ignobilitate loci vilescat, & in multis locis [præsertim in Italia] videmus in quolibet Oppidulo ordinari Episcopum, ex quo fit, ut cum propter ingentem numerum, tum propter ignobilitatem loci, tum quia ex redditibus illius Ecclesie, vel ex oblationibus fidelium tantum percipi non potest, ut secundum decentiam Episcopalis dignitatis Episcopus vivere valeat, necessarium est, quod valde vilescat Episcopalis dignitas. Honestum igitur, quinimo necessarium videretur, ut Sancta Sedes Apostolica, ad quam hoc spectat, plures huiusmodi Ecclesias convicinas simul uniret, ita ut talis constitueretur Episcopatus, ex quo bonus Episcopus commode vivere, & Episcopalia onera supportare valeret.

Item, desideratur ab illa Sancta Sede, ut rarissime, & non nisi ex magna devotione, & exemplari vita cum Ordinandis, sed vel alia urgentissima causa cum Promovendis ad Episcopalem Ordinem, necnon ad Sacerdotalem, in ætate dispensaret, cum indecens videatur eos, qui cura aliorum indigerent, ad regendum alios præpositos esse; & non conveniat tantum mysterium, prout est mysterium Altaris, ab Adolescentibus tractari, quod plerumque ipsos videntes, & audientes indevotiores reddit, & nonnullorum animos valde conturbat: qua ratione idem quoque in Religiosis statuendum esset.

Quod vero ad Ordinationes, quæ ad Episcopos pertinet, illud in primis ordinandum esset ad evitandam confusam multitudinem Clericorum, & Sacerdotum, ut unusquisque Episcopus tantum tot Clericos in sua Ecclesia, & Diocesi ordinaret, quot videret eisdem necessarios, vel utiles fore, & non admitteret aliquem non idoneum scientia, moribus, & ætate secundum cuiuslibet gradus congruentiam: & nihilominus non ordinaret aliquem in Sacris Ordinibus, nisi ad titulum Beneficii, vel Patrimonii habilem, & sufficientem ad sustentationem ipsius Ordinandi; alioquin Episcopus de propriis redditibus Clericos aliter a se ordinatos honeste alere teneretur, nec ulla conventio-

ne, aut pacto defendi possit. Eadem quoque observantia facienda esset in literis dimissoriis dandis, quas Episcopi nullo modo dare deberent, nisi habita diligenti informatione, ut dictum est, de vita, moribus, & scientia eius, cui dictæ literæ conceduntur: & nihilominus statuendum esset, ut nullus Episcopus Clericum alterius jurisdictionis ordinare possit, nisi per literas plena fides sibi fieret de vita, & moribus ipsius promovendi, si in Sacris Ordinibus de sufficienti titulo, & ipsemet talem Clericum habilem in scientia invenerit. Et quamvis tria sint, quæ principaliter in dandis Ordinibus consideranda sunt, ætas videlicet, literarum scientia, & mores, atramen Episcopo quoad ætatem non est elaborandum: satis est sibi servare decretum concilii Viennensis, contra quod ipse dispensare non potest.

Circa vero literarum scientiam: constat per rei evidentiam, sive negligentiam, sive dolo examinatorum, valde erratum fuisse, unde tot apparent imperiti, & indocti Sacerdotes, ut infinitus prope sit eorum numerus. Ut autem aliquando huiusmodi per vitiosus abusus ab Ecclesia removeatur, ordinandum est, quod Episcopus non majoribus, aut gravioribus negotiis impeditus, examini ordinandorum in Sacris Ordinibus, & præsertim ad Sacerdotalem Ordinem, duobus Viris literatis, & timorata conscientia secum adhibitis, personaliter adesse teneretur, sive examen fieret per Archidiaconum suum, ad quem regulariter hoc munus pertinet, sive in defectum Archidiaconi per deputatos a seipso. Eo vero legitime impedito, Archidiaconus, si adest, & ad eum hoc munus de jure, seu consuetudine pertineat, duobus pari modo adjunctis sibi Viris literatis, & probis ab Episcopo deputandis personaliter, munus suum adimplere studeat; quo deficiente, Episcopus per idoneos deputatos hoc fieri procuraret, teneaturque Archidiaconus, seu Deputati ab Episcopo fidelem relationem de idoneitate ordinandorum medio iuramento fidem facere.

Circa vero mores, in quibus est difficilior cognitio, & majus versatur periculum; videretur, quod aliqua utilis provisio fieri non possit, nisi in partem saltem renovaretur censura antiquorum Canonum circa tempus probationis vitæ ordinandorum. Vis enim fieri potest, ut in tribus, vel in quatuor mensibus fieri possit probatio vitæ ordinandi, saltem quoad continentiam, cum multi per duos, vel tres Menses poterunt se continere, qui per duos, vel tres annos, non poterunt. Statuendum igitur esset, quod dispositio concilii Viennensis omnino-

LXXVII

minimo servanda esset: & insuper quod nomen secularis excedens XXV. annum possit a minoribus Ordinibus ad Sacerdotalem Ordinem, nisi post triennium ascendere, nisi quis alioquin idoneus fuerit, vel ex aliqua urgenti necessitate, vel utilitate Ecclesie Episcopo aliter expedire videretur. Quibus casibus nihilominus triennium illud per Episcopum ad minus, quam ad annum, limitari non possit. Religiosi vero, ubi testimonium probata vitæ, & magnæ devotionis ab eorum Superioribus secum habebunt, post annum statim, & non antea, ad Sacerdotalem Ordinem ascendere poterunt.

Curare autem deberet Episcopus infra hoc tempus probationis, diligentem, & fidelem habere informationem, de vita, & moribus ordinandorum, & ille videretur bonus modus si in Synodo sua Diocesana, quam singulis annis teneretur habere, committeret omnibus suis Parochis, ut unusquisque diligenter procuraret vitam, & mores Clericorum, qui sub sua essent Parochia, ut in proxima Synodo sibi referre possent: quam relationem tenerentur Parochi facere cum iuramento.

Et quia plerumque indiscrète promotiones procedunt etiam a radice avaritiæ, vel ab humana gratia, providendum esset, ne Episcopus sub pœna suspensionis ab officio, & beneficio, ipso facto incurrenda, aliquod lucrum, seu emolumentum occasione Ordinationum directe, vel indirecte, per se, vel per medianam personam, nec etiam occasione sigilli sui recipere possit, exceptis facultis, quæ juxta formam Pontificalis offerri debent. Similiter eadem pœna statuenda esset, ne aliquem in gratiam aliquis ordinaret. Et bonum esset ad removendam omnem fraudem, quæ adhiberi possit, ipsis Notariis, qui adhibentur pro rogatu, & ordinationibus, statuere certum salarium pro mercede sua, quod videretur congruum si pro quolibet promotore a se testimonium, seu instrumentum, seu promotionis, & non aliter, sextam partem unius aurei tantum exigere possit.

Providendum quoque esset quod examinatores, ut ipsi aliquid non reciperent pro examine ab ipsis ordinandis; sed Episcopus illis de suo, vel de redditibus Archidiaconatus, ubi Archidiaconus examinare teneretur, & negligeret, vel idoneus non esset, provideat.

Adjuncti sunt alii Canones de habitu Clericorum, & pœnis, qui cum non deferret, constitutis: necnon de Familia Episcoporum, & aliorum Prælatorum componenda; de suppellectilibus lauritia inhibenda, luxuque castigando, de instauran-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

dis vero Provincialibus conciliis hæc addita.

Utile esset, ut Provincialia Concilia cum effectu restituerentur, ut vera concilia appareant, & non conciliorum umbra, in quibus Metropolitanus diligenter curam adhiberet, ut plenam notitiam de vita, moribus, scientia, & regimine suorum Suffraganeorum caperet: & si aliquem reperiret, vel propter malos mores, vel propter intolerabilem ignorantiam, vel malam administrationem, seu negligentiam suos subditos scandalizantem, illum omnino denunciaret Sedi Apostolicæ juxta Sanctorum Patrum regulas corrigendum, & prout saluti Subditorum magis utile Sedi Apostolicæ videretur: Suffraganei autem pari modo suum Metropolitanum scandalosum denunciare tenerentur.

Valde etiam utile esset si Sanctissimus Dominus noster Papa singulo saltem triennio per omnes Provincias Visitatores destinaret, qui plenam caperent informationem de vita, moribus, scientia, & regimine Prælatorum, & juxta officium Visitatoris, quæ digna correctione inveniret, & emendaret, & corrigeret; graviora autem, & quæ fide dignorum testimoniorum in Prælati scandalosa, reperiret, sua Sanctitati fideliter deferret, ut pro exigentia, & Subditorum salute opportune providere possit, curaretque Sanctitas sua scandalosos Prælatos secundum regulas Patrum omnino punire, & nulli parcere, ut saltem formidine pœnæ omnes abstinere a malo: Curaret etiam, ut eisdem Visitatoribus merum officium visitationis committeret, nullamque aliam facultatem concederet: inhiberet quoque eis omnem pecuniarum exactionem.

Quo vero ad inferiores Sacerdotes, & Clericos, ut tollantur infinita scandala, quæ in dies oriuntur; illud videretur omnino necessarium esse, quod statuatur sub gravissimis pœnis, ut unusquisque Prælati, qui de jure, vel de consuetudine visitationem habet, suam Diocesim, vel Territorium sibi commissum, semel saltem in anno personaliter, nisi legitime impeditus fuerit, & tunc per Vicarium idoneum visitare teneatur, & in ipsa visitatione nihil aliud accipere possit, quam procuracionem victus, & eum nullo modo in pecunia, &c.

Jussi quoque Religiosorum Præfules ad Subditorum castiganda vitia incumbere, & qui neglexerint a Summo Pontifice, & qui negligenter a Summo Pontifice, munere suo deturbari, aliosque in ipsorum loca subrogari.

Mense Decembri actum in Congregationibus de tollendis corruptelis circa Sacramentum Matrimonii. Non tamen.

I i

supe-

Acta Concilii Bononiensis. MS. Arch. Var. fig. n. 3204. pag. 2. & aliud MS. Fr. Car. Bar. fig. num. 123.

superiores Canones in Concilio Bononiensi excussi in publica sessione promulgati fuere cum praesolarentur Patres, ut Hispani Praesules, qui Tridenti haeserant Bononiam accederent, ut unanimi consensu, sine Schismatis metu promulgari possent, sed adversante perpetuo Caesare Bononiensi concilio, contendenteque illud iure non translatum Tridento, demum prosecutio concilii intercisa est.

LXXVII. Angel. Mass. in actis Concil. Bonon. ms. Arch. Vat. sig. num. 3212. p. 79.

Post multas tractationes Pontifex disceptationem de validitate translationis ad se avocavit.

Ext. in ms. Card. Pii sig. n. 260.

Diar. Conc. Trident. Bonon. Arch. Angel. Massarell. p. 221.

MS. Arc. Vat. Diar. Concil. Trident. Bonon. Arch. Ang. Mass. p. 226.

Ob motas lites a Caesare de translatione concilii, Pontificem ipsum de validitate ipsius translationis ad se, & Sanctam Apostolicam Sedem advocare oportuit, ipsaque causa pendente concilii processum suspendere, ac prohibere. Hujus vero rei implicatissimae series modo describenda est cum translationis decreto Praesules diverforum Regnorum Caesari obnoxiorum intercessissent, certioreque de ea fecissent Caesarem iussi ab eo sunt Tridenti perstare, cum autoritate sua a Pontifice obtenturum se putaret, ut concilium Tridento restitueretur, sed cum Joannes Vega illius Orator de ea re egisset cum Pontifice nihil impetrare potuit, ut dictum est, maxime cum contenderet Caesarei esse juris, ut concilium haberet in sua potestate, atque Alexander Cardinalis Farnesius Pontifici nomine scripsit ad Hieronymum Verallum Archiepiscopum Rossanensem Apostolicum apud Caesarem Internuntium, ut doceret Caesarem concilium Bononiense Tridentum reduci non posse, nisi ex consensu ipsius concilii, cujus in ea re auctoritas infringi non deberet, quae litera quinta Aprilis exaratae sunt. Medio vero Aprilis a Pontifice Cardinalis Sfondratus missus est ad Caesarem, ut eas de concilii translatione controversias componeret, promoveretque ut residuos Tridentinos Bononiam accedere iuberet, at Caesar e contra missus Didaco Mendoza urgebat Pontificem, ut concilium Bononiense Tridentum revocaret, adeo ut ex contrariis voluntatibus Pontificis, Caesarisque animi exasperari coeperint, ut narrat Angelus Massarellus, qui concilio a secretis erat.

Secunda Maii retuli D. Cardinali de Monte in Congregatione Reverendissimorum Deputatorum Cardinalium Romae super rebus fidei conclusum esse, ut concilium hic Bononiae suum haberet progressum, & quod Pontifex ea die, qua recessit ex Urbe praeteriti Mensis versus Viterbium cum denuo molestaretur ab Illustrissimo Domino Didaco a Mendoza Oratore Caesareo, ut Comitium Tridentum revertetur, idque instantissime nomine Caesareo peteret, neque rationibus suae Sanctitatis

acquiescere vellet, Pontificem respondisse, quod Caesar volebat concilium reverti Tridentum, & ipse volebat, quod permaneret Bononiae, ubi nunc est. Cumque iterum impereretur Pontifex ab Illustrissimo Domino Didaco, suam Sanctitatem replicasse, quod Caesar debebat meminisse, quod non suae Majestati Caesareae, neque Imperatori dictum fuerit a Christo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, sed Petro, & Pontificibus Successoribus, quo dicto terga dedit, & recessit a conspectu ipsius D. Oratoris Caesarei.

III. Maii ex Germania Dominus Verallus Nuntius Apostolicus literis XXIII. datis significat Imperatorem adhuc esse firmi animi, ut Concilium Tridentum revertatur, adducique non posse, ut credat eo tempore, quo translatio concilii facta est, Tridenti fuisse punctulas, proptereaque cum Pontifice, & Reverendissimis Legatis maxima sit concitatus ira, maximeque in specie contra Cardinalem Sanctae Crucis, cui totum negotium translationis tribuit. Reverendissimi Domini Legati scripserunt ad Cardinalem Farnesium mittentes copiam literarum Domini Veralli, & respondentem ad tria Capita ipsarum literarum, quibus Imperator dicit non fuisse peccatas: loci nominationem, & assurationem pertinere ad suam Majestatem: tertio quod praecipue declaratione Legati usi sint in ipsa translatione, quae omnia falsa esse ostendunt Reverendissimi Legati, &c.

Interea componendae liti navata est opera, ac propositum est, ut Praesules, qui Tridenti haeserant Bononiam accederent, ut Concilium Bononia Tridentum unanimi voluntatum conspiratione reduceretur: tum etiam postulatum a Caesare, ut Lutheranos ad excipiendum concilii decreta cogeret, de quibus ultima Maii a Cardinale Farnesio ad Cardinalem Sfondratum in Germania Legatum subiectae literae exaratae.

De his, quae inter Pontificem, & Didacum Caesaris Oratorem acta sunt, certiore facimus, quia est animadversum, ex dissensione circa Concilium plura mala emergere posse, de concordiae ratione ineunda agendum visum est, & licet Didacus nullis ad eam sit instructus mandatis, tamen cupiditate servandae conjunctionis inter Caesarem, ac Pontificem colloquium non refugit, proposuitque, ut concilium revocetur Tridentum, vel in alium Germaniae locum transferatur: pro ea Provincia Ecclesiae concilianda, & concilii, Sedisque Apostolicae dignitati consulatur, posse Praesules Tridentinos Bononiam

LXXIX.

Ext. in ms. Card. Pii sig. n. 260.

niam accersiri, ut communi consilio ea translatio decernatur. Cui responsum est, ut consentiat Pontifex illi translationi in Germaniam necessarium, ut de effectu, & successu felici [cujus gratia petitur concilium] ipsi exploratum sit, ut Germania, submitrat se ad excipiendum decreta ejusdem concilii, nec id difficile fore Caesari, ut id suadeat Pontifici, si Germanos adduxerit ad decreta Tridenti edita, vel in Comitibus Ordinum permoverit, ut decernendis in concilio pareant, vel alia quacunque ratione constare possit effectum, quem pro motivo affert, successurum, secus enim Praesules, persuaderi non posse, ut in Germaniam redeant, pluresque obstruendos, Pontificem in re ad universum Orbem Christianum spectante prudentiam non uti, si verbis nudis ad deliberationem gravissimam moveretur, eoque magis, quod concilium iam bis Tridenti convocatum sit, nec duorum annorum fluxu aliquod conversionis Germanorum signum affulserit: remque eo magis honestam, ne Pontifex sine causa id aggrediat, ac tum sibi equi consulere, tum aliis Principibus rationem reddere possit, ad qua Didacus respondere non potuit, licet opinetur Germaniam concilio parituram: negare etiam non potuit consentaneum esse rationi, ut Tridentini Bononiam veniant, ac una cum aliis de rebus ad Germaniam spectantibus decernant, maxime pro restituenda disciplina, tum ne concilii fama obsolescat, dum marceret otio, tum ut communibus sententiis Bononia pro Germania reconciliatione translatio fiat. De his Didacus ad Caesarem rescripturus est, petiitque, ne haec a Eio Bononiensium decretis perturbaretur, ut eorum sessio protraheretur, cui Pontifex protrahendam consensit, ut antea protrahenda est, tum ut ille rem ceptam promovere, tum Vestra Dominatio ad Caesarem Majestatem rebus integris pervenire possit: certiore etiam facimus, Galliae Regem Praesules quamplurimos missurum Bononiam, ac dignitatis Sedis Apostolicae asserendam studium ingens explicare: convenit praeterea Pontifex cum Didaco, ut Caesari pro compensatione fiduciariorum bonorum Ecclesiasticorum quater centum millia numero tradantur, licet nondum cepta sit Germania reductio, ex quo Caesar optimam Pontificis voluntatem dignoscere possit. xxxi. Maii 1547.

LXXX. Diar. Conc. Trident. Bonon. ex lit. Card. Farn. ad Legatos.

Extremo eodem Mense actum est, ut si Tridentum reduci concilium non posset, alia Italiae Civitas, ut Ferraria, vel Luca, vel Senae pro celebrando concilio a Pontifice designarentur: at neque Caesar Oratoris sui propositionem admisit, sed in suscepta voluntate perstitit, quod

Mense Julio Legatis Bononiensibus significatum a Cardinale Sfondrato refert Angelus Massarellus.

XII. Julii literis Cardinalis Sfondrati Legati apud Caesarem ad Reverendissimos Legatos VII. hujus Norimbergae davis significatum, quod Caesar adhuc est ejus opinionis, ut concilium Tridentum revertatur, neque ullis rationibus hucusque flecti potuit.

Obfirmato in sua sententia Caesare Pontifex in eas leges descendit, concilium Tridento restitutum iri, modo Germani pollicerentur se decreta concilii excepturos, & vacuo Sacrosancto Solio nihil novatum iri. Quod in Sanctiore Senatu Pontificio constitutum narrat memoratus auctor.

Ex Urbe scribitur, quod die XIX. hujus in Congregatione Deputatorum Cardinalium conclusum sit, quod Pontifex reducat concilium Tridentum quibusdam adjectis conditionibus, videlicet, quod Germani primo promittant se recepturos quidquid actum est, & ageretur in Concilio, item quod in eventu Sedis vacantis Concilium nihil innovet, & quibusdam aliis.

Noluit Caesar ad id obstringi, subinde actum est de intercidendo progressu Bononiensis concilii, quod Caesar toleratum se negabat, ut propterea belli terror impenderet, ad quod propulsandum inter Pontificem, & Gallorum Regem, ac Venetos pro tuenda Italia tractabatur; cum vero Sfondratus in Germania Legatus Concilium Bononiense suspendendum consulere, Bononienses institerent, ut coetus Tridentinus dissolveretur, ut tradit Diarium.

XXII. Julii Cardinalis Sfondratus Legatus, apud Caesarem ex Germania significabat Caesarem Majestatem adhuc enixe perere, velleque quod concilium revertatur Tridentum, suadetque ipse Reverendissimus Sfondratus fieri suspensionem concilii, ipseque Cardinalis Farnesius peribat consilium, & sententiam ipsorum Reverendissimorum Legatorum; qui igitur Reverendissimi Legati responderunt, suspensionem eis non displicere, quando fieri posset, ut Praelati, qui sunt Tridenti illine descenderent, neque corpus illud qualecumque sit, remaneret, & hoc legitimum, [quod nunc est Bononia] dissolveretur. Sed quoniam hoc fieri non posse credunt, consulunt, ut Sanctitas sua per Breve convocet ad se unum ex ipsis Legatis, vel ambos una cum aliquibus Praelatis, qui hic sunt Romae, & similiter Cardinalem Giennensem, & aliquos ex Praelatis, qui sunt Tridenti hac occasione, ut velit intelligere eorum rationes, & causam eorum

Diar. Concil. Trident. Bonon.

Diar. Conc. Trident. p. 242.

LXXXI. Ext. in lit. Card. Farnes. Diar. Conc. Trident. Bonon. Arch. Vat. p. 242. Arch. Angel. Massarell. Sec.

rum concordare, & interim concilium suspendatur, id est non procedat sine novo mandato Suae Sanctitatis. Quod utile futurum multis rationibus demonstrarunt. His addidere Legati Bononienses datis X. Augusti literis ad Cardinalem Farnesium, Concilium non esse revocandum in Tridentinam Civitatem, non modo Cæsare, sed etiam cæteris Regibus inconsultis, cum ita in translatione concilii decretum esset: rursusque aliis datis XIII. Augusti ad eundem Farnesium Pontificis optimam voluntatem commendarunt, quod translationis negotium ad concilium Bononiense referret, rursusque XX. Augusti Cardinali Sfondrato vehementer suadenti, ut Concilium Bononia Tridentum revocaretur acerrime contrariis argumentis repugnarunt, ex qua re discordiæ magis exasperatæ non sine maximo Ecclesiæ damno, Fideliumque perturbatione, Hæreticorum vero funestissimo tripudio; Cæsar enim in sua obfirmatus sententia publicas provocationis literas adversus Concilium Bononiense edidit, atque ad ejus impedienda acta litem intentavit, illud jure translatum non fuisse, ita demonstrans.

Carolus V. Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum utriusque Siciliae Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae, &c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiæ, Brabantiae, &c. Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis, &c.

LXXXVII.
Ext. inter act. Conc. Bononiens. p. 48.
Ext. etiam apud Melch. Goldast. rom. I. p. 563.
Ext. in ter acta Conc. Bononiens. p. 48. f. mil. p. 786. ad Didacum Mendoza.
Ext. in mf. Card. Pii.

Notum facimus tenore presentium, cum pro ratione muneris nostri, quo Dei Optimi Maximi voluntate fungimur, proque eo zelo, quem erga sacrosanctam Fidem, & Religionem nostram orthodoxam gerimus, & ipsius Religionis summa necessitate ita exigente, cogamur contra nonnullos, qui sese afferunt Legationis munere fungi una cum aliis Prælati, & personis in conventu Bononiensi, cui titulum Concilii generalis prætexunt, jam congregatis, & eo nomine congregandis, justam, atque legitimam protestationem facere, id vero ob locorum distantiam coram facere non possumus. Ea propter de fide, prudentia, & rerum usu, honorabilium Doctorum, fidelium nobis dilectorum Francisci Licentiarum Vargas Procuratoris Generalis Fisci nostri Regii Castellæ, Martini de Soria Velasco Burgensis Jurium Doctoris, Consiliariorum nostrorum plane confisi, eosdem fecimus, constituimus, & deputavimus, a tenore presentium ex certa nostra scientia, deputamus Procuratores, & Mandatarios nostros simul, & in solidum, dantes eis plenam facultatem, & potestatem, ut simul, vel saltem eorum, qui interesse poterit pro-

testationem nostro, ac totius Sacri Imperii, Regnorumque, & Dominiorum nostrorum omnium nomine contra præfatos assertos Legatos, aliosque Prælatos, & personas nomine Concilii Bononiæ, tam congregatos, quam congregandos solemniter, tum verbo, tum scripto proponere, & adregistrari petere, & obtinere instrumenta superinde necessaria a Notario, seu Notariis publicis adhibitis, seu adhibendis requirere, & omnia alia dicere, facere, & exercere possint, & valeant, quæ in hujusmodi actibus requiruntur, & necessaria fuerint, seu quovis modo opportuna, & quæ nos ipsi facere possemus, & deberemus, si præmissis personaliter interessemus, & secundum a nobis habent in mandatis promittentes in verbo nostro Cæsareo, & Regio, nos ratum, gratumque habituros quidquid per præfatos Procuratores, & Mandatarios, vel alterum eorum, factum, dictum, gestumque fuerit in præmissis, nec quovis modo illis contraveniuros esse, dolo, & fraude penitus remotis, harum testimonio literarum manibus nostris subscriptarum, & sigilli nostri appensione munitarum. Dat. in Civitate nostra Imperiali Augustæ Vindelicorum die XXII. Mensis Augusti anno Domini MDXLVII. Imperii nostri XXVII. & Regnorum nostrorum XXXVII.

Carolus

Ex his corrigas errores, qui apud Goldastum in nota temporis irrepsere, adscripsit enim male annum Domini MDLXVIII. Imperii annum XVII.

LXXXVIII.

Cum deprimere, atque evertere concilii Bononiensis auctoritatem niteretur Cæsar, Pontifex ad eam confirmandam, de adeunda Bononia deliberavit, sed Legati Bononienses XXVII. Augusti rescipere id rebus presentibus non conducere, ne videretur cogere velle Concilium ad suas voluntates.

Diar. Concil. Trident. Bonon. p. 250.

Porro ad infringenda Cæsaris molimina Pontifex Gallorum Regis amicitiam prensavit, qui promptissimo animo ad Pontificis, & concilii Bononiensis defensionem suscipiendam se obtulit, Gallicarum rerum in Italia agendarum spe, de quo hæc Angelus Massarellus narrat.

Diar. Concil. Trident. Bonon.

Reverendissimi Legati receperunt literas a Reverendissimo Domino Cardinale Sancti Georgii Legato apud Regem Christianissimum, & Episcopo Imolensi Nuntio XII. hujus, Regem illum accepisse Coronam, & Inunctionem XVI. præteriti Mensis Julii in Rhemeni Civitate a novo Cardinali, & Archiepiscopo illius loci.

Coronatio Henr. II.

Item, quod Rex ipse jussit, ut Illustrissimus Dominus Durfe Orator suus designatus ad concilium una cum Prælati non-

Diar. Conc. Bonon. ibid.

nullis electis ex Gallis discederent, & Bononiam peterent, miserantque duas literas Regias Domino Archiepiscopo Aquensi, & alteras Episcopo Mirapiscensi, qui fuerant in concilio Tridentino Regio nomine, post translationem tamen huc accedere noluerunt sine mandato sui Regis, quibus mandatur, ut statim se Bononiam conferant.

Cum misisset etiam Regulum Rohanum Henricus Rex, ut Regio nomine obsequium Pontifici adiceret, ille vigesima secunda Augusti Bononiam perveniens Legatos concilii convenit, quibus optimam Regis erga Pontificem, & concilium Bononiense voluntatem exposuit, significavit Regulum Durfeum Oratorem ad concilium, cum multis Præsulibus, ac Theologis decretum fuisse, quod exunte Augusto in Gallica Aula Pontificius Legatus literis suis confirmavit, quem quidem Oratorem venisse Bononiam mense Septembri, ac secunduam Oratorem fuisse Hospitalis Parisiensis Præsidentem refert Diarii Bononiensis Author, atque ipsa concilii acta testantur.

Ineunte Septembri iterum Sfondratus, & augustensis Cardinales monuere Pontificem fixum stare Cæsareæ menti provocare adversus concilium Bononiense, atque ad Pontificem jus ferendæ sententiæ in ea lite spectaturum, retardandamque esse sessionem concilii Bononiensis, ut docent acta.

III. Septembris Reverendissimus Legatus Cardinalis Sfondratus, & Cardinalis Augustensis scribunt ex Germania, quod Imperator adhuc enixe petit, ut concilium reducat in Tridentum, & quod alias sit protestaturus contra nullitatem Bononiæ attentatam, &c. Consulunt Reverendissimi Legati [de his consulti a Cardinali Farnesio] ad tollendas omnes altercationes, ut Sua Sanctitas judicium de hac controversia faciat, ad eum enim pertinet decidere, scilicet an translatio sit valida necne, quod judicium Sua Beatitudo facere potest in consistorio publico coram Cardinalibus Prælati aliquibus, & Oratoribus Principum, ut re cognita, & informatione habita a se uno, vel etiam duobus Legatis pronuntiet veritatem, ut tandem una pars quiescat, & quod expediat provocare futuram sessionem, cum Prælati Galii prope diem venturi sint. Ea monita de retardanda Sessione sequutus Pontifex Legatis Bononiensibus significavit VII. Septemb. opera Cardinalis Farnesii, ut adjuncta acta.

Quod Sanctitas Sua cupiebat relinqui diem incertum pro futura Sessione, & quod provocaretur ad tempus beneplacito Synodi declarandum. Item, quod Orator ipse

Didacus ponat, & offerat quasdam conditiones non adeo spernendas pro concordia Pontificis, & Imperatoris circa locum concilii.

LXXXIV.

Decima Septembris trucidato Petro Aloysio Farnesio Parmæ, & Placentiæ, Duce, Placentiæque ab Infubriæ Præfecto Cæsareo occupata, diffidia magis inter Pontificem, Cæsaremque exacerbata sunt, Bononiaque bellico terrore concussa est. Decimoquarto vero Septembris Ordines Imperii Status Ecclesiastici ex Augustanis Comitibus Pontificem supplicibus literis rogarunt, ut pro Lutheranis, qui se concilii decretis submiserant, ad Ecclesiæ gremium revocandis, asserenda libertate Ecclesiastica, excindendis hæreserum erroribus, instauranda disciplina Christiana, concilium Tridento restitueret, ni justis postulatis obsecundaret, alia consilia rei conficiendæ idonea, ac forte ingrata Pontificiæ Majestati ineunda monuerunt, quæ literæ his verbis conceptæ fuere.

Sanctissimo in Christo Patri, ac Domino Paulo ejus nominis III. Divina providentia Sacrosanctæ Romanæ, & universalis Ecclesiæ Summo Pontifici Domino nostro Colendissimo.

Post debita beatorum pedum oscula, Beatissime in Christo Pater, & Domine Clementissime. Quantis malis, atque incommotis multis jam annos ex novorum dogmatum importunitate vexetur Germanica Natio, quantisque agitata a diffidiis concussa fluctet, afflictaque pene ad extrema deducta sit, multis modis cognovit Sanctitas Vestra, & ni cognovisset, vocem tamen gemitus laborantium Ecclesiarum in eadem Natione, & convulsi Ordinum Imperii nexus, ad extremum etiam fremitum, fragoremque armorum in ultimam inter se cladem imminentium Transalpinum juga exaudire potuisset; nec dubium est, quin his tantis malis paratum semper, provisumque fuerit auxilium, si modo adhiberi maturo, gliscentique morbo in tempore occurrere potuisset. Qua quidem in re, Beatissime Pater, cum nos pro officio, & fide nostra erga Rempublicam Ecclesiasticam, proque observantia ea, quam debemus, ac libenter deferimus Sedi Apostolicæ, in generalibus Conventibus actum illud semper judicaverimus, non posse tantorum malorum causam terminari, nec restringi incendium, nisi universalis concilii judicio, & auctoritate, summo consensu, ac studio, non semel egimus apud Cæsaream Majestatem, quam per se propensam tamen, nostraque studia antevertentem semper invenimus, ut pro Imperiali auctoritate, ac nomine instaret apud Sanctitatem Vestram de

Ext. in ms. Arch. Var. fig. n. 3224. p. 92. in MS. Car. Pii fig. 260. p. 60.

Epist. Ordinum Imperii Status Ecclesiastici in Conventu Augustano.

de indicendo, celebrandoque in aliquo opportuno loco Germaniæ concilio, non equidem ad rationem vicinitatis, privatamque commoditatem nostram, sed ut obiri is Conventus, ac frequentari possit ab aliis, quos maxime interesset, qui cum propter Episcopatus suos tenerent etiam Sacularium ditiorum gubernacula, in hac temporum perturbatione, incertoque rerum statu longe abesse a domo, atque evagari, sine publica pacis periculo non possent, & hac quidem sedula, omnibusque Conventibus repetita flagitatione, eo usque profectum est, ut post irritam Mantuanæ, ac Vicentinæ Synodi indictionem longo satis, sed heu nimis longo intervallo, ac pene fessis Germaniæ rebus indictum sit, Tridentinum concilium, ne indictum modo, sed etiam inchoatum magno quidem voto omnium, & expectatum, sed non ut flagitatum erant, intra fines Germaniæ, resque ita poscebat, sed in Tridenti Oppido longe interjectis Alpium Montibus, ut verius in Italia finibus, quam intra Germaniæ oram constitutum fuisse videatur: quæ sane etiam causa fuit, Beatissime Pater, quod pauci admodum ex nostris, ac nulli pene eam adire Synodum, ac ne Nuntios quidem suos mittere potuerint, præsertim ardente bello maximo, periculosissimoque in Germania, quod jam multo ante ex eisdem malorum causis, de quibus hic querimur, impenderat, cui tantus terror, ac trepidatio extitit, ut metu periculorum, armorumque discursu completa fuerint omnia, nullum iter satis tutum, nullus aditus ad Tridentum paruerit; sed nunc videlicet, fractisque inconsultæ temeritatis viribus, cum virtute, ac felicitate Cæsareæ Majestatis, adeoque evidenti, clarissimoque Dei beneficio res eum in locum adducta sit, ut respirare, tandem ac meliora sperare liceat; cumque omnes jamdudum in spe certa erecti simus pacem restitui posse Germaniæ, omniaque ad pristinum ordinem, & tranquillitatem facile redigi, si modo radix incumbentium malorum, causaque ipsa amputata fuerit, ecce in ipso portu, medioque successu rerum bene gerendarum, vel transfertur, vel ut alii volunt, dividitur concilium, ex cuius progressu, & determinatione pendebant omnia, ejusque judicii severitate tanquam gladio quodam amputari, excindique oportebat stirpem hanc, ex qua provenerant hæc mala omnia, neque futura tempora, nisi propitia, sine dubio proventura sunt.

Non possumus, Beatissime Pater, non possumus non dolere, ac satis conquiri vicem periclitantis Germaniæ, rotos septem, & viginti annos conflictamur, cum variis, perniciosisque dogmatibus invaluerit secta

varia, Episcoporum auctoritas, universa pene disciplina Ecclesiastica jacet. Heu quantum mali, quantum iacturam animarum trahit hæc una vastitas. Tunc vero ex eodem fonte veneni promanantibus late rivis, nulla societas animorum inter diversæ Religionis Sectatores, nulla firma conjunctio, nulla jam pridem exiit. Laxata est pulchra illa Imperii compago, turbatique Ordines, in quibus dignitas cum potentia, vires cum auctoritate non ad privatorum modo salutem, sed etiam ad totius Ecclesiæ præsidium semper conjunctæ fuerunt: nec pariter tamen adhuc exitus, frustrata expectatio, quia quo solum sustentabatur Sedis Apostolicæ auxilium, negatum fuerit spes omnes, rationesque nostræ pariter conciderunt.

Hæc cum ita sint, vereque majora etiam, nisi mature providentur, impendant, supplicamus Sanctitati vestram, quantoque possumus studio, & obsecratione obtestamur, ut integrato Tridentino concilio, quo in pristinum locum, ac statum suum restitutum consulat, salutem, & tranquillitatem Nationis Germanicæ: eadem opera efficiat, ut expulsis errorum tenebris, omnique dissidio, procul ab Ecclesiastica doctrina, atque animis hominum prostrigato reddatur lux pristina Ecclesiis in Germania cum splendore: cum veritas, cultusque Religionis Catholicæ pristinum locum & dignitatem suam recuperaverint, tum fructus Cælo digni ampliores profecto, quam multis iam annis factum est, consequentur. Hoc si fecerit Sanctitas vestra, nostrisque precibus, quas non iustus modo, sed etiam necessarias arbitrati sumus, locum dederit, habebit, nos paratos & obsequentes ad omnia, quæ pro extirpandis hæresibus, proque pacificatione non tantum Germanicæ Nationis, quæ ut labore præ cæteris, ita majore etiam cura, præsentioreque Medico opus habet, sed totius etiam Imperii, atque adeo Catholicæ Ecclesiæ tranquillitate suscepta fuerint: seu minus, quod Divina clementia, in hoc accipiti, periculosoque rerum statu averrat, quod agemus, aut quo confugiemus Beatissime Pater? Unde petemus auxilium certis nimis ruinis nostris? Cui denique Sedis Apostolicæ, quam contra procellas omnes Servator noster supra firmam petram constituit, præsidium implorabimus? Undique urgent venti, & ad extrema jam ventum est, Videat Sanctissima Paternitas vestra, ac pro fide, summaque sollicitudine sua erga Rempublicam Christianam respiciet, si nihil profecerint preces nostræ, nihil pericula Germaniæ, quæ neque progredi longius, neque amplioem dilationem ferre possunt, qui tandem exitus malorum fu-

Collata cum originali.

LXXXV.

Quale Concilium Lutherani polcerent scilicet Sathanicum.

futurus sit, adeoque illum possideat, ne cessante diutius in hoc opere Sede Apostolica, alia sumantur consilia, aliisque viis, & rationibus hæc causa tandem expediatur. Hæc sunt Beatissime Pater, quæ nos hoc tempore pro officii nostri ratione coegit summa verum necessitas ad Sanctitatem Vestram perscribere, orantes, ut studium hoc, sedulitatemque nostram boni consulat, Deumque Optimum Maximum precantes, ut eandem Sanctitatem vestram longissimo tempore valentem, & incolumem conservet. Ex Conventu Augustano XIV. Septembris MDXLVII. Ordinum Imperii Status Ecclesiastici in Conventu Augustano.

Quid ad has literas responderit Pontifex proximo anno referemus. At Protestantes, qui nunquam sincero animo, sed fraudulento de concordia egere cum Catholicis, cum audirent Pontificem a concilio Tridentum reducendo abhorre, infestare, ut in Tridentinam Urbem revocaretur, eo tamen Tridentum revocato, mox petitori, ut in interiori Germaniam transferatur, quo ipsum in sua potestate habeant, addidere alia etiam postulata impia, ut Episcopi a Sacramento Pontifici præstito, & Religionis solverentur, & ut Legati Pontifici non præessent concilio, sed tamquam privati tantum Episcopi Internuntii interessent hoc est ut Catholici a Christo, & ejus Vicario ad Sathanam, & Lutherum deficerent, nec Tridenti fieret concilium ad divulsa Ecclesiæ membra redintegrandam, sed Conciliabulum contra veterum Conciliorum instituta ad membra Ecclesiæ a suo Capite divellenda. De his vero Cardinalis Sfondratus apud Cæsarem Legatus, Bononiensis Concilii Legatos certiores fecit, ex quibus patebat, quam juste Pontifex urgeret Cæsarem, ut pro restituendo Tridento concilio se obstringeret ad Lutheranos adigendos, ut decretis concilii Tridentini promulgatis, promulgandisque obsequerentur. Ea vero in literis Cardinalis Sfondrati, quæ Bononiæ XI. Octobris exceptæ fuere contineri docet Angelus Massarellus, qui Concilio a secretis erat his verbis: Cardinalis vult, quæ sint illa enormia, quæ petunt Lutherani circa Religionem, & Concilium ab Imperatore, videlicet quod volunt concilium, sedere Tridenti. Secundo, quod absolvantur a juramento præstito Sedi Apostolicæ. Tertio, quod Papa non præsit concilio, sed tantum mittat suos Legatos, ut simplex Episcopus Romanus. Numquam tot Saeculorum flexu hujusmodi nœnias Catholica Ecclesia sibi cani ab Hæreticis audierat, quæ in tot Conciliis œcume-

nics Legatos Pontificios, ut Præsides conciliorum admittit, ut ex ipsorum actis, & a Cardinale Baronio in Historia Ecclesiastica demonstratur. Quæ vero inter Alexandrum Cardinalem Farnesium, & Didacum Mendozam Cæsareum Oratorem pertractata pro componenda controversia, vidimus ea a Cæsare repudiata ut scripsit Mense Octobri Cardinalis Sfondratus, quo tempore Nicolaus Archiepiscopus Gnesnensis Poloniae Primas significavit Paulo III. coactam fuisse a se Synodum pro decernendis Episcopis ad Concilium Tridentinum, sed translationis Tridento Bononiam factæ fama accepta hæsisse ancipites Polonos Præsules ac Doctores, an Bononiam proficisci deberent, in quam non dum Transalpini aliorum Regnorum Episcopi se contulissent, exposuitque nullam utilitatem ex Concilio Bononiensi, ad quod Germani non essent accessuri, decerni posse, ac si Bononia Romam translaturus sit, eo majores animorum motus, clamoresque adversariorum concitatum iri, atque adeo rogavit Polonorum nomine Pontificiam Sanctitatem, ut pro universæ ecclesiæ bono in Tridentinam Urbem Germanis, Polonisque commodiorem Concilium revocare dignaretur.

Sanctissimo, ac Beatissimo in Christo Patri, & Domino, Domino Paulo III. Divina Providentia Sacrosanctæ, ac Universalis Ecclesiæ Pontifici Maximo Domino Clementissimo.

Sanctissime, ac Beatissime in Christo Pater, ac Domine Clementissime, observantiam meam, & servitutem meam perpetuam Sanctitati Vestrae submisit, & reverenter in primis defero, quod in hunc usque diem nemo ex Provincia mea ad Sacrosanctum concilium œcumenicum venerit, Paulum ne putet Sanctitas Vestra negligentia id factum esse, sed quod mandatum ea de re Vestrae Sanctitatis, atque ut more Majorum meorum ad Sacrum concilium hoc Sanctitate Vestra vocaver expectabam, postquam vero certior sum factus, qui ante me ad Ecclesiæ Metropolitanæ hujus gubernacula sedet Rev. D. Petrum Archiepiscopum Gnesnensem, & Episcopum Cracovicensem ad concilium hoc, quod Tridenti fuerat in Christo congregatum, Sanctitatis Vestrae literis vocatum fuisse, & si æquum erat, ut illo ex hac vita sublato mihi quoque, qui sum illi in hac Ecclesia Metropolitanæ Successor, aliqua ejus rei significatio daretur, feci nihilominus, ut in Provincia mea Synodum convocarem, in qua de mittendis ad concilium hoc œcumenicum Legatis deliberatio susciperetur, ad quam cum frequentes Nuntii, & Ecclesiarum

Diar. Conc. Trid. p. 265.

Episcopus Gnesnensis Synodum collegit, ut Episcopos Polonos ad Concilium mittat.

LXXXVI. MS. Car. Pii sig. 260. p. 84. Nicolaus Archiep. Gnesnensis literas ad Paulum III. mittit ut ei suadeat restitutionem Concilii Tridentini.

Cathedralium Nuntii venissent, designati quidem sunt de consilio sententiaque omnium, qui ad concilium istud proficiscerentur, sed quoniam allatum sub id tempus fuerat, Sacrum concilium hoc Tridento Bononiam esse translatum, quo nemo se Transalpinorum Episcopus conferre voluerit, ingens fuit dubitatio, num ad id concilium, sive potius ad eum locum nobis proficiscendum esset, quo nullus adhuc Transalpinorum venisse diceretur. Tandem decretum est in Synodo Provinciali per me congregata, ut ad Sanctitatem Vestram literas darem, quibus quid esset de multorum consilio hoc iudicium illi significarem simul etiam communi Sacerdotum Ordinis nomine, qui sunt in Provincia mea, supplex illum orarem, & obsecrarem, quandoquidem Capituli Nostri Domini Jesu Christi in terris locum gerit, ut afflictis eius rationibus succurrere, & quæ gravissima nostris cervicibus impendere pericula videntur ea prudentia, vigilantiaque sua prout amantem sui gregis Pastorem facere decet propellere, & propulsare dignetur. Summa secundum Deum spes nobis fuit extirpandarum hæresum, & tollendorum fidei diffidorum, & rerum Ecclesiasticarum constituendarum in Sacro Concilio hoc œconomico edicto, sed cum ad id e Germania nemo prope venisse diceretur, quæ præcipue Concilio huic congregando causam dedisse videbatur, & in Provincia mea dubitare multos videbam, num apud omnes rata erant futura, quæ in eo definita essent, quoniam sermones quorundam ad me perferebantur, quorum in his terris auctoritas erat non postrema, qui dicerent nequaquam se recepturos, quæ per vestros & Concilium forent allata, nisi a finitimis quoque nobis populis eadem illa recepta prius essent, iustam etiam habere causam ad Concilium non veniendi Germanos vulgo fertur, quibus cum liberum Concilium promissum esset, nunc in his locis haberetur, ubi tuto eis versari, ac libere, quid sentirent dicere, licitum non foret, quorum causa etiam a nostra sejuncta est, nos tamen nusquam esse possumus tutiores, quam sub umbra alarum Sanctitatis Vestre quam indubitatum Christi vicarium profitemur, ejus auctoritatem non modo non fugimus, verum etiam, nisi illa salva saluos nos esse non posse persuasum habemus, non visa tamen sunt nobis ea negligenda, quæ passim a multis dicuntur, de quibus ut certiore facerem Sanctitatem Vestram, universæ Synodo, a qua tamen propter adversam valetudinem meam longius aberam, visum fuit, cujus etiam nomine ad beatos Sanctitatis Vestre pedes provolutus supplico Vestra Sancti-

tati, qua summa possum animi mei submissione, ut rationem aliquam inear, qua possit præfato quoque Ordini, quem secularem vocant, satisfieri, alia autem ratione vis posse videtur, quam si Concilium in hujusmodi loco habeatur, de quo nemo queri possit, quod ei tutus ad illum accessus non pateat, nam si quod instruisse dicitur Sanctitas Vestra, longius etiam in ipsam Urbem usque ad sanctum Joannem Lateranum concilium transferretur, majores etiam clamores, & graviores suspiciones excitabuntur, nos vero alacri animo, prout fides ac officium nostrum postulat, imperata Sanctitatis Vestre facere sumus parati, ad cujus nos etiam nutum libenter conversuri sumus omnes sed eam tamen etiam atque etiam majorem in modum petimus velit habere temporum istorum rationem, quæ difficiliora nunc sunt, quam fuerant a multis sæculis, neque de loco concilii quidquam statuat, nisi quod esse cum Reipublicæ Christianæ commodo conjunctum intellexerit; quandoque etiam eorum sententia poterit approbari, ad quos quamvis id minus pertinere videatur, multum tamen interest, ad perficienda ea quæ cogitat Sanctitas Vestra, hoc est, ad pacem, & tranquillitatem in Ecclesia Dei constituendam, ut eorum etiam voluntates a consilio Sanctitatis Vestre non sint abiectæ, quorum fidem, atque auxilium in executionem eorum, quæ decreta fuerint in Concilio faciendâ, necesse erit implorare, quid enim ex eo concilio utilitatis ad nos esset perventurum, si quæ sancita in eo sint [quod omen Deus avertat] in sola Italia, aut ei finitima una sive altera Provincia, & non in universo Orbe Christiano recepta fuerint? Velit itaque providere Sanctitas Vestra, ne locus deret cuiquam tergiversandi, & auctoritatem sacri Concilii defugiendi, quin omnes potius causæ præcendantur, quibus adducti, iure fecisse se contendere possint, qui se nuper ab Ecclesiæ corpore segregarunt, quod ad sacrum hoc concilium non accesserunt. Non est fortasse reputatis nostræ Sanctitatem Vestram harum rerum commonescere, quæ non eget consilio, quo valet plurimum, cum in his etiam locis sit, ubi lux est Orbis Terrarum, & summum Populorum, & gentium omnium consilium, cum præsens periculum videtur, sed neque novum est, & insolitum, summos Governatores in magnis tempestatibus a vectoribus admoneri. Quamobrem dabit veniam Sanctitas Vestra cure nostræ, & sollicitudini, quæ cum vehementer angar animos nostros, has a nobis literas extorsit, atque in eam nos mentem, licet humiles Sanctitatis Vestre creaturas, impulit ut Christi in terris Vicarium in aliis

liis multis virtutibus, tum usu rerum, & providentia singulari præditum, de his, quæ vehementer nos urgent, hortari libere, & obsecrare auderemus. Quod si scire posset Sanctitas Vestra, qui sit nunc rerum nostrarum status, quanta propter vicinum malum nos pericula circumstant, facile ignosceret cura huic nostræ, & anxie sollicitudini, quod eam pro sua paterna clementia facturam, ac Divina sua providentia Christo opitulante, eo metu, & discrimine, in quo nunc videmur nos esse, liberarum confidamus. Pertinet autem hæc res ad Sanctitatem Vestram, cum ad promerendam Dei Optimi Maximi gratiam, & misericordiam, tum ad laudem nominis ejus ad sempiternam memoriam propagandam, nos porro Deum supplices precari nunquam intermitteremus, ut illam pro sui nominis gloria, & Ecclesiæ utilitate, quam longissimo tempore servet incolumen, ac omni felicitatis genere cumulet. Lovicii die xx. Octobr. MDXLVII.

Ejusdem Sanctitatis Vestre humillimus
Capellanus, & Creatura.

Nicolaus Archiepiscopus Gnesnensis.

LXXXVII.
Diar.
Concil.
Trid. &
Bonon.
MS. Arc.
Vat. pag.
268.

V. Novembris cum Velascus Regno- rum Hispaniæ Fiscus Procurator Tridento Bononiam accessisset, ut si publica fieret Sessio, Cæsareo nomine adversus illius acta, nuncupata protestatione intercederet, Legati Bononienses Cardinalem Farnesium Pontificiarum voluntatum Interpretem consulere, quid Cæsareæ protestationi responderent esset: Cardinalis vero Farnesius VI. Novembris in hoc accipi casu, ad Schismatis avertenda pericula, iisdem Legatis proposuit, num conduceret Catholicæ rei Concilium suspendere, & qua ratione, & quo tempore, & ad quantum temporis intervallum. VIII. Novembris, cum graviora de rebus concilii impenderent pericula ut certius de his decerneret, Marcellum Cardinalem Sanctæ Crucis Legatum Bononia Romam excivit, iussitque ut alter Legatus Joannes Maria de Monte vocandis ad examen controversiis dare operamungeret, quod Patribus eodem die a Cardinali Monte significatum est. Proxima vero die nona Novembris Cardinalis Sanctæ Crucis Patres monuit, se ob publicam Christianæ Reipublicæ commodum ad Aulam Pontificiam proficisci. Paulo post Christophorus Madrutius Cardinalis Tridentinus a Cæsare ad Pontificem legatus est, de quo hæc referunt concilii Bononiensis Diaria.

Diar.
Conc.
Trid. &
Bonon. p.
279.

XVII. Novembris applicuit Bononiam Christophorus Madrutius tit. Sancti Stephani in Cælio Monte Presbyter Cardinalis, qui venit ex Germania ab Augusta Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

missus a Carolo V. Imperatore ad Summum Pontificem Paulum III. ut cum eo ager de reductione Concilii ad Civitatem Tridentinam, & de aliqua concordia in eunda super Civitate Placentiæ. His subiiciunt Acta.

XXX. Novembris allata litera Cardinalis Farnesii xxviii. date una cum instructione, quam Imperator dedit Cardinali Tridentino de agendis, & tractandis coram Pontifice, in qua instructione hæc continentur. Primum, quod nomine Suae Majestatis Cæsareæ, & Serenissimi Regis Romanorum, & totius Germaniæ petat magna cum instantia a Sua Sanctitate, ut reducat Concilium Tridentum, ostendens necessitatem esse, ex eo quod Provincia ipsa Germaniæ vult stare determinationi ipsius Concilii, & ei se submittere oportet, & simpliciter; & quod ad illud venient omnes.

Et quod interim donec Concilium celebrabitur, Sua Sanctitas inveniat modum, secundum quem vivere deberent Germani & ea de causa mittat Sua Sanctitas in Germaniam aliquos Viros cum potestate, hoc faciendi. Quod si Sua Sanctitas nollet consentire reductioni Concilii ad Civitatem Tridentinam, tunc ipse Cardinalis Tridentinus una cum Domino Didaco a Mendoza Oratore suo apud Pontificem certiores reddant omnes Cardinales, qui sunt Romæ, & omnes Oratores Principum de hac diligentia, & instantia, quam facit Sua Majestas apud Suam Sanctitatem.

Quod denique si nulla via moveri potest Sua Beatitudo ad reducendum ipsum Concilium Tridentum, tunc Orator ipse interponat protestationes, quas habet in mandatis, præsertim, si aliquid ageretur Bononiæ a Concilio quod esset in præjudicium Concilii Tridentini, ipseque Reverendissimus Dominus Cardinalis Farnesius scribit ipsi Reverendissimo Domino Cardinali de Monte, ut dicat iudicium suum, quid respondendum sit a Pontifice.

Prima Decembris Cardinalis de Monte Legatus Bononiensis responsum dedit ad ea quæ a Cardinale Tridentino nomine Cæsareo proponenda afferbantur, quod responsum his fere verbis conceptum erat, quibus transmissum est ad Pontificem.

Reverendissimis Dominis deputatis visum est, quod Sanctitas Vestra paternæ charitate salutem Provinciæ Germanicæ quibuscumque modis poruit semper procuraverit, quod ex multis argumentis, præsertim ex Concilio Tridenti indicto, & ex Legatis semel atque iterum ad eam Civitatem missis apertissime constat, minimeque dubitandum sit, quin Sanctitas Vestra

Diar.
Conc. p.
272.
Carolus
V. Cardina-
lem
Madrutium
ad
Paulum
III. misit,
ut ei
suaderet
restitutionem
Concilii
Tridentini.

LXXXVIII.
MS. Car.
Pii p. 18.

Quæ responderit
Cadin. de
Monte
eis, quæ a
Cardinali
Madrutio
proponenda
nebantur.

eodem animo erga illam Provinciam in posterum futura sit, ut antea semper fuit, optimo scilicet, & ad bene de ea merendum propensissimo: quantum ad ea, quae Reverendissimus Dominus meus Cardinalis Tridentinus nomine Invictissimi Imperatoris, Serenissimi Romanorum Regis, necnon Illustrissimorum Statuum Germaniae retulit, scilicet ut omnes Sacro Oecumenico Concilio se submittant laudandam esse admodum pietatem Majestatis Suae, ac bonam spem de eorum salute, qui haecenus a recta via aberraverunt, concipiendam. Verum quoniam illa ipsorum submissione additum est, quod se submittant Concilio Tridenti celebrando, & ea de causa petitur nunc ut Sanctitas Vestra ipsum ad Tridentinam Civitatem reduci faciat, Reverendissimis DD. Deputatis persuasum est id a pientissimo Imperatore, & nobilissima illa Provincia efflagitari, & peti, quatenus sine scandalo, immo cum pace, & concordia caeterarum Provinciarum, servata etiam autoritate Concilii, & Ecclesiastica libertate, fieri possit, ad qua omnia, sicut Sanctitas Vestra pro sua pastoralis cura, & omnium Ecclesiarum sollicitudine prospicere jure debet, & ea nullo modo negligere, sic existimandum esse Majestatem Suam, & Illustrissimos Sacri Imperii status in bonam partem laturos, si Sanctitas Vestra more Majorum suorum in tam ardua, & communi deliberatione Episcopos Fratres suos, & Praelatos, qui omnium fere Nationum in Concilio nunc Bononiae existunt pro communi pace servanda, & turbis, ac scandalis vitandis ante omnia consulere velit, eisdemque Dominis meis videretur par esse, Sanctitatem Vestram operam dare, ut quam minima mora in ipsa consultatione faciendae interponatur, atque etiam ne res in Germania detrimentum patiantur, benigne satisfieri debet a Sanctitate Vestra secunda petitioni Majestatis Suae de mittendo ad illam provinciam, uno vel pluribus Praelatis cum opportuna facultate, ut communis aliquis & rectus vivendi modus usque ad finem Concilii reformetur, & statuatur. Quod vero attinet ad universalem reformationem, cum de ea Concilium ipsum jam plurima, & salutaria decreta ediderit, & eorum, quae restant, examinata, & discussa apud se prosequatur, eam brevi perfici posse sperandum est, cui etiam & perficiendae, & observandae Sanctitatem Vestram omnem suam diligentiam, & auctoritatem adhibituram.

Ad postremum caput de electione Romani Pontificis, si durante Concilio (quod Deus avertat) Sedem vacare contigerit, tametsi jura hujus Collegii firma & adeo

clara, & diuturna sint, ut verti in dubium minime possint, quin Romani Pontificis electio ad solos Cardinales pertineat, etiam durante Concilio, tamen pro tam benevolo animo Suae Majestatis ei gratias habendas esse.

Nona Decembris die Christophorus Madrutius Cardinalis Romae in frequentissimo Cardinalium Senatu coram Pontifice habita oratione Caesaris studia, & labores pro Germanis Ecclesiae conciliandis laudibus extulit, rogavitque, ut cum Protestantes decretis Tridentini Concilii se submitterent, Patres, qui Bononiam Caesare inconsculto migraverant, Tridentum redire juberet, tum Legatos in Germaniam decerneret, ex quorum sententia usque ad exitum concilii disciplina Christiana restitueretur, & corruptelae, quae in Ordinem Ecclesiasticum irrepserant, delerentur, demum jussu addidit non sine Pontificis offensione, perpenderet, ac statueret, si Concilii tempore contingeret ipsum e vivis eripi, utrum eligendi potestas ad Patres in Synodo congregatos, an ad Cardinales, qui Romae degant, pertineat, plerisque enim jure metuere, ne si res ad eum casum redactae sint ex ea occasione dissensionum semina oriantur. Re in quaestione adducta & rogatis Cardinalium sententiis, alii Caesari salva, & incolumi Pontificiae auctoritatis maiestate indulgendum dixerunt; alii non satis idonee a Caesare, & Ferdinando caveri, Germanos Concilii decretis parituros, nec Bononia concilium dimovendum, ni idonee cautum esset: alii ad Patres, qui Bononiae essent rem integram deferendam, qui enim Pontificia auctoritate fulti transfugerent Concilium, Ecclesiamque universam referrent, omnino consulendos: hanc sententiam ut juri consonam amplexus Pontifex Cardinali Tridentino respondit, se Patribus Bononiae congregatis revocandi Tridentum Concilii jus conferre, deque ea re ad Christiani Orbis Principes, quorum murua consensione celebrandum erat Concilium, velle prescribere.

Didacum quoque Mendozam fere eadem in Consistorio pro Caesare retulisse narrat Acta: videlicet Caesarem graviora discrimina subisse, ut aberrantes Germanos ad Ecclesiae obsequium revocaret, votorum vero compotem fieri non posse, nisi promissum Germanis Concilium in Germania celebretur, quod cum ex communi Principum consensu Tridenti indictum sit, rogare, ut Tridentum revocetur, cum ex eo tot animarum perditurum millia in lucrum cessura sint, quod

LXXXIX.
Goldast.
to. 1. con-
sist. Imp.
Thuanus
1.4.

Ex fidiss.
mis monu-
mentis.

Cardina-
lis Ma-
dru-
tius o-
rat Con-
sistorio pro
Carolo
V.

XC.
Pag. 14.

beneficium ea ratione possit indulgeri, ac si Turca, vel Judaeus in Basilica Lateranensi Baptismo initiari vellet, qui certe cum periculo ejus animae ad Basilicam Sancti Petri initiandus amandaretur, nec ullum damnum ex ea Pontificia indulgentia ad alias Provincias redundare posset. Rogati vero in eo Consistorio Cardinales ut sententiam dicerent, inter alios Guisius Cardinalis graviter dixit: Summopere laudandum esse Caesarem, qui cum subiecerit corpora Germanorum armis temporalibus, velit etiam armis spiritualibus, hoc est, sacro Concilio subicere animos, & spiritus eorum. Ac demum conclusit consulendos Patres Bononenses, an Bononiae promovendum Concilium, an Tridentum foret transferendum? quoniam sententiam maxima Senatus pars amplexa est. At Cardinalis Theatinus acerbe addidit eum non esse Christianum, qui diceret, concilium Bononiense non esse verum concilium, nec ex legibus Canonice translatum. At sapientissime Cardinalis Polus consuluit, mittendos esse, qui Protestantes Principes pertentarent, rogarentque, an accessuri ad Tridentinum concilium, seque ejus decretis submissuri essent, eademque cum ipsis afferente, atque offerente Caesare, submotis omnibus difficultatibus impedimentis, Concilium esse Tridentum revocandum.

XVI. Decembris Pontifex subiectis literis concilium Bononiense consuluit, quid pro Germanicae Nationis, quae se concilii Tridentini celebrandi decretis Caesarea opera submiserat, salute agendum ipsis videretur, proposita ob oculos unius Numinis gloria, iussusque est Legatus rem Patribus proponere.

Venerabili Fratri nostro Joanni Mariae Episcopo Praenestino nuncupato, nostro, & Apostolicae Sedis Legato de Latere.

Venerabilis Frater salutem, & Apostolicam benedictionem. Missus ad nos his proximis diebus a Serenissimo Caesare dilectus filius noster Christophorus tituli Sancti Casarii Presbyter Cardinalis Tridentinus ipse Caesaris nomine nobis retulit, Majestatem suam magno studio, & diligentia procurasse, ut universa Natio Germanica concilio iam indicto, & incepto Tridenti celebrando se submitteret, prout se submiserat, addiditque se habere in mandatis ab ipso Caesare, ut Suae Majestatis, ac Serenissimi ejus fratris Romanorum Regis, & Statuum Sacri Imperii nomine a nobis peteret, ut pro reunionem Nationis ad gremium Ecclesiae ipsum concilium Tridentum reduci faceremus. Et deinde dilectus filius Didacus Mendozza ipse Caesaris Orator in nostro Consistorio

XCII.
Paulus scribit Bononiam, ut consulat Patres, quid pro salute Germaniae agendum sit circa reformationem Concilii. Ext. in actis Conc. Bonon. p. 38. MS. Fr. Car. Barb. sig. 123.

[interessentibus de nostra voluntate, cum ipsi id cuperent caeteris Oratoribus Principum, & Rerumpublicarum, qui apud nos sunt] idem dixit, & petiit, & ne mora interponeretur instanter postulavit. Nos vero re cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus communicata de ipsorum consilio, & voto pro communis pacis conservatione, & pro evitandis scandalis, & ut tam illud, per quod concilium Bononiam translatum est, quam caetera istius sacrosanctae Synodi decreta intacta conservarentur, ante omnia in re tam ardua, more Majorum nostrorum ipsius sanctae Synodi Fratres nostros Episcopos, & Praelatos, qui ex omnibus fere Nationibus isthic sunt consulendos esse decrevimus. Quamobrem de salute dictae Nationis solliciti, & ne mora ad respondendum ipsi Caesari interponatur, volumus, ut haec omnia ejusdem sacrosanctae Synodi Patribus explices, ac Sancti Spiritus numine, quo illa regitur invocato, universale bonum Republicae Christianae, & sanctae Fidei Catholicae, ac dictae Nationis reunionem pra oculis habentes, omnes ea mature examineris, & perpendatis, & quid ipsi Caesari a nobis super hoc responderi possit puretis, ad nos scribere non differas. Dat. Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XVI. Decembris MDXLVII. Pontificatus nostri Anno XIV.

Acceptis Pontificiis literis, generalis, ac sollemnis Congregatio Bononiae coacta est a Legato Cardinale Praenestino, cui Episcopi quinquaginta septem, ac duo Gallorum Regis Oratores interfuerunt, in qua respondendum decrevere, ut prius Hispani, qui Tridenti haeserant, Bononiam se conferrent, ut explicaretur nitide, an Germani decreta jam edita essent admitturi, quae forma decernendi observanda esset in Concilio, ut Patrum securitati, libertatique caveretur, quod Acta a Massarello descripta testantur.

Die Luna XIX. Decembris hora XXI. fuit Congregatio Generalis Bononiae, in qua Reverendiss. Dominus Cardinalis de Monte Praesidens retulit Patribus, qualiter brevi sero receperat Breve unum a Sanctissimo Domino Nostro sub data Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XVI. Decembris praesentis, in quo sua Sanctitas narrat, quod Cardinalis Tridentinus, & Don Didacus a Mendozza Orator Caesareus petierit a Sanctitate Sua magna cum instantia, ut concilium reduceret Tridentum, cum Caesar ipse induxerit Germanos omnes, etiam Haereticos ad submittrandum se concilio Tridenti celebrando, & quod Sua Sanctitas super ea deliberare velit, nisi prius intelligat consilium, & iudicium sa-

XCIII.
Respondent Patres Bononienfes Pauli III. postulatis de restitutione Concilii Tridentini.

XCIII.
Diar. Concil. Trident. Auct. Ang. Massarel. Secret. MS. Arch. Vat. pag. 274.

era Synodi, quid scilicet ei videatur, quid sit a Sua Sanctitate ipsi Casari respondendum. Quod Breve ipse Reverendissimus Dominus Cardinalis alta voce legit, deinde ad maiorem informationem Patrum, & quoniam ita fieri solet in rebus arduis consulendis, ut prius per ipsum Praesidentem Patres informetur, & eis lumen aliquod ostendatur, dixit, sibi non videri sanctam Synodum super presenti reductione concilii Tridentum posse deliberare, nisi prius Praelati, qui sunt Tridenti Bononiam veniant, cum illi in contemptum concilii post translationem ibi remanserint, quod sit contra honorem, & auctoritatem concilii.

Secundo, nisi prius declaratur quomodo intelligatur haec submissio Germanorum, an decreta iam publicata Tridenti firma, & rata manere debeant, cum illa nullo modo retractari debeant, neque possint, praesertim cum illa decreta sint iam a toto Christiano orbe recepta.

Tertio, qua forma sit procedendum in concilio.

Quarto, quam securitatem Patres habebunt standi, eundi, recedendi, &c.

Quinto, quod liberum sit concilii majori parti, quandocumque ei videbitur subsistere legitima causa se transferendi ex Tridento ad alium locum, & etiam si videbitur concilium ipsum claudere, terminare, & finire, quibus dubiis explicatis, concilium poterit deliberare, quid faciendum sit de reditu ad Civitatem Tridentinam super quibus rogavit Patrum sententias, eos, monendo, hortando bis, aut ter, ut libere, quilibet diceret sententiam suam.

Patres omnes probarunt multis rationibus, quod dixerat Reverendissimus Dominus Praesidens, ostendentes esse omnino necessarium prius explicari dubia illa, quam de reditu ad Tridentum deliberare, exceptis quinque, qui volebant responderi a sancta Synodo, quod esset absque ulla declaratione Tridentum redeundum, cum id [ut ipsi dicebant] expediat reductioni Germanorum.

Conclusum fuit, quod Reverendissimus Dominus Praesidens formaret literas scribendas ad suam Sanctitatem, & die crastina Patribus legerentur, & ab eis comprobarentur, &c. & ita dimittitur Congregatio hora prima noctis, cui interfuerunt ambo Oratores Galli, & quinquaginta septem Praelati.

XCIV.

XX. Decembris hora XVI. Congregatio generalis habita est, in qua perfecta est literarum a Legato ad Pontificem mittendarum formula, quae omnium Patrum consensu comprobata est, in quibus repetitum est, quid Casareis Oratoribus

respondendum esset, quidve exigendum pro concilio ad Tridentinam Urbem revocando.

Beatissime Pater, & Clementissime Domine post humillimam recommendationem, & pedum oscula beatorum.

Recepi nudius tertius, adveniente nocte, Sanctitatis Vestrae Breve Roma apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XVI. Decembris MDXLVII. Pontificatus sui anno XIV. datum, in quo narratur dilectum Filium Sanctitatis Vestrae Christophorum tit. Sancti Casarei Presbyterum Cardinalem Tridentinum Dominum a me observandum, his proximis diebus a Serenissimo Casare missum Sanctitati Vestrae reverulisse ipsius Casaris nomine, Majestatem suam magno studio, & diligentia procurasse, ut universa Natio Germanica concilio iam indicto, & incepto Tridenti celebrando se submitteret, prout se submiterat, addiditque se habere in mandatis ab ipso Casare, ut Suae Majestatis, ac Sereniss. Fratris Romanorum Regis, & statuum Sacri Imperii nomine a Sanctitate Vestra peteret, ut pro reunionem dictae Nationis ad gremium Ecclesiae, ipsum concilium Tridentinum reduci faceret, & dilectum Sanctitatis Vestrae filium Didacum de Mendoza ipsius Casaris apud eundem Oratorem, in sacro Consistorio interessentibus de Sanctitatis Vestrae voluntate [cum ipsi id cuperent] ceteris Oratoribus Principum, & Rerumpublicarum, qui apud eam sunt, idem dixisse, & petiisse, & ne mora aliqua interponeretur instanter postulasse; Sanctitatem vero Vestram re cum Venerabilibus Fratribus suis Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus Dominis meis observandissimis communicata, de ipsorum consilio, & voto, pro communis pacis conservatione, & pro evitandis scandalis, & ut tam illud per quod Concilium Bononiam translatum est, quam caetera huius sacrosanctae Synodi decreta illa servarentur, ante omnia in re tam ardua more Majorum ipsius Synodi Fratres suos Episcopos, & Praelatos, qui ex omnibus fere Nationibus hic sunt, consulendos esse decrevisse, quamobrem de salute dictae Nationis Sanctitatem Vestram sollicitam, & ne mora ad respondendum ipsi Casari interponeretur, velle ut haec omnia ejusdem sacrosanctae Synodi Patribus explicarem, & Sancti Spiritus numine, quo illa recitur invocato, universale bonum Reipublicae Christianae, & Sanctae Fidei Catholicae, ac dictae Nationis reunionem praeculis habentes, omnes ea mature examinarem, & responderemus, & quid ipsi Casari a Sanctitate Vestra super hoc

Act. Conc. Bonon. p. 29. MS. Franc. Car. Bar. berini sig. n. 1802. p. 21.

re-

responderi posse putarem, ad eam scribere non differrem, qua Breve per me qua deo reverentia recepto, Sanctitatis Vestrae mandatis parere volens statim operam dedi, ut huius sacrosanctae Synodi Patres subsequenti die hesternae, videlicet, in loco, & tempore consueta congregarentur, quibus quidem in Spiritu Sancto congregatis ejusdem Spiritus Sancti auxilio implorato, solitisque orationibus, & precibus per me factis, Breve ipsum alta, & intelligibili voce, ita ut nemo non ipsius Brevis notitiam commode intelligere posset, legi, ac recitavi, subinde vero posteaquam Breve ipsum a me lectum, & recitatum fuit [putans ad me, Praesidentis, & Legationis officio id maxime pertinere] Patres, quibus potui, pro ingenii mei tenuitate, verbis hortatus sum, ut omnia bene, ac diligenter considerarent, denique Reipublicae Christianae salutem, honorem concilii, ac pium desiderium Sanctitatis Vestrae reunendi illam inclytam Germanicam Nationem atque ipsi Casari, quantum fieri posset gratificandi praeculis habentes, libere, & prout Spiritus idem Sanctus suggereret eis, dicerent sententias suas, sicut prudenter, graviter, & copiose dixerunt, quarum quidem sententiarum summa haec est: In primis Sancta ipsa Synodus Beatitudinis Vestrae pietatem cum pastoralis sollicitudine conjunctam, Jesu Christi Redemptoris nostri Vicario, summoque in Ecclesia Dei Pastore dignam agnoscens, & Sanctitati Vestrae maximas, quas potest, gratias agens, eamque venerans, ejusque sanctissimos pedes deosculans, itemque Invictissimi, & Augustissimi Imperatoris erga sanctam Catholicam Fidem, & Religionem nostram studium, zelumque commendans, ac pro ipsius, & sacri Imperii prosperitate Deum Optimum Maximum rogans, cum a Sanctitate Vestra, tum a sua Majestate humiliter petit, ut quaecumque ipsa sancta Synodus in hac re, de qua consuluerit, responderit, boni consulere, & pro Dei gloria, & Christianae Reipublicae salute, & pace dicta esse censere velint: nam etsi multis Patribus, qui jam tribus fere annis multos labores, graves expensas, plurimas, & varia incommoda sustinuerunt, durum admodum, atque intolerabile videtur de reditu ad Tridentinam Urbem hoc tempore agere, quo de exitu concilii cogitandum, & sperandum erat, praesertim cum ex magna parte ea, propter quae indictum, congregatum, & apertum fuit, ita discussa, & digesta esse videantur, ut nihil aliud jure desiderari possit, quam ut publica Sessione per sanctam Synodum statuatur, & promulgentur, tamen nemo est, qui ut Sanctitatis Vestrae, & suae Majestatis zelo

pie erga nobilissimam illam Nationem Germanicam voluntati respondeat, Tridentum redire, novaque & graviora incommoda, ac dispendia sustinere recuset, si modo dum uni Germaniae prospicitur, non ipsa Universalis Ecclesia, & nunc, & in posterum hac nostra forsitan intempestiva e Bononia ad Tridentum transmigratio manifestis perturbationibus exponatur, cum enim constet aliquos Praelatos Concilio e Civitate Tridenti ad hanc Civitatem Bononia legitime translato ibidem post generalem monitionem in publica Sessione ipsa translationis die omnibus Praelatis factam, post amicitias nostras epistolas eorum univnicuique hinc ad Tridentinam Civitatem per Nuntium specialem a me, & a Reverendissimo Collega meo missas, & praesentatas, iam per tot Menses ad hunc usque diem remansisse, & adhuc remanere non sine magno vilipendio concilii, ac fortasse aliquorum scandalo, qui remansio nem illam divisionem arbitrantur, ac propterea minoris auctoritatis Concilium esse putant, non videt sacrosancta Synodus, qua via, quae ratione, salva dignitate, maiestate, honore, & exaltatione ipsius Synodi, ac sine pernicioso, pestiferoque in omne aevum exemplo de reditu ad Civitatem Tridenti deliberari possit, nisi prius Praelati ipsi Bononiam veniant, & cum reliquis Patribus se conjungant, atque ipsius sanctae Synodi auctoritatem, & potestatem agnoscant, & amplectantur, quod Synodus ipsa ad tollenda scandala in populis suscitata, ac pro Ecclesiae pace, atque unitate maxime cupit, & parvo negotio, ac solo ipsius Casaris nutu fieri possit, confidit, & de hoc Majestatem suam enixe precatur. Non etiam videt ipsa sancta Synodus quomodo de hac deliberatione tractari possit, nisi prius certa reddatur quod ita se Natio Germanica Concilio Tridenti celebrando submittat, ut fidem concernentia decreta, quae ibidem promulgata etiam ab omnibus Christianis Regnis, Gymnasiis, atque insignibus Theologorum Universitatibus, & ab omni Catholica Ecclesia summo assensu, & gaudio, & plausu recepta sunt, rata, firma, stabilia, & perpetua futura sint, nec ulterius in controversiam aliquam quovis praetextu, colore, occasione, vel causa deducantur, cum juxta sacros Canones, sanctorum Patrum exempla, & statuta, & Imperiales Constitutiones exploratissimi juris sit, quae contra unquamque haeresim coacta semel Synodus pro fidei communionem, & unitate Catholica, atque Apostolica promulgasset, non esse novis postea retractationibus mutilanda, & injuriam fieri Reverendissima Synodo si quis semel iudicata

re-

Suspecta
Cæsaris
postulata.

revolvere, & publice disputare contemderit.

Præterea cum rumor increbuerit præteritu cuiusdam vulgaris, seu popularis concilii, ex omni hominum genere colligendi [quod Christianum concilium appellant] mutandam esse formam generalium conciliorum, quæ per Apostolos, & ab Apostolorum tempore per sanctam Romanam, & Universalem Ecclesiam celebrata fuere, posthabito laudabili more sive modo procedendi, atque in nostris conciliaribus definitionibus a nobis hucusque retento, cupit sancta Synodus de ipsa re certa reddi, ac sibi opportune caveri, antequam de reditu ad ipsam Tridentinam Urbem deliberetur.

Scire etiam cupit quemam cautio dabitur Patribus Tridentinum iturus, pro suis personis, rebus, & bonis, ita ut iam singuli, quam universi plena securitate, ac libertate fruantur, & gaudeant, & unicuique pro suo libito eundi, standi, ac recedendi libera potestas futura sit, atque a nemine via facti compelli possit.

Scire etiam cupit, & certa reddi, quæ cautio ipsi concilio dabitur, ut quando-cumque videbuntur majori parti legitimæ, & rationabiles causæ adesse, se ex Tridento ad locum ab ipsa majori parte eligendum transferendi, itemque causis [ob quas concilium indictum fuit] satisfactum esse, liberum sit ipsi majori parti [cujusvis contradictione, oppositione, seu reclamazione non obstante] concilium transferre, vel etiam claudere, & finire.

Alia vero, quæ ad Sanctitatis Vestre, & suæ Apostolicæ Sedis auctoritatem rudentem, & ad removendam quocumque tempore schismatis occasionem, conservandamque Christianissimi Regis, & aliorum Principum erga sanctum Concilium gratiam, assensum, & favorem pertinet, Vestre Beatitudinis prudentissimo iudicio relinquenda censuit, hoc tamen adiiciens, quod ubi ipsa sancta Synodus [tempore ei bene viso] harum difficultatum dilucidationem, seu declarationem, ac resolutionem expectaverit, liberum sibi esse vult ad expeditionem materiarum discussarum, & examinarum, Canonumque, ac decretorum promulgationem Spiritu Sancto inspirante, & concilium ipsum dirigente, ac protegente procedere.

Hæc sunt Beatissime Pater, quæ in hæsterna Congregatione pro Dei gloria, sacri Concilii honore, libertate, securitate, bonoque exemplo, reunionem potentissimæ Nationis Germanicæ juxta pium Sanctitatis Vestre, & Serenissimi Imperatoris desiderium, pro communique totius Christianæ Republicæ salute Patribus conside-

vanda occurrerunt, quæque Majestati suæ per Sanctitatem Vestram congruenter, & rationabiliter, & opportune responderi posse Patres ipsi putaverunt.

Quibus auditis eos hortatus sum, & monui, quo res gravius, & maturius deliberaretur, hodie mane literas ex eorum communi sententia Sanctitati Vestre mittendas audituri, & tam super ipsis literis, quam super re ipsa hæsterna die examinata iterum sententias dicturi ad Congregationem generalem convenirent. Itaque hac ipsa die congregatis omnibus Patribus, ac celebrata prius per unum ex Sacerdotibus nostris Missa de Spiritu Sancto, recitariisque a me de more Precibus, & Orationibus consuets, has præsentis literas alta, & intelligibili voce, ego ipse, & an ipsæ literæ placerent, & si quid addendum, vel minuendum, seu immutandum esse existimarent, ut sententias suas libere dicerent rogavi semel etiam atque iterum commoneus, ut conscientis suis omnes, & singuli prout Spiritus Sanctus illis subministraret, plene, & libere satisfacerent. His peractis unoquoque suo ordine sententiam suam dicente omnes [quatuor dumtaxat exceptis, duobus scilicet expresse contradicentibus, aliis vero duobus sub certis conditionibus approbantibus] has ipsas literas, & omnia quæ in eis continentur, comprobaverunt, & laudaverunt, & Sanctitati Vestre mittendas unanimi consensu decreverunt. Dominus Deus benedictus Sanctitatem Vestram diu Ecclesiæ suæ servet incolorem. Dat. in generali Congregatione Bononiæ die xx. Decembris MDXLVII.

Ejusdem Vestre Sanctitatis humillima Creatura Joannes Maria Cardinalis de Monte sacri Concilii Præfatus, & Legatus.

Ego Angelus Massarellus Secretarius concilii omnibus, & singulis interfui, & præfatus fui.

Ego Claudius della Casa sacri concilii Notarius, dum præmissæ literæ legerentur interfui, & in notam sumpsit una cum meo Collega rogatus.

Ego Nicolaus Driel sacri Concilii Notarius, dum præmissæ literæ, ut præfertur, legerentur, & sententiæ exquirerentur, & dicerentur interfui, & in notam sumpsit una cum meo Collega prædicto rogatus.

Allato ad Pontificem Concilii Bononiensis responso, vocatus est XXIV. Decembris Sanctior Cardinalium Senatus, in quo re maturius perpensa, ac discussa (inquit Angelus Massarellus) Synodi responsum, & omnia in ea petita, & iusta, & legitima Pontifex, & sacer Senatus probavit, ac iudicavit. Ha-

XCIV.

XCVI.

Habito dein XXVII. Decembris publico Senatu, ad quem Didacus Mendoza Orator Cæsareus, & alii Regum, & Principum Oratores accessere, Pontifex responsum conceptum, contextumque responso Concilii Bononiensis Cæsari dedit ut subjecta documenta testantur ore Præfatus, qui a secretis Pontificis erat.

Responso Summi Pontificis data Oratori Cæsareo super petitione Imperatoris de reductione Concilii Tridentini &c.

MS. Car. Barb. sig. n. 123. P. 43. Ext. etiam in ms. Card. Pii sig. 260. p. 21. Quid responsum Oratori Cæsareo in Cong. Cardinalium.

Cum in ultimo Consistorio secreto Illustrissime Domine Orator Sanctissimo Domino Nostro nomine Cæsareæ Majestatis supplicasset, ut Sua Sanctitas universale Concilium pro salute Germanicæ Nationis Tridentinum remittere dignaretur, Sanctitas Sua [sicut Excellentia tua recordari potest] & si fuisset parata statim ad proposita per te [quantum in ea erat] respondere, tamen quoniam ea ipsa non coram Sanctitate Sua solum, verum etiam universis his Dominis Reverendissimis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus exponere voluerat, merito eosdem Reverendissimos Dominos pro rei etiam gravitate consulendos duxit, & Excellentiam tuam monuit ad redeundum in primo Consistorio pro responso suæ Sanctitatis accipiendo, quæ in re ne longior mora interponeretur, negotium cum eisdem Reverendissimis Dominis Cardinalibus eo ipso in Consistorio discussit, ac de eorum consilio, & assensu Reverendos Episcopos, & Prælatos, qui Bononia in Concilio sunt, ante omnia consuli debere decrevit, quod sane statim Sua Sanctitas fecit celeri etiam Tabellario dedita opera ad eos cum literis missis huius tenoris.

Paulus Papa III. &c. Subjectæ sunt literæ ad Cardinalem de Monte exarata, quæ ab his verbis ducunt exordium. Missus ad nos a Serenissimo Cæsare, &c. In fine autem ipsius Brevis sequuntur hæc verba videlicet:

Ipsa autem sacrosancta Synodus auxilio Spiritus Sancti implorato, solitisque Oratoribus, ac precibus per Reverendissimum Dominum Cardinalem de Monte Præfidentem, & Legatum concilii antea lectis, ac literis Sanctitatis suæ prædictis alta, & intelligibili voce, ita ut nemo ipsarum literarum renorem commode intelligere non posset, recitatis, ac re in duabus desuper Congregationibus factis discussa in primis quidem humiliter a Sanctitate sua, & dicta Majestate peti, ut quæcumque ipsa Synodus de hac re, de qua consultitur responderit, boni consulere, ac pro Dei gloria, & pace dicta esse conferre velle, deindeque responderit, quod cum constet a-

liquos Prælatos concilio e Civitate Tridentina ad Civitatem Bononiæ legitime translato ibidem post generalem monitionem, & cetera quæ sequuntur supra in literis Reverendissimi, & Illustrissimi Cardinalis de Monte ad ipsum Summum Pontificem, usque ad caput quod incipit: Alia vero, quæ ad Sanctitatis Vestre, &c. exclusivæ.

Deinde sequuntur in eadem responso Pontificis hæc verba, videlicet:

Es quibus quidem Excellentia tua cognoscere clare potest, non posse ipsam Synodum de reditu ad ipsam Civitatem Tridentinam deliberare antequam præmissa omnia dilucidentur, & declarentur, ac plana fiant, quæ tanquam rationabilia, & sanctorum Patrum ceterorum decretis conformia, & ad bonum publicum, & quietem Reipublicæ Christianæ tendentia, & suæ Sanctitati, & eisdem Reverendissimis Dominis Cardinalibus ab eis, qui se concilio submiserunt, sicut tua Excellentia asseruit juxta desiderium dictæ sanctæ Synodi ante omnia re ipsa adimpleri, ipsamque deliberationem præcedere debere videntur.

Quantum autem ad Sanctitatem suam pertinet, respondet se omnibus studiis, ac votis cupere salutem, pacem, & quietem ipsius Nationis Germanicæ, sicut jam multis, & claris argumentis ostendit, & ipsi in primis Cæsareæ Majestati cognitum est: ac paratam esse, & semper fore omnia curare, & facere, quæ pro ejusdem Nationis salute ad boni Pastoris, & amantissimi Parentis officium quomodolibet pertinebunt, certo sibi persuadens rem ipsam a sapientissimis, & optimis Cæsare, & Rege Romanorum, nobilissimæque illa Provincia eatenus peti, quatenus sine scandalo, & perturbatione, immo cum pace, & concordia ceterarum Nationum, & Provinciarum, servata etiam auctoritate concilii, & libertate Ecclesiastica fieri possit, ad quæ omnia sua Sanctitas pro universali ejus cura, & officio invigilare universaliter debet.

Datum Roma in Sacro Consistorio præsentibus omnibus Oratoribus, Regum, Principum, & Rerum publicarum, qui eo tempore manent in Urbe. Die xxvii. Decembris MDXLVII.

Ingratum adeo accidit Mendozæ Cæsareo Oratori Patrum Bononiensium, Pontificisque responsum, ut in eodem Senatu de translatione concilii non legibus, sed vitio, sine justa causa facta Cæsareo nomine protestationem interpositurus fuerit, nisi Cardinalium ordo intercessisset, ut rem differret, donec id responsum Cæsari renuntiatum esset. Anno sequenti videlicet.

XCVII.
Responso
Summi
Pontificis
Oratori
Cæsareo
super pro-
positione
de redu-
ctione
Concilii
Tridentini.
Ext. inter
acta Conc.
Bononiens.
p. 44.

debimus quid actum fuerit a Cæsareo Oratore circa protestationem, modo tempus est agendi de bello contra Lutheranos feliciter auxiliante Deo confecto.

XCVIII.
MS. Arch. Vat. p. 193.

Igitur prima Januarii (inquit Angelus Massarellus in Diario Concilii Tridentini) nuntiatur, quod Ulmensis Civitas Germania fecerit deditionem Cæsari, quæ Civitas præcipua est ex Lutheranis Civitatibus, ideo magni momenti res existimatur, quare intrinatur Missa sollemnis pro crastina die, ut Deo gratia reddantur.

Franciscus Belcar. l. 24. n. 31. Surius in com. hoc anno Natal. comes l. 2. Paulus III. Cæsari gratulatur ob res bellicas contra Lutheranos bene gestas.

Tertio Nonas Januarii Uldericus Wittembergensis Dux extremo superiore anno reconciliationem pactus ad Cæsarem accessit, veniam defectionis petiturus, qua donatus, sedus cum Saxone, & Landgravio damnavit, decretisque Cæsareis de Republica latis, ferendisque paritum se pollicitus est nonnullis Arcibus suis oppignoratis. Post Vittembergensem plures Urbes, Memminga, Ravensburgum, Campodonum, Inenses, Argentoratenses Legatis missis ad Cæsaris obsequium procubere, quibus felicibus successibus auditis, Pontifex grates Deo solemniter persolvit, supplicationesque Romæ decrevit, subjectisque literis victori Cæsari est gratulatus.

Imperatori.

Paul. III. lib. brev. an. 14. p. 16.

Charissime, &c. Venerabilis Fratris Hieronymi Archiepiscopi Rossanensis apud Majestatem Tuam Nuntii nostris literis, & multorum sermone cognovimus, eos jam esse exitus rerum Germanicarum, effectumque hujus justissimæ, sanctissimæque expeditionis, ut omnia tuo imperio, & voluntati prona jam admodum, & parata sint, & ut impii homines, quineque contenti violasse cultum, & veritatem Catholicæ Fidei, & Religionis, etiam contra tuam auctoritatem, Imperatoriamque jurisdictionem arma sumpserant, ducesque sese multorum sive errori sive furori in hoc crimine præbuerunt, nunc tua virtute, consiliisque domiti, atque victi, aut confugiant ad deditiones, atque preces, aut salutis suæ præsidium in fuga, & exilio ponere cogantur; quo nos nuntio, omnibus prosperis eventibus Majestatis Tuæ, incredibile pene est, quanta lætitia affecti fuerimus, ac iure istud quidem, etenim videretur hæc quoque victoria, & felicitatis gratulatio ad nos aliqua ex parte pertinere qui nostra tecum sociæ arma conjunximus ad reuendos utriusque nostrum hostes, quantumque potuimus copiis, atque auxiliis, & causam sanctæ Religionis tutandam suscepimus, & in Tua auctoritate non vindicanda solum, verum etiam augenda, & amplificanda non destitimus jam læpius omnem curam, & omne studium

adhibere, sed nos nihil proprium nobis; nec separatam querentes, hoc uno potissimum lætamur, quod cernimus, Charissimum filium nostrum, suæ eximie virtutis, suæ patientiæ, sui fortissimi animi eos fructus capientem, qui maximi in hac vita, & uberrimi semper existimati sunt, laus enim, & celebritas, & prædicatio rerum fortiter, sapienterque gestarum summum semper virtutum premium esse consueverunt, quod quidem premium tum maxime est optabile, cum est cum honore Dei ipsum Deum conjunctum, quæ Tibi quidem omnia feliciter affuerunt, nam & iustitia, & Religio armis tuis, & virtute defensa est: & in difficillimis rebus asperrimisque periculis tantam constantiam fortitudinemque præstitisti, ut nihil majus ne cogitari quidem possit, & tam admirabili erga te Dei benignitate, & gratia es usus, ut cum maximis periculis te involutum timebamus, tum maxime ab omnibus periculis te liberum intuemur, in quo nemo est, qui non intelligat præsentem Dei opem, cælestique præsidium tuis justissimis armis, sanctissimisque non defuisse, itaque nos initio rerum bene succedentium tuarum, cum speravimus Dei clementiam piis consiliis sua ope subvenire Divina re. Superioribus diebus celebrata, supplicationibusque per totam Urbem indictis, & gratias ei egimus tuo nomine, quod a nobis optatam, atque expectatam benignitatem erga te suam ostendere jam cœpisset, & de reliquo precari sumus, ut in favendo, & secundando actiones tuas plenum suum beneficium ad nos vellet pervenire, cuius jam voti, & desiderii compotes facti post gratias Deo actas, tibi, charissime fili, pro nostra summa erga te benevolentia, & in cunctum Christianum nomen pietate plurimum in eodem Deo, Dominoque gratulamur, & pariter optamus, ut sancta, & Catholica Religio multis locis, rebusque labefacta tua diligentia, ope, auctoritateque in integrum reponatur, verusque Dei cultus in ipsa Germania, unitasque Christiana fidei, quemadmodum te facturum recepisti, restituitur, quod erit tuorum factorum clarorum, atque magnorum tanquam apex quidam, absolutaque perfectio: nos autem jam confecto pene bello, rebusque optime, ut cernimus, constitutis, eam manum militum, quam auxilio tibi miseramus ad paucos jam redactam revocare ex Germania institimus eo animo, ut cum alia sese occasio obrulerit, & simile aliud bellum adversus Christianæ Religionis hostes susceperis, tibi, ut hætenus fecimus nunquam pro nostris, & Apostolicæ Sedis

Sedis viribus finis defuturi. Datum Romæ xxii. Januarii MDXLVII. anno XIII.

XCIX.
Diar. Concil. Trid. p. 202.

Augustæ deditio.

XXVIII. Januarii Augusta Vindelico-rum ad Cæsaris obsequium reversa est, ut refert Diarii Tridenti auctor his verbis.

I. Februarii nuntiatur est Tridenti qualiter die XXVIII. Mensis præteriti Januarii Civitas Augustana dedisset se in gratiam, & discretionem Cæsaris, & quod eam Cæsar in suum arbitrium recepit. Civitas hæc est una de illis, quæ plurimum infensa fuit Imperatori, dum hætenus bellum inter ipsum Cæsarem, & Landgravium gestum est, & una magis Hæretica, & Lutherana ex omnibus civitatibus Germaniæ. Deo igitur gratias agamus. [1]

C.

Diar. Concil. Trid. & Bonon. ms. Arc. Vat.

Licet vero latius victoriam proferret Cæsar, ac perduelles plures Urbes parere sibi cogeret, nondum tamen confectum erat bellum: nam Fridericus Saxonix Dux copias ad suam Ditionem adversus Ferdinandum Regem, Principemque Mauritium recuperandam converterat, ususque felicitate, non hostes modo dispulit, atque amissa in Thuringia, & Misnia recuperavit, verum etiam subegit ditionem Mauritii Principis exceptis Dresda, & Lipsia, cujus obsidionem decima octava Januarii solvit, tum ad deturbandum Bohemiam Ferdinandum, artes, viresque infruxit, plures enim Bohemos ad suas partes pellexit, Joachimicam vallem æris, argenti, aurique feracem Ferdinandando eripuit, adeoque in Ferdinandum serpsit rebellio, ut Casurgii partium Saxoniarum studiosi Comitibus iniverint. Scribit etiam Angelus Massarellus XIII. Aprilis Bononienses Legatos excepisse literas: Quod Bohemi rebellassent Regi Ferdinandando, peterentque in Regem Maximilianum ipsius filium. Addiderat iis animos Alberti Marchionis clades, qui cum Rocanizzi, quod deditione ceperat, cum copiis ageret, blanditiis Biudæ faminae Principis Philippi Landgraviæ sororis delinitus, illufusus rem bellicam ignave tractavit, dum illa Fredericum Saxonem de omnibus fecit certiolem, quo irruente cum exercitu generoso, & militari magis, quam prudenti consilio usus, copias in planitiem vicinam Urbi eduxit, commissoque prælio fufus, captusque est

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

NOTÆ [1] A Uguftana urbs in Cæsaris gratiam ita rediit hoc anno ut simul & catholica sacra jamdiu intermissa receperit. Qui enim Augustanos annales per hæc tempora scribebat, Achilles Gaffarus ait hoc ipso anno Ottonum episcopum qui S. R. E. Cardinalis titulo S. Balbinæ renunciatus fuerat in urbem illam suam venisse, & exequate julio polluta templa expiaste, solemne S. Afræ festum die VII. augusti celebrasse, ac denique canonicos antehac expullos postliminio revocasse, eosque festa S. Hilariæ die vespertinas preces in expiato majori templo cecinisse. MANSI

cum Christophoro Lichtembergenfi, prona inde omnia ad victorem fuere, ac Praga a Ferdinando descivit, adeo, ut feditiosi filias Ferdinandi in Arce obderint, quibus adversis fractus Ferdinandus citam fratris Cæsaris opem implovavit, qui mox Norimbergam venit, secundaque Civium gratulatione exceptus, aliquot diebus ad infirmam valetudinem confirmandam hæsit, demumque ad Ægram Bohemix Oppidum Ferdinandi Regis, & Mauritii Principis copias suis conjungit, florentissimo atque succinctus exercitu Fridericum Ducem Saxonix viribus impari persequi constituit. Posuerat ad Milburgum in ulteriore Albi ripa castra Fridericus Saxo, cumque latior fluminis alveus jungi constrato naviculis ponte non posset ad intercipiendas hostium naves, decem Hispani admirandum facinus sunt aggressi, nam exuti vestibus gladios ore tenentes mordicus in Scaphas evasere, ac ut erant nudi triginta tres Saxones armatos confodere, navesque adduxere, & vado a Pastore præeunte ostenso, Cæsar cum equitatu in adversam ripam non sine singulari Divina Providentia trajecit, nam non multo post tempore vado traici non potuit, dum verò tardius traduceretur peditatus, ne hostis fuga avolaret, Cæsar cum solo equitatu in eum irruere decrevit victoriam in celeritate positam ratus, antequam aut Wittembergam, aut Gotham se subducere posset. In ipso autem itinere (inquit Surius) dum hostes insequitur, in statuam Christi e Cruce pendentis, cujus pectus tormenti globulo trajectum erat, id ille pius Princeps conspicatus, magno animi dolore corruentis suspicuit in Cælum, & O Deus! (inquit) modo velis facile potes tantum scelus ulcisci: sicque cæprum prosequitur iter. Facta in hostes impressione, eam Lutherani non sustinuerunt, eorumque equites in fugam effusi peditarum cædi, ac prædæ objecerunt, maxima eorum pars in Sylva Lochanam se propriens arma projecit, ut pondus inutile fugienti, adeo ut eorum multitudo cursum victoris in nemore retardaret, major in insectando, cædendo, capiendoque hoste, quam in pugnando fuit labor, ac Fridericus ille Sa-

Saxonem Cæsar persequitur.

Vincit Carolus V. Lutheranos & Jo. Fridericus Dux Saxonie captus est.

L1 XO,

Lib. brev.
13. p. 167.

xo, quem Hæresis ita inflarat fastu, ut affectaret Imperium, & Cæsarem per ludibrium Carolum a Gandavo, qui se falso Cæsarem dicebat, appellaret in literis publicis, captus est cum in vultu sauciaus esset, adductusque ad Cæsarem superbos spiritus fregit, nudatoque capite veniam precari coactus, Cæsaris clementiæ se commendavit. Cui Cæsar, illum pro meritis habitum iri, respondit, captus una cum eo est Ernestus Dux Brunsvicensis, capta est universa suppellex bellica, multa signa legionaria, & equestria capta victoriam nobilitarunt, quinquaginta tantum equites in prælio Cæsar amisit, atque ob facilitatem celeritatemque partæ victoriæ, cujus gloriam Numini acceptam referebat, Julii Cæsaris in Pontico triumpho decantata verba, sed ob veram pietatem paulo immutata usurpavit: *Veni, vidi, Deus vicit.* Fuit autem is dies vigesimus quartus Aprilis, a cujus hora undecima ad septimam noctis pugnatum est quindecim miliarium intervallo, quod Saxones ab Albi fluvio in suo recessu pugnando confecerunt: postero die intercepta sunt sex hostium tormenta bellica, atque ex itinere Torga in deditioem accepta: ad Wittembergam denique Lutheranæ hæreseos sentinam, ac rebellionis fornacem belli moles incubuit, adductis ad eam universis copiis: hanc Saxo viginti quinque annorum flexu firmissimis propugnaculis ita communierat, ut diurnam obsidionem toleratura videretur. Jussus Fridericus Saxo, intentato capitali supplicio, ut eam ad deditioem adigeret, respondit libertatem animi non adeptam sibi, licet corporis libertatem amisisset, relictum id Cæsaris potestati, ut eam vi expugnaret.

CI.

Accepto superioris victoriæ nuntio maximam lætitiā hausit Pontifex, cum Religionis causa ad conficiendum id bellum ipse copias ministrasset, ac solemnibus supplicationibus decretis solemnes grates Deo egit, Cæsari vero de Lutheranæ sectæ signifero Saxone capto gratulatus eum hortatus est, ut ad Religionem Catholicam pristino in Germania splendore restituendam incumberet. Ut scriptæ in eam sententiam subjectæ literæ ostendunt.

Imperatori.

Charissime &c. Cum audivimus nuntium de tuæ Majestatis rebus contra Catholicæ fidei impium hostem Ducem Saxonum gestis, ea, quæ nobis erant optatissima, referentem, summam quidem, & singularem lætitiā cepimus, quod talis victoria non solum tuo nomine ampla, & Christianæ Reipublicæ utilis, sanctæque Apo-

stolica Sedi, in qua Divina Providentia præsidemus, in primis opportuna & comoda accidisset, sed auxit etiam gaudium, & jucunditatem animi nostri, quod per eum esset parta, in quo nos uno Principe, & fortissimo omnium & maximo spes tranquillitatis publicæ jamdiu reposuimus. Gratulamur itaque tibi, fili Charissime, de tam insigni parta victoria, nobisque gaudemus, ea enim est, quæ non solum refringit impietatis germina, sed & radices totas penitus extirpat, caput enim sceleris, origo omnis improbitatis iste Saxonæ Dux fuit, cujus tu pertinaciam constantia tua, impietatem, iniquitatemque admirabili quadam virtute, patientiaque repressisti: itaque, quod in Pharaonem egit Deus, ut illum compluribus damnis, panisque admonitum cum videret non posse corrigi, extremo tandem exitio, manifestoque mactaret, id retulit in hunc Saxonem, qui ipso illo Pharaone deterior non alienam Religionem supplicii insectatus est, sed suam sanctam, atque veram in seipso corrupit, adjunxitque ad rebellionem, quam adversus Deum susceperat, etiam illam, qua tibi suo iustissimo, dignissimoque Imperatori arma impia inferre est conatus. Deus igitur illum iusto, severoque judicio suo in manus tuas traditum tua potestati subjectum esse voluit, ut qui superbia tumens omnia Divina, & humana jura spernebat, nunc se intelligat eis legibus subjectum, non quæ bonis præmia, sed quæ impiis, & nefariis supplicia scelerum proponunt, & minantur. Quod nos opus vere Dei esse, & fuisse agnoscimus, neque vero tu aliter [ut opinamur] intelligis. Quamobrem, Charissime, fili, cum signis jam certissimis videas, atque intelligas, quam sit piis, & sanctis expeditionibus favens, & propitius Deus, perge quæ sumus frui hac tanta ipsius erga te & benevolentia, & gratia, & ea, quæ tibi felicissime processerunt, ad illius honorem, gloriamque converte; primo, ut qui a Catholica fide recesserunt ad veritatis lucem revertantur, deinde, ut qui semper impii, & Christi hostes perstiterunt, ut antea nos suis minis, armisque terrebant, nunc timere ipsi vicissim tuam virtutem, potentiamque cogantur, quarum certe rerum, & multarum aliarum præterea summa tibi facultas ab eodem Deo data est, quam tu optime rectissimeque tueri, ac diriges, si pacem inter Christianos turam inviolatamque conservans, studium, ac vires tuas, & istam singularem animi magnitudinem, qua es præditus, prudentiamque qua polles ad propagandum Christianum nomen inter Barbaros, veteremque Christianæ Reipublicæ dignitatem

recu-

recuperandam conferes, atque adhibebis, quod tibi ex nostra voluntate, & ex Christianæ Reipublicæ utilitate quierique feliciter eveniat, Deum eundem Omnipotentem supplicationibus publicè habitis, & omni cum pietate deprecati sumus, & semper deprecabimur. Datum Romæ &c. xxx. Maii MDXLVII. anno XIII.

CII.

Nec modo Romæ, sed etiam Bononiæ a Patribus concilii Bononiensis pro Cæsarea victoria redditus Numini gratias narrat Actorum concilii Bononiensis scriptor Angelus Maffarellus.

Recurrente XXII. Maii a Cardinale S. Crucis solenni viru Sacrum peractum est, gratiæque reddita Deo, qui acerrimum hostem Catholicæ Ecclesiæ ducem Lutheranorum in Cæsaris potestatem redegerit. Tum subdit author.

XXVIII. Maii receperunt literas [nimirum Legati] ex Germania a D. Verulo XV. in exercitu Cæsareo datas, quibus significat, quod Imperator dederit libertatem Duci Joanni Friderico Saxonie, his adjectis conditionibus, quod maneat in Curia Cæsarea, vel Principis Hispaniarum filii Imperatoris; quod det omnia loca munita sui Ducatus in potestatem Cæsaris; quod reddat, quod abstulit de bonis Ecclesiarum, & de aliis Principibus; quod promittat se recepturum quoad Religionem, quod in Concilio generali determinatum fuerit; quod cedat Electoratum Imperii fratri suo Mauritio; quod de suis redditibus tantum quinquaginta millia florenorum habeat, cætera Regi Romanorum, & fratri suo; quod solvat ad præsens Imperatori quingenta millia florenorum.

CIII.
Saxo vinculis laxatus.

His consentientia tradunt alii Scriptores, pro Saxone accessisse demum concordiæ Interpretes, ac veniæ deprecatores Joachimum Electorem Brandeburgicum, & Clivensem Principem, cujus soror Saxoni nupsit, & capitalem sententiam ob affectatam tyrannidem commutatam esse iis legibus, ut Wittembergæ deditioem faceret, atque omnem bellicarum rerum apparatus, & tormenta aenea minora, & majora, quorum maxima erat multitudo, traderet, Gotha arx inexpugnabilis æquaretur solo, cederet Electoris dignitatem cum omnibus Oppidis ad Electoris ditionem pertinentibus, illi vero ad tuendam vitam, familiæque splendorem aliquæ Arces, & Agri, & Oppida in Thuringia reservata, porro Electoralis dignitas Saxonica in Mauritium Principem transfusa est.

Dum hæc ad Wittembergam gerentur, Ferdinandus Rex tribus equitum, peditumque sex millibus receptis, Bohemos, tumultuantes, qui illius jugum ex-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

cutere, deficereque ad Saxonem meditati erant, Friderici adversis casibus fractos, & consternatos compefcuit, rededitque ad officium, maxime cum Cæsareorum Oratores, apud Halam venientes pacem cum Ferdinando fratre, cui nunquam esset defuturus, transigere jussisset, nisi extrema experiri vellent; de qua victoria Pontifex Ferdinando subjectis literis gratulatus, hortatusque est, ut constabilita Religione Catholica, oppressaque hæresi sempiterna trophæa in Cælo sibi excitaret.

Regi Romanorum.

Charissime &c. Cum accepissemus, Serenitatem Tuam Dei Omnipotentis auxilio, & virtute sua Bohemos subditos suos, qui perfidiosius se gerere, & tuo imperio obrectare velle videbantur, rursus in ditionem, & potestatem tuam redegissemus: atque ea illis jam fræna imposuisse, quæ ab sese excutere, & a quibus se exolvere nullo modo possent, sane affecti sumus non mediocri lætitiâ, quod duorum præstantissimorum fratrum ductu, atque imperio due fortissimæ Nationes maximo cum Christianæ Reipublicæ commodo pacatæ, & ad fidem atque officium revocate sunt, quarum alteram longe maximam, & potentissimam summus Imperator frater tuus, alteram Tu graviter tumultuantem, & perturbatam vestro consilio, virtute, vigilantia, ferre jam fidelitatis, & obedientiæ iugum, & jus superioris potestatis recognoscere docuisti, quo Nos nihil arbitramur Reipublicæ Christianæ hoc tempore potuisse evenire optabilius; nam cum illarum Nationum atque Gentium vi, atque ferocitate inter sese dissidente, & domesticis seditionibus agitata, magnum ex ea re periculum Reipublicæ ab hoste Turca imminerebat, tum vero utraque pravorum hominum fraude, & pernicioso consilio a vero Dei cultu, & fidei Catholicæ unitate magna ex parte distracta, alio etiam propiore periculo Nos terrebat, quod videbamus, & dolebamus fere quotidie ob eius mali contagionem magnum, numerum fidelium animarum Do eripi, & illius, nostroque perpetuo adversario Sathana ab hominibus impiis acquiri, cui nunc tanto malo vestra & victoria, & sapientia provisum fore speramus, atque confidimus, itaque ut Serenissimo Cæsari proximis his diebus per litteras, & Nuntios gratulati sumus, sic nunc Tuæ Serenitati, fili Charissime, ex animo gratulamur, Tibique istam rem, & actionem Tuam virtute dignissimam bene, ac prospere in perpetuum evenire cupimus, Deumque Omnipotentem, cujus causam una cum tua suscepisti, atque egisti, ita effecturum non dubitamus, ut exitus hujus

CIV.
Paul. III. lib. brev. an. 13. p. 167.

L1 2

vi-

victoria tibi semper commodus, atque jucundus, populis autem per Te compressis, atque pacatis etiam salutaris sit. Sed cum videas, atque intelligas, & Tua prudentia, & ipso rerum successu eruditus, eos, qui se a Catholica Ecclesia obedientia sejungunt, ne Regibus quidem, ac Principibus fidem servare posse, quod Deo Summo Regum omnium possibito & neglecto, facilis deinde est mobilibus populis ab inferioribus Regibus defectio, est jam tui Catholici animi Christianique consilii proprium ita dirigere, & gubernare populos illos, ut primum & ante omnia ad rectum Deicolum, & pristinam, & Catholicam Religionis Christianae observantiam reducantur, quod quidem certe in potestate tua totum est, & ob hanc praecipue causam, ut non frustra credimus, eos Deus Optimus tuae potestati penitus subiectos tradidit, ut cum Tu in eorum corpora, & fortunas potestatem haberes, illorum animas pretiosissimam generis Christiani partem ipsi eidem Deo iltarum Creatori, & Redemptori restitueres, in quo actu praclaro, atque eximio, & tuae illustri victoriae fructus sempiternus, & Regni tui praecipuum, ut quoque intelligis, stabilimentum consistit. Nos quidem, Charissime fili, omni nostra benevolentia, paternaque charitate, & laudibus tuis favemus, & omnia Tibi prospera, ac foelicia tum apud Deum, tum apud homines, & optamus, & precamur. Dat. Romae apud Sanctum Marcum XXIX. Julii MDXLVII. an. XIII.

CV. Surius in comm.

Hassius a Caesare veniam poscit.

NOTE [1] Historiola quam hic narrat Annalista, satis promulgata est, ac nemo ullus est qui capti Landgravi causam aliam praetendat, quam literulae cujusdam vel casu vel dolo corruptionem. Cum enim scribendum fuerit in instrumento confectae pacis oba eivise gesanenes sine aliquo carcere, legebatur oba ewige &c. sine perpetuo &c. At quoniam auctore illa literarum transmutatio obruta sit, non satis liquido constat. Sunt enim qui ab ipso Landgravio scriptam singrapham rati, oscitantem unum pro altero scripsisse affirmant. Opinione hanc tacite insinuare Annalista visus est; at Spondanus merito hanc reiicienda censet, totiusque doli auctorem non Landgravium oscitantem sed Caesarem dolum constituit. Nec sane unquam Landgravio obiectum fuit immerito illum, de Caesare conqueri, cum ipse sibi condemnationem suam scripserit. MANSI

antea Caesarem negaverat, verbis honorificentissimis Caesarem appellavit, fidemque sacramento solemniter addidit, is vero a Caesare capitali poena, & proscriptione, & carceribus perpetuis absolutus est: e-duxerit vero antea e carcere Henricum Ducem Brunsvicensis, in quo diu illum tenuerat, qui illi spectaculo interfuit, cum ex omni ditione quatuor Arces delectas dare iussus erat, diruere aliquamunitiora loca, centum quinquaginta aureorum millia refundere, ac tormenta omnia bellica rhedis subvehi solita (quae plura quam ducenta erant) tradere, cum vero se libertate potiturum, atque omnis periculi immunitatem adeptum opinaretur, temporatio carceri mancipatus est, quod aegre Joachimus Brandeburgicus, & Princeps Clivensis tulere, quasi fides data violata esset, sed scriptis suis revicti sunt, in quibus unius literulae Germanicam vocem immutantis vim non satis perpendisse animadverterunt, in hanc vero calamitatem Lutherani concionatores utrumque Principem Saxonem, & Hassium conjecerunt. [1] Caesar dirucis Landgravi munitioribus locis, tormenta bellica, quae in hoc bello ceperat, ita distribuit, ut trecenta in Belgium, quinquaginta Mediolanum, totidemque Neapolim transfuderit. Audita florentissimae hujus victoriae mentione Paulus Jovius, ita historiam suam claudit. Caesar bellum quod inferebatur, conversis rebus, ita hostibus intulit, ut protracto bello per aliquot menses, fractoque Germanorum impetu, quum nusquam iusto bello esset dimicatum, Germania omnis intra Danubium, & Alhim, & Rhenum incredibili foelicitate, gloriaque subacta sit, utroque etiam Duce, eo rerum exitu, ut ipsis victis, atque productis, nobilissimum de subacta Germania triumphum, quem Romanis olim Ducibus denegatum constat, instruere potuerit. Ornatum fuisse Carolum V. a Pontifice, maximi & fortissimi cognomine refert Surius, nec immerito, cum Saxoniam omnem tribus mensibus sibi parere coegerit, quam Carolus Magnus aegre triginta annis domuerat. Cum vero Caesaris beneficio Henricum Brunsvi-

Leges illi date.

Paul. Jov. l. 45.

fvicensem e Landtgravi carcere liberatum accepisset Pontifex, illi gratulatorias haecce literas de superata adversa calamitate dedit.

Dilecto filio Nobili Viro Henrico juniori Duci Brunsvicensi, & Luneburgensi.

Paul. III. Dilecte fili Nobilis Vir, salutem. Ad lib. brev. nostram de communi nostra victoria contra Lutheranos Ecclesiae, & fidei hostes lertiam non parvus cumulus accessit tua, fili dilecte, liberatio, per quam te nobilissimum, & religiosissimum Principem nobis, & eidem Catholicae fidei restitutum gaudemus, sicut antea indigno casu, & nefaria tuorum prodicione interceptum ab hostibus fuisse dolebamus. Itaque te tua hac libertate non solum tibi, quem semper amavimus, verum etiam nobis, & huic Sanctae Sedi, ac Religioni ipsi Catholicae ex magno animo gratulamur, quando ad nobilitatem, virtutem, & auctoritatem tuam pietissimum hunc animum adjurasti, ut te semper Catholicae fidei, & sacrosanctae Ecclesiae Athletam, & Propugnatores fore pollicearis, de quo nos, sicut nunquam dubitamus, ita nunc tua in Deum pietati, & in hanc Sanctam Sedem observantiae Paterno semper affectu, & singulari benevolentia respondisse. Datum Romae apud S. Marcum XIII. Augusti MDXLVII.

CVI. Afferuit Henricus Princeps in sua ditione Religionem Catholicam, quam Lutherani deprefferant, erexit pariter sese res Catholica in Archiepiscopatu Colonienfi, deturbato impio Hermanno, in ejusque locum Adolpho suffecto, de cuius praclarissimis laboribus haec refert Surius. Ubi ad eam pervenit dignitatem, mox Religionem veterem in tota Dioecesi restituit, Lutherana commenta prorsus abolevit, & verum Pastorem se ipsa se declaravit; id quidem mature accidit praclarissimae Dioecesi, quae iam multis locis ita erat novis dogmatibus infecta, ut difficilis omnino curatio videretur, nisi Deus manum apposuisset suam. Recuperavit tum Julius Pflugius Nurembergensem Episcopatum, cui Nicolaus Amstdorffus deterrimus Lutheranus incubabat, Augustae etiam & in aliis nonnullis locis, in quibus impiorum tyrannidem Religio oppressa erat, restoruit, ac certe ad pristinum splendorem illius revocandae spes affulgebat, nisi gravissimae inter Pontificem, & Caesaremque suspiciones, dissensionisque de loco concilii, cui in Augustanis Conventibus a Caesare ad kal. Septembris indictis Lutherani se submiserunt, novaeque de Pontificia Caesareaque autoritate ventilatae lites emerissent, tantaque victoriae fructum corrupissent.

Hermannus Archiepiscopus Colonienfis Archiepiscopatu privatur. Sur. in comm.

Religio Catholica in ploribus Urbibus florescit.

Lutherani Vici Concilio se submittunt.

Obortae sunt hujus anni principio gravissimae bellorum suspiciones inter Franciscum Gallorum Regem, & Caesarem in Italia, cum Gallis Caesare Germanico bello implicito novandarum recuperandarumque rerum amissarum in Italia casu eximia non deesset, maxime cum graviores tumultus Neapoli adversus Petrum Toletanum Proregem sacrae Censurae Tribunalia more Hispano instituere meditantem excitati essent, tum etiam Genuae maximi civiles motus exorti erant, ad quae avertenda mala, tum ad rem Catholicam erigendam duos Cardinales Legatos. Sfondratum ad Caesarem, & Sancti Georgii ad Franciscum I. xxv. Februarii decretos refert Joannes Franciscus Firmianus.

CVII. Erupit Genuae mense Januario atrocissima conjuratio, quae si e meditato consilio successisset, Caesareae res in Italia in extremum discrimen erant adductae, iniquissimo quidem tempore, quo Caesar Lutheranis bello implicitus erat, sed Divina Providentia periculum omne in conjunctionis principem detorsit, adeo ut in ipso victoriae articulo non hostili virtute, sed improvise casu infelicissime perierit. Is fuit Ludovicus Fliscus Lavania Comes, qui Aurienfis familiae foelicitate perstrictus, ejusdemque factu laecessitus, in illius internecionem Verrina suafore conspiravit, Genuaeque Principatum affectavit: non desuere illi artes, quibus Genuensem juventutem singulari comitate sibi devinciret, populique conciliaret voluntates, tum a Francisco Gallorum Rege clandestino dolo, subministratque opibus incitari creditus est, e jusque clientela se commississe, ut Andrea de Auria, qui olim & Classem Gallicam, & Genuam, & spem obtinenda Neapolis abstulisset, trucidato Galli Regis injuriam vindicaret, Classeque occupata una cum Massiliensi Classe tumultuantem Neapolim adversus Petrum Toletanum Proregem ad Gallorum veteris imperium revocaret. Hujus conjunctionis societati accessisse existimatus Petrus Aloysius Farnesius, qui ad Parmae, & Placentiae Principatum evectus fuerat, ut infeliciter periret, is vero acceptis a Joannitio de Auria injuriis irritatus fuerat, nam Joannitius quatuor Triremes Pontificias prodicione jam ante interceperat, & quamvis a Caesareis Administris increpirus eas restituisset, injuriae tamen dolor alte fixus in animo haeserat, tum Caesari infensus erat, quod Parmae, & Placentiae munus a Pontifice collatum. Augusta auctoritate confirmare nunquam voluisset, adeoque ad Gallicas partes se converterat. Ita-

Pro pace tractanda Legatos creat Paulus III. Franc. Belcar. l. 24. n. 45. Jo. Franc. Firmian. de Macer. mf. Diar. Arch. Vat.

CVII. Ubertus Folieta in vita Andreae Auriae. Ludovic. Guic. in comm. Bizzar. l. 22. hist. Genuen. Natalis Comes l. 3. Panvin. in Paulo III. Lud. Carvill. in hist. Crem.

Flisci conjuratio.

Belcar. l. 24. n. 32.

Parmensis ea se implicat.

Panvin. in Paulo III.

CVIII.

Itaque in Parmensi, & Placentino agro contractæ fuere copiæ, quæ Ludovico Flisco submitterentur ad meditata contra Auriensem familiam consilia perdenda, proptereaque Cæsarei in Pontificem velut Gallicarum partium studiosum, participemque hujus conjurationis gravissimas suspiciones concepere. Comparatis igitur copiis Ludovicus Fliscus, & factionis suæ Viris in varias stationes notu distributis ipse, ut erat avidus gloriæ, ad Cæsaream Classem occupandam animum adjecit, ac succinctus armatis trimeres quatuor occupavit, in Prætoriam vero triremem cum assiliret, ac tabula idoneis retinaculis non esset devincta, ex triremis fluctuatione gliscente tabula non in sperati Imperii folium conscendit, sed in profundum gurgitemmersus, atque ut erat armis onustus in ima revolutus periiit, nec suorum ope inani ex insperatæ calamitatis abyssu emergere potuit. Audito classicorum tumultu Joannes, sive Joannitius de Auria male instructus armis, e suburbano agro ad portam Thomasiam procurrat, quæ cum a conjuratis occupata esset, ab iis contrucidatur, quo tristi casu percussus Andreas de Auria, antequam conjurati irruerent, a suis in equum subvectus fuga salutem sibi peperit, interea in Civitate gravissima feditio nocte coorta est Civibus in contraria studia distractis, sed cum conjurationis princeps non compareret, Cæsarei Administris, qui fugam jam adornabant, collectis ex terrore animis, viribusque aucti conjuratos in fugam compulere, partim militari pactione abjectis armis discedere coegerunt; verum cum ea pactio (licet sacramento confirmata) inique extorta disceptaretur, postea rescissa est, ac legum severitas in Hieronymum Fliscum, & Verrinam securi percussos districta est, sociique proscripsi fuere. Contrario rerum exitu audito Gallorum Classis, quæ Neapolim petitura erat, Massiliæ se continuit, ac Neapolitani feditiosi siluerunt, & quia vehemens suspicio de Pontifice concepta erat, Ludovici Flisci scribæ acerbissime in equuleo torti sunt, ut rem arcanam panderent, sed nunquam quippiam ab iis de Pontificis societate aliqua exprimi potuit, odiorum itaque omnium fax Petro Aloysio Farnesio Parmensi Principi adhæsit, qui cum Gallis fœdus junxisset, atque ad eum male perdendum Cæsareorum Administrorum studia conversa sunt.

Verfa in Parmensem odia.

CIX.

Accensa eo magis erant odia, quod Pontifex inclinasse in Gallorum partes videretur, nam cum Henrico Rege affinitatem contraxerat, exeunte Junio, concili-

liato opera Legati Capitisferrei inter Horatium Farnesium Nepotem ex Ducem Castri, & Dianam filiam Regis notham Matrimonio, Gallorumque, quos ad Bononiense Concilium pellexerat, viribus fretus non assentiebat Cæsareis postulatis ut Concilium transferretur Tridentum, Octaviumque Nepotem ducem Pontificii in Germania exercitus adversus Lutheranos e Castris Cæsareis revocarat, quem VII. Septembris tribus diebus antequam pater trucidaretur receffisse narrat Angelus Massarellus.

Diar. Concil. Trid. & Bonon. p. 137.

Paulus factio Gallica male implitus.

Ubertus Folietta.

Non defuit vero Cæsareæ factionis studiosis explendi in Petrum Aloysium Farnesium Parmæ, & Placentiæ Ducem odii occasio, cum Petrus Aloysius Farnesius se in adulteria, vagaque libidines effunderet, proindeque clientum suorum rabida in se odia accenderet, itaque conflata in eum cruenta conjuratio est, cujus princeps fuit Augustinus Landus, qui illum incautum in ipsa Arce Placentina, quam tutissimam opinabatur, decimo Septembris multis vulneribus confodit.

Natalis comes l. 3. hist. Petrus Aloysius Farnesius occiditur.

Sic trucidatum, abscissis per ignominiam genitalibus, conjurati altero pede suspenderunt e fenestra, unde magis e foro Urbis posset prospici, fatiatisque eo spectaculo Civibus dejecerunt præcipitem in fossam Oppidi, in qua conculcatum est cadaver ab insana plebecula, & ultra mortem in eum sævitum. Conjurati vero libertatem, nomenque Cæsareum conclamarunt, moxque Ferdinandus Gonzaga Infubriæ Præfectus multo succinctus milite Placentiam provolvit, Arcemque Cæsarianorum militum præsidio munivit, antequam Bononiæ Prolegatus collectis copiis procurreret.

Placentia a Cæsareis occupata.

CX.

Paulus autem audita morte Petri Aloysii, ad flectendum precibus Cæsarem se convertit, & his literis rogavit, ut communibus Nepotibus Placentiam redderet, & de Petri Aloysii cæde ultionem sumeret.

Imperatori.

Charissime &c. Credimus Majestatem tuam audivisse jam immanem, & violentam cædem bonæ memoriæ Petri Aloysii Farnesii nostri Parmæ, & Placentiæ Ducis a nonnullis sceleratis, ac impiis Civibus Placentinis ejus subditis contra omnia etiam gentium jura, & contra jusjurandum per illos ei præstitum perpetratam, idque tibi pluribus de causis displicuisse non dubitamus. Nos sane maximo cum dolore rem intelleximus, at illud, fili charissime dolorem nobis auxit, dilectum filium Ferrantem Gonzagam Mediolani pro tua Majestate Gubernatorem, Placentiam cum magno militum præsidio ingressum

Paul. III. lib. brev. anno 13. p. 103.

Paulus III. pro restitutione Placentiæ scribit Cæsari.

sum fuisse, tuæque Majestatis nomine [sic] ut ipse jactitat] detinere audivimus, id enim nobis, qui tuam Majestatem semper dileximus, & huic sanctæ Sedi, cujus peculiaris es Advocatus, molestissimum accidit, ac Duci Octavio genero tuo, cujus erga te observantiam, & fidem, si nunquam antea, in proximo Germaniæ bello cognoscere potuisti, tuisque ex eo nepotibus, ad quos Placentia pertinet, damnum intulit, securumque est, ut in tota fere Italia rumor percubuerit, Majestatem tuam contra nos, & Sedem Apostolicam arma movisse. At agat ille quidquid velit, nos nunquam credere poterimus, Majestatem tuam huic impio facinori consensisse, aut ab eo gesta approbare debere, scimus enim quanto semper studio procuraveris, ne famam tuam, tanto sudore, tot vigiliis, tot præclaris gestis a te partam aliquo indigno facinore maculares, neve Deum Omnipotentem, cui victorias tuas omnes semper acceptas referre solitus es, offenderes. Licet autem nos tuam Majestatem sine ulla nostra instantia his rebus intellectis pienissimi, & justissimi animi sui signum super illis jam dedisse putemus, tamen ut nobis ipsis in hoc satisfaciamus, mittimus ad Majestatem tuam Venerabilem fratrem Fabium Episcopum Lucerinum Prælatum domesticum, & ad ipse speciale Nuntium nostrum, ut omnia plenius Majestati tuæ referat, hortamur proinde ipsam tuam Majestatem, & omni quo possumus studio ab ea petimus, ut ipsum Fabium Episcopum Nuntium Virum ob suas virtutes, & fidem nobis gratum cum fide audire, & pro ea summa spe, quam nos, & omnes nostri in te collocatam habemus, si id nondum ab ea factum est, providere velit, ut ipse Ferrantes Placentiam Duci Octavio restituat, & quantum in eo fuerit, dicti Petri Aloysii Ducis necem tuæ Majestatis auctoritate pro iustitia, & dictæ Sedis honore ulciscatur. Sic enim nos, & omnes nostros, qui hujus beneficii memores semper erimus, tibi arctius devincies, & ortum de motis a te armis in Italia rumorem exingues, efficiesque, ut animi tui Religionem, & Pietatem omnes agnoscant. Datum Perusie xx. Septemb. MDXLVII. anno XIII.

CXI.

Pontificis precibus Imperator aures non præbuit, cum jam Cives pactis conditionibus Cæsaris jugo cervicem accommodassent: ad removendam tamen a se omnem culpæ suspicionem, Oratorem misit, qui Pontifici, ejusque nepoti Duci Octavio de Petri Aloysii cæde condoleret, significaretque maximum se ex illa cæde dolorem traxisse: Ferdinandus etiam Gonzaga datis literis finxit, se ejus cæ-

dis conscium non fuisse, sed audita cæde Placentiam ad sedandum tumultum advolasse, quam excusationem ab Atrebatensi Episcopo Cæsari allatam confutavit Cardinalis Sfondratus Legatus Pontificis; docuitque constare jam ante patratam cædem ingentes armorum apparatus Laudæ, Ticini, & Cremonæ instructos fuisse; ac deinde infirmis vehementissimisque precibus urfit, ut gratum animum erga Paulum Pontificem exhiberet, qui subsidiarias copias in Germaniam illi submisisset, suumque ærarium pro solvendis militi stipendiis exhaustisset, qui nocendi occasiones oblatas repulisset, cuique beneficiario Regni Neapolitani jure obstructus esset; cui Cæsar respondit, se Ducem Octavium, ut filium quidem diligere, sed Pontificem non ita se erga Cæsarem gessisse, ut nepoti Octavio Placentiam restitui mereretur.

CXII.

Perstrictus hoc acerbo responso Cardinalis Legatus non destitit exponere Cæsari publicæ rei Christianæ graviora pericula impendere, si Pontificem adeo offensum placare nollet, cui subjecit Cæsar publicam rem ex privata non pendere: Cæsari subintulit Legatus, ex privata re publicam aliquando pendere, quando ita sunt connexæ, ut publicæ rei subveniri non possit nisi privatæ ratio habeatur. Ad quæ respondit Cæsar, a se religionis causam omnibus rebus præferri, omneque studium pro ea amplificanda collocari, ut in comitiis Augustanis, quæ tunc celebrabantur, religionis dignitas refloresceret; nec in ea causa quidquam decretum, nisi ex Pontificis, ejusque Legati consilio, & consensu. De Placentina vero re nihil adhuc constituisse, sed postea debita consilii maturitate deliberaturum: cui subdidit Legatus, nisi quantocyus confuleret de ea re Cæsar, remedium opportune non allatum iri. Auditi postea sunt Mignanellus Pontificius Internuntius, & Sfortia Palavicinus Orator Octavii Ducis a Cæsare, qui de nece Petri Aloysii, & occupata Placentia conquesti sunt, quibus interprete Granuellano responsum est, Cæsarem e Petri Aloysii cæde magnum dolorem habuisse: de re vero Placentina nondum quidquam posse decerni, licet enim erga Octavium Ducem consanguinitatis jure admodum amore afficeretur, Cæsarei tamen esse muneri, & Imperialem auctoritatem, & quietem Italiæ afferere. Ita Cæsar simultatem cum Paulo Pontifice contraxit, ac Paulus Pontifex domestica calamitate impeditus, abalienatusque a Cæsare, causam religionis, quæ in resti-

tu-

tuenda Tridento Synodo cogendis que ad illius decreta excipienda Lutheranis ver-tebatur, remissiore animo promovit.

CXIII.
Jo. Bapt. Adrian. l. 6. anno 1547.

Interea cum Ferrantes Gonzaga Duci Octavio bellum indixisset, & multa ejus Oppida occupasset, tandem cum ipso convenit de armorum induciis, de quibus ita Diarium concilii. Nona Octobris induciæ inter Parmensem, & Ferdinandum Gonzagam Governatorem Mediolani ad beneplacitum Pontificis, & Cesaris, redditis aliquibus locis munitis ab ipso Duce Domino Ferrando Dux Octavio proficiscitur ad Pontificem, deinde ad Imperatorem, pro conclusione verum suarum.

CXIV.

Cæterum Imperator occupata Placentia non contentus, etiam ad Parmam ut jure spectantem ad Ducatum Mediolanensem subiiciendam animum applicuerat: Pontifex vero, ut illum ab eo consilio dimoveret, Julium Ursinum amplissimis instructum mandatis ad Cæsarem misit. Plura hinc inde disceptata sunt, sed irritò successu, dum vixit Paulus, qui Parmam Ecclesiæ restituere, & Camerinum Octavio Farnesio tradere ad litem conciliandam meditatus est. Ea vero lis in longius tempus extracta est, de qua mentio suis locis recurret.

CXV.

In Scotia, ob mortem Cardinalis Davidis Legati, ac Scotorum Primatis, quam anno superiore ab hæreticis illi temere intentatam luximus, conjurati, sancti Andreae Arcæ occupata, Anglorum hæreticorum auxiliariis armis freti Moderatores Scotiae impetus pertinacissime propulsabant: quod cum maximo Religio-nis, & Gallicæ rei incommodo vertendum esset, Pontifex Franciscum Regem rogavit, ut classem Scotiae opem laturam mitteret.

Paul. III. lib. brev. anno 13. p. 36.

Regi Christianissimo. Charissime, &c. Recepimus literas Ma-jestatis tuæ, per quas nobis significat, quod interfectores bonæ memoriæ Davidis tir. Sancti Stephani in Cælio Monte Presby-teri Cardinalis de sancto Andrea nuncu-pari nostri, & Apostolicæ Sedis in Regno Scotiae de Latere Legati, qui post dicti Cardinalis cædem Castrum Civitatis Sancti Andreae hostiliter occuparunt, prout adhuc detinent Castrum ipsum, quod dilectus filius nobilis Vir ipsius Regni Governator, quamvis jamdiu magno labore obsessum, hæcenus recuperare non potuit: cumque non ab re formidetur, quod nisi idem Ca-strum ad manus ipsius Governatoris quam-primum redigatur, Catholicæ fidei hostes, qui dicti Regni Scotiae occupationi semper inhiant, occupantium deditione dicto Ca-stro potiantur, & per illud velut ipsius Regni januam Regnum hujusmodi inva-

dant, & huic imminente periculo provi-dere posse Majestatem tuam asserunt, si dicti occupatores ab ipso crimine absolvan-tur; nos est flagitium illud longe atro-cissimum, & omni indulgentia indignum videatur, tamen minus malum eligentes, ne quod majus detrimentum Regnum ip-sum patiatur, quod te etiam novisse cre-dimus, ipsam absolutionem certis judici-bus commisimus, sicut in aliis nostris in forma Brevis literis expressum est, & Orator apud nos tuus ad Majestatem tuam perscribet, in quo non solum illius Regni salute, verum etiam tua auctoritate per-suasi fuimus, sperantes nihilominus fore, ut iusto Dei iudicio, & tuæ etiam Sere-nitatis, quæ Ecclesiæ semper affuit, fu-turum, ut tanti Cardinalis, & tam probi, & Catholici Viri interfectores una cum dicto Castro in potestatem nostrorum devo-niant, & non solum absolutionem hujus-modi vi extorsisse non gloriantur, verum tam nefandi sceleris poenas subire cogan-tur. Dar. Romæ III. Februarii MDXLVII. Anno XIII.

Alta Com. cillii MS. Car. Spa. de sig. n. 137. Paul. Jo. l. 45. Bellef. ref.

Non defuit Pontificiis precibus, & Gallicæ rei commodis Franciscus Rex, classem enim egregie instructam cum va-lidis copiis submitit, quæ junctæ Scotis Arcem Sancti Andreae expugnarunt, re-pressoque Anglorum fastu, libertatem Regno restituerunt, ac patrari facinoris in occiso Cardinale reos in Gallias vin-ctos adduxere, ubi meritis suppliciis af-fecti sunt.

CXVI. Martinus Bellajus l. 10. Franciscus Belcarus l. 25. n. 1. Francisci Regis Galliar. obitus.

At de Scoticis rebus inferius, nunc coepta de Francisco Rege, qui hoc anno appetente Paschate finem vitæ imposuit, narratio absolvenda est. Is diu lenta fe-bri cruciatus, cum tædia venatu levare niteretur, malum auxit, accessit conce-ptus dolor ex ulcere inter anum, & ve-ficam exorto, quo diu antea laborarat, itaque ad salutem animæ Sacramentis rite procurandam se convertit, ut refert Mar-tinus Bellajus his verbis.

Tum vitæ finem imminere arbitrans, cepit animam ad piam cogitationem ad-verttere, atque ad mortem homine Chri-stiano dignam se comparare: multis Del-phinum, hodie Regem, graviter, sabien-terque cohortari cepit, populum Gallicum ejus fidei committens, & mandans, his perfectis animam Deo tradidit in Arce Rambollicana pridie kal. Aprilis anno MDXLVI. ante Paschalia additum est in margine MDXLVII. more Romano: sub-iicit author ejusdem Elogium. Hic Prin-ceps magnum sui rum Civibus, tum exte-ris desiderium reliquit, quod omnibus vir-tutibus se præstantem præbuit, magni e-rat, & generosi animi, bonas literas ma-

simè

xime amavit, & fovit. [Et infra] Mor-tuus est anno ætatis quinquagesimo tertio, variam subinde fortunæ vicissitudinem, sapius tamen adversam, quam secundam expertus, neque tamen vel gravissima unquam calamitas animi ejus firmitudi-nem, & constantiam fregit, sed immota spe ab uno Deo suspensas omnes suas ra-tiones habuit, mentis & memorie inte-grum usum ad extremum usque spiritum servavit. Celebratur a Joanne Echio sum-ma pii ardoris in tuenda fide Catholica laude, quamquam Zuinglius dedicatis illi totius perfidiæ suæ commentariis illum inficere pertentasset, & Martinus Buce-rus Librum in Psalmos Delphino infcri-pisset, perfidos enim homines ad iniici-endam suspicionem, quasi faverent impi-etati, id dolo egisse ostendit, tum sub-dit: At quantum faverit [nempe Franci-scus Rex] testatur Berequin nobilis alio-quin Vir, & locuples cum innumeris aliis ob hæreseos crimen a Rege Francorum combustis: testatur Calvinus, Lamberti, Farelli sociorum tuorum, & aliorum Gal-lorum fuga, qui flammis ignis debitas e-waserunt.

Pag. 191. Jo. Eck. in Replica adversus Bucerum.

Joannes Francisc. Firmianus Magister Cere-moniarum in Diario.

Audita Francisci Regis morte Ponti-fex, mox rem Divinam pro ejus anima solemniter peregit decima octava Aprilis die, tum illius successorem Henricum ad ferendum constantem conceptum ex pa-terna morte dolorem, sectandas Regias virtutes, fidemque Catholicam defenden-dam hortatus est, illique Pontificia stu-dia pollicitus est.

CXVII. Paul. III. lib. brev. anno 13. p. 318.

Henrico Regi Francia Christianissimo. Charissime, &c. Summum dolorem, quem ex obitu Christianissimi, & præstan-tissimi Regis tui Genitoris non solum pu-blica totius Christianitatis causa, verum etiam nostro privato affectu, & benevo-lentia accepimus, consolatur, & lenit, fi-li Charissime, quod tu illi in ejus non so-lum Regnum, & sed etiam virtutes suc-cessisti, inter quas cum emineat tua singu-laris erga Ecclesiam, & hanc Sanctam se-dem devotio, ac fidei Catholica protectio, merito fit, ut jacturam, ac molestiam ex illius morte alioqui maximam ob tuam suc-cessionem, minorem sentiamus, cum præ-ferim speremus, & confidamus in Dei misericordia, animam ipsius, quæ in colen-da justitia, fide Catholica defendenda, at-que hac Sancta Sede omni studio, & favo-re profectenda semper versata est, nunc ex Regno terreno in cæleste, & perpetuum assumptum ubertate quietis, & lætitiæ per-frui. Tibi igitur, fili Charissime paterna charitate, & affectu nostro de communi hac jactura condolentes, te hortamur, ut Di-vinæ voluntati acquiescere velis, atque Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ad tuum Regnum justitia, pietate, & sa-pientia, quas in te vigere novimus, gu-bernandum, animum, sicut facis, conver-tas, & spei de tuis virtutibus a nobis, & omnibus concepra respondeas, quod futurum confidimus. Nos quidem veteri Prædeces-sorum nostrorum exemplo, & erga Præde-cessores tuos amore, te præstantissimum at-que optimum Regem peculiari quadam charitate, & benevolentia nostra semper prosequemur, Deum Dominum suppliciter deprecantes, ut te una cum charissima tua consorte, & sobole diutissime conservare dignetur ad commune bonum, & quietem totius nominis Christiani, de quibus, & aliis omnibus dilectus filius Cardinalis San-cti Georgii Legatus noster ex parte nostra Serenitati tuæ referet, cui indubiam fidem habebis. Datum Romæ &c. XVII. Aprilis MDXLVII. Anno XIII.

CXVIII.

Jussus est Cardinalis S. Georgii celer-ime etiam equis concitatissimis, si va-letudo id permitteret, in Galliam profici-ci, dataque illi mandata, ut Regi ex-poneret, quantum Pontifex dolorem hau-fisset ex morte Francisci Regis, quan-tamque lætitiæ ex illius in Regnum successionem cepisset; hortaretur ad san-ciendam pacem cum Cæsare pro tuenda Christiana Republica, Religionisque hostibus comprimendis; Regia etiam stu-dia pro Angliis ad Ecclesiæ obsequium re-vocandis collocaret, preces etiam adde-ret, ut ad Concilium Tridento Bononi-am translatum Præsules Gallos transmit-teret, eos vero qui Tridenti hæserant, inde revocaret: præterea Legato data sunt imperia, ut Regi significaret, duo decreta confecta fuisse primum, ut Car-dinales in Aula Romana morari teneren-tur, ut Pontifici consilio & opera affi-stant: alterum, ut unius tantum Eccle-siæ administrationem gerant, dimittant vero alias, quas obtinerent.

CXIX.

Redimitus est Regio diademate Henri-cus solemniter octavo Kal. sextiles a Carolo Lotharingo Rhemensis Archiepi-scopo, atque in regni exordio fortiter No-vatores suppliciis coercuit, & Sedis Apo-stolicæ dignitatem tuendam suscepit, ac misso amplissimo Oratore Francisco Rohano Pontifici demissa obsequia detulit VI. Octobris.

Transfugit postea Franciscus Rohanus ad Sathanæ, & Calvini castra, Henricus vero Rex defecit a pristina pietate, at-que exitiale cum Lutheranis foedus iniit grassandique licentiam in Regno Hæreti-cis laxavit, quo flagitio sibi, & stirpi suæ florentissimæ extremum exitium peperit ut dicitur inferius. Jam ad Henricum Angliæ Regem bimestri ante Franciscum

Belcar. A. 25.

M m Re-

Regem extinctum, a cuius funesto exitu abhorret oratio, digrediamur.

CXX.
Paul.
Jov. l. 45.
Sander. de
Angh.
Schismat.
l. i.
Henricus
VIII.
Rex Angl.
glie mo-
ritur.

Adulato-
ris dita
proditio.

Ardente conscientia admissorum flagitiorum ille excitatus, de abrumpendo impio schismate, repetendoque Pontificis Romani obsequio varia consilia agitavit, quæ ob tumorem animi, & Aulicorum fraudes, & infirmam voluntatem demum in opus non perduxit, ut deplorat Sanderus his verbis: *Is cum jam graviori agritudine premeretur, nec facile speraret ex ea liberari se posse, videns, qua cupiditate, vel quo potius furore vinculum unitatis Ecclesiasticæ dissolvisset, cum Episcopis nonnullis privatim agere cepit, de ratione qua iterum Sedi Apostolicæ, ac per eam reliquis genibus Christianis conciliari posset. Verum hic videre licet severitatem Dei in eos, qui aut prudentes ceciderunt, aut in peccatis suis alio obdormierunt. Præterita enim Henrici crudelitas fecit, ut nemo iam illi fidele consilium dare, nemo sui pectoris sensa patefacere, nemo veritatem aperire auderet, sciebatur enim multos neci datos esse, cum prius aut illi, aut Cromuelo, etiam iussi, libere, quod sentiebant loquerentur. Itaque nunc quoque unus ex Episcopis, utrum ipsi insidiæ struerentur, incertus, respondit Regem omnibus Viris sapientiore esse, illum Divino consilio Pontificis Romani Primatum abdicasse, nec jam habere, quod timere debeat, cum publica Regni lege iudicium illud confirmatum sit. O prodicionem immanem, qua ille Pseudo-Episcopus similis Judæ assentionis nefariæ osculo Henricum male perdidit! non enim de timore humani iudicii, sed Divini terrore agebatur, subdit Sanderus. Stephanus autem Gardinerus Wintoniensis Episcopus seorsim Regi suasisse dicitur, ut si fieri posset, Ordinibus Regni convocatis, rem tanti ponderis cum illis communicaret. Sin ad eam rem spatium temporis non daretur, saltem animi sui sententiam scripto proderet, ibique conscientie suæ testimonium exponeret. Deum solo cordis voto contentum esse, quando res propter aliquod necessarium impedimentum expediri non posset. Sed cum is discessisset, aderat mox ingens Parasitorum turba, qui veriti ne, si obedientia Romano Pontifici redderetur, ipsi bonis Ecclesiasticis exciderent, Regi omnino persuadebant, ne scrupulum talem in animum irrepere pateretur. Et facile quidem a bono proposito revocatur, qui non est in charitate fundatus, & radicans. Ad nihil igitur aliud valuit Henrici cum Episcopis de restituenda unitate Ecclesie oratio, quam, ut se hactenus renitente conscientia divisum ab Ecclesia Romana fuisse, & ideo dum agnitam veri-*

tatem oppugnaret, in Spiritum Sanctum peccasse patefaceret.

Nonnullis interjectis addit author, illum de Eucharistiæ Sacramento cum Romana Ecclesia sentisse, atque a libidine sola in flagitium, ac defectionem impulsam Sacramento (inquit) Eucharistiæ summo semper in honore habuit, itaque cum paulo ante mortem sub unica specie [quod semper observavit] communicatus de cathedra, in qua sedebat, assurgeret, ut genibus in terram defixis Salvatoris nostri Corpus adoraret, Zuingliani autem, qui astabant dicerent, posse Majestatem suam in hac imbecilli valitudine sedentem in cathedra Eucharistiæ percipere, illis respondit: *Si me non modo usque ad terram deicerem, sed & sub ipsam terram demitterem, nec sic quidem satis honoris huic Sanctissimo Sacramento mihi viderer delaturus. Denique nullum fere in re a fide Catholica discessit, præterquam libidinis, & luxuriæ causa, penitus enim a carne sua victus, & superatus ob repudium Catharinæ non permisum, Pontificiam potestatem abiecit, Monasteria etiam evertit, partim quod Monachi, & Religiosi Fratres maxime omnes, repudio eius adversentur, partim quod bonis Ecclesiasticis inhiaret, quo suppeteret, unde sumptus effulsores in epulas, in meretrices, & insanas substructiones faceret.*

CXXI.

At in ea libandarum voluptatum carnis felicitate fuisse infelicissimum describit idem author: *Mirabile est dictum in quantas animi, vitæque perturbationes incidit, postquam enim e recto Christiana vitæ tramite egressus voluptatibus carnis, ac peccatis se implicabat, nunquam sibi, aut aliis gratus, nunquam aut mente serenus, aut conscientia securus videbatur, præcepseretur in omnes vitiorum gurgites, tribus tamen maxime præ cæteris obruebatur, libidinis, avaritiæ, & crudelitatis, quorum priora duo ex iis, quæ proxime duo constare possunt, ita tertium ex hoc uno constat, quod cum Henricus toto reliquo sui Regni tempore paucissimos e plebe, ex universa Nobilitate duos tantum sustulisset, Edmundum de la Pola Suffolciæ Comitem, & Eduardum Buchinganiæ Ducem, & priorem quidem ex Patris morientis præscripto, a quo de seditionibus condemnatus fuerat, posteriore vero ex Cardinalis Volsæi, qui Buchinganiæ oderat, instigatione, post, interpositum divorcium cum uxore legitima, & dissidium cum Ecclesia, vix explicari potest quantam stragem Nobilitatis, suorumque Civium ediderit, paucis illis annis, quibus supervixit, ex tabulis tamen publicis nu-*

me-

merantur Regina tres, aut quatuor ad exitum perducta, heroinæ duæ, Cardinales duo, tertiusque absens mori condemnatus, Duces, Marchiones, Comes, Comitumque filii duodecim, Barones, Equitesque aurati decem & octo, Abbates, ac Priores Cœnobiorum tredecim, Monachi, Presbyteri, ac Religiosi septuaginta septem, ex reliqua nobilitate, ut ex Volsæo, Comptono, Noveſo, Bolenis, Cramuelo, Howardis, aliisque plurimis manifestum evadit. Nonnullis interjectis, extrema morientis verba refert author: *Cum de instanti mortis articulo ab amicis admoneretur, pateram vini albi poposcit, atque ad unum e suis conversus: omnia [inquit] perdidimus [adiecisse hæc verba, Fidem, Regnum, Animam fert communis traditio] inter mortuis deinde vocibus Monachorum nomen aliquoties ingeminasse dicitur, atque ita expirasse nimirum Sanctorum Monachorum animas, quas martyrio ex humanis sustulerat, ad eumcoram Divino Iudice accusandum vindandas se objecisse a piis existimatum est.*

CXXII.

Periit infælix V. Kal. Februarii hujus anni, quod confirmat Angelus Massarelus his verbis.

Diar.
Concil.
Trid.
Henrici
VIII. ob-
itus.

XV. Februarii Cardinalis Tridentinus ostendit literas ex Germania, quod Rex Angliæ obierat die qua obiit Regina Romanorum XXVII. scilicet Januarii præteriti, & Rex in suo Testamento reliquit Turorum filii Imperatorem, qui brevi illuc missurus esset unum ex suis. Pontifex audita illius morte, quam XVIII. Februarii significavit Sacro Senatui, primum XXV. Februarii tres Legatos Cardinales pro revocanda a schismate, & hæresi Angliæ decrevit, ex quibus alium ad Cæsarem, alium ad Francorum Regem proficisci iussit, tertium vero, qui in Angliam mittendus erat, non expressit.

Humanissimis interea literis Paulus hortatus est Anglos ad fidem Catholicam sectandam.

Dilectis filiis in Concilio Parlamenti Regni Angliæ congregatis.

CXXIII.
Paul. III.
lib. brev.
ann. 13.
p. 73.

Dilecti filii salutem, &c. Cum non ignoraremus hunc morem, & consuetudinem vestræ Nationis esse, ut Rege defuncto concilium totius Nationis, quod ex tribus Statibus congregatum est, convocare soleatis, atque in eo de rebus communibus, Regni que Successore firmando agere, & deliberare, duximus nostri officii esse, hæc ad vos scribere in forma Brevis literarum.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ras, per quas, & nostrum paternum erga vos animum vobis ostenderemus, & ea moneremus, atque hortaremur, quæ Deo Omnipotenti grata, nobis desiderata, vobis autem in primis commoda esse intelligeremus, & salutaria; quanquam enim magnis, & variis, atque continuatis multorum amorum a defuncto Rege læssiti fuerimus injuriis, quæ non tam in personam nostræ contumeliam, quam in ipsius Dei, & sedis Apostolicæ a Christo constitutæ contemptum redundarunt, non tamen hæc nos magis contra vos incitare debent, aut possunt, quam vetustus amor Majorum nostrorum, & antiqua cura Romanorum Pontificum, cum erga Universum Christi Gregem, tum vero præcipue erga istam inclytam Nationem Anglicam, in primis autem ipsius Christi Domini nostri exemplum, qui etiam contra inimicos omnia amoris officia exercuit, nos provocare, ut in eius visceribus vos amplectamur, atque omni in re juvemus, quam ad vestra commoda, & salutem quoquo modo pertinere posse iudicemus; quare cum in hoc rerum statu, & mutatione Regis multa vobis imminere pericula videremus, quæ etiam vos pro vestra prudentia perspicere, non dubitamus, hæc autem ejus generis esse, ut nisi illis mature provideatur, in maximum salutis discrimen res Regni vestri facile sint adductura, non expectantes, dum ipsa verum vestrarum difficultas vos admoneret, quo ad querendam opem magis opportunam confugere debeatis, sed cogitantes dubitationem in animis vestris de nostra erga vos benevolentia vos facile deterere posse, ne ad nos, apud quos maxime promptum auxilium rebus vestris est repositum, confugere auderetis, hæc in parte omnes ejusmodi cogitationes vestras, & dubitationes prævenire volumus, & nos vobis ultro offerre in omnibus, quæ vel ad pericula propulsanda, vel ad ipsius Regni pacem, & tranquillitatem confirmandam pertinent, habita semper ratione honoris eorum, quibus Regni gubernacula sunt tradita, & salutem omnium, & singulorum, quantum vero in his rebus nostra auctoritas, & benevolentia vobis prodesse possit, vel ex hoc facile intelligere poteritis, si vobiscum cogitetis, ut nullam aliam vos oppugnandi causam in Regno isto aliis daretis, hanc semper, vel paratissimam, & iustissimam futuram, quod a nostræ auctoritatis obedientia defecistis, qua quantum valet, utinam in recenti potius aliorum exemplo, quam in vestro experiri velitis. Quare dilecti filii monemus vos, atque hortamur, ut ad nostram, & hujus Sanctæ Sedis obedientiam redeatis, & simul legitimam, ac præcipuam, vos ledendi occasionem.

Anglica-
ni Regni
Ordines
moniti
post Hen-
rici mor-
tem de-
tuenda fi-
de Catho-
lica.

Mm 2 omni-

omnibus prædicatis, quod si feceritis, nostram auctoritatem, atque opem in omnibus ad vestram salutem, & commoda paratam semper invenietis, quæ omnia, ut notoria, vobis essent, familiarem nostrum, & in Basilica S. Petri pro Natione Anglicana Pœnitentiarium ad vos misimus, qui hæc coram vobis latius explicabit, cui ut plenam fidem in omnibus, quæ vobis de paterno nostro erga vos amore referet, adhibeatis, per vestram salutem in Domino hortamur, atque obsecramus. Datum &c. Romæ &c. III. Martii MDXLVII. anno XIII.

CXXIV.
Sander. l.
12.

Eduardus
succedit
in Regno
Angliæ
Patri
Henrico
VIII.

Successit Henrico Eduardus ex Jana. Semeria adolescentulus novem annorum, cui Henricus sexdecim Gubernatores cum æquali potestate præfecerat, ut si quispiam Optimatum Regnum affectaret, non deessent, qui teneram ejus ætatem propugnarent; verum illi salutis suæ immemores & in pristino schismate obfirmati, Puero, qui seipsum regere non poterat, Primatum Anglicanæ Ecclesiæ impie detulerunt. Extinctam vero spem restituendæ Angliæ Religionis referunt Acta Consistorialia, cum in ipsa coronati Regis celebritate ab impiis scurris Comœdia in ludibrium Pontificis, & Cardinalium peracta fuisset, quare Legatio in Angliam suppressa est. Magnates vero Regiæ Angliæ Procuratores privatis commodis inescatos fuisse in flagitium impulsos describit Sanderus. Ex his Tutoribus cum non pauci essent Catholici, eamque ob causam ad Ecclesiæ Catholicæ unitatem totius Regni Statum revocare cuperent, præsertim quod ea etiam mente Henricum, & alias, & maxime jam moriturum fuisse cognoverant, alii ex eodem numero scientes, multo plus præsentis commodi, & lucri per Ecclesiarum direptionem, quam per rerum ablatarum restitutionem acquiri posse, non solum ab ea sententia disenserunt, verum etiam ulterius in Schismate progrediendum judicaverunt.

CXXV.
Sander.
l. 2. de
schismate.

Non hic hæsit politicorum impietas, sed in nefandas alias hæreses prorupit, ac in primis Tutores Regii, cum Ecclesiæ partes strenue tueri detrectassent, ab Eduardo Seimero Regis Eduardi Avunculo Herfordiæ Comite, paulo post Somerseti Ducis titulos arripiente dignitate dejecti atque in ordinem redacti sunt, is enim in omnem projectus audaciam seipsum unicum Regis Tutorem, ac Regni Protectorem, cæteris vel dissimulantibus, vel perterritis, renuntiavit, cumque Zuingliana hæresi infectus esset, Eduardum Regem infecit hæresi, atque Anglos in Zuinglianam, sive Puritanam hæresim impulit, eamque in Scotia propagavit,

ut dicitur paulo inferius. Cæterum Hiberni in retinenda fide Catholica majorem constantiam, quam Angli explicuerunt, ac tyrannorum Regiæ libidini obsequentium minas fortiter contempserunt, quibus ob eximium virtutis exemplum Pontifex gratulatus est, atque ad fœlicis immortalitatis præmia consecranda accendit subjectis literis.

Dilectis filiis universis Principibus, Nobilibus, & Dominis temporaliibus Insule Hiberniæ salutem, &c.

Cum assidue de vestra pietate, & in fide Catholica perseverantia, atque erga hanc sanctam Sedem devotione admodum quidem læri ob Dei honorem, animarumque vestrarum salutem audiremus, dilectumque filium Osualdum Massingbord Fratrem Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani Prioratus Kilmain insulis Insule haberemus isthuc redeuntem, moti Paterna, ac debita benevolentia, quæ vos prosequimur, libenter ipsi Osualdo has literas dedimus ad vos cum salutatione, & benedictione nostra referendas, magno enim nostro amore, & huius Sanctæ Sedis dilectione digni estis, qui venenatis suasionibus repulsis, minisque contemptis vos, vestrasque animas Deo, & vobis conservatis in fidei puritate, & sinceritate non contaminata novis impietatibus, quibus vicina vobis Insula infecta est, proinde filii dilectissimi vos hortamur in illo, qui hunc spiritum vobis immisit, ut in sancto vestro proposito pia, ac salutari constantia persistatis, certi, quod benignus Deus vos fidem ei servantes non deseret, sed sua vos ope munitis premio etiam celesti, quo nihil beatius homini expectari potest, remunerabit, cuius & nos Majestati humiliter supplicamus, ut sicut fidei sanctæ donum largiri vobis dignatus est, ita etiam in eo perseverantiam largiri dignetur, quod & futurum in ejus bonitate confidimus, cæterum ipsum Osualdum pium, & fortem Dei Athletam vestris Nobilitatibus ex animo commendamus, &c. Datum Romæ XII. Novembris MDXLVII. Anno XIII.

Passi sunt graviora Hiberni ob servatam incorruptæ fidei puritatem, ac licet Proceres, & divites magna ex parte commoda carnis animæ salutis prætulerint, tamen alii constantiores, necnon plebs, & agrestes, ac rustici, contemptis omnibus incommodis, fidem Catholicam ardentissimè coluerunt, nec promissi a Christo cœlestis Regis spem ullis impiorum illecebris avelli sustinuerunt.

Quod ad Scotiæ res attinet, Pontifex extremo Martio exaratis literis Proceres

Paul. III.
lib. brev.
anno 13.
p. 181.
Paulus
III. Scotiæ
Proceres ad
tuendam
fidem
Catholicam
hortatur.

Scribit
Hibernis
Paulus
adhortans
illos ad
fidem
Catholicam
tuendam.

CXXVI.
Re-

Regni Scotiæ ad afferendam fidem Catholicam, & tuendam libertatem, comprimendos impiorum conatus, mutuam alendam concordiam, atque hostium infidias defugiendas opprimendasve sollicitavit.

Dilectis filiis Nobilibus Viris, Cancellario, Comitibus, Dominis, Baronibus, & cæteris Regni Scotiæ Proceribus.

Dilecti filii, &c. In animi dolore, quem ex magna Reipublica Christiana perturbatione capimus maximo vobis solatio semper fuit Nobilitatum Vestrarum virtus, quippe qui & in tuenda vestra Regni istius libertate egregiam jamdiu fortitudinem, & magnitudinem animi summa vestra cum gloria præstitistis, & in nos atque hanc sanctam Sedem ea devotione exstitistis, quam cum probitas vestra postulabat, tum Majorum vestrorum clarorum, & in primis orthodoxorum hominum imitatio, atque hæc quidem virtus, & pietas vestra, Catholicæ Religionis observatio, quam Deo grata existerit, ex eo intelligere potuistis, quod is non paucas vobis ex hoste finitimo concessit victorias, in quo cum Divinam erga vos benignitatem ignorare minime possitis, non dubitamus quidem, quin in rectissimo vestro itinere, & laudabilium actionum proposito stitis permansuri, ut & antiquam, & veram Religionem erga Deum constanter retineatis, & salutarem inter vos concordiam perpetuo conservetis, sed tamen ad animorum vestrorum propositiorem, ac studium accedere etiam cohortationem nostram pro nostra in vos paterna charitate volumus, maxime enim nobis cura est pro pastoralis officio, quod Divina voluntate non nostris ullis meritis sustineamus, cum reliqui Dominici Gregis tum vestra, ac Populorum istorum salus, atque incolumitas, atque animarum quidem salus, cuius nobis, & reliquis omnibus cura potissima esse debet, in antiqua, & vobis a majoribus tradita Religione rite observanda, huiusque Sanctæ Sedis, & Catholice Ecclesiæ unione consistit, ut vos pro vestra prudentia intelligitis, libertatis vero, & temporalium bonorum vestrorum conservatio in eo præcipue sita est, si unanimes inter vos, concordæque maneatis: nec enim concordia, ut vos minime præterit, Regnis salutarius, nec rursus dissensione, ac discordia perniciosius; itaque is, qui aliorum libertatem opprimere student, nihil optabilius est, quam ut inter eos, quibus insidiantur, existant dissensiones, atque discordiæ. Quamobrem vos pro paterno nostro in vos animo, & benevolentia etiam atque etiam hortamur, ut si vestram pietatem, tum consensionem maxi-

Paul. III.
lib. brev.
anno 13.
p. 181.
Paulus
III. Scotiæ
Proceres ad
tuendam
fidem
Catholicam
hortatur.

mos vobis adhuc fructus tulisse intelligitis & laudis ab hominibus, & beneficiorum a Deo, utramque earum vobis firmiter, constanterque tenendam statuat, quemadmodum quidem & sentire vos, & facturos etiam esse confidimus. Anobis quidem, atque ab hac Sancta Sede quæcumque proficisci officia poterunt, vel ad cohonestandos vos, vel ad nostram, atque istius Regni libertatem defendendam nullo unquam sunt tempore defutura, cuius nostræ in vos optima voluntatis testem, & eorum consiliorum, quæ ad libertatem, & pacem istius Regni conservandam spectabunt, adiutorem proprium istuc Nuntium nostrum gravem, & probum hominem nassuri sumus, a vobis vicissim dilecti filii, cum hoc nos in vos animo simus, ea expectamus, quæ vestra, & Majorum vestrorum virtute, ac pietate, & perpetua in hanc Sanctam Sedem devotione digna sunt. Datum Romæ XXVII. Martii MDXLVII. anno XIII.

Commendavit etiam Jacobi Hamiltoni Araniæ Comitis, ac Regni Administratores virtutem, qui intestinas factiones compressisset, atque externum hostem in Scotiam irruentem contudisset, tum illi sacros addidit stimulos, ut Religionem in Scotia afferere pergeret, ac si sancienti cum Angliis fœderis se daret occasio, paterne monuit, ut incorruptæ fidei splendorem, & Scotiæ libertatem generose tueretur.

Dilecto filio Nobili viro Jacobo Araniæ Comiti Regni Scotiæ Gubernatori.

Dilecte fili, &c. Cum jamdiu nobis cognita, & perspecta virtus tua in eam spem nos adduxerit, ut confidamus, Deo primum adjuvante, deinde tua prudentia gubernante, res istius Regni multis periculis fluctibus agitata, tandem in tuto portu esse collocandas, volumus etiam accedere cohortationem nostram, quæ & tua præterita facta comprobaret, & ad ea, quæ supersunt, perficienda te animaret, ac aliquot quidem menses jam sunt, cum a tua Nobilitate literas accepimus restes tui animi optimi, atque fortissimi; in illis enim ostendebas quantæ tibi curæ esset, & istius Regni tutela, & securitas, Sanctæ Christianæ fidei honor, & conservatio, quorum utrumque dignum tua virtute, & pietate est, sed nos dum tuis petitionibus obsequi cupimus, dum hominem quærimus idoneum, quem ad vos mittamus, maxime præsertim curis, & sollicitudinibus aliarum rerum, & tam variarum rerum distracti Nobilitati adhuc tuæ respondere non potuimus, cui quidem nunc rescribentes dicimus, nos in istud Regnum, Regesque

CXXVII.

Paul. III.
lib. brev.
anno 13.
p. 74.

pa-

paterna semper charitate in primis affectos fuisse, maximamque cepisse curam & quotidie capere, ut vestrorum populorum, vestrique Regni salus, & libertas a finitimo hoste irviolata sit, & communita, in quo tu quidem dilecte fili egregiam operam, diligentiamque praestitisti, qui & hostium impetum conantium irrumperere in Scotiam tua virtute saepe repressisti, & multis de illis partis victoriis illustrasti, & tuam laudem, & nomen Scotiae Nationis non solum adversus externum hostem, sed etiam in comprimendis domesticis Regni factionibus, & discordiis plurimum enituit virtus tua, quodque maximum omnium est, nunc Regali genere, nomineque conservando, quod more immatura proximi Regis afflictum in unius tantum parvulae filiae anima retinetur, non solum animi tui fortitudo, sed etiam integritas, fides innocentiaeque tua apud omnes homines clara, & commendata est, qua nos Dei Omnipotentis in Viro praestante dona multo majora omnibus bonis temporalibus semper esse duximus: quare gratulamur quidem Nobilitati tuae, quod tot occasiones tibi a Domino Deo tuae virtuti declarandae datas non solum magno animo exceperis, sed etiam prudentibus consiliis direxeris. Verum illud praeter omnibus & gratum nobis, & tua Nobilitati amplum, honorificumque est, quod Christi Sancta, & Catholica fides, in qua nostrae salutis perpetua tota spes continetur, per te ita defenditur, & suscipitur, ut pateat omnibus, si quis hasce pravas, & perniciosas Hereticorum opiniones in medium protulerit, te hostem illi futurum, quam nos tuam egregiam voluntatem, pietatemque erga Deum, non solum summe commendamus, sed paternam etiam nostram benevolentiam singulariter amplectimur, teque adhortamur in eodem Domino Deo, ut quemadmodum coepisti, ita pergere, Regnumque istud, & nomen Regium conservare omni tuo studio, cura vigilantiaque insistas, pro quo praemia digna tibi erunt, & in caelo, & in terris iam in hac vita, quam in altera parata. Nos quod ad nostras attinet partes, nunquam desistemus omni nostro patrocinio & autoritate, pacem istius Regni, salutem, libertatemque defendere, quo etiam Nuncium nostrum hominem gravem, & probum post paucos dies missuri sumus, qui isthic Procerum concordiam, Religionis integritatem, Regalis generis, Regnique rotum incolumitatem tecum una procuret, & tueatur, quod si quid acciderit interim ut foedus aliquod, & pactio cum vestris finitimis Anglis sit facienda, tuam Nobilitatem omni animi studio requiramus, & obtestamur, ut salva Regni Scotiae liber-

tate, Divinaeque Religionis integritate omnia, ita agantur, atque tractentur, ut ex tua & Majorum tuorum, qui semper Catholicae fidei firmi propugnatores extiterunt, virtute & diligentia acta, & tractata, esse appareant. Extremum est, ut tua Nobilitati notum faciamus, nos eo animo & benevolentia erga te esse, ut quidquid honeste, & cum Deo hac nostra Pontificali auctoritate possumus, totum velimus tuis honoribus, & commodis esse expositum. Datum Romae XXVII. Martii MDXLVII. anno XIII.

Diffidiorum inter Anglos, & Scotos cardo in eo vertebatur hoc tempore quod Tutor Eduardi Angliae Regis Mariam Reginam Scotiae in spem pacti antea conjugii cum Rege, tradendam deposceret, ut ea Regna arctissimo foedere in unum coalescerent, sed obstabat petitus schismatis, quo laborabant Angli, infamia, tum etiam Scoti contra suam dignitatis jura arbitrabantur subijci Anglorum Imperio, atque si armis peterentur ad libertatem tuendam ferro, erant comparati, Pontifex autem maxime veritus ne orthodoxa Religio in Scotia ex foedere Anglico deleteretur, Mariam Reginam Senioremem hortatus est, ut filiam Mariam Reginam Christiana pietate imbueret excoleretque, tum orthodoxam Religionem in Regno assereret, necnon Proceres multo concordiae foedere conjungeret inter se, ac conglutineret, evellendisque omnibus diffidiis sedulam operam navaret.

Ad Mariam Reginam Senioremem.
Charissima in Christo filia, &c. Cum Pastoralis officii nostri ratio, tum paternam, qua semper, te & fortem istam Nationem dileximus, benevolentiam facit, ut crebro nos animum, & cogitationem nostram ad res vestras referamus, est enim magna nobis cura, ut & filia tua, quae adhuc parvula est, quam optime instituat, & Regnum istud salvum, incolomeque conservetur, quorum nos utrumque in tua maxime diligentia, & auctoritate positum esse intelligimus. Itaque & si de virtute, & prudentia tua optime existimemus, teque hortatione nulla egere arbitremur, tamen his te literis in Domino cohortandam puravimus, primum ut quemadmodum te & facere, & facturam esse minime dubitamus, operam des, ut Regina filia tua cum aliis bonis instituat moribus, tum praecipue tener ejus animus Catholica, & vera, quae a Majoribus tradita est, fide in Deum, ac pietate imbuetur. Hec enim pietatis laus, ut ipsa minime ignoras, initium, ac fundamentum est reliquarum virtutum omnium, & in

CXXVIII.

Paul. III. lib. brev. ann. 13. p. 107.

Mariae Reginae Scotiae Scribit Paulus III. ut in fide Catholica firma permaneat.

ea salutis, ac beatitudinis aeternae ratio posita est. Deinde cum nullum Regnum existentibus in eo dissensionibus diutius salvum, & incolome esse possit, sicuti Dei, ac Domini nostri voce testatum est; enitere, atque elabora, ut Nobilium Virorum, atque istius Regni Procerum unionem inter se, & concordiam tueare, atque conserves; nihil enim, neque eorum consensione Regno isti salutaris, nec rursus discordia perniciosius esse potest, quos quidem cum prudentia, & probitate suam vero auctoritate tua adductos, concordet, & consentientes inter se futuros esse confidimus. Hac nobis, quae ad te in praesentia scriberemus in mentem ventebant, quae si, ut speramus, effeceris, cum tibi honesta, atque ampla, tum Regno isti futura sunt salutaria, sed his de rebus recem propediem agemus per Nuntium probum, & gravem hominem, quem isthic missuri sumus, cum nostrae in re, ac Populos istos benevolentiam restem, tum eorum consiliorum Adjuvorem, quae ad pacem, & tranquillitatem Regni istius pertinebunt, interim omnia tibi de nobis polliceri, ac spondere potes, quae ad Serenitatem tuam, Regnique istius pacem, & libertatem tuendam proficisci a nobis, atque ab hac Sancta Sede poterunt, ea te de nobis spes, atque expectatio quantum cum Domino fieri poterit, nunquam faller. Dat. Romae XXVII. Martii MDXLVII. anno XIII.

Demisit alte in animum Pontificis monita Regina Maria, ac filiam Catholica Religione more Majorum eximie institutam non Angli, a quo haeresi inficeretur, sed Galliarum Regis filio conjugem dare meditata est, Anglorumque eam deposcentium insultus fortiter sustinere. Pium Reginae, ac Scotorum consilium non latuit Anglos, qui instructo validissimo exercitu, Duce Somersfeti Principe Regis Tutore in Scotiam Mense Augusto irruerunt, Reginam, vi rapturi, ad quos retundendos Jacobus Hamiltonus Scotiae Administrator occurrit, pugnatum est ad Messelburgum cruento, & ancipiti praelio, Scotis pro Religione, & libertate fortissime dimicantibus, demum cum Scotorum copia numero impares essent, fusae sunt, Anglisque victoriam reliquerunt, intulit victor foedam agris vastitatem, atque Angliae fines, latius propagavit, non fracti tamen sunt his adversis Scoti, sed collecto nodo exercitu victorem coercuerunt, ac ne Regina Junior in eorum potestatem caderet, eam in Gallias proximo anno devexerunt.

CXXIX.

At Eduardus Somersfeti Dux parta de Scotis victoria adeo intumuit, ut muta-

re Anglorum leges, & omnem Pontificium ritum, qui haftenus in Schismate retinebatur, abrogare decreverit, publicis itaque Comitibus Londini habitis Prisdie Nonas Novembris, fidem ac Religionem pervertere aggressus, haec impia decreta tulit, quae refert Sanderus. Lege decernitur ut omnes Ecclesiae, Basilicae, ac Oratoria ad id instituta, aut dotata, ut in eis pro Defunctorum animabus Orationes, Eleemosyna, aut Sacrificia fierent Regis Eduardi esse deinceps censerentur. Omnes item Capella, Sacella, & Altaria, quae vel annuos census, vel oblationes, vel ullum aliud emolumentum haberent, omnes praeterea Congregationes, Sodalitates, aut Confraternitates ad quodvis genus piorum operum instituta fisco Regis concedebantur. Quibus sic constitutis ad commoda temporalia, quorum prima ipsis cogitatio, ac cura fuit, transferunt deinde ad Religionis capita, ac primo loco sanxerunt, ut cum Episcopi, ac Presbyteri Anglicani ritu fere Catholico [excepta Romani Pontificis obedientia, quam omnes abnegabant] ad illud usque tempus ordinati fuissent, alia omnino forma ab ipsis praescripta ordinationes fierent auctore a Puero Rege ad id accepta. Hinc novum etiam ritum Sacramenta administrandi adjunxerunt, & de ea re librum publicum Comitiorum auctoritate confirmatum ediderunt.

Deinde cum non paucae adhuc Sanctorum Imagines, ac statucae alicujus etiam preterit ac momenti per Angliam viserentur, eas primo quoque tempore tollendas judicarunt, emissis itaque hominibus quibusdam impiissimis, audacissimis, qui hoc sacrilegium aggredierentur, & una cum eis nonnullis Ministris, certisque Concionatoribus, qui Imaginum usum populo dissuaderent [non ignorabant enim plebem hoc agre laturam a qua etiam in Provincia Cornubensi unus e Commissariis Bodeus nomine occisus fuit] Christi Salvatoris, Deiparae Virginis, Apostolorum, & Prophetarum omnes omnino Imagines, tam pictas, quam fabrefactas, partim deleverunt, partim combusserunt, eo ipso declarantes, cui bellum indicerent, & contra quem venissent: in locum vero dejectae Crucis Christi subrogarunt Regis Angliae insignia nempe tres Leopardos, & tria Lilia, hinc serpentis, inde canis pedibus expansis sustentata quod perinde erat, ac si dixissent, se non Christum, cujus imaginem contumeliose deiecerant, sed Regem terrenum, cujus insignia eodem loco erexerant, colere, & adorare.

Nec his malis contenti Zuingliani tremendum etiam Corporis, & Sanguinis Do-

Sand. l. 2. de Schism. Anglia.

Mutatio Religionis in Anglia.

Ritus Sacramentorum mutati.

Christi Imagines evertae.

CXXX. Sublatum Mistra Sacramentum.

mini Sacrificium, quod a Cathecumeno- rum prima, & fidelium sequente dimis- sione, Missarum nomen iam olim accepe- rat, in publicis Comitibus abrogarunt, nec enim per aliam speciem, argenteae Pixi- des, & Cruces, Urceoli, & alia sacra Vasa, Candelabra argentea, & aenea, Sacra Vestes auro intertextae, Venilla se- rica, Cereorum, Olei, & aliorum omnium, quae cultui Divino dedicabantur, pretium, denique ipsi fundi, & agri ad has res sus- tentandas donati, non poterant alio pre- textu fere auferri, quae omnia horum Co- mitiorum auctoritate Regio fisco concede- bantur.

Quarto autem loco sancitum est, ut Eu- charistiae utraque species cuilibet de my- steriis participantis necessaria traderetur. Quinto loco decreverunt, ut Sacra Of- ficia recitarentur in vulgari lingua. In- quo decreto illud perridicule evenit, ut cum omnia in Ecclesiis Anglice legeren- tur, eo videlicet pretextu ne populus, quid in rebus Divinis ageretur, ignoraret, sed Amen respondere posset, interim ne- que Wallorum, neque Cornubiensium, ne- que Hibernorum populus quidquam eorum, quae recitabantur, intelligeret. Et paulo post.

Administrande autem Eucharistiae ritus in illis primis Regni Comitibus praescripti parum a Catholicorum Missa distabant, ut videlicet populus non putaret quidquam sibi ablatum, sed ea, quae Latine prius legebantur, tantum in vulgarem linguam crederet esse translata. Itaque Canon Mis- sarum pene totus ab initio ad verbum transcriptus fuit. Signa etiam benedictae Crucis retenta sunt, illa inquam quae manu Sacerdotis tantum expressa erant. Cete- rum non omnes Protestantes eodem spi- ritu agebantur, qui enim nihil nisi opes Ecclesiasticas querebant, parum curabant, si Crucis imagines in aere solo designa- rentur. Qui vero non poterant ferre, ut vel ita silem mortis Christi figura, & imago in honore, aut usu aliquo habe- retur, brevi postea obtinuerunt, ut subla- tis huiusmodi caeremoniis, totoque Canone remoto, nova Liturgiae forma proponere- tur, quae Protestantium inconstantia mul- tum retardavit rudem populum, ut eorum doctrina assensiretur, dicebat enim, vi- deamus prius, quo evadent, ubi consistent, ubi quiescent: Propagatam late fuisse proximo anno Zuinglianam, sive Purita- nam impietatem dicitur suo loco.

Sedati sunt hoc anno Neapolitani tu- multus, qui fuerant concitati, cum Pe- trus Toletanus Prorex censuram sacrae fi- dei Tribunalia Hispano more erigere vellet: non repugnabant quidem Nea-

Direpta Sacra va- sia.

Sacrae preces publicae in lin- guam ver- naculam vertia.

CXXXI. Turbae Neapolitanae ob Inquisitionem exortae fedantur.

politani inquiri in Haereticos veteri Ro- manae Ecclesiae more, cuius clientelae es- sent additi, sed verebantur, ne si His- pano more censura exerceretur, plures infontes a calumniatoribus falso delati op- primerentur: tum ne qui in odium, & invidiam apud Hispanos essent adducti politica fraude, ut Rei haereticis circumve- nirentur; cum vero a Prorege, atque a Civibus ad Imperatorem legationes de- cretae essent, ita res ab eo composita est, ut veteri instituto contra Haereticos cen- sura exerceretur, Cives vero arma Pro- regi traderent, tum etiam Civitas certa vi auri multata ob rebellionis signa in Proregem motae ostensa, cuius imperiis Cives demisse paruerunt.

In Lusitania quidem tanta acerbitate ab Administris sacra censura exercebatur in Neophytos Haebrei generis violatae Religionis reos, ut Pontifex eorum cau- sae cognitionem ad subellia Apostolica revocavit, demum cum Lusitaniae Rex profiteretur daturum operam, ut in im- pios ita severitas legum distringeretur, ut infontes nulla injuria afficeretur, cen- sura exercendae libertatem Regiis Admi- nistris restituit, de quo Cardinali su- premo in eo Regno fidei Censori has li- teras dedit.

Cardinali Portugalliae.

Dilecte fili noster. Cum Severissimum tuum fratrem Portugalliae Regem iugiter intellexerimus impense cupere, ut Inqui- sitio in ejus Regno per Nos concessa nullo retardetur pretextu, nos, etsi non paucae rum querela, & rationes ex adverso inter- dum opponerentur, tamen sperantes sum- mam ipsius Regis religionem, ac iustitiam nihil aliud, quam suorum Regnorum e- mundationem ab haereticis, & illarum suspicionibus optare, cunctis contrariis ra- tionibus spem nostram in ejus probitate si- tam praesentes, Inquisitionem istius Re- gni, & liberam procedendi facultatem non solum concessimus, sed etiam exemptiones ab eis cunctas, aliquibus tamen, quae ex nonnullis iustis causis concessae sunt, exce- ptis, revocavimus, sicut ex diversis nostris literis plenius apparebit, speravimus ta- men, ac speramus primum quidem in pro- bitate, & aequitate dicti Regis, quas esse in ore, & honore omnium Principum sci- mus, tum deinde in ipsa circumspeditione tua, quae tanquam Caput ipsius Inqui- sitionis est, facultatem hanc [licet liberam] moderate tamen, a pie exercendam fore, ut laxitatem jurisdictionis moderatio cha- ritaris, & tua bonitas restringat, iugum- que hoc, cum Christi Domini sit, leve, & supportabile sentiat, &c. Dat. I. Julii MDXLVII. Anno XIII.

In Lusita- nia acer- bius in- quisitum. in Neo- phytos.

Paul. III. lib. brev. an. 13. p. 116.

Præ-

CXXXII. Infontes a Pontifice defensi.

Præmonuit porro Pontifex Lusitaniae Regem, ut in Neophytos clementiam ex- plicaret, eos enim in Christiana pietate instituendos, erudiendosque blanditiis po- tius, ac humanitatis officiis, quam ter- rore, eosque ipsi commendavit, ut velut charissimos filios paterna benevolentia complecteretur.

Regi Portugalliae.

Charissime, &c. Licet nos pro Dei om- nipotentis honore, & animarum salute, ac etiam ut tua Serenitati omni pietate conspicua id a nobis instanter petenti rem gratam faceremus, Inquisitionem liberam, & secundum jus commune, in istis tuis Regnis concesserimus, tamen quoniam mo- vet nos quasi infantia istorum novorum Christianorum, in qua blanditiis potius, quam minis, sicut ab ipsa natura, & a sacris etiam literis edocemur, educandi, & alendi sunt; Majestatem tuam in Do- mino hortamur, & ab ea omni, quo pos- sumus, studio perimus, ut pro sua probi- tate, ac pro nostra etiam consolatione apud majorem, & ceteros Inquisitores agere ve- lit, ut ipsos novos Christianos cum chari- tate amplecti, & severitate iudicis pau- lisper deposita, pii patris personam erga eos induere velint, quod erit nobis gratif- simum, sicut dicent plenius tua Serenitati ex parte nostra Nuntius isthic noster, & dilectus filius Joannes Ugolinus praesentium lator, quem dedita opera mittimus, qui- bus fidem habebit. Dat. Romae xv. No- vembrii MDXLVII. anno XIV.

Non praetermittendum hic visum est in Hispania fuisse hoc tempore doctam sce- minam, quae linguas Latinam, Graecam, Hebraicam, Syriacam, atque Arabicam calleret, cui Pontifex his literis gratula- tus est, quod eam scientiam cum eximio pietatis cultu conjunxisset.

Dilecte in Christo filiae Aloysiae Sy- ga Mulieri Toletanae.

Dilecta in Christo filia, salutem. Re- cepimus literas tuas Latine, Graece, He- braice, Syriace, atque Arabice scriptas, quae gratissima Nobis extiterunt, ex illis enim non solum singularem erga Nos de- vorionem, sed miram quoque & omni lau- de dignam peritiam tuam cognovimus. Mi- rum certe est, quod istius aetatis foemina- tor linguarum cognitione, talique scriben- di studio animam excolueris, exornaveris- que, quo magis Deo gratias agere in Chri- sto filia debes talium gratiarum largitori, illisque ad ornamentum honestatis, & pie- tatis cultum uti &c. Dat. Romae . . . Januar. MDXLVII. anno XIII.

In Polonia Sigismundus senior Rex in Romanae Ecclesiae fide, & obsequio con- stantissimus id Regnum ab Haereticorum Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

insidiis, infideliumque conatibus fortissi- me vindicabat, ad cuius virtutes imitan- das, sectandaque Majorum, qui tot tri- umphos de Moschis, Turcis, Tartaris- que retulerant, exempla, Pontifex Sigis- mundum Regem juniorem provocavit.

Sigismundo Juveni Regi Poloniae.

Charissime fili salutem. Ex nobilis viri Paul. III. Nicolai Dapiferi relatu cognovimus, quae lib. brev. an. 1546. pag. 63. Serenissima Majestas Vestra a Nobis, & sancta Apostolica Sede desideraret, & cer- te Nos in universa commoda, atque ho- nores Serenitatis Vestrae, & Regni, ac Do- miniorum ipsius, quae cum Apostolica i- psius Sedis dignitate expediri queunt, pro- pensissimi sumus, prout semper fuimus, & Praedecessores Nostri fuerunt; multum si- quidem stabilimenti, & firmitatis pro ve- sta fide adversus infideles, aut Schismati- cos, malosque Christianos in iis semper fuit multa trophaea, & spolia, Te de iis Deo ad- juvante relata, ornamento fidei incremen- tisque accesserunt, quae eminentissime in familia Vestra, Patre, Patruisque Serenif- semis Regibus, atque adeo Majoribus Ve- stris enituerunt, ut Omnipotentis providen- tia contra Mahometanae perfidiae, ac Schis- maticae pravitatis iacula, quasi quoddam repagulum in Regni, & Dominiorum Ve- strorum viribus videatur constituisse, ne- que enim ignoramus quot victorias, atque in- clyta decora de Turcis, Tartaris, Mo- schovitis, atque aliis circumfusis gentibus male in Catholicam affectis fidem familia Vestra revulerit, cuius imitationem Tibi Charissime fili proponendam in primis cen- semus; neque enim si per vestigia Patris, ac Majorum juris, unquam a via aberrabis, quae Te ad culmen gloriae, & Regni aeterni praemia ad extremum deducet &c. Datum Romae die I. Martii MDXLVII. anno XIII.

Auctus est hoc anno Cardinalium Se- natus, ut refert Joannes Franciscus Fir- manus sacrorum Rituum Magister. xxvii. Julii [inquit] in Consistorio secreto fue- runt creati duo Cardinales, quorum unus Hist. l. 4. fuit publicatus Carolus de Guisa Archie- piscopus Rhemenfis, alter vero non fuit pu- blicatus Julius de Ruvere Urbinatensis. p. 134.

Priorem fuisse insignitum titulo Pres- byterali S. Caeciliae refert Panvinus, quem etiam Henrici Regis Gallorum nomine Pontificio obsequio Gallicam potentiam detulisse narrat Belcarius, & luculenta oratione Francorum Regum cum Roma- nis Pontificibus conjunctionem, ac sedes celebrasse, confirmatque Jacobus Augu- stus Thuanus, ac decimo nono kal. Janu- ar. rem gestam consignat in eodem Se- natu, in quo ut diximus, Cardinalis Tri- dentinus, & Jacobus Hurtadus Mendo- N n za

Poloniae Rex Senior acerri- mus Reli- gionis defensor.

Sigis- mundum Juniorem Paulus in fide con- firmat.

CXXXIV.

Hist. l. 4. p. 134.

Cæsareus Orator insolentissime agit cum Pontifice. *Belcar. l. 24. 49.*

Gallus eum sibi conciliat officiis amantissimis.

cxxy. *Natal. Comes l. 1.* Dissensiones in India Peruviana exortæ sedantur.

Religio in ea propagata, & novi Episcopatus instituti.

za Oratores Cæsarei, dum urgerent acerrime, ut concilium Bononia Tridentum revocaretur, imprudenter Pontificem, quem obsequiis delinire debuerant, in tempestivis minis pupugere, ex qua animorum offensione, injuriisque a Cæsaris ministris Pontifici illatis occasione sumpta Galli Paulum sibi arctissime devincire pertentant, Cardinalis enim Guisius in illa sua luculenta oratione, cum eximia Regum Galliarum in Pontifices merito recolisset, ac opes omnes Henrici Regis pro afferenda Pontificis dignitate amplissimo, ornatissimoque officiorum apparatu detulisset, addidit in fugillationem Cæsaris, se Paulum monere, ut nascentibus factionibus, quæ magnas plerumque ex parvis initiis vires acquirant, se opponeret, neque enim eum latere, in quas se olim nimia securitate Joannes XIII. Gregorius VII. & Paschalis III. calamitates induxerint, ac postremo Alexander III. donec eorum successores ope Gallorum ereptum ab Imperatoribus auctoritatem recuperaverint. At Pontifex, licet ad ineunda cum Gallis consilia inclinaret, qui tamen imbecilliores erant illi Anglico bello impliciti, & ætati affectæ Pontificis parum fidebant, res lente, ac pacate acta est.

In India Pervana gravissimæ hoc tempore dissensiones inter Hispanos Proceres Provinciarum Præfectos exarsere, in quibus Prorex Blasus ob factum publico contracto odio ab inimicis casus est, & Christiana Religio, quæ in iis oris longissimo diffusis tractu terrarum, quæ vix semestri toto pertransiri possint, efflorescebat, Barbaris ad Divinum cultum, a quo Germani, & Angli deficiebant, traductis, in grave discrimen adducta est, sed eæ turbæ singulari prudentia, & felicitate Petri Gasce Jurisconsulti sedatæ sunt. Is Regii Senatus Præsidis titulis ornatus, & amplissimis fultus mandatis, cum ad Oppidum Martiæ applicuisset, factus est certior, Melchior, Melchiorum Vercucam Cæsarearum copiarum Ducem ab Hinogiensibus partes Consalvi Pizzari sequutis profligatum, is tamen ostensa eximia clementiæ spe, cum res Cæsareæ conclamata viderentur, Laurentium Aldanam sibi conjunxit, & Consalvi Pizzari spe veniæ delinitos ab eo divulgavit, ut singulari Divinæ providentiæ munere, perduellibus edomitis, pacem Americæ restituerit. Eluxit maxime illius virtus in despicendis auro, & gemmis, & unica justitia tantum colenda, contrario enim aliorum Hispanorum Magistratum more ex Americana Provincia, auri gemma-

rumque feracissima, inops cum eadem veste, sed paulo magis detrita, reddit, dignusque fuit, qui Episcopatum capeferet. Porro ad propagandam in Occidentali India Religionem constitutæ sunt a Pontifice plures Ecclesiæ Cathedrales, eademque Hispalensis Archiepiscopi imperio solutæ, ac liberæ renuntiatæ.

Inter alias Episcopatum Fluminis Argentinei vulgo *Rio de la plata* ob fodinas argenti feraces, quas illud perluit, institutum, atque a Carolo V. vectigalibus ditatum referunt acta Consistorialia.

Hoc anno xv. MDXLVII. exivit, & instituit instante Serenissimo D. Carolo Romanorum Imperatore semper Augusto Opipidum, seu Pagum de Rio de la Plata nuncupatum, situm in Provincia del Rio de la Plata nuncupanda in Insulis Indiarum pro uno Episcopo del Rio de la Plata nuncupando, qui eidem Ecclesiæ præsit, ac in ea, necnon dicta Civitate, & illi assignanda Diœcesi verbum Dei prædicet, & eorum incolas infideles ad orthodoxæ fidei cultum convertat, & in ea instruat, & confirmet, & Baptismi gratiam impendat, necnon ad eas declinantibus Ecclesiastica Sacramenta, & alia spiritualia ministret, ac faciat, & procurat, necnon in eisdem Ecclesia, & Diœcesi jurisdictionem Episcopalem exerceat, ac dignitates, Canonicatus, & Præbendas, aliæque Beneficia Ecclesiastica erigat, & instituat pro Divini cultus augmento, quæ ipsorum incolarum saluti expedire cognoverit, quique Archiepiscopo Civitatis Regis pro tempore existenti jure Metropolitanico subsit, ac ex omnibus inibi pro tempore provenientibus, præterquam ex auro, aliis metallis, gemmis, & lapidibus pretiosis decimas, & primitias de jure debitas, cæteraque Episcopalia jura, prout alii in Hispania Episcopi de jure, vel consuetudine exigat &c. Attributum est a Carolo Imperatore ducentorum aureorum annuum vectigal ex Regio ærario, præfectus vero illi est Episcopus Joannes de los Barrios Ordinis Fratrum Minorum, Imperatori vero, ac successoribus jus patronatus, ac jus designandi Episcopi, quod vocant præsentandi, referatum.

In India Orientali, authore, & suafore sacri belli B. Xaverio Apostolico in India Legato, de hostibus fidei parta est Divino beneficio insignis victoria, navibus tribus Christianis tantum desideratis, ac tanta cum Barbarorum strage, ut quatuor millia eo prælio absumpta sint, decem hostium naves in prælio demersæ, ac reliqua Classis universa in potestatem redacta; eam victoriam S. Xa-

Acta Consistor. MS. Car. Spad. sig. n. 133. p. 499.

Sig. num. 133. pag. 105.

cxxyv.

Turfellm. l. 3. c. 10.

Xa-

Obitus S. Cajetani Thienæ.

Indignis ejus castas.

Impuris castos mores impetrat.

A consanguineorum usu se subducit.

Christi pauperum emulatur.

Xaverius Divino Spiritu afflatus prædixit pro concione Malacensibus, diemque fixum definivit, quo de Lusitanorum incoluitate, ac victoria nuntius esset venturus, licet locus in quo pugnatum est, ducentis amplius millibus passuum Malacca abesset.

Migravit ad Cælum VII. Augusti B. Cajetanus Thienæus Clericum Regularium Conditor, Vir summarum virtutum exemplis clarissimus. Assiduus nimisque austerus sui corporis censor, ac licitor fuit; adeo ut dicere soleret, se corpus suum tanquam rebellem quemdam infirmumque genium odiisse: quas duritissimas corporis afflictiones vel maxime intendebat, cum aut impetrare sibi aliquid a Deo beneficium aliquod institueret, aut arceri publica mala, propitiarique Numen oporteret. Illibato mentis candore, corporisque integritati servandæ unice studuit, mulieres evitabat, ac præcipue eas, quæ non sine honestatis fraude, nobilitati ac formæ, splendore vestium nimie indulgebant: quare cum insignem hunc illius pudicitiam amorem probe jam scirent prænobiles matronæ, illud cum Cajetano observarunt, & cum eum adire ad sui eruditionem exoptarent, non antea auderent, quam abjecto omni corporis ac vestium cultu orisque elegantia neglectu quodam castigatis, ad illam sancti Viri modestiæ formam sese componerent. Hinc factum est, ut etiam post mortem tuendæ pudicitiam patronus plurimis extiterit, irrefragabili Romanæ Rotæ judicio ita attestante: *Plurimi a diuturnis, ac inveteratis carnalium vitiorum venationibus exemptos, & hujusmodi illecebrarum stimulis prorsus immunes sese cognoverunt, ubi seruo Dei fiducialiter, ac devote se ipsos commendaverunt.* Eximius rerum humanarum contemptor semper extitit, Insulas primarias constanter respuit, nobilium parentum domos adeo averfatus, ut cum redire Vicentiam ei interdum contingeret, & si diu multumque obtestarentur fratres, ut ad cognatas ædes diverteret, exorari nunquam poterit, sed ad publicum Urbis Xenodochium appulerit: & quod potissimum dignum memoratu est, cum Neapolim plerique ejus consanguinei pervenissent, ut absentem diutius inspicerent, eos neque alloqui, neque intueri voluerit; ita ut eo insalutato ad quem venerant, redire clarissimos viros oportuerit. Qui vero festandæ Apostolicæ paupertatis amor, nudique in Cruce Salvatoris imitandi ardor in eo fuerit, haud quidem clarius ostendere potuit, quam in sui Ordinis institutione, cui non modo non censum, non

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

opes, nec certum aliquem proventum, verum etiam neque victum emendicare permisit; piaculum omnino ducens, si quis in summa egestate pietatem stipemque fidelium imploraret: ideoque, dum animam ageret, extremæ hujus paupertatis cultum suorum animis novissimis his verbis imprimere voluit: *Filii usque dum vixi, vixi pauper, ac defungi vita in summa inopia peroptavi. Hanc vero commendatam vobis magnopere virtutem pervelem.* In juvandis proximorum animis totus adfuit, propterea animarum venator dictus *Dulcissimum reputans refocillamentum ita Romanæ Rotæ censores inventa nova moliri, quibus animarum saluri opem præstaret, & studio consulere, quare assiduo charitatis opere detinebatur, sermonibus, epistolis, consiliis, confessionibus se totum in animarum levamen dabat.* In ipso pene ætatis, ac virtutis flore nondum regulari disciplina authoratus, sacre Eucharistiæ frequentiam Vicentiæ instaurare studuit. Instituto vero Ordine, hoc potissimum in commune bonum. consuluit, quod reflorescere eo adhortante, ac redire obsoletus jam Sacre Synaxis usus visus fuerit: Et quia externa magis specie, sensuque movemur, augustissimum Sacramentum inter collucentes faces, & quo elegantiore posset cultu exponere publicæ venerationi occcepit; qui facer ritus ingenti cum pietatis incremento ubique populorum propagatus cernitur. Perlatum ei fuit, dum Neapoli ageret, Antistitem quemdam purpuratum magni nominis in Romana Aula per plures interdum dies ab Ara abstinere negotiorum mole detentum: mox Neapoli per æstivos calores, majoris charitatis flamma succensus, Romam contendit, ut Cardinalem tantummodo de hac re admoneret, statimque abcessit in similitudinem fulguris coruscantis: siquidem adfuisse, & abfuisse idem pene fuit. Cæterum tam adorandum Sacramentum ipse ad intimam animi venerationem colebat, ut ejus amore inflammatus octonas persæpe horas ante Sacrisfium inter pias preces transigeret. Divinam Eucharistiam non esse sumentam ajebat, ut Christus sese in nos commutet, sed ut nos in se ipsum: hoc est non eo scopo communicandum, ut Christus nostram faciat voluntatem, sed ut nos ejus voluntatem sequamur. Mundi delicias, & voluptates demonum præstigia appellare consueverat, quibus homines a se excantatos minime replet, sed tantummodo inflat. Deum vero solum habere in sua potestate veras solidasque voluptates, quæ humana corda

Animarum salutem procurandæ incumbit.

Contemplationi divinæ addictus.

N n 2

abun-

abunde expleant. Cum excitare rerum humanarum sui que contemptum vellet, hæc pronuntiare potissimum solitus erat: gemere sub hac gravi sarcina mortalitatis omnibus contingit: at quamvis una eademque viventes omnes calamitas ac lues tangat, iis nihilominus miseriarum feques felicior provenit, quibus charior est vita; & qui pluris æstimant, plus dolent. Ad Dei amorem hac etiam sententia excitabat: Deum arma, illi ut placeas, vires nervosque omnes intende. Tum ipse, etiam si omnes te Cæli cives deserant, tuis semper necessitatibus præsto, ac totus aderit. Denique cum acerbissima in Petrum Toletanum Proregem excandesceret Civium invidia, excitarenturque passim turbæ, quod ille ingratum exosumque Neapolitanis Inquisitionis nomen officiumque invehi adniteretur, ut terribilissimos Lutheri emissarios, qui Neapoli pestilenti ingenio, insigni que facundia impietatem disseminarent, uti superius innumus eorumdemque sectatores quantocius exterminaret; Cajetanus, qui Novatorum istorum technas optime noverat, & Cardinali Theatino jam pridem renunciaverat, primum opportuna remedia a Prorege proposita, populi reluctantis pertinaciam, deinde hostiles in ea urbe excursions, frequenterque confictus, ac cædes acerrime condolens, ferventissimis ad Deum precibus noctes integras transigebat: ac viros Principes per diem enixe cohortabatur, omnesque prensabat, ut ab eo tumultu, ac seditione desisterent. At cum flagrare nihilominus incendia ac cædes, & recrudescere in dies incitata multitudinis odia animadverteret, amantissimæ illius Urbis commiseratione usque adeo extabuit, ut in gravissimam febrem incidere, angoremque ei adauxit, ac morbum perlatus per id tempus rumor, trans-

Infectatur hæreseos factores.

Dolet Concilium disturbatum.

latum interpellatumque Tridenti fuisse grassante epidemica lue Concilium, quod summis votis exoptaverat. Potissimum sancti Viri mortis mox secutæ causam præfatam Urbis fuisse calamitatem abunde testatur sequens epitaphium ejus sepulchro affixum. *Beatus Cajetanus, e nobili stirpe Comitum Thienæorum Vicentinus, unus ex quatuor Clericorum Regularium Conditoribus Romæ MDXXIX. Divino plenus Spiritu, verbo, exemplo ubique præclarus, & miraculorum gloria insignis, obiit Neapoli MDXLVII. VII. Idus Augusti, ex angore animi ob imminentem Civitati cladem, & seditiosos tumultus, qui tamen precibus ipsius in Cælum evecti sedari sunt.* Claruit miraculis: in vita serpentem gangranam in sodalis pede, qui abscondendus erat a Chirurgis, suis precibus sanavit: maniacum bonæ menti restituit: Venetam Matronam propinato liquore, qui ex corpore sancti Andreæ Apostoli exillat, a morbo, cujus sanandi spes conclamata erat, incolumem repente reddidit. Tempestatem injecta Juncula Agni Dei sedavit: utque a se inanem gloriam amoveret, exemplo S. Gregorii Turonensis, in eisdem miraculis Sanctorum lipsana adhibere consueverat. Verum post mortem innumera usque ad nostra tempora patrata ejus intercessione ubique terrarum miracula eximiam sanctissimi hujus Viri pietatem patefecere, quibus permotus Clemens X. Pontifex Maximus, anno a partu Virginis MDCLXXI. illum inter Sanctos adscripsit sacro solemniter ritu simul cum SS. Francisco de Borgia Societatis Jesu, Philippo Benitio ex Ordine Servorum Beatæ Mariæ, & Ludovico Bertrando ex Dominicanorum familia, & Rosa Virgine Peruana ex aggregatione fororum Pœnitentiæ S. Dominici.

I. **A**Nno Servatoris millesimo quingentesimo quadragesimo octavo Indictione sexta gravissimæ controversiæ, an jure Concilium Tridento Bononiam translatum esset, exarsere, quæ demum tristi exitu Cæsare latas in conciliis leges adversus Hæreticos pro Cæsare munere non exercente, sed politica sua consilia nimium defendente, in maximum Religionis damnum eruperunt. Miserat ille devexo superiore anno, ut vidimus, Christophorum Madrucium Cardinalem Tridentinum cum Didaco Mendoza Oratore, qui Pontifici hæc quatuor capita proposuerat. Primo hæc, ut concilium Bononia Tridentum revocaretur ob spes ingentes traducendorum ad castra Ecclesiæ aberrantium Hæreticorum. Secundo, ut Prælati idoneis instructi mandatis mitterentur in Germaniam, qui redeuntis censuris solverent, & quandam molliorem vitæ rationem constituerent, donec Concilium absolutum esset. Tertio, ut in Concilio Christiana disciplina in Clero, Populoque restituta veteri morum puritate instauraretur. Quarto loco pollicebatur Cæsar ad difficultatem transferendi Tridentum Concilii lævigandam, si is casus contingeret, ut Pontifex et vivis migraret, stante adhuc & congregato Concilio, non delectum iri a Concilio Pontificem, sed a Cardinalibus de quibus Paulus Concilii Bononiensis Præsules consuluit, ut supra vidimus. Consulitis itaque Patribus Præsules Concilii ita Pontifici respondit.

II. *Reverendissimis Dominis deputatis visum est, quod cum Sanctitas Vestra paternam charitatem salutem Provinciam Germaniam quibuscumque modis potuit, semper procuraverit, quod ex multis argumentis, & præcipue ex Concilio Tridenti indicto, & ex Legatis semel, & iterum ad eam Civitatem missis apertissime constat, minime dubitandum sit, quin Sanctitas Vestra eodem animo erga illam Provinciam in posterum sit, ut antea semper fuit, optimo scilicet, & ad bene de ea promovendum propensissimo: quantum ad ea, quæ Reverendissimus Dominus Cardinalis Tridentinus nomine Illustrissimi Imperatoris Serenissimi Romanorum Regis, necnon Illustrissimorum Statuum Germaniæ retulit, scilicet, ut omnes sacro, & œcumenico Concilio se submittant, laudandam esse admodum pietatem Majestatis Sæ, ac bonam spem de eorum salute, qui hætenus a recta via aberraverunt, concipiendam: verum quoniam in illa ipsorum submitssione*

additum est, quod se submittant Concilio Tridenti celebrando, & ea de causa peritur nunc, ut Vestra Sanctitas ipsum ad Tridentinam Civitatem reduci faciat, Reverendissimis Dominis meis deputatis persuasum est id a Pientissimo Imperatore, & nobilissima illa a Provincia efflagitari, & peti, quatenus sine scandalo, immo cum pace, & concordia cæterarum Provinciarum, servata etiam autoritate Concilii, & Ecclesiastica libertate fieri posset, ad quæ nomine Sanctitatis Vestre pro sua pastoralis cura, & omnium Ecclesiarum sollicitudine prospicere jure debet, & ea nullo modo negligere; sic quoque existimandum esse Majestates Suas, & Illustrissimos Sacri Imperii Status in bonam partem laturos, si Sanctitas Vestra more Majorum suorum in tam ardua, & communi deliberatione Episcopos fratres suos, & Prælatos, qui omnium fere Nationum in Concilio Bononiæ existunt, pro communi pace servanda, & turbis, & scandalis vitandis, ante omnia consulere velit: eisdemque Dominis meis videtur, par esse, Sanctitatem Vestram operam dare, ut quam minima mora in ipsa consultatione facienda interponatur, atque etiam ne res in Germania detrimentum patiat, benigne satisfieri debere a Sanctitate Vestra secundæ petitioni Majestatis Sæ de mittendo ad illam Provinciam uno vel pluribus Prælati cum opportuna facultate, ut communis aliquis, & idem rectus vivendi modus usque ad finem Concilii reformetur, & statuat.

III. Quia vero etiam Ecclesiastici Status Imperii de reductione Concilii Tridentum, Pontificem rogabant, Paulus eos monuit, ut ipsi etiam in personis propriis accederent, saltem mitterent Nuntios suos Bononiam consulturi una cum aliis Patribus quod circa ipsum Concilium agendum esset, scriptis ad eos literis in forma Brevis, quas hic subiicimus.

IV. Subjiciendæ visæ sunt eæ literæ suis verbis conceptæ, in quibus primum objecit Germanis Præsulibus modo eos anxie petere, ut Concilium transferatur Tridentum, cum tamen Tridenti antea quindecim Mensibus expectati, nec venissent, nec Procuratores pro sui excusatione mississent, licet Hispani, Galli, atque Itali ex remotioribus locis Tridentum se contulissent, translationem porro incia Sede Apostolica factam, & Concilium valere authoritati suæ transferendi, ubi de ipsius salute agebatur, potuisse facile eos, qui Tridenti hæserant, Bononiam accedere, cum

cum non longo Intervallo Bononia dis-
juncta foret, quod si fecissent, nulla mo-
do controversia verteretur, ideo vero se-
rius dari ipsis responsum, quod Cæsari i-
dem cum ipsis petenti prius consulto Bo-
noniensi Concilio respondendum esset;
dati vero Tridentino Cardinali, ac Cæ-
sareo Oratori responsi seriem ad eos trans-
mitti, demumque petenti prius consulto Bo-
noniensi Concilio pro communi pace se con-
jungerent, vel ad absolvendum illud, vel
si Tridentum aptius visum sit ad transla-
tionem in eam Urbem conjunctis suffra-
giis celebrandam.

Venerabilibus Fratribus, & dilectis
filiis Ordinum Imperii Statibus
Ecclesiasticis in Conventu
Augustano.

Ext. in
comm. 13.
de Concil.
mf. Arch.
Vat. sig.
n. 3200. p.
216.

In aliis
xxiv.

Venerabiles Fratres, & dilecti filii sa-
lutem, &c. Accipimus superioribus diebus
litteras vestras XIV. * Septembris Augusta
datas, quibus post explicatas diuturnas &
graves Provinciae Germaniae calamitates a
nobis petitis, ut redintegrato Tridentino,
Concilio inque pristinum locum, & statum
suum restituito, saluti, & tranquillitati ve-
strae Nationis consulamus. Qua in re sollici-
tudo vestra, quoniam nobiscum communis est
gratissima nobis fuit. Hanc enim curam
ab initio nostri Pontificatus in animo fi-
xam semper habuimus, ut ipsi Provinciae
graviter affectae, & laboranti, quantum
in nobis esset, mederemur. Cujus sane no-
stri Paterni in vos animi, ut multa alia
argumenta omittamus, illud satis suffice-
re possit, quod post Mantuanam, & Vici-
ntinam Indictionem, Concilio habendo Ur-
bem Tridentinam delegimus vobis propin-
quam, & commodam; quodque Legatis il-
luc nostris semel, atque iterum missis, omni
studio, & diligentia ad illud celebrandum
incubimus, neque ullis sumptibus peper-
cimus.

Verum cum incepto jam Concilio rotos
quindecim Menses a posteriore Indictione
expectati estis, neque adhuc ullum in Ger-
mania bellum existeret, si non admodum
multi vestrae nationis illuc accesserunt, aut
miserunt, cum tamen aliqui accessissent, aut
mississent, non nobis, sed illis est tribuen-
dum; qui cum propiores ceteris essent, ire
ipsi, ut debebant, aut saltem excusatio-
nem mittere non curarunt. At vero eo ex
Hispaniis, Galliis, Italia, & ex remo-
rioribus Provinciis, quibus Civitas Tri-
denti non ita commoda erat, satis magnus
Episcoporum, & Praelatorum numerus con-
fluxerat, multaque interea Sessiones habitae
fuerant, quibus plurima salutaria decreta
quae partim, ad Fidem, & Religionem, par-
tim ad morum reformationem pertinerent,
Divini Spiritus inspiratione, atque auxilio,

summaque Episcoporum, ac praelatorum
consensione factae sunt, quibus quidem ma-
xime impiorum dogmatum pars, quae ab
Haereticis hujus temporis defendebantur,
declarata, & convicta est. Quare intel-
ligi ex his licet curam semper excubuisse
apud nos illius sedanda Provincia, & a
calamitatibus [quantum cum Dei gratia
per nos fieri poterit] liberanda.

Nam quod post biennium fere a poste-
riore Indictione translatum ex illa Urbe
Concilium est, ea translatio non modo no-
bis Authoribus, sed ne scientibus quidem
facta est. Et tamen quoniam dubitari non
potest quin Concilium generale iustum,
& legitimum ex hujus Sanctae Sedis au-
thoritate indictum, & congregatum, jus
habuerit sui ipsius, eo quo Spiritus San-
ctus dictaverit, transferendi, praesertim
sui conservandi causa, iustam nos & le-
gitimam ipsam translationem existimare
debemus, nisi rem aliter se habere plene
cognoverimus. Qua quidem a translatione
licet pauci dissenserunt, stari eo tamen
debet, quod multo maxima pars constitue-
rit, atque decreverit. Neque propterea
divisum esse Concilium putandum est; est
enim quidam adhuc Bononiam profecti non
sunt; sed Tridenti remanserunt, manet
tamen illud singulare, atque unicum, nec
tamen illud in eam Urbem translatum
est, quae aut nimis longe a Tridentina
Urbe absit, aut ad commorandum incom-
moda, aut ad celebrandum ipsum Conci-
lium parum tuta videri debeat: nam ne-
que ab Urbe Tridento magno admodum
intervallo Urbs Bononiensis distat, & cum
ob aëris salubritatem, tum ob rerum vi-
ctui necessariorum copiam, tum ob Civium
Hospitalitatem, & ipsius magnitudinem
commodissima est. Quod vero sub tutela
Ecclesiae est, ob id vestrae praecipue Nationi
minus tuta videri non debet, quae ab Ec-
clesia ipsa non solum Fidem, & Religio-
nem Christianam, sed etiam multa alia
maternae charitatis, & munificentiae egre-
gia in se monumenta habet, & fruatur;
praesertim cum eidem Urbi Bononiensi illi
Principes, & populi finitimi sit, qui in
fide sunt charissimi in Christo filii nostri
Caroli Romanorum Imperatoris semper Au-
gusti.

Verum ut ad litterarum vestrarum po-
stulata redeamus, serius quidem a nobis,
quam voluissimus ad illa responsum est,
atque hujus tarditatis causam explican-
dam esse vobis ducimus, ne quid in nobis
voluntariae morae fuisse existimetis. Cum
enim haud multo post receptionem vestra-
rum litterarum venisset ad nos dilectus fi-
lius noster Christophorus Cardinalis Tri-
dentinus a Serenissimo Cæsare ad nos mis-
sus

V.

sus, & una cum dilecto filio Nobili Viro
Didaco de Mendozza ejusdem Cæsaris
apud nos Oratore nobis exposuisset, uni-
versam istam Germanicam Nationem o-
pera, ac diligentia ipsius Cæsaris Concilio
Tridenti celebrando se submisisset, & pro-
pterea tam dictae Majestatis, quam de eius
mandato etiam Serenissimi Romanorum
Regis, & omnium Statuum Sacri Imperii
nomine a nobis petisset, ut ipsum Conci-
lium ex Bononia Tridentum remittere
vellemus; nos cum vestra postulata cum
postularis dictae Majestatis congruerent,
eademque proorsus essent, non putavimus
ad vestras prius, quam ad dictae Majesta-
tis litteras esse respondendum. Itaque cum
idem Christophorus Cardinalis, & Dida-
cus Orator Cæsareus sepius rem hanc non
solum privatim coram nobis, sed etiam
publice coram universis Sanctae Romanae
Ecclesiae Cardinalibus in Consistorio nostro
proposuissent, necessarium factum est, ut nos
etiam cum eisdem Cardinalibus rem di-
scusserimus, quod & ei gravitas postula-
bat. Itaque, matura consultatione cum
ipsis Cardinalibus praehabita, de ipsorum
concilio decrevimus cum de reductione
Concilii, & de negotio communiter ad
omnes spectante ageretur, Praelatos ex om-
nibus fere Nationibus Bononia in concilio
existentes ante omnia consulendos esse.
Quod cum ad abrumpendam omnem mo-
ram statim fecissemus, celeri tabellario ad
eos dedita opera cum nostris litteris misso
responsum ab eis tale habuimus, quale &
ipsi Oratori Cæsaris [jam Cardinali Tri-
dentino a nobis digresso] in Congregatione
nostra multis praesentibus dedimus, & Fra-
ternitatibus vestris, ne longiores in his si-
mus, mittimus praesentibus alligatum.

Ex quo sane Fratemitates vestrae perci-
piunt quenam dilucidari, & declarari ac
plene fieri, & ab his, qui se Concilio sub-
misisset dicuntur, re ipsa adimpleri debe-
ant antequam de reditu ipsius Concilii ad
Civitatem Tridentinam deliberaretur, in
quo solitam vestrorum aequitatem animo-
rum, veritatisque, ac iustitiae amorem sem-
per vobis insitum nunc optamus, & expe-
ctamus, vos, in Deo Domino hortantes,
ut tranquillitati Ecclesiae Catholicae, cui
semper pro vestra probitate adhaesistis,
omni vestra auctoritate, ope, consilio con-
sularis, quo Nobilissima Nationi vestrae,
quantum in vobis erit, pacis fructus, se-
datis seditionibus, & verae Religionis lux,
pulsis impietatis tenebris, restituantur. Quod
ut nostris diebus videamus ab eodem Deo
supplices, ac votis omnibus precamur, ac
petimus: & vos hortamur, ut cum cae-
teris Bononiam proficisci, aut Nuntios ve-
stros sine mora mittere velitis, vel Con-

cilium ipsum prosequuntur, vel si locus mi-
nus aptus visus fuerit, cum aliis quid
agendum sit, dictante Spiritu Sancto, de-
liberaturi. Nam quod extremis vestris li-
teris verendum nobis esse significatis, ne
cessante in hoc opere diutius Sede Aposto-
lica, alia sumantur consilia, aliisque viis,
& rationibus haec causa tandem expediatur;
nunc quidem, si agnosceremus in-
procuranda salute illius Inlytae Provinciae
a nobis cessatum fuisse, omnia sane time-
rentur praecipue vero Dei ira, qui nos in
hac Sancta Sede tanquam in speculo col-
locavit, ut omnium Christi civium, praeci-
pue autem illarum, quae a reliquo Grege
se subtraxerunt, curam haberemus. Quod
vero non defuerimus in hoc opere consu-
lendi Provinciae Germaniae, ea, quae su-
pra scripsimus, satis testimonio esse pos-
sunt; praesertim cum nota scribamus, non
tam vobis, quam Universo Orbi Christi-
ano. Quare, quod ad nos attinet, eo mi-
nus nobis timendum duximus, quo magis
nostri studii, & laboris in hac causa su-
mus conscii, & quod eam de gravitate,
ac moderatione vestra opinionem eam de
Cæsaris sapientia, & animo in Christia-
nam Republicam spem habemus, ut nec
illum, nec vos ullum hujus expedienda
causae rationem, nisi quae recta, & ipso,
ac vobis digna sit, probaturos credamus;
hoc enim experta vestra, & constans sem-
per in aliorum defectione pietas, & fides
nos sperare jubet. Quod si non fiat, nova
vero consilia contra auctoritatem hujus
Sanctae Sedis suscipiantur, nos quidem
non ii sumus, qui prohibere possimus quo
minus in eam tanquam in domum ali-
quam descendat pluvia, veniant flumina,
sint atque irruant venti, haec enim om-
nia futura esse ab ipso Summo Archite-
cto, cum ejus fundamenta jaceret, sunt
praedicta, ne vero propterea cadat, ne
dissolvatur, timere quidem non possumus,
quia scimus fundatam esse supra firmam
petram. Illis patius timemus, & eorum
vicem valde dolemus, qui nec irritis co-
natibus illorum, qui hanc sibi olim op-
pugnandam animo proposuerunt, nec gra-
vibus Dei judiciis, nec veteribus, tum no-
vis, in omnes, qui hoc aliquando tenta-
runt, deterreantur, quo minus ejusmodi
consilia capiant, malitque se certo peri-
culo, cum totius Ecclesiae perturbatione,
exponere, dum opus Dei dissolvere conan-
tur: quod nullo non saeculo ab improbis
oppugnatum, nunquam expugnari poterit,
quam in pulchritudine pacis nobiscum u-
nanimis in una domo vivere: ad quam
eos semper invitavimus, & perpetuo invi-
tamus. Idem autem ut vos faciatis, &
permittatis, ut aliena, & nullis profu-
tura

tura consilia locum, aut auctoritatem in vestris Conventibus habeant, valde in Domino hortamur, vosque ita facturos de pristina vestra, & constanti, quam semper ostendistis, pietate, & fide maxime confidimus. Datum, &c. I. Januarii MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

VI.

Postera die Cardinalis de Monte concilii Præses in Congregatione generali retulit Patribus responsa a Pontifice data Cardinali Tridentino, ac Cæsareo Oratori feriem, utque a Pontifice concilii defenderetur auctoritas, atque quinque dubia ante proposita pro translatione, decernenda prius a Cæsare illustrari vellet, de quibus hæc Angelus Massarellus refert.

Diar. Conc. Trid. Bonon. ms. Arch. Vat. p. 277. Responso Pauli III. data Oratori Cæsareo petenti reditum Concilii Tridentini.

II. Januarii MDXLVIII. &c. Reverendissimus Dominus Cardinalis retulit Patribus qualiter Sanctissimus Dominus noster dedit responsum Oratori Cæsareo circa petitionem, quam fecerat nomine Imperatoris, quod Concilium reduceretur Tridentinum, quam responsum ipse Reverendissimus Dominus Cardinalis alta voce legit, cuius summa est, quod Pontifex narrat factum dictæ petitionis, & qualiter sua Sanctitas scripserit pro consilio Sacræ Synodi, & inseritur Breve missum ad ipsum Reverendissimum Dominum Cardinalem de Monte una cum responso concilii cum insertione tamen eorum quinque dubiorum, de quibus supra die XIX. præteriti Mensis, quorum dubiorum dilucidationem probat Sua Sanctitas antequam de reditu ad Civitatem Tridentinam agatur, & in fine offert se promptam pro unione Nationis Germanicæ.

Quo responso lecto ipse Reverendissimus Dominus Cardinalis dixit agendas esse gratias Deo, & Summo Pontifici pro eo quod tantum deferat sua Sanctitas Concilio, & ejus voto assenserit in totum, & orandum Deum pro concordia Principum.

Prosequendo concilio intentus Præses decreta de Sacramento Ordinis excutienda proposuit, ut corruptelæ circa illud inventæ tollerentur, ut addit idem Auctor.

IV. Januarii datur exemplum Canonum super abusibus de Sacramento Ordinis. Eadem die Feria quarta.

IV. Januarii in Congregatione generali forma data Concionatoribus prædicandi verbi Divini ex decreto Tridentino IX. Januarii. Adducti in examen Canones super abusibus Sacramenti Pœnitentiæ, quorum exemplum exhibitum fuerat Patribus die tertia ejusdem Mensis, habitæque plures Congregationes.

Lunæ XVI. Januarii hora XXI. fuit Congregatio generalis, in qua Patres pro-

Diar. Concil. Trid. Bonon. ms. Arch. Vat. p. 279.

sequuti sunt examinationem supradictorum Canonum super abusibus Sacramenti Pœnitentiæ. Loqui cœpit hodie Rev. D. Episcopus Aquensis Vorstius.

Actum deinde est, an Procuratores Cæsaris admittendi essent, cum Cæsaris mandata prius exhibere nolissent, extatque de ea re Refulani Episcopi sententia tribus Propositionibus distincta.

Propositio Prima. An admittendi essent hi qui dicebantur Cæsaris nomine adesse, neque literas Cæsaris, aut mandata, nisi per se ipsos proferre volebant. Censeo omnino esse admittendos.

MS. An. Vat. sig. n. 3197. b. 180.

Propositio II. An prolatis jam Cæsaris literis, & recitatis audiendi essent hi cum suis Notariis, & Testibus, ut ipsi peregant. Audiantur, ut petunt, ne aliquod inconveniens consequatur.

Propositio III. An ea res in proximum conventum rejiceretur, & de protestationibus inquireretur.

Vellem mori potius quam videre Schisma in Ecclesia Christi.

A Patribus decretum est communi consensu audiendos Cæsareos Procuratores licet hostilia dicturi essent, tum subdunt acta: Procuratores Caroli V. Imperatoris perierunt audiri a Patribus, qui intronisi fuerunt ostendentes mandatum Cæsareum, quod est sub data Augustæ die XXII. Augusti MDXLVII. in quo mandato constituebantur Procuratores ad protestandum assertis Legatis, & Patribus, qui erant Bononiæ sub nomine concilii generalis (ita enim Imperator loquebatur) nomine suo, & totius Imperii Regnorum suorum prout habebant in mandatis.

Dara fuit licentia sandi, sed quoniam noluerunt loqui, nisi intronissis in Congregatione quibusdam suis Notariis, & Testibus, posita est [eis exire iussis] res in consultationem, placuit Patribus, quod admitterentur sui Notarii, sed non rogarentur soli, sed in solidum cum Notariis concilii, & ita factum est. Quæ vero mox gesta sint ea fusc continentur in publicis documentis, tum confectis, quæ subjicimus.

Processus protestationis factæ a Procuratoribus Imperatoris in concilio Bononiensi, & responso Sacræ Synodi.

In nomine Domini, &c. Die Lunæ XVI. Mensis Januarii MDLVIII. de sero hora circiter prima noctis Bononiæ in loco solitario ubi Congregationes generales Sacri concilii Bononiensis fieri consueverunt, in nostrum, & restium infrascriptorum præsentia introducti fuerunt, in ipsum locum Congregationis Magnifici Domini Franciscus Vargas Procurator generalis Fisci Regni Castellæ, & Martinus de Soria Velas-

VII. Diar. Concil. Trid. Bonon. ms. Arch. Vat. pag. 270. MS. Arc. Vat. sig. Ext. n. 3197. c. Acta Concil. Bonon. Auctore Ang. Massarell. Sec. p. 43. MS. Fr. Car. Bar. & in inf. Card. Pit. 40

co Burgensis Jurium Doctor, & Inviçtissimi Cæsaris Consiliarii. Quibus coram Reverendissimo, & Illustrissimo Domino Cardinale de Monte ipsius Sacri concilii Præsidente, & Patribus ibidem congregatis numero quadraginta quatuor, vel circa, ut Inviçtissimi Imperatoris Procuratoris comparentibus, prædictus Dominus Franciscus Vargas Fiscalis Cæsareus petiit sibi restitui mandatum Cæsareum, quod antea ipsi Sacræ Congregationi per ipsum, & Collegam suum traditum fuerat. Quo ei restituito Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte prædictus mandavit legi per Dominum Claudium della Casa ipsius Sacri concilii Notarium infrascriptam protestationem, antequam autem ipse D. Claudius protestationem præfatam legeret, ipse Magnus Dominus Franciscus Vargas Fiscalis Cæsareus petiit audiri. Sed ipse Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte mandavit ante omnia dictam suam, & Sacræ Synodi protestationem legi. Quam quidem protestationem ipse Dominus Claudius Notarius alta, & intelligibili voce legit, cuius tenor sequitur, & est talis.

VIII.

Licer hæc Sancta Congregatio cum præsentia Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Cardinalis de Monte Legati Apostolici non debeat, & non teneatur audire aliquam propositionem vestram faciendam occasione mandati Cæsareæ Majestatis per vos exhibiti, quod mandatum vere, & cum effectu non dirigitur ad hanc Sanctam, Universalem, & Ecumenicam Synodum in hac Civitate Bononiæ legitime transcriptam, & congregatam, tamen ut nemo quam possit prætere in hac Sancta Synodo non esse omnimodam libertatem omnibus loquendi, contenta est vos audire; solemni tamen protestatione præmissa, quod per hanc audientiam, & qualemcumque propositionem vestram factam, aut faciendam, non intelligit aliquo modo approbare, nec admittere personas vestras, nec dicta, nec dicenda, nec facta, nec facienda per vos iuxta tenorem præfati mandati, & ipsius mandati occasione: & etiam solemni protestatione præmissa, quod per ipsum mandatum, & quæcumque exinde subsequera, & subsequenda non intelligit ipsa Sancta Synodus aliquod præjudicium sibi, neque etiam Sanctissimo Domino nostro, qui est ipsius concilii caput, inferri, nec aliquod jus ipsi Inviçtissimo Imperatori mandanti acquiri, neque cuiquam alteri personæ, per quod ipsa Sancta Synodus minus possit ad ulteriorem prosecutionem, celebrationem, & expeditionem Sacri Concilii, Deo dante, procedere, & omnia alia facere, quæ sibi videntur necessaria, & opportuna: referens sibi nihilominus ipsa Sancta Synodus, ac potestatem, & auctoritatem omnium, & singula præmissa, & quæcumque ab eis quomodocumque dependentia, & dependenda, & emergentia, sive emergenda plenius, & uberius in una, vel pluribus Sessionibus per eam celebrandis, prout ipsi Sanctæ Synodo utilius videbitur declarandi, & decernendi; necnon contra contumaces, & rebelles quoscumque ad pœnas juris, & literarum Apostolicarum, & arbitrarii ipsius Sacri concilii procedendi. Quam protestationem voluit Sancta Congregatio in principio, medio, & in fine, & semper esse repetitam, & pro repetita intelligi, & haberi.

IX.

Qua quidem protestatione lecta, Rev. D. Hercules Severolus ipsius Sacri concilii Promotor, ibidem adstans, & præfens hæc verba protulit, videlicet: Et ego tanquam Promotor ipsius Sacri concilii peto a vobis Notariis de præmissis fieri unum, vel plura, publicum, vel publica Instrumentum, vel Instrumenta.

Deinde prædictus Magnus Dominus Franciscus Vargas Fiscalis Cæsareus petiit sibi dari testimonium, & fidem publicam a nobis Notariis; quod non fuit permissum eum ante loqui; neque exponere ea, quæ ipse, & collega suus habebant in mandatis, quam legeretur supra scripta protestatio.

Postea alta, & intelligibili voce idem Magnus Dominus Franciscus Vargas Cæsareus Fiscalis sic orsus est, & protulit quedam verba, quæ postea in scriptis tradidit Domino Claudio Notario supra scripto, quorum tenor sequitur, & est talis: Adsumus Reverendissimi Domini, Reverendique admodum Patres, Cæsaris Domini nostri Romanorum Imperatoris Optimi Maximi Procuratores legitimi, cuius mandatum authenticum audieritis. Adsumus quidem apud vos acturi de re omnium maxima, quam & vos futuram jam diu augurati estis, & Respublica Christiana summis votis efflagitat, ut vos hac in re æquos præbeatis. Est enim apud omnes in confesso, & ob oculos jam versari videtur, quanta rerum humanarum calamitas eventura sit necessario, si mordicus persistere velitis in sententia, quam semel haud satis provide arripuistis, e contra quanta Orbis tranquillitas, ac felicitas si, ut vos decet, velitis in commune consilium, & Cæsareæ Majestatis voluntatem pro vestra virili fovere. Verum ut omnia consentent, non tantum vobis, apud quos nihil novi dicturi videmur, sed universæ etiam Reipublicæ Christianæ, paulo alius repetemus rem omnem: sic enim planum facie-

faciemus, quam perniciose sitis curaturi, si persuaderi volueritis, & Invictissimi Imperatoris Domini Nostri animis quam late patet Orbis Christianus omnibus manifeste erit: illud tantum præfabor, nos nec verbum quidem addituros ex nostri animi sententia, sed bona fide explicaturos, quæ a Cæsarea Majestate in mandatis habuimus.

Quo facto Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte prædictus respondit ad ea, quæ dictus Magnificus Dominus Franciscus Vargas Fiscalis Cæsareus dixerat, primum verbo, deinde scripto, ut sequitur, videlicet. Adsum, & ego huius Sacrosancti concilii pro Sanctissimo D. N. Paulo Divina providentia Papa III. vero, & indubitato, ac certo Beati Petri Successore, ac Jesu Christi Domini, & Redemptoris nostri in terris Vicarii Præsidentis, & Legatus. Adsum & ii Sanctissimi Patres concilio ex Civitate Tridentina legitime, & ex causis ipsi concilio probatis translato, ad ipsum concilium cum Dei adiutorio, & Spiritu Sancto suggerente pro ipsius Dei gloria, & Republicæ Christianæ salute profectendum, & celebrandum. Rogamus Majestatem suam sententiam mutare velit, & nobis auxilium, & favorem suum impertiri, ac ipsius Concilii celebrationem perturbantes comprimere, & compescere. Scitur quod concilium impediens, & perturbans, quacumque illi dignitate præfulgeant, gravissimas pœnas incurrunt, Utumque tamen evenerit, quicumque asserantur errores, nos libenter, & honori Ecclesiæ, concilii, & nostro defuturi non sumus.

Et successive prædictus Dominus Franciscus Vargas Fiscalis Cæsareus, tenens in suis manibus mandatum Cæsaris originale, quod sibi restitui fecerat, illud solemniter præsentavit suo, & Collegæ nomine, quod quidem erat scriptum in charta pergamena, Imperiali sigillo appenso, non vitiatum, non cancellatum, nec in aliqua parte iuratum; sed in forma publica, & solemniter scriptum, & redactum, & legi alta voce petiit, quod ita lectum statim fuit coram omnibus per D. Angelum Massarellum, ejusdem concilii Secretarium, eratque tenoris sequentis.

Carolus V. C. Notum facimus, C. xxii. Augusti anno Domini MDXLVII. Imperii nostri xxvii. & Regnorum nostrorum xxxvii.

Mandatum Imperatoris ad protestandum in persona D. Didaci de Mendozza, de quo fit mentio in superiori responsione.

Carolus Quintus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus, C.

Notum facimus tenore præsentium, quod pro ratione muneris nostri, quo Dei Optimi Maximi voluntate fungimur, proque eo zelo, quam erga Sacrosanctam fidem, & Religionem nostram orthodoxam merito gerimus, & ipsius Religionis summa necessitate ita exigente cogimur contra nonnullos, qui sese asserunt Legationis munere fungi una cum aliis Prælati, & personis in Conventu Bononiensi, cui titulum generalis concilii prætexunt, jam congregatis, & deinceps eo nomine congregandis iustam, atque legitimam protestationem, tam coram Beatissimo in Christo Patre, & Domino Domino Paulo III. Divina providentia Sacrosanctæ Romanæ, ac universalis Ecclesiæ Pontifice Maximo, Domino nostro Reverendissimo, quam etiam coram cœtu Reverendissimorum Cardinalium Urbis, necnon præfatis asseritis Legatis Prælati, & personis Bononiæ sub prætextu concilii congregatis, & in posterum congregandis facere. Id vero cum ob locorum distantiam coram facere non possimus, ea propter de fide, prudentia, & rerum usu Venerabilis devoti nobis dilecti Don Jacobi de Mendoza Consiliarii, & Oratoris nostri apud Beatitudinem præfati Pontificis Maximi plene confisi eundem Don Jacobum fecimus, & constituimus, ac deputavimus, ac tenore præsentium ex certa nostra scientia, & sano accedente consilio facimus, constituimus, & deputamus Procuratorem, & Mandatarium nostrum, dantes ei plenam facultatem, & potestatem, ut huiusmodi protestationem nostro, & totius Sacri Romani Imperii, Regnorumque, & Dominiorum nostrorum omnium nomine contra præfatos asseritos Legatos, aliosque Prælatos, & personas nomine concilii Bononiæ congregatas, quam congregandas, coram præfato Pontifice Maximo, & cœtu Cardinalium conjunctim, aut separatim solemniter, tum verbo, tum scripto proponere, & Instrumenta super inde necessaria a Notario, seu Notariis publicis adhibitis, seu adhibendis requirere, & omnia alia dicere, facere, gerere, & exercere possit, & valeat, quæ in huiusmodi actibus requirerentur, & necessaria fuerint, seu quovis modo opportuna, & quæ nos ipsi facere possemus, ac deberemus si præmissis personaliter interessemus, & secundum quod a nobis habet in mandatis. Promittentes in verbo nostro Cæsareo, & Regio, nos ratum, gratumque habituros quicquid per præfatum Procuratorem, & Mandatarium nostrum actum, dictum, gestumque fuerit in præmissis, nec quovis modo illis

X.
Ext. in
Diar.
Conc. Bo.
non. p.
786.
Manda-
tum Ca-
roli V. ad
protestan-
dum.

Al.
Ext. in
ms. Arch.
Vii. sig.
n. 3229. p.
119. &
in aliis
ms. ubi
supra.

Protesta-
tio Imper-
atoris
contra
Concili-
um Bono-
niense.

illis contraventuros esse dolo, & fraude penitus semotis, harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Civitate nostra Imperiali Augustæ Vindelicorum die xxii. Augusti anno Domini MDXLVII. Imperii nostri xxvii. & Regnorum nostrorum xxxvii.

Quo mandato lecto Dominus Hercules Severolus Promotor præfatus repetiit iterum protestationem Sacræ Synodi præfata; idemque fecit Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte præfatus, & dictus Dominus Franciscus Vargas, Fiscalis Cæsareus dixit ea, quæ a se, & Collega suo dicenda erant contineri in protestatione statim legenda a præfato Collega suo, quam quidem protestationem repetere intendebat, & pro repetita haberi volebat toties quoties opus esset: eandemque repetitionem protestationis lectæ per antedictum Dominum Claudium Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Cardinalis de Monte toties quoties opus esset, fecit, & declaravit. Petiitque insuper, & requisivit dictus Magnificus Dominus Franciscus Vargas Fiscalis Cæsareus a nobis Notariis in actis redigi, qualiter Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte, & Patres præfatos non confenserunt, quod Notarii, & Testes per eum nominati fuerint admissi, ut singulariter, & de per se rogarentur de omnibus per eum, & Collegam suum dictis, & dicendis, sed a nobis conjunctim. Deinde prædictus Magnificus Dominus Velasco nomine dicti Magnifici Fiscalis Cæsarei, & suo legit alta, & intelligibili voce scripturam protestationis tenoris infra scripti, videlicet.

Cum Republica Christiana miserabiliter convulsa esset, Religio labefactaretur, mores vehementer corrupti essent, tota fere Germania deservisset ab Ecclesia, invictissimus Carolus Cæsar Romanorum Imperator semper Augustus, cuius nos procuratores sumus, primum a Leone, deinde ab Adriano, deinde a Clemente sanctæ memoriæ Pontificibus Maximis, ac postremo a Summo Pontifice Maximo Paulo III. sæpissime, & continuis precibus universale Concilium flagitaverat, & ratione sua dignitatis, & ut satisfaceret assiduis supplicationibus Ordinum Imperii, & solum eversarum rerum perfugium, ad quod semper in duris Ecclesiæ accedere consuesset; tandem a Sanctitate Sua primo Mantuam, postremo Vicentiam convocatum est generale Concilium. Sed harum Civitatum neutra satis apta fuit, in quam multarum & diversarum Provinciarum homines liben-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ter, & commode convenirent. Germani præsertim, quibus gestis, & gravibus de causis eo proficisci non licebat. Demum Imperator ipsius voluntatem, cæteris etiam Christianis Principibus assentientibus ipsisque adeo poscentibus Germanis, Summus Pontifex Tridentum elegit ipsorum Germanorum causa, propter quos id præcipue Concilium fiebat, quod illam approbaverat Civitatem, quemadmodum ipsi Cæsari, illisque in publicis Rationibus habitis Comitibus in Provincia Germaniæ celebrandum concesserat idem Summus Pontifex, quod locus esset aptissimus ob libertatem, & securitatem, ita enim positus est, ut tam Italiæ, quam Germaniæ particeps esse, nec a Gallicis, aut Hispanicis longe distare videatur: cuius Civitatis, & Episcopus esset Christophorus Madruus, Vir sane probus, & pius, ac sacri imperii Princeps, & quod omnium rerum, quæ ad victum necessaria essent, commoditas non desit, ut ipse Summus Pontifex in sua Indictionis Bulla latius declarat. Indictum est inquam Tridenti Concilium generale omnium consensu: Legati Cardinales missi, primus Parisius, Moronus, & Polus assuere, qui locum Imperatoris representarent Oratores Episcopus, Arebatensis, Dominus, de Granuela, & Jacobus Mendoza. Sed nondum visum est tempus satis idoneum ad inchoandum Concilium. Post aliquod tempus iterum missi estis vos Tridentum Reverendissimi Sedis Apostolicæ Cardinales Legati, Reverendissimus de Monte, Reverendissimus de Sancta Cruce, & iterum Reverendissimus Polus, qui nunc abest. Rursum Oratores Imperatoris idem Jacobus Mendoza, & Franciscus Toledo. Accesserunt nonnulli aliorum Principum ibidem Oratores. Nonnulli erant in itinere, multarum Nationum Episcopi, & ab ultimis terris magna impensa, magno labore convenerunt.

Inchoatum est tam expeditum ab omnibus Christianis Concilium, causa Religionis, & reformationis morum in eo tractari cepta: aliquot habitæ Sessiones, aliquot super his lata decreta. Eodem quoque tempore bellum adversus hostes & sacri Imperii violatores Imperator gerebat, in quo suscipiendo potissimum tuenda, & amplificanda Religionis, interveniente quoque Sanctitate Sua, ratio, habita est, ita ut quos ratione flectere non poterat, armis cogeret.

Cum res essent, in hoc statu, cepto Religionis negotio causa morum, quæ tot viribus, & consilio indigebat, ad quam peragendam Sua Majestas, & Germaniæ ordines a retro Pontificibus, & Sanctitate Sua

XII.

Sua jam antea remedium tam crebro flagitaverant, sed frigide nimis, & vix tentata, virtute Imperatoris pacata Germania, in qua recuperandæ Religionis eidem Sanctitati, & Sacro Concilio munus incumbebat, maxima spe adversus eorum, qui huc usque Concilium recusaverant, tam etiam eorum, qui in tam necessario negotio Imperatori adiutores fuerant, ecce vos Reverendissimi Domini translationem, præter omnium expectationem, Pontifice Maximo [quod quidem vos nunquam negastis] inscio & inconsulto, levissima sane causa procurata, & conficta de translatione Concilii revulstis ad Patres consultandi nullo, sed neque cogitandi spatium dato, itaut pridie proposueritis, postredie decreveritis, pervenie discesseritis, cum haud multis Patribus, atque iis quidem unius fere Italice Nationis.

Huic consilio sancti Patres aliquot, Episcopi magnæ fidei, & auctoritatis Viri, quibus Religionis, & morum causa cordi erat, tanquam callido nimis, & immaturo, Christianæque Reipublicæ periculo contravenere, planeque & publice, inspirante Spiritu Sancto, tum translationem concilii, tum Legatorum assertorum, & Patrum, qui eos sequuti erant, secessum improbarunt. Publice etiam protestati sunt injustam esse translationem concilii, vel legue se manere Tridenti, libero, & legitimo concilii loco.

Inter hæc Imperator, dum Bononiæ congregati estis, hoste ad Albanam devicto, Saxonie Provincia superata, duobus belli Ducibus altero pugna, altero deditone captis, pacata prorsus Germania, arduum, & periculosissimum bellum solus confecit. Nec desistit sæpius Summum Pontificem per Nuntios, per Legatum Sedis Apostolicæ, per eundem Cesaris Oratorem, & ante confectum, & post confectum bellum, magnis, & continuis precibus sollicitare, jubere vos omnes, qui adhuc Bononiæ moramini, ad concilium redire, tandemque admonere, prævideat, quot scandala, dissidia, pericula impendant Christianæ Religionis, si inceptum concilium Tridenti non absolvatur.

Comitia interim Augustæ Germanis indixit, quæ quidem adhuc celebrantur. In his libero, & spontaneo generali totius Germaniæ Ordinum, & Statuum præterea omnium Civitatum consensu, potente Cesare, decretum est, Germanos omnes ad concilium Tridenti convocatum venire, ut ea, super quibus indictum fuit, tractarentur, & Sacrosanctæ Concilii auctoritate decidantur: ipsos Sacrosanctam Synodum suscepturos, idque prorsus, & absque ulla conditione præstituros se Cesari sunt polliciti.

Legavit Imperator Oratorem ad eundem Pontificem Maximum Reverendissimum, & Illustrissimum Christophorum Madrutium Cardinalem, & Principem Tridentinum, qui suæ Majestatis, & Serenissimi Cesaris Romanorum Regis, Ordinumque Sacri Imperii nomine suæ Beatitudini pium hoc, & sanctum Germaniæ consilium indicaret, supplicaret, jubere vos, qui Bononiæ agitis, ad concilium Tridenti inchoatum reverri: hortaretur, & admoneret, ut honestissimam, & necessariam occasionem tot laboribus, & periculis, tandiu questam, nunc demum partem susciperet, & amplexaretur. In qua & Patres cum dignitate Tridentum redire, & religionis causa generali Christianorum consensu, ipsorumque Germanorum, quorum potissimum gratia ipsa sacrosanctæ Synodus Tridenti convocata fuerat, tractari, & confici, sacrosanctæ Sedis Apostolicæ auctoritas cum Pontificis nominis dignitate, & ipsius Summi Pontificis immortalis gloria augeri posset, idque non privarim solum, sed publice cum Reverendissimorum Cardinalium consensu. Præterea iussit eundem Jacobum Mendoza[m] [qui Senas ad componendas illius Reipublicæ res venerat] idem negotium præstare, præcepitque, quod si Summus Pontifex dilationem, aut excusationem aliquam interponeret, neque præsentem occasionem susciperet, huiusce rei, & in tam iuste petitionis, presentissimique in Christianam Religionem, tum ipsius Cesaris, tum Serenissimi Romanorum Regis animi tam publice, quam privatim testes ipsos Reverendissimos Cardinales, omniumque Principum Oratores, quotquot adessent, Romæ sisterent: factum est id. Verum Summus Pontifex tempus interposuit, ut consuleret vos, qui hic congregati estis, qui quidem non dissimile secessioni, sive ut vos dicitis, translationi, quam jam pridem fecistis, consilium dedistis: inane subdolum, capriosum, & dignum sane quod a Pontifice Maximo damnaretur. Summus autem Pontifex non solum id consilium approbavit, vestramque sententiam sequutus est, sed etiam illegitimam illam secessionem Tridentinam, perniciosissimam sane, & perniciosam Reipublicæ Christianæ translationis vocabulo, Congregationemque seu illegitimum Conventum Bononiensem generalis Concilii nomine appellat, huiusque illegitimo Conventui tantum auctoritatis in suis ad Reverendissimum Cardinalem de Monte Episcopum Prænestinum, & ad vos, qui hic adestis, literis & suo ad Imperatorem responso tribuit, quantum vos auctoritate propria vobis ipsis arrogare ausi estis.

estis, in gravissimum Religionis, & universalis Ecclesiæ dissidium, & scandalum. Quid præterea desiderabamus a Germanis? quid ab his petebamus? toties a Cesare repetitis itineribus, tot impensis, tot laboribus, maximo, & ancipiti suscepto bello, atque confecto? Perdetis omnes hos labores pro Religione susceptos? perdetis optimam, & præsentem instaurandæ, restituendæque Religionis occasionem? perdetis Religionis causam admoniti, & requisiti? Id vero certissimum est Concilium Universale ob causas gravissimas, & maxime necessarias Tridenti congregatum suæ Sanctitatis Indictione, flagitante Imperatore, Principibus Christianis assentientibus, potentibus Germanis, convenientibus Episcopis jam ceptum, nisi summa urgente necessitate, procedentibus tractatibus, ac diligentissima discussione, servato juris ordine, consensu omnium Patrum, alio mutari, neque legitime posse, neque licere. Sæpe enim translationes, sine causa, callido, & præcipiti consilio factæ in causa esse solent, ut magno Religionis periculo, magnis in Republica Christiana turbis, & dissensionibus interdum populi Christiani perniciose divisione consilia dissolvantur.

Causa autem tam subite translationis nulla fuit, sed abrupta, quæ se primum obtulit occasio, ac vos Reverendissimi asserti Legati, & reliqui Patres, id, quod iam pridem meditati fueratis: febres enim nascio quas, & acris vitium causati, affectatum, & procuratum quorundam Mendicorum testimonium recitantes, vos præcipites Tridento effudistis. Nempe & tunc & deinceps apertissime patuit nullam exitisse vanæ formidinis causam. Præterea ut ulla fuerit ratio discedendi, suam Sanctitatem in hac præterea causa consulueritis, cum tam parvi temporis mora nihil periculi esset allatura; neque enim tam repentina res erat, quod exitus morbi quem causati fueratis, comprobavit: inconsulta autem Sanctitate sua discessisse, vos ipsi fasti estis, & Summus Pontifex postmodum affirmavit. Imperatore quoque consulto, & consentiente id facere debuissetis, cui cure sunt, & tutelæ universalia Concilia, atque id examinare officii augustalis, cuius quanta sit in Conciliis auctoritas, manifestum est. Verum tanta fuit vestra festinatio, ut nec vos ipsi volueritis consulere, nec eos, qui dicebant Beatitudinem suam, & Imperatorem prius per sanctam Synodum certiores fieri oportere, audiendos putastis, quamquam Imperator ipse pro tuta, atque amplificanda Religione, pro Ecclesia, pro Concilio laboraret. Vos Re-

verendissimi Domini, & ceteri qui hic adestis, vano, & inani timore simulato, Imperatore inconsulto abscessistis: ut qui sæpe alias Imperator per Oratores suos tam vos ipsos, qui Legatos Sedis Apostolicæ asseritis, tum Pontificem Maximum admonuerat, se neque translationi concilii, sed neque suspensioni, aut vacationi tacite, vel expresse assentiri potuisse.

Præterea juris ordinem contempistis, & eam causæ cognitionem, quæ in Synodalibus translationibus sanctorum Patrum sanctionibus instituta est: rem enim omnium fere gravissimam, prope sane, & leviter confecistis. Debueratis certe iustas multorum gravissimorum Patrum, qui vobis haud quaquam assentiri debere ex certa scientia consulebant, contradietiones libenter audire, eorumque sententias, & rationes animadvertere, atque examinare, ac non ipsis neglectis, vixque auditis, rem pro libito definire. Quorum quidem sententiæ, tamen numero pauciores essent, quia tamen firmiores erant, sanioresque Reipublicæ Christianæ, debuissent iure præferri, potuissentque multarum Nationum Patres, & si multitudine aliis impares, translationem mere voluntariam, eandemque Reipublicæ Christianæ perniciosam impedire, quæ si fieri oportebat, fuerant Sacrorum Conciliorum decreta servanda, ne discederetur a terminis eius Regionis, eligendus erat in Germania locus, atque ob id maxime id fieri oportebat, ut de quorum causa præcipue agebatur, Germani tuto possent ad concilium venire; quod proculdubio fecissent, omnibus non veniendi subterfugis, impedimentis, & difficultatibus sublatis, ut exitus ipse comprobavit. Idcirco nulla ratione defendi potest, quod Bononiam in medio Italie collocatam, subditam Imperio Ecclesiastico delegistis, quo nemini dubium est non adituros Germanos. Locum itaque delegistis, quem possent omnes merito multis de causis, quæ nunc a nobis prætermittuntur, recusare, non ut concilium prosequeremini, sed ut summo exitio Christianorum concilium præpropere, & ex abrupto dissolveretis, aut ex animorum sententiâ conficiatis. At cum sit conciliorum officium dissidia tollere, Religionem sustentare, mores emendare, hic recessus, quem vos translationem vocatis, turbabit concilium, perdet omnia.

Verum cum piissimus Imperator, ut verus, & legitimus Imperator Romanorum, Ecclesiam omnium Matrem defendere, ac augere teneatur, quod semper ab initio Regnorum suorum, & Imperii fecit. Quamquam ab antiquissimis usque temporibus Im-

Petebant
Luthera-
ni Conci-
lium in
Germania, ut
vi illud
opprime-
rent.

Ab iis
Caesar e-
rat illufus
ut rerum
exitus do-
cuit.

peratorii muneris fuerit, Universalia concilia protegere, & eo usque integra, & salva praestare, quo negotia, quorum gratia congregantur, debito loco, & ordine absoluta sint; cumque Germaniae dissidia componere, eamque Provinciam, partem Imperii potissimum, magnumque Ecclesiae membrum pacare, & ad veram Christianamque Religionem reducere instituerit. Cumque ad eundem etiam Hispaniarum, aliorumque Regnorum, ac Statuum suorum, quorum Rex verus, & Dominus est, auxilio Summi Pontificis, & Sacrosancti Concilii corrigendorum, & ad veram Christianam vitam reducendorum cura pertineat, quae ita demum vana non erit, si concilium Tridenti indictum, Tridenti ceptum, Tridenti continuabitur, & absolvetur, animadvertentes hunc recessum, seu ut vos dicitis, translationem, sine ordine legitimo factum, neque lege, neque ordine, neque causa, neque consilio inniti, omnem sancti, iustique propositi sui rationem perturbare, magnam ex hoc cladem, & exitium populo Christiano imminere. Praeterea totam Germaniam, ad quam haec potissimum causa spectat, concilium postulare Tridenti, polliceri se concilio Tridenti assuturam, Sanctam Tridentinam Synodum susceperam, ut bonus obediensque Ecclesiae filius, vos, qui Legatos Sedis Apostolicae esse asseritis, cum reliquis Episcopis, qui recessistis, & quotquot hic adestis maxime contestatur, ne magno cum labore tamdiu questam compositionem praetermittatis, ovis Christi Sanguine redemptis auxilium feratis, & ut primo quoque tempore Tridentum revertamini, qui locus visus est Summi Pontificis approbatione tutus, & liber, ipsiusque Inviictissimi, & Pientissimi Imperatoris fide tutior, atque liberior, cuius muneris est Concilium protegere, atque tueri, ibique ut decet, & necessarium est, Sacrosanctum Concilium auctoritate Summi Pontificis, Imperatoris efflagitatione, assensu Principum, Tridenti inchoatum, diuque habitum profequamini: quod nullo pacto recusare potestis. Et sane id jam antea estis polliciti, si utique Germani ad concilium accesserint, Conciliumque susceperint, vos cum primum falsi morbi suspicio refrinisset, esse redituros, idemque Sanctissimus Pontifex id ipsum saepe per Nuntios, & Legatos promisit, anno jam fere elapso cessante morbo [si quis fuit] re tranquilla, & pacata, ablata ratione timoris, postulantis Principibus, & Statibus Germaniae, iisdemque pollicentibus se libere, & absque ulla contradictione, aut praetereu Sacrosanctam Tridentinam Synodum

Falsa e-
rant pro-
missa.

suscepturos. Cur non revertimini, & intermissum continuatis opus, ubi coepistis, & continuari oportebat?

Hoc si fueritis executi, & vos Reverendissimi Domini cum reliquis Episcopis Tridentum redieritis, neque dilationem, aut difficultatem ullam interposueritis, rem populo Christiano valde necessariam, & Divinae Majestati gratissimam facietis; sin autem [quod absit & credibile non est] tam iustae petitioni in tempore, & occasione necessaria, quae quidem nunc se ultro praestans offert, assentiri nolueritis, nos Licentiaris Franciscus Vargas, & Doctor Velasus Caesaris Procuratores, & Consiliarii nomine Pissimi, & Inviictissimi Domini nostri Caroli Caesaris Romanorum Imperatoris, ex illius speciali mandato protestamur, dictam translationem fuisse, & esse illegitimam, & nullam, & omnia inde acta, & sequuta, & quae post haec quomodocumque de re qualibet agentur, & sequentur, affectata fuisse, & futurarum, & contentiones in Ecclesia Dei inducere, atque nutrire, ac proinde nullius momenti, nullius effectus, nullamque habuisse vim; sed nec habitura vigorem ullum, ullam penitus subsistentiam, neque eam posse esse auctoritatem vestram, qui vos Legatos asseritis, & Episcoporum, qui hic adestis, & convenistis, & Summo Pontifici majiori ex parte adscriptorum, atque ab illius nutu omnino pendentium, ut in Religionis, & morum reformationis causa, tanti momenti negotio, Universe Reipublicae Christianae, eique praesertim Provinciae, cuius mores, & instituta parum ei nota sunt, legem praescribere possitis. Praeterea ejusdem Inviictissimi Imperatoris semper Augusti nomine, & speciali mandato protestamur, atque denuntiamus, suae Sanctitatis, & vestram responsonem, nec aptam, nec praesenti negotio, & necessitati convenientem, sed illegitimam, & figmentis plenam, & prorsus delusionem fuisse, & esse, nulloque jure nulla ratione subsistere.

Protestamur insuper omnia damna, tumultus, dissidia, clades, ruinas, excidia populorum, quae inde evenere, ac evenient, ac possunt contingere vobis omnibus, & huic Congregationi, quam concilium appellatis, non sibi impunita; ad quae quidem potestis facillime, & debetis remedium Canonicum adhibere. Protestamurque similiter, inviictissimum Dominum nostrum Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, defectu, culpa, & negligentia vestra, & Sanctissimi Pauli III. Summi Pontificis Ecclesiae procellis, & tempestatibus, quas meruit ex hoc facto, videturque impendere, totis suis viribus ob-

viam

viam iturum, ejusque protectionem, & rustelam omni studio suscepturum, totumque id, quod sui juris, muneris, officii, & dignitatis est, quo Imperator est, quo Rex est, quatenus jus paritur, & legibus, Sanctorumque Patrum institutis, & Orbis consensu decretum, & observatum est, non omisurum, omniaque alia, quae ejusdem Domini nostri Imperatoris nomine possumus, & debemus, quo melius expediat, atque conveniat modo, & ordine, firmiterque hujus nostrae protestationis Instrumentum in forma publica a praesentibus Notariis, & eorum quolibet petimus, & nobis reddi postulamus una cum Mandato originali, unde & constet Caesarem suo muneri, & nos officio nobis injuncto minime defuisse. Petimus insuper protestationem hanc nostram, una cum Caesaris Domini nostri Mandato in actis hujus praesentis Congregationis a Notario vestro inferi, ut perpetuo constare possit.

Licentiaris Vargas, & Doctor Velasco.

Qua protestatione lecta idem Magnus, & Fiscalis Caesareus suo, & Collegae nomine dictam protestationis scripturam sic lectam, & recitatum virtute Mandati Caesarei praesentavit, illamque in acta redigi petiit, & requisivit modo, & forma, prout in ipsa continetur.

Ad quae omnia Reverendiss. & Illustriss. D. Cardinalis de Monte Praesidens praefatis repetita protestatione lecta per Dominum Claudium Notarium supra scriptum ex mente & sententia Patrum existentium in Congregatione respondit, narrata, & recitata per D. Doctorem Velasum, prout recitantur, & narrantur in protestatione, seu scriptura per eum lecta, praesertim contra honorem ipsius Reverendiss. & Illustriss. D. Praesidentis, & Reverendiss. & Illustriss. Collegae sui, & Patrum in Civitate Bononiensi congregatorum, & ea quae proposita fuerunt de invaliditate translationis ex Civitate Tridentina ad Civitatem Bononiensem dolose factae, & quae proposita fuerunt de securitate, & libertate Civitatis Tridentinae, non esse vera, & veritatis clypeo carere: Contestatur de hoc Deum, qui est ipsa veritas, prout suo loco, & tempore, si opus fuerit, deducetur, & ostendetur, asserens, etiam, & affirmans se esse paratum una cum Patribus concilii mortem oppetere, & martyrium pati potius, quam consentiant, quod hoc exemplum in Ecclesiam introducat, ut saecularis potestas velit concilium cogere pro libito suo, & ei libertatem adimere: & Imperatorem (quod cum pace ejus dicitur) esse Ecclesiae Filium, non autem

XIII.
Diar.
Concil.
Trident.
MS. Arc.
Vat. ubi
supra p.
280.
MS. Car.
Pii.

Respon-
sio ad
Protesta-
tionem
Impera-
toris.

Dominum vel Magistrum: se, & Collegam suum esse Sedis Apostolicae Legatos, & de iis quae eis imponuntur, & de tota villicatione sua paratos se esse reddere rationem Deo primum, deinde Sanctissimo D. N. in ipsa sede sedenti. Et nihilominus cum proposita per ipsos Dominos Procuratores Caesareae Majestatis longam contineant seriem verborum, & non possint omnia memoria retineri, dixit, & obtulit, quod dabitur ei congruum & plenius responsum die Veneris proxime futura hora Congregationis consueta; monendo eisdem, ut eadem die, & hora compareant responsum ipsum accepturi, & nisi comparuerint, dixit, & protestatus est, quod nihilominus responsum dabitur, & publicabitur Mundo universo, repetens protestationem praefatam, & pro repetita habere volens.

Quibus verbis prolatis praedictus Dominus Fiscalis Caesareus dixit suo, & Collegae nomine, ea tantum respondenda, quae tantum in sua protestatione dicta erant, de quibus publicum Instrumentum, vel publica Instrumenta confici, & sibi reddi in publica forma petiit & requisivit.

His praefatis dimissa fuit Congregatio hora tertia noctis, ac Patres omnes discesserunt.

His enarratis Angelus Massarellus addit Deus omnipotens sua ineffabili bonitate, suique unigeniti Filii Domini, & Redemptoris nostri Jesu Christi Passionis meritis avertere dignetur, ne hodierna sit principum maximi Schismatis in Ecclesia Dei.

Non repudiatum autem jure concilium Bononiense, quod Bononia ditiosis Ecclesiastica foret, uti Imperator obiciebat, subjectis argumentis.

De securitate Civitatis nempe Bononiae dubitandum non erat, nam Civitas Ecclesiae est, a qua Ecclesia Germania ipsa, & Religionem Christianam a principio habuit, & libertatem nempe Imperium. Et cum Ecclesia Mater sit omnium Germani ut filii non deberent dissidere a Matre, & eo maxime, quod Principes vicini Bononiae fere omnes pendent a Caesare, & quod libera sit illa Civitas apparet, cum Fiscales ejusdem Caesaris praestati fuerint contra Legatos, & concilium sine ullo respectu, & per modum invectionis absque eo, quod viderint unquam Legatos, & concilium, sine ullo respectu, vel aliud signum humanitatis praese tulerint, non tamen aliter, quam commiter, & benigne tractari fuerint, & Episcopus ille, qui magis joco, quam serio verba minus redolentia jactavit gra-

XIV.

MS. Arc.
Vat. ubi
sup. p.
280.

MS. Car.
Pii fig.
n.260.

Pag. 128.

vi-

Translatio
Concilii
Tridentini
Bononi-
am juridi-
ce facta.

viter, & acerbè reprehensus fuit. Veritas tamen est, licet Bononia reicienda non esset, neque suspecta habenda, tamen tempore translationis non fuit electa pro Civitate permanente, sed pro diversorio donec alius securus, & idoneus locus pro proseguendo concilio eligeretur. Dispensatione vero, & Providentia Divina factum est, ut decretum hoc translationis revocaretur in dubium, ut apud omnes magis clara fieret justificatio ejus, nam post avocationem causæ a Sanctiss. D. N. nemo ausus est ei opponere, cum non habeant, quid opponant, nec tempore etiam discessus, vel post conquesti unquam sunt cum Pontifice, immo quando discedebatur nonnulli ex Hispanis adeuntes Legatos rogaverunt, ut se excusatos haberent, si cæteris comites se non præbent, indignationem enim Cæsaris se timere dicebant, & sic obedire magis volebant hominibus quam Deo. Non est ergo dubitandum de decreto hoc translationis. Nam cum Concilium esset œcumenicum, & liberum, potuit, & voluit sua autoritate, & libertate se transferre, nec Pontifex voluit unquam plenitudine suæ potestatis concilium impedire libertatem, sed quidquid concilio, & in reditu ad Tridentum, vel mansione in Bononia, vel electione alterius loci placuisset, id etiam sibi placebat.

XV.

De hac Cæsaris protestatione, ut qui supremum in Ecclesiam imperium sibi arrogaret, ac pro arbitrato suo concilium in eo, quem vellet, loco congregandum contenderet, non modo Pontifice, & concilio tum coacto, sed etiam cæteris Regibus contemptis agit Jacobus Augustus Thuanus, laudatque Joannis Mariæ de Monte concilii Præsidis constantiam, qui potius mortem oppetendam professus sit, quam ut Cæsare impie eam autoritatem invadi pateretur.

Montanus inquit de voluntate Patrum multa graviter elocutus, injuriam Sacrosancto huic cœtui fieri queritur, Deumque restatur, se paratos extrema quæque, ac mortem denique potius oppetere, quam adeo pernicioso Ecclesiæ exemplo pari, ut civilis Magistratus pro arbitrato Synodum cogat: Cæsarem quippe non Dominum, aut Magistrum, sed Ecclesiæ Filium esse, se vero & Collegas qui adsunt Romana Sedis Legatos esse, penes quos ordinandi, & transferendi Concilii jus sit, neque tamen recusare, quin Deo in primis, deinde Summo Pontifici suæ Legationis rationem reddant, quod ad protestationem attinet ei intra paucos dies responsum iri.

Quo vero Cæsar in Ecclesiam usurpare affectabat autoritatem, eo Henri-

cus II. Gallorum Rex ad defendendam Ecclesiam, juraque Pontificis, & Concilii se comparabat, ac XV. Januarii Cenetensis Episcopus Bononiensis concilii Patres (significata optima Regia in Pontificem voluntate) confirmavit, expofuitque Parmam Regio sumptu adversus Cæsaream vim propugnatum iri, Pontifex vero XI. Januarii ad devinciendum sibi eundem Regem, Carolum Borbonium Principem, a quo Religionem Catholicam in Gallia constantissime difficillimis temporibus defensam visuri sumus, Cardinalitia dignitate decoravit.

His addunt acta Bononiensis concilii.

XIX. Mensis Januarii MDXLVIII. in Concilio Bononiensi agitur de responsione ad ea, quæ Cæsaris nomine ab eisdem Procuratoribus fuerant die Luna exposita. Cum vero rogarentur sententiæ hæc a Braccio Martello Episcopo Felulano prolata est.

Sententia I.

Quoniam gravissimis de rebus agitur, Patres Amplissimi, & maxime, ut puto, periculosiss, de responsione videlicet ad ea, quæ in proximo Conventu, Imperatoris Maximi nomine hoc plane in loco fuerunt exposita. Et quia etiam res certe videntur in extremum adducta discrimen, cavendum sane hoc tempore arbitror, non ut quam maxima cum dignitate, sed ut quam minimo cum periculo, ac perturbacione rerum, hæc negotia transigantur, ne forte tanti Christianorum Imperatoris animo rebus adhuc peractis [ut videtur] incenso, verborum etiam faces admoveantur; quo ingens aliquod Patribus creetur incommodum, quæ etiam ex re, cum ea regula sit, ut nemo ad respondendum de improviso, ut inquirunt, teneatur, ac summa ratione ab Illustrissimo Præside, aliisque Patribus proximo in Conventu dictum fuit, ut responsum ad ea, quæ tum Cæsaris nomine afferebantur, in aliud tempus differretur. [Ut mox:] Dicam in summa mihi illud tantum placere, quod ad Christi Ecclesiæ, Christianorumque Principum, ac Nationum pacem, tranquillitatem, & concordiam spectat; ea autem omnia, quæ ad horum lites, rixas, discordias, & contentiones nulla ratione perrinent, probare non posse.

Maxime igitur cenfeo faciendum, quo ingentes malorum moles depellantur, ut omni contentione omissa, & patientiæ prorsus, ac tolerantia quibusdam quasi radicibus nixi, nobis, atque inherentibus, quod certe Episcopos, & successores Apostolorum manime decet, de reversione Tridentum omnino agatur; ne sane pro extripandis hæresibus, componendisque moribus, & pace inter Christianos concilianda, ad quæ

XVI.
MS. Arc.
Vat. sig.
n. 3197.
p. 180.

Episcopus
Felulanos
pro retri-
tuendo
Tridentum
Concilio orat.

Concilium ipsum convocatum Apostolicis literis fuisse constat, Christianis fere omnibus quiescentibus, & Concilii exitum expectantibus, contentione hac Tridentina reversionis nostræ rebus incompofitis ad incredibile horum temporum hæreses, schisma horribile, atque atrocissimum bellum adjungatur.

Et quoniam non solum clades, perniciæ, & vastitas infinita, sed totus Christiana Republicæ status, qui nunc est, funis atque interitus sit proxime pertimescendus.

Quare cum hæc omnia non impendere tantum, sed jam adesse, ac prope nos urgere videamus, nisi forte ea, quæ videmus, volumus dissimulare, non credo jam dubitabunt aliqui, quod tot mala, ac tanta a Populo Christiano arceantur; quin illud unum, quod in vestra firum est manu, Tridentina reversionis remedium, sit quam primum arripiendum, præsertim cum hi præclare possint intelligere statum hinc rerum, qui nunc est, nulla ratione nisi concordia posse retineri, ne dicam minore eorum incommodo ordinari, &c.

XVII.

Sensere alii obfistendum Cæsari, cum æquissimas leges pro transferendo ex omnium consensu Concilio refelleret, metuendumque esset, ne translato Concilio, alia in gratiam Lutheræorum, quos non tam conciliatos vere Ecclesiæ, ac Deo, quam sibi devinctos volebat, pertentaret, deque responso ejus Procuratoribus reddendo maturitate summa consilii actum est. Sed ut subsicuit Angelus Massarellus.

Sed cum res indigeret discussione, deleti sunt Patres infrascripti, qui ipsam reversionem aptarent, qui Patres fuerunt Reverendissimi Domini Archiepiscopus Aquisgranensis, Materanus, Naxiensis, Upsalensis, Armachanus, & Episcopi Felrensis, Anicensis, Ambricensis, Noviomensis, Cameracensis, Veronensis, Salutarum, Albinganensis, Aliphanus, nec non Reverendus Pater Hieronymus Seripandus Generalis Eremitarum S. Augustini.

Die Veneris XX. Januarii hora XV. fuit congregatio supranominatorum Dominorum Deputatorum coram ipso Reverendissimo, & Illustrissimo Domino primo Præsidente, diuque egerunt magna discussione super aptanda responsione danda Procuratoribus Cæsaris ad eorum protestationem, sed tandem conclusum fuit, ut brevissime pro nunc responderetur, affirmando quod Bononia est verum legitimum, universale concilium, & quod a nemine de hoc dubitari jure potest, & quod adducta, & recitata per ipsos Procuratores, cum sint omni rationi, & veritati contraria, & videantur piæ, & Catholice menti Invidiosæ. Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

simi Imperatoris repugnare, & adversari; Sancta Synodus certo credit, vel sine Suae Cæsareæ Majestatis commissione, & scientia, sed ex mala, & sinistra informatione processisse. Non recedendo tamen a protestationibus per eandem Sanctam Synodum infrascripta die Luna factis. Deinde dimittitur congregatio hora XX. Eadem die hora XXI. coacta est alia congregatio generalis, discessereque Bononia Procuratores Cæsarei, nec ad responsum excipiendum habere voluerunt, quare cum die conducta, & hora non comparerent, promulgatum est, non stare per Synodum, quin responsum daretur, quod erat his verbis conceptum.

Sacrosancta hæc œcumenica, & generalis Bononiensis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, Præsidentibus in ea Sanctæ Sedis Apostolicæ Legatis, quæ nullatenus dubitat, neque ab aliquo jure dubitari posse scit, quin legitimum, & universale concilium faciat, & constituat. Cum die Luna proxime præterita in generali congregacione, post lectam a nobis propositionem vestram, monuerit vos, ut hac die compareteris, congruum, & plenius responsum ad vestras præsentas protestaciones accepturi, sic vobis responderet: Quod quæcumque per vos adducta fuerunt, cum sint omni rationi contraria, & videantur piæ, & Catholice menti Invidiosissimi Cæsaris repugnare, & adversari, Sancta Synodus certo credit, vel sine Suae Cæsareæ Majestatis commissione, & scientia, vel ex mala ac sinistra informatione processisse. Et ita vobis dicit, & denuntiat, non recedendo tamen a suis protestacionibus, supradicta die Luna factis.

Interea obfirmatus in sua voluntate, Carolus V. nimiam de rebus Religionis constituendi autoritatem sibi arrogavit, cujus rei fama postero die Bononiam perlata est, ut refert Angelus Massarellus in Diario.

XX. Januarii mane recepimus literas e Germania XVI. hujus Augustæ datas; quibus significatur, Imperatorem post relationem Cardinalis Tridentini de sua legatione proposuisse Statibus Imperii, quod hoc Interim, quod Concilium non reducit Tridentum, eligant Status Imperii aliquos viros, & ipse Cæsar addet aliquos, qui agant, & discutiant de re tota controversa super Religione, deinde referant Suae Majestati, qui constituet, quid agendum usque ad futurum Concilium [præsupponit enim, quod Bononiæ non sit Concilium] deinde de Concilio agatur.

Quam vero injuste Cæsar protestationes suas adduceret, patuit ex ipso exemplo ab eo dato, nam cum postea Con-

XVIII.
Diar.
Concil.
Trid. &
Bononien.
MS. Arc.
Vat. pag.
281.
Arrogat
sibi Car.
V. aucto-
ritatem
statuendi
de Reli-
gione.

Origo decreti Interim.

cilium Tridentum translatum esset, Gallia Rex eodem tunc jure, quo modo Cæsar, protestatus est, non placere sibi instauratum, Tridenti Concilium, atque ab eo provocavit, ex qua provocatione, & protestatione gravissima mala emeruisse suo loco lugendum erit: nam Regum non est imperare Ecclesiæ, sed illi subesse. Porro ceptis insitens Cæsar, protestationem adversus Bononiense Concilium nuncupatam Bononiæ, etiam Romæ coram Pontifice in Senatu Cardinalium Procuratorum opera, XXIII. Januarii (ut Acta Consistorialia testantur) repetivit, causamque suam non promovit, sed corripit, cum obsequiis, & precibus restitutaque Placentia provehere eam debuisse. Poterant enim Præsules Hispani Christiana demissione Concilii Bononiensis autoritatem agnoscere, quo rursus Bononia Tridentum Synodus revocaretur, justissimeque exigebatur, ut Lutherani decreta fidei jam Tridenti edita suscipere cogentur, utque Cæsar se obstringeret, quod Concilium veteri ritu non inductis popularibus Laicis vel Hæreticis celebraretur.

Edita vero coram Pontifice protestatio Cæsaribus ab Oratore subjectis verbis concepta erat.

Caroli V. Imp. Augusti Protestatio Contra Conciliabulum Bononiense a Paulo III. congregatum facta Romæ per Illustrissimum Jacobum Mendozam Legatum Cæsareum, anno Domini MDXLVIII.

Acta Consist. mf. Car. Spad. sig. num. 133. P. 511.

XIX. Ext. apud Goldast. 10.2. inter Const. Imp. P. 562.

Ext. cit. in A. Bonon. P. 406. Et in mf. Card. Pii sig. n. 268. P. 25.

Sanctissime Pater, cum Respublica Christiana miserabiliter convulsa esset, Religio labefactaretur, mores vehementer corrupti essent, tota fere Germania ab Ecclesia descivisset, Invictissimus Dominus Carolus Cæsar Romanorum Imperator semper Augustus, cuius ego Oratoris, & Procuratoris vices gero, primum a Leone, deinde ab Hadriano, deinde a Clemente Sanctissimæ memoriæ Pontificibus Maximis, postremo a Sanctitate Vestra Beatissime Pater Paulo III. sepe summis, & continuis precibus universale Concilium efflagitavit, & ratione suæ dignitatis, & ut satisfaceret assiduis supplicationibus Ordinum imperii, ut solum eversarum rerum effugium, ad quod semper in duris Ecclesia accedere consueverat, quas quidam ob causas a Sanctitate Vestra primum Mantuam, postremo Vicentiam convocatum est Generale concilium, sed harum Civitatum neutra satis apta fuit, in qua diversarum, & multarum Provinciarum homines libenter simul, & commode convenirent, Germani præsertim, quibus iustis, & gravibus de causis eo proficisci non licebat.

Demum Imperatoris ipsius voluntate, cæteris etiam Christianis Principibus assistentibus, ipsisque adeo poscentibus Germanis, Sanctitas Vestra Tridentum delegit Germanorum gratia, propter quos id præcipue concilium fiebat, quod illam approbaverant Civitatem, quemadmodum Imperatori, iisque in publicis eorum Ratisbonæ habitis Comitibus in Provincia Germania, celebrandisque concesserat, eadem Sanctitas Vestra, quod locus esset aptissimus ob libertatem, securitatem, & opportunitatem, ita enim positus est, ut tam Italia propinquus, quam Germania situs esset, nec a Gallia, aut Hispanis longissime distare videretur, cuius Civitatis Episcopus esset Christophorus Madrucius Vir sane probus, piusque, ac Sacri Imperii Princeps, & Sanctitatis Vestre multis nominibus amicus, & quod omnium rerum, quæ ad victum necessariæ sunt, commoditas non desit, ut Sanctitas Vestra in sua Bulla latius declarat.

Tridenti est inquam indictum Concilium generale omnium consensu, Legati Cardinales missi, primum Reverendissimus Parisius, Moronus, & Polus adfuere, qui vices Pontificis representarent, Oratores Imperatoris admodum Illustrissimus Religiosissimus Episcopus Atrebatensis, Illustrissimus Vir Dominus de Granuella, & ego Jacobus de Mendoza, sed nondum visum fuit Sanctitati Vestre, ut apparet ex secunda Bulla Sanctitatis Vestre, tempus satis idoneum ad inchoandum concilium, post aliquot dies iterum a Sanctitate Vestra missi Sedis Apostolicæ Legati Cardinales Reverendus de Monte, Reverendus S. Crucis, & iterum Reverendus Polus; rursus Oratores, ego Jacobus Mendoza, & Illustris Vir Franciscus Toledo absens: accesserunt nonnulli aliorum Principum iidem Oratores, nonnulli erant in itinere, multarum Nationum Episcopi etiam ab ultimis Terris convenere, magnis impensis, magno labore inchoatum est, & petrum ab omnibus Christianis concilium, & causa religionis, & reformationis morum in eo tractari cepta.

Eodem quoque tempore bellum adversus hostes, & Sacri Imperii violatores Imperator gerebat, in quo suscipiendo potissimum tuenda, & amplificanda Religio, idque interveniente Sanctitate Vestra ratio habita est, ita ut quos ratione flectere non poteramus, armis coqueremus. Cum res essent in hoc statu, cepto [ut dixi] Religionis negotio causa morum, quæ totis viribus Concilio indigebat, ad quam legitime, & absolute prorsus peragendam Sacra Majestas, & Germaniæ Ordines a retro Pontificibus, & Sanctitas

Ve-

Vestra jam antea remedium tam crebro flagitaverant sed frigide nimis, & viri tentata.

Deinde virtute Imperatoris pacata Germania, in qua recuperanda, Sanctitas Vestra, & sacrosancti concilii munus incumberebat maxima spe, & certitudine eorum adventus, tum etiam, qui hucusque concilium recusaverant, & eorum qui in tam necessario Religionis negotio adhuc occupati Imperatori adjuvatores erant.

Ecce Reverendissimi asserti Legati tumultuose præter omnium expectationem, Sanctitate Vestra, quod ipsi dicunt, inscia, & inconsulta, levissima sane causa procurata, & confecta, de translatione concilii retulerunt ad Patres, nullo consultandi, sed neque cogitandi spatio dato, ita ut pridie proposuerint, postmodum decreverint, perendie discesserint cum multis Patribus, atque is quidem tum temporis, vel unius fere Italice Nationis, vel ante adeptum Episcopatus nomen in Italia degentibus.

Huic consilio, Sanctissime Pater, plures Episcopi magnæ fidei, & auctoritatis mire, quibus Religionis, & morum causa cordi erat, tamquam callido nimis, & immaturo, Christianæque Reipublicæ periculoso contravenere, planeque, & publice, inspirante eis Spiritu Sancto, cuius sane causa in primis agi debebat, tum translationem propositam, tum Legatorum assertorum, & Patrum, qui eos sequuti sunt, injusam esse translationem concilii, vellegue se manere Tridenti libero, & legitimo Concilii loco publice protestati sunt.

Inter hæc Imperator, dum Episcoporum Congregatio Bononia manet, hoste ad Albium devicto, Saxonie Provincia superata, duobus belli Ducibus, altero pugna, altero deditione captis, pacata prorsus Germania, arduum, & periculosissimum bellum solus confecit, nec desitit sæpius Sanctitatem Vestram per Nuntios, per Legatos Sedis Apostolicæ, per Illustrissimum Johannem Vegam, per me, & Majestatis suæ apud Sanctitatem Vestram Oratores, & ante & post confectum bellum magnis, & continuis precibus sollicitare, iuberet Patres, qui Bononia perstant ad concilium Tridentum redire, eandemque ipsam admonere, prævideat, utro scandala, dissidia, pericula impendant Christianæ Religionis, si jam ceptum concilium Tridenti non continuetur, & absolvatur.

Comitia interim Augustæ Germanis indixit, quæ quidem adhuc celebrantur in his libero spontaneo Generali totius Germaniæ Ordinum, & Statuum, præterea omnium Civitatum consensu, petente Imperatore decretum est, Germanos omnes ad

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Concilium Tridenti convocatum venturos, ut ea, super quibus indictum fuit, tractentur, & Sacrosancta Concilii auctoritate decendantur; ipsam Sacrosanctam Tridentinam Synodum se suscepturos, idque prorsus, & absque ulla conditione se præstituros Imperatori sunt polliciti.

Legavit Imperator Oratorem ad Sanctitatem Vestram Illustrissimum, & Reverendissimum Christophorum Madrucium Cardinalem, & Principem Tridentinum, quo Suae Majestatis, & Serenissimi Romanorum Regis, Ordinumque Sacri Imperii nomine Sanctitas Vestra piæ hoc, & sanctum Germaniæ Concilium indiceret, supplicaret, iuberet Patres, qui Bononiæ agunt, ad Concilium Tridenti inchoatum reverti, hortaretur, & admoneret, ut honestissimam, & necessariam occasionem tot laboribus, & periculis tandem quaestam, nunc demum partam susciperet, & amplecteretur, in qua & Patres cum dignitate Tridentum redire, & Religionis causa generali Christianorum consensu, ipsorumque Germanorum, quorum potissimum gratia ipsa Sacrosancta Synodus Tridenti convocata fuerat, tractari, & confici, & Sacrosanctæ Sedis Apostolicæ auctoritas magna cum Pontificii nominis majestate, & ipsius Sanctitatis Vestre immortalis gloria augeri posset, idque non privatim solum, sed publice faceret in Reverendissimorum Cardinalium consensu.

Præterea iussit me, qui Senas ad componendas illius Reipublicæ res veneram, idem negotium præstare, quod si Sanctitas Vestra dilationem, aut excusationem aliquam interponeret, neque præsentem occasionem susciperet huiusce rei, ut tam iustæ petitioni, promptissimique erga Christianam Religionem Majestatis Suae animi tam publice, quam privatim, vos ipsos Reverendissimos Cardinales, & omnes omnium Principum Oratores, qui Romæ agunt, testes vocarem, præcepit.

Præterea iussit Procuratores, & Consiliarios suos, qui Bononiæ expectabant, de eare responsum, & a Patribus ibi congregatis, & a Sanctitate Vestra, si unquam vel ipsi Patres, vel Sanctitas Vestra id recusassent, vel dilationem aliquam interposuissent, in generali Patrum cœtu nomine Majestatis Suae protestari, iniquam fuisse translationem, & omnia inde facta, & sequuta ab ipsis Patribus affectata, & nulla esse, atque futura fore. Factum est, Beatissime Pater, post requisitiones privatas etiam publice, primum a Reverendissimo Tridentino die nona Decembris, deinde a me die decima quarta ejusdem mensis hora antemeridiana, in hoc Reverendissimorum Patrum consensu, cum debita

Pp 2 hu-

humilitate, instantissime rogando, idemque per viscera & per sanguinem Domini Nostri Jesu Christi: tempus tamen Sanctitatis Vestrae interposuit ad consulendos super responso Patres, qui Bononiae sunt qui quidem non dissimile secessioni, sive [ut ipsi dicunt] translationi consilium dedere, vanum, subdolum, & capiosum in gravissimum Religionis, & universalis Ecclesiae dissidium, scandalum, & detrimentum.

XX.

Sanctitas autem Vestra id Concilium approbasse, illorumque sententiam suscepisse quodammodo visa est, illegitimam secessionem Tridentinam, periculosissimam sane & perniciosam Reipublicae Christianae, translationis vocabulo, Congregationemque, seu illegitimum Convantum Bononiensem generalis Concilii nomine appellans, tantumque ei Congregationi auctoritatis in suis ad Reverendissimam Cardinalem de Monte Episcopum Praenestinum, & ad vos, qui adessis, literis, & suo ad Imperatorem responso tribuere videntur, quantum Episcopi praenominati auctoritate propria sibi ipsis arrogare ausi sunt.

Præterea responsum ad Casarem dat dilatorum, & legitimum praesenti occasione, & negotio impertinens, ineptum, & inconveniens.

Quid enim magis alienum, quam in gravissima causa, in negotio Religionis, & Spiritus Sancti, & causae cognatione antevertere, & sententiam ferre, & se iudicem constituere, antequam sibi iudicium deferatur: & his qui aegrotabant & sanandi erant, qui hucusque remedium detrectare videbantur qui nunc Religionem qui morum reformationem, qui unionem publicarum dissensionum perunt, & Concilium Tridentinum, ubi coeptum fuerat continuari, & absolvi, [quod omnium bonorum causam futurum certissime credunt] praestantissimam medicinam tergiversationibus & ambagibus procedere, & denegare. Nos postcebat illi Concilium veterem, & instituto celebrandum, in quo Pontifex eorum iudicio praesideret, sed illius accusatores se constituere, ac Casari eum subicere moliebantur, quarum Sirenarum mortiferis cantuunculis Casar in praecipitia se pellici videbatur.

Et cum probationem causarum translationis a perspicuis, & religiosissimis, & probatissimis testibus sumi conveniens, sit in ipsa rebus inter se parum convenientibus nullius auctoritatis de plebe hominibus fidem adhibere, Imperatoris autem, & Regis Romanorum, & Principum, Starumque Germaniae, qui in publicis Comitibus congregati sunt, qui & per Sanctae Sedis Apostolicae Cardinalem, atque

eundem Sacri Imperii Principem Sanctitatem Vestram certiores faciunt, de hoc tam sancto, tam pio Germanorum proposito, atque decreto, fidem in dubium vertere, quod ex ipsorum Sanctitati Vestrae responso tum publice, tum privatim dato intelligi potest. Nulla inferitur injuria, si Pontifex huius controversiae Judex concilii Bononiam translatis Patres audiendos censuerit, nec parti Casareae totum se ad dicere debuit.

Multa alia a me praetermittuntur, Sanctissime Pater, quae tempore, & loco [si opus fuerit] in hac causa dicentur, quid praeterea desiderabamus a Germanis? quid ab eis petebamus? toties a Casare repetitis itineribus, tot impensis, tot laboribus maximo, & ancipiti suscepto bello atque confecto? Perdet omnes labores hos Sanctitas Vestra pro Religione susceptos, perdet optimam, & praestantem sanandam, restituendamque Religionis occasionem, & perdet Religionis causam admonitus, & requisitus. Id vero certissimum concilium universale ob causas gravissimas, & maxime necessarias Tridenti congregatum Vestra Sanctitatis indictione, flagitante Imperatore, Christianis Principibus assentientibus, patentibus Germanis, convententibus Episcopis jam coeptum, nisi summa urgentique necessitate praecedentibus tractatibus, & diligentissima discussione servato iuris ordine concilia dissolvantur, Patrum alio mutari, neque legitime posse, nec licere.

Saepe enim translationes callido, & praecipiti consilio sine causa factae in causa esse solent, ut magno Religionis periculo, magnis in Republica Christiana turbis, & dissensionibus, interdum populi Christiani perniciose divisione concilia dissolvantur, causa autem tam subita translationis nulla fuit, sed arrepta, quae se primum obtulit occasione Reverendissimi auctoris Legati, ut a me dictum est, & reliqui Patres fecerunt: quod iam pridem meditati fuerant. Febres enim nescio quas, & aeris virium causati affectatum, & procuratum quorundam Medicorum, sed praecipue ancillarum, & coquorum vilissimorum hominum testimonium recitantes, Tridento praecipites discesserunt: nempe, & tunc & deinceps aperissime paruit nullam extitisse vanae formidinis causam.

Præterea, si ulla fuerit ratio discedendi Vestram Sanctitatem in hac praesentia causa consulissent, cum tam parvi temporis mora nihil periculi esset allatura; neque enim tam repentina res erat, quod exitus morbi, quem causati fuerant, comprobavit.

Inconsulta autem Sanctitate Vestra dis-

XXI.

cessisse illos Episcopos facti sunt, & Sanctitas Vestra postmodum affirmavit. Cui quidem Sanctitatis Vestrae testimonio multum certe fidei, & auctoritatis detraherent Vestrae ad Reverendissimum de Monte litera, & responsiones ad Casarem datae. Imperatore quoque consulto, & assentiente id facere debuissent, cui cure sunt, & tutela universalis concilia, atque id ex munere officii Augustalis, cuius quantitas in conciliis auctoritas, manifestum est.

Verum tanta fuit Legatorum assertorum festinatio, & simulatio, ut nec ipsi voluerint consulere, nec eos, qui dicebant Sanctitatem Vestram, & Imperatorem prius per Sanctam Synodum certiores fieri oportere audiendos putarint. Cumque Imperator ipse pro tuenda, & amplificanda Religione, pro Ecclesia, pro concilio laboraret, ipsi vano & inani timore simulato, Imperatore inconsulto abscesserunt. At qui saepe alias Imperator per Oratores suos cum ipsis assertis Legatos, tum Sanctitatem Vestram admonuit, se neque translationi Concilii, sed neque suspensioni, aut vacationi tacite, vel expresse assentiri posse.

XXII.

Præterea juris ordinem contempserunt, & eam causae cognitionem, quae in Synodalibus translationibus Sanctorum Patrum sanctionibus instituta est. Rem enim fere omnium gravissimam, prope sane, & leviter confecerunt. Debuerant certe iustas multorum gravissimorum Patrum, qui illis haud quaquam assentiri, docti re, ex recta conscientia consulebant, contradictiones libenter audire, eorumque sententias, ac rationes animadvertere, atque examinare, ac non ipsis neglectis, vixque auditis, rem pro libito deservire: quorum quidem sententia quod graviores, & firmiores erant, sanioresque Reipublicae debuissent in re praeferrere, potuissentque multarum Nationum Patres, & si multitudine aliis impares, translationem mere voluntariam, eandemque Reipublicae Christianae perniciosam impedire. Quam si fieri oportebat, fuerant Sacrorum conciliorum decreta servanda, ne discederetur a terminis eius Regionis, eligendus erat in Germania locus propinquior, & opportunior, atque ob id maxime fieri oportebat, ut de quorum causa praecipue agebatur, Germani tuto possent ad concilium venire, quod proculdubio fecissent, omnibus non veniendi subterfugiis, impedimentis, & difficultatibus sublatis, ut exitus ipse comprobavit.

Illud vero nulla ratione defendi potest, quod Bononiam in medio Italiae collocatam, subditam imperio Ecclesiae delegerint, quo nemini dubium est, non aditu-

ras Germanos. Locum itaque delegerunt, quem possent omnes merito multis de causis, quae nunc a me praetermittuntur, recusare, non ut concilium prosequantur, sed ut summo exitu Christianorum, decoloratione, & deformatione Status Reipublicae Christianae concilium praepropere, & ex abrupto dissolvant, aut ex animi eorum sententia conficiant. At cum sit Conciliorum officium dissidia tollere, Religionem sustentare, mores emendare, hic recessus, quem ipsi translationem vocant, turbabit, concilium, perdet omnia.

Verum cum Piissimus Imperator, Sanctissime, & Summe Pontifex, ut verus, & legitimus Romanus Imperator, Ecclesiam omnium Matrem augere, ac defendere teneatur [quod semper ab initio Regnorum suorum, & Imperii fecit] cumque ab antiquissimis retro temporibus Imperatori munus fuerit, universalis concilia protegere, & eo usque integra, & salva praeservare, quoad negotia, quorum gratia congregantur, debito loco, & ordine absoluta sint; cumque Germaniae dissidia componere, eamque Provinciam, partem Imperii potissimam, magnumque Ecclesiae membrum pacare, & ad veram Christianamque Religionem reducere constituerit, cumque ad eundem etiam Hispaniarum aliorumque Regnorum & Statuum suorum, quorum Rex verus, ac Dominus est, auxilio Sanctitatis Vestrae, & Sacrosancti Concilii corrigendorum, & ad veram Christianam vitam reducendorum cura pertineat, quae ita demum vana non erit, si Sanctitas Vestra concilium Tridentinum, Tridenti coeptum, Tridenti continuaverit, & absolverit.

XXIII.

Animadvertens inquam Imperator hunc recessum, seu [ut ipsi dicunt] translationem sine ordine legitime factam, neque lege, nec ratione, neque causa, neque consilio inerti, omnem sancti, iustique propositi suam rationem perturbare; praeterea totam Germaniam, ad quam haec potissimum causa spectat, Concilium postulare Tridentini, polliceri se concilio Tridentini assuturam, Sanctam Tridentinam Synodum suscepturam, Sanctitatem vestram, quam semel atque iterum obestatus est, nunc quoque ut bonus, obediensque Sanctitatis Vestrae, & Ecclesiae filius maxime contestatur debita humilitate, & Christiana monitione per Viscera Domini Nostri Jesu Christi, ne magno labore tam diu questam componendam, restaurandamque Religionis occasionem praetermittat, oribus a Deo Optimo Maximo sibi commissis auxilium ferat, jubeat suos assertos Legatos cum reliquis Episcopis, qui recesserunt, sine mora Tridentinum reverti, qui locus visus est Sancti-

Etatis Vestra approbatione tutus, & liber, ipsiusque Inviictissimi, & Pientissimi Imperatoris fide tutor, atque liberior, cuius muneris est, Concilia protegere, atque zueri, ibique ut decet, ac necessarium est, Sacrosanctum Concilium auctoritate Imperatoris, efflagitatione, & assensu Principum Tridenti inchoatum, diuque habitum prosequantur, quod nullo pacto recusare possunt, & sane id iam antea polliciti sunt, si urique Germani ad concilium accessissent, se quamprimum illa falsi morbi suspicio refraxisset esse redituros, atque adeo Sanctitas Vestra idipsum Casari per Nuntios sepe, & Legatos promisit.

XXIV.

Anno iam fere elapso cessante morbo [si quis fuit] re tranquilla, & pacata allata ratione timoris, postulantiibus Principibus, & Statibus Germaniae, usque denique se libere, & absque ulla conditione, aut praerextu Synodum Sanctam Tridentinam suscepturos, cur non revertuntur, & intermissum continuant opus, ut coeperant, ut continuare oportebat? Hoc si Sanctitas Vestra fuerit executura, & nunc assertos Legatos Tridentum redire sua auctoritate, & Imperio coegerit, neque dilationem, aut difficultatem ullam interposuerit, rem populo Christiano valde necessariam, & Divinae Majestati gratissimam faciet.

Sin autem iusta petitioni tempore, & occasione necessaria, quae quidem nunc se ultro praefens offerit, assentiri noluerit [quod abhorrendum sane est ab eo, qui prorsus totius Reipublicae Christianae curam gerit, atque adeo ipsius Domini Nostri Jesu Christi vices repraesentat] Ego Jacobus Hurtadus Mendoza nomine Pientissimi, & Inviictissimi Domini mei Caroli Caesaris Romanorum Imperatoris ex illius speciali mandato, & nomine totius Sacri Imperii, Regnorum, & Dominiorum suorum multiplicatas privatas, & publice Evangelicas requisitiones, monitiones, denuntiationes, idque non solum, ut superius dictum est a me semel atque iterum, sed etiam pluries in hoc Amplissimo, & Religiosissimo Cardinalium consensu, die Mercurii hora antemeridiana decima quarta Decembris, & in hoc eodem loco rursus die Martis hora pomeridiana vigesima septima ejusdem Decembris, praesentibus Reverendissimis Patribus, & Principum Oratoribus, aliam protestationem die Lunae decima sexta Mensis Januarii hora pomeridiana a Procuratoribus, & Consiliariis Imperatoriae Majestatis prolatis in generali caetu conventibus Bononia habitam, tandem novissime protestor, dictam translationem, seu recessionem fuisse, & esse illegitimam, & nullam, atque omnia inde acta, atque sequuta, & quae posthac quo-

modocumque de re qualibet agentur, atque sequentur, affectata fuisse, & futuras rixas, & contentiones in Ecclesias Dei inducere, atque nutrire, ac deinde nullius momenti, nullius effectus causa, magnam cladem, & exitium populo Christiano minari, fidem Catholicam, & Sacrosanctam Religionem in periculum adducere, universalem Ecclesiam Dei scandalizare, decolorare, deformare, ejusque Statum, & Majestatem, ac proinde nullius momenti, nullius effectus causam, nullamque habuisse vim, sed nec habitura vigorem ullum, ullam penitus subsistentiam, neque eam posse esse auctoritatem assertorum Legatorum Sanctitatis Vestrae, & eorum Episcoporum, qui Bononiae sunt Sanctitati Vestrae majori ex parte obnoxiorum, atque ab illius nutu omnino pendentium, ut in Religionis & morum reformationis causa tanti momenti negotio univarse Reipublicae Christianae, eique Provinciae praesertim, cuius mores, & instituta parum eis nota, legem praescribant.

Praeterea ejusdem Inviictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti nomine, & speciali mandato, prout supra protestor, atque denuntio Sanctitati Vestrae responsionem illegitimam praesenti negotio, & necessitati ineptam, & inconvenientem fuco, & figmentis plenam, ac prorsus delusoriam fuisse, & esse, nulloque jure, nullaque ratione subsistere.

Protestor praeterea omnia damna, tumultus, dissidia, clades, ruinas, excidia populorum, ad haec divisiones, & scandala in Ecclesia Dei, & Religionis pericula, atque Reipublicae Christianae detrimenta, quae inde evenire, atque eveniunt, & possunt contingere, Vestrae Beatitudini non sibi imputanda. Ad quae quidem facillime & potuit, & debuit ex forma, & essentia Pontificatus, usque ad sanguinem, usque ad animam remedium commodum adhibere.

Protestorque similiter Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum defectu, culpa, & negligentia Sanctitatis Vestrae Ecclesiae procellis, & tempestatibus, quas metuit ex hoc facto, viderique impendere totis suis viribus obviam irurum ejusque protectionem, & tutelam omnino studio susceperum, totumque id quod sui juris, muneris, officii, & dignitatis est, quo Imperator est, quatenus jus patitur, & legibus, Sanctorumque Patrum institutis, & Orbis consensu decretum, atque observatum est, ex nunc non omitturum, omniaque alia, quae ejusdem Domini mei Imperatoris nomine possum, & debeo, quo melius expediat, atque conveniat modo, & ordine.

XXV.

Pro-

Protestor vobis etiam, Romani Patres, Amplissimi Cardinales salvo omni jure, & facultatibus quomodocumque Domino meo Imperatori competentibus, ubi Sanctitas sua in praemissis negligens fuerit, aut quacumque alia causa instaurationem Religionis, unionem Provinciarum Germaniae, veram, absolutam, & generalem in Sancto Universali concilio fieri oportet, morum reformationem omiserit, aut distulerit, vosque itidem in his negligentes fueritis, eadem omnia, quae Sanctitati Suae protestatus sum, eodem modo, & ordine nomine Inviictissimi, & Pientissimi Domini mei Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti protestor, atque denuntio, atque haec protestationem bis, & tertio, & quater quories, & ubi mihi visum fuerit esse necessarium, & quacumque aliam super praemissis, & ab eis dependentibus commotis, & emergentibus facturum affirmo, & facultatem mihi reservo, testes vos omnes, qui adessis, huic meae protestationi sistens, petoque a vobis Notariis, & quocumque vestrum, ut publica de his omnibus conficiatis instrumenta.

XXVI.
Acta Con-
sist. MS.
Car. Spa-
dae sig. n.
133. pag.
311.

Respondit mox Caesarei Oratoris protestationi nomine Pontificio Blofius designatus Episcopus Fulginatensis, qui Pontificia secretis erat, eam protestationem, ut iniquam, & inanem non admitti: caeterum rematurus cum Cardinalibus perpensa in proximo Senatu amplissimum responsum redditum iri.

Ext. in
ms. Arch.
Val. sig. n.
3229. &
in ms. Fr.
Car. Bar.
sig. n. 125.
Summarium.
MS. Con-
cil. Trid.
& Bonon.
p. 57.

Ext. in
actis Con-
cil. Bonon.
p. 61.
Paul. III.
protesta-
tioni Ca-
roli V. re-
spondet.

Responso Summi Pontificis ad protestationem eadem die data ipsi Oratori Casaldano, qui tamen vocatur ad aliam diem, plenius responsum accepturus. Audivit Sanctissimus Dominus noster, Illustrissime Domine Orator, tuae procuratoris mandati tenore, & que procuratorio nomine Casareae Majestatis exposuisti, ac coram sua Sanctitate, & his Reverendissimis Dominis fuisi dicto nomine protestatus. Quibus omnibus quantum ad suae Sanctitatis officium pertinet, licet potuisset Sanctitas Sua, & Deo, cui nihil est occultum, & hominibus, qui conciliaris hujus rei negotium noverant, etiam tacendo satisfacere, nec recensere, quae in ea re Sanctitas Sua ad Dei ipsius laudem, & Christianae Reipublicae beneficium hactenus praestitit, ne tamen apud rerum harum ingratos opinio praedudicet veritati, cum etiam taciturnitas nocere quandoque soleat protestato, sua Sanctitas non admittendo per aliquem actum, tam praesentem, quam futurum, protestationem hujusmodi, nec illi ut frivola tacere, vel expresse consentiendo, intendit rem prius cum Venerabilibus Fratribus suis Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus mature discussa,

omnibus, & singulis per te propositis, & in ista protestatione contentis, particulariter, & specialiter respondere, quorum copia omnium per te gestorum, & scripturarum nunc exhibita. Monet te tamen, ut Oratorem, & ad actum hunc specialem, suae Majestatis Procuratorem, ac caeteros vos omnes Notarios, & testes ut in primo celebrando Consistorio redeatis, responsionem hujusmodi accepturi, & audituri. Interimque ab Urbe non recedatis, nec fidem, aut testimonium hujus inimizationis detis, ut de omnibus simul rogari sitis, & requisiti.

XXVII.

Consuluit interea Pontifex Bononensis concilii Patres, quid ab ipso Caesareae protestationi Romae respondendum esset, reversusque Bononiam Marcellus Cervinus concilii Legatus significavit Patribus sanxisse Pontificem, ut omnia decreta praeteriti Concilii Tridentini de instauratione disciplina fervarentur, & quae circa dogmata fidei concepta erant, indubium revocari vetuisse, quibus Angelus Massarellus, haec subiicit.

XXIV. Januarii Reverendissimus Dominus Cardinalis Marcellus Cervinus de Monte-Politiano tituli Sanctae Crucis secundus Sacri Concilii Praesidens, & Legatus Apostolicus ex Urbe reversus salutavit Patres nomine Sanctissimi Domini nostri Papae, retulitque suae morae causam fuisse urgentia negotia, quae in sua absentia emergerunt, hortatusque fuit Patres, ut bono essent animo, beneque sperarent in bonitate Dei de successu praesentium rerum, ita turbulentarum, & quod sua Sanctitas mandaverit observari omnia decreta a Sancta Synodo Tridenti promulgata, praesertim ea, quae tangunt reformationem, cum ea, quae dogmata respiciunt, iam diu observata fuerint, & observentur, de quo Patres letari debent. Deinde Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte egit gratias nomine Sanctae Synodi suae Sanctitati, & ipsi Reverendissimo Domino Cardinali Sanctae Crucis de labore suscepto. Deinde rogantur sententiae super Canonibus abusu Sacramenti Penitentiae.

Inter has protestationum Caesarearum procellas, quibus Ecclesiae navicula iactabatur, offusus erat omnium oculis funesti alicujus schismatis terror, ad quod discrimen avertendum, visum est Praesidibus Bononensis Concilii consultius fore, ut abrumperetur Pontificia auctoritate Concilium, atque in commodius tempus differretur, quod Farnesio Cardinali significatum memorat Massarellus.

XXIV. Januarii Reverendissimi Domini Legati scripserunt ad Cardinalem Farnesium qualiter considerato diligenter praesentibus sen-

Diar.
Concil.
Trid. &
Bonon. p.
282.

Diar.
Concil.
Trid. pag.
282.

senti statu rerum, videtur eis necessarium fieri suspensionem Concilii, cum Prælari amplius in hoc statu retineri non possint, quæ suspensio necessario faciendâ videtur in responsione Oratori Cæsareo post ejus protestationem danda, ut scandalis obviatur, &c. Subdit author formulam responsi dandi Oratori Cæsareo, cujus protestatio XXV. Januarii Bononiæ excepta est, concinnatam a Legatis fuisse, consultumque Pontifici, ut controversiam translationis ad subsellia Apostolica judicandam traderet.

XXVI. Januarii Reverendissimi Legati miserunt ad Reverendissimum Cardinalem Farnesium judicium eorum circa responsionem dandam a sua Sanctitate ad protestationem Oratoris Cæsarei, cum quo conjungat suspensionem, offerendo se facturum judicium de validitate translationis, quæ impugnetur a Cæsare.

XXVII. Kalendis Februarii Paulus Pontifex in Senatu accuratius, ac prolixius responsum dedit Oratori Cæsareo, jactataque ab eo improbe accusationes, ac defectio- nis minas Apostolica constantia refregit, motamque de injusta concilii translatione litem definiendam a Sede Apostolica pronuntiavit Blosii, qui a secretis erat, ore, ac opera, ut referunt Acta Consistoria- lia.

Roma apud Sanctum Petrum I. Februarii MDXLVIII. fuit Consistorium, R. P. D. E- lectus Blosius Fulginatensis Sanctitatis Suae Secretarius, jussu ejusdem Suae Sanctita- tis legit responsionem protestationis per Il- lustrissimum Dominum Didacum Huradum de Mendoza Cæsareæ Majestatis Oratorem nomine Suae Majestatis [ut asseruit] in precedenti Consistorio factæ, ipsi Domi- no Didaco Oratori, prout penes Dominum Blosium Electum Secretarium constat. Per- stringuntur a Jacobo Augusto Thuano il- lius responsi capita his verbis.

Accurato, & artificiose scripto respon- det ex ea contestatione initio magnopere commotum, & incredibili dolore affectum fuisse: quippe cum res sit pessimi exempli, neque hætenus usurpata, nisi ab iis, qui ab Ecclesiæ obsequio, atque adeo Religio- ne ipsa defecerint, quod tantum abest, ut de Cæsare credere, vel ullo modo suspi- cari velit, ut potius cum legitimam Ec- clesiæ potestatem derelictantes ad officium reducturum, & in eos severissime animad- versurum speret, quod cum bello nuper, in quo Pontificiis præcipue copiis adiutus est, confecto ostenderit, mirari se eo ma- gis Cæsarem pro tanto beneficio disparem gratiam rependere; verum se summo illo dolore postea levatum postquam mandati formula inspecta deprehensum est, Men-

dozæ minime datam facultatem, ut con- tra Pontificem, & Cardinalium Senatam protestaretur, sed Legatis tantum Bono- niam missis, ut coram Patribus, qui illic sunt, agerent, injunctum fuisse, itaque mandati fines egressum esse Mendozam, & modestissimo Principi suo injuriam fe- cisse, qui non aliter, quam contra trans- lationis Synodi Authores contestari suos intellexerit, totiusque negotii, & contro- versie, si qua sit, iudicium ad Pontificem pervenire existimaverit, qui si a Cæsare interpellatus recusasset, tunc protestationi contra ipsum merito locum futurum fuis- se: id cum nusquam factum sit, iniquum esse quod perat Mendoza, ut Pontifex præjudicio usus decretum de concilii trans- latione factum rescindat, ita corrue- omni ex parte Mendozæ actionis funda- mentum, qui nec æquum perat, nec agendi facultatem habeat, quod ad criminatio- nes attrinet, quasi ipse negligenter in Ec- clesiæ causa versetur, non se quidem in- videre Cæsari gloriæ, quod egregiam ope- ram in hoc negotio navaverit: ceterum sibi suam eripi minime pati posse, si Cæsari constans desiderium fuit, ut perage- retur concilium, eandem & sibi mentem fuisse etiam antequam Cæsar de eo co- gitaret, quippe cum illum ætate antecede- dat, id cum bellis Germanicis inturbat- um sit, relinquere in medio disceptan- dum, uter in eo negotio ardentior fuerit, Cæsarene, qui bellicis motibus Synodi ce- lebrationem impedierit, an ipse, qui nulli Principi operam suam addidit præterquam uni Cæsari, quem in eo bello, cujus suc- cessus ad tam optatum finem munire viam videbatur, opibus suis adjuvit; quippe nullam non introit Christianis Orbis paci- ficandi rationem, ex quo ad summum Sa- cerdotium vocatus est, nec Patrum mi- grationem adeo exaggerandam esse, cum ea majoris, sive sanioris partis decreto facta sit, & in eorum potestate sit ex ju- stis, & legitimis causis concilium trans- ferre. In presentiarum quidem an legiti- me translatum sit, nolle pronuntiare; verum si in controversiam veniat, ejus rei sibi iudicium reservare, atque inter- rim ceterum illum, qui Bononiæ sit, con- cilium jure appellare: nunquam se pror- sus recusasse quin Tridentum redeatur, modo id legitime fiat, hoc est circa Ec- clesiasticæ autoritatis detrimentum, & sine aliarum Nationum offensione; satis constare quam de Germaniæ salute solli- citus fuerit, iam bis indicto Tridentum concilio; verum id frustra fuisse, disce- dentibus Cæsaris Legatis, ac nullis fere Episcopis Germanicis eo venientibus, quam- vis ex Gallia, Hispania, & aliis remo-

rioribus Provinciis Episcopi confluerent: letari se quidem magnopere temporum, ac rerum statum in Germania mutatum esse, libenterque audire, successibus tam prosperis, autoritate, & potentia au- ctum Cæsarem in se recipere, Germanos, si Tridentum redeatur, concilio subscri- pturos: ceterum mirari qui fiat, ut si Germani tam bene affecta voluntate sint, adeo salutare remedium intra unius Ci- vilitatis mœnia concludant. Etsi enim eor- um præcipue gratia cogatur, cogitare ta- men debere illos, cum eodem morbo re- nentur hodie, Dani, Gothi, atque Bri- tanni, hoc exemplo necessitatem induci, ut in eorum finibus etiam Synodus habeatur; contra vero multis testimoniis ostendi posse extra Provincias, in quibus hæreses exorta sint, sæpius celebrata fuisse con- cilia, unde appareat nihil tam acri, & festina denuntiatione opus fuisse, & con- ditiones a Patribus propositas neque novas esse, neque iniquas, quippe solere ista non tantum Pontificem, sed & Cæsarem le- gibus desiniri, itaque non fuisse cur Pa- trum responsum frivolum esse, ac signimen- tum plenum dixerit Mendoza: nec vero Pontificem, quamvis negligentia vere ac- cusari non possit, moleste ferre, si quando contingat eum officio deesse, eo diligen- tiam Cæsari excitari, modo intra cancel- los, qui illi circumdantur consistat & juris formulam, ac Sanctorum Patrum leges, Christianique Orbis consensus in eo sequatur, quod si fiat, minime dubitare, quin utriusque functio, licet diversa, & distincta sit, Ecclesiæ futura salutaris, postremo quod migrationem Patrum ille- gitimam esse contendat Mendoza, quon- iam in hoc controversiæ cardo vertatur, ejus rei cognitionem pro ea, quam in Ec- clesiâ obtinet, potestate sibi vindicare, eam- que Viris amplissimis Collegis, ac Fratri- bus suis Parisiis, Burgenis, Polo, & Cre- scencio demandare, & si quidem finito iudicio parebit, illegitime concilium Bono- niam translatum fuisse, omni ratione curaturum, & Tridentum revocetur. In- terea dum illi cognoscent, petere ne quid ab alterutra parte in contrarium fiat, sed quidquid hac de re velint in medium af- ferre, id ut intra proximum Mensem fa- ciant edicere, ac ne Germaniæ deesse vi- deatur, Legatos eo se missurum pollice- tur, qui populorum illorum infirmitati, si Cæsari, & ipsi non ingraturum esse co- gnoverit, commoda ratione medeantur, hæc eo scripto continebantur.

XXIX. Extat illud in MS. Archivi Vati- cani, cujus series ob rei gravitatem re- petenda visa est.

Responsio Sanctissimi Domini Nostri da- ta ipsi oratori Cæsareo in publico consisto- rio Romæ I. Februarii MDXLVIII.

Magnam superiori Consistorio Illustrissi- me Domine Orator, mœroris causam de- disti Sanctissimo Domino Nostro, & Sa- cro Cardinalium Collegio, cum ex diplo- matis illius verbis, quod mandatum ap- pellabas, hoc in loco ars te prolari, & re- citari facultatem tibi ipsi Sanctissimo Do- mino nostro, & Sacro Collegio protestan- di a Cæsareâ Majestate datam esse asserere, qua statim es usus. Magna idem man- datum postea diligentius expensum, & e- xaminatum læticia eos ipsos affectit, quo- rum animos dolore antea afflixerat, cum nihil in eo repertum sit, quod tibi istam facultatem, quam tu tibi sumptis, daret. Hæc vero duo cum explicavero, ac simul doloris, & mœroris causas, atque ratio- nes reddidero, scias tibi maxima, ex par- te, ad ea omnia, quæ alicuius momenti, vel dicta abs te prolixius, vel acta in su- periori Consistorio fuere, de quibus nunc responsionem expectas, esse responsum: qua- enim protestatio illa complectebatur, licet responsione non indigeret, tamen silentio non præteribo. Hunc vero ordinem in res- pondendo sequar Sanctissimi Domini nostri auctoritati obtemperans, quem mihi præ- scripsit, cum mihi hæc partes tibi respon- dendi dedit.

Igitur, ut a mœroris causa explicanda incipiam, ea quidem hujusmodi est, quam per te facile intelligere possis, præsertim cum partem hujus molestiæ in ipso prote- standi munere fungendo, quasi gravi onere portando, te ipsum sensisse minime du- birandum sit; eo autem majorem, quo vel majus studium tuum erga clarissimam Cæsareæ pietatis, & Religionis famam; vel major pietas erga Ecclesiam esse deberet, cui ex hac re non minimam perturbatio- nem impendisti, ut quisque pius, ac pru- dens rerum æstimator fuerit, merito suspi- cari possit.

Hæc ergo est ipsa causa doloris, quam protestandi assera abs te facultas merito utrisque attulit, quam si in te ipso, quod minime credendum est, expertus non fuisset, in illis certe religiosissimis, & Prin- cipibus Viris, & nomini Cæsareo multis de causis addictissimis, qui te, cum jam ad protestandum accederes, adierunt, mult- tis lachrymis mixtas preces, & hortationes secum afferentes, ut te ab incepto prote- standi proposito abduceres. Hanc qualis sit facile cognoscere potuisti. Illud vero om- nibus notum est, rem mali exempli, & ab iis potissimum usurpatam, qui vel pro- sus ab obedientia recesserunt, vel in ea vacillare cœperunt. Quare si hæc maxime

MS. Arch. Vat. sig. n. 3229. p. 99. in ms. Fr. Car. Bar. sig. n. 123. inf. Sum- mar. Conc. Bonon. post med. p. 61. in eodem lib. sunt acta Conc. Bononiensis, vide p. 62. Ext. in act. Conc. Bonon. p. 6. r. & in ms. Card. Pii sig. num. 260. p. 35. Responsio Pontificis protestationi factæ a Di- daco de Men- doza.

Acta Con- sist. sig. n. 133. p. 316.

Jacob. Aug. Thu- anus hist. l. 3.

perurbationis Ecclesie signa certissima graviter Sanctissimi Domini nostri animum commoverunt, qui Paterno amore semper Cesaream Majestatem est prosequutus, & Ecclesie paci, ut Pastorem Ecclesia decet, semper studuit, nihil mirum. Eo vero graviorem dolorem & ejus Sanctitati, & Sacro Collegio, & omnibus, qui pacem Ecclesie amant, incusserunt, quo minus hoc tempore aliquid hujusmodi expectabatur. Quid enim minus expectari poterat a Cesare Majestate, quam eo tempore, quo contra eos, quibus ut rebellionis nomen erga Ecclesiam Romanam obrigerat, cum Protestantes se appellarunt, gloriosissimam victoriam reportavit, idque non tantum interveniente Sanctitate Sua ut, Domine Orator, nimis leviter estimans auxilia Suae Sanctitatis in hoc ipso bello Cesare Majestati missa dixisti, sed ita prolixè copis, & pecuniis adiuvante, ut vires pro patrocino Ecclesie excesserit, omnia autem tempore opportuno data, ut ipsa opportunitate auxilia utrumque magna beneficio, & utilitate superarent. Quid igitur minus expectari poruit, quam ut adepta victoria, & ea adhuc recenti, tales fructus pietati, & benevolentie Sanctitatis ejus Cesare Majestas redderet, ut finis illius belli principium protestandi contra eum futurum esset? An expectavit, ut faceret uvas, & fecit labruscas? dicit Propheta in Dei persona ad populum suum post multa beneficia illi collata, cum eorum ingratum animum redargueret. Si vero ipse Dei Vicarius Cesaream Majestatem tanquam plantam nobilissimam, omni studio, cum inde ab initio Pontificatus sui semper colens, ex qua Sanctissimi, & nobilissimi fructus ad pacem, & concordiam Ecclesie expectabantur, hac sua diligenti, & assidua cultura non suavis pacis, & concordie tanquam uvarum fructus, sed protestationis minime decentis, & discordiarum acerbissimas quasi labruscas percipiat, cui magis conveniret veraci animo dicere: Quid potui facere vinee meae, & non feci? & quae sequuntur. Hæc ergo fuerunt, quae Sanctissimo Domino Nostro, & Universo huic Sacro Collegio mœrorem animi merito attulerunt, cum tu Domine Orator, diplomatæ mandati tui auctoritate, & facultate fretus, nullis rationibus, quo minus a protestatione abstinens, deduci te parereris.

Nunc igitur accipe quo pacto idem mandatum diligentius, examinatam, primum Sanctitatem suam, deinde reliquos omnes, qui ob causam dolore sunt affecti, omni dolore levavit, quod uno verbo, minime diplomate contineri, ne verbum quidem, quod tibi facultatem præbeat, sub ea forma

verborum contra Sanctitatem suam, & Sacrum Collegium protestandi, qua in tua protestatione usus es, cum minime honorifica Sanctitati Suae, tum Cesare Majestate parum digna. Dico vero iterum, atque iterum, ut melius audias, & intelligas, nullum scilicet verbum esse in mandati diplomate, quod significet talem voluntatem Cesare fuisse, ut eo modo contra Sanctissimum Dominum Nostrium protestareris, quo iam es protestatus, nullum quod hanc tibi facultatem daret. Tu enim quasi facultas tibi data esset contra Sanctitatem suam, & Sacrum Collegium protestandi, sic ea usus es. Huius vero rei in mandato tuo nullam non modo expressam, sed ne leviter quidem adumbratam voluntatem Cesare Majestatis habes: in hoc vero expressam contra Legatos Sanctitatis Suae, & Prælatos Bononiæ existentes, quos translationis concilii ex Tridento Bononiam Authores fuisse accusas, ac ut contra eos sui Procuratores protestantur, mandat. Tu vero, cum audieris contra illos a Procuratoribus Cesare iam protestatum fuisse, quasi idem esset protestari coram Sanctitate Suae, & Sacro Collegio, & contra ejus Sanctitatem, & ipsum Collegium, eo modo protestandi es usus in hoc sacro loco, assertus hac in causa Procurator quomodo alii Procuratores Cesare Majestatis apud assertos, ut appellas, Legatos Sanctitatis Suae Bononiæ sunt usi, quam, & facultatem, ut dixi, tibi non competere ex tenore, & data mandati plane constat; præcipue enim que tu protestando obiciis aliquot mensum spatium, postquam mandatum factum fuerit, acciderunt, & illud complecti ea, quæ necdum contigerunt, nullavariatione queat. Sed quid melius hoc intelligi potest, quam ex ipsis mandati verbis. Recitabo igitur bona fide, quæ tu bona fide scripta esse dixisti, cum descriptum exemplar mandati tibi traderes. Recitatur mandatum.

Intellexisti nunc tandem, Domine Orator, quod ante non animadvertisti in verbis mandati: si enim abs te animadvertum fuisset, non tam longe extra fines mandati fuisset progressus. Sed nunc admonitus an non animadvertis, quo pacto cum de Legatis Bononiæ, & de protestatione mandati loquitur, hanc voluntatem Cesare fuisse satis apertis verbis declarat, ut contra eos protestareris, cum de Sanctitate Suae, & Sacro Collegio contra ipsos Legatos, ex quo super his Majestas sua iudicium a Sanctitate sua, quæ legitimus, & unicus iudex hujus negotii est, exposcere censenda est; nunc ergo ex iis videmus omnes, & libenter prædicamus, legitimos fines modestissimi Principis Cesare mandati suo non egressum, qui si se of-

fen-

fensum existimabat a Legatis Sanctitatis Suae Prælati, nihil alienum a iustitia fecisse videbatur, si contra illos coram Sanctissimo Domino nostro, & Sacro hoc Collegio protestaretur, neque enim extra hos terminos diploma illud, quod mandatum appellas, quoque progreditur. Quod si Sanctitas sua hujus causæ recognitionem suscipere recusasset, tum demum si unquam protestationi contra Sanctitatem suam locus aliquis, & tempus fuisset. Tu vero non modo hoc tempus non expectasti, quod certe si futurum fuisset expectare debuisses, si vel speciem aliquam iustitiæ tuam protestationem expectare voluisses, sed nec tale iudicium unquam postulasti. Si quid vero postulasti, quod ad iudicium hujus causæ pertinet, hæc summa postulationis tuae fuit, ut Legatos ipsos una cum maxima parte ipsorum Prælatorum in dicta causa sua Sanctitas condemnaret. Quid enim aliud revera petis, quando a Sanctitate sua postulas, ut decreverit illud Concilii, quod statuit translationem ejusdem concilii ex Tridento Bononiam, quod illi ut necessario, & salutaviter, sic & iustissimis modis factum afferunt, rescindere, & abrogare tanquam iniustum, & factione potius quam jure factum, sine ulla ulteriore causa cognitione postulet, ut & multo maximam partem Prælatorum una cum Legatis minima parti, quæ Tridenti manserunt, cedere cogat: quo quid magis omnem auctoritatem ipsi concilio non modo in præteritis actis, sed etiam in futuris adimere possit, præsertim cum nullam æquitatis formam, nullam juris id iudicium habiturum esset, non video, quanto æquius fuisset, ut pauciores illi, qui Tridenti remanserunt, si quid a maiore parte minus iuste factum fuisset, in hac translatione cognovissent, ejus Sanctitati suas, vel excusationes, vel querelas porrigerent, quas quidem ejus Sanctitas nunquam sane recusasset accipere, quemadmodum neque nunc recusat. Immo quando Cesare Majestatis mandati verba huc spectent, & provocent, quemadmodum iustissimum, & religiosissimum Principem decet, Sanctitas sua, ejus causæ cognitionem, & controversiam de jure translationis ejusdem veteri, & perpetuo more, & jure Romanorum Pontificum ad se revocet. Quanta vero æquitare hoc faciat, & facturus sit, paulo post explicabo. Nunc ut concludam hunc locum gratulationis, & gaudii ex iis, quæ jam diximus, vides Domine Orator, quantam causam habet, & Sanctitas ejus, & Sacrum hoc collegium, ac omnes pii, tu ipse denique Principis tui causa Ecclesie gratulandi erepte ex tanto timore, quanto asserta protesta-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

tio tanti Principis tali tempore merito incutere possit. Qua in re Divina bonitati maxime sunt agenda gratiæ, quod cum seditiosa consilia non deessent, quæ Cesaream Majestatem huc impellerent, tanta Dei tutela in tanta causa extitit non modo, ut non permisisset eum aliquid hujusmodi in suis scriptis complecti, quod Ecclesie perurbationem afferre posset, sed contra, veram, & legitimam viam aperuerit ad ipsam pacem Ecclesie, & concilii ipsius concordiam firmandam. Principis igitur tui causa habes Domine Orator, quod gaudeas, tu vero quantum, vel ad gaudendum, vel dolendum tibi sit, tuo iudicio perpendendum relinquatur.

Atque hæc quidem, quæ hactenus dicta sunt, cum ejusmodi sint, quæ fundamentum tuorum dictorum, & actorum in superiori Consistorio tollant, iisdem sane Suae Sanctitas omnem suam responsionem concludere possit, nec quidquam præterea ad protestationem tuam, quæ nulla est, nullam vim habet, nullo jure consistit respondere. Verum quia fieri posset, ut si quæ abs te sunt dicta silentio prætererentur, suspicionem ea res, alicujus veri objecti criminis [Tu vero plura objecisti] ignavis verum afferre posset, idque cum detrimento salutis animarum eorum, qui illis fidem essent habituri. Ideo Sanctitas ejus, omnium salutem consulere volens, & falsos rumores sparsos, quantum fieri potest, ex omnium animis depellere, paterne etiam iussit, ut ad objecta tua in asserta illa tua protestatione responderem ea, quæ a me nunc es auditurus, si primum quo spectet tota hæc protestatio, quem finem sibi proponat edixero. Scopum vero eum esse video, ut negligentem in rebus Ecclesie Suae Sanctitatem, tergiversantem, ac moram afferentem, ne Concilia rite celebrarentur, ostendat; contra vero vigilantem, & diligentem ipsam Cesaream Majestatem. Cum igitur hunc scopum tua protestatio sibi proposuerit, argumenta omnia quibus viam ad hanc conclusionem firmandam tibi munire contendis, ejus quidem generis sunt, quæ maxime videntur Cesare Majestatis pietatem, & studium erga Ecclesiam declarare, præcipue vero in procuracione celebrationis generalis Concilii, quod præcipuum remedium rebus Ecclesie afflictis, & perurbationis semper est iudicatum. Quæ omnia si abs te hoc animo prolata fuissent, ut Cesare tantam pietatem restatorem redderes, ne opus quidem esset hic alia responsione, præter gratulationem apud ipsam Ecclesiam, & gratiarum actionem apud Divinam bonitatem, quæ tali animo præditum Imperatorem Ecclesie dedit. Nec vero

Q 9 2

San-

Sanctitas Sua Caesaris virtutes obscurari cupit, ut sua illustrentur, quod essent invidi, nec minores videri eas desiderare potest, pro quibus augendis preces una cum Ecclesia continue fudit, sed quoniam tu in hac tua asserta protestatione, quo magis virtutes Caesaris illustras, hoc magis obscuras pia Sanctitatis eius studia & ejusdem negligentiam in rebus Ecclesiae restatorem reddere existimasti, ideo huic parti, quae prima pars est protestationis tuae, in qua Caesaris studium extollis in procurandis rebus Ecclesiae, maxime aurem frequentem postulationem generalis Concilii primum apud foelicis recordationis Pontificem Leonem, & Clementem, tandem autem apud Sanctitatem Suam, sic respondeo. Sua Sanctitas, si Caesaris hic animus fuit, si hoc eius desiderium, ut Concilium generale celebraretur commune quidem hoc desiderium fuisse Sanctitati suae cum illius Majestate. Sic vero commune, ut Sanctitatis eius voluntas hac in re quemadmodum est illi etate, sic tempore fuit antiquior quam eandem fuisse ante Pontificatum adeptum sic declaravit, ut nullus ex hoc sacro collegio frequentius ea de re cum iisdem Pontificibus egerit, idque testimonio ipsius sacri Collegii praesertim eorum, qui tum in Cardinalium numerum adscripti fuere nec ratio inanem hanc eius voluntatem fuisse, sed sinceram, atque stabilem. Factus Pontifex statim declaravit cum nulla de re prius apud Principes, quam de celebratione Concilii egerit. Simul ac autem ei, vel minima occasio ejus celebrandi est oblata id indixit, primum quidem Mantuae, ut tu Domine Orator recte commemoras, deinde Vicentiae: quibus in locis si res ex voluntate Sanctitatis suae non successit, quod Mantuae fere nulli, Vicentiae pauci Praelati convenerant, tamen non defuit cura, & studium suae Sanctitatis, quae Vicentiae suos Legatos sex Mensium spatio expectare Episcopos fecit, quos per literas suas ad omnes Provincias directas ad concilium invitavit, & simul Nuntios ad Principes dimiserat, ut bona eorum pace liceret Episcopis ex quavis Provincia, quo convocati erant, venire. Quod si nec Mantuae, nec Vicentiae ulla frequentia Episcoporum fuerit, non ob eam quidem causam accidit, quam tu Domine Orator affers, cum dicis illas Civitates minime aptas fuisse, quo diversarum Provinciarum homines convenirent, qui scilicet Tridentinam nunc aptam esse contendis, praesertim cum hoc constet etiam ut satis opportuna sit Tridentina Civitas, tamen commoditate loci, & abundantia omnium rerum, quae celebrationi concilii sunt necessariae, has Urbes Tridentinam

longe superare. Sed aliae causae fuere: maxime vero ipsa bella inter Principes Christianos, quae hoc sanctissimum studium celebrandi concilii plusquam ulla causa, & pene sola impedit. Hic vero nunc magis eminere Sanctitatis eius celebrandi concilii studium, Caesaris studio est necesse, quod Caesar sive invitit id fecerit, sive quacumque causa adductus, & tractatus ad bella, quae gessit, maxima impedimenta interposuisse celebrationi concilii nemo negare potest, quae hanc tamen majorem occasionem ejus Sanctitati declarandae suae voluntatis dedere, quod assiduus Suasor pacis semper fuerit, bellum ipse nunquam gesserit, quod vel minimum impedimentum concilii celebrationi dare potuerit: nulli parti plusquam alteri adhaeserit, nulli Principi se socium belli adjunxerit, praeterquam ipsi Caesari eo in bello quod videbatur maxime viam munire concilio celebrando, atque tu ipse Domine Orator recte dixisti, ut qui ratione suaderi sibi non permitterent, ut sanis consiliis non obedirent, vi cogentur. Verum ne singula recensentur, quod esset nimis longum, & ut omnis actionum comparatio tollatur, quam Sanctitas sua fieri non vult, praesertim hac in re, in qua de pietatis laude fit contentio, quae, qualiscumque sit, tota tribuenda Deo est. Sed ut concludatur hic locus de studio suae Sanctitatis, de laboribus, de impensis pro celebratione concilii, in cuius commemoratione tu Domine Orator Sanctitatem suam compulisti, sic brevi a me expediat tota haec oratio, si tu Domine Orator apud animum tuum paulum recensere volueris singulorum annorum Pontificatus Sanctitatis suae, quae publice omnibus sunt nota. Quod si feceris, ejus piam voluntatem statim clarissime in Nuntiis, & Legatis agnosces, quos singulis fere annis cum iis mandatis praecipuis ad diversas Provincias misit, ut quoties ab armis cessatum esset, & intervalla bellorum spem aliquam alicujus opportunitatis celebrandi Concilii darent, de hoc cum iis Principibus agerent, quorum autoritate, & operum Concilia indigere solent cum bella flagrant de pace, cuius tamen finis, & quasi fructus esset ipsa concilii celebratio: qua in re ita fuit ardens animo ejus Sanctitas, ut nec annorum longitudine, nec incommodis deterreri potuerit, licet annis admodum gravibus, quo minus ejusmodi legationem, idque non semel apud Principes discordes per se obire vellet pro ipsa Ecclesia, ut ei simul cum pace concilium generale redderet. Hos certe annos si paululum tecum consideraveris, videbis unumquemque ejus Pontificatum in his duobus san-

sanctissimis negotiis esse consumptum; neque vero tu quidquam horum negas, quia nihil accusas antequam ventum sit ad Tridentinum Concilium. Neque etiam quidquam hic obijcis antequam venias ad translationem, ac ne in ea quidem aliquid accusas, fateris enim infamia Sanctitatis suae id factum fuisse, & ob eam causam Legatos accusas, quod inconsculta Sanctitate sua id fuerint ausi, in hoc tantum factum Sanctitatis suae improbas, quod quibusdam literis, in quibus Praelatorum, qui e Tridento Bononiam una cum Legatis concilii se contulerant, mentionem faciens, Concilii Bononiensis nomine illorum Congregationem appellat, in grave [ut tu dicis] praesudicium illorum Praelatorum, qui Tridenti remanserunt; si vero hoc praesudicium concilii appellationem attulisse illis affirmas, an non idem praesudicium est; quod Caesar ipse in literis eis attulit, quo tu ipse Domine Orator, quod Reverendissimus Tridentinus cum verba literarum Caesaris sequentes postulareris, ut Sua Sanctitas Concilium Tridentinum convocaret, reverti faceret, reduceret, quod fieri quidem non posset, si nusquam nisi Tridenti Concilium esset. Quare cum de Congregatione Bononiensi constet Imperatorem intellexisse concilium eam Congregationem, illuc quoque appellasse non est dubium. Cur ergo hic non idem est praesudicium? an quod Summi Pontificis verbum qui legitimus est, Judex, vim sententiae habere videatur. In hoc enim Sanctitatem ejus accusas quod praepropero iudicio antevertens iudicis sententiam, causam eorum, qui Tridenti remanserunt damnavit Congregationem Bononiensem Concilium appellans. Ausculta ergo, & intellige Domine Orator, qui recte hac in causa suam Sanctitatem iudicem agnoscis ne latum quidem unguem eum ab officio iudicis discessisse, nullumque praesudicium alteri parti attulisse, etiam si Concilium Conventum Bononiensem appellat, quia donec causa cognoscatur, liberum est iudici communi vocabulo quo omnes utuntur, uti; omnes vero ita vulgo, & loquuntur, & scribunt, Concilium esse translatum e Tridento Bononiam, & illic nunc esse, immo Sanctitas Sua, donec aliter sibi per probationes contrarias constiterit, cum videat multo maximam partem Episcoporum una cum Legatis Sedis Apostolicae Bononiam causa transferendi Concilii se contulisse, aliter, si iusti iudicis partes sequi velit, dicere, aut appellare non potest, nec enim minor pars in re dubia, quod tu in tua protestatione asseris, sed major, sanior haberi debet. Non igitur alia appellatione majoris par-

tis Episcoporum se ex Tridento Bononiam transferentis uti potuit, praesertim cum sciat Concilio potestatem datam esse, seipsum transferendi. An vero legitimis modis translatum fuerit, quoniam in eo est controversia, hoc iudicium sua Sanctitas, prout ad se delatum est, sibi reservat, Concilium tamen appellationem non aufert, donec [ut dixi] alterius partis probationibus error, & iniustitia modi transferendi ostendatur. Adjungis vero nescio quid in illa tua querela iniuste, ut dicis translationis Concilii, quod non tam ad Praelatos illos pertinet, qui auctores ejus rei fuerunt, quam ad ejus Sanctitatem in eadem causa, & [ut dicis] crimine involvendam, cum dicis Praelatos quosdam obnoxios, & addictos nomine Sanctitatis suae hoc fecisse: quod vero tu Domine Orator, an ut hos accusas, quod sunt addicti sic illos laudas, qui Tridenti manserunt, quod nomini Pontificio non sunt addicti? An vides quare periculum inde timeri poterit, nec enim schisma ex alia re nasci, quam ex his Praelatis, qui nomini Pontificis Romani minus sunt addicti. Sin vero intelligis fastidiosos quosdam, qui partes suae Sanctitatis jure, vel injuria defendere velint, tales quidem sua Sanctitas nullos cognoscit, quia partes suas proprias nullas agnovit praeter eas, quae sunt Patris erga filios, & Pastoris erga gregem. Nec vero accidit in concilio ulla talis controversia, ut hujusmodi addictis opus esset, tantum denique sua Sanctitas sibi addictos Episcopos esse cupit, quantum suae conscientiae, & libertati [cuius praecipue semper in Concilio est ratio] addicti esse velint. Neque vero quidquam fuit, quo sua Sanctitas Legatis suis discedentibus majori cura commendavit, quam ut viderent, ne Patribus in concilio ullam occasionem de adempta sibi libertate dicendarum sententiarum congerendi praebent. Sed transeamus nunc ad reliqua, quae apertis oculis obijcis Sanctitati suae. Ad illud vero in primis, in quo insistis maxime, quod sua Sanctitas nullis nec Caesaris, nec Serenissimi Regis Romanorum hortationibus, nullis aliorum Principum Germaniae vel hortationibus, vel precibus sibi persuaderi patiatur, ut Concilium revertatur Tridentum; ex quo argumentaris minime curae esse Sanctitati suae res Germanorum, eorum salutem pro nihilo apud eam haberi, praesertim cum Majestatis suae studio, ac cura effectum sit, ut si Concilium redeat Tridentum, si statim Tridentinae Synodi decreta sit suscepturi, qui jam pridem ab Ecclesiae obedientia discesserunt. Hic quidem sua Sanctitas primum responderet, nunquam se

præcise negasse reditum concilii Tridentinum, modo id debitis modis fiat, illique Provinciæ sic utiliter, si neque scandalo aliarum Provinciarum provideri possit, id quod sæpe a Sanctitatis Suae Legatis est affirmatum, sed ne hoc facile credat, experientia superiorum annorum satis admonetur, quæ hac ratione adducta, quod salutarem Germaniæ populis indictionem Concilii Tridentini futuram speraret, jam bis eodem loco Concilium vocavit, bis Legatos misit, quod satis ostendit Sanctitati Suae, non minima, sed maxima curæ res esse Germanorum. Sed cum Legati ejus Sanctitatis in prima indictione septem Menses integros expectassent adventum Germanorum, & aliarum Provinciarum Episcopos, quam pauci venerint, quam nulli potius, quis te melius novit Domine Orator, qui una cum Illustrissimo Domino Granuela, & Reverendo Domino Episcopo Arrebatensi tertius Orator Cæsareæ Majestatis eo accessisti cum Legatis tum eo in loco adessent Reverendissimi Domini Cardinales Parisius, Moronus, & Polus, quorum patientiæ in expectando ipse optimus testis esse potes? Eo autem locupletius testimonium hac in re dare, quod invitati tu, & Collegæ tui a Legatis, ut eandem imitaremur, ut saltem, vel unus vestrum maneret Tridenti, quia vestrum exemplum multos invitare facile posset, ut venirent, vos ipsos excusastis, quod id minima facere posses, & cum pauculos dies illic fuissetis, dum discessistis, secutum est postea in eodem loco maturiori tempore, ut est existimatum, indictum a Sanctissimo Domino Nostro Concilium missis eodem Legatis Reverendissimis de Monte, Sanctæ Crucis, & eodem Polo, cum tu Domine Orator una cum Illustrissimo Domino Francisco Toledo Cæsareæ Majestatis Oratore iterum venisses. Quanta vero, & quam longa expectatio Legatorum fuerit, cum tu eorum patientiæ particeps esses, nihil attinet apud te commemorare, sed meminisse potes, quot Menses frustra pene consumpti sint antequam principium Concilio dari potuerit. Post vero, cum jam per Dei gratiam, & sollicitudinem Sanctissimi Domini Nostri, & suorum Legatorum Concilium inchoaretur, etiam præclaros progressus fecisset, multa præclara cum de fide, tum de morum reformatione decreta edidisset, omniaque abunde adessent Concilio, quæ Germanos, ut venirent, invitare possent, tamen vidisti, quam pauci accesserint. Ex illis quidem, qui medicina Concilii indigerent nulli, ex Episcoporum vero numero, & si aliqui inventi sunt saltem, qui Procuratores suos miserint, tamen quod attinet ad id reme-

dium, quod ex Concilio Tridenti celebrando salutis, Germanorum causa sperari potuit, nec minima quidem ex parte ea signa voluntatis in recipienda medicina salutis ostendebant, quæ quantum studio, curæ, & sollicitudini Sanctissimi Domini nostri in ea porrigenda responderent, immo in ipsos studio diligentie accedendi ad Concilium ipsa Germanica Natio licet propinquior passa est, se vinci ab aliis Nationibus, ab aliis Episcopis, qui satis magno numero venerunt ex Hispaniis, Gallis, Italia, & remotioribus Provinciis, quibus Civitas Tridentina non erat ita commoda. At alia nunc tempora sunt, aucta nunc magis est auctoritas Cæsaris, qui in se recipit Germanos si Concilium redeat Tridentinum, omnes ad obedientiam redituros. Hoc enim se effecturum Cæsar, cæterique Principes Status Germaniæ pollicentur. Tu vero Domine Orator recum considera si Germani hanc voluntatem habent, cum non simpliciter se Concilio submiserunt. Quamquam hoc non propterea dictum quasi multum laboret Sanctitas Sua Bononiæ ne an alio in loco perficiatur Concilium modo publicæ, & communis Ecclesiæ utilitatis ratio habeatur. Tu vero Domine Orator ita vim loci, & urbis Tridentinæ in hac causa verbis exaggeras, & ita necessariam illam Civitatem affirmas, quæ redeat Concilium, ut nisi in eo loco, ubi incœptum est illic quoque Concilium finiat, actum esse de salute populi Germaniæ asseras. Quare culpam hanc Sane Civitati tribuere vis, nisi ejus auctoritate rursus Concilium redeat. Considera quæso quæ dicis de hac auctoritate cogendi Concilii eo uno in loco, in quo videris idem facere in re Concilii, atque factum est divina Providentia sic statuente in veteri populo, cum nondum Spiritus esset datus, & uno tantumque in loco, in una tantum Civitate Hierosolymitana sacrificare possent. Cur enim Concilii universalis vim in quo Spiritus Sanctus præsideat, ad unius Civitatis muros cogis, in qua de Germanorum salute agatur? An non eandem servitorem in celebrandis Conciliis pro salute populi Germanis introducis, quæ erat populi Judæorum in sacrificiis, qui nusquam salutare hostias præterquam Hierosolymis afferre potuerant? Nunc enim, qui certum locum præscribere velit Concilii de cuiuscumque populi salute agatur, quasi nunquam pro illis quidquam salutare decerni possit, nisi in eo certo loco, vim quidem, & injuriam facit Spiritui Sancto, & illi ex cuius merito, & per cuius misericordiam per orbem universum est diffusus. Vide vero si hæc ratio valeret, quæ sola nisi videris cum contendis concilium neces-

sario

sario Tridentinum reduci oportere, hæc scilicet, quia Germani illis morbis laborant, qui per concilium necessario sanari debent. Quid ergo si Daci, & Gothi, & Bohemi, si Angli, isdem morbis laborant, an singulis domi suæ generale Concilium dabitur? Nec vero quando de commoditate loci agitur in celebrationibus conciliorum eorum ratio habetur, qui recepturi sunt decreta conciliorum, sed eorum, qui facturi sunt, qui sunt ipsi Episcopi, qui præsent in conciliis, quorum commoditati ea in re maxime consulitur, nec ita spectatur unius Nationis hæc in re commoditas. Quot enim concilia nominari possunt, ad extirpandas unius Provinciæ hæreses in aliâ indicta, & celebrata, quæ non minus erant utilia illi Provincie adversus hæreses, quam si in ipsa celebrata fuissent. Denique quam iniquum hoc videtur, ut longe, vel decreto facto a Germanis de loco certo unius vobis statuendo pro concilio, ipsi cæteris libertatem, & jus eligendi loci auferre, & sibi vindicare velint. Hæc vero nunc sunt dicta, ut intelligas, cum de concilio celebrando conveniat, nullam esse causam, cur tam pertinaciter de uno certo loco contendere debeat, ut necesse sit, ad tam extrema remedia, quæ qualia sunt hæc genera protestationum venire, quibus tu nunc apud Sanctissimum Dominum nostrum, apud quem minime oportuit, es usus, quorum capita in fine tuæ proluxæ Orationis colligis, ad que nunc respondebo, sed mutato ordine, ut ad primum caput in quo contra illos, qui concilium Tridento Bononiam transtulerunt, protestaris, eorum factum, ut alienum a legibus, & moribus Ecclesiæ, & conciliorum accusas, ultimo loco respondeam. Tamen in his, quæ a me supra dicta sunt, quæ iuste, & legitime dici possunt a sua Sanctitate, jam intellexisti. Illud autem in primis, quod si sua Sanctitas verbo approbare visa est, illam translationem concilii sequens majoris partis sententiam, cum nondum talis controversia exorta esset, & pro ea iudicanda iudicis personam sumere esset necesse, tamen nunc in eo non persistit re iam vocata ad iudicium, sed in fine distinctius declarabitur, quid hac in re sua Sanctitas declarare statuerit. Nunc quod in secundo capite totam protestationem converteris contra suam Sanctitatem, obiciens ejus responsum ad Majestatem Cæsaream illegitimam præsent negotio, & necessitati inceptam, & inconvenientem fuco, & fignientis plenam, ac profus delusoriam fuisse, & esse, nulloque iure nulla ratione subsistere. Hic enim tua verba repero, quæ utinam, aut modestiora fuissent, aut

saltem ejusmodi, ut non in genere tantum dicta, sed aliquibus probationibus rixus distinctius ostendisses, quæ in re, quo incipere, nam plura continebat, responso sua Sanctitatis illa peccaret. Sic enim distinctius posset tibi responderi, nunc autem cum in genere dicas, vel in genere erit respondendum, rem contra se habere, atque tu affirmas esse, sed legitimam, & pro tempore, & causa opportunam, ac ab omni fuco alienam Sanctitatis ejus responsum, vel si quid distinctius responderi debeat, suspicari oportebit, quibus rebus maxime offenderis, si vero his, quæ præcipua capita sunt, quæ postulant, ut rata, & firma ea decreta habeantur, quæ jam tractata sunt, quæ petunt ea, quæ ad securitatem loci præstandam pertinent, quæ ad libertatem eorum, qui venturi sunt ad concilium, ut tutus sit eorum itus, & reditus, quæ petunt, ut is ordo revineatur in concilio, qui jam inde ab Apostolorum temporibus per Sanctam Romanam, & universalem Ecclesiam fuerit observatus, quæ postulant rei frumentariæ, & commearum rationes explicari antequam Tridentum redeatur. Hæc omnia consueta sunt postulari in omnibus conciliis, ac non tam Legibus Pontificum, quam ipsorum Cæsarium firmata. Quare quid ex his te magis offendat, iniustitiæ spem præferat, cum tu nihil explices difficile est dicere, utcumque sit ex his satis ad hoc caput responsum erit. Restant duo alia, in quorum priori protestaris omnia damna, tumultus, & pericula, quæ in Rempublicam Christianam sint eventura Sanctitati Suae Majestatem Cæsaream attributam: In altero Majestatem suam non defuram Ecclesiæ, sed in omnibus, in quibus negligens invenitur sua Sanctitas, in isdem eandem Majestatem Cæsaream protectionem Ecclesiæ suscepturam. Ad quæ duo capita Sanctitas sua sic simul responderet, se quatenus humanam fragilitatem, per Divinam gratiam vincere possit, non commissuram, ut iure negligens in rebus Ecclesiæ haberi possit, si ita contigerit, [Septies enim in die cadit iustus] se eo minus dolere posse, si ejus negligentia Cæsaris vigilantiam acuerit, ut necessitatibus Ecclesiæ subveniat, modo ita ejus curam suscipiat, quemadmodum tu Majestati suæ in hac asserta protestatione præscribis, cum dicis quatenus jus paritur, & legibus, Sanctissimorumque Patrum institutis, & Orbis consensu, hoc decretum, & observatum fuerit, quem morem, & modum, si Cæsar sibi observandum animo proposuerit, tum Sanctitatem suam in optimam spem venire facile per Dei gratiam omnia ea mala, quæ hæc prote-

sta-

statio nominat depelli posse, nihil autem in posterum opus fore protestationibus, nec enim unquam talem suam negligentiam futuram sperat, quin si Cæsar hanc diligentiam præset, quam hæc protestatio pollicetur, uterque suo officio fungens Ecclesie utilitatibus ad Dei honorem, cuius in diverso munere ambo sunt Ministri, cumque pace, & tranquillitate Populi Christiani servire possit. Reliquum nunc solum est, ut ad illud caput ræ protestationis respondeatur, quod tu solum Domine Orator si attulisses, exactius formam tui Mandati sequutus fuisses, nec tantam materiam sermonis cum multo scandalo dedisses, quantum vel falsum rumorem protestationis hujus multorum animis attulisse est verisimile. Quoniam tu Procuratorio nomine sue Majestatis protestationem contra Legatos, & alios Prælatos Bononiæ sub nomine concilii congregatos, & congregandos coram sua Sanctitate, & his Venerabilibus Fratribus suis interposuisti, ad quod tantum faciendum, & proponendum Majestas sua te Procuratorem, & Mandatarium constituit, & deputavit, Sanctitas sua habita super his cum eisdem Venerabilibus Fratribus suis S. R. E. Cardinalibus matura deliberatione, de ipsorum consilio, & unanimi assensu protestationem hujusmodi admittit, si, & in quantum de jure admittenda veniat, & non alias, aliter, nec alio modo, non intendens præterea per hujusmodi admissionem concilio, aut Legatis, & Prælati præfatis, seu aliis quibuscumque, quorum interest, aut interesse potest, vel poterit, quomodolibet in futurum in aliquo præjudicium fieri, sed eorum jus, si quod illis, jure, privilegio, vel consuetudine, qualitercumque competat, salvum, integrum, & illesum præservari, neque ex hoc sue Majestati, aut quibuscumque Personis, Regnis, & Dominis suis protestationi hujusmodi adherentibus, seu adherere volentibus, actionem, vel exceptionem, seu jus aliquod de novo acquiri. Et nihilominus cum in dicta protestatione translationem Concilii ex Tridento ad Bononiæ Civitatem factam, nullam, & invalidam, & injustam, nulliusque momenti, & effectus fuisse, coram Beatitudine sua, & eisdem Venerabilibus Fratribus suis proponatur, & quamplures quidem causas, & rationes ad id allegentur, & deducantur, que probationem, causæque cognitionem requirunt, volens Sanctitas sua, prout ad suum incumbit officium, quæstionem coram ea propositam hujusmodi cognoscere, illamque ad universalem Ecclesie unitatem, pacem, & tranquillitatem in conjunctione

membroorum ad unum Caput Christum videlicet conservandam, ac divisionem ovilis sue Sanctitati ex alio commissi, & in illo schisma, per quod ipsa Ecclesia scindi, & scandalizari, grexque Dominicus sibi creditus turbari possit, prohibendum, nec non scandalis & damnis, quæ exinde evenire possent, occurrendum concordia, vel jure, seu alias sine debito, quam celerime poterit, decidere, & determinare.

Igitur de eodem consilio, & assensu, tum ex officio, quam per viam querelæ, & ad instantiam omnium, & singulorum quorum interest, & alias omni meliore modo, & forma, via, jure, & causa quibus melius, & efficacius potest, etiam de Apostolica Sanctitatis sue in persona S. Petri concessa potestatis plenitudine causam, & causas nullitatis, & invaliditatis, ac injustitiae translationis hujusmodi, ac processuum omnium desuper habitorum, & inde sequutorum, quorumcumque ad se assumit, ac illam, & illas, cum dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, etiam summarie, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicii, solaque facti veritate inspecta audiendas, & in Sacro Consistorio referendas Reverendissimis Dominis Parisiensi, & Burgenfi, ac Crescentio, & Polo S. R. E. Cardinalibus committit, & mandat cum potestate citandi, & inhibendi, etiam per publicum edictum, confitto summarie, & extrajudicialiter de non ruto accessu, ac omnia, & singula alia, quæ in præmissis necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna faciendi, gerendi, & exequendi. Inhibens præterea in virtute Sanctæ Obedientiæ, ac sub excommunicationis, anathematis, & maledictionis æternæ, ac dignitatum, & beneficiorum Ecclesiasticorum, quorumcumque feudorum, indultorum, privilegiorum, concessionum, facultatum, privationum pœnis ipso facto incurrendis, ipsis Legatis, ac Prælati utrobique existentibus, necnon quibuscumque Personis, quacumque Ecclesiastica, seu mundana dignitate præfulgeant, ne interim pendente cognitione hujusmodi, aliquid in ejus præjudicium attentare, aut innovare audeat, vel presumat, discernens, ex nunc irritum, & inane, si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandans insuper sub eisdem pœnis tam Legatis quam Prælati Tridenti existentibus, ut aliquos ex eis vita, moribus, & scientia commendabiles, & ad hoc instructos, & peritos, qui postpositis odiis, conciliatis animis, & Spiritu Sancto, non autem passionibus repleti dicant, quod sentiant, & sentiant, quod loquentur, ad nos quanto citius mittere procurent, monens ipsos omnes

omnes, ac quoscumque alios sua interesse putantes, ut infra Mensem a die intimationis presentium faciendæ computandum, per se, seu aliquos, ut præferatur, ex eis compareant præterea coram Sanctitate sua, vel ipsis Judicibus ad allegandum, deducendum, & probandum, quidquid allegare, deducere, & probare voluerint in præmissis. Verumtamen pendente hoc translationis iudicio, ne ulla ex parte sua Sanctitas saluti Provincia Germaniæ deesse videatur, quemadmodum pium Parentem decet, Legatos, aut Nuntios eo mittere affert, si id præsentis temporis expediens, & ipsi Serenissimo Cæsari, & ipsis Germanis gratum cognoverit, qui eorum populorum infirmitati præsentis aliqua curatione medeantur. Finito vero iudicio si quacumque causa, nulla, aut injusta translatio reperiarum iudicio Tridenti prosequendum omnia sua auctoritate, & studio curabit. In omnem vero eventum sua Sanctitas charitate, qua complectitur inclytam Germanorum Nationem, nullum officii genus prætermittet, quod in ejus Sanctitatis potestate sit, quominus nobilissimam Provinciam ad Catholicæ Ecclesiæ unitatem revocet, & in ea pristinum Christianæ Religionis splendorem restituat, quemadmodum a Deo Optimo votis omnibus precatur, atque exoptat.

XXX.

Illustissime Domine Orator, tædet Sanctitatem suam his ruis continuis protestationibus contendere, nec ipsam ægre ferre credat Cæsareæ Majestatis, ac Sacri Imperii jus, cui tantum præjudicari times, si quid competat per te illesum præservari, cum illud ledere sua Sanctitas nunquam intendit. Sint tamen pariter Sanctitatis sue, ac Sanctæ Apostolicæ Sedis, & hujus sacri Senatus jura semper salva, & præservata, nec per has tuas quantumcumque repetitas protestationes, ac quacumque per te nuper, & hac præsentis die gesta, & dicta in aliquo læsa. Satis est ad protestationem per te in præterito Consistorio factam congrue esse responsum, illudque tibimet, ut illi, qui eam proposuisti, ac remet præsentis, & intelligente, necnon coram eisdem Notariis, & Testibus datum, quod quidem nec tua probatione indigere, nec ei tua negatione, aut inficiatione, seu improbatione aliquid juris detrabi posse, constat. Eritis igitur iidem vos, & alii, si qui præsentis sitis, Notarii de omnibus, & singulis rogati, & requisiti, ut adhibitis, usdemmet testibus, & cæteris hic præsentibus, qui pariter ad id rogantur, & requiruntur, unum vel plura instrumentum, seu instrumenta, prout necessarium fuerit, desuper conficiatis, & in notam redigatis.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Die prima Februarii MDXLVIII. in Consistorio secreto iussu Sanctissimi Domini Nostri legi superscriptam responsum ipso Domino Didaco Oratore Cæsareo præsentis, & audiente, ac intelligente, præsentibus ibidem &c.

De his mox certiores facti sunt Legati Bononiensis Concilii, ut Pontifex causam translationis Concilii cognoscendam suscepisset, donec lata esset decretoria sententia, de quo hæc memorat Angelus Massarellus.

III. Februarii Reverendissimus Cardinalis D. Noster die Mercurii, qui primo hujus mensis in Consistorio dederat responsum ad protestationes factas coram sua Sanctitate ab Oratore Cæsareo, cujus responsum summa est, quod Sanctitas sua cum videat controversiam de validitate translationis concilii ex Tridento, ipsa advocat ad se hoc iudicium cognoscendi de validitate, constituitque Judices quatuor Cardinales, videlicet Parisium, Burgensem, Crescentium, & Polum, qui audiant quoscumque contra dictam translationem opponere volentes, quibus datur terminus unius mensis a die intimationis, nos vero interim præcipit supersedere ab omni actu conciliari quocumque in loco sub gravissimis pœnis ipso facto incurrendis. Ipsum concilium quoad prosecutionem suspendit, donec hujusmodi iudicium pendeat, mandans Legatis, qui hic sunt, & Prælati, qui Tridenti remanserunt, ut mittant ad suam Sanctitatem aliquos viros bene instructos, & morigeratos, qui utriusque rationes afferant, & parres suas tueantur, offerens sua Sanctitas, hoc interim mittere in Germaniam unum vel duos Legatos, ut aliquod remedium illi Nationi tribuant medio tempore, dum iudicium pendet.

Interjectis nonnullis diebus ipse Pontifex scriptis ad Legatos literis retardari progressum Concilii ob litem motam a Cæsare iussit pendente iudicio, significavitque monitos eos, qui vellent contendere iudicio, ut argumenta causæ suæ depromerent, atque adeo nomine concilii Bononiensis non pauciores tribus de re apprimè instructos Præfules mitti imperavit.

Venerabili fratri Joanni Maria Episcopo Prænestino, & dilecto filio Marcello rit. S. Crucis in Hierusalem Presbytero S. R. E. Cardinalibus nostris, & Apostolicæ Sedis de latere Legatis.

Venerabilis frater, & dilecte fili, noster, salutem, & Apostolicam benedictionem. Quam semper fuit flagrans, & ardens desiderium nostrum, ut Ecumenicum

R r Con-

XXXI.

Diar.
Concil.
Trid.
p. 273.
ms. Vat.

XXXII.

MS. Fr.
Car. Bar.
fig. n. 123.
p. 796.

Suspendio
Concilii
Bonon.Petitum,
ut aliqui
Prælati
ex Conci-
lio Bono-
nensi Ro-
mam ve-
niant pro
defensio-
ne trans-
lationis.

concilium pro remedio hæresum, & refor-
matione morum, ac cæteris Christiani-
tatis necessitatibus per nos non solum in-
dicaretur, sed indictum aperiretur, con-
tinuaretur, si neque debito concluderetur,
notum Deo est, non ignorum hominibus,
vobis vero notissimum, qui in ipso concilio
Legati nostri, eique nostro nomine Præ-
sidentes, id nostrum desiderium cura, di-
ligentia, & pietate vestra, illorumque
Venerabilium Patrum vobiscum in eo com-
morantium, hætenus indeficienter executi
estis, ita ut rem ad propinquum pene fi-
nem Domino authore perduxeritis: sed ac-
cidit, ut dum nos nostri officii, univer-
salisque beneficii, & vestri pii laboris fru-
ctum atque exitum jamjam affore sperave-
mus, hic nos, vesterque in sancto pie-
tatis studio cursus, sicut alias ex bellis, &
discordiis Christianorum Principum, ita
nunc ex causa, quam vobis putamus non
ignoram, aliquantisper necessario retar-
dandus fuerit. Cogimur enim querelas co-
ram nobis propositas audire, ne iustitie
administrationem super illis denegare vel-
le videamur, quod sane nostræ, & neque
hujus Sanctæ sedis consuetudinis
unquam fuit. Proinde etsi voluissimus
ea, quæ restabant, per nos agenda in ipso
concilio quanto citius expediri, ne cele-
bratio, neque expeditio ejus tamdiu con-
tra nostram voluntatem dilata diutius dif-
ferretur, boni tamen consulendum, & æ-
quantim ferendum nobis est, si ad mo-
dicum tempus a prosecutione rerum in
ipso concilio tractandarum supersedeatur,
& interim præcognita ipsius rei veritate
ad ipsam prosecutionem concilii postea
recurrat tanto ardentius, quanto id ip-
sum ad nostrum utrumque officium, atque
ad bonum publicum, cui omnes studere de-
bemus, pertinebit.

Nuper siquidem pro parte Charissimi in
Christo filii nostri Caroli Romanorum Im-
peratoris semper Augusti per dilectum fi-
lium Jacobum, seu Didacum de Mendoz-
za apud nos Oratorem, Procuratoremque
ad id specialiter constitutum coram nobis,
& Venerabilibus fratribus nostris S. R. E.
Cardinalibus in Consistorio nostro secreto
fuit contra vos, & Prælatos vobiscum
Bononiæ congregatos exhibitâ ac proposita
querela per quam idem Jacobus Procura-
tor nomine ejusdem Cesaris conquireba-
tur, & protestabatur, translationem con-
cilii ex Tridento ad istam Bononiæ Civi-
tatem alias factam fuisse, & esse nullam,
& illegitimam, affectatamque, ac inde-
bite procuratam, sicut & apud vos alii
dictæ Majestatis agentes in diem [sicut
scitis] conquesti, & protestati fuerunt.
Nos autem etsi decretum ipsius translatio-

nis a tot Catholicis, & Religiosis Epis-
copis, vobis etiam, qui ipsi concilio tunc
etiam præsidebatis, assentientibus factum
viro, & rationabiliter promulgatum, ac
canonicum, & legitimum, necnon majo-
rem partem Prælatorum, quibus id pla-
cuit, saniosem, & ab omni dolo, fraude,
& culpa remotam esse: idemque Ecume-
nicum concilium, quod Tridenti erat,
nunc Bononiæ congregatum exiltere, jure
credere, & præsumere debeamus, re ta-
men in controversiam deducta, & ad no-
strum iudicium delata, nisi [quod absit]
iusti iudicis partes postponere voluissimus,
non poteramus, si qua contra præsumptio-
nem huiusmodi probanda deducebantur,
desuper veritatem nolle diligentius per-
scrutari.

Habita itaque propterea cum eisdem XXXIII.
fratribus nostris deliberatione matura, de
ipsorum consilio, & assensu causam, &
causas nullitatis, & invaliditatis, ac in-
iustitie translationis huiusmodi assumpti-
mus, illamque & illas nonnullis ex dictis
Cardinalibus probis, & peritis Viris cer-
tis modo, & forma audiendas, & cogno-
scendas, ac in ipso Consistorio nobis, &
reliquis Cardinalibus referendas commisi-
mus, omnesque & singulos sua communi-
ter, vel divisim interesse putantes, mo-
nuimus, ut si qui contra translationem
huiusmodi aliquid opponere deducere, &
probare vellet, comparerent coram No-
bis, & propterea tam Prælati, qui Tri-
denti remanserunt, quam vobis, & Præ-
latis istis, qui Bononiæ vobiscum resident
sub certis tunc expressis poenis inhibuimus,
ne cognitione huiusmodi pendente aliquid
in illius præiudicium innovare, aut atten-
tare præsumatis, vel præsumant, prout in
cedula per nostrum Secretarium de man-
dato Nostro in eodem Consistorio lecta, &
recitata, [cuius authenticum ad vos trans-
mitti mandavimus] plenius continetur.

Cupientes igitur questionem huiusmodi
concordia [si poterimus] aliter jure, per
celerem tamen sententiam, sicut rei qua-
litas exigit, terminare, ne longa huius
cognitionis dilatio non solum in tempore,
sed in re peccatum includat, vobis per
præsentes in iungimus, quatenus integritatem
huius translationis habitum processum in
authentica forma per aliquem Nuntium
aut fidelem cursorem ad Nos transmitti
curetis: ac eosdem ipsos Prælatos Nostros
ex parte moncatis, & requiratis, prout
Nos per easdem præsentes monemus, &
requirimus, ut aliqui ex eis non paucio-
res vobis de hoc translationis negotio in-
structi, & informati, qui tam eorum pro-
prio vestro, & cæterorum istorum Præla-
torum nomine defensionis causæ, & causa-

rum huiusmodi assistant, quanto citius ad
Nos venire, nostroque conspectui se præ-
sentare procurent. Non obstantibus Apo-
stolicis, ac Synodalibus, & Conciliaribus
Ordinationibus, & Constitutionibus, cæ-
terisque contrariis quibuscumque. Datum
Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo
Piscatoris die XVI. Februarii MDXLVIII.
Pontificatus Nostri anno XIV.

XXXIV.
Apud
Goldast.
10.2. pag.
261.

Proximo die Pontifex Petro Pacecco
Cardinali, ac cæteris Præfulibus, qui Tri-
denti hæserant, scripsit epistolam, cujus
caput & compendium hoc erat. Vel ius-
ta, vel injusta fuit concilii translatio: si
iusta, cur tamdiu Tridenti immorentur
cum publico totius Ecclesiæ offendiculo,
ac discrimine Schismatis? Si injustam
æstimet, cur non ad Sedem Apostolicam
provocaverint? tam diu &c. horum enim
alterum ex officii Religione fieri ab iis
debuisset, quo facto præsens offendiculum
submovissent. Tum eos eo arguit quod pri-
us eorum querelas Cæsar Sedi Apostoli-
cæ detulisset, quam eas ipsi vel literis,
vel Internuntiorum opera denuntiassent,
subditque jam Cæsarem Oratorem eo-
rum munus implevisse, atque conquestum
contra fas, ac leges, concilium Triden-
to Bononiam translatum esse, qua nata
controversia (addidit Pontifex) se, licet
a majori concilii parte, & a Legatis A-
postolicis concilium jure translatum fen-
tite debeat, tamen pro singulari suo in
Nationem Hispanam studio iudicis par-
tes suscepisse, denuntiassèque, ut si qui
adversus memoratam translationem apud
subsellia Apostolica disceptare vellet,
sisteret se iudicio: tum vetuit vel a
Tridentinis, vel a Bononienibus Præ-
fulibus quippiam lite pendente pertenti-
tari, monuitque Tridenti congregatos,
ut tres ad minimum Præsules ex suis
idoneis mandatis instructos ad rem iu-
dicio experiendam transmitterent, ut
autem lectori res exploratior fiat, pla-
cuit hic integram Pontificis epistolam
afferre.

Paul. III.
lib. brev.
an. 1548.
p. 58.
Paulus
III. Car-
dinali Pa-
cecco
scribit, ut
Romam
mittat,
qui defen-
dam cau-
sam Pa-
trum, qui
Tridenti
remanse-
runt.

Dilecto filio Nostro Petro S. R. E. Pres-
bytero Cardinali Giemensi nuncupato, ac
Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, &
Episcopis ad præsens Tridenti commoran-
tibus.
Dilecte fili Noster, & Venerabiles fra-
tres, salutem &c. Cum semper hoc apud
nos statuissemus, quoties nobiscum Ecclesiæ
statum tot, & tantis malis iam pridem ve-
nate consideravimus, nulla remedia illis
tollendis æque profutura esse, atque illa,
quæ ex concilii Occumenici celebratione af-
ferri possent: hunc autem animum Nostrum
nondum vocati ad curam universi gregis
Christi apud felicis memoriae Pontificis præ-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

decessores Nostros, qui hoc munus Deo im-
ponente sustinebant, sæpe esse minus testari:
tunc vero in hac sententia multo magis con-
firmabamur, cum in nos licet indignos, Di-
vina providentia sic statueret, eadem cu-
ra esset translata, auctis jam progressu tem-
poris malis, & ita per Orbem Christianum
sparsis, ut quidquid præter hoc unum re-
medii tentaretur, frustra adhiberi videretur,
itaque inito Pontificatu statim concilium
Ecumenicum indicendum curavimus,
sed non eo statim successu, quem o-
perabamur, propter varia impedimenta, quæ
ex bellis partim domesticis Principum Chri-
stianorum inter se, partim vero externis
contra communem hostem fidei oriebantur,
quæ Episcopis opportunitatem veniendi ad
concilium, licet a nobis variis in locis pro
eorum commoditate indictum, sustulerunt.
Tandem vero cum divina bonitate factum
esset, ut cessante communi hoste ab infesta-
tione Reipublicæ Christianæ, & reconcilia-
tis Christianorum Principum animis, ac
nostram sententiam probantibus, concilium
Tridenti per Nos indictum convenientibus
eo diversarum Provinciarum Episcopis ce-
lebrari ceptum esset, nullum quidem nun-
tium lætiores audire potuimus, tum enim
principium iactum esse nobis persuadebamus
pacis, & tranquillitatis Ecclesiæ, subla-
tis malorum radicibus, restituenda. Auxit
vero hanc nostram lætitiâ ejusdem pro-
gressu, quem partim purgandis erroribus,
& ressecandis falsis dogmatibus, partim
in restituenda collapsa morum disciplina
in suis decretis diversis sessionibus promul-
gatis ostendebat, quæ tandem ita crevis-
se accepimus, ut quæ pro remediis malo-
rum Ecclesiæ a concilio expectari possent,
omnia fere complecti viderentur. Ut vero
hec nobis grata fuere, quo maturius hac
ratione provideri posse Ecclesiæ malis spe-
rabamus, sic omnia, quæ moram aliquam
huic rei afferrent molesta extiterunt, qua-
re cum primum Nobis de discessu Lega-
torum nostrorum, & maxime partis Epi-
scoporum e Tridento translationis concilii
causa vobis eodem in loco manentibus alla-
tum esset, non potuimus id sine magna a-
nimi molestia audire, quo magis Nobis an-
te oculos versabatur, quantum inde moræ
in prosequendis rebus concilii, quantum scan-
dalorum in Ecclesiâ facile oriri posset quæ
cum vobis non minus, quam nobis nova essent
satis mirari non possumus, quid acciderit,
cur, si iusta, & rite facta illa translatio
vobis videbatur, comites vos Legatis No-
stris, & cæteris Episcopis ad locum pro
prosequendo concilio destinatum non dedi-
stis, vel si injusta, aut nulla, cur vestras
querelas hac de re nobis non detulisset, nec
enim alterum istorum ad vestrum officium
per-

perlinere, ignorare potuistis, quorum utrumvis si a vobis factum fuisset, idem omnem scandali speciem, quæ in multorum animis ob hanc rem oriri potuit, facillime sustulisset, quare in utroque vos defuisse constat, prius autem nos a Charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatore de vestris querelis esse admonitos, quam per aliquem vestrum, saltem per vestras literas, vel Nuntios non possumus sine aliquo animi dolore ad vos scribere, quod si hoc officium ab aliis expectabamus, abs te certe filii noster Perre, id præmissum fuisse, eo maiorem conquerendi causam habemus, quo majori vinculo propter Cardinalatus munus, quo sumgeris, ad ejusmodi officia astrictus esses, nos quidem cum aliquandiu taciti expectamus, ut alterum istorum a vobis fieret, jam autem vestrum hoc officium Cesarea Majestas antevertit, quæ per Oratorem suum, & per literas de nulla, & illegitima translatione concilii Nobiscum est conquesta, idem prorsus, quod ante de eare vobis conquerentibus nunquam fuisset recusaturi, hoc nunc propriè offerimus, ut vestras querelas hac in re libenter, & prompte audiamus, atque totam hujusmodi causam cognoscamus. Licet autem decretum ipsius translationis, quod a majori parte concilii assensientibus nostris, & Sedis Apostolicæ Legatis est factum rite, & legitime esse factum, ac idem concilium Æcumenicum, quod Tridenti erat, nunc Bononiæ congregatum existere jure credere, & præsumere debeamus; tamen re in controversiam adducta, & ad nostrum iudicium delata ut iusti iudicis partes in omnibus sequeremur, si quid vos contra hujusmodi præsumptionem dicere velitis, vos audire, atque probationes vestras intelligere, atque omnia quæ a iudice requiruntur, implere, prompti sumus, quæ in re etiam inclytæ Nationis vestre Hispanicæ, ejusdem autem devotissimæ Sedis Apostolicæ, & personarum vestrarum dignitatis rationem habuimus, quas cum ex relatione fide dignorum doctrina, & moribus in primis ornatas, ac pietatis, atque omnis discipline Ecclesiasticæ maxime rementes cognovissemus, committere nolimus, ut aliqua præsumptio quantumvis magna contra vos prævaleret, aut impediret, quominus a nobis æquis animis semper auscultaremini.

XXXV.

Habita igitur cum Venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, de ipsorum consilio, & assensu, causam, & causas, nullitatis, & invaliditatis, ac iniustitiæ translationis hujusmodi assumpsimus, illamque & illas nonnullis ex dictis Cardi-

nalibus probis, & peritis, certo modo, & forma audiendas, & cognoscendas, ac in ipso Consistorio nobis, & reliquis Cardinalibus referendas commisimus, omnesque, & singulos sua communiter, vel divisim interesse putantes monuimus, ut si qui contra translationem hujusmodi aliquid opponere, deducere, & probare vellent, comparerent propterea coram nobis, & eisdem Cardinalibus per nos, ut præfertur, Deputatis, nec non tam Prælati, qui Bononiæ, quam vobis, qui Tridenti resideris, sub certis, tunc expressis penis inhibuimus, ne cognitione hujusmodi pendente, aliquid in illius præjudicium innovare, aut attentare præsumatis, aut præsumant: prout in cedula per Secretarium nostrum de Mandato nostro in eodem Consistorio lecta, & recitata, cujus exemplum authenticum ad vos transmitti mandavimus, plenius continetur. Cupientes igitur questionem hujusmodi concordia si poterimus, aliter jure, per celerem tamen sententiam [sicut rei qualitas exigit] terminare, ne longa huius cognitionis dilatio non solum in tempore, sed in re peccatum includat, vobis in Virtute Sanctæ obedientiæ, ac sub censuris, & penis in eadem cedula contentis per presentes mandamus, vosque monemus, & requirimus, ut si translationem hujusmodi invalidam, aut minus legitimam fuisse pretendatis, aliqui ex vobis non pauciores tribus de hoc translationis negotio instructi, & informati, qui tam eorum proprio, quam vestrorum omnium nomine cause, & causis hujusmodi assistant, ac quidquid contra translationem primam dicere, allegare, vel proponere volueritis, deducere, & probare possint, & debeant, quanto citius ad nos venire, nostroque conspectui se præsentare procurent, non obstantibus Apostolicis, ac Synodalibus, & Conciliaribus Constitutionibus, & Ordinationibus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem per presentes tibi fili charissime Cardinalis, & duobus, vel tribus ex vobis intimatis, ac in vobis Cathedralis Ecclesiæ Tridentinæ affixa illarum copia ibidem dimissis, perinde vos ardeant, ac si vobis omnibus, & singulis intimata fuissent. Datum Romæ XVII. Februarii MDXLVIII. anno XIV.

Acceptis Pontificiis Imperiis Concilii Bononiensis Patres, ut meliore jure fultierant, ita Pontificio imperio demisse paruerunt, ut ex eorum actis constet, habita enim congregatione generali Materanum Archiepiscopum, nec non Feltrensem, Motonensem Coadjutorem Veronensem, Salutarum, Albinganensem, & Aliphanum Episcopos decreverunt procuratores pro jure translationis Concilii de-

XXXVI.

defendendo apud subfellia Apostolica, de quibus Legati has literas ad Paulum Pontificem dedere.

Sanctissimo Domino Nostro Papæ.
Beatissime Pater, post humillimam commendationem, & pedum oscula beatorum. Conferent se ad beatissimos pedes Vestre Sanctitatis honorabiles hujus Sacri concilii Patres summa doctrina, prudentia, & pietate præditi, Archiepiscopus Materanus, necnon Feltrensis, Motonensis idemque Veronensis Ecclesiæ Coadjutor, Salutarum, Albinganensis, & Aliphanus Episcopi virtute Brevis Vestre Sanctitatis sub data Romæ apud S. Petrum die XVI. Februarii nobis directi in plena Congregatione communi consensu electi, ut defensionis translationis assistant. Processum vero super ipsa translatione habitum providus Vir Hercules Severolus hujus Sacri concilii Promotor Sanctitati Vestre clausum, & obsignatum, ac authentica forma redactum presentabit. Reliquum est, ut causam Deo, quæ in ipso translationis iudicio maxime agitur, & Republicæ Christianæ salutem, ac conciliorum generalium honorem, atque auctoritatem, nosque ipsos Beatitudini Vestre plurimum commendemus, quam Deus ipse diu incolumem Ecclesiæ suæ servare dignetur. Bononia IX. Martii MDXLVIII.

Vestre Sanctitatis,
Servi, & Creaturæ, Joannes Maria Cardinalis, Marcellus Cardinalis S. Crucis.

Acta Consist. ms. Car. Spade fig. n. 133. pag. 514.

Cum venissent Romam Bononiensis Concilii Procuratores designati in Cardinalium Senatu, ad translationis jus ostendendum, & sententiam Pontificis excipiendam accedere, de quibus hæc acta Consistorialia.

Romæ apud Sanctum Petrum XXII. Martii MDXLVIII. fuit Congregatio generalis Reverendissimorum DD. Cardinalium. Comparuerunt coram Sanctitate sua sex Prælati, qui nuper de mandato Sanctitatis suæ Bononia advennerunt ad assistendum defensionis causæ, & causarum translationis concilii ex Tridento ad Civitatem Bononiensem, de quorum comparitione fuit rogatus R. D. Blosius Electus Fulginatensis suæ Sanctitatis Secretarius, prout penes eum constat. Concepta sunt subjectis verbis ea publica documenta.

Comparitio Reverendissimorum DD. Deputatorum concilii, coram Sanctissimo Domino nostro Romæ in generali Congregatione Reverendissimorum Cardinalium die XXIII. mensis Martii MDXLVIII.

XXXVII.

Beatissime Pater. Audivit Sanctitas Vestra, audieruntque Reverendissimi Domini Cardinales, & vos in primis Re-

verendissimi Domini deputati ex literis Tom. 17. iam lectis causam adventus nostri: venimus enim a Sancta Synodo Æcumenica de Conc. ms. Arch. Bononiensi pro obedientia literarum Sancti- Var. fig. n. 3204. tatis Vestre destinari, ut defensionis translationis Sacri concilii a Civitate Tridentina ad Civitatem Bononiensem assistamus, Et licet translatio ipsa nulla egeat defensione, cum fuerit facta rite, ac recte a majori parte Patrum, Spiritu S. suggerente, & illuminante, cujus directione Sacra Æcumenica concilia diriguntur, ac gubernantur, tamen ut Sanctitatis Vestre monitis, ac præceptis Sacrum Æcumenicum, generaleque concilium Bononiense [ut par est] obtemperaret, habita prius diligenti discussione, & numeris & personarum Patrum mittendorum communi consensu, nos ad pedes Sanctitatis Vestre delegavit, atque misit injungens nobis, ut deosculatis prius humiliter pedibus Sanctitatis Vestre, tum nomine Reverendissimorum Cardinalium in ipso Sacro concilio Præsidentium, tum cæterorum omnium Patrum ibi legitime congregatorum, nostroque prout deosculati fuimus, pro veritate, & iustitia assisteremus defensionis ipsius translationis concilii pie, iustissimeque factæ. Sperat autem eadem Sancta Synodus, eundem Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, cujus spiratione, ac directione ipsa translatio facta fuit, in erus tutela nobis non defuturum. Igitur Clementissime Pater, qui Petri Sedem, & Fidem merito tenes, & Christi vices geris in terris, tuum erit, si quispiam translationem hujusmodi oppugnare voluerit, iustissimam defensionem nostram benigne audire, & æquum iudicium præbere, cum causa Dei, & res agatur, nostrum autem defensionis ipsius negotii adesse, & partes nostras fideliter adimplere; precamur insuper, & suppliciter oramus Sanctitatem Vestram, ut quemadmodum summa sua providentia, ac bonitate, pro reparanda, restaurandaque Religione Christiana jam fere collapsa, sacrum, generale, & Æcumenicum concilium saluberrimum remedium induxit, & congregavit, eadem prudentia, ac pietate auctoritatem presentis generalis Bononiensis concilii, cujus ipse caput certissimum est, cæterorumque futurorum conciliorum, ac libertatem Ecclesiæ, Divinamque causam, sine quibus actum certe esset de Republica Christiana, conservare, atque protegere dignetur. Processum autem, & gesta in ipsa translatione habita, ut mandata Sanctitatis Vestre impleantur, Magister Hercules Promotor nomine Sacri concilii mox Sanctitati Vestre in authenticam formam redacta presentabit, & exhi-

hibebit. Rogamus itaque vos Dominum Secretarium, & Notarium, ut de huiusmodi nostra comparitione fidem legitimam faciatis.

xxxviii. His gestis Præfules, qui a concilio Bononiensi Procuratores deputati fuerant apud subfellia Apostolica in causa translationis, certiores fecere Patres Bononiensis concilii, quod coram Pontifice comparuissent in iudicio, benigneque ab eo excepti fuissent, de quibus hæc memorat Angelus Mastarellus.

XXIX. Martii in literis Deputatorum significatur qualiter XXII. præsentis Mensis recepti fuerunt in generali Congregatione omnium Cardinalium a Sua Sanctitate benigne, ejusque pedes nomine Sacre Synodi, Reverendissimorum Præsidentium, & suo deosculati fuerint, commendantes Suae Beatitudini causam Dei, & auctoritatem Sacri concilii Bononiensis erga suam Beatitudinem, quæ exposita fuerunt per organum Reverendi Domini Archiepiscopi Materani Decani deputationis. Deinde Dominus Hercules Severolus Promotor concilii præsentavit Suae Sanctitati processum authenticum ipsius translationis.

Memorata vero Præfulum designatorum a Concilio Bononiensi literæ subje-ctis verbis conceptæ erant.

Reverendissimis, & Illustrissimis DD. Cardinalibus de Monte, & Sanctæ Crucis de Latere Legatis, Sacrique Ecumenici concilii Bononiensis Præsidentibus, nostris Observandissimis, ac Reverendis Patribus in ipso generali concilio existentibus Fratribus colendissimis.

Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Legati Reverendique Patres. Itinerum incommoda propter pluvias continue ingruentes, necnon fluminum difficiles transitus in causa fuerunt, ut non sicut desiderabamus, atque nobis fuerat injunctum, sed ut tantum XV. Kal. Aprilis ad Urbem omnes applicare potuerimus, adventuque nostro statim a nobis Sanctissimo Domino nostro significato, Sanctitatis Suae nomine per Reverendum Dominum Electum Massanum nobis ordinatum fuit, ut domi maneremus, donec a Reverendissimis Dominis Cardinalibus super rebus Sacri Concilii, quomodo a Sanctitate Sua essemus recipiendi, fuisset discussum. Quo facto, die Jovis, quæ fuit XXII. præsentis mensis, in generali congregatione, assistentibus omnibus Illustrissimis Reverendissimisque Cardinalibus, Sanctitas Sua nos benigne recepit, & deosculatis prius a nobis Sanctitatis Suae pedibus nomine Dominationum Vestrarum Illustrissimarum, & Reverendissimarum, nostræ deputationis testimoniales exhibuimus, quibus per Secretarium le-

ctis causam nostri adventus, iustitiam translationis, ac humilem supplicationem protectionis, conservationisque auctoritatis Sacri Concilii, libertatis Ecclesiæ, Divinæque causæ Sanctitati suæ, ut in exemplo, quod his inclusum transmittimus, breviter exposuimus. Promotorque Concilii gesta in ipsa translatione habita iuxta mandatum quod habebat, Sanctitati Suae exhibuit, quæ de ejus mandato Reverendissimo Cardinali Bellayo consignata fuere. Demum eundem Secretarium de comparitione nostra, & Actorum presentatione rogavimus. Cumque Sanctissimus Dominus Noster adventum nostrum gratanti animo suscepisset, & aures supplicationi nostræ perbenignas præbisset, obedientiamque Dominationum Vestrarum Reverendissimarum, cæterorumque Patrum commendasset, celeremque expeditionem causa huiusmodi pro iustitia politica esset, ad quatuor Reverendissimos Dominos Cardinales super huiusmodi negotio deputatos nos remisit: quos omnes conjunctim, ut decebat, vistravimus, & pro defensione translationis unumquemque ipsorum, quantum pro loci, & temporis congruentia nobis sufficiens visum fuit informavimus iterum, & sæpius eos informari, si contradictores venerint: nam hucusque ex adverso nullus comparuit. Hæc sunt, quæ in materia negotii nobis impositi hæctenus peracta fuere, de quibus Dominationes Vestras Illustrissimas, Reverendosque Patres omnes literis nostris certiores facere volumus, iidem, facturi de reliquis, quæ in futurum occurrerint, rogamusque interim Deum Optimum Maximum, ut Dominationes Vestras Reverendissimas, & Illustrissimas Reverendosque omnes istos Patres diu incolumes, & felices conservet, quibus non humiliter commendamus, Dat. Romæ die XXIV. mensis martii MDXLVIII.

Reverendissimarum, & Illustrissimarum Dominationum Vestrarum Servitores, & Paternitatum Vestrarum Fratres obsequentissimi, Sacrique Bononiensis Ecumenici Concilii Deputati.

Joannes Michael Archiepiscopus Acheruntinus, & Materanus.

Thomas Episcopus Feltrensis.

Aloysius Coadiutor Veronensis.

Philippus Salutarum.

Joannes Baptista Albinganensis.

Sebastianus Aliphanus.

Defecere ab hoc obedientiæ Christianæ exemplo præfules Hispani, qui Tridenti hæserant, non enim aliquis e suis ad discipendam translationis causam ad subfellia Apostolica miserunt, cum agentur imperiis Cæsareis, literas tamen Christianæ demissionis erga Pontificem.

no-

notis refertas misere ad declinandum iudicium, multisque exculationum fucis, ac signentis suam in Tridentina Urbe residentiam colorarunt.

To. 17. de
Conc. MS.
Arch. Vat.
fig. 3204.
pag. 436.
continen-
te acta
Conc. Bo-
non. p. 88.
MS. Car.
Francisc.
Barb. fig.
n. 123.
Ext. et-
iam in mf.
Card. Pii
fig. 260. p.
73.

Sanctissime Pater post humillima pedum oscula beatorum. Accepimus Sanctitatis Vestre literas in forma Brevis plenæ clementiæ, & mansuetudinis, ut vere Apostolicum pectus redolentes, quibus nos redarguit non uno nomine, quasi cessatores in officio. Quod si a nobis utcumque præremissum sit erga Sanctitatem vestram, cui nulla non officiorum genera plane deberi ingenue profiteremur, ipsa iudicet: recreat enim nos benignitas, & prudentia sua incomparabilis, quæ facile intelliger, nihil nos, vel dum translationi contradicimus, vel cum silemus, sed neque quod hæctenus hoc in loco manserimus, nihil inquam minus de Sanctitate Vestra, de Apostolica ipsa Sede, de Republica denique Christiana quam bene merevi, quam qui optime [absit verbo invidia] cogimur enim sic dicere. Tantum enim abest, ut in causa translationis de Sanctitate vestra offendenda cogitavimus, ut vel maxime hinc ansam dissentendi acceperimus, quod videbamus de re omnium gravissima, incon-sulta Sanctitate vestra decerni. In quo etiam sanctissimum Imperatorem, optime de Republica Christiana merentem, desiderabamus non fuisse neglectum. Videbamus non defuturos, qui rem incommode interpretaturi forent: prospiciebamus a Sanctitate Vestra, ut est consummati sensus, non probatum iri faciliter. Quod autem tacentibus nobis, dum Sanctitas vestra expectationem nostram desiderat, & expectat, Augustissimus Imperator, quod nostri censebat esse muneris, anteverterit, conquestus cum Sanctitate vestra de illegitima translatione, non ita, quæsumus, interpretetur, quali nos cum eramus delaturi querelam Sanctitati vestra, ad Cæsaream Majestatem adduxerimus: sed proprio ipsius Cæsaris motu factum est, qui protectionem Ecclesiæ ad suum pertinere munus jam pridem intellexit, scilicet se ei Advocatum præstare, zelatus unionem nobilissime Nationis ad Catholicam ecclesiam, & unum Caput Christum, ejusque Vicarium Sanctitatem vestram. Sed neque unquam in mentem nostram venit potuisse desiderari in hoc officium nostrum, ut certiorum redderemus Sanctitatem vestram, quam nunquam non factam certissimam a Legatis suis arbitrati sumus; palam enim excipientibus Notariis coram universa Ecclesia aperitis verbis loquuti sumus, & humanis omnibus sepositis affectibus contestari, imminere scandalum Republicæ Christianæ ex recessu Patrum ad hoc Tridenti-

Responsio
Prælatorum
Tridentini
commo-
rantium
ad Breve
Sanctiff.
D. N.

loco, afferri negotio incommodas moras; videbarur nobis sufficere, quod indicassemus quid de re sentiremus: deinde siluimus. Quo etiam fit ut cum denuo nihil aliud ad rem ipsam afferre possimus, præsentiam nostram in negotio desiderari minime credamus. Sed si quid interim cessatum videtur, satis, res ipsa indicet candorem animi nostri. Et quid enim erat operis, vel negotii, Patri satisfacisse, si desiderantem credidissimus, molestia levare, si inde contristandum essemus opinati? majora sibi nos debere fatemur, ut agnoscat Univerſa Ecclesia filios seniores, qui semper cum Patre mansimus, & eo melius habentes, quo jam ita sumus de junioris filii, qui perierat, salute & solliciti, Germanici scilicet populi, ut non solum Patrem a molestia mitigandæ nostræ invidiæ liberemus, sed magis etiam ad congaudentium invitemus, & ut reverentibus occurrat filiis, rogemus alioquin desiderantem. Nostras itaque partes tantum esse existimavimus, ut a translatione proposita pro conscientia dissentire deberemus: præ modestia vero, & humilitate non ausi sumus intempestive Sanctitatem Vestram impellere quasi officii admonentes, quem sperabamus nulli officiorum generi, quod ex re Ecclesiæ judicasset, fuisse defuturum, volentes, ut par est, suo iudicio tribuere: neque videmus, quare nos comites profici-scentibus Legatis, & Prælatibus ipsis: dare debuerimus, quorum nobis sententia non probabatur, & iis quidem, qui repetita oratione pollicentibus tum in generali congregatione, tum in publica sessione in recessu ipso celebrata, se quamprimum illa asserti morbi opinio refrisisset, esse redituros; præsertim si se Germani concilio submitterent. Nos vero interea sedimus in Civitate manentes, quos audieramus, & bona fide credebamus reversuros, & continuo de reverſione cogitantes audivimus, & agentes, quod factum prope credidimus tunc primum cum illa vos lætitiæ audita est, Dei scilicet gratia factum, & Imperatoris virtute, ut quod erat commune Ecclesiæ desiderium, Germani se tandem concilio submississent.

Tenes igitur jam, Pater Sanctissime, quod tam diu desiderasti. Ecce virtus Imperatoris tui, Josue alterius, vincens, dum Tu oras velut Moyses sanctus. Ecce Carolus reducit errantes oves, & minat ad virgam Pastoris, reportat ad caulam Dominicam, & quos nuper Deus sibi subiecit, Deo ipse subiecit, redditque Vicario Filii sui, nempe qui non alia ratione magis, non alio scilicet secretiore consilio bellum suscepit, quam quia prælium Domini erat. Dirige igitur errantem Regem,

gem, Pastor Optime, ad pastua Synodalia, coeque virga, hac enim directionis virga Regni tui est. Benedictus Deus in tanta materia benefaciendi, rebus praesertim desperatis, collapsisque. A Domino certe est, quod tantum accessionis factum sit Apostolicae Vestrae Sedi, a qua jam pridem fuerat miseranda discessio. Intelleximus praeterea a Sanctitate Vestra scandalum aliquod accepisse, qui nos hoc in loco remansisse audierant. Satis nobis est si non dederimus; nos enim qui sumus, ut prohibere possimus? Commune hoc nobis cum reliquis Patribus est, quod & ipsorum plures etiam turbavit recessus. Quod autem Sanctitas Vestra nobis tantum tribuit, est quod magis adscribamus paternae pietati, quae ad meliora semper satagit provocare, quam ut agnoscamus merita nostra, praeterquam illa, quae nobis communia sunt cum Nationis nostrae laude, non sine Dei munere; semper enim majores nostri, Filii Dei Vicarium coluerunt, & Beati Petri Apostolorum Principis Successorem pie venerati sunt, quae nostra omnium observantia jure exigit a Sanctitate Vestra, ut non sit passa praevaluisse in nos aliquam praesumptionem, qui in hujusmodi non solum a malo, sed ab omni specie mali fuerimus abstinentes. Non igitur videmus unde in hanc invidiam trahimur. Habet igitur Sanctitas Vestra actionis nostrae rationem: tuae erit clementiae boni consulendo praestare, ne nobis, vel immodica pietas fraudi sit, neque contrahere videamur, dum bene mereri studemus. Superest ut cum concilii finis pax sit, rogemus humiliter Sanctitatem Vestram, ne patiat nos litibus exercevi: servos enim Dei litigare non decet. Aut enim de qua agitur causa nostra est, aut Dei; si nostra, parati sumus magis injuriam pati, quam inferre. Si Dei est & Christi, ut vere est, ad quem magis, quam ad eius Vicarium pertinere potest ejus defensio? Si tu iustificas, quis est qui condemnat? ut nobis egeat defensoribus?

Obsecramus supplices Sanctitatem Vestram, ut indicti iam Concilii intermissa redeat celebratio, & desideratus progressus. Redde, Domine, loco huic Apostolicos tuos Legatos: redde Civitati praelectae Patres; compendio agerur, si de translatione nullam malueris habere rationem, discussionem nullam. Si tu, Sanctissime Pater, quod omnes sibi promittunt, remedium non affers tantis malis [ad quae tollenda consilia tua omnia direxisti, & convertisti] quae poterit esse in posterum spes? quem optabimus Pontificem ut festis, labefactatisque rebus occurrat? Quum autem totus tuus supra Pontificatus summa sit tibi cum laude actus, & ad personam,

quam sustines convenientissime, nunc tu hoc actu, nulla adduci possumus ratione, ut credamus te posse deficere, cum plausus excitandus est, plausus inquam aeternus. Patere igitur, Pater sancte, quae tua est consuetudo, & sustine, quae tui animi est placiditas, quod paucis his egerimus tecum, apud quem alii forsitan peritius, nullus profecto amantius, quam nos, & observantius, atque prudenter, aut commode ipse existimaris: licet nec ex humanitate tua, tantum nobis licentia arrogaverimus, ut differamus, quid tantum Pontificem deceat, cui fuerit satis, quid abs te speremus, indicare. Deus autem Sanctitatem Vestram diu servet incolumem Ecclesiae suae sanctae. Tridento x. Kal. Aprilis anno Domini MDXXVIII.

Humillima Creatura, & devoti Orationes Cardinalis Giennensis, Archiepiscopus Turritanus, Archiepiscopus Panormitanus, Episcopi Rossanensis, Castellani Maris, Algarenensis, Lancianensis, Syracusanus, Pacensis, Asturicensis, Osconsis, Calaguritanus, Canariensis.

Traditum etiam est harum literarum exemplum, Bononiensis concilii Procuratoribus, ut si quid in his veritate, aut jure non niteretur, ipsi illud arguerent: ii vero gravissime reprehenderunt in Praesulis Hispanis, quod magis privatae sententiae, quam Divinae voci e Pontificio Throno processurae crederent, nec ut Dei servos decuerat ad Schismatis defugienda pericula, tollendaque publica offensa translationis ob protestationem Caesarem suscepta parerent, multaque alia addidere ad suae causae defensionem, quae ex subjectis eorum scriptis patebunt.

Judicium Dominorum deputatorum Concilii super literis Praelatorum Tridentinorum.

Beatissime Pater. Interpellati fuimus a Reverendissimis Dominis Cardinalibus super negotio translationis Concilii deputatis, quid sentiremus de responso dato literis Sanctitatis Vestrae a Reverendissimo Cardinale Giennensi, & aliis Praelatis, qui post ipsam translationem Tridenti haec tenent remanserunt. Nos igitur omnibus mature consideratis, illud in primis perspeximus, causae vestrae terminationem ex his facillimam reddi, cum & iudicium simul & iudicem non improbant, & in hujusmodi iudicio contradictores se constituere nolle profiteantur. Quae quidem res sicut grata nobis, ita minime nova exiit, propterea quod notissima sit translationis iustitia: quamobrem cum tota illa responsio nobis, qui translationis defensionem assistemus in hac ipsa re, nullum facebat ne-

XL

30-

gotium; tantummodo illud superest, ut nonnulla percurramus in eo responso obiter inserta, per quae fortassis, nisi pro veritate resellantur, nonnihil festinationis, aut non mature considerationis argui posse videremur. Idcirco omni modestia nobis ipsis proposita, & fraterno amore, ac sincera charitate ducti, & dumtaxat, quae minime possunt dissimulari in nos prolixius obiecta, paucis diluamus, nullo pacto impugnant, id quod illi de se asserunt, nempe de Republica Christiana bene meruisse, non tamen sustinentes illud, quod ajunt, quam qui optime. Eos enim potius optime meruisse arbitramur, qui decretum Sanctae Synodi a longe majori parte sanctum agnoverunt, ipsosque Reverendissimos a Latere Legatos sequuti sunt, ac Sanctissimam Crucem pro vexillo Sacri concilii, eidem a Sanctitate Vestra solemniter traditam, non deseruerunt.

Quod autem prius Sanctitatem Vestram consultam fuisse desiderasse videntur, superfluum profecto fuit desiderium, illud, cum nec Sanctitatis Vestrae auctoritas deesset in ipsis Reverendissimis Legatis, nec defuerit eis speciale diploma datum anno usque millesimo quingentesimo quadragesimo quarto die VIII. Kal. Martii, facultatem Reverendi Concilii ipsis Reverendissimis Legatis, quandocumque eis videretur, concedens sub his verbis: Motu proprio, ex certa scientia, ac de Apostolica auctoritate plenitudine, parique concilio, & assensu vobis infimul, aut duobus ex vobis reliquo legitimo impedimento detento, seu inde absente, quandocumque vobis videbitur Concilium predictum de eadem Civitate Tridentina, ad quamcumque aliam commodiorem, & opportuniorem, seu tutiorem Civitatem, de qua etiam vobis videbitur transferendi, & mutandi, ac illud in Civitate Tridentina supprimendi, & dissolvendi; necnon Praelatis, & aliis personis Concilii hujusmodi, ne in eo ad ulteriora in dicta Civitate Tridentina procedant, etiam si sub censuris, & poenis Ecclesiasticis inhibendi, ac idem Concilium in alia Civitate hujusmodi, ad quam illud transferri, & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud Praelatos, & alias personas Concilii Tridentini, etiam sub perjurii, & aliis in literis indictionis Concilii hujusmodi expressis poenis coercendi, &c. Quae omnia tunc publice lecta, & recitata fuere in ipsa Sessione, propterea quod nonnulli a translatione dissidentes, hujusmodi cognita facultate, communi se decreto submissuros palam profitebantur; prout illo audito amplius minime rehterunt.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Neglectam vero Majestatem Caesarem [ut illi affirmant] non modo re ipsa, sed neque cognitione quidem sola factum asserimus. Neque enim minorem rationem habuimus Majestatis suae, quam Sanctitatis Vestrae, ut qui [res enim ipsa moram non pariebatur] saluti nostrae in primis, ex qua pendeat totius concilii summa, nunc providerimus. Eo enim res adducta erat, ut nisi concilium transferretur, ipsius manifesta dissolutio immineret; ipsa vero dissolutione nihil perniciosius esse cogitari poterat. Morbus enim ille pestilens longe, lateque in Civitate illa, Pagisque adjacentibus, in Germania gravius, unde magna quotidie confluebat miserabilium multitudo, grassabatur, erepidabantque universi Patres, quorum pars magna jam discesserat, reliqui se iterum, nulla discedendi venia sibi minime concessa, habita ratione accingebant: cum etiam prius frequenter contestari apud Reverendissimos Praesides fuissent, nullo modo tanto se periculo amplius obiecturos: Medici autem, quorum fidei committebamur, discrimen augebant, praesertim magni nominis ille Fracastorius publico stipendio conductus, contagiosum esse ex aeris infectione morbum, & qui in nobiles, & delicatos praecipue saeviret, jurejurando affirmabat, omninoque nos deserere velle protestabatur: sicuti etiam antequam translatio fieret, deseruit. Ad haec quoque indubitatus oriebatur timor, Civitates finitimas statim commercium nobis interdicturas, unde & commearum penuria in loco sterili, & inter montes posito, ac magna itineris difficultas, morbo procedente, parabatur. Sed ne verbis agamus in ea re, quae actis concilii patet Sanctitatis Vestrae jussu huc allatis, satis erit ad ea, quae indubitata sunt fidei, nos referre, atque ita apparebit omnes, qui nos festinantia, aut properantis nimium iudicii arguere velle conantur, hanc vere notam ipsos incurere, nos vero pro negotii personarum, & temporum qualitate, mature deliberatione processisse. Nam quid horrendum magis timeri poterat, quam adeo necessarii concilii dissolutionem fieri? quod vero non defuturi essent, qui rem incommode interpretarentur, facile id erat ipsis Patribus evitare, si decretum longe majoris partis [quod facere tenebantur] agnovissent, quo uno decenti remedio facile perspiciebant obviam iri scandalo, quod Republicae Christianae imminere asserunt, ac eodem remedio incommodas moras ad progressum Sanctissimae Synodi evitare.

Nequaquam igitur credibile est, quod ipsi ajunt, in hoc negotio praesentiam com-

55 rum

num desiderari non credidisse. Nonne post generalem monitionem, etiam sub censuris, & gravissimis pœnis, præsertim illis, quæ in Sanctitatis vestre diplomate continebantur, omnibus in die Sessionis factam, Reverendissimi Legati privatim eisdem post decretum translationis, ut se Bononiam conferrent, monuerunt? Deinde postquam Bononiam ventum est, nonne per literas eorumdem sibi fideliter exhibitas rogati, & moniti fuerunt, ut se nobiscum jungerent? Quod autem in eodem responso sapius repetitum est, eos videlicet, veste conscientia, & proposita translatione dissentire debuisse, idcirco se comites non dedisse proficiscentibus Legatis cum cæteris Patribus, quorum ipsis sententia non probaretur, ulteriori profecto explanatione distinguendum est. Non aliter potuerunt sentire quidem, & cum omni conscientia, ante decretam, & sancitam translationem [vota enim singulorum libera esse debet in Sacro Concilio] verum posteaquam longe major pars [quæ de jure quidem sanior esse censetur, & cui etiam ex conclusione in generali Congregatione communi omnium Patrum consensu facta standum erat.] translationem ipsam decrevit, & sancivit, si qui prius aliter sentiebat, decebat eos intellectum captivare in obsequium majoris partis; id quoque ipsis non modo probantibus, sed etiam Sessionibus servatum a nobis in aliis Sessionibus semper fuit; quod nisi fieret, nihil unquam in conciliis deliberari, ac statui posset, nihilque propterea unquam firmum, nihil stabile futurum esset in Ecclesia Dei, nullaque amplius esset Sacrorum Conciliorum auctoritas, unde oriretur scandalum, scandalorum omnium gravissimum.

XLI.

Quod autem polliciti fuerimus reversionem, cum primum illa pestilens [quod ajunt] asserti morbi suspicio refraxisset, pollicitatio ipsa qualis fuerit, non opus est, ut verbis contendantur; Acta loquuntur, quæ sic habent: Placere vobis similiter decernere, & declarare pro conservatione, & prosecutione ipsius concilii, securitateque vite ipsorum Prelatorum Concilium ipsum ad Civitatem Bononiensem veluti ad locum magis paratum, salubrem, & idoneum pro tempore transferendum esse, & ex nunc transferri, & ibidem Sessionem jam indictam statuta die XXI. Aprilis celebrandam esse, & celebrari; & successive ad ulteriora procedendum, donec Sanctissimo Domino nostro, & Sacro concilio expedire videbitur, ut ad hunc, seu alium locum, communicato etiam consilio cum Invicissimo Cesare, Christianissimo Rege, & aliis Regibus, ac Principibus Christianis ipsum Concilium reduci possit, & debeat?

Objectum
Hispanis
eos defu-
isse majo-
ri parti
Concilii
acquiesce-
re.

Præterea ut demum causam hanc fuisse mansionis Tridenti, quod bona fide crederent nos illuc reversuros, quid est quod a Reverendissimis Legatis moniti, ut se nobiscum Bononia jungerent, nihil responderunt? Cur etiam pro eorum pietate nunquam nos monuerunt, cum probe agnoscerent tanti Viri, nihil boni Tridenti pro Ecclesia agere: quinimmo scissionis tunica Christi inconstitutis [quod certe admittere volumus eos nunquam cogitasse] infirmioribus multis dubitationem iniecit? Sed & nullus sani capitis ambiget, mansionem illam Casareæ protestationi occasionem præstitisse, quæ nullo pacto profecto potuisset a Casare emanare, si Conciliorum ipsi probatos mores, & majorem, ac saniores partem Patrum immo Sacrosanctam Crucem, insigne unicum, & amabile veræ, & legitime potestatis, & præsentie Sacri Concilii, quæ nulli per Sanctitatem vestram alligata esse loco, sequuti fuissent. Non erat igitur eo pacto repetenda reversione, quod difficilior reddebatur, sed quo facilior, utpote ex concordia nobiscum Sacri Ecumenici Concilii progressi.

Ad hæc cum valde observemus Reverendissimum, & Illustrissimum Dominum Cardinalem, & ceteros Patres ipsos toto diligamus affectu, non potuimus non valde tristari ex ipsarum literarum suarum particula, dum asserti morbi suspicionem fuisse dicunt, & non magis veri morbi invasionem, nisi forte ita intellexerint, asserti morbi, id est, assertive a Sacro Ecumenico Concilio pro evidenti & notorio declarari: frustra enim post latam sententiam diffinitivam de iis, quæ in Sacro Concilio diffinita sunt, amplius dubitatur. Hæc enim sunt verba sacrosancti illius decreti: Placere vobis decernere, & declarare de hujusmodi morbo, ex præmissis, & aliis allegatis ita manifeste, & notorie constare, ut Prelati in hac civitate sine vite discrimine commorari & in ea idcirco invitati minime retineri possint, & debeant? Itemque attento recessu multorum Prelatorum post proxime præteritam Sessionem, & attentis protestationibus aliorum quamplurimum Prelatorum in Congregationibus generalibus factis, hinc omnino timore ipsius morbi abire volentium, qui iuste detineri non poterant, & ex quorum discessu Concilium dissolveretur, vel ex paucitate Prelatorum bonus ejus progressus impederetur & attento etiam imminente periculo vite & aliis causis per aliquot ex Patribus in ipsis Congregationibus allegatis, utpote notorie veris, & legitimis. Quæ cum sint etiam maxime notoria declaratione, si adhuc dubitant, & rem se aliter habuisse præ-

pretendant, advertant quæsumus, Patres illi quanti momenti verbum eis exiderit: nam Sanctitas Vestra in memoratis literis ad eos destinatis, inter cætera ait: Vos in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub censuris, & pœnis in eadem schedula contentis per præsentem monemus, ac requirimus ut si translationem hujusmodi invalidam prætentatis aliqui ex vobis, &c. Nonne hoc est speciale mandatum pœnam maximam continens censurarum, ac æterna [quod audire horribile est] maledictionis? Igitur cum non miserint, & nihilominus morbum illum notorium [qui verissimum utinam non fuisset] assertum vocent, hoc unum certe contra ipsam translationem prætentatis videntur. Verum cum minime verisimile sit, ut tanti Catholici Patres has gravissimas censuras neglexerint, verbum illud casu excidisse, non autem ex animo prolatum fuisse arbitrari maluimus. Non enim satis esset contra mandatum hoc strictissimum speciosa illa ipsorum diviso, videlicet, Aut enim de qua agitur causa nostra est, aut Dei &c. Nam in primis dicimus superfluum esse hoc responsum, immo assumptæ huic causæ imperinens, ut se exponant injuriæ patientiæ, quam neque nos, neque alius quisquam intrulerit, neque velit, cogitave inferre. Causam vero Christi ad ejus Vicarium justificandam referre, totum hoc religiosissime, ut Sanctos Vivos decet, dictum arbitrari. Verumtamen ad rem, de qua interpellat Sanctitas Vestra non admodum explicite, ut decebat, convenit. Tota enim Dei causa est, & quæstio facti, & in quo Sanctitas Vestra divinare non debet, ut quæcumque in facto dubia proponuntur, absque ulla facti dilucidatione condemnent, vel justificet. Sed, inquit, servos Dei litigare non oportet, at obedire certe oportet, & ad sobrietatem sapere, atque in primis querere, ne specie recti decipiantur, ac seipsos seducant. Unde qui in tota epistola illud præcipue agunt, ut translationem improbent, bene fecissent si ad iudicium Sanctitatis Vestre in tempore accessissent, & voci procedenti de Throno, in quo Spiritus Dei loquitur, magis quam suo spiritui credidissent.

Quamobrem cum invictissimus Imperator in suis mandatis ad protestandum directis, Reverendissimos Legatos in Sacro Bononiensi concilio degenere, assertos, & non veros esse, Patresque ibi commorantes, in privato conventu non in Sacra Synodo existere, ac plurima adversus translationem, de qua agitur, ut libitum fuit suæ Majestati plena opprobriis cumulaverit, inde suavit ratio, ut causa hæc apud Sanctitatem Vestram assumeretur, inde Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

etiam emanarunt literæ illæ, de quibus agitur, pro exigenda facti veritate, non ut lites foverentur, vel ut magis [quemadmodum Servos Dei decet] faciliore modo terminentur, sopianturque. Quæ de re oportebat, ipsos Patres Tridenti commorantes aperius loqui, aut juxta expressum Sanctitatis Vestre mandatum aliquos ex ipsis destinare. Quamquam in eo, quod ad nos attinet, satis, superque arbitrarium factum nobis iri, quod vel saltem profiteantur, se nihil contra ipsam translationem prætentare, propterea quod neminem miserint. Scandalum vero hoc totum quod ortum est, unde hoc magis provenit, ex mansione Tridenti, vel ex recessu [ut ipsi ajunt] quem recessum jure, & congruentius debuissent translationem veram, & legitimam [prout fuit] dicere, credimus de facili perpensi posse. Quandoquidem etiamsi causa omnes, propter quas translatio facta fuit, cessarent, cæteræque implerentur in decreto ipso translationis explicatæ, sola nihilominus hæc causa superveniens mansioni in Civitate Tridenti jure obstare posset, ut mansio hæc durante Tridentum reverti non expediat, ne hoc exemplum firmetur futuris temporibus perniciosissimum, potuisse videlicet paucissimos Patres contra decretum Sacri Ecumenici concilii rite factum, ex mansione sua [ne dicamus perinacia] longe majorem partem cogere, & ad se reducere. Ideo non sine maxima causa hoc postulavit Sancta Synodus, quando ad certas literas Sanctitatis Vestre responsum dedit, ut Patres illi nobis se prius jungerent.

Supereest ut nullo modo illud indiscussum permaneat, dum ipsi rogant Sanctitatem Vestram, ut indicti iam concilii intermissa redeat celebratio: nam si de intermissione processus more solito haberi in congregationibus Synodalibus intelligunt, nullo modo intermissa fuit celebratio, præterquam ab assumptione causa, & inimitatione literarum Sanctitatis Vestre, citra quæ, ut inde majus bonum eliciatur [restante id Sanctitate Vestra] processisse memorantur: si vero de canonum præparatorum publicatione conquiduntur, ingrati admodum existerent erga officium nostrum, qui publicationem hujusmodi in Sessionibus Bononiae habitis gratia ipsorum, ut nobiscum jungerentur distulimus. Quamquam in hac ipsa re exigua erit temporis iactura, cum tot, & tanta a nobis ibidem de fide, & moribus diligentissime discussa unica Sessione publica valeant, atque uno die facillime sanciri.

Sunt & alia in eorum literis iactabunda de sua pietate, prudentia, humilitate, man-

Non promulgata in Concilio Bononiensi decerni, ut qui hærent, Tridenti accedere.

Perstrin-
gitur Hi-
spanorum
Præfulum
factus.

mansuetudine, patientia, zelo, perseve-
rantia in domo Patris [ut qui filii sint
sapientiores, & tanquam ii, qui nesciant
nec inferre, nec referre injuriam:] que
quoniam vice versa tantis in nos undique
scatent accusationibus, ut nulli attente
legenti non parer, cum tamen, quod ipsi
verbis jactant, nos re ipsa potius præ-
stemus, merito duximus transigenda si-
lentio.

Rogamus itaque Sanctitatem Vestram,
ut in eo, quod progressum Sacri concilii
(in cujus pacifica quasi eramus possessione)
paulisper, ut rationem Majestatis Cæsa-
reæ haberet, in sua, quam a Deo habet
potestatis plenitudine retardare voluit, am-
plius non persistat, sed restituta sine ulte-
riori dilatione Patribus Bononiæ residen-
tibus, quæ restant examinandi, & discu-
tiendi plena possessione, ne ex tam diu-
rna cessatione Respublica Christiana de-
trimentum patiat, suam quamprimum
Sanctissimam sententiam subinde proferat;
ac toti Orbi iustissimam causam nostram
palam esse faciat. Desiderio enim magno
desideramus, ut, & tantos labores nostros,
non sub modio, sed super candelabrum
statui, & cum omni charitate dilectissimos
Fratres nostros nobiscum se conjungentes
amplexari, & quæcumque supersunt celer-
rime [quantum in nobis erit] expedire.
Hoc etiam postremo animadvertat Sancti-
tas Vestra, quod a principio nescientis Ec-
clesiæ, usque ad diem hanc [seposito Schi-
smate, a quo Dei gratia immunes sumus]
vix ullum concilium tanto tempore per-
duraverit. Unde jam pridem juve, meri-
toque suos Episcopos propriæ expectant Se-
des, & commissæ Ecclesiæ, a quibus tam-
diu abesse, non sine ingenti dolore, atque
animarum jactura fieri posse manifestum
est. Ipse autem Deus Optimus Maximus,
cujus tota hæc causa est, cor Sanctitatis
Vestre, quod in sua semper est manu, di-
rigat ad salutem, pacem, quietem, &
concordiam nostri, ac universi gregis San-
ctitati Vestre ad pascendum tertio iterata
jussione traditi, & commissi, quam Deus
Ecclesiæ suæ diu servet incolumem.

XLII.

Cum Hispani Præfules, qui Tridenti
hæserant, in superioribus literis contende-
rent, ideo se Tridenti immoratos, quod
Legati polliciti essent, sedato epidemico
morbo, se Tridentum reversuros, ad hæc
Legati respondere, ut refert Angelus Mas-
sarellus.

Diar.
Concil.
Trid. &
Bonon. P.
291.

Reverendissimi Domini Legati respon-
derunt ad prædictas Literas Prælatorum
in eo, quod dicunt se expectasse Tridenti
reditum concilii tanquam promissum ab ip-
sis Reverendissimis Legatis, quod hoc non
est verum, sed referunt se ad decretum

ipsius translationis, & dato, quod aliquid
privatim diserint [quod tamen non dise-
runt] nihil valet, quoad obligandum con-
cilium, ut Tridentum revertatur. De
eodem responso Procuratores concilii a
Legatis certiores redditi sunt, quo argu-
mento extant eorundem Legatorum li-
teræ ad Cardinalem Farnesium conceptæ
verbis Italicis, quibus significant Tri-
dentinos Patres, qui se excusant expe-
ctasse Tridenti reditum Legatorum, &
aliorum Præfulum, tanquam ab iis pro-
missum, aberrare, iterumque confirmant
pollicitationes datas a Synodo summa-
fide in actis, & decreto translationis,
quod ad Pontificem transmissum est, in-
fertur, quod ad promissa ab ipsis Legatis
privatim data spectaret, profecti sunt,
nec Synodum ad ea obstrinxisse, nec ob-
stringere potuisse, nec quippiam decreto
contrarium spondisse, etiamsi ab ipsis
aliqua verba jactata essent, quæ in sen-
sum ab ipsis prætenfum detorqueri pos-
sent. Porro non ea causa pernotos ipsos
Tridenti hæsisse constare ex literis, qui-
bus provocati sunt humaniter, ut Bono-
niam accederent, quibus nunquam res-
ponderint. At si veritati eorum dicta
consentirent, debuissent ipsos literis re-
spondere, monereque dati iis promissi,
quo adducti hærent Tridenti. Ne vero
Legatis culpa adscribatur cum veritatis
injuria, datas Præfulibus Deputatis par-
tes, ut Pontifice consentiente objectis re-
spondeant modesto scripto, quod in pu-
blica etiam acta redigatur. Cæterum nul-
la re alia offendi ipsos, maxime in ea
parte, qua erga Pontificem obsequiorum
signa explicuerit, nec quippiam gravioris
momenti contra translationis jus, autho-
ritatemque adduxerint.

Cum in ea lite de translatione concilii
intentata a Cæsare, debuisset Cæsar
Pontificis sententiæ decretoriæ se submit-
tere, atque Lutheranos ad veterum con-
ciliorum decreta sanctissima servanda a-
digere (constabat enim pari pertinacia
eos futuri concilii contempturos sanctio-
nes, qua veterum Conciliorum ab uni-
versa Ecclesia cultas conculcassent) variis
illusis argutiis, pene ad Schismatis dif-
crimen deflexit: visus enim est, negare
velle Pontificem non ambiguum non esse
supremum in causis Ecclesiasticis Judi-
cem, quod Concilia Lugdunense secun-
dum, & Constantiense, atque aliqua ve-
tera professæ sunt, ipsique Græcorum Im-
peratores, cum ejurarant Schisma, de-
misse agnoverunt, sed veluti reum litis
ad aliud Tribunal, quod a Cæsare pen-
deret imperio adducendum. Illud vero
Tribunal, ad quod provocare velle Pon-
tifi-

XLIII.
Cæsar ni-
mum fa-
vit Luthere-
ranis.

Propon-
det ad
Schisma
deceptus
a suis Se-
natori-
bus.

Diar.
Conc.

tificem interminatus est, dixit legitimum
concilium, quasi vero possit esse aliquid
legitimum Concilium, quod adversus
Pontificem non ambiguum a Cæsare in-
dicatur: in hoc Schisma incitari Cæsa-
rem a Senatoribus suis scripsit Cardina-
lis Sfondratus ad Cardinalem Farnesium,
qui de his Præfides concilii Bononiensis
certiorum fecit. Prima Martii (inquit An-
gelus Massarellus) scribitur, Cæsarem nol-
le acquiescere commissioni causæ, quam fe-
cit Pontifex de validitate, vel invaliditate
translationis, sed velle appellare ad le-
gitimum Concilium, & velle & ratifica-
re, quæ suus Orator protestatus fuerat con-
tra suam Sanctitatem, nisi redeatur Tri-
dentum. Consulti de his Legati Bononiensis
Concilii respondere, si provocatio e-
dita adversus Pontificem ab Oratore Cæ-
sareo rata habeatur a Cæsare, atque in
eum, ut suspectum, appelleret ad legiti-
mum concilium, Concilium Romæ con-
vocandum, atque in eo decretoriam a
Pontifice sententiam ferendam, an trans-
latio jure celebrata fuerit: subdit me-
moratus Author, qui concilio a secretis
erat.

Cur Tri-
dentini
Patres
non pa-
ruerint.

IV. Martii Reverendissimi Domini Le-
gati scripserunt ad Cardinalem Farnesium
judicium eorum quoad concilium videlicet,
cum timeretur, quod Imperator sit ratifica-
urus gesta per Dominum Didacum in pro-
testatione, & nolit accipere judicium trans-
lationis, & allegare suam Sanctitatem
suspectam, & appellare ad legitimum con-
cilium, quod sua Sanctitas convocet ad
suam presentiam Concilium quocumque ex
loco, & cum ejus assistentia una cum O-
ratoribus Principum, qui interesse volue-
rint, causam super validitate translatio-
nis cognoscat, & sententiam ferat.

In hoc ancipiti, & lubrico rerum sta-
tu, cum lis in bellum apertum eruptura,
Cæsarque defecturus a Pontificis obse-
quio, & Ecclesiæ conjunctione formida-
retur, ad retundendum Cæsaris vim a
Pontifice cum Henrico Gallorum Rege
de armorum societate agitatum est, Re-
gisque voluntatis interpretis exitit Caro-
lus Cardinalis Guisus, a quo conventa
Henricus Rex habuit rata v. Martii, ut
Patribus Bononiensibus retulit Regius O-
rator xi. Martii, quo tempore nil præ-
termissum est ad Cæsarem flectendum ad
æquitatem, atque a Schismatis tramite
devio abducendum, eaque de causa Ju-
lianus Ardinghellus, Internuntius nona
Martii incitatissimis equis a Cardinale
Farneseo provolare ad Imperatorem jus-
sus est, qui eodem Mense celerrime re-
versus meliores concordie spes retulit, ut
narrat Angelus Massarellus.

Ardin-
ghellus
ad Impe-
ratorem
mittitur.

XXVIII. Martii applicuit Bononiam Do-
minus Julianus Ardinghellus, qui reverti-
tur ex Germania ab Imperatore, retulit-
que Reverendissimis Legatis, qualiter mit-
teret eum sua Majestas Cæsarea de rebus
Religionis, & quod venerit in hanc con-
clusionem, quod pro reductione Germaniæ
sua Sanctitas mittat aliquos Legatos in
Germaniam cum plena facultate invenien-
di modum concordie cum illa Natione,
quod Legati celeriter eant Augustam, &
quod hoc interim nihil fiat in Concilio, ne-
que Bononiæ, neque alibi, & quod de
reductione Concilii Tridentini pro nunc
amplius sermo non habeatur, quousque res
Germanicæ non sint compositiæ, quia tunc
vel non erit opus concilio pacatis Luthe-
ranis, vel si erit opus, tractabitur vel de
Tridento, vel de alio loco neutro, hocque
etiam interim nihil innovetur in judicio
translationis, & quod Pontifex mittat a-
liquem ad suam Majestatem, cum quo a-
getur de recompensatione Placentiæ.

Diar.
Concil.
Trid. &
Bonon.
MS. Arc.
Var. pag.
289.

Flecti nunquam potuit Cæsar ad re-
stituendam Placentiam, & hæc fuit novo-
rum bellorum causa, cum Parmam Gal-
li tuendam suscepissent. Quod ad Nun-
tios Apostolicos in Germaniam mitten-
dos pro conciliandis Ecclesiæ aberranti-
bus Populis, Christianaque disciplina re-
dintegranda a Cæsare postulatos attinet,
Bononienses Legati suasere Pontifici, ut
eos mitteret, atque etiam Romæ pro cas-
tigandis, perpoliendisque aliarum Na-
tionum moribus Præfules variorum Re-
gnorum Romæ congregaret. V. Aprilis
MDXLVIII. (inquit Angelus Massarellus)
Reverendissimi Legati probant, quod
proponit Imperator de reformatione facien-
da in Germania per Nuntios Apostolicos
illuc mittendos, ut eo interim fiat refor-
matio aliarum Nationum Romæ coram sua
Sanctitate, & quod vocentur Prælati, qui
sunt Tridenti, & qui sunt hic Bononiæ
ad dictam reformationem faciendam, &c.

XLIV.

Ut supra-
p. 291.

Pie quidem petiti ab Imperatore Le-
gati, sive Nuntii a Pontifice fuere, sed
non pie ab eo postulatum est, ut ii man-
datis instruerentur ad dissolvendam om-
nem disciplinam Ecclesiasticam, petiit
enim inter alia, permitti Sacerdotibus,
ut in cæpto concubinato prætenso nomi-
ne conjugii jacerent; ut solveretur Lex
de jejuniis; ut Calicis usus Laicis con-
cederetur, quæ concordie species omni
bello funestior futura erat. Sed hanc i-
psam ab eo postulatorum formulam affer-
ramus.

Facultates pio Reverendissimo Lega-
to e Germania Romam missæ,
ut tales expedirentur.

Ut statuatur competens aliquis modus
circa

XLV.

MS. Avv. circa Religionem in Germanica Natione observandus, donec per Concilium generale aliud definiatur, supplicatur suae Sanctitati, ut velit committere vices suas Reverendissimis Dominis Cardinalibus, tanquam Legatis de latere cum facultatibus in ista Conc. descriptis.

In primis videlicet, quod possint omnes, & singulas utriusque sexus personas, cuiuscumque qualitatis fuerint, ad gremium Ecclesiae redeuntes, tam in genere, quam in specie, & tam in communi, quam in particulari ab omni haeresi absolvere, ac Communioni fidelium, & in pristinum rem restituere, remittendo, vel moderando abjuramentis formam, & alia requisita eorum arbitrio, necnon etiam propterea poenas per eas incursum, & poenitentias, quas de rigore iuris subire deberent, & in foro temporali, & contentioso in toto, vel parte, prout iuxta qualitatem temporum, & locorum, ac multitudinem personarum eis expedire videbitur.

Et si huiusmodi Haereticorum aliqui Sacerdotes, sive Saeculares, sive Regulares, ante lapsum in haeresim rite, & legitime ordinati fuerint, possint ipsi Reverendissimi Domini Legati, cognita in eis vera, & non ficta poenitentia, super irregularitate per eos contracta etiam Missas, & alia Divina Officia more Haereticorum celebrando, dispensare. Itaque ea non obstante in eorum Ordinibus, & in altris ministerio ministrare, & beneficia Ecclesiastica, quae ante in Catholica Ecclesia obtinebant, quae tamen non fuerint interim per Sedem Apostolicam aliis collata, retinere, & alia in futurum eis conferenda recipere, & retinere valeant.

Et si huiusmodi Presbyteri, sive saeculares, sive Regulares fuerint, post lapsum in haeresim propter contractum matrimonium cum Viduis, vel corruptis bigamiam incurverint, possint ipsi Reverendissimi Domini Legati cum eisdem quorum uxores iam ab humanis decesserint, vel qui ad gremium Ecclesiae omnino redire volentes illas reliquerint, etiam ad exercitium Ordinum, & ministerium Altaris, cognita eorum qualitate idonea, ad beneficia obtinendum, & retinendum, super ipsa bigamia dispensare, & hoc propter penuriam Presbyterorum, & quousque in generali Concilio disponatur, quid desuper sit faciendum.

Item si etiam ex praedictis, qui in Sacris constituti matrimonia contraxerunt, sive Saeculares, sive Regulares fuerint nonnulli, ad dimittendas uxores eo quod continenter vivere non possint, hoc dogma Lutherorum falsum est, quia per Christi gratiam concupiscentia vinci potest, ut do-

cent Sancti Patres, & Sacrae litterae minime induci valebunt, habeant facultatem ipsi Reverendissimi Legati, considerata aliquorum singulari qualitate, & cognita eorum vera conversione, ac temporis exigentia, cum illis specialiter dispensare, ut cum uxoribus, quas duxerint, permanere, & stipendia Ecclesiastica percipere possint, & hoc usque ad concilii generalis definitionem.

Item, habeant facultatem dispensandi cum ipsis in haeresim lapsis, qui in Sacris constituti non erunt, ut se post receptum absolutiois beneficium, & peractam poenitentiam, ad id, si ab eorum Ordinariis digni, atque idonei reperti fuerint, possint, si voluerint, ad omnes etiam Sacros Presbyteratus Ordines promoveri, & beneficia Ecclesiastica eis canonice conferenda obtinere.

Item, habeant facultatem absolvendi ab Apostasia quoscumque Religiosos, qui extra regularia loca vagantes, & his, qui ad redeundum ad eorum Ordines induci non poterunt, licentiam manendi extra regularia loca, etiam in habitu Presbyterorum Saecularium, deserviendo tamen aliquibus beneficiis curatis, concedendi, & hoc attenta etiam penuria Presbyterorum, ut supra dictum est.

Item, habeant facultatem dispensandi, & ordinandi circa Communionem sub utraque specie cum his, quos omnino altera contentari nolle cognoverint, prout ipsi Reverendissimi Domini Legati videbitur paci, & tranquillitati Ecclesiarum expedire, & hoc usque ad concilii, ut supra dictum est, definitionem.

Item, possint ipsi Reverendissimi Domini Legati circa delectum ciborum, & jejunia, ac ferias dispensare, vel moderari in communi, vel particulari, prout eis expediens conscientiae, quieti, & animarum saluti videbitur, & hoc ut supra dictum est, usque ad concilii generalis determinationem.

Item, pro reformando mores Cleri, ne scandalosi sint populo, detur facultas ipsis Reverendissimis Dominis Legatis omnia statuere, & ordinare, quae temporum qualitati, & conservationi Religionis secundum Deum viderint expedire.

Item, habeant facultatem beneficia quaecumque arbitrio suo dividendi, dismembrandi, uniendo, & applicandi, & haec ad effectum, ut provideatur aliis beneficiis exilibus, seu Hospitalibus, vel Scholis studentium, aut aliis piis locis, sive pro Praedicatoribus, vel aliis Ecclesiae Ministris, cum, vel si magis expedire videbitur, Possessoribus ipsorum beneficiorum modum distributionis fructuum eorumdem, arbitrio ipso-

Postulatum absurdum contra Ecclesiae leges.

ipsorum Reverendissimorum injungere, & quod de ipsa distributione teneantur rationem reddere, vel Ordinariis, vel futuro concilio, aut alias, prout per ipsos Reverendissimos Dominos Legatos ordinabitur.

Item, quia circa restitutionem bonorum Ecclesiasticorum plurimae difficultates occurrere possunt, ob temporum praedictorum calamitatem, idcirco detur facultas ipsis Reverendissimis Dominis Legatis ipsam restitutionem in toto, vel in parte differendi, vel moderandi, aut cum personis, per quos fieri debet restitutio, concordandi: & hoc arbitrio ipsorum Reverendissimorum, & prout eis expedire videbitur, Caesarea Majestate id postulante, tam suo, quam Ordinum Imperii nomine.

Item, possint ipsi Reverendissimi, quoad praemissa omnia, & singula, alios quoque, quos voluerint, subdelegare cum similibus, & limitata potestate.

Item, quod omnia tractent interveniente Caesarea Majestate, & de eius consensu tanquam periti rerum Germanicarum, & cuius zelus in restituenda unione Ecclesiae Sanctissimo Domino Nostro, & toto Orbi cognitus est.

Item, quod in literis fiat amplissima derogatio regularum Cancellariae Apostolicae, etiam de non tollendo iure quaesito, ac constitutionum, & ordinationum Apostolicarum, etiam in generalibus conciliis editarum, nec non statutorum, & consuetudinum, tam Provincialium, quam Synodaliurn, ac privilegiorum, quorum tenores in amplissima forma &c.

XLVI. Consulti de his a Cardinale Farnesio, Pontificio nomine Concilii Bononiensis Praesides respondere, adeo Caesareis votis indulgendum, ut quidquid sine peccato tolerandum videri potuerit Theologis, tollerandum assenserint, voluit de retinendis uxoribus quae prius erant concubinae a Saecularibus Sacerdotibus, non autem a Religiosis: idem petiere Ferdinandus, & Principes Electores a Pio. IV. Sed: repulsam passos visuri sumus.

Judicium Legatorum Concilii circa facultates dandas Legatis in Germaniam mittendis. MDXLVIII. transmissum Sanctissimo Domino Nostro.

I. Quoad primum videntur excipiendi Haereticarum, quibus non videtur concedenda remissio sine publica abjurazione, vel saltem nisi in eis appareant evidentissima signa verae, & non fictae poenitentiae: de qua tamen etiam publice aliquo modo constare deberet: & nihilominus, ne difficultates a nobis nasci viderentur, posset tota haec pars de Haereticis committi priva-

tim fidei Legatorum nulla facta mentione de ea in Bulla.

II. Placet attentis illis verbis: Cognita in eis vera, & non ficta poenitentia.

III. Posset concedi, attenta ratione adducta per Reverendissimum Dominum Legatum, injuncta tamen eis prius poenitentia salvari.

IV. Videntur omnino excipiendi Regulares, quia forte cum eis non potest dispensari cum dispensatione communi. c. Cum ad Monasterium de Stat. Regular. & etiam secundum doctrinam B. Thomae.

V. Videntur quod possit concedi.

VI. Si concedatur videtur addenda clausula: Dummodo deferant habitum suae professionis subtrahere Presbyteralem.

VII. Magnam videtur habere difficultatem propter falsum dogma inclusum, propter exemplum, & propter multa pericula, praesertim quando essent communicandi magno numero, & tempore, & etiam si sanguis esset conservandus, & deferendus ad infirmos. Et quia fortasse dubitari potest, quod illorum petitio quoad hoc procedat potius ex contentione, quam ex devotione, tamen si concedendum esset; videretur addenda clausula, quoad illos tantum, qui devotionis causa peterent, fatendo Christum esse totum in qualibet specie, & remoto periculo effusionis, &c.

VIII. Verbum in communi videtur excedere modum dispensationis, & quod saperet potius introductionem novae Legis, a qua deinceps cum difficultate retraherentur.

IX. Placet.

X. Non displiceret, nisi dubitavimus de exemplo, quod extendi posset ultra Germaniam successu temporis, tamen non videtur denegandum propter necessitatem, attento presenti statu illius Provinciae.

XI. Videntur concedendum, attenta necessitate propter pacem reducendam dumtaxat, quoad moderandas restitutiones bonorum Ecclesiasticorum moneantur Legati, ut hac facultate parcius utantur, cum sit res pessimi exempli, & arguat impoenitentiam eorum, qui integram restitutionem facere nollent.

XII. Non placet aliquo modo, quia eligitur industria personae, quae non praesumitur in omnibus.

XIII. Verbum de consensu nullo modo placet, & videtur mutandum, ut dicatur de consilio.

XLVII. Quoad capitula inclusa in literis Reverendissimi Domini Legati datis V. Aprilis, de quibus quidem capitulis dicit responsum fuisse, ea non videri a Doctrina Catholica aliena: a primo de conditione hominis nati, usque ad ultimum de Ceremoniis nihil

hil dicimus, quia oportet, quod totus tenor inspiciatur, & consideretur unumquodque, quantumvis minimum verbum, quod non repugnet determinatis in Concilio Tridentino, & aliis Sacrosanctis Conciliis, & Traditionibus, & consuetudinibus Ecclesie, & communi doctrinae Sanctorum. Consulti etiam a Pontifice præfules, qui a Concilio Bononiensi Romam deputati fuerant, ita respondere.

XLVIII. Specialiter quantum caput, dum in eo de retinendis uxoris agitatur, quoad Regulares, qui solemniter voto castitatis se obligarunt, moderandum esse existimamus nisi cum aliquibus, & his paucissimis ex aliqua urgentissima causa, vel evidenti necessitate dispensetur nimirum non initiatis Sacerdotio. Quo vero ad seculares in Sacris constitutos nullatenus nobis cum eisdem dispensandum videtur, ut cum uxoris titulos beneficiorum, quibus cura imminet animarum, neque executionem Ordinum quoad ministerium Altaris retinere possint. Prolapsos in eandem impietatem vidimus Lutheranos, ut illi a Sathana Sacerdotes Episcopale munus in conferendis Ordinibus sibi arrogarent atque etiam Laici munus Sacerdotale invaderent, ac tot, ac tam nefarias hereses pertinacibus hauserant animis, ut licet postulata Cæsarea quæ gravissima trahebant animarum pericula, Lutheranis permitterentur a Romana Ecclesia: non tamen ab heresi ad fidem orthodoxam traducendi forent, sed magis in suscepto flagitio obfirmandi, ut suis locis inferius illustrabitur.

De septimo capite assensere, posse Calicem concedi, si pietatis studio peratur, & profiteantur Christum tam integre sub una, quam sub utraque specie contineri. Quoad octavum circa delectum ciborum, saltem sextam feriam omnino excipiendam esse censemus.

Quoad nonum caput, facultatem illam generalem restringendam esse pro reformatione morum Cleri Nationis Germanicæ duratura, usque ad determinationem generalis Concilii.

Circa decimum tertium, existimamus alienum esse a decretis, & institutis Sanctorum Patrum, ut spiritualia cum consensu secularium potestatum definiantur; licet quandoque eorum consilium requisitum fuisse memoretur.

Consulti etiam, an expediret superfedere in iudicio translationis, subiecere: Sanctitatem Vestram humiliter rogamus ut quam primum ad expeditionem negotii devenire dignetur, prout in literis suis synodo destinatis, & nobis coram Sanctitate Vestra comparentibus benignè pollicita est. At obstitit Carolus V. qui instabat,

ut intermisso, ac interciso translationis iudicio, Concilium ob eas causas, ob quas indictum fuerat, Tridentum reduceretur. Addidere demum iidem Præfules. Quo vero ad missionem Legatorum in Germaniam, non videtur posse denegari aliquo modo propter multas variationes. Hæc illi, quæ mox Legatis Bononiensis Concilii significarunt, ut narrat Angelus Massarellus, qui eorum sententiam in tria distincta capita breviter perstringit.

XIX. Aprilis Domini Deputati Concilii significant Legatis, quod responderent dubiis propositis ex parte Sæ Sanctitatis an Legati essent mittendi in Germaniam? Quod sic. 2. Quoad facultates eis dandas limitarent missas a Cæsare. An super sedendum sit in iudicio translationis, vel ferenda sententia? Quod feratur sententia.

Indulgebantur hæc Lutheranis concepta pia spe eos a schismate, & heresi revocandos, putaruntque Politici omnino Lutheranos hac arte ad Ecclesiam obsequium revocatum iri, Cæsarique futuros addictissimos, adeo ut Galli politici qui Cæsarem civilibus hæreticorum bellis implicitum teneri peroptabant, ne ipsi Cæsar bella moveret, adduxerint Cardinales Gallos suis artibus, ut Pontificem a mittendis Legatis in Germaniam, obiecto Cæsare potentia inde augenda terrore revocare niterentur, quod Legatis Bononiensis Concilii significatum a Cardinale Farnesio refert Massarellus.

XIX. Aprilis Reverendissimi Domini Legati receperunt literas a Reverendissimo Domino Cardinale Farnesio xv. huius datas, quibus significat Cardinales Gallos in reponere difficultates ante suam Sanctitatem, ne mittat Legatos in Germaniam, prout petit Imperator, cum vereantur ex hoc Cæsarem fieri absolute dominum illius Nationis, & deinde facile conversurum se ad bellum contra Regem eorum, propterea Beatitudo sua aliquid certi non statuit, & quod etiam Reverendissimi Domini Deputati in hoc sint discordes, quibus addit.

Eo progressa est Gallorum politicorum hæresim, ac discordiam in Imperio alere meditantium astutia, ut Internuntius in Aula Gallica significavit, Regem Gallicæ revocaturum et concilio Bononiensi suum Oratorem, si Legati in Germaniam decernantur, si vero non mittantur, omnes vires pro tuendo Pontifice adversus Cæsarem vim conversurum, quod relatum Bononiensibus Patribus, narrat Angelus Massarellus.

XVI. Maii nuntius Apostolicus apud Gallos significat, Regem Christianissimum egre ferre, quod Legati, vel Nuntii Apo-

XLIX.

Diar. Concil. Trid. Bonon. p. 292.

Ut supra p. 295.

stolici mittantur in Germaniam, cum hoc tendat ad tyrannidem Imperatoris augendam, non autem ad bonum publicum, quare protestatur, si mittantur, se velle revocare suum Oratorem, & Prælatos Gallos a Concilio Bononiensi, alias pollicetur omnem favorem, & vires pro defensione Sedis Apostolicæ, prout sui Antecessores semper fecerunt.

Exosæ fuerunt Deo eæ Gallorum artes, dum enim in Germania fovere Hæreticos moliantur Cæsareæ potentia deprimentæ studio, Hæresis clam irrepit in Gallias, quas immensis cladibus postea funestavit.

At Pontifex, quamquam pro conciliandis Ecclesie Lutheranis ad mittendos Legatos esset paratissimus, tamen Cæsaris postulata de conferenda Legatis auctoritate, permittendarum Sacerdotibus & Monachis uxorum, indulgenti Laicis Calicis usum, & solvendæ legis de Jejunii iniquiora videbantur, quæ potius Catholicos pellectura essent in Lutheranismum, quam Lutheranos ad Ecclesie castra tractura, gravissimaque alia mala inventura, quare ad temperanda Cæsarea postulata Chiffemensem Episcopum ad Cæsarem misit: sed Pontificius Internuntius flectere Cæsarem non potuit, ut Pontificia potius, quam suorum politicorum, qui Imperialem auctoritatem auctam depreffamque Pontificiam optabant, consilia admitteret: itaque Cæsar ab impiis impie subornatus, tertiam Religionis formam adversam Catholicæ, nec cum Lutherana consentientem conslavit, nec advertit Disciplinam Ecclesie circa continentiam Sacerdotum non ex placito humano, ut fingebant Lutherani, sed a Spiritu Sancto, & traditione Apostolica esse constitutam. Quamvis itaque exambiverit Cæsar, ut sanctio sua nefaria appro-

L. Cæsarea postulata favebant heresi confirmandæ.

Cæsar subornatus ab impiis.

NOTE [1] Inter plura Augustana comitia per hos annos indicta, nullius adeo celebris memoria præ comitiis anni huius superest. Horum famam perennat liber *Interim* in iisdem comitiis publicatus quo servanda in ecclesia Germanica disciplina, interim usque ad exitum concilii præscribatur. Propositum hisce principibus approbandum die XV. maii scribit in annalibus suis Calvisius; sed Gassius in Augustanis annalibus die XII. junii productum affirmat, Cæsare auctore. A Julio Pflug episcopo Naumburgensi, Michaeli Sidonio archiepiscopi Moguntini vicario, & Joanne Agricola Isebio Lutheranis digestus fuit, quibus adjungendus fuerat Bucerus ea de causa e Strasburgo accitus; sed is approbare opus recusans non sine indignatione remissus fuit. Fidei dogmata in illo sane erant omnia; disciplina quædam capita quæ a consuetudine R. E. abhorrebant permissa pontificem offenderunt; quemadmodum orthodoxæ fidei dogmata Lutheranos evertabant. Quare nec ab orthodoxis, nec ab hæreticis approbationem obtinuit. Quamquam ex principibus non pauci partim metu, partim commodi privati gratia recipere illud visum sunt; non defuerunt tamen vel in ipsa Germania principes qui palam reprobare non dubitaverint. Constantia, urbs celebris, primum resistit, dein coacta cessit. Magdeburgum resistit. Joannes Fridericus Saxo ne captivus quidem cogi ad id potuit. De Lantgravio ambigitur; extat enim ejus nomine inscripta ad imperatorem epistola, qua arma sua in Lutheranos offert, paratumque se ad librum probandum exhibet, siquidem carcere exemptus libertati restitatur. Sunt tamen quibus literas illas suspectas efficiat constantia filiorum ejusdem Lantgravii, quos ex iisdem literis nihilo permoveri se permisisse constat, ut Cæsaris iustioni sese submitterent. Vide Durand Hist. du siècle XVI. lib. XIX. MANSI

baretur a Pontifice, obtinere non potuit, ut constat ex Angelo Massarellus.

XXVI. Aprilis Cardinalis Moronus revulit novitates ex Augusta XVI. & XVII. huius datas, quod concordaverint in modo vivendi in Religione usque ad determinationem Concilii, mittitur a Cardinale Sfondrato Legato apud Cæsarem, exemplum modi, quem tractarunt Germani in dicta, secundum quem vivere debeant usque ad decisionem Concilii, & examinauerunt scripturas, quas vocant Interim.

II. Maii Reverendissimi DD. Legati scripserunt ad Cardinalem Farnesum, quod viderunt, & examinauerunt, scripturam, quam Interim vocant, quam in duas partes diviserunt. In prima continentur materia publicata Tridenti in Concilio de peccato originali, & justificatione, & quoad hanc partem nihil a Sanctissimo Domino Nostro innovandum censent, sed decreta Tridentina illibata permaneant. In secunda continentur materia nondum publicata, & in hac multa advertunt, quæ in scriptis ei demandabunt. Nonnullis interjectis addit Author, Legatos libello Cæsareo notulas apposuisse, quibus ea quæ a veritate Catholica diffidebant, expungenda ostenderunt.

Nec minus Cæsar dum Religionis dissidium in Germania componere affectat, tractandis rebus Ecclesiasticis male se immiscuit in Augustanis Comitibus, ac primum colloquia inter Catholicos, & Lutheranos inania atque exitialia instituit, quamvis edoctus toties fuisset, ut ab iis abstineret. [1]

Controversiarum earum capita fuerunt eadem, quæ alias fuerant agitata.

Primum, quod a Lutheranis mordicus tenebatur, fuit de fide, qua sola conferri justificationem effutiebant, quam tamen in alio colloquio Augustano jam a

LI.

Decretum nefarium Interim dictum ferte meditatur.

LII.

T t plu-

pluribus annis non solum iustificare con-
fenserant, eam vero propositionem falsam
esse, ostensum est, uti etiam fallacem sa-
lutis certitudinem ex eo conceptam, quod
quis salutem se consequuturum sibi præsi-
dat.

Secundum controversiæ caput verteba-
tur de legitima Sacramentorum admini-
stratione, quam rite non tractari in Luthe-
rana Ecclesia perpicue demonstratum est.

Tertio capite disciplina Evangelica in
vero usu clavium constituebatur: osten-
sum vero est usum clavium a Lutheranis
pessime exerceri, cum plurimi eorum Pa-
tores sacerdotio non sint initiati.

Quarto loco proposita est legitima insti-
tutio Ministrorum Ecclesiæ, quam apud
Lutheranos nullo iure niti responsum est.

Quinto loco postulabatur a Lutheranis
libertas Sacri Evangelii: at sub aureo
verborum eorum velamine plures late-
bant pestes, cœlibatium enim Clerico-
rum, & Monachorum vota abolita cu-
piebant, quæ non pugnare cum libertate
Evangelica ostensum est.

Sexto capite flagitabant Lutherani
Christianam libertatem, at non qualem
Christus, & Apostoli commendarunt, sed
qualem Libertini antea affectabant, sed
hac libertate improba in Sathanae servi-
tutem ipsos redigi illustratum est, ad
quos articulos extat hoc Catholicum re-
sponsum.

Ad sex Articulos, quos pro omnino
necessariis habent Lutherani,
responso.

I.

Doctrina de iustificatione facile concor-
dabitur, si non contendatur solum fidem
iustificare, & si omittatur affectata ver-
borum novitas, & retineatur potius vetus
dicendi modus, quo usi sunt Patres nostri
antiqui, S. Jacobus, S. Cyprianus, S. Au-
gustinus, de fide, & operibus: Si fides ve-
ra nunquam est sine bonis operibus, ut ipsi
dicunt, quid opus est addere hanc vocem
Sola, ut excludat a fide opera? Hoc enim
intendunt potissime, quando dicunt sola fi-
des iustificat ut a iustificatione opera ex-
cludant: quoniam vero propositio illa sola
fides iustificat reprobat a S. Jacobo, &
a S. Augustino expressis verbis, & multam
in populo bene agendi negligentiam gene-
rat, atque etiam certis rationibus dialecti-
ce falsa esse convincitur, quia si sola fi-
des iustificaret, sequeretur, quod nec Deus,
nec gratia, nec charitas, nec Sacramen-
tum Baptismi, nec Pœnitentia iustificaret,
quia nihil horum est fides, sequitur autem,
si sola fides iustificat, sicut sequitur solus
Deus creat aliquid ex nihilo, ergo nihil,
quod non est Deus, ex nihilo aliquid creat.

LIII.
To. 16. de
Conc. m.
Vat. sig.
n. 3203. p.
147.
Refellon-
tur Arti-
culi Lu-
therani.

Rectius igitur omittatur hæc de sola fi-
de contentio, & dicendi novitas, ut ma-
neamus unanimiter in antiqua SS. Jacobi,
& Augustini, totiusque Ecclesiæ senten-
tia, nempe, ut non baptizatus peccator
per fidem, & Baptismum iustificetur;
baptizatus vero peccator, iustificetur per
Fidem, & Pœnitentiæ Sacramentum. Hoc
breviter dictum est, & neminem scanda-
lizat, nec est contra ullam Scripturam,
nec misericordiæ Dei, aut merito Christi
derogat, sine quibus utique, nec Fides, nec
Sacramenta per sese tantæ forent, aut ef-
ficacæ essent, ut peccatorem iustifi-
carent sine gratia Dei, & merito Christi.

Quod autem ajunt nos hac fiducia mise-
ricordiæ certos, & securos de salute red-
di. Simile est illi Lutheri doctrinæ, quod
homo baptizatus salutem perdere non pos-
sit, nisi velit credere, quia per fidem Ba-
ptismi dum credit, aut recordatur, se ba-
ptizatum esse, statim omnia peccata abfor-
bentur. Et adhuc audacius ait Philippus
Melancthon in Methodo, & in Commen-
tario ad Rom. Eos qui dubitant, an con-
sequuti sint remissionem peccatorum, &
Deo placeant, atque in gratia ejus sint,
non esse Christianos, sed Ethnicos, nec cer-
te invocare Deum. At hujusmodi temera-
ria de vitæ æterna præsumptio, certitudo-
que, & securitas toti repugnat Scripturæ
& veteris, & novi Testamenti, quia in
Prophetis sæpe adicitur dubitationis vo-
cabulum quis scit, forte, forsitan ut Dan
4. Jon. 3. Jobel. 2. & Judith. 7. & Ec-
cles. 9. apertissime dicitur: Nescit homo,
an amore, an odio dignus sit. In Novo
quoque Testamento ait ipse Dominus, Mat-
th. 7. Non omnis, qui dicit mihi, Domi-
ne Domine: Item, Angusta est via, &c.
& Paulus Rom. 9. Non est volentis, ne-
que currentis. Et 11. Tu autem fide istas:
noli altum sapere, sed time, &c. 1. Cor.
4. Nihil mihi concius sum, sed non in
hoc iustificatus sum. Præterea dum ajunt
conscientiam sibi peccati consciam esse, quia
legi nunquam satisfacimus. Hoc alludit
ad illos reprobos Lutheri articulos, quod
justus in omni opere bono peccat, quod no-
bis impossibile sit legem implere, &c. At
cum dictum est, quod Paulus ait: Nihil
mihi concius sum. Ergo conscientia non
est sibi semper peccati conscia; & Luc. 1.
quod parentes Joannis Baptistæ ambulave-
runt in lege Domini sine querela: Marc.
9. quod credenti omnia suntabilia; &
Phil. 4. Omnia possum in eo, qui me con-
fortat; & SS. Doctores Hieronymus, &
Augustinus dicunt, gravem esse blasphe-
miam dicere, quod Deus nobis impossibilia
præceperit, quia tyrannicum est subditis
impossibilia præcipere. Tria igitur sunt in

Demon-
stratur
iustifica-
tionem
sola fide
non con-
ferri.

pri-

primo articulo qua debent corrigi. Primo,
ne dicatur: Sola fides iustificat. Secun-
do, ne dicant: Nos fiducia misericordiæ
certos reddi de salute. Tertio, ne dicant:
Nos legi nunquam satisfacere, sed omni
opere bono peccare. Talia enim dicta
non edificant, sed scandalizant populum
Dei.

II.

Sacramentorum legitima administratio.
Hic vident in oculo nostro festucam, &
non vident trabem in oculo suo, ipsi enim
maxime illegitime administrant Sacramen-
ta, utpote foris extra Ecclesiam in schisma-
te, & rebellionem. Hic est omnium pesti-
mus abusus: in Missa præterea utrumque
Canonem reprobat, & omittunt Commu-
nionem unius speciei, & vocat dimidiatam
dispensationem, cum tamen extra Missam
semper in Ecclesia fuerit Communio infir-
morum. Eucharistiam pro infirmis non
observant, sed circa infirmi lectulum di-
cunt repente sine Missa verba Consecra-
tionis supra panem, & vinum, & mit-
tunt ea in os infirmi, plerumque residuum
Calicis, quod infirmus non bibit, fundunt
in terram, nec retinent numerum septem
Sacramentorum, Altaria demoluntur,
Missas privatas abrogant, in Baptismo,
Chrisma & Oleum, & alia multa omit-
tunt, & despiciunt, quæ semper tamen
in Ecclesia fuerunt: quomodo igitur super
eis poterimus cum eis concordare. Melius
profecto est, si ab his malis cedere, & ces-
sare nolunt, ut nos permaneamus confor-
mes cum reliquis Nationibus, quam ut ac-
cedamus eis, & simul cum eis fiamus schis-
matici, & eorum schisma augeamus.

III.

Disciplina Evangelica, verus usus cla-
vium. Hunc articulum facile admittimus
per omnia, si recte intelligatur, sed ad-
monendi sunt, quod maximus est apud i-
psos clavium abusus, nam eas committunt
multis, qui veri Presbyteri non sunt, ut-
pote a nullo Episcopo rite ordinati, & per
novum eorum Evangelium omnis Evange-
lica disciplina evanuit, quia in eo non o-
beditur Præpositis Ecclesiarum ordinariis,
& omnis devotio, timor Dei, visitatio Ec-
clesiarum, oratio, jejunium &c. in populo
languet, & minuitur.

IV.

Institutio legitima Ministrorum Eccle-
siæ, & hic quoque in verbis nulla est in-
ter nos discordia, sensu autem maxima,
quia legitimam institutionem vocant ipsi,
ubi novi eorum visitatores, & superin-
tendentes eligunt, & nova benedicendi for-
mula Presbyteros, & Diaconos instituunt,
ubi nullus est verus Episcopus, talis autem
institutio, ut est maxime frivola, ita in-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Corrupte
Luthe-
ranæ in
Sakra-
mento-
rum usu.

Ecclesia tot retro sæculis approbata, aut
usurata non fuit.

V.

Libertas sacri Evangelii. Hic difficilli-
me concordabimus. Difficillimum est enim
nobis a tam antiqua & lege, & consue-
tudine totius Ecclesiæ discedere, eisque
consentire. Concubinatus tamen non minus
nobis, quam ipsis displicet. Libenter ita-
que simul cum ipsis consulere in medium
volumus, quomodo tolli queat scandalum
istud: vota autem Monastica, quæ tot u-
triusque Testamenti Scripturis sunt fur-
data, & tot sæculis per omnem Ecclesi-
am comprobata, & in perpetuo usu serva-
ta calcare jam, & pro nihilo habere non
possumus. Ut igitur dicere non possint nos
nostra defensione velle pacem, & unita-
tem Germanicæ Nationis impedire; dica-
mus eis, & hic sicut super art. secundo,
ut ipsi primo super hac re querant con-
sensum aliarum Nationum, & Romani
Pontificis, sine quorum consensu nos in-
novitatem istam consentire non possumus,
quia faceremus nos alienos ab illorum com-
munionem & vere schismaticos.

Nam quod dicunt, neminem pie & cas-
te vivere posse, quod laqueo sit, negamus
nos votum continentie laqueum esse secun-
dum se; licet per accidens laqueo fieri
queat eis, qui carnaliter vivunt, & con-
cupiscentiæ laxant habenas, secundum se
vero est pulchrum, & salubre sanctitatis
vehiculum, vereque pietatis, & vitæ Chri-
stianæ adminiculum sic, ut expresse docet
Paulus 1. Cor. 7. Virgo & innupta cogi-
tat, quæ Dei sunt, ut sit munda corpore
& spiritu. Nec est impossibile votum illud
servare, quod tot millia Monachorum, &
Monialium per tot sæcula servarunt, omnia
enim porerunt in eo qui eos confortabat
Philipp. 4. Et paulo post: Credenti enim
omnia suntabilia: Marc. 9. Et continen-
tiam petentibus dat Deus: Sap. 8. Falsum
est autem quod ajunt libertatem
conjugii Scripturam concedere contra vo-
tum, eamque tempore Niceni Concilii in
Ecclesia fuisse, nunquam enim probare po-
terunt tempore illius Concilii licuisse ulli
Sacerdoti, Monachoque aut Moniali con-
jugium inire, quandoquidem, & Aposto-
lorum Canones non omnibus Clericis permi-
serunt nubere, sed iis tantum, qui in mi-
noribus erant constituti Ordinibus. Cete-
rum Pauli verbum: Melius est nube-
re, quam uri, alium habet sensum,
quam ipsi putant, Non enim statim ur-
ritur, quem stimulus carnis vexat, sed qui
tentatione vincitur, & concupiscentiæ con-
sentit juxta illud Jacobi 1. Unusquisque
tentatur a concupiscentia sua abstractus,
& illectus: dem concupiscentia cum conce-
T t 2 pe-

Votum
castitatis
per grati-
am serva-
ri potest.

Demon-
stratur.

perit, parit peccatum. At Paulo, cum ve-
naretur illo carnis stimulo, dictum est:
Sufficit tibi gratia mea. 1. Cor. 12. Hoc,
& unicuique Ecclesiastico dici possit, si forti
animo contra tentationis carnis resisteret.
VI.

Christiana liber-
tas male intellec-
ta a Luthe-
ranis.

Christiana libertas. Hanc duplicem pe-
runt in ritibus, & in cibis, ut rollant per
hoc omnem Ecclesiam statuendi, ac probi-
bendi auctoritatem. At hoc est contra om-
nem scripturam. Christus jubet audire
Ecclesiam Matth. 18. Prælatos Luc. 10.
Presbyteros, & Præpositos 1. Theff. 1.
Hebr. 13. Apostoli præceperunt abstinere
a sanguine, & suffocato. Act. 15. Pau-
lus iussit tacere mulieres in Ecclesia, &
velatas esse, & alii multi statuerunt multa
quæ ad pietatem, & ad Dei cultum de-
servire visa sunt. Non est igitur hæc Ro-
mano Pontifici, & Conciliis tollenda au-
thoritas præcipiendi ea, quæ ad populi æ-
dificationem faciunt. Christiana enim li-
bertas liberat a peccato, & a servitute
Diaboli. Jo. 8. & Rom. 6. non autem a
iugo præcepti, quod suave vocat ipse Do-
minus Matth. 11. ait enim Jo. 13. Hoc
est præceptum meum, ut diligatis invi-
cem; & Lutherus olim in serm. de In-
dulgentiis dixit, quanto plus est præcepti,
tanto major est securitas, & plus meriti:
& super Decalogum scribens docebat, non
esse bonum sine præceptis esse, allegans il-
lud Judic. ultimo: In diebus illis non
erat Rex in Israel: sed unusquisque
quod sibi rectum videbatur, faciebat,
Hoc autem dicebat Lutherus non esse bo-
num.

LIV.
Diar.
Concil.
Trid. in
Bonon.
ms. Arch.
Vat. pag.
294.
Carolus
V. Inte-
rim con-
didit.

XII. Maii Reverendiss. Legati scripse-
runt ad Cardinalem Farnesium eorum ju-
dicium circa scripturam, quæ dicitur in-
terim, quod videlicet, quoad materias
jam determinatas Tridenti nullo modo ad-
mitti, vel approbari debeat: at quoad al-
ias miserunt notulas multas, in quibus
ille libellus a Catholica veritate discor-
dat, quare si non reformetur, nullo modo
comprobandus est, & quoad sententiam
ferendam super validitate translationis,
si certa concordia spes appareat ex dila-
tatione, differentiam esse, alias cito feren-
dam.

LV.
Hofius ep.
Varm. in
confess.
Cath.
Fid. c. 25.

Quam male ferendis hujusmodi decre-
tis se implicuerit Carolus V. constat ex
sanctis Patribus, qui Imperatores Epif-
copale munus invadentes corripuerunt,
ut Hofius Warmienfis Episcopus pluribus
commemorat. Verum excusat eum Sur-
rius, quod prius libellum cum Pontifice
communicarit affirmans. At falso rumore
deceptus, opinatus est Surrius, Carolum
V. egisse, quod pium Imperatorem de-
cuerat: sed longe ab eo absuit, non enim

consuluit Pontificem de proponendis do-
gmatibus fidei, præscribendaque disci-
plina, sed Legatus Apostolicus Cardin-
alis Sfondratus monuit Pontificem, in
quos Cæsar errores se induceret, a qui-
bus cum Pontifex illum pro Pastoralis mu-
nere opera Prosperi Sanctacrucii Chif-
femensis Episcopi, quem ad eum misit,
amantissime revocare pertentaret, Cæsar
Internuntium Apostolicum audire recu-
savit, donec in Comitibus Augustanis ne-
farium suum decretum dictum Interim,
quo Pseudo-Pontificatum Germaniam in-
vadere visus est, xv. Maii tulisset, frigi-
daque excultatione flagrantissimum de-
lictum temperavit, ut constat ex iis,
quæ nitide recenset Angelus Massarellus.

Revoca-
re eum
non pot-
uit a scie-
re medi-
tato Pon-
tificis.

XXI. Maii Reverendissimus Dominus
Cardinalis de Monte recepit literas ex Au-
gusta xvi. hujus datas a Reverendo Do-
mino Episcopo Chiffemensis Nuntio Apo-
stolico, qui scribit se applicuisse Augustam
xi. hujus, & non potuisse habere audien-
tiam ab Imperatore ante diem xv. in qua
die sua Majestas hora xx. publicavit scri-
pturam, quam Interim vocant, ut secun-
dum eam Status Germanie vivere debe-
ant in Religione usque ad determinatio-
nem concilii, & hora XXI. audivit dictum
Dominum Chiffemensis, qui frigide ni-
mis exposuit suam commissionem, cum
tota ejus vis consistat circa ipsum Interim,
quod cum publicatum fuisset, nihil resta-
bat, quod cum sua Majestate nomine San-
ctissimi Domini nostri ageret, Imperator
excusavit se de hujusmodi publicatione,
asserens se non posse amplius retinere Die-
tam Augustæ, & sciebat quod ipse Chif-
femensis non habebat in mandatis a sua
sanctitate aliquid momenti. Circa Civi-
tatem Placentinam respondit Imperator
velle prius agere de rebus publicis, & de-
inde de privatis, nam res privata est agi
de Placentia, cum ea pertineat ad domum
Farnesianam, & quod ipse Imperator di-
xerat, se non egisse aliquid quod non esset
boni, & Catholici Principis.

Angel.
Mass. in
Diar.
Concil.
Bonon.
MS. Arc.
Vat. pag.
295.

Excusat
flagitium.

Verum cum nondum pervenerat fecun-
di hujus decreti fama ad Pontificem, cum
paci cupidissimus modos omnes exqui-
rebat, quibus primum decretum de dog-
matibus tolerari posset, quod testatur An-
gelus Massarellus: Pontifex mittit Epif-
scopum Farnesium in Germaniam ad Im-
peratorem, ut una cum Cardinali Sfon-
drato Legato agat pro rebus Religionis in
illa Provincia, & inveniat modum to-
lerandi scripturam, quæ Interim vocatur,
& quod supersedetur sententia translatio-
nis. Multis interjectis, mixtos cum veris
fuisse nonnullos errores in scripto Cæ-
sareo author indicat, dum ait:
XV.

LVI.
Ut supra
297.

LVII.
XV. Junii formavimus responsum ad
Cardinalem Farnesium super scriptura In-
terim cum Episcopo Minoricensi.
At Cæsar in Comitibus Augustanis de-
cretum, quo disciplinam sacram disci-
plinæ instaurandæ specie profligavit, Pon-
tificiamque Aulam, ac pios omnes ma-
xime conturbavit, ut testis est Angelus
Massarellus.

Diar.
MS. Arc.
Vat. pag.
298. au-
ctore An-
gel. Mass.
Secret.

Contra-
ria Con-
ciliis de-
creta.

Tom. II.
de Concil.
ms. Arch.
Vat. sig.
n. 3197.

LVIII.
Responso
Pauli III.
petitioni-
bus inju-
ris Ger-
manicæ.

XXXV. Junii Reverendissimus Dominus
Cardinalis Moronus recepit literas a Re-
verendissimo Cardinali Sfondrato ex Au-
gusta XIX. hujus datas, quibus significat
Imperatorem, proposuisse in Dieta refor-
mationem Cleri Germanici, & eis modum
vivendi, quoad mores XIV. hujus præscri-
psisse, ita ut jam unusquisque videat Im-
peratorem hunc Carolum usurpasse sibi om-
nem jurisdictionem Ecclesiasticam, nam
die XV. Maii præteriti præscripsit modum
credendi quoad dogmata fidei, nunc au-
tem XIV. hujus Mensis formam vivendi
quoad mores Germanie dedit.

In eo secundo decreto Cæsar, qui no-
vi concilii cupidissimum se jactabat, su-
periora concilia, quæ continentiam. Sa-
cerdotibus imperarunt, & laicis Calicis
ufum vetuere, audaci contemptu protri-
vit, prætexens, id sibi licere usque ad no-
vum concilium, quasi homini laico, ita
veterum conciliorum, quæ a Spiritu San-
cto regebantur, flocci. auctoritatem fe-
cisse liceret, eoque prætextu omnia con-
cilia novi concilii spe, & expectatione,
abrogare cuivis Principi liceat: ut vero
in futuro Tridentino hæc rejecta sint, suo
loco dicetur. Quam vero abhorruerit Pau-
lus Pontifex ab his decretis, constat ex
responso ab eo dato cuidam præpotenti
Germaniæ Duci petenti a Sede Aposto-
lica, ut in ejus Principatu conjugium
Sacerdotibus, laicis Calicis usus, Jeju-
niorum abrogatio ob inductas a Luthe-
ranis turbas permitterentur (erant hæc
Lutheranissimi retia, quibus tot improvi-
da Nationes illaqueatae sunt) ad hæc ve-
ro Pauli III. nomine brevibus, sed gra-
vissimis sententiis responsum est.

Petitiones Ducis tres, communitio sub u-
traque, matrimonium Sacerdotum, ciborum
indifferentia.

Mæret, & dolet, & admiratur Ponti-
fex plus credi versantibus in tenebris pec-
catorum, quam Sanctæ Matrî Ecclesiæ,
quæ in fide errare non potest.

Novatores novis opinionibus nova mo-
liuntur ut status Principum mutant, bona
Ecclesiæ rapiantur. Dolet Pontifex de in-
commodo Ducis, & sperat Deum non de-
futurum ei.

Laudat Ducem, quod Quæstiones de fide
ad Pontificem referat, quod ab Ecclesia non
recedat.

Germaniam non quære veraremedia
ad evadenda pericula, quæ a Turca im-
minent Hungariæ, & Croatiae ne reliquam
partem occuper, cum quærat, ut Schisma a
Papa confirmetur.

Petitiones has non posse approbari sine
scandalo omnium Provinciarum, in quibus
sequentes hereses Lutheranorum combu-
runtur.

Exemplum adducit Imperii Constantino-
politani eversis ob heresim de Spiritu Sancto.

Ad primam, consuetudo antiqua com-
municandi Laicos sub una specie approba-
ta a concilio Constantiensi est habenda pro-
lege. Hæc non potest mutari absque con-
cilio generali sine scandalo.

Ecclesia credit totum Christum esse sub
qualibet particula. Fructum quoque inte-
grum, & premium non deesse. Ergo obe-
diendum est Ecclesiæ. Exemplum Christi
admonet, ne quærendo species externas,
amittat quis fructum internum. Deus per-
mittit variis fluctibus opinionum quati im-
pios propter arrogantiam. A fructibus co-
gnoscitur qualitas hujus opinionis.

Ad secundam de uxoribus. Negari e-
xemplo Veteris Legis, quæ jubebat offe-
rentes extra domum manere. A majori
&c. Non posse id mutari absque scanda-
lo, & Dei offensione, & imminutione
cultus. Post votum voluntarium non li-
cet: posse si velint, cum Dei gratia con-
tinere se, hortatur ad sobrietatem non
videre, qui novitates expetunt, quantum
in eis mali sit absconditum; incommo-
da, & pericula matrimonii. Sacerdotum
recenset, periculum usurpationis. Eccle-
siæ, periculum annullationis Ordinum
Sacrorum. Observationi de gravioribus
peccatis, quæ Sacerdotes committunt,
respondet: Lex non est tollenda, quia
Legis prævaricatores inveniuntur: sed re-
formatio facienda est.

Ad tertiam petitionem respondet. Per
Jura prohibitum est, nisi de consensu u-
triusque Medici.

Arriana hæresis prætextu libertatis Je-
junium tollebat. Adhortatur ad Eccle-
siasticas Institutiones observandas, & fru-
ctus ex Jejunio explicat. Petitioni ut to-
lerentur hæc usque ad Concilium respon-
det, infringi superiorum conciliorum au-
thoritatem: Exemplum dari ut futura
Concilia sint nullius auctoritatis, & om-
nia prætextu novi concilii posse mutari
concilium hæc non concessurum. Con-
cilio non credunt. Pontificem curare u-
nitatem, pacem inter Principes. Admo-
net Ducem, ut sit constans in Fide Ca-
tholica.

Paruit Pontificiis monitis Dux ille, ac
tumultuantes Novatores repressit, quem
de

De Inte-
rim.

de iisdem concilium Tridentinum sub Pio IV. consuluisse visuri sumus. At Cæsar a Pontifice monitus, quibus se errorum laqueis implicaret, non respuit, sed superiora duo decreta ultima Junii in Comitiorum Augustanorum Receptu impie promulgavit, quæ inter Constitutiones Imperiales a Melchiorre Coldasto recensentur.

Caroli V. Imperatoris Interim.

Cum res ipsa declararet illud dissidium adeo altas egisse radices, ut jam non solum Germanicam, verum etiam multas alias Nationes attingeret, omnibusque eis commune esse cœperit, ita ut visum sit huic tam gravi morbo ullo alio convenientiori remedio, quam per viam Universalis Catholici concilii subveniri non posse, impetravit tandem ad preces Statuum Sua Majestas post multas in ea re habitas tractationes, quod generale concilium in Germanica Natione Tridenti convocatum, & celebrari cœperum sit; quapropter & horum Comitiorum initio cum Statibus ita egit, eosque permovit, ut insequentes Sanctorum Patrum, Maiorumque nostrorum vestigia, qui in negotiis fidei semper ad Sacra concilia recurrere, eisdemque obtemperare soliti fuerunt, in adhesionem, & submissionem huius concilii communiter consenserint, ac ulterius Sua Majestati liberum permiserint, de Christianis, ac convenientibus mediis cogitare, quibus medio tempore usque ad finem, ac determinationem concilii omnes Status pie, ac pacifice simul vivere, & habitare queant, ita ut nemo contra ius, ac aequitatem gravetur. Et sicut Sua Majestas tunc temporis huiusmodi Statuum consensum, ac remissionem clementissimo animo suscepit, ita & nunc non minus suscipit.

De negotio vero remissionis tanquam per se gravissimo Sua Majestas hactenus paterno affectu fideliter, & cum summa diligentia deliberavit, Statuumque sententias [sicut ipsimet sciunt] exquisivit: neque persona non sine dolore animi percepit quam immensa incommoda huic inclinata Nationi hactenus ex prædicto dissidio fuerit illata, quæ calamitas, & pernicios ex eodem impendeat, ita ut inevitabilis necessitas exposculet pro constitutione, ac conservatione firmæ pacis, iustitiæ, unitatis, ac pro tollendis discordiarum seminibus, hanc rem usque ad progressum, & determinationem generalis concilii, non in præsentia statu, & confusione quasi suspensum relinquere, sed potius ad maiorem Christianam concordiam, moderationem, ac saniorem, & propiorem intellectum reducere, variisque contrariis opinionibus amplius non committere, vel committere, ut per eas pu-

LIX. Exi. inter Constitui. Imp. apud Goldast. tom. I. p. 518. Deplo-randum Caroli V. Imperatoris Interim.

Ferendi illius prætextus.

blica pax amplius turberetur, & impediat.

Dum igitur Majestas sua in hoc tota est occupata, peropportune contigit, quod quidam Viri magni Status, & nominis proculdubio, bono quodam zelo erga Christianam concordiam, pacem, & tranquillitatem, & ex vero erga Patriam amore adjunctum hoc consilium, & sententiam ipsorum suæ Majestati proposuere, exactius discutiendum tradidere, sequè diligentius eam observaturos polliciti sunt.

Id consilium sua Majestas nonnullis egregiis Sacra Scripturæ peritis, ac probatis Doctoribus videndum commisit, ex quorum relatione animadversum est, id si in recto Christiano sensu intelligatur a nostra vera Catholica Religione, & Ecclesiasticis doctrinis, statutis, & ordinationibus [exceptis duobus articulis Communionem sub utraque specie, & Matrimonium Sacerdotum concernentibus] non abhorrere, sed ad promovendam, ac imperrandam pleniorum controversæ Religionis Christiana concordiam, conservandamque in Sacro Imperio publicam pacem, & tranquillitatem conducere, quemadmodum & adhuc Majestati sua attentæ qualitate horum ita videtur, nihilque magis in votis est, quam ut omnes Ordines sub ipsius Cæsareo regimine, sicut ex officio hoc suæ Majestati incumbit, in Religione concorditer, & pacifice simul vivant, & conveniant.

Itaque Majestas sua communes Status, qui hactenus ordinationes, & status Universalis Ecclesiæ observarunt, requirit clementer petens, ut & in posterum ea observent, constanter in iis permaneant; perseverent, nec desciscant, vel quidquam immutent; quod se facturos esse constanter asseruerunt. Reliquos vero Status, qui innovationem instruerunt pari modo, Majestas sua clementer, & serio requirit, ut vel communibus Statibus sese rursus coniungant, & cum illis in observatione Statutorum, ac Cæremoniarum Universalis Ecclesiæ Catholice consentiant, vel saltem in doctrina sua, & Ecclesiasticis Ordinationibus cum prædicto consilio sese omnino conforment, nec ultra illud quidquam instaurant, vel attentent. Et casu, quo ulterius se intramississent, per omnia sese præfato consilio, & confessioni conforment, firmiterque in eo permaneant, & ut omnes Status ad promotionem publicæ pacis, quietis, & unionis prædictum scriptum pro nunc tolerent, neque illud impugnent, neque contra illud doceant, scribant, aut concionentur, sed omnes Status Universalis concilii declarationem, atque determinationem patienter, & obedienter expectent.

Ni-

Nihilominus Majestas sua omnem diligentiam adhibebit, nihilque intentatum relinquet, quo concilium Universale iuxta Statuum requisitionem quamprimum celebreretur, & Germanica Natio a præsentis Schismate penitus liberetur.

Reformationis nomine deformatam vult Ecclesiam.

Similiter, & Majestas sua tota in eo est occupata, ut Catholica quædam reformatio concipiatur in præsentibus quoque Comitibus ipsis Statibus publicanda, de qua sperandum sit, ipsam usque ad determinationem sæpe dicti concilii, ad tollendos abusos, & scandala, atque ad plantationem, & conservationem Catholice disciplinæ, rationis vivendi, & virtutum non parum frugiferam futuram.

Et quamvis in sæpe nominato consilio sub Rubrica de Cæremoniis inter alia conzineatur si quid in illis succreverit, ex quo superstitio oriri possit, ut illud tollatur, &c. Reservat sua Majestas sibi in eo, & aliis articulis ubi, & in quantum opus fuerit, nunc vel deinceps omni tempore potestatem convenienter statuerendi, ac disponendi. Quidquid enim sua Majestas ad promovendam Deigloriam, ad componendam controversam Religionem, conservandam firmam pacem, iustitiam, & tranquillitatem in Sacro Imperio Germanicæ Nationis, denique ad utilitatem, & commodum communium Statuum suscipere, instituire, efficere, & promovere poterit, in eo sese iuxta officium suum Imperiale, cum omni clementia exhibet promptissimum.

Atque hæc ad declarandam Cæsareæ Majestatis voluntatem communibus Imperii Statibus clementer, & benigne significanda duximus.

Distincta sunt illa in hæc capita 1. De conditione hominis ante lapsum 2. De conditione hominis lapsi. 3. De Redemptione per Christum Dominum nostrum. 4. De Justificatione. 5. De Utilitate, & fructibus Justificationis. 6. De modo, per quem homo justificationem accipit. 7. De Charitate, & bonis operibus. 8. De fiducia remissionis peccatorum. 9. De Ecclesia. 10. De notis, & signis Ecclesiæ veræ. 11. De autoritate, & potestate Ecclesiæ. 12. De Ministris Ecclesiæ. 13. De Pontifice, & Episcopis.

LX. 13.

Atque ut Ecclesia, quæ est unius Capitatis hoc est Christi unum corpus, eo facilius in unitate contineri possit, etsi multos habet Episcopos, qui populum ejus, quem Christus pretioso Sanguine suo acquisivit, regant, idque Jure Divino, unum tamen in remedium Schismatis, qui cæteris omnibus præsit, cum plenitudine potestatis Summum Pontificem habet, idque pro prærogativa Petro concessa, quod ipsum quam utile sit ad avertenda Ecclesiæ Schismata

satis constat, iis qui non ignorant, a contemptu huius Summi Sacerdotis plerumque Schismata orra esse, ut Cyprianus scribit, & res ipsa testatur, qui igitur Cathedram Petri tenet Summus Pontifex eo jure, quo Petrus accepit a Christo dicente: Pisce oves meas, Universam Ecclesiam & gubernat, & gubernare debet. Qua tamen potestate sua uti debet non ad destructionem, sed ad ædificationem. Hanc autem plenitudinem potestatis, sic videtur Christus Petro, ejusque successoribus dedisse, ut reliquis Episcopis partem sollicitudinis ejus commissæ non abstulerit, sed suarum Ecclesiarum, & Diæcesum veros Jure Divino Episcopos esse voluerit. Debent autem Christiani homines, & Pontifici Summo, & singulis suis Episcopis parere juxta illud Apostoli: Obedite Præpositis, vestris, qui vigilant pro animabus vestris.

14. Subduntur plura de Sacramentis in genere. 15. De Baptismo. 16. De Confirmatione. 17. De Sacramento Pœnitentiæ. 18. De Sacramento Eucharistiæ. 19. De Sacra Unctione. 20. De Sacramento Ordinis. 21. De Sacramento Matrimonii. 22. De Sacrificio Missæ. 23. De memoria Sanctorum in Altaris sacrificio fieri consueta, & de eorum intercessionem inibi expedita, & obiter de Sanctorum invocatione. 24. De memoria Defunctorum in Christo. 25. De Communionem cum sacrificio jungenda. 26. De Cæremoniis, & usu Sacramentorum. Hoc caput viginti quatuor articulis distinguitur. Mox subditur:

Et quamquam cum Apostolo sentiendum, eum, qui cælebs est, curare quæ sunt Domini, &c. eoque magis optandum multos inveniri Clericos, qui cum cælibes sint, vere etiam contineant, tamen cum multi, qui Ministerii Ecclesiastici functiones tenent, jam multis in locis duxerint uxores, quas a se dimittere nolint, super eare generalis Concilii sententia expectetur, cum aliqua mutatio in ea re, ut nunc sunt tempora, sine gravi rerum perturbatione nunc fieri non possit.

Illud tamen negandum non est, etsi conjugium per se honorabile est juxta Scripturam, eum tamen qui non ducit uxorem, & vere continet, melius facere secundum Scripturam.

Eadem est ratio usus Eucharistiæ sub utraque specie, cui multi etiam assueverunt, & ab eo avelli sine gravi rerum metu hoc tempore non possunt. Et quia Concilium Ecumenicum, cui omnes Imperii Status se submiserunt, procul dubio piam, & sollicitam curam adhibebit, ut in hoc casu conscientis multorum, & publicæ tranquillitati optime consulatur, qui usum utriusque

Non potuit.

17.

18.

19.

quo species antehac receperunt; eumque relinque nolunt, super ea quoque re de liberationem, & sententiam Ecumenici Concilii expectent.

30.

Hi tamen, qui utrumque species usum amplectuntur, illam inveteratam sub una specie communicandi consuetudinem reprehendere non debent, nec alteri alteros perturbent, donec super ea re Concilium Ecumenicum decreverit.

Subdit Christum sub singulis speciebus integrum contineri, atque adeo adorandum, ac etiam si aservetur Eucharistia, in ea permanere: demum hortatur ad servanda, quae ad disciplinam Cleri, & populi pertineant, atque ad tollenda publica officiosa constituantur.

Ext. apud Goldast. to. 1. pag. 547.

Datum in Civitate Imperiali Augusta die ultima Junii anno Incarnationis Christi Domini nostri MDXLVIII. Imperii nostri xxviii. Regnorum trigesimo tertio.

LXI.

Promulgata est eadem die ultima Junii sanctio inscripta Reformatio politicae Imperialis, in qua inter alia Carolus Quintus pro Caesareo munere blasphemus impia in Deum, in Salvatorem, in ejus Sacramenta, in Genitricem Christi, in Sanctos verba vomentes justis poenis affici, ebrietatem coerceri, castigari luxum, concubinariorum, & adulteros plecti, famosorum Libellorum, picturarum Authores, & Typographos, venditoresque mulctari iussit.

Carolus Quintus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus &c. Universis, & singulis nostris, & Sacri Romani Imperii Electoribus, & Principibus Ecclesiasticis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Praeclatis, &c.

Ibid. to. 2. p. 325.

Gratissimum nobis fuit, placuisse dilectionibus vestris, & vobis conceptam Reformationem, ex qua disciplinam Ecclesiasticam multis partibus deformatam pristinae dignitati, ac nitori restituere pro virili vestra statuistis, cupientes ea parte sollicitudinis, quam suscepistis e manu Domini, afflictis Imperii rebus succurrere, & omni studio, ac diligentia collapsam pene Religionem erigere, ac confirmare: quana vestram voluntatem egregiam sane, ac piam, ut perspectam ante habuimus, & nunc libenter agnoscimus, ita quoque deinceps in ipsa rerum administratione operam vestram futuram strenuam, ac diligentem nobis pollicemur. Ideoque ne pius hic exercenda reformationis calor longa temporis dilatione refrigeretur, valde nobis probatur, quod in hoc ipsum de celebrandis Synodis Dioecesanis ad festum Divi Martini diem proximum constituistis, nam Provinciales ut ante Quadragesimam omnes absolvantur, videtur omnino necessarium. Data in Civitate nostra Augustana

Vindelica die ix. Mensis Julii MDXLVIII. Imperii nostri xxviii. Regnorum xxxiii.

Subtextitur formula illius Reformationis Ecclesiasticae decerpta ex Sacris Canonibus, & ex Traditionibus, & e Sacra Scriptura, donec a Concilio generali corruptelae, quae irreperant, tollerentur, quae huic Capitibus distincta est. 1. De ordinatione & electione Ministrorum Ecclesiae. 2. De ordinum Ecclesiasticorum officiiis. 3. De officio Decani, & Canoniorum. 4. De horis Canonicis, & Psalmodiis. 5. De Monasteriis. 6. De Scholis, & Universitatibus. 7. De Hospitalibus pauperum Infirmorum, & Peregrinorum. 8. De dispensatione Verbi Dei, & officio Ecclesiasticis. 9. De administratione Sacramentorum. 10. De administratione Sacramenti Baptismi. 11. De administratione Sacramenti Confirmationis. 12. De Missae caeremoniis. 13. De Sacramenti Poenitentiae administratione. 14. De Unctionis Extremae administratione. 15. De Sacramenti Matrimonii administratione. 16. De caeremoniis Ecclesiasticis. 17. De disciplina Cleri, & Populi. 18. De pluralitate Beneficiorum. 19. De disciplina populi. 20. De justificatione. 21. De Synodis. 22. De Excommunicatione.

Nonnulla in his sparsa erant, quae Juri Pontificio, quo Immunitates, & Privilegia nonnullis concedebantur adversa erant, adeoque Praefules expetiere a Caesare, ut cum Pontifice ageret, ut in iis huic decreto se accommodaret, quod minus Caesar in se recepit.

De hoc instauranda disciplinae Ecclesiasticae decreto promulgato a Caesare refert Angelus Massarellus. Secunda Julii MDXLVIII. cum Cardinali de Monte formam Reformationis ab Imperatore in Germania propositam examinavimus. IV. Julii, Cardinalis de Monte de ea scribit ad Cardinalem Farnesium.

Reprehenderunt Viri prudentia, & doctrina conspicui in Caesare, illum nonnulla contraria decretis concilii Tridentini inseruisse; ac licet tacito nomine concilii doctrinam veram tradidisset, arguendum tamen ex eo, quod munus alienum invaderet, potuisse illud honestius decernere, ut concilii decreta servarentur, & ita postulare, ut concilium Tridentinum transferretur. Alii tamen aliter fenserunt, ut in veteri MS. Cardinalis Pii tum edito perpenditur. Cum Caesar (inquit) improbet translationem, & velit cogere redire Tridentum, ostendit noluisse concilium esse liberum, ut etiam in publicatione Interim videtur credere Concilium non esse legitimum, numquam legitime

LXII. Angel. Mass. in Char. Conc. Trid. & Baron. in Arch. Vat.

MS. Car. Pii.

A viris optimis Interim Caroli V. reprehenditur.

rime congregatum, cum in eo contineantur & diversa, & contraria decretis concilii, ut de lapsu hominis, & de justificatione, & de auctoritate Papae; si enim decreta concilii de verbo ad verbum in Interim inseruisset, fabricans nomen concilii, & non accepta illa ferens concilio, culpandus adhuc esset; si enim volebat ponere falcem in messem alienam, quo nomine nunquam excusaretur, etiamsi Evangelium ipsum publicasset, debebat prius statueri, quod decreta concilii essent servanda, & hoc colore petere, ut concilium redderet Tridentum, sed cum ipse impugnet illud hac sua falsa doctrina, non video, quo jure petat reditum concilii ad Tridentum, quam enim curam vult habere concilii non legitimi, & potius conciliabuli, quam concilii.

Stanisl. Hofius de expresso Dei verbo pag. 62.

Conflata est superiori Caesareo decreto haeresis Interimistarum, a quibus tamen idem decretum non fuisse observatum refert Stanislaus Hofius Episcopus Varmiensis, postea Cardinalis, & concilii Tridentini Praefes. Conscripta fuit in Germania quaedam Interim Religio, [quam recte nolo dicere] sed fuit auctoritate Comitiorum ab omnibus prope recepta, paucis quibusdam exceptis: num autem a quibus recepta est, apud eos legitimum Sacerdotium, iuxta formulam in eo libello praescriptam, fuit restitutum? Nihil minus, etiam Interimistae aequae sunt, fuerunt, ut alii Lutheristae, nisi quod a carnibus alicubi abstinent in Quadragesima, & pro sabbato, & rem divinam, vel prophanam potius, ne dicam sacrilegam facientes, Lineis, & Sacerdotalibus aliis indumentis nonnullis in locis utuntur.

LXIII. Ib. p. 69.

Non conversos eo decreto ad fidem orthodoxam Lutheranos, sed inter se in diversas sectas fuisse dissectos, idem Episcopus multis interjectis narrat.

Interim non Lutheranos ad veritatem adduxit, cum eos in varias sectas dividit.

Inter Lutheranos, & Christianos quoties actum fuit de concordia? Quae causa vero fuit, cur Interim Religio constitueretur? Nisi quod non deerant, qui minime dubiam spem ostenderent fore, ut per hanc viam, & rationem coiret inter Christianos, & Lutheranos concordia, num autem eum, quem sperabant homines, res est exitum consequuta? Minime Gentium quin, quod omnium fere iudicio [paucissimis exceptis] in Comitibus Imperii fuerat approbatum, quod summa eorum voluntate constitutum, hoc paulo post ab illis ipsis, a quibus fuit receptum, non est servatum. Lipsenses ne viderentur non esse prudentiores, quam universum Imperium, quamvis in plurimis ad illam in Comitibus praescriptam Interim Religionem assensu fuerant, pleraque tamen sua, sui que Maxime

gistri Martini Lutheri retinenda esse putaverunt ac duplex Interim conscripserunt, quod in quibusdam consentirent, in aliis ab eo, quod erat constitutum, in comitiis discreparet. Wittembergenses vero quamquam, & vicini Lipsensium, & eidem Principi, qui subscripserat Interim Religioni subjecti quoddam & ipsi scriptum ediderunt, nec Interimistae, verum Adiaphoristae dici, & esse voluerunt, & minus multis, quam Lipsenses a Magistri sui Lutheri doctrina discesserunt. Porro Saxoniae Civitates cum faces illi adderet Matthias Flaccus Illyricus, ne latum quidem unguem, a Magistri sui Martini Lutheri placitis sibi discedendum esse duxerunt, cum quidquid ab illo dictum esset, & scriptum, id tanquam expressum Dei Verbum recipiendum, & adorandum esse censerent. Itaque post concordiam tentatam, quae facta jam etiam esse putabatur, major est discordia consequuta. Nam sicut ipsi Lutherani nefario scelere, ab unitate Catholica se, tanquam ab area Dominica separarunt, sic & suam paulo post unitatem discordis furialibus dissiparunt, vel de sola alba veste linea, cujus vetus usus est Sacerdotibus in Templis, quantae fuerunt, quam acerbae contentiones inter Germanos Lutheranos, quales videri volunt ii, qui sunt a Flacco, & inter degeneves Lutheri Discipulos, quos ille vocat Adiaphoristas, & Interimistas, cuiusmodi sunt, qui Philippum sequuntur? Quae fuit autem causa, cur tam hostiliter mutuo minutis adeo de rebus insectarentur? Non alia, quam quod metuebant Germani Lutheranos, si qui fuissent ex praeiis illis viribus, & caeremoniis in Ecclesiam restituti, ne qua a Lutero ad Christum inclinatio facta, neve sequuturo Papae fenestra fabricari viderentur. Si qui vero Lutheranos dici gaudent, tanto studio caventur, ne vetustis Ecclesiae ritibus restitutis Papae fenestrae fabricarentur, quanto majore studio providendum nobis est, qui non alio magis, quam Christianorum nomine gloriamur, ne fabricentur Satanatae, cui fabricantur procul omni dubio cum assuefiunt homines Ecclesiam non audire, si quae fuerint ab illa decreta pro nihilo ducere, tum illius iudicio suum privatam iudicium antepone.

Deficit ad Satanam, qui privatum iudicium Ecclesiae iudicio praefert.

LXIV. Gaspar. Cardill. disp. 4. p. 696.

Illudum fuisse Caesarem a Lutheranis tradit Gaspar Cardillos, cum enim armorum potentia cogere eos ad officium potuisset, nimium illis adblanditum fuisse, qui ea indulgentia abusi sensim collectis, ac redintegratis viribus, incautum pene oppreslerunt, ut ex suo decreto Interim dicto nil aliud, quam dedecus, discrimenque extremum sibi compararit.

V V Re-

Exitum vix copartum Cæsar e- valit.

Reprehendunt enim Protestantes clarissimum omni genere virtutis Imperatorem Carolum V. quod Interim conscribi fecerit, Hereticisque concesserit, dum concilium celebrandi tempus a bellorum tumultu liberum, atque exemptum suppeteret, & quod clementiæ, ac benignitati Cæsaris dandum erat, id adversariis [more suo] minis, ac vi illatæ tribuunt, quasi vero tunc Cæsar jure cum Hereticis Germanis agere non posset, ut Interim dum Ecclesia Catholica in œcumenica Synodo rem illam definiret, de qua publica controversia agitabatur, Ecclesie Romanæ vestram disciplinam, atque fidem nullam immutatione facta sectarentur, ac si jus aspernarentur, non posset ille nullo, aut facili negotio potentia, atque armis, quibus bene instructus erat, in antiquo eisdem officio retinere, sed clementissimus, atque optimus Imperator, ne qua ratione Germanos exasperaret, sed benignitate potius, & mansuetudine provocaret ad Religionem, passus est, ut Interim dum celebraretur Synodus, pleraque illi tenerent nova, modo Interim nihil innovarent. Illi vero accepta conditione non solum fidem datam servare sartam rectam minime voluerunt, quam interpositio iurejurando Cæsari adstrinxerunt, sed veluti furis quibusdam atrocissimis agitati, tunc maxime errorem errori, hæresim hæresi, tumultum tumultui, seditionem denique longe alia graviore, & magis periculose seditioni cumulaverunt, donec tandem undique collectis copiis potentiores effecti, injustissime arma adversus Imperatorem, ac Principes suos pestilentissimi homines arripere: verum est enim, quod Augustinus restatur, Hereticos initio Wulpes esse, quoniam cum viribus possunt parum, arte, calliditate, fraudibus, atque dolis plurimum utuntur, armis vero potentes effecti, Leonibus esse similes omnino, qui uri unguibus Leones, vi, & armis omnia tentent, aggrediantur, pulsant, diripiunt, atque discerpant, &c. De hac Lutheranorum proditione agetur inferius suo loco, ex qua perspicue enitescet, quam male Cæsar se eorum nãniis duci passus fuerit, nec leges pro redintegrando concilio Tridentino propositas a concilio Bononiensi, & Pontifice admiserit: collimabant enim eo impiorum artes, ut non concilium vetere Ecclesie more, & instituto celebraretur, sed cogeretur conciliabulum, in quo jam definita in aliis conciliis, atque in ultimo Tridentino in controversiam adducerentur, ut ex fide dignissimis monumentis constat, quæ etiam docent, decretum Cæsareum Interim dictum, nec apud Catholicos valu-

Ext. in tom. 3. de Conc. MS. Arch. Vat. fig. num. 3200. p. 262.

isse: adversus protestationem vero Cæsaream, ne ea temere effusa evertisse Ecclesie auctoritatem putaretur, scripta exarata sunt, ut Angelus Massarellus, qui concilio Bononiensi a secretis erat, memorat. XIII. Julii apravimus responsonem dandam Imperatori ad suam potestacionem contra concilium a Minoricensi primo formatam, in qua totum diem consumpsimus.

Inter hæc revocatus est ex Aula Cæsarea Cardinalis Sfondratus Cremonensis qui Legatum Apostolicum apud Carolum V. Imperatorem agebat, quem XXVI. Julii Bononiam ingressum refert Angelus Massarellus, additque Petrum Bertanum Episcopum Fanensem, qui XVII. Junii ad Cæsarem missus fuerat, ut de rebus concilii, ac de Placentia restituenda ageret, varia colloquia cum ministris Cæsareis contulisse irrito exitu. Dum Cæsar acerbe ageret cum Pontifice, ac plura adversus ipsum moliri videretur, atque in bellum dissensio eruptura crederetur, Pontifex pro concilii, & Ecclesie dignitate tuenda, ac libertate Italiae defendenda, cum Henrico Gallorum Rege fœdus armorum sancire meditatus est, dumque de bellicis sumptibus conferendis agit, Lugduni certam vim auri, apud trapezitas a Pontifice deponi voluit, atque ex eo difficultas non levis oborta est, ad quam leniendam Hieronymus Dandinus Episcopus Imolenis ad Regem Christianissimum, per equos dispositos celerrime provolare iussus est, ea de causa Alba Spina, qui Regi a secretis erat, XXIII. Augusti Romam ad Pontificem accessit, sed irrito exitu id fœdus agitatum est, ut Dandinus Episcopus Imolenis XV. Septembris retulit, Cæsar vero mitius agere cepit cum Pontifice, & concordie cum Cæsare spes ostensa est, de qua hæc refert memoratus Angelus Massarellus. Prima Augusti Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte recepit literas a Reverendo Domino Episcopo Fanensi Nuntio apud Imperatorem, quibus significat egisse cum ministris Cæsarianis, & concordasse, quod concilium suspendatur per sex menses, & quod interim supersedeatur in sententia translationis, & quod mittantur facultates, quas petit Imperator, & quod fiat reformatio, ubi voluerit Pontifex cum interventu Prælatorum omnium nationum, quod placeat Imperatori. XII. Augusti recepimus literas a Cardinale S. Crucis, quod ea forma concordie non spernaretur a Pontifice. Mox subdit ab eodem Cardinale significatum esse, quædam Cæsaris postulata immutatum iri. Nunquam tamen assensit Paulus

LXV. Angel. Massarel. in Conc. Trid. by Bonon. p. 326.

Ibid. pag. 297.

Spes Concordie inter Paulum III. & Imperatorem.

MS. Car. Pii ex disensu iudicio de translat. Concil.

LXVI. Missi in Germaniam Nuntii pro conciliandis Lutheranis. MS. Car. Francisc. Barb. sig. n. 2677. LXVII.

Pag. 83. Habetur in cap. Si quis Presbyteri. 1. 97. Habetur in cap. Nos. 12. dist. Habetur in cap. Saluberrimum. 1. 97.

Pharacutan. Habetur in cap. Conventibus. 1. 97. Habetur in cap.

Ius Caroli V. Cæsaris decreto Intermissico de permittendis Sacerdotum, vel monachorum conjugii, ut constat ex aliis fide dignissimis documentis; de mittendis vero Apostolicis internuntiis in Germaniam pro conciliandis Ecclesie Lutheranis, ac temperanda erga eos canonum Ecclesiasticorum acerbitate, Pontifex adversante Gallorum Rege, qui Germaniam perpetuo civili bello implicitam percipiebat, constituit, quos non fuisse adhuc missos querebatur Cæsar, sed ob iniquiora ejus postulata retardata res fuerat non sine justissima causa, ut in instrumento de translatione concilii Juridico refertur. Nec arguendus est Pontifex de mora in missione Legatorum super hoc Interim, quia in causa fidei, quæ est omnium gravissima, cunctandum erat, nam etiam concilium in decreto justificationis per novem menses supersedit, quod decretum Confessor Cæsaris dixit, nec sanctius, nec sanius ab Angelo potuisse fieri, nec excusandus Cæsar, quod a dicta veller recedere, cum post publicationem Interim per multos dies non recesserit. Diu certatum est de modo, & conditionibus, quibus admittendi essent in gremium Ecclesie Lutherani, vel alii heretici, deque autoritate Internuntiis Apostolicis conferenda, cum Cæsar nonnulla cum legibus Ecclesiasticis pugnantia flagitasset, de quibus consulti Præsules doctrina florentissimi ita respondebant Pontifici. Quamvis redeuntes ab hæresi tantum recipiendi forent, ut Laicis communicarent, & satis foret admitti ad pacem, qui hostes fuerit Ecclesie ex sententia Cypriani ad Stephanum, nec promoveri deberent ad majorem dignitatem, id decernente Gregorio in Epist. quam scripsit universis Numidis, & Leone in Epist. ad Januarium Episcopum Aquilegiensem, in septima tamen Synodo, que dixit, id fieri exempla aliarum sex Synodorum, decretum est, recipiendos revertentes ab hæresi, & iussi sunt Basilius Episcopus Anchyrae, & Theodorus Episcopus Mirensis, & Theodorus Episcopus sedere in gradibus, Sedibus suis, Anatolius, qui a Dioscuro ordinatus fuerat, nedum receptus, sed factus Princeps Episcopus Constantinopolitanus, & id quidem non absque ratione, cum plus erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas, plus cohortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas, ut dixit Gregorius in Epist. ad Episcopos per Galliam, & Germaniam constitutos, & nunc præcipue, ubi per gravem dissensionem scissuræ non hujus, aut illius hominis est periculum, sed plurimo-

rum strages instet, derrahendum est aliud quid severitati, ut majoribus malis sanandis sincera charitas subveniat, habeant ergo de præterito derestabili errore, sicut Petrus habuit de mendacio, & timore, amarum dolorem, & veniant ad Ecclesiam Christi veram, id est Catholicam Matrem, sint in illa Clerici, sint Episcopi utiliter, qui contra eam fuerunt hostiliter; verba fuere Augustini ad Bonifacium; quod tamen provenit ex Ecclesie misericordia, & charitate, quæ quos recipit ad veniam, non repellit severitate pœna, ut sic eos alliciat ad sui emendationem exemplo Patris, qui filium prodigum recepit cum honore. Propterea Germania redeunti ad gremium Sancte Matris Ecclesie dici potest, quod dicitur Hierem. 3. Tu fornicata es cum multis amatoribus, revertere ad me dicit Dominus, & ego recipiam te. Ex his subsequitur non alienum fore a ratione, & equitate si Sanctissimus D. N. acquiescens postularis Cæsareæ Majestatis, Nuntius in Germaniam destinandis facultatem, & auctoritatem dederit, redeuntes ad Ecclesie gremium absolvendi, & moderandi pœnas, & pœnitentias, ac alia indulgendi, quæ primo, secundo, & tertio capitulis continentur. Si tamen remittatur formula abjuratio- nis Hæresis, scilicet specialis derestatio, imprecationes, chartula professionis fidei, & alia solemnitates, de quibus meminit Gregorius in registro, non tamen videtur omittendum juramentum, se scilicet non recessuros, nec præstituros Hæreticis auxiliium, & favorem. Magna enim apud Germanos juramenti religio, & usquæ adeo, ut etiam vi, & metu extortum servent. Cavendum etiam erit, ne indiscreta sit, aut nimis facilis hujusmodi remissio, mentique infixum esse debet, quod dixit Gregorius Homil. quod ea, quæ in nos committuntur facile possumus dimittere, ea vero, quæ in Deum commissa sunt, cum magna discretionem sunt relaxanda, & diligenter prospiciendum, ut vera sit hujusmodi pœnitentia non ficta, aut simulata, cum non legatur, ex quo est Religio Christiana, nec detur exemplum in Ecclesia Dei a quibuslibet Pontificibus, aut ab ipsis Apostolis, aut ab ipso denique Salvatore, veniam nisi corrigentibus esse concessam, mortuos suscitasse Christum legimus, in errore mortuos absoluisse non legimus, ut rescripsit Faustus apud Constantinopolim Legato, provocat enim Dei iram, qui impœnitentibus veniam impartitur, restat Cyprian. in lib. de lapsis. Inducendi viderentur, & modis omnibus

Licet 45. dist. Modi & conditiones, quibus Hæretici ab Ecclesia admittendi essent. Habetur in cap. Ut constitueretur. L. dist. Et in cap. Ipsa est pietas. 23. 94. Ugo Car. & alii in d. c. Ipsa est pietas.

Habetur in cap. quoties in 9. 7. Gregorius in registro, non tamen videtur Ego Be- rengar. de consec. d. 2. Germanos juramenti religio, & usquæ adeo, ut etiam vi, & metu extortum servent.

Habetur in cap. Legat. 24. 9. 2. c. Si quis præpostera L. dist.

bus alliciendi Protestantium Concionatores, & Pseudotheologi, ut quam scriptis improbarunt Majorum nostrorum Fidem, Religionem, Ritum, & Cereimonias, edictis, libellis approbarent, & agnoscerent, ac quemadmodum non erubuit Lutherus in lib. quem scripsit contra Zuinglium, & Colampadium, & Caroloftadium omnia illa improbare, quae ante quadriennium, aut quinquennium conscripserat; & in visitatione Saxonica in pluribus recedere ab his, quae prius docuerat. Nec Bucerus erubuit Argentinam e suggesto in magna populi frequentia retractare, quae docuerat de Sanctissimo Eucharistiae Sacramento, nec id vitio dandum, cum & Augustinus plura retractaverit, quae prius asseruerat: ac quemadmodum universa illa cohors Augustanae Confessionis non erubuit ab illa Apologia, quam post Convocatum Augustensem anni MDXXX. ediderunt, cui veluti Sacrae Anchorae innitebantur, in pluribus dissentire in Apologia edita anno MDXL. quam tamen pro eadem haberi volebant, & pugnantia etiam profiteri, ut Zuinglianos ad se traherent. Sic nec hi ipsi Apologiarum Authores erubescere deberent pro tollendo schismate, pro pace concilianda, pro animarum suarum salute veritatem agnoscere, eamque fidem scripto profiteri, quam Majores sui continuata saeculorum serie professi sunt, disiectisque densissimis tenebris veram lucem aspicere, & abruptis cathenis, quas humani generis hostis ad eos perdendos iniecerat, sese ab eius captivitate vindicare, ut eadem manus salutem restituat, quae vulnus intrulerat.

c. Romana de sent. excomm. n. 1. 6.

LXVIII.

Nec praetereundum censeo, non debere Delegatos Apostolicos in communi absolutionem impartiri, quod peritur caput 1. si per absolutionem in communi intelligunt una communi absolutione absolvi universum populum, quia sicut universitas excommunicari non potest, cum persona sit quaedam representata carens anima, sic nec absolvi potest a nexu excommunicationis, qua Haereticis ipso jure irretiti sunt.

Majorum difficultatem habet, quod 4. cap. continetur, cum dicitur. Si qui in Sacris constituti Matrimonium contraxerunt, sive saeculares, sive Regulares, ad dimittendas uxores, eo quod continenter vivere non possint, minime induci valebunt, possit cum aliquibus, ex speciali prerogativa, pro temporis exigentia, dispensari, qui volent cum uxoribus permanere, & Ecclesiastica stipendia percipere. Et in primis non admittenda ratio, quod continenter vivere non possint, quoniam nemo, si vult se continere, potest dicere non valeo, cum teste Apostolo Corinth. 10. Fi-

delis Deus est, qui non patitur nos tentari supra id, quod possumus sustinere. Et Genes. 4. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Et Ecclesiast. 15. Ante hominem, vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit, dabitur ei.

Secundo, perpendendum videtur, an danda sit huiusmodi dispensatio, an ab ea abstinendum, in quo censere minime concedendam, nec ullam fore aut tempore necessitatem, aut personam prerogativam, quae iusta causa sit, ut his concedatur, quoniam etsi annis fere CCC. a Christo nato permixtum fuit uxorem habentes assumi ad Sacerdotium, quod pauci in Legis Evangelicae exordio forent caelibes Ecclesiastico ministerio idonei, & ne eo tempore, quo in Christianos saeviebat Tyrannorum rabies, hac etiam legis austeritate detererentur homines a fide suscipienda, & Sacerdotio, nunquam tamen permixtum fuit Sacerdotes Matrimonio jungi, quod id foret posita manu ad aratrum retro aspicere, & retrocedere a perfectiori statu ad imperfectiorem; quinimmo expresse vetitum can. 25. Apostolorum, & deinde a Calisto I. Carthagenensi Concilio asserente, hoc exemplo docuisse Apostolos, & ipsam servasse antiquitatem, & aliis pluribus Synodis.

Habetur in cap. Presby. de 27. dist. Habetur in cap. Cum in praetorio 84. dist.

Non negamus apud Romanum Pontificem auctoritatem esse dispensandi, aut [jus Divinum interpretando] declarandi ex urgentissima causa, ut Sacerdos aliquis Regularis, vel saecularis valeat Matrimonium contrahere, idque quandoque fecisse Romanum Pontificem, sed dicimus in casu nostro id minime faciendum nec adesse rationabilem causam, quoniam si dispensandum cum his, qui post votum castitatis uxores ducere repugnantem jure Divino quoniam modo si id perierint, ut indubie petent Germani, negare poterimus, repugnantem solum humano jure, quod omnino in suscipiendis Ordinibus Sacris Castitatis voto, uxorati in Sacerdotes assumi, aut etiam Sacerdotes, qui votum castitatis non susceperint, mariti fieri possint. Etsi enim Ecclesiae institutum sit, quod ad Sacros Ordines promovendi castitatem vorveant, juris tamen Divini est, quod postquam vorverint, votum reddant. An autem expediat, aut deceat legem caelibatus abrogare, quantum esset immutare universalem Statum Ecclesiae, quam prope id esset Sacerdotes ad saecularem Ordinem traducere, omnia prophanare, satis discere possumus exemplo Orientalis Ecclesiae, quae tamen nullo unquam tempore permixtum Matrimonium uxores ducere, ut alias pluribus didicerimus.

Deinde habenda est ratio, quod etiam si par-

Habetur in c. Ut constitueretur 7. dist. & in c. Infidel. 23. q. 4. Habetur in c. Lateres de Cleri.

parcendum sit multitudini, cum sine scandalo puniri non possit ex sententia Augustini, authores tamen scelerum puniendi sunt, sicut num. 10. mandavit Dominus suspendi Principes populi pro peccato multitudinis, & rescripsit Alex. III. Archiep. Toletano. Et propterea Sacerdotes, & Apostatae Germania, qui causa fuere dissidii, & authores tot haeresum, & abominacionum, quibus Divina, & humana omnia polluerunt, tanta effusionis sanguinis, perditionis tot animarum, & denique tot malorum, puniendi forent, non autem cum his dispensandum, ut sacriligas plurimi uxores retinere possint. Quod si pro bono pacis remittenda est eis poena, moderanda poenitentia, recipiendi in gratiam, & ex magna indulgentia stipendio Ecclesiastico sustentandi, non tamen tam malo exemplo conservandi in sua pertinacia, ut uxores retineant: persuadendi igitur sunt, & cogendi, quin etiam praemii, & stipendii alliciendi, ut dimittant. Facile erit eis, quas pro uxoribus habent persuadere, ut pro communi incolumitate, pro filiorum salute, & sustentatione seorsum vivant, & eorum careant conubio, cum videant, quos pro maritis habere, & ex eis susceptos filios opibus juvari, ad honores & dignitates assumi, alioquin perdonos, & eiciendos, quod si obdurati in suo errore perstiterint, providendum, ne conventus habeant, ne quid scriptis disseminare audeant, quin etiam banno Imperiali et tota Germania eiciendi, constituenda praemia capientibus, & eos interficientibus, & denique omnia tentanda, & providenda porius, quam indulgendum sit, ut cum tanto Ecclesiasticae discipline dispensatio uxores retineant. Hac mea hucusque constans est opinio, & ut in ea sint, & alii prudentes maxime cupio, & opto.

LXIX.

De Communionem sub utraque specie, de qua cap. VII. in primis praemittendum, quod quia Sacra Scriptura, & Salvator ipse noster indifferenter, modo unius duntaxat speciei, modo duarum meminit, colligi posse, non multum referre sub una, vel sub duabus speciebus sanctum Eucharistiae Sacramentum suscipere, nisi observet Ecclesiae constitutio, & antiqua plurimum saeculorum observatio; loca autem quae unam tantum speciem aut commendaverunt, aut praeceperunt, sunt haec Jo. VI. Hic est panis, qui de Caelo descendit, ut si quis manducaverit ex eo, non morietur. Et rursus: Panis verus est, qui de Caelo descendit, & dat vitam mundo. Item: Ego sum panis vivus, qui de Caelo descendi. Et paulo post: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et in Oratione Dominica solum panem su-

per substantialem postulamus, & Dominus Jesus discipulos euntes in Emaus, solo pane communicavit, fuit enim illa panis traditio post benedictionem, & fractionem, Sacramenti Eucharistiae exhibitio ex Augustino lib. 3. de consensu Evangelistarum.

Loca autem de utraque specie sunt eodem VI. cap. Joan. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam aeternam. Apost. ad Cor. 10. Unus panis, & unum corpus multi sumus, qui de uno pane, & uno calice participamus. Et cap. 11. Quotiescumque manducaveritis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Item: Quicumque manducaverit panem hunc, & calicem Domini biberit indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

Secundo, praemittendum est, olim, & per multa saecula fuisse usum communicandi sub utraque specie, quod ex pluribus Sanctorum scriptis colligitur. Soter enim Pontifex, qui fuit XIII. a B. Petro, inquit, In Cena Domini a quibusdam perceptio Eucharistiae negligitur, quae quoniam eodem die ab omnibus fidelibus, exceptis his, quibus gravissimis criminibus inhiberetur, percipienda sit, Ecclesiasticus usus demonstrat, cum etiam poenitentes eadem die a percipiendo corporis, & sanguinis Sacramento reconciliantur.

c. in Can. de consec. dist. 2.

Cyprianus uno saeculo posterior in sermone de lapsis, dum loquitur de quadam puella a Demone obsessa, ad ipsum Divina celebrantem deducta, inquit: Ubi vero solemnitibus adimpletis Diaconus calicem offerre coepit praesentibus, & accipientibus cereris locus ejus advenit, faciem suam parvula instinctu Divinae Majestatis avertere, os labiis obruantibus premere, calicem recusare perstiterit, tum Diaconus etiam reluctanti de Sacramento calicis infudit.

Augustinus in lib. Sententiarum Profperi, inquit: Cum frangitur Hostia, dum frangitur Sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quam Domini Corporis immolatio, ejusque Sanguinis de latere effusio designatur.

cap. Cum frangitur de consec. dist. 2.

Gregorius in quadam homil. Paschali, inquit: Quid sit Sanguis Agni, non jam audiendo sed bibendo didicistis, qui Sanguis super utrumque postem ponitur, quare non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur.

cap. Quid sit de consec. dist. 2.

Sextae Synodi caput habetur: Didicimus, quod in quibusdam Ecclesiis Sacerdotes Sacrificio oblationis conjungant vvas, quae in Altari offeruntur, & sic utraque

cap. Didicimus de consec. dist. 2.

po-

populo dispensent, precipimus igitur, ut nullus Sacerdos hoc ulterius faciat.

Ex sermone S. Ambrosii ad Theodosium Imper. Cum eum ob cladem Thessalonicensium Ecclesia exclusit, constat arate sua Laicos sub utraque specie communicasse, cum inquit: Istasne adhuc stillantes sanguine insultæ cædis manus extendes, & his sanctissimum Domini Corpus prebendes, vel tum pretiosum illum Sanguinem admovebis ori tuo, qui tantum effuderis sanguinem dictato furentis animi: & habetur lib. 5. Ecclesiast. historiae Theodoretii ep. c. XVIIII.

Idem colligitur observatum usque ad ætatem D. Thomæ Aquinatis, dum dixit 3. part. Summæ quæst. 80. art. 12. esse usum multarum Ecclesiarum, in quibus populo communicanti detur Corpus Christi sumentum, non autem Sanguinem. Si multarum, ergo non omnium, & quæst. 82. dum dicit, quod dispensatio Sanguinis convenit Diaconibus.

LXX.

Cum itaque primum consuetudine, cuius initium ignoratur, & forte non multorum sæculorum indictum sit, ut Laicis detur Eucharistia Sacramentum sub utraque specie, & deinde a Constantiensi concilio sancitum, nec repugnet ius Divinum, quod sub utraque specie detur pro bono pacis, & ad tollendas Religionis controversias, ut etiam in aliquo condescendamus infirmitati pusillorum, & plus nimio scrupulosis conscientiis videretur, nec dum his, qui usum communicandi sub utraque specie susceperunt, sed omnibus, qui voluerint in Germania, quin etiam in aliis Nationibus, & Provinciis, ne dispar in re tanti momenti sit ritus, & observatio, abrogato decreto Constantiensis concilii committere uniuscujusque conscientia sub una, vel utraque specie communicare, modo communicantes sub utraque non detrahant unam dumtaxat sumentibus, quod integrum non sumant, sed dimidiatum Sacramentum, ac etiam fateantur non minus sub una specie, quam sub utraque adesse verum, & integrum Sacramentum, & verum, & impassibile Corpus cum Sanguine, & Anima Domini Nostri Jesu Christi.

Nec probarem, quod Delegati Apostolici id indulgerent per modum tolerantia, & conniventia, quomodo Judæis permixtus fuit repudiæ libellus, illa enim peccatum non excluderet, non sublato Ecclesiæ decreto, quod nunquam permittendum est, etiam ut declinetur majus peccatum, sed quod abrogato, aut sublato Ecclesiæ decreto, autoritate Domini nostri Jesu Christi, & Ecclesiæ veræ Sponse suæ sit licita, & digne sumentibus utilis, & salu-

tatis, ea scilicet ratione ut quod erat illicitum prohibente Ecclesia, sublata prohibitione reddatur licitum permittente Ecclesia.

De delectu ciborum, & jejunio, quod capit. 8. continetur, non damnant Proestantes jejunia, & delectum ciborum, ut de se mala prout fecerat Jovinianus, non ignari utrumque commendari, tam in veteri, quam in novo testamento, sed contendunt, non omnia meliora aut optima legibus sancienda, sed faciliora tantum, quæ commodius servari possunt, & propterea super his decreta abroganda, sed egrègie falluntur. Quoniam ut dixit Augustinus in lib. de vera Religione cap. XXXI. in istis temporalibus legibus quamquam de his omnibus judicent, cum eas instituant, si tamen fuerint instituta, & firmata, non licet de ipsis judicare, sed secundum ipsas [si modo de delectu ciborum, & jejunio humane leges sunt, non potius Divinæ, & ex traditione Apostolorum deductæ.] Postquam enim per tot secula receptæ sunt, non videntur disceptandum, quam difficiles sint, & propterea abroganda, sed sequenda, & observanda, nec in deo male censenda, quod plures sint transgressores, quod observatione difficiles sint, prout de lege cælibatus dictum est. Propterea censuram delegatos abstinere debere, & a novis constitutionibus, & a derogatione veterum, quæ sicut universali aliarum Nationum, Provinciarum consensu decreta sunt, & usu comprobata, ita & universali consensu abroganda forent, si abrogandas urgens necessitas suaderet, idque omnino ad concilium rejiciendum. Probarem tamen quod aliquod ciborum genus, qualia sunt ova, & lacticia jejunii tempore, excepta Quadragesima, quod multis in locis usus, vel potius abusus introduxit, permitterentur, quodque aliqui ab illius observatione expressim eximerentur, quales sunt pueri, & adolescentes citra XXI. & Senes ultra LX. suæ ætatis annum, prægnantes, itinerantes, & qui labore corporis, & virium defatigatione artes suas exercent. Jejunia tamen, quæ Vigiliis vocant, & dies festos non receptos ab universali Ecclesia, sed in locis particularibus introducta ab obligatione exempti, & uniuscujusque affectui, & devotioni citra obligationem permitti possent.

De reformatione morum Cleri, & facultate statuendi, & ordinandi, quod 10. cap. continetur, maior res videtur, quam quæ a Nuntiis Apostolicis fieri debeat, sed opportuna videretur autoritas Legati Cardinalis, & Synodi, vel Generalis, vel Provincialis Presidente ipso Apostolico Legato; tutius tamen foret Generali, quam

Pro-

LXXI.

Provinciali Synodo providere. Ardua enim res est, & multis periculis plena novarum Legum constitutio, sat esse, si antiquorum Canonum usum restituerent sublatis abusibus. Idem de his quæ 11. capite continentur.

De restitutione bonorum Ecclesiasticorum in primis habenda est ratio, ut restituatur intermissa fere in tota Germania decimarum solutio, quæ cum jure Divino constituta sit, & ante Legem, & post Legem Moysi datam, & a Salvatore nostro in Legge gratie comprobata, eo majori diligentia procuranda est, quo majori autoritate decreta.

De aliis autem bonis pro varietate casuum varia sunt invenienda consilia, nam quædam sunt Monasteria, & Ecclesiæ profusus solo æquata, quædam quorum exant adificia, sed prophanata, & ad alios usus translata, istorumque, & illorum aut nulli, aut vix unus, vel alter superest Monachus, vel Minister, eorum prædis, & proventibus a Principibus, aut Magistratibus occupatis, nonnullis etiam a privatis hominibus possessis, ab aliquibus titulo emptionis, dotis, & legatis Defunctorum ipsis ignorantibus autores fuisse male fidei possessores.

De Monasteriis penitus desolatis, seu destinatis, cum in Germania paucissimi sint, qui velint Regularem vitam profiteri, & propterea exigua supersit spes restituendi in eis Regularem observantiam, videretur constitui posse Collegia secularium Clericorum, aut illa unienda, & applicanda militia S. Georgii, alias in Germania ad preces Friderici III. Caroli Imperatoris Proavi instituta, vel novum militia ordinem constituere. Et infra.

His, & prioribus præceptoribus allici facile possent Protestantium Concionatores, & Theologi ad concordiam, etiam omnia usorum retentione, si sibi, & filiis de his præceptoribus provideretur, qui postquam assequuti fuissent, metu eas amittendi, etiam si bonus fidei zelus abesset, in officio retinerentur, quo fieret, ut brevi tempore desistentibus a doctrina Concionatoribus, oblivioni traderetur Lutherana veritas.

Ac etiam cum Episcopi, & alii habentes jurisdictionem, non modicum patientur detrimentum in eorum redditibus, & proventibus, ex eo quod Magistratus seculares sibi vindicant jurisdictionem in causis Ecclesiasticis, officium etiam Delegatorum erit, providere, ut jurisdictione, & libertas Ecclesiastica illæsa remaneat, & sublata non minus, quam immobilia restituantur.

Ut autem concordia super bonis ablatis,

& eorum fructibus perceptis facilius redderetur, exorandus esset Cæsar, ut permitteret, quin etiam mandaret Judicibus Imperialis Camere, jus dicerent contra bonorum Ecclesiasticorum occupatores, sublata quacumque suspensione alias facta.

Demum exeunte Augusto idoneis instrumentis Internuntii Apostolici tres decreti fuere in Cardinalium Senatu, quorum nomina Angelus Massarellus subjectis verbis recenset:

IV. Septembris MDXLVIII. recepit Reverendissimus Dominus Cardinalis de Monte a Cardinali S. Crucis, quibus significat, quod ultima præteriti Mensis fuerit Consistorium: in quo deputati fuerint Episcopi Aloysius Lipomanus Veronensis, Sebastianus Pighinus Ferentinus, & Aliphanus Nuntii Apostolici in Germania; ut eant cum facultatibus, quas petit Imperator dispensari cum Lutheranis ad gremium redire volentibus. Cujus vice Fanensem deinde missum fuisse in Aula Casarea tunc agentem narrat Massarellus.

Ea vero facultates postulata a Casare non in effusa amplitudine Internuntii concessa sunt, sed iustitia pro Dei cultu amplificando temperata, non ad Ecclesiæ destructionem, sed ædificationem, ut eloquitur Pontifex in suis diplomatibus: cum enim non idem casus occurrerent in omnibus, qui solvi Legge Ecclesiastica flagitabant; ideo pro eorum varietate distincta fuere tria diplomata, quibus iussi sunt Internuntii in Sacerdotum conjugis, & communionis sub utraque specie permittendis, juniorum, & feriarum observantia restringenda, sacerdotiorum vestigalibus conjugendis, rerumque ablatarum restitutione componenda esse parcissimi, ac nisi tres internuntii mutua sententiarum consensione conspirarent: ideo vero importunis precibus Casaris, quem a suscepta sententia dimovere non poterat, nonnullis assensisse visus est Paulus, quod cælibatus Sacerdotum positivo tantum jure, licet antiquissimo & æquissimo, immo ab Apostolis tradito constitutus esset: ac Cæsar Lutheranos ex ea indulgentia ad fidem Catholicam, & Ecclesiæ conjunctionem revocandos præfideret. At promissa Casaris de Lutheranis ea ratione Ecclesiæ conciliandis evanere: stetitque fixa & inconcussa de cælibatu Sacerdotali Ecclesiæ verusissima disciplina, nec Sacerdotes Lutherani cum Ecclesia in gratiam admissi, nisi pellices abigerent. Ex iis enim Internuntii Sebastianus Pighinus Episcopus Ferentinus profectus in Germaniam lapsus bimestri, certior fecit Cardinalem Fanensem, se peragrasset Superiorem Germaniam

LXXII.
Angel.
Mass. in
Diar.
Conc.
Trid. &
Bonon.
MS. Arc.
Var. pag.
305.

Belarm.
Gard. l. 1.
de Cler.
c. 19.

Lutherani concionatores non prohibiti a Cesare.

niam non sine periculo, infectos Lutherana lue in perfidia obduruisse, & paucos ad Religionem Catholicam reuocatos, spe- que renues eorum in castra Ecclesie traducendorum affulgere, nisi Casarea Ma- jestas magis strenuam operam ad id con- tulerit: iacta quidem ab ea fundamenta redintegrande vere Religionis in omnibus terris ipsi obnoxii, aut in maxima earum parte, Ecclesiasticos, & Monachos, qui pulsi ab Hereticis erant, suis bonis re- struuisse: in Ecclesiis Principibus duo Al- taria excitari iussisse: omnia enim eversa ac sublata fuerant, & in iis quotidie duo Sacra celebrari, sed paucos iis interesse, compressis imperio illius adversariis, Ca- tholicos in omnibus locis concionari posse. At quod maioris ponderis erat non inter- dixisse Lutheranos a concionibus habendis, ac propterea illos majori, quam antea di- ligentia, ac furore habere conciones, im- pietatemque diffundere, & confirmare, cum formidarent, ne extingueretur. Ad- dit, quoque plura Casari ex formula de- creti, cui Interim nomen est, sese pollici- tos; at promissis defuisse, illique illudere, satyrisque dieterim compositis illud decre- tum traducere. Donec ergo eos perduelles, ac perfidos meritis poenis affecerit, vetue- ritque falsas suas opiniones predicare, qui- bus infelices populos seducunt, ac dement- ant, eo quod, que carnem, & sensum afficiunt, iis mirifice iucunda sunt, nul- lus felix resistenda Religionis successus sperari potest. Ita denique concludit. Spero Majestatem Casaream intellecta rei veri- tate, sedulo adhibenda opere non defutu- ram, ac certissime rem conficere potest, Religionemque pristino splendori restituere, cum tanquam Dominator Germanie extra virgam imperitet Proceres, ac plebei tanto ejus nominis terrore perfusi sunt, ut nul- lus ejus voluntati repugnare ausurus sit, cum hujus secte signiferos ac Principes Ducem Saxonie, & Landgraviium Hassie in vinculis teneat, ac munitioribus Arci- bus Ducis Wirtembergensis poriat, pre- sidiaque validissima omnibus terris liberis imposuerit, ac veteribus Magistratibus de- jectis novos pro sua voluntate prefecerit. Hec sunt de quibus modo Reverendissimam, & Illustrissimam Dominationem Vestram admonendam censui. Moguntia V. No- vemb. MDXLVIII.

LXXIII. Angel. Massarell. in Diar. Concil. Trid. & Bonon. p. 308.

Decretis in Germaniam Internuntiis; Pontifex ad corruptelas, que irreperant tollendas, disciplinamque Cleri, & populi christiani instaurandam curas con- vertit, atque ex variis Regnis Episcopos Romam excitavit, eaque de causa indi- ctos fuisse xxix. Septembris conventus E- piscoporum in Gallia apud Noliium, ut

Episcopi Galli Romam mittendi, pro disciplina christiana ad meliorem formam revocanda decernerentur, refert Angelus Massarellus, in quibus conventibus a- ctum est de Pontificis Romani authorita- te, quam Carolus V. predictis suis pro- testationibus infringere moliebatur, mul- tisque argumentis illustrata, ut ex subje- cto Episcoporum consulto Henrico Gal- lorum Regi dato patebit.

Communis aliquot Episcoporum Galli- cane Ecclesie sententia, quam rogati de- derunt. Viderentur necne mittendi Romam Episcopi aliquot discerpturi de moribus Universae Ecclesie.

Est hoc ad nos relatum a Rege nostro Christianissimo Henrico ex Beatissimi Pa- tris Pauli Papae nostri literis, viderentur- ne nobis Romam esse mittendi aliquot E- piscopi, qui cum ceteris, qui illuc convo- cati essent, agerent de collapsa, corrup- taque Ecclesie disciplina. (Et paulo post.) Id quidem haud paulo facilius esset ex- plicare, nisi hoc ab Rege Christianissimo peteretur, eo tempore potissimum, quo ut- pore publico Christianorum conventu insti- tuto, nec liberum est nobis decernere, nec si nobis hoc integrum sit, Reipublice com- modum.

Etenim hoc in primis considerandum, quem in locum summa rerum Christiano- rum progressa sit, quid ex eo conducat, quid secus animadvertendum.

Exorta est jampridem Martini Lutheri pestilentissimi hominis pestilentior Secta, qua primum administhorum Ecclesie au- thoritatem, vim deinde Sacramentorum, & efficaciam labefactans post in dissimiles, secumque pugnantem Hereticorum familias dissecta omnem admodum Christiana Re- ligionis speciem deformavit, & corruptit integritatem, postremo cum in Arcem to- rius pietatis invasisset, Baptismi, Eucha- ristie, reliquorum Sacramentorum Religio- nem, atque Sanctitatem evertit.

Ad haec, que non alia disciplina Chri- stiane instituta Ecclampadiani, Zuingliani, Buceriani, Calviniani, cetera impor- tunissima pestes, & immaniissima viola- runt, tum scriptis, factisque impudentis- simis, tum precipiti quadam, & perdata predicandi, ac obloquendi vanitate, & ob- tractandi perulantia? In quo profecto om- nem superarunt antiquorum immanita- rem, & insaniam Hereticorum, quoniam ex furore, & recordia, haec rabies profecta est recentioris veneni, haud paulo magis fu- riosa amentia.

Item est utcumque obviam a Catholicis, & est res libris, ac disputationibus acta, nec minus tamen maxima Germanie pars, nonnulla Gallie, Britannia pene tota, ma- xima

Exciti Romam plures E- piscopi ex variis Re- gnis. Fr. Bel- car. Ext. in MS. Arch. Vat. sig. n. 3229. p. 247. MS. Francisc. Cardin. Barb. sig. 2677. pag. 153.

De mo- rum re- formatio- ne Gallo- rum Epi- scoporum sententia.

Ab. 25.

xima ubique perditorum hominum multitu- do hoc incendio conflagravit. Ex eo tem- pore haud dubie Christianum concilium cae- pit esse pernecessarium, ut & isto morbo correpta Ecclesia viscera curarentur quam- primum, & ab integris arceretur contagio. Cujus unius remedii permulta extiterunt vetustissima exempla, sed ne ultima repe- tamus, Apostoli, cum de Circumcisione, gentium a nonnullis esset illata questio, convenerunt Hierosolymam, res constitit, habito Concilio ne gentes circumcidi coge- rentur. Secundum haec tempora, ut Simo- nem, Basilidem, Apellom, Menandrum, cetera Ecclesie vulnera omittam, Paulum- que Samosatenum Antiochie confutatum, ac damnatum, Nicena Synodus adversus Arrianorum blasphemias propugnavit & Trinitatis veritatem in unitate, & in Tri- nitate unitatem; stetit pro Spiritu San- cti Divinitate contra Macedonium, Euno- mium Eudoxum Constantinopolitana, dam- navit; Ephesina Nestorium duas in Chri- sto personas constituentem, uti unam in eodem Christo naturam asserentem Euty- chem Abbatem Constantinopolitanum, & Dioscorum, & Nestorium iterum Chalce- donensis, altera Constantinopolitana Theo- dorum, alia alios Christianae Ecclesie, & Religionis hostes.

Hoc exemplo in tanta Hereticorum in- solentia ad unicum subsidium pietatis oc- cursum est, universae videlicet Ecclesie Concilium, ut quibus copiis adhuc res Chri- stiana fuit Hereticis omnibus, Schismati- cisque superior, Patrum quidem authori- tatibus, nos iidem uteremur in non dissimili periculo, & graviore etiam nostro quidem iudicio. Haec itaque causa qua fu- erit, hoc tempus quam iustum, quam ne- cessarium, quot quantisque exemplis nita- tur antiquitatis, satis arbitramur esse pro- batum, ut nec tempore, nec causa, nec ne- cessitate Conventus ipse Tridentinus ulli antiquorum cedere videatur. Itaque decre- tus, & indictus est a Beatissimo Patre Papa nostro Paulo, admittente tunc Rege nostro Christianissimo Francisco, instante etiam Imperatore Carolo, quorum alterius nunc vita sancti memoriam laudibus apud omnes homines, lachrymis vero etiam ad Christum, & assidua totius Ecclesie nostrae precatione prosequimur, alterius quoque vitam, & salutem, qua debemus charita- te complectimur, autoritatem certe utri- usque conjunctam, praesertim arbitramur esse defendendam, nam quidquam aut in Beatissimi Papae nostri Pauli desiderare Sanctitatem, aut in gravitate Tridentinae celebritatis, nec pudoris est nostri, nec re- cti, sincerique iudicii, quid enim eum non laudare Authorem possumus, qui in locum Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

SUCCESSORIS PRINCIPIS APOSTOLORUM PETRI, aut eam non suspicere frequentiam, qua Ecclesia totius sustineat dignitatem, atque potestatem, cum utriusque tot, tantaque testimonia sint Sanctitatis, atque gravi- tatis.

Apostolis suis verba sua annuntiaturus non univertis tantum, sed singulis Spiri- tum Sanctum ad principes praesto fore pol- licetur Christus, neve quid respondeant solliciti sint, neque enim eos fore, qui lo- querentur, aut responderent, sed Spiritum Patris sui illis omnia, qua dixerunt sup- peditaturum. Hoc autem pra ceteris Petro tributum videtur hoc argumento, quod qui se improbatum lapidem in scripturis dici intelligeret Christus, quamquam Pau- lus Apostolus angularem, Petrus ipse of- fensionis, & scandali, idem ille Christus cum Petro hujus nominis notionem com- municaverint, Tu vocaberis [inquit] Cephias, idem ad nominis sui egregiam, ingenuamque professionem Petri eadem in eodem denominationem repetiit, addidit & consequentia illa, qua mirifice com- memorata sunt de exaedificanda Ecclesia, perstatque in ejusdem nominis mysterio discipuli Praeceptor, de singulari potesta- re alligandi, & solvendi. Sunt quam- plurima alia, sed hoc vel maxime ad praes- tantiam muneris, quod ter repetita com- mendatione committit gregem suum Do- minus Petro praeter ceteros omnes.

Neque tamen minus se in Conventu Ca- tholico affuturum, & Spiritu suo admini- straturum pollicitus est, nec minorem ca- teris, quorum gravitatem, & autoritatem sustinent Episcopi, quam Petro, cujus di- gnitatem refert Summus Pontifex Roma- nus, & alligandi, & expediendi facultatem fecit, atque autoritatem remissionem, re- rentionemque peccatorum, & apud Mat- thaeum Sancti Spiritus inspiratione futu- ram suam praesentiam, & gubernationem Ecclesie sempiternam, praedicationisque pollicetur remissionem.

Eundem autem Spiritum Petro, atque univertis Apostolorum fuisse Ecclesia ita probabile est, ut Paulus quoque adscriptus ad illum numerum, eum qui Petrum sub- levasset in administrationem circumciso- rum, testatus sit adiutorem sibi fuisse, & Legato, & Oratori ad gentes, & quidem quemadmodum unum in una Dei Ecclesia corpus est, unus est Spiritus, unus Domi- nus, una Fides, unus Deus, ita haec o- nia in Petro, & Apostolis in Optimo Pon- tifice, & Optimo Praesulum Conventu ea- dem sunt.

Sic id quod est ipsum decantatum Viri omnium sapientissimis versibus retinendum est ab omnibus, ut Ecclesia quam maxime

Mat. 10. Marc. 13. Pf. 17. Mat. 25. Eph. 2. Esai. 2. 1. Pet. 2. Jo. 21. Mat. 18.

Joan. 21.

Math. 18. Joan. 20.

Mat. ult.

LXXV. Ad Gal. 2. ad Eph. 4.

Cant. 6.

una sit, Una, inquit, est Columba mea, perfecta mea, una est matris suae, electa genitricis suae, etenim sic illius simplicitas, atque constantia servabitur, si unus semper fuerit, & boni Pastoris, & vere Ecclesiae sensus secum semper ipsa consentiens, sed ab alienis discedens nisi forte in illo Apostolorum Conventu Perri Principis mentem ab reliquorum Apostolorum sensu, hoc est autem Spiritum a Spiritu discrepare putamus, & in hoc unitatem coarguimus Apostolici edicti, quod ita habuit: Visum est Spiritui Sancto, & nobis. Aut nobis illiisit omnibus scribens Paulus ad Corinthios illum Conventum, quem ut cum suo absente spiritu ad illius incesti damnationem unum in locum convenire hortatus est, summam in eo consensionem probavit; in altera ad eosdem Corinthios Epistola inquit, Si quid, cui conceditis, & Ego. Itaque ille eodem in Spiritu suis in omnibus conjuncta partibus Ecclesiae, & sibi ipsa conveniens non modo in capite, sed ne in articulis quidem ultimum, sive doctrinam, sive morum experiri potest dissidium.

1. Ad Cor. 5.

Non est quidem Ecclesia certe hoc modo aliud Paulo, quam Domus Dei, Columna Fundamentumque Veritatis, & haec sane duo cum uno in sensu conspirant, quid absurdius esse queat, quam alterum cum altero committere stultis istis, & insulsis decertationibus; hoc dum quarunt ineptissimi homines, Summi ne Pontificis auctoritas sit Conciliorum auctoritate potior an contra, differrentium enim partium est istiusmodi dijudicatio, & pugnantium inter se, non unius, ejusdemque & Dei & Domini Spiritu opinionum, & voluntatum, si forte dissimiles essent, ac diversi invicem: summa Ecclesiae conciliatio non patitur hoc Ecclesiae vere dissidium, & hoc Paulus ad Corinthios detestatur, & aspernatur a se in enuntiatione verbi Divini, ulla appareat inconstantia ejusmodi, videtur in his contrariis verbis inesse est, & non est, quid autem magis secum pugnet, quam si partes inter se Concilii alicujus ita discrepent, ut idem alie affirmant, alie negent, ut indignitas eadem incidat, quam tanta indignatione Paulus prosequitur, cum haec inter discipulos iactari cognosceret. Ego quidem sum Cephae. Ego sum Pauli. Ego sum Apollo. Tunc enim iustissima, & sanctissima animi permotione velut excandescens inquit: Divisus est in vobis Christus? an Paulus pro vobis crucifixus est?

Paulo post idem rem totam ita concludit, ut ne quid divisionis, aut sectae admittere videatur, utpote quem ab uno prin-

cipio totum pendere, ab uno fonte proficisci, & defluere necesse sit. Ego plantavi [inquit] Apollo rigavit, sed neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Ergo ex ipsius Dei maiestate, atque praesentia non ex sua utriusque dignitate perpendenda est utriusque auctoritas.

Qui autem aut Marcellini Papae causa abdicatio, aut accusatio Damasi, aut Anastasii Papae detestatio, aut recentiorum nonnullorum invidia Pontificum, aliorum oberit innocentiae, quemadmodum nihil efficiet ad elevandum Conciliorum Catholicorum aut potestatem, aut fidem activari ab Haereticis, Schismaticisque conventus, quibus una saepenumero opposita Pontificum Romanorum auctoritas integritatem retinuit Ecclesiae.

Princeps Apostolorum Petrus ancillarum, atque servorum proterviorem cultum non servens, non modo Praeceptorum dissimulavit suum, verum etiam negavit turpiter, ac flagitiose, & idem ille socio administrationis Paulo, post acceptum proprie Spiritum Sanctum dignus est reprehensione habitus; haud propterea tamen, aut Christi misericordia ex superiore culpa est iudicatus indignus, aut ex posteriore castigatione minus ad Principatum idoneus. Ita se res habet, singulorum vitae, ac moribus facile detrahitur, quemquam est apud nos iniquos haud admodum difficultis humanae infirmitatis venia.

Catholicorum porro Pontificum solennes Conventus ab omni fraude, suspitioneque vacant, quorum gravitas, dignitasque omni superiorum temporum, antiquitatisque commendatione, & fide celebratur. Horum de jure, atque amplitudine si quid ademptum sit semel, aut detractum sit in posterum de subsidio, quod unum semel reliquum existit laboranti, titubantique religioni, ut omnia effudisse medicamenta restituenda veritatis, atque salutis publicae videantur, qui vim illam, atque religionem ulla ex parte tentare conati sunt, hoc est Spiritus Sancti vocem labefactare, diminuire maiestatem, potestatem convellere. Horum auctoritate Romani Pontificis suam dignitatem conservarunt, ut Niceni, ut Chalcedonensis, ut caterorum, quorum illos decretis stetit restantur Canones universi, tum eorum auctoritate comprobati, tum admixti, adscriptique Pontificiarum Epistolarum auctoritatibus; Gregorius non minus quam Evangeliorum, conciliorum approbat, atque veneratur instituta. De iis non multo secus Gelasius sensit ab Apostolorum Canonibus ad guardam, & vigesimam Lugdunensem alteram Synodum, recensentur omnes, atque com-

LXXVII.

Dist. 15.

Dist. 10.

Pontificis & Concilii una eademque auctoritas est.

LXXVII.

Vera translationis causa.

Non sinebat Caesar damnari haereticos.

comprobantur. Papa Zosimus, Gelasius, Leo, Damasus, Urbanus, ceteri complures ita decreta Christianorum conventuum confirmant, ut vel Romanis Pontificibus praeter ceteris omnibus rata sint. His quantum Augustinus tribuerit, Hieronymus, Ambrosius, Athanasius, Cyrillus, Chrysostomus, infinitum esset recensere, quin etiam supervacaneum, qui Graeci, Latini-que Auctores hos fere secundum sacrarum literarum dignitatem, sanctitatem, auctoritatem, fide proximatos esse voluerint, quorum de jure non dubitavimus eadem illa predicare, quae ad praedicationis suae veritate professus est Paulus, ut si quis docuisset secus, detestabilis esset.

Illam ergo Pontificis Summi, & concilii auctoritas una, atque eadem auctoritas est, ac veterum Pontificum, veterum conciliorum nec dissimilis, nec dispar; quippe cum cetera omnia convenire non distentur, ne revocetur in dubium, idque multo minus in Pontificio Conventu ab ipso Summo Pontifice congregato, qui Conventus, aut nulla [quod nefas est putare] aut antiqua pollet Sanctitate.

Is autem hoc tempore ita se habet. Coeptus quidem ille est, & inchoatus tantum, ut de doctrina decerneretur, quae pars erat causae, totius altera via disputatio sit ad elementa actionis illius perducta. Deinde sunt cur dicantur omnia, certe intermissa omnia. Causam afferunt insalubrem Caeli statum, & pestilentem aërem intemperiem, quorum nos opinioni libentius accedimus, concedimusque non invidi de loco transferendi inter Patres recte, atque ordine convenisse; verum ut hoc dicere liceat, nimis acceleratam alii, aut precipitatam potius, nec illam plane integram deliberationem fuisse conquerebantur, causam quoque ipsam commentitiam, & fictam. [Non commentitia nec ficta fuit transferendi concilii causa, sed iusta, cum enim Caesar haereticos impios Lutheranos, quos sibi maxime conciliatos tunc cupiebat, damnari non sineret, ne exasperarentur, & ab eisdem Lutheranis Concilium ex improviso opprimi posset, de quibus Cardinalis convenit, qui in Pontificatu Marcelli II. nomen gessit, Paulum admovebat, transferendi in Italiam concilii occasio ex morbo epidemico ardentem arrepta est] subdunt litera Gallorum Praesulum. Et sic adhuc in sententia permanent, ut ne pedem quidem extulerint Tridento, nec ullum alium praeter hunc locum esse Concilii fateantur graves illi quidem Viri, & tum dignitate Pontificia, tum eruditionis excellentia, cum sanctitate morum, & commendatione vitae rotius insignes, penes quos sit veritas, ut de hoc non ambigamus, ex eo ta-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

men res sunt in controversia.

Sic autem Rex Christianissimus noster Henricus impressa pietatis a Majoribus suis vestigia prosequutus, non consequutus est modo, verum etiam studio vicit superiores, qui Beatissimi Patris Pauli Papae nostri voluntate provocatus, translatum Bononiam concilium celebravit. Sed ab altera parte Romanorum Imperator Carolus perlat, perseveratque in patrocinio loci Tridentini. Hinc ad illa ulcera, quae ab Haereticis sunt imposita Ecclesiae, adjunctae discessionum calamitates, quae adhuc pars conjuncta, & una adeo fuerat Ecclesia, verendum est in primis, ne quod prope inceprum est, in partes abeat, & scissione dilabatur, quod ipsum certe, & majoris multo & discriminis, & damni fuerit familiae scilicet Ecclesiasticae iactura, quam futura fuerat Haereticorum [hoc est hominum iam dudum alienorum] desperatio, qui tamen ut revocarentur, toto consilio, omnibus Ecclesiae viribus, atque opibus actum est. Quanto magis igitur elaborandum est, ne hanc multo graviolem plagam accipiat Ecclesia, ut in ea parte, quae ad haec tempora stetit sua integritate incolumis, miserabiliter in partes divisa videatur. Christus Dominus apud nos divisus ad labem Christiani nominis sempiternam, quod sit argumentum vel maxime adversariis nostris debacchandi vehementius, & furendi, ut Rex Christianissimus Henricus in propugnatione Bononiensis loci, Imperator Romanus Tridenti inter se differrent, quorum ceteris in rebus mirificus consensus est, cui malo ante omnia est nostro quidem iudicio occurrendum, & eo remedia omnia adhibenda, nec cogitandum ante quidquam aliud, aut tentandum, quam hoc sit dissidium compositum. Concurrunt haec omnia, Imperatoris protestatio Tridentina ad confessum Bononiensem iam inde suspensum, omnium expectatio quid concilio futurum sit ex ea velut offensione, major Haereticorum arrogantia, suum integre partis periculum, armorum motus, quae omnia nobis non videntur posse admittere perficiendae rei vel dilationem, vel tergiversationem. Nam quod Romam interim ad differendum [ut ab iniquis dicitur] remedium convocantur Episcopi, qui mores Ecclesiae iudicent, constituantque: haec quidem primum res in opinionem adduxit, ut mirum videatur esse concilium de supprimenda prorsus tractatione publica, & Religionis morum, si-ve est ea Tridentina, sive Bononiensis suppressa. Sane Synodus, ut omnem corruptarum partium sanandarum rationem everteret, ita obstruit viam earum servandarum, quae sunt a contagione integra, & expe-

XX 2

Etia-

Stationem reliquam aufert in posterum melioris aliquando futura Ecclesiastica conditionis. Verum intermittatur tantummodo ne tollatur. Differt autem ea ratio ejus aegritudinis curationem, ejusque periculi cautionem, quam aut primo quoque tempore necesse est expediri, aut vix nunquam postea verisimile est explicari posse, nisi forte, quæ sua sponte in dies fiunt deteriora longinquitate temporis neglecta, meliora fiant, ut quæ recentia mala, & parva vix sanari possunt, eisdem & inveteratis, & majoribus factis medebimur, aut impendenti, jamque urgenti gravioris incommodi periculo non præstantissimo quoque opus est remedio. Age vero cum salus agitur corporis universi; quo in discrimine maximo, & extremo prope jamdiu versamur, ac ne deposita cura ad experientias corporis gravissime laborantis partes, & quasdam velut reduplicas sanandas animam converteremus, quamquam non negamus in restituendis moribus, & excolenda disciplina Christianæ vite operam optime poni Universæ Ecclesiæ. Hæc tamen & pars est altera eorum, quæ proponebantur indicendo concilio, & si, differri non possit, a singulis Metropolitanis ad veterum Canonum severitatem commodius exigetur, committendum nobis non videtur, ut superioribus maleficiis hoc adjungatur hæd parum malum, ut in sermones malevolorum hominum incurramus, non minus vellemus quam corruptorum principiorum, Ecclesiæ administrationis, medicinam, quam improbitatem nostram retractari, & corrigi, quod solum summum Concilium & suscipere, & perficere queat, propterea subterfugere nos, nec ulli remedii generi acquiescere.

Et si hæc nostra communis omnium sententia nil magis necessarium esse, quam controversiam istam locorum componi, ut de alterutro, aut de tertio aliquo conveniat, instituti conventus actiones progredi, ac finem accipere: ad id ante nihil minus conducere, vel nihil plus obesse potius, nihilve magis esse præposterum, quam conventionem istam fieri Romæ, neque vero ex quatuor, quæ feruntur generibus Conciliorum ignoramus, nos uni summo esse obnoxios, cui & jam satisfactum est ex parte, & in posterum non sumus defuturi. Scimus duos maximos simul esse non posse conventus. Verum nec venerationi in Beatissimum Papam Paulum nostrum, nec in Christianissimum nostrum Henricum ullos regionum terminos circumscribimus, id tantummodo censuimus, quod nobis videatur rei Christianæ utile.

LXXVIII. Tradit memoratus Angelus Massarelus XIII. Octobris excitos fuisse Romam

e Bononienſi Concilio Claudium Mirapicentem, Joannem Noviomentem, Robertum Ambricentem, alioſque, & Joannem Nivernensem Episcopos Gallos pro restituendo pristino morum nitore: nam Lutherani, qui Hæreseos, & Schismatis & profligatissimæ vitæ suæ trabes horrendas in oculis suis non viderant, de festucis, quas in oculis Cleri Catholici videbant, acerbissime querebantur, atque adeo Cæsar ardentissime contenderat a Pontifice, ut corruptelæ veteres abolerentur. Data vero ad eos Episcopos Gallos extant literæ subiecta verborum formula concepta.

Venerabili Fratri Joanni Episcopo Noviomentensi.

Venerabilis Frater salutem. Cupientes tecum pro tua doctrina, prudentia, ac probitate super nonnullis rebus Universale concilium, & salutem Reipublicæ Christianæ concernentibus loqui, hortamur te, tibi que injungimus, ut pro commodo publico, particulare ad nos veniendi incommodum subire, & quanto citius poteris, ad Nos te transferre velis, venies enim nobis gratissimus, & libenter te videbimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum X. Octobris MDXLVIII. anno XIV.

Interjectis paucis diebus Gallorum Regis Orator Bononia Romam contulit. Porro ejus concilii actiones publicas omnino fuisse intercisas docent ejusdem concilii Acta.

In Galliis hoc tempore plures novarum hæreseon illecebris deliniti, pestiferas opinioniones apud simplex vulgus sparere, ad quorum reprimendam impietatem Sorbonica Academia concilii Tridentini sub Paulo III. celebrati, & aliorum conciliorum decreta sequuta, errores Novatorum proscripsit hoc anno, ac e suggestu Sacro proponi vetuit, quorum decretum Parisiensis Senatus in Acta sua retulit, conceptum vero subiectis verbis fuit hoc decretum Sorbonicum.

Decanus, & facultas Theologorum Parisiensium omnibus in Christo fidelibus salutem.

Cum hodie per Concionatorum in asserendis dogmatibus altercationem videamus plures fidelium, juxta id quod Ephesius scribit Paulus, tanquam parvulos fluctuare, & ad omnem ventum cujusvis doctrinæ circumferri, & agitari; nostrum autem interst [quod in nobis erit] dissidentes opinionum fluctus componere, de sanctissimo Christianissimi Regis proposito abunde persuasi, quidnam circa articulos hodie a plebisque controversos, & Christianis Doctoribus, & Concionatoribus prædicandum, & cæteris Christifidelibus cum universa

Act. Concil. Bonon.

Paul. III. lib. brev. an. 14. p. 459.

LXXIX. Ext. in Tom. II. de Concil. MS. Arch. Vat. sig. n. 3200. p. 189. Decretum Sorbonicum contra Calvinistas.

fit

fit Ecclesia credendum, paucis hoc ordine visum est amotare.

Certa, & firma fide credendum est, Baptisma omnibus, etiam parvulis, ad salutem necessarium esse, & per ipsum dari gratiam Spiritus Sancti.

Eadem fidei constantia est tuendum, homini inesse liberum arbitrium, quo possit bene, vel male agere, & per quod, etiam si in peccato mortali fuerit, Deo adjuvante ad gratiam resurgere valet.

Non minus certum est, adultis, & ratione utentibus, post peccatum mortale, admissum, necessariam esse poenitentiam, quæ in contritione, & confessione Sacramentali vocaliter Sacerdoti facienda similiter, & satisfactione consistit.

Ad hæc Peccatorem non sola fide, sed & bonis operibus justificari, quæ adeo necessaria sunt, ut sine illis nemo adultus vitam consequatur æternam.

Quilibet Christianus teneretur firmiter credere, in consecratione Eucharistiæ panem, & vinum converti in verum Domini Corpus, & Sanguinem, remanentibus tantum panis, & vini speciebus, sub quibus realiter verum Domini Corpus continetur, quod ex Virgine natum est, & in Cruce passum.

Sacrificium Missæ est ex Domini institutione valens pro vivis, & defunctis.

Non est Laicis ad salutem necessaria Communio sub utraque specie: recteque certis, & iustis de causis olim ab Ecclesia sancitum, ut ab illis sub una tantum panis specie communicetur.

Porro solis Sacerdotibus secundum Ecclesiæ ritum ordinatis data est a Christo potestas consecrandi verum Corpus, & in foro Poenitentiae a peccatis absolvendi.

Quos certum est, etiam si mali, & in peccato mortali fuerint, consecrare verum Christi Corpus, si quidem illud consecrare intendunt.

Confirmatio, & Unctio Extrema sunt duo Sacramenta a Christo instituta, per quæ datur gratia Spiritus Sancti.

Nec dubitandum est, Sanctos in hac mortali vita, & in Paradiso agentes miracula operari.

Sanctum est, & Deo maxime gratum orare Beatam Dei Genitricem, & Sanctos, qui in Cælo sunt, & sunt pro nobis Advocati, Intercessores apud Deum.

Hi itaque Sancti beate cum Christo degentes non solum sunt imitandi, sed & venerandi, & orandi.

Ob idque religiose faciunt, qui loca eis dicata ex devotione visitant.

Si quis in Templo, aut extra Templum prius sua oratione ad Beatam Virginem, aut Sanctorum aliquem recurrat, quam ad Deum, non peccat.

Nec ullo modo dubitandum est, quin genuflectere coram Imagine Crucifixi, & Beata Maria, & Sanctorum ad rogamum Christum, & Sanctos opus sit bonum, & pium.

Adhuc firmiter credendum est, & nullatenus dubitandum, Purgatorium esse, in quo animæ detentæ Oratione, Jejunio, aliisque bonis operibus juvantur, ut citius liberentur a pœnis.

Teneretur, & quilibet Christianus firmiter credere unam esse in terris Universalem Ecclesiam visibilem in fide, & moribus, errare non valentem, cui omnes Fideles in his, quæ sunt fidei, & morum obedire obstringuntur.

Quod si quid in Scripturis Sacris Controversæ, aut dubii oriatur, ad præfatam Ecclesiam definire spectat, & determinare.

Est & certum, multa esse credenda, quæ non sunt expresse, & spectatum tradita in Sacris Scripturis, quæ per Traditionem Ecclesiæ sunt necessario recipienda.

Eadem etiam veritatis certitudine credendum est, quod jus anathematizandi est ex jure Divino Ecclesiæ a Christo Jesu immediate concessum, & idcirco censura Ecclesiastica sunt magnopere formidanda.

Certissimum est etiam Concilium generale legitime, & debite congregatum, Universalem Ecclesiam representans non posse in fidei determinationibus, bonisque moribus errare.

Illud etiam non minus certum est, quod ex Jure Divino est unus Pontifex, id est Papa, qui supremum est Caput Militantis Ecclesiæ Christi, cui omnes Christiani parere debent, & penes quem est potestas indulgentias conferendi.

Constitutiones Ecclesiæ, utpote jejunia, epularum discretionem, abstinere se a carnibus, & pleraque alia, ipsam conscientiam obligant, omni pariter secluso scandalo.

Vota etiam præsertim Monastica, & Religionis, quemadmodum etiam perpetuæ Continentiæ, Paupertatis, & Obedientiæ ipsam conscientiam obligant.

Dicta Theologiæ facultas prohibuit, prohibetque omnibus, qui suæ Congregationis existunt Doctoribus, Baccalariis, iisque omnibus, qui nunc & in futurum sibi ea in facultate gradum comparare student, ne ullo pacto suis in Concionibus, Propositionibus, dictis contraria controversare, neque in suis lectionibus, neque alibi illa legant, doceantque.

Præterea jubet, ut ab omnibus præfatis dictæ propositiones subscribantur, utquæ demum non sint socordes ad commendandum

dum Defunctorum animas orationibus precibusque Populorum, sub perpetua privationis pena dictæ Societatis, & Congregationis. Anno gratiæ MDXLVIII. x. Martii Theologiæ facultas in Sorbonico Collegio debite congregata super præcedentium articulorum negotio, illas, qua forma scriptæ sunt, Sacramento approbat, subscriptæque fecit, tum Decani, Facultatisque mandato eorum scribi, Secretarii manu.

Signatum I. Formier, De mandato.

Acta, publicata, & registrata audito Procuratore generali Regis hoc requirente Parisiis in Parlamento ultimo die Julii anno Domini 1548.

LXXX.
Sur. in
comm.

Propagata est maxime hoc anno in Anglia Zuingliana hæresis tyrannide Regii Tutoris, qui velut Antichristi Præcursor jure Sacrificium sustulit ex Anglia. Hoc tempore (inquit Surius) sub Pæro Rege Missa abrogata est. Funestam hanc Historiam fusius Sanderus his verbis enarrat. [1]

Sander.
l. 2. de
Schism.
Anglico.

Interim Catholici Angli, & præsertim Doctores, qui Schisma Henrici VIII. saltem post mortem ejus reprimendum sperabant, ubi adeo id non evenire perspicerent, ut potius in pestilentiorum Hæresim erumperet, partim seipsos accusarunt, quod primis initiis fortius non obstiterent, partim morore, ac squalore confecti miseriam vitam traducebant. Qui enim legerunt apud S. Joannem Chrysostomum contra Paganos Divinitatem Christi propugnantes, veterem, & antiquam Patriæ suæ fidem ob hoc ipsum commendatam, quod Altaria olim erecta Christo fuissent [sunt etiam, inquit Chrysostomus, in Britannicis Insulis extra hoc Mare satis fundatæ Ecclesiæ, & erecta Altaria] cum illi iidem jam post mille, & pene ducentos annos a Chrysostomi morte eadem Altaria non a Paganis, verum ab iis, qui seipsos vocant Christianos, dirui, & everti conspexissent; quo animo par est eos spectasse? Quas fuisse lachrymas? Quos gemitus edidisse? Nam si Altaria Christi olim fuerunt in Anglia, affirmante Chrysostomo, Christianæ fidei signa, utique eodem modo Altarium dejectio jam est signum perfidiæ Antichristianæ. Atque ingemuerunt quidem & his novitatibus, utcumque se opposuerunt Stephanus Wintoniensis, Edmun-

us Londinensis, Cuthbertus Dunelmensis, Nicolaus Vigorniensis, & Darius Cestrensis Episcopi, omnes doctrina, & gravitate præstantes Viri, qui etiam in Ordinum Conventu suffragia habebant, Religionisque sententia, ac interiori affectu Catholici erant, sed facti Episcopi in Schismate Henriciano extra Ecclesiam, vel potius contra Ecclesiam, Regio, non Pontificio mandato, aut assensu, & pro Regia libidine, Ecclesiasticoque ejus Primatu stabilendo non habebant illum fortitudinis, & veritatis Spiritum, qui in unitate Ecclesiæ Catholice rite ordinatis, & inunctis tribui solet: timide ergo restiterunt Pueri Regis Primarii, imo simpliciter subscripserunt, & in omnes ceteras innovationes, quæ non videbantur ipsis continere apertam Hæresim, ne Episcopatus, ac honores perderent, vel ultro, vel contra conscientiam coacti consenserunt, cujus criminis gravissimas paulo post poenas, primum sub hoc ipso Eduardo, quia in reliquis omnes Hæreses, seu [ut tunc loquebantur] Regiæ Majestatis in reformanda Religione progressionem non sunt assensu, nec blasphemam quadam illis proposita dogmata, pro Concione, ut jubebantur, explicare, & comprobare voluerunt, deinde multo magis sub Elizabetha omnes luerunt, depositionem, & [ut postea dicemus] diuturnos carceres usque ad mortem patientissime tolerant, misericordiamque simul, & justissima in se Dei judicium collaudantes.

His ergo metu superiora edicta Schismatica approbantibus, ac reliquis recentior Regio nomine creatis Pseudo-Episcopis, ad ea stabilienda, sectamque per totum Regnum propagandam diligentissime invigilantibus, secundum tempus lege Comitiorum designatarum, tremendum Sacrificium, ceteraque omnia Officia, & Sacramenta Catholico ritu publice fieri omnino desierunt; nec unus videbatur in toto Regno, qui falsorum Officiorum, ac Rituum communione non fuisset contaminatus, licet plurimi occulte etiam tum Missas fecerint, & audierint, qui tamen & ipsi Calicis Christi, & Demoniorum participes, Tempia quoque, ac Sacramenta Hæretico ritu administrata frequentabant, existimantes [ut Divus Augustinus olim, de quibusdam in

in Africa schisma Donatistarum sequentibus diserat] satis esse si quovis modo Christum colant, & ignorantes id solum Christo placere, ut in unitate colatur.

Sola Serenissima Maria primogenita Henrici filia, Eduardi soror, quæ ei in Imperio successit, Sanctissima Marris suæ Catharinæ fidem, & constantiam sequuta, non potuit ullis Protectoris, aut ceterorum Regiorum Tutorum precibus, aut comminationibus adduci, ut Oratorium suum, quod domi habebat, vel claudi, vel Sacrum Missæ Officium in Cænam Calvinicam mutari, vel saltem, ut secreto illud tantum, & non palam in contemptum legum Regiarum, ac aliorum [ut dicebatur] scandalum fieri permitteret.

Cum autem Hæretici viderent se nihil apud eam in hac re proficere, nec ausi essent aliquid durius statuere in personam ejus, quæ esset sanguine, & successionis Regi tam propinqua, quæque sæpe Protectorem, ac ceteros Eduardi Consiliarios cum palam, ac præsens, tum etiam per literas, ac nuntios audacter admonuisset, ne fratris sui pueritia ita ad Reipublicam, & Religionis perniciem abuterentur, adjungens præterea futurum forsitan tempus, cum cogerentur administrationis huius suæ tam insolentis, tamque ultime voluntati Patri sui, quam saltem Rege adhuc impubere religiose ipsos servare oportuisset, contrariæ rationem reddere; illi cum quid responderent, aut statuerent non haberent, præsertim cum ipsa apud Eduardum fratrem ætate postea paulo maturiorem liberius aliquoties conquesta esset, illique ex amoris teneritudine etiam lachrymas movisse diceretur, hoc consilium homines perdituri inierunt, ut primum blanditiis & precibus, deinde minis rem agerent, sed cum neutro modo obrinerent, quod cupiebant, aliam viam aggressi sunt, nimirum ut ab illa Sacellanos suos, qui coram ipsa Sacra Officia pro more faciebant, divellerent, in eosque ut in transgressores legum publicarum, carcere, & aliis pænis animadverterent, quod semel, aut iterum quidem fecerunt ingravescente ita hæresi, ac furente e Germania in Angliam Petrus Martyr, & Bucerus, maximi Dæmonis laquei, cum alia impiorum rabularum, fœce provolarunt.

LXXXI.

Passa est hoc anno Polonia gravissimum damnum extincto prima Aprilis die Sigismundo seniore Rege, qui dum vixit, illud Regnum Regia constantia ab Hæreticorum impietate, insidiisque vindicavit, de quo insigne hoc elogium scripsit Stanislaus Hofius Episcopus Warmiensis.

Sanctus ille Rex Sigismundus ejus no-

minis Primus, qui, ante annos non ita multos, in Christo obdormivit, cum aliis heroicis virtutibus multis clarus, tum in ruenda fide Catholica constantia quadam, & animo robore singulari præditus, & qui libenter vestigiis ejus incedit, Serenissimus Filius hic ejus, ejusdemque nominis Secundus, quem utinam paternam felicitate, paternos annos assequutum, Regni huius gubernacula longissimo ævo tenentem videamus, numquid non & ipsi eodem animo, eadem sententia, eademque Religione fuerunt? Postularunt ab utroque nonnulli, quibus recte dici potuit. [Nescitis quid petatis] ut purum Evangelium in Regno suo prædicari permitteret, Respondit Divus Pater sui non esse muneris de puritate verbi cognoscere, ad Episcoporum officium id pertinere, quorum quidem hac de re iudicio se etiam ipsum libenter Majestas ejus submitteret, eorumque jurisdictionem salvam in omnibus esse velle. Respondit iidem prope verbis Serenissimus ejus Filius, neque dubitandum est, quingorquot sunt Catholici Reges, & Principes, si quis eis iudicium de causis fidei delatum velle, omnes uno sint ore responsuri. De pio eodem responso dato Hæreticis in Comitibus Warsaviensibus meminit Surius. Regii nimirum non esse muneris de causa Religionis agnoscere, Regem se non Pontificem agere velle, satisque sibi esse negotii cum prophanis causis. Tum subdit Author. Utinam, hanc tanti Regis constantiam plerique alii sequuti essent Politici Magistratus, quibus ab impostoribus illis novi Evangelii buccinatoribus pestifera adulatione persuasum est, ad ipsos pertinere, ut de Fide, & de Religione sibi iudicium usurpent, quæ res magnas non uno loco calamitates attulit.

Audito tanti Regis obitu Pontifex magnus ex eo traxisse dolorem Sigismundo juniori significavit, cum Ecclesiam adversus Schismaticos semper defendisset, atque Hæreticos, ne impiis opinionibus populum inficerent, repressisset, tum hortatus est, ut non minus in Paternas virtutes, quam in Regnum successisse ostenderet, Sedisque Apostolicæ auctoritatem, dignitatemque tueretur.

Sigismundo Regi Polonia. Charissime Obitus claræ memoriæ Sigismundi Poloniae Regis Genitoris tui gravissimus nobis accidit, ut debuit; ea enim erat in eo pietas, prudentia, & Regia virtus, ut si unquam alias, hoc maxime tempore necessaria esset Reipublicæ Christianæ ejus vita, & incolumitas, quamvis enim Deus Omnipotens illi præstantissimo, & optimo Regi vitam in multos annos propagaverit, ut valde longævus ex ea dis-

Stanisl.
Hofius
Ep. Warmien.
in confessione
Calb. fidei
c. 24.
pag. 24.

Sigismundus senior
moritur
magna
Poloniae
damno.

Sur. in
comm. hoc
anno.

LXXXI.

Paul. III.
lib. brev.
anno 14.
p. 242.

NOTÆ

[1] R Eformatio illa Anglicana, de qua agendum hic suscipit Annalista ad annum præcedentem anticipanda est. Anno enim illo vergente Protector per delectos a se viros hæresi infectos veluti superstitionis fomenta tollerent & abolerent. Tum in publicis regni comitiis die XXIV. novembris ejusdem anni sub utraque specie Eucharistia populo ut distribueretur mandatum est, additumque ut sacra vernaculo sermone haberentur. His constitutis missæ privatæ cessarunt, ac tunc demum altaria direpta sunt. Ita Burnetus Hist. de la Reform. en Anglet. to. 2. MANSI

cessisse videri possit, parum tamen vixisse dicendus sit, qui & suo Regno, & universae Christianitati tam erat utilis, & necessarius; nam & semper in commune consuluit, semperque fidem Catholicam adversus Schismaticos defendit, nec in suum Regnum Haereticas unquam opiniones admisit: quamobrem nobis in praesentium acerbitate temporum positus, in quibus undique nos mala nostra perturbant, Genitor tuus vere est desiderandus, essetque multo desiderabilior, nisi te ex illo genitum, in illius Regnum pariter, ac virtutes successisse intelligeremus, quo uno solario tantum dolorem ex illius morte susceptum temperamus. Te enim firmiter credimus, tam bonae arboris germen, optimos Paternarum laudum fructus nobis relaturum, ac producturum esse, quo fit, ut minus ex obitu Genitoris tui doleamus. Quare cum illum viventem maximis ejus adducti meritis singulariter dilexerimus, totumque in illum amorem nostrum in te illius filium optima spei Regem transfuderimus, mittendum ad te duximus de dera opera dilectum filium Abbatem Martinengum Camerarium secretum, & Nuntium nostrum exhibitorem praesentium, ut nostro nomine consolationem ad te nostram de obitu Genitoris tui, simulque gratulationem de tua in Regnum successione perferret, tum deinde Serenitatem tuam de omnibus hic rebus, & quo in statu negotiorum universalis concilii hoc tempore reperitur, & quid a te, & Regno tuo fieri cupiamus, edoceat, quod sane officium cum una cum ipso tuo Genitore exequi statuissemus, variis praepediti impedimentis fuimus, ne id citius facere potuerimus, sicut haec omnia idem Abbas Nuntius plenius tuae Majestati referet. Hortamur proinde Serenitatem tuam in Deo Domino, ut per vestigia Paternae pietatis, inconcussa erga sanctam Romanam Ecclesiam devotionis incedens, Catholicae fidei tutelam paterna constantia, atque exemplo in tuo Regno continuare, & Apostolicae Sedis auctoritatem in honorem Dei Omnipotentis, ac Beatorum ejus Apostolorum Petri, & Pauli tueri velis, ut gloriam Majorum vestrorum, in primisque Genitoris tui, qui hoc indefinenter egit dum vixit, simulque Caesare Regnum, ad quod illum translatum esse sperandum est, assequaris. Sc. Datum Romae apud S. Marcum XXI. Junii MDXLVIII. anno. XIV.

LXXXIII.

Decrevit ad Pontificem Sigismundum II. Poloniae Rex Martinum Chromerum Oratorem, ut Regio nomine obsequia addiceret Pontifici, atque ab eo flagigaret, ut ad sedanda Religionis diffidia concilium Oecumenicum abolveret, de cu-

jus adventu gratissimo Cardinalis Farnesius has literas ad eundem Regem dedit.

Sigismundo Regi Poloniae Illustri.

Serenissime Rex. Adventus Regiae Majestatis nuntii Clari Viri Domini Martini Chromeri, & Sanctissimo Domino nostro, & nostro S. R. E. Cardinalium Collegio gratus, & acceptissimus fuit, tum quod gravi, & eleganti oratione dolorem eum levavit, quem omnes ob Serenissimae Majestatis Vestrae pia memoriae parentis obitum ceperamus, tum quod ea de praecleara voluntate, ac propenso animo Majestatis Vestrae erga ipsam Beatitudinem Domini nostri, & Sacrae Sedis Apostolicae restructa, quae etsi pro comperto habebantur, ipsius tamen Chromeri oratione quasi representata multa jucundissima fuerunt. Persuasum itaque habeat Majestas Vestra de ejus virtute, fide, constantia jam omnia expectari, quae a summo, & generosissimo Rege expectanda sunt.

Quid ad mandata, quae nomine Majestatis Vestrae Chromerus diligenter exposuit, Sanctissimus Dominus Noster responderit, quod ab ipso singula fidelissime pronuntiatum iri pro certo habeo, literis haece mandare supervacaneum duxi. Duo tamen haec non praetermittenda mihi putavi, primum de concilio Oecumenico, Sanctissimum D. N. eodem animi ardore, & sollicitudine, quo illud indixit, & ut rite celebraretur operam dedit, modo per literas, modo per Nuntios suos Patres hortari, rogare, urgere, ut frequenti Episcoporum conventu sacrosancta haec Comitia continentur, tanroque nisu, & flagranti studio in hanc unam rem incumbere, ut plane nemo dubitare possit, nunc per Sanctitatem suam omnino non stare quominus tam sacro, tamque divinitus suscepto operi aliquando eadem Dei gratia, aspirante, cujus praesenti Numine felicissime est inchoatum, & magna ex parte confectum, extrema manus imponatur, quod certe eventurum Deo freta Beatitudo sua sperat, accedente praesertim Majestatis Vestrae equissima ad optatam causam tuendam voluntate. Verum quae sint dilacionis cause, quique totius negotii progressus, cognoscat Majestas Vestra ex Domini Chromeri verbis, & eadem puto explicatius ipsi enarrata jam fuerunt a Secretario Sanctitatis suae Reverendissimo Viro Abbate Martinengo. Alterum, quod esse in eisdem literis mandatum existimavi, illud nempe est accurata Reverendissimi Domini Cracoviensis commendario pro Cardinalatus honore, gratissimum Sanctitati suae contigisse, quod ex liquido proponit talem esse Virum, qua-

lem

MS. Car.
Pii sig.
260. pag.
89.
Cardinalis Farnesii literae ad Regem Poloniam.

Paul. III.
lib. brev.
an. 14. p.
378.

Sur. in
comm.

LXXXIV.
Angel.
Mass. in
Diar.
Cone.
Trid. &
Bonon.

lem & fama, & multorum fide dignissimorum testimonio jam pridem intellexit: quare praecipue erit Sanctitatis suae cura, & Majestatis Vestrae voluntatis, ac judicii certissimam rationem habere, & simul Nationem Polonicam sibi merito charissimam hoc recenti suo beneficio prosequi. Sc. Roma die XI. Septembris MDXLVIII.

Confirmabat Sigismundum Regem in avita pietate ejus Mater Bona Regina, fidei Catholicae studio, & singulari in Sedem Apostolicam observantia conspicua, quam pietatis significationem cum expressisset literis, Pontifex his verbis respondit.

Charissima in Christo filia Bona Regina Poloniae Illustri.

Charissima in Christo filia nostra saluarem. Attulit ad nos literas Serenitatis tuae dilectus filius Martinus Chromerus Serenissimi filii tui Poloniae Regis Secretarius, & Orator, prudentique sermone eas subsecutus, nobis per se gratas fecit gratiores, de pietate tua erga fidem Catholicam, & observantia erga nos, & Sedem Apostolicam multat testatus, itaque & literas, & pium animum Serenitatis tuae letanter accepimus, teque in Domino hortamur, ut pari pietate in futurum procedas, & contines. Sc. Datum Romae apud Sanctum Petrum IX. Septembris MDXLVIII. anno XIV.

Infecta est postea Polonia variis pestibus Arianorum, Nestorianorum, Calvinistarum, Trithetarum, Trinitatisque hostium, a quibus motae ingentes in eo Regno turbae, debilitatum vero ab Haereticis Regnum, Turcae, & alii hostes finitimi magnis cladibus concussere, ut suis locis legendum erit.

Quod ad res Turcicas attinet, verterat Solymannus Imperator, pactis cum Caesare Inducias arma adversus Persas, sed ea expedito ipsi feliciter non cessit, ut refert Angelus Massarellus. V. Octobris MDXLVIII. habuimus hodie ex Venetiis [1] quod Turca revertatur Constantinopolim ab expeditione contra Sophiam infecta. In Africa vero Christiani oppugnati sunt a Mauris, qui Tripolim, quam Equites Rhodii tuebantur, vexarunt, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

NOTAE

[1] Vana fuisse nuncia haec Venetias delata de reditu Solymanni suspicor. Qui enim anno 1550. Aegira 956. annales Turcicos a Leunclavio vulgatos absolvit anonymus author testatur expeditionem hanc Persicam Solymanni cepisse aegira 955. mense Sofar qui anni Mahomedici secundus est. Cum vero Aegira haec coepisset hoc anno 1548. die decima Februarii teste Calvisio in Opere Chronologico, mensis Sophar in Martium nostratem incidit. Teste vero eodem Annalista Leunclaviano expeditio haec Persica duravit annum integrum cum novem mensibus; tum addit idem Annalista Solymannum rediisse Constantinopolim primo die mensis Silchizii anno Aegira 956. id est anno sequenti labente, cum mensis ille anni Mahomedici postremus sit, ac medio circiter decembris anni 1549. coepisset. MANSI

Maritimasque excursiones, praedaeque graves egerunt, ob quas Pontifex Caesarem rogavit, ut Equites Rhodios opportunis subsidiis adjuvaret, captisque redimendis operam daret.

Imperatori.

Charissime, Dilecti filii Prior Alemaniae, Paul. III. & Commendator felices a suo Magistro, lib. brev. & Conventu Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani ad Majestatem tuam trans-

missi referre ei potuerunt, quam gravi iactura his proximis diebus eorum Ordo affectus fuerit, capta a Piratis Infidelibus una eorum rivem cum non modica summa pecuniarum, & quamplurimis Ordinis Militibus in servitutem redactis, & quanto etiam oneri eis sit bellum, quod continue cum Mauris gerunt pro defensione Civitatis Tripolitanae, ac super his tuae Majestatis opem forsitan implorant. Nos vero etsi hos Religiosos, & fortissimos Viros a tua Majestate semper dilectos, & plurimi factos scimus, facit tamen paternus nosser & in eos amor, & officii ratio, ut illos tuae Majestati impense commendemus, hortemurque te, ut si unquam in eos tua effulset benignitas, efficias ut hoc maxime tempore eluceat, quo illi maxime indigent, protegasque praeterea eorum bona, & jurisdictionem, ut solitus es, ac Priorem, & Commendatorem praedictos pro publica causa laborantes, tua solita humanitate encipias, & audias, erit id tua Majestate dignum, Nobisque apprime gratum. Datum Romae XII. Octob. MDXLVIII. anno XIV.

Decretus fuerat pariter ab Equitibus Sancti Joannis in Galliam Orator Prior Sancti Aegidii, ut ad defendendam Tripolim contra Barbarorum impetum imploraret opem ab Henrico Galliarum Rege, quem Pontifex etiam datis ad eundem Regem literis eodem die exaratis commendavit.

Hoc tempore Sanctus Xaverius in Indiis Legatus Apostolicus Apostolico munere sanctissime fungebatur, Barbarisque ad Christi fidem traducendis felicem operam dabat in summa egestate, in qua quantis Divinis delitiis afflueret, sodalibus suis, quos ad laborum, & gloriae

Y y

So.

Ext. 15.
p. 441.

LXXXV.

S. Xaver.
l. 1. ep. 6.

Societatem vocabat, significavit, ac de Insulis Mauricis, in quibus agebat, hæc scripsit.

Terra est aspera, & sterilis alimentorum, frumento caret, & vino, caro quid sit fere Incole ignorant, nulla enim apud eos armenta, nulli greges, præter paucos admodum fues, quos mirari magis quam gustare licet. Apris abundant. Aqua dulcis magna inopia. Orizæ satis est, magna copia arborum, unde panem, & vinum perunt. Aliæ porro arbores sunt, ex quarum cortice depexo conficiunt vestem, qua utuntur omnes. Hæc vobis fratres charissimi eo scripsi, ut sciaris quantopere hæ Insula cælestibus affluant gaudiis, nimirum hæc omnia pericula, atque incommoda Christi Domini nostri causa suscepta, thesauri sunt cælestibus solatis reservatissimi, sic prorsus, ut has Insulas perappositas esse credas ad lumen oculorum paucis annis ex suavissimi fletus suavitate perdendum. Equidem nunquam alibi, nec tam liquidis, perpetuisque animi voluptatibus perfusum me esse memini, nec tam leviter labores omnes, & ærumnas corporis pertulisse, quam cum Insulas concursarem cinctas ab inimicis non fidelissimis, eademque omnibus, vel morborum subsidiis, vel vitæ tuende præsiis, atque adjumentis destitutas, ut Divinæ spei potius quam Maris Insula appellanda esse viderentur.

Fuisse Indos Idolorum cultui addictissimos, atque in libidines effusos idem Vir Sanctissimus scribit in aliis literis, quibus Franciscum Henricum Sacerdotem in Travancoride de Evangelio prædicando insudantem solatus est, si laboribus non respondere fructus viderentur; non enim exiguae esse, si Infantes sacro lavacro tingeret, qui ejus opera felici immortalitate potirentur, nam de adultis vel albis, vel nigris addidit paucissimos cælestis Regnum adipisci.

Francisco Henrico in Travancoridem.

S. Franc. l. 2. ep. 7. Noli mœrere frater, quod minus quam velles in istorum Neophytorum cultura proficias; quippe, & cum gens ipsa, ut scribis, Idolorum cultui dedita sit, & Rex a Christi Religione alienus acerbe insectetur Christianos, plus utique proficis quam tu putas, Infantes diligentissime conquistos Cælo per Baptismum pariendo; nam si circumspicere animo voles, reperies profecto ex Indis vel albis, vel nigris paucos in Cælum pervenire, nisi eos, qui quatuordecim annis minores cum baptismali innocentia excedunt e vita, videsne frater charissime, te, uti dixi, plus istis, quam putares proficere? id adeo cerne in pueris, iis scilicet qui abs te baptizati cælesti jam

fruantur beatitudine, qua nimirum carerent, si ita ex istis locis discessisses, neque eos per Baptismum Christo genuisses. XI. Kal. Nov. Punicali.

Hoc anno comprobatus est Apostolica autoritate pius exercitiorum spiritualium Liber a S. Ignatio Societatis Jesu conditore compositus, in quo plura sacra documenta ad contemplandas res cælestes, & consecandas virtutes traduntur, flagitante id a Paulo Pontifice Francisco Borgia Duce Gandiæ, qui iidem exercitiis excultus ad magnam effloruit sanctitatem. Pontificium vero diploma hac verborum forma conceptum est.

Cum [sicut dilectus filius Nobilis Vir Franciscus Borgia Dux Gandiæ nobis nuper exponi fecit] dilectus filius Ignatius de Loyola Præpositus Generalis Societatis Jesu per nos in Alma Urbe nostra erectæ, & per nos auctoritate Apostolica confirmatæ, quædam documenta, sive Exercitia spiritualia ex Sacris Scripturis, & vitæ spiritualis experimentis elicita composuerit, & in ordinem ad pie movendos fidelium animos aptissimum redegerit, illaque Christi fidelibus ad spiritualem consolationem, & profectum magnopere utilia, & salubria esse non solum fama ex plurimis locis allata prædictus Franciscus Dux didicerit, sed etiam experimento manifesto cum Barcinone, tum Valentie, tum Gandiæ id comperit habuerit, quare idem Franciscus Dux nobis humiliter supplicari fecit, ut documenta, & Exercitia spiritualia prædicta, quo latius eorum fructus pateat, & plures Christianifideles majori cum devotione ad utendum illis inveniuntur, examinari facere, & si approbatione, & laude digna inveniremus, approbare, & laudare, aliasque in præmissis opportune providere de benignitate Apost. dignaremur. Nos igitur, qui documenta, & exercitia huiusmodi examinari fecimus, & que testimonio, ac relatione dilecti Filii Nostri Joannis tituli S. Clementis Presbyteri Cardinalis Burgenfis Episcopi, ac Hæreticæ pravitatis Inquisitoris, & Venerabilis Fratris Nostri Philippi Salutiarum Episcopi, atque Urbis nostre in spiritualibus Vicarii Generalis necnon dilecti filii Egidii Foscararii nostri Sacri Palatii Magistri nobis desuper facta pietate, ac sanctitate plena, & ad edificationem, & spirituale profectum fidelium valde utilia, & salubria esse, & fore comperimus, debitum etiam respectum ad fructus uberes, quos Ignatius, & ab ipso instituta Societas præfata in Ecclesia Dei, ubique Gentium producere non cessant, & ad maximum adjumentum, quoad ad id prædicta Exercitia attulerunt, non

LXXXVI.

Ext. apud
Orland.
lib. 8.Librum
exercitiorum
S. Ignatii
Paulus
III. approbat
instante S.
Francisco
Borgia.

inmerito habentes, huiusmodi supplicationibus inclinari, documenta, & Exercitia prædicta, ac omnia, & singula in eis contenta, auctoritate prædicta, tenore præsentium ex certa scientia nostra approbamus, collaudamus, ac præsentis scripti patrocinio communitimus, hortantes plurimum omnes, & singulos utriusque sexus Christianifideles ubilibet constitutos, ut tam piis documentis, & Exercitiis uti, & illis instrui devote velint, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die ultimo Julii MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

Hoc anno nona Januarii die in Cardinalium numerum adscitus est Carolus Borbonium Episcopus Sanctonienfis Regio stemmate clarus, de quo extant subjecta eundem literæ.

Dilecto filio nostro Carolo de Borbonio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali Sanctonienfi.

Dilecte fili noster. Cum nuper Christianus in Christo filius noster Henricus Francorum Rex Christianissimus per dilectum filium nostrum Cardinalem de Guysa nobis omni instantia, ac precibus supplicasset ut te Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem creare vellemus, nos etsi multa ac gravia impedimenta obstabant, tamen tanto desiderio ipsius Regis, cui in omnibus quibus honeste gratificari possumus, maxime cupimus, perspecto cum idem Cardinalis de Guysa nomine ejusdem Regis nil diligentia, ac summi studii in hoc prætermisisset, in Consistorio nostro superatis omnibus difficultatibus, & communi creatione Cardinalium sacrisque Jeremiis non expectatis, te genere Regio ortum, & Episcopum Sanctonensem in Presbyteratus ordine constitutum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem solum de cæterorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio creavimus ad Dei Omnipotentis laudem, & ipsius Regis satisfactionem, in cuius gratiam cum libenter id fecerimus, non minus etiam libenter fecimus tua virtute, quam in te conspicimus, accedente, ex quibus speramus te nobis, & huic Sanctæ Sedi in his difficillimis temporibus magno futurum non solum ornamento, sed e-

LXXXVII.

Paul. III.
lib. brev.
pag. 19.
Panvin.
in vit.
Paul. III.

tiam adjumento. Quamobrem te filii noster hortamur, ut quo magis tui similibus Viris nunc egemus cum a Deo sis, ac nobis in participationem sollicitudinis, & curarum præsentium vocatus, ad Nos sicut debes venire matures, quo tua opera, & consilio uti possimus. Venies enim nobis, & eisdem tuis Confratribus acceptissimus, pileumque rubrum plenius Cardinalatus insignis a nobis ipsis iuxta veterem, & probabiliorem morem recipies, interea Birretum rubrum a nobis de more benedictum ad te cum præsentibus mittimus in manibus ipsis Christianissimi Regis, & per Nuntium istuc nostrum assignari iussimus, tibi per ejus Majestatem consignandum, vel mittendum, quem tu debita reverentia, & quo dedimus amore, recipies. Datum Romæ IX. Januarii MDXLVIII. anno XIV.

Cum vero Carolus ad Urbem sese conferre non potuisset, Pontifex Henrici II. Regis rogatu pileum rubrum X. Junii illi transmittit, ac nuncupandi sacramenti formulam his conceptam verbis tradidit: Ego Carolus Cardinalis promitto, & juro, quod ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero Beato Petro, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ, & Domino Nostro Domino Paulo Papa III. suisque Successoribus canonice intrantibus. Pluribus interjectis additum est: Regulas Sanctorum Patrum, decreta, ordines, seu dispositiones, reservationes, provisiones, & Mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari, Hæreticos, Schismaticos, & rebelles eidem Domino Nostro vel Successoribus prædictis pro posse persequar & impugnabo, &c.

Fidem Carolus sacramenti hujus mire coluit, orthodoxam enim Religionem. adversus Novatores constantissime in Gallis asseruit, ad quam defendendam cum incumberet, ne Sceptrum in Hæretici Principis manus decideret, vinculis nefanda impiorum prodicione mancipatus est, quo permittente scelerum vindicæ Deo, e vivis sublato, a Catholicis Rex Galliarum renuntiatus est, quamquam paulo post ad Cælum vocatus sit.

I. Anno a partu Virginis millesimo quingentesimo quadragesimo nono Indictione nona, revocandis ad Ecclesiam castra, & incorruptam fidei puritatem. Lutheranis, tum a Pontifice, tum a Cæsare navata est opera, sed eam obfirmata in errore Impiorum pertinacia infelicitate elusit. Deceverat, ut diximus Pontifex affecto jam superiore anno tres Episcopos Internuntios amplissimis mandatis suffultos, ut fractos jam armis a Cæsare Protestantes, qui Concilii Œcumenici decretis se parituros polliciti erant, ejurata impia hæresi, censurarum omnium, quibus illaqueati tenebantur, religione exolverent, fideliumque communioni rite aggregarent.

Ext. in
ms. Card.
Spad. sig.
n. 37.
Alexander
Card.
Farnesius
in literis
ad Nuntium
apostolicum
apud
Cæsarem.
Jacobus
Augustus
Thuanus
l. 6.

Sed ut queritur Alexander Cardinalis in suis ad Pontificium apud Cæsarem Internuntium, illi Apostolici Nuntii, vel Legati frustra tempus in Germania contriverunt: obduruere enim perfidi Lutherani in perfidia sua, in qua eos confirmarunt Apostatæ Sacerdotes, & Monachi, qui jubebantur, contra Cæsarem decretum concubinas suas a se remove, ut rite censurarum religione solverentur, cum præsentia eorum conjugia jurata essent scortationes, nec Cæsar, ut ab eo expetebatur, auctoritatem suam ad plectendam impiorum pertinaciam adhibuit, refert vero Jacobus Augustus Thuanus, Apostolicos Nuntios ad Cæsarem in Belgium se contulisse, Pontificiaque mandata exposuisse.

Pontificem partim sua sponte, & pro pastoralis muneris necessitate, partim Cæsaris rogatu ex Cardinalium consensu Legatos in Germaniam misisse, qui ad Ecclesiam gremium redeuntes recipiant, & ipsis omnia læta de ejus benignitate polliceantur, modo leges accipiant, non præscribant: hoc vero beneficium omnibus in perpetuum impertiri nullo pravæ opinionis crimine excepto, quamvis in eo per multos annos perseveraverint, ea lege, ut qui ea peste infecti fuerint, suum errorem apud Sacerdotem orthodoxum profiteantur juxta præscriptam poenitentiam formulam; publicam proinde confessionem, abjurationem, & satisfactionem jure præfinitam ipsis omnino remittere, potestatem insuper facere Legatis, ut eos, qui pacto, jurejurando, aut quovis alio modo Lutheranis obstricti sunt, iis vinculis solvant, Monachos in hæresim lapsos, & extra cœnobias vagantes, in Ecclesiam admittant, iisque resumpto pristino suo amictu, suo

munere, ut antea in Ecclesia fungi concedant, esu lactis, casei, butyri, ovorum, & carniū (habita locorum, & hominum ratione) permisso: addit etiam. Author Legatos a Pontifice (cupidissimo scilicet lucrandarum Christo animarum, quas Dæmon fallacibus argutiis male fascinarat) auctoritate instructos, ut laicis, quibus ob periculum effusionis species vini Eucharistica prohibita est, sub utraque specie Eucharistiæ usus (tolerato effusionis periculo) ne perirent animæ, pro quibus Sanguis Christi effusus est, certa lege permitterent, iis nimirum, qui cæteris abjuratis erroribus concilii Constantiensis decreto subscriperint, atque sub altera specie tantum quantum sub utraque sumi, quique Ecclesiam ob factum de una specie decretum non errasse palam declaraverint, quod tamen ad tempus concessum intelligatur, & ita, ut illi ipsi, qui ita sument, seorsum ab aliis, neque tunc cum aliis, sub una specie tantum ministratur: at quia plures vestigalia, prædia, & Jura Ecclesiastica invaserant, ita iis consultum fuit a Pontifice, ut Legati cum sacrorum bonorum usurpatoribus, & possessoribus, de fructibus perceptis, atque consumptis transigere possint, modo in posterum Ecclesiasticis possessionem vacuum relinquunt, ad idque contumaces censuris cogant, implorato etiam civilis Magistratus auxilio, & ut res commodius, ac celerius executioni demandetur, per Germaniam alios Episcopos delegent, ac substituant, ex eorum numero Argentinenſis Episcopus fuit, cui Sacerdotes, qui a fide defecerant, in gratiam cum Ecclesia recipiendi potestas concessa est, modo inductas prætextu conjugii nomine pellices a se removerent, omninoque expellerent.

Publicum de his Pontificium diploma acceptum Cæsar ad Germaniam Episcopos misit, omnesque seorsum commouit, ut suarum Dioceseon Protestantes placide, ac sine vi, precibusque, & adhortationibus potius, quam execrationibus, & minis ab hæresi, & Sathanæ castris ad gremium Ecclesiam pellicere blande pertentarent. At nimium hæcenus blanditiis palpatum, exasperatumque fuerat hæreſeos monstrum, ac nisi ferro, & igne domari poterat, egregium enim adeo clementiæ Pontificiæ, ac Cæsareæ specimen impiorum contumacia protrivit; nam cum Moguntinus Archiepiscopus ad Philippi Hassiæ Lantgravii in custodia detenti Præfectos, & Senatores scripſisset,

II.

ac de sollicitudine Pastoralis sua, ac Cæsaris voluntate eximia multa præfatus eos postulasset, ut Concionatoribus suis formulam recuperandæ Ecclesiæ gratiæ pristinaque redintegrandæ conjunctionis a Pontifice præscriptam exhiberent, eique parere juberent, illi in vetere perfidia obduruere, ac postulata facere recusarunt, impio etiam turgidi fastu procaciter jactarunt, doctrinam suam cum Prophetarum, & Apostolorum testimoniis conspirare, nullum profiteri errorem, nihil sibi opus esse gratiæ, & indulgentiæ Romani Pontificis, nec veniam ab eo exorandam, & quia Sacerdotes Apostatæ concubinas conjugii specie duxerant, ita offusas menti eorum tenebras pro luce Evangelica coluere, ut oblocuti fuerint, uxores, ac liberos se deserere non posse, quos diligendos, & cura, ac benevolentia complectendos didicerint auctore Christo, qui conjugium amplissimo elogio cohonestaverit, nuptias impuro cœlibatu meliores, denique ex Apostolo melius esse nubere quam uri, nec miseri intelligere voluerunt, Apostolum loqui de iis, quibus licitum sit nubere, nec se contrario voto constrinxerint, cum dicat perspicue, voti reos, qui nupsent, damnationi obnoxios, cum primam fidem irritam fecerint. De permissa etiam certis legibus utraque specie addere, in Ecclesiis suis cœnæ integræ usum permitti juxta Christi mandatum, & veteris Ecclesiæ morem, nec mutationem ullam in eo recepturos, in quo impio responso calumniati sunt, integrum apud Catholicos non esse, Eucharistiæ usum, mentiti etiam sunt imperatam omnibus a Christo utramque speciem, & dum utramque speciem male affectatam, non veram Cœnam Dominicam, sed fallacem tantum, & umbratilem illius speciem retinere (nam cum Catholici sub unica specie integrum Christum sumant) ipsi tantum panem, vinumque sumpserunt, quæ ab iis, quæ in popina sumuntur, non differant, dum pro conficienda Eucharistia Sacerdotes rite consecratos non adhibuere, vel si adhibuerint, judicium sibi manducant in schismate, & bibant. Ita nil profectum est cum Lutheranis seris illis, ac non idoneis remediis, nam quod de concilio Œcumenico admittendo erant superiore anno polliciti, id ita intellexere, si concilium sathanicum foret, in quo non præsideret Christi Vicarius, sed Hæretici Concionatores cum Episcopis federent, ut dicitur suo loco, quod vero Tridentinum nuperis annis celebratum respicerent, inani ea executione se tuebantur, quod jam ipsorum

placita de peccato originali, ac de justificatione in eo damnata essent, quam prorsus futilem esse ita ostendebatur.

III.
MS. Car.
Pii tom.
fig. 64. p.
390.
ex libello
de Concil.
Si Tridentinum Concilium a recentioribus Hæreticis recusari posset ex eo quia, ante Synodum ab Apostolica Sede condemnati fuerint, possent Macedonius, Sabelius, & Eunomius secundam, universalem Synodum, quæ fuit prima Constantinopolitana, recusare, cum & ipsi ante Synodum a Damaso anathematizati fuissent, sic & Nestorius Ephesinam primam, qui a Celestino damnatus fuerit, Eutyches etiam, & Nestorius Chalcedonensem recusare potuissent, cum a Leone ante Synodum damnati fuissent. Eadem Petro, & Severo Antiochenis Patriarchis, alteri item Petro Apamearum Episcopo una cum Zoaro Syro Monacho, Anthimo quoque Trapezuntio Archiepiscopo, & Constantinopolitana Ecclesiæ invasori querela, & excepta paruisse adversus quintam, & ultimam Synodum, nam isti omnes ante Synodum damnati fuerant Apostolica Sedis judicio, Petrus Antiochenus a Felice Romano Pontifice, Severus, alter ille Petrus Apamianus, & Zoarus ab Hormisda, & Anthimo ab Agapito: Eadem adversus sextam Synodum, Cyro Alexandrino, Sergio, & Pyrrho, Paulo, Petro, & Georgio Constantinopolitano, Machario quoque Antiocheno Episcopis per Synodum damnatis, Cyrum enim, Sergium, & Pyrrhum damnaverat Honorius, Paulum vero, & alios Theodorus, & Martinus Romani Pontifices. Eadem & Iconoclastis adversus septimam Synodum, quod prius a Gregorio III. Srephano II. damnati fuissent, eademque denique exceptio comperisset Phorio adversus VII. Synodum, quæ fuit quarta Constantinopolitana, quia per Nicolæum I. ante Synodum damnatus fuisset.

Non recusanda Synodus ex eo, quia Maximus Hierosolymitanus Antistes recusavit Antiochenam Synodum, & Athanasius ab ea, quæ in Tyro convenerat, auferat, nec ad eam, quæ Seleucia congregata fuerit, accedere voluerit, quoniam constat, Synodos illas illegitimas fuisse absque Apostolica Sedis auctoritate adversus Sanctissimam Nicenam Synodi professores congregatas, & ab impiis celebratas.

IV.
Nec minus Saxones, quam Hassii ad Pontificia, & Cæsarea Imperia præfatos se ostenderunt, in nonnullis tamen locis velut in Brunsvicensi, & Luneburgensi Principatu Catholica Religio restituta est, de quo Pontifex Henrico Principi his literis gratulatus.

Dile-

Dilecto filio nobili Viro Henrico Juniori Duci Brunsvicensi, & Lunenburgensi.

Paul. III. lib. brev. ann. 15. p. 157.

Dilecte fili salutem. Reddita sunt nobis litera tua nobilitatis XVI. Maii praesentis data, ex quarum prima parte do- lorem, ex postrema laetitiam accepimus, doluimus siquidem res Germaniae, quas sperabamus pacatas, nunc sicut tua nobilitas scribit, in Saxonia, & aliis partibus Sepremtrionalibus ad novam tumultuationem spectare, cui Deus Omnipotens sua misericordia dignetur occurrere. Læati vero sumus, quod tua nobilitas [sui generis, & officii memor] orthodoxam Religionem, & pi- um cultum in suo Ducatu restituerit, cæ- reraque se digna egerit, & actura sit, de quo omnipotentem Deum laudamus, ejus Majestatem orantes, ut talem te Princi- pem ad Catholicae fidei tutelam diutissime nobis conservet, pro certissimo enim habemus, te Sanctae Religionis in istis locis nun- quam defuturum. Nos hinc te, & tuos so- lito amore semper prosequemur, gratum- que recipiemus, si ad nos aliquando scri- pseris. Dat. Romae apud Sanctum Marcum III. Julii MDXLIX. anno XV.

V.

Quod ad turbas in Saxonia, & aliis Ger- maniae locis obortas attinet, ea proximo anno in manifestam perduellionem eru- perunt, cum Caesar partem de Lutherani- nis victoriam intempestivo clementiae gene- nere corrumpere, & Christi causa ab- jecta in Belgium secessisset, ut Belgas, Batavosque in Philippi filii verba solemn- i sacramento adigeret, quo animadverso Pontifex cum Lutheranos nulla molliore via ad officium revocari posse perspice- ret, nec Caesarem delere velle, judicio- rum severitate, Lutheranam impietatem, Praesules Hispanos Tridenti congregatos ad se revocavit, non ut Germanicas res perturbaret, ut malevoli interpretati sunt, sed ut ex eorum consilio restituendae di- ciplinae Ecclesiasticae leges sanciret, tum etiam schismatis conflandi occasiones per- turbatissimis his temporibus praescinde- ret. Turbarum porro movendarum occa- sionem sumpserant Lutherani nequiores, qui impiis animis nefandas Lutheri Ha- ereses ita imprefserant, ut decretum Re- ligious, licet mancum, ac mutilum a Caesare editum admittere detrectarent, inter quos a nefariis impostoribus subor- nati Magdeburgenses audacia, & flagitio eminebant, de quibus haec refert Surius. Magdeburgenses jam antea proscripserat Caesar, cumque nolent decretum Religio- nis Augustae evulgarum accipere, majorem in eos concepit indignationem. Haec Urbs fere prima amplexa Lutheri insulsum E- wangelium, erantque hoc tempore illic ali-

Jac. Aug. Thuanus l. 6.

Surius in comm.

quot strenui Lutherani Concionatores, Ni- colaus Amsdorffius, quem Caesar ex Num- burgensi Episcopatu eiecerat, & Matthias Flaccus Illyricus. Ibi videntur commovisse Cives, ut pertinaciter Caesaris decreta repudiarent. Illyricus diu fuerat Melan- thonis discipulus, sed cum videretur non prorsus a Caesaris decreto abhorre- re, multa quoque concedere, scripsit una cum sociis Magdeburgicis, qui nec latum unguem ulla in re a Lutheri placitis discedendum puta- bant, contra Melanthonem, & ejus asse- clas: scripsit etiam in eos Nicolaus Gal- lus. Et paulo post. Haec vero rigidorum, & mollium Confessionistarum [sic enim Catholici quidam eos vocant] contentio tan- dem, eosque progressa est, ut miser Illy- ricus tota fere Saxonia proscripserit Raris- bonam usque ad Nicolaum Gallum profu- gerit.

VI.

Addit Surius Illyricum in dicendo fuisse vehementiorem, ac mirum in mo- dum conquestum, Confessionem Augu- stanam multis in locis fuisse depravatam, crimenque falsi impiegit Melanthoni, quod eam, necnon Lutheri libros multis locis adulteraverit, nec plane mentium, cum constet Confessionem Augustanam, non semel a Melanthone immutatam, inconstantes enim Haeretici pro tempo- ris ratione fidei suae cothurnos mutare consueverunt. Dum vero Magdeburgi eloquentia sua verarent Civium animos perfidi ii Concionatores, diu Magdebur- genses pessimo exemplo Caesari rebella- runt, utque alios ejusdem sectae populos, ac Principes in impia pertinacia obfir- marent, literas multis fraudium, menda- ciorumque fucis, pigmentisque coloratas transmissere, quibus impudentissime men- titi sunt, se ob Evangelicae fidei constan- tiam proscriptos, cum constaret, eos ter- rima haereseos impietate infectos ac- ceptam a majoribus Evangelicam veri- tatem proposita flagitiorum impunitate, quam ex sola fide sibi finxerant, dete- standam levitate deseruisse: Religio (inqui- ebant orthodoxae Religionis hostes) peri- tur, hoc est, cur rebelles, cur perduelles vocamur, Imperii edictis proscribimur, ad pernecionem, & internecionem destinamur, quo magis miramur illos, qui nobiscum idem in Religione sentiunt, fœdere, & antiqua necessitudine juncti, nos in ma- nifesto, & communi discrimine, non so- lum deserere, sed etiam bello persequi, neque videre arma in nos sumpta, in i- psos tandem recasura esse, atque a nobis fieri initium, ut qui universi vincii simul non poterant, singuli, ac separatim facile su- perentur.

Ext. apud Jac. Aug. Thuan. lib. 1. p. 169. Jerem. c. 2. vers. 10.

Nonnullis interjectis, concepta in- Christi

Christi Vicarium virulenta odia, suae im- memores salutis exprompsere. Ultra ac libenter de jure nostro remissemus, modo in salva conscientia licuisset, nunc bello absumptis, ac direptis facultatibus; eti- am ac vis animis, ac mentibus infertur, quid enim formula illa Augustana aliud agitur, quam ut Pontificie auctoritatis ju- gum, quod adeo generose excussumus, rur- sus cervicibus nostris imponatur. His re- cte convenit illud Jeremia. A saeculo con- fregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti non serviam: nec minus impia, quae falso subdunt illusi, ut errores (in- quiunt) nuper detecti, & certis Scriptu- ra, testimoniiis revicti iterum in domum Dei invehantur, ut tot annorum contentioni- bus, ac laboribus parta libertas turpi ob- sequio, ac morigeratione, quae non solum ad nostrum deducatur, sed ad Dei ignomi- nam, & offensionem pertinet, corrumpatur, & penitus amittatur? At enim aliorum exemplo cedere temporibus, & tran- quillitati publicae consulere decuit, id enim maxime omnium urgent adversarii, in eoque criminationum suarum veluti ar- ceni constitunt. Verum id in ceteris, quae ad fluxa hujus vitae commoda pertinent, locum habere possit, ad ea vero, quae Dei gloriam spectant, minime porrigi debere non ambigitur.

VII.

Somniarunt scilicet Impositores isti e- versa Altaria, profanata Sacramenta, de- risa bona opera, Haereses, Schismata ad gloriam Dei spectare, & qui Sanctorum Patrum doctrinam sprevere, eorum ex- empla se aemulari mentiuntur. Hoc enim (inquit) illa veteris Ecclesiae lumina, Joannes Chrysolomus, Augustinus, Am- brosius docuerunt, testimonioque Beati Pe- tri, cujus ille, qui nos per Caesarem oppu- gnat, se immenso Successorem jactat, con- firmarunt, Deo, non hominibus in iis, quae Dei sunt, parere homines debere admonen- tis, itaque & in veteris Ecclesiae Annali- bus legimus Gordium Caesariensem, qui sibi Licinio Imperatore ordines duxit, & postremo vera gloria corona insignitus est, cum ad supplicium raperetur, rogatum ab amicis, ut periculi evitandi gratia senten- tiam retractaret, respondisse, non oportere linguam in contumeliam ejus, qui eam creasset, quidquam pronuntiare, & Basilius Magnus hanc etiam Civis suo laudem tribuit, quod cum moveretur, ut de Deo, quod velle sentiret, ceterum in sinu suo teneret, neque motum animi palam evul- garet, monitorem aspernatus sit, verita- tem non solum ab iis prodi dicitans, qui e- am deserunt, sed etiam ab iis, qui eam agnitam non audent publice profiteri, id enim exemplo Danielis confirmari, qui con-

tra Darii Regis edictum magno, & con- stanti animo aperis fenestris Deum ado- raverit, cum id privatim, & clanculum facere posset, Verum quod ea res ad Divi- ni nominis gloriam pertineret, nullam in- stantis periculi rationem habuerit, quod ei ab invidis, & aemulis constatum, postea Deo ita volente in ipsorum caput recidit. Valeant ergo, qui nos facto Christum ag- noscere, verbo autem reicere suadent. Quid enim magis pudendum, quam nomen ejus erubescere, qui mundum condidit, qui nos ad imaginem sui creavit, tot bene- ficis licet indignos cumulavit, per quem vivimus, spiramus, cujus denique nos ha- reditas sumus? Haec summa est accusatio- nis, Haec illi, & plura alia, quaelicet ve- ra fallis, & bona malis accommodarint, repetenda visa sunt, ut pateret, quam infeliciter Divini verbi adulteratores stul- tae plebecula suaserint futuros Christi Martyres, dum Sathanæ martyres fierent. Evulgata Magdeburgensium Oratio ad omnes Imperii Ordines magnos animo- rum motus inter Lutherano dogmate fa- scinatos concitavit, adeo ut horum per- tinacia tribueretur constantiae, atque hoc anno a vi aperta adversum illos absente Caesare temperatum sit; ut vero dein re- dintegrata in eos priora consilia fuerint, atque ad frangendam eorum pervicaciam bellum decretum fuerit, proximo anno dicitur.

Non servatum etiam est Decretum Caesareum, (cui Interim nomen est) a Catholicis ob varias causas, quae in MS. Vaticano his verbis sunt expressae.

Circa observantiam Interim. Catholici, & Ecclesiastici Principes, quos minus hujusmodi Interim tam exacte ob- servare nequiverint, has adducunt causas, quod scilicet Magistratus secularis quibus- dam in locis sese de facto opposuerit, tum etiam passim, & ubique locorum maxima Catholicorum Sacerdotum sit penuria.

VIII. To. 13. de Conc. ms. Vat. sig. n. 3200. pag. 262.

Alii vero Electores, ceterique Princi- pes, & Status Imperii seculares illas af- ferunt causas, quod nova illa secta nunc per triginta annos multorum animis sic in- sederit, quod tam cito eradicari non possit, immo per diligentes, piaque admonitio- nes peccentim ad praecavendum utique ru- mulum, qui alias a vulgo exoriri posset, sint ad pristinam fidei observantiam redu- cendi.

Difficul- tates in observa- tione

Item, quod hujusmodi Interim in qui- busdam punctis cum Sacra Scriptura videatur pugnare, & ideo Laicus absque com- muni, & generalis Concilii determinatio- ne ad aliud tandem persuaderi, & induci non poterit.

Item, quod nullos Presbyteros, qui sub- ditos

ditos juxta tenorem Interim, præcipue qua-
ad illa duo puncta, Communionem scilicet
sub utraque specie, & Sacerdotale Conju-
gium concernentia docere velint, adipisci
valeant.

Interim
Ton. 13.
de Conc.
p. 268.

Item, quod in Academiis, aliisque par-
ticularibus Studiis, & universitatibus Ju-
ventus præter, & contra mentem Cæsa-
rea declarationis erudiarur, similiter &
quidam Concionatores passim, & in pu-
blico hujusmodi declarationi reclamare au-
deant.

Item, quod cum ratione Communionis
sub utraque specie, necnon Sacerdotalis
conjugii hucusque nullum concessum sit a
Sede Apostolica indultum, vel aliqua sub-
sequuta approbatio, contringat, quod qui-
dam deinde totam non observent declara-
tionem.

Item, quoad sustentandam hujusmodi de-
clarationem necesse sit, Ministros Ecclesiæ
a suis Ordinariis prævio examine consecra-
ri, & habilitari, & eos illos fore, & ef-
se subditos, & obedientes.

Carolus
V. omni-
um ludi-
brio ex-
ponit se
cum suo
Interim.

Item, quoad hucusque tum superioris tum
etiam inferioris Status Magistratus parvum
omnino suis subditis circa hujusmodi de-
clarationem præbuerint exemplum, nec præ-
jerint plebi, ut illa sequatur.

Item, quod passim contra Cæsareæ Ma-
jestatis declarationem, tam impune famosi
libelli eduntur, & circumferuntur.

Demum omnes sacri Imperii Principes,
& Status unanimiter concludunt, quod
rebus Christianis non nisi per generale con-
cilium optulari, & consuli possit.

IX.

Eo difficilius componi potuere Ger-
manici de Religione tumultus, quo prio-
res post occupatam a Cæsare Placentiam,
diffensiones inter Pontificem, Cæsarem-
que vigeant, detrectante Cæsare Placen-
tiam restituere Pontifici, adeo ut cum su-
periore anno Cæsar post plura colloquia
cum Internuntiis spes illius Urbis restitu-
endæ ostendisset, hoc anno nitide nega-
verit a se restitutum iri, ut Angelus Mas-
farellus in Diario narrat.

Angelus
Mass. in
Diario
Concil.
Trid. &
Bonon.
MS. Arch.
Vat.

XXVI. Junii Reverendissimus Dominus
Cardinalis de Monte retulit ea, quæ scribit
D. Marcus Antonius e Curia Cæsarea, quod
Imperator dedit finalem responsionem.
D. Julio Ursino circa restitutionem Placen-
tia, quod illa Civitas non spectet ad Ec-

clesiam. Nota quid sperandum ab Impe-
ratore, cui tot, & tanta beneficia contu-
lit Pontifex, cum nolit restituere, quod
Sicarii ei dederunt, præsertim genero suo
Octavio.

Carolus
V. Plac-
entiam
non vult
restituere.

III. Julii Illustrissimus D. Julius Ursi-
nus reversus ex Germania a Curia Cæsa-
ris nihil boni fert, neque de restitutione
Placentia, neque de Concilii celebratio-
ne.

Tantum aberat Cæsar a restituenda
Placentia, ut etiam Parmam affectaret,
[1] posceretque, ut res ipsius judicio per-
mitteretur, quibus auditis Joannes Ma-
ria de monte concilii Bononiensis Lega-
tus in literis ad Marcellum Cervinum
Cardinalem S. Crucis questus est.

X.

De impudentissimis Administratorum Cæ-
sareorum postulatibus non modo retinentium
Placentiam, sed etiam Parmam affectan-
tium, si ego Pauli Pontificis personam ge-
rerem, atque ea prudentia, animique ma-
gnitudine, qua ille pollet, præditus essem,
prius optarem mille mortes, ac mille sup-
plicia pati, quam cessione, & consensu,
aut metu, aut precibus, aut premio, aut
amore erga posteros, aut ullo affectu hu-
mano constituere Imperatorem legitimum
Placentiæ possessorem, absolvereque a cul-
pa spoliū adeo ignominiosū, adeo violenter
commissū, ac si non commissū saltem pro-
moti, consorti, approbati [& ut ego sentio]
ab Administratoris suis procurati [forte non
sine ipsius assensu] ac pro omnium dolorum
solatio, ac pro mercede auri, argenti, sup-
pellectilibus, & aliarum opum, quæ conju-
rari, ac sicarii rapuere, tradere Parmam,
ne Historiis, Annalibusque mandaretur,
non modo sponte Ecclesiam privasse, sed
etiam Italiam duobus magnis propugnacu-
lis, atque ea addicere Imperio cum divis,
& execrationibus omnium Principum Chri-
stianorum, atque adeo summe placuit re-
sponsum redditum Martino Alphonso
Pontifice non admittente Imperatorem in
Judicem, illiusque sententiam respiciente;
placuit missa esse ad Cæsarem Brevia, ut
videat, Pontificem stare suo pondere, ac
sua vi, nec velle authoritatem, dignita-
temque suam ab alio precariam accipere,
cumque faucibus pes imprimatur, tum nos
ad libertatem tuendam magis animatos,
sed firmitate, constantia, ac perseverantia
opus

Jo. Maria
Car. de
Monte
Leg. ad
Card.
Marcel-
lum MS.
Arch. Vat.
pag. 106.

opus est, vellent Cardinalis Farnesii auri-
bus insinuare, ut jam occasione arripe-
ret, conciliandi sibi sine multo labore Prin-
cipes Christianos, qui ipsi multarum rerum
succesum adscribunt &c. Bononia II. Au-
gusti MDXLIX.

XI.

Componi non potuit ea lis inter Pau-
lum Pontificem, ac Cæsarem, cum Cæ-
sar contenderet non modo Placentiam,
sed etiam Parmam spectare ad Imperium;
atque in ea lite dirimenda ferendam a se
decretoriam sententiam; verumtamen si
Parma sibi dederetur, grati animi magni-
ficentia se Farnesiis quadraginta millia-
nummorum annua traditurum. At e con-
tra Paulus opponebat, nolle se coram Cæ-
saris judicio contendere, ni prius Placen-
tia sibi fuisset restituta: cum constaret il-
lam per vim ac nefas ereptam, ac jure
optimo tot annorum flexu fuisse a Pon-
tificibus possessam; nec non Maximilia-
num I. Avum Paternum Caroli V. anno
MDXI. ex pactone fœderis initi cum
Julio II. jus omne Placentiæ concessisse
Pontifici, consentiente Ferdinando Ca-
tholico ejusdem Cæsaris materno avo,
necnon ipsum Carolum V. anno MDXXI.
publicis conscriptis documentis professum
esse Parmam, & Placentiam juris esse
Pontificii; adeo ut iis ostentis Didacus
Mendoza Orator Caroli Cæsaris obmu-
tesceret: ut vero post mortem Pauli III.
quæ hujus litis actionem intercidit, ac
varios casus, Cæsar demum Octavio Far-
nesio Placentiam ex consanguinitatis pro-
penso amore restituerit, suo loco dice-
tur.

XII.

Vertebatur lis alia ardua inter Ponti-
ficem Paulum III. de translato Bononi-
am Tridento concilio, inconsulto Cæsa-
re, tam præcipiti celeritate, ob pestis sus-
picionem, ut Præfides concilii nullo da-
ro Patribus ad deliberandum temporis
spatio, pridie translationis causas propo-
suerint, postridie transferendum Bononi-
am decreverint, perendie id est die tertio
discesserint Tridento Bononiam profectu-
ri. Objiciebant Hispani Præfules, in quos
se graviter animadversurum intermina-
tus erat Cæsar, si transferendo vel diffol-
vendo concilio Tridentino consentirent,
sine causa justa decretam factamque trans-
lationem arrepta avidissime levissima
occasione, numerataque fuisset sententias
non ponderatas, nec majorem partem
saniori præferri debuisset, tum ex ea trans-
latione gravissima mala emerissem, ac ma-
jora etiam emerfura, ni Tridenti Conci-
lium restitueretur, maxime cum Germani
Lutherani, se decreta Concilii Tridenti-
ni suscepturos polliceantur. Addidere
Bononiam idoneam pro celebrando Con-
cilio non esse, cum in media Italia sit si-
ta atque Ecclesiæ imperio subdita.

cilio non esse, cum in media Italia sit si-
ta atque Ecclesiæ imperio subdita.

XIII.

Hæ præfules Hispano sive Cæsareo
imperio subditorum rationes ex aliqua
parte videbantur veræ, sed maxima ex
parte fallaces; nam verum quidem erat
avidissime arreptam ex epidemico mor-
bo transferendi Concilii occasionem; sed
antequam morbus ille saviret Tridenti,
meditabantur Legati transferre Conci-
lium, quod Cæsar libertatem Concilii au-
ferre videbatur. Jactabant autem falso
Hispani saniores conflasse partem Con-
cilii, cum illi magis timerent Cæsarem,
quam Christum, ac magis obtempera-
rent Cæsari, quam Christi Vicario, cui
sacramento solemni erant obstricti; ac
rogari, ut accederent Bononiam, ut ex
communi omnium decreto reliquæ Lu-
theranæ hæreses damnarentur, quasi tra-
balibus affixi clavibus movere se Tridento re-
cufarunt. Porro multa mala emerissem ex ea
translatione atque intercium fuisse Con-
cilium, verissimum fuit, sed hæc mala
peperit eorumdem pertinacia. Quod ad-
dunt Lutheranos comparatos ad susci-
pienda Concilii decreta, si Tridentum
transferretur, a veritate hoc omnino a-
lienum erat, cum pro defendenda hære-
si arcanas coitiones inirent. Conquesti eti-
am male sunt, Bononiam non fuisse idone-
am pro celebrando Concilio; cum in ea ur-
be Patres maxima libertate potirentur;
Tridentum vero a Lutheranis Cæsareæ etiam
Majestatis proditoribus opprimi potuis-
sent; ita ut Cæsar ipse a Mauritio Saxonie
Principe, quem maximo Principatu auxer-
at, proditus vix intempesta nocte, profu-
gus ex ejus servitute evaserit, ut redinte-
grato postea Tridenti Concilio visuri fu-
mus. Cæterum cum Paulus Pontifex de-
cretoriam esset laturus sententiam de
translato jure Concilio, iterum Præfules
Tridentinos, ac Bononienses ad subsel-
lia Apostolica excivit, de quo hæc vetus
manuscriptum refert.

XIV.

Et si Domini Sacri Concilii deputati;
una cum Illustrissimo Domino primo Præ-
fidente, adeo justitiam translationis ostend-
issent, ut a nemine de ejus validitate
amplius jure dubitari deberet, quia tamen
diversa quotidie offerebantur difficultates
cum præsertim nomine Cæsaris peteretur
ut ad aliquod tempus in hujusmodi judicio
superfederetur, quod fieri sine gravi Rei-
publicæ Christianæ detrimento, authorita-
tis, ac libertatis Concilii diminutione non
poterat; Id vero denegari absque maxima
Cæsaris indignatione [quod valde adver-
tendum erat] sineque novarum turbularum
incendio, majorique Ecclesiæ perturba-
tione posse non videbatur, Summus Ponti-
ficis

NOTE [1] Parmam non affectavit tantummodo imperator, sed prodicione capiendam tentavit; nam
allectum in partes suas magnorum præmiorum pollicitatione Octavium Farnesium pontifi-
cis nepotem clam misti Parmam, ut qui eam tenebat ecclesiæ nomine Camillum Urinum ex pon-
tificis quod simulabat mandato ad Urbem sibi tradendam induceret. Sed Urinus fraudem aliquam
subodoratus verborum ludificatione tamdiu detinuit Farnesium donec per literas pontificis volunta-
tem exploraret. Qua cognita urbem retinuit Farnesiumque vacuum remisit. MANSI

sem decrevit super his omnibus, non solum Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium atque Cæsaris, & Galliarum Regis [ad quos ea de causa Nuntios miserat] sed etiam aliquot diversarum Nationum Episcopos, tam eorum qui Bononiæ in Concilio erant, quam qui Tridenti morabantur, sententiam intelligere. Quare misso ad utramque Civitatem expresso nuntio, quatuor ex unoquoque loco evocavit, scriptis ad eorum quemlibet literis infra scriptis.

Dilecto filio nostro S. R. E. Presbytero Card. Pacecco nuncupato.

Et tom. 6. fig. 3198. p. 506. Acta Concil. Bonon. p. 98. Ext. etiam in ms. Car. Pii fig. num. 260. p. 68.

Dilecte fili salutem, &c. In eo statu res Christiana Reipublica constituta sunt, ut matura provisione omnino indigeant: quamobrem, quod potissimum in re tam ardua nobis faciendum sit cogitantes, decrevimus sicut ceteros venerabiles fratres nostros S. R. E. Cardinales, ita etiam te in consilium adhibere, & tuam pariter sententiam intelligere. Quare in Domino hortamur, tibi in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, ut intra quadraginta dies post presentium receptionem ad nos venias: quæ enim consilia ad publicam, & universalem salutem nobis afferes, libenter audiemus, & tecum nostra vicissim conferemus. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum XVIII. Julii MDXLIX.

XV.

Transmissæ sunt aliis Præfulibus Tridenti commorantibus, eadem ferme verborum formula conceptæ literæ, quibus significavit Pontifex eos a se Romam tot exciri, ut eorum iudicium circa præsentem rerum statum intelligat. De hac Præfulum Tridentinorum, ac Bononiensium vocatione, deque illius causis nimirum, ut ex eorum consilio disciplina Ecclesiastica in sanctiorem formam redigeretur, ac de loco, in quo concilium de controversiis fidei, quæ dirimendæ supererant, decerneret, constitueretur, refert Angelus Massarellus his verbis.

Diar. Concil. Trid. Auct. Angel. Massarell. ms. Arch. Vat. pag. 332.

Cursor Sanctissimi Domini nostri præsentavit die Dominico vi. die Augusti MDXLIX. quatuor Brevia nomine Sæ Sanctitatis, quatuor Prælati, ex iis, qui remanserunt in ea Civitate post translationem concilii ad Civitatem Bononiensem, quæ fuit die XI. Martii MDXLVII. cum ipsi Prælati prætenderent, quod concilium non esset legitime translatum, qui Prælati quatuor sunt, Reverendissimus Dominus Petrus Paceccus Cardinalis Giennensis Hispanus, & Reverendi Domini Petrus Tagliarvia Archiepiscopus Panormitanus Siculus, ac Episcopi Franciscus de Navarra Pacensis, & Bernardus Diaz Calaguritanus Hispani, quibus Brevibus dicti Prælati vocantur a sua Sanctitate, ut eant ad Urbem ob aliqua negotia Reipublicæ

Christiana, in quibus Pontifex indiget consilio eorum. Qui supradictus Cursor præsentavit etiam XIII. Augusti quatuor alia Brevia ejusdem tenoris quatuor Prælati ex iis, qui in hac Civitate Bononiensi commorantur translationem ipsam approbant, sunt autem ipsi quatuor Prælati Reverendi Domini Sebastianus Leccavella Archiepiscopus Naxiensis Græcus, Olaus magnus Archiepiscopus Upsalensis Gothus, & Joannes ab Hangelsto Episcopus Noviomensis Gallus, ac Ricardus Petrus Vigornienis Episcopus Anglicus.

Causa autem hujus vocationis est, licet non exponatur in Brevibus, propter reformationem faciendam, nam cum Pontifex viderit, quod jam per biennium Prælati, qui Tridenti remanserunt post translationem non potuerunt concordare cum Prælati, qui sunt in concilio Bononiensi, defendente Imperatore Carolo V. Tridentinorum partes, & Pontifice istis adversante, ne ulterius tempus teratur, Sanctitas sua vult hoc intuitu, quo Dei bonitate aliqua concordia ineat, vacare reformationi Cleri, & populi Christiani, cum hæc cura præcipue spectet ad suam Sanctitatem, coram qua erunt tot Patres Reverendissimi Domini Cardinales, tot Prælati omnium Nationum, & Oratores Principum. Deinde reformatione facta vacabitur conciliandis Prælati concilii, & agatur de loco, in quo dogmata, quæ dilucidanda restant, expedientur, &c.

XVI.

Non parvum Tridentini Præfules nec adduci Romam potuere, cum magis Cæsarem, quam Christum pertimescerent, seque his literis turpiter excusarunt, immemores sacramenti, quo Romano Pontifici adstricti erant. Redditæ vero sunt a Cardinale Giennensi hæc literæ.

Literas Sanctitatis vestra in forma Brevis conscripras reddidit mihi Cursor, quem huc dedita opera miserat, quas, ut decet Sanctitatis vestrae humilissimam creaturam, summa reverentia, & submissione veneratus sum, nihilque magis optavi, quam ut mox nullo intermisso tempore exacte voluntatem Sanctitatis vestrae exequi possem. Sed cum intelligat ipsa apertissime, quibus potissimum de causis universi, qui adsumus Tridenti ad Ecumenicum concilium, non tam nostra sponte advenimus, quam Sanctitatis Vestrae iussu coacti sumus, facillime intelliget, nihil nos aliud expectare hic aut postulare, quam ut Deus Optimus Maximus, quæ turbata sunt sic componat, ut concordæ studio ea pertractari possint, quæ ad necessariam Ecclesiæ restorationem, & summam Dei gloriam pertinent, quæ quidem in tuto legitime, & aperto hic Concilio commodissime tractari possunt.

Tom. 6. de Concil. MS. Arch. Vat. fig. n. 3198. pag. 508. MS. Car. Pii fig. n. 260. p. 68. Car. Gienn. ad PP.

possunt, & confici, quam possum humillime obsecro, & oro Sanctitatem vestram, ut quando statum totius negotii, cuius causa hic sumus, ita novit, ut neque id explicare necesse sit, neque fortasse expediat, me, si Romam hoc tempore non proficiscor, excusatum habere velit. Interim vero Sanctitati Vestrae, cui referre non possum, ago & maximas gratias, quod me consiliorum suorum participem esse velit. Deus Optimus Maximus prosperam valetudinem Sanctitati Vestrae & felicem universali Ecclesiæ statum conferat. Tridenti xxv. Aug. MDXLIX. Eiusdem Sanctitatis vestrae humilissima creatura Petrus Cardinalis Giennensis.

Conceptus eisdem ferme verbis, ut subditur: Ad verbum (ait) ut supra responderunt sue Sanctitati ex Tridento Prælati infrascripti . . . . .

Ext. in cod. 10.6. ms. Arch. Vat. fig. n. 3198. p. 507.

E. S. V. humiles, & devota creatura. P. Archiepiscopus Panormitanus. Franciscus Episcopus Pacensis. Joannes Episcopus Calaguritanus.

De his consultis Joannes Maria e Monte respicit Pontifici Tridentinorum rationes, inania verba esse, omninoque esse mala tempora.

XVII. Jo. Maria e Monte Leg. Conc. Bonon. in literis ad Paul. III.

Iterum Pontifex cum Prælatorum Tridentinorum excusationem non admitteret, eos Mense Septembri monuit, ut officii sui memores ad Urbem accederent pro tractandis iis, quæ ad totius Christianæ Reipublicæ commodum spectabant, quo argumento extant hæc ad Cardinalem Giennensem, & alios missæ literæ.

Venerabili fratri nostro salutem, & Apostolicam benedictionem.

MS. Car. Pii fig. n. 360. p. 71.

Quod ad nostras literas, quibus te de his, quæ ad universalem Christianam Rempublicam pertinent cum aliis Prælati consulturum vocavimus, respondes, te isthuc expectare, ut Deus Optimus Maximus, quæ turbata sunt in Ecclesia sua componat, ideoque te excusatum haberi postulas si ad nos hoc tempore non proficisceris, sane haud gravate excusationes tuas admissemus, si & legitime essent, & hujusmodi quæ a nobis probari possent. Verum considerantes quemadmodum scribis, te non tua sponte, sed iussu nostro isthuc venisse, haud facile nobis persuadere possumus, quin idem quoque & nunc facias, præsertim cum ad ipsum voceris, cuius gratia te isthuc præstolari significasti, hoc est unde concordæ studio, ea quæ ad commodum publicum Dei gloriam, & Ecclesiæ instaurationem pertinent, pertractentur. Quare sit ut non videamus quomodo ex causis, quas afferis, legitime excusari possis, & qui nobiscum in partem sollicitudinis vocatus es, velis officio tuo, & Ecclesiæ deesse, & Capiti tuo non obedire, cui & Domini voce, & juramento adstringeris. Verumtamen utcumque sese res habebit, non desistemus a proposito nostro, prout gregis nobis a Deo commissi cura exposcit, ideoque a nostro priore mandato non recedentes, te iterum ad ipsam consultandum vocamus.

Ad Card. Giennensem.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die VII. Septembris MDXLIX. Pontificatus nostri anno XV.

Obduruere iidem Hispani præfules, cum e nutu Cæsaris penderent, in contumacia, quam futili excusatione obvelarant, addit enim ms. Vaticanus auctor. Nec propterea Prælati ipsi Tridento recedere voluerunt, rursus & ipsi eandem excusationem repentes, Paruere vero Pontificio imperio præfules Bononienses, quod Angelus Massarellus disertè tradit, subicitque concilium Bononiense a Pontifice fuisse dissolutum, cum ipse vellet spectantia ad controversiam de translatione concilii, & ad rei Christianæ commodum, vel ad disciplinæ splendorem restituendum Romæ tractare.

XVIII.

XIV. Septembris Reverendus D. Olaus Magnus Archiepiscopus Upsalensis, & Ricardus Petrus Episcopus Vigornienis recesserunt ex Bononia ituri Romam iussu vocationem Sæ Sanctitatis ad Conventum Romæ habendum pro controversiis Concilii & reformatione.

Diar. Conc. Trid. Auct. Angel. Mass. Secret. p. ms. Arch. Vat. pag. 334.

XVII. Septembris Reverendissimus Dominus Joannes Maria Cardinalis de Monte Sac. Concilii Præsidens, & Legatus recepit literas Reverendissimi Alexandri S. Laurentii in Damaso Diaconi Cardinalis sub data XIII. Mensis Septembris, in quibus scribit nomine Sæ Sanctitatis, ut ipse Cardinalis de Monte det licentiam omnibus Prælati hic Bononiæ in Concilio existentibus, ut redeant ad propria, cum Pontifex hoc tempore Concilium celebrare non intendat, sed in Conventu Romæ habendo agatur de presentibus controversiis, & ita notandum est, quod ab hac die cessat Concilium Bononiense. Concilium autem non fuit neque suspensum [nisi ejus processus] quod factum fuit dum Pontifex avocavit ad se causam super validitate translationis die I. Febr. MDXLVIII. neque clausum. Quo igitur consilio hoc a Pontifice factum sit ignoratur, cum adhuc Prælati, qui Tridenti manent personaliter, & ipsi translationi contradicunt, in ea Civitate nemine dempro permaneat, perseveranter asserentes, Concilium non fuisse legitime translatum [quod tamen falsum est, ut ex actis ipsius translationis apparet] & ita sunt in quasi possessione Concilii, & ideo non convenit, ut Bononienses Prælati relicto loco vero Concilii

Pag. 335

Z z 2 abe-

abeant. Deus Omnipotens dirigat hoc negotium in bonum, & pacem communem Reipublicæ Christianæ, quæ in tot annis undique labefactata, & pene diuisa ab Hæreticis, & Christiani nominis hostibus nunc novissime ab iis, qui eius præcipui Defensores, & Protectores esse debebant, perturbatur, Sapienti pauca, non enim licet omnia loqui.

XIX.
Jo. Maria
de Monte
in lit. ad
Car. Far.
Ext. in
ms. Arch.
Vat.

Acerbissima res videbatur, & periculo plena dissolvi Bononiense concilium, non dissoluto Tridentino cœru, ac licet Petrus Orator a Duce Florentiæ missus affereret, nil in spectantibus ad concilium innovandum iri ex parte Cæsaris, neque ex parte Pontificis innovandum, sed utramque partem usuram beneficio temporis, tamen Joannes Maria de Monte Bononiensis Legatus exclamabat in literis ad Alexandrum Cardinalem Farnesium datis: Ad quid Convēsus ille Præsulūm Tridenti retinetur? Ego misera Cassandra exclamo apud Vestram Reverendissimam Dominationem, an prudentiæ, & cautionis ergo id patimur, ne quid pejus contingat, nec jam cogitatur de ferenda publica sententia in causa translationis concilii? saltem fiat declaratio occulta, si aliud remedium non occurrat, in ea narrari posset, Sanctitatem suam suspendisse concilium, atque ad se cognitionem validitatis translationis revocasse ad tollendam, quantum in se esset, omnem schismatis occasionem, res concordia etiam conciliari tutius posset, quam per sententiam, si permitteret Cæsar, ut Tridentini accederent Romam, ut de causæ suæ iure doceant Pontificem, ac de loco transferendi concilii paciscantur, cum nec illis Bononia, nec his Tridentum placeat: vero cum suspensa sit sententia de translationis validitate ad avertendam schismatis occasionem, videndum etiam ne ea suspensio sententiæ Schisma sit paritura, cum pars Præsulūm sibi licere putet hic stare, altera alibi subsistere, propterea sua sanctitas, in eo casu quo ex humanis a Deo ipsam vocari contingeret, ex nunc prout ex tunc pronuntiet, declaret, & notum faciat omnibus Principibus, & Rebuspublicis, & Præsulibus, & universo Clero, & Populo Christiano se diligentissima inquisitione, & examine præhabitis comperisset translationem concilii Tridento Bononiam factam ex causis, de quibus in actis ipsius concilii a majori parte Præsulūm intervenientibus, assistentibus Præsentibus, atque adhaerentibus Legatis Apostolicis proprio nomine, & cum singulari autoritate concessa ipsis Legatis per specialem Bullam lectam, ac publicatam die Sessionis, in qua facta est translatio, esse validam,

Cardinalis de Monte pro Concilio Bononiensi scribit contra Tridentinum concilium.

ac subsistere, ut non possit ab aliquo cuiuscumque gradus, præmiæntiæ, & dignitatis iure impugnari, ac si quis in contrarium tendat non abesse a periculo ne ipso facto incurrat indignationem Apostolorum Petri, & Pauli, ac censuras, & pœnas a Sacris Canonibus, & conciliis constitutas, decernendo nihilominus irritum, & inane quidquid in contrarium a quovis contingeret attentari. Hæc nris Reverendissimæ Dominationi Vestræ scribo, ambo enim novimus in quanto periculo versentur Tridenti res Sanctissimi Domini nostri, & Sedis Apostolicæ, & Collegii nostri, & Curie Romanæ: novimus contempnissimè nos viræ pericula, & iacturam bonorum, ut fungeremur munere verarum, legitimarumque, ac non abortivarum creaturarum; si Pontifex e vivis exeat non edita hac declaratione, nobis culpa adscribetur. Video inde ruinam irreparabilem impendere. Suspendio concilii a Sanctissimo facta nocebit solis Patribus Bononiensibus, qui eam admiserunt, illique parvè, ac possessionem loci amiserunt, tum ob suspensionem, tum quia ferme omnes discesserunt, vel sunt abituri. At Tridentini suspensionem concilii non admiserunt, ita ut in suo statu integri permaneant, & nullibi nisi Tridenti reperiri facies, vel forma, vel species, vel imago concilii, qua tandem ratione retunderet hos poterimus, nisi objecta in os Pontificia declaratione de translatione valida. Addita sunt alia numeris arcanis expressa Bononiæ VIII. Junii MDXLIX.

Metuebat idem Cardinalis e Monte, ne Cæsar captata vacantis Sedis occasione Præsulibus factionis suæ fretus in concilium, imo in concilium, Pontificemque conjunctim imperium arriperet, sed ab eo flagitio Cæsar abfuit, sed acerbissime concilium eo inconsulto non debuisse, vel jure non potuisse transferri contendeat. At divina providentia imminetia discussit pericula, dimissumque est a Paulo III. Pontifice, accommodante se temporum acerbitati, concilium Bononiense ob concordie studium, ut Massarelus refert his verbis.

Finis concilii Bononiensis sub Paulo III. Pontifice Maximo.

Cum igitur res in eo statu essent, ut quodammodo in deterius laberentur, atque ideo difficilis admodum quævis deliberatio absque evidenti Reipublicæ Christianæ detrimento, ac periculo, majorumque in Ecclesia Dei terrore, & dissidiorum excitatione videretur Summus Pontifex temporibus cedens, concilii celebrationem, & controversarum super translatione decisionem ad meliora tempora reservare, & in solo Deo spem omnem

XX.

XXI.

To. 6. de

Conc. ml.

Arch. Vat.

fig. num.

3198. p. 10.

508. &

aliud ml.

p. 250.

omnem

Dissolutio
Bononiensis
Concilii.

omnem collocare coactus fuit. Quare ne diutius Prælati, qui Bononiæ in Concilio erant, ab eorum Ecclesiis cum animarum, eorum curæ commissarum, iactura abessent, frustra que otio in ea Civitate torperent, concessit eis licentiam abeundi, & ad dietas eorum Ecclesias revertendi, ibi meliora, felicioraque tempora expectaturis, scriptis ad Illustissimum Dominum Cardinalem de Monte primum Præsidentem [cum jam alter Præsidentis recessisset] literis sub datum Romæ XIII. Septembris MDXLIX. Et ita ab hac die concilium Bononiense dissolvitur, Deus Omnipotens Ecclesiæ Sanctæ unionem, & pacem reddere, Christianamque Religionem, tot jam annis undique labefactam, & pene diuisam tueri, ac defendere ad sui nominis gloriam dignetur Amen.

Hactenus de Bononiensi concilio, in quo diu Hæreticorum errores disceptati, & confutati fuere, ac licet ejus decreta promulgata non fuerint in publica Sessione, quod Cæsare Bononiam accedere detrectarint, plurimum tamen ad prosequendum sub Julio III. Concilium profuere, cujus concilii Acta cum obscuriora fuerint, eorum, qui interfuere, nomina posterorum memoria commendantur visa sunt.

XXII.

Nomina, Cognomina, & Patriæ eorum, qui interfuerunt Sacro Œcumenico concilio Bononiensi.

Acta
Conc. Bo-
non. MS.
Francisc.
Car. Bar-
ber. fig. n.
123.

Sacri Concilii Præsidentes, & Legati.

Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Joannes Maria Episcopus Prænestinensis de Monte.

Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Marcellus Cervinus tit. Sanctæ Crucis in Hierosolym Presbyter, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Sacri concilii Præsidentes, & Apostolici Legati de latere.

Oratores Henrici Regis Christianissimi.

Illustrissimus D. Claudius Durse, Præfectus Provinciæ de Forez, Gallus.
Illustrissimus D. Michael ab Hospitali, Consiliarius Parisiensis, Gallus.

Archiepiscopi.
R. D. Andreas Cornelius, Archiepiscopus Spalatrensis, Venerus.

R. D. Antonius Filholi, Archiepiscopus Aquensis.

R. D. Ludovicus Cheregattus, Archiepiscopus Antibavensis Ordinis Minorum de Observantia, Vicentinus.

R. D. Jacobus Coccus, Archiepiscopus Corcyensis, Venerus.

R. D. Michael Saracenus, Archiepiscopus

pus Materanus, & Acheruntinus, Neapolitanus.

R. D. Lecavela, Archiepiscopus Naxiensis Ordinis Prædicatorum, Græcus.

R. D. Olaus Archiepiscopus Upsalensis, Gothus.

R. D. Robertus Vauchop Venantius, Archiepiscopus Armachanus, Scorus.

Episcopi.

R. D. Christophorus de Spiritibus, Episcopus Casenariensis, Viterbiensis.

R. D. Philo Rovarella, Episcopus Asculanus, Ferrariensis.

R. D. Jacobus Ponzetta, Episcopus Malptherensis.

R. D. Thomas Campegius, Episcopus Feltrensis, Bononiensis.

R. D. Benedictus de Nobilibus, Episcopus Acientis Ordinis Prædicatorum, Lucensis.

R. D. Quintius de Rusticis, Episcopus Militenis, Romanus.

R. D. Robertus Senatis, Episcopus Ambricensis, Gallus.

R. D. Joannes ab Angesto, Episcopus Noviomenis, Gallus.

R. D. Cathelanus Trivultius, Episcopus Placentinus, Mediolanensis.

R. D. Ferdinandus Pandolphinus, Episcopus Trojanus, Florentinus.

R. D. Alexander Campegius, Episcopus Bononensis, Bononien.

R. D. Antonius de Humeis, Episcopus Ifernensis, Florentinus.

R. D. Leo Ursinus, Episcopus Foroliviensis, Romanus.

R. D. Fuscherus, Episcopus Torcellan. Venerus.

R. D. Jo. Lucius Staphileus, Episcopus Sibinicens, Illyricus.

R. D. Marcus Anronius Episcopus Grosferan. Bononien.

R. D. Dionysius Græcus, Episcopus Milopotamen, & Chironensis, Ordinis Minorum de Observantia, Græcus.

R. D. Braccius Martellus, Episcopus Fesulanus, Florentinus.

R. D. Lælius Baruffus de Pils, Episcopus Sarsmatensis, Britonobensis.

R. D. Philibertus Babu, Episcopus Angolismensis, Gallus.

R. D. Joannes Baptista Campegius, Episcopus Majoricensis, Bononiensis.

R. D. Thadeus de Populis, Episcopus Carinensis, Bononiensis.

R. D. Perrus Vorstius, Episcopus Aquensis Auditor Romanæ Curie, Flander.

R. D. Augustinus Zanettus, Episcopus Sebastensis, Bononiensis.

R. D. Heliseus Theodinus, Episcopus Soranus, Arpinas.

R. D.

R. D. *Jacobus Cortesius a Prato, Episcopus Vasonensis, Romanus.*
 R. D. *Franciscus Boerus, Episcopus Macloviensis, Gallus.*
 R. D. *Georgius Cornelius, Episcopus Tarvisinus, Venerus.*
 R. D. *Baldassar Lympus, Episcopus Portuensis in Portugallia Ordinis Carmelitarum, Portugalliensis.*
 R. D. *Bernardus Bonjoannes, Episcopus Camerimensis, Romanus.*
 R. D. *Angelus Paschalis, Episcopus Motulanus Ordinis Prædicatorum, Dalmata.*
 R. D. *Joannes Campegius, Episcopus Parentinus, Bononiensis.*
 R. D. *Ludovicus Simoneta, Episcopus Pifauriensis, Mediolanensis.*
 R. D. *Augustinus Stenches, Episcopus Chiffamensis, Bibliothecarius Apostolicus, Eugubinus.*
 R. D. *Tiberius de Mutis, Episcopus Jerracensis, Romanus.*
 R. D. *Georgius Andreacius, Episcopus Regiensis, Mantuanus.*
 R. D. *Aloysius Lipomanus, Episcopus Moronensis Coadjutor Veronensis, Venerus.*
 R. D. *Jolicus, Episcopus Sancti Pauli, Gallus.*
 R. D. *Philippus Archintus, Episcopus Salutarum Vicarius Sanctiss. D. N. Papæ in Urbe Mediolanensi.*
 R. D. *Vincentius de Durantibus, Episcopus Thermularum, Brisien.*
 R. D. *Jo. Petrus Ferretus, Episcopus Mylonensis, Ravennaten.*
 R. D. *Claudius de la Guiche, Episcopus Mirapiscensis, Gallus.*
 R. D. *Ægidius Foliotta, Episcopus Caprulanus, Cingulanus.*
 R. D. *Ricardus Patus, Episcopus Vigorniensis, Anglicus.*
 R. D. *Petrus Ghinucci, Episcopus Cavallicen. Senensis.*
 R. D. *Cornelius de Mussis, Episcopus Biruntinus Ordinis Minorum Conventualium, Placentinus.*
 R. D. *Marcus Maliperius, Episcopus Corsulanus, Venerus.*
 R. D. *Jacobus Jacobellus, Episcopus Bellicastren. Commissarius generalis Apostolicus Sacri Concilii, Romanus.*
 R. D. *Alvarus de la Quadra, Episcopus Venusinus, Hispanus.*
 R. D. *Thomas Casellus, Episcopus Brimorien. Ordinis Prædicatorum, Rossanen.*
 R. D. *Galeatius Floreimonteus, Episcopus Aquinaten. Suesanus.*
 R. D. *Philippus Bonus, Episcopus Famagusten. Venerus.*
 R. D. *Jo. Baptista Cicada, Episcopus Albingenens. Auditor Camere Apostolicæ, Genuensis.*

R. D. *Stella, Episcopus Lavellensis Ordinis Prædicatorum, Venerus.*
 R. D. *Franciscus de Mauni, Episcopus Briocensis, Gallus.*
 R. D. *Laurentius Puccius, Episcopus Veneten. Florentinus.*
 R. D. *Berengarius Bombau, Episcopus Calvensis, Hispanus.*
 R. D. *Franciscus Gallianus, Episcopus Pistoriensis, Florentinus.*
 R. D. *Petrus Dival, Episcopus Sagienfis, Gallus.*
 R. D. *Gregorius Castagnola, Episcopus Mylonensis Ordinis Prædicatorum, Græcus.*
 R. D. *Philippus Rocabella, Episcopus Maceratenfis, Recanatenfis.*
 R. D. *Jacobus Barba, Episcopus Apruninus Ordinis Heremitarum Sacrifa Apostolicus, Neapolitanus.*
 R. D. *Camillus Mentuatus, Episcopus Satrivanensis, Placentinus.*
 R. D. *Jacobus Spiphame, Episcopus Niverniensis, Gallus.*
 R. D. *Sebastianus Pighinus Episcopus Aliphanus Auditor Curie Romanæ, Regiensis.*
 R. D. *Ambrosius Catherinus Politus Episcopus Minorienfis Ordinis Prædicatorum Senensis.*
 R. D. *Peregrinus Fabius, Episcopus Vestanensis Auditor Romanæ Curie, Bononiensis.*
 R. D. *Pompejus de Zambeccariis, Episcopus Sulmonensis, Bononiensis.*
 R. D. *Camillus Peruschus, Episcopus Alarvinus Rector Studii Romani, Romanus.*

Procuratores.

R. P. *Ambrosius Pelargus Ordinis Prædicatorum Procurator, Reverendissimi & Illustrissimi Domini Adolphi Archiepiscopi Coloniensis Sacri Romani Imperii Electoris, necnon Capituli ejusdem Ecclesiæ Coloniensis Procurator, Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Archiepiscopi Treverensis, Electoris Sacri Imperii Germanus.*

Abbates.

R. D. *Lucianus de Ottonibus, Abbas Pomposæ Ferrariensis, Mantuanus.*
 R. D. *Chrysostomus Gimilianensis, Abbas SS. Trinitatis de Cajeta, Calaber.*
 R. P. *Franciscus Romeus, Generalis Ordinis Prædicatorum, Aretinus.*
 R. P. *Bonaventura Pius, Generalis Ordinis Minorum Conventualium, Cofaccianus.*
 R. P. *Hieronymus Seripandus, Generalis Heremitarum Sancti Augustini, Neapolitanus.*
 R. P. *Nicolaus Audetus, Generalis Or-*

Ordinis Carmelitarum, Cyprius.
 R. P. *Augustinus Bonuccius, Generalis Ordinis Sanctæ Mariæ servorum, Aretinus.*
 R. P. *Simon Guicciardus Stampensis, Generalis Ordinis Minorum Sancti Francisci de Paula, Gallus.*
 R. P. *Hugo Boncompagnus Abbreviator, Bononien.*
 R. P. *Hercules Severolus Promotor, Faventinus.*
 R. P. *Angelus Massarellus Secretarius, Sancto Severinus.*
 R. P. *Pompejus de Spiritibus Magister Cæremontiarum, Spoletanus.*
 Subduntur nomina Notariorum diversarum Nationum, qui fuere tredecim, & Theologiæ professorum, qui fuere numero octuaginta quinque, quorum ultimi ex Societate Jesu, qui Presbyteri reformati dicebantur, fuere Viri insignes, Claudius Jajus, Jacobus Laynes, Alphonsus Salmeron Socii Sancti Ignatii, & Petrus Caninius Germanus eruditus operibus clarissimus.

XXIII.
 Angel.
 Massarell.
 in Diar.
 in Arch.
 Vat. p.
 338.

Cur tolerata
 Cæsar
 gelata.

Detrectatum
 fœdus
 armorum
 cum
 Gallo
 adversus
 Cæsarum
 V.
 Ext. in
 MS. Car.
 Spad. fig.
 37. pag.
 616.

Servire tempori maluit Pontifex, gravioraque imminet mala defugere, quam advertit Cæsarem multa indigna molientem Apostolicam tueri auctoritatem cum maxima Christianæ Reipublicæ perturbatione, quare a ferenda de translatione concilii decretoria sententia abstinuit, ac minus malum tolerare maluit, quam majus accerere, ut narrat Angelus Massarellus his verbis. VIII. Novembris Reverendus Dominus Archiepiscopus Materanus dicit de sententia validitatis translationis danda a Sua Sanctitate, & quod ego referrem Cardinali Sanctæ Crucis animum suum, ut unus ex Deputatis a concilio. Retuli, significavit animum Cardinalium deputarum super Religione esse, ut pro nunc nihil agatur, tanquam eligendum minus malum contradicente Imperatore. Verebatur nimirum Pontifex, ne Cæsar adversus Pontificiam sententiam intercederet, & majores in Ecclesia Dei tumultus orirentur, quorum malorum avertendorum causa licet Gallia Rex ardentissimis studiis offerret se Pontifici ad faciendum fœdus armorum adversus Cæsarem, & Brosia Regius Orator omni arte, & contentione pellicere Pontificem ad eam societatem niteretur, tamen Pontifex licet insensum Cæsaris animum adversus Sedem Apostolicam experiretur, nunquam cum Gallo id fœdus sancire voluit, ut Alexander Cardinalis Farnesius Pontificio apud Cæsarem Internuntio literis significavit, ut certiorer faceret Cæsarem maluisse Pontificem expectare, ut Cæsar sponte sua Placentiam re-

stitueret. Conqueri etiam jussit de libris contumeliosissimis in Pontificem sparsis nomine Bernardini Ochini Apostatæ, Cæsarique exponere, Hæretici hominis rabiem, ac levitatem, reique indignitatem ac infamiam in ipsam Cæsaream Majestatem redundare, cum hæc omnia sub ejus patrocinio committantur. De his libris impiis meminit Surius additque. Si quis ita scribet in Principes Evangelicos quemadmodum liber ille perstringit Pontificem, nemmo æquo ferret animo, & hic visus est divinus Sleidano Sacramentario, e quo non pauca in defuncti Pontificis contumeliam suis illis præclaris Commentariis insarciret. Sane qui talium Commentariorum lectione delectantur, illi facile quoque Mahometis Alcoranum, & id genus alia Commenta non admodum recusatari videntur.

Nequissimo huic Apostatæ Ochino ad inficiendas suis hæresibus Angliam, & Poniomiam tunc intento scelestissimum alium Apostatam conjungimus Petrum Paulum Vergerium, qui Internuntium Apostolicum egerat in Germania, ac plura etiam pietatis ardentissimæ adversus Hæreticos signa dederat, sed dum curiosus in Hæreticorum perlegendis libris versatur, Theologicis disciplinis destitutus, in eorum cœno merfus perit, hæresimque aliis afflare non pertimuit, quare a Paulo Pontifice exauctoratum narrant Acta Consistorialia.

Roma apud Sanctum Marcum die Mercurii III. Julii MDXLIX. fuit Consistorium, in quo Sanctissimus Dominus noster de Reverendissimorum consilio declaravit per ejus diffinitivam sententiam Petrum Paulum Vergerium Episcopum nuper Justinopolitanum, ob causas in cedula expressas, regimine, & administratione Ecclesiæ Justinopolitanæ privatum, aliisque pœnis a jure indictis afficiendum esse, prout in dicta cedula per Sanctitatem suam subscripta quæ penes Reverendum Dominum Blossum electum Fulginatesem Sanctitatis Sæ Secretarium ex hujusmodi causa Notarium remansit, latius constat.

Percussus hac sententia Petrus Paulus Vergerius, in desperationem efferatus, acerbissime adversus Pontificiam auctoritatem scripsit, actusque in reprobam sensum latius diffudit hæresim in Polonia, ac multos Catholicos imbecilles in Sathanæ castra traduxit, licet vero non semel de reditu ad Ecclesiam egerit, tamen fastu nimio deterritus est, ne publice suos errores ejuraret, de quo Hosius Episcopus Warmiensis postea Cardinalis veluti de magno Sathanæ Administro queritur.

Eodem anno in gravem hæreseos suspicionem adductus est Grimanus Patriarcha Aquil-

Ochini
 Apostatæ
 impia
 scripta.

Surius in
 comm.

Acta Con-
 cil. MS.
 Car. Spad.
 fig. n.
 134. p. 13.

Petrus
 Paulus
 Vergerius
 a fide de-
 fecit.

XXIV.

Patriar-
cha Aquile-
giensis
in hæresis
suspicio-
nem in-
currit.
Tom. de
Vat. sig.
n. 1205. p.
352.

Ext. in
eod. ms.
p. 152. &
160.

Ext. ib. p.
154.

ib. p. 152.

Aquilegiensis in controversia de Prædestinatione, quæ ex hac occasione suborta est. Cum Ecclesiæ Utinenfis Collegiatæ Concionator temere offendiculum populo Utinenfi objecisset concionando, prædestinatum a Deo nullo modo posse damnari, quantacumque scelera admiserit, præsciturum vero, sive reprobaturum, quantumvis virtutibus se excolere annitatur, necessario damnandum, quibus verbis cum Lutheranis colludere vilis est, qui ejusmodi verbis a virtutis studio avertere Christianum populam, atque in vitia ex quadam desperatione impellere consueverant, ob exortam ex his verbis publicam offensionem Utinenfis Vicarius Concionatore illum munere habendarum concionum interdixit. Concionator vero provocavit ad Grimanum Patriarcham, qui VII. Aprilis hujus anni ad Vicarium Utinensem literas dedit, deque Prædestinatione sermone instituto Concionatoris verba defendit, prædestinatum ideo non posse ullo modo damnari, quia tandem a peccato eruentis sit, pariterque præsciturum necessario damnandum, electionemque, & prædestinationem adeo necessariam sine ulla distinctione constituit, ut in nostra voluntate, arbitrioque nullo modo sit positum salutem consequi, vel damnari.

Has Patriarchæ literas, ut hæreseos crimine infames, Utinenfis Vicarius ad Censores fidei, qui agebant Venetiis, transmissit, illi rem ad Romanæ Inquisitionis Tribunal detulere, vocatusque in jus a Pontifice Patriarcha Aquilegiensis Apologiam conscripsit, in qua pluribus sententiis excerptis ex D. Augustino, & nonnullis SS. Patribus, scripta in literis confirmavit, sed ea Apologia majorem illi hæreseos suspensionem constavit, lique in plures annos extracta est, donec in concilio Tridentino sub Pio IV. constituti sunt Judices Theologica scientia florentissimi, qui consentire plures sententias apud Divos Augustinum, & Prosperum assertis a Patriarcha non dissimiles reperiri, ac Patriarcham XVII. Septembris MDLXIII. crimine hæreseos purum, ac liberum pronuntiarunt, vetuere tamen ne ejus literæ, vel Apologia typis unquam mandarentur, cum hujusmodi sententiæ gravem offensionem parere, ac turbare plurimum mentes possent. Purum autem ac nitidum dogma Catholicum est, nulla humana industria salutem comparari posse sine gratia Dei, quæ per merita Christi confertur; nec quemquam damnationem evadere sine eadem gratia, cui tanquam principali secundaria cooperatio nostra conjungenda est, Deum vero ex

parte sua velle omnes salvos fieri, & Christum pro omnibus mortuorum sacræ testantur literæ.

In Bohemia Prosper S. Crucis Internuntius ad Regem Romanorum missus, ut Hussitas Bohemæ Ecclesiæ Romanæ Ferdinandi Regis ope conciliaret, felicem in ea re operam navavit, de qua re scripsit Cardinali Farnesio. Hussitas initio perveraciam suam omnem piam industriam elussisse, Regia vero industria demum evictos, ut nonnulla Sacri fœderis capita admitterent, quæ una cum literis transmisit, hæc vero fuisse non quidem qualia optanda essent, sed qualia possent tolerari, ut sensim eorum secta deleveretur, assensisse eos, cum sollemnis Sacerdotum Hussitarum conventus esset, integrum esse sub qualibet specie Sacramentum, & Corpus Christi, non tamen adstringi voluisse, ut communicantes admonerent, quod sub unaquaque specie sit integrum corpus, ob graves in ea re difficultates; damnassem errorem quod sufficeret semel in anno confiteri si quis vellet sæpius Sacram Eucharistiam sumere; destitisse a celebranda Joannis Husii Hæresiarche festivitate; professos se obedientiam justam, & debitam exhibituros Pontifici; de communione Infantium articulum suppressum, quod sint pauci, qui eam confervant, atque Sacerdotes iniuriandos sacramento esse constringendos eam infantibus non collaturos, atque ut ea consuetudo delenda sit operam daturam Regiam Majestatem in conventibus Ordinum nomine totius Regni ut postuleretur a Pontifice facultas Archiepiscopo concedenda, ut absolvat Hussitas, eosque in gremium Ecclesiæ restituat, quæ ut promoveri possint cursorem Romanam direxisse, ut Pontificiam mentem intelligat, summa contentione deprecari, ut paternæ charitatis ardore horum defectus expurat, pacta enim cum Hussitis concordia, se omnes hæreseos in Bohemia serpentes gravissimis edictis elisurum, atque etiam illicitos libros prohibendum, ac progressu temporis ab his, qui utramque speciem sumunt optimi Archiepiscopi diligentia, & exemplis plura obtineri posse, perpenis porro omnibus se comperisse plures ad Hussitas deflexisse, ut confessionis molestiam defugerent, jam vero cum sint professi confessionem auricularem necessariam, ac tantum sub una, quantum sub utraque specie contineri, sperari posse brevi temporis flexu consuetudinem communicandi sub utraque relictuos. Creditur etiam Lutheranos animis dejectum iri cum viderint eos, quibus maxime nitebantur, ad Sedis Apostolicæ obsequium, conjunctionemque rediisse. Datum Pragæ XIII. Novembris MDLXIX.

MS. Car.
Pii sig.
260. pag.
139.

XXV.
Hussitas
ad Eccle-
siam re-
ducuntur.

XXVI.
Pighini
lit. ad
Car. Farn.
ex Ital.
cat. in
MS. Arc.
Vat. sig.
n. 3224.
100.

Dominationes Vestra Reverendissima humillimus, ac devotus Servus Prosper e Sancta Cruce.

De singulis his controversiis compositis cum Hussitis, sive cum Calixtinis extant aliæ Sebastiani Pighini Episcopi Ferrentini Internuntii Apostolici in Germaniam decreti ad eundem Cardinalem Farnesium.

Reverendissimo, & Illustrissimo Cardinali Farnesio.

Tandem Regiæ Majestatis opera post gravissimas difficultates, divina favente gratia Calixtini Sacerdotes, qui sub utraque specie communicant populum, ad catholicos articulos profitendos adducti: Credere se secundum Primitivæ, & Universalis Ecclesiæ Concilia, nec ulterius contendendum sensere Theologi, cum vox universalis omnia contineat; professi quoque integrum esse sacramentum sub una specie, semper debent communicantes admonere, quod sub unaquaque specie est integrum Corpus, nolere tamen obstringi, ut repeteretur singulis vicibus, sed id prædicatum iri, ac universos in conventu consensuros. Circa articulum confessionis contendebant, quod sufficeret semel in anno confiteri etiam si quis vellet sæpius Sacram Eucharistiam sumere, sed demum ad catholicam sententiam revocati sunt. Circa quintum articulum de festo Joannis Hus, assensere, ut id festum infansum aboleretur. Circa obedientiam Pontifici exhibendam, addidere justam, & debitam, nec altercandum visum est, cum nil injustum ab his exigi possit, atque ipsi Archiepiscopo Pragensi creando omnem obedientiam sacramento spondere debeant, Archiepiscopus vero omnem fidem, subjectionem, & obedientiam polliciturus sit. Circa articulum de compactatis, scilicet in quo sensu essent intelligenda, discrepatio prætermittitur, cum novæ pactioes inita sint; quibus veteres antiquantur, frustraque disputaremus, in quo sensu vetera compactata accipienda. Circa ultimum articulum non visum est anxie disquendum, cum Archiepiscopus Religionis Catholice studio, & eruditione præstantissimus creandus sit, qui multa emendaturus sit Catholica censura: superest indecisus articulus de communione Infantium, ac Regia Majestas de ea se acturum cum felici successu in Conventu Ordinum sperat. Porro Archiepiscopus iniuriandos Sacerdotes obstricturus est sacramento ad hos omnes articulos observandos, neque ad dandam Infantibus communionem, ac multi ex Calixtinorum Sacerdotibus consentiunt, ut non detur. Itaque ille usus apud paucos supererit, quibus extinctis delebitur consuetudo.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Superest ut veniam præteritorum deprecant, Regia Majestas ait se nomine totius Regni misso Oratore petituram, atque etiam in Conciliis decretum iri aliquos, qui pro ea deprecatores agant, flagitareque, ut Archiepiscopo absolventi potestas conferatur, utque gesta a sua Sanctitate confirmari esslagitent, quæ hæctenus Regia Majestas privato nomine egit, ac si ipsi in Comitibus dixerint missuros ad Pontificem Oratores, Regium quoque, ut rem provehat, se adjuncturum.

Cerriorem etiam reddit Regia Majestas Bearitudinem ipsius, concordia hac constabilita, Regni Ordines ad publica Comiticia vocaturum, atque in iis acerbissima Edicta promulgatum iri adversus omnes hæreses, quæ in hoc Regno serpunt non exiguo numero, atque summa diligentia rem confectum iri, ut in optimum statum redigantur omnia, ac libri Hæretici prohibeantur, & quæ ab ipsius Sanctitate pro salute animarum commonenda visa fuerint, in opus provocatum iri. Datum Pragæ XIII. Novembris MDLXIX.

Hoc anno in Anglia gravissimæ rerum conversiones contigerunt, quarum occasio de redintegranda in eo Regno Catholica Religione actum est, extant enim Alexandri Cardinalis Farnesii literæ ad Pontificium in Aula Cæsarea Internuntium, quibus iussus est Pontificio nomine agere apud Cæsarem, ut pro restituenda in Anglia Religione Catholica vires conjungat, muniri enim viam huic rei, quæ facile ad exitum perducipossit, Cæsarem gravissimis ex caulis ad pium hoc opus obstringi, cum ob judiciaria acta postulante Cæsare in Henricum Regem a Clemente VII. confecta, defectio illius ab Ecclesiâ sequuta esset.

De rerum Anglicarum spe hæc Jo: Maria de Monte Legatus Concilii Bononiensis scripsit ad Alexandrum Card. Farnesium. Hæc mea fixa est sententia, ut Reverendiss. atque Illustriss. Card. Polus creetur Legatus ad Illustrissimum Imperatorem, & ad Regem Christianissimum, & ad quoscumque Reges, & Principes Christianos, ad quos eum declinare, vel a quibus subsidia petere contingeret, & ad Anglos ad unitatem, & gremium Ecclesiæ redire volentes, & nos porrigeremus manus adiutrices, ac divenderemus, & oppignoravimus Mithras, Calices, Patenas, nosque omnibus opibus spoliavimus, subiicitque, debet sua Sanctitas attollere in Cælum manus, gratiasque Deo agere, quod vitam sibi adeo propagarit, ut si non omnimodam recuperationem videat, tamen spes recuperandi illius Regni optime comparatas alat: necnon Legatum

XXVII.
Ext. in
MS. Car.
Spad. sig.
n. 37. p.
91.
Spec ori-
tur redin-
tegrandæ
fidei in
Anglia.

Lit. Jo.
Maria de
Monte
Car. Leg.
ad Alex.
Card.

per literas urgere, ut ad Cæsarem pro statu rerum Anglicanarum se conferat: opinor enim (ita concludit) quod cum ipsius Reverendissima Dominatio tot dotibus, & ornamentis naturæ sit prædita, tantæque gratia, & auctoritate apud Cæsarem polleat, implicatissimis his litibus de Concilio, translatione, & reformatione expediendis utilem operam navare possit, & hæc sufficiant in tot occupationibus meis, quæ omnia subnitro sapientissimo iudicio Vestre Reverendissimæ, & Illustrissimæ Dominationis & Reverendissimi Domini mei Cardinalis Sanctæ Crucis, &c. Bononiæ XI. Septembris MDXLIX.

XXVIII. Occupatus erat Cæsar in Belgis ad Philippi filii obsequium adigendis sacramentis, defuitque præclaræ occasionis Angliæ ad Catholicam Religionem revocandæ, cum maximis diffidiis ob varias, pugnantisque inter se hærefes arderet, importunis hominibus novum Evangelium excitatum ab inferis propagantibus, male quædam Scripturæ loca distortentibus. Sed impudentissimam eorum vanitatem, (inquit Sarius) ipsa doctrinæ varietas, & pugnantia coarguit, quæ nihil potest habere cum veritate commercii. At Senatus Anglicus armis ortas seditiones compescuit, sumptisque supplicium de eorum auctoribus, aucta etiam subinde inter Procures Hæreticos diffidia, ac Thomas Semerus Anglici Regni Protector (sed verus everfor) tandem impietatis suæ pœnas experiri cœpit, a Joanne enim Dudlejo Warvicensi Comite de Republica male gesta accusatus, sibi metuens una cum Eduardo Rege pupillo Windesoriæ præsidii causa confugit, desertusque ab omnibus, deditioe nuncupata, in custodiam Mense Octobri conjectus est. Quam infelix vero fuerit Angliæ status sub hoc Regni Procuratore, Tyrannoque nequissimo, cum sua auctoritate perfidissimos Hæresarchas ad impietatem diffundendam, perdendamque rem Catholicam armaret, narrat subiectis verbis Nicolaus Sanderus. Cum cæteri novi Magistri, tum maxime isti, quos diximus [scilicet Bucerus, Petrus Martyr, Ochinus] Theologaltri cœperunt tandem ex Pulpitis, & Cathedris Professioni Theologicæ olim assignatis suo more docere vel potius declamare, omnique ad fallendum composito artificio, ut ad quos singuli non modo Theologiæ [ut olim] Candidati, qui reliquas necessarias artes ante didicerant, sed juvenes, ac adolescentuli pueri etiam omnium Classium, qui latine loquentes intelligere potuerunt, accedere, eorumque lectiones, & conciones quotidie audire sunt coacti, quo enim quique mi-

nori erant ætate, & doctrina, & iudicio imperitiores, eo erant istorum fraudibus magis obnoxii. Istorum ergo rudioribus animis, ac prurientibus cæterorum auribus, primum ex difficilioribus Scripturarum locis, variisque de præscientia, prædestinatione, reprobatione æterna, rerumque, ac eventuum necessitate impiis tractationibus instillarunt incredibilem curiositatem, & de rebus summis contendendi libidinem. Aliis ex locis sub prætextu asserendæ libertatis omnia illa, quæ ad licentiam vitæ, ac morum inducendam facere videbantur, diligenter proponebant, ut inde Confessionem, pœnitentias, dierum, ac jejuniorum observationes, omnesque Ecclesiæ, ac Superiorum præceptiones contemnendas junioribus non ægre persuaserint. Ex aliis demum Scripturis, quæ apud eos quorum sensus non fuerunt in rebus Divinis exercitari viderantur, facere pro sectariis, ut de Sacramento duplici specie, de officio precum in lingua vulgari, ac similibus infidem Majorum nostrorum in iisdem tractandis elevarunt, suam sinceritatem commendarunt, animosque suorum præoccuparunt, ut exinde in quibuslibet controversis locis, maximisque mysteriis explicandis, etiam ubi sacri contextus verba, circumstantiæ, omnisque antiquitas aperre sonent pro Catholicis, lubenter istorum falsissimis, ineptissimisque commentariis omnino acquiescant, atque ita tandem discipulos suos corruperunt, ut quaslibet de Deo, de Sanctis, de Sacramento, de Sacrificio impias opiniones facile hauserint. Atque de Patribus antiquis Ecclesiæ Doctoribus, vel singulis, vel in Concilio collectis, ita apud suos disseverant eos fuisse homines [ac si Protestantes nihil humani haberent] & non modo errare potuisse, sed & in multis quod undique ex singulorum scriptis [incommodè, aut male intellectis sententiis fraudulenter congestis] demonstrare nitentur, turpiter hallucinatos fuisse. Et Augustinum quidem ex præcipuis unum etiam errata sua confessum esse, & peculiari libro multa retractasse, sepeque item admonuisse omnes, ne sibi aliter quisquam crederet, quam videret id esse in Scripturis consentaneum, quod affirmaret. Ac mox captiosa apostrophe compellantur Auditores sciscitabantur utrum æquius esse putarunt, Scripturis sacris, quæ errare non possent, credere, an Doctoribus, hominibus scilicet, qui falli possunt, & fallere; se enim id tantum requirere dicebant, ut omnes potius Deo credant, quam hominibus.

Hac fraude imperiti permulti decepti non adverterunt antihæsim, seu collationem non faciendam esse inter Scripturam, &

Pa-

Patres, nec in eo versari quæstionem, utrum magis Deo, an hominibus, Scripturis vel Doctorum libris sit tribuendum, sed illud potius, utrum quoad Scripturarum intelligentiam, & expositionem, istis paucis indoctis, turbulentis, ac sceleratis transjugis securius, quam illis antiquissimis, sanctissimis, doctissimis Patribus, vel singulis, vel simul omnibus credendum sit.

XXIX. Hoc miseri adolescentes hæc non observantes, suis Magistris, ac si non aliud quam Dei eloquia funderent, sine exceptione obtemperabant, Doctoribus autem, ac conciliis non aliter nisi quatenus sacris literis consentanea dicerent. Cuius rei, vel se ipsi, vel suos Præceptores faciebant Iudices.

De Ecclesiâ, Episcopis, Presbyteris, ac Pastoribus, quia multos horum nomine, & auctoritate in avita fide retineri cernerent, admonebant illam feminam esse, & debere obedire viro suo, id est, Christo in sacris Scripturis loquenti, [At isti Sathana sensum Christi verbis affingebant] addebant etiam istos, nimirum Sacerdotes non debere elevare se super populum Dei, cum omnis multitudo Sanctorum sit, & ad Clerum, partemque Sacerdotalem non minus, quam illi, quos Clericos, & Presbyteros vulgus vocat, pertineat: ita cum Chore Schismatis auctore passim concinebant isti.

Biblia autem sacra, quæ illi omnem veritatem complecti dicebant, ita data opera seu Latine, seu Anglice versa, & perversa legenda proponebant, ut in eis Ecclesiæ Presbyteri, Sacramento, ac similibus vocabula, quorum vel venerandis nominibus antiqua Religio veritas contineri, & plurimi in vetusta fide teneri videbantur, nusquam extraxerunt, pro quibus substituerunt Congregationem, seniores, secretum, & huiusmodi vocum novitates. Illud autem ab Apostolis ipsis veræ Ecclesiæ, & vite Christi colentibus Christianis, ut ab Hæreticis hominibus, ac conventiculis discernentur, attributum Catholicum nomen, quo solo multi a Sancto Augustino edocti in Ecclesiæ gremio tum revivabantur, partim sibi, & suis tumide usurpabant, partim ridicula inversione in cacocycum mutarunt, ac nonnunquam etiam cum Donaristis diabolicum esse inventum, ac sine Verbo Dei institutum dixerunt. In Papam incredibilem semper scurritate, ex quolibet textu Scripturæ insane debacchati sunt, & maxime in festo SS. Petri, & Pauli. [Et infra.] Jam in omnibus officis, & tabernis, in popinis, & fornicibus de fide inibat disputatio, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

sacram Scripturam [ut Hieronymus olim questus est] garrula annus, delirus senex, sophista verbosus, universi denique præsumebant, lacerabant, docebant antequam discerent, alii philosophabantur inter mulierculas, alii discabant a fœminis, quod viros docerent, præcipue autem Apocalypsis, quæ tot habet Sacramenta, quot verba, in omnium ore versabatur, inde Protestantibus sua dogmata confirmabant, inde ad sensum suum incongrua aprabant testimonia, magna id audacia edisserentes aliis, quod ipsi non intelligebant: nec ad aliud quidquam tum [ut in sectarum initiis maxime fieri solet] vacabant Angli, quam ut aliquid novi dicerent, aut docerent.

Hactenus nil in ista nova secta certi habebatur præter illud unum, quod cum Catholica Fide nihil sibi fere commune intercedere vellent, & Bucerus, ac Martyr, ex quorum iudicio scholæ pene omnes pendebant, assertionem diu cohibebant suam tantum Prolegomenis ad quamlibet hæresim indifferentibus. Animas enim isti, & linguas habentes venales in secta constituenda omnino a Cramnero Archiepiscopo, qui ultra Lutheranismum non erat progressus; is itidem a Protectore pendebat, qui in Zuinglianismum, licet sententiam suam usque ad futurum Ordinum conventum occultaret, propensus videbatur, Bucerus autem etiam in Judaismum utpote ex Judæis oriundus multum putabatur proclivis.

Petrus Martyr molliter, & serviliter se in sectæ, & doctrinæ suæ accommodatione gessit. Nam Lutheri hæresim, quam in Germania imbiberat, & illinc in Angliam secum advexerat, non aliter nec diutius defendendam, vel retinendam statuit, quam quod id Cantuariensis, & Protectori visum esset, nosque ipsi, qui hæc scribimus, eum docentem audivimus, cum impium quemdam de Eucharistia, ac corporis Christi præsentia tractatum ex historia Cœnæ Dominicæ, & maxime ex undecimo capite prioris Epistolæ ad Corinthios adornaturus in eam tractationem ita est ingressus, ut anxius, an pendulus prorsus hæreret, veterumne Protestantium, an novorum Sacramentarium sibi esset dogma defendendum, quid enim Archiepiscopus præscriberet, quid Parlamentum sequendum constitueret, quod tum coactum erat, & de re tota prolixè deliberabat, quid demum Protector docendum mandaret, miserimus homo ex Aula in dies expectabat, quorum tandem per literas Cantuariensis comperta voluntate, se subito in Calvinistam transformavit, &

Aaa z

dein-

XXX.
Sander. k.
i. de
Schif.
Anglic.

deinceps usque ad mortem vel Calvinii, vel saltem Zuinglii sectam est consecratus; magnus sane (ut D. Augustinus de Fausto Manichæo dixit) Diaboli laqueus, qui verbo, scriptione, doctrinæque, ac eloquentiæ opinione plures seduxit; moribus tam mollis, & effeminatus etiam in senectute ex illius coapostatae Monialis suæ confortio extitit, ut in illa jam mortua, oratione funebri publice deslenda, turpissime se gesserit, & Joanni Checo Regio Præceptorum eum de uxoris morte per literas consolanti sic responderit; se ita valere, atque ita suæ conjugis charissime obitum ferre, ut homo omnino dimidiatus poterat. Delicatus Monachus adeo solus esse non potuit, ut a sceminis divulgus non se integrum, sed mutilum plane, & dimidiatum existimaverit: cui tamen defectui libidinosus fenex ex aliis dicitur medelam postea attulisse. Talibus heu authoribus, ac doctoribus infelix Anglia periit.

XXXI.

Inter has Religionis orthodoxæ in Angliâ cadentis ruinas stetit intrepida Maria futura postea Regina Soror Eduardi, quem gravissimis monitis accepta Catholicorum persecutione deterrere conatam narrat Natalis Comes.

Natalis comes hist. l.4.

Maria Eduardum Regem & fratrem ab Hæretica pravitate retrahere conatur.

Fama est, Mariam novi Regis Sororem ut quæ Catholica dogmata diligenter complecteretur, visis hæresibus, quibus omnia repleta, contaminataque fuerant, convnisse Regem seorsum, & in privatum thalamum, quem monuit, ut susceptam hæresim deponeret, futurum enim, ut ira, & indignatio Divina eum affligeret, qui spreto Divinis Legibus, & avitis Sanctorum Patrum institutis complexus sit, recens liberius vivendi genus a legitima ratione sejunctum, maxime vero iram Dei timendam esse. Regibus tanquam authoribus omnis prohibitis, vel sceleris cæteris hominibus subditis, qui pro viribus Regum, & Principum instituta servare nuntur. Turpe esse Principi homini, nobilitate, divitiis, autoritate, potentia, honoribus præstare reliquis hominibus, at ingenio, moribus, prudentia, nihil differre ab infima multitudine, quod si Henricus Pater odio Pontificis a Romana Ecclesia deservierat, non esse in errore diutius insistendum, quoniam cum peccatum Henrici fuisset gravissimum quia author tanta improbitatis suis extitit, certe multo gravius futurum erat filii, si consceleratum hominum persuasionibus ab recta Religione, & a vera Fide Christi, incontaminataque se abduci pateretur. Inde populorum Catholicorum odia futura in ipsam Regem ante oculos proponit, & pericula ejus capiti imminencia, & Divinam

ulcionem, quæ & ipsi, si in ea hæresi perseveraret, & ejus impuris Ministris tanta impietatis, nisi cito ab ea impietate desisteret, immineret. Rex attentissime Sororis verba, & non sine lachrymis, ingentique trepidatione audivit, sibi perobscurum esse respondit, quid ageret in tanta rerum magnitudine, futurum esse, ut magis opportune illis consuleret. At nunc ita oportere parere Gubernatoribus, his dictis lachrymabunda mulier a lachrymabundo puero discedit. Gubernatores cum puerum ita mæstum, & prope afflictum conspexissent rati id, quod erat, non passim sunt amplius, ut Maria cum puero Rege loqueretur. Ut porro Eduardus Divino judicio ob flagitia percussus et vivis sublati fuerit, ac Maria in Regnum successerit, postea dicitur.

XXXII. Belcar. l. 4. n. 20. Sander. l. 2. in Eduard. VI. Natal. Comes l. 4.

Anglorum intestinis seditionibus Henricus Gallix Rex bene usus, Bononiensem expeditionem in Gallia Belgica suscepit, Sellaquam Arcem trucidatis Angles cepit, Amblitellum ad dedicationem coegit, Montem Lambertinum extructa Arce munit ad interceptiendos commeatibus Bononiæ inferendos, ut eam Urbem in extremas angustias compulerit, tandemque pacis cum Anglo consecræ beneficio receperit, refusa certa auri vi pro sumptibus in propugnaculis extruendis factis, missa etiam in Scotiam classe Henricus Duce Thermeo Scotos Mariæ Reginæ parere coegit, atque Edintonio Arce munitissima Anglos bello, & peste attritus dispulit, atque alia ab Anglis antea occupata Scotiæ adjunxit. Commendat Surius eundem Regem, quod accepto insigni Regio ritu solemniter sanctissimas leges ad Regnum a peste hæretica vindicandum promulgavit.

Henricus II. Gallix Rex hæresibus Regnum purgare curat.

Henricus Rex cum esset Parisiis severiter animadvertit in quosdam Hæreticos, habuitque solemnem, & publicam supplicationem ad Deum, & Sanctos ejus. Deinde scripto quodam typis excuso testatur, se Catholice Fidei, autoritatis Apostolicæ, & Cleri suscepturum patrocinium, palamque declarat, quam ex animo derestetur nostrorum temporum Hæreticos, & hæreses partim e cineribus excitatas, partim recens inventas a Lutero, Carolostadio, Zuinglio, Ecolampadio, Melancthone, Bucevo, Calvino, & indignis aliis Hæresiarchiis hominibus monstruosis, & pestiferis, quas etiam velle se a suis dittonibus extripare, & in rem gravissime vindicare. Hæc quidem ille Rex catholice, & ut decebat Regem Christianissimum, atque in ea re sequutus est Patrem Franciscum, qui nova dogmata ferre non potuit, & sæpe acerba sumpsit supplicia de Hæreticis.

Vi-

Videbant sane illi Reges, quam fere nisi tumultus, & seditiones, Divinarum humanarumque legum contempnum, Magistratus odium, & fastidium, & multa alia horrenda mala pariat novum illud Evangelium. Et felices sane atque florentes ille sunt Respublice in quas exitiosa dogmata minime irrepserunt. Speramus autem fore quandoque Deo bene propitio, ut omnes intelligant, quam nihil nisi mere fraudes, & impostura fuerint, quæ sub puri verbi Dei, & sinceræ doctrinæ speciosis titulis novorum dogmatum Archicæli, & Satores orbi venditarunt.

XXXIII. Claudius Espenc. l. 5. de Euchar. adoratione c. 9.

Hoc anno Joannes Calvinus Hæresiarcha deterrimum Calvinisticæ Hæreseos, qua Galliam infecit, virus confecit. Vere enim dixit Propheta: Abyssus abyssum invocat. Et impii in deterius semper proficere consueverunt. Hic in libello edito anno MDXL. Christum in Eucharistiæ Sacramento existere, atque adorandum professus erat; ut tamen, ut panem simul consistere diceret cum Lutero, deinde anno MDXLV. ex libello suo adorandum expunxerat, tamen in Eucharistico dogmate proxime Lutero adhæserat, ac præsentiam Christi in Eucharistiâ, & conjunctionem veritatis cum signo agnoverat, ut etiam ad finem libelli scripserit. Zuinglium, & Ecolampadium in hoc offendisse, quod tum totum in eo sunt, ut assererent panem, & vinum, Corpus, & Sanguinem Christi vocari, quia ipsorum signa sint, non interea simul hoc egerunt, ut nihilominus veritas cum eis conjuncta sit. At demum hoc anno MDXLIX. inquit Espencæus, in impietatis infimam abyssum prolapsus cum Bullingero facta confessione non amplius dixit, Christi Corpus esse vere, realiter, ac substantialiter in Eucharistiâ, sed tanquam signatum in signo, nec conjunctam amplius cum signo veritatem, sed Christum tantum ab Eucharistiâ abesse, quantum Cælum distet a Terra, & verba Christi, Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus, non literaliter, sed extra controversiam figurate sive per energiam accipienda, quo veneno plura Regna infecit.

XXXIV. Claudius Espenc. l. 5. c. 9. pag. 1195. Chrysof. l. de Sacram. homil. 3. ad Epl. & 6. ad Antiochen. 4. Reg. 2. homil. 24. in 1. Cor. ser. de caritate vit. homil. 55. ad Antiochen. & 15. in 1. Tim.

Opposuit Calvinii figmentis Espencæus SS. Patrum, ac maxime Chrysofomi oracula. Auditores (inquit) suos de Eucharistiâ concionantes Catholici pro Corporis, & Sanguinis Jesu Christi in ea veritate amandabant ad Deum verum, veritatem, fidelem, omnipotentem, qui simul, quod ajunt, & semel eodem temporis articulo sursum cum Patre sederet, & hic una nobiscum invisibiliter adesset, omnium nostrum manibus, ore, linguis exciperetur.

Quod hic Corpus degustamus, & Sanguinem delibamus, ejus esse, qui supra Cælos proxime Deum residens ab Angelis adoratur, qui plusquam Elias, non ut is Eliseo Melotem, sed propriam carnem, & ipsam habens, ascendit, & nobis reliquit, ubi quæso nisi in his mysteriis, qui illuc ad supernum utique thronum extulit, quod & nobis, ut hic teneamus, & manducemus, exhibuit, qui etiam dum in hac vita sumus, in hoc mysterio facit, ut terra nobis Cælum sit, quod enim illic summo honore dignum est, id in terra nobis ostenditur, non Angeli nimirum, non Archangeli, non Cæli Cælorum, sed ipse horum omnium Dominus, & verum in Cælo corpus, quod nunc in terra videndum, tangendum, & sumendum tibi proponitur, quasi Christus nos sic alloqueretur. [Et resursum in Cælo habeo & deorsum in Terra tibi contrector, & copulor.] Nec mihi satis est, ut neque tuum desiderium fatiat, quod in Cælo origine tibi inde data tui primitias habeo, nisi rursus ad terram descendissem, neque simpliciter, ac utcumque tibi connector, ac commisceor, sed & in esum trador, & manducor, ut summa fiat copula, conjunctio, & unio, ut nullo nos deinceps intervallo distare, aut nihil jam medii esse velim, sed e duobus unum fieri, & utraque unum esse malim.

Hæc omnia Chrysofomiana conferat lektor cum Calvinianis, hoc est vincula, copulas, unionem Christi [quod hic Author sepe ait, maximum esse amoris signum] Sic tu his [inquam] mysteriis, & per hæc mysteria, quæ utique non alibi, quam in terra celebrantur, & sumuntur nobiscum, & nostri cum Christo cum ejus a nobis, & nostri ab illo breviter signorum a rebus, & rerum a signis Calvinianis localibus distantis, atque intervallis, quæ nec Chrysofomo, nec ulli [quod sciam] veterum ante hos modernos, vel per somnium venerunt. Quin etiam Bucerus Calvinii reformator, quique eum ex Zuingliano refinxerat, argumenta hujusmodi ex Domini in Cælo præsentia ducta, & ejus in Cæna præsentia opposita inapta putavit, irreligiosa, inconsequentia, impia, blasphemia, furiosa etiam putarunt quidam Lutherani horum articulorum oppositioni, & collusioni nominatim Zuinglianae, & Calviniana, opposentes Christi omnipotentiam, & veracitatem.

XXXV.

Dum in Europa orthodoxa Religio labefactatur ab Hæreticis, Divina Providentia e lapidibus, sive lapidum Dæmonumque cultoribus filios Abrahæ fuscitatura in extremis Asiæ oris Evangelium propagavit: in primis Armenii suavissimo Romanæ Ecclesiæ jugo, quod Europæi

pai plures excutiebant, se subjecere, de eorum enim Patriarcha hæc referunt Acta Consistorialia.

Acta Consistorialia, sig. 134. p. 15. Armeniæ Ecclesiæ Romanæ adiungunt.
Romæ XXI. Augusti MDXLIX. fuit Consistorium, in quo Reverendissimus D. Marcellus tit. S. Crucis in Hierusalem Presbyter Cardinalis, fecit verbum de quodam Patriarcha Armeno, qui superioribus diebus ad Urbem venerat, & qui se offerebat præstare obedientiam Sanctitati suæ, & Romanæ Ecclesiæ, petens electionem de persona sua in Patriarcham Armeniam a populo celebratam per Sanctitatem suam approbati, & fuit commissum negotium eidem Reverendissimo Marcello Cardinali, necnon Reverendissimis de Crescentiis, & Sfondrato. Tradunt eadem acta in eodem Senatu Portalegrensem Episcopatum fuisse institutum in Lusitania a Pontifice, atque Olyssipponensi Archiepiscopatu addictum.

XXXVI. In Indiis ultra Gangem hoc anno S. Franciscus Xaverius Legatus, & novus Apostolus, Japoniorum Insulis, in quibus nunquam auditum fuerat Christi nomen, Evangelium maximis cum laboribus felicissime intulit, in quibus Religio Christiana ita effloruit, ut maxima Barbarorum multitudo fide Christiana exulta in iis martyrii coronam suo purpurata cruore collegerit, dum impura Sacerdotum, & Monachorum cohors Lutheri sunitinis grunnitibus excitata in veterum libidinum cœno volutata inconstantes populos ab Apostolicis, & Evangelicis institutis deficientes ementito Evangelii nomine in Sathanæ castra traduxit. Utinam perpendere Novatores proprium esse Hæreticorum, fideles mille dolis, mendaciisque pervertere, atque distortis interpretationibus Evangelii Evangelium obscurare, proprium autem veræ ejusdemque Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ signum infideles collustrare Evangelio, atque ab Idolorum cultu ad veri Numinis cultum, ritumque Catholicum Cœlestibus miraculis, veraque doctrina traducere, quod in Evangelico viro, Legatoque Pontificio Xaverio tanta pompa emicuit, ut pseudoevangelicorum Novatorum tenebræ illius splendore facile discutiantur: suscepti porro ab eo tanti fuere labores pro Christi Evangelio apud Indos, Japonioque propagando, ut vere quod de Paulo dictum est a Christo, illi Apostolatu simili perfuncto adscribi possit: *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus: Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Reversus ille e Cambajæ Regno Goam, profectioem Japonicam adornavit, nec ullo

periculorum, quæ commemorabant amicum, horrore, nec itineris longinquitate, cum Japonii Goa amplius mille, & trecentis leucis distent, nec pelagi procellis infamis totas næves vorticibus absorbentis sævitia deterreri potuit, existimabat enim indignum, Legatum Apostolicum saluti animarum, & Cœlestibus lucris inhiantem inde terreri, unde terrenarum opum avidi mercatores non arcerentur, responditque amicis: *Servorum Dei animas magis conquiescere in periculis, quam in portu, nec majorem se unquam sensisse quietem, quam in æstu ipso laborum, atque discriminum.*

De suscepto pio consilio hæc S. Franciscus Xaverius ad S. Ignatium & Cocinense Urbe Indiæ, scripsit.

Patri Ignatio Lojole Præposito Generali.

Abest Japonia ab Urbe Goa leucas amplius mille trecentas ex itinere, & Urbs Malaca, & Sina attingendæ sunt, nullis verbis enegui possum, quantum ex provincia hujus susceptione fructum capiam Divinæ voluptatis. Constat enim iter plurimum, ac maximis tempestatum, Syrium, Piratarum periculis obnoxium esse, ut præclare agi cum naviculariis videatur, se alterna næves Japonicum reneant cursum. Ego vero interiore quodam animi sensu sic affectus, animatusque sum, ut Japonicæ profectiois consilium abiiciendum mihi non putem, ne si pro certo quidem habeam majora discrimina subeunda, quam unquam antea in omni vita. Tantam mihi spem Religionis propagandæ Pauli Japonis sermo, vel ipse potius Deus iniecit. Et infra. Te ego Pater animæ meæ, summeque mihi venerandæ postis humi genibus [sic enim hanc tibi Epistolam scribo, tanquam si præsentem intuerer] suppliciter oro, ne Deum pro me in sanctis Sacrificiis tuis, ac precibus obsecrare desistas, ut dum vita suppeditat sanctissimæ voluntatis suæ mihi det, & plane agnoscentiæ, & omnino exequentiæ facultatem, idem ceteros socios oratos volo. XIX. Kalend. Februarii MDXLIX. Cocini.

Cum Malacam applicuisset, duo læti rumores ardens Japonicæ profectiois desiderium magis incenderunt, alter erat, quod Dynasta quidam in Japonia perdiscendæ legis Christianæ cupidus misso oratore ad Præregem Indiæ Sacerdotes postularet; alter fuit, quod Sacrosanctæ crucis insignia, jam inter Japonios in honore esse in quadam Insula dicerentur, atque excitarentur in ædium vestibulis ad fugandos Dæmones, cum Lusitanos Crucis præsidio ad tetra ea monstra abigenda uti cognovissent: quippe in Oppido quo

Act. 4. post. c. 9.

XXXVII.

S. Franc. Xaver. l. 2. p. 9.

quodam cum deserta domicilia, & Dæmonum spectris, ac terriculamentis infesta Lusitanis Mercatoribus rei totius ignaris ad hospitium Japones assignassent, Dæmonesque Crucis signo fugati essent, Lusitanorum edocti periculo, exemploque cognorant, nihil esse adversus insidias, terroresque Dæmonum Christi Crucis præsentius, de quibus hæc S. Xaverius Apostolicus Nuntius Romanis fociis Malaca scripsit.

Societati Romam.

XXXVII. Pridie kal. Junias anno post Christum natum MDXLIX. perveni Malacam, vis e navis descenderam cum Lusitanorum Mercatorum literas ex Japonia accepi, ex quibus cognovi Principem quemdam Japonicæ virum fieri velle Christianum, itaque Legatos ab eo ad Prætores Indiæ missos cum mandatis ut aliquot nostræ Societatis homines postularent Christianæ Legis Magistris. In iisdem literis illud quoque erat scriptum, in quodam Japonicæ Oppido Mercatores Lusitanos jussu Regis in hospitium Dæmonibus infestum, ac propterea desertum esse deductos, ibi cum ignari totius rei Lusitani lacrima retraherentur. & conversi nihil omnino cernebant atronitos quid tandem id esset requisisse. Nocte autem quadam cum famulus spectro nescio quo exterritus exclamasset, eo clamore reliquos excitatos arripuisse arma, aliud quidpiam esse existimantes, quibus tumultus causam requirentibus respondisse puerum se nocturno spectro percussum inclamasse. Inde famulum illum complures disposuisse Cruces in ædibus, & spectra illa evanuisse, denique incolas enuntiasse, Lusitanis in tentis illis Diabolo habitare, & simul quaesisse quo tandem remedio fugarentur, tum respondisse Lusitanos, nullum remedium. Cruce præsentius inveniri. Itaque postquam eam domum Lusitani Crucibus munierint, exemplum incolis securis ante domos passim excitatas Cruces. Ad hæc nuntiabatur in Japonia latissimum Evangelio patere campum, gentem enim prudentem esse, atque ingeniosam, rationi obtemperantem, discendique percupidam. X. Kal. Jul. MDXLIX. Malaca.

XXXIX. At Lusitano destitutus navigio Xaverius, cum Sinenfi Navarcho Idololatra transegit, Dei magis, quam barbari fide confusus, timoresque omnes, qui Dei fiduciam minuerent, ab se abiecit. Jam in cursu erat navis, cum Barbari Dæmonem, jactis fortibus, de itinere consulere, ingemiscente Xaverio profectioem suam Dei causa susceptam ad Diaboli arbitrium disturbari: is dolor gemino casu auctus est, nam Xaverii comes Emanuel Sina jactatione navis in apertam forte

sentinam in caput prolapsus, merfusque ad umbilicum usque ægre extrahi potuit, cumque diu exanimis jacuisset, vulnusque grave accepisset in capite, precibus Xaverii percuratus est: mox vero Navarchi filia agitatione navigii excussa in fluctus vorticibus hausta, Barbarisque ad placandum sacrificiis Idolum versis respondit edita forte malus Dæmon, si Emanuel homo Christianus periisset in sentina puellam in mari non fuisse perituram: adversus hostis insidias in preces ardentes effusus Xaverius Dei benigntate, cui omnia famulantur, pervicit, ut Navarchus ventorum vi adactus in Japoniam flexerit, ac die assumptæ in Cœlum Deiparæ sacro, reluctante Sathana, nautisque invitis Cangoximam in Regno Saxumæ potissimam Pauli Japonis in Goensi gymnasio fide Christiana excolti patriam appulerit.

Ingressus ita Japoniorum Regnum Divus Xaverius Legatus Apostolicus a Paulo III. Pontifice (ut vidimus) ad convertendas ad Christum barbaras Orientis gentes missus, ad omnia propter Evangelium ferenda paratissimus, cum animadvertisset Bonzios Idolorum Sacerdotes, Sathanæ ad Divinam gloriam aspirantis imperio ad nefandam hypocrifeos pompam, personatam sanctitatem carnis, & piscium abstinentia induisse, ab iis etiam ne cujusquam Japonii offensionem incurreret, temperavit, multoque arctiorem abstinentiæ legem sibi indixit; subdit Author: *Pro pane oriza, pro obsonio ferre pomis, oleribusque barbaro item more conditis leniebat desideria nature, nec tamen melius alibi, quam in Japonia valuisse se scribit scilicet non tam frugalitatis naturali ope, quam Cœlestis pabulo charitatis. Deinde sedulam, & accuratam operam dare linguæ Japonicæ rudimentis aggressus in præcipuis Christianæ fidei capitibus convertendis, adjuvante Paulo [is erat Japonius Neophytus Goæ Sacris Christianis excoltus] complures dies summis laboribus desudavit.*

De suo porro in Japoniam appulso Socios Goenses fecit certiores, subiectis literis.

Societati Goam.

Ad has regiones, tantopere a nobis exoptatas Deo aspirante pervenimus ipso die B. Mariæ in Cœlum assumptæ sacro anno MDXLIX. & quoniam alium portum, tenere non licuit Cangoximam, quæ Pauli a Sancta Fide patria est, applicuimus. Multis interjectis. Hoc nomine plurimum debemus, quod nos in has Barbarorum terras deduxit, ubi nos ipsos penitus obliviscamur. Nam cum Ethnicis & veræ Religio-

Victæ artes Dæmonis.

Aspera S. Xaverii vita.

XL.

Ibid. l. 3. ep. 5. Ibid. l. 4. ep. 10.

gionis hostibus omnia teneantur, in quo spem habemus, ad cuius praesidium confugiamus, praeter Deum habemus neminem. Etenim domi nostrae, ubi Christi Domini Religio viget, nescio quod homines ipsi, ac res creatae, veluti Parentum, Patriae consanguineorum amor, amicorum consuetudines, vitae commoda, morborum remedia nobis impedimento sunt, quominus omnes spes nostras, in uno Deo fixas, & locatas habeamus. Hic vero tam procul ab domo, atque inter Barbaros, ubi omnia praesidia, subsidiaque humana deficiunt, una Dei fiducia nitamur necesse est. Haec tantorum erga nos Dei beneficiorum cogitatio non vulgarem nobis pudorem, ac verecundiam affert. Divinam enim nos largitatem pene oculis cerimus, ut qui in haec loca Divinae Religionis amplificandae studio venientes aliquam a Deo gratiam invire arbitraremur, demum plane videamus, id ipsum summum Dei esse beneficium. Etenim ille cum nos perduxit in Japoniam, rerum humanarum amore, quo irretiri minimum in Deo spei habebamus, penitus expedit, ut toti apti ex ipso penderemus &c. III. Nonas Novemb. MDXLIX. Cangoxima.

Lapso ab his exaratis literis tertio die de tenuissimo inter Japonios victu usurpari solito, & gravissimis difficultatibus, quae mentem ab humanarum rerum cogitatione, & amore divellerent, haec significavit. Multis vinculis solutos nos agnoscimus, quae spem nostram, ac fidem quominus crederet, distinebant. Ad haec illud quoque non leve commodum accedit, quod delictis eis, quae alibi carnis stimulos irritare, animique & corporis vires solent infringere, hic caremus omnino. Etenim Japonii nullum altille mastant, vel comedunt, pisce vescuntur, interdum oriza, & tritico non abundant, herbis, & arborum fructibus ut plurimum vicitant, & quidem ita prospera valetudine ad multam usque senectutem utuntur, ut facile appareat, quam paucis sit eadem, quae alioquin est insatiabilis, natura nostra contenta. Cangoxima Nonis Novemb. MDXLIX.

XLI. Addebat pios omnibus Evangelicis praecibus, qui in India versabantur, variis literis ad sanctitatem stimulos, atque inter alios Socium, qui apud Paravas Religioni propagandae operam dabat, ac jurgia quaedam cum Lusitanis contraxerat, sanctissimis hisce sententiis increpuit. Insitum naturae nostrae virtum esse dicimus, quod saepe est incuriae, & negligentiae: ita Dei, ac nostri oblivionem naturae conditione, tamquam velo quodam obtendimus, sed Deus non irridetur, aut

fallitur. Comparatis linguae Japonicae verbis rudimentis ad praedicandum Japoniis Evangelium se totum impendit.

Exceptus initio est Legatus Apostolicus Xaverius risu, & cachinnis a Japoniis, cum legis Christianae mysteria, lingua Japonia hiulce, aspere, & impolite sonante, elegantiarum expertus pronuntiaret; verum Divina exaggeratus constantia, spretis cachinnis Gentilium, fidei Symbolum repetere, ac docere non desistit; atque infirmis sermone, sed opere praepotens, Divinis miraculis potentiam Apostolicam explicuit; a Saxumano vero Rege, ut facilius Auditorum captaret benevolentiam, legis Evangelicae praedicandi potestatem Edicto publico impetravit, per terrenum enim Regnum saepe, ut ait Isidorus caeleste proficit, ita Christiana Sacra Cangoxima a D. Xaverio promulgata. Qui vero fructus uberrimi tanta patientia a novo hoc Japoniorum Apostolo collecti fuerint, describit gestorum ipsius Scriptor e monumentis summa fide dignissimis Pauli primum, uxor, ac filia, tum propinquus, & amici complures, qui haud iniquo animo rulerant eum factum esse Christianum, assiduis ejus monitis, & hortatibus ad baptismum perducuntur. Hos deinceps subsequuti alii, & paucorum mensium spatio Civis amplius centum, haud repugnantibus invitisque propinquis, in iis Bonzii duo, quos cum aliis aliquot Neophytis Xaverius in India misit, ut ingenuis artibus in Collegio Goano, & Religionis imbuti mysteriis, suis deinde popularibus reversi prodessent.

Ipse vero nondum usum vernaculi sermonis adeptus praecipua fidei nostrae capita Japonice conversa, literisque nostratibus consignata Neophytis e codice, populoque iradebat. Porro ad ejus confirmandam inter homines Ethnicos, & alienos a veritate doctrinam prodigiorum adminicula, miraculaque non deerant. Ethnico homini Cangoxima civi honesto, ac locupleti filiam, quam unice diligebat, immaturo funere mors abstulerat. Hunc amici Neophyti, cognatique nonnulli nimis angoribus deditum cum vidissent, & vi doloris pene dementem, hortantur, ut ad Xaverium praecipua sanctitatis fama praestantem opem aliquam imploraturus accedat. Consectim ille desiderio charissima filia ad eum, quem sibi nominaverant, advolat, & madentibus uberi steru genis, multis, ac supplicibus verbis obtestatur, & orat, ut opem aliquam, si qua sit, extinctae filiae porrigat, Xaverius orbiatatem hominis, ac solitudinem miseratus, cum Joanne Eernandio socio ad orandum se recepit. Nec iam multo post

Christiana
nam Legem
promulgar.

Pagana
ex inferis
revocata.

XLIII.
Egri re-
pente sa-
nati.

Leprosus
Crucis si-
gno cura-
tus.

Miraculo
insigni si-
des con-
firmata.

post, lacus, & alacer, [quod indicium solet esse plerumque Numinis exorati] & precatione reversus hominem jubet bono animo esse, vivere filiam ejus, & salvam esse. Ille vero Xaverii verbis non satis irreluctis, quae utique Vir Sanctus in re persimili a Christo didicerat, indignabundus abscedit, suspicatus opinor eum, vel ab suis adibus abhorre, vel minorem sibi fidem habere de filia morte narranti. Domini repetenti puer domesticus obviam venit, & filiam vivam, & incolumem nuntiat, quo nuntio maestus pater exilaratus domum properat, & quam exanimem reliquerat vivam reperit. Obstupuit ad ejus parens aspectum, & manantibus gaudio lacrymis ex eamet sciscitatur, qui tandem redisset in vita. Respondit illa se cum exisset e corpore, dum a terris quibusdam satellitibus ad horrenda quadam deportatur incendia, repente duobus a Viris sane quam egregis ex eorum ereptam manibus vitae redditam. Sensit paterfamilias praesentissimam Xaverii opem, & una cum filia gratiarum ergo ad eum confestim redit, filia Xaverium, & ejus socium intuita admirabunda patri succlamat; en, inquit, illi qui me ex inferis revocavit, & oboritur ambo lacrymis procumbunt ad pedes, mox tota cum familia relictis superstitionibus parvis, Christianis Sacris iniantur.

Disseminata hujus prodigii fama, pusto quidam affertur totus tumens, ac turgidus, quem sublatum suas Xaverius in ulnas, & aliquoties sic affatus: Benedicatur tibi Dominus, pulsus tumoribus sanum reddidit. Cujus etiam alius locuples, & honestus alta scabie, & lepra resperfus Xaverium per Interventum rogat, ut ad se curandum ne gravetur accedere, Xaverius excusatis occupationibus, pro se misit e Comitibus unum, qui salutato suis verbis agroto semel, iterum, tertioque perquireret, Christianus-ne fieri vellet? cum aeger annuisset, is manu deducta in moventem Crucis hominem signat, statimque absterse est omnis macula: nitor rediit, ut nitorem reciperet animi, qui jam receperat corporis. Seerit promissis, & Christianus factus est. His prodigiis quanquam ad Christi fidem populus propendebat, tamen ex altera parte Bonzii, qui initio siluerant id quod Xaverius tanto ante praeviderat, ut senserunt Christianis institutis sua instituta corvelli, vitia perstringi, discipulos ab se abduci, peregrinam Religionem in dies propagari; toto pectore Evangelii cursum evertere, & odio furere in Xaverium insitunt, inire etiam inter se consilium, quemadmodum eum vel de medio tollerent, vel in Indiam relegerent. Interim in ipsum, & ejus socios, de Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

suggestibus iram suam effundere, maledictis proscindere, Demones, ac veneficos appellare, qui nefariis praestigiis, & arte Diaboli, fictis miraculis, ac prodigiis, oculis humanis illudrent: quibus sermonebus populus incitatus averfari cepit eos, quos paulo ante videbatur appetere, prohibere ne foris exirent, irridere cum prodirent, & ad risus, ac probra verborum, lapidationes adjungere: quocirca Patres velut domestica inclusi custodia carere publico ad dies aliquot sunt coacti, sed sic quidem a perulantissima multitudine ruti esse poterant, quae nocturna lapidatione fores, fenestrasque petens, concepta in hominum capita odia expromebat in repta. Nec defuit ad cohibenda ora maledicta caeleste prodigium. Appetitus convitio, & maledicto Xaverius, mente, animoque Dei Numen iratum in maledictum vidit, cujus vicem Vir mirissimus miseratus ad eum conversus. Caveat, inquit, ori tuo Deus, nec temere ea effatus est verba: repentino enim, & copioso pituitae cursu, foede misero illi distortum est os, ut quoties histeret, ac fari vellet, toties intorta in Dei famulum contumeliae memoria veniret in mentem.

Cangoxima Firandum petiit Divus Xaverius Legatus Apostolicus, ut aliis populis Evangelii lucem inferret, qui vero ab eo relictus fuerant Cangoxima centum Neophyti probe edocti, atque instituti tanta constantia in Christi fide persistere, ut Sacerdotum praesidio destituti, non modo nemo eorum, a suscepta Religione desciverit, sed etiam annorum tredecim flexu ad quingentos aucti sint, ac morum Sanctitate caeteris Japonibus ita praeluxerint, ut Saxumanus Rex ex India Sacerdotes ad perdiscendam fidem Christianam tantarum virtutum magistrum, ac parentem postea evocaverit.

In Regno Armuzienfi studio Gasparis Berzai Christiana res aucta est, maxima enim opera ab eo in peccatoribus e vitiorum caeno eruendis impensa, ostensumque est in uno ex iis Divino insigni prodigio quanta sit Sacramenti poenitentiae vis, & quam in misero statu versentur, qui se noxarum lethalium vinculis implicari patiuntur, rem narrat his verbis Orlandinus.

Quendam Gaspar diu, multumque cum-ctantem, ac reterversantem, tandem ad evomendam animi sanie, & confitenda peccata perduxerat: quorum enumeratio cum dies aliquot absumpsisset, pridie quam beneficium absolutionis acciperet, dum circa noctem mediam impositam a Patre poenam persolvebat, ecce Felibus, Muribus, retrisque aliis animalibus cubiculum repente

Persequ-
tio conci-
tata a
Bonziis.

Divina
ultio in
maledi-
cum.

XLIV.
Orlandini
hist. Soc.
Jesu l. 9.
Maffejus
hist. Ind.

Peccatoris
status in-
felix o-
stenfus
prodigio.

completur. Cohorruit homo ad tam fœdum spectaculum, & peccatorum conscius ne vivus in tartarum abriperetur, extimuit. Deinde ubi se ex pavore collegit, detrahit e pariete Christi Redemptoris Imaginem arte complexus, magno clamore Divinum Numen implorat. Ad eas voces monstra illa momento diffugiunt, tanto cum strepitu, fremituque, ut domus tota concutitur, & convelli funditus videretur. Quibus ille spectris admonitus, quarum bestiarum similem effecisset flagitiose vivendo, studuit in humana specie hominum more vivere non vitam imitari bestiarum. Addit Author Evangelii Sacerdotis ab Apostolica Sede in Indiam missi ardentissimis studiis a Mahometana impietate Armuxiæ, indeque in finitimis Regionibus plures Barbaros ad Christi cultum traductos fuisse.

Fama Gasparis, atque fructus non una Armuzia continebatur, transvolabat Persidem, & Arabiam, & quas pede non poterat Regiones, fama, & nomine peragrabat. Germanus erat genere, Joannes nomine, Coloniae natus, parentibus locupletibus, qui Turcarum in Oppido Carifa non longe ab Armuziæ finibus pro Mahometano annum jam decimum se gerebat, tormentarii pulveris artifex, atque ob id ipsum genti percharus. Is audito Gasparis nomine, & quæ ab eo gerebantur Armuziæ, constituit proorsus ab impio ministerio ad Christi famulatum, si Gaspar adjuvaret, redire quamprimum. Sed cum aramenti non esset copia, quo literas enarraret, e diluto sulphuris pulvere, literas ad eum scripsit Latino, Belgico, Francoque sermone, vehementer optare se, modo apud Lusitanos tuto liceat commorari, Armuziæ accedere, & Christo Domino per Sacramentum Pœnitentiæ reconciliari. Gaspar eo nuntio latus extemplo rescribit, fidenter accedat, sibi, ac Lusitanis adventum ipsius gratissimum fore. Hec Epistola a Carifano Præfecto intercepta Joannis consilia prodidit. Confestim a Turcis de illius Religione quaesitum. Ille vero intrepide se Christianum fateri, atque ad omnia tormenta, necemque promptum exhibere pro Christo; inde a furentibus Mahometanis fœde laniatus, atque dissectus, ad ultimum usque spiritum in vera fidei confessione permansit. Caput abscessum, & prelongo infixum hastili Turcæ in Arcis mœnibus posuerunt. Haud ita multo post a Lusitana Classe capto Oppido atque direpto, Gasparis epistola apud Præfectum reperta, eoque indicio de Joannis nece cognitum. Ergo reflexum e vestigio Martyris caput Armuzium accurate transmittitur, idque a Gaspare postea cum psalmo-

In Regno Armuziensi plures ad fidem conversi.

Professus fidem a-fectus martyrio.

dia, & laude perhonorifica conditum est.

Navata est ab eodem viro Apostolico egregia opera in convertendis Ethnicis Armuziensibus, Judæis, Turcisque permixtis, qui Divinitatis honores mutis animantibus, & Idolis tribuebant, quorum insanos ritus, ut ex iis Christi liberatoris gratia magis illustretur, ex auctore repetimus. Serpentes (inquit) & Vaccas colunt, Vaccisque per urbem libere vagantibus ad Aedium vestibula, quæ apud eos ampla sunt, aquam ad porum exponunt magni utique emtram, cum nusquam in Insula dulcis aqua reperitur: eisdem mos est curru triumphales ingentes extruere, in quibus vehuntur multi Pagodibus immolandi, & ipsimet cultris, & novaculis se incidunt, donec ex curru mortui decidant. Occisorum porro carnes arcibus ejaculantur in populum, qui certatim eas student arripere Religionis causa, nec de populo sepe defunt, qui eadem adducti superstitione sub rotas curruum sese ultro coniciant, & insana Religione comminuant: quod nihil gratius suis se Diis facturos sibi persuadent, quam si eo lethi genere sese mactent, usque sacrificent. Cum vir decesserit uxor viva comburitur, & sexcenta id genus apud Ethnicos digna lachrymis Gaspar invenit. Quibus erudiendis cum unum inter Hebdomadæ diem tribuisset, plurimos a suis avocavit insaniis, plurimos convertit ad Christum. Aiebant Ethnicis, & qui Deum penitus ignorabant, non unis Christianis, sed sibi quoque, & cuiusque humano generi Gasparem missum, ut cunctos naturæ legem, & rationis præcepta doceret. Savaceni vero, qui prius hominis paupertate contempta, conviciis eum, ac probris, cæno, ac lapidibus appebant, postea admirati virtutem, celestemque Philosophiam, qua Christianos jubebat sua cuique reddere, nullo habito sectæ religionisve discrimine, sive Christiano, sive Saraceno, contemptum in venerationem, ludibria in honores, & officia converterunt. Obtulerunt ei splendidam vestem, & pretiosam, quam cum suis sordibus, vilique tunica commutaret: sed ille paupertatis amarorem se esse contestans, eam ultro remisit, complures suo Mahometo Christianæ legis admiratione relicto sequuti sunt Christum, & qui in suis tenebris, ac cæcitate perstabant, ei nihilominus tantum habebant honoris, ut eum magnum Sacerdotem Christianorum appellarent.

Auctus est hoc anno Cardinalium Senatus, ut refert Joannes Franciscus Firmanus in Diario, de quibus agit etiam Panvinus, ac singulorum nomina, & titulos accurate recenset, quæ tamen ex ipsis

Armuzi-entium superstitione notanda.

XLV. Jo. Franc. Firm. de Macerata ms. Arch. Vat. 10. 11. Diar. pag. 281. Panvin. in Paulo III.

ipsis actis Consistorialibus a nobis repetenda visa sunt.

Acta Consist. sig. n. 134. p. 9.

Roma apud Sanctum Petrum die Luna VIII. Aprilis MDXLIX. fuit Consistorium, in quo creavit, & assumpsit Reverendissimos DD. de consilio, &c. in Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales presbyteros videlicet Reverendos Hieronymum Verallum Archiepiscopum Rossanensem, Joannem Angelum Medices Archiepiscopum Ragusinum, hic Pii IV. nomen in Pontificatu gessit, & concilium Tridentinum absolvit, Philibertum de Ferreriis Episcopum Hipporegensem, & Bernardinum Maffium Episcopum Massanum. Insuper Sanctitas sua de simili consilio duos alios per Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales creandos, & assumendos duxit, ac illorum publicationem ad tempus sibi reservavit. Er infra XII. Aprilis recepit ad pedes, manus, & osculum Reverendissimos DD. Cardinales noviter creatos, eisque dedit pibeum rubrum.

X. Maii donavit eos annulis pretiosis, ac propriis titulis illos decoravit, videlicet Hieronymum Verallum Sancti Martini in Montibus, Joannem Angelum Medices Sanctæ Potentianæ, Maffium Sancti Cyriaci in Thermis, Philibertum de Ferreriis Sancti Vitalis.

XLVI. Non prætermittendum hic visum est Paulum precibus Regis Poloniæ, permotum indulgisse Regiæ Poloniæ, ut inter Divina mysteria Evangelium, & Patena illi deosculanda porrigerentur, licet nondum sacro ritu Corona Regia esset redimita.

Charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Augusto Poloniæ Regi Illustri.

Paul. III. lib. brev. ann. 14. p. 247.

Charissime, &c. Dilectus filius, & secundum carnem Nepos noster Alexander Cardinalis Farnesius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vice-cancellarius, tui Regni apud nos Protector, tuo Nobili nomine exposuit, esse istis certas ceremonias, quibus Episcopi, dum Sacra celebrantur usi consueverunt, quoties Regibus, aut Reginis Evangelium, aut Patenam præbent osculandam, & quoniam Serenissima Coniux tua nondum coronata est, quadam Religione impediri videri Episcopos ipsos, ne iisdem ceremoniis erga eam utantur, petiitque a nobis maxima cum instantia ut pro tua, & dictæ tuæ uxoris spirituali consolatione in hoc opportune providere dignaremur, nos vero qui etiam literas tuæ Majestatis id ipsum Alexandrum Cardinalem super hac re emise, & studiose scriptas legimus, cupientes tam vehementi tuo ejusdem rei desiderio satisfacere, auctoritate Apostolica tenore præsentium omnibus Venerabilibus Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

fratribus nostris Episcopis Poloniæ, quantumque voluerint supradictis ceremoniis etiam erga dictam conjugem tuam libere, & sine conscientia scrupulo uti possint, concedimus, & indulgemus, &c. Datum Romæ xi. Martii MDXLIX.

XLVII. Claudimus hunc annum Pauli III. morte, quam Octavii nepotis rebellio in avum ante tempus accersivit. Cum Cæsar occupata Piacentia Parmam etiam Imperio adiacere affectaret, Paulus eam Urbem divulsam a ditione Ecclesiastica eidem conjungere, atque Camerinum Octavio restituere meditabatur. At dux Octavio jacturam tantam æquo animo ferre non poterat, quare ex Romana aula concitatissimis equis se prosipuit, fultusque amicorum subsidio in Parmæ possessionem variis artibus se inducere pertentavit, sed ejus artes contrariis artibus, & constantia Camilli Ursini, cui Pontifex eam Urbem nomine Ecclesiæ custodiendam tradiderat, elusæ sunt. Pontifex de his factus certior Cardinalis e Monte ad eum Bononia proficisci, ac persuadere jussit, ut ad Pontificiam aulam rediret; at ille præferox ingenio, & Principatus amissi dolore percitus respondit, nunquam tanto affectum dedecore ad avum rediturum, sed pro recuperando Principatu omnes suas vires collocaturum: scripsitque Cardinali Farnesio nisi Parma sibi restitueretur, se fœdus cum Ferdinando Gonzaga, qui Parmam ferme ex omni parte obsidione premebat, initurum, suffultumque armis Mediolanensium, & civium Parmensium ad se inclinantium amicitia fretum Parmam tandem recuperaturum. Has literas Alexander Cardinalis Farnesius imprudenter Pontifici detulit, cum ætas effeta morbos animi facillime refundat in corpus: quibus perlectis Pontifex adeo in iram, & indignationem excanduit, ut dolore animi victus, deficienteque spiritu in terram exanimis procubiturus esset, nisi circumstantes sustentassent, cubilique impofuissent, qui multis adhibitis remediis cardiacis, tandem post quatuor horas, fugientes vitales spiritus ægre collegit. Correptus inde gravi morbo, excitis Cardinalibus Reipublicæ Christianæ curas reliquit, ut refertur in diario Concilii. Nonæ Novembris nocte præterita Pontifex male se habuit, hora decima quinta fuit Congregatio Cardinalium coram sua Sanctitate, qui eis commendavit Ecclesiam, & impertitus est illis omnem auctoritatem, se congregandi separatim a sua Beatitudine, & omnia ea faciendi, quæ judicarent expedire pro Republica Christiana. Conservatores Urbis supplicarunt Pontificem

ficem pro exemptione, & liberatione a gabellis macina, & contractuum, quas Sanctitas sua imposuerat, pro quibusdam necessitatibus Civitatis, & sua Beatitudo annuit [1].

XLVIII. Commendatur Paulus ob multos susceptos labores pro conciliandis inter se Carolo V. Cæsare, & Francisco I. Galliarum Rege, ut Concilium Æcumenicum, ad damnandas Hæreses, quæ Ecclesiam Dei lacerabant, celebrari posset; constantiæ etiam laudem retulit in defendenda Apostolicæ Sedis autoritate, quam premere Cæsar videbatur, & prudentia sua grave confandi schismatis periculum discussit. Laudatur a Surio communitatem salutem propriam prætulisse (Crebro inquit) ille dicebat, quorsum vitam hanc extraxisse arineret, nisi ut hæc extrema officia jam in ruinam propendenti Reipublicæ qua possumus fide præstemus, & certe optatius erit, communi omnium expectantioni, etiam si ex ea mors oppetenda sit, satisfecisse, quam turpi ignavia vitæ spatia extendisse. Arguitur tamen a pluribus nimio in suos amori indulgisse, ac Parmæ & Placentiæ Principatum iniqua arte in Aloysium spurium contulisse: quo facto illi peperit exitium, sibi que mortem accivit: de quo in fine vitæ vehementer illum penituit, repetendo ea verba Davidica. *Et peccatum meum contra me est semper, & rursum, Si mei non fuerint dominari tunc immaculatus ero.* Decima Novembris febre, & catharro oppressus, diem extremum clausit.

Nimium in suos amorem moriens damnat.

Audita Pauli Pontificis morte Afcanius Columnas contractis copiis Pallianum, & alias Arces, vel Oppida, quæ illi ob rebellionem erepta fuerant, occupavit:

NOTÆ [1] **P**aulus III. pontifex hoc anno affectam senio & laboribus vitam absolvit, ætatem agens annorum trium & octoginta. Pontifex si privati hominis virtutes, si principis dotes spectes incomparabilis. Inter gesta ejus præclara concilii Tridentini convocatio maxima omnia superat. Nec est cur coactus eo descendisse reputetur, cum ea fuerit constantia pontifex, ut cum res ecclesiæ postularet vel ipsi potentissimo Carolo imperatori resisteret. Quare si postulantis concilii convocationem assensit, id ab eo præstitum non vi coacto sed sponte utilitativè ecclesiæ amore, persuasus censendus est. Adeo vero Ecclesiæ commodis studebat, ut vel ipsum potentissimum imperatorem Carolum V. in se concitare non dubitaverit, quoties ecclesiæ repugnantem illum nanciscatur; protestatus nolle se imperatori deferre, nisi imperator ipse Ecclesiæ obsequeretur, ait Segni hist. Florent. lib. XII. pag. 317. Reliquas privati hominis virtutes depingit atque commendat dictum illud Nicolai Ardinghelli Cardinalis apud Segni lib. XII. pag. 322. *Paulo nihil peccati obici potest, nisi unicum hoc, nimium scilicet in nepotes suos studium.* Id profecto vitii ab omnibus ætatis illius scriptoribus pontifici ceteroqui optimo tributum est; nec aliud quidquam ex multis quæ per insectationem & invidiam objecta sunt illi, veritati congruere arbitror, cum vel ab adversariis gratis obiciantur, vel levibus deducta indiciis a scriptoribus non plane benevolis affirmantur, eujusmodi ea sunt quæ legas apud eundem Segni lib. XI. pag. 304. de astrologicis quin & magicis scientiis a Paulo cultis, & alia id generis sexcenta. **MANSI**

atque ad novos motus compescendos statim collectus est exercitus. Cardinalis vero Farnesius inducendi in possessionem Parmæ Octavii Farnesii cupidissimus, Cardinalium Collegium adduxit, ut Camillo Ursino Parmam Octavio restitui juberet. At ille respondit, se a Pontifice Parmæ præfecturam accepisse, atque illam novo Pontifici a se restitutum iri.

Exeunte Novembri Cardinales ingressi sunt Conclave ut referunt Acta Vaticana. *Die Veneris vigilia Sancti Andreae vigesima nona ejusdem mensis Novembris celebrata Missa Spiritus Sancti in Divi Petri, & Oratione habita per Reverendum Beroaldum Episcopum Telesinum, Reverendissimi D. Cardinales precedente Cruce, pro celebranda futuri Pontificis electione accesserunt ad Conclave.*

Dificillimum est in duas contrarias partes Cardinalium Collegium, altera erat Cæsarianorum, altera Gallorum & Farnesiorum, ob quas dissensiones electio protrahita fuit ad diem septimam Februarii anni sequentis. Quo tempore miraculum hoc contigit, quod Hieronymus Rubens in sua Historia Ravennatum narrat subiectis verbis.

Ob Pauli Tertii Pontificis Maximi obitum Sede vacante pulcherrimam eam Imaginem Divæ Virginis Mariæ, una cum aurea pene testudine ingenti ruina, ac damno corruisse vidimus, in quo maximum quiddam certe contigit, quod cum inferius Eucharistia loculo inclusa servaretur hinc atque hinc ruina, & lapidibus maximis decidentibus, & quasi attingere non audentibus incolumis, & intacta permansit, cum tamen, vel ipsa pavimenti marmora in minutissimas partes confracta sint.

Af-

Hieronymus Rubens hist. Ravennatum l. 3. Ex eo loc. doc. Coccius to. 1. 6. de Euch.

I.

Franciscus Firmianus in Diario MS. Arc. Var. to. 11. p. 1. Adrian. l. 7. ann. 1549. MS. Car. Spad. to. 134. p. 19. Cardinalis de Monte creatur Pontifex nomine Julii III.

Affulsit annus a Partu Virgineo millesimus quingentesimus quinquagesimus sælix Jubilei expiatione, & Religionis orthodoxæ in Germania restituendæ spe, redintegratoque Concilio Tridentino a novo Pontifice Julio Tertio, qui ob varias Cardinalium dissensiones, extracto in Conclavi ad tres ferme menses Interregno præter expectationem, conciliatis repente omnium voluntatibus, ad Pontificatum evectus est, ut acta Conclavistralia, referunt. *Die Veneris septima Februarii MDL. hora tertia noctis fuit electus, & assumptus in Summum Pontificatum Reverendissimus Dominus Joannes Maria Episcopus Portuensis S. R. E. Cardinalis de Monte, qui assumpsit sibi nomen Julii III.* Hic Patre Vincentio Fabiani filio inter Jureconsultos celeberrimo ex Monte Sabino agri Aretini oriundo, Matre Senensi, a Patruo Antonio Maria de Monte Cardinale in literis educatus, in quibus cum excelleret Syppontinus Archiepiscopus creatus, & Urbis etiam Gubernationi a Clemente Pontifice bis præfectus, ac demum in Urbis excidio obfesus datus furenti Germano militi, ad Campum Floræ bis ad patibulum ab impiis latronis more raptatus, ereptusque a Divina Providentia, Bononiensem legationem gessit, dein Auditoris Cameræ Apostolicæ munus cum laude sustinuit, postea a Paulo III. cum lectissimis Viris in Cardinalium numerum adscitus, & aliquot Provinciis integre administratis conspicuus in Tridentino Concilio una cum Collegis Marcello Cervino, & Reginaldo Polo, ac demum etiam solus Pontificis vice præfuit, Bononiamque transtulit, & ex Bononiæ, & Concilii Legato, atque Episcopo Prænestino ad Pontificatum evectus est, octava Februarii, cui Guisium, & Ferrariensem Cardinales plurimum studuisse diem profectus fuit in literis eodem die ad Ducem Ferrariæ exaratis. *Factum est Dei*

Jul. III. l. 1. brev. p. 18.

in primis benignitate, in quem hoc totum referri debet, deindeque dilectorum filiorum nostrorum Guisæ affinis, & Ferrariensis fratris tui Cardinalium in primis opera, studio, & amore, quem ipsi nobis in hoc mirificum exhibuerunt, ut hodie concordibus cæterorum Cardinalium fratrum nostrorum suffragiis ad apicem Summi Apostolatus evecti fuerimus, &c. die VIII. Februarii MDL.

Studiis etiam Julio pro assequendo Pontificatu Cæsareis partibus addictos Cardinales ipse profitetur in literis ad Cæsarem proximo die exaratis, [1] quod admiratione certe non caruit, cum ille pro tuenda Pauli III. dignitate adversus Cæsarem, ejusque Administratos Tridenti ac Bononiæ plura fortiter egisset, adeoque eorum odia in se asperasset, ut ab iis etiam veltigalibus Episcopatus Ticinensis fuisset multatus.

Mox Cæsarem rogavit, ut pro tuenda, restituendaque re Christiana, nec non obortis in ditione Ecclesiastica motibus compescendis Imperatoriam operam, auctoritatemque conjungeret, ut subjectæ ostendunt literæ.

Imperatori.

Charissime, &c. Placuit heri Deo. O Jul. III. maniporenti, cujus bonitas sæpe vocat, ea que non sunt tanquam ea que sunt, humanitatem nostram misericorditer respicere, ac Nos per concordia fratrum nostrorum suffragia ad apicem Summi Apostolatus subvehere, sicut a Tuis plenius Tibi significari non ambigimus, qua quidem in re cum benevoli, ac studiosi tuæ Serenitatis nobis plurimum favorint, tibi post Deum [cui hoc totum tribuendum est] valde nos debere facemur, sed tamen, fili in Christo charissime, longe majus a tua Serenitate beneficium universa nobiscum Christianitas postulat, ut scilicet multis, ac magnis tam hujus Sanctæ Sedis, quam ipsius Christianitatis incommodis providere velis, opemque tuam afferre salutarem, res enim

II. Palavic. Card. in hist. Conc. Trid. lib.

Jul. III. lib. brev. fig. num. 2889. p. 5.

no-

NOTÆ [1] **S**i vera prodat Segni Hist. Florent. lib. XII. pag. 322. Cæsariani cardinales unum aliquem historicus Raymondum de la Rosa mendose appellat) Anglum; at cum Cardinalium suffragia miranda essent, quam ut rem evincerent, Cæsarianorum & Farnesianorum cardinalium studia in Cardinale Rodolphum Florentinum conversa sunt; sed illo subito fato extincto tertius tandem venit in discussionem cardinalis de Monte, qui & a Farnesianis & ab imperialibus assumptus fuit in pontificem. Dies electionis hujus satis constat ex annalibus. Annos pontificatus ab electione antepius ab assumptis pontificis insignibus duxerit ambigit Papebrochius in conatu ad chronolog. Pontif. ante tomum Maii. Mihi vero satis exploratum est epocham illum suam ab electione cepisse cum in Annalibus anno 1552. num. 17. legatur bulla die XX. februarii eodem anno 1552. data quæ annum pontificatus III. præfert; qui sane annus tertius nondum obtinisset, si ab assumpta pontificia corona supputandus fuisset. **MANSI**

nostras valde perturbatas invenimus, ut vides, onusque administrandi Pontificatus semper quidem grave, at hoc tempore multo gravissimum nobis fore videmus, nisi benignus favor, ac bonitas tuæ Serenitatis accesserit, quamobrem illam rogamus, ut nobis in tanto ferendo onere deesse nolit, hoc autem multis a te procedere rationibus potest, eaque in primis si tuæ bonitati obsequutus hanc Sanctam Sedem [cujus Advocatus es] in primis tranquilaveris, quod vel solo tuo nutu facere potes, deindeque erga bonum universale illum animum continuaveris, quem omnes speramus, quique optimo Cæsare dignus, & Dei Omnipotentis gratissimus est futurus, &c. Tuam Serenitatem diutissime, ac felicissime a Deo conservari cupimus. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die ix. Febr. MDL. suscepti Pontificatus Anno I.

Angel.
Massarel.
ms. Arch.
Vat. pag.
343.
Franc.
Firmanus
in Diar.
Arc. Vat.
tom. II.
Diar.
Par. I.
III.

Recurrente die Sacro Cathedralis S. Petri solemnibus ritibus Thiara Pontificia redimitum ab Innocentio Cybo Diacono Cardinale tradunt acta Consistorialia, quod confirmat Angelus Massarellus, qui subdit præsentibus fuisse huic Coronationi Oratores Imperatoris, Regis Christianissimi, Romanorum, Portugalliarum, Venetorum, Florentiarum.

Sanxerant in conclavi Cardinales nonnullas pactiones, ad quas servandas sacramento se obstrinxerant, inter quas, urgente ac suæ domus commoda promovente Alexandro Farnesio, ea inserta fuit, ut qui renunciatus esset Pontifex, mox accepto Pontificatu Parmam Octavio Farnesio restitueret. Julius itaque ingentium malorum, quæ ex Parma restituta Octavio emerfura erant, ac futuræ perduellionis Octavii ignarus missis Archiepiscopo Barenfi, cui nomen erat de Saulis, dedit imperia Camillo Ursino Parmæ Præfecto, ut eam Urbem traderet Octavio, qui Pontificio mandato obsecutus, Octavium in Parmæ possessionem induxit: aliæ vero pactiones ad Cardinalium commoda compositæ, ut iniquæ, a Julio exemplo Innocentii VI. rescissæ sunt: tum instaurandi concilii cupidissimum Petrum Toletanum ad Imperatorem proficisci iussit, ut illi flagrantissimum pietatis ardorem, pro asserenda religione tuendaque Reipublicæ Christianæ tranquillitate, & alenda pace significaret; cum nullum præstantius esset remedium pro hæreticorum frænanda licentia, coercendaque improbitate; nec non pro Turcarum propulsanda tyrannide, quam ut firmissima concordia inter Christianos Principes redintegraretur, tum etiam faceret certiores se nulla-

erga eum amantissimi patris officia prætermittendum, tum illi Alexandrum Farnesium Cardinalem, atque Octavium Cæsareum generum commendavit; quæ litteræ xvi. Februarii hujus anni consignatæ sunt.

Misit eadem die Julius ad Henricum Galliarum Regem Abbatem Rossettum cum literis humanissimis, insignibusque amoris notis aspersis, restitutæque Octavio Parmæ causas exposuit, ut bellici incendii exorientem in Italia flammam extingueret, affectandæque a Cæsare Parmæ occasionem adimeret.

Addit Angelus Massarellus, Julium Pontificem Octava Februarii die excurrentis hujus anni MDL. statim plurimum virtutum exempla explicuisse, benignitatem in primis erga Romanum Populum, & alienum ab avaritiæ fordibus animum sublato vectigali acerbo, quod molendo frumento impositum erat magna pauperum calamitate, quodque etiam Paulus III. in extremo mortis confinio remiserat: abolevisse etiam aliud molestum vectigal contractuum, liberalitatem etiam munificam in plures effudisse maxime in Cardinales, a quibus ad partem dignitatem fuerat proventus.

Nec modo, in amicis exercuit munificentiam sed etiam erga eos qui indignè illum injuria affecerant, ac inter alios Hieronymum Rubeum, qui Ferdinando Gonzaga, & Senatu Mediolanensi impellentibus illum in Ticinensis Episcopatus possessione ante improbitissime divexerat, damnatusque a Paulo propterea fuerat, proteritis omnibus generosa oblivione injuriis, Ticinensis Episcopatu ornavit; Julio Madrucio Cardinali, qui ob avitam nobilitatem fastu turgidus inhonestè illum, dum Præsidem concilii Tridentini ageret, tractaverat, non modo illa decem millia nummorum, quæ a Paulo III. ob quosdam sumptus controversos repetere non potuerat, illi refudit; sed etiam aliorum decem millium munere illum cumulavit: tum etiam Germaniarum Principes Lutheri fraudibus irretitos ad Ecclesiæ gremium revocare studuit: quo argumento inscriptæ sunt literæ multis amoris notis illustres Mauritio Duci Saxoniarum, quem amplissimo Principatu a Cæsare auctum ad Catholicam fidem ejusdem Cæsaris opera sperabat rediturum.

Dilecto filio nobili Viro Mauritio Duci Saxoniarum Sacri Romani Imperii Principi Electori.

Dilecte filii Nobilis Vir, salutem. Licet assumptionem Nostram ad Summi Apostolatus apicem, quam Deus Omnipotens

IV.

MS. Arc.
Vat. n. p.
343.Brev. Julii
III. ann.
1550. p.
183.
octa.

octava die hujus mensis per concordiam omnium fratrum nostrorum suffragia operari dignatus est, iam credamus Tibi notam, tamen illam Tibi tanquam Sacri Romani Imperii Principi, & Electori summa nobilitate, virtute, & auctoritate præstanti, etiam nostris literis notam esse volumus, ut eam certius acciperes Nobis scribentibus. Nos quidem filii nostræ imbecillitatis consilii totum hoc in Deum referentes, ut debemus, nihilque nostris meritis, quæ nulla sunt, tribuentes, & tanti pondervis gravitate horremus præsertim his remporibus, ac moribus, quæ tam difficilem regendarum habituram videntur, quo magis Dei clementiam imploramus, ut in ferendo onere Nobis ipse adsit, qui illud imposuit, & Tuæ quoque Nobilitatis, ceterorumque Principum dignitate, atque auctoritate pollentium pio nobis juramento conciliet, & concedat, ut qui nostræ virtuti diffidimus, ejus sancto auxilio, vestrarumque cooperatione pietatum tantæ curarum moli, cui nos longe impares cognoscimus, sufficere ad Dei servitium, & bonum commune possimus, in quo non dubitamus tuam Nobilitatem nobis pro sua pietate, & Principis Electoris officio, ac dignitate amanter, ac pie adfuturum, cui quidem nos in omnibus ejus honestis desideriis paterno animo, ac voluntate semper respondebimus. Datum Romæ die ultima Febr. MDL. anno I.

V. Frustra demulcere ferocem, ac impium Principum nifus est Julius, quem ad opprimendum insigni proditione Cæsarem, Conciliique Tridentini Patres trucidandos fugandosve conjurasse vituri sumus. Respondere vero mutuis officiis Pontifici alii Reges, ac Principes, ac inter alios Carolus Cæsar humanissimis literis amantissimi, & obsequentissimi filii officia illi detulit, Sedisque Apostolicæ, & Ecclesiæ dignitatem omni studio defensorum est pollicitus.

Beatissimo in Christo Patri, & Domino, Domino Julio III. Divina Providentia Sacrosanctæ Romanæ, ac Universalis Ecclesiæ Pontifici Maximo, Domino nostro Reverendissimo.

Jul. III.
l. i. brev.
p. 88.

Carolus
V. Julio
scribit,
promittens
ei
Ecclesiæ
defensionem.

Carolus Divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus, ac Rex Germaniarum, Hispaniarum, utriusque Siciliae, Hierusalem, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae &c. Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae &c. Comes Flandriae, Tyrolis, &c.

Beatissime Pater, Domine Reverendissime. Esi jam pridem quum literis Oratoris nostri isthic ex Urbe ad nos perlatum esset Sanctitatem vestram Sacrosancti ce-

tus amplissimorum Patrum S. R. E. Cardinalium concordibus suffragiis ad Summi Apostolatus munus Dei Optimi Maximi beneficio assumptam esse, id sane perquam libenter audivimus, gratissimum tamen fuit hoc ipsum e Sanctitatis vestrae literis cognoscere, quas plenas benevolentiae per Interventum suum ad nos dedit: antea enim Ecclesia Pastore destituta, cum ingens desiderium, ac summa omnium esset expectatio, ut talis illi præficeretur, qui & posset, & vellet publicæ necessitati succurrere, cum animum Sanctitatem vestram ad hanc administrationem adferre magna cum voluptate accepimus, nam plerumque, quod literis suis id amplissime testatur Sanctitas vestra ea insuper invidia dedit, unde in summam spem adducimur nihil de hac præclara sua voluntate toto Administrationis suæ cursu Sanctitatem vestram remissuram, atque adeo ex ejus assumptione Republicam Christianam amplissimos fructus consecuturam esse, id quod optamus, & summis precibus a Deo Domino flagitamus. Quod autem ad nos attinet, dabimus sane, quantum Dei benignitas nobis concesserit, omnem operam, ne opinionem, quam animadvertimus Sanctitatem vestram de nobis concepissemus, modo fessellisse videamur, neque commitemus, quantum in nobis erit, ut quispiam in tuenda Ecclesia, ac illius procurandis commodis nos segnes, aut remissos, jure merito arguere possit, quin & hortationi, & expectationi Sanctitatis vestrae pro virili respondebimus, nihil recessuri de veteri nostro instituto, & in reddendo eidem Sanctitati vestrae, & isti Sanctæ Sedi officio cum omni submissione, & animi alacritate, cum quovis alio contendemus. Interim vero dum Petrum de Toledo, quem Sanctitas vestra se missuram ad negotium scribit, expectamus, ne quidquam de officio nostro prætermisisset, aut longius distulisset videamur, mittimus ad Sanctitatem vestram debita ad hoc opera Magnificum fidelem nobis dilectum Ludovicum de Zuniga Commendatorem Ordinis militaris de Alcantara nuncupati, familiarem, & Cubicularium nostrum, qui cum Oratore nostro Sanctitatis vestrae pedes nomine nostro deosculetur, & assumptioni ad hunc summum gradum Apostolatus gratuletur, itaque Sanctitatem vestram summopere rogamus, ut nos filiis obedientibus connumerare, & quando amore tam paterno nos prosequitur, sibi vicissim de nobis ea polliceri velit, quæ ab obedientissimo filio expectari possunt, & debent, & præfatum Ludovicum de Zuniga ac Oratorem nostrum in his, quæ Sanctitati vestrae verbis nostris expositura sunt, & benigne audire, & eam fidem

fidem adhibere, quam nobis ipsis, si adesse-
mus, esset datura; quod superest, Deum
Optimum Maximum precamur, ut in hono-
rem, & obsequium suum, Ecclesie sue aug-
mentum, & Christiani populi communem
salutem Sanctitatem vestram diu servare
incolumem, feliciterque praeesse velit. Da-
rum in Oppido Bruxellensi Ducatus Nostri
Brabantiae die penultima Mensis Februarii
anno Domini MDL. Imperii Nostri XXX.
& Regnorum Nostrorum XXXV.

VI.

Deterit Caesar iis literis ex animo Ju-
lii omniem averfam suspicionem ob illa-
tas antea illi ab Administris Caesareis in-
jurias conceptam, mirificeque recreatus
Caesaris officia, pietatisque amplissimis
laudibus extulit, vicissimque se Pontifi-
cia benevolentia, paternisque officiis Cae-
sarem complexurum est pollicitus, ut se-
quentes probant literae.

Imperatori.

Jul. III. l.
t. p. 87.

Charissime &c. Attulit ad nos dilectus
filius Ludovicus de Zuniga intimus Cubi-
cularius tuus literas Serenitatis tuae ple-
nas humanitatis, benevolentiae, & pieta-
tis Nobis longe gratissimas, quas etiam
ipse prudenti sermone subsecutus fecit no-
bis gratiores, nam & de tuo in nos amo-
re, & propensa in hanc Sanctam Sedem
voluntate multa commemoravit, quae no-
bis audire fuit dulcissimum, ipso praeser-
tim Ludovico referente, quem tibi merito
charissimum ad hoc munus fuisse electum
non parum gavisi sumus, ex hoc enim ma-
jor tuae Serenitatis in nos apparuit, quam-
quam & ipsa literae, quas attulit, ita
undique pietatem tuam spirant, ut nihil
illis gratius, nihil jucundius nobis acci-
dere poterit, quanti enim haec sunt in
tuis literis perscripta verba? Te omnem
daturum operam, ne opinionem, quam
nos de te concepisse animadvertis, ullo
modo fessellisse videaris, nec commissurum
quantum in te erit, ut quispiam in tuenda
Ecclesia, ac illius procurandis commodis
te aut segnem, aut remissum merito ar-
guere possit. Adde etiam te & hortationi,
& expectationi nostrae pro virili respon-
surum, & in reddendo nobis, & huic
Sanctae Sedi officio cum omni animi ala-
critate cum quovis alio certaturum esse,
quae verba, fili charissime, nobis non tam
aramento, & calamo, quam corde, &
animo, & Imperiali quadam magnanimitate
perscripta videntur, ob quod erunt
in animo, ac memoria nostra infixa sem-
piterna. Quid enim nobis oprabilius esse
aut potest, aut debet, quam totos nos Re-
ligioni, & Ecclesiae vacare posse, a ru-
multibus quiescere, reque Potentissimum
Caesarem sicut officio, & titulo Advoca-
tum Ecclesiae habemus, ita etiam tuo stu-

dio, & voluntate, sub cuius praesidio tuti
nostrum munus exequi cum tranquillitate
animi, & Sancto Dei servitio possimus,
ad hunc scopum omnes curas & cogita-
tiones nostras dirigentes. Quo gaudio exci-
pere debemus hunc animum Serenitatis tuae,
quem nobis offers, & polliceris, qua in-
stantia Deo supplicamus, ut te talem
tantum Principem nobis, & Ecclesiae diu-
tissime conservet? Sumus id quidem, fili
charissime, continue facturi, paternaque,
ac peculiari benevolentia semper tibi res-
ponsuri, sed super his diffusus cum ipso
Ludovico collocuti sumus: Nos tuae Sere-
nitati de humanissimo, atque amantissimo
gratulationis, & oblationum tuarum of-
ficio per ipsum Ludovicum, & Oratorem
nobis praescripto gratias agimus, utinamque
cum Deo referre aliquando possimus. Tibi
quidem, ac tuis omnia felicia a Deo o-
ptamus, & speramus ad honorem nominis
sancti sui, totiusque Christiani nominis
tranquillitatem, & pacem. Dat. Romae
apud S. Petrum die XII. Aprilis MDL.
anno I.

VII.

Adstricta est ita inter Julium, Cae-
saremque arctissima conjunctio; adeo, ut
qui antea, dum Praesidem concilii age-
ret, concilii Tridenti transferendi author
fuerat ob animum a Caesareis libertatem
concilii infrangentibus abalienatum, ac
postea Bononia gravissime intercesserat,
ne a Paulo III. in id inclinante conci-
lium petente Caesare Tridentum revoca-
retur, jam in alium mutatus virum, om-
nes curas, & studia converterit, ut Tri-
dentum illud restitueret: de quo haec in
veteri MS. referuntur, significasse Ju-
lium III. Caesari optimam erga eum vo-
luntatem; atque summo candore sine ulla
arte, ac dolo cum eo acturum: velle
Tridentinum concilium instaurare, etiam
ob commoda quae in Caesarem ex eo re-
dundarent, sed necessarium esse, ut Gal-
lorum quoque Rex suam operam, operam-
que in id conferret, ejusque Regni Prae-
sules illi interessent, ne concilium Na-
tionale fieret, atque Gallia ab Ecclesia
discederet: secundo conducere, ut daret
operam, ne inani otio ac mora tempus
teratur in concilio, inopesque Episcopi
sumptuum diuturna profusione vexen-
tur, nec Legati otio marcescant, atque
adeo necessarium, ut Caesarea Majestas
Germaniam ita contineat in officio, ut
tum Catholicis, tum Protestantes concilio
sint parituri: tertio, ut Protestantes
decreta concilii se suscepturos pollicean-
tur, dataque est a Pontifice opera, ut
haec ubique promulgarentur.

Commendavit Caesar Pontificia studia,
ac se concilium contra hostilem vim pro-
te-

MS. Card.
Pii su. n.
45. sub
fin. l. 3. ex
Ital.
Offert Ju-
lius III.
Carolo V.
Concilio
um Tri-
denti se
instaura-
turum.

VIII.
Ang.
M. II. p.
350.

tecurum spondit, sed a Lutheranis
delusus est, nec enim illi parere concilio,
sed illud una cum Caesare opprimere ar-
mis meditabantur, eamque ob causam
non in Italia, sed in Germania cogi fla-
gitarant: Addit autem Angelus Massa-
rellus in Diario missum ab Imperatore
nobilem Hispanum Avilam xxv. Martii,
libasse pia oscula Pontificis pedibus no-
mine Caesaris, gratulatum de parta Pon-
tificia dignitate, Caesaremque Pontificis
mandatis obedientem futurum professum
esse: subjungit sequenti die Claudium
Durse Provinciae Forensis Praefectum Hen-
rici Regis Galliae Oratorem Regio no-
mine, Julio obedientiam detulisse, ac pe-
des sacros deosculatum, a Pontifice vero
ad manus, & oris osculum admissum.

Tradunt vero Acta Consistorialia in-
his primis Pontificatus auspiciis Julium
de redintegrando concilio, deque resti-
tuenda puritate morum, & Ecclesiastica
disciplina in meliorem formam revocan-
da verba fecisse cum Cardinalibus, nec-
non Tridentini coetus Paulo adversi prin-
cipem Pacecum Cardinalem sibi concili-
asse, dedidisseque illi annulum ac pro ti-
tulo Cardinalitio Ecclesiam S. Balbinæ
contulisse, tum sex Cardinales Consul-
tores elegisse, Decanum, Tusculanum,
Crescentium, Sfondratum, Cybum ac
Polum, ut quae in Sacerdotiorum colla-
tione emendanda essent, scriptis confi-
gnarent. De provocanda etiam in opus
Pauli III. Constitutione edixisse, ut Car-
dinales, qui plures Metropolitanas vel
Cathedrales Ecclesias obtinerent, vel al-
ias administrarent retenta principe una
quam vellent, aliarum jure cederent se-
mestri flexu, administrationemque abii-
cerent.

IX.
Ang.
M. II. in
Diar. rer.
Jul. III.
p. 356.

Mense Aprilis Caesareus Orator Dida-
cus Mendoza ardentissimo studio flagita-
vit a Julio, ut intermissum Tridentinum
Concilium instauraret, cujus precibus fle-
xus Julius, in sacro Senatu exposuit quan-
ti referret, pro Divina tuenda gloria,
& asserenda fide Catholica illud Conci-
lium redintegrare, atque etiam contrarias
difficultates ostendit, quas magna con-
filiis, & prudentiae maturitate excuti vo-
luit, ut refert Angelus Massarellus, qui
addit.

De redin-
tegrando
Concilio
Tndenci-
no agitur.

XIX. Aprilis, quoniam Illustrissimus D.
Didacus Orator Caesareae Majestatis ma-
ximopere instabat apud Summum Pontifi-
cem nomine Majestatis suae ut reduceret
Concilium ad Civitatem Tridentinam,
prout haecenus sub Paulo III. Sua Maje-
stas multoties diversis argumentis idem
postulaverat, Sanctitas Sua, ne Caesareae
Majestati, ac Republicae Christianae dees-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

set, neque etiam auctoritatem ipsius concilii,
& Sanctae Sedis contemneret, id cum
Cardinibus alias ad id deputatis consu-
lere prius voluit, eisque difficultates ali-
quas, quae sese in hac causa offerebant,
patefacere, quas difficultates hodie ad ipsos
Reverendissimos Dominos transmitti cura-
vit, &c.

Mox subjicit, prosecutionem Concilii
omnino necessariam visam esse, Cardi-
nales, vero, quos huic rei praefecerat, ib. p. 368.
fuisse Tranensem, Neapolitanum, Mo-
ronum, Cusentinum, Sfondratum, Po-
lum, & Marcellum Tit. Sanctae Cru-
cis.

Quod ad difficultates instaurandi Con-
cilii Tridentini attinet, eas omnino gra-
ves extitisse constat ex veteri MS. Vati-
cano, in quo ea recensentur, quas Car-
dinalis Moronus, qui in ea causa decre-
tus fuerat, proposuit.

Reverendissimi Domini Moroni diffi-
cultates solvenda pro Concilio
Tridentino MDL.

Prosequutio Concilii videtur omnino ne-
cessaria ex pluribus causis satis notis. Hoc
stante, quoniam Convencus Germaniae &
Status tam Protestantium, quam Catho-
licorum submiserunt se, ut dicitur, Con-
cilio Tridentino, & causa porissimum Ger-
maniae agitur, videtur negari non posse,
quin Concilium ipsum Tridenti prosequi,
& celebrari debeat. Hoc praesupposito non-
nulla difficultates occurrunt, quibus pro-
videndum est.

Ext. in
to. 13. de
Concil.
MS. Arc.
Var. sig.
n. 3200.
p. 208.

Prima videtur esse, quomodo Tridentum
reduci debeat sine lesione auctoritatis Se-
dis Apostolicae, & ipsius Concilii, attenta
translatione jam facta, & pendencia li-
tis ipsius translationis. Secunda difficul-
tas est, quia dubitatur, quod Germani pro-
testantes non veniant, & si veniant, an
& quomodo sint admittendi, & quod pra-
lati etiam Catholici Germani non compa-
rebunt, nisi per Procuratores, quos Conci-
lium nullo modo admittet.

Expensae
difficulta-
tes.

Eadem dubitatio est de Praelatis Galliae
quod non sint venturi: & similiter de
Praelatis Italiae, cum sint pauperes, & ex-
perientia hoc ostenderit; Consideretur igitur
quid in his casibus agendum sit. Tertia
difficultas est, quia videtur, quod Se-
des Apostolica, cum sit adeo exausta, non
poterit sufferre expensas Legatorum, ne-
que subvenire Praelatis indigentibus, neque
alios sumptus necessarios facere. Quarta
difficultas videtur esse propter loci angu-
stiam, & aliarum rerum penuriam in Ci-
vitate Tridenti, si contrigerit in ea fieri
magnum concursum Praelatorum. Quinta
difficultas est, ubi comparerent Protestan-
tes, vel alii, qui vellent retractare, vel

in dubium revocare jam decisa, & diffinita per Concilium Tridentinum: quod videtur esse contra sacros Canones, & approbata Concilia. Sexta difficultas, nam si tractandum erit de reformatione generali, non solum proponetur reformatio Clericorum, verum, & Laicorum etiam Principum, & tunc posset contingere, quod tractandum esset de negotiis aliquibus tangentibus interesse Cæsareæ Majestatis, & præjudicium aliorum, qui conqueri possent, quod locus Tridenti esset ipsis suspectus, & Cæsari nimis affectus. Ultima difficultas est, ubi in Concilio non fieret debitus progressus, & sic tempus incassum laboretur, quod non esset sine intolerabili jactura, & magno dedecore Sanctæ Sedis, quid in eo casu agendum esset.

X. Agebat has difficultates Henricus Galliarum Rex, qui in Cæsaris odium suscepterat defendendum Bononiense Concilium, ac vehementer abhorrebat, ne illud Tridentum revocaretur, ex quo Germani intestina dissidia composituri Religionis dissidiis compositis credebantur, ex quorum concordia Imperii potentia restitueretur: politicis ita privatique commodis illusis opinabatur, res Gallicas majus incrementum suscepturas, si potentia Cæsaris Lutheranorum dissidiis implicata distineretur: eamque etiam ob causam, cum Julium Pontificem Cæsari adversaturum putaret ex gestis præteritis, illi ardentissimo studio armorum Gallicorum potentiam adversus ejus hostes obtulerat. At Julius susceptis Ecclesiæ gubernaculis, pacis consilia versabat animo, ejusque beneficio hæreses, quæ propter bella excreverant, excindere meditabatur; quare studia sua convertit ad Henricum Regem flectendum, ut a bellicis consiliis & fovenda Lutheranorum perfidia, ac perduellione ad Divinam Gloriam amplificandam, Religionemque Catholicam defendendam, ex qua illius ac Regni salus pendebat, regia studia traduceret, in qua re administrum atque interpretem adhibuit Guisium Cardinalem, qui multa apud Henricum Regem gratia florebat, ut eum ad conjungendam regiam operam pro Concilio Tridenti instaurando adduceret.

Brevia
Jul. III.
1550. P.
279.

Cardinali de Guisio.
Dilecte fili noster salutem &c. Quam probe meminimus, quam diffuse & particulariter, quæve nostri in te amoris fiducia, longoque discursu, antequam a nobis discederes, tecum loquuti fuerim super materia universalis concilii, memoriaque etiam tenemus, quatuor pietate & boni Cardinalis officio, ea ipsa quæ tecum loquebamur, apprehenderes, & admitteres, cupi-

mus propterea, ut hæc etiam reliqua, quæ super eadem re Venerabilis Frater Antonius Episcopus Tolonensis secum defert, & tecum communicare a nobis iussus est, plene ex eo cognoscas: utque in ea occasione, quam opportunam existimaveris, vel solus, vel ipso Episcopo Tolonensi adjuncto Majestatem Christianissimi Regis de his ipsis plenius edoceas, & capacem reddas. Quo eadem Majestas liquido intelligat, qualem honoris, & dignitatis ejus in hoc rationem habeamus, & quod in huiusmodi negotio nec omittitur, nec omittetur quicquam a nobis, quod nostra Pastoralis vigilantia, & in ipsum Regem paternæ benevolentia convenire possit. Quemadmodum hæc plenius, & uberius dicit circumspeditioni tuæ idem Antonius Episcopus Nuntius, cujus verbis nunc, & deinceps circumspectio tua fidem præstabit indubiam. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XVI. Junii MDL. anno I.

De Tolonensi Episcopo in Gallias misso ad Henricum Galliarum Regem meminit Massarellus, atque ex veteribus monumentis peculiariter colligit Julium inter alias pactones in Conclavi a singulis Cardinalibus sacramento confirmatas se obstrinxisse ad Concilium, quod a Paulo ob motas de jure translationis lites intercessum fuerat, redintegrandum, partoque Pontificatu se amplissimis verbis promovendi Concilii cupidissimum demonstrasse, modo veteri ritu, & instituto, modo pro asserenda orthodoxa fide, modo pro excindenda Hæresi, modo pro tuenda Sedis Apostolicæ dignitate, modo pro constituenda publica re, alenda pace, & ipsius Cæsaris rebus adversus Novatores constabiliendis celebraretur: porro Hurtadum Mendozium Oratorem Cæsareum medio Aprilii gravissima oratione apud Julium contendisse, ut Concilium Tridenti instauraretur, ac Julium ea de causa summorum Virorum Congregationem pro re provehenda instituisse: etenim jam versa erat rerum facies, & veteres litium causæ evanuerant. Paulo enim Pontifice transferendi Tridento Concilii ea causa maxima fuerat, concepta gravissima suspicio impediri concilii libertatem in damnandis Lutheranorum hæresibus, ne exasperati ea damnatione confurgerent in arma, tum ne Pontifice affectæ ætatis ex humanis sublato Tridentini cœtus creandi Pontificis jus sibi arrogarent; jam vero evanuerat ea iniqua suspicio: cum (extincto Paulo) Card. Pacechus dimisso cœtu Tridentino Romam se contulisset, ac reliqui Præsules Hispani Tridento discessissent, itaque si jam instauraretur concilium sola autoritate Apostolica, penitus

XI.
Sfortia
Pallavic.
Card. l.
11. c. 8.

Diar.
Massarell.

Eod. c. 8.

Eod. cap.

sci-

scilicet extincta veteri lite, instauratum iri. Præterea Internuntii Pontificii, qui apud Cæsarem in Germania agebant certiores fecere Pontificem celebrandi concilii extremam necessitatem urgere, non quidem, quod affligerent spes Lutheranorum Principum ab hæresi revocandorum, cum opibus Ecclesiasticis inescati prædæ avidissime inhiarent, tum quia populi morum licentiæ effusæ assueti, a severitate Catholica maxime abhorrebant; sed quia gravissimum impendebat discrimen, ne reliqui Principes Catholici pravis Hæreticorum Principum exemplis incitati, præsentiumque rerum illecebra lactati a fide deficerent; Pontificiam etiam auctoritatem, quæ legibus a Cæsare in rebus fidei temere latis labefactata fuerat (celebrato concilio) confirmandam, antevertenda quoque graviora pericula, ne Cæsar intermisso concilio Pontificem, ac Senatuum Cardinalium inertiam accusaret, atque Ecclesiasticam auctoritatem suppleendi tanti defectus obtenta specie invaderet, ac iniquas leges conderet, vel cum Hæreticis foedus exitiale pangeret: nec justis præteritis exemplis petiti deerant metus, nam Cæsar vigesima quarta Junii Comitia Augustæ celebraturus summa contentione apud Julium institit, ut concilium Tridenti indiceret, ut vero id rite fieret Julius ad Cæsarem Sebastianum Pighium Manfredoniæ, sive Sypontinum Archiepiscopum miserat prima die Julii, qui ipsum ad tuendum Romanæ Ecclesiæ jus, & dignitatem certis legibus adstringeret.

XII.
Scribit
Julius
multis
Principibus
Germaniæ,
etiam
Hæreticis
occasione
Concilii.
Jul. 3. lib.
bre. pag.
152.

Justus etiam est Pighius Internuntius de eadem re agere cum Philippo, eius nominis, Secundo Hispaniæ Principe & Mauritio Duce Saxonie, ad quem extant hæc literæ Pontificis paterni in eum amoris indices.
Mauritio Duci Saxonie, &c. Electori.
Dilecte fili Nobilis Vir. Mitimus Venerabilem Fratrem Sebastianum Archiepiscopum Sypontinum ad Serenissimi Cæsaris Majestatem Nuntium nostrum ordinarium latorem presentium, cui mandavimus, ut Nobilitatem tuam, quam ut Sacri Romani Imperii Principem Electorem, multaque virtute, nobilitate, & auctoritate, fulgentem paterne diligimus, & magni facimus, a nobis inviseret, ac salutarer, nostrumque erga illam peculiarem, & paternum amorem ei declararet, ac reserret, tum in omnibus per eum, & pro tempore tractandis tuo favore, & gratia semper uteretur, &c. Datum Romæ XXII. Junii MDL. anno I.

XIII.
Conceptæ sunt iisdem verbis literæ ad Marchionem Brandenburgensem, ac Frisonem. Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

dericum Comitem Palatinum Rheno Electorem Lutheranam impietate inquinatos, tum ad Catholicos principes Henricum Ducem Brunsvicensem multis pro tuenda fide orthodoxa laboribus exercitum ab impiis, ad quem aliis autem literis hæc scripserat Pontifex: Tuos sanctos labores, pericula, detrimenta, atque incommoda, quæ pro Dei causa passus es nunquam oblivisci poterimus. Ad Albertum Ducem Bavarie, qui Vivilmo Duci Parenti strenuissimo Religionis Defensori successerat, nec non ad Moguntinum Coloniensem, ac Treverensem Archiepiscopos. Porro Cæsar, ac Ferdinandus Rex Bohemæ, Principesque Catholici propositis a Pontifice pro celebrando concilio leges admiserunt, missitantibus contra Hæreticis. Quod ad Brunsvicensem principem vexatum ab hæreticis attinet referunt literæ ad Cardinalem Camerarium scriptæ VIII. Septemb. MDL. etiam præfente in Germania Cæsare bellicos motus exortos inter Brunsvicenses Cives Lutheranos, ac Ducem Brunsvici Catholicum atque Brunsvicensibus Civitates liberarum, studio asserendæ Lutheranæ hæreseos inito armorum foedere sese conjunxisse, easque potissimum, quæ non modo foederatæ sunt pro mutua ditionum suarum defensione, sed etiam pro tuenda nova Religione, contractisque copiis equestribus Ducem illum Catholicum acerrimo bello appetiisse, qui ad Cæsarem per fugit, a quo militaris Præco missus, qui utramque partem arma ponere jufferit, atque in Comitibus Imperii legibus disceptare. Cæterum in Conventu Ordinum Imperii Electores Laicos, Mauritium Saxonem, Brandenburgensem, & Comitem Palatinum non comparuisse, sed tantum Procuratorum opera, qui præter Cæsareæ Majestatis opinionem, adversus concilium inhonestam protestationem ediderint, Induciarum tempus inter Romanorum Regem, & Turcam effluxisse, atque in dies ingentium adversus Hungariam apparatus famam increbrescere.

Reg. post
cand. ep.
p. 17.

Pag. 214.

Pag. 152.

Pag. 335.

Ext. in
ms. Card.
Spad. sig.
n. 137. p.
127.

XIV.
Mense Julio Pontifex ad muniendam celebrando concilio viam, in Cardinalium Senatu egit de condendis nonnullis decretis pro Ecclesiastica disciplina in sanctiorem formam redigenda, ut narrant Acta Consistorialia, deputavitque sex Cardinales, qui huic reformationi incumberent, & ad tollendas corruptelas conclavis Reverendissimos de Medicis, & Maffium, ut notarent ea quæ sibi viderentur ad defugienda scandala, & electionem Pontificis facilem reddendam.

XV.
Accepto felici Germanorum responso
Cec 2 ope-

Angel.
Mass. Se-
er. in
Diar. mf.
Arch. Vat.
p. 375.

opera Pighini Internuntii Pontifex illud ad Internuntium apud Venetos agentem transmisit, ut de eo cum Duce, & Senatu ageret, ut scribit Massarellus, subditque in consilium adhibitos fuisse a Pontifice nonnullos Cardinales pro corruptelis veteribus abolendis & sanctiore disciplina constituenda.

MDL. XXIX. Septembris quoniam in concilio Tridentino ob supervenientem morbum lenticularum, & pestis, ex quo sequuta est postea translatio ad Civitatem Bononiensem, neque in ipsa Civitate Bononiensi ob protestationes Caesaris contra concilium, & advocacionem cause judicii ipsius translationis factam a felicitis recordationis Paulo Papa III. reformatio morum perfici non potuit, & ne diutius lapsi mores tam Cleri quam populi inemendari permanerent; decrevit Sanctissimus Dominus Noster Julius III. ipsam reformationem præ manibus sumere, & perficere, quare exemplo Prædecessoris sui aliquos peritos, piosque Cardinales in Consilio adhibere volens vocavit per suas litteras in forma Brevis his diebus Reverendissimos Dominos Cardinales Marcellum Sanctæ Crucis, qui secundus Præsidens, & Sæ Sanctitatis tunc Collega in ipso Concilio tam Tridenti, quam Bononiæ, fuit, Joannem Moronum, & Reginaldum Polum, qui nunc absentes sunt ab Urbe, ut Romam revertantur, & una cum eis, & quibusdam aliis ipsam reformationis negotium prosequatur.

XVI. Iisdem ferme diebus Julius Henrico Gallorum Regi significavit, cum Cæsare conventum esse pro celebrando iterum concilio Tridentino, illumque piis monitis cohortatus est, ut pro delenda hæresi, atque innumeris animabus ab æterno exitio in salutis viam, & Ecclesiæ gremium revocandis Regia studia conjungeret.

Brev. Ju-
lii III.
1550. p.
335.
Henrico
II. Regi
Gallorum
de Conci-
lio iterum
celebran-
do scribit
Julius III.

Regi Christianissimo.
Charissime in Christo fili noster salutem, &c. Intelleximus nuper ex literis Venerabilis Fratris Sebastiani Archiepiscopi Syontini nostri apud Cæsarem Reverendissimum Imperatorem Nuntii, se nostro nomine cum ipso operam suam interposuisse, ut œcumenicum, & sacrosanctum Universale concilium pro totius Christianæ Reipublicæ bono, & hæresum extirpatione a felicitis recordationis Paulo Papa III. Prædecessore nostro indictum, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes, & ipsi consilio præsidentes inchoatum, & fore absolutum, in proximis Quadragesimæ jejuniis prosequi, & ad optatum finem perducere, cooperante Domino valeamus. Quo quidem nuntio non mediocrem

sane lætitiæ cepimus. Speramus enim Dei benignitate fore ut ex hoc omnis de religione dissensio tollatur, & summa cunctæ Christianitatis tranquillitas subsequatur. Itaque cum sciamus te pientissimum, & religiosissimum Principem pro tua, & Christianissimorum Regum Antecessorum tuorum consuetudine, tanquam ad commune, præsertim Religionis, commodum tendunt, libenter cogniturum, has nostras ad te statim dandas duximus, Majestatem tuam in Deo Domino hortantes, & in visceribus charitatis enixe requirentes, ut pro tua autoritate, quæ certe maxima est, in omnibus ad hoc tam sanctum, necessarium, & laudabile opus perficiendum nobiscum adesse, idque omni studio, opera, consilio conservare velit. Sicut te pro tua inclita erga Deum pietate, & in hanc Sanctam Sedem observantia facturum esse confidimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die xxii. Septembris MDL. anno I.

Assensit postulatis Pontificiis Henricus Galliarum Rex, quod mirum visum est, cum nimis Cæsaris potentiam invideret, optaretque illum diffidit Lutheranos implicitem distineri, ut jam ante ejus Administrum sermonibus ostenderant, sed illum gravissimæ causæ in hanc partem flexere, nimirum illi ostensum, non provehendæ rei Cæsareæ consilio, sed Religionis tantum asserendæ, & hæreses delendæ studio Pontificem permoveri, ac Synodum Ecumenicam indicendam, quæ celebrata, cum Lutherani in perfidia obdurescant, Cæsarem in iis debellandis, cogendisque ad officium occupatum iri, nec rei Gallicæ negotium exhibiturum, si vero Concilium denegetur, illum fœdus cum Hæreticis Germanis initurum, ac tum arma in Galliam facile averfurum, dum vero Concilium teneret, pacem necessario a Cæsare cultum iri, ne concilium disturbet. Hac vero lege Concilio Tridenti celebrando Galliarum Regem assensisse refert Thuanus, ut in eo nihil adversus jus Regium Gallicum, nec adversus immunitates, & jura Gallicanæ Ecclesiæ decerneretur.

Prætermittere hoc loco non possumus Henricum Regem immunitatum Gallicanæ Ecclesiæ tuendarum, sive Jurium Regiorum in Beneficiorum Ecclesiasticorum causa asserendorum cupidum flagitasse a Julio, ut veteres pactiones inter Leonem X. & Franciscum I. sanctas instauraret; de qua re extat ejusdem Regis diploma.

Henricus Dei gratia Francorum Rex universis presentes litteras inspecturis salutem, &c.
Cum postquam nos defuncto claræ me-

Storia
Pallavic.
Card. I.
II. c. 9.

Jac. Aug.
Thuan. I.
7.

XVII.

Ad
Constit.
ul. Card.
Spad. sig.
n. 134. p.
276.
Henricus
II. petit,
ut confir-
mentur
pactiones
ab aliis
Pontifici-
bus Fran-
cisco I.
concessæ.

noviæ Francisco Francorum Rege Christianissimo Genitore nostro, cui per felicitis recordationis Clementem Septimum, & prius per Leonem X. seu alios Romanos Pontifices nonnulla nominandi ad Ecclesias Cathedrales, & Monasteria, seu alia beneficicia Ecclesiastica certo modo qualificata in Regno Franciæ, ac certis aliis Dominiis, necnon Ducatu Britannicæ, & Provincia Provinciarum consistentia extra Romanam Curiam pro tempore vacantia privilegia, & indulgentia certis modo, & forma concessæ fuerunt, apud Sanctissimum Dominum Julium III. Pontificem Maximum ad præsens regnantem pro similibus privilegiis, & indulgentiis instauramus, & a Sanctitate sua illa nobis, prout dicto Genitori nostro concessa erant, nostra vira durante, pariter concedi peteremus, pro parte ejusdem Sanctissimi Domini nostri, tam nostris apud Sanctitatem suam Agentibus, quam nobis per ejus Nuntios fuerit significatum, ut cum in dicto Regno Franciæ, & Delphinatu, & Comitatu Viennensi, & Valentiniensi ultra, & præter, & forsitan contra tenorem concordatorum dudum inter dictum Franciscum Regem Genitorem nostrum, & Leonem Decimum, & Sedem Apostolicam prædictis initorum nonnulla in diminutionem, & præjudicium Ecclesiasticæ libertatis, & autoritatis Sanctæ Apostolicæ Sedis attentata esse, & continuo attentari reperirentur, pro nostra erga dictam Sanctam Sedem devotione attentata hujusmodi impedire, & prohibere, ac ut Sanctitas sua, dictaque Sedes, juxta concordata prædicta pleno suo jure, & autoritate uti, fruique valeat, providere faceremus. Unde re omni particulari inscriptis nobis tradita, & ad notitiam nostram deducta tam ex juris debito, quam volentes, Sanctitatem suam, dictamque Sedem Apostolicam non minori, quam in privilegiis, & indulgentiis concedendis prædictis benevolam, & gratam nobis esse speramus, & declaravimus, ac dicimus, & declaramus nostram præcipue voluntatem, & intentionem fuisse, & esse non transgredi nec terminos, nec sensum dictorum concordatorum. Itaque per presentes declaramus nos omnino velle servare, & servari per nostros Officiarios, & subditos prædicta concordata, juxta illorum tenorem, juxta quem tenorem deinceps non intendimus nominare ad aliquod Monasterium, quod sit caput Ordinis, neque ad dignitates in Cathedralibus, aut Collegiatis, seu Conventualibus, nec ad Monasteria Monialium, neque ad Eccle-

sias, & Monasteria apud Sedem vacantia. Ipsi autem concordatis, & privilegiis, quæ illorum vigore concessa sunt, nec intendimus uti, seu illa habere locum in Britannia, neque in Provincia Provinciarum, & si dictus Britannicæ Ducatus sit Regiæ nostræ Coronæ unitus, sed tantum in dicto Regno Franciæ, & Delphinatu, ac eisdem concordatis nominatim expressis, & specificatis; mandantes nostris dilectis, & fidelibus Consiliariis nostrum Consilium privatum tenentibus, quatenus ipsi nostras presentes declarationes, & receptas, & admittas manteneant, & observent, aut custodiri, manteneri, & observari, ac vocatis, & adhibitis Advocatis, & Procuratoribus nostris Fiscalibus in eorum authenticis, & publicis libris registrari, scribi, & observari faciant, eisque prædictum Dominum nostrum Papam, Sanctamque Sedem Apostolicam, & ejus Officiarios, Commissarios, & Deputatos plene, & pacifice gaudere, ac uti permittant, absque eo quod illis aliquam desuper molestiam, perturbationem, ullumque impedimentum inferant. Et si quæ post prædictam approbationem, & registraturam contra præmissa facta sint, vel fuerint, absque dilazione amoveant, eademque præmissa plene, & integre expedita in pristinum, & debitum statum restituant, seu restitui faciant, & ne qua fiat difficultas, aut contraventio, quæ in observatione, aut interpretatione possent emergere, de plenitudine Regiæ nostræ potestatis, atque autoritatis commissimus, atque committimus per presentes dictis nostris Consiliariis nostrum secretum, & privatum consilium tenentibus cognitionem omnimodam controversiarum, contentionum, ac litium, quas super dictis observatione, & interpretatione præsentium post hac contigerit exoriri, idque privative ad omnes alias nostras jurisdictiones, cujuscumque dignitatis, & autoritatis existant, quibus nos eadem Regiæ potestatis plenitudine per presentes omnem cognitionem, judicium, & decisionem dictarum controversiarum, ac litium, prout dictum est, movendarum. Sic enim nobis fieri placet, in cujus rei testimonium præsentibus literis nostrum sigillum apponendum iussimus. Datum apud Sanctum Germanum die xxix. Mensis Julii anno Domini MDL. Regni nostri IV.

Assensit postulatis Regiis Julius, eademque pactiones instauratas a Pio IV. ad preces Caroli IX. Gallorum Regis suo loco visuri sumus, sed ad institutum de redintegrando Tridentino Concilio sermonem redeamus.

Cæpta erant Augustana Comitata Cæsare, in quibus sancitum est diffidia Religionis componenda ex decretis Concilii

XVIII.
Surtus in
comm. hoc
anno.

cilii Tridentini, cui celebrando strenue incumbendum esset; ita vero a Pighino Internuntio Apostolico cum Cæsare actum erat, ut Germanorum nomine Concilium postularetur, quod illius decreta excipienda, colendaque magis adstringerentur: Cæsar quoque ad tuendam Romani Pontificis dignitatem adversus eos, illam convellere niterentur, se devinxit. Cæsarei enim Administrum ingenue agnovere eversa Catholica Religione everti quoque politicum statum, ac necessario Christianæ Religionis supremum Principem, atque Antistitem agnoscendum esse, atque Cæsaream auctoritatem debilitatam fuisse, cum Novatoribus conieciendi libertas impune permessa fuisset, a quibus subornati populi non Romani Pontificis modo, sed etiam Cæsaris jugum excussissent. Dum ita de concilio Tridentino instaurando ageretur, Lutherani Principes, ac populi a prioribus postulatis partim clam, partim palam descivere, nam Mauritius Saxonie Princeps, atque Elector, qui a Cæsare non ejurata Lutherana impietate perperam, in Saxonie Principatum evectus fuerat, confirmata jam Cæsareis armis potentia, ab impiis Novatoribus fascinatus in Augustensibus Comitibus Oratorum opera poposcit, ut in Concilio Œcumenico, in quo dogmatum lites erant dirimendæ, Pontificii Legati non præsiderent, ac Protestantantes in eodem ferendæ decretoriæ sententiæ jure pollerent, atque his Judicium Pontifex Romanus se submitteret: necnon decreta antea Tridenti in examen vocarentur, atque Episcopi religione sacramenti, quo Pontifici obstricti sunt, solverentur: his vero impiis postulatis perduellium Lutheranorum se signiferum demonstravit Saxo, justaque belli ab eo Cæsari movendi suspicio apud sapientes concitata est. Cæterum cum de hac impia contestatione publica acta confici flagitassent, ejus Oratores repulsam passii sunt ac Germanorum communi nomine decretum conceptum est, quo Tridentinum Concilium a Julio Pontifice postulatam est, nec audita hæretica Ducis Mauritii petita, quæ non alia erant, quam ut Catholici fierent Lutherani, atque in æternam damnationem cum iis proruerent; postulante itaque ardentiore studio Cæsare indicationem concilii, Pontifex ineunte Octobri rem detulit ad Cardinalium Senatam, ut referunt Acta Consistorialia, quæ subdunt Cardinales S. Crucis, Moronum, & Polum absentes, excitos, ut diploma, quod Bullam vocant, conficeretur, nonnullisque corruptelis tollendis circa electionem Pontificis opera daretur.

Prote-
stantes
Concilio
assentiri
promit-
tunt, si
juxta eo-
rum pra-
vam
mentem
celebrare-
tur.
MS. vetus
Card. sig.
n. 45.
Sunt in
comm. hoc
anno.
Natalis
romes.
Jac. Aug.
Thuan. l.
6.
Sfortia
Fallavie.
ati.

Inter hæc flagitavit Cæsar ab Internuntio Apostolico, ut concepti de Concilio redintegrando diplomatis rudimentum, vel exemplum a Pontifice mittendum curaret, ut illud Germanis ostenderet, ac difficultates contrarias lævigaret. Itaque Pontifex diploma integrum, suisque numeris absolutum, in quo decreta jam antea in priore concilio Tridentino sub Paulo III. edita justa, & firmissima esse sanciebat, misit ad Cæsarem, antequam illud promulgaret, visumque est illud Cæsaris Senatoribus asperius in asserendo Jure Pontificio, sensereque exacerbatum iri Lutheranos, si in ipso diplomate de instaurando concilio decretoria in ipsos sententia promulgaretur, mollior potius pellicendos videri ad Concilium, in quo edoceri possint, non aliter, quam interdum prudenter cedunt feris earum magistrum, dum cicurantur. At Pontifex constantissime respondit, omnia Protestantibus libere exponenda, quæ ad salutem ipsorum spectent; docere Christum, Pontificem esse caput visibile militantis Ecclesiæ, nec Sedem Apostolicam cavillis agere, sed puram veritatem exponere, nec lucernam ponendam sub modio, sed super candelabrum; diploma Pontificium stylo consueto exaratum, nec mutari posse, cum ritu, institutoque veteri, ac Prædecessorum more compositum sit. Tumultuantibus Protestantibus, ac recusantibus concilium, si præsit illi Pontifex, ad eos demulcendos respondit Cæsar se accessurum ad concilium, utque ordine fiant, omnia temperaturum; cumque concilium sit liberum, & Œcumenicum, ac reliquæ Nationes Christianæ pareant Pontifici, Germanorumque causa veniant ad concilium, par non esse, atque abhorreere a ratione, ut ipsi Germani a concilio absint. Interea movere nonnullas lites Cæsarei Administrum pro actis Cæsareis adversus translationem, suspensionemque defendendis: verum Julius iis spretis Pauli III. Acta confirmavit, ac XIV. Novembris concilium Tridentinum kal. Maii anni proximi instaurandum, propagandumque indixit, de quo hæc in MS. Vaticano.

Cum Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus Noster Dominus Julius divina providentia Papa III. statim assumpto Pontificatu cerneret Ecclesiam Dei innumeris afflictam esse calamitatibus, dissidiis atque arumnis; hinc hæresibus, in toto fere Christiano Orbe jam misere serpentibus, illinc Cleri, Populique Christiani moribus corruptis, abusibusque late grassantibus; & his malis nullo alio præstantiori antidoto, quam Œcumenici concilii celebratione mederi posse considerans, ad eam statim omnem

XIX.
MS. Pii
Card. sig.
n. 45.
Trans-
mittit
Bullam
Concilii
Cæsari
Julius
III.

XX.
To. 6. de
Conc. inf.
Arch. Vat.
sig. num.
3197. p.
64.

omnem ejus curam, atque meditationem adjecit. Verum quoniam concilium ipsum jam fere per quadriennium variis, maximisque perturbationibus vexatum fuerat, tum aliis ex causis, tum ea porissimum, quod ejus translatio, quæ die XI. Martii anno 1547. ex Tridento ad Civitatem Bononiensem facta fuit, Carolo V. Imperatori Augusto minime grata extiterat, & a quibusdam paucis Prælatibus, qui Tridenti remanserant, nulla licet subsistente ratione, improbaretur. Ex quo non solum ipsius concilii processus, qui eo tempore Bononiæ magna Patrum frequentia felicissime habebatur, impeditus fuit, sed multa etiam alia mala in Orbe Christiano subsequuta sunt. Sanctitas Sua, ut ab iis turbulentiis, ac dissensionibus Ecclesiam ipsam aliquando liberaret, & quieti, ac paci publicæ quantum in eo erat] consulere, ac præcipue, ut Religionis nostræ controversiæ, quæ in Germania per tot annos incredibili cum animarum iactura, ac reliqui Christiani Orbis scandalo vigerunt, tollerentur, bonum, opportunum, & expediens judicavit ipsum Concilium ad Civitatem Tridentinam reduci, cum id præsertim Cæsareæ Majestatis & per literas, & per nuntios vehementissime a Sanctitate Sua efflagitasset. Quare post diversas deliberationes, dissensionisque hæc de re cum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, tum particulariter, tum generaliter habitas, tandem ad Omnipotentis Dei laudem, & gloriam, Ecclesiæque unitatem, & tranquillitatem die XIII. Novembris anno MDL. Sanctitas Sua reductionem prædictam in Sacro Senatu statuit, atque decrevit in dicto die ad ipsum concilium resumendum; & proseguendum Kalend. Maii anno Domini MDL. prout hæc omnia in literis Sanctitatis Suae super hac re publicatis latius continentur, quarum literarum tenor sequitur.

XXI.
Eti. in
ed. Conc.
Trid. præ-
fixe sess.
II.

Bulla re-
assum-
ptionis
Concilii

Julius, &c.
Cum ad tollenda Religionis nostræ dissidia, quæ in Germania longo tempore non sine totius Christiani Orbis perturbatione, & scandalo vigerunt, bonum, opportunum, & expediens esse videatur, sicuti etiam Chavissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum Imperator semper Augustus nobis per suas literas, & Nuntios significari fecit, ut Sacrum Œcumenicum generale concilium per felices recordationis Paulum III. Prædecessorem nostrum indictum, & per nos tunc Cardinalibus honore fungentes, atque ipsius Prædecessoris nomine una cum duobus aliis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus ipsi Concilio Præsentibus inceptum, ordinatum, & continuatum, in quo plures pu-

blica, & solennes fuerunt Sessiones, pluraque tam in causa fidei, quam reformationis promulgata, decreta, multaque etiam ad utramque causam pertinentia examinata, & discussa, ad Civitatem Tridentinam reducat. Nos ad quos & Summos pro tempore Pontifices spectat generalia concilia indicere, & dirigere, ut Ecclesiæ pacem, & Christianæ fidei, atque Orthodoxæ Religionis incrementum ad Omnipotentis Dei laudem, & gloriam procuremus, & quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniæ, quæ sane Provincia retroactis temporibus in vera Religione, ac Sacrorum conciliorum, & Sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendaque Maximis Pontificibus Christi Redemptoris nostri in terra Vicariis debita reverentia, & obedientia nulli Christianorum Provinciæ fuit unquam secunda, paterne consulamus, sperantes per ipsius Dei gratiam, & benignitatem futurum, ut Reges omnes, ac Principes Christiani justis, piisque nostris in hac re votis annuant, faveant, atque assistant Venerabiles Fratres Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, omnesque alios, & singulos, qui de iure, vel de consuetudine, vel privilegio concilii generalibus interesse debent, quosque idem Prædecessor noster in suis indictionibus, & aliis quibuscumque desuper confectis, & publicatis literis concilio interesse voluit, per viscera misericordiæ Domini nostri Jesu Christi hortamur, requirimus, & monemus, ut proximis futuris kal. Maii, quem diem ad ipsum concilium in eo, in quo nunc reperitur statu resumendum, & proseguendum prævia matura deliberatione, & ex certa nostra scientia, & de Apostolica potestatis plenitudine, ac Venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, & assensu statuis, decreverimus, & declaramus in ipsa Civitate Tridenti, legitimo cessante impedimento, convenire, & se congregare, ac ipsius concilii continuationi, & prosecutioni omni mora postposita incumbere velint. Nos enim operam sedulo daturi sumus, ut eodem tempore, in eadem Civitate nostri omnino adsint Legati, per quos si per ætatem nostram, valetudinemque & Sedis Apostolicæ necessitates personaliter adesse nequiverimus, Spiritu Sancto Duce præsidebimus quacumque ipsius concilii translatione, & suspensione, cæterisque contrariis quibuscumque, & præsertim illis, quæ idem Prædecessor noster in suis literis prædictis, quas cum omnibus, & singulis in iis contentis clausulis, & decretis in suo robore permanere volumus, atque de-

cernimus, & quatenus opus sit innovamus, voluit non obstaro, irritum nihilominus decernentes, & inane si secus super his a quoquam quavis autoritate scienter, vel ignoranter contrigerit attentari, &c. Dat. Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae MDL. VIII. Kal. Decembris Pontificatus nostri anno I.

XXII.
Sur. in
comm. hoc
anno.

Porro in Germania res Catholica reflorescere visa est, contusa Haereticorum tyrannide, nam & Argentinae Zuinglianismo infectae liber Religionis usus restitutus est, licet sacrilegi Novatores illum turbare non perhorruerunt, ut narrat Surius.

Anno MDL. ipso Purificationis die solemniter Argentinenſis Clerus Missam in vrbibus Templis rursus celebrat jam plusquam viginti annis intermissam. Ibi itidem Sleidanus mire est factus, & caeremonias Ecclesiasticas haud secus, atque Turca aliquis, aut Scythia irridet. Eo autem die excitatus est Argentinae tumultus, occasione quadam, & usque adeo res periculi plena fuit, ut inde usque ad Pentecostem rursus Divina officia intermissa sint. Oderant Clerum plerique Urbis incolae, nec alio quam Idololatriae loco habebant pleraeque omnes Catholicae Ecclesiae caeremonias. Porro Apostatae Buceri identidem repetita incesta nuptia, horrendae in Eucharistiam, & alia Sacramenta blasphemiae, divinae, & humanarum rerum plusquam Babylonica confusio purum Evangelium videbantur. Haec quidem faciunt, ut minorem apud nos admirationem habeant, quae Antichristi temporibus futura creduntur. Habebit ille plurimos, qui ejus impietati consentiant, sed habent etiam horum temporum prodigiis dogmatistae, qui cupide illorum absurditates amplectantur, idque adeo ut non desint qui scribere ausi fuerint, nec adorandum Deum, nec praesidium ab eo expectandum, & hoc quidem dogma est Ochini. Quid vero deterius ex ipsa Antichristi Schola prodire poterit? neque vero multo tolerabilior eorum doctrina est, qui Missam usque adeo execrantur, nec ferre possunt, ut in Eucharistia Christum adoremus.

Jul. l. 2.
brev. pag.
347.

Intermissus fuit usque ad Pentecostem Sacrorum usus, donec a Magistratibus adhibito forensi satellitio impiorum petulantia coercita est. Augustae quoque Othonis Cardinalis opera, qui gravissimos labores in praeterito adversus Lutheranos bello pertulerat, res Catholica restituta est pristino splendori, necnon Constantiae, in qua Zuingliani jam ante tyrannidem exercuerant favissimam in Catholicos, & Cleri in exilium pulsi opes, & vectigalia invaserant: quae cum victores

Ecclesiastici jam repeterent, Pontifex, pacis studio Episcopo, & Clero Constantiensis has literas dedit, ut cum Civibus de Juribus Ecclesiasticis honesta pactioe convenirent.

Venerabili fratri Episcopo, & dilectis filiis Capitulo Constantiensis Julius Papa III.

Venerabilis frater, & dilecti filii salutem. Cum sicut accepimus licet alias Civitatem Constantiensem, postquam illius populus antea Zuinglianorum haeresi ad dictus vos ipsa Civitate expulerant, & Ecclesiasticam Jurisdictionem, & auctoritatem suppresserant, ac Calices, clenodia, & alias res, ac ornatus Ecclesiae pretiosiores diripuerant, Templaque, & domos Sacerdotales, cum certis eorum redditibus occupaverant, sub obedientia Charissimi in Christo filii nostri Ferdinandi Romanorum, & Hungariae Regis Illustris in Imperatorem electi reducere, ipse Ferdinandus Rex primo curavit, ut expulso Zuinglianismo, & domos hujusmodi, necnon proventus Ecclesiastici vobis, & dilectis filiis Clero ejusdem Civitatis libere restituerentur, & inde super hoc specialiter deputatos Commissarios vobis plura ad plenam, perpetuamque securitatem nobis constituendam, & firmandam proponi fecerit, vosque ut ad residendum apud Ecclesiam vestram rediretis, Religionemque, & cultum Divinum instauraretis, Sacra administraretis, & pristinis vestris auctoritate, Jurisdictione, & privilegiis uteremini, hortatus fuerit, seque nobis obtulerit curaturum, ut omnes controversiae, quas cum eisdem populis haberis, immutabili compositione tollerentur, & interim vobis in dictam Civitatem redeuntibus omnem personarum, & rerum, ac jurium vestrorum defensionem, & mantentionem pollicitus fuerit, nihilominus vos non solum adhortationibus ipsius Ferdinandi Regis adhaerere neglexeritis, verum etiam cum dilecti filii Joannes ex Comitibus de Lupren Canonicus, & Custos, ac tres alii Canonici ipsius Ecclesiae, cum nonnullis Cappellanis se ad dictam Ecclesiam contulissent, & inibi sacra administrarent, & rem Divinam curarent, vos Calices, & alia ad Missae sacrificium necessaria, & per eos a vobis requisita eis mittere denegaveritis, & postremo eos distributionibus quotidianis privaveritis, ac cum vos coram certis probis Viris, quos Charissimus in Christo filius Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, ad tractandum inter eos, & ipsos Constantienses amicabilem concordiam miserat, comparuissetis, eos inter vos recipere, & ad praemissa admittere recusaveritis. Nos qui ex Apostolatus ministerio nobis

XXIII.
Ib. p. 191.

nobis desuper commisso illud in primis exquirimus, ut haereses, & damnatae sectae omnes extirpentur, verus Christiana, & Orthodoxa Fides, ac Religio instaurantur, & conserventur, attendentes, in quibus negotiis, praesertim Ecclesiasticis, & Spiritualibus, in quibus de salute Animarum tractatur, occasionem rei bene gerendae praetermitti non debere, & considerantes, quod cum Templo, & domus, ac proventus Ecclesiastici nobis, ut praesertim, restituta fuerint, quod reliquum est, ipso maxime Ferdinando Rege intercedente facile componi posse, & utile nequaquam fore, ut idem populus Constantiensis ex vestra duritia, in ultimam desperationem adducatur, vos iis nostris admonendos, & in Domino hortandos conſuimus, ut rebus jam ut praefertur, pacatis, quod aliquando Dei pietate sperari vere poterat, ad ipsam Ecclesiam vestram revertamini, & apud eam resideatis, & circa Divinum cultum vestro satisfaciatis officio, percurerisque eundem Constantiensem populum benignitate, & mansuetudine, ac bonis exemplis vestris in vera Religione confirmare, etsi id nisi, prius controversiis praedictis cognitis, & terminatis, aliquibus justis praetextibus non esse faciendum consueritis, saltem dictum Clerum, & Consistorium, & audentiam causarum ad forum Ecclesiasticum pertrinentium, ad eandem Civitatem remittite, ac dictos tres Canonicos propterea a Capitulo vestro non excludatis, & cum apud ipsam Ecclesiam Constantiensem resideant, & Divinis officiis intersint, tanquam praesentes ad distributiones quotidianas, earumque perceptionem perinde, ac si vobiscum residerent admittatis, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum die XXI. Junii Pontificatus anno I.

XXIV.
Jac. Aug.
Thuan. l.
6.

Sur. in
comm.

Jac. Aug.
Thuan. l.
6.

In Saxonia Brunsvicum eodem tempore ab Henrico Duce oppugnatum est, & vastatus ager, verum Caesar hujusmodi causam ad se revocavit. Omnium porro Lutheranorum pertinacissimi Magdeburgenses, qui Caesaris edictum, quo plures haereses Novatorum castigabantur, admittere detrectabant, bello urgeri ceperunt, proscripti a Caesare, ac primum a Gregorio Duce Magnopolensi gravibus damnis affecti fuerunt, atque insigni praedio delati, quo tormenta, & bellicum apparatus omnem amifere; obsidiantur autem in pertinacia a perfidis Concionatoribus, quorum signifer Matthias Illyricus, edito libello Lutheranos omnes in arma adversus Caesarem haeresim excindere meditantem concitare annitebatur, nec de Caesarea auctoritate afferenda, sed de fide suscepta defendenda, agi contendebat, verum spreto illius gan- Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

nitum, Mauritius Saxoniae Dux, & Brandeburgicus Marchio cum Alberto Patruelle, & Henrico Brunsvicensi exercitum adversus Magdeburgenses eduxere, & quarta Octobris die Urbs perduellis circumta est obsidione, quae in proximum annum extracta est, miserique Magdeburgenses pro tuenda impietate gravissimis cladibus attriti fuere, quantumvis se conferrent cum Martyribus, & Christo bellum inferri mentirentur.

In Belgio Carolus Caesar ad haereseos progressus abruptendos gravissimam Bruxellis sanctionem edidit, qua in Haereticos acerbissime inquiri iussit, & scripta Lutheri, Zuinglii, & Colampadii, Bucerii, & Calvini flammis deleri. Cum vero percussis inde gravi terrore Anglis Emporium Antuerpiense disturbaretur, ad Mariae Reginae preces, acerbiter legem temperavit. Meditatus vero est Belgicarum Provinciarum Imperio in filium Philippum transfuso etiam in illum jura Imperii in Augustanis comitiis derivare, quod quidem Religionis commodo vertendum videbatur, pro Lutheranis ad officium redigendis. Non dubium (inquit Surius) quin Caesar, qui sciret Philippi amplissimas ditiones, & vires Republicae Christianae in illo promovendo consulere voluerit, quandoquidem, & Turcae vicini, & alii Imperii hostes non nisi summa potentia arceri possent. Obstitit Caroli Caesaris consilium Ferdinandus, qui in suam stirpem Imperium inferri maluit, ac Maximilianus Caroli gener, & nepos accepta ejus consilii fama ex Hispania in Germaniam, ad illud discutendum pervolvit, ac Ferdinandum, licet Maria Regina interprete, amplissima illi promissa offerrentur, in retinendi in stirpe sua Imperii sententia confirmavit.

Lu. Guice.
in comm.

Surius in
comm.

Jac. Aug.
Thuan. l.
6.

Idem. l. 7.

XXV.
Jul. l. 2.
brev. pag.
365.
Aet. Conf.
Surr. in
comm.
Fazell.
post De-
cad.
Natal.
Comes.
Jac. Aug.
Thuan. l.
17.
Angel.
Mass. in
Diar. m.
Arch. Var.
Orlandin.
l. 10.

In Africa sub auspiciis Caesaris a Joanne Vega Siciliae Prorege septuagesimo quarto obsidionis die expugnata est Leptis, alias dicta Aphrodisium, sive Africa, Urbs munitissima, quam Dragutus Archipyrata infederat, suisque inde excursionibus Siciliam, & maria infestabat. Capta sunt in ea Urbe, ac in servitutem subducta octo Barbarorum millia; multa Christianae pietatis exempla explicuit in ea expeditione Lainius Sancti Ignatii Socius in expiandis militum animis, curandisque agrorum corporibus, ut refert Orlandinus, qui narrat Pontificias, & Melitenses triremes classis Caesareae fuisse conjunctas, tum haec addit. Quarto Idus Septembris expugnata Urbs est, quatuordecim post, qui dies Dominicus, & Sanctae Crucis exaltationis

facer illuxit, caremonia magna precipuum e Mabomericis Fanis, Deo vero Sancti Joannis Baptiste titulo dedicatum, & Maurorum quidam sacro fonte lustrati, quorum unus graviter saucius eodem die decessit.

XXVI. De parta hac Victoria Angelus Masfarellus hæc monumentis suis commendat: cui addunt Acta Consistorialia a Pontifice decretas fuisse solemnes in Urbe supplicationes pro agendis Deo gratiis.

Romæ die Veneris III. Octobris MDL. Sanctissimus Dominus noster fecit verbum de victoria habita in Africa a Cesareis militibus, & propterea iussit fieri supplicationes in Ecclesiis Urbis, & Missam in Basilica S. Petri per Reverendiss. Dominum Compostellanum celebrari, in qua Sanctitas sua, & ceteri Reverendissimi interessent.

Hæc Victoria in reditu funestata est, tristi clade, quam foeda tempesta nocte inhorrescente intulit, aliquor trirēibus mersis, ac duabus onerariis dissolutis, totidem fractis.

Affectus est etiam domestico luctu Prorex Joannes Vega amisso primogenito, ad quem extant hæc Pontificis literæ.

Joanni de Vega Viceregi Sicilia.

Responderamus pleni lætitiæ ad tuas literas de capta Africa, quando tristem nuntium accepimus de obitu nati tui primogeniti, & cum non possimus pro nostra erga te benevolentia, sicut tuorum gaudiorum, ita & dolorum non esse paricipes valde eo nuntio tristari sumus, &c. XII. Octobris MDL. anno primo.

XXVII. Transmisit proximo ineunte anno ad Pontificem Joannes e Vega raptorum ex hoste spoliatorum partem, nonnullaque vexilla partæ Victoriae monumenta, de quibus actæ illi a Julio grates subiectis literis.

Dilecto Filio Nobili Viro Joanni de Vega Viceregi Sicilia.

Dilecte Fili, &c. Quas nobis de Africa expugnata exvicias misisti libenti animo accepimus, quasque Nuntius tuus exposuit rationes, quamobrem nobis eas dono potissimum miseris magna cum voluptate audivimus. Erunt hæc omnia cum tuæ erga nos filii benevolentia, & pietatis, tum vero, & pulcherrimæ de Christiani nominis hostibus Victoriae monumenta. Horum nos alia diligentia asseruari, alia sacro, & illustri loco ad Summi Dei honorem affigi curabimus, ut qui ea spectabunt commonefiant ad eas victorias magnos Principes aspirare debere, quæ veram illis, solidamque gloriam de Sacrosanctæ Religionis hostibus debellatis pariant. Tibi nos quidem

de tam luculentis, tamque piis muneribus ingentes habemus gratias, optamus vero præpotentis Dei ope, ac favore freti speramus, non defuturum tibi in aliis, etiam huic similibus declarandæ denuo virtutis facultatem, & nova ex infidelium hostium manibus Deo, Divisque dona consecrandi. Nos interea, quibuscumque rebus poterimus, sedulo operam dabimus, ut & munera ipsa, & alia tua erga nos officia nobis quam gratissima fuisse intelligas. Dat. &c. Romæ apud Sanctum Petrum sub anulo Piscatoris die XVII. Februarii MDLI. Anno I.

Præter Aphrodisium ereptas etiam hosti fuisse alias duas Arces, Monasterium, & Siagulem, easque Carvennæ Regi socio restitutas, necnon secundo prelio in Meninge Insula profligatos Barbaros refert Thuanus. Verum hujus victoriae gaudia graviori luctu, cladibusque ingentibus confusa proximo anno videbimus. Cæterum cum in hujus belli apparatu instruendo, & Siculi Regni Arcibus reficiendis graviores sumptus profundendi fuissent, Cæsar a Clero Siculo nummaria subsidia expressit; quod cum Lege Ecclesiastica vetitum esset, Julius Cæsarem religione censurarum exolvit, cum id publicæ rei Siculæ, imo totius Italiæ commo cederet.

Charissimo in Christo Filio Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto, Julius Papa III.

Charissime in Christo fili noster salutem &c. Exponi nobis nuper fecit Majestas Tua quod cum anno a Nativitate Salvatoris Domini nostri Jesu Christi MDXLVIII. Magnates & alii Laici Regni Siciliae ultra Pharam, cujus tu Catholicus Rex existis, considerarent, ob plurima per te tam gesta adversus Infideles, & Christi hostes bella tum ararium exhaustum existeret, ac Fortilitia, & Munitiones dicti Regni reparatione indigere, ac volentes Tuæ Majestatis indigentis subvenire, & eidem reparationi providere Tuæ Majestati, quædam donativa servitia nuncupata in necessitatem, & certam pecuniarum summam in reparationem hujusmodi usus convertendam sub certis terminis, & solutionibus. tunc expressis, dummodo Archiepiscopi, Episcopi, Archimandrite, & alia personæ Ecclesiasticæ dicti Regni pro certa rata in hoc contribuerent, & dare statuerint, ipsique Archiepiscopi, Episcopi, Archimandrite, & alia personæ Ecclesiasticæ, eorum ratam salvo in hoc nostro, & Sedis Apostolicæ beneplacito contribuere obulerint, promittentes, quod quamprimum si hujusmodi beneplacitum accessisset, dictam ratam Majestati Tuæ, & tuis Officialibus

Jac. Aug. Thua. lib. 1. 7.

XXVIII. Jul. III. l. 2. brev. an. 169.

Abfolvit Julius III. a censuris omnes, qui sine consensu Apostolicæ Sedis decimas in Sicilia exegerunt & alias exigere concedit.

perfolvere. Cum autem sicut eadem expositio subjungebat, tam ex eo, quod per diversas Canonicas sanctiones, & postremo per felicis recordationis Leonem Papam. X. Prædecessorem nostrum in novissimo Lateranensi Concilio sub diversis censuris & pœnis prohibitum fuit, ne Reges, Principes, & alii Potentatus ab Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & aliis personis Ecclesiasticis, etiam sponte offerentibus subventionem aliquam pecuniarum recipiant, Majestas Tua dubitat subventionem prædictam capiendæ censuras, & pœnas prædictas incurvere, & propterea nobis humiliter supplicari fecerit, ut pro ejus conscientia quere, præmissis nostram, & hujus Sanctæ Sedis auctoritatem interponere dignaremur. Nos attendentes ex ruitione, & defensione dicti Regni a dictis infidelibus, non minus Ecclesiasticis, quam secularibus personis commodum provenire, immo hoc etiam in hujus Almæ Urbis & totius Italiæ commodum cedere, hujusmodi supplicationibus inclinari oblacioni, & provisioni per Archiepiscopos, Episcopos, Archimandritas, & alias Ecclesiasticas personas, ut præfertur, factis nostram, & dictæ Sedis auctoritatem interponimus per præsentem: & nihilominus Archiepiscopis, Episcopis, Archimandritis, & aliis Ecclesiasticis personis prædictis, ut ratam hujusmodi per eos, ut prædicatur, oblatam, & promissam pro annis præteritis tantum perfolvere, tuæque Majestatis, vel tui officialis illam recipere, absque censurarum prædictarum incurfu auctoritate Apostolica per eandem præsentem concedimus, & indulgemus, & si forsitan ipsi Archiepiscopi, Episcopi, Archimandrite, & alia personæ Ecclesiasticæ prædictæ dictam ratam perfolverint, & Tua Majestas, tui Officiales illam receperint, Majestatem Tuam, & ipsos, ac eorum quemlibet ab omnibus, & singulis censuris, & pœnis propterea quomodolibet incurfis, dicta auctoritate similiter absolvamus; volumus autem, quod Confessor, quem quilibet ex his, qui vigore præsentium absolventur, elegerit, & penitentiam, quam adimplere teneatur, injungat &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XII. Aprilis MDL. Anno I.

XXIX. Confecta est hoc anno pax inter Henricum Gallia, & Eduardum Angliæ Reges iis legibus, ut ab Anglis Bononia, & alia Arces in eo agro excitata, una cum tormentis bellicis, ac reliquo militari apparatu Gallo restituerentur, Gallus vero quadraginta restituerunt millia duabus pensionibus Anglo perfolveret. Promulgata ea pace Kal. Aprilis Reges equestris militiæ suæ insignia sibi mutuo dono contulerunt. Cumque ex Anglia Præ- Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

fectus castrorum S. Andreanus rediret, a Belgis insidiis appetitus est, ex quo non vi inter Gallos, & Belgas belli tristitia inopia eruperunt. Superioris autem fœderis beneficio potita est Regina Scotiae cui nonnullæ etiam Arces in limite Scotiae restituta fuerunt. In meliore autem statu erant collocatae Scotiae res virtute, ac felicitate Henrici Regis, qui Scotiam tuendam susceperat, ut Pontifex hisce literis Reginae Scotiae paulo ante erat gratulatus.

Reginae Scotiae.

Charissima, &c. Licet credamus jam notum esse tuæ Serenitati de obitu Prædecessoris nostri, & assumptione nostra ad apicem Summi Apostolatus, quam Dei benignitas octava hujus Mensis per concordia fratrum nostrorum suffragia operari dignatus est tamen nos etiam per literas nostras Tibi tanquam Pientissimæ Reginae, & charissimæ in Christo filiae nostræ id significamus, teque nostrarum literarum primiriis cum Apostolica benedictione salutandam duximus. Cum enim simus tuæ Serenitati privatim, ac paternæ affecti ex eo, quo dilectis filiis nostris de Lotharingia, & de Guisa Patruo, ac fratri Cardinalibus, qui nobis plurimum fecerunt, valde debeamus, accedit etiam causa publica istius Regni vestri, quod ob justitiam, & Religionem patitur, multaque a vicinis Hæreticis detrimenta sustinuit, ex quibus tanquam fidelium filiorum jacturis cum impense hac Sancta Sedes doluerit, nunc vicissim congaudet tuæ Serenitati, quod Divina misericordia per piam opitulationem Christianissimi Regis vestris rebus benigne aspirare iam cæperit, easque meliorem, ac lætiores in statum restituerit, sicut & in dies magis eas prosperaturum speramus, proinde hortamur Serenitatem tuam in Domino, ut in sancta hac Vigilia istius Regni ab hostibus Dei, ac tuis tuendi, & in fide Catholica conservandi pie, fortiterque perseveres; Deique opem confidas tibi clementer affuturam, cujus nos etiam misericordiam humiliter imploramus, ut Serenitatem Tuam una cum Serenissima Tua nata, Governatoreque Regni, ad quem etiam scribimus, & cuncto isto Catholico Regno conservare, prosperare, & suo sancto auxilio, protegere dignetur, ad custodiendam animarum vestrarum salutem, cultumque Catholicum nominis sancti sui. Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XV. Februarii MDL. Anno I.

Pax inter Henricum II. Regem Gallia, & Eduardum Anglum.

Jul. III. lib. brev. ann. 2289. p. 23. Gratulatur Julius III. Reginae Scotiae ob protectionem Regis Gallia.

XXX.

Explicit in defendendo contra Hæreticorum vires, atque insidias eximiam militarem virtutem Arania Comes Scotiae Procurator, ad quem Pontificiæ extant subiectæ literæ.

Ibid. fig.
n. 2889.
p. 22.

Dilecto Filio Nobili Viro Comiti Araniae Regni Scotiae Governatori.
Dilecte Fili Nobilis Vir salutem, &c.
 Licet non dubitemus tuae Nobilitati iam esse cognitum de obitu Praedecessoris nostri & assumptione nostra ad apicem Summi Apostolatus, quam Deus Omnipotens sua misericordia, nullis nostris meritis octava huius nostrorum suffragia operari dignatus est, nos tamen etiam ipsi nostris literis tuae Nobilitati eam significare volumus, ut tibi, & isti Regno Catholico ex obitu ejusdem nostri Praedecessoris contristatis, laetitia de creato Successore praeremus, nostramque salutationem cum Apostolica benedictione impartiremur, quod sane omni amore, ac benevolentia vobiscum facimus, tuam Prudentiam, Virutem, Vigilantiam in isto Regno tuendo, sapienterque gubernando; populorum autem ipsius Regni singularem pietatem & admirantes, & in Domino collaudantes: Deo quoque ipsi maximas gratias agimus, quod quamvis vestram fidem, & constantiam ad probationem interdum tentari, affligique permiserit, ad postremum tamen vos, resque vestras meliorem in statum restituit, in diesque magis, ut speramus, restituet, quo magis filii in tua virtute, ac robore confirmari debes, Deoque gratias agere ac sperare illius operi vobis affuturam, quae vere, ac sincere cum contentibus, firmamque in eo spem collocantibus nunquam desuit. Accedit etiam cause pietas, quod adversarii vestri fidem Catholicam oppugnant, vos defenditis, illi tunicam Domini Nostri inconsultilem scindunt, vos in vobis conservatis. Nos quidem ex pastoralis nostri officio, & paternae erga istud Regnum propter iustitiam patiens charitate, nunquam vobis quacumque in re poterimus defuturi sumus. Deum Patrem misericordiarum, & totius consolationis suppliciter deprecantes, ut tibi fortissimo ejus Athletae, simulque fidem Catholicam, & istius Regni salutem defendenti suae dexterae auxilio saveat, prosperaque cuncta concedat, ut de isto Regno non solum in dirione, & finibus suis, verum etiam, quod longe amplius est, in vera, & Orthodoxa Religione, ex qua salus animarum provenit, Serenissime Reginae pupilla, ejusque destinato consorti Francie Delphino, fideliter conservato laudem apud homines, gratitudinem ipsorum Regum, omnemque gratiam nostram, ab ipso autem omnipotente Deo praemia aeterna, quae cuncta humana longe exuperant, consequaris. Dat. Romae apud S. Petrum die xv. Februarii MDL. suscepti Pontificatus anno primo.

Floruit in Scotia Religio, dum Galliae

res florere, at veris rebus Religio quoque everfa est.

Porro in Anglia foedissima in dies haereses exortae, adeo, ut Zuingliani judiciorum acerbiter in eas distringere sint coacti, ne graviores turbas excitarent, ut refert Sanderus his verbis. *Dum Haeretici inter se armis, ac odiis tumultuarentur, ac haeresis in dies haesim, [ut fit] ac seditio seditioem pareret, accidit, ut Zuinglianorum istorum partem, aliarum etiam sectarum inventores, ac defensores exercerent. Inter ceteros Georgius quidam Parisius obstinatione incredibili Arianam haesim in Anglia tuebatur, atque in Anglia disseminavit, quem Zuingliani contra suam fucam, fictamque lenitatem, & contra falsissimam suam sententiam, qua alias asserere solent, hujusmodi homines ad fidem non esse cogendos, publice combusserunt. Exiit etiam hoc ipso tempore ex Cantiana Provincia Soror quaedam ex Lutheri schola Joanna Buchera, quae tantum profecerat, ut praeter Calvinianam haesim, quam sequuta est, negaret una cum Valentino Christum ex Maria Virgine carnem sumpsisse, quem dicebat per illam non nisi velut per canalem transisse: At cum videret doctrinam suam Zuinglianis non probari addebat olim quoque creditum ab illis fuisse cum Lutherani essent, quod Christi caro in Eucharistia sub specie panis, & vini contineretur, & Annam Ascnam, quae id negabat, pro Haeretica nuper ab ipsis habitam, & flammis publice traditam fuisse, nec se dubitare, quin ut nunc Zuingliani ipsi credunt, quod Anna tunc docuit, quam persequerentur, sic brevi etiam credituri sint, quod ipsa jam doceret. Combusta tamen est ipsorum jussu in campo Fabrorum Londini iv. id. Majas.*

Eodem tempore uxorati Sacerdotes Haeretici, cum Filios ut spurios temni, uxores ut meretriculas patere ludibrio dolerent, ad Regni Comitum confugere, atque obtinere, ut Regni Angliae Ordinum decreto eorum filii legitimi censerentur. Cumque variis difficultatibus, ac dissensionibus de Religione, ac modo vivendi, de potestate & regimine Reipublicae Haeticos implicitos animadvertent Catholicis, collectis animis tueri Orthodoxam fidem, ac disputationibus Haeticos laceffere, eorum ignorantiam, mores dissolutissimos, impietatemque coarguere coeperunt. Inter alios Richardus Smithaus Petrum Martyrem Oxonii praegentem ad disceptandum provocavit, nec cum eo, utpote doctissimo, Petrus Martyr Haesiarcha in certamen Theologicum descendere ausus est. Redegerat ille

Sander. l.
2. de
Schif. An.
XXXI.In Anglia
Haereses
variae dis-
seminantur.In Anglia
Catholici
vexantur.

ille Vir impius in unum libellum plures calumnias adversus Eucharistiam, quas Stephanus Episcopus Wintoniensis carcere Londinensis Arcis clausus, paucis diebus confutavit, inscripto libro Marci Constantii nomine, ne agnitus graviora pateretur. Langdallus etiam doctor Ridlaei contra Eucharistiam cavillationes dissolvit, Crispinus, & Mormannus Sacerdotes, atque alii plures cum sacris concionibus, scriptisque fidem Orthodoxam assererent, aemulas persecutionum, & carceres, & vincula fortiter tolerarunt, subdit Sanderus.

Tempus me deficeret, si omnes enumerarem, qui ob Catholicam fidem illis diebus ex Ecclesiis, aut Collegiis sunt ejecti, aut aliis dignitatibus, commodisque spoliari graviora etiam Carcerum, ac Vinculorum tormenta animose subierint; adeo jam incallescere coeperat Dei Spiritus in Catholicorum praecordiis, ut si diuturni fuissent illa tempora, & crevisset persecutio, habuisset Anglia sine dubio plurimos Martyres, & infinitos Confessores: In dies enim angebatur, non solum credentium, verum etiam & contentium numerus, & illi, qui ab initio viriliter parum resisterant, praecipue Episcopi, modo eventum verum inexpectato edocti, consilioque maturiori errorum suorum admoniti, poenitentiam egerunt, & fortissimos se, constantissimosque in causa Dei tuenda praebuerunt, quod Edmundus Bonnerus Londinensis, Stephanus Gardinerus Wintoniensis, Cuthbertus Tonstallus Dunelmensis, Nicolaus Herthus Wigorniensis, alique tum Episcopi non solum dignitatibus exuti, sed & carceribus mancipati his diebus fuerint. Sed multo maximus cepit esse numerus eorum, qui voluntarium exilium conscientiae causa eligebant, quorum fere primus fuerat Joannes Storaes urriusque Juris Doctor, postea martyrium sub Elizabetha passus. Hic in publicis Regni Comitibus cum de fide perperam tractari cerneret, ausus est tandem cum Salomone exclamare! Vae terrae cujus Rex puer est cujus verbi tanta fuit invidia, ut sibi deinde in Anglia consistere non esset tutum.

XXXIII. Addit Author praestantium doctrina orthodoxorum loco foeces, & quiquilias hominum Episcopatus, dignitateque, & Doctorales Cathedras invalisse, ac inter eos Milonis cujusdam Coverdali, qui in Germania haesim diu hauserat, insanum facinus enarrat: hic cum Oxonienses Academicos Catholicae Doctrinae addictos in impietatem traducere vellet, ita e suggestu differuit. *De causa omnium maxima, hoc est, de Sacramento Eucha-*

ristie ait se dicturum. Itaque primum ubi eos ante omnia vehementer reprehendisset, qui in eum stomachati fuissent, quod vas commoditatis haberet [ita enim suam meretriculam appellabat] adjunxit merito sibi fidem in hac potissimum Eucharistiae controversia adhibendam esse. Propterea quod cum vidisset Catholicos transubstantiationem credere, Lutheranos vero Corporis Christi impanationem docere, Zuinglium vero ejusdem corporis Typum, ac figuram; ac Calvinum efficaciam praeterea & energiam ponere: ipse prorsus neglecta omni auctoritate humana, omnique animi affectu, & perturbatione deposita nulli omnino patri addictus, veritatem ipsam sinceram & certam, non ex humana traditione, sed ex solis Scripturis Divinis, quam per totos iam quatuordecim annos serio indagasset, compendio tradere. Haec ille cum magno conatu diceret sibi sapere, aliis delirare, doctoribus vero etiam insanire videbatur. Cum enim ipse profiteretur fidem se Catholicam in Domo Dei praedicatam, & rejectam abiecit, ac per annos omnino quatuordecim certa fide in eo mysterio caruisse, ac propterea infidelem, ac incredulum tanto spatio perseverasse, immo nec ulli ex Magistris suis Luthero, Zuinglio, aut Calvino, nec ulli antiquorum Patrum fidem adhibuisse: nonne insano similis est, si ob hoc ipsum, quod infidelis fuit, fidem suo verbo haberi postulat.

Sed hujusmodi hominum, ac spirituum feracissima erat haec aetas, ruptis semel Ecclesiae septis, & laxatis ad omnem opinionum licentiam habitis. Jam in Anglia extiterant, [ut supra dictum est] Martheus Parisius, qui Christi Divinitatem cum Arrio negabat, & Joanna Bucera, quae una cum Valentino ejusdem Incarnationem ex B. Virgine impugnabat. Jam Lutherani, Zuingliani, Calviniani, & Anabaptistae omnes ex eadem radice, & ab una schola parum ante prodeuntes, per Angliam, Germaniam, aliasque Christiani Orbis partes apparere, & inter se dimicare coeperunt. Jam Tolosa extitit [quae Galliae est praclarissima Universitas] qui Joannis Baptistae se habere spiritum iactaret, alter Lutetiae, qui Sancti Petri genio se fore affirmaret, tertius Basileae, qui se Moysi Angelum possidere contenderet. Jam Lutheri coquis iustum se Jonam praedicabat: Jam Rodolphus a Moshan Decanus Pataviensis Lutheranismi, & Papatu Mediatorem se a Deo demissum asserbat; jam denique David Georgius Sarror per Hollandiam, & Frisiam scribebat se verum esse Messiam, Regem Regum, ac Dei nepotem, & non ex carne, sed ex Spiritu San-

Sacra Eucharistia-
varius er-
roribus impugna-
tur.XXXIV.
Sand. l. 1.
de Schif.Genebrar.
l. 4. in
Chron. an.
1550.Horrida
Haeticorum deli-
ria.

Sancto natum. Hæc insanie prodigia una cum hæresi in Orbem proruperunt. Ostensa eodem tempore plura Divinæ iræ indicia tradit Author, prodigiosos mulierum, & animalium partus apparuisse, Tameñ ad decimum sextum kal. Januarii intra novem horas præter omnem consuetudinem fluxisse, & refluxisse, sudatorium pestiferum morbum intra septem dies octingentos Londini fustulisse, & alibi innumeratam hominum multitudinem præfocasse, nec ullam pestis naturam retulisse, idque datum prodigio, quo Deus Anglos admitti criminis deferta Majorum fide admonuisse, nihil tamen perditis profuisse.

XXXV. *Ibid. in Chron. hoc anno.*

Crescit, & protegatur hæresis Calviniana in Gallia.

De fanaticis hujusmodi hominibus a Sathana illusis meminit Genebrardus in Chronico, ac refert illum, qui Tolosa Joannis Baptistæ spiritu se regi jactabat, non impune scelus tulisse, sed flammis traditum fuisse. Cæterum non defuere, qui in Gallica Regia Hæreticorum patrocinium susceperint, serpebat enim clam impietas, & cum jam ante jussu Francisci I. Regis adversus Hæreticos, qui plura Provinciæ Oppida maxime Caprariam, & Merindolum infecerant, atque in jus vocati leges contumacissime temperant, immo de intercepta Masilia agitasse, consilia ferebantur, Regiæ copiæ immiffæ fuissent, a quibus viginti duo Oppida evastata fuerant, ac de pluribus ab Oppedæ Dynasta Aquensis Senatus Principe supplicia sumpta fuerant, idem Oppedæ Regulus ob multa in ea expeditione crudeliter gesta, infontesque eadem, cum fontibus poena militari licentia involutos apud Henricum in crimen accersitus, conjectusque in vincula est, cujus causam Pontifex subjectis literis Henrico Regi commendavit, ne ob districtam in Hæreticos severitatem vexari patere-

Charissimo in Christo Filio nostro Henrico Francorum Regi Christianissimo Julio Papa III.

Jul. III. l. 2. brev. p. 309.

Charissime in Christo Fili noster salu-rem, &c. Cum nuper intellexerimus dilectum Filium Nobilem virum Joannem Maynerii Baronem loci Oppedæ Cavallicensis Diocesis vassallum nostrum, & Curie Tui Parlamenti Provincie primum Presidentem, propterea, quod tanquam clara memoria Francisci Francorum Regis Genitoris tui, tunc in humanis agentis in partibus illis locum tenens obsidioni, & expugnationi, & direptioni loci de Caprevis [dictæ Diocesi] Comitatus nostri Venay- fini pro exterminatione quorundam Hæreticorum, tam in eodem de Caprevis, quam alius dictæ Provincie locis tunc existentium,

de mandato felicis recordationis Pauli Papæ III. Prædecessoris nostri, & ordinatione tunc Vicelegati nunc in Civitate nostra Avenionensi, Apostolica Sedis Legati, factis, jussu prædicti Francisci Regis, qui tunc ad hoc pro parte ipsius Prædecessoris instantissime requisitus fuerat, interfuit, & se egregie gessit, in carceribus jam dudum detineri, & coram certis Officialibus tui Regni molestari, & Paulum Prædecessorem, & Franciscum Regem prædictos præmissa, tanquam ad honorem Dei, & pro conservatione sue Fidei Catholica gesta permisisse, Majestatem tuam Regiam his nostris rogamus, & hortamur, ut intuitu ejusdem Religionis, & ne si quæ adhuc in istis partibus supersint, Hæreticorum reliquæ ex molestiis, eidem Joanni illatis sibi gloriam comparent, Officialibus tuis prædictis mandes, ne eundem Joannem occasione expeditionis loci de Caprevis hujusmodi, & quorumcumque in illa gestorum in persona, vel bonis quomodolibet molestare præsumant, quin immo eum statim liberum dimittant, rem etenim nobis, qui hoc summo opere cupimus, gratissimam præstabis, plura super hoc referet noster apud te Nuntius, cui plenam fidem adhibere poteris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXVIII. Julii MDL. anno 1.

Jac. Aug. Thuanus l. 6.

Agit de his fusc Jacobus Augustus Thuanus ac more suo Hæreticorum causam tuetur, lætæque Religionis vindicæ invidiam adducit, refertque Guerinum solum, qui Regiis copiis præferat, ac avaritiæ, libidini, & immanitati frenalaxarat, capitali sententia damnatum fuisse. Cæterum Julius amplissimo diplomate VI. Maii consignato omnia privilegia Francisci I. jam ante concessa Henrico II. asseruit, vicissimque Henricus Pontificium jus in Sabaudia, & Pedemontio ab Administris labefactum splendori pristino restituit, corruptelas sustulit, ac Pontificia decreta in Episcopatibus, & monasteriis earum Provinciarum conferendis infringi vetuit. Præclarum etiam hoc anno Principis Catholici specimen edidit Antonius Rex Navarræ, atque obsequia sua religiose addixit Julio III. Pontifici, cui subjectis literis actæ gratiæ.

Regi Navarræ.

Charissime, &c. Venerabilis Frater noster Cardinalis de Turnono literas tue Serenitatis nobis reddidit geminato ex officio nobis gratissimas. In uno benevolentia erga nos, quod plurimi, in altero observantia, & devotio tua erga hanc Sanctam Sedem, quod multo plura facimus, nobis representata est. Cum enim Regia humanitate, & filiali amore hanc nostram ad

XXXVI. *Ibid. pag. 1550. & p. 320. Rex Navarræ III. præclare se gessit in tuenda fide.*

Sum-

Summi Apostolatus apicem assumptionem nobis esse gratularis, quod privatim ad nos, deinde obedientiam nobis, & huic Sanctæ Sedi pie, & officiose præstitisti, quod publice ad nostram dignitatem pertinuit. Agimus igitur tuæ Serenitati de gratulatione tua gratias, illamque Divinæ clementiæ, ac Tuæ humanitati, potius quam nostris meritis acceptam referimus; obedientiam vero libenti, ac paterno animo tam nostro, quam dictæ Sedis nomine acceptamus. Tuæ vicissim Serenitati omnem paterni affectus nostri gratitudinem, quantum per Deum nobis licuerit, omni tempore benigne offerimus, & pollicemur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. Die XL. Augusti MDL. Anno I.

Raymun.

Law. Joubert. in vit. Rom. delicti.

Obstidebant hujus Regis, & Joannæ Reginæ aures Hæretici, qui in Benearnia, & aliis eorum Principatibus Calvinianam hæresim, Lutheranae prolem, infelicitissimam occulte disseminabant. Inter hos eminebant flagitio Russellus Abbas Cleriacensis, idemque Episcopus Oleronenfis, Guillelmus etiam Pelicerius Episcopus Montispefulani, quæ Urbs Antonio Regi parebat, hæreseos peste infectus earum late spargebat (ut nonnulli tradunt) inque scelus pellexit etiam Guillelmum Rondeletium medica scientia, clarum; qui Academiam Monspeliensem graviter corrupit, de quo in ejus vita Laurentius Joubertus Calvinista refert, eum plurimum additum fuisse studio Theologiæ, verius dixisset, Dæmonologiæ, cum Hæretici tantum pro Dæmone adversus Deum deblaterent: additque illum clam domi aluisse multo tempore Franciscum Caparonem Dominicani Ordinis infamem Apostatam, qui ob impietatem latebras quærebat, virusque ad se venientibus instillabat.

Non deerant quoque in Italia, qui hæresim clandestinis artibus astarent, adeo ut eo flagitio etiam Mendicantium Ordinum Professores, Parochi, eorumque Vicarii se devincerent, cujus mali contagio cum Mutinæ latius pullularet, Julius Egidius Episcopo mandata dedit, ut rescissis omnibus privilegiis, concessis antea Religiosorum Ordinum Professoribus, omnes de re Catholica male sentientes ab administratione Sacramentorum, sacrifi-

XXXVII. *Jul. l. 2. brev. p. 310. In Italia hæresis serpere incipit, & a Julio III. cepri-mitur.*

pag. 327.

que habendis Concionibus amoveret. Cumque Brixia eadem labe serperet, & improborum multitudine teritrus Cardinalis Cornelii Vicarius Vincentius Nigulantius Arbenfis Episcopus munus abjicere meditaretur, illum Julius in suscepto munere perstare, animadvertereque in Hæreticos jussit, non enim illi Magistratus Venetos in asserenda Orthodoxa

Religione, ut erant polliciti, unquam defuturos. Prætermittendæ vero hic non vix sunt insignes literæ Pontificis ad Venetos, quibus de mutua animorum, studiorumque conjunctione ita est gratulatus

Dilectis filiis Nobilibus Viris Francisco Donato Duci, ac Senatui Venetiarum &c.

Nos quidem Nostros Prædecessores, Vestrosque Majores sapientissime illud cogitasse, atque egisse videmus, quod cæteris Italiane partibus ab reliqua Italia quodammodo avulsis, & in aliorum potestatem præter admodum paucos redactis hæc duæ Regiones, ac ditiones Nostra, Vestraque, sicut ab eadem origine olim fluxerunt, & suis finibus alicubi conterminæ sunt, ita in conservationem communis boni, ac libertatis semper fere inter se consenserint, nec minus animis, & benevolentia quam loco, & propinquitate conjunctæ fuerint, quod vero apud Vos legum observantia, morum gravitas, justitiæ cultus tantopere vigent, singularisque in regendo prudentia vestra celebris apud omnes est, quod magna vestra liberalitate adaptum Orbi Christiano habetis Patavii emporium bonis literis addiscendis id, quod pariter hæc Sancta Sedes Bononiæ fecit, & facit, merito augent inter Nos amorem morum, studiorum, & voluntarum similitudo illud quoque ad Vestras tot laudes summe laudandum accedit, quod Nobilitas Italiane in Vestram Civitatem ab ejus initio confluit, & in Christi fide fundata nunquam hæreses, aut veteres, aut has recentiores admisit semper ipsa pia, ac Nobilis. Habet igitur, habuitque hæc Sancta Sedes multas, ac justas causas sue erga vos dilectionis, in qua Nos quidem constanter permanebimus, nullique Nostrorum Prædecessorum in hoc cedemus &c. Datum Romæ die XII. Februarii MDL. suscepti Pontificatus anno 1.

Violata non nihil postea est ea animorum consensio, cum Veneti politicis argutis illusi libertatem Censorum fidei, autoritatemque infringere statuissent novo decreto, quo Laicos Judices illis adjungere: quod Pontifex ob graviora mala inde emeritura ferendum non censuit, ut refert Angelus Massarellus.

Die XXX. Mensis Decembris fuit Congregatio Reverendissimorum Cardinalium deputatorum in causa fidei coram Pontifice super examinatione Bullæ, quam Sanctitas Sua editura est contra impediens libertatem Ecclesiasticam, & turbantes jurisdictionem spirituales, & præsertim contra se intromittentes in cognitione hæresis, cum id multis in locis maxime in-

Ibid. sig. n. 2889. Venetis scribit de sua assumptione.

Com-mendat eos encomio.

XXXVIII. *Angel. Massarell. secret. Julii III. in Div. pag. 388. Bullam edit contra Sæculares se intromittentes in causis hærefum.*

va-

valuerit, præcipue autem apud Venetos, qui novissime his diebus lege publica statuerunt, ut per eorum dominium nullus Inquisitor, vel Ordinarius cognoscat de dicto crimine absque assistentia, & interven- tu deputatorum secularium per eos constitu- endorum, quod mirum in modum Suae San- ctitati displicuit, idque nullo modo pati vult. Approbata fuit ab omnibus Cardina- libus pia mens Suae Sanctitatis: mox vero subicit.

An. 1551.
Diarium
Concil.
Trid. ms.
Arch. Vat.
p. 299.
XXXIX.

Feria VI. Hebdomadae Sanctae in Sacello lecta Bulla, quam Julius III. edidit con- tra secularis intrinsecas se cognitione Haereticis.

Accensus eodem tuendae Catholicae Religionis ardore Julius Sigismundum Augustum Regem Poloniae hortatus est, ne Lutheranose Germania in Poloniam ad- repere pateretur, utque Regnum ab hæ- reticos lue vendicaret, stimulos addidit.

Regi Poloniae.

Jul. III.
l. i. brev.
p. 1.
Regi Po-
loniae
scribit,
ne in suo
Regno
Haereticos
admittat.

Charissime, &c. Praedecessorum merita erga Religionem, & Rempublicam Chri- stianam maxima fuisse scimus, & tua etiam accessura confidimus, ex illa enim arbore produisti, quae tot fortissimos, & pi- entissimos Reges, tuumque in primis ge- nitorem Orbi Christiano prouitit, cuius virtus, & pietas incluta, & excellens in totius Christianitatis grata recordatione versatur, & semper versabitur, non mi- nus quidem ob perpetuum Sedis Aposto- licæ colendae, ac fidei Catholicae in suo Regno conservandae studium, quodque vicinas haereseis in suum Regnum irrepere nunquam est passus, quam quod tot victo- rias, ac triumphos ex vicinis hostibus re- tulit, cuius clarissimi, & omnium saecu- lorum memoria digni Genitoris tui pieta- tem, & gloriam quin sequi velis, non ambigimus, quin ut huic Sanctae Sedi pa- ternum, atque avitum amorem, & obser- vantiam sis continuaturus, idque ut fa- cias, tuumque Regnum ab haereticis ex Germania profugis inviolatum Deo, & tibi conserves, te filii plurimum in eodem Deo adhortamur. Datum Romae die XVII. Februarii MDL. suscepti Pontificatus anno 1.

Persistat quidem Sigismundus Rex in pristino Religionis cultu, atque Pontifi- cis Romani obsequio, certiorumque red- didit Julium te Oratoris opera obsequia sua vetere more, & instituto Pontificiae Majestati addicturum, verum nimia fa- cilitate usus Haereticis aditum in Polo- niam permisit, adeo ut nonnulli Magna- tes impietate corrupti, in solemnibus Or- dinum Regni Comitibus veterem animo- rum concordiam dissolvere pertentarent, deque immutandis Sacrosanctis Ecclesiae

Ritibus impia moliri consilia non per- horruerint, ad novos vero hofce motus pacandos Sigismundus Rex hortatus est Julium, ut ad componenda Religionis diffidia concilium celebrandum curaret. Cui responsum est a Julio, se omnem operam pro celebrando concilio navatu- rum, & Legatum Cardinalem, si res id exegerit, pro coercenda impietate de- creturum.

Sigismundo Augusto Regi Poloniae.

Charissime &c. Majestatis tuae litera, XL. quas Secretarius tuus ternas nobis reddidit, Ib. p. 153. varie nos affecere, eae enim quibus de eo nobis gratularis, quod ad summum Ponti- ficatus fastigium evecti sumus, Teque post celebrata tui Regni Comitibus Oratorem tuum ad praestandam nobis de more obedientiam missurum esse scribis, voluptati, & gau- dio nobis fuerunt, liquido enim ex eis li- teris fere perspeximus id quod semper de tua Severitate & speravimus, & expecta- vimus te inclutae recordationis Genitori tuo omnium saeculorum memoria digno Regi, haud minus in cultu, & observantia Apo- stolicæ Sedis, ceterisque virtutibus, quae quidem vera est, laudatque hereditas, quam in Regno, & Dominiis successurum, contra vero ex aliis literis, per quas non- nullos Majestatis tuae dirioni, atque im- perio subiectos quaedam de ritibus Catholi- cae fidei, & Sanctae Matris Ecclesiae in tuo Regno immutandis moliri significas, gravi sane molestia, & sollicitudine pro eo ac debuimus, affecti sumus, quam ta- men eadem tuae litera non parum minu- erunt, quod in illis affirmas te in ea Re- ligione persistere omnino velle, in qua natus es, neque ab Ecclesiae placitis un- guem latum discedere, quae verba & pien- tissimo, eodemque prudentissimo Rege di- gna plane certam, atque exploratam spem nobis attulerunt, minime timendum esse, ne te Rege, & Moderatore tuorum & Re- gni, & Dominiorum talem sensum, & animum gerente quidquam Haereticum aut Schismaticum per tuos subditos suscitari possit, quorum ferme ea consuetudo sem- per est ut suorum Regum, ac Principum mores sequantur. Quod vero pluribus ver- bis, ac rationibus Majestas tua persuadere nobis conatur, ut pro his ipsis, quae in tuo Regno metuis, & universalis Eccle- siae bono concilium prosequi velimus, non est, quod in eo nobis persuadendo valde tua Severitas laboret, siquidem ex quo Dei benignitate ad nos delatum est summi Apo- stolatus munus, atque officium, nihil a- nimio nostro magis fixum fuit, hodieque haeret, quam ut concilium ipsum primo quo- que tempore celebremus, & ad eum finem, atque exitum, quem boni omnes optare

de-

debent, Deo praecunte, & adjuvante per- ducamus, ut tandem sublata funditus om- ni de Religione, cultuque opinionum dis- sensione, & errore sua Ecclesiae Catholicae restituatur concordia, & unitas, praeterea mittimus brevi ad Majestatem tuam non modo Nuntium, verum etiam S. R. E. Cardinalem Legatum nostrum talem, qua- lem te cupere ostendis, qui res, & motus tui Regni huiusmodi, nisi interim forte sedari conqueverint, ex Severitatis tuae sententia, ac votis componere studebit. (Et paulo infra.) Te autem fili Charissime, ita persuasum esse cupimus, nos pro tuo- rum Progenitorum, tuisque in nos, & hanc Sanctam Sedem reverentia, pietate, ac meritis, proque Nostro vicissim paterno er- ga te amore, quantum cum Deo poterimus libentissime semper honesta vota tua ad ex- auditionis gratiam admissuros esse, sicut ex Cardinalis Farnesii literis plenius in- telliges. Datum Romae apud S. Petrum die XXIII. Julii MDL. anno 1.

XLI.

Infercerat maxime Pomerianam, eju- que Diocesim haereticis ob Episcopi Po- mesianensis impietatem, qui Episcopa- lis muneris oblitus, versusque in hostem, atque Administrum Sathanae partes Haereticorum efferre non perhorruit, ad quem reprimendum, aliosque ad officium Re- ligionis revocandos, Julius Culmensis E- piscopus amplissimis mandatis instruxit, ut censuram fidei in impios exerceret, re- deuntisque ad officium Ecclesiae conci- liaret.

Venerabili Fratri, Moderno Episcopo Culmensi Julius Papa III.

Ibid. an. 1. p. 306.

Venerabilis frater, salutem &c. Cum sicut Charissimus in Christo filius noster Sigismundus Augustus Poloniae Rex illu- stris, Nobis nuper exponi fecit in civitate, & diocesi Pomesanensi varia haereseis, & pravae circa catholicam Christi fidem opi- niones pullulent, & vigeant, & ne ma- jores in dies succedant, verisimiliter for- midetur, & qui pro Episcopo Pomesani- ensi ad praesens se gerit, praemissis nedum non occurrat, sed quantum in eo est, fa- veat, & adhaereat, idem Sigismundus Rex Nobis humiliter supplicari fecit, ut pro ex- tirpatione dictarum haesum curam alicui ejusdem Regni Poloniae Praelato demanda- re de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur volentes pro nostri Pastoralis of- ficii debito inconvenientibus huiusmodi pro- videre, Fratritatem tuam, de cuius pru- dentia, probitate, & in Deum pietate certam spem concipimus, & quem ad praemissa verbis, & opere potentem esse intelleximus ad haereseis, & pravas opi- niones huiusmodi in Civitate, & Diocesi praedictis extirpandas Inquisitorem, cum Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

plena, libera, & omnimoda facultate ad omnia, quae ad officium Inquisitionis haereticæ pravitatis a Sede Apostolica specia- liter deputati de jure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet pertinent, facien- di, dicendi, gerendi, exercendi, & pro- curandi Apostolica auctoritate tenore praesentium ad nostrum beneplacitum constituimus, & deputamus, curam super crimi- nibus haereticis, vel a fide Catholica apo- stasias, vel alios errores sapientibus hu- jusmodi inquirendi, ac errantes, seu qua- litercumque in praemissis culpabiles debitis poenis puniendi, & multandi, necnon ad cor reversos, & eorum errores recognoscentes ad gremium Ecclesiae redire sponte vo- lentes, & ad orthodoxam fidem recipi hu- militer postulantes, ab omnibus, & sin- gulis eorum criminibus, excessibus, & de- lictis, ac Ecclesiasticis, seu temporalibus sententiis, censuris, & poenis propterea incursis in utroque foro, praevisa abjuratio- ne, ac servatis de jure servandis, & li- berandi ac aliorum Christi fidelium confor- tio aggregandi, & ad famam, & honores, & patriam, & bona restituendi, & rein- tegrandi plenam, & liberam tibi etiam una cum Ecclesia Culmensi, praesse digno- sceris, plenarie committendo in illo, qui dat, gratias, & elargitur praemia confi- dentes, dirigente Domino actus tuos in Ecclesia, & ipsa Civitate, & Diocesi Po- mesanensi diligentiae industriam haereseis, & pravae opinionis huiusmodi tollantur, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum die xxv. Julii MDL. Anno 1.

XLII. 1

Diffuderant etiam in alias Regni Polo- niae Provincias haereticos virus novarum rerum cupidi, suisque argutis simplices irretiebant, ut Poloniae Episcopi conque- sti sunt apud Iulium, qui exaratis ency- clicis literis ad Nicolaum Archiepiscopum Gnesnensem Regni Poloniae Primatem, ad Andream Wladislaviensem, Joannem Chelmensem, Samuelem Cracoviensem, Andream Plocensem, Benedictum Pol- naniensem, Joannem Primisliensem, Sta- nislaum Culmensis Episcopos, eos monuit, ferocientis mali vin duplici reme- dio repressum iri, si ipsi Regia fulti au- thoritate animadverterent in haereticos: a se vero omnem operam pro celebra- do Oecumenico concilio adhibitum iri.

Episcopis Universis Poloniae.

Venerabiles fratres: Quae ad Nos scri- ptis de imminentibus amplissimo Poloniae Regno calamitatibus ob perniciosas de Re- ligione dissensiones ad eas sedandas cogi- tationum nostrarum cursum magnopere in- citarunt. Non desinemus itaque assidue me- ditari, qua ratione a tam pestifera labe cum universam Christianam Rempublicam

Jul. III.
rom. 1. p.
212.
Poloniam
a labe
haeretica
purgare
nititur
Julius III.

Eee

vin-

vindicemus, tum nobilissimi istius Regni salutem, ac tranquillitatem consulamus, ac imminentiis quidem malis, de quibus ad nos scribitis duplex nobis omnino medendi ratio occurrit: prima namque est, ut vos fratres, populos vestros assidue commonesciatis, verum Dei cultum, & Ecclesie Catholicae instituta conservetis, perditorum vero, atque impiorum quorundam conatus pro jure, potestateque vestra coercetis: ad haec in primis Charissimi in Christo filii nostri Regis, vestri optimi, & religiosissimi Principis fidem, atque spem imploretis, in qua re quid est quod vos pluribus hortemur, cum potius incensum studium vestrum sit laudandum, quam diligentia excitanda? Alterum impendentis periculi remedium nostrae curae, & sollicitudinis maxime proprium est Sacri Oecumenici Concilii celebratio, quod Tridenti inchoatum molesti quidam casus, & Apostolicae Sedis vacatio interruperant. Nobis vero, simul ac ad summum Apostolatus fastigium pervenimus, nihil illa cura fuit antiquius quam ut Concilium kal. maji ad eandem Civitatem reducendum, & inibi prosequendum curavimus, qua de re nostras plumbo obsignatas literas ad Serenissimum Caesarem in Germaniam perlatas fuisse vobis ex multorum literis, & Nuntius innotuisse putamus, & in praesentia ex Oratore Serenissimi Regis, & ex dictarum literarum exemplo authentico, quod ad vos propediem mitteremus, cognoscere poteritis. Vos itaque fratres hortamur, ut ad dictam diem Tridenti adesse velitis; confidimus enim fore ut vestro, & aliarum Nationum, & Christianorum Principum summo consensu non modo Concilium amplius non differatur, sed praepotenti Deo favente per ipsum, cum ad optatum finem perductum fuerit, Christiana Respublica incolumitatem, & salutem certissimam consequatur. Datum Romae apud S. Petrum &c. die XX. Decembris MDL. Anno I.

Quod ad Oratorem a Sigismundo Rege Poloniae missum ad Pontificem spectat, refert Masarellus illum Regio nomine obsequia detulisse Pontifici, ac fecisse certiorum de flagrantissimo studio Religionis in Polonia asserenda. Additque Nobilem virum D. Herculem Estensem Ducem Ferrariae ultima Martii Pontifici praestitisse solemnem obedientiae sponsonem, necnon Octavii Farnesii Ducis Parmae, & Placentiae, Ducis quoque Sabaudiae, ac Ducis Florentiae, Genuensiumque Oratores, diversis quidem diebus, eidem Pontifici obsequia devovisse.

XLIII. Dum in Europae pluribus Regnis, ac Provinciis fides orthodoxa defloresceret,

atque improbi Christiani terrenis commodis delinuti a Castris Ecclesiae ad Saethanae Castra transfugerent, Divina providentia in extremis Asiae oris Romanae Ecclesiae fidem amplificavit, atque ex lapidibus sive lapidum cultoribus filios Abrahamae fuscitavit, adeo ut, quae olim obcaecatis Judaeis, ac Gentibus ad Deum convertis contigere, eadem improbis Christianis in haereses varias lapsis, & Indis, Japoniisque Ecclesiae aggregatis instaurata viderentur, & verba Apostoli de Judaeis dicta Lutheranis accommodari possint. Illorum delicto salus est Gentibus, delictum illorum divitiae sunt Aundi, & diminutio eorum divitiae Gentium, quae cum consentiente piissima atque ardentissima Lusitanorum opera maxime fierent de his ita Julius Joanni Regi Lusitaniae gratulatus est.

Regi Portugalliae.

Te filii in Christo Charissime inter ceteros Christianos Reges impense diligimus, & maxime facimus, non solum ob inchoatam erga Deum pietatem, atque erga hanc Sanctam Sedem observantiam, ceterasque virtutes tuas, quibus splendorem Regi culmine exornas, sed etiam quod tuo, tuorumque Progenitorum beneficio, & navigationibus, Orbis terrarum antea ignotus, magna ex parte nunc cognitus, & quod plus est, Deo, ac vobis per agnitionem Christianae veritatis acquisitus est, ut illud tamdiu expectatum videre nostris temporibus ceperimus. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines Orbis terrae verba eorum, Quod quoniam vestro ministerio Deus Omnipotens fieri voluit, vos propterea in conspectu Divinae Majestatis gratos, & acceptos filios fuisse agnoscimus. Vobisque, ac ceteris, qui eidem Deo tale obsequium, & illis Populis in tenebris jacentibus tantum beneficium, nempe salutis aeternae praestiterunt, una cum universa Christiana Republica valde debemus. Hortamur proinde Serenitatem tuam in Domino, sicut in futurum certo confidimus, ut in Christiana Religione, & ditione propaganda, devotioneque hujus Sanctae Sedis continuanda eodem animo, ac pietate nostris temporibus sis, qui semper fuisti, & tui Majores fuerunt, ut talem te gerenti tibi, ac tuis Deus Optimus Maximus, per quem Reges regnant, ad terrenum hoc vestrum tor, ac tantis terrarum, & marium spatiis diffusum, tandem caeleste etiam Regnum adiciat, sicut suis fidelibus repromisit. Dat. Romae die XIII. Februarii MDL.

Hoc anno S. Xaverius praedicata Canogiximae Christi fide illius latius apud Avios Japonios disseminandae cupidissimus Aman-

Fides in India propagatur opera Jo. Regis Lusitani.

Exer. III. 1550. p. 36.

Christi fides in Insula Japoniae propagatur.

XLIV.

Amangucium profectus est, ubi opprobria multa pertulit, factus instar Apostoli omnium peripetema, sed gloriosissima demum animarum spolia Christo retulit, ut ipse sociis Goenensibus hoc anno significavit hifce literis.

Societati Goam.

S. Franc. Xaver. l. 3. p. 7. Cosmo Turriano Neophyris [scilicet Canogiximensibus] praesidere iussit. Ego una cum Joanne Ferdinando Amanguci Regis [ut captus est Japoniorum] sane opulenti sedem contendimus. [Et mox] Itaque cum opimum factu statuissemus in compitis, ac trivii bis in die concionari nostri illius libri capita pronuntiantes de Christi Religione ad populum verba faciebamus, Dynastae etiam nonnulli domum suam nos invitabant, ut commodius de nostra Religione cognoscerent, atque ultro pollicebantur eam se sua meliorem, si consensissent, sine ulla dubitatione suscipiuros. Ac multi nostros sermones de lege Divina sane libenter audiebant, alii contra iniquis ferebant animis ultro etiam quae dicebantur irridebant. Ergo quoties per Urbis vias ibam, rories nos puerorum, atque infimae fecis multitudo irridens, atque illudens ejusmodi vocibus prosequabatur. En qui divinam nos legem, ut sibi simus, suscipere jubent, propterea quod ab interitu vindicari nisi per omnium rerum effectorem, ejusque Filium non possumus; en qui plus una uxore habere nefas esse praedicant, consimili modo reliqua religionis nostrae capita inculcabant per ludum, & jocum. Addit deinde ut ex exiguis fructus ibi collectos pertererit Meacum Urbem Japoniorum principem, mensaque duos graviora pericula, & frigora perpeffus posuerit; sed cum omnia bello flagrant, nec audiri posset Amangucium reversum Regi literas, & munera a Prorege, & Goano Episcopo reddidisse, tum de piis laboribus a se exantlatis subiicit. Bis concionabamur in die, concionem semper excipiebat concertatio de Religione bene longa, proinde perpetuo, aut in sermonibus habendis, aut in quaestionibus profligandis eram occupati. Concionibus saepe intererant Bonzii multi, aliique e nobilitate, ac plebe quamplurimi, semper fere domus erat hominibus referta, sic ut interdum nonnulli loci angustis excluderentur. Perconationum tanta vis fuit, ut ex responsis plane, & legum suarum, Deorumque falsitatem, & Christianae legis veritatem intelligerent. Post multorum dierum certamina, & interrogationes demum victi manus dare, & ad Christi fidem se conferre ceperunt. Omnium autem Principes extiterunt ii, qui in concertationibus, perconationibusque acer-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

rimos sese praebuerant adversarios. [Et infra] ac mensum duorum spatio facti sunt Christiani facile quingenti, atque hic numerus augetur in dies, ut magnopere letandum, Deoque gratulandum sit tantum multos esse, qui Christi Religionem amplectantur, quique Bonziorum fallacias, librorumque suorum, atque sectarum mysteria, enuntiant. Anno MDL. Amangucio.

Non disparem operam navabant in Indiis propagando Evangelio plures Viri pietate spectatissimi e Societate Jesu, e quibus Gaspar Barzaeus quemdam Brachmanarum Principem ab impia superstitione ad Christi signa traduxit non sine insigni miraculo, cum lapsa divinitus caelesti voce Christi nomen dare iussus fuerit, cujus exemplo plures Brachmanae Ecclesiae sunt aggregati.

Et Ethnicis, quos sua Gaspar disputatione conjunctos ad Ecclesiam aggregavit, Joannes quidam fuit insigni duritia, & austeritate vitae, magnaeque proinde opinionis in vulgus, sunt enim Jogues e Brachmanarum genere, qui sanctimoniam famam horrido in primis, & aspero victu, cultuque vulgo capiant e veterum illa [ut apparet] Gymnosophistarum secta, quos ut Sanctus Hieronymus auctor est, Barthesanes Vir Babylonius Samaneos vocabat. Hi Suburbanum Armuziae, specum, ac delubrum habebant; unde ad imbendas variis erroribus hominum mentes interdu, & emendicandam stipem, cibosque prodibant: cumque propius ad muros accederent haud Urbem ingressi tamdiu venatoris coram canebant, suum significantes adventum donec ciborum aliquid quispiam afferret, cujus ex reliquiis nihil eis licebat in crastinum condere. Noctu sese in eandem latebram recipiebant, statisque horis signo dato, ad certas primum commentationes, tum ad suum venerandum Idolum [quod Pagodem Indorum vulgus appellat] evigilabant. Unus omnibus praerat neglecta semper barba, & capillo, asperso cineribus corpore, obsitus pannis, ac seminudus, grandi macie torridus, qui cunctos in tantam sui adorationem asperitate vitae traduxerat, ut qua pedes aqua lavisset, hanc Armuziae Rex ipse, Religionis causa, poraret. Is ergo Gasparis colloquiis, rationibusque paulatim in studium Christianae Religionis adductus, cum inter consilium mutanda vitae perplexus haereret, triginta dierum spatium ad deliberandum sumpsit: cui Gaspar insuper auctor fuit, ut singulis diebus quina virga verbera rotidem Christi plagas recolendo susciperet, certamque sibi lucem a Deo accuratis precibus imploraret, qui dum facit, impetrata, divinaeque laudes nocte quadam apud

XLV. Orlandin. hist. Soc. l. 10.

Gaspar. Barzaeus maxime laborat in fidei propagatione.

Eee 2

se reputat, clara subito vox ad aures accidit, quæ tu quod tibi monstratur ad vitam iter ingredere? una est ad salutem via, qua Populus Christianus insistit. Simul vigilantis magnificus sacrorum apparatus, & pretiosa vestis multiplici varietate distincta, quam ad rem divinam solemnem pompa, ritumque faciendam Christianorum usurpat Ecclesia, per visum obicitur. Quo ille vehementer incensus, admonitusque mane Gasparem baptisimi gratia sine cunctatione convenit, & Christianæ captus humilitatis amore, ut Regis viraret aspectum, atque congressum, quem audierat ad se visendi causa, ut solebat, accedere, de suo cœnobio profugit. Hunc deinde aqua salutis exceptum, Paulique nomine nuncupatum Jagues alii rectoris auctoritatem, non sine ejusdem impulsu Spiritus Sancti sequuti sunt.

XLVI.
Bul. in
Jul. III.
conf. g.
Confir-
matur i-
terum a
Julio III.
Societas
Jesu.

Confirmata est hoc anno novo diplomate a Julio Societas Jesu, ita enim dictus est pius ille Sacerdotum Ordo, quod singulari studio se obsequio Jesu Christi, atque Evangelio propagando addixerit, ac religiosæ vitæ formula Apostolica auctoritate corroborata, cujus præcipua pars a S. Ignatio subjectis verbis concepta erat.

Quicumque in hac Societate professionem emisert, non solum in primis professiones suæ foribus intelligant, sed quoad vixerint memores sint, Societatem hanc universam, & singulos, qui in ea profitentur sub Sanctissimi Domini Nostri Pauli Papæ III. & aliorum Romanorum Pontificum successorum ejus fideli obedientia Deo militare, & quamvis Evangelio doceamus, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter teneamus omnes Christianos Romano Pontifici tanquam Capiti, ac Jesu Christi Vicario subesse, ob devotionem tamen majorem, ac obedientiam Sedis Apostolicæ, & majorem voluntatum nostrarum abnegationem, & certiorum Spiritus Sancti directionem summopere conducere judicavimus, singulos nos, & quicumque in posterum professionem emisert ultra illud commune trium votorum vinculum specialiter ad hoc voto adstringi, ut quidquid modernus, & alii Romani Pontifices pro tempore existentes jusserint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens & ad quascumque Provincias nos mittere voluerint, sine ulla tergiversatione, aut excusatione illico, quantum in nobis fuerit, sive nos ad Turcas, sive ad quoscumque alios Infideles, etiam in partibus quas Indias vocant, sive ad quoscumque Hæreticos, Schismaticos, seu etiam ad quosvis fideles mittendos censuerit, exequi teneamur. Quamobrem qui ad nos accessuri

sunt, antequam huic oneri humeros supponant, diu multumque meditentur, an tantum pecuniæ spiritualis in bonis habeant, ut turrim hanc iuxta consilium Dominicum possint consummare, hoc est an Spiritus S. qui illos impellit, tantum illis gratia polliceatur, ut hujus vocationis pondus, illo adjuvante, se laruos sperent, & postquam, Domino inspirante, huic Jesu Christi militiæ nomen dederint die nocteque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem proprii esse debeant.

Cum ex veteri more Jubilæi celebritas instauranda esset Julius III. eam consecravit anno præfenti MDL. ut Acta consistorialia testantur.

XLVII.
MS. Cæ.
Spad. n.
134. p. 9.

Die Lunæ XXIV. quo celebratur festum Sancti Marthæ Apostoli Sanctitas Sua aperuit Portam Jubilæi. Eodemque die facta Congregatio Cardinalium, in qua fuerunt deputati Legati a Latere ad aperiendas alias Portas dicti Jubilæi, videlicet Reverendissimus Traneensis Decanus ad aperiendam Portam Sancti Joannis Lateranensis, Reverendissimus Dominus Portuensis ad aperiendam Portam Sancti Pauli, necnon Reverendissimus D. Camerarius ad aperiendam Portam Sanctæ Mariæ Majoris cum ceremoniis solitis. Sed quia non omnes Romam accedere poterant, ideo Julius inter alios benigne Imperatori & Philippo ejus filio Principi Hispaniarum hoc supplicis prece petentibus, concessit ut etiam absentes cum Aulicis ea peculiari gratia frui possent.

Annus
Jubilæi
1550. a
Julio III.
indicitur.

Charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto. Julius Papa III.

Charissime in Christo fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem, &c. Tuæ Majestatis in hac parte nobis humiliter porrectis supplicationibus inclinari, tibi, & dilecto filio Nobili viro Philippo Hispaniarum Principi tuo Nato, necnon familiaribus continuis Commensalibus, ac cæteris Curialibus tuis, ipsiusque Philippi, vere confessis, & contritis, quod tu, ipseque Philippus unam, vel duas, alii vero quatuor Ecclesias, seu unum, vel duo, aut quatuor respectivè Altaria diversarum Ecclesiarum in Civitate, Oppido, seu loco, in qua, seu quo te, vel ipsum Philippum, residere, seu esse contigerit, per te, vel ipsum Philippum eligendas, seu eligenda, & si dicta tua Majestas infirmitate deventa fuerit, in domo Residentiæ aliquam Salvatoris Domini Nostri Jesu Christi, seu B. Mariæ Virginis ejus Matris Imaginem devote visitando, & eadem Majestas, & Philippus semel tantum, alii vero familiares, & Curiales prædicti per decem continuos, sive interpolatos dies quinquies O-

XLVIII.

rationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam recitando, pro peccatorum suorum remissione, & Catholicæ Fidei exaltatione pie orando, Jubileum, ac omnes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones etiam plenarias, quod, & quas consequeremini, & consequi possitis, si quatuor Basilicas, & Ecclesias Urbis, & extra illius muros, ad id deputatas personaliter singulis quindecim diebus visitaveris, Auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgentiam, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die xxix. Novembris MDL. anno I.

XLIX.
Vna S.
Philippi
l. i. c. 8.

Hoc Jubilæi anno Romæ emicuit pietas Sodalitatis Sanctissimæ Trinitatis, cujus munus est pauperes Peregrinos, qui ex omnibus Mundi partibus ad Urbem veniunt, pie excipere, eosque per aliquot dies alere. Hæc Sodalitas a Sancto Philippo Nerio Florentino, cum adhuc in Laicali habitu vitam degeret, & ab aliis piis Viris anno 1548. decima sexta Augusti instituta fuit. Hoc igitur Jubilæi anno mirifice horum Virorum pietas eluxit, cum pauperes Peregrinos, qui ad lucrandas Indulgentias Romam venerant, reciperent, mensas eis ponerent, pedes lavarent, lectos sternerent, aliisque charitatis officiis eos prosequerentur, quæ de causa fragrans pietatis odor non solum per Urbem, sed etiam in exteris Provinciis se diffudit; versaque sunt honori, & gloriæ publica pietatis officia, quæ non solum Romani Proceres, sed etiam Præfules, Cardinales, ipsique Summi Pontifices exhibuere: adeo ut nonnulli hæretica pravitate infecti, humilitate & charitate maxime Purpuratorum Patrum corde emolliti hæreticam pertinaciam deposuerint.

L.

Hoc anno a Julio auctus est Cardinalium Senatus, & primus ad Purpuram evectus Adolescens annorum septedecim a Balduino Pontificio fratre in filium cooptatus, quem duodecim millium aureorum proventu annuo auxit: Verum tanta ille beneficia in vitiorum irritamenta vertit, vitamque inquinatissimam duxit, ut de eo laxatorando actum sit. Pre-mendum hic silentio non est visum, Julium inclinante anno in Pontificiæ felicitatis culmine situm, præteritæ olim calamitatis memorem cum ab impiis Germanis una cum aliquot Præsulibus circum furcas circumductus fuerat cathena vinctus, solemnem gratiarum actionem ac pompam Deo (qui ad inferos deducit, & reducit) præstitisse, de qua hæc refert Massarellus. In festo Sancti Andreae, quoniam hæc dies festivitatis Sancti An-

dræ est Summo Pontifici felix, in ea enim e manibus Germanorum militum, quæ Urbem diripuerunt, anno MDXXXII. liberatus fuit, cum obses a Clemente VII. una cum quinque aliis, ipsis militibus, & toti exercitui Casareo datus esset: voluit Sanctitas sua, ut celebraretur Missa sollemnis in Ecclesia S. Petri XXIV. Decembris. Pontifex celebravit in Sacello secreto, communicavitque omnes suos familiares, quibus absoluta communione concessit Indulgentiam Jubilæi his verbis: Nos auctoritate Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, & nostra, ac etiam virtute Sacramenti per vos percepti, concedimus vobis omnibus, qui illud Sacramentum percepistis, plenariam Indulgentiam Sanctissimi Jubilæi.

Evolavit in Cœlum hoc anno B. Joannes a Deo conditor Sacræ Familiæ ab hospitalitate nuncupatæ: hic consilio Joannis de Avila, celeberrimi in Hispania divini verbi præconis, Granatam profectus, Xenodochium pro pauperibus, peregrinis, ægrisque excipiendis extruxit, ornavitque: in quo charitatis Christianæ demissionisque officio, quot & quantas difficultates laboreque pertulerit incredibile dictu est. At non defuere illi præpotentis Numinis auxilia, cum inter alia Raphael Archangelus certiorum fecerit, se a Deo missum, ut in ministerio infirmorum illum adjuvaret, justumque in commentarios accuratè referre quidquid in pauperum obsequium conferret, vel in eo conficeret. Cum aliquando ad mensam Tudensis Episcopi, casu tunc Granatæ agentis, adhibitus pranderet, interrogatusque de nomine, respondisset sibi nomen Joannis inditum, hoc accepit ab Episcopo oraculum, tu deinceps Joannes a Deo vocaberis, atque ex eo tempore cognomen illud apud omnes retulit: quia vero propriis vestibus induebat pauperes, vel cum eorum laceris panniculis commutabat, non tantum misere, & incommode sed etiam indecore indutus, læta tamen facie, ac mira pietate delibutus incedebat, quem aliquando euntem conspicatus memoratus Episcopus religiosa illum veste ornavit additis iis verbis, quoniam nomen a me accepisti etiam formam habitus a me accipe. Cum vero curandis ægris corporibus maximam operam, ac diligentiam adhiberet, ardentiorum tamen procurandis, excolendisque animabus industriam conferebat, divinaque adjutus ope, plures perditissimæ vitæ foeminas, juvenesque profligatos, a vitiis ad pietatem Christianam traduxit, cujus flagrantissimum in Deum, & proximos amorem

Angelus
Raphael
B. Joannes
nem in
mini-
strando æ-
gris adju-
vat.

Insignis
charitas
B. Joannis
in Pauperes.

Mutat
vestem
cum pau-
perum la-
ceris pan-
nis.

Convertit
ad pietatem
impios.

non ferens Dæmon, invidia furens illum exagitare aggressus est, modo elegantiore mulieris lascivientis forma se illi videndum obiiciebat; utque ardentis illius ad Deum preces, quas per integras ferme noctes perducebat, abrumperet, illum affligebat humi, ferina specie horrida appetebat rostro, conculcatumque pedibus circumagebat in luto, alias sublatum in aerem allidebat solo, alias diris verberibus rundeabat, & quodam die adeo immaniter in eum sæviit, ut extremos se spiritus afflare jam crederet, cum Beatissima Virgo clienti suo, illius imploranti opem præsto adstitit, eumque recreavit. Innumeris denique exhaustis laboribus, ac prophetiæ dono, & miraculis clarus a Raphaelæ Archangelo de morte illi imminente admonitus, felicitate æternitatis iter initurus ab Archiepiscopo Granatensi Sanctissimo Euchariſtiæ viatico refectus munitusque est pignore immortalitatis: quo tempore Beatam Mariam Virginem, Joannem Evangelistam, & Raphaelæ Archangelum.

Vexatur a
Dæmo-
ne.

Morien-
tem sola-
tur B.
Virgo.

se illi videndos præbuisse ipsemet Joannes familiari amicissimo enarravit, ac Deiparam frontis illius sudorem absterfisse, additis his verbis. *Hæc est hora, quam meis famulis mihi devotis deesse nunquam soleo.* Quia vero nunquam charitas excidit, juxta Apostoli oraculum, quæ Joannes a Deo beneficia in homines vivus contulit, extinctus conferre etiam non destitit, tantaque miraculorum ad illius sepulchrum editorum gloria effulfit, ut iis permotus Urbanus VIII. Summus Pontifex anno millesimo sexcentesimo trigesimo die vigesima prima Septembris, ad pias Regum Catholicorum preces, Joannem a Deo solemniter in Beatorem numero descripserit: tandemque efflorescente magis in dies ejus sanctitatis fama, divinisque virtutibus editis confirmata: anno vero millesimo sexcentesimo octogesimo octavo a Sacra Rituum Congregatione decretum editum est de eo inter Sanctos referendo, cui Innocentius Undecimus feliciter Ecclesiæ gubernacula moderans anno sequenti annuit.

Inclare-
scit mira-
culis post
mortem.

Ab Urba-
no VIII.
adscriptus
Beatorum
numero.

I.
Ext. apud
Goldst.
10.2. P.
340.

ANNO Christianæ salutis Millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, indictione nona ostensæ sunt maximæ spes, delendæ in Germania Lutheranæ superstitionis, veterisque Orthodoxæ Religionis restituendæ, cum Cæsar in Augustanis Conventibus pervicisset, ut ad tollenda vetera Religionis diffidia Protestantes indictis superiore anno a Julio Tridenti solemnibus Episcoporum Conventibus, eorumque decretis se submitterent, qua de re decimaquarta Februarii hæc Cæsarea sanctio promulgata est.

Carolus C.

Inter alias Sacri Imperii prægnantes causas illum articulum in novissimis Comitibus propositum quidem, & determinatum nondum tamen executioni mandatum, nimirum, qui de Religione, quique sine dubio præcipuus est, Electoribus Principibus, aliisque Ordinibus, ac absentium Consiliariis, Legatis, ac Nuntiis proponendum duximus, eosque admonendos nullam esse meliorem commodioremque viam, aut modum, ut huic articulo extrema manus imponatur, quam universale Christianorum concilium, commemoratis etiam his, quæ in novissimis Comitibus ad hujus promotionem cum Sanctissimo Papa egimus, in quam nostram sententiam, quoad Concilium attinet, ut scilicet in eo Religionis controversiæ componerentur, & ad unanimum sensum perducerentur, Electores, Principes, aliique Ordines ac absentium Consiliarii, Legati, ac Nuntii descenderunt. Nos itaque omni studio, & diligentia nihil omisimus in his Comitibus, & apud Sanctissimum Papam ulterius egimus tandemque hoc impetravimus, ut illius Sanctitas concilii indictionem discerneret, qua Prælati rursus ad primam proximi Mensis Maii diem comparituri, finemque concilii expectaturi Tridentum convocarentur, quæ quidem indictio jam dudum expedita, & vulgata, & nobis transmissa est, eamque nos omnibus Ordinibus Imperii in hoc communi Comitiorum conventu significare, & proponere curavimus. Et quoniam sine dubio deprehenditur, quod qui hæcenus in Religione emerferunt errores, & controversiæ, nulla commodiore, utiliore, aut certiore ratione, quam per universale concilium tolli possint, summa quoque, urgensque necessitas exspectat, & postulet hujusmodi errores inter Christianos ad conservandam veram Christianorum fidem, & pacem aboleri: absentium Consiliarii, Legati, & Nuntii in nos novissime peractis comitiis, ob id

Sancti
Carolus
V. ut
Germani
& Prote-
stantes se
Concilio
submit-
tant.

concilium acceptarunt, approbaruntque, ac sese eidem submitserunt, atque etiam de novo testari sunt, se idem concilium cum obedientia expectaturos, quare par & æquum est, ut omnia secundum omnium in prioribus Comitibus assensum, quo definitio, & determinatio controversiæ Religionis ad concilium rejecta est, suo loco maneant, & conquiescant, ideoque volumus serio, ac summa sedulitate determinationi Comitiorum novissime hic habiturum, declarationi-que, ac oblationi nostræ erga omnes Ordines clementer inharere, omni opera, ac studio id curare, ut omnia in præfato concilio recte, atque ordine proponantur. Nunc ergo Concilii indictione per universum Christianorum Orbem proposita plane confidimus Principes sui officii memores fore, & quantum in eis erit indictioni concilii obtemperaturos, illique satisfacturos, ac illud velut salutare Christianorum institutum omnibus rationibus, & modis, opportunis adfuturos.

Nostra quoque ea est mens, Christianaque voluntas, & propositum; quidquid nobis veluti Patrono Sacrosanctæ Ecclesiæ, conciliorumque defensori ratione muneris imperialis incumbens facere par est, & convenit, quando etiam id ipsum in novissimis comitiis ad Statuum Imperii preces, & vota obrulimus nos præstaturos, neque ab incæpto desituros, volentes præterea ex Imperatoria autoritate, & potestate, ut quorquor ad concilium causa Religionis componendæ, aut alias ob causas venturi sunt, id certum, persuasumque habeant, sese libere, & absque ullo obstaculo illuc venturos compariturosque, quo quisque, illud, quod ex secura, ac certa conscientia bonum, necessariumque iudicabit, in medium adferat, tumque illinc ad suum domicilium libere, ac tuto revertatur.

Præterea in animo habemus intra limites Sacri Imperii, aut quantum fieri poterit, in proximo permanere, ut concilium promoveamus, juvemusque, quo ad bonum, ratumque finem perducatur, atque ex eo hujus salutaris instituti fructus, & utilitas manifesta, ac re ipsa augmentum, & incrementum totius Christianitatis, maxime vero ad constantem pacem tranquillitatem, & concordiam Germanicæ Nationis elucescat.

Postulamus ob id, admonemus, & hortamur Electores, Principes, aliosque Status Sacri Imperii, præsertim Proceres, & Prælatos Status Ecclesiastici, atque etiam illos, apud quos Religio innovata est, ut sese

II.

fese ad hanc Sanctissimam Papæ indictionem, convocacionemque, & ad futurum concilium instruant, paratique ad illud se conferant, ne postea querelæ, aut præteritus occasio relinquatur, quasi ex improvise prelli, ac quod postulabat eorum necessitas in medium adferre, aut proponere prohiberi sunt. Hoc profecto quantum possumus non admittemus, ut quidquam eorum, quæ in sæpeditis novissimis comitiis continentur, prætermittatur, quo etiam illi, apud quos innovata est Religio, quive Confessione Augustana adhaeserunt, aut eorum Legati ad dictum concilium venire possint, atque illuc, ibi, ac illinc in suum usque domicilium furi, & fide publica deducantur, & sint, quantumque necesse erit, audiantur, ut totum hoc negotium illiusque definitio pie, ac Christiane omnibus affectibus depositis secundum Sacras, veterumque Scripturas, & Traditiones proponatur, tractetur, ac determinetur, Christianaque quædam, ac utilis reformatio, tam Ecclesiasticorum, quam Sæcularium omnibus prævis traditionibus, & abusibus, ut æquum est, abrogatis, componatur.

Insuper ex Electorum Principum, Statuumque, ac absentium Consiliarios, Legatorum, & Nuntiorum in novissimis Comitiis assensu, & permisso, ad promovendam, conservandamque pacem, & tranquillitatem in Sacro Imperio, quo omnes Status inter se Christiane, pie, pacificeque consuetudine vivant, & agant, determinationemque concilii expectent, rationique consentaneam, tolerabilemque resolutionem, ac declarationem, quomodo interea, quam determinabitur, & definitur, concilium singula in Religione observanda sint clementer edidimus, ut eadem nostra declaratione, & ordinatione in novissimis Comitiis edita continetur. Et infra.

At quum omnis opera, & labor in publica pace instauranda, renovanda, & resarcienda frustra impendatur, neque possit in Sacro Imperio communis pax, tranquillitas, & securitas conservari, nisi hisce, qui adversus saluberrimam publicæ pacis constitutionem agunt, serio occurratur, justaque animadversio coercerentur. Cumque inter ceteros hujus publicæ pacis violatores, ac nobis, Sacroque Imperio inobedientes, & rebelles, qui conati sunt etiam alios obedientes Imperii Status, & Ordines subditos re ipsa bellica manu opprimere, invadere, ac perdere; Consules, Senatores, & Tribuni antiquæ Civitatis Magdeburgensis præcipue inveniunt, utpote, qui non solum sua pervicaci rebellionem indurati omnem offensionem libidinem

in vivos, & mortuos intra ipsam Civitatem exercuerunt, quosdam suis facultatibus exuentes, verum etiam armata manu eruperunt, & vicinos ex mera temeritate, & insolentia suam petulantiam exercuerunt. Subdit: Ut molliore via pertentati sint a Septemviris, & Principibus, excitique sint ad colloquium benevolum, sed ipsi in pertinacia obduruerunt, ad quam frangendam, obsidione eos premere constituerit, ac stipendia militi suppeditanda sanxerit, donec Magdeburgenses perdomiti essent, tum plures alias leges ad temperandam, administrandamque publicam rem promulgaverit, ex consensu Septemvirorum, & Procerum Catholicorum, & Protestantium, qui miserant Oratores, inter quos Fridericus Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariae, & Imperii Archidapifer Mauritius, Dux Saxonie Elector, idemque Thuringie Lantgravius, Joachimus Brandeburgensis Marchio, idemque Dux Sævinie, & Pomeranie eminentabant. Consignata vero est sanctio hac loci, & temporis nota. Dat. in nostri Imperatoris Caroli, & Sacri Imperii Civitate Augusta, XIV. Februarii a Nativitate Christi anno MDLL. Imperii nostri xxxiii. aliorum vero Regnorum xxxvi.

Caruit optato successu hoc decretum, cum Cæsar exercitui suo non Principem Catholicum, sed perfidissimum Lutheranum Mauritium Saxonem præfecisset; conjunxit se cum eo arcano foedere Henricus Gallie Rex, cum metueret, ne restituta Germaniæ veteri concordia, Carolus Cæsar virium magnitudine aucta, Galliam opprimeret, itaque artes omnes instruxit, ut vetera in Germania diffidialeret, atque Lutheranos ab instauranda cum Romana Ecclesia conjunctione avocaret, quod facinus adeo aperte patravit, ut etiam superioribus annis Romanæ Aulæ Proceribus, ac Paulo III. persuadere niteretur, ne Tridenti Concilium Ecumenicum celebraretur, ne Germania a Cæsare pacata, ab eo universa Italia in Provinciæ formam redigeretur. Ut vero Protestantes in suas partes traxerit, maximumque Cæsari periculum creaverit, dicitur inferius. De Cæsareo decreto in conventu Augustano recentissime promulgato Pontifex certior factus, Religionis controversias non amplius in colloquiis futilibus, sed in concilio Ecumenico agitandas, dirimendasque Cardinalium Senatui exposuit, se pro eo congregando, promovendoque muneri Pontificio non defuturum, necnon pro sanctiore disciplina Christiana constituenda operam collocaturum, ut refert Angelus Massarellus in Diario concilii Tridentini.

Cum

III.
Henricus Rex Gallicæ favet Protestantibus.

IV.
Ext. in act. Conc. Trid.

Julius III. creat Legatum & Præsidentes pro Concilio Tridentino.

Cum itaque Pontifex Germaniæ Principes, qui novas hæreses amplexi erant, ad sacrosanctæ Synodi decreta excipienda, abjiciendasque impias opiniones comparatos accepisset, habito quarto Martii Senatu Legatum e latere Marcellum Crescentium Cardinalem decrevit, illique duos Episcopos concilii etiam Præsides designatos adjunxit, quos amplissima auctoritate ad sustinendam muneris dignitatem instruxit, ut e subjectis literis, quarum præcipuam partem afferimus, patebit.

Dilecto Filio Marcello rit. S. Marcelli Presbytero Card. Crescentio nuncupato, nostro & Apostolica Sedis ad Concilium Tridentinum Legato de latere, & Venerabilibus Fratribus Sebastiano Pighino Archiepiscopo Syponino, ac Aloysio Lipomano Episcopo Veronensi nostro, & ipsius Sedis, ac in dicto concilio una cum eodem Marcello Cardinali, & Legato nomine nostro ad præsidendum Nuntius Salutem & Apostol. Bened. &c.

Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, ac dilectos filios Abbates, omnesque alios, & singulos, qui de jure, vel consuetudine, aut privilegio concilii Generalibus interesse debent, hortati fuimus, requisivimus, & monuimus, ut proximo futuris Kal. Maii, quam diem ad ipsum concilium, in eo quo reperitur statu resumendum, prævia maturatione deliberatione ex certa nostra scientia, & de Apostolica potestate plenitudine, ac Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, & assensu statuerimus, decreverimus, & declaravimus in ipsa Civitate Tridentina legitimo cessante impedimento convenire, & se congregare, ac ipsius concilii continuationi, & prosecutioni omni mora postposita, incumbere vellet, prout in aliis nostris literis inde confectis plenius continetur. Nos igitur, qui ætate nostra ingravescente, & aliis multipliciter impediti ad dictam Civitatem ad præsens personaliter accedere, & ipsi concilio iuxta desiderium cordis nostri interesse nequimus: volentes resumptionem, continuationem, & prosecutionem concilii hujusmodi ex nostra absentia non impediri, te fili Marcelle Cardinalis fide ferventem, prudentia, scientia, ac verum usu conspicuum nostrum, & Apostolica Sedis ad concilium hujusmodi Legatum de latere, ac vos Fratres Sebastiane Archiepiscopo, & Aloysi Episcopo pietate, & doctrina, ac rerum experientia insignes, nostros, & ipsius Sedis ad dictum concilium una tecum fili Marcelle Cardinalis, & Legato nomine nostro præsidendum Nuntios cum specialibus, & expresso mandato, necnon rati-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

habitionibus, & aliis clausulis in similibus apponi solitis, de simili eorundem fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate tenore præsentium constituimus, & depuramus, &c. Datum. . . . Pontificatus anno 11.

Indixit etiam populo Christiano, ut Deo sacras preces pro felici concilii progressu funderet, gratuitamque noxarum veniam exhomologeseon, & Pœnitentiæ Sacramenta rite sumpturis proposuit.

Tardiosem porro fuisse concilii progressum ex Cæsareo consilio refert Angelus Massarellus, additque, Præsides Concilii Pontificio fultis mandato pridie kalend. Maii Tridentum ingressos, solemnique exceptos pompa.

XXIV. Aprilis Reverendus Dominus Hieronymus Dandinus Episcopus Imolensis reversus ab Imperatore revulit Tridenti animum Mæstatis suæ, ut in concilio processu pederentim incedatur, quousque alii Prælati, præsertim Germani, veniant, item quod in rebus Parmensibus erit libenti animo auxilio Sanctitati, suæ. Non prævidit nimirum Cæsar Gallum Parmensi bello laceffitum se conjuncturum Lutheranis ad disturbandum concilium, belloque inopino a Saxone proditore Cæsarem ipsum in extremum periculum adductum iri; de quibus agetur inferius: nunc pompæ ordinem quo Legati Tridentum sint ingressi, describinus.

Die XXIX. Aprilis ejusdem anni MDLL. Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Marcellus rit. S. Marcelli S. R. E. Presbyter Cardinalis Crescentius vulgarter nuncupatus, Patria Romanus, S. D. N. Julii Papæ III. & Sedis Apostolicæ de latere Legatus, & Reverendi Domini Sebastiani Pighini Regiensis Archiepiscopus Syponinus, & Aloysius Lipomanus Venerus Episcopus Veronensis, Apostolici Nuntii Sacri concilii Præsidentes ingressi sunt Civitatem Tridentinam hoc ordine. Primo Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Christophorus Madrutius rit. S. Cæsarei in Palatio, necnon Prælati omnes, qui tunc Tridenti erant tredecim, videlicet Archiepiscopi, Turritanus, Antibarenis, Panormitanus, ac Episcopi Castellimaris, Lancianensis, Alganensis, Syracusanus, Pacensis, Oscanis, Calagurritanus, Monopolitanus, & Rossanensis invenerunt eis obviam extra Civitatem ad duomilliaria: in ipsoque congressu Dominus Laurentius Flander Secretarius ipsius Cardinalis Tridentini habuit orationem, qua ostendebatur lætitia eorum in adventu ipsorum Præsidentum, quos maxima cum animi alacritate, tum obedientia, & reverentia excipiebant, eisque obsequium.

Fff erga

V.
L.4. brev. p.278.

Angelus Massarel. Diar. Concil. Trid. p. 402.

To. 10. de Conc. ms. Arch. Vat. sig. num. 3197. p. 73.

VI.
Angel. Mass. in Diar. Concil. Trid. ms. Arch. Vat. p. 402.

Legati Tridentum solemniter ingrediuntur.

erga sanctam Sedem Apostolicam, Summum Pontificem, ac etiam eos una cum Civitate offerebant, ac Deo gratias agebant, qui tandem Ecclesie sue miseris concilium Tridentum, cum omnium pace, & tranquillitate reducere dignatus esset, & piamque ac sanctam mentem Beatitudinis sue, suis praeconiis extollescentes. Cui quidem Orationi nomine ipsorum Legati, & Praesidentium responsum congrue fuit a Domino Antonio Floribello ipsius Reverendissimi Legati Secretario. Postquam vero hinc inde magnae benevolentiae, ac humanitatis amplexus facti sunt, tunc profecuti sunt iter: cumque pervenissent ad Monasterium S. Crucis, quod extra Tridentum ad iactum lapidis situm est, ibi descenderunt, vestesque Pontificales acceperunt; deinde, antequam equos ascenderent, Franciscus Fiscalis Imperatoris praesentavit ipsi Reverendissimo Legato literas Majestatis suae Caesareae, quibus fidem verbis ejus nomine dicendis adhiberi exposculabat, postea locutus est, in hanc sententiam. Subiiciebatur Oratio, qua pius Caesaris animum, conceptaque spes de instaurandis collapsis rebus exposuit. Subduntque acta.

Ext. ibid.
p. 74. ca
Oratio.

Ext. ibid.
p. 7.

Reverendissimus autem Legatus Orationi suprascriptae ea, qua decebat, gravitate respondit, Caesari gratias agens, ejus Catholicam, piamque mentem commendans, & se una cum Praesidentibus nihil omisurum in rebus concilii, & Religionis pro eorum posse dirigendis, juvandisque promittens, sperareque cum bonitate Dei, tum prudentia, & sanctissima voluntate Pontificis, ac etiam favore Caesaris, & aliorum Regum, & Principum Christianorum, ut tandem res ad optatum finem perduceretur, &c.

Postea equos ascenderunt, ac Civitatem ipsam solemniter ingressi sunt. Ibant primi Reverendissimus Legatus, & Illustrissimus Cardinalis Tridentinus: deinde duo Praesidentes, post quos sequebantur alii Praelati.

In ingressu Civitatis receptus est Legatus maxima cum laetitia, & honore a toto Clero, & populo, a quo deductus est sub umbraculo ad Ecclesiam Cathedralam, quae est sub invocatione B. Vigili, apud quam omnes descenderunt, oraveruntque, & solitas caeremonias peregerunt. Publicata post solemnem Benedictionem Indulgentia plenaria. Deinde usque ad hospitium Legato praeparatum sociales fuerunt: ubi reiteratis amplexibus, & humanitatis, ac benevolentiae verbis, unusquisque ad propria remeavit.

Eadem die XXIX. Aprilis applicuit Tri-

dentum Illustrissimus Dominus Franciscus a Toledo Orator, & Procurator Caroli V. Imper. Augusti, ut nomine suae Caesareae Majestatis in concilio assisteret.

Congregatio prima concilii Tridentini instaurata a Julio III. post ingressum Legati habita est ultimo Aprilis die 1. in qua post imploratum Spiritus Sancti praesidium Reverendissimus [inquitur Acta] & Illustrissimus Dominus Legatus allocutus est Patres in hanc sententiam, videlicet primo excusavit se, si non ea, qua opus erat, oratione cum eis ageret, tum ob brevitate temporis, tum ob scientiam, & experientiam, quam ipsi Patres habent Concilii. Deinde exposuit causam sui adventus, missum videlicet a S. D. N. Julio III. ut concilium die statuta kal. Maii iuxta literas suae Sanctitatis una cum eis resumeret, excusavitque se, quod tam sero Tridentum advenisset, quia Bononiae in negotiis suae Legationis detentus fuerat. Postea declaravit piam, sanctamque mentem suae Beatitudinis in rebus concilii promovendis, miserique & afflictae Religionis nostrae succurrendo, ac etiam erga pacem, quietem, & bonum universale totius Reipublicae Christianae, summeque Sanctitatem suam esse affectam erga ipsos Praelatos, qui Tridentini erant; cum iam diu eorum pietatem & doctrinam pernovisset; excusavitque Praelatos Italiae, cum adhuc ad Concilium non venissent, ob praesentis anni sterilitatem: sperare tamen brevi eos venturos esse. Post alia. Postremo ostendit multis de causis, ac rationibus futuram Sessionem non posse ad brevius tempus indici, quam ad proximas kal. Septembris.

Cum rogatae essent de ea re sententiae, Praesules Hispani in longius tempus non extrahendam secundam Sessionem contendere: at Actorum scriptor tradit, iusto dolore, & tadio affectos.

Cum Tridenti jam concilii causa per sex annos continuos permanisset, & eorum quatuor in perpetuo otio, & potius decore; & conscientiarum suarum gravamine, cum non semel a Paulo III. interpellati, monitique fuissent, ut inde discederent, & alios Patres concilii, qui Bononiae, quo concilium ipsum translatum fuerat, convenerant, sequerentur, qua de causa cito rem absolvi, & ad propria reverti cupientes, neque absentium, neque aliarum considerationum, quae gravissima & magni momenti occurrerant, rationem habendam esse perpendebant. At eos, ab ea sententia revocatos prudenti oratione secundi Praesidis refert Actorum scriptor. Reverendissimus Dominus Archiepiscopus Syponinus secundus Praesidens eis ostendit, quo in statu res eo tempore se haberent, &c.

VII.
Tom. 10.
de Concil.
MS. Ar.
Var. sig.
n. 3197. p.
79.

Angel.
Mass. in
Diar.
Concil.
Trident.
ms. Arch.
Var. sig.
p. 402.

Prima
Congre-
gatio
Concilii
sub Julio
III.

VIII.

Angel.
Massarel.
Secr. in
Diar.
Concil.
Trident.
ms. Arch.
Var. p.
403.
Prima
Sessio
Concilii
sub Julio
III.

&c. Monuit etiam considerandum non esse ex usu pacis publicae, ut concilium cum solis Hispanis, vel Italis celebraretur: sed requiratur in primis praesentia Germanorum, quorum causa concilium Tridenti a sanctae memoriae Paulo III. indictum, & a Sanctiss. D. N. Julio III. reductum fuerat; praesertim Lutheranorum, qui se Protestantes appellant, qui semper respuendi decreta concilii occasionem sumerent, si eis non expectatis, neque etiam auditis, decreta ipsa promulgarentur. &c. His addebatur, quod materia in ipsa Sessione publicanda, non essent adhuc discussa, aut examinata, & notabile tempus ad eas praeparandas requirebatur, &c. His, & aliis multis rationibus comprobavit, dictam futuram Sessionem non posse ad brevius tempus indici, quam ad dictas kal. Septembris, ut Reverendissimus Legatus proposuerat.

Collectis demum omnibus suffragiis, Legatus ex longe majoris partis consensione decrevit, secundam Sessionem ad kal. Septembris indicendam: proximo vero crastino matutino primam solemniter celebrandam.

Kal. Maii in Ecclesia principe S. Vigili nomini sacra Tridentini Praesides concilii veteri instituto, rituque solemniter post Divina peracta mysteria concilium inchoarunt, inchoatumque perducendum ad debitum finem promulgaverunt, cujus Sessionis primae acta ita descripta habentur ab Angelo Massarello, qui concilio a secretis erat.

Prima Sessio Concilii Tridentini sub Julio Papa III.

Postquam per annos quatuor, Mensem unum, & dies viginti, ab undecima videlicet Martii MDXLVII. qua die concilium Tridento ad Civitatem Bononiensem translatum fuit, usque ad praesentem diem concilium partim Bononiae per biennium promovendum, partim suspensum a sanctae memoriae Paulo III. a Tridento absuit, placuit tandem Divina bonitati ut Tridentum reduceretur, & hodierna die Feria VI. prima Maii anno Domini MDLI. ad laudem, & gloriam ipsius Omnipotentis Dei, & incrementum fidei, & Religionis nostrae Christianae Sacrum ipsum generale, & Ecumenicum Concilium Tridentinum resumptum fuit, & eius prima Sessio sub Sanctissimo in Christo Patre, & Domino Nostro Domino Julio Divina providentia Papa III. praesentibus in ea Reverendissimo, & Illustrissimo Domino Marcello Tir. Sancti Marcelli Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali Crescentio nuncupato, Patri Romano, suae Sanctitatis & Sanctae Apostolicae Sedis de Latere Legatione. Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

to, ac Reverendissimis Dominis Sebastiano Pighino Regiensi Archiepiscopo Syponino, & Aloysio Lipomano Veneto Episcopo Veronensi, ipsius Sedis Apost. Nuntiis, qui convenientes mane hora XII. in Ecclesia Cathedrali Tridentina, quae est sub invocatione B. Vigili in loco ad Sessiones habendas sub Paulo III. deputato una cum Reverendissimo Domino Christophoro Tit. Sancti Caesari in Palatio Sanctae Romanae Ecclesiae Presbytero Cardinali Episcopo Tridentino, & Administratore Brisianensi, necnon Don Francisco a Toledo Oratore Caesareo, ac Praelatis infrascriptis, praefatus Reverendissimus Dominus Legatus celebravit Missam solemnem de Spiritu Sancto, publicata Indulgentia plenaria, habuitque Orationem Reverendus Sacrae Theologiae Magister Sigismundus Dirura Ordinis Minorum Conventualis; caeremoniisque consuevis peractis, ac Orationibus ad hoc institutis lectis, invocatoque auxilio Sancti Spiritus, ac decantatis Litanis, & Evangelio Luc. cap. 10. Designavit Dominus, & alios septuaginta duos, sedentibus ipso Reverendissimo Legato, ac Praesidentibus in salistoriis ante Altare majus, ceterisque aliis suis in locis cum Pluvialibus, & Ministris, silentique facto, Ego Angelus Massarello de Sancto Severino Camerimensis Diocesis Sanctissimi Domini nostri Julii Papae III. & Sacri Concilii Secretarius, legi clara voce Bullam suae Sanctitatis super reductione concilii ad Civitatem Tridentinam, quae est sub data Romae apud Sanctum Petrum die XIV. Novembris anno Domini MDL. qua incipit: Ad tollenda Religionis nostrae dissidia, &c. Deinde legi Bullam ejusdem Sanctitatis suae in personam ipsius Reverendissimi Legati, & Praesidentium sub data Romae apud Sanctum Petrum die IV. Martii anno Domini MDLI. qua incipit: Ad prudentis Patris familias officium spectat &c. Postea Reverendus Dominus Archiepiscopus Turritanus ascendit ambonem, & protulit alta voce infrascripta verba, videlicet.

Reverendissimi, & Illustrissimi DD. Reverendique Patres placet vobis ad laudem, & gloriam Sanctae, & Individuae Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ad incrementum, & exaltationem Fidei, & Religionis Christianae Sacrum, Ecumenicum, & generale Concilium Tridentinum iuxta formam, & tenorem litterarum Sanctissimi Domini nostri resumi debere, & procedendum esse ad ulteriora? Et statim ab omnibus unanimiter responsum fuit, Placet.

Tunc praefatus Reverendissimus Legatus dixit infrascripta verba, videlicet: Et ita
Fff 2 Con-

Concilium ipsum resumimus, & ad ultra-
riora procedendum esse declaramus. Deinde
iterum Reverendus Dominus Archiepi-
scopus iterum interrogando Patres dixit
hac verba, videlicet.

Reverendissimi, & Illustrissimi Domini,
Reverendique Patres, placetne vobis pro-
xima futuram Sessionem habendam, &
celebrandam esse in futuris kal. Septem-
bris?

Et ab omnibus similiter responsum est
per verbum, Placet. Quo facto rogati sunt
Prothonotarii, & Notarii ibidem presen-
tes, ut de omnibus in ea Sessione actis pu-
blica documenta conficerent, cantatoque
Hymno, Te Deum laudamus, Reveren-
dissimi, & illustrissimi Legatus benedi-
xit Patres signo Crucis, & Patres omnes
deposuerunt Paramenta, & recesserunt.

Subiicitur Catalogus Patrum, qui in-
terfuere huic Sessioni; fuere illic Cardi-
nalis Legatus, ac duo Præsides Nuntii,
Orator Cæsareus, Archiepiscopi, Tur-
ritanus, Antibarenis, Calaritanus, Epi-
scopi vero, Castellii Maris, Lancianen-
sis, Algarensis, Syracusanus, Pacensis,
Oscensis, Calagurritanus, Monopolita-
nus, Rossanenensis, Verdunensis, tum alii
plures Theologi, ac Proceres.

Supplica-
tiones pro
instaurato
Concilio.

Eadem die Romæ Julius Pontifex gra-
tuitas pœnarum temporariarum debita-
rum condonationes concedi anno Jubileo
solitas proposuit iis, qui rite Sacra ex-
homologesi expiati Eucharistiam susci-
perent, solemnesque supplicationes in-
structo agmine Religioso Præfulum, &
Cardinalium, cui præfens interfuit, in-
dixit, ac pro Concilio feliciter promo-
vendo preces a fidelibus fundi iussit. Non
prætermittendum hic visum est cum in
hac Sessione duo Præsides essent Præsides
Concilii, eos cum Legato ante Altare
majus sedisse, locumque honorificentio-
rem Cardinalibus, qui non erant, Lega-
ti tenuisse, at in Congregationibus, eod-
em Cardinales digniorem iis locum ob-
tinuisse.

IX. Cum vero exiguus Episcoporum nu-
merus interfuisset primæ illi Sessioni, Pon-
tifex Episcopus sollicitavit literis, ut ad
Concilium Tridentinum se conferrent,
quo argumento extant subjectæ ad Sedu-
nensem Episcopum literæ, ut una cum
finitimis Præfulibus Tridentum propera-
ret.

Venerabili Fratri Joanni Jordano
Episcopo Sedunensi.

Jul. III.
l. 5. brev.
fig. num.
2884. P.
211.

Venerabilis Frater salutem, &c. Cum
dilectum filium Equitem Hieronymum
Francum Nuntium nostrum ad dilectos fi-
lios Helvetios Ecclesiasticæ libertatis De-
fensores ea de causa mitteremus, ut ipsi

in Ecumenico Concilio prosequendo, quod,
Deo adjuvante, Tridenti kal. presentis
mensis Maii instaurari, & celebrari cœ-
ptum fuit, omni sua ope, & auxilio a-
desse, & Prælatorum suorum probatissi-
mum quemque excitare velint, ut ad kal.
Septembris proxime futuras, qua die se-
cunda Sessio celebranda erit, eidem Conci-
lio intersint, ad tuam quoque fraternita-
tem, quam ob ejus singularem virtutem,
& merita semper plurimum dileximus,
scribendum duximus, ut non ipsa solum
pro sui officii debito ad dictum Concilium
statuta die se conferre, sed pro sua autho-
ritate, quam isthic non mediocrem esse ac-
cepimus, cæteros circumvicinos Antistites,
ut idem faciant, nostro nomine cohortari,
& movere velit, &c. Datum Romæ apud
Sanctum Petrum die XXI. Maii MDLI.
anno II.

Julius E.
piscopus
sollicitat,
ut ad
Concili-
um acce-
derent.

Conceptæ iisdem verbis literæ ad Di-
ethelinum Helvetium Abbatem Sancti
Galli transmissæ sunt: amantissimas quo-
que literas tredecim Helveticarum Regi-
onum proceribus, qui solemnes conven-
tus erant iniri, conscripsit, quibus eos
plurimis paterni amoris, & officiorum
notis hortatus est, ut præsules provinciæ
sue Tridenti kal. Septembris adesse per-
moverent.

Helvetiis tredocim Cantonum liqæ su-
perioris Alemanniæ Ecclesiasticæ libertatis
Defensoribus in dieta congregandis.

Dilecti filii salutem, &c. Jam tum ab
initio cum per summi Dei benignitatem
ad Pontificatum assumpti fuimus, ut fe-
licis recordationis Julii II. Prædecessoris
nostri, qui præcipuam quandam, & pla-
ne paternam erga vos olim charitatem præ-
ferulerat, nomen sumpsimus, sic etiam e-
jus in vobis diligendis, & complectendis
exemplum nobis imitandum proposuimus,
sed cum multe, & graves de Christianæ
Reipublicæ statu curæ, atque occupationes
animum nostrum assidue oppressum, & di-
stractum tenuerint, non potuimus tam ma-
ture, quam volumus per certum aliquem
nuntium vobis salutem, & benedictionem
impertiri nostram, ac nostri erga vos ani-
mi propensionem declarare: non destitimus
tamen interea perpetuam vestram erga hanc
Sanctam Sedem observantiam, & fidem
memoria retinere, cuius rei minime obscu-
ra fuit significatio, quod & in hac Alma
Urbe personæ nostræ pedestre præsidium,
& item in civitate Bononiensi, quæ Sta-
tus Ecclesiastici quasi alterum lumen est,
nominatim Helvetiis vestris decrevimus,
eos in primis dignos existimantes, quorum
fidei, & solertiæ duplex custodia tanti
præsertim momenti committeretur, in præ-
sentia vero ad vos scribendi ea se nobis

X.
Jul. III.
lib. brev.
fig. num.
2883. P.
61.

Helvetios
ad Conci-
lium Ju-
lius invi-
tat.

occasio obrulit, quod cum Ecumenicum
concilium in civitate Tridentina, Deo a-
djuvante, instaurari, ac celebrari Kalen-
dis Maii præteritis ceptum fuerit, & ve-
stra filii studia, & auxilia ad tam pium,
& Christianam Religionem necessarium opus
continuandum, & prosequendum magno
adjumento futura confidamus, vos cum
quanto possimus pii animi affectu monen-
dos, & cohortandos censuimus, ut ad kal.
mensis Septembris proxime futuras, quo
die secunda Sessio celebranda erit, Præ-
latorum vestrorum probatissimum quemque
permoveatis se Tridentum conferre, ut ip-
si concilio interesse velit. (Et paulo in-
fra.) Ut autem intelligatis, quantum
nobiscura sit, ut amplissimi Tridenti con-
sensus auctoritate imminuentia Sacrosanctæ
Ecclesiæ pericula propulsentur, quod hac-
tenus facere nequimus, cum incerti es-
semus, quo die resumendum esset, non
multo post de intimis Prælati nostris mit-
temus aliquem, qui nomine nostro, quæ
opus fuerit de Concilio vobiscum agat, &c.
Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c.
die XXII. Maii MDLI. Anno II.

XI.

Obstrinxisse se antea diximus Helve-
tios ad amplectenda concilii Ecumenici
decreta in Religionis diffidiis, maxima-
que spes illius Nationis generosissimæ a
Zuinglii erroribus in castra Ecclesiæ tra-
ducendæ affulserat. Verum non parum
obstitit Henricus Galliarum Rex, cum ve-
reretur ne ea ratione Helvetii ad ipsius
cœdere in partes Cæsaris transvolarent,
ut refert accuratissime Jacobus Augustus
Thuanus Regius Senator, & in suprema
Regni Gallici Curia Præfens. Jam antea
inquit Pontifex X. Kal. Junii literas per-
amantem scripsit ad Helvetios dederat,
quibus revocata Julii II. qui eos summa
charitate amplexus erat, cuiusque nomen
ipse renovaverit, memoria, eodem se a-
nimo erga ipsos se esse ostendit ascito ex
ipsorum numero ad sui corporis custodiam
satellitio, & Bononiæ nuper ex ipsis im-
posito præsidio: nunc hortari ipsos quo-
niam ad concilii celebrationem conjunctio
magni momenti futura sit, ut eos Legatos
ad kal. Septembris mittant, cætera ple-
nius intellecturi ex Hieronymo Francho
Legato suo, cuius fidem, & diligentiam
jam a multis annis exploratam habeant,
& quem brevi aliquis ex intimis suis E-
piscopis subsecuturus sit, qui de concilio
cum ipsis agat prolixius. Verum Rex Mor-
leo Museo suo apud Helvetios Legato ne-
gotium dederat, ut quoquo modo posset,
ne Legati ab iis Tridentum mitterentur,
impediret. Is quod rem difficultatibus im-
plicatam cernebat, Paulum Vergerium A-
postatam olim Episcopum Justinopolitanum

Jac. Aug.
Thu. hist.
l. 8.

Helvetii
a Paulo
Vergerio
confirma-
ti in hæ-
ret.

ex Rharis, quo Patavio nuper se contule-
rat, accersit, ejusque opera usus, & mo-
nitis instructus ad Badensem conventum
proficiscitur: ubi rationibus suis, & ar-
gumentis perfecit, ut non solum iis, qui
a Pontifice defecerant, sed etiam cæteris
Helvetiorum Pagis, quod vellet persua-
deret; continuoque Thomam Platum Cu-
riensem Episcopum eo profectum revocant,
quod a Vergerio admoniti intellexissent,
agere Pontificem, ut auctoritatem suam
per illum apud ipsos recuperaret. Hæc
Thuanus. At hæc quidem egit Henricus
non hæreseos fovendæ studio, cum hoc
anno in castro Briandeo acerbissimo E-
dicto Hæreticos in Gallia proscripserit,
sed ex artis politicæ impiis documentis,
E Gallia excindi sapienter voluit Hære-
ticos, ne Regnum diffidiis confunde-
rent, in Germania vero iniit cum iis fœ-
dus, ut Cæsari molestiam, & bella con-
flaret. Serpebat vero clam in Gallia hæ-
resis, atque ex ipsa Sorbonica Academia
nonnulli novarum opinionum virus adeo
hausere, ut etiam illud in concionibus
apud populum effunderent, quorum sine
forensi strepitu exauthorandorum jus con-
tulit Pontifex Sorbonico Collegio, ac ne
quem lapsum, relapsumve illi aggrega-
rent, vetuit.

Dilectis filiis Collegio Magistrorum in
Theologia Universitatis Studii generalis
Parisensis.
Dilecti filii salutem, Sinceritas fidei,
quam semper in nostro, & Apostolica
Sedis conspectu libere præstiristis, nos in-
ducunt ut ea vobis libenter impertiamur,
per quæ damnatæ hæreses evellantur; hinc
est, quod nos de vestra prudentia, & in
Deum pietatis experientia plurimum con-
fidentes, vobis, quod omnes & singulos
Licentiatos, & Magistros in Theologia,
qui in suis concionibus aliquas proposi-
tiones hereticas, aut scandalosas proposue-
runt, de societate vestra, & corpore fa-
cultatis Theologiæ hujusmodi, sine aliquo
judicario strepitu eicere libere, & licite
valeatis, plenam, & liberam Apostolica
auctoritate tenore presentium licentiam,
& facultatem concedimus, vobis nihilomi-
nus in virtute sanctæ obedientiæ distri-
ctius inhibentes, ne de cætero aliquem,
qui de hæresi suspectus, aut infectus, seu
in illam lapsus, vel relapsus fuerit, aut
de cuius honestis conversatione, fama, &
moribus prius non constiterit, ad gradus,
aut Licentiaturæ, vel Magisterii in Theo-
logia hujusmodi admittere præsumatis,
non obstantibus, &c. Datum Romæ apud
Sanctum Petrum die VI. Februarii MDLI.
Anno I.

Henric.
Rex hæ-
reticos
punit in
Gallia,
protegit
in Ger-
mania.

XII.
Jul. III.
lib. 3. brev.
fig. num.
2882. P.
40.

Pont. ex-
auctorat
Doctores
Sorboni-
cos a fide
deficien-
tes.

Dum Julius comprimendæ hæresi, ne
la-

XIII.

Parmense
bellum
accendi-
tur.

latus ferperet, ac revocandis in sinum Ecclesie Zuinglianis, ac Lutheranis operam daret, confudit infelicissime sacra illius consilia inopina occasio; cum restituta Octavio Farnesio Parma pacatum iri opinatus esset Italiam, ex levissima belli scintilla constatum est maximum incendium: nam Cæsar, qui jam Placentiam occuparat, ad Parmam invadendam expugnandamque animum adjecerat, ratus eadem ratione Mediolanensi Principatui Parmam restituendam esse a Julio, qua Leo X. Francisco I. Gallorum Regi Ducatu Mediolanensi potito Parmam Placentiamque restituerat: nec flecti potuit Julii Pontificis precibus Cæsar, ne Parmensem ditionem affectaret, multo vero minus, ut Placentiam illi restitueret: itaque Octavius maximi animi juvenis retinendæ Parmæ cupidissimus, in Henrici Gallorum Regis clientelam se contulit, ut Gallicis armis Cæsarea arma propulsaret. Præfocandi in fomite hujus belli avidus Julius Intermuntii opera rogavit Cæsarem, ut Placentiam jure fiduciario traderet Octavio, Pontificio etiam nomine Parmam simili jure traditum iri, salvo, & integro tum Pontificis, tum Imperatoris controverso in utramque Urbem jure. Non admisit Cæsar hanc tuendæ pacis Italicæ legem, ex qua totius Reipublicæ Christianæ concordie ratio pendebat: quare Octavius, pro asserendo Parmensi Principatu, præfidiarias Gallorum Regis copias Parma excepit; ita inter Gallicæ Regem, & Cæsarem accensæ funestissimi belli, & odiorum faces; nec enim Pontifex ullis monitis abducere potuit Octavium a Gallico foedere, nec etiam minis vel censuris intentatis ad officium revocare: cumque decreturus esset in Cardinalium Senatu arma conjungere cum Cæsare pro eripienda Octavio Parma, prævidit bellum simile esse labyrintho, in quo facilis patet aditus, sed via ex eo emergendi ignoratur. Cæsareum ærarium ob præterita bella fore exinanitum, Pontificiumque ferme esse exhaustum, Turcas a Gallo in Cæsarem concitari posse, vel etiam

Lutheranos ad defectionem posse trahi, conciliumque Tridentinum, ardente inter eos Reges bello, odiisque inflammatis dissipari posse; nondum enim pacatas firmasque Germaniæ, quæ Intermuntii opera significata sunt Cæsari; nec non expositum est satius fore, ut concilium Tridentinum tantum Kalend. Septembris aperiretur, propter maximam annonæ difficultatem; nec non ut sciri posset, quid tandem in concilio Gallicæ nationis tum indicto decerneretur.

At Cæsar omnem operam defixit, ut Julium, qui se partibus Cæsareis nimium addixerat, adversus Gallorum Regem, qui præsidium Parmæ imposuerat pro tuendo Octavio Farnesio, in belli societatem adigeret. [1] Julius vero volvens animo plura graviora pericula ex eo bello impendere, atque impedimenta celebrando Concilio Tridentino consari, sopiendæ dissensionis studio Afcanium Corneum ad Gallicæ Regem Oratorem misit, ut eum a gerenda Octavii Farnesii clientela abduceret, cum Regiæ dignitatis non esset, perduellem juvenem adversus Pontificem supremum Parmæ Dominum armis defendere; utque etiam indictionem Gallicanæ Synodi admodum suspectam rescinderet, ac potius Galliarum Episcopos ad Concilium Tridentinum mitteret, ad quod promovendum regia studia collocaret. At Henricus Rex deserere Octavium abnuvit, eumque in Parmæ possessione tueri constituit; & ita actio concordie, quam Cardinalis Medices cum Octavio Pontificio nomine tractabat, abrupta est: Cæsar vero Pontifici iracundia in Octavium inflammato validissima auxilia, ac ducenta aureorum millia pro bellico sumptu pollicitus est; nec non Parmam, cum expugnata fuisset, se Ecclesie concessurum, quibus promissis Pontifex in suscepto gerendi belli Parmensis consilio firmatus est, ac supremum Ecclesiastici exercitus imperium militare Ferdinando Gonzagæ infensissimo Octavii hosti contulit die VII. Junii; atque Angelum Medicem, qui postea in Pontificatu Pii IV. nomen accepit, in eodem exer-

Pontifex
se conjun-
git Cæsari
adversus Gal-
lum.

XIV.
Massarelli,
in Diar.
Concil.
Trid.

Ext. de
his lit. l.
& brev.

Octavio
bellum
indicit.

NOTÆ [1] EX his quæ inferius num. 24. ex Surio narrat Annalista satis constare arbitror bellum hoc Parmense Julio tantummodo pontifici imputandum esse. Imperatorem vero hac occasione nihil rei cum Gallo habuisse; quamquam postulanti pontifici auxiliares copias indulsit. Hinc post aliquot menses novum accidit & improvisum Germanis nuncium de bello ab Henrico Gallorum rege indicto, ut ex Surio ibidem num. 24. relato discimus. Omnem vero instituti belli hujus Parmensis causam non in Pontificem quidem, sed in Didacum Mendozum Cæsareum apud Pontificem oratorem refert Prosper Sanctacrucius corvus author in Commentario de civilibus Gallicæ dissensionibus vulgatus a Martene in Thesuro Monumentorum to. V. Hujus suasionibus, ait Scrip- tor ille lib. I. Julio invito ac nolente imperatore bellum susceptum est. Corrigendus est igitur Annalista qui expeditionis hujus principes authoresque Julium & Carolum Imperatorem constituit. MANST

exercitu Legatum Cardinalem creavit. Quare effusas a Gallorum Regis Oratore, & Gallis Cardinalibus querelas gravissimas, Octavium non foveri ab Henrico Rege, ut perduellem, sed ut filium Ecclesie obsequentem, quem Cæsarei Parmensi Principatu deturbare moliebantur, contempsit, Gallicique Regni odia contra se maximo Christianæ Reipublicæ damno, conslavit. Conciliandæ tamen pacis avidus misso Parmam Cardinale Sanctoforeo Octavii Patruelle pro Parma, quam sibi restitui flagitabat, Ducatum Camerini, ac Civitatis novæ ditionem, atque octo millia nummorum annua obtulit decima die Junii consentiente Cardinalium Senatu: tum Alexandrum Cardinalem Farnesium, ut fratrem ad has concordie leges inflecteret, misit. At ille non Parmam sed ad Ducem Urbini Sororium se contulit, contractasque militum copias subsidio fratri misit, illusus ab Alexandro Pontifex Raynutium Cardinalem Farnesium Parmam proficisci iussit, ut fratrem Octavium ad Pontificis obsequium adduceret; at ille Urbium spreto mandato Pontificio profectus, inde Venetias secessit: studuit Julius amantissimis literis utrumque Cardinalem, quibus de parto Pontificatu obstructus erat, ad officium revocare, quo argumento inscriptæ sunt Alexandro Cardinali subjunctæ literæ.

Dilecto filio nostro Alexandro Sancti Laurentii in Damaso Diacono Cardinali Farnesio nuncupato Sanctæ Romanæ Ecclesie Vicecancellario salutem, &c.

Meminisse debes te licentiam a nobis discedendi ea ratione habuisse, ut Parmam ires, & Octavium Fratrem tuum ab ejus inobedientia, & contumacia ad gratia nostræ [quæ erga vos Fratres cumulatissima semper fuit, eritque si volueritis] gremium reducere, quod an feceris tu ipse scis: illud vero de quo hic vulgus omne predicat, & rumor quotidie magis percrebrescit, quod scilicet, postquam in Ducatum Urbini te reduxisti, ibi Militum copias publice describas, atque ipsi Octavio rebelli contra Edictum nostrum, necnon Horatio Farnesio, & aliis, qui apud Mirandulam sunt, & agrum Civitatis nostræ Bononiæ hostiliter invaserunt, & diripuerunt, mittas, vix abduci possumus ut credamus. Quamobrem, ut nos molestia id quotidie de te audiendi, teque ea infamia simul liberemus, hortamur, requirimus, & monemus te tibi in virtute sanctæ obedientie precipimus, quatenus receptis presentibus sine mora & omni escusatione semota, isthinc discedens ad nos redeas,

ac nobis in regimine universalis Ecclesie, ut teneris, assistas, nos enim te reduntem, & Fratres tuos inobedientes deserentem læti videbimus, amplectemur paterne, & ut filium omnium per te hætenus commissorum, & peccatorum penitus obliti amantissime tractabimus, quod Deo munito, & tibi in verbo, & fide veri Romani Pontificis spondemus, & pollicemur. Datum Roma, &c. XVI. Junii MDLI. anno II.

Excusanti se Alexandro, redeundi ad Urbem onus remisit, modo ad aliquam ditionis Ecclesiasticæ, vel Principatus Cosmi Ducis Florentiæ Urbem se conferret, seque in obsequio Sedis Apostolicæ contineret.

Cum vero metueret Julius, ne circa Urbem bellici tumultus excitarentur, cum Horatio Farnesio urbe Castro, ac plurimis Oppidis in patrimonio potiretur, contractis copiis Castrum expugnare decrevit; si Hieronymam Ducissam Farnesiam ad deditionem non compelleret. At illa belli tristem exitum verita, eam concordiam iniit, facturam se deditionem, modo Castrum, & alia Oppida filiis ad obsequium Ecclesie reversis restituerentur. Laudavit Julius prudentiam Ducissæ, quæ ut mater amantissima eam partem, qua filiis magis prodesset, elegisset, datisque literis XXV. Junii pollicitus est se acceptas a filiis ejus injurias voluntaria oblivione deleterum, & Castrum, & alia Oppida, cum ad obsequium, officiumque rediissent, restitutum iri.

Interea Ferdinandus Gonzaga Mediolani Præfectus exercitum adversus Parmam duxit, captisque Brisello & Nocero Oppidis, multa Parmensibus intercluso commeatu damna intulit. Ex adversa parte Gallica Petrus Strozzius, & Cornelius Bentivolus Gallicis succincti copiis, Mirandula erumpentes Bononiensem agrum vastarunt, atque ingenti terrore Bononiam complevere; ad quam tuendam Pontificiæ copię relicta Parma provolarunt.

His pressus angustiis Julius, ac timens ne Romandiola, & Ravenna in graviores tumultus conjectæ discrimen adirent, Imperatoris opem imploravit, ac multa de Octavii defectione conquestus, rogavit, ut Gallicæ Regem per literas, vel per Oratorem permoveret, ne pro tuendo Octavio tam graves injurias Sedi Apostolicæ inferret.

Imperatori.
Charissime, &c. Novit ille, qui nihil ignorat, novit etiam Majestas Tua, cui omnia nostra tum de pace, tum de religione consilia nota semper esse volumus, quæ præ-

Lib. 3. p.
333.

XVI.

Ext. l. 5.
brev.

XVII.

Getta
plura mi-
nora præ-
lia.

Cæsaris
arma im-
plorat Ju-
lius.

XVIII.

Jul. III.
lib. brev.
3. sig. n.
2882. p.
354. & l.
4. p. 164.

precipue ratio, & causa nos ad compescendum Octavii Farnesii obstinatam temeritatem impulerit, atque quot literis, nuntiis, monitis, ac etiam oblationibus hominum beneficiorum ab hac Sancta Sede receptorum immemorem nobis inobedientem, & rebellem ad saniozem mentem, & ad nostram gratiam reducere enisi fuerimus, antequam ad ea remedia deveniremus, atque pro nostro, & hujus Sedis honore in viti deveniremus, qua in re cum a Majestate tua tanquam ab Ecclesia Advocato brachium seculari imploraviffemus, quam sperabamus pietatem in ea invenimus, quippe qua officii pietissimi Imperatoris potius, & justitiae, quam illius humane necessitudinis rationem habere voluit. Cum vero sciremus ipsum Octavium non in suis, ac suorum viribus, sed in Regis Francorum favore confidentem in tam pertinaci proposito damnabiliter perseverare, ipsum Regem per literas, per Nuntium apud eum nostrum, per eius apud nos Oratores, per diversos Viros graves, & nonnullos etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, & tandem per Nostrum Nepotem ad illum missum, cum omni humilitate precati sumus, ut nostrum, & hujus Sedis honorem posthabere nollit, velletque amicitiam nostram firmam, & solidam, ipsiusque Octavii levitati anteponere, non posse nos ullo modo sine pernicioso in perpetuum exemplo, quandoquidem haec Sedes innumeros subditos, eosque potentiores habet, Feudatarii, & subditi nostri inobedientiam, & rebellionem dissimulare, proptereaque nulla nos vel juris, vel facti remedia contra ipsum Octavium omiffuros esse, qua in re neque ipsum Regem, neque quemquam ex suis offendi putabamus.

XIX.

Dum autem tam frequentes, & iustas preces nostras exaudiri expectamus, ecce iniquitatis filii Horatius Farnesius, Petrus Strozzius, Aurelius Fregosius, & Cornelius Bentivolus, necnon supra ceteros iniquissimus Picus una cum aliis Pedemontani Regii exercitus ex Gallis currentes veniunt, Parmam se primum conferunt, & Octavium confirmant, collecta deinde apud Mirandulam, facinorosorum omnium asylum, multorum aliorum exulum, & perditorum manu, inimicissimo, & hostili animo in agrum Civitatis nostrae Bononiae erumpunt, Oppida Ecclesiae invadunt, ad mortis bellicis tormentis diruunt, homines liberos subditos nostros capiunt, spoliant, devinciunt, greges, & armenta abducunt, magnam segetum, & frumenti copiam asportant, omniaque ferro, & igne vastant, & tandem praeda onusti ad ipsum Oppidum Mirandula se recipiunt, idemque non semel tantum, sed bis, ter, & qua-

ter faciunt nunquam ab hac sevitia temperaturi, sed malis pejora semper reddaturi, nisi Ecclesiastici exercitus milites tot injuriis permoti, expeditionem Parme intermittere, & ad resistendum praedictorum exulum furori prope Mirandulam castra ponere coacti fuissent. Maxime vellemus ab horum factorum culpa Regem ipsum excusare, sed ex iis, quae nuper detecta sunt aliter sentire cogimur: misit enim ipse Horatius ad nos certum famulum suum cum literis, in quibus scribebat, ut illi ipsi ejus familiari plenam fidem in referendis haberemus: is vero in suo sermone cum excusare vellet ea, quae Horatius gesserat, iurejurando affirmavit, venisse ipsum Horatium in Italiam iussu Regis, ab eo habuisse in mandatis, ut quidquid Dominus de Thermes nuncupatus, qui Regis tunc Orator apud nos erat, ei injungeret, impigre faceret, illam agri Bononiensis invasionem, & vastationem fuisse ipsi Horatio ab eodem Domino de Thermes injunctam, ac demandatam. O rem indignam, & antehac inauditam! non dubitamus Majestatem Tuam cum haec legerit in tantam esse admirationem venturam, ut iusta dicta factum fuisse credere vix possit. Res tamen ita se habet, ut ex processu authentico praesentibus alligato, Majestas tua clarior, & latius cognoscere poterit: nos, Fili Charissime, in magna sumus animi anxietate constituti, detecta harum injuriarum origine, & valde dolemus, quod talis Rex nulla in re a nobis laceratus praeter veterem Praedecessorum suorum morem, qui innumeris honoribus ab hac Sancta Sede honestari eam semper defendere consueverunt, nostro tempore arma contra eam moverit, & nobiscum ita hostiliter agat, sed prohibitas, & pietas Majestatis tuae, in qua omnes spes nostras collocavimus, nos consolatur, & recreat: proinde ab ipsa Majestate tua per viscera misericordiae Domini nostri Jesu Christi perimus, ut de sua summa auctoritatis patrocinio nobis, & eidem Sedi apud ipsum Regem deesse nolit, eique per speciales Nuntios, vel literas persuadere velit, ne tam graves injurias nobis suo nomine inferri ulterius patiatur, ostendens ei rem esse illa Corona indignam, & quae florentem ejus aetatem, & virtutem non levi dedecore, & infamia sit apud omnes maculatura. Speramus sane Majestatis tuae operam, & exhortationem ejus ponderis apud eundem Regem futuram, ut seipsum agnoscens, Octavii defectionem non moveat, milites, qui in Mirandula sunt, revocet, atque nobis, & huic Sanctae Sedi veteri suorum Praedecessorum instituto, & more adherent; quod si exhortationes, & qua-

pre-

preces etiam Majestatis tuae non audierit, hortamur eam, ut nobis, & huic Sanctae Sedi praesenti auxilio succurrens dilecto filio Nobili Viro Ferranti Gonzaga tuae Majestatis in Italia Locumtenenti mandare velit, ut manu forti se statim dictis milibus in Mirandula existentibus opponat, curetque, ne ulterius Ecclesiasticae ditionis loca invadere, & majoribus quotidie damnis afficere valeat. Deum autem Optimum Maximum votis omnibus precamur, ut ipsum Regem ad ea capienda consilia dirigat, quae universae Christianae Reipublicae pacem, concordiam, & salutem, ipsique Regi, & nobis animi tranquillitatem, & quietem parere possint. Dat. Romae apud Sanctum Marcum xxvii. Julii MDLI. anno II.

XX.
Diar.
Concil.
Tria.
Adrian. I.
3.

Aucta inter Gal- lum Pon- tificem- que diffi- dia.

Jac. Aug. Thuan. I. 8.

Non defuit Caesar Julio Pontifici, cui undecima Julii centum quinquaginta aureorum millia in militum stipendia submisit, cum antea mense Junio alia centum millia numerasset: auctusque viribus Julius Mirandulam, ex qua excursionis in agrum Bononiensem factae erant, obsidione cinxit; necnon Ferdinandus Gonzaga ad Parmam castra promovit: Galliae vero Rex cum frustra tentasset Julium flectere, ut Octavium conciliaretur, concepta in eum iracundia venit e Gallia pro expedienda Sacerdotiorum collatione pecuniam transferri Romam, ne hosti ad bellum gerendum usui esset: tum in Cardinalium Senatu Pauli Thermes Oratoris opera questus est, Julium supremum imperii Christiani caput, communis parentis, judicis integerrimi, ac veritatis vindicis munus, cum iniqui accusatoris, & privati hostis officio commutare, Regio nomini maculam aspergere, quasi defectionem ab Ecclesia meditaretur; cum tamen Christianissimi Regis acceptum nomen piis operibus ornasset, translato Bononiam concilio pro tuenda Sedis Apostolicae auctoritate adhasset, pro afferenda etiam re Catholica in Scotia, & Gallia contra Haereticorum Anglorum impetus multa praelia confecisset, affictam sibi criminis suspicionem, cum ad comprimendam serpentem haesim monuisset literis Episcopos, ut suas dioeceses lustrarent, excinderent vitia, notarent corruptelas, quae ad concilium referri possent, significasse Metropolitanis, ut Episcopos desides in jus vocarent, Synodos Provinciales celebrarent, quarum usus sacris Canonibus adeo commendatus intermissus erat, atque in concilio Nationali religionis splendor, & puritas morum restitueretur, nec se quidquam adversus Sedis Apostolicae, & concilii Oecumenici dignitatem meditatum, pro Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

qua tuenda sanguinem profundere paratissimus esset, ut antea a Cardinale Lotharingio fuerat Pontificio Internuntio significatum; tum addidit, aliena culpa in Italia concitari bella, foedusque ictum cum Octavio Parmensi in adversam partem accipi. Perpenderent porro Pontifex & Cardinales, num ea sumpta clientela pro libertate Italica defendenda, ac ditione Ecclesiastica contra vim Caesaris propugnanda, eorum odia promereretur. Parmam enim gravioris esse momenti, qua occupata ab hoste jugum Caesarem imponeretur, nec vero externam militiam inductam in Parmensem Urbem, nec adversus decus Pontificium gestum, suppeditata tantummodo pro Parma propugnanda stipendia, quae nunquam repetenda forent. Caeterum se abjecturum Parmae patrocinium, si Pontifex ad Parmam suis armis defendendam se obstringat, Farnesiorumque damna farciat, ac Caesar pariter Placentiam Ecclesiae restituat. Tum praemonuit promoti Parmensi bello Concilium disturbatum iri, contestatusque est graviora inde mala obortura, quorum culpae immunis foret; caeterum, quicumque casus acciderit, nunquam se ab Apostolicae Sedis obsequio defecturum. Ad haec Julius gesta, ac dicta sua excusavit, constituisse enim ex Regiis literis Avenionem ad Cardinalem Armeniacum, necnon Romam transmissis ad Episcopos Gallos Concilium Nationale fuisse ab Henrico indictum; ex quo novandarum rerum, ingentiumque discriminum suspicio apud pios quosque fuerat concitata, cum altare adversus altare erigi, Conciliumque adversus Concilium cogi videretur.

At Tridentini Patres aegerrime accipere geri a Pontifice Parmense bellum, cum pax ad provehendas res concilii per necessaria esset, nec etiam liquebat, cur potius Julius adversus Gallum pro defensa Parmae clientela bellum gereret, quam adversus Caesarem pro invasa Placentia; gratiam namque Caesaris secutus, illi se adversus Gallum conjunxit, quem postea suscepti male belli graviter poenituit. Ardente autem Parmensi bello Henricus Rex in Cardinalium Senatu Oratoris opera iterum kal. Augusti contestatus est, se omnes rationes pro tuenda publica pace conquisivisse, verum se invito bellum accensum, quo Europa arsurum, ac concilium disturbandum esset, cujus auctoritatem mox elevare cepit, ac acerbe carpere, distitans id tantum in eo spectari, ut Caesari tantum, non vero toti Reipublicae Christianae prodesset; proinde aequi acciperent Pontifex, & Car-

Parmen- se bellum male susceptum a Julio.

Ggg di-

dinales, si Episcopus e Gallia Tridentum nullos mitteret, cum ob belli incommoda, nec tutum, nec liberum iis foret Tridentum adire, atque adeo non futurum Œcumenicum, sed particulare, in quo Julius aliquibus Principibus, nimirum Carolo, ac Ferdinando abblaudiretur, seque eorum voluntatibus accommodaret. Adeo irarum æstus abripuit Henricum Regem, ut contemptus Pontifice ad defectionem inclinare videretur, sed demum dicti acerbitatem ita lenivit, se licet Ecclesiæ Gallicanæ jura tueretur, nunquam ab Apostolicæ Sedis obsequio discessurum. Ad hæc Pontifex Henrico celebrandi concilii causas exposuit, nec quorundam Principum commodis in ea re morem geri, tum Gallorum Episcopis liberi, ac tuti commeatu syngropham obtulit, qui si defuerint, non tamen concilii Tridentini dignitati detractum iri, quin vere Œcumenicum sit, tum Galliæ Episcopos, ad quos Apologiam scripsit, hortatus est, ut precibus Regem flecterent, ut pro celebrando concilio Tridentum adire iis permetteret; sed incassum fuscæ preces.

XXI. Parmensis obfidio soluta.

Inensus erat Henricus Julio, cujus animus duriorum cum emollire ad amplectenda pacis consilia non potuisset, frangere armis constituit, eductoque ex Pedemontio exercitu forti, factaque in Insubriam irruptione, plura Oppida impetu cepit; quo adversu casu percussus Ferdinandus Gonzaga Parmensem obfidionem solvit, ut ad tuendam Insubriam procurreret: ac tum Pontifex volvens animo, non modo Italiæ imminentiâ mala, multorum ad pacem eum adhortantium Principum precibus impulsus, nec non Venetorum, quos frustra misso Internuntio Achille Grassio ad suas & Cæsareas partes pellicere pertentavit, persuasione victus, ut communem omnium parentem se gereret, tum bellicis incommodis fatigatus ad pacis consilia se convertit, atque ad Imperatorem Cardinalem Carpensem, ad Henricum vero Galliæ Regem Cardinalem Verallum Legatos concordia interpretes circiter medio Septembri decrevit, de quibus Henricum Regem certiorum fecit hisce literis exaratis, multis paterni amoris, & benevolentia notis aspersis.

XXII. Jul. III. l. 4. brev. fig. num. 1884. p. 244.

Charissime, &c. Eo die quo placuit Deo pro eius providentia, & bonitate nos nullis nostris meritis ad summi Apostolatus apicem assumi in animum nobis induximus, ut benevolentissimi parentis personam erga omnes Christianos Principes induceremus, maxime vero erga tuam Sere-

nitatem, cui nos plurimum debere sciebamus, quamvis autem postea aliqua inter nos dissensio exorta fuerit, nunquam tamen paterni nostri erga tuam Majestatem amoris obliti sumus, cum autem ob plurima, atque magna tum Pontificii muneris, tum personæ nostræ impedimenta, per nos ipsos sicut vellemus tuæ Majestati animi nostrum notum facere, nequeamus, ut quanti eam faciamus ipsi tuæ Majestati, toti Galliæ, atque universæ Christianæ Reipublicæ immorescat, & quid in corde semper gesserimus, testatum apud omnes sit, elegimus in nostro Consistorio secreto de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio dilectum Filium nostrum Hieronymum tit. S. Martini in montibus Presbyterum Cardinalem Verallum nuncupatum Virum dignitate, doctriâ, atque prudentia præclarum, tuæ Majestatis studiosum, quem nunc cum Deo, & nostra benedictione nostrum, & hujus Sanctæ Sedis Legatum ad Majestatem tuam mittimus. Is sane eidem tuæ Majestati omnia nostra consilia, atque cogitationes de communi pace, de Religione instauranda, de tuæ Majestatis apud nos existimatione, atque tandem de Italia, & totius Christianæ Reipublicæ tranquillitate apertissime explicabit. Horratur igitur, atque rogamus tuam Serenitatem in Domino, ut pro sua, suorumque majorum erga hanc Sanctam Sedem pietate, & observantia ipsum Hieronymum Cardinalem Legatum honorifice excipere, atque benigne etiam cum ea fide audire velit, cum qua nos ipsos audiret si eam alloqueremur, spondemus enim in verbo veri Romani Pontificis nos quæcumque ipse nostro nomine cum Majestate tua ager, esse firmiter observaturos. Dat. Romæ I. Octob. MDLI. Anno II.

Julii III. epistola ad Regem Galliæ pro pace firmanda.

Hortatus etiam est Pontifex Catharinam Reginam, ut pro eximio in Romanos Pontifices studio, & quæ Leonis X. & Clementis VII. Neptis extitisset, Legati pia consilia ad Dei gloriam, & Religionis dignitatem spectantia proveheret apud Regem

XXIII.

Charissime in Christo Filia nostræ Catharinæ Francorum Regina Christianissima.

Quod nos in tuæ Majestatis opera ad pacificandam Christianorum Reipublicam, ejusque salutem procurandam spem maximam habeamus, faciunt tum Religio, pietasque tua, tum, quod Christianissimi Regis uxoris, & Christianissimæ Reginae titulo decoraris, ac præterea duorum Summorum Pontificum Leonis X. & Clementis VII. quos amoris gratia nominamus, Neptis, dum viverent, fuisti, propterea mand-

Ibid. l. 4. brev. fig. n. 2883. p. 245.

davimus dilecto Filio Cardinali Verallo Legato nostro, ut Majestate tua paterne nobis salutata, super negotiis cum Rege ipso viro tuo agendis ad publicum bonum pertinentibus, cum ipsa tua Majestate nostro nomine loquatur. Hortamur proinde eandem tuam Majestatem in Domino, ut ipsum Cardinalem Legatum magna dignitatis, ac doctrinæ virum benigne audire, consilio dirigere, favore, & gratia, qua plurimum apud ipsum Regem potest, fovere, & juvare velit, quod sicut singulari virtute, & probitate Majestatis tuæ dignum, ita Deo acceptum, & nobis super quam dici possit, gratum erit. Darum Romæ I. Octobr. MDLI. Anno II.

Exceptum magnificentissime Legatum Parisiis refert Jacobus Augustus Thuanus his verbis.

Jac. Aug. Thuanus l. 8.

Hieronymus Verallus Legatus Pontificis Regem ad Fontem-Bellaqueum convenit Idibus Decembris, & paulo post Lutetia Solemni pompa de more ab omnibus Ordinibus Regis jussu excipitur, ejus mandatis in Senatu cum diplomate Regio alialis, ac deliberatione habita, promulgatis, eadem conditiones appositæ sunt, quæ olim Ambrosii, Gausieri, Pratenfis, Farnesii, Sadoleti, & nuper S. Georgii Cardinalium consimilibus mandatis: additumque insuper ne Legatus per alios Vicarios sed tantum per se munus suum in Gallia exercent, dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, atque etiam in Collegialibus, in quibus formula capitris, Quia propter servatur, in quemquam ne conferat, nec Canonicos, ne de Collegiorum quidem consensu, spe in futurum gratiæ obtinende, creet, nihilque faciat, quod sanctis decretis, pactis, iuribus, privilegiis, ac prerogativis Regis, immunitatibus, & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, & publicarum Regni Scholarum edictis, constitutionibus Regiis, & Senatusconsultis, ac nominatim edictis, quæ parvas datas, quas vocant, & Novarios Ecclesiasticos spectant, deroget, aut præjudicet, easque conditiones implaturum se, sceda manu propria subscripta, & in Curia acta referenda, Regi cavere teneatur, id actum in Senatu exeunte anno XVII. kal. Januarii. Legatus cum Rege pacis capita ex mandato Pontificio transegit, cum Rex consentiret, ut Octavius Farnesius Parmam restitueret Pontifici his legibus, primo ut æqua compensatio Octavio tribueretur: secundo ut Regi certissime ac fidelissime se obstringeret, Parmam in potestatem Cæsaris non esse redigendam, Præfectum Parmæ imponeret præsidio militari instructum, qui nec Gallicæ nec Cæsareæ partium esset, sed nomine Se-

Hieronymus Verallus Legatus in Galliam honorifice excipitur.

Pacis leges inter Gallum Pontificemque connectæ.

dis Apostolicæ eam teneret: tertio, ut in diffidiis, quæ inter Galliæ Regem, & Cæsarem intercederent, partes Cæsareas non efferret: cui responsum est a Julio, se nullis parciturum laboribus, ut pacem firmissimam inter Galliæ Regem, Cæsaremque conciliaret, itaque proximo inunte anno pax inter Julium Pontificem, & Henricum Regem firmata est, ac relictus Cæsari locus, ut fœderi accederet.

Ad hæc significanda Cæsari cum Cardinalis Carpensis febre quartana implicatus ad Imperatorem non se contulisset, Pontifex Camajanum ad Cæsarem proficisci iussit, inclinante mense Decembri; ut eum sublatis jam belli Parmensis causis ad pacem cum Henrico Rege sancientiam incitaret. At Cæsar acerbo animo pacis hujus nuntium excepit; graves enim iras conceperat adversus Henricum Regem, qui plures in Insubria Arces Cæsareas expugnarat, atque etiam novas res Mediolani erat molitus, tum in Belgico mari classem Cæsaream dolo ac proditione opprefferat, prædamque ad quingenta millia aureorum ascendente rapuerat; dumque fovet in eum odia, pacemque adeo necessariam pro Concilio ad felicem finem perducendo, & extinguenda hæresi respuit; Henricus graviolem in eum odiorum malorumque molem effudit, ac protrita divini numinis causam belli procellam conflagavit in Germania; misso enim Joanne Fraxineo Episcopo Bajonensi fœderis cum Mauritio Saxonie Duce, & . . . . Marchione Brandeburgensi VII. Idus Octobris adversus Cæsarem percussit, specie tuendæ libertatis Germanicæ, quod Carolus Cæsar Protestantes ab impia superstitione ad pietatem, & obsequium Romanæ Ecclesiæ, opera Tridentini Concilii revocare eniteretur, de quo hæc Surius.

XXIV. Cæsar pacem cum Gallo respuit.

Orta inde mala ingentia.

Surius in comm. hoc anno.

Augusti die XX. Ecclesiæ Augustanæ Ministri Evangelici Cæsaris voluntate intra diem tertium ex Urbe decedere jubentur, nec usquam omnino concionari intra Cæsaris diriones. Intra Augustam vetat Cæsaris Lutheri dogmata doceri. Eodem modo actum est cum Memmingensibus, & aliis Sueviæ concionatoribus. Erat in iis quidam, cujus Dalila cum jam proxima esset partui, is sibi copiam fieri uxoris, ut ipsa vocabar, invisenda. Tum Atrebatensis Episcopus cum primis eruditus, ad suos conversus ait, uxorem iste vocat, quæ scortum est, & revera non nisi scorta, immo scortis peiores sunt, quæ, vel Sacerdotibus, vel Monachis junguntur. Horum autem profligatio magnum omnibus ubique terrorem incussit, qui haud dubio

Cæsaris odio confirmata hæresis.

idem sibi quoque formidarent, potuissentque hac ratione populus misere seductus in viam reduci, expulsis pravus, & seditiosis Doctoribus, cum ecce in tanta publicæ pacis, & tranquillitatis expectatione Gallia Rex Cæsari bellum movet. Mauritius deinde cum Gallo fœdus ferit, eam gratiam pro maximis beneficiis Cæsari rependens, Cæsaremque vehementer, & Gallus, & Mauritius assenserunt, tam inopinato, nec usquam indicto bello: immo cum Cæsari Mauritius omnem interim obsequentiam polliceretur, & Gallus videretur nullas belli iustas causas habere. Quicumque autem hujus in Cæsarem inexpectati belli auctores fuere, non diu postea supervixere, & plerique omnes in ipso ætatis flore dura morte periere. In Gallia Christianissimo Rege mirum fuit, quod se eo quoque nomine scriberet bellum Cæsari facere, ut Saxonem, & Lantgravium, qui erant præcipui Lutherana doctrina Patroni, in libertatem assereret, cum tamen ipse in sua ditione Lutheranos, & aliarum sectarum homines severissime persequeretur.

XXV. Politica Regum impietas. Ext. in Actis Conc. edit. Bini.

Nec modo Henricus Oratores ad Concilium Tridentinum Regis Christianissimi more non decrevit, verum præfules, ne ad illud se conferrent, inhibuit. Defenderat antea Bononiense Concilium adversus Cæsaris conatus, jam vero Tridentinum, quod illi Cæsar impense faveret, infectatus est; adeo Reges suis reungunt cupiditatibus, ut Religionem iis servire, non Religioni servire non raro velint. Extant porro in Synodi Actis Cæsareæ literæ, quibus ille Julio in eunte Oratores, ad Sessionem kal. Septembris celebrandam decrevit, cum Germanicis turbis districtus Concilio interesse non posset.

XXVI.

Cum Beatissimus in Christo Pater, & DD. Julius III. Divina Providentia S. R. ac universalis Ecclesie Pontifex Maximus D. N. R. Sacrum Oecumenicum, & generale Concilium per Sanctitatis sue prædecessorum felicitis recordationis Paulum P. P. III. indictum, & incaptum, & aliquamdiu ad tollenda Religionis nostræ dissidia, que in Germania longo tempore maxima totius Orbis Christiani perturbatione viguerunt, denuo ad Civitatem Tridentinam revocaverit, ac per literas sue sanctitatis kal. Majas proxime præteritas convocaverit. Nos vero ob adversam valetudinem, cum qua aliquandiu, & jam continuo ferme conflictamur, tum aliis negotiis impediri, quum eidem Concilio, uti cupiebamus, personaliter interesse non possumus, ne tamen muneri nostro in re tam ardua defuisse videamur, opera pretium

duximus Mandatarios, Procuratores nostros eo ablegare, ac proinde confisi de fide, probitate, & rerum experientia, ac erga sacrosanctam Religionem nostram orthodoxam zelo, ac pietate Venerabilium devotorum, ac generositate Nobilium fidelium nobis dilectorum Hugonis Comitis a Montfort, Domini Francisci a Tolero Prioris Monasterii Reconvalensis, & Guillelmi a Pictavia Archidiaconi Campanie Consiliarios nostros, eosdem tam ratione Imperialis nostræ dignitatis, quam sustinemus, quam Regnorum, & Provinciarum hæreditario jure nobis spectantium conjunctim, & separatim fecimus, creavimus, & constituimus, &c. Datum in Civitate nostra Imperiali Augusta Vindelica die primo Julii MDLI. Imperii nostri XXXIII. & Regnorum nostrorum XXXVI.

Condicta die prima Septembris sessio duodecima eademque secunda Julio Pontifice celebrata est; solemnique ritu Divina res peracta atque a Concilii Præsidente sacra oratio habita, qua Præsules ad diligentiam omnem pro asserenda Catholica re, hæresisque delenda excitati fuerunt, cujus præcipua pars his sententiis ac verbis concepta fuit.

Maxima semper, ut vos minime præterit Patres, generalium Conciliorum vis maxima fuit, atque autoritas. Nec enim dubium est, quin eis modo recte, & ordine habeantur, Spiritus Sanctus ipse præsideat, etenim si Dominus noster, ubicumque duo, aut tres in nomine ejus fuerint congregati, in medio eorum se futurum confirmavit, quis cum, & Sanctum ipsius Spiritum abesse putet ab hujusmodi plurimorum Patrum & Sacerdotum Conventu iusto, atque legitimo, qui quemadmodum hic noster propter causam Fidei, & Religionis, propter correctionem morum, propter pacem denique, & tranquillitatem Ecclesie sit coactus. Itaque, talium Conciliorum scilicet non hominum magis, quam Dei ipsius existimantur esse decreta. Horum exemplum nobis primis illis Ecclesie temporibus Spiritu Sancto pleni Apostoli prodiderunt. Ad hoc remedium Majores nostri deinceps gravissimis Ecclesie temporibus confugerunt. Hoc Arianam illam sectam toto terrarum Orbe diffusam, tam inveteratam, tantis studiis, opibusque potentissimorum Principum defensam, hoc Macedonii, Nestorii & Eutychetis hæresim, innumerabilesque alias sustulerunt. Hoc sæpe Sacerdotum, & populi vitam, ac mores reformarunt. Hoc seditioibus, & discordiis aliquando agitaram Ecclesiam in quietum, & tranquillum statum redegerunt, quare magna spe, magno animo Patres tam pias actiones, & tam Christiano nomini salutaris per-

XXVII. Acta Concilii Tridentini. Angel. Massarel. in Diar. Concilii. Trid. m. Arch. Vat. pag. 417. Secunda Concilii Sessio kal. Julio III. Ext. in Act. Conc. Legati Crelescentii Oratio in Concilio.

Angelus Massarel. in Diar. MS. Arc. Vat. p. 417.

persequamur. Hoc munus, hæ partes, hoc officium nostrum est, qui hanc ob causam ex tam distantibus, & tam remotis Regionibus in hanc Urbem convenimus. Nam cum propter pravos, & corruptos mores, Dei venerationem, cultum & charitatem ubique imminuta tum vero hæresibus, & impietate dogmatum, veritatem & sinceritatem fidei nusquam vere non contaminatam atque pollutam videamus, quis tam ingratus, ac tam immemor Divinorum munerum, ac beneficiorum erit, qui non Dei benedicti cultum, & gloriam non ceteris modo rebus anteponat, sed vitam, & animam sua habeat chavioem [Et infra.] Incredible est, quibus piorum omnium votis expetitur, qua læritia ceptum, qua expectatione rursus restitutum hoc fuerit instauratum Concilium. Persuasum iis est, & recte persuasum, hoc unum esse remedium, quo Ecclesie navis jam diu hæresum, & discordiarum procellis agitata, atque quassata, & cum vi tempestatis, tum nautarum etiam negligentia prope obruta e periculo eripi, & tuto in portu possit collocari, &c.

Acta sunt ab Angelo Massarello concilii Chartophylace, pia quedam admonitiones de modo in Concilio agendi. Deinde publicatur decretum, in quo redditur ratio, quare in præsentî Sessione nihil agatur de rebus fidei, vel morum. Indicitur futura ad diem XI. Octobris, & quod statim tractabitur de Sacramento Eucharistie, & de impedimentis, quæ restant circa commodiorem Residentiam Episcoporum.

Exhibetur mandatum procuræ Cæsareæ ab Illustrissimo Domino Comite a Monteforti, qui etiam scripturam quandam, in qua suam comparitionem designabat, præsentavit, quod mandatum, & scripturam ego legi, deinde respondi nomine Synodi, & ejus mandatum, & comparitio admittitur.

Postea Episcopus Viennensis Orator Regis Romanorum exhibuit etiam mandatum suum, quod similiter a me lectum fuit, & admissum, & nomine Synodi responsum.

Henricus Rex Gallie ad Concilium script.

Postremo comparuit quidam Nuntius Henrici Regis Gallorum, qui literas Regias exhibuit. Erat is Amiotrus Bellozanensis Abbas, postea Antiffiodorensis Episcopus, a quo allatæ literæ Conventui Tridentino inscriptæ erant, honestiore concilii nomine perperam prætermisso, quare plurimi Patres maxime Hispani oblectati sunt, ne publice legerentur, cum Gallus Rex ea inscriptione autoritatem Tridentini concilii traducere videretur; lenivit illius nominis in-

vidiam Regius Orator, cum diceret apud Latinos Scriptores concilium modo nomine Conventus, modo Confessus nomine designari, nec Regium animum ulla in concilium malevolentia suffusum, sed contestari tantum moto a Cæsare bello Gallia Episcopos ob iustas causas Tridentum non accessuros. Facto porro in Sacratio Templi secessu, rogatisque Optimatum sententiis decretum est, demulcendas esse comitate iras Regias, non juris nimia acerbitate asperandas, atque adeo Promotor concilii his verbis Regium Oratorem, affatus est. Vir eruditissime, Sacrosanctum concilium censuit, legendas esse in concilio literas Regis Christianissimi, cum putet ab illo Conventus nomen in malam partem non accipi, sin vero in pravam interpretationem Conventus nomen detorqueret, de ea re, ut irata, ac iniqua intercessit. Regiæ vero literæ in eam sententiam erant conceptæ, ut civilis belli invidiam a se removeret, atque Episcopos Gallos, si Tridentum non accederent, excusandos deprecaretur, sperare se ajebat, Patres ab omnium partium studio futuros exortes, eosque, ut arbitros honorarios admittere, orabatque, verba sua non quasi hostis externi excipi, sed tanquam Ecclesie primogeniti, qui pro eo titulo asserendo nunquam Divinæ gratiæ defuturus esset, Stare enim fixum animo virtutibus, ac vestigiis Majorum insistere, nec enim dum oppressos tueretur, injuriasque illatas propulset, a Regii officii Religione discedere, nec quidquam de pristino in Ecclesiam amore, & observantia detraheretur, atque omnia, quæ decreta forent, modo ordine debito, & jure fierent, excepturum spondebat, quas literas cum Jacobus Augustus Thuanus mendaciis Hæreticorum illusus, indigne perverterit, e Vaticanis monumentis, in quibus autographa actorum concilii continentur, decerpentæ visæ sunt.

Sfortia Pallavic. l. II. c. 7.

Ext. in lib. typis cujo an. 1613. De scriptis spectantibus ad Concilium.

XXVIII. Ext. etiam in lib. edita anno 1613. de literis Gallia Regum ad Concilium Trident. p. 7. Ang. Mass. fecr. Conc. in Actis m. f. 2. sub Julio III. MS. Arc. Vat. sign. 3191. p. 28.

Comparuit [inquunt acta] quidam Nuntius Regis Gallorum, nomine Jacobus Amiotrus Gallus, qui præsentavit Sacrosanctæ Synodo quasdam literas nomine ipsius Regis, una cum quadam scriptura, quam legendi sibi licentiam concedi petiit. Quæ literæ, cum receptæ fuissent a Reverendissimo Domino Legato, & mihi Secretario legendæ traderentur, earum inscriptionem primo legi: in qua, cum non nominaretur hæc Sancta Synodus concilium, sed Conventus, Patres summopere commoti, atque turbati sunt, asserentes alta voce se nullo modo eas literas recipere velle, quia ad eos non dirigerentur, cum non diceretur in titulo, siue inscriptione dandas esse Patribus concilii

cilii Tridentini, sed Conventus, Tridenti autem non esse simplicem conventum, sed Sacrosanctum Oecumenicum, & generale, legitimumque concilium, & verum.

Tandem post multa hinc inde adducta, & tractata, cum Patres concordare non possent, & major tumultus continuo excitaretur, visum est Reverendissimo Legato pro majori quiete, & honore, ac minori populi adstantis scandalo, ut ea res secreto inter ipsos Patres solos ageretur. Quare recedentes Patres ipsi e loco Sessionis, secesserunt in sacrarium ubi re ipsa mature examinata, atque discussa placuit omnibus, ut litera praedicta reciperentur, & legerentur; & scriptura etiam, quam ipse Nuntius legere velle proposuerat, audiretur, praemissa tamen prius protestatione infra scripta.

Cum igitur Patres in locum Sessionis reversi fuissent, Promotor Sacri concilii protestationem ipsam nomine ipsius Sacrae Synodi alta voce legit, quae est tenoris infra scripti, videlicet.

Sacrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, interpretando verba literarum Christianissimi Regis, ubi illam Conventum appellat, in bonam partem, prout de tanto Christianissimo Rege credendum est, ita ut de Conventu hoc legitimo Oecumenicum, & generale concilium faciente intelligatur, & protestando, si aliter litera intelligerentur, non esse ad ipsam Sanctam Synodum directas, passus est, quod litera Regis praedicti legantur, & protestatur legi sine aliquo ipsius praedicti. Et statim, supra scripta protestatione praemissa, ego Secretarius praemissas literas ipsas Regis Gallorum legi: sunt autem tenoris, qui sequitur.

Henricus Divino beneficio Francorum Rex Sanctissimus in Christo, & observandis summopere Patribus Tridentini confensus salutem plurimam dicit.

Hoc in primis visum est convenire, cum cuidam singulari observantiae nostrae, Majorumque nostrorum in Universalem Ecclesiam, tum egregio praeterito studio erga ordinem vestrum, Patres ornatissimi, quod apud nos minime dissimulandum duximus, quibus causis quam iustis, quamquam necessariis non modo adducti, vel impulsu, verum etiam coacti simus nullum Episcopum, qui nostrae ditionis esset, Tridentum mittere ad eum Conventum celebrandum, qui esset a Beatissimo Patre Papa nostro Julio indictus nomine publici concilii, eaque de causa praescribenda breviter ad vos omnia curavimus, & quae pro nobis exponenda, & quae vobis ipsis ista dignitate, ista gravitate hominibus diligenter, & at-

Protestatio Concilii contra literas Henrici Regis Galliae.

XXIX. Gall. Regis litera ad Concil. Ut sup. fig. num. 1391. p. 29.

tente perpendenda videbantur: praesertim cum nobis dubium non esset, valde alienum a sapientia, prudentia, integritate vestra, sanctissimi Patres, factum aliquod nostrum, aut alterius cuiusvis temere condemnare, quod perspecta, dijudicataque causa facillime probatur.

In iis itaque, quae pro causa nostra scripta mittimus, sunt, quae partim communi omnium, partim quae praecipuo iure aut profitemur ultro, aut sperantur, a nobis ac deprecamur, necessario quodam, & explorato pene injuriae, & contumeliae metu: cum a nonnullis, si quis a nobis retineatur humanitatis sensus, aut benignitatis nimis vehementer, ac praeter modum videamur oppugnari, quibus tamen ne repugnaremus quidem, si liceret nobis ab omni iustitia, atque aequitate instituro, & suscepto semel patrocinio recedere. Sed haec omnia, sanctissimi Patres, non secus, ac honorarii arbitri comiter, & benigne uti audiat, ab eoque recitari patiamini, cui has literas ad vos nulla alia de re dedimus, vos vehementer oramus, atque etiam obtestamur, eaque sic accipiaris obsecramus, non tanquam ab ignoto, aut alieno, aut adversario profecta, sed veluti ab eo, qui hereditario nomine maximus, aut sicuti loquimur, primus & perhibemur esse Ecclesiae Catholicae filius, quo quidem in domestico ornamento obtinendo, & sustinendo Majorum nostrorum & virtutis, & pietatis opinione pollicemur vobis, Patres praestantissimi, idque adeo nobis sumere audeamus, freti benignitate Domini nostri Jesu Christi recipimus, spondemus nos mirificam illam animi magnitudinem, vigilantiam, sollicitudinem, fortitudinem, religionem omni genere praestantissimos esse studiorum, officiorumque nostrorum, tantum abest, ut dum factam, & illatam ab aliis injuriam necessario cogimur repellere, aut traditam nobis a Majoribus nostris Ecclesiae Catholicae charitatem deponere queramus, aut nostra sponte desinere prosequi quidquid ab ea pertractatum, decretum, constitutum fuerit, quomodo, videlicet, ab illa pertractari, decerni, constitui par est, dum ne quid interea sincero, atque integro ab Haereticorum decordia Principi imminente, atque innocenti, aut captiosum comparetur, aut contumeliosum. Sit Dominus Noster Jesus Christus, qui author est, custos etiam, & conservator, Patres ornatissimi, salutis, incolumitatis, dignitatisque vestrae. Valete. Ex Villa Regia, quae Fontis Bellae aquae dicitur ante diem Idus Augusti MDLI.

Henry.

A tergo autem Sanctissimi, & observandis in primis in Christo Parribus Con-

ven-

ventus Tridentini. Quibus literis lectis, ipse Nuntius Regis Gallorum legit scripturam quandam, quae erat tenoris infra scripti.

XXX. Scriptura Oratoris Regis Galliae Concilio praesentata, & lecta. Haec sunt, Sanctissimi Patres, quae post susceptum primum agri Parmensis patrocinium a Christianissimo Rege, exortam, deinde ea de re gravissimam, sed injustissimam illam quidem querimoniam, post oblatum postremo proximum hunc tumultum, & certissimum civilium armorum intestineque belli terrorem ostentatum, Rex Christianissimus imperavit, Beatissimo Patri Papa nostro Julio, tum Sacro Cardinalium Collegio profiteri, denunciarique, quae torridum fere verbis sunt deinde exposita. Cum facta quaedam sua, quae non modo reprehensione nulla, sed summa etiam laude digna essent, trahi tamen, atque vocari in invidiam animadverteret, idque quorundam hominum iniqua interpretatione fieri, atque dissensionum semina jaci, quae riq; materiam armorum, illud in primis, seduloque curavisse, ut quoad integra res esset, & consilii, & facti totius rationem illius Sanctitati, Collegioque accuratissime redderet Paulus a Thernis Orator suus vir equestri dignitate clarissimus, idque eo consilio a se factum esse, ut si qua in animis illorum minus commoda de se opinio insedisset, ingenua illa satisfactio, revelleretur, atque ita imminentibus malis, si repudiata pace occasiones armorum cupidius arripenteret, iret ipse obviam; & quoad ejus fieri posset tanto ante refutaret: itaque primum omnium illud proposuisse, id quod fecimus, ut ejus propugnationem susciperet, qui in fidem suam quasi in portum aliquem confugisset; se non videre, qua ratione a quoquam jure posset improbari: quippe cum id non magis communis cuiusdam esset humanitatis ad incertos, & rerum, & temporum casus, quam optimi, maximique, ac vere Regii animi, & liberalis officium, nec equum esse se deteriori conditione haberi, quam ceteros, a se nihilominus nil astute, actum, nihil subdole cogitarum, nihil commodi alicujus sui causa gestum; sed unius Ecclesiae tantummodo habitam esse rationem pro perpetua quadam Francorum Regum, ac Majorum suorum consuetudine, qui illam non opibus solum suis exornarint, aut armis extrulerint, sed corpora etiam sua gravissimis illis temporibus periculis omnibus opposuerint, idque [quod fieret] illius causa ceptum esse, his conditionibus esse restatissimum, quas ipse pacis, concordiaeque constituendae obtulisset, quae semper eo spectarent, uti qua de re agebatur, ea res ne Ecclesiae aliquando vel subriperetur, vel eriperetur, quam vellet perpetuo juris ejusdem, ditionisque esse,

idque unum tantopere contenderit: quae cum ejusmodi essent, neminem sana mentis existimare posse quidquam a se vel actum, vel susceptum, quod non maximum, generosissimumque Regem deceret, & hoc loco, & hoc animo Principem, qui se non modo abstinentissimum praestirisset, sed etiam maximis suis sumptibus, ac nonnullo rerum suarum dispendio Italiae pacem, otium, libertatemque obtulisset, & omni suo studio, conatque Ecclesiae dignitatem, atque auctoritatem procurasset: se praeterea palam denuntiasset, ac restatum esse, si Beatissimi Papae nostri Sanctitas hanc iustam esse causam armorum decrevisset, ac proinde Italiam, atque adeo universam pene Europam bello implicivisset, ex quo Ecclesiae status convelleretur, tum mores, tum Religio, tum fidei ipsius causa in ultimum discrimen adduceretur, maximo id quidem suo cum dolore futurum; sed sibi tamen nihil eorum merito imputatum iri, qui omnia ante fecisset, quominus illa acciderent, omnesque propterea conditiones, quae modo honestae, & illius temporis essent, non solum ferre, verum etiam accipere voluisset.

Denique Concilii, quod nuper indictum esset solutionem, quam si ad arma ireretur necesse erat consequi, sibi minime assignari posse; orare etiam, atque obtestari enixius Summi Nostri Pontificis Sanctitatem, considerans etiam quanta ex bello semel sumpto damna, atque incommoda Reipublicae Christianae impenderent, eaque ne evenirent, quod pace tuenda facillimum erat, efficeret. Arramen cum haec tot, ac tanta ipse pro se per supra dictum illum Oratorem suum egisset, monuisset, denuntiasset, hortatus esset tantum abesse, ut illis omnibus, quae summopere jure omni divino, humanoque viderentur, ullo modo Summus Christianorum Pontifex moveretur, ut cum pacem, tranquillitatemque tueri deberet, controversias, dissidia, lites si quae ipsis inter se Principibus Christianis essent, vel minuere, vel funditus tollere, otium, atque securitatem omni ratione celebrando Concilio parare; Italia tamen funestissimum bellum concitare quotoram mox Europam conflagrare necesse esset, nova excitare armorum dissidia, additus ad Concilium omnes pracludere maluisse videretur, eamque omnibus suspitionem inducere istam ipsam concilii Tridentini indictionem, non communis Universae Ecclesiae utilitatis gratia experitam esse, sed factam potius coitionem cum iis, quorum privatis rationibus, ac commodis illic inserviretur nullo reclamante, nullo repugnante videri certe Summi Pontificis nostri Sanctitatem se excludere, ac frustra o-

XXXI.

pra-

ptatissimi concilii privare voluisse; id re-
rum initia, progressus, exitus, consilium
Sanctitatis eius declarasse, cum illa de cau-
sa, nec hoc tempore, nec hoc Authore, aut
bellum tam perniciosum tanto univ[er]se
Reipublica periculo suscipi, aut tanta ejus-
dem Reipublica iactura, & calamitate geri
deberit. Claros sæpenumero, & admira-
bili quadam animi magnitudine Principes
dissimulandis gravioribus injuriis in-
venisse, atque modo restinxisse initia,
communis incendii, nunc quasitam videri
ultra, & adornatam, a quo minime de-
bit, flammæ istius perniciosissima, ac lu-
tuosissima materiam.

XXXII.

Constituendam fuisse, aut revocandam
magis exemplo Sanctitatis illius, concilio
jam indicto, veteris Ecclesiæ severiorem
disciplinam, ac speciem non labefactandam,
aut deformandam eam, quæ cum paucissi-
morum hominum Religione nititur, tum
pauciorum multo honestate, ac moribus ag-
noscitur; nec spargenda Christianis Prin-
cipibus odiorum semina, nec obiciendam
Petri Principis Apostolorum naviculam
majoribus prope fluctibus, quam unquam
ulla Majorum nostrorum memoria objecta
sit, nec si ab eo concilio, quod magnope-
re expectasset interclusis itineribus arceri
oportuisset, Regem perpetuo suo sensu non
modo nomine Christianissimum, cuius cum
tantis Majorum beneficia in Ecclesiam exi-
stant, ipsa in communi fidei, atque Re-
ligionis causa nec hæserit unquam, nec of-
fenderit, nec titubavit ullo modo, nec a-
nimo futurus sit unquam ab Ecclesiæ Ca-
tholicæ rationibus alieno: se facere non
potuisse, quin apud illius Sanctitatem, a-
pud Sacrum Cardinalium Collegium dolo-
rem suum exponeret, ac vere, & ex ani-
mo conquereretur, illudque tum querendo,
tum precando postularet, ne alienum exi-
stimarent, aut suo, aut Majorum suorum
more, quod deprecaretur, quædam, hoc est,
ut nunc loquimur protestaretur ipse, quo-
modo quidem omnino protestatus est, sicut
ab ipso sibi iure permissum esse non igno-
rabat, videlicet ne ipsi gravissimis belli-
corum morum difficultatibus implicato ne-
cesse esset Tridentum ad Concilium mit-
tere sue ditionis Episcopos, quippe quibus
nec liber nec tutus eo pateret accessus, ne-
ve id ipsum concilium, a quo excludere-
tur invictissimus Generalis totius Ecclesiæ
Catholicæ aut haberetur, aut appellaretur;
quin potius privatum existimaretur Conci-
lium, quod videretur illud quidem quæ-
situm, & expectatum non reformandæ, re-
stituendæque disciplinæ, nec sectarum com-
primendarum studio, sed quibusdam ob-
sequendi, quorum privata utilitatis mag-
is, quam publicæ ratio mita esse vide-
retur.

Denique neque concilii huiusmodi, eo-
rumve decreteris, aut ipsæ, aut populus Gal-
licus, aut ulli Gallicæ Ecclesiæ Ministri
in posterum tenerentur: immo vero se te-
stari palam, ac denuntiare, ad eadem se
remedia, ac præsidia descensurum, si ne-
cesse videretur, quibus Majores sui Fran-
ccorum Reges in re consimili, causaque uti
consueverunt; nec sibi quidquam antriqui-
us fore, secundum fidei, ac Religionis in-
tegritatem, libertatem, & incolumitatem Ec-
clesiæ Gallicæ; nihilominus hoc se profite-
ri: tamen non hæc ita a se dici, quasi aut
cogitaret, ullo modo, ac haberet in ani-
mo meritam, ac debitam a se Sanctæ Se-
di Apostolicæ observantiam, & obediendi
conditionem aut excutere, aut imminuere:
contra operam daturum esse ut magis, ac
magis in dies se dignum præberet hoc Chri-
stianissimi Regis cognomine: hoc maximè
Ecclesiæ filii elogio animi huius sui, ac
studii propensionem ad feliciora, meliora-
que tempora reservari, cum scilicet hoc
humano generi, ac præcipue Reipublicæ
Christiana hoc suis ipsius, ac populi totius
Gallicæ vobis Dei Optimi Maximi gratia
tribuisset, ut honeste depositis armis, quæ
essent parum modeste illata motiones ani-
mi componerentur, & hoc modo pax ipsa
conveniret. Se præterea supplicare cum ab
eius Sanctitate, tum ab ipso Sacro Colle-
gio postulare, uti ne moleste ferant, si su-
am ipse professionem, instauratorem, de-
nuntiationem, deprecationem in acta re-
ferri peteret, sibi que instrumenta his de-
rebus publice fieri, quibus quoties aut tem-
pora, aut res suæ poposcissent, uti postea
ad superiorum omnium fidem, sibi que ne
ad singula responderetur, rogare, ut his
de rebus omnibus ceteros Christiani nomi-
nis Principes, Populos, Civitates liceret
certiores facere. Nunc itaque, Sanctissimi
Patres, cum vobis promptum sit, ac faci-
le, nedum Christianissimi Regis animum,
& explicatam, apertamque, facti, consi-
liique sui mentem perspicere, potestis sta-
tuere, nec hunc ordinis istius conventum
ab illo sperni, nec auctoritatem, gravita-
temque magni fieri, sed præreptam potius
hujus celebrandi facultatem, quod vos ita
accepturos confidit, ornatissimi Patres, ut
nec de illius Religione dubitare possitis,
nec de animo erga vos, totamque Ecclesia-
sticam administrationem secus, ac commo-
dum est iudicare. In quo vestro iudicio ad-
versus malevolorum, & iniquorum homi-
num sermones satis sibi præsidii esse putat,
satis adversus fugillatores argumenti, ut
simul acquiescat & innocentia sua con-
scientia, & recordationis officiorum suo-
rum.

Henry.
Ct.

Cujus quidem scripturæ lectione absolu-
ta, statim Promotor Sacri concilii interpo-
suit infrascriptam protestationem, quam
clara, & alta voce legit sub tenore, qui
sequitur.

Protesta-
tio contra
Scriptu-
ram Re-
gis Gal-
licæ.

Sacrosancta Ecumenica, & generalis Sy-
nodus in Spiritu Sancto legitime congre-
gata intendens consulto, & mature, ac
causæ cognitione adhibita, & publica Ses-
sione, prout vos facere elegistis, necnon i-
psius negotii qualitas requirit, vobis respon-
dere, monet vos ut ad audiendam, & re-
cipiendam responsionem huiusmodi prima
proxima futura Sessione, quæ erit XIII.
Mensis Octobris proxime venturi coram i-
psa Synodo comparere omnino debeatis, dum
Christianissimus Rex vester in suis literis
affirmat, in Civitate Tridentina adesse
concilium, acceptat, admittitque libenter.
Personam vero vestram pro legitima, &
omnia alia per vos dicta non admittit, nisi
si, & in quantum de jure id facere tene-
tur; Protestans nihilominus nullum inter-
ca ipsi Sacrosanctæ Synodo, ac prosecu-
tioni ipsius concilii, etiam per quæcumque
per vos acta, & gesta præiudicium gene-
rari: ac interim prohibet omnino Nota-
riis, ut Instrumentum istius actus vobis,
aut alicui tradant, nisi una cum adje-
ctione sua responsionis, quam die supra-
dicta vobis tradere parata est; ac sine sui
Notarii subscriptione; alias protestatur de
nullitate. Deinde cantato Hymno con-
fucto, benedicta Sancta Synodo Patres di-
mittuntur.

Diar.
Concil.
Trid. p.
ult.
XXXIII.

Interfueri illi Sessioni inter alios Mo-
guntinus, & Treverensis Principes Ele-
ctores, iidemque Archiepiscopi.
Ex his refellas Jacobum Augustum.
Thuanum Præsidentem Parisiensem, qui
affinxit Oratori Regio hanc Orationem
hæretico veneno imbutam.

Jac. Aug.
Thu. hij.
l. 8.

Hoc est Patres, quod præcipue Regis
Christianissimi animum urit, hoc est quod
maxime ad suam, & Universe Ecclesiæ
injuriam pertinere arbitratur, quod eo
tempore Concilium coegerit Pontifex, quo
conjunctis cum Casare copiis ipsum bello
oppugnat, ne videlicet Gallicæ Ecclesiæ
Præsules eo convenire possint, quorum sa-
lutaribus sententiis, ac consiliis, tam in
caput, quam in membra diligentissime in-
quiratur, quæ corrupto usu in Ecclesiam
irreperunt emendantur, & emendatis iis,
quæ in doctrina, ac moribus corrupta sunt,
publica Ecclesiæ concordia sarciatur: hoc
est inquam Patres, cuius causa me Rex
ad vos misit, non ut de injuria sibi facta
conqueratur. Et infra: Verum Sacra pro-
fantis misceri, ambitioni Religionem, in-
explebili aliena invadendi cupiditati, pie-
tatem, jus rapinis, fas violentiæ obten-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

di indignatur, & eo impudentia postre-
mo inimicos suos devenisse, ut cum ma-
xime fallunt cum fucum hominibus fa-
ciunt, tunc doctrinæ, & morum in Ec-
clesia emendationem constituere videri ve-
lint; itaque Rex Christianissimus, & nati-
vissimus Ecclesiæ filius; his enim titulis a
Majoribus acceptis merito gloriatur, qui
videat secum tam implacate, & inique
agi cum dissimulationi amplius locus esse
non possit, me suo nomine coram vobis,
sicuti per suos Legatos Romæ jam fecisse
scitis, denuntiare iussit, ob excitatum,
tam iniquum, tamque alieno tempore bel-
lum, non licere, nec integrum esse di-
tationis suæ Episcopos Tridentum mittere,
neque habere hunc Confessum pro Ecume-
nica, & legitime congregata Synodo, sed
magis, quod literarum nuper traditarum
inscriptum doceat, pro Conventu quodam
privato, qui non Religionis, ac Reipu-
blicæ causa, verum in ambitiosorum quo-
rundam compendium ex his turbis captan-
tium gratiam sit constitutus; proinde il-
lius decretis, nec se, nec Regni sui or-
dines ullo pacto obligari, contra adhibi-
torum ea remedia si opus fuerit, quibus
Majores sui in consimili causa usi fuerint.
Fingit nimirum Author Henricum de-
fectionem interminatam a Pontifice, at-
que in eum moliturum, quæ Philippus
Pulcher adversus Bonifacium VIII. quæ
Carolus VI. adversus Benedictum XIII.
Pseudopontificem, quæ Ludovicus XII.
adversus Julium II. egissent, Verum Au-
thor mendacii convincitur manifesti ex
actis Synodalibus. Nulla enim a Jacobo
Amiotto Regio Oratore habita est Ora-
tio, sed tantummodo lectum est scriptum
Regium inclusum literis, sigilloque ob-
signatum, cuius seriem ipse penitus igno-
rabat, eaque de causa pudore suffundi
vultus est, cum ipsi traditum est, ut il-
lud coram Patribus perlegeret, quo qui-
dem scripto eadem penitus repetita fuere,
quæ antea Romæ in Cardinalium Senatu
præsente Julio fuerant perorata; cum-
vero piis verbis se Apostolicam Sedem
debito cultu, & observantia prosequi Hen-
ricus Rex profiteretur, nec tamen indicto
a Pontifice concilio se conjungeret, pu-
gnantia inter se dicere existimatus est:
porro concilii Promotor Regio Oratori
edixit, ut responsum ad Regias literas
atque Apologiam in proxima Sessione
dandam expectaret. At ille, ut erat jus-
sus, responso non expectato, Tridento
se proripuit, atque Henricus Rex tertio
Septembris die promulgavit moto a Julio
Pontifice bello Concilium disturbari,
Galloque Præsules Tridentum proficisci
vetuit. Quodnam vero responsum a Pa-
H h h tri-

Sfortia
Pall. hij.
Concil.
Trid. l.
11. c. 17.

tribus Henrico II. Gallorum Regi redditum sit hic attestare visum est, licet illud in fine sequentis Sessionis undecima Octobris datum sit, ne eadem repetere subinde cogamur. Hæc vero narrantur in actis.

XXXIV. Reverendus Dominus Episcopus Bituntinus legit e suggestu responsum, quod sequitur.

Responsum ad protestationem Regis Francorum lectum in publica Sessione die VI. Octobris MDLI. & exhibitum ipsius Regis Oratori.

Cum in proxima Sessione maximam hæc Sancta Synodus letitiam, voluptatemque cepisset, non solum propter auctoritatem, ac Patrum frequentiam, adventum ampliorum Germanicæ Præsulorum, & eorumdem Principum, ac Sacri Romani Imperii Electorum, verum etiam quia a pristino Imperatore, & ex Ungariæ, & Bohemiæ Regnis a Serenissimo Romanorum Rege Legati Viri ornatissimi cum literis, ac mandatis venerant: quæ fuerunt ea ipsa in Sessione recitata, ac per eosdem dies ex literis duorum Clarissimorum Regum Lusitanicæ, & Poloniae cognitum fuerat, illos quoque inclytos Reges in animo habere Legatos suos ad sacrosanctam hanc Synodum mittere: Omnes tamen Patres collaudato Imperatoris, & illorum Regum officio, atque erga sanctam hanc Synodum reverentia, cum meritis Deo gratias egerant, quod post diuturnas tenebras maxima subire lux Christianæ Reipublicæ fulsisset, tum minime dubium habuerunt, quin Rex Christianissimus pro sua, & majorum suorum dignitate, ac Religionis studio, suos quoque Legatos, Episcoposque missurus, & insignis quoddam Religionis, pacis, unitatisque Ecclesiasticæ signum declaraturus. Namque cum omnibus gentibus notum sit, quam egregia Francorum Regum merita in Rempublicam Christianam extiterint; cumque hunc Regem putandum sit, nec pietate erga Deum, neque studio fidei Orthodoxæ, neque magnitudine animi quoquam illorum esse inferiorum, quis non existimavit firmum præsidium huic Sanctæ Synodo, & Catholicæ ecclesiæ in eius virtute, & auctoritate esse constitutum? Verum cum ipsius Nuntius in Conventum Patrum processisset, & literæ ab eo allatæ, una cum scriptura quadam illis adjuncta, recitatæ fuissent, magno mox Synodus dolore, & sollicitudine affecta est: quamquam enim modeste admodum scriptæ erant, nec parum reverentiæ, qua ille Rex hunc Sacrum Conventum prosequitur, significationem habeant, tamen inde difficultatem videri obijci, unde auxilium expectabatur, quis non & ve-

hementer admiraretur, & magnopere doleat? Sed & si propter quasdam causas, opinionemque incommodas Regis animum offensum, & exulceratum esse apparebat, non propterea tamen Sancta Synodus spem de illo pristinam sibi abiciendam putavit, oprimorum enim consiliorum sibi, & rectissima voluntatis conscientia præter spem, quam in Deo Sacrorum Conciliorum auctoritate, & præside habet maximam, ipsum Regem confidit re pro sua prudentia melius secum perpensa habiturum esse cum officii, ac dignitatis suæ rationem, tum communis Ecclesiæ utilitatis, ac salutis; nec plus apud eum auctoritatis, & ponderis habitura esse minus recta fortasse quorundam consilia, quam sanctæ œcumenicæ, illiusque amantissimæ Synodi hortationes, atque monita. Quæ quidem libenter audire, & ejus auctoritate moveri Christianissimus Rex debet, memor ejus, quod Dominus dixit: Qui vos audit, me audit.

Ac primum illa, quam Rex Christianissimus reticuit, omnino omittenda suspicio est, si qui sunt, qui existiment ab hoc Sacro concilio, non communi Ecclesiæ utilitati, sed privatis alicujus commodis, & rationibus inserviri. Etenim quibus de rebus agendum sit, directe præscriptum est bonis literis Summorum Pontificum, quarum alteris concilium hoc a Paulo Terrio felicitis recordationis hujus Prædecessore indictum est; alteris ab hoc ipso Summo Pontifice maximo in eandem hanc Urbem restitutum. Res autem hæc sunt, extirpatio hæresum, reformatio morum, pax Ecclesiæ. Quæ tandem harum rerum, cum toti Ecclesiæ utilis, ac necessaria est, tum ab omnibus piis Principibus expectanda, & summis studiis juvanda. Hæresis quidem longe, lateque non per Germaniam modo, unde orta est, sed per reliquas etiam Provincias omnes, non absque miserabili animarum interitu, & maxima Divini cultus diminutione pervagatur, corroboratur ea pestis, & in dies latius serpit non sine novarum rerum periculo. Qui tanto malo obviam ire cupiunt, ii proprio cuiusque commodo, ac non Dei Optimi Maximi honori, & animarum incolumitati inservire putandi sunt? Verus illa, & sancta Majorum nostrorum disciplina jam pridem negligitur; populorum mores depravati, atque corrupti sunt, qui Ecclesiasticam disciplinam restituere, qui mores reformare, qui populos ad rectiorem vivendi rationem revocare conantur, privatum hi Principi cuidam consultum volunt? Postremo Principum discordiis, quis nescit quantas Respublica Christiana calamitates acceperit, quibus hoc propositum est, cum Dei honori, & animarum salutis prospere-

merunt, & disciplinam populi, ac Sacerdotum severioribus legibus astrinxerit, cum æternæ quoque Ecclesiæ paci consulere, & ad componendas Regum controversias auctoritatem suam interponere, utrum ii videntur uni alicui obsequi, & gratificari cupere, an cum Principibus, tum eorum populis, Regnisque consulere? Non cadit suspecto in hanc Sacram Synodum hæc suspicio, aliena est, atque abhorrens ab ejus fide, gravitate, constantia. Nec vero existimandum est Patres in ea congregatos, tam longe a Sedibus, & Ecclesiis suis, tanto suo, & suarum rerum incommodo in hanc Urbem convenisse, quo cuiquam Principi fidem, & Religionem, & animas suas addicerent. Illi vero, pro loco, pro munere, pro ministerio, ad quod a Deo vocati sunt, Principi Principum Christo primum, deinde ejus Ecclesiæ deservierunt, neque præcipuum alicujus commodum spectant, sed communem Christiani populi utilitatem, & salutem intuentur; quod cum principum ipsum jam indicare potuit, tum rerum exitus, Deo juvante, apertius declarabit. Quamobrem movere Christianissimum Regem suspicio hæc minime debet, quominus sinat Episcopos Regni sui huc venire, neque cum huic sacro Conventui, tantum in literis suis tribuat, eumque perhonorifice semper appelleret, hujusmodi quippiam debet suspicari.

XXXV.

Quod vero ad eam controversiam attinet, quæ propter urbem Parmam exorta est; non dubitat hæc Sancta Synodus, quin Pontifex Maximus totius sui facti, & consilii sui rationem reddidurus sit, iis quidem Patribus nihil potest esse optatius, quam ut res ad otium, & concordiam deducatur, utcumque autem sit privatam illud negotium, nihil ad hoc publicum pervinet, neque ob eam controversiam Christianissimo Regi recusandum censeret hæc Synodus, quominus ad Sacrosanctum, ac generale concilium sinat Regni sui Episcopos venire, pluris enim a tam pio, & orthodoxo Rege universa Ecclesiæ faciendæ est, quam unus ab eo in fidem, & is alienus cliens, & stipendiarius receptus: neque Christianissimum Regem decet, propter privatam offensionem, officium erga communem Matrem deserere, & rem Christianæ Reipublicæ maxime salutarem non adjuvare: nam quia accessus huc illis parum tutus esse videtur propter bellicosos, scilicet, motus, hac excusatione minime uti licet nunc tempore, qui nec bello domi detinentur, & in locum quietum, & omni tumultu vacuum ad concilium vocamus, & tuto illuc possunt pervenire.

At illud fortasse metuunt, ne si forte Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

aliqua de re actum fuerit, quæ illis minus probetur, parum illis libere quod senserint liceat dicere: quod nec illis verendum est: nonne Regius Nuntius, cum literas a Rege attulisset, illas quidem non nimis huic Sanctæ Synodo jucundas, in Patrum consensum admissus est; & cum libere quidquid ei videretur, diceret, at-tente, & patienter auditus est? An vero privato homini tanta libertate, ut permis-sum fuit, Episcopis illo honore, illa dignitate præditis minus libere proferre, quod senserint? illis vero libere loquendi potestas erit, & si venerint, omni honore, & studio cum sua, tum Regis causa ab omnibus Patribus excipientur, sin autem, quod credere difficile est, muneri, atque officio suo defecerint, nequaquam propterea concilium esse desinet, quod more, exemploque aliorum conciliorum Generallium indictum, & in Spiritu Sancto legitime congregatum est, & huc tandem iustis de causis restitutum, ubi ex compluribus Provinciis Episcoporum adventu, & concursu quotidie fit frequentius, cuius acta, atque decreta Sanctæ Apostolicæ, & Universalis Ecclesiæ auctoritate nitentur: unus enim est Christus, una ejus Sponsa, unum corpus, Catholica videlicet Ecclesiæ, quæ ut illa Domini nostri tunica inconsutilis fuit, ita ipsa singularis est, atque unica.

XXXVI.

Quod vero restatur Rex, atque deunitat se, si necesse fuerit, ad eadem illa remedia descendurum, quibus Majores sui aliquando usi fuerint, adduci non potest hæc Sancta Synodus, ut eum ita sentire arbitretur, aut omnino ejusmodi proprium esse facturum: etenim quid tam alienum, esset a Christianissimo Rege, quam instituta, quæ significat, vel ipsius causa renovare, quæ gravissimis, honestissimisque de causis, non sine maximo Francorum Regum commodo, fuerunt jampridem abrogata? Quæ porro tanta ejusmodi capiendi consilii necessitas unquam poterit existere? Nonne quodvis subire incommodum satius fuerit, quam tantam nobilissimo illi Regno labem aspergere, tanto scandalo Deum Omnipotentem, & Ecclesiam Catholicam offendere? quam alienum vero a prudentia Christianissimi Regis esset, præter animam, & salutis æternæ periculum, omnibus seipsum commodis, beneficiisque privare, tum a Sede Apostolica ante concessis, tum ab hoc ipso Pontifice Maximo tributis? Verum Sancta hæc Synodus minime timet, ne Rex tam turbulenter commotum, atque inutile unquam capiat, nec plus dolori indulgeat, quam obtemperet rationi. Illud potius ab eo expectat, ut Dei honori, Ecclesiæ tranquillitati, animarum

saluti consular, atque prospiciat, quibus quidem seruire, easque vita ipsa potiores habere omnes debent, in primis tamen qui a Deo constituti sunt Reges, atque Principes, atque in alio honore, & dignitatis gradu locati sunt, hoc in illum existant gratiores: sperandumque, quod tam opulentum Regnum Dei munere Rex adeptus, tantis præterea beneficiis affectus, etiam operam det, ut quam gratissimus in Deum videatur, ac eum charissima Christi Domini nostri Sponse, & Sanctissima omnium nostrum parentis Ecclesie diuturna miseria, calamitatesque moveant? iam pridem vexatur, scinditur, laceratur, crescit in dies malum, & vehementius ingrauescit, nulla res amplius dilationem, ac moram parit, cum tandem aliquando Sancta hæc Synodus a Spiritu Sancto excitata ad ejus salutem incumbere cepit, numquid Christianissimus Francorum Rex Henricus tam piorum, & salutarium consiliorum expertus sustinebitur, non opem, & fidem suam imploranti dexteram porriget, non fulciendis ejus ruinis manum admovebit? nescio quam aliam occasionem expectabit, cum ille perpetuus Ecclesie adversarius aliud minime ipse tempus expectet; sed eam oppugnare, vexare, & lacerare non desinat. Absit, ut ille Rex in tam gravi, & necessario tempore desit ecclesie: absit, ut tantam quotidie fieri animarum iacturam negligat. Propria hæc quidem Episcoporum cura, proprium hoc munus est, Ecclesie unitatem tueri, & saluti animarum prospicere; verumtamen pii semper hoc Reges, Principesque fecerunt, ut hujusmodi Episcoporum Conventibus autoritate, & studio adessent sive Civitatum suarum Episcopos non ire ad eos solum sinerent, verum etiam hortarentur, Legatos mitterent, pietatem denique in eo suam toti terrarum Orbi declararent. Hoc idem facere Christianissimum illum Regem, & huic Sanctæ Synodo amabilem Principem oportet, si officio, ac muneri suo satisfacere, si se dignum illo eximio præbere cognomine, si Galliarum Ecclesiis quæ illi charissima sunt, studet consulere, si denique Patrem suum vult piæ memoriæ Regem imitari. Etenim is pro sua præstanti pietate, & unitatis Ecclesie studio, in hanc ipsam Urbem ad Concilium lectissimos Regni sui Episcopos venire non solum non prohibuit, verum etiam una cum eis Legatos viros ornatissimos misit. Et eo magis hoc facere debet, quia jam Episcopi Galliarum a Pontifice per litteras de restituro hoc Concilio certiores facti, & ut venirent, ipso sciente, & consentiente Rege admoniti fuerunt.

Que cum ita sint, Fratres illos suos hæc

Sancta Synodus amantissime, ac studiosissime in Domino hortatur, ut ad ipsam in cursu tam piarum actionum adjuvandum, omnia omni cunctatione huc se conferant. Quod igitur eorum munus sit, quod officium, quid tanta Ecclesie necessitas ab eis postulet, ac potius efflagiter, quid Deo, quid Ecclesiis, quid Summo Pontifici, quid Universali Synodo præstare debeant, minime ignorant, nec reserent a Pontifice Maximo evocati, atque admoniti, a Fratribus suis, & Universali hæc Synodo expectari ad res sanctissimas, salutareque gerendas, ad instaurandam Religionem, ad reformandos mores, ad pacem, & unionem Ecclesie constituendam, accedere. Regem vero Christianissimum eadem hæc Sancta Synodus per viscera misericordie Domini Nostri Jesu Christi obtestatur, ut animi sui offensionem ipsi Christo Redemptori Nostro velit dimittere, & ceteris rebus omnibus Christianæ Reipublice commoda antepone. Interea eos ipsos Principes, quos propter hujusmodi moderationem, & magnitudinem animi, & ob dissimulatas interdum pacis retinenda causa graves injurias laudet, imiterur superiores Francorum Reges, ac Majores suos, quos ob Ecclesiam non solum illorum opibus exornatam, verum etiam armis, & corporum suorum oppositu defensam magnis merito laudibus exollit. Memoretur præclari illius sui cognominis, quod ab illis acceptum perpetuo bene de Christiana Reipublica merendo non minus, quam Regnum ipsum tueri, & conservare debet, in quo, si hujus Synodi spei, opinionique responderit, & fidelissimis ejus, amantissimisque consiliis, maximam ab omnibus laudem, & æternum a Deo premium moderationis, & pietatis suæ consequetur. Deus, in cuius manu manus, & corda sunt Principum, Regium animam ad hæc consilia dirigat, quæ & Regi gloriosa futura sunt, & Christianæ Reipublice salutaria.

Super quo responso Patres omnes rogati etiam singulariter a me Secretario, responderunt: Placet; a Promotoreque requisitis Protonotariis, & Nuntiis ibi presentibus. Reliquæ vero ejus Sessionis acta inferius recensentur.

Porro Henricus Galliarum Rex sua protestatione adversus Tridentinum Concilium illam Caroli V. Cæsaris adversus Concilium Bononiense emulari visus est, hisque protestationibus ii Reges arrogare visi sunt sibi eam autoritatem, ut Concilium Ecumenicum fieri non posset, si ipsi dissentirent, Ecclesiamque subiacere vellent suæ servituti. Quot vero, & quanta mala ex hac contestatione manarint, lugeri fati non possunt. Confirmati

xxxvii.
Caroli V.
& Henr.
II. protestationem
adversus
Concilia
impietas.

mati sunt Lutheranorum animi in pertinacia, adeo ut Saxoniarum Dux incautum Cæsarem interciperet molitus sit, Conciliumque anno proximo disparit, atque hæresis in Galliam irrepsit, nec crimen inultum Henricus tulit, cum in ipso ætatis flore extinctus sit, ejus stirps ab Hæreticis vexata brevi excisa sit, ut suis locis lugendum erit, atque hæc Henrici Regis protestatione, ac responso ei reddito.

In superiore porro Sessione secunda, nulla de fidei dogmatibus decreta promulgaverit, sed in diem 11. Octobris proximam Sessionem tertiam indixit, cum Moguntini, & Treverensis Archiepiscoporum, qui accesserant, exemplo plures alios Præfules venturos sperarent, & capita, de quibus agendum foret, proponere. Sacrosancta (inquiunt) Ecumenica, & Generalis Tridentina Synodus, & cum in præteritis Sessionibus de septem Sacramentis novæ Legis in genere, & in specie de Baptismo, & Confirmatione definitum fuerit, statuit, & decrevit de Sanctissima Eucharistie Sacramento, necnon quoad reformationem atinet, de reliquis, quæ ad faciliorem, & commodiorem Prælatorum Residentiam pertinent, agi, & tractari debere, ac monet, & hortatur omnes Patres, ut interim Domini nostri Jesu Christi exemplo, quantum tamen humana fragilitas patieretur, Jejuniis, & Orationibus vacent, ut tandem placatus, qui in secula sit benedictus Deus, corda hominum ad veræ suæ fidei agnitionem, & Sanctæ Matris Ecclesie unitatem, ac recte vivendi normam reducere dignetur.

De Moguntini Archiepiscopi ejusdemque Septemviri ad cæteros Tridentinos accessu factus certior Julius magnam cepit lætitiâ, concepta spe res Concilii optimos progressus habituras, eidemque Principi subjectis literis gratulatus est.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Moguntino Sacri Romani Imperii Principi Electori.

Venerabilis Frater salutem, &c. Magno cum gaudio accepimus fraternitatem tuam Tridentum pervenisse, ut indictum a nobis Concilii Ecumenici tempus obeas; speramus enim ejusdem Dei summi clementia, perque tuam, & aliorum Catholicorum Aristitum prudentiam, consilium, gravitatem, Concilium ipsam optimos progressus habiturum, & tam universe Dei Ecclesie statum, quam Germaniam populos a calamitosis discordiis, & seditionibus respiraturos. Te igitur frater pro ea, quæ dies, noctesque animum nostrum extimulat, Catholicam Fidem, & Christianam Rempublicam in pristinam incolumitatem,

Divina
in Henr.
cum ul-
tio.

Acta
Concil.
Sess. 12.

& dignitatem restituendi cura magnopere hortamur, ut tam pius, ac salutare opus constantia tua, ac recta rerum intelligentia adjuves, ac ea, quam Sacri Romani Imperii Elector summam obtinens, auctoritate proseguare, hæc enim maxime ratione ab unico, & præpotenti Deo certissimum præmium, & ab hac Sancta Sede, & a nobis perpetuam tibi gratiam, & favorem promereberis. Datum Romæ apud S. Petrum die VII. Septemb. MDLI. Anno II.

Accessisse quoque Tridentum Coloniensem, & Treverensem Archiepiscopos pro celebrando Concilio ex aliis Pontificiis literis constat.

De his meminuit Angelus Massarellus his verbis:

Ultima Augusti Congregatio generalis, ut de supra agendis decerneretur. Primum autem admittuntur Electores Imperii, quibus datur locus supra omnes Prælatos in sedibus ornatoribus paulo a Prælatibus disjunctis e regione Oratorum Cæsaris parte dextra Aula, & sedilium Legati, & Præsidentium. Decernitur deinde die crastino habendam Sessionem, & futuram celebrandam ad diem XI. Octobris sequentis.

Accessit etiam inter alios Germaniarum Præfules Viennensis Episcopus, atque in Concilio doctrinæ magnum specimen explicuit, tum pro vindicanda ab impiorum calumniis, argutiisque Sedis Apostolicæ dignitate Volumen scripsit, de quo illi a Julio gratiæ actæ fuerunt.

Antequam celebraretur tertia Sessio discussi sunt Hæreticorum articuli circa Eucharistiam, quos Angelus Massarellus subjectis verbis conceptos fuisse narrat.

Cum in sequenti Sessione agendum sit de Sanctissimo Eucharistie Sacramento, illustissimi Domini Præsidentes juxta morem hæc in Concilio observatum proposuerunt discutiendos, atque examinandos a Sac. Theologiæ Professoribus articulos infra scriptos.

1. In Eucharistia non esse reverentiam Corpus & Sanguinem, neque Divinitatem Domini Nostri Jesu Christi, sed tantum, ut in signo.

Hic error est Zuinglii, & Ecolampadii, & Sacramentariorum.

2. Exhiberi in Eucharistia Christum, sed spiritualiter tantum manducandum per fidem, non autem sacramentaliter. Articulus iste est supradictorum Hæreticorum præsertim Ecolampadii in libello, quem fecit de Eucharistie Sacramento Cap. XIII. & in multis aliis locis: cum enim negent Christum esse reverentiam in Eucharistia, asserunt non posse manducari Christum nisi per fidem,

L.4. brev.
P.272.

Angel.
Massarell.
in Diar.
Concil.

Trid. ms.
Arch. Vat.
pag.417.

Jul. III.
l.5. brev.
in Concilio
doctrinæ
magnum
specimen
explicuit,
tum pro
vindican-
da ab im-
piorum
calumniis,
argutiisque
Sedis Ap-
ostolicæ
dignitate
Volumen
scripsit,
de quo
illi a Ju-
lio gratiæ
actæ fue-
runt.

Angel.
Mass.

XXXIX.
MS. Arc.
Var. sig.
num.

n.3161. p.
37. Post
sess. 2.

sub Julio
III. & in
Diar. pag.
uli.

Hæretico-
rum arti-
culi con-
tra Eu-
charisti-
am dis-
cutiun-
tur in
Concilio.

fidem, sacramentaliter autem accipi buccellam panis.

3. In Eucharistia esse quidem Corpus, & Sanguinem Domini Nostri Jesu Christi, sed simul cum substantia panis, & vini, ita ut non sit transubstantiatio, sed unio Hypostatica humanitatis, & substantie panis, & vini, ita ut verum sit dicere, hic panis est Corpus meum, & hoc unum est Sanguis meus.

Martinus Lutherus in suo testamento de Altaris Sacramento sic ait. Prosteor, quod in eo veraciter Corpus, & Sanguis Christi in pane, & vino corporaliter manducatur, & bibitur. Et in assertionibus sic scribit: Postquam vidi, quæ esset Ecclesia, quæ alter determinasset, nempe Thomistica, id est Aristotelica, audacior factus sum, & quid inter Saxum, & Sacrum, herebam. Tandem stabilivi conscientiam meam in sententia priori esse, videlicet, verum panem, verumque vinum, in quibus Christi vera Caro, verusque Sanguis non aliter, nec minus sit, quam ipsi sub accidentibus suis pronunt. Idemque Lutherus, scribens ad Regem Angliæ, sic inquit, Impius, & blasphemus est, qui dicit panem transubstantiari.

4. Eucharistiam institutam esse ob solam remissionem peccatorum.

Hic articulus, ut refert Roffensis, est Lutheri.

5. Christum in Eucharistiam non esse adorandum, neque festis venerandum, neque in Processionibus circumgelandum, neque ad infirmos deferendum, & ejus adoratores esse veros Idololatrias.

Lutherus ad Valdenses sic ait: Dicimus illos non esse damnandos, ne de hæresi accusandos, qui Sacramentum Eucharistie non adorant, cum non sit præceptum, neque Christus in hoc ibi adsit: sed tamen ubique vides illam adorationem Sacramenti, nec esse sine periculo ubi fides, & verbum non exercetur; quare tutius forsitan fuerit cum Apostolis non adorare. Idem alio in loco ad eosdem ait: Nullum festum magis odi, quam Festum Corporis Christi, idemque docetur in Confessione Augustana.

6. Non esse reservandam Eucharistiam in Sacrario, sed statim comedendam, & præsentibus dandam, & aliter facientes aburi hoc Sacramento, neque licere, ut quis se ipsum communicet.

Hæc habentur in libello Reformationis ad Colonenses.

7. In Hostiis, seu particulis consecratis post Communionem remanentibus non remanere Corpus Domini, sed tantum ibi esse dum sumitur, non autem ante, vel post sumptionem.

Hic articulus est Lutheri in libello,

ut refert Cochleus, contra eum edito.

8. De jure Divino esse, sub utraque specie etiam populum, & parvulos communicare, & propterea peccare eos, qui cogunt populum altera specie uti. In Confessione Augustana cap. de utraque specie sic habetur. Hic mos sub utraque specie habet mandatum Domini Matth. 16. Bibite ex hoc omnes, ubi manifeste præcepit Christus, ut de poculo omnes bibant. Item Lutherus de Formula Missæ sic ait: Si quo casu Concilium statuerit minime omnium vellemus utraque specie potiri, immo tunc primum in despectum Concilii vellemus, aut una tantum, aut neutra, aut nequaquam utraque potiri. Ac placet eos anathema habere, quicumque talis concilii potiretur utraque, cum id habeamus de jure Divino.

9. Non contineri sub altera specie quantum continetur sub utraque neque tantum sumere communionem sub altera specie, quantum sub utraque. Joannes Echius in disputationibus ait, Laicis sub panis specie ut ipsi loquuntur, aut cum pane utramque Sacramenti partem, & corpus, & sanguinem porrigi. Nugæ sunt. Item Lutherus lib. disputationum MDXXXV. Quid si ego contra sentiam, me non tantum accipere sub altera, quantum sub utraque, quia non totam Christi institutionem, sed solum dimidiam accipio.

10. Solam fidem esse sufficientem ad sumendam Eucharistiam, neque ad id Confessionem esse necessariam, sed liberam, præsertim doctis: neque teneri homines ad communionem in Paschate. Lutherus lib. de captivitate Babylonica sic ait: Verbum promissionis regnare debet in fide pura quæ est unica, & sola sufficiens, præparatio ad Sacramenti sumptionem. Item serm. de Confessione part. 3. inquit: Fidele consilium meum est, ut homo Christianus tempore Quadragesimæ, & Paschatis non confiteatur, nec ad Sacramentum eat. Idem ipse Lutherus asserit in libello de Visitatione Saxonica cap. de Eucharistia.

Modus præfixus Theologis in sententiis dicendis.

Sententiæ per Theologos dicendæ deducantur ex Sacra Scriptura, Traditionibus Apostolicis, sacris, & approbatis conciliis, ac constitutionibus, & auctoritatibus Summorum Pontificum, & Sanctorum Patrum, & consensu Catholice Ecclesie. Utantur brevitate, & abstineant a superfluis, & inutilibus quæstionibus, ac etiam protervis contentionibus. Ordo autem in sententiis dicendis erit talis, ut primo loco dicant missi a Sanctissimo D. N. deinde missi ab Oratore Imperatoris, postea Clerici Saculares juxta eorum promotionem

XL.

nem, & postremo Regulares juxta eorum ordinem.

Concessa est iis a Legato Apostolico, & Præsidibus concilii potestas legendorum librorum prohibitorum, confutandarum hæreseon, & asserendæ veritatis studio. Octava vero die Septembris cæptæ sunt Congregationes Theologorum, quæ consequutis aliis diebus octo perductæ sunt. In quibus sententiæ circa memoratos articulos dixere primum missi a Pontifice Jacobus Laynes Societatis Jesu Hispanus, Alfonso Salmeron ejusdem Societatis. Dein missi a Cæsare Joannes Arze Clericus Sæcularis, Melchior Canus Ordinis Prædicatorum, Joannes de Orthea Ordinis Minorum. Deinde alii. Consensere vero omnes ex memoratis articulis simpliciter damnandos esse, primum, tertium, quintum, sextum, septimum, & octavum; alios vero damnandos cum aliqua declaratione, quam ad singulos eos articulos suis conceptam verbis expressere: Quæ omnia postea in decem Congregationibus generalibus sunt expensa, & canones propoliti, ut quinta Octobris in examen adducerentur.

XII.

Recurrente die undecima Octobris, celebrata est tertia Sessio, in qua solemniter peracta re Divina, & habita sacra concione lectæ sunt literæ Joachimi Marchionis Brandenburgensis ad concilium Tridentinum, quibus redintegrandæ in Germania veteris concordie Religionis asserendæ, ac discipline instaurandæ cupidissimum se ostendit, concilioque conjunxit.

Ubi sup. p. 45. Marchio Brandenburgensis ad Concilium Oratorem mittit.

Nos Joachimus Dei gratia Marchio Brandenburgensis Sacri Romani Imperii Archicamerarius, & Elector, Sætinæ, Pomeraniæ, Casubiorum, & Sclavorum, necnon Crosnæ Silesiæ Dux, Burggravius Norimbergæ, & Princeps Ruffiæ.

Faremur, & notum facimus cunctis honorandissimis Dominis, & amicis nostris, cujuscumque status, & conditionis sint, quod cum Sacra Cæsarea Majestas Dominus noster Clementissimus nobis significavit, quomodo Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus D. Julius III. Divina favente clementia, & sacrosanctæ Romanæ, & universalis Ecclesie Summus Pontifex, Dominus noster gratiosissimum concilium generale Tridentinum Kal. Maii præteritis continuandum instituisset, paternaque omni patientia, & charitate, quo tandem in nostra Germania jam dudum ortæ, multisque annis alitæ controversiæ Religionis hac via legitima componantur, beatæque pax Ecclesie Dei, & quies Germaniæ restitueretur, promoturum sue Majestati promississet; Suaeque Majestas nos huic œcumenico concilio cum aliis

Principibus Viris, & Statibus Christianitatis personaliter, vel saltem, si legitime impediremur, per nostros intimos Consiliarios, & Viros bonos pacis publicæ, tranquillitatisque sollicitos interessemus, clementer, & gratiose admonuerit, requisiveritque, nobisque ab ineunte nostri regiminis ætate nihil magis studii, curæque fuerit, nihilque magis a Deo Oprimo Maximo opremus, cupiamusque, quam ut sanctissimum eius nomen glorificetur, & unanimis Catholica, & Orthodoxa Religio in nostra Germania restitueretur, Ecclesieque Dei ab omnibus malis, & perveris dogmatibus repurgeretur, & status publicus cum moribus reformetur, nosque cum variis, & legitimis ex causis, adversaque corporis valetudine, & quominus personaliter interesse possimus, impediamur: quod propterea intimum, & dilectum nobis Consilium Nobilem, & Doctum Virum Christophorum de Seraffen, Juris utriusque Doctorem, Secretariumque nostrum Joannem Hoffmannum cum pleno mandato, & potestate in hoc œcumenico Tridentino concilio nostro nomine comparandi & infra constituimus, & ordinamus, &c. Datum Colonia ad Sævum I. die Augusti MDLI.

Joachimus Elector manu propria.

Perlecto eo mandato Christophorus XLII. memoratus Orator piam orationem subjunctis conceptam verbis ad Patres habuit.

Reverendissime, & Illustrissime Cardinalis Sanctissimi D. N. Julii Divina Providentia Papæ III. Legate, Reverendissime, & Illustrissime Cardinalis, & Princeps Tridentine, Reverendissimi Præsides, Reverendissimi & Illustrissimi Principes, Electores, Clarissimi Oratores, Piiissimi Patres Sacrosanctæ Synodus Domini Observandissimi.

Quemadmodum magna, & incredibilis proculdubio lætitia in omnium piorum animos se effundere deberet, quia post turbulentissimas tempestates, quibus tot annos misere jactata est Christiana Religio, tam inopinata spes hæc tranquillitatis affulserit, & Reipublicæ, Fideique Christianæ pristinum decus, authoritas, majestasque hac via legitima per œcumenicum concilium restitueretur, ita & Illustrissimo Principi, & DD. Joachimo Marchioni Brandenburgensi Sacri Romani Imperii Archicamerario, & Principi Electori Mecliniæ, Pomeraniæ, Casubiorum, Sclavorum, necnon Crosnæ Silesiæ, Duci, Burggravio Nurimbergæ, & Ruffiæ Principi, Domino meo generoso nihil jucundius evenire potuit, quam quod nostræ Religionis Christianæ tantis jam, totque procellarum injuriis laceram navem ex im-

XLII.

Ut sup.

fig. num.

3191. pag.

MS. Car.

Pii 10. 74.

p. 307.

Oratio

habita a

Christo-

phoro de

Straffen

Oratore

Marchio-

nis Bran-

denburgen-

sis Ele-

ctoris.

mi-

minentri naufragio in tutum tandem por-
rum vobis fidelissimis naucleris suo maxime
tempore perducere videret. Igitur suarum
partium quoque esse, & ad Principem
Christianum pertinere existimavit, si quan-
tum in se esset, daret operam, ut omnium
saluti Dei, & Religionis pretioso ejus
Sanguine asserta, necessaria hæc res ad
opratum tandem finem deducatur. Cum
ergo optimus, Sacratissimus & Inuictissi-
mus Princeps & D. Carolus V. Divina
favente clementia Romanorum Imperator
semper Augustus Dominus noster omnium
clementissimus ille Domino meo D. Joa-
chimo Marchioni Brandeburgensi, & Prin-
cipi Electori significasset, quomodo S. D.
N. Julius III. Divina Providentia Sacro-
sanctæ Romanæ Universalis Ecclesiæ Sum-
mus Pontifex sacrum hoc œcumenicum con-
cilium Tridentinum, jam olim a felicis
recordationis Paulo III. cœptum primis
Kal. Maii præteritis Tridenti continuand-
um instituisset, Suaeque Majestatis Illustris-
simum Principem Electorem Brandebur-
gensis, & huic sacro œcumenico concilio,
cum cæteris Principibus Viris, & Stati-
bus Christianitatis personaliter, vel sal-
tem, si legitime impediretur, per suos Con-
siliarios, & Oratores interesse, & Sacram
Synodum pro vivibus promovere, fovere,
tuerique non gravaretur, admonuisset,
requisivissetque, nihil quidem Illustris-
simus Princeps Elector maluisset, nihil an-
tiquius, nihilque dignius putavit, quam
hoc pio, & Christiano officio, piissimis Cæ-
saræ Majestatis votis obsequi, & præsens
concilio interesse, impediri tamen ad-
versa corporis valetudine, turbulentissimo-
que rerum maxime istarum partium statu,
quominus hoc ipsum per se præstare possit,
nihilominus, ut devotissimum animum su-
um, propensamque voluntatem erga hanc
sacro sanctam œcumenicam Synodum testa-
retur, me cum Collega meo huc delega-
vit, iussitque in primis sanctam Synodum
suo nomine obsequiose, & reverenter sa-
lutare, Reverendissimis, & Illustrissimis
Dominationibus vestris sua obsequia de-
ferre, rogareque, ut sancta Synodus suam
Illustrissimam Dominationem excusatam
habere dignetur. Neque vero dubitare de-
bet sancta Synodus me cum Collega meo
omnia pro conservanda, ampliandaque
Sancti concilii auctoritate, progressuque,
& incremento sacrosanctæ Christianæ Re-
ligionis, pacis, tranquillitatisque publicæ
pertinere videbuntur, diligentique pro vi-
vibus facturum, promoturumque, Prin-
cipemque Electorem Illustrissimum omnia,
que sanctæ, & sincere, ut Principem
Christianum, & obedientiam filium Eccle-
siæ Catholicæ decet, observatum, de-

ferendumque, ut hæc omnia ex authen-
tico ejus mandato sacra Synodus perspi-
cere possit. Reliquum est, ut Illustris-
simum Principem Electorem, meque cum
Collega Reverendissimis, & Sanctissimis
Dominationibus vestris commendem.

Commendata est a Patribus Joachimi
Marchionis Brandeburgensis, qui se ad
excipienda Concilii decreta submiserat,
pietas, reddito illi responso.

Responso Sanctæ Synodi ad eosdem
Oratores.

Dici non potest, Ornatissimi Viri quan-
tam lætitiæ huic sanctæ Synodo vester
adventus attulerit, quantaque animi volu-
ptate audierit ea, que a vobis relata sunt.
De propenso Illustrissimi Principis vestri
erga ipsam Synodum animo, præsertim de
filiæ, & humilissimæ submissione, & de propo-
sito acceptandi, & observandi ea, que a
sanctæ synodo decerni continger; sperat
enim Dei bonitate futurum, ut clarissimus
vester Princeps, sicut ea verbo a vobis ex-
poni voluit, ita factis, & opere comproba-
bit, quare & personas vestras benevole,
& amanter amplectitur, & mandatam per
vos exhibitam, quantum de jure debet, ad-
mittit.

Dato eo responso, promulgata fuere
in eo Patrum consensu plura decreta de
sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, quæ
ob rerum in iis contentarum Majestatem,
assertamque nitide fidei veritatem con-
tra hæreses, quæ impiæ ignorantie tene-
bris tot populos immerferant, suis con-
cepta verbis adducenda visa sunt.

Decretum de Sanctissimo Eucharistiæ
Sacramento.

Sacro sancta, Œcumenica, & generalis XLIII.
Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto le-
gitime congregata, presidentibus in eaeis-
dem Sanctæ Sedis Apostolicæ Legato, &
nuntiis, & si in eum finem, non absque
peculiari Spiritus Sancti ductu, & guber-
natione convenerit, ut veram, & anti-
quam de fide, & Sacramentis doctrinam
exponeret; & ut hæresibus omnibus, & a-
liis gravissimis incommodis, quibus Dei Ec-
clesia misere nunc exagitur, & in mul-
tas, ac varias partes scinditur, remedium
afferret; hoc præsertim jam inde a prin-
cipio in votis habuit, ut stirpitibus convul-
set zizania execrabilium errorum, &
schismatum, quæ inimicus homo his no-
stris calamitosos temporibus in doctrina fi-
dei, usu, & cultu sacrosanctæ Eucharistiæ
supereminavit quam aliqui Salvator no-
ster in Ecclesia sua tamquam Symbolum
reliquit eius unitatis, & charitatis, qua
Christianos omnes inter se conjunctos, &
copulatos esse voluit. Itaque eadem Sacro-
sanctæ Synodus sanam, & sinceram illam,
de

de venerabili hoc, & divino Eucharistiæ
Sacramento doctrinam tradens, quam sem-
per Catholica Ecclesia, ab ipso Jesu Christo
Domino Nostro, & ejus Apostolis erudita,
atque a Spiritu Sancto illi omnem verita-
tem in dies suggerente edocta, retinuit,
& ad finem usque sæculi conservabit; o-
mnibus Christi fidelibus interdicit, ne post-
hæc de Sanctissima Eucharistia aliter cre-
dere, docere, aut prædicare audeant, quam
ut est hoc præsentis decreto explicatum,
atque definitum.

De reali præsentia Domini nostri Je-
su Christi in Sanctissimo Eucha-
ristiæ Sacramento.

XLIV. Principio docet sancta Synodus, & a-
parte, ac simpliciter profiteretur in almo
Sanctæ Eucharistiæ Sacramento post panis,
& vini consecrationem Dominum nostrum
Jesum Christum, verum Deum, atque ho-
minem vere, realiter, ac substantialiter
sub specie illarum rerum sensibilium con-
tineri. Nec enim hæc inter se pugnant, ut
ipse Salvator Noster semper ad dexteram
Patris in Cælis asseatur, juxta modum ex-
sistendi naturalem, & ut multis nihilo-
minus aliis in locis sacramentaliter præ-
sens sua substantia nobis adsit, ea existen-
di ratione, quam & si verbis exprimere
vix possumus, possibilem tamen esse Deo,
cogitatione perfidem illustrata, assequi pos-
sumus, & constantissime credere debemus.
Ita enim majores nostri omnes, quorum
in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de
SS. hoc sacramento differunt, apertissi-
me professi sunt, hoc tam admirabile Sa-
cramentum in ultima cœna Redemptorem
nostrum instituisse, cum post panis, vini-
que benedictionem, se suum ipsius corpus
illis præberet, ac suum sanguinem, discretis,
ac perspicuis verbis testatus est: que ver-
ba a Sanctis Evangelistis commemorata,
& a D. Paulo postea repetita, cum pro-
priam illam, & apertissimam significatio-
nem præferant, secundum quam a Pa-
tribus intellecta sunt, indignissimum sane
flagitium est, ea a quibusdam contentiosis,
& pravis hominibus ad fictivum, & ima-
ginarios tropos, quibus veritas carnis, &
sanguinis Christi negatur, contra univer-
sum Ecclesiæ sensum detorqueri, que tam-
quam columna, & firmamentum verita-
tis, hæc ab impiis hominibus excogitata
commenta, velut satanica detestata est,
grato semper, & memori animo præ-
stantissimum hoc Christi beneficium agno-
scens.

De ratione institutionis hujus Sanctis-
simi Sacramenti.

XLV. Ergo Salvator noster, discessurus ex hoc
Mundo ad Patrem, Sacramentum hoc in-
stituit, in quo divitias divini sui erga ho-
minem. Eccl. Tom. XXXIII.

mines amoris, voluit effundi, memoriam
faciens mirabilium suorum; & in illius
sumptione colere nos sui memoriam præ-
cepit, suamque annunciare morrem, do-
nec ipse ad judicandum Mundum veniat.
Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tam-
quam spirituale animarum cibum, quo
alantur, & confortentur viventes vita il-
lius, qui dixit, qui manducat me, & ipse
vivet propter me: & tamquam anti-
dorum, quo liberemur a culpis quotidia-
nis, & a peccatis mortalibus præservemur.
Pignus præterea id esse voluit futuræ no-
stræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis; a-
deoque Symbolum unius illius corpus, cu-
jus ipse caput existit cuique nos tamquam
membra ætissima fidei, spei, & charita-
tis connexionem ascriptos esse voluit, ut id
ipsum omnes diceremus, nec essent in no-
bis schismata.

De excellentia Sanctissimæ Eucha-
ristiæ super reliqua Sacramenta.

XLVI. Commune hoc quidem est Sanctissimæ Eucha-
ristiæ cum cæteris Sacramentis, sym-
bolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ
formam visibilem, verum illud in ea ex-
cellens, & singulare reperitur, quod reli-
qua sacramenta tunc primum sanctifican-
di vim habent, cum quis illis utitur, at
in Eucharistia ipse sanctitatis author an-
te usum est: nondum enim Eucharistiam
de manu Domini Apostoli susceperant, cum
vere tamen ipse affirmaret, corpus suum
esse, quod præbebat, & semper hæc fides
in Ecclesia Dei fuit, statim post consecra-
tionem verum Domini nostri corpus, ve-
rumque ejus sanguinem sub panis, & vi-
ni specie una cum ipsius anima, & divi-
nitate existere; sed corpus quidem sub spe-
cie panis, & sanguinem sub vini specie,
ex vi verborum: ipsum autem corpus sub
specie vini, & sanguinem sub specie pa-
nis, animamque sub utraque, vi natura-
lis illius connexionis, & concomitantie,
qua partes Christi Domini, qui jam ex
mortuis resurrexit, non amplius moriturus,
inter se copulantur: divinitatem porro
propter admirabilem illam ejus cum cor-
pore, & anima hypostaticam unionem, qua-
propter verissimum est, tantundem sub al-
terutra specie, atque sub utraque contine-
ri: totus enim & integer Christus sub pa-
nis specie, & sub quavis ipsius speciei par-
te, totus nem sub vini specie, & sub e-
jus partibus existit.

De Transubstantiatione.

XLVII. Quoniam autem Christus redemptor no-
ster corpus suum id, quod sub specie pa-
nis offerrebat, vere esse dixit, ideo per
sua sum semper in Ecclesia Dei fuit, id-
que nunc denuo sancta hæc Synodus de-
clarat, per consecrationem panis, & vi-
ni

ni, conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini Nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, quæ conversio convenienter, & proprie a Sanctissima Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata.

De cultu ac veneratione huic Sanctissimo Sacramento exhibenda.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant. Neque enim ideo minus est adorandum, quod fuerit a Christo Domino, ut sumatur, institutum; nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater Æternus introducens in orbem terrarum dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei; quem Magi procidentes adoraverunt; quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse scriptura testatur. Declarat præterea Sancta Synodus pie, & religiose admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quadam, & festo die præcelsum hoc, & venerabile Sacramentum singulari veneratione, ac solemnitate celebraretur, utque in processionibus, reverenter, & honorifice illud pervias, & loca publica circumferretur. Æquissimum est enim, sacros aliquos statutos esse dies, cum Christiani omnes singulari, ac rara quadam significatione gratas, & memores testentur animos erga communem Dominum, & redemptorem pro tam ineffabili, & plene divino beneficio, quo mortis ejus victoria, & triumphus repræsentatur: atque si quidem oportuit, victriam veritatem de mendacio, & heresi triumphum agere; ut ejus adversarii conspectu tanti splendoris, & in tanta universæ Ecclesiæ lætitiâ positi, vel debilitati, & fracti tabescant, vel pudore affecti, & confusi aliquando respiciant.

De asseruendo Sacræ Eucharistiæ Sacramento, & ad infirmos deferendo.

XLVIII. Consuetudo asseruendi in Sacratio sanctam Eucharistiam adeo antiqua est, ut eam seculum etiam Nicæni Concilii agnovit. Porro deferri ipsam Sacram Eucharistiam ad infirmos, & hunc usum diligenter in Ecclesiis conservari, præterquam quod cum summa æquitate, & ratione conjunctum est; tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetustissimo Catholice Ecclesiæ more est observatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem hunc, & necessarium morem statuit.

De præparatione, quæ adhibenda est, ut digne quis Eucharistiam percipiat.

Si non decet ad sacras ulla functiones quempiam accedere, nisi sancte, certe, quo magis Sanctitas, & Divinitas cælestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia, & sanctitate ad id recipiendum accedat; præsertim, cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini. Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum. Probet se ipsum homo: Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse; ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contrivis videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat; quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illi copia Confessoris: quod si, necessitate urgente Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

De usu admirabilis hujus Sacramenti.

XLIX. Quoad usum autem, recte, & sapienter Patres nostri tres rationes hoc Sanctum Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramentaliter duntaxat id sumere, ut peccatores; alios tantum spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum cælestem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus, & utilitatem sentiunt; tertio porro sacramentaliter simul, & spiritualiter; hi autem sunt, qui ita se prius probant, & instruunt, ut vestem nuptialem induiti, ad divinam hanc mensam accedant. In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici a Sacerdotibus communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent: qui mos tanquam ex traditione apostolica descendens, jure, ac merito retineri debet. Demum autem paterno affectu admonet Sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes, & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordie symbolo jam tandem aliquando conveniant, & concordent, memoresque tanta majestatis, & tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretium, & car-

& carnem suam nobis dedit ad manducandum, hæc sacra mysteria Corporis, & Sanguinis ejus ea fidei constantia, & firmitate, ea animi devotione, ea pietate, & cultu credant, & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint; & is vero eis sit anima viva, & perpetua sanitas mentis; cujus vigore confortati, ex hujus misera peregrinationis itinere ad Cælestem patriam pervenire valeant, eundem panem Angelorum, quem modo sub sacris velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi. Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi detegantur, & refellantur errores; placuit Sanctæ Synodo hos canones subjungere, ut omnes, jam agnita Catholica doctrina, intelligant quoque, quæ ab illis hereses caveri, vitarique debeant.

De sacrosancto Eucharistiæ Sacramento.

Canon I.

I. Si quis negaverit, in Sanctissima Eucharistiæ Sacramento contineri vere, realiter, & substantialiter Corpus, & Sanguinem una cum anima, & Divinitate Domini nostri Jesu Christi ac proinde totum Christum: sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo vel figura, aut virtute: Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis, & vini una cum Corpore, & Sanguine Domini nostri Jesu Christi; negaveritque mirabilem illam, & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis, & vini [quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat:] Anathema sit.

Canon III.

Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri: Anathema sit.

Canon IV.

Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse Corpus, & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post; & in hostiis, seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur, vel supersunt, non remanere verum Corpus Domini: Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissime Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios esse

fructus provenire: Anathema sit.

Canon VI.

Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum: atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum; neque in processionem secundum laudabilem, & universalem Ecclesiæ sanctæ Ritum, & consuetudinem solemniter circumgestandum, vel non publice ut adoreretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatras: Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacratio reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam; aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur: Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Christum in Eucharistiæ exhibitum, spiritualiter tantum manducari, & non etiam sacramentaliter, & realiter: Anathema sit.

Canon IX.

Si quis negaverit omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum Sanctissimæ Matris Ecclesiæ: Anathema sit.

Canon X.

Si quis dixerit, non licere Sacerdoti celebranti se ipsum communicare: Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum: Anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur; statuit, atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, vel etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Dirimendæ superarent quatuor aliæ controversiæ ad Eucharistiam spectantes. An necessarium sit ad salutem, & Divino jure præceptum, ut singuli Christi fideles sub utraque specie ipsum Venerabile Sacramentum accipiant, & non minus sumat, qui sub altera, quam qui sub utraque specie communicat? & an erraverit Sancta Mater Ecclesia Laicos, & non celebrantes Sacerdotes sub panis specie dum-

LI.
Decret.
de prologat.

tasat communicando? & an parvuli etiam communicandi sint? Verum cum in iis discutiendis controversiis Protestantes audiri vellent, Concilium dissolvendi schismatis, & hæreseos extinguendæ percupidum tuti, & liberi comæatus syngrapham iis transmisit, ac vigesimum quintum diem Januarii indixit, quo de iis ageretur.

LII. Decret. de reformat.

In eadem decima tertia Sessione promulgatum est decretum de instauranda disciplina Ecclesiastica, ac in primis iussi præfules virtutum præluce exemplo, ac severitatem in delinquentes distringere benignitate temperatam, tum ad provocationum diffugia intercludenda hæc sancita sunt.

In causis visitationis, & correctionis, sive habitatis, & inhabitatis, necnon criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario Generali ante diffinitivam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur, nec Episcopus, seu Vicarius appellationi huiusmodi, tamquam frivole deferre teneatur, sed ea, ac quacumque inhibitione ab appellationis iudice emanata, necnon omni stylo, & consuetudine etiam immemorabili contraria non obstante ad ulteriora valeat procedere, nisi gravamen huiusmodi per diffinitivam sententiam reparari, vel ab ipsa diffinitiva appellari non possit, quibus casibus sacrorum, & antiquorum Canonum natura illibata persistant.

De Sacerdotibus, qui ob immania crimina Sacerdotali iure exauctorandi sunt, constitutum, ut cum Episcoporum numerus sacris canonibus definitus commode cogi non possit, vel Abbates Mithrati totidem, vel alii scientia conspicui Ecclesiastici una cum Episcopo, vel eius Vicario intersint; de causis demum Episcoporum hæc promulgata. Causæ Episcoporum cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur.

LIII. Acta ms. Conc. Trid. post sess. 3. sub Julio III. MS. Arc. Vat. sig. n. 3191. p. 80. Et aliud ms. sig. n. 3209.

Celebrata superiori Sessione, cum iuxta ejus decretum de Sacramentis Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis agendum esset, Illustrissimi Dominus Legatus, & Præsidentes die XV. Octobris exhibuerunt Theologis discutiendos articulos infra scriptos.

I. Pœnitentiam non esse proprie Sacramentum ad reconciliationem pro lapsis post Baptismum a Christo institutum; nec re-
cte a Patribus secundam tabulam post naufragium appellari: sed Baptismum vere esse ipsum Sacramentum Pœnitentiæ. Iste articulus asseritur a Calvino in sua Institutione Cap. XXIX. item a Melancthone.

II. Non esse tres Pœnitentiæ partes, contritionem, confessionem, & satisfactionem; sed duos tantum, terrores scilicet incussos conscientis agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio, vel absolutione, qua credit quis sibi per Christum esse remissa peccata. Asseritur iste articulus a Melancthone in disputatione de partibus Pœnitentiæ. Item in Apologia, & Locis communibus; & Calvinus capite 9. numero 4. item Brennius, & Lutherus.

III. Contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum non preparare ad gratiam Dei, nec remittere peccata, sed potius efficere hominem magis peccatorem, eamque contritionem dolorem esse exactum, & non liberum. Hic articulus est Melancthonis in disputatione de summa doctrina pœnitentiæ; item Lutheri in sermone de pœnitentiæ.

IV. Confessionem sacramentalem secretam juris Divini non esse, nec apud antiquos Patres ante concilium Lateranense ejus factam fuisse mentionem, sed publicæ tantum pœnitentiæ. Articulus iste asseritur a Melancthone in Apologia Confessionis Augustanæ cap. de confessione; item a Calvino cap. 9. num. 19. 20. 21. 23. 27. 29. Item a Lutheri, ut citatur a censura Parisiensi.

V. Enumerationem peccatorum in confessione non esse necessariam ad illorum remissionem, sed liberam, & tantum hac ætate utilem ad erudiendum pœnitentem, & consolandum: & olim fuisse ad satisfactionem Canonum imponendam. Nec necessarium esse confiteri omnia peccata mortalia, ut puta occulta, & quæ sunt contra duo ultima decalogi præcepta: sed neque ullas circumstantias peccatorum, quas homines otiosi excogitant, vel loque omnia confiteri, esse, nihil relinquere Divinæ misericordiæ ignoscendum, immo, neque licere confiteri venialia. Iste articulus est Lutheri in visitatione Saxonica cap. de Confessione. Item ejusdem in disputatione habita anno MDXX, & citatur a censura Parisiensi. Item lib. de Ratione confitendi. Item de Captivitate Babylonica. Item Melancthon in Locis communibus. Item Calvinus in Institutione sua. Item Bucerus in Reformatione pro Coloniensibus.

VI. Confessionem omnium peccatorum, quam Ecclesia faciendam præcipit, esse impossibilem, traditionemque humanam a piis abolendam, neque confitendum esse semper Quadragesima. Asserit hæc est Lutheri in Libro de Captivitate Babylonica item in suo testamento: item in assertionibus, item Calvini cap. 9. n. 28. Item Melancthonis in locis communibus.

Discutiuntur articuli de Sacramento Pœnitentiæ.

VII.

VII. Absolutionem Sacerdotis non esse actum judiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi, remissa esse peccata confitenti, modo credat se esse absolutum, etiamsi non sit contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat; imo etiam sine confessione peccatoris Sacerdotem eum absolvere posse. Hic articulus asseritur a Lutheri in suis Assertionibus. Item Melancthon in Apologia, & Catholicismo. Item a Lutheri in responsione ad ejus condemnationem factam a Leone Papa X. Item a Calvino cap. 9. num. 25.

VIII. Sacerdotes non habent potestatem ligandi, & solvendi, nisi Spiritus Sancti gratia, & charitate sint præditi, & non eos solos esse Ministros absolutionis, sed omnibus & singulis Christianis esse dictum Quæcumque solveritis super terram erunt soluta & in celo, &c. Quorum verborum virtute absolvi possunt peccata, publice quidam per correctionem, si correctus acquiescit; secreta vero per spontaneam confessionem. Author hujus articuli est Lutheri in responsione ad condemnationem factam a Leone X. item in Captivitate Babylonica.

IX. Absolutionis Ministerium, etiamsi contra prohibitionem Superioris absolvat, vere nihilominus absolvi a culpa, & coram Deo. Ideo casuum reservationem non impedire absolutionem, nec Episcopos habere jus eos sibi reservandi, nisi quoad externam potestatem. Articulus iste est Lutheri in Disputatione habita MDXVII. & Melancthonis in Apologia Confessionis Augustanæ cap. de Confessione, & Satisfactione.

X. Toram pœnam, & culpam simul remitti semper a Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam, quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, ideoque satisfactiones Canonicas quondam exempli causa, vel disciplina, vel probandi fideles causa fuisse a Patribus institutas, & in concilio Nicæno exortas, nunquam autem ad remissionem pœnæ. Hic articulus est Lutheri, ut citatur a censura Parisiensi. Item idem de Visitatione Saxonica cap. De Justificatione. Item Melancthon in Apologia Confessionis Augustanæ. Item Calvini capite 9. num. 50.

XI. Optimam pœnitentiam esse novam vitam, pœnisque temporalibus a Deo inflicti minime satisfieri, sed neque voluntarie susceptis, & jejuniis, orationibus, elemosynis, & aliis bonis operibus non præceptis a Deo, quæ supererogationes censentur. Hæc asserit Lutheri in sermone de Pœnitentiæ, & Melancthonis in conf. Augustanæ. Item ejusdem in Locis

communibus cap. de Satisfactione, ac etiam Calvinus cap. 9. num. 44. 48. 49.

XII. Satisfactiones non esse cultus Dei, sed Traditiones hominum, doctrinam de gratia, & vero Dei cultu, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes, & fictiones esse, quod virtute clavium æterna supplicia in pœnas temporales convertantur, cum illorum non sit munus pœnas imponere, sed absolvi. Articulus iste asseritur a Melancthone in Apologia Confessionis Augustanæ, & ejusdem in Locis communibus cap. de Satisfactione, item in disputatione de Partibus Pœnitentiæ; item a Calvino cap. 9. num. 13. 39. & 42.

De Sacramento Extremæ unctionis.

I. Extremam unctionem non esse Sacramentum novæ Legis a Christo institutum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum.

Hic articulus est Lutheri in Lib. De Captivitate Babylonica, & Melancthonis in Apolog. Confess. August. cap. de numero, & usu Sacramentorum. Item asseritur a Calvino, & Buccro.

II. Extremam unctionem non conferre gratiam, neque remissionem peccatorum, sed neque alleviare infirmos, qui olim per gratiam curariorum sanabantur; atque adeo cum primitiva Ecclesia cessasse, sicut & gratiam curariorum. Articulus iste est Melancthonis in Locis communibus, & in Apologia Confessionis Augustanæ, de numero, & usu Sacramentorum, & etiam Calvini.

III. Extremæ unctionis ritum, & usum non servari ab Ecclesia Romana: juxta Beati Jacobi Apostoli sententiam; ideoque cum mutandum esse, posseque a Christianis absque peccato contemni. Hæc asserit Lutheri in suo Testamento, & Calvinus cap. 19. differentis de Extremæ unctione, & Melancthonis in Locis communibus.

IV. Extremæ unctionis Ministerium non esse solum Sacerdotem, Presbyterosque Ecclesiæ, quos Beatus Jacobus adducendos ad infirmum unguendum hortatur, non esse Sacerdotes ab ipso ordinatos, sed ætate seniores in qualibet communitate. Asserit hæc repetitur a Melancthone in Locis communibus, & Apol. Augustan. & Calvino cap. 19.

Sententiæ per Theologos dicendæ deducuntur ex Sacra Scriptura, Traditionibus Apostolicis, sacris, & approbatis conciliis, Summorum Pontificum, & sanctorum Patrum Constitutionibus, & auctoritatibus, ac consensu Ecclesiæ Catholice. Sint brevès, ne vagentur per inutiles quæstiones, fugiantque protervas contentiones.

Ha-

LIV. Articuli Extremæ unctionis.

IV.
MS. fig.
n. 3181.
p. 83.

Ext. co-
rum sen-
tentia in
ms. Vat.
fig. num.
3209. p.
187.
MS. fig.
n. 3191.
Ibid. p. 84.

MS. Arc.
Vat. fig.
n. 3209.
p. 175.

LVI.
Sessio
quarta.

Ibid. c. 2.

Habita est XX. Octobris Theologorum Congregatio, in qua illi articuli excussi sunt, tum in aliis Congregationibus consequentibus decem diebus coactis, at primo loco missi a Pontifice Laynes, ac Salmeron Societatis Jesu, secundo missi a Cæsare, tertio Lovanienfes missi a Maria Regina Hungariæ Vidua, quarto missi ab Augustano, & Tridentino Cardinalibus, quinto missi ab Imperii Electoribus, sexto Clerici Sæculares, qui sunt apud Præsules, octavo Regulares, sententias dixere.

Communi vero eorum consensu adnotationes quædam in eos articulos conscriptæ fuere, quæ omnia adducta sunt in Congregationibus Prælatorum, qui septem dierum flexu bis in die conveniunt.

Decima sexta Novembris proposita est prima formula doctrinæ de Sacramentis Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis in Prælatorum ad id constitutorum Congregatione, expensique iterum duodecim articuli Lutheranorum circa Sacramentum Pœnitentiæ, & quatuor circa Sacramentum Extremæ Unctionis, qui postea in publica Sessione damnati fuere.

Quarta Sessio sub Julio III. Pontifice celebrata est die vigesima quinta Novembris, in qua de Sacramentis Pœnitentiæ & Extremæ Unctionis, ac disciplina collapsa restituenda actum est, ac in primis necessitas, & institutio Sacramenti Pœnitentiæ Divinis oraculis demonstrata, *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* (Et rursus) *Quorum remisistis peccata remittentur eis, &c.* tum plura addita de iis, in quibus Baptismus, & Pœnitentia differant, ac demum fuit ita pronuntiatum. *Est hoc Sacramentum pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessariam, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.* Sanxere Patres tertio capite, formam Sacramenti Pœnitentiæ consistere in iis verbis a piaculario Sacerdote prolatis, *Ego te absolvo;* ex quibus pie conjunguntur piæ preces ab Ecclesia institutæ, quæ tamen non constent ipsam formam essentiam: materiam vero Sacramenti esse ipsius pœnitentiæ actus, contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ ad perfectam peccatorum expiationem ex institutione exiguntur; effectum vero ejusdem Sacramenti esse reconciliationem cum Deo, & internam pacem, sanctam lætitiâ, qua Spiritus Sanctus piâs mentes perfundere solet.

De contritione pronuntiatum est capite quarto contra Lutheranorum dogma, eam non esse tantummodo abstinentiam a crimine, sed etiam commissi criminis

dolorem, atque odium, & vitæ sanctioris inchoandæ firmam voluntatem ex vaticinio Ezechielis, *Proicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Addidere etiam si aliquando perfectus contritionis actus eliciatur sine usu Sacramenti, includi in eo actu necessario votum Sacramenti. Declaravit etiam Synodus, attritionem imperfectam, quæ ex peccati turpitudine, & terrore inferni, vel pœnarum metu concipitur, non esse hypocrisim nefariam, sed Dei donum atque afflatum Spiritus Sancti nondum quidem inhabitantis in attrito, sed illum comparantis ad Divinam gratiam in Sacramento consequendam. Vindicavit etiam catholicos Scriptores a calumnia ipsis afficta, quasi doceant sine prævio Spiritus Sancti motu gratiam suscipientibus Sacramentum conferri, eisdemque hæreticos falso, & impie jactare, contritionem esse extortam, & coactam, non liberam, & voluntariam promulgavit.

De confessione decretum est capite quinto integram peccatorum confessionem omnibus post baptismum lapsis jure Divino præceptam esse, ac necessariam; cum Christo Cœlos conscensurus Sacerdotes sui vice præsidet, ac iudices constituerit, quibus a lapsis fidelibus lethalia peccata deferantur, ut de iis vel remittendis vel retinendis sententiam decretoriam proferant; cum stet, hoc iudicium causa incognita exerceri non posse, nec æquitate juris in pœna infligenda servari, si in genere tantum, ac non in specie, & numero deferantur; proptereaque accurate, ac diligenter discutendos esse conscientia sinus, atque omnia peccata lethalia occulta etiam animo, & cupidine tantum concepta contra duo ultima Decalogi præcepta, quæ sæpius magis lethali ac periculoso vulnere quam manifesto animas conficiunt, nec dignoscuntur facile ac difficiliter in memoriam revocantur.

De venialibus noxis sancitum est, eas pie exprimi posse piaculario Sacerdote, non tamen necessario, quia aliis piis operibus deleri possunt: verum lethalia crimina, quæ memoriæ occurrunt, etiam sola mente concepta, quia filios iræ, & Dei inimicos homines constituunt, cum verecunda confessione promenda, veniamque a Deo demisse poscendam: Si qui vero aliqua silentio prement, divina misericordia indignos reddi: si quæ vero diligenti adhibito examine e memoria exciderint, ut eadem confessione inclusa a divina misericordia remitti: pro quibus

LVII.

LVIII.

Concil.
Trid. sess.
14. de
doctr. pœn.
m. 67.

LIX.

bus orabat Propheta, *Ab occultis meis munda me.* Damnati deinde sunt, qui arcanam Sacramentalem confessionem, quæ semper in Ecclesiæ Dei continuo usu viguit, ut humanum commentum traducere non perhorrescunt: morem autem a Concilio Lateranensi tantum inductum fuisse, ut quadragesimali tempore, pro celebrando rite Paschate, peccata Sacramentali confessione expientur.

De Ministro hujus Sacramenti cap. 6. promulgatum est, solis Episcopis & Sacerdotibus jus remittendi, vel retinendi peccata collatum a Christo, atque ab iis rite consecratis judiciariam sententiam ferri.

Addidit Synodus cap. 7. absolutoriam Sacerdotis sententiam non valere nisi erga eos, in quos obtineat jurisdictionis auctoritatem, vel ordinariam, vel subdelegatam, atque ad disciplinam Ecclesiasticam adstringendam veteri more atque sanctorum Patrum instituto, atrociora crimina, maximeque illa, quibus Anathema intentatum est a Pontifice Summo, vel a Præsulibus, eorum iudicio reservari, ut veniæ difficultas a flagitio deterreat. *Magnopere, inquit, ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quedam, & gravia crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolvantur. Unde merito Pontifices Maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores, suo poterunt particulari iudicio reservare; neque dubitandum est quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt quia hoc ipsum Episcopis omnibus in sua quaque Diocesi, in edificationem tamen, & non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita, super reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est.*

Adjecit, tamen hanc exceptionem Synodus, in extremo vitæ discrimine traditam omnibus Sacerdotibus potestatem absolventi ab omnibus peccatis, censurisque Ecclesiasticis quibus fuerint peccatores illaqueati.

De Satisfactione sancitum est, falsam esse, & a divinorum oraculorum veritate abhorrentem eam opinionem, quæ attruit culpam remitti non posse, nisi etiam omnino pœna illi debita condonetur: convincti enim eum errorem Genesios 3. 2. Regum 12. & num. 11. & 20. ac longe disparem esse rationem illius, qui in baptisinate culpæ, & pœnarum remissionem liberam adipiscitur; & illius, qui sacro Baptismo Christo insitus, libere ac tur-

pissime dæmonis servituti se addixit, atque ex anima Spiritum Sanctum dispulit: atque adeo placandam divinam iustitiam pœnitentiæ operibus: tum additur: *Neque vero ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exolvimus, ut non sit per Christum Jesum: nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus, eo autem cooperante, qui nos confortat, omnia possumus: ita non habet homo unde gloriatur: sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo memur, in quo satisfacimus, facientes fructus pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum accipiuntur a Patre.* Ex quibus constat imperata a Sacerdotibus satisfactio, vim meritorum, & satisfactionis Christi non obscurari, nec imminui, ut ganniant novatores.

Docuit eadem sancta Synodus cap. 9. tantam esse Divinæ Clementiæ erga nos munificentiam, ut non tantum pœnis Sacerdotis arbitrio impositis, vel sponte susceptis ad vindicanda peccata, sed etiam temporariis pœnis divinitus inflictis æquo animo toleratis, per Christum apud Deum Patrem satisfacere possimus.

In eadem Sessione de Sacramento Extremæ Unctionis definitum est a sancta Synodo, illud esse Sacramentum novi testamenti a Christo Domino institutum, atque apud Marcum cap. 6. vers. 14. insinuatum, cum de Apostolis dictum, *Et ungebant oleo multos ægros, & sanabant.* A Jacobo vero Apostolo fidelibus commendatum ac promulgatum, cum ait, *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbiteros Ecclesiæ, quibus verbis administrari hujus Sacramenti designantur, nimirum Episcopi vel Sacerdotes rite consecrati.* Tum subditur, *& orent super eum; quæ voce indicatur forma, quæ per hæc verba exprimitur: Per hanc sanctam unctionem &c. Ungentes eum oleo in nomine Domini, in quo dicto significatur materia Sacramenti, nimirum oleum ab Episcopo sacra prece lustratum. Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit infirmum, & si in peccato fuerit, dimittentur ei.*

his verbis explicatur res, quæ confertur, sive effectus, qui comparatur per hoc Sacramentum, nimirum gratia Spiritus Sancti, cuius unctio (ut loquitur Concilium) delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus sublevaritur, ac morbi incommoda, & labores levius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidi-

antis facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expeditur, consequitur.

Concludit ultimo cap. Concilium si æger suscepto Extremæ Unctionis Sacramento pristinae valetudini fuerit restitutus, contracto alio lethali morbo, eodem Sacramento muniri posse: tum damnat calumnias adversus hoc Sacramentum, effusas ab hæreticis. Nulla ratione audiendi sunt, qui contra tam apertam, & dilucidam Apostoli Jacobi sententiam docent hanc unctionem vel signum esse humanum, vel ritum a Patribus acceptum, nec mandatum Dei aut promissionem gratiæ habentem, & qui illam jam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum dumtaxat in primitiva Ecclesia referenda esset: & qui dicunt ritum, & usum, quem S. R. E. in hujus Sacramenti administratione observat; Jacobi Apostoli sententiæ repugnare, atque adeo in alium commutandum esse; denique, qui hanc extremam unctionem a fidelibus sine peccato contemni posse affirmant; hæc enim omnia manifestissime pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Demum, qui contra superiorem doctrinam impie sentierint, Anathemate defixi sunt a Concilio subjectis verbis.

De Sanctissimo Pœnitentiæ Sacramento.

Canon I.

Si quis dixerit in Catholica Ecclesia Pœnitentiæ non esse vere, & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum: Anathema sit.

Canon II.

Si quis Sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiæ non recte secundam post naufragium tabulam appellari: Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt: non esse intelligenda de potestate remittendi, & remittendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit; detorsit autem contra institutionem hujus Sacramenti ad auctoritatem prædicandi Evangelium: Anathema sit.

Canon IV.

Si quis negaverit ad integram, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet contritionem,

confessionem, & satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit duas tantum esse Pœnitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientia agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio, vel absolutione, qua credit, quis sibi per Christum remissa peccata: Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fedicitatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum, & utilem dolorem nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, demum illum esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium: Anathema sit.

Canon VI.

Si quis negaverit confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit modum secreta confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum: Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant; sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum, & consolandum pœnitentem, & olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle Divina misericordiæ ignoscendum; aut demum non licere confiteri peccata venialia: Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & traditionem humanam a piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes, & singulos utriusque sexus Christi fideles juxta magni Concilii Lateranensis constitutionem semel in Anno, & ob id suadendum esse Christi fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadragesimæ: Anathema sit.

Ca.

Canon IX.

Si quis dixerit absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judiciale: sed nudum ministerium pronuncian- di, & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum; aut Sacerdos non serio, se joco absolvat; aut dixerit non requiri confessionem pœnitentis, ut Sacerdos eum absolute possit: Anathema sit.

Canon X.

Si quis dixerit Sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & solvendi non habere: aut non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Christi fidelibus esse dictum: Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: quorum remiseritis peccata remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt: quorum verborum virtute quilibet absolute possit peccata; publica quidem per correptionem dumtaxat, si correptus acquieverit; secreta vero per spontaneam confessionem: Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad æternam poenitentiam; atque ideo casuum reservationem non prohibere, quo minus Sacerdos a reservatis vere absolvat: Anathema sit.

Canon XII.

Si quis dixerit, totam poenam simul cum culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam, quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse: Anathema sit.

Canon XIII.

Si quis dixerit pro peccatis, quoad poenam temporalem minime Deo per Christi merita satisfieri poenis ab eo inflatis, & patienter toleratis, vel a Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, vel jeuniis, orationibus, elemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam: Anathema sit.

Canon XIV.

Si quis dixerit satisfactiones quibus pœnitentes per Christum Jesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes: Anathema sit.

Canon XV.

Si quis dixerit, claves Ecclesiæ esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, & propterea Sacerdotes dum imponunt poenas confitentibus, agere contra finem clavium, & contra institutionem Christi, & fictionem esse, quod vir-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ture clavium sublata poena æterna, poena temporalis plerumque exolvenda remaneat: Anathema sit.

De Sacramento extremæ Unctionis.

Canon I.

Si quis dixerit, Extremam unctionem non esse vere, & proprie Sacramentum a Christo Domino nostro institutum, & a B. Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut signum tantum humanum: Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos; sed jam cessasse quasi olim tantum fuerit gratia curationum: Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit, Extremæ unctionis ritum, & usum, quem observat S. Romana Ecclesia repugnare sententiæ B. Jacobi Apostoli; ideoque eum mutari posse, atque a Christianis absque peccato contemni: Anathema sit.

Canon IV.

Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmos inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate: ob idque proprium Extremæ unctionis Ministerium non esse solum Sacerdotem: Anathema sit.

Promulgatum deinde decretum fuit de emendandis vitiis, moribusque ad sanctiorem vitæ formam revocandis; atque in primis sancitum, ut Episcopi, Clerici, ac maxime, quibus animarum cura demandata est, vitæ sanctitate, ac scientia sint ornati, ne eorum munus in contemptum adducatur, & iis possit illud Propheticum exprobrari, Sacerdotes Dei contaminant Sancta, & reprobant Legem: utque subditi superioribus debitum obsequium deferant, ne ad altiorum gradum, vel ordines, vel dignitatem promoveri possint, si a Prælati ob occultum etiam crimen munere pristino sint interdicti.

De Episcopis, qui clero carent, ac titulos in parvibus infidelium sotos gerunt, ne sine ordinarii Episcopi potestate accepta sacros Ordines conferre possint, nec etiam in Ecclesiis, vel Monasteriis nullius diceceseos, vel exemptis, nisi Episcoporum suorum, aut Prælatorum literas commendatitias promovendi ostenderit.

Ut Episcopus quoscumque subditos suos, maxime Sacris initiatos, sine præcedente examine, ac minus idoneos a munere Sacerdotali obeundo submovere possit. Omnes Ecclesiarum Prælati vitiis subditorum castigandis incumbere iussi, rescisso quo-

Kkk

cum-

eumque privilegio reis concesso; sublataque literarum conservatoriarum, quibus certi iudices ad cognoscendam eorum causam constribuebantur, corruptela, excepta tamen cause mercedis, & miserorum hominum, nec non Xenodochiis, Academiis, Collegiis Doctorum, & Scholarium pristina jura asserta.

Monachi, & Clerici vestium decus, & honestatem ipsis consentaneam tenere iussi, ac laicalem cultum deponere; ac si ab Episcopo moniti non paruerint, muneribus suis ac dignitatibus pelli atque exautorari iussi.

Sancitum etiam, ut qui meditato consilio aut structis insidiis homicidium patravit, ad sacros ordines promoveri non possit, nec ullius Sacerdotii stipendiis potiri; qui vero casu, non ex meditato consilio, aut vim vi repellendo, hominem occiderit proposito casu loci ordinario, aut ex causa Metropolitanano, aut viciniori Episcopo, probata re lege Ecclesiastica solvi possit.

Constitutum etiam, ut Episcopi animadvertendi in alienos subditos etiam atrocium criminum reos jus auctoritatemque sibi non arrogent.

Decretum quoque, ne unius Dioceseos Ecclesie in alterius Dioceseos terminos, vel jura transferantur; ne etiam Sacerdotia Regularium Laicis, sed ejusdem ordinis religiosi conferantur.

Ad coercendos etiam Regulares, qui ex uno Ordine in alium traducti evadunt gyrovagi, pronuntiarum est, ut ab alio Prelato excipi non possint, nisi ut in ipso Ordine, ad quem transferuntur sub imperio superioris in claustris perpetuo maneat, nec aliquod Sacerdotium Parochiale laicum gerere possit.

De iure patronatus Ecclesiastici nonnulla etiam definita; promulgatumque in proximo confectu habendo vigesima Januarii recurrentis anni proximi de Sacrificio Missæ sacrosancto, & de Sacramento Ordinis actum iri.

LX. Post Sessionem IV. sub Julio III. Pontifice Maximo Articuli de Sacrificio Missæ, & Sacramento Ordinis propositi examinandi Theologis, an sint Hæretici, & per sanctam Synodum damnandi.

MS. Arc.
Vat. num.
3191. p.
116.

Articuli
de Sacra-
mento
Missæ.

I. Missam non esse sacrificium, nec oblationem pro peccatis, sed tantum commemorationem sacrificii in Cruce peracti, vocari autem a Patribus translato nomine sacrificium, & vere, & proprie non esse, sed tantum Testamentum, & promissionem remissionis peccatorum. Hic articulus asseritur a Lutero in Captivitate Babylonica, & habetur in Apologia Augustana.

II. Missam non esse ex Evangelio, neque

a Christo institutam, sed inventam ab hominibus; neque eam esse opus bonum, aut meritorium, immo in ea committi manifestam, & multiplicem idololatricam. Assertio hæc habetur in Apologia Augustana, & apud Calvinum, & Melancthonem.

III. Blasphemiam irrogari sanctissimo Christi Sacrificio in Cruce peracto, si quis credat Dei Filium denuo a Sacerdotibus in Missis Deo Patri offerri: Christumque pro nobis mystice immolari, & offerri non aliud esse, quam illum nobis ad manducandum dari. Et Christus illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, non ordinasse, ut Apostoli offerrent Corpus, & Sanguinem ejus in Sacrificio Missæ. Urbanus Regibus contra Eckium, Luther. de Captiv. Babylonica, Bucerus de reformatione.

IV. Canonem Missæ erroribus, & seditionibus scaterere, abrogandum esse, fugiendum non secus, ac pessimam abominationem. Habetur in Apologia, & apud Zuinglium, & Bulingerum, Melancthonem in libro contra privatam Missam.

V. Missam nec vivis nec mortuis, ut Sacrificium prodesse, & impium esse applicare eam pro peccatis, pro satisfactionibus, & aliis necessitatibus. Melancthon in Locis communibus. Calvinus de Cæna Domini, & in Apologia, & Lutherus de captivitate Babylonica.

VI. Sicut nemo pro alio communicat, vel pro alio absolvitur; sic nec in Missa Sacerdos pro alio Sacrificium offerre potest. Habetur in Apologia Augustana.

VII. Missas privatas, in quibus scilicet solus Sacerdos, & non alii communicant, ante Gregorium Magnum non fuisse, & illicitas esse, atque abrogandas, ac cum Christi institutione pugnare, & representare magis excommunicationem, quam communionem a Christo institutam. Apologia Augustana, & Calvinus de Cæna Domini.

VIII. Vinum materiam non esse hujus Sacrificii, neque aquam miscendam cum vino in Calice, idque esse contra Christi institutionem. Bucerus in Apologia contra Antididagma.

IX. Ecclesie Romane ritum, quo secreto, & submissa voce verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; Missamque non nisi in lingua vulgari, quam omnes intelligant, celebrari debere, imposturamque esse certis certis Missas Sanctis attribuire; asseritur a Calvino in Libr. de Cæna Domini.

X. In celebratione Missarum omnes ceremonias, velles, & externa signa, irritamenta impietatis esse magis, quam officia

pietatis, & sicut Missa Christi simplicissima fuit, ita quanto Missæ illi primæ omnium Missæ vicinior, & similior sit, tanto magis esse Christianam. Lutherus de Captivitate Babylonica.

De Sacramento Ordinis.

I. Ordinem non esse Sacramentum, sed ritum quemdam eligendi, & constituendi Ministrum Verbi, & Sacramentorum, immo quod Ordo Sacramentum sit, figmentum esse humanum excogitatum a Viris rerum Ecclesiasticarum imperitis. Lutherus de Captivitate Babylonica tit. de Ordine. Bucerus lib. Reformation. Calvinus lib. Institutionum, & Melancthon in Locis communibus.

II. Ordinem non esse unum Sacramentum, nec infimos, & modicos Ordines velut gradus quosdam tendere in Sacerdotii Ordinem. Calvinus in sua institutione cap. de Ordine Ecclesiastico.

III. Nullam esse Hierarchyam Ecclesiasticam, sed omnes Christianos ex æquo esse Sacerdotes, & ad usum, seu executionem opus esse vocatione Magistratus, & consensu populi, & qui Sacerdos semel fit, laicum rursus fieri posse. Lutherus de Captivitate Babylonica, & Calvinus in suis Institutionibus.

IV. Non esse in Novo Testamento Sacerdotium visibile, & externum, neque potestatem aliquam spirituales, sive ad consecrandum Corpus, & Sanguinem Domini, sive ad offerendum, sive ad absolvendum coram Deo a peccatis, sed officium tantum, & ministerium prædicandi Evangelium, & eos qui non prædicant profus non esse Sacerdotes. Bucerus super Joann. cap. 6. Lutherus de Captivitate Babylonica: Calvinus in Institutionibus.

V. Unctionem non solum non requiri in Ordinum traditione, sed esse perniciosam, & contemnendam similiter, & omnes alias ceremonias, & per ordinationem non conferri Spiritum Sanctum, proinde imperimenter Episcopos cum ordinant, dicere, Accipite Spiritum Sanctum. Calvinus c. 18. suarum Institutionum.

VI. Episcopos jure Divino non esse institutos, neque Presbyteris superiores, neque habere jus ordinandi, aut si habent, illis esse commune cum Presbyteris, ordinationesque ab ipsis factas sine plebis consensu irritas esse. Lutherus de Captivitate Babylonica, Calvinus libro Institutionum. Bucerus lib. Reformationis.

Qui articuli discussi sunt in Congregationibus Theologorum habitis mane, & a prandio diebus VII. VIII. IX. X. XI. XII. Decembris.

U^l sup. p.
117. &
117.

Decimatertia die Decembris, necnon decima-quarta, & decima-fexta alii Theol. Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ologi veritatem Catholicam contra Hæreticorum articulos adversus Sacramentum Ordinis confirmarunt. Die vero decima-quinta ejusdem Mensis inquirunt acta.

Legatus, Presidentes, ac Patres omnes, Maximilianum & Mariam, Regem, & Reginam Bohemæ, qui ex Hispaniis venientes Tridentum die XIII. applicuerant, domi visitant, ipseque Legatus eadem die a dicto Rege domi etiam visitatur. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIV. celebratisque festivitatibus Nativitatis Domini die XXIX. Decembris discussio ipsa absolvitur.

In Germania insigne prodigium plures hoc anno terruit; Simulachrum enim Christi in Cruce confixi stupendo sudore quatuor horarum spatio diffluxit, quo miraculo visa est Lutheranorum obfirmata in hæresi pertinacia, ac impietas damnari, ut refert Sarius his verbis.

LXI.
Sur. in
comm.

Mensis Martii die XIV. in Oppido Bernburgenfi sub Concionem statua Christi in Cruce pendens magno, & stupendo miraculo ad quatuor horas largiter sudavit. Erant, qui sudorem illum subinde abstergerent, sed rursus magna copia manavit. Multa hac nostra ætate dum regnant pessime hæreses, Statuis, & Imaginibus injuriæ, & contumeliæ petulanter illatae sunt, nec adhuc cessatur, licet non desint id genus prodigia, quibus possunt importuni homines absterri. Videntur sibi valde Evangelici, si ab hominum oculis Imagines Christi, & Sanctorum removeant, nec pudet eos Judæorum, & Turcarum, aliorumque Mahometanorum imitari vacordiam, & impietatem, sed hæc quoque ratione via sternitur Antichristo.

Crucifixi
Imago
sudorem
emisit.

Exposuere Pontifici Henricus, & Carolus Brunsvicenses, iidemque Luneburgenses Duces se insigni Lutheranorum perduellium prodicione captos, atque a Philippo Lantgravio in vincula abductos, cumque Carolus Cæsar victoriam de Lutheranis Imperii perduellibus reportasset, atque Lantgravius perduellionis reus proscriptus iustus esset Brunsvici Principes pristinae libertati restituere, Lutheranos contra Cæsarea Edicta mala fraude usos antequam vinculis eos exolverent, iniquis pactationibus impie constrinxisse, ne Lutheranæ unquam sectæ obfisterent, ne Monasteria, & Sacerdotia, vel Ecclesias a Lutheranis repeterent, & sacra vectigalia blasphemis hæreses buccinatoribus permitterent, tum Brunsvici, tum Goslarie: quæ pacta conventa dolo, & impie extorta Pontifex pronuntiavit, ac Sacramenti inique præstiti religione Brunsvicenses Duces

Kkk 2 li

liberavit, qua de re literæ XVII. die Februarii hujus anni consignatæ.

LXII.
Sur. in
eomm. hoc
anno.

Novum
dogma
de justifi-
catione.

Inducta est hoc anno inter Lutheranos nova hæresis authore Andrea Osiandro, qui dum divina oracula pro libito distorquet, commentus est justum eadem justitia fieri justum, qua Deus essentialiter justus est, de cuius impio delirio hoc refert Surius. Anno MDLI. in Prussia Andreas Osiander novum de Justificatione dogma e suo cerebro fabricat, videlicet, hominem Christianum eadem profusus justitia, qua Deus essentialiter justus est, justum esse oportere, hanc vero justitiam homini inseri, &c. Contra hunc licet aliqui strenuus esset Lutheri propugnator, multi Evangelici aliquot Principum, & Civitatum Lutheranorum præcones acriter scripserunt, sed ita, ut & illi Osiandro, & illis rursus Osiander multas execrandas hæreses impingat. In primis autem Wirtembergenses, & in his Melancthonem perstringit, sic illi Fratres Evangelici non contenti turbare Ecclesiam Dei etiam se mutuo lacerare, & perturbare non desinunt, & quamvis tam multos haberet Osiander contradictores Evangelicos, tamen in suam sententiam pererrare potuit Albeverum Prussiae Principem, qui ejus Adversarios, & in his Joachimum Merlinum insignem Evangelicum e suis finibus exegit. Quis non rideat apud infausos istos rerum novatores Evangelii sui doctrinam toties in novas mutari formas, easque tam diversas, atque inter se mire discrepantes! Sed dolendum maxime est, dum isti ira in rebus gravissimis ludunt, misera plebi tam miserabiliter, ac nimium exitiabiliter illadi. Addit idem Author Bucerum Hæresiarum, qui toties conciliandæ inter Catholicos, & Lutheranos concordie promotæ a Cæsare obstiterat, metuque Cæsaris in Angliam diffugerat, ne pertinaciæ, & impietatis suæ justas daret pœnas, ad Divinum Tribunal hoc anno raptum, de cuius lascivia, & impietate hæc tradit Historia.

LXIII.
Sur. in
vom.
Bucerus
moritur,
& ejus
varie opi-
niones.

Die XXVII. Februarii perit in Anglia Martinus Bucerus Monachus Apostata, & qui contra omnium Seculorum, & Christianarum gentium morem, cum esset Sacerdos, ad tertias usque nuptias progressus est. Audivi ego ex quodam gravi, longeque doctissimo Viro fuisse eum Judæum, & cum quandoque puerum quemdam nescio ex qua femina sustulisset, cum circumcidisset. Utrum autem hæc profusus certa sint non possum affirmare, præsertim quod ille quoque, qui hæc referebat, se ab aliis accepisse diceret. Fluctuasse Bucerum in fide, ac postquam a vera excidisset variarum opinionum fluctibus

contrariis mire exagitatum fuisse, scribit Sanderus his verbis.

Post ejus obitum, regnante Regina Maria, Illustris Dominus Baro Paquettus Catholicorum tunc Regum Consiliarius dignissimus testificatus est se presentem, ac ejus apud Dudlaum Ducem Nortumbriae Interpretem fuisse, cum eidem Duci suam de reali Corporis Christi in sacramento presentiam interroganti, ingenue responderit, nullum merito dubitare posse, qui non dubitet de fide Evangelistarum, non tamen is ego [subject] qui certo ea omnia credenda existimem, que in novo Testamento de Christo, & ejus Actis scribuntur, quamquam, nec hæc tunc aperte negare libuerit. Atque ista homini, quem sciebat non multum de illa religione esse sollicitum, libere dixit. Cæterum scriptione, ac libera professione Lutheranismum ad Anglicanæ Sectæ normam aliquantulum modificatum, & temperatum usque ad mortem tenuit.

Redactis sub jugum Magdeburgensibus offusum esse Lutheranis terrore ingenitum, quorum plures Concionatores ex Urbibus pulsi sunt, quod seditionum faeces accenderent, populosque in pervicacia continerent, narrat Surius.

Augusti die XXVI. Ecclesie Augustanæ Ministri Evangelici Cæsaris voluntate, intra diem tertium ex urbe discedere jubentur, nec usquam omnino concionari intra Cæsaris ditiones. Intra Augustam ventat Cæsar Lutheri dogmata doceri. Eodem modo actum est cum Memmingensibus, & aliis Sueviæ Concionatoribus. Erat in iis quidam, cujus Dalila cum iam proxima esset partui. Is perit sibi copiam fieri uxoris, ut ipse vocabat, invisendæ. Tum Arrebatensis Episcopus cum primis eruditus ad suos conversus, uxorem ipse vocat, ait, que scorum est. Et revera non nisi scorta, imo scortis peiores sunt, quæ vel sacerdotibus, vel monachis junguntur. Horum autem profligatio magnum omnibus ubique terrorem incussit, qui haud dubio idem sibi quoque formidarent, potuissetque hac ratione facile populus miser seductus in viam reduci, expulsus proavis, & seditiosis Doctoribus, cum ecce in tanta publica pacis, & tranquillitatis expectatione Gallie Rex Cæsari bellum moveret. Mauritius deinde cum Gallo foedus fecit, eam gratiam pro maximis beneficiis Cæsari rependens.

Ita cum Germaniæ ad Orthodoxæ Religionis cultum ab impia Lutheri superstitione revocandæ spes arrideret, repente majores tumultus exorti, Christianam rem in grave discrimen adduxerunt: perdomiti diuturno bello Magdeburgenses a

Sander.
de Schism.
Angl. lib.
2. p. 273.

Surius in
eomm.

Sur. in
eomm. lib.
anno.
Jac. Aug.
Thuan. 1.
8.

Natal.
Comes
Ludov.
Guic.

Mauritio Duce Saxonie, qui Cæsareo exercitui cum summo imperio præerat, deditionem Mense Novembri nuncuparunt his legibus, quas Surius refert. Supplices a Cæsare veniam petant, in Austriacam, & Burgundicam Familiam nihil faciant, Camera se submittant, Augustano decreto postremo pareant, aureorum quinquaginta millia persolvant in usum fisci pro belli sumptu, tormenta majora duodecim Cæsari tradant, & quedam alia dure satis conditiones adjectæ.

Nocuit Cæsari hoc bellum per se non administrasse; Lutheranus enim Saxo permisit victis, ut in Lutheranis cœno hærent, qui de impia, & delira superstitione defensa adversus Cæsarem inanam gloriolam aucupati sunt, quasi nefanda eorum pertinacia cum Martyrum constantia conferenda esset, nec defuere impii Scriptores, qui ipsorum perfidiæ fallacibus verbis fuerint lenocinati, quos graviter refellit Surius. Nemo sane mentis dixerit eos laudem, vel gloriam mereri, qui ob pertinaciæ, & rebellionem proscripti a Cæsare suo exemplo alios quoque ad rebellandum invitent.

LXIV.
Protestan-
tes no-
vam defe-
ctionem a
Carolo V.
meditan-
tur.

Porro Mauritius Princeps cum præsidarias Magdeburgensium copias ex Urbe educas suo exercitui conjunxisset, partem triumphum gloria elatior nova moliri in Cæsarem cœpit, ad quam defectionem Lutherani Concionatores Sectæ suæ confirmandæ propagandæque cupidissimi eum variis artibus adversus Cæsarem incitarunt; is vero cum turmas in hyberna duxisset, eæ per Thuringiam, & finitima loca dispersæ militari licentia grassari, & varias excursions agere cœperunt, gravioraque mala Catholicis prædandi cupidine intulerunt, quæ cum Moguntino, & Treverensi Archiepiscopis relata essent, ii de Tridento ad sua tuenda deserendo cogitarunt, Pontificemque de tota re certiores fecerunt. At Julius cum eos motus prudentia, atque autoritate Cæsaris sopitum iri præfideret, coitionesque in Cæsarem constatas ignoraret, eos Præfules, ut pertarent Tridenti hortatus est, ne ex eorum, & aliorum Præfulum discessu Concilium dissolveretur, eximiaque asserendæ suo splendori Germaniæ contra Novatorum fraudes consilia evanescerent. Sumerent interea animos, Cæsareo imperio eos tumultus compositum iri.

Venerabilibus Fratribus Moguntino, & Treverensi Archiepiscopis Sacri Romani Imperii Principibus Electoribus.

Venerabiles Fratres salutem, &c. Magnam nuper nobis molestiam attulerunt

litera dilecti filii Marcelli Cardinalis Cre-
scentii Legati nostri Venerabilium Fratrum
Prælatorum sacro Œcumenico concilio Præ-
sidentium, per quas certiores facti sumus
novos quosdam motus in finitimis Frater-
nitatum Vestrarum Ecclesiarum locis con-
citatos, ex quibus iam, & alia Ecclesie
detrimentis, & calamitatibus non medio-
cribus affecta fuerint, & ipsi Moguntina,
& Treverensi grave imminere periculum,
in tanta tamen, ac tam inopinata re, ea
nobis occurrit consolatio, quod cum Cha-
rissimus in Christo filius noster Carolus Im-
perator Augustus unus omnium tam nostra,
quam Patrum memoria Maximus, & Po-
tentissimus hanc causam non solum com-
munem, sed etiam propriam existimare
debeat, ejus opibus, consilio, & autori-
tate facile hujusmodi tumultus sedari, &
extingui posse speramus, ad quam curam
eum omnes cogitationes suas converfurum
minime dubitamus, cum ut nobilissime il-
lius Regionis incolumitari consulat, tum
ut a suo ipsius imperio hanc tam seditio-
sarum factionum pestem arceat, quod illi
haud quidem difficile fore arbitramur, cum
illam nefariam tumultuvariorum militum
manum nulla certa ratione subnixam su-
vere ausam intelligamus, quare per se i-
psam dilapsuram, & ejus omnes conatus
brevis in irritum casuros facile ut cre-
damus adducimus; vos quidem Fratres
cum ex iisdem literis acceperimus in ani-
mo habuisse isthinc discedere, ut Ecclesie
vestris opem ferretis, talem Divina juvan-
te clementia earum seditionum exitum fo-
re speramus, ut ipsi etiam speretis magno-
pere hortamur, & quoniam concilium œ-
cumenicum vestra in primis presentia, &
autoritate prosperos adhuc habuit progres-
sus, pro singulari prudentia, ac pietate,
vestra cogiteris volumus ne ipsius Concilii,
tam exoptati omnibus Nationibus, & ab
ipsa præcipue Germania esslagitati, &
in quo orthodoxæ Religionis, atque orti,
& tranquillitatis Universæ Reipublicæ
Christianæ stabilienæ spes certissima repo-
sita esse debet, causam deseratis. Neque
enim dubitandum est quin ex vestro disces-
su, tam sanctum, tam salutare, tam ne-
cessarium opus quodammodo ritubare inci-
piat, cum vester adventus ei tantum at-
tulerit adjumenti, atque ut eo libentius
permaneat, & concilii ipsius acta secu-
riore animo prosequamini, illud sciatu vo-
lumus ad omnem periculi metum funditus
tollendum quid facere debeamus monea-
tis, neque ante unquam desimus in præ-
sentia nihil a nobis prætermitti neque of-
ficii, neque sedulitatis, quo inter Christia-
nos Principes pax, & gratia reconcilietur,
quam immensa præpotentis Dei benigni-
tate,

Julii III.
lib. brev.
4. sig. n.
2882. pag.
272.

tate, ac misericordia, cum in ejus manu sint ipsa Regum corda, & consilia, brevi successuram confidimus. Quamobrem si ut nobis persuademus Fraternalitates Vestrae publicam Christi Redemptoris Nostri, & Catholicae Religionis causam quibuscumque privatis vestris rationibus, quibus etiam absentes, ipso praesertim Caesare adjuvante, prospicere poteritis, potiore duxeritis praeterquam quod & ipsius Dei gratiam promerebuntur, nobis etiam, qui vos paterne diligimus, vestrumque honorem quantum cum Deo poterimus, augere cupimus, plurimum satisfacietis. Haec erant, quae pro summa nostra in vos charitate vobis scribenda habuimus, nam illud ut vos admonemus, supervacaneum ducimus, ne scilicet quicumque rerum eventus fuerit, aliquid de discessu vestro, inconsulto Caesare, & contra ipsius sanctae Synodi sententiam pernicioso aliorum exemplo statuat, reliqua cum ejusdem dilecti filii nostri Cardinalis Crescentii Legati, tum vero ex Petri Camajani, intimi Cubicularii nostri, quem etiam hac ipsa de causa ad Caesarem mittimus, sermone plenius Fraternalitates Vestrae cognoscent. Datum Romae apud Sanctum Petrum die XXIV. Decembris MDLI. anno II.

LXV.

Majus constantiae specimen explicabat Archiepiscopus Colonienis, qui cum Divina humanis praerferret, censuit insistendum celebrando concilio spretis bellicis tumultibus, cum nil antiquius esse deberet orthodoxae Religionis restituendae, & pravorum dogmatum, corruptelarumque, quae in Clero irreperferunt delendarum sollicitudine: cuius fortitudinem, ac pia consilia Julius his literis commendavit.

Jul. III.
l. A. brev.
fig. num.
1882. p.
297.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Coloniensi Sacri Romani Imperii Principi Electori.

Venerabilis Frater salutem, &c. Magno cum gaudio accepimus ex literis dilecti filii Crescentii Legati nostri, & Venerabilium Fratrum Praelatorum Sacro oecumenico concilio Praesidentium Fraternalitatem tuam turbulentis tumultuorum militum motibus a prosecutione ipsius concilii, quod tua in primis praesentia, & auctoritate optimos jam progressus habuit, minime discedendum decrevisse, publicamque Dei, & Catholicae Religionis causam privatis suis rationibus potiore duxisse, qua in sententia etsi pro tua summa, singularique prudentia, & pietate permansurum omnino confidimus, tamen te majori, quo possumus, animi nostri affectu hortamur in Domino, ut quod hactenus de eodem concilio promovendo, & ab eo non recedendo pie, & sancte

cepisti consilium, in eo ut laudabiliter pergas, ac persistas, nam praeterquam quod huius facti constantia Divinam gratiam promereberis, nobis etiam qui te paterne diligimus, tuumque honorem quantum cum Deo poterimus augere cupimus; plurimum satisfaciet, reliqua cum ex dicti Cardinalis, & Legati, tum vero ex dilecti filii Petri Camajani Cubicularii nostri intimi, quem dedita opera ad Severissimum Caesarem mittimus, sermone uberius Fraternalitas tua cognoscat. Dat. Romae apud Sanctum Petrum die XXIV. Decembris MDLI. anno II.

Aucti sunt in dies tumultus, adeo ut proximo Vere ii tres Archiepiscopi Electores discedere Tridento coacti fuerint, & concilium dissolutum sit ob conjurationem ab Henrico Rege, & Principibus Lutheranis adversus Caesarem constatam, bellumque difficilium inter Gallum, & Carolum V. incanduit, cuius causam, & culpam vicissim illi a se in aemulum transtulerunt, ut memorat Augustus Thuanus his verbis.

Alter in alterum culpam reiciebat, Lud. Aug. nam Caesariani ultro nos Octavii tutelam suscepisse criminabantur, non tam supplicis defendendi, quam belli in Italia, atque adeo inter Christianos excitandi causa, ob id ipsum sollicitasse Imperii Ordines, & Principes, ut a Caesare desicerent, neque in concilium, quod ipsorum rogatu Caesar ad faciendam Ecclesiae concordiam cogisset [id est cogendum curasset] consentirent missis Legatis, qui contestarentur, & illud pro irrito illos habituros denuntiarent. Addebant & nuper Brisaccum, ut belli occasionem quaereret in Subalpina Regione, coenobium, quod Bargae Pagi a Caesarianis custodiri ditionis est, occupasse, & festinato opere nunc munire, & quod nos summa invidia onerabat, nuper etiam cum Turca in Christiani nominis perniciem foedus inisse. Sed nostri antiquiores, & iustiores multo causas adducebant, Caesarem, videlicet, cum Aquitania seditionibus arderet, misso Burano cum Anglis egisse, ut Burdigalensium tumultuantium tutelam susciperent, & ius, quod in Aquitania armis amiserant, jure recuperarent, pace ante biennium cum Anglis facta, Santandreae & Britannia redempti insidias terendisse, & quaedam e nostris Naves per Belgas interceptisse, Helvetios quo minus cum Rege foedus renovarent sollicitasse. Sebastianum Vogelspergum quod Regi militasset prius tormentis cruciatum Augustae Imperii Comitibus, non sine Regis ignominia securi percussisse: cum de interceptis in Belgio quorundam negotiatorum navibus apud Mariam Pannoniae Regionem

LXVI.
Bellum
inter Ca-
rolum V.
& Henri-
cum II.
quo Con-
cilium
dissolvi-
tur.

LXVII.

Hist.
Turc. in
Solyman.
Sarius in
comm.
hoc ann.
Lud. Guic.
Facellus
August.
Thuan. l.
7.
Diar.
Conc.
Trident.
pag. 417.
Henricus
II. cum
Turcis
foedus in-
ter
Caesarem.

ginam querimonia institueretur, Legatum eo Regis nomine missum, Jure Gentium violato in carcerem coniectum, & perverso ordine bona nostrorum Antuerpiae Fisco adjudicata fuisse, postremo Caesarem Carolo Marillaco Venetorum [in Britannia, scilicet minori] Episcopo apud ipsum Oratori injuriose interminatam fore, ut si res ad arma deveniret, Regem ad minimi ex suis conditionem redigeret.

De Lutheranorum, qui instar maniacorum in Caesarem consurrexere, quod maniae ipsorum mederi, eosque opera concilii ad cultum verae Religionis traducere niteretur bello, dicitur proximo anno, nunc de Turcarum in Christianos graffationibus agendum est.

Adhaesit quidem Gallo Regi maxima invidiae fax, quod Turcam ad invadendam Caesarem ditionem concitasse crederetur, Angelus enim Massarellus in Diario concilii Tridentini haec tradit, XVII. Julii, ex literis Nuntii Apostolici apud Venetos habetur classem Turcicam, quae nonaginta tribus Triribus, viginti Navibus, & triginta Myoparonibus constat, intrasse jam Mare Adriaticum, jamque ad damnum Caesaris, & Pontificis sollicitam, ductam, & aliam a Rege Gallorum, quod certe valde mirum est, cum ipsi Gallorum Reges semper fuerint defensores Pontificum, & Ecclesiae, ob quae meruerunt nomen illud Christianissimum, nunc autem videntur contra Pontificem arma sumere, Turcas ad vastandas Christianorum ditiones deducere. Verum ut res fuerit, Turca in omnes occasiones invadendi Christiani Imperii provehendarumque rerum suarum occasione amplissima erant, acenso jam inter Christianos acerrimo isto civili bello. Praefectus est a Solymano classi barbaricae Sinamus, qui exoptulavit de violatis superiore anno a Caesare induciis in Africa atque Aphrodisium, Singulum & Monasterium sibi restituenda exegit, cui responsum est, prius a Dragute Archipirata inducias fuisse violatas, at illud primum in Messanae conspectum se dedit, dein ad Catanam deflexit, Augustamque Oppidum supra Syracusas diripuit, incenditque, moxque Melitam Insulam tentavit, metuentisque Caesarem classem, reductis in naves tormentis Corcyram Insulam longissime distantem mox terrore oppressit, Sinuesanus enim praefectus metu fractus ditionem nuncupavit, ac sex millia capitum Christianorum supra quingenta servituti Turcicae mancipata sunt. Admisit tunc miserandum facinus Siculus, qui uxorem, ac filias duas nobiles peremit, ne stuprarentur a Tur-

cis, armatusque in medium Turcarum globum se coniecit, ac caesis aliquot hostibus caesus est. Elatus ea victoria Sinamus in Africam vela obvertit, ac Tripolim, quam Hierosolymitani Equites tuebantur, adortus est. Praerat Urbi Gaspar Valerius Eques Allobrox militari peritia conspicuus, aliquandiu virtute Barbaricos impetus elisit, demum succubuit, cum cellae promptuariæ Magister proditor, & Apostata Cabillonensis docuisset Turcas, qua parte minus communia tormenta libranda essent. Contulit se ad castra Turcica Aramontius Eques, Galli apud Turcam Regis Orator, ut Sinamum a Tripolitana obsidione precibus abduceret; sed illi a Sinamo responsum est, sacramento obstrictos in Rhodia ditione nunquam arma in Turcas laturos, eos vero fidei defuisse, ac in Aphrodisii expugnatione subsidiaria arma Caesari tulisse, demum cum Hispani propugnandae Tripolis deponissent animos, ditionem fecere XVII. kalendas Septembris conceptis certis legibus, quae mox a Barbaro victoria inolefcente violatae, spoliati enim omnibus fuere Equites, addictique servituti. Mauri vero milites ducenti trucidati, quod pro Christianis arma gestassent. Demum Aramontius ducentos Religiosos Equites Gallos liberavit, Hispanos, pretio soluto, cathenis exolvit. Verumtamen graviores querelae in Aramontium fusa, quod Tripolis dedenda Author fuerit, nec minores de summo Equitum Magistro iactatae, quod rogatus initio, ut Tripolitani auxilia submitteret, id facere detrectavit, ne Melitam praesidiis exeret: tantus vero terror offusus est Equitum Hierosolymitanorum Principi, ut cum Solymano de excindendo universo illo Equestri Ordine conjurasse opinaretur, transferendi Messanam, vel Syracusas Conventus illius Ordinis consilia iniverit, de quibus factus certior Julius, cum infelici bello Parmensi distractus nulla Melitensibus auxilia transmittere posset, summa auctoritate ejusdem Ordinis Principem ad rem conficiendam instruxit subiectis literis.

Dilecto Filio Joanni de Omedes Magistro Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani.

Dilecte Fili salutem, &c. In hac Tripolis ditione, quam Turca obtinere de Jul. III. l. te, ac de istorum Nobilium, & Religio- 4. brev. 2883. P. 218.
sonum hominum Conventu pro nostro officio annii valde sumus; veremur enim, ne si ipsi Turca pluribus tum veteribus, tum recentibus victoriis elati, & instructissima classis viribus confisi ad vos expugnan-

dos se convertant, voto impio suo, quod Deus pro sua pietate prohibeat, poriantur, quamobrem quanti momenti, discriminis, & praesudicii toti Republicae Christianae foret, si tu, & ceteri fratres tui in manus, tam immanis hostis deveniretis considerantes, vobisque omnibus consultum iri putantes, si ipsam Classem isthuc omnino non expectantes, quando praesentium temporum sevitia aliter vos juvare non possumus, mirrimus ad te dedita opera praesentium exhiberem, volumusque, ac tibi in virtute sanctae obedientiae mandamus, ut relictis ad tutelam, & defensionem istius loci militibus, & iis vestri Ordinis, qui tibi praesertim aetatis robore ad obsequendum ipsi classi apti videbuntur, offerente se occasione tuto navigandi, una cum Consiliariis, & ceteris tui Ordinis isthuc abeat, & vel Syracusas, vel Messanam vos conferatis, unde isti loco subvenire pro temporibus, & rerum necessitate nobis, vobisque servatis, ac liberis facilius erit. Nos vero interim dum haec ad vos scribimus, & Neapolis, & Sicilia Viceregibus significari fecimus, ut in locum illorum, qui isthuc discedent, ad vos armatos milites mittant, quod eos facturos omnino speramus. Ne autem aliquis ex tuis se in hoc excusare possit, tibi ultra ordinariam, quam in istius Ordinis homines auctoritatem habes, quod nostra auctoritate tam illis, quod tecum ducere volueris, ut tecum veniant, quam illis, quos ad loci defensionem, & custodiam opporunos censueris, ut remaneant, sub excommunicationis latae sententiae, ac suarum preceptoriarum, & quarumvis dignitatum, & beneficiorum, & officiorum, antianitarumque amissionis ipso facto per eos incurrenda, & sub quibus aliis tibi videris praecipere, & mandare possis, facultatem auctoritate Apostolica renore praesentium concedimus non obstantibus, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum &c. die XI. Septembris MDLI. anno II.

LXIX.

Excitati in Transylvania motus

Seditionis auctores celsi ab Episc. Varadensi.

Non discedendum esse Melita ob graviores causas postea visum est, ne Equester ille Ordo dissolveretur, gravissima vero damna a Turcica classe fuisse illata, ac plura Oppida capta, vastata, incensaque, ac plura Christianorum miseriorum millia in servitutem crudelissimam abducta, deplorat Pontifex aliis literis exeunte Novembri exaratis, instructoque a Turca ingentes bellicos apparatus, ad gravius bellum proximo Vere inferendum. Ceterum in Transylvaniam conversos impetus Turcicos visuri sumus, in qua etiam superiore anno concitata fuerant gravissimi motus, ad quos compescendos cum Georgius Martinutius Re-

gis Procurator in perduelles, sine iudicario ordine animadvertisset, contraxissetque centuras Ecclesiasticas, ab earum religione exolveri flagitavit, subiecto casu proposito, quem repetit Pontifex.

Georgio Episcopo Varadiensi.

In his periculis, & tumultibus, in quibus ob varias Turcarum incursiones, tu & istud Regnum, in quo locum tenens es, proxime praeterita Aestate versari estis, quidam ejusdem Regni factiosi homines arma contra communem hostem sumere nollent, magnamque seditionem eorum opera in maximam ejusdem Regni cladem excitarent, ne malum id longius serperet, prorsusquam jure de illis statutum esset, capitis supplicio eos affici iussisti, ex quorum morte cum tua te conscientia urgeret, cum a celebratione Missarum tum ab aliis Episcopalibus officiis abstinuisti &c. Dat. Rom. XXV. Februarii MDLI. anno II.

Jul. III. lib. brev. sig. num. 2883. p. 35.

Restitutus est a Julio pristinae Episcopalis muneris exercendi potestati, cum autem novi tumultus in Transylvania coorti essent, ille ad infringendam Turcarum tyrannidem vires suas cum Ferdinando Rege conjungere decrevit, ad quod sequendum consilium, mandandumque operi Pontifex illum hortatus est.

Fratri Georgio Episcopo Varadiensi.

Venerabilis Frater salutem. Cum antea perspecta nobis esset tua in Catholica Religione tuenda fides, atque constantia non mediocriter, quam de tua prudentia, ac pietate opinionem semper habuimus, nuper confirmarunt literae, & nuntius, ex quibus intelleximus te in turbulentiissimo istius Provinciae tumultu cum Charissimo in Christo Filio nostro Romanorum Rege omnes vires, opeque tuas, ad optimam causam defendendam contulisse. Ac sane cum egregiam virtutem tuam, & pietatem magnopere laudamus, tum vero etiam atque etiam hortamur, ut quod a te consilium pie, fortiterque susceptum est, id omni cura, labore contentione prosequere, qua scilicet nobilissimam, & opulentissimam Pannonici Regni partem, quam quidem tua potissimum opera, & consilio reliquam habemus, ab impendente Hereticorum atque infidelium tyrannide defendas, ac tueare, idque tibi haud omnino difficile futurum arbitratur, adjunctis praesertim ipsius Regis Ferdinandi auspiciis, & copiis ejusmodi autem beneficium, si, quemadmodum speramus, in Christianam Republicam contuleris, cum satis tuae in Christum pietati, & officio feceris, tum vero ab omnibus Christianis Principibus, & nobis in primis tantam eo nomine gratiam viseris, ut nihil sane eorum, quae ad tua vel

LXX. Ib. p. 148.

Actum de feccete contra Turcas.

ornamenta, vel commoda pertineant, ullo loco praetermissuri sumus. Datum Romae apud Sanctum Petrum die XX. Julii MDLI. Pontificatus nostri anno II.

L.4. brev. p. 233.

Detulit vero Isabella Regina una cum filio puero demissa obsequia Julio Pontifici Augustini Oratoris opera, ac vicissim Julius illam, ac puerum Regem paternis officiis semper complexurum se spondit, eorumque fidem, & observantiam in Apostolicam Sedem commendavit; suscepta vero consilia de Transylvania cum Germanis conjungendis in Turcas ita provexit Georgius, ut puerum Regem Transylvaniae in tutelam Caesaris, ac Ferdinandi contulerit, Turcicamque servituti funestae non disparem abjecerit, ex quo Pontifex maxime recreatus Georgio subiectis literis gratulatus est, cum rem Christianam ea ratione in Transylvania contra Turcicas insidias, viresque assertam putaret, ac dignitati illius amplificandae se operam daturum significavit.

Transylvanus Princeps tutelam turcicam obicit.

Venerabili Fratri Georgio Episcopo Varadiensi.

LXXI. Jul. III. l.4. brev. sig. num. 2884. p. 253.

Venerabilis Frater salutem, &c. Magnam nobis gaudium attulit, quod ex aliquor nuntiis & nuper ex fraternitatis tuae literis cognovimus, in tuenda Charissima in Christo Filia nostra Isabella Regina, ejusque Illustri filio te valde rectum, & salubre consilium cepisse, effectumque esse Divina adjuvante Clementia, ut per tuam fidem, ac prudentiam Regnum istud, quod erruculenti hostis faucibus alia ratione eripi posse videbatur, firmissimos, & fidelissimos Tutores Serenissimum Caesarem, ejusque Fratrem Ferdinandum Romanorum Regem nactum fuerit, ex pulcherri- mo itaque hoc tuae fraternitatis facto perpetuam ipsius in Christianam Rempublicam pietatem agnovimus, & ex tuis literis officii erga nos, ac observantiae plenissimis quanto animi affectu, & devotione hanc sanctam Sedem colas, facile perspeximus, ut pergas autem in isto Regno, tam contra Hereticorum perversitatem, quam infidelium hostium insidias, & conatus Orthodoxam Religionem, & Catholicam Fidem tueri, fraternitatem tuam ut cohortemur nihil esse nobis necesse ducimus, cum virtute & constantia tua freti nihil dubitemus novis te semper meritis cetera accumulaturum; illud certe nobis erit praecipue curae, ut cum primum res, aut tempus nobis facultatem dederit augenda, & amplificandae dignitatis, non minorem, quam de tua rationem habitam intelligas. Datum Romae apud S. Petrum die X. Octobris MDLI. Anno II.

LXXII.

Ornavit paulo post Georgium, ut de Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

re Christiana optime meritum, Pontifex Cardinalitia purpura Ferdinando Rege eum honorem ipsi deprecante a Pontifice, qua de re haec memorant acta Confistorialia.

L.6. brev. sig. num. 2885. p. 106. Pavin. in Julio III.

XII. Octobris fuit Confistorium, in quo Sanctitas Sua ob Religionis zelum, & singularem doctrinam, & quamplurimas alias virtutum dotes, quibus Frater Georgius Episcopus Varadiensis insignitus erat, sperans illum Sedi Apostolicae quamplurimis de causis fore maxime proficuum, eundem Georgium Episcopum absentem in S. R. E. Presbyterum Cardinalem de fratrum consilio creavit, &c.

Acta Conc. mf. Car. Spad. sig. num. 134 p. 73.

Georgius Episcopus Varad. creatus Card.

XVI. Octobris MDLI. fuit Confistorium, in quo fuit decretum, ut mitterentur per unum ex Sanctitatis Suae Camerariis, & Biretum & Pileus rubeus Reverendissimo Domino Georgio Cardinali noviter creato cum indulto, si ei videbitur, utendi vestibus rubeis, & pavonatis, & aliis indumentis, quibus ceteri Cardinales, qui tempore suae assumptionis ad Cardinalatum Presbyteri, seu Clerici Saeculares erant, utuntur, dummodo tamen habitum suum Regularem subitus deserat.

Roma die XVI. Novembris MDLI. fuerunt lectae literae Reverendissimi Domini Georgii Cardinalis Transylvaniae datae in castris, quibus significabat res versari in maximo discrimine, diemque fatalem publici conflictus adversus Turcas de proximo imminere. Et propterea supplicabat Sanctitati Suae, ut procuraret pacem fieri inter Principes Christianos, unde Sanctitas sua decrevit, ut celebraretur Missa in Basilica S. Petri die Dedicacionis dictae Basilicae pro pace, & conservatione Christianitatis ab Infidelibus, cum Indulgentiis, & remissionibus solitis.

LXXIII.

Dum in Turcas apparat arma Georgius ab aemulis contrucidatus est, ita repente meliorum rerum spes in contrarios eventus conversae fuere, nam Ferdinandum non tueri pupillum Regem Transylvanum, sed in Regni possessionem, exuto pupillo, induci affectabat, cuius immodicae cupiditatis vitio Hungariam in Turcicam servitutem prolapsum jam ante vidimus, cumque vivo, ac spirante Georgio Cardinale votorum compos fieri non posset, Ferdinandi Duces, qui Georgii potentiam ferre non possent, circumventum calumniis, quasi Georgius Transylvaniam sibi subicere, oppressoque pupillo in Turcarum clientelam transvolare niteretur, aspernatuque pileum Cardinalitium, Regium diadema affectaret, illum insidiarum ignarum exeunte anno XIV. kal. Januar. in geminatis vocibus Jesum inclamantem.

Proditio- ne occidi- tur.

I. Septem. 1551. ann.

LII car-

carnificesque suos fratres appellantes inhumanissime obruncarunt, ex cuius cæde, cum Ferdinandus res suas augere putaret, magis attrivit, nec enim Transylvaniæ Regno potiri potuit, sed Transylvani illud pupillo asseruere: tum vero hæreses, quas Georgius, dum vixit, in Transylvania extinxerat, pullulare, & grassari cœperunt, totaque Regio, sublato illius defensore, Turcicis excursionibus evastata fuit. Ut vero Ferdinandus ab hoc scelere se purgare curaverit proximo anno dicitur. Cæterum non præmittendum videtur, versum prodigio, Divinæque ascriptum justitiæ, quod in ea Arce, quam in everfi Monasterii ruinis magnis molibus extruxerat, communieratque, cæsus sit, cum eam calamitatem pulsus inique Abbas, illi imprecatus esset, vel prædixisset.

Orta inde mala ingentia.

LXXIV. In Polonia hæresis multus excitati.

Acta Conf. MS. Car. Spad. sig. num. 134. p. 75.

In Polonia cum Sigismundi Augusti Regis facilitate Hæretici sua venena diffudissent, mox in eo Regno tumultus coorti sunt, ad quos comprimendos a Pontifice Episcopus Camerinenfis Internuntius fuit decretus. Sopita vero hæresis flammæ, dein vehementius in eo Regno exarsere, ut dicitur inferius.

Auctum est affecto anno Cardinalium Collegium adscitis ad eam dignitatem pluribus Viris Amplissimis, quorum nomina, ac titulos referunt acta Consistorialia.

Romæ die Veneris XX. Novembris MDLI. fuit Consistorium, in quo Sanctitas sua de Reverendissimorum DD. meorum consilio, & unanimo consensu creavit, & assumpsit in S. R. E. Presbyteros, & Diaconum Cardinales infra scriptos: R. P. D. Christophorum Episcopum Massiliensem, R. P. D. Fulvium de la Cogna, R. P. D. Michaellem Archiepiscopum Mathevanensem, R. P. D. Joannem Riccium Archiepiscopum Syontinum, R. P. D. Joannem Mercurium Archiepiscopum Messanensem, R. P. D. Jacobum Puteum Archiepiscopum Barensem, R. P. D. Alexandrum Campegium Episcopum Bononiensem, R. P. D. Petrum Episcopum Favensem, R. P. D. Fabium Mignanellum Episcopum Grossetanum, R. P. D. Joannem Episcopum Tröpiensem Pogium, R. P. D. Joannem Baptistam Cicadam Episcopum Albinganensem, R. P. D. Hieronymum Dandinum Episcopum Imolensem Presbyteros, R. P. D. Aloysium Cornelium Magnum Commendatorem Cypri.

Romæ die Sabbati XXVIII. Novemb. MDLI. fuit Consistorium publicum propter Cardinales noviter creatos, in quo recensuit Sua Sanctitas merita uniuscujusque illorum cum pluribus devotis monitioni-

bus, quibus peractis, & in similibus servari solitis observari, illos ad pedes, manus, & osculum benigne accepit, ac coram eo genibus flexis constitutis imposuit Galerum rubeum super singula capita eorum, dicens verba solita.

IV. Decembris eis aperuit os, id est contulit sancti auctoritatem, & annulis pretiosis, & titulis eosdem donavit; tradidit nimirum Ecclesiam S. Praxedis Christophoro de Monte: Ecclesiam B. Mariæ in via Fubio Corneo, Ecclesiam S. Barbara, quam in tit. Presbyt. Card. erexit, Joanni Andrea Mercurio Card. Messanenfi, Ecclesiam S. Lucie in Silice Alexandro Campegio, Ecclesiam S. Clementis Joanni Baptista Cicada, Ecclesiam S. Marthæ Hieronymo Dandino, Ecclesiam S. Theodori Aloysio Cornelio, Ecclesiam S. Anastasie Joanni Pogio.

His addunt Acta proximo anno de Sebastiano Pighino Archiepiscopo Syontino.

Romæ die Lunæ XXX. Maii MDLII. Cum alias Sanctitas sua de Reverendissimorum consilio, & assensu Sebastianum Pighinum Archiepiscopum Syontinum, tunc absentem, in S. R. E. Cardinalem creasset, & ex certis causis illius publicationem penes se retinuisset, eundem Sebastianum Archiepiscopum Presbyterum Cardinalem fore, & esse pronuntiavit.

Afflictum fuisse ineunte anno populum Romanum graviore annona, flebilibusque vocibus efflagitasse a Julio, ut ea levaretur, subventumque illi fuisse refert Angelus Massarellus, nam constituto pretio iussit frumentum adhibita vi divendi ab iis, qui illud conditum tenebant.

Confirmata sunt hoc anno a Julio Tertio Colonienfis Ecclesiæ privilegia, quæ a pluribus Cæsaribus nimirum a Friderico II. ab Alberto Rege, a Carolo IV. a Friderico III. ac demum a Carolo V. illi collata fuerunt, cui Pontificio diplomati hæc temporis nota adscripta est. Dat. Romæ XIV. Maii MDLI. anno II.

Instaurata est eodem anno Ingolstadtensis Academia ab Alberto Duce Bavarie, ut in ea Sacerdotes Theologicis scientiis ad discutiendas offusas ab Hæreticis tenebras excolerentur, cujus pium consilium Pontifex his literis commendavit.

Alberto Duci Bavaria.

Nihil ad honorem Dei aptius, ad Reipublicæ salutem commodius, ad tuam nobilitatis gloriam a re fieri potest præclarus, quam quod in locis tuis doctorum, & Catholicorum Virorum quasi seminarium fiat, ex quibus lapsa Religio, & dimin-

Ut sup. n. 133. p. 83.

LXXV.

LXXVI.

Instaurata Academia Ingolstadtensis.

Jul. III. l. 4. brev. sig. num. 2882. p. II.

us in Germania Sacerdotum numerus reparari possit, &c. Dat. Romæ XV. Februarii MDLI. Anno I.

Nicolaus Orlandin. hist. Soc. Jesu l. 9. n. 54.

LXXVII. Horavus Tursellin. in vita S. Franc. Xaver. l. 5. c. 2.

Collatae sunt ad constituenda Doctorum stipendia triennales decumæ Sacerdotum ejus Provinciae, inductique sunt Viri pietate, & eruditione præstantissimi Claudius Sajus, Aphonfus Salmeron socii Sancti Ignatii, ac Petrus Canifius, ut Theologiam docerent.

In extrema Indiarum Orientalium ora S. Xaverius Legatus Apostolicus qui Indiarum Apostoli nomen promeruit, cum Ecclesia Japonica constituta fidem Sinesibus inferre cogitaret, reversurus in Indiam pro Apostolica ea expeditione intranda cum Burgenfis Regis Legato, qui Proregi India ferebat dona, conscendit navem Novembris Mense hujus sæculi quinquagesimo primo. Ex Japonia Mattheum, & Bernardum indigenas a se baptizatos secum deduxit, simul specimen gentis Japonicæ, simul idoneos Majestatis Christianæ spectatores. Romam deinde missurus in eo itinere onerariam navim undis pene obrutam suis precibus servavit & quod majus, scapham tempestate abreptam divinitus, ad onerariam reduci impetravit, ita ut simul, & in oneraria, & in Scapha a vectoribus cerneretur, quam rem miram, & pene fidem excedentem ita narrat Tursellinus. Mendes Pintus Lusitanus honestus, & gravis comes Francisci peregrinationis ex Japonia in Sinas, & periculi socius fuit, is auctor est, reduces illos in onerariam receptos, cum vellent nauta Scapham inane jam, ac religatam submovere inhibuisse clamantes, ut manum prius Xaverio porrigeret, qui adhuc in Scapha resideret. Respondenti Nauta Xaverium in navi esse, ac fuisse ante ipsorum reditum, certatim illos affirmasse, nimirum quandiu ipsos in Scapha tempestas agitasset infesto vagantes Marii Franciscum adfuisse, cunctosque solantem, & ad spem salutis excitantem Scaphæ cursum ad onerariam direxisset, tum demum intellectum est Francisci pro iis supplicantis speciem eis præsto fuisse, quod & de Sancto Nicolao Myrensi Episcopo memoriae proditum est, ut appareret, cuius ope a præsentis exitu servati forent. Res omnium vobis, nautarumque sermonibus celebrabatur. De piis Sanctissimisque viri Apostolici laboribus, & pio exitu proximo anno agemus, nunc ab eo ad alium Sanctitate conspicuum Virum Beatum Gundisalvum Ordinis Prædicatorum digredimur.

S. Franciscus Xaverius miraculo simul in duobus locis visus.

LXXVIII.

Inclarescebat ejus gloria insignibus miraculis apud Lusitanos, quæ Regem Joannem permovere, ut Pontificem postu-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

laret de sacra actione judiciaria de illius sanctissimæ vitæ gestis, cœlestibusque virtutibus editis instituenda, cujus precibus assensit Julius, ac Internuntio Pontificio eam Provinciam demandavit, tum permisit, ut in Lusitania recurrente Beati Gundisalvi obitus die, sacra ejus memoria horariis precibus, atque in Divinis mysteriis recoleretur, atque Ecclesiam, in qua ejus reliquæ erant conditæ, lustratus gratuitam noxarum veniam, certis legibus condonavit.

Venerabili Fratri Pompejo Episcopo Sulmonensi nostro, & Apostolicæ Sedis in Regno Portugallie Nuntio, Julius Papa III.

Venerabilis Frater salutem, &c. Cum sicut Charissimus in Christo filius noster Joannes Portugallie, & Algarbiorum Rex Illustris nobis nuper exponi fecit, Beatus Gundisalvus olim Presbyter, & deinde Ordinis Prædicatorum Professor in istis Regnis unde oriundus, exigit ob crebra miracula, quæ Misericors Deus, & Dominus noster Jesus Christus ejus, ut pie creditur, intercessione, tam in vita, quam post obitum ipsius Beati Gundisalvi operari dignatus est, & in dies operari dignatur, in maxima Christi fidelium veneratione, & devotione habeatur, & ipse Rex in honorem prædicti Beati Gundisalvi in loco, ubi ejus corpus requiescit, unam insignem domum dicti Ordinis construxerit, & donaverit prout ad Ecclesiam domus hujusmodi devotionis causa Christi fidelium multitudo in dies confluat, prædictus Joannes Rex nobis humiliter supplicari fecit, ut sibi quod in singulis ipsorum Regnorum Ecclesiis, tam Sæcularibus, quam Regularibus in die obitus dicti Beati Gundisalvi in ejus memoriam, & honorem Officium, & Missa de eo libere celebrari possent, concedere, ac omnibus Christianis vere poenitentibus, & confessis, seu firmum statuti a jure temporibus confitendi propositum habentibus, qui Ecclesiam hujusmodi dicta die a primis ejus Vesperis usque ad occasum Solis inclusive devote visitarent, & inibi cor Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam pro felici statu Universalis Ecclesiæ, & Regum, dictorum Regnorum conservatione viginti annos, & totidem quadragenas de injunctis eis poenitentibus misericorditer relaxamus de benignitate Apostolica dignemur. Nos igitur & si voluissemus pro dicti Regis de hac sancta Sede optime meriti momento statim satisfacere, tamen in re tanti momenti maturius procedendum esse censentes, tibi per præsentem committimus & mandamus, quatenus tam super dicta vita, & obitu dicti Beati Gundisalvi, quam

Inter Beatos Gundisalvum Dominicum Julium III. reponit.

Jul. III. lib. brev. p. 36.

Ell 2 quam

quam miraculis, & aliis præmissis, servata forma Sacrorum Canonum, te diligenter informes, & processum desuper conficias, illumque tuo sigillo obsignatum ad nos transmittas, ex his enim, quæ repereris, consilium capiemus, ut secundum Deum ipsi Regi in præmissis satisfacere valeamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXIV. Aprilis MDLI. Anno II.

LXXXIX.
Jo. Rex
Lusitaniæ
obe-
dientiam
per suum
Orato-
rem Julio
III. præ-
stat.

Complectebatur singulari cultu, & observantia Lusitanæ Rex Apostolicam. Sedem, ac Julio Oratoris opera solemniter obsequium detulit, cujus pietatem in eo præstando, tum in Concilio Tridentino provehendo amantissimis literis commendavit.

Efflagitante eodem Rege constitutam fuisse, autoritate Pontificia, Episcopalem Sedem S. Salvatoris in Brasilia, cujus incolæ ferarum more saginæ humanæ asfueti ab immanitate ferina, & Dæmonum cultu sensum traducebantur ad Christum, referunt Acta Consistorialia, ad ductumque eam a Funchalensis Sedis imperio divulsam.

LXXX.

Constituta quidem antea fuerat Funchalensis Ecclesia in Insula Madeira quæ una est ex Fortunatis Insulis in Athlantico Oceano, Metropolis earum Insularum, ac aliarum Indiarum Occidentalium; sed cum perpensum esset Brasiliam, ac alias Americæ Regiones longissimo Marium intervallo distitas, Funchalensis Ecclesia Jure Metropolitanico exuta est, ac Olyssipponensi Archiepiscopatu subesse iussa, ut narrant superiora Acta.

Expetiit hoc anno Lumenis Populus sub Infidelium servitute ingemiscens, ac multis pressus angustiis, necnon Episcopi solatio destitutus a Pontifice Præfulem, qui ipsos Christiana pietate erudiret, quorum piis postulatis assensit Julius ac subjectis literis eos ad constantiam in Christiana fide, adversaque omnia fortiter toleranda excitavit.

Dilectis filiis Comiti Gregorio Lumenis & Comiti Paulo Volconih, eorumque Natis Civitatis Lumenis, ac universo populo.

LXXXI.
Jul. III.
lib. brev.
3. sig. n.
2883. p.
169.

Dilecti filii, &c. In summo dolore, quem ex literis cepimus, quibus status vestri calamitatem exponentes suppliciter postulatis Pastorem, & Episcopum vobis dari, illud nobis magnæ consolationi fuit, quod cum omni genere miserie, quam secum gravos sub infideli Principe, servitus afferre solet, sitis oppressi, nullum tamen magis deploratis, quam quod Pastoris, & Episcopi solatio iam pridem sitis orbati, quæ quidem vestra postulatio, cum lecta fuisset in secreto nostro Consistorio coram

Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus cum omnium animos commiseratione commovit, tum vero sic nostrum gaudium etiam implevit, ut statim mente precari simus id quod Deus exemplum paternæ, & pastoralis affectionis nobis præbens populo suo obedientiam promittenti dixit: Quis det populo talem mentem, ut timeat me, & custodiat mandata mea, ut bene sit illis, & eorum filiis in perpetuum. Hoc quidem Divino exemplo admoniti, audita vestra postulatione vobis precari sumus, ut statim de consensu eorundem Venerabilium Fratrum nostrorum Pastorem, & Episcopum vobis designavimus hunc ipsum Fratrem Danielem, quem vos nominatim postulastis, in quo quidem cum vestris precibus sit a nobis satisfactum, reliquum est, ut vos in Domino hortemur, ut fructum tam pii desiderii capiat, quod quidem fiet si tunc cum ad vos desideratus Pastor advenit, magis quam antea caute ambulaveritis, cum non solum ab Infidelibus, sed a falsis fratribus, & Hæreticis, qui sub specie pietatis vos seducere, & in errores secum trahere conantur, vobis ex literis vestris timendum esse perspexerimus, horum quidem insidias Pastoris Vestri doctrinam sequentes facile effugietis, ab illorum autem vi & timore, qui profusus a nostra Religione sunt alieni, sic facile [Divina gratia adjuvante] liberi eritis, ut etiam eosdem Domino lucrifacere sperare possitis, id autem assequemini conversationem inter gentes bonam habentes; ut in eo, quod detrahant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis; eadem enim Regia, & ruta erit vobis via ad effugiendam aciem gladii ejus, qui in vos a Deo vitæ, & necis potestatem habet, & ad reliqua omnia gravos servitutis onera vel tollenda, vel mitiganda, quod ut sperare possitis, magna exempla vobis divina Misericordia dedit eorum, qui primi & qui deinceps multis sæculis Domini Nostri Jesu Christi fidem sunt professi, quorum multi cum non dissimilem vobis servitutis conditionem essent sortiti, & gravioribus malis premerentur, fide, & patientia sunt consequti, non solum ut sibi, & posteris jugum servitutis levius redderent, sed ut eos quibus ante serviebant, sibi, ut Fratres amore conjunctos, & ut filios Patribus subiectos, & obedientes efficerent, quare qui in genere miserie & servitutis illis similes estis, ut in tam gloriosis fructibus per fidem, & patientiam, & bonam, & laudabilem totius vitæ conversationem reportandis similes esse omni studio contendere velitis, vos magnopere in Do-

Domina hortamur, quidquid vero sit, in quo pro Pastoralis nostro officio, & curæ universi gregis Divina Misericordia nobis commendari vobis auxilio, & consolationi esse possimus, id vobis in visceribus Domini Nostri Jesu Christi promptum semper, paratumque fore pollicemur. Datum Romæ, &c. XXIV. Decembris MDLI. Anno II.

LXXXII.
lib. p. 38.

In nonnullis Hispaniæ Provinciis, Cathalonia, Rossillione, & Ceritania gravissima oborta sunt controversiæ inter Ecclesiasticæ Ordinis Viros, & Regios Magistratus, cum nonnulli dignitatis sacra, quam gerebant, immemores, in vitiorum cæno demersi, sub libertatis ecclesiasticæ clypeo improbitatem teclam esse vellent: Magistratus corruptelæ morum odio incitati, autoritatisque suæ latius proferendæ occasionem aucupati, liberi in Sacri Ordinis Viros grassarentur, eosque in servitutem redigere, justitiæ exercendæ fallaci specimine nitentur, de quibus jam olim ortæ controversiæ cum certis legibus, & pactionibus a Legato Apostolico, & Petro Rege Aragonum fuissent compositi, eadem pactiones iterum Julius Apostolica autoritate confirmavit, ne jus Ecclesiasticum obsolesceret, neve scelere libere habenæ laxarentur.

Charissimo in Christo filio, Romanorum Imperatori semper Augusto,
Julius Papa III.

Charissime in Christo fili noster salutem. Exponi nuper fecit Majestas tua, quod alias cum super correctione, & punitione Clericorum delinquentium Principatus Catalonia, & Comitatum Rossillonis, & Ceritanie, quorum tua Majestas Princeps, & Comes existit, inter Ecclesiasticas, & Sæculares Curias dictorum Principatus, & Comitatum diversæ conventiones, & lites exorta fuissent, bonæ memorie Eleonora Regina Aragonum, & Berrandus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis de Cuenca nuncupatus, tunc in partibus illis Sedis Apostolicæ Legatus de Latere pro sedandis contentionibus, & litibus prædictis, ad infrascriptam devenerunt concordiam, cujus tenor sequitur, & est talis. In Christi nomine: Pareat cunctis, quod cum inter Illustrissimum Dominum Petrum Dei gratia Regem Aragonum, Valentie, Majoricarum, Sardinie, & Corsicæ, Comitumque Barchinonæ, Roncillonis, & Ceritanie ex una parte, & Reverendissimum in Christo Patrem Dominum Petrum Divina providentia Tarraconæ Archiepiscopum, & nonnullos alios Prælatos, & Clerum Provincie Tarraconæ ex altera quæstiones, & controversiæ su-

scitate fuissent ratione quorundam gravaminum, quæ dicti Archiepiscopus, Prælati, & Clerus asserabant eis per dictum Dominum Regem, & Officiales suos fore illata, quæ gravamina in scriptis dicto Domino Regi oblata fuerunt sub hac forma, Primo, quod Curia Regia incæperit facere processus occupationis temporalitatis contra Prælatos Vicensem, & Gerundensem Episcopos, & Abbatem Sancti Benedicti de Bagnis, & alios quoscumque contra libertatem Ecclesiæ, & justitiæ, sumpta occasione, quia Prælati nolunt revocare processus Ecclesiasticos contra Clericos justissime factos. Secundo, quod facit fieri processus pacis, & treguæ contra Clericos, etiam in Sacris constitutos, & contra Prælatos, in contemptum Sanctæ Matris Ecclesiæ, & Domini nostri Papæ, & specialiter contra Dominum Archiepiscopum Tarraconæ, eo quia deliberaverat Vicecancellarium Regium in constitutione Sacrorum Conciliorum Tarraconæ edita, contra invasores, & usurpatores jurisdictionis dicti Domini Archiepiscopi, & suæ Ecclesiæ Tarraconæ incidisse penas. Tertio, quia facit servari processus soni emissi contra Clerum, & castra, & loca eorum sita contra Laicos, & ex hoc sequitur interdictum, quod diruuntur Castra, & loca Ecclesiarum contra Deum, & justitiæ, & Ecclesiæ libertatem, cum Clerici, & eorum loca non sint de Foro Judicium Sæcularium, cum etiam non comprehendatur sub statutis pacis, & treguæ, & soni emissi, nec ad ipsos jure dictorum statutorum possit fieri, nec debeat extensio. Quarto, quia notorie citantur Prælati, & ipsorum Officiales ad instantiam Laicorum, ut compareant in audientia Regia, ubi comminantur, ut revocent processus Ecclesiasticos justè, & rite factos, quod nisi fecerint contra eos proceditur, tanquam contra usurpantes jurisdictionem, & Regalias Regias, & ubi dictam revocationem processuum obtinere non valent, dicta Curia Regia mandat suis, quod cum sint suspecti Domino Regi, exeant dicti Prælati, & Clerici, seu eorum Officiales intra certum tempus de Regno; alias, quod contra eos, ut suspectos Domino Regi procedatur in personis, & bonis, quod est contra jus, & Ecclesiæ libertatem. Verum cum dictæ partes super prædictis, quam plurimum contendissent, & non possent super eis amicabiliter convenire, tandem Sanctissimus, & Beatissimus in Christo Pater, & Dominus D. Gregorius divina Dei providentia Papa XI. tunc Præsident, ut dictis quæstionibus, & controversiis finis amicabilis poneretur, Serenissimæ Domine Eleonore Regine, &

Co.

Comitissa Regnorum, & Comitatum prædictorum, & Reverendo in Christo Patri, & Domino Bertrando Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Nuntio per suas Bullas scripsit in hunc modum.

GREGORIUS, &c.

Charissima in Christo filie Eleonore
Reginæ illustri salutem.

LXXXIII. Paterna, sicut decuit, affectione, recipimus literas, quas misisti, latari super earum serie, qua nobis significasti super concordia inter Charissimum in Christo filium nostrum Petrum Regem Aragonum Illustrum Virum tuum, & Prælatos sui Regni de discordiis inter eos super certis libertatibus Ecclesiasticis exortis velle laborare, super quo tanto potius mereris commendari, quanto credimus scripta tua ex puro mentis animo processisse, & ideo Excellentiam tuam atrente rogamus, quatenus ut Sion filia veritatis circumamicta varietatibus, quibus te Dominus insignivit, proficiens actu in bonum, prout laudabiliter inchoasti ad huiusmodi concordiam peragenda, sic prout plene confidimus studia tuæ benignitatis impendas; ac operades, & operam efficacem, quod jura Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum serventur illæsa, devotionem tuam dignis in Domino laudibus attollamus, in hoc enim Deo gratum præstabis obsequium, & exinde magnificentius exaltabitur in genitibus nomen tuum. Datum Avenione V. kal. Decembris Pontificatus nostri anno 1.

Annexæ sunt his aliæ literæ Gregorii XI. ad Bertrandum S. R. E. Presbyterum Cardinalem A. S. N. datæ quibus illi provincia demandata est, ut inter Clerum Catalanum, & Regios Administros ex constitutione Alphonsi Primi Aragoniæ Regis, assentiente Tarraconensi Archiepiscopo Apostolicæ Sedis Legato, editam concordiam redintegraret, quibus recensitis Julius Pontifex Carolo V. Imperatori, eidemque Aragonum Regi de exercenda in reos Clericos Aragones, & alios Insularios Baleares, ac Sardos iustitia modo ac forma subjectis literis hæc rescripsit.

LXXXIV. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat inter Ecclesiasticos, & Sæculares Curias Majoricensem, Minoricensem, & Sardinia Insularum, quarum dicta Majestas tua, Ratione Regni Aragonum, cujus Rex Catholicus existis, & in temporalibus existis super correctione, & punitione Clericorum delinquentium, similes quotidie exoriantur discordiæ & dissensiones, & ob id Clericorum Insularum huiusmodi delin-

quendi inoleverit audacia, ut illi nedum horrenda perpetrare audeant scelera, verum etiam aliis perpetrandi occasionem præbeant, ex quo plurima proveniunt damna, & scandala, qua Insularum prædictarum perturbant statum, iterum, si per ipsum concordia disposita, prout in eisdem Principatu, & Comitatu, ac Aragonum Regno hæctenus observata existit, in eisdem observaretur Insulis, profecto scandalis præmissis obviiaretur, quare eadem Majestas tua nobis humiliter supplicare fecit, quatenus tranquillo statui Insularum huiusmodi, ac alias in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eiusdem Majestatis tuæ votis annuere volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, per præsentem statuimus, & ordinamus, quod omnia, & singula in dicta concordia contenta dictos Clericos delinquentes contentionem jurisdictionis inter Ecclesiasticos, & Sæculares Judices concernentia per Ecclesiasticas, & Sæculares Curias Insularum prædictarum, earumque Officiales, prout in dictis Principatu & Comitatibus, & aliis Regni Aragonum huiusmodi partibus observantur, & observari debeant in omnibus, & per omnia; ac si dicta concordia inter Curias Insularum, illarumque Officiales huiusmodi inita, & facta, ipsæque Insula in dicta concordia specialiter, & expresse nominatæ fuissent. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum die xx. Martii MDLI. anno II.

Eiusdem Constitutionis beneficio potiri voluit Valentini Regni Sacerdotes Julius, de quo extant subjectæ literæ.

Venerabili Fratri Episcopo Fecense,
nunc, & pro tempore existenti.

Venerabilis Frater salutem. Dudum LXXXV. pro parte Charissimi in Christo filii nostri Jul. III. Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti, qui etiam Valentia Rex, & Principatus Catalonia, ac Comitatum Rossilionis, & Ceretania Comes existit, primo felicitis recordationis Clementi VII. & deinde Paulo III. Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, & postea nobis exposito: quod in dictis Principatu, & Comitatibus, adeo in Clericis delinquendi inoleverat audacia, quod nedum ipsi horrenda perpetrare facinora, sævaque committere assassina non expaverant, verum etiam aliis ad semilia committenda delicta auxilium, & consilium præstarent, ex quo Principatus, & Comitatum prædictorum tranquillitas, & quietus perturbabatur status. Dicti Prædecessores, & Nos prædicti Caroli Imperatoris supplicationibus inclinati certis Ecclesiasticis Judicibus, ut contra hu-

iusmo-

iusmodi Clericos facinorosos, etiam in Sacris Ordinibus constitutos Sæculares, & quorumvis Ordinum Regulares exemptos, & non exemptos, quos huiusmodi atrociorum criminum reos esse constitisset, certis modis ibi expressis, etiam usque ad degradationem, & Curia Sæculari traditionem, ultimique supplicii pœnam, absque alicujus irregularitatis, & pœnæ incursum procedere valeret, & possent per eorum, & nostras literas dederunt, & dedimus in mandatis, prout in singulis desuper in forma Brevis confectis literis, quarum tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus infererentur, haberi volumus, prout in expressis plenius continentur. Et sicut nobis pro parte dicti Caroli Imperatoris, & Regis exhibita petitio continebat, etiam

in prædicto Regno Valentia graviora, & atrociora crimina, & delicta per Clericos in Sacris, etiam Presbyteratus Ordinibus constitutos, committuntur, & perpetrantur, pro parte dicti Caroli Imperatoris, & Regis nobis fuit humiliter supplicatum, ut literas huiusmodi cum omnibus, & singulis in eis contentis Clericis ad prædictum Valentia Regnum extendere, & ampliare, atque in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur; nos supplicationibus huiusmodi inclinatis literas prædictas cum omnibus, & singulis in eis contentis Clericis ad prædictum Valentia Regnum autoritate Apostolica per præsentem extendimus, & ampliamus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die xx. Martii MDLI. anno II.

L Anno a Virgineo partu quinquagesimo secundo supra millesimum quingentesimum Indictione decima, dissolutum est Concilium Tridentinum Lutheranorum perfidia, qui cum in Augustanis Conventibus ad amplectenda concilii Œcumenici, toties expetiti, in diffidiis Religionis decreta se obstrinxissent, dolerentque Carolum V. Cæsarem Concionatores, Scholarumque moderatores Lutheranos ex multis Urbibus depulisse, ut plebs ab orthodoxis Doctoribus in viam salutis revocaretur, & juventus Catholicis Ludimagistris pietate, & disciplinis excoleretur, efferati in rabiem. Mauritium Saxonem, & Albertum Brandenburgicum affiduis hortatibus impulerunt, ut ad Cæsarem Germania depellendum, confirmandam Lutheranam impietatem, disturbandumque concilium conjurarent: imbecilliores erant eorum vires, quam ut tam arduum opus in opus perducere possent, sed nacti sunt Henricum Galliarum Regem, qui veteri in Cæsarem imbutus odio, belloque Parmensi lacesitus cum ipsis fœdus pepigerat, defensorumque libertatis Germanicæ dixit; atne Cæsar adversus tot hostes communire se posset necessariis præsiidiis, hoc fœdus occultissimum tenere, ac Mauritium maxime Cæsarem fallaci obsequio, & observantia sponcione, externoque specimine delinavit, ut illum imparatum opprimeret, ac suos etiam Oratores ad concilium Tridentinum, ineunte anno, misit, non ut serio de Religionis controversiis in concilio ageret, sed ut Cæsari, concilioque illuderet, bellumque concordia inani spe objecta pararet, adeo ut cum superiore anno tumultuantibus in Hassia, & aliis Provinciis Lutheranis, Moguntinus, Colonienfis, & Trevirensis Archiepiscopi, iidemque Electores Cæsari XI. Kalendas Januarii significassent, decrevisse in suas ditiones se recipere ad eas ab hostium injuriis vindicandas, Cæsar scriptis III. Nonas Januarii literis eos metum ponere jufferit, militem fræna laxasse licentia ob non soluta stipendia, quibus persolutis ad officium brevi redigendus sit, a Mauritio omne obsequiorum genus sibi deferri, ejus Oratores Enipontem accessisse, ac brevi Tridentum venturos, deterruitque ne concilio abcederent, ne Lutheranis calumniarum fundendarum occasio, quasi toties promissum concilium denegatum esset, præberetur. Hæserunt quidem Tridenti Cæsareis verbis confirmati Moguntinus, & Colo-

nienfis Archiepiscopi, Joannes vero Trevirensis valetudinis incommodis pressus, a Julio discessionis veniam ineunte hoc anno petiit subiectis literis.

Sanctissime Pater, post pedum oscula Beatorum. Optaveram pro summa illa mea qua pius semper, & humilis Sanctam Sedem Apostolicam, & Tuam Beatitudinem prosequutus sum Religione, & observantia, sicut jam integros quinque Menses huic sacrosancto Concilio interfui, ita posse ad exitum usque, qui felix, faustusque sit, interesse persevero, quamquam non ignorem tenuitatem meam inter tot, & tantos Viros parum esse frugis, sed dura necessitatis lex, cui nemo resistere potest, me compellit, ut nolens potius quam volens curandæ valetudinis, immo vero vitæ tuendæ gratia hos fines deseram, & in aerem patrium me transferam: id vero, nisi Tua Beatitudine consentiente, facere nolui, quare presentium exhibitori commisi, ut Sanctitatis tuæ pedes meo nomine exosculerur, illique polliceatur me omni tempore omnem operam meam, quanta est, aut esse potest, præstiturum, ut & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tuæ Beatitudinis auctoritas, quam Deus summam esse voluit, agnoscat, & colatur. Dignerur Sanctitas tua mea infirmitatis misereri, indulgere meis necessitatibus, boni consulere hunc meum discessum, amplecti pietatem meam, me meamque Ecclesiam denique in suæ ipsius sanctæ charitatis gremio clementer fovere. Suffragia mea pro hujus sacri concilii decretis non deerunt unquam, relinquam enim Viros doctos, qui vel meo nomine sententiam dicent, vel procuratorio consultabunt.

Beatitudinis Tuæ devotissimus servus Joannes Archiepiscopus Trevirensis Sacri Romani Imperii Princeps Elector.

Indulsi Trevirensis Archiepiscopi petitis Julius. Interea decreti a Mauritio Principe Oratores Tridentum accessere, quo jam ante Wittembergici Ducis, & Argentinæ, aliarumque Civitatum Legati venerant, ac abalienati penitus a concordia animi illustra signa dedere, nec enim Cardinalem Crescentium Legatum Pontificium, conciliique Præsidentem adiere, ne in eo Pontificia potestatis culmen venerari viderentur, sed cum Cæsarem se pro supremo Ecclesiæ Principe colere dicerent, ad quem tamen male perdendum conjurarent, Cæsareos Oratores convenere, iisque subdola, impiaque postulata, dignaque obfirmatis in flagitio Hæreticis proposuere.

Pri-

Primum causati sunt non esse Tridentinum concilium Œcumenicum; non enim omnes Christianas Nationes ad id confluisse, utque ad id venirent urfere, pertinere etiam ne Pontifex in concilio Præsidis auctoritatem exerceret, sed concilio se submitteret, addidere, ut decreta fidei, quæ antea edita fuerant, irrita conferentur, ne Lutheranae causæ præjudicatum esset, utque ea dum venissent Lutherani Theologi in examen adducerentur: hæc fuit concordia ratio, quæ admodum æqua Lutheranis visa est, ut nimirum conculcata fide Catholica, eversoque Pontifice, omnes Lutheranis fierent, atque in Sathanæ potestatem transfugerent, & nunquam intermoris supplicii una cum ipsis se addicerent. Porro ut eorum Hæresiarchæ Melancthon, Brentius, & alii, quos appellabant Theologos ad concilium Tridentinum accedere dignarentur, flagitarunt liberi commutatus syngrapham ampliore formula conceptam, decerpamque ex ea, quæ Bohemis olim a Basileensi concilio tradita fuerat, ac poposcere, ut ii ferendæ decretoriae sententiæ auctoritate una cum Præsulibus pollerent, atque ut judicium concilii penitus eliderent, contendere, ut sacræ Scripturæ sublato veteris Ecclesiæ usu emortuæ scilicet, membranæ, quæ fari non possunt, cum de vero verborum sensu ab omnibus Hæreticis depravari solito disceptatur, Judicis loco essent, ut ipsis more suo liceret Sacra prophanare, ut denique nihil in ipsorum doctrinæ contemptum, opprobriumque decerneretur. Ex impiis, impudentissimisque Lutheranorum postulatis constabat eos penitus in flagitio obfirmatos, legesque dare concilio velle, non excipere, verumtamen dura eorum pectora mollire omni clementiæ significatione Patres Tridentini pertentarent, & Coloniensem Archiepiscopum, Viennensem, & Julium Flugium Neuburgensem Episcopos doctrina, & probitate conspicuos Legatos, ut cum ipsis agerent, decrevere, qui quidem benignis verbis Lutheranos in rationis tramitem, & gyrum æquitatis ducere conati sunt, ac docuere, non esse in potestate concilii, ut omnes Nationes Tridentum venirent, nec propterea si aliquæ desint, non esse Œcumenicum, neque in ullo veterum Œcumenicorum conciliorum omnes Nationes Christianas convenisse, porro vere Œcumenicum esse ratione supremæ in omnes potestatis Pontificiæ, quæ congregatum est: non detrahendam Pontifici supremam præfidentis auctoritatem, quam in omnibus conciliis semper obtinuerit, non congruere

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Condi-
tiones,
quas Lu-
therani
volebant
in cele-
bratione
Concilii.

concilii dignitati, ut decreta sua in dubium revocet, rescindat; sacram Scripturam utpote membranam emortuam Judicis munere fungi non posse, cum de vero Scripturæ sensu contenditur, non enim fandi usu pollere, quæ si sola sufficeret, leges pariter in Republica sufficeret, ac Judices, & Magistratus abigendos: ut enim ad Magistratum legis interpretationem spectat, ita ad concilium dubii, & accipitis Scripturæ sensus explanationem pertinere, illiusque sententiæ decretoriae in iis controversiis, quæ subortæ sunt in Ecclesia, obtemperandum; cumque inter cetera etiam adderent Ducis Wittembergensis Oratores, ut de partis utriusque voluntate eligerentur, qui de rebus controversis legitime cognoscerent, ne Pontificii Episcopi & partes, & Judices agerent, quod maxime Lutheranos torquebat, edocti sunt, controversias Fidei non a paucis, sed ab Œcumenico concilio legitime dirimi posse, idque ut Judicem in Augustanis Comitibus expetitur, quod vero partis, & Judicis munere fungatur, id in omni supremo Tribunali contingere.

Ea mente ipsos venire debuisse, ut audirentur, audirentque vicissim, ac si contra eorum opinionem, decretoria in Religionis diffidio de vero Scripturæ sensu, de veteris Ecclesiæ usu, de Patrum veterum consensu sententia feratur, quam nolint admittere, liberum ipsis futurum ut discedant.

Vigesima Januarii die, doctrinæ formula de Missæ Sacrificio a quinque Archiepiscopis, & tredecim Episcopis ad id designatis conscripta proposita est, quatuor distincta capitibus. In primo demonstratum est ex Divinis oraculis verum, & proprium Sacrificium a Christo Domino esse institutum; secundo capite necessitas Sacrificii Missæ, & consensio cum Crucis Sacrificio ostensa; in tertio fructus Sacrificii Missæ, & ejus applicatio illustrantur; in quarto de ritibus, & cæremoniis in celebranda Missa adhibitis disseritur, quæ ex MS. Vaticano concilii Congregationum Acta continente delibanda visa sunt.

Doctrina de Sacrificio Missæ proposita examinanda Patribus in Concilio Tridentino XX. Januarii MDLII. id est non ultimo examine discussa, nec promulgata fuit dissoluta ob hostilem irruptionem Ducis Maurizii concilio.

In Missa verum, & proprium esse Sacrificium a Christo Domino institutum. CAP. I.

Ut semper in Ecclesia Dei creditum est per veteris legis abrogationem factum non fuit.

M m m

Palavic.
Car. P. I.
lib. 12. c.
15.

III.
Formula
doctrinæ
de Sacrifi-
cio Missæ.

To. 4. de
Conc. sig.
n. 3191. p.
125. &
tanto excellentius testamentum postula-
tom. 11. p.
92. & to.
18. de
Concil.
MS. Arc.
Vat. sig.
n. 3205. p.
127.

fuisse, ut Christiani omni lege caverent, sed ut sub nova potius, & longe præstantiore lege viverent, qualem novum, & tanto excellentius testamentum postulat, ita Sancta Synodus multis Scripturarum testimoniis adducta, & constanti veterum Patrum traditione confirmata, ac Divino Spiritus Sancti magisterio instructa, nunquam in ipsa dubitatum fuisse declarat, novum Sacerdotium Christianos simul cum nova lege suscepisse, nec veterum Sacrificiorum abolitionem, omnem illis sacrificandi rationem sustulisse: quin immo novum, & plane Divinum Sacrificium Christianis Sacerdotibus esse relictum quod ipsi non tantum in gratiarum actionem, sed pro peccatis etiam quotidie offerrent.

Missam igitur veram, & propriam Sacrificii habere rationem illud in primis Dei Patris iusjurandum ostendit: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Hujus enim Sacerdotii munere tunc Christus Dominus functus est, cum se suo Patri sub sensibilibus Panis, & Vini signis in ultima Cæna obtulit, & per Sacerdotes, qui ejus ministerio funguntur, usque ad iudicium offerre non cessat, sicut ipse Melchisedech panem, & vinum in Sacrificium Deo obtulerat.

Confirmat deinde oblatio illa munda, quam Dominus per Malachiam priori populo, & ejus munere reprobato, suo Nomini in omni loco sacrificandam, & offerendam prædixit, quod Nomen suum magnum futurum esset in gentibus. Nam a deo sane munda illa est, ut inquinari malitia offerentium nequeat: offertur enim per eam is, qui mentes hominum ab omni peccatorum pollutione mundare potest. Tam assidue etiam illa in omni loco, quam late vera Christi Redemptoris nostri fides extenditur, per Christianos Sacerdotes offertur, ut merito a Daniele iuge Sacrificium sit appellata. Paulus quoque ad Corinthios scribens. Videte, ait, Israel secundum carnem. Nonne qui edunt Hostias participes sunt Altaris? Quid ergo dico quod Idolis immolatum sit aliquid, aut quod Idolum sit aliquid? Sed quod quæ immolant gentes, Dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri Dæmoniorum, non potestis Calicem Domini bibere, & Calicem Dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum. Quibus verbis dum manifeste annumerat inter victimas Israelis, & immolatas Dæmoniis, Eucharistiam colligitur illam esse Sacrificium, erga quod ea semper veterum Patrum pietas, & religio fuit, ut certatim præclaris, & magnificentiis Elogiis angustis-

simam ejus dignitatem commendarent, & suam erga ipsum reverentiam, & devotionem declararent. Itaque appellatum id invenimus Sacrificium verum, incruentum, purum, summum, plenum, unicum, singulare: rursus salutarem hostiam, holocaustum semper permanens, Sacrificium sacrosanctum, excedens omnes victimas, asferens horrorem, tremenda mysteria, aliis denique hujus generis nominibus honorificentissimis. Ad hæc, cum constet rem æternam mystica Sacerdotis operatione consecratam, & Deo oblatam, Sacrificium esse proprie dictum, nihil causæ dici potest, quia Eucharistia, quam Sacerdotes Christi sacra benedictione, que verbis fit, quibus Catholica Ecclesia utitur, tanquam forma Sacramenti conficiunt, atque Deo offerunt, verum, & proprium Sacrificium dici debeat.

Instituit autem Christus Dominus pro sua Divina sapientia hoc sacrificium, cum in novissima Cæna verus ipse secundum ordinem Melchisedech Sacerdos, panem, & vinum in suum Corpus & sanguinem convertens, se æterno suo Patri sub panis, vini que speciebus obtulit, suisque se Discipulis sub eorumdem rerum symbolis communicavit, præcipiens illis: Hoc facite in meam commemorationem. Quibus verbis Ecclesia sancta Dei præceptum esse Sacerdotibus intellexit, ut Sacrificium in Christi memoriam offerrent. Proinde in sacro Canone Missæ eos dicere voluit: Unde, & memores nos Domine servi tui, offerimus præclaræ Majestati tue hostiam puram, &c.

Eo autem tempore cum novum ipse Dominus Sacerdotium suis Apostolis contrulit, tum partes illas, quæ ad perfectum, & consummatum Missæ Sacrificium pertinent, consecrationem, videlicet, oblationem, & communionem instituit, quemadmodum veteres Ecclesiæ Patres magno consensu tradunt. Nam quod nonnullos movere solet, Eucharistiam donum Dei esse, sumique solere, commemorationem denique, & signum existerè, salutaris illius Sacrificii, quod semel a Christo Domino in Cruce peractum est, nihil id plane continet, quod veram Sacrificii rationem adimat Eucharistia: constat enim illum Judæorum immolantium Agnum typicum donum fuisse Dei, & dici solitum ipsamque a Judæis in memoriam exitus ab Ægypto immolari consuevisse. Nec vero quod Sanguis in Missa consecratus Sacramentum a Domino vocetur, ideo minus ad Sacrificium pertinere: Dominus siquidem Sanguinem suum Novum Testamentum eo sensu vocavit, quod pactum remissionis peccatorum, quæ Novo Testamento promittitur, per

IV.
Ta. II. de
Concil.
MS. Arc.
Vat. sig.
n. 3198.
p. 93.

Doctrina
de Missæ
Sacrificio.

per illum immolatum, & in Eucharistia contentum non aliter sanciretur, quam sanguine Virulorum immolato vetus Testamentum dedicatum fuit.

Cum igitur ex his, quæ dicta sunt, perspicuum evaserit, Missam Sacrificium esse a Christo Domino institutum, & sua oblatione in Cæna inchoatum, & per Apostolos, sanctosque Dei Ministros continue Deo oblatum, profecto turpissime hallucinantur, qui eam opus bonum esse negant, eam Missæ opus, Christi ipsius præcipue sit in terris sanctificantis, non autem hominis, nisi ut exterius ministerium exhibentis, qui dum christiane in charitate sacrificat, opus procul dubio meritorium, & Deo gratum exercet.

De necessitate Sacrificii Missæ, & quod Crucis Sacrificii non derogat. CAP. II.

Quamvis unica illa communis Hostia, [si ejus vim, atque virtutem consideremus] totius Mundi peccata deleverit, quia tamen nemo unquam potest, ita Divina lege ferente, ipsius oblationis fructum, remissionem scilicet peccatorum, & salutem percipere, nisi cum sibi, vel ex Sacramentorum, vel Sacrificiorum oratione applicaverit; ideo necessarium fuisse dicendum est, salutare hoc Eucharistiæ Sacrificium nobis a Domino relinqui, ut eo ipso, præter reliqua Sacramenta, meritum passionis ejus non uni, aut alteri tantum homini, sed universæ etiam Ecclesiæ prodesset; atque ut in ipsa perfectissima Christi lege sæpe visibile, externumque Sacrificium inveniretur, quo fideles Dei opem, & auxilium implerent, atque a Deo impetrare possent: nam si ante Christi adventum per ea sacrificia, quæ futuram redemptionem præsignabant, Patrum per fidem in ipsum Redemptorem spes excitabatur, quæ quidem erecti utilitatem passionis ejus, veluti eam sibi ipsis vellent præveniando applicare, in se irraducere poterunt, multo quidem magis decuit hoc Missæ sacrificium, quod non offerendum, sed oblatum in Cruce Dominum significat, atque comprehendit beneficium mortis ejus Christianis omnibus posse conferre. Eadem enim Hostia, idem ipse Christus, qui in Cruce seipsum obtulit, in hoc Sacrificio Patri offertur, & immolatur, sola tamen diversa offerendi ratione: nam etsi vere Apostolus dixerit Dominum unice oblatione consummasse in æternum sanctificatos, ea tamen oblatio sanguinis effusione peracta est. Hæc vero Hostia incruento modo singulis diebus consecratur, offertur, & sumitur, ut convenienter illius memoria fiat, & participes unusquisque effici valeat præmii, & fructuum, quos

ipse Redemptor noster sua illa in Cruce oblatione promeruit: ipse namque, ut Paulus ait, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam; & consummatus factus fuit omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.

Itaque patet sacrificii hujus perenni oblatione, & maximum Deo tribui honorem, & Christi, ejusque passionis memoriam conservari, ac propterea fateri unumquemque debere hoc ipso sacrificio oblationis in Cruce peractæ dignitati non derogari: nam quemadmodum assidue, atque perpetuæ Christi preces, quas ipse apud Patrem pro nobis in Cælis existens fundere creditur, nihil potentissima orationi detrahunt, qua in Cruce cum lachrymis Patrem pro nobis oravit, & exauditus est pro sua reverentia: ita profecto confitendum est sacrificium Missæ incruento modo peractum, in quo seipsum Patri Christus offert, nihil cruento illi Crucis, etsi efficacissimo, derogare.

De fructibus sanctissimi Missæ Sacrificii, & ejus applicatione.

CAP. III.

Quantus, & quam varius ex venerando hoc Missæ sacrificio in Christianos fructus redundet, illi demum recte noverunt, qui commoda omnia, quæ universis Legis sacrificiis deputabantur, diligenter enumerantur, ea viderunt, in hoc uno, & singulari Sacrificio, cujus illa umbra fuerunt, copiosius, & abundantius, quam illis omnibus esse comprehensa. Et certe, qui ferre animum velit per omnia Sacrificia, quibus olim populus Dei utebatur, hos præcipuos institutionis eorum fines extitisse comperiet, susceptorum beneficiorum memoriam renovare, ac spem futurorum significando erigere [quæ duo Agno Paschali in primis efficebantur] maximum Dei supra res omnes imperium commendare, hominesque cum primo, & supremo suo Domino, commercio aliquo, & consuetudine copulare, fœdera Dei confirmare, & promissionum ejus fide alte in mentibus hominum impressa omnes ad summas ipsius laudes excitare, & ut holocausto fieri solebat, largitori bonorum omnium gratias agere, opemque ejus, & auxilium in futurum tempus implorare. Huc enim Hostia pacifica spectabat, admissorum delictorum, ac scelerum remissionem impetrare, ipsosque homines Deo inimicos reconciliare. Quod per ea præsertim sacrificia operabatur, quæ pro peccatis nominatim erant instituta: denique animos hominum sanctis actionibus, & meditationibus occupare, & ne pravus ullis desideriis serviant, quod omnium Sacrificiorum munus erat, inhibere. Hæc autem omnia emolumenta,

V.
To. 8. de
Concil.
MS. Arc.
Vat. sig.
n. 3205.
p. 220.

Et si quæ alia magna, & salubria fuerunt, quæ ex ullis ullo unquam tempore sacrificiis perciperentur, declarat sancta Synodus uberius, & præstantius quadam ratione per unum Missæ Sacrificium Sanctissimum a Christianis præstari, in qua illud idem, ut sæpe admonuimus, Sacrificium offertur, quod a Domino in Cena fuit immolatum. Nam illud quidem primum nemo nescit, memoriam beneficii Redemptionis nostræ, & Canticis, vel piis meditationibus, vel aliis utilibus fidei Christianæ actionibus maximo cum spiritus fructu detinet, ut ea de populo Christiano subblata necessum sit etiam nutare fidem, claudicare spem, refrigerescere Charitatem.

Ceterum ex omnibus hujus sacræ oblationis fructibus ille est longe maximus quod per eam tanquam per propitiatorium, & expiatorium Sacrificium iratus Dominus placatur, & ad tantam nonnumquam misericordiam flebitur, ut etiam ingentibus hominum criminibus propitietur; Dominus enim dixit: Hic est Calix Novi Testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hic autem Sanguis in Cruce effusus, cum sit in Eucharistia contentus, & in mysterio fusus offeratur, fieri, nequit, quin Sacrificium hoc iis, pro quibus offertur, in remissionem peccatorum valeat non debeat, præsertim cum Sacrificia olim pro peccatis instituta fuerint, quæ hæc oblationem figurabant, nec Pontifex ex omnibus assumebatur ullus, qui Sacrificia pro peccatis oblaturus non esset, & eo quidem pro gravioribus potius, quam pro levioribus quod illa expiatione magis egeant.

Illud quoque sancta Synodus affirmat, nunquam in Ecclesia Dei permissum fuisse ut hoc communionis Sacrificium pro iis offerretur, qui non antea membra Corporis Christi per Baptismum essent effecti: Quis enim offerat [inquit Augustinus] Corpus Christi nisi pro his, qui sunt membra Christi? Baptizatorum autem nomine vivos, & mortuos intelligendos hic esse perpetua, & constantissima Ecclesiastica traditio nos docet, quæ pro mortuis ab Apostolis erudita offerre consuevit, de cuius tam solemnem more velle dubitare insolentissima prorsus superbia est.

Modus, quo hoc Sacrificium est propitiatorium, & hæc delictorum remissio vivis, & mortuis impenditur, superest explicandus. In primis, quod ad Deum attinet, acceptat ille suavissimum fidei Sacrificium, respiciens ad illud, non quatenus incurrentum est, quia sine sanguinis effusione non fit remissio, sed in quantum illud, quod in Cruce peractum fuit, repræsentat: nam eadem Hostia est cum illa

VI.

quæ in Cruce oblata fuit, eam quoque commemorat, atque nobis applicat, quia qui in se resurgens a mortuis jam non moritur, adhuc per hanc ipsam Hostiam pia quadam, solemnique Passionis recordatione & contemplatione in suo mysterio quasi rursus patitur: nam quoties ei Hostiam suæ Passionis offerimus, toties nobis absolutionem nostram, Passionem illius reparamus; non quidem quod Missa applicata remissionem peccatorum mereatur, sed quia Pater in faciem Filii sui, qui ei præsentatur respiciens, exoratur, ut peccata remittat ingentia.

Quod ad suscipientem autem hujus Hostiæ fructum spectat; fide & erga hoc sacrificium speciali devotione opus est, ut remissionem peccatorum accipiat; nec tamen sic valet hoc Sacrificium ad mortalium delictorum expiationem, & bonos motus mentis, ut Sacramentum excludat Pœnitentiæ, sine quo actu, vel voto suscepto, nullum peccatum mortale remittitur: impetratur enim per hoc Sacrificium gratia qua de peccatis conterimur, & veram pœnitentiam agimus.

Defunctis autem, qui in Christo quiescunt, valet ad reatus pœnarum expiationem, & ad æternæ gloriæ præmia citius consequenda, ex devotione, quam viventes ad hoc Sacrificium habuerunt, & adhuc habere non desistunt. Hanc vero fructuum participationem particularis applicatio promovet, quæ per Sacerdotem legitimum Sacrificii dispensatorem secundum iustitiæ, & charitatis regulas ipsi Deo rata efficitur: nam si oratio specialiter applicata ei, pro quo funditur, utilis haud dubie est, & si Sacrificia antiqua certis de causis quibusdam applicabantur, nulla ratio est, cur hoc de excellentissimo Sacrificio negetur, quod cum omnibus antiquis successerit, omnium illorum virtutem eminenter continet.

De ritibus, & ceremoniis, quæ in Missæ celebratione adhibentur.

Cap. IV.

VII. Quoniam rudis hominum natura, quæ nihil absque sensuum anticipatione percipit difficile contineri in officio, & erudiri in Religione, ac ad pietatem, & devotionem excitari absque sensibilibus ceremoniis, & externis aliis adminiculis potest, noluit Deus Christianam Religionem hoc tanto præsidio esse destitutam. Declarat tanto præsidio esse destitutam. Declarat igitur sancta Synodus Eucharisticas ceremonias, neque Scripturarum testimoniis, neque mysteriorum ratione carere. Quamquam autem non omnes peculiare ritus, & ceremonia, quæ in Missæ celebratione adhibentur in Scripturis expressè inveniantur, nullas tamen absque Spiritus Sancti

instinctu in Ecclesiam introductas fuisse, & tam constantem, & tam religiose tot sæculis observatas affirmat. Atque illa quam sint necessaria populo in officio continendo, ipsi Ecclesiæ hostes declarant, qui postquam veteres, & receptas ceremonias rejecerunt; novas excogitavit, & inducere coacti sunt. Nihil igitur in ritibus hujusmodi vel abrogandum est omnino, vel imminuendum, quare totum Missæ Canonem sancta Synodus asserit sanctissime esse constitutum, nec quidquam continere, quod pietatem, & religionem non speret, quod si quæ forte sint obscuriora loca, & quæ explicationis lucem desiderant, quæ per multa in scripturis reperiuntur, consulis Orthodoxis Patribus, qui ea suis expositionibus illustrarunt, pie, ac Catholice intelligi debent, Ideo non nisi pernicioso, & pravo consilio abrogari quidam Canonem Missæ suadent, vel tanquam erroribus, mendaciis, & seductionibus scatenem impie traducunt. Propterea religiose, & sapienter etiam observatur, ut Consecrationis verba, & maxima pars canonis tacite, & submissa voce a sacerdote recitentur. Hac enim ratione Sanctitas, & Majestas hujus ineffabilis mysterii rectius servatur, & populus excitatur, ut de eo reverentius, & majori cum devotione cogitet. Lingua enim Latina, quæ in titulo Crucis Domini tamquam quoddam Divinum instrumentum est consecrata, Mysteriis Missæ in Ecclesia Occidentali celebrandis maxime convenit: quæ cum rot gentes, magna sermonis diversitate distinctas, & frequentissime inter se communicantes brevi terræ spatio complectitur, uno hoc profecto sermone, qui omnibus communis est, in peragendo hoc Communionis Sacrificio uti debuit, præsertim cum hac ratione pluribus incommodis obviam eatur, quæ tanta evulgatione, & tam varia translationum in Mysteriis Fidei diversitate nasci possent. Quod si quæ intersunt omnibus esse nota, ut Veteris, & Novi Testamenti lectiones, quæ in Missa recitantur, ea per Concionatores debent saltem diebus Festis populo declarari, quemadmodum in illis omnibus Ecclesiis fit, quarum Pastores officiis suis non desunt.

Quantum autem vestibus, luminaribus, atque aliis externis rebus, quæ in Missæ cultu adhibentur, & ad eum peculiari consecratione per verbum Dei, & Orationem Sanctificantur, moveri homines soleant, ut revocent animos a cogitatione rerum profanarum, & remibi sacram, & Divinam agi cum reverentia cogitent, nemo est, qui nesciat. Est enim in his omnibus utilissima, & sanctissima significatio, quam qui intelligunt vehementer excitantur, ut

in vero spiritu Patrem adorent, & illam puritatem, ac mentis elevationem, quoad ejus fieri possit, imitentur, quam Redemptor noster in illa novissima sua Coena Missa habuit. Quae ideo simplicissima fuit, & his externis signis, & ornamentis caruit, quoniam nec ullis externis adminiculis, quibus excitaretur, ille indigebat, nec tempus quoque, aut locus, ut ea adhiberet, poscebat. Ideo idem Spiritus, qui ad sacrificandum eo modo Christum impulit, Ecclesiam docuit decentes, & pias pro temporis ratione caeremonias addere.

Porro Missae, in quibus nullus praeter Sacerdotes celebrantes communicant, immerito, ut privatae traduntur, & illicita: nam cum Missa omnis commune Sacrificium sit, & a publico Ministro celebratur, privata profecto Missa dici non potest, in qua pro universa Christi Ecclesia Sacrificium offertur. Publicae igitur omnes Missae sunt, & non absque maximo torius Ecclesiae, & multorum membrorum ejus fructu, ubicumque illae fiant, frequentantur. Nec profecto excommunicationis ullam faciem habent, cum populus, qui hujusmodi Sacrificio adstat, a Sacerdote celebrante pacis osculum, & benedictionem recipiat, atque etiam Communionem, si velit, accipere possit. Nec vere earum usus a Magno Gregorio primum fuit indutus; sed longe vetustissimus est, ut ex antiquorum Patrum scriptis patere potest, cum crebrius illis temporibus Missae celebrarentur, quam fideles in eis communicarent.

Quae pro intercessione aliquorum Sanctorum, in eorum etiam memoriam, & honorem particulari ratione celebrantur, cum sit certum, nec aliis, quam Deo Sacrificium in eis offerri, & Sanctorum commemorationem duntaxat fieri, quam in illorum gloriam, & in Christi fidelium utilitatem cedere, semper in Dei Ecclesiam creditum est.

Jam vero quoniam controversia de Aqua cum Vino in hoc Sacrificio miscenda, jam pridem extincta, his denuo temporibus est excitata, declarat sancta Synodus, juxta Catholicam Ecclesiae Fidem, & sanctorum Patrum traditionem, & consensum, Aquam Vino esse admiscendam, tum quod ita Christus Dominus facisse traditur, tum quod illa fluxum nobis Aquae, & Sanguinis ex latere Domini Nostri in Cruce pendens significet, ac ipsius etiam cum populo suo conjunctionem representet.

Huius Doctrinae adjecti sunt Canones, quibus Anathemate desini sunt ii, qui pertinaciter contrarios errores tuerentur.

Tom. 4. de Concil. MS. Arc. Vat. sig. n. 3107. p. 128. Et 10. 18. sig. n. 3205. p. 340.

De Sacrificio Missae propositi examinandi eodem die.

Canon I.

Si quis dixerit, in Missa non esse Sacrificium, nec oblationem pro peccatis, sed tantum commemorationem Sacrificii in Cruce peracti, aut vocari translato nomine Sacrificium, at vere, & proprie non esse: Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, Missam esse tantum testamentum, & promissionem remissionis peccatorum: Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit, Missae Sacrificium non esse ex Evangelio, nec a Christo institutum, sed inventum ab hominibus, neque illud offerre esse opus bonum, aut meritum, immo in eo committi manifestam, & multiplicem idololatriam: Anathema sit.

Canon IV.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogavi sanctissimo Christi Sacrificio in Cruce peracto ab iis, qui Dei Filium a Sacerdotibus in Missa Deo offerri credunt: Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, Christum pro nobis mystice in Missa immolari, & offerri non aliud esse, quam nobis ad manducandum dari, aut illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, non ordinasse, ut Apostoli, & alii Sacerdotes offerant Corpus, & Sanguinem ejus: Anathema sit.

Canon VI.

Si quis dixerit, Canonem Missae erroribus, & seductionibus scaterere, abrogandum esse, fugiendumque non secus, ac pessimam abominationem: Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, Missam, nec vivis, nec mortuis prodesse, aut impium esse applicare eam pro peccatis, pro satisfactionibus, & aliis necessitatibus: Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, neminem pro alio Sacrificio Missae offerre posse, sicut nullus pro alio communicat, vel absolvitur: Anathema sit.

Canon IX.

Si quis dixerit, Missas privatas, in quibus videlicet solus Sacerdos, & non alii communicant, quae diu ante Gregorium Magnum fuere in Ecclesia, illicitas esse, atque abrogandas, & cum Christi Instituto pugnare, aut representare magis excommunicationem, quam Communionem a Christo institutam: Anathema sit.

Canon X.

Si quis dixerit, Vinum necessariam materiam non esse hujus Sacrificii, neque Aquam

VIII.

Canones de Sacrificio Missae examinantur.

quam esse miscendam cum Vino in Calice, idque esse contra Christi institutionem: Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit, Ecclesiae Romanae ritum, quo secreto, & submissa voce verba Consecrationis proferuntur, damnandum esse, Missamque non nisi in lingua vulgari celebrari debere, ac imposturam esse, certas Missas certis Sanctis, sicuti Ecclesia intendit, attribuire: Anathema sit.

Canon XII.

Si quis dixerit, caeremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irriverentia impietatis esse magis, quam officia pietatis: Anathema sit.

Canon XIII.

Si quis dixerit, Missam minus Christianam esse, quia cum pluribus caeremoniis celebratur, quam fuerit a Christo celebrata: Anathema sit.

Tom. 8. p. 126.

Fridericus Naufea Episcopus Viennensis cum diceret sententiam de superiori doctrina, haec praefatus est: Quod ad doctrinarum capita de Sacrificio Missae, & Ordinis Sacramento pertinet; audeo equidem, non ut adulator, sed ut ipsissima veritatis amator, & propugnator coram, palamque affirmare, & asserere, quidquid earum est doctrinarum, tam mihi suis numeris omnibus undecumque absolutum videri, ut nec ipsum quidem Dionysium copiosius, nec Origenem subtilius, nec Tertullianum acutius, nec Cyprianum doctius, nec Gregorium disertius, nec Augustinum exquisitius, nec Ambrosium dulcius, nec Hieronymum gravius, nec Chrysostomum redundantius, nec Thomam dilucidius, nec Bernardum devotius, nec Scotum subtilius, nec alium quemquam, quibuscumque etiam, vel animi, vel ingenii dotibus praepollentem, perfectius, & absolutius hoc ipsum concipere, & concinnare quoquo modo potuisse crediderim. In his ipsis doctrinis videor mihi summa cum jucunditate, audire, & docere quidquid unquam sancti Patres, aut de Ordinis Sacramento, aut de Missae Sacrificio rite, docteq; scripserunt, & docuerunt.

IX. MS. Arc. Vat. sig. num. 3197. pag. 1296. p. 131. pag. 133.

Conscripta quoque est doctrina de Sacramento Ordinis, ac revocata ad examen XXI. Januarii. In primo capite de necessitate, & institutione Sacramenti Ordinis actum est. In secundo de visibili, & Externo Ecclesiae Sacerdotio. In tertio de Ecclesiastica Hierarchia, & Episcopi, ac Presbyteri differentia; Canones etiam illi doctrinae annexi excuti, atque ad examen revocari coepti sunt.

De Sacramento Ordinis propositi examinandi eodem die nimirum

XXI. Januar.

Canon I.

Si quis dixerit, Ordinem non esse vere, & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum, sed tantum ritum quendam eligendi Ministros Verbi, & Sacramento- rum, aut figmentum esse humanum, quod Ordo sit Sacramentum: Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, Ordinem non esse unum Sacramentum, aut infimos, & medios Ordines velut gradus quosdam non rendere in Sacerdotium, Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit, nullam esse Ecclesiasticam Hierarchiam, aut omnes Christianos ex aequo esse Sacerdotes, sed ad usum, & executionem Ordinis opus esse vocatione Magistratus Saecularis, vel consensu populi, Anathema sit.

Canon IV.

Si quis dixerit, Ordinationes ab Episcopis factas, sine plebis consensu irritas esse, aut eum qui semel est Sacerdos, Laicum rursus fieri posse, Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, in Novo Testamento non esse Sacerdotium visibile, & externum, nec Potestatem Spiritualem consecrandi, offerendi, a peccatis absolvendi, sed Officium tantum, & Ministerium praedicandi Evangelium, aut eos qui non praedicant prorsus non esse Sacerdotes, Anathema sit.

Canon VI.

Si quis dixerit, Unctionem non requiri in Sacramenti Ordinis traditione, immo esse perniciosam, & contemnendam, similiter & omnes alias caeremonias, Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, per Sacramentum Ordinis non conferri Spiritum Sanctum, Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Episcopos non esse jure Divino institutos, nec Presbyteris superiores, aut non habere jus ordinandi, vel id etiam Presbyteris competere, Anathema sit.

Cum iis Canonibus, & doctrinis haereses suas confutari, damnarique audissent Protestantium Principum Oratores, qui Tridentum acceperant, postulavere, ut differretur eorum promulgatio, donec eorum Theologi argumenta sua explicuissent, quos ipsi venturos falso pollicebantur, ita ii Canones cum doctrina in Sessione publica approbati, promulgatique non fuerunt, quare iterum de iis sub Pio

Tom. 4. de Concil. MS. Arc. Vat. sig. n. 3141. p. 1356. Tom. 8. sig. num. 3205. p. 141.

Canones & doctrina de Sacramento Ordinis discutuntur.

X. Lutheranorum fraus.

MS. Vat. sig. num. 3181.

IV.

IV. decennio post, Sessio celebrata est, quae vigesima secunda numeratur.

Addunt Acta.

Angel. Mass. ms. Arc. Vat. fig. num. 3191. P. 1266.

Die XVIII. Januarii habita Congregatione generali, significatur Patribus advenisse Oratores Mauriti Ducis Saxoniae, qui petunt sibi dari alium saluum conductum in ampliori forma, & hoc interim materiarum iam discussarum: cum super eis cupiant, ut eorum Theologi audiantur. Super quibus rogaris sententia, licet Patres jure se timere affererent, ne deluderentur, idque solum peti, ut mora more, & difficultates difficultatibus adderentur; tamen visum est convenire, ut Ecclesia tanquam pia mater omnes semper benigne excipiat, gremiumque ad se redire profertentibus non claudat; praesertim vero, ut eis omnis amplius cunctandi occasio adimeretur, placuit omnibus, ut eorum petitionibus satisficeret.

XI. MS. Arc. Vat. fig. n. 3100. p. 267.

Ob summam revocandorum ab errore Lutheranorum voluntatem non servata sunt monita Pontificia, quibus Legati Tridentum ituri praemuniti fuerant, ut antequam audirentur Haereticorum Oratores, illi ad agnoscendam concilii auctoritatem adigerentur, concepta enim erant de his subjecta mandata.

Quid observandum cum Lutheranis in Concilio admittendis.

Antequam quidquam cum Haereticis tractetur, aut disputetur, illud omnino servandum [quod & Divini, & humani juris est] ut primum conveniant de iudicio, ac iudice, & confiteantur unam esse Ecclesiam Christi toto terrarum Orbe diffusam, unumque esse ipsius Ecclesiae caput Christi Vicarium, ipsiusque Christi verbo constitutum, & quod concilium generale legitimum, id est, ab eodem ipso Ecclesiae capite indictum, ac probatum representet universam Ecclesiam; cujus eidem concilii decretis, determinationibus, ac declarationibus se subdere, subditosque esse volunt, atque consentiunt.

Quod si haec inficiantur, non debent quovis modo audiri super quoquam contentiones, cum se declarent apertissime Schismaticos, & Haereticos: nam is qui dubitat, non habet principia fidei, & ariculum Catholicae Ecclesiae convincitur non recipere; & ideo hoc casu cum illis agendum est, quasi cum Schismaticis, & Haereticis damnatis, non quasi cum paribus, paremque nobiscum causam habentibus, juxta illud Psal. XXV. Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebam.

Si autem supradicta admiserint, audiuntur, & discutiantur eorum querela, & positiones cum omni mansuetudine, &

maturitate, & ad ipsum Caput Summum Pontificem ab eo deinceps cum approbatione concilii determinanda deferantur.

Non sunt haec ab iis exacta, ut jure exigi debuissent, sed ne aberranti a concilio abscederent, tanquam ferae cicurandi, pellendi que benignitate ad officium visum sunt, at eo praefractiones Oratores Lutherani exambivere, impia sua mandata in publico sacro confesso exponere, ut perulenter illuderent Synodo, sed admissi sunt, tantummodo ad privatam Congregationem die vigesima quarta Januarii, in qua maturino tempore Wittembergici Ducis Oratores, quia prius venerant, auditi sunt, serotino vero Mauritanii, impiaque, & insolentes eorum expositulaciones pie, & benigne refractae fuerunt, ac non aliter quam Medici, furentes Phreneticos blandis lenire verbis consueverunt, ita Patres tolerandam Lutheranorum perulenciam, eorumque Doctores audiendos, sollicitandosque, ut Tridentum venirent, decreverunt, quo ignorantiae caliginem ex eorum oculis detergerent, aberrantesque in salutis viam leniter traducerent.

Die Dominica XXIV. Januarii habita fuit Congregatio generalis, in qua proponitur adesse Oratores Christophori Ducis Wittembergensis, petereque ut a Sancta Synodo audiantur, quod omnibus placuit, praemissa prius protestatione infra scripta. Haec Sacrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata praesidentibus in ea eisdem Sanctae Sedis Apostolica Legato, & Nuntiis.

Ne ob disceptationes [quae tam de personis comparentibus, mandatisque, & scripturis exhibendis, quam de loco ad sedendum personis assignando oriri possint] felix ipsius Concilii progressus retardetur, inherens decreto in secunda Sessione promulgato, atque illud innovans, statuit, decernit, declarat, quod si forte contigerit, aliquos, qui ex dispositione Juris, aut ex approbatorum conciliorum more admittendi, aut recipiendi non essent, vel per se ipsos, vel per interpositas personas admitti, aut recipi, vel in loco non debito sedere, vel sententiam sub verbo, Placet, proferre, vel Congregationibus interesse, vel alios quoscumque actus facere concilio durante, quodque si etiam contigerit, mandata, instrumenta, protestationes, & alia huiusmodi generis scripta, quaecumque, quae ipsius concilii honorem, jus, ac potestatem quomodocumque laederent, seu laedere possent, recipi, aut admitti, propterea non praesudicetur, neque aliquo modo praesudicatum censetur, vel intelligatur praesenti concilio, neque conciliis Oecume-

XII. Mandata Lutheranorum non in Concilio, sed in privat Congregationibus lecta.

MS. Arc. Vat. fig. n. 3291. p. 136. Ext. in Actis excuf. in edit. B. n. p. 316.

Oratores Lutheranorum cum protestatione in Concilio admitti.

nibus, ac generalibus in perpetuum celebrandis: cum omnis intentio huius concilii sit, & eo tendat, ut pax, & concordia, quacumque ratione, licita tamen, & congruenti, in Ecclesiam reducatur.

Deinde intromissi sunt praefati Oratores, qui stantes in calce Aulae capitibus detectis, junior Joannes Henricus Hoekelmann loquutus est his verbis.

Reverendissimi Patres, Illustrissimi Principes, & Domini observandissimi.

XIII.

Sacra Romana Caesarea Majestas Dominus noster Clementissimus hortatus est, pro Summa Clementia Majestatis Suae Illustrissimum Principem nostrum gratiosum cuius legatione in praesentia, vigore huius mandati, quod hic exhibemus fungimur, ut ad caeterum Reverendissimarum vestrarum Paternitatum referat, si quid habet, quod ad publicam Catholicam Ecclesiae utilitatem, & ad conscientiae tranquillitatem pertinere videatur, quare ut jam dictus Illustrissimus Princeps Dominus noster gratiosus restitueretur pium suum affectum erga vestram Ecclesiam Christi, declararet obedientiam suam erga Sacram Romanam Caesarem Majestatem, Dominus noster Clementissimus curavit in scriptum conferri ea, quae arbitrari ad constituendum vestram pacem Ecclesiae, tam in doctrina quam in ritibus Ecclesiasticis emendanda esse. Hoc scriptum offerimus, jussu, & mandato Illustrissimi Principis nostri Reverendissimi vestris Paternitatibus, & speramus fore, ut vestra Reverendissima Paternitas ex cognoscant Illustrissimo Principi nostro nec curam nec studium deesse, ut vera pax, & concordia in Ecclesia Christi constituatur: quod si vero quid in hoc brevius, vel obscurius, quam vos tanta postulat, dictum fuerit, aut si aliquin opus esse videbitur, idem Illustrissimus Princeps noster Theologos suos, qui ad copiosius, & magis perspicue explicent, necnon sacra scripturae testimonis defendant, ac tueantur, debita eis praestita securitate, se nimirum pollicetur, & offert. Et cum hucusque dilata sit actio, Princeps noster Illustrissimus interea nobis aliquot gravamina transmissit, iustisque Reverendissimis Paternitatibus vestris illa exhiberi, ut videlicet eo facilius ad causae tractationem perveniri possit; & ut Theologi Principis nostri eo citius huc amandentur. Cumque haec ipsa gravamina sint huiusmodi, ut pro rei magnitudine praetermitti non possint, & necessarii proponantur, Illustrissimi Principis nostri nomine, etiam atque etiam rogamus, ut Reverendissima Paternitates vestrae benigne illa suscipiant, simul atque responsum nobis commodum, quam pri-

mum fieri poterit, reddant.

His dictis exhibuerunt scriptum quoddam, in quo eorum opinionem in rebus fidei, & Religionis contineri assererent, ac ipsius Ducis mandatum.

In eo proferebatur Wittembergensis Dux saepius in Comitibus Imperii sanciturum fuisse, ut omnia Religionis dissidia tollerentur in Oecumenico, libero, & Christiano concilio, disciplina Christiana in pristinum nitorem restitueretur, liberumque esset omnibus Principibus, Ordinibusque Imperii omnia sua incommoda, & gravamina in deliberationem adducere, Caesaremque, edicto publico Electores, & alios Principes ad id monuisse. Ne itaque muneri suo deesseret, decreverat a se Oratores fuisse, ut Christiana Reipublica discordiae sedarentur. Actum in oppido nostro Tubinga xx. die Mensis Septembris MDLI.

Christophorus dux Wittembergensis.

At cum placidis iis verbis pacis officium Ecclesiae libere Wittembergensis ipse Dux videretur, mox impio alio scripto, tanquam pugione, instar Joab Amasam amplectentis, illius viscera confodere, ac dilaniare annisus, summam in haeresi pertinaciam professus est. Angelus enim Massarellus indigna Oratorum ejus postulata perstringit his verbis.

Petierunt tria, ut ipsi dicebant, gravamina explicari, illa autem sunt: Primum, ut constituantur Iudices, & arbitri, qui iudicent de controversis Religionis, & si non sint Episcopi uti parces. Secundum, ut concilium non ita continuetur, ut decreta in eo haecenus promulgata pro conclusis, & raris habeantur. Tertium, ut ipsa decreta in Tridentino concilio promulgata, tanquam parte altera super eis non audita, retractentur, & irrita fiant.

Extant eadem suis concepta verbis in Congregationum generalium Actis, sequentibus verbis.

Gravamina, seu conditiones, quibus Oratores Ducis Wittembergensis petunt concilium celebrari.

Illustrissimus Princeps, ac Dominus D. Christophorus Dux Wittembergensis noster Clementissimus ordinavit ad concilium Tridentinum quosdam suos Theologos, qui oblatam Confessionem auctoritate Sacrae Scripturae, & verae Catholicae Ecclesiae consensu defendant, ac tueantur, & si opus fuerit copiosius explicent. Sed priusquam Theologi suscipiant explicationem, petit Illustrissimus Princeps noster, de quibusdam gravaminibus suis sententiam Tridentini Conventus audiri.

Primum ergo gravamen est, quod ad

Ext. ibid. p. 139.

Angelus Massarell. Sum. Conc. Trid. sub Jul. III. MS. Vat. fig. num. 3190. p. 206.

Indigna petita Oratorum Ducis Wittembergensis.

XIV. Ext. in Act. Arc. MS. Vat. fig. num. 3191. pag. 140.

Haereticorum respuentium Concilium argutia.

audiendam Theologorum explanationem non sint ordinati, & constituti ex utriusque partis consensu idonei Judices, aut arbitri, qui de presenti controversia Religionis legitime juxta Scripta Prophetica, & Apostolica cognoscant. Etiam cum Illustrissimus Princeps noster intellexerit maximam partem doctrina suorum Theologorum pugnare cum doctrina, & sententia Pontificis Romani, & eorum Episcoporum, qui Romano Pontifici juramentis, & aliis obligationibus sunt addicti, nullo jure, nulla aequitate fieri potest, ut Pontifex, & Episcopi eius in hac causa, in qua ipsi sunt pars, sive accusatores, sive rei, pro idoneis Judicibus, seu arbitris cognoscantur. Petit igitur Illustrissimus Princeps noster se reddi certiores, quinam sint futuri hujus rei Judices, aut arbitri?

Secundum gravamen est, quod Conventus Tridentinus non videatur servari juxta Recessus Comitiorum Imperialium Augustanorum, in quibus decretum fuit, quod concilium Tridentinum continuari, & omnia Christiane, honeste, & congruenti ordine tractari debeant. Hac verba Illustrissimus Princeps noster nunquam intellexerit, aut intellexit aliter, quam quod concilium Tridenti ante annum quadagesimum sextum, nimirum excurrentis seculi, institutum non sit ita continuandum, & proseguendum, ut decreta in eo facta pro conclusis, & ratis habeantur: quæ enim hæc esset honestas, ac congruentia, ea decreta pro ratis, & sacrosanctis habenda imponere, quæ parte altera nondum audita, sunt constituta? Sed quod omnia capita Religionis nostræ, de quibus controversatur, iterum tractari, & his audiendis, & dijudicandis vere legitima, & æquitate conveniens actio observari debeat, quod cum hoc Tridentinum concilium videatur hoc modo institutum, petit Illustrissimus Princeps noster, ut Recessui Comitiorum Imperialium hæc in parte satisfiat.

Tertium est, quod in Sessionibus non solum ejus concilii, quod anno XLVI. Tridenti est institutum, verum etiam hujus concilii, quod jam continuatur, decreta sint multa aliena a sacris Literis, & confirmati multi veteres errores, sicut Illustrissimi Principis Theologi sese coram idoneis Judicibus, & arbitris declaratos recipiunt. Petit itaque Illustrissimus Prin-

ceps noster, ut talia decreta non habeantur pro conclusis, & ratis; sed tantum pro discernendis, & judicandis, donec idonei Judices, aut arbitri ex utriusque partis consensu veræ Ecclesiæ cognitio fiat. Ut ergo Illustrissimus Princeps noster in hoc unum præcipue incumbat, ut vera, & pia concordia in Ecclesia Dei constituatur, non dubitat æquum esse, ut iam his commemoratis gravaminibus levetur, & exoneretur, ac vicissim recipit se ope, & auxilio Divinæ Clementiæ nullum officium Christiano dignum, & pio Principe intermissurum, quo sperat se Deo Patri D. N. Jesu Christi fidem, & obsequium suum probare, & incolumitatem, & tranquillitatem veræ, Sanctæ, & Catholicæ, Apostolicæque Ecclesiæ juvare posse.

Quibus omnibus responsum fuit his verbis: sancta hæc Œcumenica Synodus audivit ea, quæ a vobis relata sunt, & cum deliberatione providebit.

Eadem die XXIV. Januarii hora autem XXI. habita iterum Congregatione generali, in primis proponuntur, & approbantur decreta prorogationis, diffinitionis, & publicationis decretorum, necnon salvi conductus Germanis ea forma, qua ipsi petierunt, dandi. Deinde proponitur iterum causa postulationis filii Electoris Brandenburgensis. Rogatisque sententiis majori parti Patrum placuit, ut hujusmodi confirmatio a Pontifice ob publicum bonum concederetur, cum dispensatione opportuna, dato ipsi postularo Administratore, usque ad legitimam ætatem, & quousque appareat, quod in fide Catholica recte sentiat, quodque Tridentum ad Concilium veniat, ei se subiciat, & ejus decreta se recepturum, & observaturum juret. [1]

Postea introducantur Oratores Mauricii Ducis Saxonie Electoris, videlicet, Wolfgangus Koler, Capitaneus Thuringiæ, & Leonardus Badenhorn utriusque Juris Doctor: quibus stantibus in calce Aulae, Doctor loquutus est his verbis.

Propositio Oratorum Mauricii Ducis Saxonie Electoris in eorum comparatione.

Quod bonum, felix, ac faustum sit Christianæ Reipublicæ, Reverendissimi, & Amplissimi, quarumcumque dignitatum, ordinis, & status Viri, Patres, ac Domini debita reverentia observandi.

Illu-

Negant Concilii Patres esse idoneos Judices.

Nolunt Concilium sed colloquium inane.

Fraudulenta Saxonis politulata.

Cavilli Ducis Saxonie.

Vult Scripturam esse Judicem in sensu afflicto a Lutheranis.

Illustrissimus Princeps Mauritius Dux Saxonie Sacri Romani Imperii Elector, & Archimareschallus, Præses Thuringiæ, & Marchio Misnie, &c. Dominus noster Clementissimus misit nos ad vestras Reverendissimas, & Amplissimas Dignitates, & Præstantias, & precatur primum a Deo Optimo Maximo Patre Domini nostri Jesu Christi, ut Spiritum Sanctum suum benigne largiri, ac aspirare dignetur, quo omnia, quæ hic agitis, acturique estis, ad sui sanctissimi nominis, & Christi Filii sui Domini, ac Salvatoris nostri gloriam, & honorem, & Ecclesiæ suæ pacem, & incrementum, atque cunctorum Christi fidelium veram, & æternam salutem tendant, & dirigantur. Deinde notum vult esse universo huic Ordini vestro, quod jam diu secum constituit, & animum suum ita declaravit, si quando, propitio Deo, contingeret universale, liberum, & Christianum concilium congregari, in quo controversiæ Religionis nostræ sepositis affectibus, secundum Sacram Scripturam tractari, & dijudicari, omnes turo admitti, & audiri atque Christiana reformatio, tam in capite, quam in membris institui deberet, quod ad tale concilium suos quoque Theologos, Viros pios, doctos, ac pacificos mittere vellet. Et quia putat hoc nomine congregatos nunc esse, in hoc convenisse, hic vos omnes, ut eo, quo dictum modo est, procedatur; ideo convocatis suis Theologis, qui Antecessorum suorum, & partim etiam suo tempore scribendo claruerunt, mandatum dedit, ut missis ex suo numero quibusdam, suæ doctrinæ Confessionem in hoc casu nostro faciant, & eam sacra Scriptura testimoniis confirment, atque in omnibus, quibus secundum sacram Scripturam possint, nobiscum communicent, ac concordent; id quod illi se facturos prompti, ac volentes in se receperunt.

Quod vero hoc hæctenus factum non sit, & illi hic nondum, comparuerint, causam hanc habet, quod Princeps noster admonitus fuit cujusdam Constitutionis concilii Constantiensis, quæ habet, quod Hereticis, & de Hæresi suspectis nulla publica fides, nullusque saluus conductus, si vero per Imperatorem, sive per Reges, seu per alios datus, quocumque vinculo ad servandam se adstringerint, servari debeat: quinimmo si confisi aliqui super hujusmodi salvo conductu venerint, alias non veniuri, a potestate Ecclesiastica possint, non obstante ejusmodi salvo conductu, nihilominus puniri: Et habetur tenor illius Constitutionis in XIX. Sessione Concilii Constantiensis, cujus Constitutionis exemplar, si forte alias nunc ad manum non sit, jam

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

dabimus. Et movit hæc Constitutio Principis nostri animum eo magis, quo timore hujus etiam Bohemi tempore Basileensis concilii accedere ad illud nequaquam voluerunt, nisi eis plena, & perfecta securitas veniendi eo, & ibi commorandi, atque inde redeundi in propria a Concilio daretur, cum derogatione dictæ Constitutionis Constantiensis expressa, & multis aliis clausulis. Unde & Concilium illud Basileense plenissimam securitatem salvi conductus illis concessit, cum memorata Constitutionis expressa derogatione, & multis aliis clausulis, ut est videre in quarta Sessione ejus Concilii, cujus formam priori subiiciemus. Ejusmodi ergo saluum conductum petivit Princeps noster dari etiam suis Theologis, Consiliariis, & aliis, quos hic missurus esset, cum eorum ministris, & familiaribus, quos secum adducerent, & tuto huc venire, hic commorari, ac redire hinc securo possint. Et spem certissimam conceperat fore, ut quod Basileensis Synodus Bohemis benignissime concesserat, id hic Tridenti Germanis non negaretur.

Verum oblata est illi ante dies non multos quedam membranca schedula aperta, sine sigillo, cum significatione hac, quod per istam satis cautum suis esse deberet, cujus copiam etiam exhibebimus, sed quia multum discors hæc ab illa fuit, & cum Basileensi salvo conductu vester saluus conductus in plurimis articulis minime conveniebat, ob id grave, & periculosum iudicatum est, non impetrato eo, qui petitur, & qualis Boemis datus esset, salvo conductu, huc accedere, maxime enim ex proœmio, & aliquot decretis hic Tridenti promulgatis, quæ typis excusa in publicum prodierunt, manifestum sit pro schismaticis, & Hereticis hic haberi, & culpari; cum nequaquam huc vocari, multo minus hic audiri fuerint: & nihilominus prompti sint doctrinam suam testimoniis sacra Scriptura corroborare. Quare petit Princeps noster ex commemoratis causis, & se, ac suos quominus hic hæctenus comparuerint, excusatos haberi, & qua rogavit forma, quaque Bohemis in Basileensi Concilio datus est saluus conductus, eadem nunc suis etiam dari, atque quamprimum sibi transmitti. Præterea certior est reditus Princeps noster, quamvis, ut dictum est, sui Theologi, neque vocati, neque auditi fuerint, & propter defectum pleni, atque integri salvi conductus venire huc, & comparere hic nondum potuerint: quod tamen nihilominus sine mora procedatur, & concludatur, etiam in illis articulis Religionis, qui controversiam habent, sicut videmus, quod nunc Sessionem habere, & decreta super articulis in controversia positis

Nun 2

NOTE [1] Doctores Lutheranos ad Concilium non venisse certum est; sed exploratum pariter re ipsa quosdam e secta Lutheri Theologos primarios iter Tridentum suscepisse. Etenim Enochus Windemannus in chronico Curie vulgato a Menkenio Rer. Germ. to. III. narrat dominica Epiphaniarum secunda Philippum Melanctonem, Erasmus Sarcerium, Joannem Paulum Gasparem, Peucerum venisse Curiam ut ad concilium iter maturarent. MANSI

fitis publicare velitis; quod Principi nostro præjudiciale, & tam Divino, quam humano, tum naturali, tum positivo juri contrarium extiterit: quæ jura omnia volunt, quod non auditi non debeant prægravari.

Cum itaque velit Princeps noster suos Theologos huc mittere, doctrinæ suæ confessionem facturos, & eam sacræ Scripturæ testimonio corroboraturos, quique in omnibus, quibus cum verbo Dei possint, & velint, & debeant vobiscum concordare, sed ex defectu salvi conductus id facere hætenus impediatur, manifestum est culpam nullam illis attribui posse: Unde rogamus nomine nostri Illustrissimi Principis, ut tractatio illa articulorum, qui controversiam habent, & præsens instituta Sessio decreto publico eo usque differantur, & protrahantur, donec ipsius etiam Theologi tuto huc adveniant, & ad plenum audiantur, qui jam nunc in itinere sunt, & ad LX. Milliaria Germanica huc processerunt, expectantes vestrum saluum conductum, ut eo accepto mox progrediantur, & quamprimum fieri poterit, hic apud vos compareant, doctrinam suam, ejusque testimonia sacra edant, ac in lucem proferant.

Tertium est, quod relatum fuit Principi nostro, quod illa decreta, quæ superioribus annis hic Tridenti tractata fuerunt, pro decretis conciliaribus, & firmis conclusis habere, articulos, qui controversiam habent, & in quibus, qui Augustanæ sunt Confessionis, dissentiant, non reassumere, neque audire suos super illis velitis.

Cum vero illi declaratum sit, pleraque eorum decretorum etiam in præcipuis capitibus Religionis nostram justificationem concernentibus, errores non leves continere, qui per sacram Scripturam ostendi, & declarari possunt, summe necessarium & ipse, plerique alii semper judicaverunt, & adhuc judicant, ut sui etiam Theologi super illis decretis audiantur, & sic in controversia positi articuli reassumantur. Quapropter orat Princeps noster, ut illa decreta in articulis, qui controversiam habent, omnino reassumantur, & cum suis, tum alii Augustanæ Confessionis Theologi super illis plene audiantur, eorum rationes, & argumenta ex sacris literis expendantur, quod pium, & Dei Verbo consentaneum fuerit, admittatur, & suffragiis omnium nationum Christiani Orbis laudentur, recipianturque.

Ad hæc sunt ista decreta tunc tractata, quando paucissimi eorum, qui ad universale, liberum, & Christianum Concilium requiruntur pauci Prælati, paucique Legati Statuum Germaniæ præsentibus fuerunt,

ut patet ex Catalogo nominum eorum, qui una cum illis decretis typis excusis in publicum prodierit. Unde etiam pro decretis universalis Concilii illa decreta haberi, aut vendicari nequaquam possunt, nam ad universale liberum, & Christianum Concilium requiruntur universæ Christiani Orbis nationes, ut omnes secure admittantur, libereque audiantur, utque eorum rationes, cause, & argumenta secundum Sacram Scripturam expendantur, dijudicenturque: alioquin ea, quæ habetur Congregatio, nomen universalis, & liberi, & Christiani Concilii minime meretur, & quod in eo decernitur pro decretis Ecumenicis, liberi, & Christiani Concilii haberi, & acceptari minime potest.

Quarto loco referre, & in memoriam revocare debemus, vestris Amplissimis dignitatibus, & præstantiis, quod articuli controversiam habentes, fidem nostram Christianam, & aliqui eorum Pontificem præcipue concernunt: cum autem & jura, & Concilia, tum Constantiense, tum Basileense expresse, constituerint, quod in causis fidei, & quæ ipsam etiam Pontificem contingunt, Pontifex Concilio subiectus, & concilium supra Pontificem sit, & esse debeat, conveniens fuerit, illud hoc etiam in loco omnino ita servare, & ante omnia confirmare, sicut in Basileensi Synodo factum est, & in secunda Sessione ejusdem habetur, ut quod per hoc prælati, ac reliqui in Concilio, cujuscumque gradus, ac ordinis fuerint, a suis juramentis; quibus Pontifici obstricti erant, quantum ad Concilium, & causas in eo tractandas pertinet, liberi sint.

Et censet Princeps noster, quod hujusmodi liberatio, etiam sine expressa Pontificis relaxatione sequatur; clare ex conclusis Basileensis Concilii in multis locis, ubi ponitur, quod etiam Papalis Eminentia & Dignitas in talibus casibus Concilio subiecta sit. Si ergo subiecta est Papalis Eminentia Concilio, sequitur quod persona representans, ab ejus nexibus, & ipsi præstitis juramentis quantum ad Fidei articulos, & Christianam reformationem, tam in capite, quam in membris instituendam spectat, libera sunt, & etiam si Pontifex nollet eis juramenta ea remittere, quantum vi, & virtute prædictarum constitutionum Constantiensis & Basileensis Conciliorum jam libera sunt, eo quod ita declarari merito debeant: si enim liberum debet esse Concilium, in quo semoti affectibus de controversiis Religionis, & Christiana reformatione capitibus membrorum tractari, atque omnia secundum Sacram Scripturam fieri conveniant, necesse est, liberas esse personas, quæ liberæ de his omnibus differere, & judicare de-

XVI.

Contendant Pontificem subiecti Concilio.

Cur Canones de Missa non promulgati sub Julio III.

Impia Lutherorum petita.

De fidei decretis relinquentis.

debeant: libera autem, & sine affectibus nunquam erunt... Pontifici subiectæ, & ab ejus imperio, quantum ad causas in Concilio tractandas pertinet, non solutæ censeri debeant.

Falsum est non ambiguum Pontificem Concilio subiecti.

Basileense schismaticum Concilium fuit post editam translationem.

Rogat itaque summopere Princeps noster prædictas constitutiones Constantiensis, & Basileensis Conciliorum, quod nimirum in Fidei articulis, & qui Pontificem, & ejus potentiam contingunt, Pontifex Concilio subiectus sit, ante omnia confirmari exemplo Basileensis Concilii, quod ab initio decretum Constantiensis Concilii in articulo, quod universale Concilium supra Pontificem sit, ante omnia repetiuit, approbavit, ratificavit, atque etiam de verbo ad verbum Actis illis inseruit, quem admodum secunda Sessionis ejus Concilii Acta manifestissime demonstrant. Et negare nunquam potest, quin & Pontifex, & reliquorum Clericorum, status, ac vita magna, ac gravi reformatione opus habeant: quamquam enim proxima ante eorum, & aliquot annos celebrata Concilia tempora certa præfinierunt, inter quæ semper generalia Concilia celebrari debuissent, quod præviderunt, jam tunc absque dubio prævidentes ejus sæculi futuros ac sequentibus hos abusus, quibus occurrendum in tempore esse rectissime judicaverunt, tamen sententiam temporum Pontifices, neque eas neque alias bonas Patrum constitutiones, quas bona cum conscientia poruissent, & necessariam debuissent observare, servarunt, & sic perniciosos hosce errores, & abusus subcrevere permiserunt, unde plurima, & infinita mala, ac multiplicia schismata Christianum Orbem invaserunt: exorta bella, odia, dissensiones, tumultus, & latissima occasio data, ac relicta est grassandi in populum Christianum misere severissimo, crudelissimo, nefandissimoque Christiani nominis hosti perpetuo; quis non videt? aut quis dubitat difficillimum fore hos abusus tollere, pie, & Christiane emendare, atque corrigere, præ quibus ita prophatum esse constat Statum Ecclesiasticum, ut species, ut fucus quidem Religionis potius quam Religio appareat? Quis emendabit, aut quomodo emendabit hæc Concilium, si persona Concilii ad nutum, & voluntatem Pontificis vivere, ad ejus præscriptum agere omnia, ad ei obediendum, ad conservandum ejus honorem, statumque & potentiam juramento debeant esse, ac manere obligati? Declarandum ergo, & exprimentum hoc amplius fuerit, quod quicumque sunt in Concilio Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, atque omnes omnino omnium ordinum, & officiorum homines per talem constitutionem a suis juramentis Pontifici præstitis, quan-

Lutherani sua crimina adscribant Catholicis.

tum ad Concilii causas, & ejus reformationem spectat, debeant esse liberi, & soluti; & quod per ipsam illam constitutionem liberi, & soluti declarati esse debeant, ut ea confisi, in ejus libertate ferri, liberius, quid sentiant, dicere, in mediumque consulere, ac suffragari libere secundum Sacram Scripturam possint. Si vero etiam præterea a Pontifice, hoc impetrari posset, quo sua dignitas pro honore Dei, & servanda Christiana reformatione, atque provehendis communibus commodis ultro relaxaret, ac remitteret eis illa sua juramenta. Hoc vero laudabile, rectum, integrum, atque celebre fuerit, & apud idiotas hæc res singulararem, atque ingentem favorem conciliatura, plus fidei, & fiducie paritura, majorem obedientiam, auctoritatemque datura concilio, & omnibus, quæ in eo decreta, & conclusa fuerint, quod confiteri omnes necesse esset, vere liberum, & Christianum hoc esse concilium, in quo liberi homines, liberæ linguæ, & voces, libera suffragia essent; & non ad hujus, aut illius nutum, aut voluntatem sententias dicere oporteret; sed ad Christi verbum, præscriptum tractare, ac dijudicare omnia liceret. Certe hoc mirabilem assensum, ingenuum factum, & singularem auctoritatem concilio, ejusque reputationi daturum esset, & per hoc ita urget, & fieri adco hæc petit Princeps noster, quæ ordine enumeravimus, id non visio sibi verti, neque in aliam, quam ipse facit, partem accipi etiam atque etiam orat: testem enim Deum habet, quod cuncta hæc fidelissimo, & optimo animo, & affectu sincerissimo faciat, quo erga Religionem, & Christianam Rempublicam afficitur, quodque ipsius causa gravitas, negotiique magnitudo hæc ita exigere, & requirere omnino videtur: neque dubitat, quin quicumque pii, prudentes, & sapientes esitis, quibus cordi, & curæ est Christiana Respublica, Christiani Orbis calamitas, & præsens rerum status, intelleturi ipsimet sitis. Hæc summe necessaria esse, & requiri omnino ad celebrandum vere liberum, & Christianum, atque universale concilium, in quo de communi salute omnium, de vera fide, vero Dei cultu, ac Divini nominis sincera invocatione, & veneratione tractari debet, de tollendis erroribus, & abusibus, formandis moribus Christiani populi, & tam Capitibus, quam membrorum emendatione, reparanda vera pace Ecclesiæ, propaganda fide, & Regno Christi. Quare quo cuique hæc omnia sunt chariora, quo magis his quisque movetur, & afficitur, quo propius tangit quemque sua propria, & suorum

Aburda liberi Concilii definitio.

Nomine Christiani Concilii intellectum hæreticale a Lutheranis.

Proditionem interim apparabat Saxo.

rum omnium, patriæ suæ, & communis totius populi Christiani salus, pax, & tranquillitas, quo magis amat, & diligit quisque Deum, & Filii Dei gloriam propagare cupit, quo beatus & in hoc, & in futuro sæculo vivere omnes desideramus, & majori studio, fide, & diligentia in hæc quisque incumbet, & in commune consulere iurabit: qua in re, & Deo Omnipotenti, & toti Orbi Christiano gratissimum, ac vere bonum opus præstabit, & vestra vestrorumque, atque omnium salutem consulatis: quod ut fiat fasit Christus Jesus Dominus, & Salvator noster, cui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto sit honor, laus, et gloria in sæcula. Amen.

XVII. Ad quæ omnia responsum fuit nomine sanctæ Synodi his verbis: Sancta hæc Æcumenica Synodus audiuit ea, quæ a præstantiis vestris relata sunt, & cum deliberatione omnia considerabit; ipsique Oratoribus recedentibus decernitur sequentem Sessionem indicendam esse ad diem XIX. Mensis Martii, & in ea præter aliud agendum esse de Sacramento Matrimonii.

Consultus de impiis, ac impudentissimis Protestantium postulatis Julius III. Pontifex rescriptis Præsidibus gravissimo responso ea refellenda, atque Internuntium arcanis mandatis instructum submit, is erat Achilles Faliscorum Episcopus, quem Antonio Granuellano gratia apud Cæsarem florentissimo commendavit his literis.

Venerabili Fratri Antonio Episcopo Aretateni.

Jul. III. l. 3. brev. sig. num. 2888. p. 142.

Venerabilis Frater salutem. Cum desideremus sacri Concilii progressus ad Omnipotentis Dei laudem, & gloriam, atque ad Universæ Reipublicæ Christianæ salutem, & consolationem dirigi inconcussam, cum Serenissimo Cæsare amicitia, atque conjunctione, mittimus ad eius Majestatem Venerabilem Fratrem Achillem Episcopum Montis-Flasconensem unum ex Sacri Palatii nostri Auditoribus Locumtenentem, & Prælatum domesticum nostrum, nobis ob eius doctrinam, & virtutem valde charum, ut nonnulla ad hoc spectantia eius Majestati ex parte nostra exponat, quæ cum tue quoque Fraternalitati de mandato nostro expositurus sit, Fraternalitatem tuam hortamur, ut ejus verbis plenam fidem præstare velit. Datum Romæ xx. Februarii MDLII. anno III.

XVIII. Porro mandata arcana Internuntio data subjectis sententiis concepta fuere. Instructio circa petitiones Protestantium.

Responsum ab Internuntio decreto iussit Julius Legato, ac Præsidibus Concilii, re in deliberationem adducta circa gravamina

proposita ab Oratore Ducis Wittemberge, atque alia prolata ore ab Oratoribus Ducis Saxonie, non modo utile, & honestum, sed etiam necessarium, ut aliquod responsum iis detur, ne contemprios se doleant, atque aversionis occasionem capiant, vel ne putent propositiones adeo absonas approbatas esse, vel ne putent aut metu aut imperitia servatum silentium, atque pravas suas opiniones apud populos hæresi contaminatos confirmari; utque constet apud posteros, qua ratione Concilium processerit adversus verba impudentissima, ac videri Concilium ad dandum responsum obstentum esse, cum dixerit: Audivit omnia & cum deliberatione providebit, ac si non respondeatur, Concilium nimis moræ culpam subiturum, ac si ipsi responsum non eurarent, culpam adhaerentem Concilio, non obstante progressu ad ulteriora.

Et si vero Pontifex respondendum iis censet, non tamen ad singulas particulas dictorum, vel scriptorum ab eis ob rationem allatam a Legato, nimirum quod Judex non respondet parti, ne ex Judice se partem constituat, ac ne infiniti progressus detur occasio, ac defugiatur causa dissidii.

Visum itaque Pontifici respondendum esse circa eam partem, quæ ad jurisdictionem Concilii pertinet, quæ omni ratione conservanda, cum sit indubitatus Judex in rebus fidei, & aliis expressis in literis indictionis, quod confirmandum rationibus, & usu in Ecclesia observato. Cujus consuetudinis possessionem tenet adhuc Concilium Tridentinum. In hac re Catholicos omnes consensuros certum est, nec Protestantes adversus eam veritatem multum dari posse. Punctum itaque jurisdictionis, & autoritatis illustretur, & confirmetur, responsumque ita temperetur, ut dum verum dicitur, paterna ostendatur charitas, & cupiditas ardentissima eorum ad conjunctionem Ecclesie revocandorum, nec contumeliosis carpantur verbis, ne proterviendi occasio illis detur. Et quia Legatus, ac Præsidēs, & alii Concilii Patres doctrina spectatissimi responsi condendi prudentia valent, propterea iis Pontificiam mentem patefieri sufficit, & proponi responsi formulam, cui ipsi addere, vel detrahere possint, prout e re visum fuerit.

Hoc peracto iussus est Internuntius adire Imperatorem, ac nomine Pontificio exponere illi proposita in Concilio gravamina ab Oratoribus Protestantium, atque eorum impudentiam, impietatem, iniquitatemque illustrare, & impugnavit, & refellere ea per singula capita argumentis divinis naturalibus, & humanis, ac ei significare, licet ea perita responso sint indigna

Tom. 13. de Conc. MS. Ar. Vat. sig. n. 3200. p. 71.

Responso Julii III. petitionibus absonis Protestantium.

Tom. 13. Conc. sig. 3200. p. 162.

XX. Sessio quinta sub Julio III.

digna ob eorum perversitatem; tamen visum Pontifici, ut iis pacifice respondeatur, responsumque seriem illi aperire, ut agnoscat optimam mentem Pontificis pro ea Provincia ad gremium Ecclesie revocanda: obsecundasse eam votis Cæsareis, omnibus difficultatibus abruptis: Concilium traduxisse Tridentum magnis suis sumptibus, & Præsulum laboribus atque adeo maximum dolorem travisse ex perspecto malo, & in quo animo Lutherianorum, qui in hoc principio ostenderint nullam bonam conversationem gerere voluntatem, sed in pravis opinionibus obdurescere, ac velle omne colloquium cum concilio abrumperet, cum postulata adeo injusta obtinere non possint, aut perverso iudicio illusos sibi persuasisse posse adducere concilium, ut iis morem gerat.

Petentes commune concilium Heretici, & Schismatici repellendi sunt a conciliis universalibus, saltem, ut non habeant in eis votum, ut est autoritas Gelasii Pontificis Canonice in c. Cum quibus 24. q. 3. Ubi Archidiaconus & Joann. de Turrecrem. & ad idem tendit autoritas Bedæ in cap. Omnis 24. q. 1. item autoritas Cypriani in cap. Didicimus causa, & q. quibus locis dicitur nullo modo communicandum esse concilium cum Hereticis, & Schismaticis, quia sunt extra Ecclesiam, & adæquantur Gentilibus, ut dicit Sanctus Cyprianus in cap. Denique 7. q. 1. (Et infra) Sed bene possunt admitti, ut possint interesse pro convincendis, etiam plures eorum erroribus, prout etiam interfuerunt in concilio Lugdunensi, & Florentino: dum tamen idonee promittant, se paratos stare determinationibus, quæ fient in concilio.

Celebrata vigesima quinta die Januarii Sessio quindecima, eademque Julio tertio quinta, cui præter ceteros Præsules, qui superiore anno adfuerant, novem alii Præsules interfuerunt. Sacris vero operatus est Episcopus Catanensis, orationemque habuit Episcopus Majoricensis, cum vero Protestantibus Principes suos Oratores, qui de controversis fidei capitibus, an necessaria sit ad salutem utraque sub specie communio, & an minus capiat, qui uniceam speciem accipit, & an Ecclesie decreto laicis sub unica panis specie communicatio, & an parvulis Eucharistia sit porrigenda? antequam decretoria de iis ferretur sententia, intermissa est actio concordie conciliande spe, ut docent Acta Synodalia.

Cum [inquirent] ex eo, quod proximis Sessionibus decretum fuit, ut sancta hæc & universalis Synodus per hos dies accuratissime, diligentissimeque, tractaverit ea,

quæ ad Sanctissimum Missæ Sacrificium & ad Sacramentum Ordinis spectant, atque ut hodierna Sessione, quemadmodum Spiritus Sanctus suggestisset, decreta de his rebus, & quatuor præterea articulos ad Sanctissimam Eucharistiam Sacramentum pertinentes, in hanc tandem Sessionem delatos publicaret, atque interim affuturos esse putaverit ad hoc Sacrosanctum Concilium eos, qui se Protestantes vocant, quorum causa eorum publicationem articulo- rum distulerat, & ut libere, ac sine cunctatione ulla huc venirent, fidem eis publicam, sive salvum conductum concesserat; tamen cum illi nondum venerint, & eorum nomine supplicatum huic Sanctæ Synodo fuerit, ut publicatio, quæ hodierna die faciendâ fuerat, in sequentem Sessionem differatur, certa spe allata affuturos esse omnino multo ante illam Sessionem, salvo conductu amplioris formæ accepto, eadem Sancta Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata iisdem Legato, & Nuntiis Præsidentibus, nihil magis optans, quam ex præstantissima Natione Germanica omnes de Religione dissensiones, & Schismata tollere, ac ejus quieti, paci, otioque consulere parata ipsos [si venerint] & humaniter excipere, & benigne audire, confidensque eos non fidei Catholice pertinaciter oppugnanda, sed veritatis cognoscendæ studio esse venturos, & ut Evangelicæ veritatis studiosos decet, Sanctæ Matris Ecclesie decretis, ac disciplina ad extremum esse acquiescuros, sequentem Sessionem ad edenda, & publicanda ea, quæ supra commemorata, in diem festum Sancti Josephi, qui erit die XIX. Martii, distulit, ut illi satis temporis, & spatii habeant non solum ad veniendum, verum, etiam ad ea quæ voluerint antequam is dies veniat, proponenda, quibus ut omnem diutius cunctandi causam adimat, fidem publicam, sive salvum conductum ejus, qui recitabitur tenoris, & sententiæ libenter dat, & concedit. Interea vero de Matrimonii Sacramento agendum, & de eo præter superiorum decretorum publicationem definiendam esse eadem Sessione, statuit & decernit, & proseguendam esse materiam reformationis.

Conceptæ præterea ampliori formula tuti, & liberi comiteatus Syngraphæ Lutheranis Oratoribus traditæ sunt, quibus concedebatur potestas libere ad Civitatem Tridentinam veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi una cum ipsa Synodo de quibuscumque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, & omnia quæcumque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet, tam verbo, quam scripto libere offerendi,

XXI. Salvus conductus conceditur Protestantibus.

di, proponendi, eoque Scripturis Sacris, & Sanctorum Patrum verbis, & sententiis, & rationibus declarandi, astringendi, & persuadendi, & si opus fuerit etiam ad objecta Concilii generalis respondendi, & cum iis, qui a concilio delecti fuerint disputandi, Christiane, aut charitative absque omni impedimento conferendi, opprobriis, & convitiis, ac contumeliis penitus semotis, & signanter quod causae controversiae secundum Sacram Scripturam, & Apostolicas Traditiones, probata concilia, & Catholicae Ecclesiae consensus, & Sanctorum Patrum auctoritatem tractentur. Contenderant illi, ut Sacra Scriptura, quam in nefarios sensus pro libidine distorquebant, Judicis loco esset, sed delira ea postulata rejecta fuere a Patribus, cum furda, ac mutamembrana contrarios verborum sensus distinguere non possit. Cum vero Lutherani multa, vel in Congregationibus, vel publicis confessionibus contra Religionis dignitatem dicturi, facturive crederentur, ne ex paterna in eos indulgentia Divinae causae conciliivae auctoritati praepjudicaretur, subjecta sanctio promulgata est.

XXII.

Haec sacrosancta Synodus, &c. Ne ob disceptationes, quae tam de personis comparantibus, mandatisque, & scripturis exhibendis, quam de loco personis assignando oriri possent, felix ipsius concilii progressus retardetur, inherens decreto in secunda Sessione promulgato, atque illud innovans statuit, decernit, declarat, quod si forte contigerit aliquos, qui ex dispositione Juris, aut ex approbatorum conciliorum more admittendi, aut recipiendi non essent, vel per se ipsos, vel per interpositas personas admitti, aut recipi, vel in loco debito sedere, vel sententiam etiam sub verbo Placet proferre, vel congregationibus interesse, vel alios quoscunque actus facere, concilio durante, quodque si etiam contigerit, mandata, instrumenta, protestationes, & alia cujusvis generis scripta quaecumque, quae ipsius concilii honorem, jus, & potestatem quomodocumque laederent, seu ledere possent, recipi, aut admitti, propterea non praepjudicetur, neque ullo modo praepjudicatum censeatur, vel intelligatur praesenti concilio, neque conciliis Ecumenicis generalibus in perpetuum celebrandis, cum omnis intentio hujus concilii sit, & eo tendat, ut pax, & concordia quaecumque ratione, licita tamen, & congruenti, in Ecclesia reducantur.

Eo decreto sopitae sunt controversiae, quae inter Lusitanos, & Hungaros de honorificentioris loci obtinendi dignitate oriundae erant, ineunte enim Martio pervenere Tridentum missi a Joanne Rege

Lusitaniae Oratores, de quibus exceptis haec habent acta.

Die quinta Martii applicuerunt Tridentum tres Oratores Serenissimi Domini Joannis Regis Portugalliae, videlicet, Dominus Jacobus Sylvius Consiliarius Regius, Jacobus Goveanus Sacrae Theologiae Professor, & Joannes Paex Juris utriusque Doctor. Die XIX. Martii habetur Congregatio generalis, in qua Illustrissimus Legatus retulit Patribus advenisse Oratores Serenissimi Domini Joannis Regis Portugalliae, eosque petere admitti, & audiri a Synodo. Quod quidem omnibus placuit. Verum, cum oriretur quaestio de praecedentia circa locum inter eos, & Oratores Regis Hungariae, decretum fuit, ut pro eo actu daretur eis locus in medio Aule e regione Praesidentium, in calce sedilium Praetorum. Intromissi exhibuerunt literas infrascriptas.

Joannes Dei gratia Portugalliae, & Algarbiorum Rex citra, & ultra Mare, in Africa Dominus Guineae, Navigationis, expeditionis, commercii Aethiopiae, Arabiae, Persidis, & Indiae, Sacrosancto Ecumenico concilio Tridentino in Spiritu Sancto legitime congregato, Ecclesiam Universalem representanti, Salutem dicit.

Est tanto amplius, quod nobis Dei Optimi Maximi pietas spondet, atque pollicetur ad bene sperandum, quam quod temporum asperitas obiicit, opponitque ex adverso ad abiiciendam spem, animumque penitus deponendum, ut quanto obstructiores videntur, omnes aditus ad sacri hujus concilii conclusionem, si quis humanas rationes cogitatione complectatur, tanto faciliores exitus Divina Sapientia, quae omnia fortiter attingit, sit inventura. Qua de re ipse spem concepi maximam, & vos, Patres amplissimi, ut in eam curam vehementius incumbatis, ut obsecrare, obrestarique non desinam, non vestrae probitatis diffidentia, sed rei magnitudo, & mea in hoc Sacrum concilium observantia facit, quo ipse nunc mitto Jacobum Sylvium Virum in primis Nobilem, & propter singularem prudentiam in Patrum conscriptorum, qui mihi a consiliis esse possunt, numerum, & dignitatem a meo cooperarum, Legatum meum, & cum eo Jacobum Goveanus Sacrarum literarum Professore, & Joannem Paex Casarei, Pontificiique Juris Doctorem Legatorum meorum nomine, & dignitate a me ad hanc obeundam Legationem pariter exornatos, ut meo nomine omnes intersint, & apud vos agant illis de rebus, quas in mandatis habent, neque vero dubium esse mihi potest, quin meo in vos animo responderit benignitas, qua & Legatos meos

MS. Arc. Vat. sig. n. 3191. f. 160. XXIII. Oratores Regis Lusitaniae ad Concilium accedunt.

Acta Conc. Dissensionibus ob Praecedentiam tolluntur.

excipiendos, & res meas accipiendas a Sacro concilio spero. Iterum tamen, atque iterum oro vos, ut suscipiatis illos in vestrum patrocinium, humaniterque tractetis, & omnibus illis in rebus, quas nostro nomine proponunt, non fidem modo habeatis, sed eam benevolentiam, quam nostra in vos observantia, pietasque postulat, adhibeatis, Sacrosanctum Ecumenicum concilium Ecclesiam Universalem legitime representans. Faxit Deus Optimus Maximus, ut feliciter Sanctissimum opus prosequamini, & absolvatis, Patres Amplissimi. Almerini XXIX. Septembris MDLI.

El Rey.

A tergo. Sacrosancto Ecumenico concilio Tridentino in Spiritu Sancto legitime congregato Ecclesiam Universalem representanti.

Responsum est concilii nomine Lusitanis Oratoribus humanissime, commendataque flagrantissima Joannis Regis pietas in propaganda latius apud Indos Religione Christiana, ac populis ab Idolorum, Daemonumque servitute ad Christi cultum traducendis.

Responsum Sanctae Synodi in comparatione Oratorum Regis Portugalliae.

XXIV.

Serenissimi Portugalliae Regis Joannis literae, quae recitatae sunt, gravissimi, & ornatiissimi Viri, cum declararint eximiam quandam Regis vestri in Deum pietatem, insignem in Republicam Christianam obedientiam, ac summam erga Sacrum hoc Ecumenicum & generale concilium observantiam Patribus maximam quidem, non tamen praeter eorum expectationem, latitiam attulerunt, non enim ipsis modo, verum toti terrarum Orbi notus, atque restatus est Regis vestri animus dignus ipso, & Parente eius clarissimo, & piissimo Rege, cujus imitatione, atque exemplo, Dei vero Omnipotentis instinctu, & numine, cum veram fidem, orthodoxamque Religionem in Orientis Partibus instaurandam, propagandamque curaverit. Non minorem is tamen laudem hoc tempore meretur, qui in tam perturbato Republicae Christianae statu, tantis dissidiis, rot haeresibus exortis, pia & salutaria hujus Synodi consilia adjuvare tenetur, quam in Barbaris, & Idolorum cultui deditis Nationibus ad veram Religionem traducendis adeptus sit. Quamobrem haec Sacrosancta Synodus Deo quidem meritis agit gratias, quod tantum in eius Regis auctoritate, virtute, ac animi magnitudine, Ecclesia sua praesidium, calamitosi huius temporibus constituerit: Regis vero mandatum, quantum de jure potest grate admodum, & libenter admittit, vestram praesentiam Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

sentiam, cum Regis causa, tum etiam propter egregias vestras, insignesque virtutes gratam semper habitura.

Quo responso recitato, Oratores ipsi a Congregatione discesserunt. Deinde cum ea dies deputata fuisset ad Sessionem habendam, quae tamen nullo modo ob multas rationes, sed praesertim ob tumultus bellicos, ob quos Praelati absentes se excusabant, & praesentes recedebant, celebrari non poterat, proponitur ejus prorogatio, quae cum ab omnibus approbaretur, prorogatur Sessio ipsa ad proximas Kal. Majas.

Additur in actis decretum prorogationis Sessionis ob Mauritii Ducis Saxoniae, & Alberti Marchionis Brandenburgensis rebellionem, qui conflato cum Henrico Gallorum Rege foedere in arma adversus Carolum Caesarem confurrexerant.

Sessionis VI. prorogatio sub Julio III.

Pontifice Maximo.

Adveniente die XIX. Martii, quae pro Sessione habenda decreta fuerat, cum Sessio ipsa ob diversas causas celebrari non posset, praesertim ob absentiam Lutheranorum, qui jam in duabus proximis praeteritis Sessionibus invitati fuerunt, ut ad concilium venirent: & iamdiu antea, & toto tempore a praeterita proxima, usque ad hanc diem expectati fuissent, neque adhuc nisi quidam pauci, nempe Wittembergensis, & Argentinienses comparuissent, assererentque retineri ob tumultus bellicos in Germania orros, cum scilicet, Mauritius Dux Saxoniae Elector, & Albertus Marchio Brandenburgensis Electoris Frater cum quibusdam aliis ejusdem sortis hominibus seditionis, & rerum novarum cupidis, ac publicae quietis turbatoribus contra Caesarem eorum Dominum insurrexissent, ac rebellavissent, imito foedere cum Henrico Gallorum Rege, & jam arma capere, & bella movere coepissent; ob quas novitates, & tumultus, tam Catholici, quam Lutherani ipsi, cum adhuc res quo tandem tenderet, an videlicet alii Principes, vel Civitates cum eisdem novatoribus adhaerissent, in suspensa essent, omni equitati, & rationi consonum, statuique tunc praesentis temporis expedire visum est, ut pro eo tempore a progressu concilii, donec eorum rerum eventus dilucidius appareret, supersederetur, quare a Sessione praeterita usque ad hunc diem ab omnibus actibus conciliaribus cessatum fuit. Caeterum quoniam hodierna dies pro Sessione ipsa [ut demonstratum est] deputata erat, & Sessio ipsa cum haberi non posset, proroganda videbatur, & id in Ecclesia Cathedrali de more fieret; quod absque concilii nota esse non potuisset, quasi sapienter in Ecclesiam

XXV. Angel. Mass. in actis Concilii. Trid. ms. Arch. Vat. sig. num. 3212. P. 123.

Lutheranorum cum Galliae Rege conjuratio.

stam absque publicatione decretorum in-

Tonante belli Lutherani fragore trepi-

MS. Arc. Vat. sig. n. 319. p. 162.

Concili- um su- spenditur, & quare.

AAa Conf. sig. n. 134. p. 83.

Rebus Concilii sic stantibus, bella in-

Romæ die Veneris sancto XV. April.

Dilecto filio Marcello rit. Sancti Mar-

Cum intellexerimus nuper ex multorum

Suspensionem a Julio in commodius tempus Concilium.

Perlectæ non sunt publice a Principibus

Præsidentes autem eas literas in Con-

spensio a Summo Pontifice, absque Con-

XXVI.

Die Dominica XXIV. Aprilis in Eccle-

Sessio sexta sub Julio III. MS. Arc. Vat. sig. n. 319. p. 165. & aliud sig. n. 3212. p. 125.

XXVII.

Angel. Mass. in Concil. Trid. ms. Arc. Vat. sig. num. 3212. p. 125.

XXVIII. Aprilis Sessio Sexta, quæ ul-

Sessio VI. De suspensione concilii,

ruerent, bello tamen in dies magis, ma-

Sacrosancta Œcumenica, & generalis

XXVIII.

gionibus alacriter consturissent, resque strenue magno fidelium concursu, feliciterque procederet, ac spes esset non levis illos Germanos, qui eas novitates excitarent, in concilium venturos, sic animatos, ut veris Ecclesie rationibus unanimiter acquiescerent, lux denique quedam rebus affulsisse videretur, caputque attollere inciperet prostrigata, & afflicta Respublica Christiana, ii repente tumultus, & bella hostis generis humani persuria exarserunt, ut Concilium velut havere, ac cursum suum interrumpere satis incommode cogere, spesque omnis ulterioris progressus hoc in tempore tolleretur, tantumque aberat, ut Sancta Synodus Christianorum malis, & incommotis mederetur, ut multorum mentes præter sui animi sententiam irritaret potius, quam placaret. Cum igitur ipsa Sancta Synodus omnia, & præcipue Germaniam armis ardere, discordiis, & videret omnes fere Episcopos Germanos, præsertim Principes Electores suis consulturos Ecclesiis e concilio abiisse, decrevit tantæ necessitati non reluctari, & ad meliora tempora reicere, ut Patres, quod eis nunc agere non licet, suis omnibus prospecturi ad suas Ecclesias regredi valerent, ne diutius inutili otio utrobique conterantur, atque ita quoniam sic temporum conditio tulit, huius Æcumenici concilii progressum per biennium suspendendum fore decrevit, prout præsentis decreto suspendit, ea tamen lege, ut si citius pacata res sit, ac tranquillitas pristina revertatur [quod sperat Dei Optimi Maximi beneficio non longo forsitan spatio futurum] ipsius concilii progressus eodem tempore suam vim, firmitatem, vigoremque habere censatur; sin autem [quod Deus avertat] peracto biennio præstita legitima impedimenta non fuerint submota, cum primum cessaverit talis suspensio, eo ipso sublata intelligatur, ac suus vigor, & robur concilio sit restitutum, & esse intelligatur, sine alia nova Concilii convocatione, accedente ad hoc decretum consensu, & autoritate Sanctitatis suæ, & Sanctæ Sedis Apostolicæ. Interea tamen eadem Sancta Synodus exhortatur omnes Principes Christianos, & omnes Prelatos, ut observent, & respectivo, quoad eos spectat, observare faciant in suis Regnis, Dominis, & Ecclesiis omnia, & singula, quæ per hoc Sacrum Æcumenicum concilium fuerunt hætenus statuta, & decreta.

MS. Arc.
Vat. fig.
n. 3191.
p. 166.
Angel.
Maffarel.
in Actis
Concil.
Trid. in
Sess. 6. sub
Jul. III.

His addit Angelus Maffarellus Super quo decreto, rogatis Parrum sententiis, ab omnibus responsum est simpliciter per verbum Placet, exceptis infrascriptis, qui responderunt, ut sequitur: R. D. Archi-

episcopus Turritanus legit, ac exhibuit cedula infrascriptam.

Cum hoc Sacrum Æcumenicum Concilium ante tot annos a toto Christiano orbe desideratum, tantis laboribus procuratum, tandem Tridenti ad extripandas hæreses, tollenda schismata, reformandos mores, pacemque inter Christianos Principes componendam fuerit convocatum, neque post ejus convocationem fuerit adhuc satisfactum, nedum omnibus, sed ne ple- nius alteri ex causis, propter quas convocatum, est, præsertim reformationis necessaria abusu, unde mala omnia, quibus vexatur Ecclesia, & orta esse, & confoveri apertum est; nos infrascripti Archiepiscopus, & Episcopi conscientiarum testimonio compulsi, huic decreto suspensionis Concilii cum omnibus in eo contentis tam primo quoad substantiam, quam quoad formam contradicere decrevimus: prout de præsentis contradicimus, & repugnatum quia causæ suspendendi, quæ in eo assignantur, bella scilicet & Germanici tumultus, quos brevi sedatos iri, & componi vel in ipso decreto sperari dicitur, non usque adeo videntur urgere, ut sit propter eos a prosecutione Concilii cessandum, saltem in his, quæ ad reformationem arment: quinimmo ad sedandas Principum discordias aptissima via est Concilii convocatio, & continuatio, tum quia dicta suspensio magis dissolutionis, quam iustæ, moderate, aut necessariæ suspensionis spem præferre videtur: neque enim & si cætera difficultates non deerunt, quas rimere nos docuit experientia, tam celebris Prelatorum conventus tam diversis, remotisque Provinciis haberi facile non poterit, nec deerunt impugnatoribus Catholicæ Ecclesiæ occasiones ad serenda, a- lendaque bella, ac discordias, quibus huius concilii, cuius nomen apud eos tam est odiosum, reassumptionem impediunt, ac ludificent, quod nunc eos conari, vanisque rationibus tentare vidimus; si præsertim viderint conatus huiusmodi prospere eis cedere, nosque eo adegisse, ut ab incepto cessaverimus, præterea urget nos ingens scandalum, certa que hæresum confirmatio, quam ex tali, ac tam diuturna suspensione, necdum ipsis Ecclesiæ adversarius, sed Catholicis plerisque offensionem orituram esse manifestum est, cum Dominicam publicamque causam deserere non alia ratione, quam persecutionum metu laborum impatientia, & [quod peius est] causæ ipsius, & Divini auxilii desperatione opinabuntur, cum in tuto loco ab omni bellica injuria remotos esse viderint, ubi cum alias non minus periculosa bella gerentur, nihilominus ipsa Synodus fidu-

XXIX.

MS. Cor.
Pii 10. 64.
p. 215.Prædicta
mala ex
dissoluto
Concilio.

cia-

cialiter in Divino hoc opere perseverare debet, quod inficiari nec nos ipsi possumus.

Cum itaque e manibus nostris eripiendæ sint animæ, quæ periturae sunt, per subtractionem huius salubris remedi, aliisque de causis conscientias nostras moventibus, huic decreto non contradicere non possumus, immo etiam contradicimus, & quantum possumus absolute repugnamus. Ne tamen in omni consilio dissentienti rationem quæere videamur, neve abhorere credamur a suavi rerum dispositione, cum & nos difficultatem temporum, recessumque Prelatorum Germanicæ Nationis severè omnium rationem aliquam habendam esse non improbemus, petimus, ut si quando viam, quam hætenus tenuit hæc sancta Synodus, Sessionem ad proximas kalendas Maii indictam ad moderatum aliquem terminum proroget, diemque dicat, qui ita peremptorie interpellet, ut alia convocatio, declaratio, aut intimatio minime sit expectanda, quo magis ad hunc locum Concilii omnes Prelati convenire possint, addentesque nihilominus, quia, si infra dictum terminum prædicta impedimenta cessaverint, curet Sanctitas Sua Prelatos omnes ad prosecutionem concilii advocare, quos interim ad proprias Ecclesias remeare, si libeat, licebit.

Ultima vero decreti verba placerent, ubique, si absque his verbis, quantum ad eos de iure spectat, publicetur, quæ litem occasio esse videtur. Quæ quidem omnia ita, & non aliter fieri debere protestamur: si secus fiat, nullum nobis, nec sanctæ Synodo præiudicium fieri quovis tempore, tam propter huius decreti suspensionis publicationem, quam ob quemcumque alium actum, factum, vel faciendum, attentatum, vel attentandum per quascumque personas contra huius Æcumenici concilii auctoritatem, & potestatem, conciliorumque Æcumenicorum omnium. Petimus insuper ab huius Synodi Notario, ut hanc nostram schedulam contradictionis, attestationis, & protestationis in acta Synodi una cum decreto inferat, indeque ipsi, vel alii nobis unum, vel plura authentica Instrumenta exhibeant. Cui schedulæ adiecta fuerit hæc Præfatum nomina.

S. Archiepiscopus Turritanus, Joannes Episcopus Castellæ Maris, Joannes Episcopus Lancianensis, M. Episcopus Elnensis, Franciscus Episcopus Pacensis, Joannes Episcopus Tudensis, Alvarus Episcopus Venusinus, M. Episcopus Guadicensis, Alvarus Episcopus Pampelunensis, P. Episcopus Astoricensis, Petrus Episcopus Civitatis: A quibus nihilominus

[excepto Venusino] dantur etiam schedulæ tenoris, qui sequitur: Non placet decretum, sed sum in sententia Reverendissimi Archiepiscopi Turritani, cui me subscripsi, & subscribo. Contradixit etiam Episcopus Calagurritanus verbo tantum. Sunt igitur, qui contradixerunt duodecim, qui vero decretum approbaverunt quadraginta quinque: omnes enim Patres erant numero quinquaginta septem, ut inferius describuntur, quare R. D. secundus Præfatus decretum ipsum approbatur, & conclusum esse alta voce pronuntiavit, atque declaravit: de quo requisiti per D. Promotorem Protonotarii, & Notarii, ut publica documenta conficerent, omnes recesserunt.

Tantus Mensis Maio Hostium terror invasit omnes, audita Clusæ expugnatione, & fuga Cæsaris, ut non modo Tridentini Patres, sed etiam Cives ipsi in fugam se conjecerint, ac Legatus Cardinalis Crescentius, aucto ex fugæ incommotis morbo, Veronæ extinctus sit, ut narrat Angelus Maffarellus.

Suspensione facta, & licentia Præfatis abeundi concessa, Patres quamplures statim Tridento recesserunt: nonnulli ob privata commoda per aliquot adhuc dies ibidem inmorabantur. Quidam vero, eo quod æquo animo ipsam suspensionem non tulerant, ac propterea Tridento minime recedendum esse arbitrabantur, cum ecce [la Chiusa] Oppidum [quod propugnaculum est inter Augustam, & Enipontem] a Mauritio occupatur, indeque cum suis copiis Enipontem ipsum, ubi Imperator erat proficiscitur. Qua de re Cæsar ipse, cum inermis esset, ex eo loco recedere coactus est, iterque per Carinthiam habens, Villachi Oppidum petiit. Mauritius interea Eniponte positus, Tridentumque [ut qui nihil Concilii nomine insensius haberet] iamjam proficisci ferebatur. Qui timor ita omnes Tridenti commorantes invasit, ut una, vel altera die nemo fere, neque ex

Patribus, neque incolis in ea civitate permanserint; unoquoque rebus suis fuga vel ad altiores montes, vel densas sylvas aut maritima loca, seu finitimas Civitates, confugiente. Reverendissimus autem, & Illustrissimus Dominus Cardinalis Crescentius sacri Concilii Legatus, et si gravissima febre, ac dysenteria, quibus iam a vigesima quinta die mensis Martii præteriti perpetuo laboraverat, derineretur, coactus est tamen & ipse Tridento recedere: quod fecit die Jovis vigesima sexta præsentis mensis Maii, secundoque flumine Veronam versus advigavit: quam Civitatem die Veneris subsequenti mane circiter hora XII. intravit. Ingravescente vero.

XXX.
To. 10.
de Concil.
MS. Arc.
Vat. fig.
n. 3197.
p. 209.Legatus
Crescentius moritur.

vero continue magis eius morbo, tandem sicuri Altrissimo placuit, die Sabbati XXIX. dicti mensis Maii ejusdem Anni MDLII. in ea civitate obiit. Cujus corpus postea Romam delatum est, ac in Templo Beatae Mariae de Rotunda, Pantheon dicto honorifice tumulatur. Talis igitur fuit exitus Concilii Tridentini post ejus suspensionem, quae facta fuit XXVIII. Aprilis MDLII. sub Julio III. Pontifice Optimo Maximo.

XXX.

Hæc Tridentini Concilii dissolutio innumerabilium animarum clades attulit, nam hæresis latius propagata est, ejusque faces in Galliam illatae ex Gallico cum Hæreticis fœdere: infelicissime etiam Pontificis, & Cæsaris arma circa Parmam distracta fuere, cum animadversa impudentissima Lutheranorum adversus Patres Concilii pervicacia, ad eos perdomandos conjungi debuissent, nimisque in Hæreticis positæ fiduciæ, jactatarumque adversus Gallorum Regem minarum pœnas Cæsar dedit.

Agunt de hoc bello exitiali, quo Religio Christiana maximum accepit vulnus, ac spes delendæ hæreseos, ac tot populorum ad salutem tramitem revocandorum excisæ sunt, omnium gentium Historici, e quibus Surius hæc refert.

Bellum movent in Carolum V. Lutheranorum auxilio Henrici II.

Anno MDLII. Germanicum in Cæsarem bellum suscipitur, Galliae Rege cum Mauritio, & aliis quibusdam sese conjungente, & defensore Germanicæ libertatis se palam scribente [multis interjectis addit.] Scriptum istud Galliae Regis typis fuit excusum lingua populari, & in fronte præferebat pileum inter duos pugiones, subtus erat titulus Regis, qui se libertatis Germanicæ, & Principum captivorum vindicem appellabat: sunt qui dicant hoc symbolum repertum in antiquo Numismate, & ab illis, qui Julium Cæsarem occiderunt, usurpatum. Historici interdum scribunt servos ad pileum vocatos, hoc est ad libertatem, cujus insigne est pileus. Jam ante dixi multos fuisse admiratos, quod ille Rex, qui dicebatur Christianissimus, eos Principes ex Cæsaris Catholicis manibus vi extorquere voluit, qui essent Lutheranorum præcipui Patroni, cum tamen ipse in suo Regno, hoc ipso fere tempore decretum severissimum in Lutheranos promulgasset. Noluit scilicet Regnum suum Hæreticorum factionibus lacerari; diffidia vero in Germania alere voluit ad potentiam Cæsaris infringendam.

XXXI.

Ut vero Cæsar a Mauritio Principe, Albertoque maximis beneficiis affectis, illusus sit, describit memoratus Author. Cæsar ne dum quidquam comperti habuit de Mauririi machinationibus, quippe qui

omne studium Cæsari per literas, & Legatos polliceretur, & etiam Legatos suos ad Concilium mitteret; Cæsari quoque persuaderet milites ob non soluta stipendia tumultuari, cum tamen ejus sacramento tenerentur. Hæc quidem in illo Principe, quem Cæsar maximis auxisset honoribus, & beneficiis, minime probantur. Nam Landtgraviæ liberatione, nihil opus erat, tam pernicioso bello, quo Germaniæ plerique Principes dirissime afflicti, Civitates magna damna perpesse sunt. Norimberga in primis, cui Albertus Brandenburgicus Mauririi socius tantum damni dedit, quantum credi vix queat, & quo denique latius serpente, ipse Mauritius florente ætate extinctus est. Si accessisset ad Cæsarem, ut se facturum dixerat, & Cæsar per literas petebat, haud dubie illius animum flexisset, & Landtgraviæ longe faciliori via liberasset. Sed non una Landtgraviæ captivitas, verum multo magis, ut est verisimile, importuna Lutheranorum dogmatistarum instantia, eum ad hoc bellum Cæsari præter omnem expectationem faciendum induxit.

Cum Tridentum crebris nuntiis de bello fama allata esset, paulatim Concilii Patres domum abeunt, neque enim tutum erat cum armato milite de Religione disceptare. Ita tot Cæsaris conatus, tot sumptus, & labores eo importuno bello perierunt. Jam Mauritius cum exercitu progreditur, prius tamen ad Ordinum Imperii scribit, facti sui rationem reddens. Cæsarem [non tamen nominatim] acerbe perstringit, & moderatissimo Principi multa impingit, quæ in illum minime quadrant. Apparet, illas literas non a Mauritio, sed ab aliquo impuro Apostata, vel Melanchthone præsertim conscriptas, quod ad primam etiam partem attinet, ita altera agit de Landtgraviæ, ubi rursus impurat Cæsari, licet oblique, studium arripiendæ Monarchiæ.

Conflatum itaque est gravissimum bellum adversus Cæsarem hinc a Gallorum Rege, qui educto e Galliis florentissimo exercitu Tullum, Virodunum, ac Metim claras Imperii Urbes invasit, Lotharingiæ transmissio in Gallias Puero Duce jura dedit. Metensium vero calamitatem plerique divinitus inflictam putavere, cum Lutheranæ pestis late Cives corripisset, quibus impii libri a Gallis erepti, atque incendio traditi fuerunt. Pertentavit Argentinam Gallia Rex, sed Cives, Metensium, qui se dederant, exemplo admoniti ad vim repellendam se accinxerunt, Germanicæque libertatis simulatum Vindicem Germanicas Urbes sub jugum mittentem, retro signa vertere coegerunt, ma-

XXXII.

maxime cum Belgæ Duce Rosselia in Galliam irrupissent, fœdamque Campaniæ inferrent vastitatem.

Parte alia Mauritius Augusta subacta, Senatuque mutato Ulmam tentavit frustra, obviisque Urbibus in deditionem acceptis ad opprimendum incautum Cæsarem provolavit; inque montium faucibus Arce munitissima, quæ inexpugnabilis credebatur, cui Freburgum nomen est, intercepta, inopino casu Pastoris fugientis, notosque sibi calles percurrentis indicio intercepta, tantum terrorem incussit Cæsari tam nefandæ conjurationis ignaro, ut Eniponte ubi periculi ignarus agebat, noctu præcipiti fuga cum paucis e suis imparatus se proripuerit, subduxeritque in Carniam, inque obviam Venetorum auxilia incurrens tantum pavorem concepit, ut ægre ex eo, de optima amicorum voluntate certior factus, se colligeret. His adversis attrita est admodum Cæsaris valetudo, ut scribit Surius. Ita nec opinato a tam multis non uno loco hostiliter apperi, & jam prope in ipsas hostium manus incidere: tam est humane infirmitati molestum, ut non pauci etiam ex longe minoribus casibus legantur subito vel apoplexia, vel alio morbo extincti, & est verisimile Carolo Cæsari hanc inopinatam persecutionem non paucos vitæ annos detraxisse, quamquam nec illi diu supervixerunt, qui in eum tam hostiliter incurverunt. Occupato Eniponte eadem die, qua discesserat Cæsar, Mauritius, cum intercipiendi Cæsaris spem amisisset, veritus ne a Cæsare, conquisitis undique auxiliis ac instructo exercitu evertetur, ad pacis consilia mentem flexit, ac primum a Ferdinando Rege Lincii in colloquium pellectus est; cumque sine fociis pacifici posse negaret, extracta est concordia actio, indistincte solemnnes Conventus Passavii, in quibus Mauritius Cæsari conciliatus copias in Hungariam adversus Turcas transmisit, scriptisque Gallo Regi undecimo die Maii literis Gallico fœderi abrenuntiavit, Lutheranos vero Concionatores proscriptos a Cæsare Augustam revocavit, ita enim se libertatem Germaniæ restituisse sibi persuasit. Sed o miseram libertatem, quæ Sathanæ mancipat hujus libertatis, cupidus, atque assertores! Narrat enim Surius, cum in Pataviensibus cœtibus disquireretur, in quibus violata esset Germanica libertas, decretum fuisse, ut Religionis causa nemini molestia fieret, donec lis omnino composita foret, ac Landtgraviæ liberatum, Saxonemque e carcere a Cæsare dimissum fuisse.

XXXIII. Ingrata, ac permolesta fuit ea concor-

dia tum Henrico Galliae Regi, tum Alberto Brandenburgico, atque adeo ab iis repudiata; & quidem Albertus Brandenburgicus, cum jam ante a Wolfgango Theutonici Ordinis Magistro post vexatam direptionibus, & variis cladibus ejus ditionem insignem pecuniæ vim extorsisset, æque in Lutheranas Urbes, atque in Episcopos avaritiam, crudelitatemque exercuit. Norimbergensem agrum depopulationibus, incendiisque atrocissime fœdavit, atque a Civibus demum ducenta aureorum millia abrafit, abstraxitque tormenta sex bellica majora; Bambergensem, & Wirzburgensem Episcopos, ad pacem ab eo redimendam adigit, Wormatiæ, Spiramque occupavit, Francfordiam, Ulmamque fatigavit bello, Moguntiam, Trevirosque invasit, totque Oppida delevit, spoliavitque, ut vere Germaniæ flagellum crederetur. Cumque Lutherani ob pecunias Romam Sacerdotiorum causa exportari solitas in Romanum Pontificem, ut Germaniæ spoliatores declamare sint soliti, tot, & tanta damna ab ipsis Lutheranis Germaniæ illata fuere violatæ Religionis causa, ut eæ pecuniæ Romam exportari solitæ pro nihilo habendæ sint: denique Albertus spoliata Germania, cum de stipendio cum Galliae Rege disceptaret, a Cæsare illius arma in Galliam avertere meditante in gratiam admittitur; nec auditæ sunt a Germanis Lutheranis, Cæsaris, & concilii metu jam levatis Gallorum Regis preces, quibus eos in fœderis sui fide continere, confirmareque in rebellionem nitebatur.

Extant enim Henrici II. Regis Gallorum literæ ad Germaniæ Principes, quibus repetita veteris inter Gallos, & Germanos amicitia memoria, insinuat se præteritis Mensibus postulatam fuisse a nonnullis Principibus Germanis, ut eorum libertatem a vi, & tyrannide Austriacæ familiæ vindicatam tueretur, ad quam afferendam, captosque Principes liberandos arma ceperit, ac non exercitum modo, sed etiam vitam discriminibus objecerit, secundo successu, adeo ut Principes liberati e carcere fuerint, ac præsidia Hispana ex Urbibus Germaniæ deducta, gravioraque Cæsaris imperia conversa in amicas preces, nec jam novam rerum conversionem metuendam; cum Imperator difficillimo implicitus morbo decumbat, jamque Gallicis armis Austriacum jugum e Germanorum cervicibus depulsum: tanti itaque beneficii ut memores sint rogat, nec patientur, quidquam in Ordinum Comitibus adversus Galliam decerni. Imperatorem multa quidem

XXXIV. MS. Car. Spad. fig. n. 137. P. 202.

dem agitare consilia adversus Gallos, ut vindictam repetat ab iis Principibus, qui erga eos studium Regium explicuerint, indeque asperatas ejus iras, quod præcisas spes exercendi in Germania liberi domini, vel saltem doleat inducere jam non posse filium in successione hæreditariam Imperii maximo tot Principum antiquissimæ Nobilitatis damno, abjectaque Imperii adversus Turcicam vim defensione, belli molem in Gallia Regnum converterit, ipsos itaque tanquam præcipua Imperii membra hortatur, ne illius voluntatibus consentiant, neve ulla auxilia, aut præsidia ipsi adversus Galliam decernant, ut alias in Spirensi Conventu inique decreta fere, unde innumera mala in Germaniam redundarint: moliri Cæsarem Principum vires infringere, ut cum debilitati fuerint, eos in gyrum mandatorum suorum agat, nec posthac iidem Principes in Comitibus tueri sua jura, seque ab injuriis Imperatoris, vel Administrorum ejus vindicare possint: sola pietate se permotum ad infringendam ejus vim, ac tyrannidem: ab omni verisimilitudine alienum esse, quod prætextit: se tanquam Imperii Patrem huic bello accingere, ad Metim, Tullum, ac Virodunum recuperanda, hæc enim aliena ab omni jure, cum eæ Urbes olim Gallicæ fuerint ditionis, atque in fœdere cum Principibus inito comprehensæ sint, ob dignissimos respectus, ac bonum publicum ipsius Imperii, atque adversus vim Austriacæ Domus, imo ne evertatur Imperium, vel ne aliquo damno afficiatur, illum ad effundendum animi furorem, & instabilem ambitionem satiandam has inimicitias suscepisse, ac Germania Turcicæ prædæ exposita minaces iras in Galliam convertere, nec tamen alium fructum, quam insignis pudoris, ac damni relationum meminere, itaque datæ fidei ab eorum Oratoribus in Castris Regiis prope Vismburgum sint memores, nec hosti auxilia ulla conferant, certiore vero se factum promissa ab iis auxilia Cæsari, atque concessisse, ut per eorum terras in Galliam irrumpat, quod si permiserint, cum ditiones Gallia finitimas teneant, ultionem ab iis repetendam intentat.

Dat. Rhemis XII. Novembris MDLII.
 XXXV. Porro Henricus Gallia Rex specie tuendæ libertatis Germanicæ Tullo, Viroduno, ac Meti potius, ut diximus, rejectusque ab Argentinensibus, Lucemburgensem ditionem invaserat, atque Damvillerium, Yvodiumque (capto in eo Mansfeldio Comite) subegerat, a quo captas Urbes Imperii repetiturus. Cæsar

Videtur ad Palatinum scripsisse.

vero pacatis Germaniæ turbis, permiffaque Lutheranis impie sentiendi contra fidem licentia, florentissimo exercitu collecto, immiffisque in Galliam Belgicis copiis, atque Hifdino expugnato, importuno maxime tempore vigesimo secundo Octobris Metim obsedit, medioque Novembri pervenit in Castra, ac licet omni conatu, & impressione irumpere in Urbem assidua tormentorum bellicorum diverberatione quassatam perentaret, fracti sunt ejus impetus virtute Guisii Ducis, cujus frater Aumalius initio in eruptione ab Alberto captus fuerat, sævientibusque in exercitu Germanico, frigore, morbisque epidemicis, exeunte Decembri Cæsar obsidionem solvit, relicta sauciorum, frigoreque, ac fame pereuntium misera multitudine, quæ sequi Castra non poterat, quam Guisius exaggerata Christiana pietate præditus non confecit, sed refecit, refectamque libertate donavit, cujus virtutem Surlus his verbis commendat. *Guisius Princeps, qui Urbem propugnavit, egregia in milites Cæsaris morbo, aut vulneribus, ne exercitum sequi possent, impeditos, usus est humanitate, & libertate benigne eos recipiens, & rebus omnibus necessariis adjuvans. Fuit sane hoc facinus Christiano Principe dignum, & merita apud omnem posteritatem laude celebrandum. Certe idem ille Princeps Religionis Catholicæ fuit constantissimus propugnator, quæ res illi tandem mortem concivit. Habitis a Guisio solemnibus supplicationibus, inquit Thuanus, Postridie Lutherani libri per Urbis domos diligenter conquiruntur, & Guisii iussu palam a Carnifice cremantur.*

Exceptus est tot adversis Cæsar cum acerbius ageret cum Gallo, nec illius amicitiam ad excidendam hæresim pernecessariam cum aliquo rerum suarum damno, quod longe majore compendio refarcitum fuisset, compararet, affectatæque in Galliam tyrannidis suspicionem non removeret, quanta autem infelix illa inter Cæsarem Gallumque æmulatione Christiano Imperio mala invexerit nulla mens capere potest, nec oratio exprimere, cum inde disturbatum concilium, hæresisque confirmata fuerit. Cum vero hæc ultima bella duxissent originem ex octavii Farnesii Ducis defectione, Lusitanicæ Rex publicæ pacis, & Christiani Imperii quietis, amplificationisque sollicitus, præsentiens imminencia mala, Pontificem ad redintegrandam cum Octavio, & Gallorum Rege, qui ejus clientelam arripuerat, concordiam sollicitavit. Cui respondit Julius alendæ pacis amore illius per-

Sur. in comm. Jac. Aug. Thuan. l. II.

Hæresis excisa in Urbe Metensi.

XXXVI. Spreta mala Gallica amicitia.

Jo. Rex Lusitanicæ pro pace cum Octavio Farnesio scribit Julio.

turbatori, ac perducti Octavio motum bellum, imploratumque Cæsarem in eum auxilium: verum Octavium accersitis Gallicis copiis obduruisse in pertinacia, vexatumque ab his hostili populatione agrum Bononiensem: ac se Gallorum Regis respectu benevolentiaque in eum insita propensione, Octavium, si redierit ad officium, Parmamque recepto Camerino Ecclesiæ restituerit, illum in gratiam admitturum.

XXXVII. Jul. III. l. 6. brev. fig. num. 2885. p. 3.

Regi Portugallia.
 Charissime, antequam Deus nos ad Pontificatum vocaret, & post nostram etiam ad illum vocationem, nihil æque ac studium, desiderium, amoremque publicæ pacis animo, & mente revolvimus, nihilque magis abhorruimus, quam arma, & bella; isque præcipue pacis amor effecit, ut ad continentium in officio Octavium Farnesium subditum nostrum nobis, & huic sanctæ Sedis rebellantem, eaque molientem, quæ Italia tranquillitatem turbare poterant, auxilium brachii secularis a Charissimo in Christo Filio nostro Carolo V. Imperatore semper Augusto imploraverimus: cum neque exhortationes, neque preces, neque minæ, quas prius adhibueramus, quidquam cum ipso Octavio profuissent, qua in re accidit [id quod minime fore expectabamus] ut Charissimus in Christo Filius noster Henricus Francorum Rex Christianissimus, nulla in re a nobis lacessitus, quinimo omnibus honoribus, & favoribus a nobis auctus, Octavii defensionem suscepit, ejusque milites non semel tantum, sed sæpius agrum nostrum Bononiensem, & Romanæ Ecclesiæ loca hostiliter, atque immerite invaserunt, ac diripuerunt. Hæc fuit, fili charissime, causa, atque origo discordiarum, & belli, in quo si ulli conquerendi ratio competit, nobis certe conquerendi, tamentandi, clamandi, & ad Cælum usque voces extollendi competit. Tacuimus tamen, nec ullo modo hætenus conquesti sumus, credentes nos patientia Regem ipsum vincere posse, Clementissimumque Deum rogantes, ut eidem mentem immutaret ad meliora capienda consilia, quæ ipsi Regi, ejus Regno, nobis, universæ Italia, atque universæ Reipublicæ Christianæ salutaria forent. Nondum placuit ipsi Deo, cujus incomprehensibilia sunt iudicia; & investigabiles viæ ejus, nos consolari, quo fit, ut Majestatis tue de pace officia mirum in modum nobis placuerint; fatemur enim ingenue optare, nos cum omnibus hominibus, ac præsertim cum ipso Rege pacem habere: neque oblitri sumus, aut unquam obliviscimur præclarissimorum suæ Majestatis erga personam nostram meritum, sed in hoc uno pax versatur, ut Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Octavium nostræ mansuetudinis, & clementiæ indulgentia, quam minime meritis est, quamque nihilominus ipsius Christianissimi Regis intuitu clementer largiemur, nobis obediat, sicut debet, atque accepta a nobis ampla Ducatus Camerini recompensa, quam sanctæ memoriæ Paulus III. Prædecessor noster ejus Avus, ei forsitan non dedisset, nobis, & huic sanctæ Sedis Parmam discordiarum causam, & fontem restituat, quocirca sicut Majestati tue de his, quæ jam pro pace reducenda fecit, gratias agimus, ita eam in Domino horramur, ut ab ejus pio incæpto non desistat; nam nos ad omnia, quæ ad ipsam pacem conficiendam spectent, paratissimos, ac promptissimos inveniet, modo nostri, & huic sanctæ Sedis honoris ratio habeatur, &c. Dat. Romæ VI. Januarii MDLII. anno II.

Sequuta mox Germanicarum rerum conversione, ac Cæsare difficillimo implicito bello, ac pene oppresso, Pontifex ad pacis spectavit consilia, ac permiffa etiam Octavio Parma pacifici inducias decrevit, de quo Joannes Baptista e Monte Gonzagam belli Parmensis authorem, ac Ducem certiore fecit, Kal. Aprilis, eodemque Mense misso a Gallo Rege Cardinalis Turnonio Oratore; atque interprete sequestra pax sancita est, de qua meminere Acta Consistorialia his verbis.

Nuper Sanctitas sua fecit verbum de tractatu inter eum, & Reverendissimum de Turnone super suspensione armorum inter Sanctitatem suam, & Serenissimum Dominum Henricum Francorum Regem Christianissimum ratione Mirandulæ, & Parmæ, reddens illius rationem. Constitutæ sunt eæ Induciæ in duos annos, ut ex eo initio paci universæ via munitur; dolebat enim Pontifex Parmensis belli occasione tot, ac tantas hominum cædes patratas fuisse, perturbatarumque Christianum Imperium, quæ omnia Pontifex Gonzaga his literis ad ulto Aprili significavit, monuitque, ut lapsa eodem Mense Mirandulæ obsidionem solveret, in qua tumultuario certamine Joannes Baptista de Monte, Nepos Pontificis, dum Cæsareas partes sequitur, vulneratus occubuit.

XXXVIII. L. 3. lit. princ. Induciæ inter Pontificem, & Regem Gallia opera Cardinalis Turnonii.

Acta Consist. lib. brev. 324. pag. 83.

Don Ferranti Gonzaga.
 Dilecte fili salutem. Traxerunt nobiscum Venerabilis frater noster Franciscus Cardinalis de Turnono, Charissimi in Christo filii nostri Henrici Francorum Regis Christianissimi nomine, ut eam ratione Parmæ, quam Mirandulæ ad certum tempus armorum suspensio, utpote pacis prævia fiat, ita ut post ipsum tempus Rex ipse Octavium Farnesium in sua liber-

XXXIX. Jul. III. lib. brev. 5. fig. n. 2884. p. 124.

Scribit
Julius
III. ut
obsidio
Mirandulae solvatur.

bertate dimittere teneatur, etsi placuerit Charissimo in Christo Filio nostro Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto in hac suspensione comprehendendi, nulla iniuria, nullumque damnum, tam ipsius Imperatoris Statibus, quam nostris, ex dictis locis Parmae, & Mirandulae inferri queat, quae quidem omnia, & quaecumque alia inter nos, & Cardinalem ipsum tractata, ipsi Caesari per Nuntium apud ejus Majestatem nostrum dedita opera significari fecimus, & nos huic dilecto filio Nobili Viro Didaco de Mendoza Caesareo Oratori explicavimus. Cum autem consideremus obsidionem Parmae, & Mirandulae nullos alios hactenus peperisse fructus, quam hominum caedes, vastationes, ac rapinas, quas semper abhorruimus, abhorremusque, neque alios inde effectus in futurum sperari posse, quodque finito suspensionis tempore, Octavius ipse, vel nobis omnino obediat, vel censurae, atque alia poenae contra eum prolata faciliorem executionem habere poterunt, hanc suspensionem armorum, quantum in nobis est, Deo duce, amplecti decrevimus, firma scilicet spe ducti, ut postea plena, & generalis pax per ipsius Dei gratiam omnino subsequatur, pro qua reducenda, nullum communis Patriae officium omitemus, neque ullum praeterea laborem, aut incommodum effugiemus: scripsimus itaque dilecto Filio Nobili Viro Alexandro Vitellio, id quod etiam bonae memoriae Joanni Baptista de Monte nostro secundum carnem nepoti scripseramus, tuaque nobilitati id significari mandaveramus, ut post praesentem Mensam, pro quo milites solita stipendia jam receperant, ab obsidione Mirandulae cum suis militibus discedat; licet autem putemus Nobilitatem tuam haec omnia non solum, & ipsius Nepotis nostri, sed etiam aliorum literis, & nuntiis intellexisse, volumus tamen nos quoque, ea ipsi tuae Nobilitati per proprium tabellarium significare, ut quaecumque futura sit ipsius Imperatoris, quoad ejus comprehensionem, in hoc suspensionis tractatu deliberatio, possit tua Nobilitas inter ea parare, quae ejus Majestatis rationibus, ac dominii, & exercitus securitati conducere existimabit. Datum Romae, &c. xx. Aprilis, MDLII. Anno III.

XL.
Ext. l.3.
Lit. princ.
p. 123.
Inducia-
rum leges
inter
Pontifi-
cem, &
Henri-
cum II.

Quod ad pacis leges inter Pontificem Gallumque constitutas attinet, referunt literae XXIX. Aprilis exaratae, Pontificem pollicitum, Pontificium, Caesareumque exercitum a Parmae & Mirandulae obsidione remotum iri, nec biennii flexu in Parmensi Mirandulae agro hostiles excursions agendas, vicissimque Gallos sponondisse, ex Parma, Mirandulae

adversus Pontificem, Caesaremve nullas hostiles eruptiones factum iri; porro Gallorum Regem debito cultu Majorum more, observantiaque Pontificem prosequiturum, nec Romana diplomata, Pontificiaque in Sacerdotiis conferendis decreta rescissurum, aut impediturum; censuras, atque judiciaria Acta confecta adversus Octavium, ejusque focios ad biennium revocatum iri, atque Oppidum, cui Castrum nomen est, Farnesius restituendum a Pontifice, nec ex ea Arce quippiam hostile adversus Romanum agrum, vel ditionem Caesarem, vel Senas tentandum a Gallo. Si forte pactis conventis Caesar assentiri nollit, Pontificem Caesaris bellis non se implicaturum, ac si diebus sexdecim flexu pactas leges non admitteret, beneficio pacis tum in iis, quae ad ipsum, vel Senensem rem spectarent, exclusus censeretur. Quae conventa Pontifex rata habuit his verbis. Ego Julius Catholicae Ecclesiae Episcopus promitto, & assero, ut supra.

Cardinalis vero Turnonius Regio nomine haec verba scribit: Ego Franciscus de Turnonio Cardinalis Episcopus Sabinen-
sis, nomine, quo supra, promitto, juro, & assero.]

Ceterum Caesar adversarum rerum mole pressus damnavit Parmense bellum assensitque Induciis memoratis, de quo Joannes Jacobus Medices XXIX. Maii Carolum Gonzagam certiorum fecit.

Conciliata foelicibus hisce auspiciis pater Pontificem, & Gallorum Regem gravissima rerum mole exoneratus Julius licet Henricus Galliae Rex immanissimo facinore laesisset Ecclesiam; ut qui obstitisset, ex inito cum Lutheranis foedere, ne illi decretis Concilii Tridentini parere cogentur a Caesare, tamen ne eum Regem judiciaria acerbitate in graviora mala adduceret, ac potius ut eum lenitate ad officium alliceret, refertas ad eum pio officiorum genere haec literas dedit, Oratoremque ad alendum mutuum amorem ad eum decrevit.

Regi Christianissimo.

Charissime, &c. Quemadmodum nihil nobis molestius erat Tuae Majestatis nobiscum dissensione, ita nihil jucundius, aut optatius mutua nostra reconciliatione nobis accidere potuit, quod quidem Tuae quoque Majestati pro sua, ac Majorum suorum erga hanc sanctam Sedem, & Summos Pontifices benevolentia, atque observantia evenisse non dubitamus: quod ad nos attinet, daturi certe sumus operam, ut ex parte nostra haec reconciliatio perpetua futura sit, sperantes Majestatem Tuam non commissuram, ut in ea revincatur

XXI.
Jul. III.
l.6. brev.
fig. num.
2885. p.
191.

Ext. de
eo Ital.
l.3. lit.
princ.

XLIII.
Hispani
ejus Ur-
bis Impe-
rium in-
vadunt.

At Senenses ab Hispanorum militari licentia lacesciti, atque impatientes servitutis, icto cum Gallis clandestino foedere eos Clusium excivere; ex quo oppido Senas facto impetu ingressi, conjunctif-
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

XLII.
Senenses
tumultus.

Conciliato sibi Gallorum Rege Julius

Adrian.
l.5. &
leg.

nifus est exortos in Italia tumultus componere, qui, Senensium civium inter se dissentientium occasione, in apertum & exitiale bellum erumpent; ut dum alii Caesarem, alii Gallicum exambiunt subsidium, Caesaris, Gallisque inter se certantibus, bellicis attriti calamitatibus amissa libertate in externorum ceciderint servitutem. Floruerunt Senae opibus dum Caesareae partes tuerentur. Sed cum nonnulli invidia perciti summos etiam praesentem honores, hinc mutuis inter eos livor & bellicus strepitus exarsit ad pacandos eos motus, suadente Cosmo Medice, Granuellanus Administer Caesareus Senas se contulit, Hispano nomini addictos confirmavit, Gallicae factionis studiosos vel suspectos civitate dispulit, sanxitque, ut praeses Caesareus Senis maneret, ad quem graviores causae deferrentur. Ad cujus auctoritatem confirmandam praesidium Hispanum Senis imposuit. At cum praefectura Senensis collata fuisset Didaco Mendozae ille, ut Hispanum Imperium in ea Urbe affereret, munitissimam arcem extruxit, frantumque Urbi iniecit.

catum a nobis: nam memoria recolere debet, sicut & nos quoque recolimus, quantum semper honoris, existimationis, ac commodi & huic sanctae Sedi, & isti Regiae Coronae attulerit Summorum Pontificum, & Regum Christianissimorum concordia, atque conjunctio: quamobrem Deum supplices oramus, ut eam, quam certe mundus dare non potest, pacem, quamque Majestati Tuae, & nobis clementer concessit pro sua Divina bonitate, & gratia perpetuo conservet: interim vero, ut pro veteri hujus sanctae Sedis consuetudine, Nuntium nostrum apud Majestatem Tuam permanentem habeamus, qui nostras & ipsius Sedis res, & negotia apud eam tractet, & agat: vicissimque de Tuae Majestatis rebus, & negotiis, quandocumque acciderit, ad nos scribat, Venerabilem fratrem Prosperum de Sancta Cruce Romanum, Episcopum Chisamensem, praetatum domesticum nostrum, & Rotae nostrae Auditorem, quem quidem ob ejus nobilitatem, doctrinam, ac prudentiam amamus plurimum, in Dei nomine ad Majestatem Tuam mittendum duximus, &c. Datum Romae apud S. Mariam. Majorum die XV. Julii MDLII. Anno III.

que sibi Senensibus Hispanos opprimeret atque ejecere ex Arce, quam mox solo aequarunt.

De parta libertate Gallicis copiis Senenses Galliae Regi maximas grates egerunt, sed cum pulsus Hispanis foverent Gallos, suspicionem movere Cosmo Duci Florentiae, ne a Gallis sibi aliquid periculum impenderet; atque adeo monuit Senenses, ut suam ita tuerentur libertatem, ut nec Gallis, nec Hispanis se adicerent; Julius etiam Pontifex, cum metueret, ne Senensis discordiae faces etiam ditionem Ecclesiasticam corripent; non enim passurus videbatur Imperator, ut Galli Senis imperitarent, decrevit Legatum Cardinalem ad Senenses mittere, ut eos in concordiam adduceret; atque ita libertatem suam assereret, ut nec Gallis, nec Hispanis se subjicerent; habitoque Cardinalium Senatu ferme medio Augusto Fabium Mignanellum tit. S. Sylvestri Presbyterum Cardinalem patria Senensem misit, instruxitque amplissimis mandatis.

De hac legatione decreta movuit Florentinos Julius, ne Senenses civili bello attritos vexarent, vel exules auxiliariibus armis juvarent, ac ne adjecto novo igne arderet Italia: totam enim controversiam amantissima concordia, & firmissimi foederis pactio, de qua colloquia Romae inita sint, componendam.

Pontificius Legatus se contulit Senas; sed qui gubernacula illius Urbis capefferant, metuentes sibi, ne ab adversariis ab administratione publicae rei submoverentur, Gallico suffulti praesidio, Legati consilia, ac mandata Pontificia disturbarunt: quare Julius Legatum Romanam redire iussit, atque Imperator ad eos bello edomandos se comparavit, de quo proximo anno recurret sermo.

Convertit etiam studia sua Julius ad redintegrandam pacem inter Carolum Quintum Caesarem, & Henricum Galliae Regem, quam suscepto infeliciter Parmensi bello turbaverat, deque decernendis ad eos Legatis egisse in Senatu Cardinalitio referunt acta Consistorialia.

Die Lunae XI. Julii MDLII. Sanctissimus Dominus Noster fecit verbum de classe Turcarum, quae descenderat in mare Tyrhenum, & tumultibus quotidie in Germania factis, necnon odiis intestinis inter Principes Christianos contractis, & quod propterea deliberaverat in primis mittere duos Nuntios, unum videlicet ad Caesarem Majestatem, & alium ad Regem Christianissimum pro pace concilianda, & postmodum, si opus esset, duos Cardinales, & demum inherendo vestigiis suorum

Excitis
Gallis
pelluntur
a Senensi-
bus.

Legatus
Pontifici-
us repul-
sam pas-
sus.

XLIV.
Legati
pro pace
inter
Carolum
V. &
Henri-
cum ele-
ctio.

Acta Con-
sistorialia.
fig. num.
134.
p. 86.

rum Prædecessorum ad illos se person-
liter conferre, & Principes ipsos totis vi-
ribus ad pacem reducere. Repetita sunt
eadem studia, & curæ instauratæ mense
Septembri, cum Cæsar omnes Germa-
niæ vires in Galliam effundere medita-
retur.

Acta Con- **XXVIII. Septembris MDLII. Sanctissi-**
st. sig. n. **sim accipit vota Reverendissimorum DD.**
134. p. 93. **de modo tenendo pro componenda pace**
inter Christianos Principes, & conclusum
est, ut Sanctitas sua deputaret aliquos ex
Reverendissimis, qui ei assisterent, & vide-
rent, quando esset tempus opportunum vel
mittendorum Legatorum, vel literarum
scribendarum, & postea Collegio refer-
rent, & ut Sanctitas sua tentaret omnia
pro pace, ne taciturnitas pro negligentia
habeatur. Continentibus piorum omnium
votis expetebatur pax eo ardentius, quo
discordia & Turcas, & Lutheranos, in-
stigante Gallo, in exitium Ecclesiæ ar-
maverat, nec tanta unquam mala ex
Parmensi bello oritura Julius unquam
existimaverat, præviderat quidem, in-
eunte anno, Italiam Turcarum excur-
sionibus vexandam, ad quas compri-
endas se accinxerat, ac tria ordinum
facri Senatus capita adornandæ Classi
incumbere iusserat. Instructa ita est Clas-
sis, tum Pontificio, tum Cæsareo sum-
ptu Duce Auria Genuensi ad retundendos
impetus Turcarum, qui juncti Gallis
Neapolitanum Regnum invasuri crede-
bantur, at Christiana Classis par Tur-
cicæ comparata non est, cum tamen
Turcica prædas ex Neapolitani Regni
littore abactura Draguto Duce divisa
fuisse; in eam divitiam Auria incurere
decrevit; sed cum de ejus adventu cer-
tiores facti essent Turcæ, Auricæ classem
mediam hinc inde cinxere, adeo ut ja-
cta de omnium salute alea, septem tri-
remibus, quibus Germani vehebantur,
abjectis, fugam arripere coacti sit; his
vero potitus Turca Christianos captos,
vinculis onustos miseræ addixit servituti,
atque spoliis, & præda varia auctus est:
Salernitanus vero Princeps, qui Gallicæ
classi dum imperio præerat, ac Gallicis,
Turcisque auxiliis fretus Neapolitanum
Regnum invadere, & amicos, vel insta-
biles animos ad defectionem sollicitare
decreverat; cum frustra factionis socios
pertentasset, re infecta classem Turcicam
sequutus Constantinopolim pervenit, du-
ctisque ibi Hybernis classem in proximum
annum ad vastandam Italiam a Soly-
manno impetravit: ita Christianorum
infelicissima dissensione Christiana res in
exitium perducta est, paribus diffidiis in
Hungaria inter Christianos flagrantibus

Natal.
Comes l.
5.

Turcica
Classis
Classem
Auricæ de-
vicit mul-
tam præ-
dam, &
captivos
retulit.

Christiana res in eo quoque Regno ma-
gis afflictæ est, ut mox dicitur.

Instituta est hoc anno judiciaria actio
a Pontifice adversus Ferdinandum Hun-
gariæ, Bohemiæque Regem, ipsiusque
Administros, qui ipsius imperio Geor-
gium Cardinalem Moderatorem Tran-
sylvania, ex insidiis trucidarant.

Eadem jure factam contendit Ferdi-
nandus Rex, ac Lasco Oratore ad Pon-
tificem misso, multis criminibus casum
oneravit, veluti Christiani Imperii pro-
ditorem, ac Turcarum socium, quorum
capita Julius ordinem Judicarium serva-
turus ad Internuntium misit, ut de eo-
rum veritate inquireret, erantque conce-
pta subjectis verbis.

Ad docendum, clareque demonstrandum,
quod quondam Frater Georgius, dum vi-
xit Episcopus Waradiensis erga Serenissi-
mam Majestatem Serenissimi Domini Fer-
dinandi Regis, cujus Servitor erat, ipsius-
que secretorum Regis, in missum contra
Turcas hostes pro defensione Regni Hun-
gariæ exercitum, & ipsum Hungariæ
Regnum, universamque exinde Christia-
nitatem prodicionem, & tradimentum
moliebantur, preparabatque, & duce-
bat in favorem Turcarum Christianæ
Religionis hostium; & eorum Principis,
quodque propterea, & ex aliis infra di-
cendis causis, & rationibus, tanquam
Reipublicæ Christianæ proditor, & pu-
blicus hostis impune occidi potuit, &
meruit, ad aliosque omnes meliores fi-
nes, & effectus, quibus magis, & me-
lius dici, & fieri potuit Procurator, &
eo nomine prædicti Serenissimi Regis, nec-
non, & nobilium Dominorum ipsius Se-
renissimi Regis in Regno Hungariæ Locum-
tenentis bellici, aliorumque qui in morte
dicti Fratris Georgii intervenerunt, aut
mortis ejusdem quoquo modo particeps
& conscii fuerunt; dat, facit, & exhibet
articulos infra scriptos, super quibus instat
& perit per vos Reverendissimos Dominos
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui-
bus per Sanctissimum Dominum Nostrum
Dominum Julium Divina providentia
Papam Tertium hujus negotii commissio
delegata est etiam ad perpetuam rei me-
moriæ. [Et paulo infra.]

In primis quidem Procurator prædictus
ponit, & probare intendit, quod prædictus
quondam Frater Georgius, dum vixit E-
piscopus Waradiensis, vivente adhuc quon-
dam Rege Joanne, & deinde illo defun-
cto, donec ipse Frater Georgius vixit, mul-
ta etiam magnæ importantiæ, & enormia
damna non solum Hungariæ, & Bohemiæ
Regnis, sed universæ etiam Turcas Christianæ
Re-

XLV.

Jul. III.
l. 6. brev.
fig. num.
2885. p.
106.

Apologia
Ferdin.
Regis de
carlo Ge-
orgio
Card.

Religionis hostes illata fuerint, causam,
& occasionem præstitit, & inter alia li-
cet post mortem dicti Joannis Regis Se-
renissima Domina Regina Isabella illius uxor
bene pro sua, & filii utilitate, ac etiam
pro totius Christianitatis securitate consul-
ta decrevisset, & vellet Sedem Regiam,
Arcem, & Civitatem Budensem concede-
re, & consignare præfato Serenissimo Fer-
dinando Regi Romanorum, &c. tamen
per dictum Fratrem Georgium, & alios il-
li adherentes id facere impedita, & dein-
de Civitatem, & Arcem prædictas Prin-
cipi Turcarum cedere, & ab eodem Tur-
ca Principe Transylvaniam Provinciam
pro ipsius Regina filio cum titulo Sangia-
carus, & sub certo annuo censu magna
quantitatis per Testas exprimenda prædi-
cto Turcarum principi persolvendo accipe-
re persuasa, & compulsæ fuit in magnum
totius Christianitatis potentia imminutio-
nem, magnumque damnum, & detrimen-
tum, sicque testes examinandi sciunt, sic-
que fuit, & est ubique, & præsertim in
illis partibus publica vox, & fama.

Item, quod post prædicta, cum dictus
Frater Georgius relicta Civitate, & Ar-
ce Budensi, cum prædicta Serenissima Re-
gina Isabella in Transylvaniam se contu-
lisset, ibidem ipse Frater Georgius suis
arribus, & fallaciis multifariam decepta
dicta Regina ejusdem Provinciæ admini-
strationem arripisset, talem administra-
tionem gerendi causa, multis, & variis
injuris, ac gravaminibus Regiam præ-
dictam, & Illustræm ejus filium affecit. (Et
paulo infra.)

XLVI.

Item, quod cum successu temporis ma-
gis crevisset discordiæ, & rixæ inter præ-
dictam Regiam Isabellam, & dictum
Fratrem Georgium, & ad illas sedandas
Magistratus Principis Turcarum in Civi-
tate Budensi commorans, Bassa Budensis
vulgariter nuncupatus, cum aliquot mil-
libus scelestorum militum Turcarum Tran-
sylvaniam ingredi conaretur, fuit inde
per prædictum Fratrem Georgium armata
manu occurrentem repulsus, ac re infecta
reducere coactus, quamobrem, & aliis
etiam de causis per Testes, si opus erit,
exprimendis, Princeps Turcarum cepit o-
dio habere dictum Fratrem Georgium, &
velle eum ab administratione dictæ Pro-
vinciæ Transylvaniæ omnino removeri,
sicque fuit, & est verum, ac publica vox,
& fama.

Item, quod inde dictus Frater Georgius a-
nimadvertens se per ipsummet invito Prin-
cipe Turcarum non posse dictam Provin-
ciam Transylvaniæ tueri, se in illius re-
gimine conservare, & sic tali sua priva-
ta utilitate impulsus, & coactus conver-

tit se, & confugit ad patrociniū prædi-
cti Serenissimi Domini Ferdinandi Regis,
orando, ut sua Regia Majestas Transylva-
niam ad manus suas reciperet, contentan-
do filium Regis Joannis ratione Patrimo-
nii, & ipsam Regiam ratione suæ dotis,
& donationis propter nuptias, & cum di-
ctus Serenissimus Dominus Ferdinandus
Rex ex antea acta vita cognosceret subdo-
lum, & versipelle dicti Fratris Georgii
ingenium, noluit illius verbis fidem præ-
stare, tandem ipse Frater Georgius iteris
literis, & nuntiis sponte sua obtulit,
promisit, & juravit de cætero Regiæ suæ
Majestati, & Christianitati fideliter in-
servire, protestando insuper, quod si sua
Majestas illud facere negligeret, & exin-
de Christianitati damnum emergeret, quod
illud sine sua culpa eveniret: quapropter
præfatus Serenissimus Dominus Ferdinan-
dus Rex, victus precibus, & adhibita
fide pollicitis dicti Fratris Georgii conclu-
sit pactum, & conventionem prædictam,
ut quemadmodum cum dicto quondam Re-
ge Joanne tractatum, & eo defuncto, cum
prædicta Regina Isabella renovatum fu-
erat, Transylvaniam, & cætera ad Regnum
Hungariæ pertinentia ipsi Serenissimo Do-
mino Ferdinando Regi restitui, & dimit-
ti deberent, ipsique Regina Isabella, &
filius pro patrimonialibus bonis, ac dote,
& donatione propter nuptias respectivè
contentarentur, prout contentati fuerunt,
assignato etiam filio dictæ Regiæ Isabel-
læ Ducatu Opolienfi in Silesia, quem ob-
tinet, ipsoque Serenissimo Domino Ferdi-
nando Rege Transylvaniam assequuto, i-
psoque per omnes illius Provinciæ Ordines
in verum Dominum agnito, & per illos
fidelitatis juramento sibi præstito palam,
& publice, & sic fuit, & est verum, ac
publica vox, & fama.

XLVII.

Item, quod præmissis per actis prædictis
Serenissimus Dominus Ferdinandus Rex ad
magis demulcendum, & continendum in
officio pravum dicti Fratris Georgii inge-
nium, ne denuo aliquas turbas in suæ Ma-
jestatis, & Christianæ Reipublicæ detri-
mentum ordiretur, & statueret, & spe-
rans quod jam saltem in suo extremo se-
nectutis termino constitutus longa rerum
experientia doctus fidem servare didicis-
set, recepit illum ad suæ Majestatis servi-
tium, præfecitque eum officio Wayvoda-
rus in Transylvania prius una cum No-
bili viro Andrea de Bathor Comitatum
de Zathmar, Zabolech, & deinde cum
ipse Frater Georgius, prout erat homo am-
bitiosus, & superbus recusare vellet in
officio collegam habere, solum eum dicto
officio Wayvodarum præposuit, ac etiam
Thesaurarium Transylvaniæ fecit, stipen-
dium-

diuque propterea ipsi Fratri Georgio constituit magis quam unquam alicui alteri dicta officia exercenti datum fuisset, & præterea ad Sanctissimum Dominum nostrum Dominum Julium Divina providentia Papam III. diligentissime intercessit, ut sua Beatitudo eundem Fratrem Georgium in numerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium assumeret, cooptraret, prout assumpsit, & cooptravit, prout de his omnibus, & singulis rebus examinandi notitiam habent, ac fuit, & est publica vox, & fama.

Item, quod non attentis nec consideratis præmissis Serenissimi, & quod ipse Frater Georgius erat prædicti Domini Ferdinandi Regis Officialis conductus, & iuratus, & tam multiplicibus beneficiis ornatus, & auctus, & quod roties de præstanda in perpetuum fidelitate promissiones, & juramenta fecerat idem Frater Georgius maligno, & diabolico, ut verisimiliter credi potest, spiritu ductus, cum nefanda ejus opera, & consilia infra dicenda a bono spiritu esse non possent, assumpsit propositum, fixitque intentionem, ut recuperaret gratiam Principis Turcarum, & si pro illa recuperanda univrsam Hungariæ Regnum, quinimmo etiam omnes rotius Christianitatis Provincia in eisdem Principis Turcarum manibus, sive per vim, sive per traditionem, & per Christianorum exercituum eadem tradenda essent, & in tam malo, & impio proposito usque ad mortem perseveravit; & pro ejus nefarii propositi implemento multa nefaria, & enormia inferius magis particulariter exprimenda fecit, & perpetravit, sicque fuit, & erat in illis partibus communis opinio, & reputatio, firma credulitas apud omnes etiam populares, ac publica vox, & fama.

XLVIII.

Item, pro proxime præcedentis articuli clariori, & magis particulari demonstratione ponit, & probare intendit, quod licet post conclusam conventionem prædictam, & juxta ipsius conventionis tenorem dicta Regina Isabella cum Illustri suo filio Cassoviam se contulisset, ut tam diu ibi manerent, donec prædictus Dominus Ferdinandus Rex eis dictum Ducatum Opolensem traderet, & licet etiam inter eos tractatum esset, quod tributum occasione Transylvania nomine dicti filii Regis Joannis pro tempore decurso Turcarum Principis non aliter solveret, quam si ipse Turcarum Princeps inducias cum prædicto Serenissimo Domino Ferdinando Rege, etiam nomine, & respectu Transylvania prærogaret, & eandem Transylvaniam ipsi Serenissimo Domino Ferdinando Regi quietam dimitteret, sicque dicti tributi ob-

latio quidem ex tunc modo prædicto, sed solutio non aliter, quam induciis prædictis firmatis facienda esset, ita quod per ipsum Serenissimum Dominum Ferdinandum Regem prius dicto Principi Turcarum sub die penultimo Mensis Julii anni præteriti MDLI. de recepta ad sui obedientiam Transylvania, & alius ut præfertur gestis significatum, & deinde dicto Fratri Georgio per literas ex Collesuario septimo die Mensis Augusti anni MDLI. datas, ne dicto Principi Turcarum, aut suis Magistratibus diversimode, sed conformiter scriberet, ac cum eis de solutione tributi, ut præfertur, tractaret, mandatum fuisset, ipseque Frater Georgius in suis literis eidem Serenissimo Domino Ferdinando Regi ad prædicta in hæc verba respondisset; videlicet: Memor autem sum eorum, que de Principe Turcarum Majestati vestre scripseram, eam igitur deinceps sententiam & in scribendo observabo, ut mee quoque literæ a Majestatis vestre literis differre non videantur. His tamen omnibus non attentis, sed postergatis, idem Frater Georgius maligno suo spiritu prædicto, ut verisimiliter existimari potest, persuasus, & ductus ad eundem Principem Turcarum omnino diversa, atque etiam contraria scripsit, & nuntiavit, dicendo etiam contra rei gestæ veritatem, quod Transylvania adhuc erat in manibus, & obedientia filii Regis Joannis, & quod ipse filius Regis Joannis eam dumtaxat ob causam profectus esset Cassoviam, ut unam ipsius Serenissimi Domini Ferdinandi Regis filiam, Principum more, fide sibi data in matrimonium esset copulaturus, supplicavitque eidem Turcarum Principi, ut dictum filium Regis Joannis solita sua benignitate & prosequi, & in eo tuendo suam erga illum gratiam ostendere vellet, promittendo, quod idem Regis Joannis filius ipsi Turcarum Principi non minus, quam antea fidelis, & per omnia obsequens servus foret, & infidelitatis accusando Nobilem Virum Petrovith, qui Arces sue custodiæ commissas Serenissimo Domino Ferdinando Regi tradidisset, seque magnificiando, & excusando, quod ipse Lippam, Solimos, & Themesium nunquam possedisset, sed dictus Petrus, qui illas Serenissimo Regi Ferdinando tradiderat, & præterea per certos Nuntios ad id destinatos, idem Frater Georgius ad dictum Principem Turcarum tributum prædictum occasione Transylvania, nomine dicti filii Regis Joannis & suo nulla habita mentione, seu ratione induciarum prædictarum, misit palam, & publice, & sic fuit, & est verum, ac publica vox, & fama.

Item

XLIX.

Item, quod præmissa adeo, & in tantum fuerunt, & sunt vera, quod dictus Turcarum Princeps ab eodem fratre Georgio, sicut præfertur, incitatus, suo Magistratui Graciæ Beglerbegi nuncupato mandavit, ut cum suo exercitu versus Transylvaniam pergeret, & que posset loca ex inferioribus Hungariæ Regni partibus occuparet, eidemque Fratri Georgio, & Regni Transylvania Statibus districte præcepit, ne dictam Regnam Isabellam cum filio suo e Regno Hungariæ emigrare patereatur, & casu, quo iam egressi essent, eos citra moram reduceret. Et cum antea Princeps Turcarum prædictus eundem Fratrem Georgium ab omni gubernatione removeri iussisset, eumque [ut præfertur] odio prosequeretur, malis ipsius Fratris Georgii officiis prædictis delinurus, eum denuo administrationi Regni præfecit, omnem eidem Regni prædicti gubernationem committendo, præcipiendoque dictæ Regine Isabella, ne Fratrem Georgium in regimine, & administratione prædictorum impediret, seu quoquo modo turbaret, palam, & publice, & sic fuit, & est verum, ac publica vox, & fama.

Item, quod ejusdem temporis spatio dictus Frater Georgius inconsulto dicto Serenissimo Ferdinando Rege suos proprios Nuntios, & cum suis propriis mandatis, tam ad præfatum Beglerbegum Graciæ, quam ad Portam ipsius Principis Turcarum ablegavit, & misit ad effectum magis conciliandi sibi gratiam dicti Principis Turcarum, illiusque Bassarum, & Visciorum, offerendo eis inter alia præfati Serenissimi Regis Ferdinandi milites in Hungaria, & Transylvania existentes, aut exinde expellere, aut in ipsorum Turcarum manibus tradere velle palam, & publice, & sic fuit, & est verum, publicum, notorium, & manifestum, ac publica vox, & fama.

Item, quod licet intellecto adventu dicti Beglerbegi cum suo exercitu versus inferiores Regni Hungariæ partes, Serenissimus Dominus Ferdinandus Rex crebris literis præfatum Fratrem Georgium admonuisset, ac per nobilem, & lrenuum Virum Joannem Baptistam Castaldum in illis partibus, & Serenissimi Domini Bohemiæ Regis bellicum Locumtenentem cohortari fecisset, ut ipse Frater Georgius una cum eodem Domino Joanne Baptista Locumtenente, ea, que ad illarum partium Regni defensionem pertinerent, agenda, & curanda fortiter susciperet, Civitates aliquas præcipuas, & passus in confinibus magis necessarios fortificaret, viris, armisque, & victualibus communiret, ad eamque rem subsidium, & contributionem

aliquam a Regnicolis obrinere juvaret, & cooperaretur; & licet ipse Frater Georgius ad præmissa se bene affectum, & præparatum fore ostenderet, & polliceretur, tamen animo, ut hostes facilius, & tutius procedere possent [proditorem se gerens] Regnicolarum conventum convocare plus æquo distulit, & eo tandem convocato, licet ipse Regnicolæ pro certorum locorum communitione contributionem decrevisset, ipse tamen Frater Georgius clandestine suis practicis, & fraudibus decretas fortificationes, & communitiones hujusmodi continuari, & perfici variis modis impedivit, & distulit; dumque hæc in Transylvania gerebantur, ejus dilationis, & impedimentorum occasione captata, & per ipsius Georgii Fratris literas, & nuntios sollicitatus Beglerbegus prædictus cum suo exercitu Danubium trajecit, pontemque navalem etiam Tybisco Fluvio iniicere paravit, ad occupandamque inferiorem Hungariæ Regni partem festinavit palam, & publice, & sic fuit, & est verum, & publica vox, & fama.

Item, quod allato nuntio adventus Beglerbegi, licet Capitanei, & Officiales dicti Serenissimi Domini Ferdinandi Regis in illis partibus Regni Hungariæ ad prohibendum eidem Beglerbegi Thybisci transitum publicis Edictis Regnicolis ad arma, & Patriæ defensionem evocavissent, & prædicto Fratri Georgio supremam potestatem in Transylvania habenti, ut ipse quoque in Transylvania similiter faceret, eisque quam gravissima posset subsidia mitteret, diligenter significassent, ipse tamen Frater Georgius non solum diligentias prædictas facere, & subsidia prædicta mittere distulit, sed etiam proprios suos homines, & Nuntios ad easdem inferiores Hungariæ Regni partes misit, qui Nobilibus tam Hungaris, quam Rascianis jam ad mandata Nobilis Andreae de Bathor supremi illius Regni Capitanei, & aliorum Regiorum Officialium partim insurrexerant, & armati venerant, partim in proclivibus erant accessuri, omnibus artibus persuaderent, ne iussis Capitanei, & Officialium prædictorum parerent, sed potius ipsi Serenissimo Domino Ferdinando Regi supplicarent, quod etiam illarum partium gubernium, & administrationem Fratri Georgio concederet, & dicerent non videri eis, quod per alium, quam per ipsum Fratrem Georgium e manibus Turcarum liberari possent, sicque testes super præsentibus examinandi, qui etiam cum aliquibus ex subornatis hominibus, & Nuntis prædictis alloquuti fuerunt, sciunt, & dicunt, fuitque & est verum, publicum, notorium, & manifestum, ac publica vox, & fama.

Item

Item, quod propter dilaciones, & fraudes prædictas dicti Fratris Georgii, cum incolæ illarum partium viderent Beglerbegum cum universo exercitu instare, Fratrem Georgium nulla subsidia misisse, pro majori parte ad Turcas hostes defeceverunt, & Beglerbeghi castra sequuti sunt, reliquaque Oppida, & Arces, quæ in fide, & obedientia prædicti Serenissimi Domini Ferdinandi Regis perseverabant, ad similem defectionem sollicitaverunt, & præfatus Beglerbegus transacto Tybisco, & Arcibus Belæ, & Bekereke Arcibus ad ripam Tybisce sitis, ac etiam Lippa Civitate expugnatis, occupatis ejusdem Fratris Georgii literis, & Nuntiis in dies confirmatus, Themesium quoque obsidere conatus est, spe sibi facta a Rasclianis, qui ut proxime dictum est ad ipsum Beglerbegum defeceverunt, quod ipsum Oppidum Themesium, & illius Arcem opera consanguineorum, & amicorum suorum in eis existentium ad manus ejus daturi essent palam, & publice, & sic fuit, & est verum, publicum, notorium, & manifestum, ac publica vox, & fama.

Objectum etiam est illum monitum, ut Chyanadiensem Arcem communiret, nullum præsidium submisisse, Præfectum clavos Arcis Beglerbegi quatuor adhuc miliaribus distito transmississe, scilicet Fratris Georgii imperio nec non ejusdem fraude exercitum, quem Andreas de Bathor coegerat, dissolutum Lippam, & alias Arces captas, obsesto vero Themeseo iussum a Cæsareo Duce, ut cum copiis in Turcas confurgeret, vel copias submitteret, promissis defuisse, nec commeatibus instruisse Arces, ut caperentur a Turcis, cumque Sfortia Pallavicinus Marchio, cum copiis a Ferdinando submissus se conjunxisset Legato Cæsareo ad Lippam obsidendam, in qua Beglerbegus lectissima quinque millia Turcarum Duce Olomambego collocarat, ac Georgius cum copiis etiam accessisset, captaque impetu Urbe, ac tribus millibus Turcarum caesis, reliqua duo millia in Arcem confugissent, dieque sequenti deditiois verba nuncuparent, habito cum Georgii famulo colloquio mutasse consilium, ac noluisse deditioem facere, nisi cum omnibus foribus incolumes dimitterentur; cumque tormentis bellicis Aræ quateretur, Georgium obsessis clam submisisse commeatibus, exercitui vero Cæsareo parce subministrasse, cum Olomambego clandestinum etiam colloquium inivisse, dedisse etiam operam, ut plures abirent ex castris, adessetque ob inopiam victuum Legatum Cæsareum, & Marchionem, ut Turcas liberos dimittere paterentur. Georgium vero exivisse ad se Olomambegum,

cumque magnis muneribus ornasse, tum currum pavidibus manualibus oneratum donasse, misisse Interventios sapinus ad Turcas, vicissimque ab iis, quos Chiausos vocant, recepisse: pepigisse etiam cum Turcis, ut exercitum Cæsareum expelleret, vel trucidandum obiceret, Transylvanos Proceres sollicitasse, ne exercitum Cæsareum Hyberna agere in Transylvania paterentur, vel ut in Pagis spargerentur, ut ita facile opprimi possent, magnum Turcarum numerum exivisse in Moldaviam, & Transylvaniam, ut duorum Wayvodarum ope Cæsareos contrucidaret, tum subditur.

Item, quod inter alia ejus prodicionis, & rebellionis opera dictus Frater Georgius decreverat, & statuerat se facere Dominum Transylvania, Tributarium Principis Turcarum, etiamsi ad talem effectum consequendum non solum Hungaria Regnum, sed omnes totius Christianitatis Provincias Turcis tradenda fuissent, a quo proposito etiam a suis, & apud ipsum magnæ autoritatis Viris dehortatus est, & quod tanquam bonus Christianus, & Religiosus haberet misericordiam Christianitatis, teneretque memoriam pactorum, & juramentorum fidelitatis præfati Serenissimo D. Ferdinando Regi præbitorum, beneficiorumque ab ipso receptorum, & opinioni, & spei quam Universe Christianitati dederat, & etiam per literas scripserat Summo Pontifici Romano, Imperatori Romanorum, & aliis Principibus Christianis de bona opera per eum donec viveret pro Christiana Religione præstanda, persuasus dimoveri nunquam potuit, sed semper in suo malo proposito prædicto usque ad mortem perseveravit palam, & publice, & sic fuit, & est verum, publicum, notorium, & manifestum, ac publica vox, & fama.

Interjectis nonnullis, quod inconsulto Ferdinando Rege Convencus Ordinum indixisset, Arcium Præfectos a Rege constitutos amovisset, ac plura perfidia, & prodicionis argumenta dedisset subditur. Item, quod propter præmissa eo devotum erat, quod nisi dictus Frater Georgius prudentia, strenuitate dicti Domini Joannis Baptistæ bellici Locumtenentis, & aliorum, qui sibi astiterunt, de medio ex improviso sublatus fuisset, prout sublatus fuit, brevi futurum erat, quod ejus fraudibus, & dolo universa Regna Hungaria, & Transylvania prædicta in potestatem Turcarum devenissent, dictusque Regius exercitus eisdem Turcis ab eisdem trucidandus proditus fuisset sicque testes super præsentibus examinandi de præmissis bene informati sciunt palam, & publice, & sic fuit

LI.

Ext. l. 3.
li. princ.
p. 163.

Vesprimium caput a Turcis.

fuit, & est verum, publicum, notorium, & manifestum, ac publica vox, & fama. Item, quod si delatum fuisset, dictum Fratrem Georgium non ita subito, quemadmodum factum fuit, occidere, sed vel desuper dictum Dominum Nostrum Papam consulere, vel ipsum Fratrem Georgium captum, ut in iudicio in Transylvania, vel alibi sisteretur, & causa cognita condemnaretur, id fieri quodammodo impossibile, & omnino periculosissimum fuisset, nec omnino fieri potuisset, quin magni moris in perniciem Christianæ Religionis, & illorum Regnorum inde suscitarentur, tum propter ipsum Fratrem Georgium sequaces Regnicolas, tum etiam propter suorum amicorum, tam Turcarum, quam Moldavienfis, & Transalpinæ Wayvodarum, quibus concitatis non dubitandum est, quin pro ipso Fratre Georgio tanquam amico liberando magna fuissent per eum Universe Christianitati damna illata, sicque quilibet de præmissis informatus, & similitum rerum expertus diceret, arbitraretur, & judicaret, prout communiter dicitur, arbitratur, & judicatur, fuitque, & est verum, publicum, notorium, & manifestum, ac publica vox, & fama, &c.

Die . . . . Aprilis MDLII. Dom. Didacus Lasco Serenissimi Regis Romanorum, apud S. D. N. Orator, ac ad prædictos articulos coram Reverendissimis Dominis Cardinalibus supramemoratis dedit, & exhibuit, eosque admitti, & testes desuper producendos examinare petiit, & obtinuit omni meliori modo, &c.

Quod ad Joannem Baptistam Castaldum atinet, extant ejus literæ XXII. Julii exarate ad Ascanium Centorium, quibus queritur, se licet singulis diebus caput mille periculis pro salute publica contra Turcas obiciat, censuris Ecclesiasticis a Pontifice defigi, atque virtute sua centum millia Turcarum, Moldavorum, ac Tartarorum fugata fuisse gloriatur, verum post eam victoriam redactum fuisse in angustiis addidit, atque Agrientes a Budensi Bassa graviora passos, Lippenles in discrimen adductos, Themisvarenfes, & Carafambeanos operæ afflictim deposcere, in Georgii vero memoriam pluribus investus est, ac Georgium non Christianum, sed infidelem. Cerberum vocat, qui Turcas in Hungariam exciverit. Cæterum post Georgii mortem Ferdinandi res admodum depresso in Hungaria fuerunt, quod Acta Consistorialia confirmant his verbis.

Romæ die Veneris prima Julii MDLII. fuerunt lectæ literæ Serenissimi Domini Ferdinandi Regis Hungaria, quibus significabat expugnationem Civitatis Vesprimiensis in Aan. Eccl. Tom. XXXIII.

Hungaria, & invasionem Transylvania factas a Turcis petens suffragia a sua Sanctitate, & fuit commissum negotium sex Reverendissimis Traneis, Neapolitano, Sancti Jacobi, Burgenfi, Verallo, & Camerario.

Percrebuit fama inique illum oppressum a calumniatoribus thesauris illius inhiantibus, adeo ut quantum incrementi ex illius morte suis rebus accessurum arbitrabatur Ferdinandus, a Ministris delusus, tantum detrimenti se accepisse, (sed fero) fenserit translato ad externos homines summo imperio, & publica administratione, a qua cum se Provincie Reguli remotos viderent, minus animi, & constantie semper in dies ad propulsandum communem hostem adhibuerunt, & ingentibus propterea cladibus acceptis, mox revocato Rege Joanne, Ferdinandi imperium averfati sunt. Certe percussores Georgii post ejus necem ad unum omnes poenas dedisse scripserunt, ac Sfortiam quidem Pallavicinum diuturna, & morte pejore, apud Turcas captivitate, multatum; Monimum vero in Subalpina Regione ad Germani Fanum cervice abscissa periisse; Ferrarium denique, Alexandria, quæ ipsi pacta erat, Cardinalis Tridentini jussu, sexennio post securi percussum, postremo Equitem Campegium, hujus sæculi anno LXII. inter venandum in Ferdinandi ipsius conspectu Apri fulmineo dente in Boemia discerptum esse.

Ex Georgii Cardinalis morte grave etiam aliud damnnum passa est Transylvania, nam Hæretici in eam irrepere, ac suarum opinionum virus simplicibus populis afflarunt, indeque maximæ animarum strages sequutæ fuerunt.

In Polonia grassari coeperat Lutherana hæresis, ac Sacerdotes objecta nuptiarum vetitarum illecebra, populum vero communionis sub duplici specie lenocinio corrumpebat: adeo ut in Comitibus Petricovienfis nonnulli Proceres impiis argutiis Hæreticorum fascinati superiore anno postulare impudenter ausi sint, ut Sacerdotibus meretriculæ prætexto conjugii specioso nomine, & Laicis utraque species permitterentur.

Non tulit Polonia Rex a Novatoribus Regnum lacerari, eosque Regia auctoritate repressit, iussitque ut novarum controversiarum auctores, & fautores eas ad Concilium Tridentinum, quod nondum dissolutum erat, referrent, cujus sapientissimum decretum commendavit Pontifex, utque Episcopos ad compescendos turbarum seditionumque incentores Regia vi fulciret admonuit.

Regi Poloniae.
Charissime, &c. Quæ nuper intelleximus

Acta Consistorialia. fig. n. 131. pag. 86. Transylvania vana va. LII.

Georgii Cardinalis occisores poenas dant a Deo multati.

LIII. Neugebauer. l. 8. Florimund. Raym. de Orig. hæres. l. 4.

Jul. III. lib. brev. n. 2885, p. 17. Julius III. Regem Poloniam commendavit, ob zelum fidei Catholice conservanda.

mus a Venerabilibus Fratribus Cracoviensibus, & Primisliensibus Episcopis, contra Conradum Crupek, & Stanislaum Oricovium... pie, & constanter acta fuisse, ea nobis cum grata acciderunt, tum vero illud gratissimum, Majestatem tuam in primis ad eam rem omne studium suum, ac praesidium contulisse: eam enim patriis, & avitis inherentem vestigiis, majora quotidie, atque illustriora Catholicae Religionis, & suae erga nos, & hanc sanctam Sedem observantiae signa data letamur, quam quidem pro sua prudentia, atque sapientia illud minime ignorare arbitramur, consuevisse semper novos ejusmodi in Religione motus Regnorum quoque statum, simulque populorum quietem perturbare, cujus rei, vel maxime restis est vicina Germania, quae quoad Religionem Catholicam sancte in regreque coluit, florentissima extitit, ubi vero pestiferam Lutheri haeresim recepit, plurimas, & gravissimas calamitates perpeffa est. Accedit etiam in iis, quae ad ipsam disciplinam Christianam pertinent, tanta opinionum varietas, ut quod quisque sequatur nemo prorsus teneat, sed omnes tanquam caeci, Ecclesia Catholica Duce relicta, huc, illuc turpissime errant. His tot ac tantis malis cum nullum ostenderetur magis praesens remedium, magisque a cunctis Nationibus expetitur, quam Universale Concilium, id a nobis primo quoque tempore adhibendum statuimus: Tridentinum itaque illud, quae in Civitate superioribus annis celebrari ceptum fuerat, revocavimus, quod iam Divina sane juvante gratia, & Spiritu Sancto cooperante, satis frequens in dies progreditur. Ad ipsum igitur Concilium, sicut & Majestatem Tuam proximis Comitibus prudenter fecisse audivimus, remittendos, atque omnino rejiciendos esse censuimus eos, quos in isto Regno Religionis novanda cupidos, neque timor Domini neque ulla sacrarum legum ratio queat in officio continere, ita ut effractis pudoris, & continentiae septis Sacerdotum connubii, & Communionis sub utraque specie causam, de qua iamdiu Catholica Ecclesia decidit, ac statuit, quid sequendum foret, in dubium revocare, & rotas divini, & humani juris rationem pervertere conentur; quod nisi Regni istius Praelatos una cum Oratore Majestatis Tuae Tridentum iam appropinquare, aut certe in viam sese dedisse a dilecto filio Paulo Archidiacono Plovensi accepissimus, qui Tridentum missus ad nos venit, Internuntium nostrum istuc omnino ad comitia Petricovienfia his de rebus mississimus; nunc vero Majestatem Tuam pro singulari nostra, & paterna erga ipsum benevolentia, suaque irem erga nos, Apostolicam

hanc Sedem observantia, & pietate, proque nobilissimi istius Regni salute, & incolumitate horramur, & rogamus, ut omnes cogitationes, opes, consilia ad dirionem suam ab hujusmodi peste teterrima defendendam, & conservandam conferat, utque ipsis Cracoviensibus, & Primisliensibus Episcopis, ceterisque Regni sui Praelatis, qui ex canonicarum sanctionum praescripto in Haereticos homines, & pravorum dogmatum sectatores animadvertendum statuerint, ita faveat, ut eorum sententiae ratae, ac firmatae habeantur, quod quemadmodum Majestatem Tuam per se iam effecisse libenter cognovimus, sic illam, tam pium rectumque animi sensum perpetuo retinere, & valde cupimus, & speramus, quod quidem ejusmodi est, ut Majestati Tuae in primis gloriosum, nobilissimo isti Regno salutare, nobis optatissimum, denique ipsi Deo Optimo Maximo longe gratissimum futurum sit. Datum Romae apud S. Petrum, &c. die XXVIII. Januarii MDLII. anno II.

Explicuit flagrantissimum tuendae incorruptae orthodoxae Religionis studium. Andreas Episcopus Cracoviensis, atque Conradum Crupek Novatorum signiferum iusta severitate coercuit, cujus pium ardorem celebravit laudibus Pontifex, illumque est cohortatus, ut nefarios Novatores, qui simplices suo veneno inficere moliebantur, depelleret, iustoque terrore percelleret.

Andrae Episcopo Cracoviensi. Venerabilis Frater salutem, &c. Non parum solatii calamitosis hisce temporibus nobis attulerunt Fratemitatis Tuae litterae, quas dilectus filius noster Bernardinus Cardinalis Massaeus istius Regni Viceprotector Nobis reddidit, ex iis enim liquido cognovimus, quam pro tui officii debito assidue cogitare, atque adeo laborare studeas, ne oves gregis tibi crediti, non modo pravus haeresibus non inficiantur, verum etiam morbidae effectae ab reliquo ovili ejiciantur & expellantur, cujus quidem optime tuae voluntatis, & eximia pietatis praclarum, & illustre exemplum contra Petrum Conradum Crupek proxime a te editum fuisse scribis, quae de re te magnopere in Deo Domino commendamus, teque, & item ceteros ejusdem Regni Praelatos, ut id in posterum omni exhibita diligentia curetis, & efficiatis, vos majori, quo possimus animi nostri affectu, cohortamur, & paterne monemus quo impii, & haeretici homines sentiant vos multo vigilare acrius ad Catholicae Ecclesiae praefatam, & ipsius Regni salutem, quam illi ad oppugnationem, & perniciem nam praeterquam quod labor vester non erit inanis, in Domino nos quoque, & hanc sanctam Sedem, quoties se occasio obtulerit

LIV.

Ib. p. 20.

Repressi ab Episc. Cracoviensi Haeretici.

IV. Et a Primisliensibus Episc.

Jul. III. lib. brev. sig. num. 2885, pag. 16.

Poloni ad tuendam fidem incitati a Julio.

vit, pro vestro hujusmodi studio, atque officio grati semper, & memores estis habiruri. Quod autem mensis nostros [id est, quibus vacantium Sacerdotiorum in eo Episcopatu conferendorum jus spectabat ad Pontificem] si a nobis petis, id tibi libenter concessimus, quemadmodum idem Cardinalis tibi latius significabit, ex cujus irem literis de instituta celebrandi Concilii ratione, ejusque faulci progressu, & quanti iudicium de hac re tuum fecerimus, cognosces. Datum Romae apud S. Petrum, &c. die XXVIII. Januarii anno MDLII. anno II.

Vindicavit etiam gregem suum ab impiorum grassatione Primisliensis Episcopus Clerumque suae Dioceseos in pietatis officio continuit, Stanislaumque Orichovium Sathanae administrum iudiciorum severitati subjecit: ut reliqui vero Episcopi pari constantia incorruptam Religionem contra impias Haereticorum molitiones assererent, eos Pontifex subjectis literis excitavit ad tuendos sanctissimos ritus a Majoribus acceptos, Conciliorumque veterum decreta servanda, tum mala quae haeresis in Poloniam esset inveutura, proposuit, denique ut ad Concilium Oecumenicum pari cum aliis Episcopis studiorum, animorumque conspiratione celebrandum Tridentum se conferrent, provocavit.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Principibus, Baronibus, Comitibus, Capitaneis, ceterisque Dominis, & Praelatis Regni Poloniae in Comitibus Petricovienfibus congregatis.

Venerabiles Fratres, & dilecti filii salutem, &c. Allatum superioribus diebus ad nos fuit Venerabilis Fratres, Cracoviensem, & Primisliensem Episcopos pro sui officii debito die dicta Petro Conrado Crupek, & Stanislaum Orichovio perniciosas haereses concitare isthic conantibus eos condemnasse, & a Christianorum caetu omnino segregandos, & debitis poenis multandos decrevisse, quod egregium factum, cum valde nobis probatur, tum vere summa laude dignum, & isti inclyto Regno magnopere salutare contigisse arbitramur: quid enim aliud facinorosi, & impii ejusmodi homines agunt, quid conantur, quid moliantur, nisi ut disseminatis in Catholica Religione dissensionibus, & discordiis vos mutuis odiis irritatos intestinis contentionibus, atque cadibus opprimant, ac conficiant, unde vobis hac peste, & lethali morbo implicitis, & defatigatis, ipsi postea Diabolica fraude exultantes in omnivitiarum, & libidinum genus libere, & impune prorumpere possint, iam aperte; Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

& impudenter perunt Sacerdotum conjugium, & Calicis communionem, quod nempe est Ecclesiae probatissimos ritus penitus convellere, concilia divinitus celebrata abrogare, sanctissimorum Patrum decreta rescindere, Canonicas sanctiones infirmare, omnia denique humana, ac divina confundere, & permiscere, quae praecipue ratione si audirentur [quod Deus prohibeat] nobilissimam istam Provinciam ad certissimum exitum vocarent. Cur autem, si ut apud imperitum vulgus iactare audeant, equam tuerentur causam, qua nihil absurdius, & ab ipsa veritate alienius esse potest, ad sacrosanctum Oecumenicum concilium, quod ad haereses potissimum extirpandas, ac pro totius Christianae Reipublicae bono, & tranquillitate Tridentum reduximus, ubi nunc, adjutore Deo, promoveri ceptum est, non accedunt? ubi quid sectandum, quid vitandum, quid tandem tenendum, & observandum plenissime intelligunt. Quare Venerabiles Fratres, & dilecti filii incumbite in hanc curam diligenter, ut coepistis, & nefandam istorum temeritatem vestra diligentia, ac virtute comprimite, vos, vestrosque omnes ab eorum fraudulenti insidiis sedulo conservate, neque permittite opulentissimum istud Regnum hujusmodi veneno corabescere, quod ut omni cura, labore, sollicitudine efficiatis, vos per eum, qui in die illa tremenda nos omnes iudicaturus est, Dominum Redemptorem nostrum, de cuius causa in primis agitur, hortamur, oramus, & obsecramus: habetis bonorum omnium ordines in hoc consentientes, habetis optimum, & maximum Christianum Regem, nullique Majorum suorum praestantissimorum Principum in tuenda, & conservanda Catholica fide secundum, quem pro sua singulari, admirandaque probitate, prudentia, ac pietate nobiscum Dei, & orthodoxae Religionis patrocinium, & tutelam una cum ipsius Regni salute conjunctam libentissime, sicut antehac sepius fecit, & praecitata iam sepius exempla dedit, quandocumque opus fuerit, suscepturum, alacriterque amplexurum, & scelestam temerariorum hominum audaciam, ac furorem acerrime vindicaturum non dubitamus. Dat. Romae apud Sanctum Petrum die XXVIII. Januarii MDLII. Anno II.

In Germania Haeretici non minus inter se, quam cum Catholicis dissensere, ac Joachimus Westphalus luculenter demonstravit, Zuinglianos manifestos esse impostores, de quibus haec Surius refert. Magna omnino atque incredibilia hoc anno damna tulit Germania, idque ab ipsis Germanis, qui se Germania libertatis vindicant

LVI.

ees profirentur, praterquam quod etiam tres Germaniae Episcopus Gallus sibi vendicavit. Videbantur jam Evangelici pracones restituti, cum ecce Joachimus Westphalus Ecclesiae Hamburgensis Pastor classicum canit, nec sint pace gaudere Zuingliani Evangelii fratres. Libellum enim emisit hac inscriptione: Farrago confusaneorum, & inter se dissidentium opinionum de Coena Domini ex Sacramentorum libris congesta. Hoc telo praeter spem Tigurini, & reliqui ejus generis Symmista, in primis Calvinus percussit; vult Joachimus hoc libello ostendere, Zuinglianos in varias, & pugnantis inter se opiniones scissos esse, quae sit propria nota seductorum. Certe ipse quoque Lutherus octo Zuinglianorum sectas in brevi sua confessione enumerat. Hortatur quoque Joachimus doctiores, ut nocentissimum Zuinglianorum errorem oppugnent, denique dicit esse dignas Zuinglianorum blasphemias, quae potius Magistratus scepro, quam stylo refutentur. Paulo ante Calvinus ostenderat, idem se cum Tigurinis de Coena sentire, sed hoc Joachimus per simulationem factum dicit. Nemo quidem contra hoc Westphali scriptum quidquam hoc anno edidisse visus est.

LVII. Calviniana haereticis Ferrariam inferat, & Jul. III. remedia adhibet, ut excindat.

Jul. III. l. 4. bver. fig. num. 2884. p. 1.

Venerabili Fratri Franzino Michaeli Episcopo Casalensi, & dilecto filio Hieronymo de Laude Ordinis Praedicatorum, & Theologiae professori, Commissariis nostris salutem.

Cum sicut accepimus, Venerabilis Frater Joannes Petrus Episcopus Tusculanus, & dilecti Filii nostri Rodolphus S. Mariae Transyberim, & Joannes S. Pancratii Compstellanus, & Marcellus S. Crucis in Hierusalem tit. Presbyteri S. R. E. Cardinales per universam Christianam Rempublicam contra Haereticam pravitatem Inquisitores generales a nobis, & ab hac Sancta Sede Apostolica specialiter deputati, postquam intellexerant pestiferum semen haereticum in Civitate, ac Diocesi Ferrariensi, & in nonnullis aliis locis Domini dilecti filii Nobilis viri Herculis Ducis Ferrariae pullulare coepisse, volentes pro eorum officio illud, antequam validiores faceret radices, quantum in eis erat, extir-

pare, ad Dei Omnipotentis servitium, Catholicae Fidei conservationem, & animarum salutem, de vestra doctrina, probitate, fide, ac legalitate plurimum in Domino confisi, vos eorum Commissarios in Civitate Diocesi, ac toto Dominio predictis constituerint, & fecerint, concedentes vobis, ut in eo negotio contra quoscumque de haeresi quomodolibet suspectos, eorumque fautores usque ad sententiam inclusive procedere possitis, quemadmodum ipsi procedere possent, prout in eorum patentibus literis desuper confectis plenius continetur, nos ut huiusmodi vobis demandatam commissionem eo promptius, & virilius exequi possitis, quo nostra fuerit confirmatione roborata, deputationem de vobis factam, ac desuper confectas patentes literas auctoritate Apostolica tenore praesentium confirmamus, &c. Datum Romae die XXII. Januarii MDLII. Anno II.

Pari studio Florentiae Censores fidei, elidendae impietati iussi sunt incumbere.

Diffusa latius in Indiis Occidentalibus Christiana Fide, sub auspiciis Caroli V. Caesaris, in Peruvia Episcopalis Sedes condita est, subministratis Episcopo ab eodem Caesare vectigalibus annuis, cui Episcopatu primus praefuit Thomas Ordinis Praedicatorum, ut Acta Consistorialia referunt.

In extremis Orientalium oris apud Japonios propagata est Fides Catholica legato Apostolico novo earum Gentium. Apostolo Francisco Xaverio, qui virtutibus, & Divinis miraculis clarissimus Sanctorum honores promeritus est. Is disseminata inter Japonios Fide Christiana, Evangelii Sinenibus inferendi sacra cupiditate ardens, cum omnis Japoniorum superstitio ab iis fluxisset, susceptum alta mente consilium, his literis aperuit Ignatio Societatis Jesu Praeposito, qui postea Sanctorum factos nomine suo auxit. Patri meo in Christo, Patri Ignatio Romae.

Japonia abest ab Urbe Roma Leucarum amplius sex millia, post sextum diem, Deo approbante, tres e Societate, in his duo Sacerdotes, ad Sinarum Regnum profecturi sumus. Id Regnum e Regione Japoniae est longe amplissimum, acerbis ingenis, hominibusque eruditis vel maxime frequentatum, nam quantum ego cognoscere potui, florent apud eos studia doctrinarum, atque ut quisque doctissimus est, ita caeteris & dignitate excellit, & potestate & Religionis, quibus Japonos utuntur satis constat petitas ab Siniis. Imus spei, fiduciaque Divinae pleni, confidimusque Christi Nomen in Sinas aliquando penetraturum: quae Te, Deum pro his, qui

LVIII. Fides propagata in Peruvia, & in Japonia.

S. Franc. Xaver. l. 6. Ep. 6.

LIX. Sanctus Franciscus Xaverius Evangelium Sinenibus inferre cogitat.

in Japonia sunt, quae in Sinas continentur, precari ne desinas, &c. Data V. Id. April. Anno MDLII. Goa.

Significavit idem consilium promulgandi apud Sinenes Evangelii consilium Sanctissimus Apostolus Xaverius Joanni Regi Lusitaniae talium consiliorum flagrantissimo promotori, se conjuncturum Jacobo Pereira, qui nomine Lusitani Regis legationem apud Sinarum Regem obiturus esset, ac pretiosissima Indica munera illi delaturus, & Actum iri in ea legatione de captivis apud Sinenes Lusitanis in libertatem restituendis. De Sinarum Rege Lusitanis amicitia conjungendo, deque Daemonum cultu apud barbaras eas gentes delendo; quo argumento conceptae sunt subjectae literae.

Joanni Regi Lusitaniae.

IX. S. Franc. Xaver. interprete Turcellino l. 4. ep. 8. Goa post quintum diem Malacam ver-

Ep. 66.

sus, qua iter est in Sinas una cum Jacobo Pereira ad Regem Sinarum Legato proficiscar, multa sane praeriosa Regi munera afferimus, quae Jacobus coemit, partim Regia pecunia, partim sua. Eximium item donum afferimus ejusmodi, quod haud scio, an nemo Rex Regi unquam post hominum memoriam miserit, Evangelium, inquam, Jesu Christi, quod ille, cujusmodi tandem sit, si intellexerit, ne id suis opibus, quamvis amplis longe anteponeret. Spero fore, ut Deus tam amplum Regnum, gentemque aliquando respiciat, hominibusque ad sui similitudinem conditis oculos aperiat ad cognitionem effectoris sui, & Jesus Christi communis omnium Salvatoris. Tres omnino e Societate simul cura Pereira in Sinas proficiscimur, eo quidem consilio, ut Lusitanos captivos in libertatem vindicemus, Sinarum Regem ad Lusitanorum perducamus amicitiam, bellum Daemonibus, eorumque cultoribus inferamus, itaque Regi primum, deinde caeteris caelestis Regis nomine denuntiabimus, ne Diabolum posthac, sed Deum hominum conditorem, & Jesum eorumdem vindicem, ac Dominum colant, &c. VI. id. april. MDLII.

Obstitit tam piis conatibus S. Xaverii Malacensis Praefectus in aurea Chersoneso, cum invidia gloriae inde a Pereira colligenda percitus esset, ex ejus scelere Xaverius maximum dolorem traxit, atque divino Prophetiae lumine illustratus, ad Jacobum Pereira hanc scripsit. Praefectum, quoniam nostrum iter tam appositum ad rei Christianae amplificationem, impedire non dubitavit, valere iussi, Deus homini ignoscat. Equidem ejus vicem doleo, longe enim graviores poenas daturus est, quam ipse unquam putavit. VII. Kal. Jul. MDLII. Significavit idem Pereira aliis literis nonnullos augendarum rerum sua-

rum & compendii studio inflammatos, Eid. 19. praecaram Sinensem Legationem disturbare, sed eos contrario exitu rerum suarum incrementa corrupturos.

Accepi [inquit] certos homines fuisse, qui cum nostri itineris impedimenta removere possent, sui compendii causa noluerunt, sed vehementer errant, qui deserto fonte bonorum omnium Deo, commoda, atque utilitates ab hominibus petunt, verum istud praeciarum est ulciscendorum inimicorum hominum genus, ut eis & caeleste Numen placare, & benigne facere studeamus nimirum Deus ipse vicem nostram ulciscetur, poenasque ab eis repetet omnium opinione majores, quod utinam secus eveniat.

Dictis consensere exitus, nam cum postea idem Praefectus Goani proregis contempnisset imperia, ut perduelli injectae sunt cathenae, vinculusque in Lusitaniam abductus, ubi bonis exutus aeterno carceri addictus est, lepraque teterrima correptus, interit. At ex freto Sincapura-neo XIII. Kal. Augusti Gaspari Goani Collegii Rectori haec dedit imperia Xaverius. Curabis diligenter, ut Episcopus ad Malacensem Vicarium excommunicationis formulam mittat, qua formula Praefecto Malacensi, itemque aliis, qui tam urile rei Christianae consilium fregerunt, publice, ac nominatim sacris esse interdictum denuntietur. Velim autem in ea formula illud poni, me a Paulo III. Pontifice Maximo Legatum Apostolicum missum in Indiam cum diplomatibus iis, quae ipse agnovit Episcopus.

Cum pervenisset ad Sinenis Regni confinia S. Xaverius, Jacobum Pereira, qui a Lusitano Rege ad Sinenium Regem Orator decretus fuerat, atque itinere interclusus, certiore fecit, se contemptis omnibus periculis penetrare deinceps in Sinenis Regnum, si Divina Providentia permiserit, haec vero meditantem, pacta cum Sineni trajectionis mercede, implicitum morbo decubuisse.

Nobili viro Jacobo Pereira.

Sanciani portum a Cantone millia passuum circiter centum viginti, Deo favente, tenuimus, simul atque e navis descendimus, Aediculam struendam curavi, ubi quotidie quoad in morbum incidi, rem Divinam feci Et infra. Inventus est non sine Dei consilio, ut arbitror, Mercator Canoniensis sane honestus, quo cum aureis ducentis decidi, is pollicetur transmissurum nos parva Navicula, ubi praeter liberos suos, & vernaculos paucos nemo sit, ut si forte Urbis Praefectus rem odoretur, nautarum indicio rescire non possit, quis me Cantonem adduxerit. Idem

Vit. 5. Francisc. Xaver. l. 5. c. 6.

Xaverius ep. 13.

L4. ep. 15.

LXI. Franciscus Pereira.

recepit se triduum, aut quadriduum domi suae nos cum nostris libellis, ac sarcinulis asseruaturum, tum summo mane ad Urbis portam, viamque deducturum, qua recta ad Praetorium ferat. Mox ego Praefectum conveniam scilicet, eique demonstrabo me eo consilio venisse, ut Sinarum Regi Divinam, Coelestemque legem exponerem, a Goano Episcopo ad Regem proferam litteras. Non sum nescius duo in hoc negotio inesse pericula, alterum ne Sina ille Mercator accepta pecunia in deserta aliqua Insula nos destituat, aut in mare deurbetur rei occultandae gratia: alterum si Cantonem devecti erimus, ne Praefectus Urbis omnia in nos exempla, & cruciatus edat, aut certe in perpetuum redigat servitutem. Et infra. Verum Christo Domino parcbimus admonenti: Qui amat animam suam in hoc mundo perdet eam; qui autem perdidit animam suam, propter me, inveniet eam, &c.

Implicitus eo lethali morbo Xaverius apud Indos Orientales Legatus Apostolicus sacro subeundi martyrii ardore extabescens animam sanctissimam Caelo transfudit, obtinuitque suis precibus a Deo, ut aditus apud Sinas sibi negatus, fociis ad disseminandam apud amplissimas eas gentes Evangelium panderet, cuius piam mortem describit his verbis Turfelinus.

Turfell.
in vit. S.
Francisci
Xaverii
l. 5. c. 12.

LXII.

Unum agre ferebat naturali se vulgarique morte extinguere in lectulo, omnibusque expetitam votis martyrii palmam sibi pene in manibus infringi. Caeterum haud ignarus martyrii decus donum Dei esse gratuitum, quod saepe negatur expetitibus, aliud agentibus offeratur, ad Divinae Providentiae rationem animum composuit suum, tam insigni beneficio se indignum existimans, inde vis mali vehementior penitus instam Francisci sanctimoniam declaravit, namque, ut in caeteris fere cum urgentur morbo, tum maxime viriosa se prodit natura; ita in Francisco tum praecipue solida, atque egregia pietas emicabat. Quippe eadem propemodum faciebat moribundus, quae sanus facere consueverat, nunc defixo in Caelum oculorum obrutu, laeta fronte, ac vultu cum Christo Domino quasi adesset colloquens, nunc psalmorum versus pie admodum usurpans, identidemque illas iterans voces; Jesu Fili David miserere mei, tu autem peccatorum meorum miserere: Mater Dei memento mei. Hisce, aliisque eiusmodi vocibus biduum extraxit: aderat jam illi suprema hora, igitur Christi Crucifixi effigiem, manuteneus, inreursisque oculis intuens, crebros edere gemitus, & subinde succlamare, Jesu Deus cordis mei,

lacrymas precibus miscens, donec eum vom pariter, ac vita defecit: Ita ad extremum usque spiritum fortissime cum morbo, ac vita luctatus quarto nonas Decembris [qui dies Sanctae Bibianae Virgini sacer est] Jesum, & Mariam saepius inclamans, aequissimo animo obdormivit in Domino, atque ad eos ipsos, quos vivens in visceribus, moriens in ore semper habuerat, migravit in Caelum. Vultus adeo hilaris mansit, ac laetus ut species ipsius corporis animi beatitudinem indicaret, decessit annos natus circiter LV. decennio iam expleto post suum in Indiam adventum, anno post Christum natum MDLII. Vir plane admirabilis cum veris virtutibus, tum vero incredibili animi magnitudine, studioque convertendorum Ethnicorum, nullum unquam laborem, aut discrimen Dei causa recusavit, & Indorum, finitimarumque Gentium convertendarum salute ac labore non contentus, omnem Orientem complexus est charitate illa, cui nimis angustus ad benemerendum Orbis videbatur, itaque Evangelio, ac Societate toto pene Oriente disseminatis, in ipsa cura, ac meditatione Cantonii portus perendi defunctus hujus vitae fluctibus, aeternae felicitatis tenuit portum, Sinas praesentibus apud Deum precibus adiuturus.

Vulgata ejus morte Lusitani Mercatores corpus vestibus Sacerdotalibus decenter indutum ligneo loculo includere, deinde placuit ad carnem exedendam adhiberi corpori vivam calcem, ut nuda ossa in Indiam deportarent. Lapso jam quarto mense Arca refossa est, inspectumque corpus, quod excussa calcem prorius integrum repertum, ut recenter humatum videretur. Nullus gravius odor, sed suavis, nulla rabies, ne in naso quidem qui primus mortuis effluere solet, color virax, caro plane recens, vestimenta nulla ex parte tabefacta, laesae, nec vigor quidem, qui ex spiritu animali constat, destituerat vultum. Navarchus miraculo permotus, Arcam, ut erat, cum calce in navim imposuit, ac e Sanciano Portu mense Martio solvens, Malacam secundis ventis applicuit.

Allato per Scapham praviam Nuntio, universa Civitas Malacensis obviam se effudit summa magnificentia funus curatura, praeter caeteris Jacobus Pereira Legatus luctu in gaudium verso, sumptus praestitit, ac in novo loculo sacrum corpus reposuit, moxque novo miraculo tanti Viri sanctitas demonstrata. Novi loculi brevis coegerat eos, qui operam dabant funeri Xaverii, copus nonnihil comprimere atque inflectere, itaque ex humeris

Eodem L.
c. 11.

Cap. 14.

ris

ris repente profusus sanguis miram afflans odoris suavitatem, quae res obiecta oculis, animisque, omnes, qui aderant stupore, ac miraculo attonitos defixit, quippe cum corpus, quod quintum iam Mensem vacabat animo [adeo rarum pariter, ac diuturnum miraculum fuit] non modo carnem, succum, & colorem, sed etiam sanguinem, eumque odoriferum retineret, ut ille odor non tam sanguinis videretur esse, quam sanctitatis. Quocirca cum sine loculo condi placuisset Arca exemprum, non honorifice solum a Malacensibus humatum

est, sed velut Divinae Clementiae pignus asseruaturum, nec vero sua illos frustrata spes est, iisdem diebus, haud dubia Dei ira tota Urbe contagiosa grassabatur lues, quae magnam Civitatis partem depopulata terrore omnes percusserat; subibat anxios religione animos Xaverii praedictio ex injuria, iratque Numinis causam non aliam esse credebant. Haec lues ea, qua Xaverio parentatum est, die compressa, satis ostendit eundem jam placatum irarum caelestium veniam, pestique sinem attulisse.

I. **A**nno a Virgineo partu millesimo quingentesimo tertio, Indictione undecima floruit in Anglia Catholica Religio, extincto Eduardo VI. Angliæ Rege adolescente a pueritia imbuto capitali in Catholicos odio, hæreseosque in folium Maria sorore, Catholicam fidem proficiente, superatisque nefariis insidiis proditorum, qui Divino Judicio ad excidendam e terris Henrici VIII. sobolem conjurarunt, quos ille caducarum rerum nimio amore irretitus in impietatem pellexerat: ut vere res gesta sit, narrat Sanderus. *Potitus procuratore Regni Angliæ Joannes Dudlejus Comes Warvicensis majora animo concipere cepit, erat enim tunc universa Anglia in sua potestate, præcipue Rex a quo cætera pendebant: quem cum ille vel tæbe quadam laborantem, vel ita in manu sua constitutum, ut ad ipsius nutum, & arbitrium laborare posset, animadverteret, mitit cogitationem de occupando Regno, quod hac ipsa ratione, quam nunc consequentur se speravit. Erant Henrico Marchioni Dorsetria, quem nuper Suffolciæ Ducem factum esse meminimus, filia tres ex uxore Francisca, quæ filia fuerat Mariæ sororis Henrici Regis Octavi natu minores. Hæ tres Ducis Suffolciensis filia videbantur proximæ successioni regnandi jure, si Henrici liberi non obstarent, nam de Margaritæ majoris natu sobole, cum in Scotia esset, nullam Angliis habendam esse rationem Dudlejus existimabat. Ineunt ergo consilium duo isti Duces Suffolciensis, & Northumbrius de collocandis in matrimonio his tribus filiabus, ac deinde de tollendis Henrici VIII. liberis, qui tres etiam erant, ut sic ad has transiret successio, ut autem communicatione tanti boni plures colligarentur ad sceleris suscepti defensionem, statuitur, ut duorum potentissimorum Comitum Pembruchia, & Huntingtonia filii primogeniti duæ Suffolciensis Ducis filia nuptui tradantur; Jana vero ætate maxima, ad quam primo loco, Hen-*

Sander.
l. 2. in E.
duardo

Surius in
comm. hoc
anno.

vici liberis sublatis, Regni hereditatem cupiebant pervenire, Dudleii filio quarto genito, cui Gilfordi nomen fuit, in uxorem daretur, atque ita factum est, & omnia tria matrimonia eodem die insigni pompa Londini celebrata sunt.

Statim vero post ægotare cepit Eduardus, ac lenta tæbe consumi, quo perspecto Dudlejus diligentius incumbere negotio, ac primo quoque tempore Mariam primogenitam Henrici ex Catharina filiam, quam solam timebat [nam de Elizabetha ex Anna Bolena parum curabat] Londinum advocare, ut in sua potestate esset, ac publica custodia sepe statuit, sed præceler Eduardi mors consilium nonnihil impedit, Maria enim Princeps cum Dudleii jussu Londinum properaret, ac jam Civitati proxima esset, admonita a suis Regem in extremis, ac periculum sibi Londini parari, deseruit inceprum iter, & ad Arcem quandam suam minime munitam, quæ Framingham dicitur, omni celeritate se recepit, ubi vigesimo deinde die ab amicis quibusdam secretis, quos in Aula habebat, certior facta, quod Rex obiisset, quamquam adhuc divulgata res non esset, nec ipsa ignoraret, quantæ vires contra eam paratæ essent, omni tamen timore deposito, in Deo innocentie protektor e confisa, tubarum sonitu Reginam se promulgavit.

Mortuus est Eduardus Prædie Nonas Julii ætatis suæ anno decimo sexto, [1] eodem prorpius die, quo Pater ejus Thomam Morum integritatis, & justitiæ caput ferendum ante aliquot annos, curaverat; ut omnes, qui recte rerum rationes expendunt, facile perspicere possent, Henricum tantum Viri cædem morte primogeniti sui luisse, nec tamen expiisse, quia penitentiam de peccato suo secundum Deum non egit. Eodem pertinet, & ad eandem Dei justitiam referri debet, quod nullus plane ex Henrici liberis [quos ille, ut multiplicaret, ac perpetuaret, toties se uxores mutareungebat] Sobolem ullam ex se reliquerit, [licet omnes juventure florent] sed

Eduardus
Rex Angliæ
mori-
tur.

II.

steriles anni transierint sine prole, aut germine, ne Paris tam impij propago radices ullas ageret. Northumbrius, ac Suffolciensis Duces nonnihil perculsi præmatura Eduardi morte, quam diu celari vix posse sperabant, etsi omnia nondum rite disposita essent, progrediendum tamen rati, ad Arcem Londinensem quamprimum se conferunt; ibi accepto clam universæ fere præcipue Nobilitatis iurejurando in verba sua, ac Janæ Ducis Suffolciensis filia, quæ Regina erat futura; paulo post evocant clanculum Prætozem Londinensem, & sex præcipuos Senatozes, quorum etiam iusjurandum in eandem sententiam postularunt: & tandem interpositis aliis duobus diebus prædictam Janam edictis publicis Regiam promulgavit, quam rem populus indignissime se ferre inusitato quodam silentio commonstravit, nonnulli etiam apertius obmurmurare, quorum unus, cui Gilberro Polto nomen fuit, a Domino suo proditus, & accusatus, abscissis auribus publice castigatus fuit. Accusator autem, qui Sanderus vocabatur, eodem ipso die per Thamesim vectus, submersa scapha submersus est; alii carceribus traditi sunt, eo quod scripto a Ducibus proposito, contra Mariam subscribere recusassent, quorum fere primus, ac præcipuus fuit Franciscus Inglesildus Eques auratus, summæ fidei, ac integritatis Vir. Et intra: Northumbrius cum Londini omnia pro arbitrio constituisset, Janam Reginam promulgasset, ac in Arce Londinensi collocasset, optimatum syngraphas ac iusjurandum accepisset, populum confirmasset, Magistratum officia distribuisset, & concionatozes nonnullos delegisset, quorum primus fuit Ridleus Pseudo-Episcopus Londinensis, qui e suggestis tam Mariæ, quam Elizabethæ causam impugnarent, Janæ vero defenderent, ac populo commendarent, quod illi sedulo pro consuetudine fecerunt, cum illorum institutum sit ad omnem humanum favorem se commodare, & id populo semper pro Dei Verbo proponere, quod a potentioribus suæ sectæ præscriptum fuerit. His confectis non aliud sibi jam obstatere a-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

tus, quam quod Maria in sua potestate non esset, ne procrastinatione sua populus ad illam consueret, omni celeritate delicto milite in eam ducit, Suffolciens Duce ad res Londini conservandas suo loco relicto. Cæterum Mariæ causa tam erat perspecta, ac grata universæ plebi, & Northumbrii ambitio ita odiosa, ut ex omnibus undique partibus ad illam ingens ferveret concursus, & minus, quam decem dierum spatio supra triginia millia militum secum habuerit, quibus omnibus tamen tanta erat abundantia rerum ad victum necessariorum, ut cervisia cadus uno Reali Hispanico, quatuor vero panes magni sextra Reali parte venierint. Nonnulli etiam ex Optimatibus qui Londino absuerunt, ad illam consuebant; quod cum Senatozes, ac reliqui ex Nobilitate Londini degenes intellesissent, quamquam Northumbrii postularis, cum præsens esset, refragari non audent, cum tamen tunc exercitu egressum Proditorem declarant ac Ducem Suffolciensem suo loco relicto una cum Janæ filia Regina paulo ante declarata in custodiam tradunt, Mariam honori, & Regno restitunt, & edictis publicis quidquid antea, vel a se, vel a Northumbrio Janæ nomine factum fuerat, rescindunt ita completum est varicinium pia illius virginis, quam ab Henrico VIII. affectam supplicio ob varicinia vidimus.

Inter has Anglicarum rerum conversiones Pontifex de Eduardi Regis morte factus certior, ineunte Augusto curas omnes pro restituenda Angliæ Religione Catholica defixit: qua de re hæc referunt Acta Consistorialia.

Roma die Sabbathi apud S. Marcum V. Augusti MDLIII. fuit facta Congregatio coram Sanctitate Sua, hora XX. super rebus Angliæ, & deputati Legati, & Nuntii ad Regnum Angliæ, cum significatum esset, populum filiam antiqui Regis in eorum Reginam elegisse, & fuit deputatus Legatus ad Principes Christianos, & præcipue ad ipsam Reginam Reverendissimus Dominus Reginaldus S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis Polus, cum

R r r

Maria in
Reginam
Angliæ e-
ligitur.

III.

Acta
Conc. mf.
Car. Spa-
da sig. n.
135. pag.
128.

Reginal-
dus Polus
Cardina-
lis Ang-
liæ Le-
gatus eli-
gitur.

NOTE [1] Ingens rerum mutatio hoc anno in Anglia facta est. Eduardus rex lento morbo sensim tæbescens, cum de vita plane sibi desperandum intelligeret, committendum sibi censuit, ut quam in regnum invexit Zuingliana hæresis se amoto adhuc peristeret; & cum consilio huic suo plane repugnantem Mariam Henrici VIII. ex Catharina filiam nancisceretur, edicto a se lato & ab aulicis quos habebat a sanctiori consilio confirmato cavet ne alia regni hæres quam Joanna Grajaducis Suffolciensis filia, quæ filio ducis Huntingtonia nupter agnosceretur. Id vero juri Mariæ quam Henricus VIII. Eduardo substituerat, plane averfabatur. Ita rebus sese habentibus Eduardus diem claudit extremam die & mensis, quos indicat Annalista; statimque die X. Julii Joanna in regni solium conscendit. Nec interim Maria quievit; statim enim a fratris obitu, Norwici agens reginam se salutandam curavit, coegitque exercitum, qui in dies novorum militum accessione au-

NOTE Ctus post dies paucos novæ reginæ spem fecit firmiorem. Successit provinciarum regni spontanea deditio, atque inter primas ipsa metropolis Londinum ad Mariam accessit. Acclamata est Londini die XIX. Julii, qua facile die Joanna regis insignibus exuta in turrim Londinensem depulsa est. Metropolis exemplum statim urbes & provinciæ omnes secuta sunt, pacatumque regnum. Mariæ cessit. Cum Maria ipsa pariter catholica religio in Anglia superiora obtinuit, nam & exules episcopos catholicos revocavit, & concionatozes hæreticos adegit ad silentium, ac in ipsa urbe metropoli sacra catholica quæ sub Eduardo cessaverat, restituit. Secundum hæc die XIV. septembris Cramerus Cantuariensis archiepiscopus hæreticorum fautor præcipuus in Londinensem turrim traditur. Die prima octobris Maria ritu solemniori regiam coronam manu Garneri Londinensis episcopi accepit, tum supremo regni senatu, quem parlamentum vocant, coacto die X. ejusdem mensis Henrici cum Catharina connubium ratum ac legitimum declaratum est, latæ ab Eduardo de religione leges abrogatæ: ac tandem securitati catholicorum clericorum provisum. MANSR

facultatibus, & modo, & forma in Brevis expressis, eique commisit sedulam operam navare, seque vel ad Cæsarem, vel ad Gallorum Regem, vel ad utrumque conferre, prout gerendæ rei spes illi affulgeret.

Reginaldo Cardinali Polo.

IV. Dilecte Fili noster salutem, &c. Allato nobis Nuntio de obitu adolescentis Angliæ Regis, [si Rex is appellandus est, qui contra omnes Divinas, humanasque leges a Patre susceptus, per vim, & crudelitatem, puræque, ac sanctæ Religionis eversionem in Christianorum cervicibus populum impius impositus erat Tyrannus] auditoque gravi dissidio, quod inter illius Regni Proceres de successione Regni subortum est, statim cogitare cepimus, num Deus aliquando calamitatum illius nobilis Provinciæ miseris occasionem nobis præbere veller, per has Procerum illorum contentiones, atque discordias, pium Religionis cultum, & sanctarum Legum observantiam populis illis restituendi. Itaque advocato statim nobis Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio multa contrulimus inter nos, multa cogitavimus, sed illud omnium opportunissimum visum fuit, tuam in primis de omnibus illis rebus sententiam, consiliumque exquirere, nam nulli magis eius Provinciæ Status, hominumque illorum voluntates, & studia, quam tibi uni sunt explorata, nec vero quisquam est, qui aut pietate in Patriam, aut Religione in Deum, aut in hanc sanctam Sedem fide, atque observantia tibi sit anteponendus; quare Circumspectionem tuam hortamur in Domino, ut totius sui consilii nos quamprimum faciat participes, quid a nobis sperandum, quid tentandum, quid, aut per quos, aut quomodo agendum, ac tractandum putet; ac si Circumspectio tua existimet, personam suam, si propius ad illa loca accederet [quod plerisque videbatur,] magnum momentum ad hoc quod cupimus conficiendum afferre posse, libere, atque aperte nobiscum agat, nos enim eo hac in re animo sumus, ut nec tibi id oneris, si non sit irritus labor, imponendum existimemus, nec si qua spes sit aliquid per nos ad Religionis causam perfici posse, ulli labori, vel tuo, vel nostro ullius opere, aut impense parcendum putemus; quare hæc tota tua fuerit deliberatio; itemque an te ad Cæsarem, an ad Gallorum Regem, an ad utrumque eorum a nobis legari magis expediat, de quibus omnibus, & de tua simul voluntate libere, atque ingenue, ut supra diximus, sublato omni in respondendo pudore, qui in Dei, & boni publici causa importunus es-

set, Circumspectio tua certiores nos faciet, ut si qua sit occasio Deo inserviendi, & Christianam Rempublicam jurandi, id pro nostri muneris officio diligenter exequi possimus. Datum Romæ apud Sanctum Marcum die 11. Augusti, MDLIII. anno IV.

V. De Legationis munere Polo demandato certiores reddidit Pontifex Henricum Galliarum Regem, illumque hortatus est, ut Regiam auctoritatem, ac potentiam pro revocanda in pristinum splendorem Catholicæ Religionis dignitate adhiberet, cum ex præclarissimo facinore immortalis gloriam apud Deum, hominesque esset collecturus.

Henrico Francorum Regi.

Charissime in Christo Fili noster salutem, &c. Cum in his Angliæ moribus pius, & misericors Dominus spem magnam nobis ostenderet illius nobilissimæ Provinciæ, quæ tam diu per vim, & crudelitatem a reliquo Christiani nominis corpore avulsa fuit, recuperandæ, & intra ejusdem Domini ovile reducendæ nos tam pie, tamque optate causæ pro nostri officii munere deesse nolentes statim dilectum filium nostrum Reginaldum Polum S. R. E. Cardinalem in illud Regnum nostrum, & Sedis Apostolicæ Legatum destinavimus, ut nostris salutaribus hortationibus, atque consiliis saluberrimum hoc opus ad Dei laudem, & gloriam, quantum cum illius auxilio fieri possit, promoveret, atque adjuveret, cui piæ, Deoque acceptissimæ causæ cum tua Majestas propter locorum propinquitatem, summamque & auctoritatem, & potentiam maxime omnium prodesse possit: propter autem suam eximiam in Deum pietatem in primis eam velle non dubitemus, idcirco & eidem Reginaldo Cardinali, ac Legato mandavimus, ut tuam ad eam rem opem, & auxilium ubi fuerit opus impleret, & has ad Majestatem ipsam tuam dare volumus literas, per quas eam in Domino plurimum hortemur, ac rogemus, ut tanti publici boni occasionem pro sua parte non deserat, sed omnia agat, atque efficiat, ut illa in primis Catholica Natio, quæ quorundam impietate tandem a recta salutis via aberrare coacta fuit, in veram nobiscum fidem, & Religionem, Deique, & sanctarum Legum obedientiam redintegretur, atque ut positris tantisper privataram rationum considerationibus, quæ præclaris interdum, ac vere salutaribus consiliis impedimento esse solent, hanc Majestas ipsa tua Dei esse causam cogitet, Dei in ea nomen, & gloriam, Dei denique voluntatem agi consideret, ut tua Majestas, quæ præter ceteros Christianos Principes Christianissimi Regis

V.

Jul. III. l. 7. brev. sig. num. 2886. p. 273.

gis cognomine insignita est, in hac etiam parte Christianæ fidei tuendæ, ac propagandæ, & celebratissimo cognomini, & suæ, Majorumque suorum virtuti respondeat. Datum Romæ apud Sanctum Marcum die VI. Augusti MDLIII.

VI. Perlatum est eodem tempore Mariam Angliæ Reginam a Populo, Senatuque Anglico fuisse Regiis honoribus exceptam, cultamque, ex quo felici Nuntio ingenti lætitia delibutus Julius, majores spes de Religione Catholica in Anglia instauranda concepit, ad quæ pia consilia in opus provocanda, amplissimis mandatis Cardinalium Polum instruxit, utque Mariæ Reginæ de honore Regio divinitus illi collato gratularetur, Pontificiæque benevolentia effusa officia polliceretur, imperia dedit.

Reginaldo Cardinali Polo Legato.

Dilecte fili noster salutem, &c. Post Nuntium nobis allatum de adolescentis Angliæ Regis [si tamen is Rex appellandus est] morte cum nos in assidua cura, consultationeque versaremur una cum Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quid moliri agere possemus, ut illi nobilissimo Regno impia tandem tyrannide oppresso, verus Christianæ Religionis cultus, & sanctarum Legum observatio restitueretur, tu nobis statim occurreris, cujus potissimum fidei, consilio, virtuti, totum hoc negotium committeremus, quemadmodum ex aliis nostris literis ad te scriptis intelligere poteris, verum interea dextera Domini fecit virtutem, suaque illa admirabili, atque nostris oculis incognita providentia, salutem illius Provinciæ per se operata est, nam Charissima in Christo filia nostra Maria Angliæ Regina declarata, quæ semper in recta Fide, Religioneque ruenda firmam sese, atque constantem contra paternas, ac fraternas injurias perstiterat, nemini dubium esse potest, quin & illius Regni salus, ac tranquillitas Deo Optimo Maximo cure sit, & piorum labores, gemitusque ab illius bonitate opportuno tempore, sint exauditi, itaque hujus tanti Divini muneris statim cum eisdem Fratribus nostris gratulatione facta, gratisque eidem misericordie Deo, prout pro temporis angustia fieri potuit, persolutis, Circumspectionem tuam de ipsorum consilio, atque unanimi assensu nostrum, & Sedis Apostolicæ Legatum ad eandem Mariam Angliæ Reginam deputavimus; primum, ut ei nostro & Sedis Apostolicæ nomine de honore illi divinitus oblato, gratuleris, nostrumque animum ad eam deferas, tum paternæ erga illam pietatis, charitatisque plenum, tum secundarum omnium ipsius re-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

rum, atque illius Regni cupidissimum, deinde ut perturbatum illic ac labefactum puræ Religionis cultum tua præstanti singularique virtute, pietate, sapientia, doctrina, auctoritate ad pristinam Patrum disciplinam revoces, in quo quid agere conveniat, tu quidem a nobis minime es admonendus, cui res ille æque, ac nobis ipsis cordi sunt, & magis quam cæteris omnibus notæ: illud quod nostrarum partium fuit, prompto, & alacri animo fecimus, ut circumspectionem tuam amplissimis facultatibus a nobis, atque ab hac Apostolica Sede muniremus per quas in errorem lapsos consolari, & in Dei gratiam, ac Sanctæ Catholicæ suæ Ecclesiæ communionem restituere possis, quemadmodum aliis nostris sub plumbo datis literis, quas propediem ad te mittimus latius explicabitur. Datum Romæ apud S. Marcum die VI. Augusti MDLIII. Anno IV.

Eadem die Julius Reginæ Mariæ de superatis Dudlæi, & Suffolci Ducum, & conjuratorum, qui illam vi opprimere nitebantur, insidiis, Regioque insigni secundo populorum applausu accepto gratulatus est, atque ad restituendam pristino splendori collapsam Religionem cohortatus est.

Maria Angliæ Regina.

Charissima in Christo filia nostra salutem, &c. Posteaquam renuntiatum nobis est post Eduardi adolescentis obitum cum multa potentium Virorum fraude, atque insidiis multa pericula saluti, ac dignitati tuæ intenderentur, Omnipotentem Deum, qui te antea ab omni impietatis hæresumque contagione, quæ in ista Provincia fuerant excitata, illasam, immaculatamque præservarat, nunc tot laborum tuorum simulque tantarum calamitatum istius nobilissimi Regni miserum, fecisse potentiam in brachio suo, Majestatem Tuam, manu sua illa excelsa a perditis perfidorum conatibus mirabiliter liberasse, reque maximis omnium illorum populorum, ac consensibus studiis, & voluntatibus Angliæ Reginam optimo jure declaratam, ac salutatam fuisse, novam sane quandam, atque animo nostro insolitam in Domino lætitiā cepimus, cum jam per complures annos in isto inprimis pio, Catholicoque Regno tam multæ seditiones, atque discordiæ, tantus pietatis, ac veræ Religionis, omniumque tam divinarum, quam humanarum legum contemptus existerit, ut nihil fore conspiceremus, quod non summum dolorem ex perturbato isthuc Christianæ disciplinæ ordine, & ex animarum illarum, quas Christus suo pretioso sanguine redemerat, amissione nobis afferret. In hoc ergo nostro ex tantis

R r r 2 istius

VII.

Ib. num. 2886. p. 273.

Julius III. cum Maria de Regno gratulatur.

istius Provincie incommodis mœrore, im-
mensa Dei benignitate hic primus nobis læ-
tus illuxit dies, qui te istius nobilissimæ,
potentissimæque Provincie Reginam tot
manifestis Divini erga te auxilii, atque
favoris indicis declaratam fuisse ad nos
attulit, haud enim dubium esse potest,
clementissimum Deum, istius Regni inco-
lunitatem, & salutem in omnem partem
respicere, cum talem illi Reginam fide,
pietate, æquitate, mansuetudine, autho-
ritateque præstantem, ea admirabili cura
semper esse conservatam, isto etiam admi-
rabili modo præposuerit, ille enim pro-
fecto te ex impiorum manibus voluit libe-
rare, ut per eandem te fidelibus populis
suis tamdiu per vim, & servitiam a pu-
re, & sanctæ suæ Religionis cultu abscis-
sis, vere Christiana libertas restitueretur, il-
le tantas tibi opes, potentiamque tribuit,
ut eas maxime ad impietatem tollendam,
& ad sui nominis laudem concelebrandam
converteras. Nos quidem qui pro Pastoralis
officii a Deo nobis injuncti munere, Chri-
stianorum populorum salutem vita ipsa no-
stra longe habemus chariorem, & qui ni-
hil tam cupimus, quam eos, qui a recta
salutis via aberraverint, quæ nimirum in
Catholica, atque Apostolica fidei consen-
su, atque unitate, sanctarumque Legum
observantia consistit, in semitam redire
justitiae, seque cum reliquo Christiano cor-
pore, & cum illo divinitus attributo ca-
pite coniungere, omnem nostram operam,
studium, consilium, auctoritatem, Maje-
stati Tuæ ad istum optimum, ac Deo acce-
ptissimum finem liberrime, studiosissime;
deserimus elegimus autem, qui nostræ hujus-
modi erga te voluntatis interventus sit,
& interpres, dilectum filium nostrum Re-
ginaldum Polum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ
Cardinalem, quem tuæ Majestati, tum pro-
pter illius eximias, præstantissimasque
virtutes, excellentemque pietatem, doctri-
nam, sapientiam, tum propter multas, &
magnas, quas tecum habet necessitudinis,
ac consanguinitatis causas, scimus esse
probatissimum, qui idem superioribus tem-
poribus pro Christianæ Religionis veritate,
& Tuæ simul Majestatis dignitate tuenda,
in maximas, gravissimasque ærumnas in-
cidit, eum nos ad Majestatem Tuam no-
strum, & Sedis Apostolicæ Legatum sta-
tim destinavimus, ut tibi de honore divi-
nitus oblato, nostro nomine gratuletur, om-
niaque benevoli erga te atque universam
istam nobilissimam Nationem Patris mune-
ra pro nobis adimpleat. Nos illum talem
Virum, causamque eam, quam tecum a-
cturus est, cum Dei causa sit, cui ipsa,
tam multa debes, Majestati tuæ commen-
dare supervacuum ducimus, tantum De-

um Optimum Maximum omnibus precibus
oramus, ut ipse Reginaldus nostrorum, suo-
rumque rectissimorum consiliorum eos exi-
tus habeat, qui & nostra pietate, & il-
lius virtute, tua integritate, piaque &
grata in Deum mente maxime sint digni,
ut gaudium nostrum, & spes, quam ex
illis Divinam in Tuam Majestatem benigni-
tatis iniriis maximam concepimus, spera-
tos ex secundis eventibus rerum fructus pro-
ferat. Datum Romæ apud Sanctum Mar-
cum die VI. augusti MDLIII. anno IV.

De felici hac rerum conversione, &
Maria Regina in Anglicum Solium eve-
cta conceptam lætitiâ Pontifex com-
municavit cum Cæsare, illumque roga-
vit, ut Reginaldum Cardinalem Lega-
tum suis consiliis, auxiliisque instrueret,
ut ille in Angliâ demandato sibi mune-
re pro depellenda hæreseos tyrannide ac
Religione orthodoxa in pristinam digni-
tatem adducenda perfungi posset.

Imperatori.

Charissime in Christo fili noster salutem, Ib. p. 281.
&c. Multis, & gravibus nostrorum tem-
porum incommodis, quæ nos assiduo dolo-
re, Christianæque Reipublicæ, & fidei col-
labentis miseratione conficiunt, lætus ali-
quando nobis per Dei bonitatem, atque
Clementiam dies illuxit, qui videlicet nun-
tium nobis attulit post mortem Eduardi,
qui se pro Rege Angliæ gerebat, nobilissi-
mum illud Regnum ad Charissimam in
Christo filiam nostram Mariam optimam,
præstantissimamque Reginam Conservatam
tuam, quæ semper in Dei, & veræ Reli-
gionis causa tuenda fidelissimam sese, con-
stantissimamque præstitit, tum jure, &
legibus, tum incredibili populorum illorum
voluntate, atque consensu fuisse delatum,
in quo quidem admirando opere conficien-
do, quo minus auxilii ex humanis opibus,
ac consiliis fuisse conspicitur, eo magis Om-
nipotentis Dei virtus, providentiæque
apparet, totamque hujus eximii in Chri-
stianam Rempublicam collati beneficii læu-
dem, & gloriam sibi soli vendicat, quod
ipsum cum nobis ad singularem lætitiâ
satis per se magnum, atque amplum est,
tum animum nostrum communiam auctæ
miseriarum desperatione jacentem, etiam
quoad reliquas male affectæ Christianita-
tis partes ad magnam spem divinæ ejusdem
salutis erexit, cum videamus id quod homi-
num viribus, ac consiliis impossibile sit, ex-
celsi Dei potentiam, clementiam, bonitatem esse
facillimum. Quoad vero ad ipsam Mariam
Angliæ Reginam, resque illius Provincie
pertinet, nos tantum publicum bonum nostris
studiis, hortationibus, consiliis, eaque, quæ
a Deo Optimo Maximo attributa nobis
est, potestate adjuvare volentes, dilectum
filium

VIII.

filium nostrum Reginaldum Polum Sanctæ
Romanæ Ecclesiæ Cardinalem ad eam no-
strum, & Sedis Apostolicæ Legatum de-
stinavimus, hominem ea pietate, integri-
tate, sapientiæque præditum, eundemque
ipsius Regine ira studiosum atque obser-
vantem, ut is vere Angelus pacis, bono-
rumque omnium mediator sit existiman-
dus. Eum ad Majestatem tuam primo ac-
cedentem, ut opem, consilium, auxilium-
que tuum in tanta publica causa pro ex-
celsis, quem in Christiana Republica ob-
tines loco, ubi fuerit opus, imploret, be-
nigne ut excipias, ejusque consilia ad Dei
honorem, & gloriam, & ad universam
illius Provincie salutem, quæ in obser-
vatione rectæ Religionis maxime consistit,
spectantia, & tua sapientia dirigere, &
auctoritate, opibus, præstantique poten-
tia adjuvare velis: tandem Majestatem
tuam plurimum in Domino hortamur, ab
eaque roto animi affectu requirimus, ac
petimus, quamquam eam in istam rem
ipsam, tum propter suam in Deum pie-
tatem, tum propter Mariæ ipsius Regine
consanguinitatem satis per se promptam
esse confidimus, ac propterea tecum gra-
tulatione magis opus esse, quam hortæ-
tione putamus; tamen gratissimum nobis
erit, & tuo etiam nomini gloriosum, si
in hanc optimam, atque illi nobilissimam
Provinciæ salutarem causam, ita roto
animi, ac consilii tui robore incubueris,
ut omnes Majestatem tuam, non plura in
eo carni, & sanguini, humane ulli
affectioni dedisse, quam suæ eximie in
Deum pietati, & sanctæ illius Religionis
propagationi tribuisse intelligant. Datum
Romæ apud Sanctum Marcum die VI. Au-
gusti MDLIII. anno IV.

IX.

Agebat tunc Benaci in Insubriæ fini-
bus Cardinalis Polus in percelebri Cœ-
nobio, ac Divinarum rerum contempla-
tioni vacabat, cum Anglicæ Legationis
obeundæ imperia a Pontifice accepit, is
vero cum Angliæ Regnum ob superiora
Schismata perturbatissimum arbitretur,
non se commovet antequam rerum An-
glicarum conditio ipsi explorata esset;
missis vero Internuntio humanissimis li-
teris Regine Mariæ de consensu Regni
Anglici Solio est gratulatus, tum illi si-
gnificavit, quæ pro fide Catholica, tum
ipsius Regine causa esset perpeffus, om-
niaque illi fœlicia comprecatus sacris ad-
hortationibus accendit, ut omnem ope-
ram pro Religione Catholica Angliæ re-
stituenda explicaret, tum significavit si-
bi ea de causa Legati Apostolici munus
demandatum, rogavitque, ut vicissim si-
bi significaret quod tempus aucupandum,
præsolandumve, vel quæ ratio ineunda

foret, ut mandata Pontificia conficeret;
sperare enim se ut redeuntibus ad Eccle-
siæ obsequium Angliis pristina fœlicitas,
una cum Religione in eo Regno resto-
refferet.

Mariæ Regine Angliæ, &c.

Benedicta manus Omnipotentis Dei, X.
Ext. apud
Natal.
Comit. l.
7.
quæ non solum Majestatem tuam in alto
Throno, & in possessione Regni colloca-
vit, quod per multos annos ad eam spe-
ctabat, & ab omnibus bonis optabatur,
atque inter sacras preces petebatur a Di-
vina clementia, sed etiam eo res deduxit,
ut non modo res ipsa, verum etiam ratio
ipsius rei consociendæ omnes animos incre-
dibili lætitiâ perfundat, & præcipue pium
animum tuum, quia sine sanguine res
peracta est prope cum magna clades ef-
fer timenda, propter fraudes adversario-
rum, quæ non parvis viribus erant sus-
fulta ad eam justissima successione privan-
dam; atque cum propter longum spatium
sibi divinitus concessum ad suas insidias
subterendas, putarent se ad finem opta-
tum cum scelere suscepti consilii perve-
nisse, sine novis auxiliis, sed solis viri-
bus, quas Spiritus Dei excitavit in ani-
mis mortalium, effectum est, Divina pro-
videntia, ut brevi momento temporis ir-
riti, ac delusi sint omnes mortalium ap-
paratus, ita conversi sunt, qui humanæ
militiæ militabant ad protegendum hono-
rem Dei, Majestatis tuæ incolumitatem,
ac totius Regni salutem. Si quis itaque
miratur, cur tua Majestas nullis externis
viribus, paucis etiam subditis audentibus
ejus partes amplecti potuerit, Regnum ita
usurpatum adversus tantam hominum ma-
litiâ, & potentiam recuperare; aut si
quis rogaret, quomodo factum est istud?
res ipsa respondere poterit: Spiritus San-
ctus supervenit in corda hominum, qui
ea ratione tibi Regnum restituere voluit,
atque hoc uno exemplo non solum vestris
populis, sed etiam universis Christianis,
& Barbaris Nationibus manifestum sit, quia
nullum sit consilium, nec prudentia, nec
fortitudo contra Dominum Deum, & quod
excelsus dominatur in Regno hominum,
& cui voluerit, & quando voluerit, da-
bit illud. Eius divinæ providentiæ in re-
bus humanis credulitas præcipuum nostræ
Religionis fundamentum, si unquam in i-
stud Regnum introduci, & confirmari de-
buit per ullam manifestam experientiam
hoc maximo tempore introduci necesse est,
quo propter impiorum tam diuturnam au-
thoritatem, ita erat in animis hominum
debilitata, & in eorum animis præser-
vim, qui prudentiores, sapientioresque
putabantur, ut penitus videretur extincta.
Cum Divinæ itaque bonitati placuit, ita
evi-

evidentibus signis suam potentiam in tua Majestate extollenda, tunc cum a suis inimicis, & a multis aliis penitus oppressa putabatur, declarare: hoc est cur maxime omnes boni, & pii gloriantur, & quod tibi magis gratum esse certo scio, quam Regiam dignitatem; atque si ulla femina debuit Deum laudare his verbis sue Sanctissimæ Matris, cujus nomen refert, quibus ea usa est ad exprimendam lætitiã propter Divinam providentiã ad sui, humanique generis salutem, cum Spiritu Sancto repleta inquit, Magnificat anima mea Dominum, cum is, quæ sequuntur, tua Majestas justissima de causa eum Psalmum canere potest, cum in se ipsa sentiat, quod omnes vident, & ut Divina Bonitas respexit humilitatem ancillæ suæ, fecit potentiam in brachio suo, statim deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles, hoc dictum de Divina providentiã erga Majestatem tuam, semper manifestius in administratione cognosceretur tua, cum incremento illo lætitiæ, quod desideratur ad honorem, & laudem Divinæ Majestatis. Eumvero mea erga Deum, & suam Ecclesiam, ac erga Majestatem tuam pietas me cogit unum in hoc Regni tui initio tibi in memoriam revocare: quod est, ut cum ita singulare beneficium a Deo acceperis, diligenter consideres, e quibus radicibus perturbationes rerum ad justitiam, & ad veræ Religionis cultum pertinentium pullularint: quippe cum ille in dies in illo Regno cum tanta ruina succreverint, tam publica, quam privata, quanta non ignorantur. Atque si hoc ita feceris, percipies profecto principium, & causam omnium malorum tunc pullulasse, cum perpetuus humani generis adversarius Patri tuo persuasit impurum consilium, ut divortium fieret Matris tuæ optimæ Reginæ. Atque illi magnæ in Deum, in ipsam, in te, in seipsum injuriæ majus additum est scelus, quod a Matre divortium fecit omnium Christianorum a sancta catholica obedientia, & ab Apostolica reverentia. Ex hoc iniquo, & impio semine tot pestiferi fructus nati sunt, ut ita Regnum ubique corruerint, ut nullum neque justitiæ, neque veræ Religionis vestigium apparuerit, relegatæ enim sunt ambe, quando reverentia, & obedientia Ecclesiæ ejecta fuit, neque prius sunt reditura, quam Divina obedientia in animum recepta sit eorum, qui rebus præfuerint; hoc facile tua Majestas illi seruo suo potest credere, qui plurima & ista & Majestatis Vestra causa passus est. Neque ullam defendendæ causæ tuæ rationem prætermisit, ubi aliquod extaret remedium, quo te tuis molestiis subleva-

Apud
Sander. l.
2. p. 2.

rem, quod si mei labores eum finem consequuti non sunt; quem semper desideravi sæpius vel vitam ipsam periculis exponens, certe nunc ea de re multo magis lætor, quam si ipse adiutor fuisset, cum apertissime cognoverim Divinæ providentiæ in Majestatem tuam propensam voluntatem. Nam profecto noluit Deus ulla humana te manu adjuvari, neque Pontificis, neque Cesaris, neque Principis: quamvis nunquam cessavit Pontifex Casarem ad opem ferendam cohortari, neque mea defuit diligentia utriusque ad hoc pium opus sollicitandis, sed divinitus res protracta est, donec statutum tempus a Deo adventarit, quo Divina manu sublevareris. Interim usus est Deus eadem ratione, qua erga charissimos, & dilectissimos uti consuevit, quos nutrit, & educat in omni calamitatum, ærummarumque genere, ut gratiæ suæ semen altiores radices in corde tuo possit extendere, meliusque floreat, ac nobiliores fructus producat, cum visum fuerit in pristinam felicitatem revocare. Illud nunc omnes boni expectant, atque ego in primis, cui major occasio concessa est dotes animi, quæ divinitus tibi concessæ sunt, a teneris cognoscendi. Ea res me multo etiam magis impellit, ut Majestati tuæ id significarem, de re tanta, quanta est Ecclesiæ obedientia, me magis etiam sollicitum esse, quam antea, qua mente sis erga Religionem, & quo pacto affecta. Nam cum circiter trecenta millia passuum distem ab Urbe Roma, nuper ad me de rebus Britannicis est delatum, & per literas Summi Pontificis certior factus sum, te ad summum imperium esse protractam, & me electum Legatum a Sancta Sede Apostolica ad Majestatem tuam, & ad Casarem, & ad Galliarum Regem, ut tibi gratularer pro victoria Dei, in hac causa ipsius Dei. Sed quia quanti res sit intelligo, censui non inutile fore, si Majestatis tuæ mentem, quo pacto Deus moverit, prius percunctatus fuero, cujus causa præsentem Nuntium cum meis literis mitto: neque istud quidem, quia de optima ista voluntate tua subdubitem, quoniam te semper gratam erga Deum fuisse cognovi, & acceptorum non immemorum, legumque Divinarum observantissimam, inter quas obedientia Apostolica Sedis continetur, cui maxime omnium favere debes. Nam certe quidem Majestatis tuæ Pater nulla alia de causa Apostolicam obedientiam reliquit, nisi quia noluit Pontifex Romanus causæ tuæ favens, turpi, & iniquo ejus desiderio assentiri. Sed quoniam tot annos tanta facta est mutatio, tantaque malitia conata est evellere ex animis hominum, pe-

ni-

nitusque restringere hanc ipsam obedientiam, & observantiam, mihi visum est non absurdum fore, si ex te ipsa percunctaver, quod tempus, aut que ratio aprior, commodiorque videretur ad ipsius Vicarii Christi legationem, perfungendum, idque ad istius Regni beneficium, & consolationem, cujus felicitas, & quies semper magis oppressa fuit, ex quo sancta obedientia expugnari cœpta est, coactaque solum vertere. Decevi igitur prius responsum expectare, quod ut expectationi meæ optime respondeat, ab Omnipotente Deo suppliciter peto, omniumque piorum spei, quam habent de Majestate tua conceptam, idque ad confirmationem, & incrementum felicitatis tuæ, & illius Regni. Quod si mihi benignam audientiam concesseris, spero futurum Dei Optimi Maximi beneficium, ut intelligas in hac ipsa obedientia Ecclesiæ consistere, & collocatum esse fundamentum, & stabilimentum omnium bonorum ipsius Regni. Sic igitur rogans Omnipotentem Deum, ut pro sua infinita misericordia Majestatem tuam fortunet in ipso Imperio, in quo te collocavit, finem scribendi faciam. E Cœnobio Megazeni Benaci Idibus Sextilis MDLIII.

XI.
Sander.
42.

Dum responsum expectat Cardinalis Pulus, subsistitque in Italia (inquit Sanderus) altera cum illa Anglicana etiam ad Casarem de pace inter ipsum, & Regem Gallorum concilianda decernitur Legatio. Revocatur nimirum e provincia Julius Verallum, & Dandinum Cardinales, cum omnes pii eorum conatus ob insitam veterum odiorum pertinaciam elusi fuissent: affulserat vero novæ spes sedandæ discordiæ, cum beneficio illius pacis inter eos Reges faciendæ, in Anglia, Germanique instauranda Religio videretur, porro Internuntius, qui a Cardinale Polo ad Angliæ Reginam missus fuerat humanissime acceptus est, ab eaque Cardinali Polo de piis monitis actæ sunt gratiæ, ac summi in Sedem Apostolicam cultus, & amantissimi obsequii gravissimæ testificationes exhibitæ, verum cunctari iussit, donec pacator foret temporis ratio, ac tum commode accederet iri rescriptis, ut e subjectis literis patebit.

Ext. apud
Natal.
Comit.

Ut Po-
lum non
tam cito
in Angli-
am acce-
dat con-
sulit Re-
gina Ma-
ria.

Optime Sobrine Pole in Christo observandissime. Accepi literas tuas, quas tuus Familiaris mihi reddidit, ex quibus intellexi perpetuam, optimam voluntatem erga hoc Regnum, Patriam tuam nimirum, & erga legitimos heredes cum summa levitate significatione ob ea qua placuerunt Divinæ Clementiæ Omnipotentis Dei in ostendenda sua erga me vera justissima, infinitaque misericordia, propter quam me tibi etiam non parum debere sentio, cum

monita amantissima præterea in literis addideris, quod si nullum naturæ vinculum inter nos intercederet, quod certe maximum intercedit, tamen vel una hac de causa maximas tibi deberem gratias, quod me tam amanter monueris, atque ego dabo operam pro viribus, ut monitis tuis satisfaciam, quippe cum neque unquam fuerim, nec sim, neque [ut Divinæ Misericordiæ confido] unquam futura sim; Catholice adhortationi in tuis literis contentæ adversaria. Quod attinet ad meam obedientiam, & debitam observantiam erga sponsam Christi, & Matrem Divinam suam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam harum literarum lator poterit te commode docere; is enim poterit explanare, quanta sit animi mei molestia, propterea quod non possim animi mei sententiam in hac re proferre, sed cum primum data erit facultas sinceritatis animi mei erga Divinum cultum explicandæ, obedientiæque, quid sentiam, exequendæ, faciam te primum per literas certiore. Quod spectat ad coronationem, idem Nuntius omnia plane explicare poterit, multaque alia quibus illum adesse volui, cum mirifice Omnipotentis Dei misericordia confidam futurum, ut hæc Comitia omnia statuta abrogent, unde omnium calamitatum hujusce Regni semina pullularunt; spero autem futurum, ut delictorum veniam a Summi Pontificis clementia obtineam: cui te rogo, ut meo nomine humillime gratias agas pro sua multiplici in me bonitate, ut in eadem persistat clementia, omnemque præteritorum commissorum oblivionem concedat. Hunc igitur remitto spe postulatiōnis non irritæ futuræ opera tua, quando tantum benevolentia, & fraternæ charitatis mihi pignus obtulisti. Me itaque plurimum Sancto Patri, ac tibi commendans, finem facio scribendi. Westmonasterio VI. Idus Octobris MDLIII.

XII.
Corona
Anglica
redimitur
Maria.

Acceperat illa insigne Regium solemniter kalendis Octobris summo populi, Procerumque applausu, ac magnanima pietate Primatus Ecclesiastici adulterinos titulos aspernata erat, necnon inique Religionis odio divexatos libertati, honoribus, juribusque pristinis restituerat, ut narrat his verbis Sanderus. Civitatem, & Arcem Londinensem more triumphantis ingressa, mox nullo Senatus consulto expectato, sed sua sola pietate profanum Primatus Ecclesiastici titulum respuit, & e carcere Regio sustulit Episcopos Edmundum Londinensem, Stephanum Wintoniensem, Cuthbertum Dunelmensem, qui ob fidem variis carceribus victi asserabantur, Thomam item Norfolkici Ducem, & Eduardum Courtenay Marchionis Exo-

ni-

nienſis, olim ab Henrico occiſi filium, quem Devonia etiam Comitum illa poſtea creavit, injuſte ad perpetuos carceres damnatoſ, & liberatoſ, & honori priſtino reſtituit; exilii, & perduellionis iniquiſſimam contra Reginaldum Polum Cardinalem latam ſententiam revocavit, graviſſimum veſtigial populo prius ab Eduardo impoſitum condonavit. Et ne adulteratæ pecuniæ permutacione tam miſere expoliarentur ſubditi, miſericordiſſime curavit, ut Rex Regi quid præſtet, ut Hæretico Catholicus, quantum interſit omnes ſtatim viderint. Cum vero Cardinalis Polus nondum in Angliam acciri poſſet, miſus eſt Franciſcus Commendonus Pontificus Cubicularius natione Venetus, Vir magno, & expedito ingenio, qui poſtea rerum geſtarum peritia, & virtute Cardinalitiam Purpuram promeruit. Is (inquit Sanderus) tam prudenter, ac impigre rem egit, ut & cætera omnia exploraret, & Reginam ipſam aliquoties clam alloqueretur, & ab ipſa Syngrapham acciperet, qua obedientiam Apoſtolicæ Sedis pollicebatur, atque a Schiſmate abſolutionem pro Regno petebat, promittens ſe rebus publicis compoſitis, tumultibusque ſeditis, officium ſuum per Oratores ſæcularum. Commendonus cum iis mandatis Romam rediens promptam Regine voluntatem Pontifici aperuit. Affecto Octobri Regina Maria Cardinali Polo pium Regni ad avitam orthodoxam fidem revocandi, illiusque in Angliam adventus deſiderium ſignificavit rogavitque ut ſuo nomine obſequium Pontifici deferret, cujus Sacroſanctis precibus ſe commendabat, at non deſuere malevoli, qui eximiam Regine erga Romanam Eccleſiam voluntatem, factis calumniis abalienare niterentur, & quæ de piis ejus geſtis, deque præcipuis hoſtibus merito affectis ſupplicio, atque admiranda eorum reſpiciencia in Conſiſtorio Cardinalium maxima cum illius laude, & commendatione fuerant celebrata, in adverſam partem verterent, Regiumque animum, quaſi ejus honori detractum fuiſſet, malevolentia ſuffundere molirentur, a quorum fraudibus ut caveret, Pontifex, eam hiſce literis præmonuit.

Mariæ Angliæ Regine.

Jul. III. lib. brev. 7. fig. n. 2886. p. 433. Admonet Reginam Jul. III. ut caveat a fraudibus Hæreticorum.

In magna voluptate noſtra, quam ex literis tuæ Majeſtatis ad dilectum filium noſtrum Reginaldum Polum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, & Legatum XXVIII. Octobris die datis accepimus cum ee nobis maximam, & optatiſſimam tuæ eximie virtutis, & ſapientiæ reſtimonium præberent, illud nobis ſane moleſtum fuit, quod expoſtulas quaſi quedam per

hominem noſtrum fidem a dilecto filio noſtro Cardinale Inolenſe in Angliam miſiſum, publice in Conſiſtorio noſtro fuerint prolata; quæ tuæ Majeſtatis rationibus obſeſſent, quod longe ſecus eſſe, & ab omni veritate proſuſ alienum, cupimus, ut Majeſtas tua nobis in verbo veri Romani Pontificis affirmantibus credat: juſſimus quidem eum, quæ ille iſtibi præſens vidiffet, de damnatorum poena, deque eorumdem miranda reſpiciencia, & oratione, deque tuis publicis & dictis, atque factis, quæ præclara tuæ piæ, Catholicæque mentis præſerrent indicia Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus exponere, ut tantum publicum gaudium cum illis potiſſimum communicavimus, quos habemus curarum, & ſollicitudinum noſtrarum participes; de cæteris vero omnibus, præſertim quæ te lædere, ut tuis piis actionibus difficultatem quoquo modo afferre potuiſſent, nihil eſt, quod tua Majeſtas vereatur quidquam ab eodem Nunzio fuiſſe prolatum; quæ omnia cum ſictitia, ac commentiſſima ſint hominum, videlicet, tum Majeſtatis tuæ veriſſimæ gloriæ, tum noſtræ in Domino conſolationi invidentium haud ſatis vel mirari vel dolere poſſumus, horum perverſitatem temporum, cum ſint, qui his artibus tuam a nobis voluntatem alienare, & noſtrum, atque huius ſanctæ Apoſtolicæ Sedis nomen tuæ Majeſtati in viſum reddere conentur, ſed firma in Deum ſpe freri ſumus Majeſtatem tuam quæ tantos Divini in ſe favoris, atque auxilii quotidie aſſatus ſentit, eodem ſemper Divino Spiritu omnes rerum difficultates ſua conſtantia & hominum altutiam, & malignitatem ſua admirabili ſapientia ſuperaturam eſſe, quod nos, ut ita eveniat, tam vehementer cupimus, ut in eo omnes cogitationes, deſideriaque noſtra habeamus fixa, ac collocata, non ſolum in hoc Deo, & conſcientiæ noſtræ deeſſe nolentes, ſed etiam tuæ iſti eximie virtuti, & pietati ſatiſfacere cupientes, quemadmodum ex literis ejuſdem Poli Cardinalis, & Legati tuæ Majeſtas plenius, & crebrius intellegit, cui mandavimus, ut totam iſtam Legationis functionem tuo potiſſimum conſilio, ac voluntate moderetur. Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die XIII. decemb. MDLIII. anno IV.

Quod ad damnatorum admirandam illam reſpiciencia attinet, de qua meminit Pontifex, reſerunt Sanderus, & alii Joannem Dudlærum Ducem Northumbriæ, qui Janam nurum tot fraudibus ad Regium ſolum provexerat, antequam ſecuri percuteretur, undecimo kalendas Septembris ex conſilio Nicolai Hæthi poſtea

XIV.

Sander. l. 2. in fin. p. 1. Sur. in comm. hoc anno. Sander. ubi ſup.

ſtea Eboracenſis Archiepiſcopi hæreſim ejuraſſe, fidemque Catholicam amplexum e cataſta promulgaſſe Londinenſi populo unicam, ac veram eſſe fidem, quam profitetur Romana Eccleſia, contrarias vero Sectas eſſe perditiffimas hæreſes, id aperte demonſtrari ex graviſſimis malis, quæ Germaniæ, & Angliæ intuliſſent, ſe vero graviter deliquiſſe, qui licet id probe intelligeret, tamen ambitione obcecatus hæreſim profeſſus eſſet, ut ad majores honores, ſpemque Regni obtinendi aſſurgeret; cum vero Hæretici ea publica conteltatione, quam imminentis Divini judicii terror exprimebat, confunderentur, ſinxere verſutum hominem his adumbratis penitentiaſ ſignis pro eblandienda venia demulcere Regias iras pertentafſe. Cæterum Regina in ejus filios læſæ Majeſtatis reos clementiam explicuit, ut narrat Sanderus. Quatuor (inquit) ejus filii parvulum eſt quorum duo adhuc vivunt in magna gratia apud Eliſabetham, Ambroſium Voarvicenſis & Robertus Leceſtrenſis Comites, Ambroſius mitioris natura, ac minoris ſemper ambitionis exitit; Robertus vero tantorum malorum Author habitus deinde fuit, ut nihil optima Maria feciſſe in univerſa vita Reipublicæ Chriſtiana incommodius exiſtetur, quam quod illum juſtiſſime condemnatum vita donaverit.

Sander. ubi ſup.

Porro Jana Suffolciæ Ducis filia, quæ Regia corona inſtar vicinæ, ut maſtaretur, fuerat redimita una cum Parente Suffolciæ Duce, qui in arboris trunco jejunos biduo latuerat, capitali ſupplicio iniquum alienum facinus luit: univerſi vero ferme Regni Optimates reſtituendæ Catholicæ Religioni adverſabantur, tum quia vitiorum lenociniis erant irretiti, tum quia Eccleſiaſticarum opum, quas invaſerant, commodis inefcati; itaque cum multa Cardinali Polo, ne demandatum Legationis munus exerceret in Angliam obicerentur, Pontifex ad explicandam faciliorem gerendarum rerum rationem eidem Cardinali permittit, ut privato cultu in Angliam ad amiſſas, Henrici tyrannide, recuperandas res capta temporis opportunitate ſe conferret.

Cardinali Polo.

XV. Jul. III. lib. brev. 7. fig. n. 2886. p. 400. Permiſſum Polo ut privato habitu ingreſſiatur in Angliam.

Cum magno animi noſtri dolore videamus, tam Anglice noſtræ de pace Circumſpectioni tuæ per nos commiſſe Legationi multa undique inferri quotidie impedimenta, quæ & iter tuum, & conſilia noſtra, & tantum commune bonum remorentur. [Et infra:] Permittimus, & veniam damus, ut cum tibi res id poſcere videatur, depoſito tranſiſſer Legationum quibus nunc fungeris, nomine, atque inſignibus, privato tuo nomine. Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

mine in Angliam te conferre poſſis; & rurſum cum tibi idonea publicas res jurandi ſeſe offerre viſa fuerit occaſio, volumus, ut earumdem ambarum Legationum vel utrius expedire cognoveris, nomen inſignia, authoritatemque denuo queas aſſumere, atque ita illarum functionum, uſumque tua prudentia moderari, ut tibi nec in privatis tuis rebus agendis obſit, nec in communibus procurandis publicæ, quam nunc, ſuſtines perſonæ deſit authoritas. Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die VIII. Decembris MDLIII. Anno IV.

Detinuit Reginaldum Polum Cæſar, ne in Angliam traiceret, nam cum de Philippo Filio Mariæ Regine connubii legibus ſacris conjungendo, ut Angliam Hispaniæ conjungeret, Anglorumque viribus auctior Gallorum Regem deprimeret, graviora conſilia volveret, perimuit, ne Reginaldus, qui materna ſtirpe profeminatus erat e Regio Anglorum ſanguine, necdum Sacerdotio erat initiatus, ætateque Regine ſuppar in Regem expeteretur; itaque variis artibus illum in variis locis tenuit accipiti expectatione ſuſpenſum, donec conjugium Philippi cum Maria tranſactum eſt: ut vero eo ſancito excitus in Angliam honorificentiffime Legationis munus obierit, proximo anno dicitur.

XVI.

Cæſar, & Rex Chriſtianiffimus inter ſe ſævis bellis certabant, non ſolum in Belgio, & in Germania, ſed etiam in Hætruria ob Senarum Urbem, pro quo bello gerendo cum utraque pars milite indigeret, Pontifex ne ſtatus Eccleſiæ, qui proximus loco certaminis erat, exhauriretur hominibus, qui ſtipendiis horum Principum allekti ſub eorum vexillis eſſent nomina daturi, ne quis eorum Regum quos mutuo foedere inter ſe conciliare amitebatur, bellis ſe implicaret, neve Proceres Eccleſiaſtica ditioſis in varias factiones dividerentur, legem hanc tulit. Qui hujuſmodi contravenientium notitiam habuerint, & eos revelare neglexerint, in ære, & in corpore ipſorum inobedienciæ meritam poenam ſevere recepturos declaramus. Volumus etiam, ut ſi qui forte ſupradicto modo pecunias aut dederint, aut promiſerint, aut acceperint, aut ſe obligaverint infra triduum poſt præſentium publicationem ſeſe nobis, aut locorum noſtrorum Reſtoribus, aut Gubernatoribus, aut prædicto Juliano manifeſtantes ab illiuſmodi promiſſionibus, aut obligationibus retrahere ſe impune, & libere poſſint, poſt quorum dierum terminum, qui ſe interea, ut præmittitur, manifeſtare neglexerint, in prædictas poenas irremiſſibiliter incurriſſe cenſeantur. Datum Romæ apud S. Petrum Sss &c.

XVII.
Adriana. l.
9. anno
1553.

Carolus
V. Senen-
sibus bel-
lam in-
fert.

Jul. III.
L.6. brev.
fig. num.
2888. pag.
590.

C. die XX. Februarii MDLIII. Anno III.
Cum igitur Cæsar Senenses subiicere decrevisset, in hujus expeditionis Ducem elegit Petrum Toletanum Ducis Florentiæ focerum, & Proregem Neapolitanum, qui Florentiam cum petiisset, post paucos dies ibi moratus diem clausit extremum, & in ejus locum, recusante exercitum imperium militare Florentiæ Duce, Garzias Proregis filius successit, qui viginti mille militibus stipatus bello initium dedit, multisque prius Oppidis Senensium occupatis, tandem Montem Alcinum obsidione cinxit, Senenses vero Galli strenua virtute defendebant. Interim Florentiæ Dux Pontificem hortabatur, ut operam daret ad pacem inter Cæsarem, & Regem firmandam, cum in Italiæ exitum id bellum verteretur. Pontifex pertentavit Gallorum animos, an paci honestæ essent assensuri, Ducemque Florentiæ hortatus, ut operam suam in ea re collocaret, ut subjectæ ostendunt literæ.

Dilecte fili noster salutem, &c. Et nostro perpetuo procuranda pacis studio adducti, & tua etiam Nobilitatis rectissime voluntati in eo satisfacere cupientes, quod proxime ad te scripsimus nos propediem facturos, ut aliquem ex nostris ad ipsam tractandam pacem mitteremus, id nunc facimus. Mirrimus enim cum literis, mandatisque nostris dilectum filium Federicum Fantucium sacri Palatii nostri causarum Auditorem, hominem nobis doctrina, fide, industria, veterique etiam nobiscum familiaritate in primis probatum, & gratum, qui primo Senas se conferat, illarumque partium Duces aequis propositis conditionibus ad pacem amplectendam nostris verbis diligenter hortetur, ac deinde ad tuam Nobilitatem omnia deferat, ut ejus consilio, atque prudentia ponderentur, quam ipsam, ut huic pacis causæ favere, hortari superfluum esse censimus, cum nobis ipsius animus sit notissimus, tantum abs te petimus, ut si quæ proposita fuerint, æqua, & tolerabilia esse videantur, tu, & nostro etiam nomine dilectum Filium nobilem Virum Garziam de Toledo Casarei istius exercitus Præfectum ad eas non aspernandas conditiones, vel per te ipsum vel etiam ad eum prædictum Federicum si tibi videbitur, legando excites, & cohortere, & sublati istius exitiosi, pestiferique belli causis, & pax Italiæ, atque, isti præcipue nobilissima Herrusca Nationi securitas reddatur, & nos omnes, in quorum finibus id geritur, ab hac gravi molestia, atque cura, & a periculosa ejusdem belli contagione liberemur, &c. Datum Romæ apud S. Petrum die XXIX.

Martii MDLIII. Anno IV.
Consensit ille paribus studiis cum Pontifice, ut Hetruriam ab exterorum servitute vindicaret, & Garziam Toletanum Lævurum ad concordia conditiones admittendas delinire conatus est. Interea Pontifex creavit Internuntios Apostolicos, ac ad Cæsarem, Regemque Gallorum pro concordia urgenda misit, ut tradunt Acta Consistorialia.

XXX. Januarii MDLIII. fuit Consistorium. S. D. N. fecit verbum de mirrendis Nuntiis ad Serenissimos Principes Carolum V. Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Henricum Regem Christianissimum pro pace inter eos concilianda, tanquam præcursores Legatorum, & infra XIX. Februarii duos Nuntios ad prædictos Principes nuntiaturos progressum Legatorum, ad eorum Majestates hac de causa, ut in pace viverent. Mense Aprilii Sancti Matthæi, ac S. Georgii Cardinales Legatos ad Cæsarem, atque ad Henricum Galliæ Regem decrevit, ad eos ad mutam concordiam propositis ingentibus malis, quæ ex eorum internecio bello oriebantur, revocandos, de quibus hæc literæ Cæsari inscriptæ sunt.

Gravi, & intolerando dolore jam dudum afficimur, ex horum conditione temporum, & presenti Christianæ Reipublicæ statu, quæ cum antea per tot annos, tam diuturnis Principum discordiis vexata, tor perfidorum hominum odiis, dissidiisque lacerata, tam multis, nobilibusque Provinciis ab immani Christiani nominis hoste nudata, spoliataque fuerit, cum vero recenti hoc bello, quod inter Majestatem tuam, & Henricum Francorum Regem est excitatum, in tantum, tamque manifestum discrimen adducta est, ut non amplius nova una aliqua plaga, insignisque ærumna extimescenda sit, sed universus ex eo Christianæ rei imminet interitus, tanto enim ardore nunc quidem concurrunt, tanto studio omnium Regnorum vestrorum auxilia, opes, copiaque undique contrahuntur, tam longe, ac late fidelissimorum populorum vestrorum Oppida diruuntur, Villæ incenduntur, Provinciae devastantur, ut maxime verendum sit, ne universum Christianæ Reipublicæ robur, viresque, quæ a Deo Optimo Maximo Christianis Principibus ad populos veræ, ac sanctæ Fidei suæ cultores defendendos, tam largiter fuerant attributæ, mutuis nunc inter se concise vulneribus plane debilitentur, & concidant, atque ita infirmum, & exanguem miseræ Christianitatis corpus perpetuo, & crudelissimo hosti nostro, qui nostris semper malis, ærum-

XVIII.
Julius
III. Nuntios elegit ad Carolum V. & Henricum pro pace.

Acta
Conf. sig.
n. 134. p.
97.

Jo. Bapt.
Adrian.
l.9. anno
1553.
Natalis
Comes l.6.

XIX.
Jul. III.
l.6. brev.
fig. num.
2885. p.
106.

Legati
missi ad
Henricum
Regem
Franciæ,
& Serenissimum
Carolus
Imperatorem.

nisque inhiat, non jam ad injurias, atque cædes, sed ad excidium, atque internecionem prodatur, quæ nos pro Paterno in Reipublicam Christianam affectu nostris diurnis, ac nocturnis curis subiicientes, nullam prorsus partem veræ, & solidæ capimus quietis, cogitantes in qualia tempora, quam perturbata, quam confusa, quam misera nostrum hoc Pontificatus onus incurrerit, cum is non tam ad ingruentia mala levanda, quam spectanda, nec ad adjuvandum Reipublicæ salutem, sed ad ejus interitum deplorandum constitutus fuisset videatur, quod etsi spes optatissima inter vos pacis, quæ una tot malis, atque incommodis mederi potest, haud sane nobis facilis ex humanis consiliis proponebatur, non tamen desistendum putavimus, quin pro munere nostri officio, atque hujus loci auctoritate omnia tentaremur, & experiremur, per quæ & odia sedari, & discordiarum cause tolli, & desideratissima pacis munus Christianis Populis restitui posset, memores illius, qui contra spem in spem credidisset Dei potentiam, ac benignitatem longe superiorem omnibus humanis viribus est expertus, & sane consuevit clementissimus, ac misericors Dominus, ut ipsius excelssæ virtuti, & potestati, non autem humane industriae beneficii laus tribuatur in maxima desperatione rerum, tunc maxime spem suæ salutis, ac bonitatis excitare. Hac nos Divini ausilii spe maxime freti, atque etiam postremi vestri ad nos responsi humanitate, atque æquitate plurimum confirmari dilectum filium nostrum Hieronymum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Imolensem nuncupatum, nobis propter ejus virtutem, indulgentiam, fidem, plurimarumque rerum usum maxime probatum, Legatum ad Majestatem tuam destinavimus, ut & dolorem, quem ex his Reipublicæ, & Christianorum Populorum incommodis incredibilem capimus, plene cum illa communicaremus, & quæ hujus temporis videbantur esse consilia, ac monita ad communem utilitatem, & tranquillitatem deprecandam spectantia ei proponeremus, sicuti per alterum Legatum nostrum Henrico ipsi Francorum Regi eadem hoc ipso etiam literarum exemplo ad nostræ erga vos æquissime voluntatis testimonium proposuimus, parique diligentia, & cura ad eum deferenda mandavimus, in quo inspectorem cordium Deum in animam nostram invocamus testem, nihil nobis præter Dei ipsius voluntatem, & officii nostri functionem, & publici boni utilitatem, in quo nimirum vestri etiam boni ratio continetur, esse propositum: nunc te rogamus fili charissime, atque in Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Domino etiam hortamur, & obsecramus [si hoc officium nostrum plenum pietatis esse vides, si rem quam perimus, ac cupimus ira universo Christiano Populo exoptatam, ira necessariam esse agnoscis, ut eadem cum Christianissimi Imperatoris munere, ac vera dignitate maxime sit conjuncta] ut Majestas ipsa tua nostras has rationes, Paternaque monita, & benigne auscultare, & sua bonitate, ac sapientia una cum Dei timore conjuncta diligenter considerare, & Deo ipsi per nos eam monenti, atque hortanti obtemperare velit; etenim, ut etiam atque etiam cogiter, quid Deus ipse a Christianis Principibus, quibus ille fideles suos populos tanquam præriosum aliquod depositum commisit, exigat, quid eorum officii ratio postulet, quid Christianorum Populorum quotidianæ querelæ, voces, gemitusque requirant, quid nostræ conditionis, & communis humanitatis jura desiderent, ut pace aliquando afflictæ Christianorum Nationi per vos reddita alia magis rata, & gloriosa administranda Reipublica via inearum, per quam & æternæ vitæ ratio, in quam videlicet omnes curæ, cogitationesque nostræ in primis intendere debent, expeditior vobis fiat, & in hac etiam vita vera celebritate, & gloria, utriusque, & solidis gaudiis ex subditorum vobis populorum pace, otio, tranquillitate, commodis, & vestri nominis claritate perfruamini, quod nobis idem misericors, atque Omnipotens Dominus, in cujus manu cor Regum est, & quo voluerit vertit, illud concedere per suam gratiam dignetur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum die XII. Aprilis MDLIII. Anno IV.

Conceptæ eadem verborum formula, literæ transmissæ sunt Gallorum Regi: tum etiam Lusitaniæ Rex interpres: Julio adhibitus est, ut Cæsarem, Gallumque ad concordiam sollicitaret.

Regi Portugaliæ.
Charissime in Christo fili salutem, &c. Ib. fig. n. 2886. p. 167.
Et Majestatis tuæ spectata virtus, & singularis, tum in Christianam Reipublicam voluntas, tum Christiana ipsius sanctissima Religionis, mandatorumque Dei observantia faciunt, ut & quæ nos ad publicam tranquillitatem cogitemus, cum tua Majestate liberrime communicemus, & tuæ etiam prudentiæ, auctoritatis, sapientiæque auxilium ad boni ejusdem operis perfectionem advocemus. Cum igitur in hoc tristi, calamitosoque bello, quod inter Charissimos in Christo filios nostros Serenissimum Cæsarem, & Galliæ Regem ita excitatum est, ut ex eo non unius potentia, & amplitudo, sed ipsorummet, & universi secum Christiani nominis ex mutuis

XX.

Julius
scribit Jo.
Regi Lu-
sitaniæ,
ut pacis
mediator
sit.

suorum damnis, detrimentisque excidium sit expectandum, nos summum dolorem, quem ex communibus miseriis capimus, pro nostra paternae salutis omnium cura tacitum ferre non possemus, nisi pacem omnibus modis perquirere, ac inter ipsos Principes conciliare cum Dei auxilio simus adnixi, itaque tum literis, tum Nuntiis, Legatisque nostris in omnem partem mittendis nihil omittimus, nec consilii, nec laboris, quo ad optatum tanti boni exitum pervenire possimus, in quo tametsi potissima, & maxima nobis spes in Dei bonitate, & clementia, vix autem visa in humanis rationibus, aut consiliis videtur esse proposita, tamen non ignorantes quantae tuae, atque optimo jure quidem, tum apud Serenissimum Caesarem, tum apud ipsum Gallorum Regem futura sit auctoritas, Majestatem tuam in hanc cogitationem, & curam maxime sua virtute, & pietate, & sapientia dignam excitare volumus his literis, ut in ipsis Principibus ad pacem, & ad afflictis Christianorum rebus incolumitatem iam aliquando restituendam exhortandis, ipsa quoque omnem suam auctoritatem, operam, consiliumque adhibeat, movere enim eos maxime poterunt ejus Regis monita, atque consilia, qui semper a civilibus, ac socialibus armis abstinens in summa omnium benevolentia, ac charitate vivit. Hac certe tuae Majestatis opera nihil, aut Deo gratius, aut Reipublicae utilius aut laudi nominique suo honorificentius esse poterit, quemadmodum pluribus verbis Venerabilis Frater Pompejus Episcopus Sulmonensis Nuntius apud illam nos ter cum tua Majestate ager, cuius dictis plenam fidem illa habuit. Datum Romae apud Sanctum Petrum, &c. die VIII. April. MDLIII. anno IV.

XXI.

Non potuere adduci Reges aemuli ad controversias omnes concordia, & aequitate dirimendas, at bellum tamen Senense, revocatis ex Hetruria utrimque copiis, componendum consenserunt; quod cum a Caesare, & Gallo Julius pervicisset, exeunte Majo Fulvium Corneum, & Nicolaum Cajetanum Cardinales Legatos creavit, ut alter Senas, alter Florentiam se conferret ad factionum adversarum animos in mutuam concordiam redigendos, de quibus haec narrant acta.

Acta Conf. ms. Card. Spad. sig. n. 134. p. 116.

Romae die XXIX. Maii MDLIII. fuit congregatio generalis, in qua S. D. N. fecit verbum de literis habitis a Duce Florentiae super remissione armorum ab utroque Catholico exercitu, videlicet, Senensi, & Caesareo, & fuerunt deputati duo Legati, videlicet, Reverendissimus Fulvius de la Cornea ad Ducem Florentiae, & Reverendissimus Dominus Sermoneta ad

Reverendissimum Ferrariensem, & Dominum de Thermes Senas, qui juberent utriusque exercitui, ut remitterent arma, & quod Sanctitas sua die Veneris immediate sequenti erat discessura versus Viterbium pro pace inter eos componenda, quibus subjectas literas dedit.

Dilectis Filiis Fulvio Corneo, nostro secundum carnem Nepoti, & Nicolao Cajetano S. R. E. Cardinalibus nostris, & Sedis Apostolicae Legatis.

Dilecti filii nostri salutem. Cum nulla sit cura, quae magis hoc tempore animo nostro insideat, quam ut arma per totum fere Christianum Orbem suscitata deponantur, & praesertim ex Provincia Hetruriae Patria nostra charissima tollantur, idcirco nihil praetermittimus, aut officii, aut laboris, ut optatum huic pii desiderii nostri finem consequamur, itaque cum hodie matutina cum Venerabilibus Fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus habita deliberatione decrevimus, post solemnem, quae diei sacratissimi Corporis Christi Domini nostri dicata est, supplicationem ad Civitatem nostram Viterbii propius illam Provinciam accedere, ut vicinitate nostrae, seu etiam, si ita opus fuerit, praesentia, susceptam compositionis causam juvare possimus. Idcirco, ut interim caetera ad eum finem spectantia tractentur, ac disponantur, neve ullis novis moribus instituta dissipentur, Vos ambos, de quorum fide, integritate, prudentia, in Domino plurimum confidimus, de eorundem Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, atque assensu nostros, & sanctae Apostolicae Sedis Legatos creavimus, ut alter Senas, Florentiam alter accedat, & utriusque exercitus Duces, quibus has nostras de pace cogitationes jamdiu patefecimus, ubicumque eos repererit, nostris verbis alloquatur, mandataque nostra, atque consilia ad eandem deferat, sitque tum nostrae mentis, & voluntatis interpret, tum vero etiam adventus nostri praecursor. Volumus igitur, tam per ambarum parvium Duces, illarumque fautores quacumque dignitate praefulgeant, quam per Senensis Reipublicae Moderatores, & praefectos, plenam Circumspectionibus vestris fidem, ut Apostolicae Sedis Legatis adhiberi, vos in Domino plurimum hortantes, ut vestrae virtutis atque industriae tale in hoc nobis specimen praebatis, ut & nos nostrae huiusmodi de vobis electionis majorem in dies voluptatem, & Christiani populi utilitatem sentiant. Datum Romae apud S. Petrum &c. die XXIX. Maii MDLIII. Anno IV.

Jul. III. l. 7. brev. sig. num. 2888. p. 216.

Pro pace Senensium laborat.

Defixerat Julius omnes curas, ut com-

XXII.

Adrian. l. 9.

Pacis leges.

Repudiata a Senensibus.

Adrian. l. 10.

Dux Florentiae Caesari in Senenses se conjungit.

posito senensi bello Italos Principes, conjungeret mutuo foedere adversus Turcas, qui instructa validissima classe invadendo Regno Neapolitano imminebant; collatoque cum Duce Florentiae consilio Galliae Regem ad honestam pacem flectere moliebatur: eae vero pactioes erant propositae, ut Galli, & Hispani paterentur Senenses integra libertate potiri, Ferrariensis Cardinalis, ac Regulus de Thermes Gallicas copias educerent, induciae inter adversas partes sacramento firmarentur, Julius Cardinale Marcellum. Cervinum e Monte Politiano virum summa probitate, atque integritate spectatissimum ad moderanda Senensis urbis gubernacula praeficeret, ac pro tuenda publica tranquilla pace Praefectus armorum nulli parti adversae addictus Italicus succinctus copiis, cui stipendia a Pontifice, & aliis Italiae Principibus foederatis suppeditarentur, fovendae civium quieti incumberet, ad quae consilia in opus provocanda Julius cum Jo: Manriquez oratore Caesareo Viterbium se contulit, ac syngrapham de servandis pactioibus transmissit ad Cardinalem Ferrariensem, qui una cum Regulo de Thermes Regis Galliae nomine Senensibus praerant, ut solempni sacramento ad sequestram pacem amplectendam se obstringeret. Res grata erat Henrico Regi, ut honestissima, gratissima Caesari, cum vellet Caesareas copias avelli ex Hetruria, atque in Neapolitanum Regnum traduci ad Turcarum impetus propulsandos; adeo ut cum Senenses exules illum urgerent precibus, ut aliquas copias in Hetruria retineret, responderit, Senas recuperari a se non posse, ac Neapolim nolle amittere. In hoc rerum cardine Ferrariensis Cardinalis infelici usus consilio inducias non admisit, sed varias nequens inanes moras Pontificis industria pro concilianda pace elusit, impulsus a Senatoribus, qui querebantur, discedentibus e Senensi urbe Gallis, se ab hostibus opprimendos, in qua sinistra opinione confirmabantur a Gallis praefidiariis. Abscissa ita omni spe concordiae Pontifex Viterbio Romam rediit, atque in Cardinalium Senatu quanta pro concordia inter Imperatorem ac Senenses conficienda egisset, recensuit. At Cosmus Dux Florentiae cum Gallorum inimicitias contraxisse probe nosset, clandestino foedere cum Imperatore percusso, ad Gallos, & Senenses inopino bello obruendos clam arma comparavit, ut proximo anno diceretur. Julius vero ne quid intentatum pro instauranda pace, pia & nova consilia agitavit, ut imminencia mala aver-

teret, atque ad ea cum Neapolitano Prorege conferenda Achillem e Graffis Faliscorum Episcopum misit, commendavitque hisce literis.

Viceregi Neapolis.

Dilecte Fili salutem, &c. Admonet nos, tum nostri muneris, atque officii ratio, tum perpetuum nostrum quietis, ac tranquillitatis publicae desiderium, ut noctes, atque dies pacis consilia cogitemus, & cum videamus aliquam nobis spem, aliquid lumen alicunde offerri, libentissime illud non solum arripiamus ipsi, sed & ceteros Christiani populi nobiscum Rectores, ac Principes in eandem cogitationem, & curam adducere totis viribus conemur: itaque cum in his armorum apparatus, tantisque bellorum, atque hac universa Italiae perturbatione ex multorum colloquiis in aliquam spem compositionis, atque otii devenissemus, per quam Hetruriae, ac reliquae Italiae Civitates ab impendentibus malis, atque incommodis, & Christiani ipsi Principes a bellorum iidem periculis, atque dispendiis salva ipsorum dignitate liberari posse viderentur, non nobis abs re visum fuit, & tuae nobilitati, cujus in hac vel optatissima pacis, vel perniciosissimi belli deliberatione ea sunt partes, quas tibi locus, dignitas, auctoritasque tua tribuit, quamprimum significare: quare elegimus Venerabilem Fratrem Achillem de Graffis Episcopum Montisfascosanensem, Rotae nostrae apostolicae Auditorem Praetatum nostrum domesticum, nobis doctrina fide, industria, gravitate, pluribusque in Nos, atque hanc sanctam Sedem officiis in primis probatum, ac gratum, quo etiam nos alias apud Charissimum in Christo Filium nostrum Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum cum magnis de rebus Internuntio essemus usi, valde is suam cum nobis fidem, tum ipsi Caesari dexteritatem, tum prudentiam utriusque nostrum probavit, eundem igitur Achillem ad tuam nobilitatem nunc mittimus, quo secum ejusmodi nostra consilia ad pacem, ac tranquillitatem spectantia communicet, cui ut plenam non solum fidem adhibeat, sed ut eum etiam non communi tantum Legationis nostrae nomine sed ut hominem a nobis eximie dilectum benigne audiat, in familiaritatem suam admittat, omni- que eum benevolentia sua, comitate, humanitate complectatur, eandem tuam nobilitatem plurimum hortamur, atque illud in primis, & maxime, ut has cogitationes nostras nobilitas ipsa sua, & bonitate sua excipere, & prudentia adjuvare velit ut favente nostris piis consiliis Deo Maximo afflictam Italiam, uterque nostrum beneficio magno, & universam Christianam Rem-

XXIII. lb. num. 2886. p. 438.

Scribit Julius III. pro pace Prorege Neapolitano.

XXIV.

Rempublicam munere afficiat. Datum Romae apud S. Petrum, &c. die XXVII. decembris MDLIII. Anno III.

Licet Italia ea sequestra pace recreata esset, trans Alpes detonabant bellici fragores, ad quos sopiendos, adstringendamque concordiam, submovendaeque diffidiorum causas decreverat antea Julius duos Legatos amplissimos, ut exspectatos Regum animos sacris monitis demulcerent, de quo munere iis demandato haec referuntur in actis Consistorialibus.

Act. Consist. sig. n. 134. P. 79.

Romae die Lunae III. Aprilis MDLIII. fuit Congregatio, in qua Sanctitas Sua fecit verbum de pace concilianda inter Principes Christianos pro necessitate Reipublicae Christianae, & fuerunt deputati ad hujusmodi effectum duo legati, videlicet Reverendissimus Dominus Imolenfis ad Caesarem Majestatem, & Reverendissimus de Capiteferreo ad Regem Francorum cum facultatibus solitis.

Die Sabbati VIII. April. MDLIII. fuit Congregatio generalis, in qua fuerunt benedicti Legati, & data Crux, & comitati extra Portam Sancti Petri profecturi ad suam Legationem.

De his Legatis ad Caesarem, & Galliae Regem decretis Julius eodem die certiore fecit Philippum Hispaniarum Principem, eumque rogavit, ut apud Parentem Imperatorem studia sua pro exitiali bello componendo, & concilianda pace conjungeret.

Jul. III. l. 7. brev. P. 169.

Philippo Hispaniarum Principi. Dilectissime Fili, &c. Tuam Celsitudinem hortamur, ac quanto animi studio possumus, rogamus, ut pro sua pietate, & prudentia adjuvare haec nostra pacis, & compositionis consilia velit, omnique sua auctoritate, & gratia apud ipsum Serenissimum Caesarem ejus Patrem agere, atque instare, ut pace aliquando Christiano populo per illius bonitatem, ac sapientiam reddita, & Dei voluntati & publicae utilitati, & vere maximi Christiani Imperatoris gloriae, & suae etiam, populorumque, & Regnorum suorum conservationi, & saluti satisfiat, in quo etiam, & quieti, tranquillitatisque tuae, & tuis in futurum temporibus maxime prospicies, vides enim profecto dilectissime fili, quanta bellorum, molestissimorumque, ac difficillimorum negotiorum moles instet, quae quidem facilius sapientia nunc declinari, quam ulla potentia frangi posse videtur, quare ut in hanc curam, tua praecipue Celsitudo toto pectore incumbat, in qua nos ipsi penitus infixi sumus, eandem pro loco, quem obrinemus, valde & hortamur, & obsecramus, quod ut illi pluribus verbis exponant, eamque

Julius III. Principi Hispaniarum Philippo scribit, ut ad pacem Patrem hortetur.

vehementius nostro nomine, ad hanc seipsa maxime dignam cogitationem suscipiendam excitent, eidem Leonardo Episcopo una cum dilecto filio nostro Joanne Cardinali Poggio nostro apud Celsitudinem tuam Legato diligenter mandavimus, quibus plenam, atque integram fidem habebit. Datum Romae apud Sanctum Petrum die VIII. Aprilis MDLIII. Anno IV.

XXV.

Interjectis quatuor diebus Mariam Ungariae Reginam Caroli V. Caesaris forem Pontifex rogavit, ut Cardinali Imolenfi pro concilianda pace faveret, horrendaque mala, quae ex bello pullularent, exposuit, ut Regiam operam apud fratrem adhereret, quo pace confecta, curisque gravissimis abjectis pacatoris vitae feliciora consilia amplecteretur.

Mariae Reginae Ungariae.

Charissima in Christo Filia salutem, &c. Mitrentes dilectum filium nostrum Hieronymum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem ad Charissimum in Christo Filium nostrum Carolum Imperatorem semper Augustum, nostrum, & Sedis Apostolicae de Latere Legatum, ut nostras sollicitudines, & curas, quas ex bellorum inter illum, atque Henricum Francorum Regem incendiis, atque ex hac praesentium temporum perturbatione capimus, ad eum perferret, multaque de nostris consiliis, ac desideris ei exponeret, ad rationem concordiae, & publicae tranquillitatis spectantia, iussimus ei, ut eadem in primis cum Majestate tua communicet, tuamque cum auctoritatem, & gratiam, tum vero eximiam prudentiam, consilium, sapientiam, ad totum hoc negotium tractandum, conficiendumque adhibeat, te enim omnium felicissimam haud profecto praeterit, quantum bellorum, molestissimarumque atque impeditissimarum rerum moles instet quae non tam ullis armis, victorisque perumpi, quam prudentia, & aequanimitate expediri possint, & sane misera, duraque Christiano praesertim Principi ea vita est conditio, quae semper in bellicis rebus occupata, tot continuis perturbationibus animi, atque angoribus, tanto ingratisissimarum curarum, sollicitudinumque pondere sit oppressa, quibus se aliquando exolvere, salubrioraque vitae pacatis degendae consilia inire, magne profecto virtutis est, & sapientiae. Hac tuam Majestatem Serenissimi Caesaris Fratris tui animo subinde proponere, fidelium item populorum suorum damna, clades, excidia ejus clementiae, benignitatisque commendare, omnia denique agere, & suadere, per quae optatissima pacis amoenitas Christianis Populis aliquando restitui possit, eandem Majestatem tuam vehementer in Domino hor-

Ib. num. 2888. P. 616.

Ib. pag. 631.

XXVI.

ramur, & rogamus, nihil est, quod illa aut Summo Deo, a quo tam multa dona accepit, gratus, aut ipsi etiam Caesari, ut nos arbitramur, convenientius, ac gloriosius, populis certe vestris utilius, atque optatius sua ista auctoritate, & potentia agere, ac curare possit. Dat. Romae apud Sanctum Petrum, &c. die XII. Aprilis MDLIII. Anno IV.

Convertit quoque Julius Pontificia studia apud Catharinam Galliae Reginam, ut Henricum Regem flecteret ad pia concordiae consilia, cum ex eo bello mala innumera emergerent, & Christianum Imperium foedissimis populorum stragibus, Urbiumque everisionibus funestaretur, illique Hieronymum S. R. E. Cardinalem commendavit.

Catharinae Francorum Reginae.

Cum mitteremus dilectum filium nostrum Hieronymum Sancti Georgii, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem ad Charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, Conjugem tuum, nostrum, & Sedis Apostolicae de latere Legatum, mandavimus illi, ut haec nostra pacis procurandae consilia cum Majestate tua potissimum communicaret, quam pro suo mirissimo ingenio a publicae tranquillitatis, ac quietis desiderio minime alienam esse arbitramur, & sunt praeterea multa, quae in longa, ac difficili armorum tractatione prudentium animos ad cogitationem periculorum eventuum movere debeant, quae Majestatem tuam pro vera prudentia, & singulari erga ipsum Henricum Regem, ejusque Regnum, filiosque Regios amore tacitam cum animo suo sepius volvere non dubitamus: ea est enim profecto, tum ipsius Regis, univrsaque ejus Regiae Familiae, tum etiam istius florentissimi Regni amplitudo, eaque fortuna, ut non tam illius amplificatio quaerenda sit, quam conservatio procuranda, proinde, si quae compositiones honestae, & aequae conditiones propositae fuerint, quas per Dei bonitatem, atque clementiam propositum iri speramus, eas ut Rex ipse libenter amplectatur Majestati ipsi tuae omni suo studio, consilio, ope, gratia, precibusque est elaborandum, in quo praeterea quam quod suis, suorumque commodis mirifice prospiciet, quam etiam Deo ipsi pacis, ac dilectionis nobis in primis Auctoritatem gratam, atque acceptam factura sit, eam pro sua pietate perspicere confidimus, nos certe tuae Majestatis amplum, atque insigne in Christianam Rempublicam beneficium, & gratissima semper memoria, & debitis laudibus prosequemur. Dat. Romae apud S. Petrum die XII. Aprilis MDLIII. Anno IV.

Extant eodem argumento, eodemque XXVII. die exaratae literae ad Memorantium Regulum Magistrum Equitum, gratia, & auctoritate, necnon militari gloria in Regia Gallica florentissimum, quem Julius precibus urfit, ut pro constituenda pace apud Regem operam omnem, atque industriam collocaret.

Domino de Montmorency Comestabili.

Dilecte fili, &c. Cum mitteremus dilectum filium nostrum Hieronymum Sancti Georgii Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem ad Charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, nostrum, & Sedis Apostolicae de Latere Legatum, ut nostras sollicitudines, ac curas, quas ex bellorum inter illum, ac Serenissimum Carolum Imperatorem incendiis, atque ex hac praesentium temporum perturbatione capimus, ad eum perferret, multaque de nostris consiliis, ac desideris ei exponeret ad rationem concordiae, & publicae tranquillitatis spectantia, iussimus ei, ut omnia cum tua Nobilitate in primis communicaret, quam & prudentia, & bonitate plurimum polere semper existimavimus, & ita in bellicis rebus, consiliisque excellere, ut tamen a pace inter Christianos Principes constituenda, quae quidem cum ipsius Serenissimi Regis dignitate conjuncta esset, non abhorreret, quod si ullum unquam necessarium ipsius pacis & expetendae, & omnibus modis consulendae, ac procurandae tempus fuit, hoc profecto est, cum omnes Christiani nominis opes cum ex praeteritis, tum ex instantibus bellis ita attritae, debilitataeque sint, ut nisi diuturna pace, & Principum providentia recreentur, omnia ad interitum brevi tempore sint prolapsura. Hec nobis praecipue suadendi, atque monendi, & ob personam a Deo nobis attributam, & ob eximiam, quam erga Christianam Rempublicam, & conservationem fidelium populorum habemus voluntatem, impositam nobis necessitatem esse judicavimus, sperantes hujusmodi nostris piis, salutaribusque consiliis, & Summi Dei auxilium, & ipsorum Principum equitatem, & vestrum etiam, quorum apud illos merito, ac jure magna est auctoritas, studium non defuturum. Quare te sibi plurimum in Domino etiam, atque etiam, hortamur, ut omnem tuam operam, consilium, auctoritatem, gratiam in eam rem conferas, ut ipse Rex nostra haec pacis consilia amplectatur; detque se ad eas cogitationes, quae & ipsius nomine, ac munere maxime dignae sint, & ad afflictam, ac perditam Christianitati salutem restituendam accommodatae; eo tua Nobilitas nec Deo

Ib. num. 2888. P. 610.

acceptius quidquam, nec nobis gratius, nec vere isto loco, istaque fortuna dignius facere potest. Datum Romæ apud S. Petrum die XII. Aprilis MDLIII. anno IV.

XXVIII.
Sur. in
comm.
hoc anno.
Adrian. l.
10. ann.
1553.

Inter bellicos fragores non sunt auditi Cardinales, Cæsar Teroannam Morinorum Urbem captam evertit, incenditque. Hisdinum superiore anno eripuerant Gallis Cæsariani; hoc vero anno Galli eam Urbem recepere, quam rursus Cæsar, admoto exercitu, Mense Julio expugnavit, in quo prælio Horatius Farnesius Pauli III. Nepos ac Gener Henrici Regis cæsus est cum multa nobilitate Gallica; nec incruenta Cæsarianis sterit victoria, æquavit solo Hisdinum ira Cæsaris, qui cum Dorlanum tentare vellet, ejus exercitus a Gallis in fugam actus est, multis occisis, ac captis; cum rursus Galli Cameracum pertentassent, oppugnatio non successit, ad Valencenas vero castra castris tam prope conjuncta sunt, ut gravissimo prælio decernendum videretur; sed tumultuariis velitationibus gesta res, abeuntesque XVIII. Septembris Galli plura Belgii Oppida incendiis deleverunt, accipiti, alternanteque victoria cumque Legatorum Cardinalium pios conatus, & industrias, inveteratorum odiorum eluderet pertinacia, eos ex Legatione revocandos censuit Julius, ne calamitatum populi Christiani infelices spectatores evaderent.

Cardinali Imolensi, & Cardinali Sancti Georgii Legatis, &c.

XXIX.
Julii III.
l. 7. brev.
fig. num.
336. pag.
336.
Julius III.
revocat
Cardina-
les Lega-
tos pro
pace fru-
stra mis-
sos.

Cum vos ad Charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Henricum Francorum Regem Christianissimum Legatos de pace mitteremus, testis est nobis Deus, vosque etiam ipsi testes estis, nihil a nobis fuisse spectatum, nihil quaesitum, nihil operatum, nisi ut Christianæ rei propter hæc ipsorum Principum discordias, intestinaque bella collabenti, pace inter eos, si ita fieri posset, composita, paternæ nostræ charitate, studio, consilio, precibus, obtestationibusque apud illos nostris succurreremus, non solum in eo Christi Domini nostri, curus nos in terris, quamquam meritis parum idonei, vices gerimus, præcepta adimplentes, sed etiam Majorum nostrorum Summorum, sanctissimorumque Pontificum exempla imitantes, qui magnas sæpe discordias inter Christianos Principes subortas sua autoritate, & monitis, non solum sedare, sed eosdem conciliatos inter se, atque pacatos in impios Dei, & Christianæ Religionis hostes armare, impelle-
reque potuerunt, quibus, si nos operato consiliorum exitu, & salutari eventu rerum pares esse non possumus, animo certe, &

voluntate, atque ardenti charitate in communi Christianorum populorum utilitate, procuranda non cedimus, quod si nunc omnipotens Deus nostræ pacis consilia, desideriaque & vana haud exaudire dignatus est, nequaquam tamen desperandum est fore, ut is fidelibus populis suis pretioso Unigeniti Filii sui Sanguine redemptis adsit, atque humanis affectibus obdurata corda, cum ei fuerit visum, sui Divini Spiritus afflatu molliat, ipsosque Reges, & Principes ad incundam, amplectendamque pacem, vel invitos, ac reluctantes compellat, cujus rei si quando maturitas adveniret, nos nostro officio, & pietati, quemadmodum quidem adhuc fecimus, nullo loco deerimus, nec solum Legatos, quorum tunc diuturnior apud illos commoratio in tanta bellorum obstinatione non supervacanea modo, sed hujus loci autoritate parum iam digna videretur esse, cum insidita per tot annos Reipublicæ vulnera, quæ nos tanto studio sanare admittimus, novis in dies cladibus magis exulcerentur, denuo ad ipsos Principes mitteremus, sed nos ipsi hoc jam gravi annis, & valerudine affecto corpore sanctissimam illam Legationem, si ita opus fuerit, libentissime suscipiemus, quare Circumspectionibus vestris mandamus, nisi interea aliqua vobis certior pacis spes fuerit oblata, ne tam miserabiliter profusi Christiani sanguinis, & tantarum communium calamitatum otiosi spectatores esse cogamini, ad nos jam tandem, cum bona ipsorum ipsorum Principum venia, primo quoque tempore redeatis &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die VIII. Septembris MDLIII. anno IV.

Scriptit eodem argumento etiam Pontifex Carolo Imperatori, proposuitque, quanta graviora mala ex crudeli eo bello emergerent, quantave commoda ex mutua pace ad totius rei Christianæ amplificationem efflorescere possent, de Cæsarea tamen voluntate, cui iniqua repugnabant tempora, optime se sentire significavit.

Imperatori.

Charissime, &c. Cum videamus nostrorum pro pace inter Majestatem tuam, & Henricum Francorum Regem componenda susceptorum laborum non eos capere nos fructus, qui & collabentis Reipublicæ necessitati, & Christianorum populorum expectationi, & pietati nostræ maxime erant debiti, sed veteres potius Christianitatis clades, novis quotidie cladibus cumulari, scribimus ad dilectum filium nostrum Hieronymum tit. Sancti Georgii, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem apud Majestatem tuam nostrum, & Sedis Apostolicæ Legatum, ut nisi aliqua illi interea certior spes

Ib. num.
2886. p.
312.

XXX.

pacis oblata fuerit, jam tandem ad nos, bona tuæ Majestatis venia, revertatur, quod ipsum alteri nostro apud prædictum Regem Legato item mandavimus, ne videlicet S. A. S. Legati ab omni spe pacis, & compositionis exclusi in quotidianæ pene Christianorum populorum cæde versantes ea diutius cogantur aspicere, quæ Christiano cujusvis sortis homini audire, & cogitare nimis est miserum, quod si aliquando misericors Deus ad opem afflictæ Christianæ Reipublicæ ferendam respiciens, corda vestra suo Divino afflatu ad pacem recipendam mollierit, tunc non solum Legatos rursus ad vos mittere, sed nos ipsi illam sanctissimam Legationem, si ita opus fuerit, suscipere sumus parati, quod vero tua Majestas ipsum Hieronymum Legatum, tam honorifice [nostra causa] excipere, liberaliterque tractare, omniaque amanissimi, atque observantissimi Ecclesiæ filii in eum præstare officia dignata est, agnoscimus in eo humanitatem tuam, tuæque Majestatis hujusmodi erga nos ipsos non minus grata nobis fuit pietas, & benevolentia, quam fuerit molestum eandem facilitatem, benignitatemque tuam operato in publica causa eventu caruisse, quamquam non illa voluntati, bonitatisque tuæ, hæc autem non tuæ voluntati, sed temporum difficultati adscribimus, quare & de eo quod nobis Majestas tua tribuit valde eam amamus, gratiasque ei etiam agimus, ut quod nobis desiderandum reliquit, id nos ab illius sapientia, bonitate, clementia, & semper optare, & aliquando expectare non desinamus. Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die VIII. Septemb. MDLIII. anno IV.

XXXI.

Revocavit quoque Julius e Gallia Hieronymum Cardinalem Sancti Georgii, qui Legationis munus gesserat apud Henricum II. Regem, cui rescriptit magno se dolore affectum ex delusa pacis spe; seque ita revocare e Gallis Legatum, ut si novæ concordie lux in tantarum perturbationum tenebris assulgeret, mox eum in Gallias dimissurus esset, atque etiam, si rerum pondus id deposceret, se etiam protectionem suscepturum ad-
jecit.

Ib. p. 312.

Conceptæ iisdem verbis literæ ad Cæsarem repetitæ sunt, cui etiam interjectis paucis diebus significavit, non abrupti pacis actionem provocatis prioribus Legatis, quinimmo promovendæ illis curam, provinciamque Reginaldo Polo Cardinali demandatam.

XXXII.

Initurus putabatur colloquia Reginaldus Polus cum Cæsare, & Gallie Rege pro constituenda re Anglicana, eaque de causa illi dedit imperia Pontifex, ut li-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

cet ii Principes hætenus a concordia alieni visi essent, tamen occasiones omnes, temporumque inclinationes observare jussit, ut pro exaggerata sua prudentia concordiam inter eos conciliaret, sedatis enim funestissimis iis bellis ad erigendas labantes Christiani Imperii res, evellendasque hærefes omnia studia conversum iri.

Reginaldo Cardinali Polo Legato, &c.

Cum proximis superioribus diebus Legatos, quos ad Charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Henricum Francorum Regem Christianissimum de pace miseramus, propter hanc durissimam conditionem temporum, nos tamdiu exclusi ab operato pacis, aut ullius compositionis eventu revocare fuerimus coacti, ne tamen ob ipsorum Legatorum discessum tota illa actio de pace [in qua nimirum communis salutis secundum Deum spes est reposita] ad nihilum recidisse, ac penitus sublata esse videatur, idcirco visum est nobis de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, atque unanimi assensu Circumspectioni tuæ, quæ in prædictorum Principum colloquium prope necessario ventura est, etiam hanc de pace Legationem, actionem, procurationemque committere; nam etsi, ut nunc quidem est, hominum animos ab hac salutari cogitatione longissime abesse, & recte fideliterque consulentium monita adhuc respicere, videntur multa tamen in occasionibus, & inclinationibus temporum esse posita, quæ tu pro tua prudentia, singularique animi, atque ingenii solertia observare, & ad ea sermonis, orationisque tuæ vim, & hujus Sanctæ Sedis auctoritatem, & monita accommodare poteris; porro nos nihil circumspectioni tuæ præscribimus, sed plenam, & liberam omnia ad eum finem nostro nomine agendi, tractandi, pollicendi, quæ ex nostra, & hujus Sanctæ Sedis dignitate, & Christianæ Reipublicæ utilitate esse judicaveris, auctoritatem concedimus, & facultatem. Noti tibi sunt omnes animi nostri sensus, nota consilia, & quam ad hoc communis pacis, & tranquillitatis bonum nostra sit ardens, & plena charitatis voluntas, ut sedatis aliquando his armorum tumultibus, quæ omnibus piis, ac salutaribus actionibus officiant, ad ceteras quoque ægrota Christianitatis partes eam, quam jam diu cogitamus, medicinam cum Dei Optimi Maximi auxilio adhibere possimus. Quare quidquid in ea re laboris, studii, operæ, consiliique posueris, id cum tua spectata virtute dignissimum erit, tum nobis profecto

XXXIII.
Ib. p. 330.

T t t

gra-

gratissimum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XX. Septembris MDLIII. anno IV.

XXXIV. Ad flectendas denique Regum voluntates, Divinamque opem implorandam Julius fundendas solemniter preces populo Christiano indixit, gratuitamque temporalium pœnarum noxis debitarum condonationem iis, qui rite Sacramentis se munirent, imperataque pia opera præstarent, indulgit, de quo ad Cardinalem Pacem hæc scriptæ literæ.

Dilecto filio nostro Petro tit. Sanctæ Balbinæ Presbytero Cardinali Ginnensi, alias Cardinali Pacco.

Jul. III. l. 7. brev. sig. num. 2886. p. 399. Jubileum pro Neapolitanis visitatis aliquibus Ecclesiis. Dilecte fili noster salutem, &c. Cum nos nuper ex certis tunc expressis rationabilibus causis omnes, & singulos urriusque sexus Christianifideles per universum Orbem terrarum existentes per nostras sub plumbo confectas literas monuerimus, & hortati fuerimus in Domino, ut postquam dictæ literæ ad eorum notitiam pervenissent ad Dominum nostrum Jesum Christum humili corde conversi conscientiam suam studerent diligenti examine discutere, & ad purissimam peccatorum suorum confessionem devenire, ac quarta, & sexta Feriis, necnon die Sabbathi ejusdem, vel alterius immediate sequentis Hebdomadæ jejuna-vent, vel orationibus, & elemosynarum erogationibus, seu aliis piis operibus iuxta eorum conscientiam, sive Sacerdotum, quibus peccata sua confiterentur salutare consilium vacarent, ac die Dominico dictam diem Sabbathi immediate sequenti Sacratissimum Corpus Domini nostri Jesu Christi in ea, quam mallent Ecclesia Deo dicata reverenter, & devoto suscipere, Deum ex intimis cordis præcordis enixe precantes, ut reductioni Angliæ operatum successum tribuere, & Christianorum calamitates, & belli pericula miseratus Christianos Principes ad veram pacem, & firmam concordiam reducere dignaretur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XVIII. Decembris 1553. anno IV.

XXXV. Dum furorem Cæsar adversus Gallos effunderet, ut Urbium incendiis pasceret oculos, Galli in eum Turcam concitarunt, quorum Classis Bipho Mustafa duce multa damna maritimis Siciliæ, &

Calabriæ locis intulit, quod confirmant Pontificis literæ proximo ineunte anno exarata, his verbis, quibus narrat ad compescendas Turcicas grassationes septem decimas Clero imperatas.

Superiore anno cum Classis immanissimi Jul. III. l. 7. brev. p. 49. Turcarum tyranni multa Christiani nominis Oppida, & loca invasisset, cepisset, vastasset, & incendisset, ac ex illis complura miserabilium animarum millia in crudelissimam servitutem abduxisset, & nuntiaretur eundem tyrannum novos exercitus, eosque sane ingentes, & formidolos parare, nosque periculis inde imminentibus, ob Ærarium nostrum exhaustum nulla ratione occurrere possemus, septem integras decimas. Et infra imposuimus, &c. IV. Januarii anno Incarnationis Domini 1553. anno II. [1]

Conjuxit se Turcicæ Classi Gallicæ Classis in Portu Herculis instructa, partemque maximam Corsicæ, Corsis, & Genuensibus multis occisis Regi subegit præcipuo actu Thermei Ducis, qui cum literas Genuensium ad Portus Syracusani Præfectum interceptisset, supposituit adulterinas, translato eodem sigillo, & maxima auri vi, literarum latore corrupto, quibus falso Genuam seditionibus vexatam, ut nullum ferre subsidium posset, significabat; Hetruriz etiam littora infestavit Classis Turcica, omniaque Italia, necnon Dalmatiæ maritima Oppidula magnis calamitatibus afflixit, cumulata ingenti præda, & Christianis multis in captivitate Turcicam abductis, at dum superum Mare Mustapha latrocinis infestum redderet, Christophorus Canalis Venetus adeo fortiter eum invasit, ut tres rostratas triremes procella tormentorum primo impetu laceratas demerferit, duas cepit, fugientemque Mustapham demum assequutus, capitali supplicio, ut latronem affecerit, Turcarumque latrocinia multo exinde tempore compressa fuerint. Licet vero Gallorum Rex magno sui nominis dedecore Turcas in Christianorum exitium vocasset, tamen Hæreticos Regni sui acerrime persequutus est, nam apud Metenses inquisitos per Civium domos Hæreticos libros manu Carnificis exuri publice jussit, Lutetiz multos, qui se E-

Sur. in com. hoc anno. Natalis Comes l. 6. Adrian. l. 10. ann. 1553.

Turca auxiliante Gallo multa mala infert Christianis.

NOTÆ [1] Literas hic ab Annalista recitatas ad proximum annum pertinere ipso licet affirmante, plane nego. Neque enim Julius aliam anni supputandi rationem quam vulgarem a Januario ductam tenuit. Nunquam ergo literas Januario anni sequentis exaratas consignasset anno 1553. Nec insuper annus 1554 Januario mense annum II. ut literis illis adnotatur, sed IV. signabat. Has igitur literas exaratas cenfeo anno 1552. Januario mense quo alter pontificatus Julii annus agebatur. Excursionem vero Turcarum de quibus in iis literis illæ sunt quas anno 1551. Dragutes litorales urbes Siculas obivit, de quibus Annalista ad A. 1551. 67. Annorum ergo nota ita emendanda est. IV. Januarii anno incarnationis Domini 1552. anno II. MANSI

vangelicos jactabant, ut veros Sathanistas, qui Sathanæ Ministrorum scripturas corruptentium interpretationes falsas fectabantur, flammis tradidit. Lugduni etiam novem Sathanistæ a Sathanæ Ministro Calvino illusi temporario incendio ad æternum demigrarunt; mirum autem omnibus visum est, ut Henricus Rex, qui tanto odio prosequeretur Hæreticos, quos in Regno suo suppliciis debebat, patrocinium Germanorum Principum, qui in arma adversus Cæsarem confurrexerant, ne Augustanâ Confessio, id est Lutherana hæresis extingueretur in Tridentino concilio, susceperit, nam si illum Divini amoris studium urebat, pari studio in Germania hæresim extinguendam optasset, at non illum Divini honoris tuendi ardor inflammavit, sed proprii honoris, & commodi ratio decebat; norat enim, quam dira pestis esset hæresis, quæ nutrita, Galliz Regnum evertura esset, cum vero Germaniam Cæsaris odio everfam vellet, tantam pestem in Germania fovendam fenserat, ut Austriaca Familia eo læthali cancro arrosa, viribus debilitaretur: accessere quidem apud Henricum Regem deprecatores Helvetii Zuingliani, ut mitius ageret cum Hæreticis, sed illum ad sua vota inflectere non potuerunt.

Henricus II. in Gallia Hæreticos punxit.

XXXVI. Eodem anno Genevæ Calvinus Michaeli Servetum Patria Hispanum, professione Medicum, qui inter Judæos, & Mauros blasphemis Sanctissimam Trinitatem appetere didicerat, variasque Provincias, ut eodem veneno inficeret, peragravit, extremo supplicio, ut Hæresiarum affecit. Mirum hoc erat inquit Surlus non solum quod Calvinus nihil esset illo melior, sed etiam, quod isti Evangelici nolunt, morte affici Hæreticos. Porro vero Calvinus suum hoc factum, usque adeo illustre esse voluit, ut scripto evulgato, rotam Historiam comprehenderit, & in Hæreticos gladio vindicandum docuerit. Tanta est novæ hujus Evangelicæ doctrinæ constantia. Constans scilicet in eo est, ut sit inconstantissima. Sleidanus hanc Serveti necem non improbat, non probaturus, ut apparet, si Pontifex, aut Catholici eam Hæretico illi intulissent. In summa quidquid facit Lutherus, Calvinus, Zuinglius, & id genus pestes, id non potest non esse Evangelicum; si quid ejusdem generis faciat Pontifex Romanus, sava tyrannis est, & facinus antichristianum. O cæcas hominum mentes! certe Calvinus non minus commoverat mortem, atque Servetus ille, nec refert secus de illo sentire miseris, quos ille miser everit, Lutherani sane si habuissent illum, tractassent. Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

sent illum haud aliter ni fallor, atque Hæreticum.

Non odio nefandissimæ hæreseos Calvinus in eum sævit, Divinique honoris asserendi causa, ut describit Laingæus in vita Calvini, cum etiam ipse Calvinus de Christi Divinitate male sentiret, sed ad exsaturanda in Servetum odia, octavo enim ante anno Servetus cum Viennæ in Gallia Lugdunensi ageret, una cum libro suo triginta sex epistolas ad Calvinum miserat, quibus ostendebat Calvinum errores ex libris Institutionum ejus excerptos, quibus lectis Calvinus in furias adversus Servetum efferatus est, utque Servetum perderet, ausus est scribere ad Franciscum Cardinalem Turnonium, Servetumque accusare hæreseos. Quibus auditis non abstinuit a risu Cardinalis, cum audiret Hæreticum accusare Hæreticum, perinde, ac si latro accusaret latronem, captus autem postea est Servetus Lugduni, ac detrusus in carcerem, ex quo cum evasisset, Calvinum implacabilem inimicum rogavit, ut illum Genevam accerseret, putabat enim amicum, ut impietatis socium, at Calvinus hæc Petro Vireto scripsit, cupere Servetum habere obstrictam suam fidem, ut Genevam veniret, sed constituisse si veniat nunquam passurum, ut salvus exeat. Hæc erat benignitas Calvinistici Evangelii. Cum horum ignarus Servetus Italiam petiturus per Genevam iter suscepisset, Calvini imperio captus, ejusdemque actu, & autoritate a Senatu damnatus, & lento igne exustus est. Quamvis hic dignus erat inquit Laingæus, qui hæc mala pateretur, ille tamen Syco-phanta Calvinus indignus erat, qui hæc faceret, cum eodem morbo laboraret, eademque heresi infectus esset. Tum demum id omnium pessimum est, & contra hunc præstigiatores maxime facit, quod is non ita pridem librum scripserat, & in lucem emiserat, quo conatus est probare Hæreticum non debere plecti capite, neque de sacrilego sumendas esse cum sanguine pœnas. Pari ultionis appetitu Calvinus alium Hæreticum Petrum Ameum Chartularium, a quo se gravatum injuria querebatur Evangelica illa suam mansuetudine, quam Beza adeo extollit ad crudelissimam mortem compulsi, visusque est apud imperitum Genevensium populum fidei Defensor, fidei hostis immanissimus. Quo vero spiritu ducerentur Sectarum Authores facile patuit in nonnullis a Cacodæmone fascinat. Visus est Basileæ, visus est alter Parisiis, qui genio Beati Petri se afflatus contenderent, alius quoque Basileæ se Mosis Angelo

Jacobus Laingæus in vit. Jo. Calvini c. 4.

gelo infessum prædicavit, pluresque commovit, cum Regem Gallie ante Mensem Junium Protestantium dogma professurum, sed cum exitus non consentiret dictis, fuga se subduxit; nec desuere impostores alii, qui vana effutirent, qui nunquam talia sinxissent, nisi advertissent in commodanda facili fide insignem stoliditatem.

XXXVII
Sur. in
omm.
hoc anno.

In Germania gravissimum bellum exortum est inter præcipuos Lutheranae hæreseos contra Tridentinum Concilium defensores Albertum Brandeburgicum, & Mauritium Saxonie Ducem, Saxonie Duci Ferdinandus Rex, Henricus Dux Brunsvicensis Episcopi Wirceburgensis, & Bambergensis adhæserunt; Albertus vero maximam Lutheranorum colluviem ad se traxit, atque in eos Episcopos omnem furorem effudit, Bambergam, & Suinfurtum expugnavit, nonnullaque Norimbergensium Oppida, ex quo bello maxima damna pluribus Episcopis, & Clero Catholico illata sunt, de quibus cum Melchior Episcopus Herbipolensis apud Julium questus esset, illum Julius his literis ad constantiam in adversis hortatus est, pollicitusque acturum cum Cæsare, ut conatus impiorum, sævitiamque contunderet.

Melchiori Episcopo Herbipolensi.

Julius
III. lib.
brev. 7.
fig. num.
2886. p.
83.

Venerabilis Frater, &c. Quæ ex istis partibus nuntiaverunt vellemus esse hilariora, neve tantum improborum, atque impiorum temeritati, & licentia tribueretur, ut ab illorum arrogantia, atque ferocia piis, ac quietis cupidis hominibus tantopere extimescendum non esset, quamquam, & in Dei auxilio primum scilicet, & maxime, & in vestro etiam consilio, atque virtute plurimum confidimus, impios illorum conatus irritos, casuros sensurosque eos aliquando non minorem in ista Nobilissima Natione ad publicam salutem defendendam proborum consensum esse, quam sceleratorum hominum ad eandem oppugnandam audaciam, in quo nos quoque auctoritatem apud Cæsarem nostram, & pro istius causa æquitatem, simulque pro vestra salute, & commodis libenter interponemus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXI. Martii MDLIII. Anno IV.

Implicitus erat infelici Gallico bello Cæsar, Gallorumque percitus odio, civilis bello, quo ardebat Germania, comprimendo non incubuit, non ægre ferens Albertum, Mauritiumque hostes suos propriis armis confici, nec illum populorum gemitus commoverunt, ut ad pacem cum Gallo mentem flecteret: porro Albertus cum multas clades Franconie intulisset,

vertit impetus in Saxoniam, Erphordiensem Agrum rapinis scædat, Halberstadiensem Clerum ad pendendam magnam auri vim cogit, Henrici Brunsvicensis Agrum incendiis vastat, atque ultra Tigrum naturam efferat pueros, & mulieres gravidas, atque ægros, una cum Oppidanis inclusos Altorffo, & Lauffo Oppidis in Norimbergenfi Agro incenderit. Nona Julii die inter Mauritium, Albertumque in Saxonia cruentissimo prælio certatum est, in quo multa milia perierunt, Mauritius, in cuius Castris Wirceburgensis, & Bambergensis Episcopi erant, una cum Landtgravio, & Henrico Brunsvicensi victor evasit, sed accepto lathali vulnere paulo post extinctus immanissimis doloribus ex spasmo contractis. Albertus Castris exutus, caesoque exercitu fuga salutem obtinuit, multa vero Oppida amisit, atque a Senatu Cæsareo, ut publica quietis perturbator, proscriptus est.

Irrepsit apud Rhætos eadem pestis hæreticæ contagio, ac seditiones in Ecclesiasticos concitarant turbulenti impietatis buccinatores, dum simplicem gentem inanum sophismatum laqueis irretiebant, ad quorum dissolvendas artes, discutiendamque caliginem a tenebrionibus offusam, Julius Paulum Odescalcum Internuntium misit, qui nutantes in fide confirmaret, pernicitatemque judiciorum ordine comprimeret, de quo Episcopus Curienfis a Julio certior factus est, iussusque cum eo omnem operam pro retinenda veteri incorrupta Religione conjungere.

Episcopo Curienfi.

Venerabilis Frater salutem, &c. Cum gravi dolore animum nostrum stimulat hoc temporum nostrorum inter Christianos populos, & in ista præcipue ampla Grisonum gente de Religione dissidium: volentes huic malo ea, quæ temporum ipsorum qualitates patiuntur, remedia adhibere, mirrimus in isthac loca dilectum filium Paulum Odescalcum Prothonotarium, & Signaturæ nostræ Referendarium ad ipsam Grisonum Nationem Nuntium Nostrum, qui recte de Catholica fide sentientes, nostro nomine confirmet, atque collaudet, quos autem corruptos, labantemque repererit, eos, vel cohortationibus, & rectæ doctrinæ demonstratione ad meliorem sensum revocet, vel si contumaces esse persistierint, contra eos secundum Ecclesiasticas sanctiones diligenter inquireat, quod nostrum consilium, cum Tua Fratemitate per has nostras literas communicare volumus, eam hortantes, ut omne suum studium, operam, auctoritatem ad hoc tam pium, salutareque

xxxviii.

Jul. III.
l. 7. brev.
fig. num.
2886. p.
90.

que negotium adiuvandum conferat, sicut tu quidem, & Deo ipsi, & muneri tuo ex Episcopali, quæ in istis ipsis Regionibus fidei tuæ commissa est cura, in primis es adstrictus, &c. Datum Romæ apud S. Marcum die XXII. Julii MDLIII. anno VI.

xxxix.

Præluxit vero exemplo cæteris Germaniæ Episcopis Ottho Augustensis Cardinalis, qui accita Sacerdotum Societatis Jesu turba, eximie adversus Lutheranismi præcones doctrina, ac pietate decertavit, multosque ab æterno exitio, & Sathanæ tyrannide in libertatem filiorum Dei vindicavit, de cuius virtutibus ad Guillelmum Waltpurgensem Toparcham Religionis laude, & observantia in Sedem Apostolicam conspicuum hæc Julius scripsit, atque ad constantiam defendendæ Religionis incitavit.

Dilecto filio Nobili Viro Guillelmo Truchese Baronis Waltpurg. Sacri Romani Hereditario Dapifero.

Redeunte ad te, atque ad Ecclesiam suam dilecto filio nostro Otthone Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinale Augustensi tuo Nato, cuius nobis præsentia, virtus, probitas quamdiu in Urbe mansit, valde fuit grata, nolumus eum sine his nostris ad te literis dimittere, per quas Nobilitati tuæ significarem, nos tuæ virtutis, reatissimæ fidei, & singularis in Christiana Religione constantiæ, plurimorumque, & magnorum in hac S. Sedem, ejusque Legatos, & Ministros officiorum memoriam diligenter, atque amanter conservare; non enim aut tua merita parum illustria sunt, quæ ignorari possint, aut nos ejusmodi, qui & ad habendam, & ad commemorandam gratiam parum grati, & liberales sumus, omnino a fidelibus Dei, Sanctæque, & immaculatæ eius Religionis cultoribus prima, & præcipua suæ pietatis præmia ab eodem Deo justissimorum bonorum operum remuneratore in illa altera vita, ad quam omnes labores nostri, omniaque piorum desideria aspirant, expectanda sunt, sed tamen in hac etiam vita honorum, & gravium Virorum justæ laudes, actionumque suarum approbatio ad ipsius Dei laudem præcipue relata, vere Christiano homini non potest esse non jucunda, cum videat cæteros, qui se impietate, scelere, sacrilegioque commaculaverunt, passim proborum vocibus carpi, in infamia esse, atque omnium odiis, maledictisque lacerari, sui autem memoriam, atque nomen in summa bonorum omnium benevolentia, & charitate, & in summa laude, ac celebritate versari, quod nostræ nobilitati egregie contraxisse, & gaudemus, & gratulamur, idque in tot, ac

tantis Divina in te benignitatis muneribus, non minimum Dei erga te beneficium esse agnoscimus, cui quidem Deo, sicut te debitas grates agere, & referre, ac quotidie magis pro tua pietate relaturam non dubitamus, ita ejus in Divina gratiæ retributionem in dies abundantiorum futurum confidimus, nos certe, qui semper, & tuas, & ipsius Otthonis Cardinalis virtutes, & merita non memoria sola retinebimus, sed paterna etiam benevolentia, favoreque prosequemur quæcumque a nobis erga vos, aut ab hac Apostolica Sede, vel commoda, vel ornamenta, proficisci unquam poterunt, & ita prompte, ac libenter in vos conferemus, ut vestra pietatis, ac probitatis majorem in dies ex nostra etiam benignitate voluptatem sitis percepturi. Dat. Romæ apud S. Petrum die 18. Februarii MDLIII. anno III.

Defecit a Patru pietate Nepos, qui cum postea ad Coloniensem Archiepiscopatum domesticarum virtutum commendatione evectus fuisset, in impietatem lapsus, claritatem inter impios adeptus est, ingentemque multitudinem in Sathanæ castra, æternaque incendia traxit, de quibus inferius.

Hoc tempore Moschorum Princeps Internuntiorum opera cum Julio Pontifice de schismate abijciendo colloquia egit, pluraque ad augendam rem suam, dignitatem amplificandam postulavit, quæ cum in rei Poloniæ damnum vertenda opinarentur Poloniæ Præsules, nec Moschum vera pietate incitari, sed suorum commodorum lenocinio allici, Julium monuere, ne illius dolis deludi se sineret, exploraretque num vere, ac sincere pietatem amplecti vellet, nec facile postulata admitteret, quibus hæc a Julio responsa data sunt.

Venerabilibus Fratribus Nicolao Archiepiscopo Gnesnensi, & Andree Cracoviensi, ac Joanni Vladislaviensi, & Andree Poseniensi, necnon Samueli Chelmensi Episcopis

Venerabiles Fratres, &c. Lectis literis vestris ad nos XV. Februarii datis, quibus nos de Moschorum Principis negotia diligenter admoneris, quæ nos propter illa, quæ tractarentur hoc tempore, oportere, scire arbitramini, valde amavimus fidem, ac prudentiam vestram, per quam tam studiose vestrum officium, tum Patriæ vestræ, tum Christianæ Reipublicæ, tum nobis etiam ipsis præstaretis, est illud omnino, ita ut scribitis, nihil scilicet optabilius piis mentibus esse posse, quam si cunctæ Nationes, quæ a vera Dei cognitione, rectæque ejus fidei cultu alienæ sunt, sincere, & ex animo ad unitatem Ecclesiæ

xl.

Jul. III.
lib. brev.
7. fig.
2886. p.
174.

Julius
III. Polonis scribit non facile credendum Mosco.

sic Catholica, & vere fidei, Religionis- que observantiam se adjuvant, sed in his confusis, perturbatisque temporibus maxime considerandum esse, qua fide quisque id agat, nam ad id simulandi causa ad tempus, an vero, & certo Religionis studio adducatur, quod nos exi idem antea nostra sponte sentiebamus, tamen posthac vestro etiam admonitu in hac ipsa causa diligentius cavebimus, quare vestra, prestantissimique Regis vestri auctoritate permoti, quibus Christiana, & Catholica Religionis dignitatem, atque hujus Sanctae Sedis auctoritatem adeo credimus esse cordi ipsius, Moscovitae Principis postulata rejectimus, nec quidquam ullo tempore de eo per nos statuetur, quin, & cum isto prestantissimo Rege, & vobiscum etiam prius communicemus; nos enim ita praclarum de vestra virtute, & prudentia, atque erga Deum, sanctissimamque ejus Religionem fide, & in hanc Apostolicam Sedem observantia iudicium facimus, ut semper, & vestro consilio tribuere, & voluntati satisfacere, quantum cum Deo poterimus, sumus parati. Datum Romae apud Sanctum Petrum, &c. die XV. Aprilis MDLIII. anno IV.

XLI.

Hortatus quoque est Pontifex Poloniae Proceres ad tuendam Religionem Catholicam, offenditque Novatores non tam ad ordinem Ecclesiasticum labefactandum anniti, quam ad omnem politicum statum inducta haereseos profana libertate convellendum.

Dilectis Filiis Nobilibus Viris Senatoribus Regni Poloniae.

Nobilitates Vestras de ea, quam in hac temporum, agitatione Catholicae fidei, atque optimarum in Christiana Religione partium adversus impios, seditiososque homines suscipitis propugnatione in Domino plurimum commendamus, debitaque laude, quae verae virtutis comes est, prosequamur, cum multa sint, & amplissima erga istud Nobilissimum Regnum Dei munera, atque dona, nullum omnino est, quod tam Nobis illius stabilitatem, diuturnitatemque polliceatur, quam ista tum istius optimi Regis, tum Optimarum, Principumque Virorum qui sub illo praestantissimo Capite Reipublice gubernacula moderantur, in vero Dei cultu, & Catholica Religione conservanda unanimis, atque concors consensus, hoc consilium cum erga Deum pium, & ad ejus benignitatem vobis conciliandam maxime est idoneum, tum in ratione verae sapientiae in primis prudens est, & salutare, cum istae novarum Sectarum opiniones, quasi improborum, seditiosorum machinae id quod tot iam Provinciarum exemplis perspicuum

Julius III. l. 7. drev. sig. n. 2886. p. 217.

est] non tam ad Ecclesiasticarum rerum ordinem confundendum, quam ad labefactandum omnes ordines praefecturas, & imperia, ut temeritari, atque licentia omnia permittantur, sint intentata, quod vestras nobilitates pro sua prudentia, & dispicere, & providere, ita nobis gratum est, ut plus propterea in dies, & nostrae erga vos dilectioni indulgeamus, & vestrae tribuamus virtuti, id quod ex praedicto Marco Antonio plenius poteritis cognoscere, cui Nobilitates vestrae fidem habebunt. Datum Romae apud Sanctum Petrum die XXVII. Maji MDLIII. Anno IV.

* Ma. phæo.

Hoc anno Assyria ad obsequium, & conjunctionem Romanae Ecclesiae rediit, quo argumento extant subjectae Christianorum Assyriorum literae ad Julium III. quibus efflagitant, ut designatum a se Patriarcham confirmet, Pontificemque Romanum Christi Vicarium, & Beati Petri Successorem communem omnium Ecclesiarum Parentem, ac principem profitentur.

XLII.

Patri Patrum, & primo Pastori netheri coronas, & ungenti Sacerdotes, atque accingenti zonas, Petro temporis nostri, ac Paulo dierum nostrorum, & cingulo comprehendenti Universam Christianitatem. Tu es in loco Christi Dominus Noster, Tu sedes in Sede alta, & sublimi Capitis Apostolorum, tenens claves Regni Caelorum, cui ore salutari Dominus noster dixit: Quidquid ligaveris in terra, erit ligatum & in Coelis, & super eum fundavit Ecclesiam suam, ut portae Inferi non prevaleant adversus eam in generationem, & generationem. Et nunc tibi eam Sedem dedit Christus Dominus noster, & Salvator noster, sedesque super eam, tu irem es Fons, cuius aquae non deficiunt, & quisquis sitiverit, ex te aquam est, ut bibat aquas vivas, ac sedet firmam suam, tu es Lucerna, quae non extinguatur, sed illustrat omnes creaturas, sicut candela in candelabrum, & sicut Joannes Baptista, qui posuit dexteram suam super caput Domini nostri, in te videt lumen tota Christiana Respublica, quae est proles Ecclesiae Sanctae, tu es murus fortis Civitatis, & Matris Civitatum Romae Magnae, quam piscatus est Caput Apostolorum Petrus, & Architectus prudens Paulus, qui praebuerunt lumen omnibus hominibus vinculis, occupatis errore Sathanae. Tu es caput omnium Patrum, sicut erat Petrus omnium Discipulorum, cui ut Sedem altam, & sublimem dedit Deus in terra, sic etiam in no-issimo, altum, excelsumque & sicut ipsa Roma est magna, & celeberrima. Sed quid extendimus verba

Ext. in Act. Conf. ms. Card. Spad. sig. n. 134. p. 103.

Epistola Assyriorum.

Assyrii ad unitatem Ecclesiae redeunt, misso Romanam Patriarcha.

coram tua Sublimitate? parvum est os nostrum, & brevis lingua nostra, verum ipse Christus, qui te elegit, ad hoc suum munus exaltet, & extollat te, faciatque te instrumentum electum, quod conveniat gloriae suae. Verumenimvero scito Domine Pater noster electe, hoc est, quod Papa, cuius vita custodita sit a Domino, quod nos Servi tui humiles Peccatores Nestoriani sumus pupilli, absque Patre, & absque Governatore, neque superest apud nos fermentum Parum, aut ullus Metropolitae, sed dumtaxat duo, aut tres Episcopi, habebamus quemdam Patriarcham, unde ab annis centum, qui nullum constituebat Metropolitam, nisi de familia, & genere, ac populo suo, utque ea familia hanc consuetudinem usurpavit a centum annis usque adhuc. Nunc vero unus solus superest Episcopus ex ea familia, qui conatus impudenter ita agere, ut egerunt illi, qui ante ipsum fuerunt: verum nos non acceptamus, neque proclamavimus ipsum, sed subito convenimus ex omnibus locis Orientalibus, & ex omnibus Civitatibus, & Pagis, qui sunt circa Civitatem Muzal, hoc est, Assur non procul a Ninive, ex Babylonia, ex Carcha, ex Arbela, ex Insula, quae est in medio Tigris Fluminis Paradisi ex Tauris Persiae, ex Nisibi, ex Martino, ex Amed ex Nasanchepla, & ex reliquis locis Orientalibus ad Mozal Proceres Sacerdotum, ac Monachorum, reliquorumque fidelium, pro consuetudine, ordine, & Canonibus olim observatis, atque interrogavimus, scrutarique sumus inter omnes. Verum non invenimus quemquam praeter prudentem, & doctum Magistrum, ac purum, & omnis mulieris expertem, eloquentemque ac bene expertum, & apud nominis Fratrem Saud, quem per vim e loco habitationis suae deduximus in medium caeteris fidelium, visumque est feliciter omnibus hunc esse idoneum ad hanc viam; postquam autem feliciter visum est, ita subito scripsimus literas ad Sublimitatem tuam quamquam indigni, misimusque ipsum ad pedes tuos sanctos, & una cum ipso Viros tres Primates inter fideles, Adamam, Thomam, & Caleph, comitariusque sunt ipsum usque ad Hierusalem circiter septuaginta Viri Optimates selecti nostrae fidei, atque viatico, comitariusque ipsum instruximus secundum veterem consuetudinem. Proinde supplices perimus a Paternitate tua Sublimi, ut simul, atque pervenerint ad te, conficias negotia eorum, & non restet confusio, & ignominia in Populo, & inter eos, qui sunt Religionis nostrae, ita ut non audeamus prodire in conspectum hominum. Obsecramus itaque te, & eum, qui tibi concessit hoc

donum altissimum, & mos ubi ad te pervenerint, ordines eum nobis Patriarcham Catholicum, ut non maneamus pupilli absque Patre, & Governatore, ac Pastore, & confundatur ordo noster fermenti Sacerdotalis, & relinquamur velut oves sine Pastore. Nec abeat labor, quem sustinimus ex Oriente in Occidentem in perditionem. Nam Dominus noster dixit in Evangelio Discipulis suis: Gratis accepistis, gratis date omnibus, quibus opus est de fonte vitae, & scribas ipsi literas, & des ipsi viaticum benedictionis, & benedic locis Orientalibus, ut exultet cor nostrum, & ita discedent cum gaudio abs te, sicut gaudebant Magi Persae in Bethelam in Nativitate Domini nostri, & sicut descenderunt Pastores in speluncam, & sicut imbuerunt Angeli gaudium ipsas Mulieres. Praeterea hoc etiam scito Pater noster sublimis, quod Sacerdotium nostrum ex Roma sit, quae est Sedes Petri Capitis Apostolorum ex temporibus pristinis, verum ex quo confusus est ordo Christianorum a filiis Agar Aegyptiae, interrupta est via nostra ad Vos, inde a spatio trecentorum annorum usque in hunc diem. Nunc porro quandoquidem miserimus hos ad pedes tuos sanctos, obtestamur ne remoreis ipsos, ne nos maneamus in confusione, & relinquantur cor nostrum apud ipsos, & doleat anima, sed cito remitte eos, quia sitimus ad videndum eos, sicut terra, quae sitit aquas, atque conficias cito, cito. Sed non convenit, ut prolongemus verba eorum cum Sublimitate tua, non enim digni sumus. Tu ipse nosti, quod quando filii egent, Patres ipsorum explent eorum indigentiam. Et Christus Dominus noster, & Deus noster custodiat Reges vestros, & benedicat locis vestris ad preces Dominae nostrae Mariae, quae peperit lucem, & vitam, & Domini Joannis Baptistae, ita fiat Amen.

XLIII.

Extat in actis Consistorialibus narratio status Assyriae Ecclesiae, quae in Senatu Cardinalium exposita fuit, quae ob rerum, quas continet, dignitatem Annalibus inferenda visa est, in qua animadvertendum est Nestorianorum, Jacobitarumve nomina non sectis haereseon, sed populis certis, qui fidem Christianam inter Mahometanos Assyriae retinere, indita fuisse.

Sulalla, hoc est, Accedens Arabice vulgo Saud dictus, annos jam natus circiter quadraginta in Civitate Mozal, quae & Assur vocatur, octodecim Christianorum Ecclesiis insignis, quorum quindecim sunt Nestorianorum, tres vero Jacobitarum, sita in Ripa citeriore Tigris Fluminis, a qua ex altera parte Ripae abest Ninive, illa

Ext. in act. Conf. ms. Card. Spad. sig. 134. pag. 106.

Status
Ecclesie
Assyria.

Jona praedicatione Nobilis bis mille passibus, quae nunc dumtaxat circiter mille Aedibus habitatur, parentibus inter suos Civos Oprimatibus, admodum puer suo ipsius genio inligatus, Monasticam vitam amplexus est, quam hactenus cum summa Religione coluit in Cœnobio nuncupata Rabban Hormisd, quod situm est ultra Tigrim circiter octo millibus passuum a Ninive in Monte, ut omnia in illis Regionibus Monasteria, propter secessum scilicet, in eo Monasterio Sulalla iam annos fere duodecim. Abbatem egit, habereque Fratres supra quinquaginta. Abest autem ab hoc Monasterio duobus dumtaxat milliaribus Alrus Patria Nabum Propheta, ubi illi in hanc diem celeberrimum extat Sepulchrum, ad quod Judaei longe, lateque confluunt, & Christiani, qui soli eam civitatem circiter mille domibus incolunt, summa cum Religione venerantur. Longe maxima pars Christianorum, qui per Assyriam, Persiam, ac reliquas Orientales Provincias habitant, appellantur Nestoriani, nam Maronitae extra Libanum montem pauci sunt, Jacobitae vero sparsi quidem habitant, sed non frequentes, ac Coptae, sive ut ipsi scribunt Aegophei magis versus Aegyptum, a qua videntur mihi hoc nomen sumpsisse, vergunt, & Provincias Praestogiam. Verum hi Nestoriani nomen potius Nestorii Haeretici, quam errores retinuisse videntur: nam nihil plane quod illam Sectam referat, in his hominibus, qui hic adsunt comperio. Invidia vero, qua apud Maronitas, Jacobitas, Coptaeos, & reliquos earum Regionum Christianos laborant, fortasse tum ex ipso nomine, tum ex eo quod reliquos earum Regionum Christianos numero, ac multitudine populi, Ecclesiarumque frequentia, & statu rerum aliquanto felicior superant, nata videri possit, nam in Indiam usque suas Ecclesias frequentes numerant.

Porro ab annis circiter trecentis, aut eo amplius ex communi ejus gentis decreto, huc ad Sacrosanctam Sedem Apostolicam missus quidam est, ut hac autoritate in Patriarcham crearetur, qui Marus nuncupatus a Summo Pontifice in Patriarcham creatus, atque ad suos remissus est, verisimile itaque est, cum multa illic de veteri Religione in sinceriora dogmata, & nostrae Ecclesiae consentanea mutasse. Successu vero temporis evenit, ut ante annos ab hinc circiter centum, quidam illic Patriarcha, Sacrosanctum hoc munus sibi, suisque posteris hereditarium facere sit conatus; ita ut ex eo tempore nemo, nisi ex ea ipsius familia in Archiepiscopum, aut Episcopum sit creatus, & deinde in

Patriarcham: cum vero nunc tandem potestatem simili ratione suam ex Fratre Neporem, quem idcirco puerum octo annorum Episcopum fecerat, sibi in Patriarcham Successorem facere cogitasset; verum antequam puerum in eam auctoritatem evehere potuisset, fatiis functus esset. Unversus populus tam Laici, quam Clerici datam sibi divinitus abroganda illius * resurrectionis occasionem ratus de vendicando veteri eligendi ritu cogitavit.

Convenerunt igitur superiore anno mox, atque ille Patriarcha esset defunctus in Civitatem Mozal Episcopus Arbele, ea est Civitas, ad quam Alexander Darium superavit, item Episcopus de Salvast, & Episcopus de Adurbeigan, haec ambae sunt in Persia octo, aut novem dierum itinere a Ninive in ditioe Sophi, qui tres Episcopi ei genti superfuere, & praeter eos ex omnibus Civitatibus late vicinis, non quidem populus unversus, sed ex singulis Viri Primates Christiani tres, aut quatuor, cum literis cujuscumque populi nomen, ac voluntatem testantibus, utpote ex Babylonia, quam modo Bagadat vocant, ex Carcha, ex Insula Tigris, quae in medio Flumine circiter duodecim miliarium passus supra Mozal est, ex Tauris, quae est Persia Sedes Sophi Ecbatana in Libro Judith appellata, & ex Nisibi, quam Migdoniae Antiochiam veteres nominant, ut Strabo testatur, sitam sub Monte Mafso ad amaram Hormiz, qui illic per agros passum derivatus, usque adeo fecundat, ut saccus Orizae, quantum equus ferat, vix duobus, tribusve Juliis veneat, & ex Mardino, quae Mardae Protonico est, & ex Emet, quae Ammea eidem dicitur, & ex Hagan Cepha, hoc est, Petra forti, quae supra praedictam Insulam citreiori Ripae Tigris, in rupe munitissima impendet, fortasse eadem, quae Seleucia Nicanoris Straboni dicitur, ac denique ex omnibus reliquis vicinis locis convenere, inquam, Legati Populorum Christianorum ad Civitatem Mozal ad eligendum Patriarcham sibi, quo cum omnes convenissent, facta re Divina per unum ex eis Episcopis, & postea proposito Sacrorum Evangeliorum Libro, ac sancta Cruce ex ordine primum ipsi Episcopi, ac deinde reliqui suae quisque Republicae nomine sententias dixerunt, quae sententiae omnes in hunc Sulallam ob perspectam omnibus vita ejus probitatem latae sunt, quae nisi reverio missis Nuntiis, & tum quidem per vim ex eo Monasterio ad se pertrahere potuerunt. Celebrata itaque iterum re divina, invocatoque simul Spiritu Sancto, ac

* mitte-
re.

ac deinde ipso in medium producto, ubi maximo omnium applausu, denuo sententiae omnes in hunc comprobatae essent, visum est cum pro confirmatione, * Scriptaque publico decreto litera illa supplices, quas ipse huc ad Sanctissimum Dominum nostrum Papam petulit, & redacta est tota res in acta publica, ut gesta erat, misisque sunt cum eo Viri, cum Ecclesiasticum Laici ex Primatibus Christianorum, usque ad Hierosolimam circiter septuaginta, quod etiam testantur litera Guardiani Montis Syon, & ex eo numero deinde, qui ipsum comitarentur, Legati sunt tres quorum unus nomine Caleph Vir laicus, sed apud suos in ea, quam dicit Insula Tigris primi nominis hic adest, alter morbo perit in itinere, tertius vero ager relictus est.

Obsecrat humillime, ut Sanctissimus dominus noster Papa in Patriarcham illum velit confirmare, idque quam potest fieri citissime, quo possit cum primis Navibus versus Patriam proficisci, a qua jam plusquam sesquiannum abest, veretur enim ne populus mortem ejus suspiciens, de novis rebus circa Religionem cogitet.

Præterea petiit sibi, ac populo, Regionibusque Orientalibus Sanctam benedictionem a Sanctissimo Domino Nostro dari. Optaret præterea, ut una secum quispiam Vir Ecclesiasticorum rerum peritus allegaretur, ut illos ritus hujus Orthodoxae Ecclesiae nostrae doceret; promittiturque, mox si quis talis mitteretur, cum, aut in Episcopum, aut ad aliam dignitatem promovendum, ac datum in ipsi locum, & ades, in quibus commodissime habitare posset. Addit etiam illic quatuor Concilia magna, magnis Voluminibus haberi atque ea, & etiam libros veterum Doctorum, quibus hic caremus, quales sunt Ephrem...

XV. Februarii Simon Sulalla delectus a Clero, & populo Assyriorum Patriarcha provolutus ad pedes Julii III. Pontificis Catholicae fidei professionem nuncupavit ex orthodoxa verborum formula ipsi proposita, inferiusque afferenda, quae gesta singula Maffæus Cardinalis in Senatu habito XX. Februarii retulit, utque constaret illum jam ante a Clero, Populoque Assyrio fuisse rite designatum Patriarcham, de quibus extant subiecta publica documenta.

Roma die Luna XX. Febr. MDLIII.

Referente Reverendissimo Maffæo.

XLIV. *Acta Consi. mf. Car. Spad. sig. n. 134. P. 98.*
Cum unversus populus Assyriae Orientalis, videlicet, tam Ecclesiastici, quam Laici pro eorum veteri more acclamassent in eorum Patriarcham Religiosum Virum Simonem Sulalla Priorem domus Hormisd Ordinis Sancti Basilii, Musal Diocesis, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Ordinem ipsum expresse professum in quadragesimo, vel circa aetatis suae anno constiturum, & eundem Simonem ad Sanctitatem suam pro confirmatione hujusmodi obtinenda misissent, sanctitas sua idoneitate, & meritis supradicti Sulalle, & aliis praemissis diligenter examinatis, ejusdemque confessione visa, intellecta, & ab eo approbata, horum intuitu Ecclesiae Patriarchali de Musal in Syria Orientali per obitum bonae memoriae Simonis Mamae illius ultimi Possessoris extra Romanam Curiam defuncti vacantis, de persona ejusdem Simonis Sulalle providit prout in cedula, cujus tenor est.

Reverendissime Domine. Hodie Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster Dominus Julius Divina providentia PP. III. in suo Consistorio secreto, ut moris est, ad relationem meam Ecclesiae Patriarchali de Musal in Syria Orientali, cui bonae memoriae Simon Mama Patriarcha de Musal, & Insulae Tigris, ac ceterarum Civitatum, & Terrarum Orientalium eidem Patriarchae subiectarum, necnon Monasteriorum ejusdem Nationis in Dii Marini, ac Calicut, ac tota India existentium eidem Patriarchae subditorum, dum viveret, praesidebat, per obitum ejusdem Simonis, qui extra Romanam Curiam diem clausit extremum, Pastoris solatio destituta, de persona Religiosi Viri Domini Simonis Sulalle de Danielis domo Bella fratris domus Hormisd Ordinis Sancti Basilii, Musal Diocesis ordinem ipsum expresse professi in quadragesimo, vel circa suae aetatis anno, & Presbyteratus ordine constituti, ac de legitimo matrimonio procreati, de cuius integritate, doctrina, puritate, sinceritate, fidei constantia, religionis zelo, vita, ac morum honestate, & denique in omni virtute, summa perspicuitate, unversus Clerus, & Populus Catholici illius Regionis per eorum literas suae Sanctitati testimonium perhibere, ejusdem Simonis Sulalle confessione, quam sanctitas sua de verbo ad verbum presenti cedula, & literis desuper conficiendis inseri, & adnotari voluit, & mandavit, prius audita, & in scriptis redacta, ac diligenter examinata, & in eodem Consistorio perlecta, ac ea Catholica, & ipso Simone Sulalle per eam fidei capace, & vero, fideli ac idoneo reportis horum intuitu de Reverendissimorum meorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium consilio Apostolica autoritate providit, ipsumque illi in Patriarcham praefecit, & Pastorem curam, &c. committendo, absolvens eundem Dominum Sulalle a censuris ad effectum. In quorum fidem presentem cedulam fieri, quorum fidem presentem cedulam fieri, VVV & no-

nostrum parvi sigilli impressione muniri iussimus, & fecimus, eamque manu propria subscripsimus.

Tenor vero dictæ Confessionis sequitur, & est talis.

Ego Frater Sulalle de Domo Danielis Bella ex Civitate Muzal in Assyria Orientali oriundus Frater Domus, & Conventus S. Basilii, Muzal Diocesis Ordinem ipsum expresse professus.

I. Credo ex corde, & confiteor ore, quod unus solus est verus Deus Omnipotens, incommutabilis, qui est incomprehensibilis, ineffabilis, & æternus, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, unus in essentia, trinus in personis, Pater ingeneratus, Filius a solo Patre generatus, Spiritus Sanctus a Patre, & Filio procedens, non sicut a duobus principis, sed ab utraque tanquam ab uno principio. Pater non est Filius, aut Spiritus Sanctus, Filius non est Pater, aut Spiritus Sanctus, Spiritus Sanctus non est Pater, aut Filius, sed Pater tantum Pater est, Filius tantum Filius est, & Spiritus Sanctus tantum Spiritus Sanctus est. Nullus alium, aut præcedit æternitate, aut excedit magnitudine, aut superat æternitate. Absque initio semper est, aut sine fine. Pater est generans, Filius nascens, Spiritus Sanctus procedens consubstantialis, coæquales, & omnipotentes, & coæterni, hæ tres Personæ sunt unus Deus, non tres Dii, una essentia, una substantia, una immensitas, unum principium, unus Creator visibilium omnium, & invisibilium, corporalium, & spiritualium, qui quando voluit universas condidit creaturas suæ bonitate, quas valde bonas voluit, ideo reprobo, & anathematizo omnes hæreses, & Hæreticos sentientes, & docentes contraria.

II. Firmiter etiam credo, & confiteor, quod unigenitus Dei Filius consubstantialis Patri, semper cum Patre, & Spiritu Sancto existens, in plenitudine temporis quam Divinæ misericordiæ consilium disposuit, ut nos a peccato Adæ, & cæterarum culparum nostrarum sordibus mundaret, & a morte, & Inferno liberaret, incarnatus est de Spiritu Sancto, in immaculato utero Beatæ Virginis Mariæ veram, & integram hominis naturam assumpsit, corpus, scilicet, & animam rationalem in unitate personæ Divinæ tanta unitate, ut unus, & idem Christus sit Deus, & Homo, Dei Filius, & hominis Filius, ita quod una natura non confunditur ab altera, neque una transit in alteram, neque una miscetur alteri, neque altera evanescit, sed in persona omnino una duæ sunt naturæ perfectæ, scilicet, & divina,

ac humana, salvæ earundem naturarum proprietatibus, duæ voluntates, duæ operationes, itaut Christus sit tantum unus, & sicut formam Servi Dei forma non admittit, ita formam Dei forma non minuit, qui enim verus Deus est, idem verus est homo, Deus per id quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, homo per id quod Verbum erat factum est, & habitavit in nobis; Deus per id quod de quinque panibus quinque millia hominum saturavit, quod Samaritanæ aquam salientem in vitam æternam promisit, quod Lazarum quatuordecim a mortuis suscitavit; homo per id quod esurivit, sitivit, fatigatus est, & in ligno clavis transfixus est, unus, & idem secundum Divinitatem æqualis Eterno Patri, immortalis, impassibilis, secundum vero humanitatem minor Patre, mortalis, & passibilis.

III. Insuper firmiter credo, & prædico eundem Dei Filium incarnatum, natum esse ex Maria semper Virgine, & ideo ipsam Virginem fateor, veram Dei Matrem, atque Genitricem. Item verè passum, mortuum, & sepultum, verè cum anima descendisse ad Inferos ad liberandum Patres, & ad ligandum insatiabilem homicidam, & subinde verè ex mortuis surrexisse, & per quadraginta dies Apostolos docuisse, moxque ad Cælos ascendisse, sedereque ad dexteram Patris, & venturum in fine sæculorum ad iudicandum vivos, & mortuos.

IV. Credo, & profiteor nullum unquam hominem ex semine Adæ conceptum, & natum, fuisse salvatum, aut fore salvandum, nisi per fidem Mediatoris Dei, & hominum Domini nostri Jesu Christi in sanguine, & morte ipsius, qua nos reconciliavit æterno Patri, & delevit Chirographum iniquitatum nostrarum æterna redemptione inventa.

V. Item firmiter credo, legalia omnia Veteris Testamenti, seu Mosaicæ Legis, quia Christum figurabant, licet Divino cultui illa ætate congruerent, ipso adveniente cessasse, & iam promulgato Evangelio servari non posse sine interitu salutis æternæ. Omnes igitur post illud tempus Circumcisiones, Sabbathi, ciborum, eadem Lege prohibitorum, reliquorumque legalium observationes alienas a fide denuntio, & salutis æternæ non posse esse participes, nisi aliquando ab his erroribus respiciant, ab his enim omnibus liberavit nos Christus, & septem novæ legis Sacramenta instituit, quæ veneror, credo, & confiteor, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem, & Matrimonium, & Extr-

manam

mam Unctionem, quæ omnia nobis gratiam Dei conferunt, & virtute passionis Domini Nostri Jesu Christi ea sumentibus applicavit. Ista septem Sacramenta perficiuntur tribus, verbo, videlicet, & rebus, & Ministro; rebus ut materia, verbis ut forma, Ministro qui facere intendat quod facit Ecclesia. Recipio insuper quidquid de eisdem Sacramentis Sancta, & Catholica Ecclesia Romana docet, & prædicat.

VI. Credo, quod si verè poenitentes in Dei charitate decesserunt, antequam dignis poenitentiae fructibus, & commissorum & omissorum poenæ Purgatorii post mortem purgari, utque a poenæ huiusmodi releventur prodesse eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet Sacrificia, Orationes, & Eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiam instituta; illorum animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam habent, & ut dictum est, purgatæ sunt, mox in Cælum recipi, & intueri clare ipsum Deum trinum, & unum sicuti est, pro meritorum tamen diversitate alium alio perfectius, illorum vero animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in Infernum descendere, poenitentiam disparibus puniendas.

VII. Firmiter etiam teneo, & credo Symbolum fidei a recentis decem, & octo Patribus Concilii Nicæni acceptatum, & usque hæc tempora servatum in Ecclesia in hac forma. Credo in unum Deum Patrem Omnipotentem, Factorem Cæli, & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium, & in unum Dominum Jesum Christum, &c.

VIII. Confiteor, teneo, & prædico unum eundemque Deum Veteris, & Novi Testamenti, hoc est legis, & prophetarum, atque evangelii auctorem esse, quoniam eodem spiritu sancto inspirante loquuti sunt. Itaque suscipio omnes libros canonicos quos suscipit Sacrosancta Romana Ecclesia Catholica, quorum tituli sunt, videlicet quinque Libri Moysis, Liber Genesis, Exodi, Levitici, Numeri, Deuteronomii, Josue, Judicum, Ruth, quatuor Libri Regum, duo Paralipomenon, Esdræ, Neemie, Tobia, Judith, Job, psalmorum David, liber Proverborum, Ecclesiastes, & cantici canticorum, Sapientia, Ecclesiastici, Isaia, Hieremie, Baruch, Ezechielis, Danielis. Teneo etiam libros duodecim prophetarum minorum, id est, Osee, Joelis, Amos, Abdiæ, Jonæ, Micheæ, Nahum, Abacuc, Sophonie, Haggæi, Zacharie, Malachie & duos libros Machabæorum. Etiam teneo quatuor Libros Evangelistarum Matthæi, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Marci, Luca, Joannis. Accepto quatuordecim Epistolas Pauli, ad Romanos videlicet unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Ephesios unam, ad Philipenses unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas, ad Timotheum duas, ad Titum unam, ad Philemonem unam, ad Hebræos unam. Item suscipio Epistolam Jacobi unam, Petri duas, Joannis Apostoli tres, Judæ unam, Librum Actuum Apostolorum, & Apocalypsim Joannis Apostoli.

IX. Item amplector, suscipio, & approbo Sanctam Nicenam Synodum CCC. XVIII. Patrum, & profiteor, & sequor quidquid illa decrevit, & reprobo, & damno quidquid illa damnavit, & maxime impiam hæresim Ariatorum cum suo auctore Ario.

X. Item amplector, suscipio, & approbo Sanctam Catholicam Chalcedonensem Synodum quartam in ordine generalium Synodorum, & credo, ac sequor quidquid illa decrevit, & reprobo ac damno quidquid illa reprobat, & maxime impiam hæresim Eurychetis, & Dioscori, & reprobo secundam Ephesinam synodum.

XI. Item amplector, suscipio, & approbo Sanctam primam Ephesinam Synodum ducentorum Patrum, & credo quidquid illa decrevit, & reprobo quidquid illa reprobat, maxime hæresim Nestorianam cum suo auctore Nestorio.

XII. Item suscipio, approbo, & amplector, quæcumque alia Concilia, quæ recipit, & approbat Sancta, & Catholica Ecclesia Romana, ac damno, & reprobo omnes hæreses, & auctores earundem, quas & quos reprobat, & damnat dicta Sancta, & Catholica Romana Ecclesia, necnon quidquid tenet, & docet Sancta Sedes Apostolica Romana, ac Catholica Ecclesia cum omni devotione, & reverentia suscipio, & accepto, illos quoque doctores, & Sanctos Patres, quos Ecclesia Romana approbat reverenter suscipio.

XIII. Teneo, & confiteor sanctam sedem Apostolicam, & Romanum Pontificem in Universum Orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie sue sanctæ esse caput, & omnium Christianorum Patrem, & doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi, Universalium Ecclesiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, cuius Ecclesie unitatem, & Congregationem, tam valere credo, ut nullos extra dictam Ecclesiam Catholicam existentes æter-

V v v . 2

u s

na vite participes posse fieri confiteor.

Insuper promitto me tanquam obedientiae filium ordinationibus, praeceptis, censuris, ac iussionibus Papae Julii III. moderni, & Successorum suorum Romanorum Pontificum canonice intrantium, & Sedis Apostolicae fideliter, & semper obtemperaturum. Ita me Deus adjuvet, & sancta Dei Evangelia, & Deus testis est mihi, quod corde credo, confiteor ore hanc confessionem, fidei meae sinceram, & veram, quam scribi feci, ac manu propria subscripsi, & humiliter Patri Sanctissimo Julio III. Pontifici Maximo ad pedes ejus prostratus obtuli die XV. Mensis Februarii MDLIII.

Ego indignus Frater Simon Sulalle feci scribere hanc fidem, & manu propria subscripsi.

Datum Romae in Palatio Apostolico anno a Nativitate ejusdem Domini MDLIII. die vero XX. mensis Februarii Pontificatus praebati Sanctissimi Domini Nostri anno III.

Collectis Cardinalium suffragiis Simon Sulalla a Pontifice Assyriorum Patriarcha confirmatus est, ac postea lapsa medio Aprili solemniter Patriarchali pallio in Basilica Sancti Petri insignitus, de quo haec publica acta referunt.

Acta Consi. mf. Card. Spad. sig. n. 134. p. 114. Julius III. sua manu Patriarcham Assyriorum pallio adornat.

Die Lunae XVII. Aprilis Sanctitas Sua in Sede Pontificali Consistorii sui secreti Romae in Palatio Apostolico apud Basilicam S. Petri sedens cum pluribus ex Reverendissimis, ac Reverendis Dominis Archiepiscopis, Episcopis, ac aliis Praeclatis Ecclesiarum, necnon sanctitatis suae familiaribus sibi assidentibus pallium insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii de corpore ipsius B. Petri sumptum, R. P. D. Simoni Sulalle de Danielis de Domo bella Patriarcha de Mozal in Syria Orientali, coram eadem sanctitate sua personaliter constituto, & illud cum ea, qua decessit reverentia postulanti propriis manibus tradidit, & assignavit, ut tam dictus Simon Patriarcha, quam ejus in Ecclesia de Mozal Successores Patriarchae de Mozal pro tempore existentes illo perpetuis futuris temporibus infra Ecclesiam suam de Mozal illis diebus dumtaxat uteretur, qui expressi sunt in jure, aut in ipsius Ecclesiae de Mozal privilegiis continentur.

XLVI. Eodem die actum est de redigenda in meliorem formam Christiana disciplina, cumque perfecta essent, quae Cardinalium Congregatio ad id constituta fuerat, visum est a Conclavi, & electione Pontificis incipiendum, ut Sanctior morum norma a Capite, ad extrema membra diffunderetur; de quo haec referunt acta Consistorialia.

Roma die Lunae XVII. Aprilis, S. D. Acta Consi. mf. Card. Spad. sig. n. 134. p. 113. De reformatione agitur.

N. fecit verbum de reformatione per Reverendissimos Deputatos facta, & fuerunt lecta ea, quae per eos acta extiterant, & visum fuit Sanctitati suae sumendum esse a reformatione Conclavis videlicet de electione Pontificis, & fuit decretum quod Bulla antea desuper facta mitteretur per manus ad Reverendissimos, nullo tamen exemplari sumpto, seu relaxato, quia visa postmodum mitterentur etiam ea, quae de dicta reformatione per praedictos Deputatos, ut prius acta fuerant, & deinde super omnibus concluderetur.

Confluxit Romam ad Sanctioris disciplinae formam instituendam maximus Episcoporum, qui jam ante vocati erant numerus, utque res debito perageretur ordine, Julius Marcellum Cardinalem tit. S. Crucis maximis virtutum ornamentis conspicuum, ac postea in Pontificatu Successorem Romam excivit, visum enim erat futurum opportunius, ut in Romana Aula, quam in Concilio ea norma instaurata disciplinae sanciretur.

Auctus est hoc anno Cardinalium Senatus, de quo haec memorant Acta Consistorialia.

Roma die Veneris XXII. Decembris MDLIII. fuit Consistorium, in quo creavit, & assumpsit, in S. R. E. Presbyterum, & Diaconos Cardinales, videlicet Petrum de Aragonia Archiepiscopum Panormitanum Presbyterum, & Ludovicum de Lotharingia de Guisa, ac Robertum de Nobilibus de Monte Poliriano in decimo tertio anno, vel circa, ac Hieronymum de Simoncellis Clericos Aretinae, & Urbevranæ Civitatis vel Diocesis respectivo Diaconos.

XLVII. Adducta est ea Ludovici Guisii Cardinalis promotio in maximam invidiam, ita ut proximo ineunte anno Julius Pontifex ob graves causas constituerit, ut nullus posthac Cardinalis adhuc superstitis Frater in Cardinalium Senatum adscribi posset, ne ad pauciores familias is honos contraheretur, ut narrant Acta Consistorialia.

Quod autem Julius purpura ornaverit Robertum de Nobilibus suum ex Sorore Nepotem, respexit quidem non ad annos, sed ad mores seniles, ita ut vere asserere possimus, de eo locutum quod fuisse Spiritum Sanctum in Sapientia: [Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata: cani enim sunt sensus hominis, & aetas senectutis vita immaculata.] Iste namque aetate adolefens, sensu perfectus Vir, decimo suae vitae anno ita Latinam, & Graecam callebat linguam, ut coram Pon-

XLVII. Acta Consist. mf. MS. Car. Spad. de sig. n. 134. p. 127.

XLVIII. Acta Consist. mf. MS. Jul. III. de Nobilibus.

Andreas Violellus in Ciaco in adj. Jul. III. de Nobilibus.

Pontifice duobus istis Idiomatibus oraverit, quibus addidit Sacrarum Literarum disciplinam; sed majori multo existimatione digna ejus vitae innocentia, quam nullis rebus, quas adeo mundus magnificat, adhereret, Cardinalitiam dignitatem relinquere, & nomen dare Societati Jesu decreverat, a quo tamen consilio a proprio piaculario Sacerdote ejus-

dem Societatis Viro dimotus est, majorem proinde Purpuræ conferens, quam ab ipsa accipiens splendorem. At homines tanta virtutum luce diu frui non meruerunt, quatuor namque post Cardinalatum elapsis annis decimo octavo suae aetatis anno, immaturus Mundo, sed maturus Caelo ad Paradisi gloriam evocatus est.

I. Philippus
II. Hispaniarum
Rex in uxorem
accepit Mariam
Angliæ Reginam.

ANno Christianæ salutis quinquagesimo quarto, supra millesimum quingentesimum, ineunte indictione duodecima, perlatus est Julio ab Oratore Cæsareo nuntius de matrimonio inter Philippum Hispaniarum Principem Caroli V. Filium tot Regnorum hæredem, ac Mariam Angliæ Reginam conciliato, ex quo cum de Anglorum ad Romanæ Ecclesiæ obsequium, & conjunctionem reditu certæ spes affulgerent, pio gaudio delibutus Pontifex Imperatori de tantæ rei felici successu gratulatus est.

Imperatori.

Jul. III.
l. 8. brev.
fig. num.
2887. p.
24.

Hodie Kalendarum Januariarum, & noni anni redeuntis diem festum agentes cum a sacro Altari discederemus solemnibus Missæ Sacrificio Deo Optimo Maximo per nos persoluto, tuæque in primis Majestatis [quod semper fecimus] devotis nostris precibus eidem Deo incolumitate, salutemque commendata, præsto nobis fuit dilectus filius nobilis vir Joannes Mancicus Orator apud nos tuus, qui nobis optatum nuntium attulit de Matrimonio inter dilectissimum Filium nostrum Philippum Hispaniarum Principem Natum tuum, ac Christianissimam in Christo Filiam nostram Mariam Angliæ Reginam conciliato, quo sane nuntio vis quidquam nobis gratius potuit accidere, ita enim nobis ejusmodi summorum, ac præstantissimorum Principum inter se conjunctio tum apta, & conveniens in Domino visa est esse, tum Christianæ Reipublicæ incremento, atque hujus Sedis dignitati, auctoritatique opportuna, ut quod antea de illius Nobilissimi Angliæ Regni ad rectam fidem, & prædictæ Apostolicæ Sedis venerationem reversione freti singulari virtute, ac Religione ipsius Mariæ Regine sperabamus, id nunc tua tanta auctoritate, consilio, pietate ad eam causam adjuncta prorsus ira futuram certe, firmissimeque expectamus, quare Majestati tuæ optimo animo, paternaque charitate gratulantes, omnipotentem Deum omnibus votis oramus, ut istud ipsum Matrimonium, tum Majestatis tuæ, ejusque præclarissimæ Familiæ amplitudini, auctoritati, dignitati faustum, felix, fortunatumque perpetuo esse velit, tum vero etiam illos, quos speramus, ad ipsius Dei laudem adjuvandam, salutaris esse effectus parere, ut tantæ letitiæ causæ, quæ ab ipsius benignissimi Dei largitate originem habent, cum ejusdem Dei semper voluntate, beneplacitoque consecratur. Dat. Romæ apud S. Petrum die I. Januarii MDLIV. Anno IV.

Pro conficiendo hoc augusto conjugio, excitus est serius in Angliam Reginaldus Polus ne tumultuum causam novandi cupidus præberet, cum Regia stirpe factus, nec Sacerdotio initiatus a nonnullis in Regem expeteretur: Porro Maria Regina Religionis Catholicæ pristino splendore restituendæ cupida Cramnerum Cantuariensem Archiepiscopum, & Hugonem Latimerum plurimum scelere reos in carcerem conjici jussit, Comitem etiam Devonix ob prælatum sibi Philippum actum in iras, & Elizabetham ex Anna Bolena Henrico natam cum Wiato, ut Senatui visum est, conjurationis conflatae sociam vinculis addidit, usâ tamen clementia dein Comitem in Italiam relegavit, Elizabetham vero, quæ postea sævissimam persecutionem in Catholicos, rerum potita, exercuit, Procerum precibus morti ereptam Wodstochium in custodia misit.

II.

Non conquievit tamen turbidi Hæreticorum animi, sed aperta usâ audacia ad occultas artes confugere, ut fascinatione dolis occultis plebem in conjuratione pellicerent, fixeruntque primum adulterina miracula quasi lapsæ caelo Angelicæ mentes celestibus vocibus Londinenses Cives admonerent, ne Regine cum Hispaniarum Principe conjugium celebrari permitterent, neve Religionem veterem pristino restitui splendore tolerarent, quorum doli patefacti impietatem, ac nequitiam Auctorum in lucem collocarunt, nefariaque superstitio in risum versa est, versutiaque justis poenis castigata, ut refert Sanderus subjectis verbis.

Sander.
l. 2.

Calvini-
stæ fallæ
miracula
spargunt,
& detecti
multantur.

Motus in Angliâ variis præcipuis conjuratoribus in potestatem Regine redactis, & supplicio affectis utcumque conquieverunt. Sed Hæretici inquietum, & turbulentum genus hominum, & quod vi & armis apertis contra nuptias cum Hispaniarum Principe, & Regni reconciliatorem non poterant, Diabolicis tentant effricere artibus: nam præter privatas insidias, quas ad tollendam Reginam [pro quibus Guillelmus Thomasus Regii Senatus tempore Eduardi Scriba merita morte multatus fuit] impie struxerunt, aliud ad commovendum Londinensem populum seditioni, tum & hæresi valde deditum, inauditum adinvenere stratagemam; induxerunt quippe quandam puellam, octodecim annos natam, hæresi simul & proterio corruptam, in eam improbam simulationem, ut se permitteret in abdito inter duos muros cujusdam domus angulo ad tempus

III.
Sand. l. 2.
p. 342.

pus concludi, & per fistulam ad id aptaram eas voces edere, quas istius strophæ artifices suggererent sibi: nomen puellæ Elizabetha Crosta erat, doli Author erat Dracus quidam. Ita ergo illa instructa, & in loco ad fraudem accommodato collocata, mirabiles emitit continuo ex antro suo voces, easque tam sonoras, ut per omnes vicinos audiretur. Accurrunt undique cives, quid sit inquirunt, mirantur, voces non mortalis hominis, sed Angeli esse clamabant, Urbi, ac Reipublicæ iste spiritus comminatur miseriam, erumnas, mala omnia si nuptias cum Hispano aut communionem cum Papa Romano admittant. Multa item contra sanctum Sacrificium, & reliquam fidem Catholicam, quasi oracula fundebat, erant ex conspiratoribus, qui data opera se turbis adstantibus semper ingesserant, qui hujus spiritus prophetas, & obscuriores sententias ad Religionis eversionem, & seditionem movendam interpretabantur. Magistratus autem ad multitudinem compelescendam, & quid rei sit lustrandum accedit: fraus difficillime apparuit. Sed tandem in toto consilio de desodiendo muro, & vicinis parietibus unde voces reddi coniciebat, misera puella prodit, ac examinata, quorum suavis, & consilio hac fecerit, confessa est statim se a quibusdam seditionis sectariis, & ab eo in primis, quem nominavimus Draca, ad istam nequitiam inductam fuisse. Auctores fugiunt, puella publica poenitentia castigata reliqua poena condonata est, & ita res tota in risum, & in majorem hæreses detestationem, quæ tam Diabolicis sustentatur artibus, recidit.

IV.
Maria
Regina
Religionem
Catholicam
in Angliâ
restaurat.

At Maria Regina pristinae dignitati restituendæ Religionis sollicita, dejectis gradu Ecclesiastico Hæreticis, pios delegit Sacerdotes a Reginaldo Polo Cardinale Legato approbatos, quos Ecclesiis præfici a Pontifice veteri more, atque instituto flagitavit, tum sacras pro ipsa, ut Regnum pie, ac tranquille administraret, apud Deum preces fundi postulavit, cujus pietatem, ac flagrantissimum instaurandæ Religionis, impietatisque evitentendæ studium Pontifex commendavit, dato Cardinali Polo de his amplissimo mandato.

V. In Senatu Cardinalium Romæ habito VI. Julii, creati fuerunt octo Episcopi Angli, atque etiam Reginaldo Polo collata potestas, ut Præsules intrusos per nefas, redeuntis ad officium ejuratis hæresi, & schismate in eadem dignitate confirmaret, quemadmodum referunt Acta Consistorialia.

Romæ die Veneris VI. Julii MDLIV.

fuit Consistorium, in quo proponere Sanctissimo Domino Nostro, cum Reverendissimus Dominus Reginaldus Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis Polus nuncupatus Sedis Apostolicæ in Regno Angliæ de Latere Legatus, cui antea idem Sanctissimus Dominus Noster, ut quibusvis Cathedralibus, etiam Metropolitanis ipsius Regni Ecclesiis, quovis modo pro tempore vacantibus de personis idoneis, pro quibus Serenissima Domina Maria Angliæ Regina Illustris juxta dicti Regni consuetudinem sibi supplicasset Apostolica auctoritate providere, ipsasque personas eidem Ecclesiis in Episcopos, & Archiepiscopos præficere posse, plenam, & liberam facultatem concesserat Lincolnienfi de Joannis, & Roffensi de Mauritii in Theologia Baccalareorum, ac Cicestrensi de Georgii, & Glocestrensi de Jacobi Magistorum in Theologia, necnon Menevensi alias Sancti Danielis de Henrici Legum Doctoris, ac Barthonienfi, & Wellensi invicem unitis ejusdem Regni Ecclesiis certo modo Pastorum solariis destitutis de Gisberti R. P. D. Episcoporum de legitimo matrimonio procreatorum, & in Presbyteratus ordine, ac ætate legitima constitutorum, pro quibus dicta Maria Regina juxta eandem consuetudinem supplicaverat, personis dicta auctoritate providisset, ipsosque illis respectivè in Episcopos præficeret, & Pastores curam respectivè committendo, ipsius Episcopi provisionum, & præfectionum præsentiarum vigore ipsarum Ecclesiarum regiminis, & administrationis possessionem, seu quasi respectivè assequuti fuissent, & munus consecrationis alias rite, & recte impensum suscepissent, asserereturque singulas Ecclesias prædictas etiam tunc, ut præfertur, seu alias certo modo vacare. Idem Sanctissimus Lincolnienfi de Joannis, & Roffensi de Mauritii, ac Cicestrensi de Georgii, ac Glocestrensi de Jacobi, necnon Menevensi alias Sancti Danielis de Henrici, & unitis Ecclesiis hujusmodi quovis modo quem Sanctitas sua haberi voluit pro expresso, & ex cujuscumque persona vacarent de Gisberti Episcoporum prædictorum personis, pro quibus prædicta Maria Regina eidem Sanctitati suæ supplicaverat, providit, ipsosque illis respectivè committendo, & cum retentione omnium, &c. Pro Mauritio Roffensi, & Henrico Menevensi Episcopis prædictis, & cum clausulis opportunis, &c.

Cum idem Reverendissimus Reginaldus Cardinalis Legatus, cui etiam Sanctitas Sua, ut de personis quorumcumque Archiepiscoporum, vel Episcoporum, quæ

Act. Con-
sit. sig.
n. 134. p.
138.

VI.

Me-

Reginaldo Polo conceditur facultas confirmandi in Episcopatus habitibus hereticos ad Ecclesiam reversionem.

Metropolitanas, aut alias Cathedrales dicti Regni Ecclesias de manu Laicorum etiam Schismaticorum, & praesertim quondam Henrici Regis, & Eduardi ejus nati receperunt, earum fructus etiam longissimo tempore, etiam tanquam Venerabiles Archiepiscopi, seu Episcopi usurpando, postquam eos rehabilitandos esse censuissent, sibi alias digni, & idonei viderentur; eisdem Metropolitanis, & aliis Cathedralibus Ecclesiis de novo, necnon de novo quibusvis aliis Cathedralibus, etiam Metropolitanis dicti Regni Ecclesiis, quovis modo vacantibus de personis idoneis, pro quibus Serenissima Domina Maria Anglia Regina Illustris juxta ejusdem Regni consuetudinem sibi supplicasset Apostolica auctoritate providere, ipsasque personas eisdem Ecclesiis in Archiepiscopos, & Episcopos praeficere, ac cum iis, qui Ecclesias Cathedrales, etiam Metropolitanas de manu Laicorum, etiam Schismaticorum, ut praesertim, receperunt; quod eisdem, seu aliis ad quas eos alias rite transferri contingeret, Cathedralibus etiam, Metropolitanis Ecclesiis in Archiepiscopos, & Episcopos praefici, ac pro se, ipsasque Ecclesias in spiritualibus, & temporalibus regere, & gubernare, ac munere consecrationis sibi eatenus impenso uti libere, & licite valerent, dispensare possent, plenam, & liberam facultatem concesserat. Reginaldus praedictus Robertum Herphordensem, qui Ecclesiam Assanensem dicti Regni tunc certo modo vacantem de manu dicti Henrici, seu Eduardi receperat, & illius regimini temere, & de facto se ingesserat, ac praeterea praemissorum munus consecrationis etiam de facto susceperat, mense Episcopalis Assanensis fructus tanquam Episcopus Assanensis realiter admiserat, & pro quo praedicta Regina, juxta eandem consuetudinem sibi super eo supplicaverat & de persona Ecclesiae Herphordensis, tunc certo modo Pastoris solatio destituta dicta auctoritate providisset, eumque illi in Episcopum praefecisset, & Pastorem, curam &c. Committendo, ac secum, ut eidem Ecclesiae Herphordensi in Episcopum praesset, illamque in spiritualibus, & temporalibus regere, & gubernare, ac munere consecrationis per eum, ut praesertim suscepto uti libere, & licite valeret dispensando, ipseque Robertus Episcopus provisionis, & praefectionis hujusmodi vigore, possessionem, seu quasi regiminis, & administrationis ipsius Ecclesiae Herphordensis quovis modo, quem haberi voluit pro expresso vacaret, de persona ipsius Roberti pro quo praedicta Regina Maria eidem Sanctitati Suae supplicaverat, dicta au-

thoritate providit, ipsamque Robertum illi in Episcopum praefecit.

Porro Reginae literae de resforescente in Anglia Religione Catholica in Senatu perfectae fuere maximo omnium plausu, quibus Julius Pontifex subjectis verbis respondit.

Maria Anglia Regina.

Literas Serenitatis Tue VII. Aprilis die ad nos datas incredibile pene est, quae nos animi letitia, & exultatione acceperimus, quantoque studio, & gaudio ab universo Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium coetu nobiscum una fuerint perfectae, cum omnes certarim, & summi Dei in te benignitatem, propriamque & peculiarem tuarum rerum protectionem, ac curam extolleremus, & tuam vicissim tantam acceptorum ab eo beneficiorum gratitudinem tantamque undique admirandi operis quod in te Deus a templo suo sancto operatus est, confirmationem debitis in Domino laudibus efferveremus, tot enim probis, piisque & doctis Sacerdotibus per Serenitatem tuam ad istius Regni Ecclesiarum regimen adscitis, nobisque, atque huic Apostolicae Sedi, ut eos juxta solemnem, Catholicamque morem ipsius praeficeremus, propositis, nil sane majus, & appositius per te ad causam Dei erigendam, planeque constituendam potuit effici, cum tibi tales viros curae, studii, laborisque tui cooperatores assumpseris, qui fide, & pietate, & recta in Deum Religione in omni varietate temporum semper habitus sunt eximii, itaque & tunc statim provisionem de ipsis Episcopis jam per dilectum filium nostrum Reginaldum Legatum factam nos ad supplicationem Tue Serenitatis juxta antiquum Praedecessorum tuorum morem auctoritate nostra approbavimus, ratamque habuimus, & nunc eandem tenore praesentium generatim approbamus, & confirmamus, & cum praedictis Venerabilibus Fratribus Episcopis videbitur, illis singularim nostrae hujus confirmationis testimonium per solitas nostras sub plumbo datas literas praebimus; quod vero Majestas tua in postremis suis literis nos orat, ut ad Deum preces fundere velimus, quibus per eius clementiam, & bonitatem tui istius Regni ad perfectam hujus sanctae sedis obedientiam reducendi consiliis secundos det eventus, &c. Datum Romae apud Sanctum Marcum die X. Julii MDLIV. anno V.

Pro restituenda, asserendaque facilius Religione, pellicendisque ad obsequium Ecclesiae Angliae Proceribus, qui Ecclesiastica vectigalia invaserant, Julius Cardinale Legatum auctoritate munivit, ut

VII.

Jul. III. lib. brev. 8. fig. n. 2887. p. 182.

ib. n. 2887. p. 456.

VIII. Cardinali Polo conceditur facultas relaxandi onus restitutionis iis qui Ecclesiasticos redditus usurpaverant.

ut cum iniquis possessoribus mitiori ratione transigere, vel raptarum opum sacrarum restitendarum onere eos exolvere posset, praefendas enim redemptas Christi sanguine animas temporariis censibus, qui in infelici praeteritorum temporum perturbatione distracti fuerant, vel pessumdati, censuit Pontifex, atque etiam ut contra fas occupata retineri permitteret, relictiis contrariis legibus, indulgit, de quo subjectae ad Cardinalem Legatum adhuc agentem in Belgio datae literae.

Cardinali Polo Legato.

Superioribus Mensibus, oblata nobis spe per Dei misericordiam, & Charissimae in Christo filiae nostrae Mariae Angliae Reginae summam Religionem, & pietatem, Nobilissimi illius Angliae Regni, quod iam diu quorundam impietate a reliquo Catholicae Ecclesiae corpore avulsam fuit, ad ejusdem Catholicae, atque Universalis Ecclesiae unionem, extra quam nemini salus esse potest, reducendi, te ad praedictam Mariam Regnam, atque universum illud Regnum nostrum, & Sedis Apostolicae Legatum de Latere, tanquam pacis, & concordiae Angelum de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium consilio, atque unanimi assensu destinavimus, illisque facultatibus omnibus munivimus, quas ad tanti negotii perfectionem necessarias putavimus esse, seu quomodolibet opportunas, atque inter alia Circumspectioni tuae, ut cum bonorum Ecclesiasticorum possessoribus, super fructibus male perceptis, & bonis mobilibus consumpris concordare, transigere, ac eos desuper liberare, & quietare, ubi expedire videretur posset, auctoritatem concessimus, & facultatem, prout in nostris desuper confectis literis plenius continetur; cum autem ex iis principis, quae ejusdem Mariae Reginae sedulitate, & diligentia, rectaque, & constante in Deum mente, tuo etiam in ea re cooperante studio, atque consilio praedictum reductionis opus in praedicto Regno usque ad hanc diem habet, ejusdem praclaris operis perfectio in dies magis speretur, eoque faciliores progressus habitura esse dignoscatur, quo magis nos majorem in Ecclesiasticorum bonorum possessionibus in illa superiori temporum confusione per illius Provinciae homines occupatis, Apostolica benignitatis, & Indulgentiae spem ostenderit, nos nolentes tantam dilectissime nobis in Christo Nationis recuperationem, & tot animarum preciosae Jesu Christi Domini Nostri sanguine redemptarum salutem, ullis terrenarum rerum respectibus impediri, more pii Patris in no-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

strorum, & sanctae Catholicae Ecclesiae filiorum post longum periculose peregrinationis tempus ad nos respectantium, & redeuntium peroptatum complexum occurrentes, tibi, de cujus praestanti virtute, singulari pietate, doctrina, sapientia, ac in rebus gerendis prudentia, & dextertate plenam in Domino fiduciam habemus, cum quibuscumque bonorum Ecclesiasticorum, tam mobilium, quam immobilium in praedicto Regno possessoribus, seu detentoribus, pro quibus ipsa Serenissima Regina Maria intercesserit, de bonis per eos occupatis, ut praedicta bona sine ullo scrupulo impofterum retinere possint, arbitrio nostro, auctoritateque nostra tractandi, concordandi, transigendi, componendi, & cum eis dispensandi, omniaque, & singula alia, quae in his, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna fuerint, concludendi, & faciendi, salvo tamen in his, in quibus propter rerum magnitudinem, & gravitatem haec sanctae Sedes merito tibi videretur consulenda, nostro, & praedictae Sedis beneplacito, & confirmatione plenam, & liberam Apostolica auctoritate tenore praesentium, & ex certa scientia concedimus facultatem, non obstantibus literis felicis recordationis Pauli Papae II. Praedecessoris nostri de non alienandis bonis Ecclesiasticis, nisi certa forma servata, & aliis quibusvis Apostolicis, ac in Provincialibus, & Synodali conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon quarumvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, ac aliorum Regularium, & piorum locorum juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis foundationibus, statutis, & consuetudinibus illorum tenores pro sufficienter expressis habentes contrariis quibuscumque. Datum Romae apud Sanctum Petrum die XXVIII. Junii MDLIV. anno V.

Instructa interim amplissima Classe Philippus Hispaniarum Princeps professionem in Angliam pro copulanda sibi connubialibus sacris Maria Regina ad eundem Regni possessione adornabat, cum Pontifex de parta recenti felicitate gratulaturus ei literas transmisit, rogavitque ut Cardinali Polo aditum in Angliam haecenus obstructum patefaceret. Pridie ejus diei, quo consignatae sunt Pontificiae literae, appulerat Philippus Princeps Hispaniarum in Angliam, in quem Caesar ad Regiarum nuptiarum splendorem augendum Neapolitani Regni jura transfudit, ut refert Surius, de quo etiam Acta Consistorialia haec referunt.

XXX Roma

X.
Act. Conf.
fig. n.
134. pag.
145.
Jul. III.
assenfum
praestat
translationi
Regni
Neapolitani
in
Philip-
pum II.
Regem
Hispaniae.

Romae die XXIII. Octobris MDLIV. fuit
confistorium; Sanctissimus D. N. admisit re-
nuntiationem, translationem & dimissio-
nem Regni Siciliae circa Pharus a Serenissi-
mo D. Carolo Romanorum Imperatore sem-
per Augusto in favorem Serenissimi Domini
Philippi Angliae Regis Illustris, ipsius Caro-
li Imperatoris Nati factam, necnon obedi-
entiam a Nobili Viro Ferdinando Avalos de
Aquino Marchione Piscariae, ejusdem Phi-
lippi Regis Procuratore nomine dicti Phi-
lippi Regis Sanctitati Suae, ac Sedi Apo-
stolicae, & S. Romanae Ecclesiae praestitam,
itemque homagium, & juramentum fide-
litate, ac Regnum ipsum usque ad con-
finia terrarum ipsius Romanae Ecclesiae ex-
cepta Civitate Beneventana cum ejus Ter-
ritorio, districtu, & pertinentiis; ac eo-
rum incolis, quam Sanctitas Suae sibi, &
eidem Romanae Ecclesiae retinuit, prae-
dicto Philippo Regi, pro se, suisque here-
ditibus, & successoribus Aragonum Regibus,
tam masculis, quam foeminis ex eo recta
linea descendentes in feudum perpetuum
pro solito annuo censu septem millium
ducatorum auri de Camera, & unius pa-
raphreni albi pro recognitione veri, & di-
recti Domini ipsius Regni in festo Sancti
Petri persolvendo, & sub conditionibus,
modis, formis, adjunctionibus, promissioni-
bus, clausulis, voluntatibus, & ordina-
tionibus in literis Julii II. & concessione
Leonis X. Romanorum Pontificum Sancti-
tatis Suae Praedecessorum contentis, con-
cessit, & largitus est, ac Regnum ipsum
eidem Philippo Regi modo, & forma prae-
dictis infeudavit, eumque de illo per i-
psius Ferdinandi Marchionis, & Procura-
toris ad osculum pedum Sanctitatis Suae
admissionem investivit, volens, & inten-
dens, ut infra annum a data concessionis
hujusmodi computandum idem Philippus
Rex privilegium suum aurea Bulla bulla-
tum, in quo proprio juramento fateatur,
& recognoscat expresse Regnum Siciliae
hujusmodi, ac totam terram ejus, quae est
circa Pharus, usque ad confinia ipsius Ro-
manae Ecclesiae, excepta Beneventana Ci-
vitate, cum illius Territorio, districtu,
& pertinentiis praedictis, quae ipsi Eccle-
siae perpetuo remaneant, Philippo Regi, su-
isque hereditibus, & successoribus praedictis
ex sola gratia, & mera liberalitate Sedis
Apostolicae, & Sanctitatis Suae fuisse con-
cessa, eosque recepisse, & tenere Regnum
Siciliae, & terrarum hujusmodi a Sancti-
tate Suae, & dicta Romana Ecclesia, sub
paenis, & modis & conditionibus supra-
dictis eidem Sanctitati Suae, seu Romano
Pontifici pro tempore existenti, dare, &
tradere teneatur. Non intendens per prae-
missa juri Serenissime D. Joanne Hispa-

niarum, & utriusque Siciliae Reginae Illu-
stris, vel alicujus alterius in aliquo praeju-
dicare, & alias, prout in Bulla plenius con-
tinetur.

De collato in Philippum II. benefi-
centia Apostolica Neapolitano Regno,
proximo die Julii illum certiore fecit
subjectis literis: tum ipsi, tum Reginae
Mariae fausta omnia comprecatus est.

Charissimo in Christo filio nostro Phi-
lippo Angliae, ac Siciliae circa
Pharus Regi Illustri.

Charissime in Christo fili noster salutem,
&c. Hodie mane in Consistorio publico de
Venerabilium Fratrum nostrorum sanctae
Romanae Ecclesiae Cardinalium consilio,
& assensu, communique omnium plausu,
& letitia in Dei omnipotentis nomine
praesentibus dilectis filiis Nobili Viro Fer-
dinando Marchione Piscariae, & aliis ruis,
ac Majestatis Caesaris apud nos agentibus,
cum solitis caerimoniis, & actibus oppor-
tunis, hilari, ac libenti animo, eoque pa-
terno affectu, quo Serenitatem Tuam, in
primisque Charissimum in Christo filium
nostrum Carolum Romanorum Imperatorem
semper Augustum Patrem tuum prosequi-
mur, & tibi semper in omnibus, quae cum
Deo possumus, cupimus satisfacere, Regni
Neapolitani, ac totius Siciliae circa Pha-
rum, quod idem Caesar refutarat, tibi que
cesserat, investituram concessimus, quem-
admodum ab ipso Marchione, ut puta-
mus; pluribus certior fies, & ex literis A-
postolicis sub plumbo ad id propediem ex-
pediendis plenius cognosces, Deum ipsum
Optimum Maximum supplices precamur,
ut hanc tuam Regni hujus, Regnorumque
aliorum, & cujusvis Principatus accessio-
nem tibi, eidem Caesari, ac Charissimae fi-
liae nostrae Mariae Angliae Reginae Illustri
Conjugi tuae, Regiaeque Familiae vestrae u-
niversae faustam, felicemque, & perpe-
tuam servare, servatamque augere ad suae
Divinae Majestatis gloriam, Christi que
fidelium pacem sempiternam velit, quem-
admodum pro summa ipsius clementia,
tuisque in eum eximia pietatis, & reli-
gionis meritis, quanto majore possumus de-
siderio certo & speramus in Domino, &
expectamus. Datum Romae apud S. Petrum
die XXIII. Octobris MDLIV. anno v.

Extant eodem argumento exaratae ad XII.
Carolus Imperatorem literae, quibus Cae-
sareis votis obsecundasse tradito Philip-
po II. eo fiduciaro Regno significavit.

Charissimo in Christo filio nostro Ca-
rolo Romanorum Imperatori
semper Augusto.

Charissime in Christo fili, &c. Hodie
in Consistorio publico una cum Venerabi-
libus Fratribus nostris sanctae Romanae Ec-
cle-

XI.
Lib. brev.
fig. num.
2891.
pag.

XIII.

Sander.
l. 2. p. 2.
p. 344.

Act. Conf.
fig. n. 134.
p. 149.

clesiae Cardinalibus magno omnium plausu
ac letitia charissimum in Christo filium
nostrum, & nostrum Philippum Angliae Re-
gem Illustris, ut ex literis tuae Majesta-
tis te maxime desiderare intelleximus, de
Regno Neapolitano, ac totius Siciliae circa
Pharus hilari, ac libentissimo animo in-
vestivimus, quemadmodum Majestatis tuae
hic agentes te certiore facturos existima-
mus, Deum Omnipotentem in Domino de-
precamur uti hanc investituram Majesta-
ti tuae, Filioque tuo Serenissimo, ac Re-
giae vestrae familiae universae, Christianae-
que Reipublicae, & sanctae huic Sedi
felicis, faustaque sit ad ipsius Dei gloriam,
ejusque fidelium salutem, & pacem sempi-
ternam. Datum Romae apud S. Petrum
die XXIII. Octobris MDLIV. Pontificatus
nostri anno v.

Potitus Anglico scepro Philippus Rex
adversus Haereticorum factiones discussit,
studiaque omnia ad Angliam ab haeresi,
& impietate vindicandam, revocandam-
que ad obsequium Romanae Ecclesiae cum
Maria Regina contulit, itaque Reginal-
dum Polum Cardinalem Legatum exci-
vit in Angliam et Belgio, is vero Ponti-
ficem de suo in Angliam proximo ingres-
su certiore fecit, de quo haec referunt
Acta Consistorialia.

Romae die Veneris ultima Mensis No-
vemberis MDLIV. fuerunt lecta literae Re-
verendissimi Domini Poli, quibus signifi-
cabat se infra biduum e Belgio in An-
gliam profecturum. Magnis exceptum
honoribus Legatum narrat Sanderus his
verbis.

Haereticorum frustratis conatibus, o-
mniumque Subditorum animis utcumque
sedatis Philippo etiam jam Angliam in-
gresso, ac nuptiis utrinque expectatis fa-
liciter peractis, Regis simul, ac Reginae
authoritate Regni reconciliatio summa se-
dulitate agebatur, atque ob eam causam
ad diem duodecimum Novembris Ordinum
conventus indictus est, & Polus e Bra-
bantia, quo ante aliquot dies appulerat,
missis ad eum honoris causa duobus pri-
mariis Viris Regum Consiliariis in An-
gliam vocatur, & vigesimo tertio ejus-
dem Mensis in Urbem honorificentissime
deducitur, quintoque post die venit in
concilium Statuum, quod Parlamentum
ibi vocant, Regibusque praesentibus Le-
gationis suae causam exponit, hortaturque
ut ad Ecclesiae communionem redeant,
Sanctissimoque Pontifici Principis Aposto-
lorum Successori, debitam auctoritatem
restituatur, qui summam velit ipsis imper-
tare clementiam, ac benignitatem: mo-
net etiam, ut Deo gratias agant, qui
talem ipsi Regem dederit, atque Regi-
Ann. Eccl. Tom. XXXIIF.

nam. In hanc sententiam locutus egre-
ditur.

Ibi Wintoniensis Episcopus Cancellarius
illius oratione repetita, multisque
verbis ad unionem, & concordiam eos
hortatus, permagnas Deo gratias agendas
esse dicit, qui pro sua immensa misericor-
dia Propheam eis ex ipsorum semine ju-
scitarit, amplissimum videlicet Cardina-
lem, qui totus in ipsorum salutem incum-
bat. Postridie cum orationem, & postu-
lata Legati probassent Ordines, concepta
fuit petitionis formula, qua Regi suppli-
cant, atque Reginae, ut ad illum inter-
cedant. Ejus haec erat sententia. Paeni-
tere se vehementer Schismatis, quod o-
bedientiam Sedis Apostolicae denegarint,
& quod decretis factis adversus illam as-
senserint: in posterum vero se futuros ut
ipsius, atque Reginae potestate, & factu-
ros quidquid omnino possint, ut ejusmodi
leges omnes, atque decreta his Comitibus
abrogentur: majorem igitur in modum
orare, ut interveniant, & efficiant, ut
censuris absoluti, in quas juxta leges Ec-
clesiasticas per schisma inciderant, in Ec-
clesiae Christi gremium rursus tanquam
filii paenitentes recipiantur, ut deinceps
in Romanae Sedis, & Pontificum obedi-
entia servare Deo possint, ad ipsius no-
minis gloriam, & suae salutis incremen-
tum.

Altero die cum iterum adesset Rex, Re-
gina, & Legatus, consurgit Cancellarius,
& quod super Legati postulato decreverunt
Ordines, clare pronuntiat, & deinde sup-
plicem petitionem Ordinum scripto com-
prehensam, obsignatam Regi tradit, atque
Reginae, petens, ut accipiant. Hi cum a-
peruissent, Cancellario reddunt, ut pro-
nuntietur. Tum ille rogat ab universo coe-
tu qui totum Regnum representat, num
ratam habeant? Illis affirmantibus, Rex,
atque Regina consurgunt, eamque Lega-
to tradunt. Is cum legisset, diploma vicis-
sim suae etiam Legationis illis exhibet: mox
illud recitatur, ut ipsos absolvendi pote-
statem ei factam a Pontifice omnes intel-
ligerent. Post orationem habet, & quam
sit grata Deo paenitentia, quantumque de
peccatore paenitente gaudeant Angeli, mul-
tis in medium adductis exemplis demon-
strat: Deo gratias agit, qui mentem hanc
emendationis cupidam ipsis inspiravit. Eo
facto consurgit, idem Rex, & Regina
faciunt, & in genua subsidunt. Ibi tum
ille Dei numen, atque misericordiam im-
plorans obtestatur, ut populum benigne
respiciat, eique culpam ignoscat: sequitur
Legatum a Pontifice Christi Vicario dicens,
ut illos absolvat, de more benedicit toti
multitudini simulque eam absolvit. Ad
Xxx 2 Sa-

XIV.
Anglia ad
fidem Ca-
tholicam
redit.

Sacellum deinde ventum est : hic Deo a-

Secundo vero Decembris, Rex, & Le-

Supplicationes Romae indictae pro gratiarum actione ob Angliae reditum ad fidem Catholicam.

XV.

Perfecta reconciliationis Anglorum, redintegrataeque veteris cum Romana Ecclesia conjunctionis celebritate, Reginaldus Cardinalis Polus Legatus Julium Tertium Pontificem scriptis eadem die literis de re tota certiore fecit, ac Mariam Reginam, quae maximam gentem uno die Christo peperisset, virtu-

NOTAE [1] NE quid praeterisse videamur eorum quae ad res Anglicanas anni hujus spectant, commemoranda est Synodus provincialis Cantuariensis...

tumque Regiarum odorem latissime diffunderet, summis laudibus commendavit. [1]

Sanctissimo Domino nostro Julio III. Pontifici.

Quae superioribus diebus ad Sanctitatem Vestram scripsi de illa spe, quam ceperam fore brevi, ut hoc Regnum ad Ecclesiae unitatem, & Sedis Apostolicae obedientiam rediret, & si non sine magna causa scripsi, non poteram tamen non in aliquo timore versari, non solum ob eam difficultatem, quam assererat ejus nomine odium, sed multo magis, quod verebar, ne ingressus ipse in causam aliqua minus honesta pactione interposita turbaretur, quod quidem ne accideret vehementer egi cum Serenissimis Regibus. Sed nihil sane id necesse erat, vixit eorum pietas, ac rei perficiendae studium omnem expectationem meam, vel maximam hodie vesperi, quo die Sancti Andreae memoria recolabarur, qui primus Petrum Fratrem ad Christum perduxit, Divina providentia factum est, ut hoc Regnum ad debitam Petri Sedi, & Sanctitati Vestrae obedientiam revocaretur, quo per illam Christo Capiti, & ejus corpori, quae est Ecclesia, conjungeretur. Acta vero, & confecta res est in Comitibus, praesentibus Regibus tanto studio, tantoque cum omnium applausu, ut cum ego perorarem post benedictionem, statim ab omnibus cum mirifica letitiae significatione acclamatum saepius sit Amen. Ex quo plane perspectum est in his, sanctum illud semen, etsi iam diu oppressum, tamen non extinctum fuisse, quod vel maxime Nobilitas declarat. Haec re- versus domum ad Sanctitatem Vestram scripseram, ut ei de tanta re tanquam feliciter Divino consilio gesta subito gratularer, cogitans has literas Regio Tabellarario dare, qui paulo post discessurus dicebatur, postea vero mutata sententia, cum statuissem certum hominem ex meis mittere, hoc tantum his literis addere volui ad gratulationem cumulum, ejusque letitiae gratulationem, quam cum maximam cepi ex ipsius rei eventu omnium maxime, tam sanctae, tam utilis Universae Ecclesiae, tam salubris huic Patriae, quae me genuit, tam honorifica ei, quae

Ext. apud Natal. Comit. hist. l. 3. in fin.

Cardin. Poli litera.

XVI.

que me excepit, tum vero non minorem ex ipsis Regibus, quorum virtute, pietateque id profectum est, atque confectum. Quam multa, & quanta potest Ecclesia Sponsa Christi, & Mater nostra de his suis filiis polliceri sibi? nam vere, ut dixit Propheeta, Isti sunt filii, cui benedixit Dominus, haec plantatio Domini ad gloriandum. Quam Sanctitas Vestra sancte omni studio, & autoritate huic matrimonio fovit: quod sane videtur praesferre magnam summi illius Regis similitudinem, qui Mundi haeres a Regalibus sedibus a Patre dimissus est, ut esset Virginis Sponsus, & Filius, & hac ratione univrsam genus Christianis consolaretur. Sic enim Rex ipse maximus omnium, qui in terris sunt, haeres Patris, relictis Regnis, & illis quidem maximis in hoc parvum Regnum se contulit, hujus Virginis Sponsus, & filius factus est [nam se maritum, & filium gerit] ut jam plane quod fecit, sequestrum se, atque adiutorem ad reconciliandum Christo, & ejus Corpori, quod est Ecclesia, hunc populum praebere. Quae cum ita sint, quid tandem non ipsi Ecclesiae Matri ab eo expectandum est qui id fecit, ut converteret corda Parvum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum? atque haec virtus sane elucet.

Haec vero Regina, quae cum Sanctitas Vestra me ad eam legavit, tanquam illa virgula sumi ex odoribus myrrhae, & thuris e deserto ascendebat, ipsa paulo ante ab omnibus derelicta quam nunc splendet? Qualem jam myrrhae, & thuris odorem suis effudit? quae ut de Christi Matre ait Propheeta, antequam parturiret peperit, antequam veniret partus ejus, peperit masculum, quis unquam audivit tale? quis vidit huic simile? nunquid parturiet terra die una, aut parietur gens simul? haec vero gentem totam nunc peperit, antequam eum partum ediderit, cujus in spe maxima sumus. Quanta nobis gratulandi causa datur, quanta agendi Divinae Misericordiae, Sanctitati Vestrae, & Caesareae Majestati, qui Authores tam felices, tamque pii conjugii fuistis, per quod nos Deo Patri, & Christi Ecclesiae reconciliati conjungimur. Hoc unum reliquum est, ut Sanctitatis Vestrae gaudium, & simul Universae Ecclesiae cumulari precemur, quae Deum pro suis filiis orare non desinit. Deus Optimus Maximus Sanctitatem Vestram diu Ecclesiae suae conservet. Londini pridie Kalendas Decembris MDLIV.

Sanctitatis Vestrae humillimus Servus Reginaldus Cardinalis Polus.

De conciliatis Romanae Ecclesiae Anglis Philippus Neapolis, & Angliae Rex ad Pontificem etiam scripsit, cujus literas in Cardinalium Senatu medio fere Decembri lectas narrant Acta Con-

Romae die Veneris XIV. Decemb. MDLIV. fuerunt lectae literae Serenissimi Regis Angliae, unanimi consensu rediisse ad gremium Ecclesiae, ac etiam ad obedientiam Sanctae Romanae Ecclesiae, & hac de causa fuerunt decreta supplicationes quatuor dierum, quibus elapsis Sanctitas sua celebravit Missam in Basilica Sancti Petri, & habuit jejuniis trium dierum concessit univrsis Christianis plenariam Indulgentiam, & remissionem omnium peccatorum suorum in forma Jubilei.

Intercessisse in ea reconciliatione gravissimas difficultates, sed prudentia Card. Legati dissolutas, vel abscessas refert Sanderus. In hac (inquit) restitutione Religionis graves intervenierunt difficultates, de quibus nisi Legatus seipsum aliosque cum magna prudentia, & nonnulla etiam indulgentia expedivisset, non ita prompte in reconciliationem hanc, & Pontificiae autoritatis agnitionem consensissent, nec in officio permanisissent, timuerunt nimirum multi, ac in primis qui ex spoliis Ecclesiarum, ac Monasteriorum ad summos in Republica honores & divitias coeeti fuerunt, ne pontificis jussu hujusmodi possessiones, ac bona repeterentur. Praeviderat has difficultates Julius Pontifex, easque jam ante eliserat edito diplomate, quo Legatum autoritate muniverat, ut abalienata Ecclesiastica bona vel occupata iniquis Possessoribus, ut contemptibilia permitteret, modo animas pretiosissimo Sanguine Christi coemptas Deo compararet. Auxerat iniquorum Possessorum terrorem Reginae pietas quae eximium quaerendi, contestandique ante omnia Regni Coelestis exemplum Anglis praebuerat, de qua haec subdit. Hunc istorum metum vehementer auxit devotissima Regina in rebus sacris, quas Pater, Fraterque suus sibi arripuerant, retinendis tanta Religio, ut omnium decimarum primitiarum, beneficiorum, ac similibus proventus arario Regio ante applicatos in Illustrissimi Cardinalis manus, ac dispositionem resignaverit, &c. Ut vero ad revocandam in pristinum splendorem Religionem in Anglia, tum a Regina tum a Legato plura sapientissime fuerint constituta, suis locis differetur. Nunc Germanicas res perstringamus.

Narrat Surlius magnam Haereticorum colluviem ex Anglia profugam hoc anno in

Act. Conf. sig. n. 134. p. 149.

XVII. Sander. de schism. Angl. l. 2. in Maria.

Jul. III. sup. l. 8. brev. pag. 156.

XVIII.

Sur. in
comm. hoc
anno.

Sander. l.
2. in Ma-
ria.

Ex An-
glia
exteri
Hæretici
ejiciun-
tur.

Sur. in
comm. hoc
anno.

Sur. in
comm.
Ferron. in
Henr. II.

XIX.
Jul. III.
l. 8. brev.
fig. num.
2887. p.
257.

in Germaniam confluisse, in eaque suas sedes collocasse, Regina enim Maria, ut Sanderus memorat, expurgandæ Angliæ cupida Senatus consulto gravissimo edixerat, ut exteri omnes, qui neque publicam gerebant personam, nec in Cives adscripti essent, Angliæ Regno excederent, cujus decreti terrore percussis Hæretici variarum Nationum, sectarumque supra triginta millia solum verterunt, regnante enim Eduardo in Angliam veluti in asylum impiorum perfugerant. Horum Antesignanus erat Petrus Martyr maximus Sathanæ laqueus, de quo hæc Sanderus addit. De Petro Martyre aliquandiu deliberatum est in Senatu, utrum expediret, illum in Insula flammis tradere, quod ille inter cæteros multum damni Reipublicæ attulisset, sed itum est in illud, ut quia fide publica venerat, dimitteretur, potius cum suis; Bucevi vero corpus paulo ante Cantabrigia sepulchrum jubebatur secundum leges, cum Pauli Phagii cadavere exhumari, & comburi: Uxoris autem Petri Martyris impura ossa e cœmeterio in sterquilinum Oxonii projici. Cum ita Petrus Martyr humani iudicii severitatem gravius a Divino puniendus evasisset, Argentoratum trepidus se contulit, ac deinde a Tigurinis vocatus, Zuingliana pestilentia primariam cathedram conscendit, ex qua postea in inferos præceps corruit. Porro in Germania Hæretici non omnino secundis rebus usi sunt, quorum defensor Albertus Brandeburgicus extremo superiore anno Kal. Decembr. ut publicæ quietis, & Imperii hostis proscriptus, omni ditione sua depulsus est, ac Blasseburgum præcipuejus Arx in Ferdinandi Regis potestate concessit, Cæsareus etiam exercitus conjunctis Norimbergensium, & Episcoporum copiis expugnato Suinfurto in fugam illum abegere, ejusque partium sequaces male mulctarunt.

Inter has Germaniæ civiles turbas Pontifex ad alendam, tuendamque in Clero Germanico pacem, & concordiam, litesque sopiendas vetera Nicolai V. pacta cum Germanis de conferendorum in Germania Sacerdotiorum jure, atque ordine instauravit, ut ex subjecto diplomate patet.

Ad futuram rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem Domini nostri Jesu Christi, a quo pax, & concordia, ac reliqua bona procedunt, in terris Vicarium concordis inter Sedem Apostolicam, & Nationes Christianas in his firmiter adherere, & ne eis contraveniatur, efficaciter providere. Sane nuper acceptimus, quod licet in concordatis inter di-

Etiam Sedem ex una, & in clytam Nationem Germanicam ex altera parte dudum initis, per felicis recordationis Nicolaum V. primo, & deinde diversos alios Romanos Pontifices Prædecessores nostros approbatis, & innovatis, ac mutuo partium consensu firmatis, inter alia caveatur expresse, quod de beneficiis secularibus, & regularibus dictæ Nationis, & dispositioni Apostolicæ alias, quam ex causis inibi expressis, reservatis pro tempore vacantibus, jure ordinario provideatur, per eorum Ordinarios collatores, nec ipsi Ordinarii collatores impediantur, quo minus de illis cum de Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus vacent, libere disponatur per eos, ad quos illorum collatio, provisio, presentatio, electio, & quævis alia dispositio pertinet, & concordata hujusmodi Civitatem, & Diocesim Leodiensem comprehendant seu ad illas extensa sint. Nihilominus pro eo, quod postmodum pie memoria Sixtus Papa IV. etiam Prædecessor noster dilectis filiis Universitati Doctorum, Magistrorum & Scholarium studii Lovaniensis dictæ Diocesis, seu forsitan Facultati Artium in eodem studio instituta, aut pro tempore, existenti Rectori Universitatis hujusmodi de quinque Magistrorum ad hoc in solita Congregatione Universitatis hujusmodi deputandorum consilio, & assensu, nominandi singulis prelati, Capitulis, Conventibus, Collegiis, & personis Ecclesiasticis, utriusque sexus secularibus, & Regularibus etiam Abbatibus, Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, aut Cardinalatus fungantur dignitate, & honore, ad quos, quas, & quæ Canonicatum, Præbendam, ac administrationem, & officiorum, cæterorumque beneficiorum Ecclesiasticorum, cum cura & sine cura in terris temporalibus Domini, tunc Ducis Austria consistentium collatio, provisio, presentatio, electio, seu quævis alia dispositio communitur, vel divisim pertinet, & eorum cuiuslibet, etiam si aliqui ipsorum extra terras easdem sedem, & residentiam haberent, unum clericum ex secularibus, & graduatis Universitatis hujusmodi, certo tamen expresso modo qualificatum, facultatem perpetuo duraturam concedit, & concessio hujusmodi ad dictas civitates, & Diocesim extensa fuit, & a nonnullis forsitan nimium scrupulosis assertur in concessione, seu illius extensione hujusmodi concordatis prædictis derogatum fuisse, inter Ordinarios collatores civitatis, & diocesis prædictarum, seu eos, quibus beneficia ipsa per eosdem, Ordinarios collatores pro tempore conferuntur ex una, ac pro tempore nominatos ad beneficia hujusmodi ex alter-

Confirmat Julius III. pacta cum Germanis a Nicolao V. sancita.

altera partibus, diversæ questiones, discordiæ, contentiones, & lites sæpius oriuntur, ac quæ ex similibus provenire consueverunt, odia, jurgia, & scandala subsequuntur maioraque in dies subsequi posse formidatur, in maximum ordinariarum collatorum, & aliorum, quibus beneficia hujusmodi pro tempore conferuntur, præjudicium, ac studentium per graduatorum prædictorum perturbationem non modicam; Nos attendentes, concordata prædicta vim pacti inter partes habere, & quæ ex pacto constant, absque partium consensu abrogari non consuevisse, neque debere, volentes litium fomenta de medio tollere, singularum literarum Apostolicarum super præmissis consecrarum tenores presentibus pro expressis habentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine per presentes statuimus, & ordinamus, atque decernimus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus iidem Ordinarii collatores: quibusvis nominationibus in una concessione facultatis nominandi, & illius extensionis hujusmodi pro tempore factis non obstantibus, & de beneficiis ad eorum collationem, seu quamvis aliam dispositionem, quomodolibet pertinentibus, alia juxta ipsorum concordatorum continentiam, & tenorem disponere libere, & licite possint, quodque dispositiones per eos de ipsis beneficiis juxta tenorem concordatorum hujusmodi alias rite, & recte pro tempore factæ validæ, & efficaces existant, suosque plenarios effectus sortiantur, sicque & non alias in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices, & Commissarios, quavis auctoritate fulgentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, in quavis causa, & instantia sublati, & eorum cuiuslibet, quamvis aliter judicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate judicari, & definituri debeant, & irritum, & inane existat, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon Universitatis, & facultatis prædictorum, & juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, privilegiis quoque, & literis Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis a motu simili, & quomodolibet concessis, aut etiam iteratis vicibus approbatis, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XIV. Septembris MDLIV. anno IV.

XX.

In Germania inferiore bellum grave

ab Henrico Gallorum Rege adversus Cæsarem gestum est, occupato enim Cæsare in conciliando Philippi Filii cum Maria Regina matrimonio, ut Anglos belli socios adversus ipsam haberet, Henricus Rex tripartito instructo exercitu, ad rem perturbandam in Belgium irruit mense Junio, atque Atrebatensem agrum vastavit; Orcimontem Arcem ad deditonem compulit, Mariamburgum a Maria Regina Hungariæ munitum subegit, Dionantum Oppidum validissimum expugnavit, decimo-septimo Kalendas Augusti Dionanto profectus, ingressusque Hannoniæ Bincium deditonem recepit, Rentium tamen frustra tentavit, cum Cæsar valido exercitu collecto, Castra diligentius munivisset comituum inopia pressus in Galliam XVIII. Kalendas Septembris rediit, cum intercepti prodione in primo expeditionis impetu Cameraci consilia patefacta, atque oppressa fuissent.

Cum ita Gallorum res in Belgio prospera esset, in Italia attrita, atque profligata est, quamquam initio estloresceret, magnumque terrorem inferret, nam in Gallia Subalpina Brissacus Hiporediam, & Vercellas ceperat, sed Arce propulsatus adventante Ferdinando Gonzaga se subduxerat.

In Hetruria, cum, uti dictum est, Dux Florentiæ Cosimus anno præterito se ad Senense bellum comparasset, mense Januarii Senensium ditionem invasit, & mediæ noctis silentio Marchio Marignani, qui exercitui Ducis Florentiæ præerat, munitiunculam occupavit, quam Senenses juxta januam Civitatis, quam Camulliam nuncupant, ad Urbem custodiendam, extruxerant, bello inchoato Dux Pontifici, & Italiæ Principibus literas dedit, quibus suscepti hujuscemodi belli consilium, & causas aperiebat. Senenses quamvis inopinato petiti bello, cum pro eis Galli validissime pugnarent, non solum se defendere armis, sed etiam multa damna Duci Florentiæ intulere, cum Petrus Strozzius Ducis Florentiæ perducellis, & Generalis ductor copiarum Regis Galliæ, & Senensium, multa Oppida Florentinis abstulisset, sed tandem die secunda Augusti ipse Petrus cum Marchione Marignani congressus pugna infeliciter commissa, & magna militum cæde fufus & profligatus est. At Marchio Pischariæ, qui Ducis Florentiæ exercitui præerat cum imperio militari, victoribus copiis succinctus, ex quibus pauci milites desiderati erant, ad Senas obsidione cingendas provolvit, tandemque expugnavit, Gallosque dispulit, ut suo

Francisc. Belcar. l. 26. n. 45. & seqq. Ferron. in Henr. II. Sur. in comm. hoc anno Natalis Comes. l. 8.

Adrian. l. 10. anno 1554.

fuolo loco dicitur. Qua tanta victoria par-
ta dux Florentiæ in grati animi argu-
mentum, militarem postea sub Pio IV.
Religionem instituit, sub S. Stephani
Pontificis, & Martyris patrocinio, cum
die ejus memoriæ sacro, adeo præcla-
ram victoriam obtinisset, & prope Mar-
cianum Oppidum, in cujus agro de ho-
ste triumphavit, Templum eidem Sancto
Stephano, perpetuum victoriæ monu-
mentum, erexit. Eodem ipso tempore
Genueses totam fere Corsicam, missis
exercitibus, a Gallis pridem subactam,
recuperarunt; cum Gallis Insulæ præsi-
dianis Gallica subsidia desuissent, & Na-
ves auxiliares ventorum vi dispersæ aut
mersæ undis fuissent: ita in Italia res
Gallicæ infeliciter afflicte prostratæque.
Quo etiam tempore Dragutus, classe
Turcica in Regnum Neapolitanum in-
vestus plurima maritima Oppida cædi-
bus, rapinisque scædavit, magnamque
Christianorum multitudinem in servi-
tutem rapuit. Tam impotens inquit,
Belcarius erat duorum Principum Casaris,
& Regis Henrici iracundia, ac per-
siniacia, ut Christianas Provincias, ab eo
hoste compilari, vastarique, quam æquas
inter se pacis conditiones inire mallet,
quem Christianorum omnium communem
hostem, si nomen Christianum tueri vo-
lunt, omni belli clade persequi debe-
rent.

Id. ib. 2. Naxalis Comes l. 8.

L. 16. n.

XXI.

Porro in Neapolitano Regno, cum
antea ob institutam fidei censuram in
impios, ne sensim in id Regnum hære-
feos pestis irreperet, varii exorti essent
tumultus, nonnullis objicientibus aliena-
rum fortunarum diripiendarum cupiditate,
insontes inique oppressum iri, ita
demum composita res est, ne scilicet bona
fontium fisco addicerentur, sed ad
proximiores consanguineos transmitterentur,
fontesque meritis pœnis afficerentur.
Extant Julii literæ de ea re ad Car-
dinalem Pacecum datæ.

Neapolitani tumultus componuntur.

Jul. III. l. 8. brev. ex sermone dilecti filii Nobilis Viri, prudentissimique hominis Joannis Marrici Cæsareæ Majestatis apud nos Oratoris intelleximus, quod sicut Universitas, & homines istius nobilissimæ Civitatis [nempe Neapolitanæ] pro suo perpetuo Religionis zelo subditos istius Regni Hæreticæ pravitatis reos cunctis Ecclesiasticis censuris, & juris pœnis animadverti probant, ita a bonorum confiscatione pro pace, & quieto ipsius Regni Regimine abstinere cupiunt, quare nos, qui in hujusmodi nefario crimine extirpando nihil aliud spectamus, aut nobis habemus propositum, nisi Dei

honorem, & sanctæ ejus Religionis incrementum, argue ut per emendationes malorum boni, pique ab hujusmodi pestis contagione illæsi conserventur, vestris precibus in hoc annuentes, & tum isti Universitati, quam in visceribus charitatis gerimus, tum ipsi Serenissimo Cæsari, & tuæ quoque Circumspectioni gratum facere volentes, si quæ in isto Regno bonorum confiscationes ex prædicta causa adhuc factæ fuerint, eas gratiose aboleamus, cassamus, & annullamus etiam, & ne similes bonorum confiscationes aliquando fiant, quemadmodum optimis, & integerrimis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus huic salutari de Hæreticæ pravitatis judicio præfatis injunximus, nec dubitamus pro eorum gravitate, prudentiæque illud esse observatum, & nihilominus irritum, & inane decernimus, si quid a quopiam in contrarium contigerit attentari. Dat. Romæ.

In Syria temporum vetustate Christianorum Templis collabentibus, atque etiam religioso cultu in sanctissimi Sepulchri sacra Æde ob fidelium earum partium inopiam obsolescente Pontifex in Urbe Sodalitium Piorum Virorum instituit, qui ex corrogata stipe, collectisque elemosynis sanctissimi Sepulchri Ædis reficiendæ, Divinique in ea cultus rite peragendi curam sustinerent, de quo Julius Cæsarem, aliosque Reges Catholicos, necnon Principes, Præfulesque, atque Ecclesiasticos certiores fecit, ut tam pium opus liberaliter promoverent.

Charissimis in Christo Filiis nostris Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto, cæterisque Christianis Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Rebuspublicis, & quibusvis Dominis temporalibus, necnon Venerabilibus Fratribus, & dilectis filiis nostris, & Apostolica Sedis Legatis, Nuntiis, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac aliis quibuscumque Ecclesiasticis Personis, ad quorum manus hæc nostra pervenerint, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum nos superioribus mensibus ad Divini honoris augmentum, & populorum Christiani nominis animarum consolacionem in Alma Urbe nostra unam Archiconfraternitatem sanctissimi Sepulchri Dominici instituerimus, volentes literas nostras super erectione ipsius Archiconfraternitatis editas in conspectibus vestris, & locis ditioris vestre, ea qua decet solemnitate, & autoritate publicari, & promulgari, Venerabilem Fratrem Albertum Episcopum Vegliensem, cuius studio, & diligentia ad institutionem, & publicationem hic in Urbe usi sumus, & sa-

XXII. Ad Sepulchrum Christi reparandum Jul. III. pœcuniam colligi jubet.

Id. fig. n. 2887. p. 267.

crarum Literarum peritia, & verbi Dei prædicationis facundia præditum agnoscentes, cum ad tam sanctum propositum nostrum exequendum Majestatis, ac nobilitatibus vestris destinamus, committentes eidem, ut ad illas accedens nostro nomine, tam easdem, quam Christianos populos, ad tam pium, & tam religiosum opus hortetur, & inducat, idcirco Majestates, & nobilitates vestras hortamur, & vestrum singulos in Domino, & Paterna charitate ex animo requirimus, ut pro vestris pietate, devotione, atque in hujusmodi pia opera propensa voluntate eundem Albertum Episcopum benigne recipere, & libenter audire velitis, necnon ea omnia, quæ ad tam sanctum, & laudabile opus perficiendum necessaria fuerint, pie ac benevole præstetis, atque exhibeatis, quod cum Deo ipsi Omnipotenti, ad cuius laudem, & gloriam hæc sunt, tum nobis quoque, qui eadem tota mente, totisque viribus nostris promovere studemus, erit gratissimum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XIX. Octobris MDLIV. Anno V.

XXIII. Expoliendæ, atque in meliorem formam redigendæ disciplinæ Ecclesiasticæ hoc anno a Julio navata est opera, ut referunt Acta Consistorialia his verbis.

Ultima Novembris fuerunt tradita per manus exempla reformationis factæ a S. D. N. Reverendissimis, ut ipsi mature considerare possint, si quid eis occurrerit. Inter alia de corruptelis abolendis, quæ in Cardinalitium ordinem irrepserant, actum est, ac Marcellus tit. sanctæ Crucis Cardinalis, quem Julius ad componendas sanctiores leges adhibuerat, hæc virtutum officia, atque ornamenta a Cardinalibus exegit.

Hæc scripta manu Marcelli II. Pontificis. Cardinales assumpti cogitent; ad qualem dignitatem, & munus vocati sint, & quod tanquam lucerna in Ecclesia omnibus bono exemplo esse debent, hospitaes, pauperum amatores, & defensores, summo Pontifici sint subiecti. Ut libera consilia sine aliquo respectu dent. Titulos, & alias Ecclesias sibi commissas frequenter visitent, & si qua reparatione indigent, refarciant, ac restaurent, Familiam modestam habere studeant domi. Beneficia benemeritis conferant, & presertim curata. Nec ob id, quod Cardinales sint, putent eis magis transgredi leges licere.

Ad comprimendam etiam plurimum Religiosorum ambitionem, qui exquisitissimis artibus inhiabant ad occupandos Episcopatus, hæc a Julio sancita narrant Acta Consistorialia.

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Romæ die XIII. Augusti MDLIV. fuit Consistorium, in quo S. D. N. Julius Divina Providentia Papa III. attendens diversorum Ordinum Religiosos ultra modum Cathedralium Ecclesiarum cupidos esse, eorum ambitioni occurrere volens, de fratrum consilio statuit, atque decrevit, ne de cætero quorumvis Ordinum Religiosi ad Cathedrales etiam Metropolitanas Ecclesias minime promoveantur, nisi superioris, & in Romana Curia Protectoris, ad id respectivo expressus accedat consensus.

Act. Conf. sig. num. 134. pag. 129.

Affulere hoc anno eximie spes restitundæ in Æthiopia Orthodoxæ Religionis, amplissimaque gentes ad Romanæ Ecclesiæ conjunctionem, & obsequium adducendi. Mersi erant Abyssini Dioscori, & Eutychetis vetustis erroribus atque a Cophorum Alexandrino Patriarcha sacra petebant jura, ac Marco Patriarchæ eadem hæresi infecto parebant; Claudius vero Imperator Divina Religione actus, nam & celebrabatur apud Æthiops oraculum, mittendum eo tempore Pastorem a Romana Ecclesia, qui Æthiops Divina Lege erudiret sive

XXIV. Orland. bist. Soc. Jesu l. 14. n. 112. & segg.

Spes reducendi Æthiopes ad unitatem Ecclesiæ affulget.

Ofor. l. 5.

Lusitani commercii utilitate impulsus, nam & antea Lusitanorum subsidiis sustentis adversus Gradememetem Zeilani Tyrannum præpotentem Imperium in adversis defenderat, ac Joannem Regem Lusitanie ejus nominis Tertium foederatum rogaverat, ut apud Romanorum Pontificem pro impetrando optimo Pastore qui Æthiops in veræ salutis viam traderet, Romanæque Ecclesiæ fidei con-

Nicol. Codignus l. 2.

jungeret, deprecatores ageret. Egit itaque Rex Lusitanie primum cum Paulo III. dein cum Julio III. necnon cum Ignatio Societatis Jesu Præposito, cujus socios ob eximiam sanctitatis opinionem conceptam, & flagrantissimum amplificandæ Religionis studium difficillimo muneri adhibendos decreverat. Itaque, Claudii Imperatoris explorata voluntatis constantia, atque ab Ignatio, quem insignis sanctimonia miraculis confirmata in Sanctorum Ordinem evexit, duodecim Sodales eruditionis, & probitatis laude conspicuos pro Æthiopia a vetusta hæresi vindicanda flagitavit, atque ex iis Patriarcham, & duos successores futuros designaret. Paruit Regiis postulatis Ignatius, atque Joannem Nuntium Barretum Lusitanum, qui in redimendis in Africa Christianis captivis Christianas virtutes explicuerat, Andream Oviedum Castellanus Neapolitani Collegii Rectorem, ac Melchiorum Carnerium Lusitanum, ut amplissimis muneribus non impares commendavit cujus judicium sequutus Lusitanie Rex

Massejus l. 2.

Y. yy

Joan-

Joannem Nunnium Barretum deligi ab Æthiopicis in Patriarcham curavit delectumque significavit Pontifici, qui in ea dignitate ipsum confirmavit, ac pallio sumpto e Beati Petri corpore ornavit: tum amplissimis mandatis instruxit, ut finitimas Æthiopiæ Provincias ad Catholicam Fidem, Romanique Pontificis agnoscendam auctoritatem adjungere posset.

Jul. III. l. 8. brev. fig. num. 2887. p. 330.

Dilecto Filio Joanni electo Æthiopiæ, & Regnorum Charissimo in Christo Filio nostro Aznaf Sagwad Pretioso Joanni ipsius Æthiopiæ Imperatori Illustri Subditorum.

XXV.

Dilecte Fili salutem, &c. Cum nos nuper Ecclesie Patriarchali Æthiopiæ, & Regnorum Charissimo in Christo Filio nostro Aznaf Sagwad Pretioso Joanni ipsius Æthiopiæ Imperatori Illustri Subditorum, Pastoris solatio destituta de persona tua nobis, & fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio Apostolica auctoritate providerimus, præficiendo te illi in Patriarcham, & Pastorem, & successive pallium insigne, videlicet plenitudinis Pontificalis officii de corpore B. Petri sumptum pro parte tua, a nobis cum ea, qua decuit instantia, postulatam, tibi certis tunc expressis modo, & forma consignandum per certum Nuntium tuum destinaverimus, ac tibi diversas facultates, quibus in Provincia tua uti possis, dicta auctoritate concesserimus, prout in diversis nostris desuper confectis literis plenius continetur, nos ut in præmissis eo majorem fructum afferre possis, quo latiori fueris facultate munitus, tibi, ut in quibusvis Regionibus Regni prædicti Aznaf Pretiosi Joannis Imperatoris circumvicinis, quæ nullum cum hac sancta Sede Apostolica commercium habent, facultatibus prædictis, uti & illas cum personis Regnorum hujusmodi exerceve libere, & licite, in omnibus, & per omnia perinde, ac si etiam Regiones prædictæ, sub eisdem tibi concessis facultatibus specialiter, & expresse, & nominatim comprehensa fuissent, plenam, & liberam eadem auctoritate tenore præsentium in Domino concedimus facultatem, & potestatem, non obstantibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum XV. Februarii MDLV. anno v. De titulo Pretiosi, unde fluxerit, consulat Lector Nicolaum Godignum.

XXVI.

Adlegit Pontifex Adjutores Patriarchæ Andream Oviedum, quem Hierapolitanum Episcopum creavit, & Melchiorum, quem Nicensi Ecclesie præfecit, utque liberius Divinæ propagandæ gloriæ apud

Æthiopas vacarent, ipsos, dum extra Europam residerent, adeundæ Sedis Apostolicæ labore exemit.

Dilectis Filiis Joanni Patriarchæ Æthiopiæ, & Regnorum Charissimo in Christo Filio nostro Pretioso Joanni ipsius Æthiopiæ Imperatori Illustri Subditorum, & Andrea Hierapolensi, & Melchiori Nicensi electo, & eorum cuilibet.

JULIUS, &c.

Dilecti filii salutem, &c. Cum nos nuper Patriarchali Æthiopiæ, & Regnorum Charissimo in Christo Filio nostro Pretioso Joanni ipsius Æthiopiæ Imperatori Illustri Subditorum de tui, Fili Joannes, & Jerapolensis de tui, Fili Andrea, ac Nicensi Ecclesie de tui, Fili Melchior personis nobis, & Fratribus nostris ob vestrorum exigentiam meritorum acceptis de ipsorum Fratrum consilio Apostolica auctoritate providerimus, præficiendo te Filii Joannes in Patriarcham Patriarchalis, & te Fili Andrea Hierapolensi, & te Fili Melchior Nicensi Ecclesie Episcopos, & Pastores, tibi Joannes quoad vixeris, & dictæ Ecclesie Patriarchali præfueris in ejusdem Ecclesie regimine, & administratione in spiritualibus, & temporalibus, vos Filii Andrea, & Melchior in Coadjutores cum plena, libera, & omnimoda facultate, potestate, & auctoritate omnia, & singula, quæ ad hujusmodi Coadjutorie officium de jure, vel consuetudine pertinent, faciendi, sub certis modo, & forma, tunc expressis de simili consilio constituerimus, & deputaverimus, ac dictæ Ecclesie Patriarchali in certos, & tunc expressos eventus de personis vestris ex certis tunc expressis modo, & forma providerimus, confirmando etiam vos dictæ Ecclesie Patriarchali in Patriarchas, & Pastores, prout in diversis nostris inde confectis literis plenius continetur, vosque in susceptione muneris consecrationis vobis dicta auctoritate impendendi, quod limina Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, singulis bienniis, seu certis aliis temporibus per vos, vel vestros Nuntios visitabitis juraturi sitis: Nos status vestri quieti consulere volentes vobis, & cuilibet vestrum, quod quoad vixeritis, & extra Europam resideritis, ut limina Apostolorum hujusmodi per vos, vel alium visitare minime teneamini, nec ad id a quoquam inviti compelli possitis, dicta auctoritate per præsentem concedimus, & indulgemus, &c. Dat. Rom. apud Sanctum Petrum, &c. die XXI. Februarii MDLV. anno v.

Conjungere te iis Præsulibus e Societate Jesu delectis aliis Sodales sacerdotio

XXVII. Societas Jesu Religiosi in Æthiopiâ militantur.

tio, & doctrina insignes, ut sacris Concionibus, & Colloquiis veterem Dioscorigi, atque Eutychemis impietatem confutarent, errorumque tenebras doctrinæ luce discernerent. Ut vero ab his Evangelicis præconibus gravissimi labores, deficiente a suscepta pia mente Claudio Æthiopum Imperatore, exantlati fuerint, diceret inferius; nunc felices per Indos, & Japonios Evangelii progressus conjungamus.

In India plures Neophyti ob susceptam Christi Fidem summa constantia graviora passi ad mortem usque eam retinuerunt, de quibus in Commentariis in Oriente hæc referuntur.

Comment. rerum a Soc. Jesu in Oriente gestar. p. 38.

Circa Persicum Sinum anno a Deipara Virgine MDLIV. Turcæ navem cepere, qua præter Lusitanos Neophyti vehebantur, Malvares adolescentuli sex circiter, & rriginta ab nono ætatis anno ad septimum usque decimum. Hos Mauri a Christo ad Mahometem traducece summa ope alternis blandiendo, minandoque frustra conati, ad verbera denique, & varios cruciatus descendunt. Adduntur ad cæteram immunitatem, atque servitiam stilla adipsi igne liquati, quæ cum tormenta, multasque præterea injurias, puerorum egregia virtus, fidesque contemneret; vi denique arreptum unum ex iis circumcidunt invivum, ac renitentem, quem deinde cum Mahometanum esse jam Turcæ dicerent, cavillantes, atque tentantes, ille utique pernegare, corpus tantum violatum esse, non animum affirmare, proinde se non minus Christianum esse, quam antea. Interjectis nonnullis de Amboinensibus pro Christo a Mauris gravissime vexatis hæc adduntur.

Pro tuenda fide fortiter certant usque ad mortem Orientales Indi.

Illud vero, quod in Amboino annis superioribus contigit, cum veterum utique Martyrum illorum fide, ac fortitudine comparandum videretur, non modo quod multi Neophytorum vici pro veritate Evangelicæ sane direpti, omnes etiam Incolæ alicubi ad unum crudeliter cæsi, verum etiam, quod plurimum a Barbaris genere feritatis inaudito consumpti sunt, præcisos quippe viventibus brachiorum rotos, ac tibiarum articulos inspectantibus ipsis igne torrebant Barbari, vorabantque paulatim, cætera quoque corporum membra laniantes, quoad Neophyti lento cruciatus confecti animam Domino redderent, quorum aliquot ad extremum usque spiritum salutares illas voces, Jesus, Maria, exaudiebantur, iterantes identidem, ut interire illos omittant, qui in acerbum servitutem alio, atque alio abducti sunt: atque hæc propterea quod a Mauris obsessi Crucis signum, quod in singulis Christianis Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

norum vicis publice collocari consuevit, refixum, atque ad mæroris indicium atra veste involutum, ne in Maurorum contumeliosas manus veniret, humi defoderant.

Apud Japonios, quibus Sanctus Franciscus Xaverius Evangelicam lucem intulerat, Christiana fides effloruit, insignibus miraculis confirmata a Deo, qui Ecclesie suæ plures ab Idolorum cultu revocatos adjunxit, de quibus Petrus Alcazer ab iis edoctus sociis Europæis hæc scripsit.

XXVIII. Floret fides in Insula Japoniæ ob miracula ibi ostensa.

Dominus noster in hac terra pro rei necessitate Divinam Baptismi vim miraculis multis illustrat. Non procul Bungo complures per Baptismum expiati cum essent, unus ex iis cæcus tredecim natus ævus, simul ac baptizatus est, integrum oculorum lumen recepit, quæ res Neophytorum animos magnopere confirmavit. Et infra.

Christianus quidam paralyti duorum triumque mensium laboraverat, is magicis artibus [de gentis more] dum a propinquis curatur, etiam mutus efficitur, cujus casum miseratus amicus item Christianus cælestis aque lavacro, quam sumpserat domi nostræ, conspergit hominem, ille survenit statim, & locutus est, nostrosque convenit. Hisce, atque aliis hujusmodi remediis Christi, nam rem in hac terra Dominus pro sua bonitate sustentat, cui gratiæ agenda sunt eo magis, quo major est cum Japoniorum cæcitas omnium, tum præcipue Bonziorum, quorum aliqui in montem ad phanum quoddam Idolorum ad piacula per inediam expianda se recipiunt; Martyrum vero Demonis summa iniri vis potest, Simulacrum est excelsa admodum in Arce positum, ex eo loco in honorem Idoli semet Japonii præcipitantes intrepunt: ii post mortem vulgo Sancti existimantur, alii navis abveo de industria perforato merguntur, seque hoc mortis genere miseri certam consequi beatitudinem putant, persuasit enim huic genti Diabolus, rem valde honorificam esse, mortem sibi ultro consciscere.

Goa MDLIV.

Insigne aliud miraculum narrat Eduardus a Sylva editum a Neophyto Japonio, qui concivem a malo spiritu oclusis faucibus pene præfocatum liberavit, Christoque lucrificavit.

XXIX. Duartes a Sylva in lii.

Neophytus inquit Antonius nomine reperit hominem, qui ab Demone septem jam diebus ita præfocabatur, ut nihil, neque esculentum, neque poculentum per fauces posset demittere. Hunc miseratus Antonius, & simul recordatus latronis ejus, cui culpam suppliciter agnoscenti Dominus

Yyy 2 mi-

minus Noster Jesus Christus ignoverat, aquam in vas infundit, expiarque manu sua per signum Crucis: deinde hortatur agrotum, ut peccatorum suorum agat poenitentiam, & credat in eum, a quo conditus fuerat, ut salutem possit accipere. Annuit agrotus, & continuo porrectum sibi poculum aquae totum penitus hausit, appositumque orizae pabulum sine labore comedit. Quae res agrotum ita permovit, ut cum primum per corporis vires liceret, ad nos conferre sese Christianae Religionis suscipiendae causa decreverit, itaque fecit, omnem superstitionem abiecit, Christianos ritus, ac preces edidit, paucisque post diebus mortuus est.

In India quoque Occidentali apud Brasiliis barbarie immanissimos propagata Religio, miraculisque collustrata est. Piratimiani consilio Christianae Matronae, quae virum gentis more in bello comitata erat, cum frontem Crucis signo armasset, adversas Barbarorum, qui longe numero superiores erant, acies deleverunt, vel ceperunt, vel in fugam averterunt nullis desideratis, aut vulneratis, duobus exceptis, qui salutare consilium contempserant, quorum alter extinctus, alter spiculo transverberatus: quas vero arumnas, quosque labores Evangelici Viri Societatis Jesu pro Barbaris Christiana fide informandis tolerarent, ex Josephi Ancietae de re Evangelica optime meriti literis ad Sanctum Ignatium Augusto mense hujus anni datis recognoscimus. Ab Januarii inquit usque in praesens nonnumquam plus vixit [simul enim pueri Carechistae degebant] in pauperula domo luto, & lignis contexta, paleis cooperta, quatuordecim passus longa, decem lata mansimus. Ibi Schola, ibi Valerudinarium, ibi Dormitorium, Cœnaculum item, & coquina, & penus simul sunt, nec tamen ampliarum habitationum, quibus alibi fratres nostri utuntur, nos movet desiderium, siquidem Dominus noster Jesus Christus in arctiore loco positus est, cum in pauperi Praesepi inter duo bruta animalia voluit nasci, multo vero arctissimo, cum in Cruce pro nobis dignatus est mori. Porro domus angustiis, subdit Orlandinus, caetera vita erat consentiens, frustra nauticorum velorum, quae Nautarum dabat benignitas, atro tincta ipsimet sibi concinnabant in tunicas, porio erat aqua ex milio cocta, esca legumen ferme, vel olera, vel aliquid mandiocae [id est lignee illi farinae vocabulum] nec semel exhausto funditus domestico penu, opportuno in tempore, & quidem unde minime sperabatur, pauperibus suis Pater caelestis dona sua submisit.

Orlandin.
Hist. Soc.
Jesu l. 14.
n. 113.

Non multo feliciore opulentia, & lautitia potiebantur Sacerdotes, qui in aliis Americae Provinciis Carolo Imperatori obnoxii Evangelium inter Barbaros proferebant, vel Hispanis in eorum coloniis Sacramenta conferebant: quare saeculares Sacerdotes, qui tanto ambitu optima Sacerdotia in Europa consecrantur, a gerendo in iis Regionibus incultis Sacerdotio vehementer refugiebant, ob quorum inopiam, cum Hispanae Novi Orbis Coloniae gravissime apud Philippum Hispaniae Principem se destitutas Sacerdotibus quererentur, Pontifex ab eo de re certior factus sanxit, ut Praedicatorum, Minoritarum, & Augustiniani invitis etiam Praepositis ad id munus accerferentur, qua de re haec mandata tribus Praesulibus Hispanis data fuere.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Hispalensi, & Abulensi, ac Antonio de Fonseca olim Pamplonensi Episcopis, ac eorum cuilibet.

Venerabiles Fratres salutem. Cum sit Charissimus in Christo filius noster Philippus Angliae Rex illustris, qui etiam Hispaniarum Princeps existit, & Charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatore semper Augusto Genitore suo, qui etiam Hispaniarum Rex Catholicus existit, a Regnis Hispaniarum absente Regna hujusmodi ad praesens administrat, Nobis nuper exponi fecit, quod in Insulis, & Terris Indiarum Maris Oceani, auspiciis ejusdem Caroli Imperatoris hactenus reperitis, seu certa earum parte magna sit penuria Religiosorum, & aliarum Ecclesiasticarum personarum, quae populos illarum partium ad orthodoxam fidem, & verum Dei cultum convertere, & conversos Baptismatis lavacro regenerare, ac in eadem fide instruere, & confirmare, eisque verbum Dei praedicare, & Redemptoris nostri Domini Jesu Christi Evangelium annuntiare sciant, & velint, & licet ipsi Carolus Imperator, & Philippus Rex jamdudum procuraverint, quas plures potuerunt religiosas, & alias Ecclesiasticas personas ad praemissa idoneas, & habiles ad eas Insulas, & Terras, seu partem hujusmodi transmittere, nihilominus, ob numerositatem Populorum eorundem, qui hactenus illuc accesserunt, religiosae, & aliae Ecclesiasticae personae ad praemissa non sufficiant, sed ad ea multo plures requirantur, & Generales, & Provinciales Magistri, & Ministri, necnon Priores, & Guardiani Fratrum Praedicatorum, & Minorum, ac Heremitarum Sancti Augustini Ordinum, tot quot opus est, Ordinum suorum professores ad Insulas, & Terras, seu

XXX.

Pro fide
ampli-
canda in
America
Julius
III. Reli-
giosos e-
legit.

Jul. III. l.
brev. sig.
n. 2887. p.
190.

XXXI.
Sur. in
comm.
hoc anno.

Jul. III. l.
brev. 8.
sig. num.
2888. p.
163.

seu partem hujusmodi transmittendos consignare graventur, in animarum singularum personarum, Populorumque hujusmodi, qui saepe, sine Baptismatis gratia, aut poenitentiae, seu Eucharistiae Sacramento decedunt, perniciem, idem Philippus Rex nobis humiliter supplicari fecit, ut omnibus, & singulis Ordinum praedicatorum professoribus ad praemissa idoneis, & habilibus, qui ad Insulas, & Terras seu partem hujusmodi pro praemissis exequendis se conferre voluerint, illuc etiam absque Superiorum suorum licentia libere accedendi facultatem concedere, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur de praemissis certam notitiam non habentes, & Populorum eorundem conversionem, regenerationem, ac instructionem, & confirmationem sinceris desiderantes affectibus, hujusmodi supplicationibus inclinati, Fraterritatem vestrae per praesentes committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum consideratis omnibus praemissis, ac eorum circumstantiis universis, tot quot vobis necessarij videbuntur, dictorum Ordinum professoribus ad praemissa idoneis, & habilibus, qui ad Insulas, & Terras, seu partem hujusmodi pro praemissis exequendis se conferre voluerint, licentia Superiorum suorum petita, & si absque rationabili causa eam denegari vobis visum fuerit, super quo conscientiam vestram oneramus, tunc absque dictorum Superiorum licentia libere accedendi facultatem, & potestatem simul, vel successive concedere, (Et infra) auctoritate nostra curetis, &c. Datum Romae apud Sanctum Marcum &c. die XX. Julii MDLV. anno v.

Accepit hoc ineunte anno gravissimum vulnus Lusitania extincto Joanne Lusitaniae Principe in florentissima adolescentia. Hic Joannam Caroli Caesaris filiam uxorem praegnantem reliquit, quae Sebastianum Regem, qui calamitatibus suis inclaruit, enixa est. O quam multi (inquit Surius) in rerum omnium summa affluentia tum auferuntur ex hac luce, cum eam primum incipiunt intueri, & tamen in tanta misera hujus vitae incertitudine, quotus quisque est, qui non sibi Nestoreos propemodum polliceatur annos. Confectum merore parentem Joannem III. Regem Pontifex subiectis solari, atque pie erigere ad Christianam constantiam conatus est, misitque internuntium, qui verbis sacris illius dolorem demulceret.

Regi Portugalliae.

Charissime, &c. Esti libenter usurpare solemus omnia erga Majestatem Tuam amantissimi, & benevolentissimi Pontificis

officia, sicuti quidem & tuae eximia pietati, & singularibus in Christianam Rempublicam, atque in hanc Apostolicam Sedem meritis maxime convenit, tamen hoc officium, quo erga eandem Tuam Majestatem fungi hoc tempore cogimur, cum nobis de gravissimis ejus incommodis, ceu illi dolendum sit, non tam libenter facimus, quam necessario, tantum enim molestia ex clarissimi Principis filii tui immatura morte cepimus, vel propter illius nobis ereptam virtutem, vel propter gravem tuae Majestatis, Regiaeque tuae familiae in eo factam iacturam, ut nequeamus in eo argumento, sine magno dolore versari, & tamen noster summus erga Majestatem Tuam amor, qui nobis causam doloris praebuit, idem etiam adjumenta ad pium hoc officium et persolvendum subministrabit, praesertim cum ad eum Regem scribamus, quem propter excelsam animi virtutem, atque prudentiam obedientiam, & spe in summum Deum subnixam, rationes ad istum sublevandum casum accommodatas non tam ab aliis expectare, quam ipsummet tuo consilio praeripere, ac praecipere non dubitemus, & sane, nisi illa nobis tali tempore succurrat ex Deo, & Divinis praecipis, promissionibusque ducta consolatio, quae nos ab humanarum rerum cogitatione arvellat, totosque ad caelestium bonorum, & futurae beatioris vitae meditationem transferat difficile esset ex humanis rationibus humanis hisce incommodis idoneam solatii medicinam reperire, sed nos, qui in eum credimus, cuius in morte mors nostra ita absorpta est, ut eadem ad longe felicioram, pacatioramque vitam aditum nobis aperiat, & qui certo confidimus hujus Mundi tribulationes, & arumnas Christianis hominibus probationem, salutemque operari, facile sensus, affectusque nostros ab humanarum rerum perturbationibus revocatos Dei Optimi Maximi voluntati, & recte in eo rationi subicimus, atque haec omnium piorum, qui in Deo, & Domino nostro Jesu Christo suas degendae vitae rationes, atque consilia fixa, & locata habent, communis est consolatio. Tua vero Majestas multas praeterea proprias habet, ex suis etiam domesticis rebus, sui doloris leniendi causas, atque illam in primis, quod idem videlicet clemens, ac misericors Dominus hoc ipso afflictionis tempore, ita cum ea benigniter egit, ut gravi illi inflicto vulnere ejusdem simul vulnere medicinam, curationemque attulerit. Nepote, enim tibi, vestroque praclaro generi in demortui filii locum [ut ad nos secundum Nuntius allatum est] paulo post reddito non tam quidem ille Majestatem tuam grata liberorum successione, aut Familiam

vestram præstantissimi generis sobole pri-
vare, quam illam in magis diuturnum
tempus prorogare voluisse se ostendit: quæ
quidem omnia tametsi Majestatem tuam
pro sua gravitate, ac pietate diligenter
secum cogitare, & in omnibus Deo gra-
tias agere non dubitamus, tamen nostræ
quoque partes videntur esse eam, ut ita
faciat, etiam atque etiam in Domino hor-
tari, & rogare, quod ut cumulatus, &
magis, ut nostri animi affectio nos sua-
deret efficere, non contenti hoc litera-
rum officio misimus ad Majestatem tuam
dedita opera, dilectum filium Joannem
Franciscum Comendonum Camerarium no-
strum, hominem propter ejus fidem, &
probitatem valde nobis probatum, &
gratum, qui viva insuper voce nostram
paternam erga Majestatem tuam charita-
tem, conjunctamque cum ea suorum in-
commodorum mœstitiam pluribus verbis de-
ferat, cuius nostri officii illum scilicet ma-
ximum, & optatissimum fructum expecta-
mus, si id, quo magis, & uti tuo tem-
pore debirum, eo minus ad tuum sanan-
dum dolorem, quod tua ætas hunc casum
satis per se toleranter ferret, necessarium
fuisse intellexerimus. Dat. Romæ apud S.
Petrum die I. Ap. MDLIV. Anno V.

XXXII. Eluxit hoc anno Conimbricæ in Lusitania in-
signe Divinæ Misericordiæ exem-
plum in perditissimo homuncione, qui
se devoverat Sathanæ, ab eoque iuste
tortus per fugit ad Confessarium suum,
a quo Sacramentorum beneficio a tyran-
nide Sathanæ vindicatus est. Is inquit
Orlandinus peccatorum turpitudine quo-
dammodo obrutus, atque oppressus ferre se
ipse non poterat, & ut sui ipsius iudex,
& carnifex esset, sibi exitum, atque

perniciem vite desperatione parabat, ve-
nenum hauserat, amplius Hebdomada, cer-
tam portionem jejunos hausit obstinatus
mori, cumque multis indagari sui inter-
mendi viis, nulla, Deo prohibente &
miserante, procederet, ad extremum Sa-
thanæ se dedit, totumque se ei animo,
& corpore mancipavit. Max ejus tyran-
nidem, cuius se mancipium fecerat, est
expertus, tot tantisque ex eo die dolori-
bus tortus, tot animi cruciatus angoribus,
ut ad ejus inconditos clamores, & mise-
ros ulularus omnis vicinitas exprosceret.
Ea re cognita, Religiosi Cœnobitæ quidam
auctores fuere propinquis, atque domesti-
cis, ut deduceretur ad nostros, quem ut
Leo Rector nempe Collegii Conimbricen-
sis aspexit, & quem miser devenisset in
locum, percunctando cognovit, ad Divina
se præsidia contulit, preces indixit suis,
& ipse supplex, humilisque Dei miseri-
cordiam elicit, deinde aggressus homi-
nem de spe dejectum erigit, & ad spem
revocat, agit de animo componendo, &
saucio pectore persanando, reditum in-
gratiam cum offenso Deo, qui benignus,
& misericors esset, & præstabilis super
malitia, pollicetur, modo per humilem
confessionem, & antea vitæ detestatio-
nem virus evomat peccatorum, quod ut
pacatus faciat, liberationem etiam angu-
rum, atque dolorum, quibus constabat-
tur, exorat diutius, imperat, & spe bona
completum excipit contentem. Ab ea con-
fessione omnia de cetero ei fuere tranquilla,
convalevitque corpore pariter, & ani-
mo, in quoque vitæ melioris initio, perse-
verantiam magna spe salutis æternæ ad
extremum usque revolvit.

I. Anno a partu Virginis quinquagesimo
quinto supra millefimum quingente-
simum Indictione decima tertia, re-
florecente in Anglia Catholica Religione,
cum Pontificatus sui fructus suavissimos
decerperet Julius III. e vivis ereptus est,
cui Marcellus II. succedens potius Orbi
Christiano ostensus, quam datus est, quem
Paulus IV. excepit, de cujus gestis an-
tequam agamus, quæ ad Julium III. &
Marcellum II. spectant, prius delibabi-
mus. Delibutus ingentis gaudii Julius III.
ob conciliatam Romanæ Ecclesiæ, ad e-
jusque obsequium Angliam extremo su-
periore anno revocata, hoc ineunte
anno felices extinctæ in eo Regno hæ-
reseos, assertæque orthodoxæ Religionis
succensus Carolo Imperatori significavit,
ac etiam Philippi filii Regis, ac Mariæ
Reginæ pietatem in tam præclaro opere
his literis commendavit.

Carolo Imperatori.

Jul. III. Ea fuit Clementissimi Dei misericordia
apud in Anglia Regno Reipublica Christiana,
Paul. IV. Fideique Orthodoxæ, & Religioni Catho-
lib. brev. licæ restituendo tantaque virtute, ac pie-
fig. num. tate Serenissimi ejus Rex, & Regina id
2892. p. nobiscum procurarunt, ut de tanto bene-
22. ficio gratias agendi eorum Serenitatibus,
gratulandi, ac privatim, & publice quod-
vis genus lætitiæ, plaususque effundendi
vis adhuc ullum finem invenire possimus,
&c. Datum Romæ die XXVII. Januarii
MDLV. Pontificatus nostri Anno V.

Indictæ Peractæ sunt in urbe celeberrimo ri-
supplicatio- tus solemnnes supplicationes, pro reddend-
nes pro. dis Numinis gratiis, atque publicæ læ-
reddendis titiæ festiva signa celebrata, missus et-
gratius tiam ad Philippum Regem, Mariamque
Deo, ob Reginam Angliæ Internuntius, qui ipsis
reditum de amplificata, provectaque Numinis
Angliæ gloria Julii nomine gratularetur datis ad
ad fidem eosdem hisce literis.
Catholi- cam.

Charissimis in Christo filiis nostris
Philippo Regi, & Mariæ Regina
Angliæ Illustribus Fidei Defen-
soribus.

II. Charissimi in Christo filii nostri salutem
Ext. apud & Apostolicam benedictionem. Ut primum
Paul. IV. e Serenitatis Vestre literis reconciliationi
lib. brev. Regni istius Nobilissimi cum Domino nostro
2891. p. Jesu Christo, ac fidei, & obedientiæ no-
23. & bis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Sedique
in alio fig. Apostolicæ restitute felicissimum nuntium
n. 1892. accepimus, quas Omnipotenti Deo solenni
p. 23. Missa a nobis ipsis celebrata, decretis sup-
plicationibus, Jubileo indicto gratias ege-
rimus, qui tam necessario tempore isthic
plebem suam visitavit, & ejus redemptio-

nem fecerit, quibus in cœlum laudibus u-
trumque vestrum exultemus, quantoque
animi gaudio vobis gratulari simus, qui
misericordiæ illius magnitudinem tanta
Nobiscum virtute, ac pietate tantopere
procurastis, quam e populo isto vestro u-
niverso eos perbeatos merito appellaveri-
mus, qui tandem dispersi, atque ab recta
aberrantes in unum tandem congregati am-
bulant in via Domini, quotnam denique
& qualia cordis nostri tanto Dei beneficio
recreati, tamque exultantis, tum publice,
tum privatim lætitiæ dederimus signa,
quam hilaritatem, quos plausus per hanc
Almam Urbem Universam, totamque di-
visionem nostram excitaverimus, multorum
undique & literis, & internuntiis. Sere-
nitates vestras non semel audivisse pro cer-
to habemus, sed etsi cæteris omnibus ad
verum, cuiusque solatiis, & jucundi-
tatem nulla non ex parte putamus satisfec-
isse, in eo tamen nos nunquam conquie-
vissemus, nisi Vestris Serenitatibus vobis
alicujus voce, & quæ vobiscum hucusque
conticuimus, & quæ nunc his literis scri-
psimus pluribus, atque expressius significa-
verimus, &c. Missus est ea de causa Anto-
nius Augustinus Sacri Palatii Roræ Au-
ditor. Datum Romæ apud Sanctum Pe-
trum sub Annulo Piscatoris die XXVII.
Januarii MDLV. Pontificatus nostri An-
no V.

Revocata ad Ecclesiæ gremium An-
gliæ successu exultans Julius studia om-
nia ad Germanos ad obsequium Sedis
Apostolicæ traducendos convertit, atque
Joannem Cardinalem Moronum doctrina,
& pietate spectatissimum ad Comi-
tia Augustana Legatum decrevit, ut in
iis Dei gloriam, ac tot aberrantium a-
nimarum salutem promoveret, de qua
Legatione fufius agunt Acta Consistoria-
lia.

Extant Julii literæ de misso in Ger-
maniam Cardinale Morono ad Maximilianum
Bohemie Regem quibus eum ro-
gavit, ut Legatum de Christi cultu pro-
vehendo acturum benigne, & amanter
audiret.

Maximiliano Bohemie Regi Illustri.

IV. Cum Charissimus in Christo filius noster
Ext. apud Romanorum Rex Pater tuus de præsent
Paul. IV. vestro omnium in Augustano Conventu nos
lib. brev. non semel certiores reddidisset, dilectum
fig. num. filium Joannem tit. Sancti Laurentii in
2891. p. Lucina presbyterum Cardinalem Moronum
36. nostrum, & Apostolicæ Sedis de latere Le-
gatum in Germaniam mittendum esse cen-
suimus, ut quamdum conventus celebrare-
tur,

tur, isthic praesto esset, ac si quo modo vel opera, vel consilio vobis adiumento esse posse videretur, id pro Domini Nostri Jesu Christi honore, pro verum vestrarum perpetuo, ac felicissimo statu, proque nostra, & Sedis ejusdem dignitate omni cura, & diligentia praestaret, cum mandaverimus, ut tecum nostris verbis nonnulla loqueretur, minime dubitamus eam illi non minorem fidem, quam nobis praestitiram esse, & visuram libentissime, &c. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XVII. Februarii MDLV. Pontificatus nostri Anno V.

Proficisci eundem Legatum iussit Julius etiam ad Augustum Ducem Saxoniae Fredericum Comitem Palatinum Rheni Electores, & Joachimum Marchionem Brandeburgensem, quibus eadem formula verborum concepta litera conscripta sunt, in quarum inscriptione dilectos filios vocat, ut paterni amoris signis ad mutuum amorem provocaret, promittitque illis, se iterum Concilium Oecumenicum coacturum, si ejus decretis stare sponderent, ut Pauli IV. litera testantur.

In eam sententiam etiam Ferdinandus Romanorum Rex Augustae nonis Februarii exposuerat, Concilium saepius coeptum variis de causis dissolutum fuisse: nunc postremo agendum, ut de Concilio omnes Imperii Ordines & inter se, & cum caeteris omnibus Christianis conveniant; aut si id fieri non potest, & in aliud tempus differendum est, aliqua inane rationes, quibus interim Germania pace firma fruatur, & Sacri Ministri pia Religione Divinum Numen rite colant, caeterique Ordines mutua consensione conspirent ad Turcarum contundenda molimina, cum ex Christianorum dissensionibus tyrannidem suam latius propagarint. Convenerant perpauci Principes, atque adeo actio in nomas Martias extracta est.

Interim Lutheranæ Sectæ Principes Augustus Saxo Mauritii Frater, Joachimus Brandeburgensis Septem-Viri, Landtgravius, atque alii Lutheranæ classis Proceres Numburgum convenerunt, de suis rebus consulturi, maleque a Dæmone, & suis concionatoribus fascinati, perstandum in suscepta Confessionis Augustanae hæresi pari consilio, consensuque decreverunt, ac ne adversus Cæsarem consparrasse viderentur, Carolum V. Cæsarem de actis Numburgi certiores fecere, & se Passaviensis pactiois decreta amplexos perstare in fide Augustana, donec Religionis controversiæ communi omnium Ordinum Imperii decreto, assen-

Franc. Belcar. l. 26. n.64.

tiente Cæsare, componerentur, non enim Conciliorum oecumenicorum Sacrosanctis decretis, Religioneque a Christo constituta obstringi, sed novas Religionem fingi pro humana libidine volebant.

Nonis Martii cum Augustanus conventus jam amplior esset Principum, ac Legatorum Civitatum concursu, disceptari caeptum est de Religione, uti Ferdinandus Rex hortatus fuerat, quamvis Hæretici reniterentur, asperrimisque animis certatum est, Passaviensique decreto instaurato, Lutherani amplificandæ Sectæ, ac potentiae suæ studio contendebant, ut quibusvis etiam Sacris Catholicæ professionis Ministris liceret ad eorum impietatem, & castra deficere, & Principatus Ecclesiasticos, & vectigalia sacra retinere, ea namque ratione insperem efferebantur Catholicam Religionem sensim extinctum iri in Germania: contra reluctati sunt Catholici Principes acerrime, atque contenderunt, si quis Episcopus, vel Abbas, vel Sacrae functionis praefectus ad Lutheranam hæresim descisceret, ea sacra dignitate pelleretur, atque in ejus locum subrogaretur alius, qui suscepti Ecclesiastici muneris bonis omnibus potiretur. Ea contentio adeo exarsit, ut in plures Menses extracta sit, infeliciterque accidit, ut Joannes Cardinalis Moronus Legatus ob inopinatam Julii III. mortem (de qua dicitur inferius) Legationem suam abiceret, atque una cum Cardinale Truchessio ad Romana Comitata remearet. Tandem ut Augustani illius conventus acta perstringamus, VII. Kal. octobris insperata, ac funesta sanctio promulgata est, qua impietatis fræna laxata sunt impiis: ne Cæsar, aut Ferdinandus Rex, aut alii Principes Lutheranam hæresim profitentibus Religionis causa ullam molestiam exhibeant, vel illos ab impiis ritibus, vel edictis, vel poenis, vel aliis cautionibus abducere nitantur, eosdemque omnibus bonis suis uti, ac frui permittant, qua quidem sanctione Carolus V. partam de Lutheranis victoriam penitus prostravit, fructumque omnem corrumpit: de quibus in Paulo IV. iterum agetur.

Constabilita in Germania hæresis latius in vicina Regna diffundi coepit, ut suis locis lugendum erit, ac pia Julii III. consilia immatura morte oppressa sunt, de qua antequam agamus, reliqua ad eum spectantia percurramus. Contulit Julius in publico Cardinalium Senatu Philippo Angliæ Regi fiduciarium jus Regni Neapolitani, quod a Carolo Imperatore jam ante in eum transfusum una cum Mediolanensi, & Belgico

V. Idem ib. n.65.

Lutherana hæresis magis confirmatur in Germania.

Carolus V. deficit a tuenda Religione Catholica.

VI. Pavin. vit. Jul. III.

Julius III. in Regno Neapolitano Philippum Regem Hispanum confirmat.

Paul. IV. in lit. 19. Octob. hujus anni datus.

Libertatem Ecclesiasticam defendit Julius III.

gicio Principatibus vidimus. Quod vero illud Regnum supremo Pontificis imperio esset obnoxium, propterea a Julio illius beneficiario jure indutus est, ut refert Panvinius his verbis. *Ut Catholico Principi par erat, Legatum Romanum ad Pontificem misit Piscaria Marchionem, qui Regum veterum more Neapolitani Regni, quod Romanae Ecclesiae beneficiarium est, iurejurando dato legitimam possessionem obtineret, quæ ei a Pontifice in publico Consistorio benigne concessa fuit.*

Traditum est Philippo hac de re Julio diploma, in quo expressæ sunt leges singulae, quibus veteri more accepti Pontificia beneficentia illius Regni ergo obstringebatur, quas quidem leges admittit Philippus, sed ejus litera aurea Bulla consignata ad Paulum IV. tantum pervenere, ut dicitur inferius.

Tuendi quoque Juris Ecclesiastici studio Julius, cum Insulae Corsicae Clerum graviore jugo premi a Gallis, qui ejus Insulae partem maximam Genuensibus eripuerant, accepisset, Proregem Gallum monuit, ne Ecclesiasticos iniquis oneribus fatigaret, & si qui aliquo facinore se obstringerent, eorum causas ab Ecclesiastico Judice agnosci sineret, in eamque rem Praefectum juri dicundo Ecclesiasticis in Corsica Insula decrevit.

Dilecto filio Nobili viro Paulo de Thermes Locumtenenti Regis Christianissimi in Insula Corsica.

VII. *Etsi ex iis aliqui Genuenses sunt, atque idcirco, ut audivimus, imperita multitudine in hostium numero habendi esse videntur, illud tamen memoria repetendum est, Sacerdotes Christos Domini, non tam terrene ullius Civitatis, quam Sanctorum esse civis, & domesticos Dei, Deumque tandem ipsum istiusmodi eorum injuriarum ultorem esse severissimum, e quibus tamen Sacerdotibus, si quid aliqui forte commoverunt, solis nobis a Deo in eos animadvertendi cognitio, & cura est demandata, quæ ob res pro tua prudentia, ac probitate minime dubitamus ea de his malis remedia Nobilitatem tuam adhibituram, quæ has omnes querimonias compescant, &c. Datum Romae apud S. Petrum die xxvi. Januarii MDLV. anno v.*

Extremo Julii Pontificatu promota est actio Abyssinae gentis ad conjunctionem cum Romana Ecclesia revocandæ, Interpretere Joanne Lusitanæ Rege, qui Claudium Aethiopum Imperatorem permovit, ut abjecto Alexandrini Patriarchæ Schismatici, a quo Patriarcham accipere, ac jura petere consueverat, jugo, a Pontifice Romano totius Ecclesiae toto

Ann. Eccl. Tom. XXXIII. Zzz

Orbe diffusæ supremo Antistite Patriarcham, & Episcopos Latinos deposceret, qui Aethiopas depulsis veteribus erroribus, vero fidei Catholicæ lumine colustrarent, cumque Societas Jesu doctrinæ, & Sanctitatis fama late Orientem, Occidentemque complevisset, flagitavit, ut Patriarcha, ac duodecim Sacerdotes ex eadem Societate delecti mitterentur a Romano Pontifice. Præerat tum Societati Jesu Ignatius Loyola, quem eximia Sanctitas Divinis in vita, & post mortem miraculis confirmata in Sanctorum ordinem evexit, is a Lusitano Rege Sacerdotes probitate, & eruditione sacra insignes ad eam Evangelicam expeditionem feligere iustus, re communicata cum Julio Pontifice, præclaræ amplificandæ gloriæ Divinæ occasionem non defuit, ac literis exaratis ad Claudium Imperatorem, ipsum hortatus est, ut Davidis Imperatoris Patris exemplo, qui missio Oratore Pontifici Romano, ut Christi in terris Vicario, ac Petri Successori obsequium deferret, Romanam Ecclesiam coleret, cujus in caeteras omnes Primatum, supremamque autoritatem pluribus argumentis illustavit.

Domine mi in Domino nostro Jesu Christo, gratia tua Celsitudini, & salus, & affluentia donorum spiritualium a Domino nostro Jesu Christo.

Serenissimus Portugallia Rex pro ea sollicitudine, ac zelo, quem illi Deus Creator noster, ac Dominus dedit, gloria Sancti sui nominis, & salutis animarum, quæ unigeniti ejus Filii pretioso Sanguine, & vita redemptæ sunt, non semel ostendit mihi per literas, pergratum sibi fore, si e Religiosis nostræ minimæ Societatis, quam vocant, Jesu, duodecim viros designarem, e quibus ille Patriarcham unum, duos Coauditores pariter, & Successores eligeret, eisdemque a Summo Christi Domini nostri Vicario suppliciter peteret autoritatem, & jus, quo jure ad suas quisque partes rite obeundas ipsi cum Sacerdotibus aliis in tua Celsitudinis Regna transmitti possent. Ego pro eximiis inter caeteros Christianos Principes, ejusdem Serenissimi Regis Portugallia meritis erga Societatem nostram universam, nostraque vicissim omnium in illum observantia, & pietate feci, quod iusserat, consultoque sequutus numerum, qui Christi Domini nostri Apostolorum ejus Collegium referret, præter ipsum Patriarcham Sacerdotes duodecim supplementi, ac velut Seminarii causa, a corpore nostro cunctos excepsi, qui ad sublevandas, juvandasque animas tuæ Celsitudinis Imperio, ac dirioni subiectas sese

Societas Jesu Patres in Aethiopia ammittuntur.

VIII. S. Ignatius literæ ad Abyssinorum Imperatorem.

Ext. apud Joann. Patr. Maffei. l. 16. & apud Orland. 324. hoc anno.

Et vitam suam in omnem laborem, atque discrimen offerent. Atque hoc libentius parvi, quod præcipua quadam alacritate sentio me, sociosque meos omnes ferri ad obsequium, & cultum Celsitudinis tuæ, haud immerito, quippe que inter tot circumfusas undique Nationes infidelium, & hostium nominis Christiani, vestigiis Majorum suorum insistens, ad conservandam, ac promovendam Christi Domini, ac Dei nostri Religionem, & gloriam diligentem incumbit, quam ipsam ob causam optandum fuerat, uti ad hæc tam recta tuæ Celsitudinis studia, conatusque, subsidium accederet spiritualium Parrum, quibus & legitima potestas ab hoc Sanctæ Sedis Apostolicæ fastigio derivata, & fidei Christianæ pura, & sincera doctrina suppetere, que nimirum duæ sunt illæ claves Regni Cælorum, quas Christus Dominus noster Sancto Petro, & omnibus qui deinceps in ejus solio erant sessuri, promissit prius, dein ipsa re tradidit. Promissit tantummodo cum ad eum dixit, ut legimus apud Divum Mattheum Evangelistam: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cælorum, & quidquid ligaveris super terram erit ligatum & in Cælis, & quidquid solveris super terram, erit solutum & in Cælis. Tradidit, ac promissa patravit, cum post Resurrectionem, antequam in Cælum ascenderet, sciscitatus ex eo ter [quemadmodum affirmat Divus Joannes Evangelista] Simon Bar Jona: Diligis me plus his? Subjuxit in singula responsa: Pasce oves meas: committens illi non partem aliquam ovium suarum, sed totum prorsum gregem universa cum plenitudine potestatis, ad alendos vitali Christianæ Religionis pabulo cunctos ubique fideles, eosdemque ad cœlestia sempiternæ Beatitudinis pascea perducendos. Ac cæteris quidem Apostolis auctoritatem Christus Dominus noster imperiit delegatam, ac veluti extra ordinem: ac Sancto Petro, ejusque Successoribus ordinariam dedit, ac plenam, uti ab hoc Summo Pastore, tanquam a fonte, reliqui animarum Pastores peterent, eidemque acceptum ferrent, quidquid omnino juris ad suum quisque munus, ac regimen obtinerent, quod olim adumbrasse per Esaiam videtur Dominus, cum de Eliachim loquens Pontifice Maximo: Et dabo [inquit] clavem domus David super humerum ejus, & aperiet, & non erit, qui claudat, claudet, & non erit, qui aperiat, quo videlicet typo figuratus est Petrus, ejusque Successores, quibus datam integram potestatem declarant claves consuetum utique symbolum, & insigne

Primatus
Pontificis
illustratus
ex Evan-
gelio.

Prædictus
ab Esaiam.

pleni, atque absoluti Domini. Quæ cum ita sint, celsitudo tua gratias debet ingentes Domino Deo nostro, quod ipsa regnante potissimum dignatus fuerit mittere veros animarum Pastores, qui a Summo pendeant Pastore, ac Vicario, quem reliquit in terris Jesus Christus Dominus Noster, & quantumque habent potestatem, quæ sane per ampla est, hanc ab eodem illo Vicario totam acceperint; nec sine causa Patri, Avoguo tuæ celsitudinis displicebat sumi ab urbe Alexandria Patriarcham, quippe sicuti divulsum a corpore membrum, neque motum, neque sensum, neque omnino vitam a corpore accipit suo, ita Ægyptius Patriarcha, sive ille Alexandria, sive Memphi degat, cum Schismaticus sit, ac disjunctus ab hac sacrosanctæ sedis Apostolicæ, & ab Ecclesiæ totius Capite, Pontifice Summo videlicet, vitam gratiæ, & pastorem auctoritatem, nec sibi recipit ipse, nec alteri cuiquam valer legitimam impertire. Ecclesia namque Catholica unum tantum est in orbe terrarum, neque fieri potest, ut alia Romano Pontifici, alia pareat Alexandrino; uti sponsus ejus Christus unus est, sic sponsa illius unica, de qua Salomon ait in Canticis ex persona Christi Domini Nostri: Una est columba mea. [Et Osæ Prophetæ:] Congregabuntur filii Israel, & filii Juda pariter, & ponent sibi caput unum. Et in eandem sententiam multo deinde post sanctus Joannes: Fiet unum ovile, & unus Pastor. Una erat, quemadmodum in Genesi legimus, Arca Noe, extra quam nulla omnino salus, unum Tabernaculum, quod fabricatus est Moyses, unum Hierosolymæ Templum, a Salomone conditum, quo in Templo sacrificare, & adorare oportebat. Una cujus staretur iudicio, Synagoga. Hæc nimirum, unicam Ecclesiam denotabant, quæ una est jure; extra quam nihil boni, etenim qui cum ejus corpore conjunctus non fuerit, nempe nullum a Christo Capite recipiet influxum gratiæ vivificantis animam, ac preparantis ad felicitatem æternam. Hujusce unitatis declarandæ causa, in Symbolo canitur: Credo unam Sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, damnatasque a Sacris Conciliis error est privatas Ecclesias, seu Alexandrinam, Constantinopolitanam, aut similes dari, quæ communi omnium capiti subjunctæ non sint, Pontifici Romano ex quo perpetua serie ab sancto usque Petro, qui Christi Domini iussu, uti a Divo Marcello Martyre traditum est, Romanam elegit Sedem, eamque suo cruce sancivit, perducti Romani Pontifices Vicarii Christi citra controversiam a tot, ac tanta sanctitate Doctoribus Latinis Gra-

Demonstratur
unica
Ecclesia
sub uno
summo
in terris
capite.

Græcis, omniumque nationum habitis, ab Sanctis Anachoretis, Episcopis, & aliis Confessoribus adorati, tot signis, atque miraculis, tot denique Martyrum, qui in hac fide, ac unione Sanctæ Romane Ecclesiæ vitam profudere, testimonio comprobati sunt. Merito igitur consentienti Episcoporum omnium voce, qui ad Chalcedonensem convenerant Synodum Pape Leoni pariter acclamatum, Sanctissimus, Apostolicus Universalis, & in Constantiensis damnata est hæresis negantium, super omnes, & singulas omnium terrarum Ecclesiæ Primum Romani Pontificis emittens. Ad quas tam discretas, firmasque Parrum sanctiones atque decreta, Concilii quoque Florentini, quod sub Eugenio IV. præter alias Nationes, a Græcis etiam, Armeniis, & Jacobitis tanto studio celebratum est, in hæc verba accessit auctoritas: Desinimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Pontificem Romanum in universum orbem tenere Primum, ac Successorem esse Petri, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, & Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro, pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Jesu Christo potestatem plenam esse traditam.

IX.

Jure igitur Serenissimus Rex David tuæ Celsitudinis Genitor misso ad obsequium Romano Pontifici deferendum Legato, Sanctam hanc Sedem omnium Matrem, ac Principem agnovit, eamque alia multa, & præclara ipsius pariter, & tuæ Celsitudinis acta numerentur, tum duo hæc ejusmodi sunt, ut eorum præstantiam nulla unquam obscuratura videatur obivio, ac proinde ab omnibus, qui sub illo vivunt Imperio, immortales Auctori omnium honorum Deo debentur gratiæ, pro tam singulari in eos beneficio vestra duorum opera, industria, virtute collato, cum alter omnium primus se illius potestate, qui Christi vices gerit in terris, perpetuo fore professus est, alter item primus dictum ab eodem Christi Vicario Patriarcham verum, ac legitimum Sacrosanctæ Sedis hujusce filium in sua Regna perducentem. Etenim si in magni cuiusdam beneficii loco habendum est, ut profecto est, istos esse corpori Mystico Ecclesiæ Catholice, quod a Spiritu Sancto vivificatur, ac regitur, quam, Teste Evangelista, idem Spiritus docet omnem veritatem, si esimium est, lucem sane doctrinæ intueri, & Ecclesiæ fundamentis insistere, quam Apostolus Paulus ad Timotheum scribens, domum Dei, columnam, & firmamentum veritatis appellat, cui se promissit in æternum affore Christus Dominus, inquitens; Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Ecce ego vobiscum sum, usque ad consummationem sæculi, ut legimus apud Mattheum Evangelistam: est sane cur sine fine gratulentur istæ Nationes Deo Domino, & Conditori nostro, cujus providentia per tuam, parentumque tuorum Celsitudinem tanto illos bono dignata est, præsertim cum jure sperandum sit, ex hac ipsa conciliatione, consensuque fore, Christo Domino moderante, ut cum spiritualibus temporaria quoque incrementa non sine amplificatione Imperii tui, & hostium abiectione proveniant. Sacerdotes, qui mittuntur isthuc, omnes quidem, sed præcipue Patriarcha, coadjutoresque, successorisque ejus duo spectata admodum virtute sunt, & nostra in Societate probati per omnia, ac propter illustrem charitatem, & exquisitam, rectamque doctrinam ad hoc tanti momenti opus adsciri, neque vero illis animus in idipsum, aut alacritas deest, haud levi concepta fiducia labores suos, ad Christi Domini gloriam, tuæ Celsitudinis, rem, animarum auxilium pari cum operæ pretio collocandi. Humane quippe salutis amor illos, & Christi Domini aliqua saltem ex parte imitandi extimulat studium, qui cruciatus, ac necem subit lubens, ac volens, uti mortales ab æterna calamitate redimeret, atque per Evangelistam, Ego sum Pastor bonus: bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis. Hoc exemplo incitati Patriarcha, & cæteri parati veniunt, non verbo dumtaxat, consilioque & spiritualibus adjumentis, sed ipsa morte, si res ferat, periclitantibus animis opitulari. Tua Celsitudo, quo interiorum illos ad consuetudinem, ac familiaritatem admiserit, eo majorem, ut spero, capiet in Domino voluptatem. Jam vero quod pertinet ad fidem, ac pondus eorum, quæ ab ipsis vel publice, vel privatim exponuntur, non ignorat Celsitudo tua, omnium [quatenus vire legati sunt] sed Patriarchæ præcipue, dictis Apostolicæ fidei pondus, & auctoritatem inesse, ac perinde illis, & Ecclesiæ credi oportere, cujus ab ipsis interpretanda sunt verba, & sententiæ. Et quoniam Christi fideles cunctos Ecclesiæ firmiter assentiri, ejusque decretis obtemperare, & si quid existat ambiguum, aut obscurum eandem consulere necesse est, non dubito quin tua excellens pietas, prohibitaque publico edito curatura sit in suis Regnis, uti omnes omnium ordinum homines, tum Patriarchæ ipsius, tum eorum, quos ille sibi substituet, dicta, præcepta, responsa citra ullam dubitationem sequantur. Constat ex Deuteronomio de controversiis omnibus, ac nodis ad Synagoga Ecclesiæ prænantiam referri solitum. Hinc

Hæc columna est
firmamentum
veritatis.

Lzz 2

Nefas est
ab ejus
decretis
discedere.

Hinc illa quoque Christi Domini verba: Super Cathedram Moyli sederunt Scribae, & Pharisei: id ipsum in Proverbiis docet sapientia Salomonis, cum ait: Ne dimittas praecepta Matris tuae [ea est Ecclesia] Et alibi. Ne transgrediaris terminos, quos posuerunt Patres tui, si sunt iidem Antistites. Denique tantum Ecclesia sua tribuit, ac deferri vult Christus Dominus, ut per Sanctum Evangelistam Lucam aperte denuntiet: Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit; & per Sanctum Matthaeum: Si Ecclesiam non audiverit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus, ex qua apparet, ne aures quidem praebendas, iis qui alienum quippiam a sensu, & interpretatione Catholicae Ecclesiae attulerint, Sancto quoque Paulo in Epistola ad Galatas id ipsum praemonente, cum ait: Si aliud vobis Angelus de Coelo evangelizaverit, praeter id quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Ad summam hoc idem Sancti Doctores, Conciliorum Canones, fidelium omnium consensus, & consuetudo plane demonstrant, ac vicissim Patriarchae, ac socii pariter omnibus certum est, fixumque, tuam Celsitudinem assiduo cultu, submissione, atque etiam quoad fas, piisque ferat, indulgentia prosequi. Nos vero quotquot in hisce terris e minima nostra Societate veremur, tua Celsitudo ad omne obsequium paratissimos habeat. Nostris quidem certe precibus, & Sacrificiis, ut jam institimus, Deo supplicare pergemus, ut Regiam Celsitudinem tuam, Regnumque istud amplissimum in Sancto Christi famulatu conservet, detque illi ita transire per bona temporalia, ut non amittat aeterna. Idem ipse Deus, ac Dominus Noster omnibus nobis ad sanctissimam ipsius voluntatem & clare cernendam, & vire emequentiam perpetuum lumen, ac vires pro sua bonitate suppeditet. Roma VII. kalendas Martii MDLV.

X. Ex delectis a Sancto Ignatio Religiosis viris Societatis Jesu creatus est Aethiopiae Patriarcha Joannes Nonnius: designati vero Episcopi Andreas de Oviedo Hierapolitanus, Melchior autem Carnerus Nicenus, quos Iulius ob insignes eorum virtutes iis dignitatibus ornavit, sanxitque in amplissimo Cardinalium Senatu, ut referunt Acta Consistorialia.

Aet. Conf.
MS. Car.
Spad. sig.
n. 134.

Roma die Veneris XXIII. Januarii MDLV. referente Reverendissimo Camerario S. D. N. providit Ecclesiae Patriarchali Aethiopiae, tum certo modo vacanti, de personis Domini Joannis Nonnii Presbyteri Societatis Jesu Decretorum, & Theologiae Professoris, ipsamque in Patriarcham praefecit.

Providit Ecclesiae Hierapolensis in partibus Infidelium consistenti, tunc certo modo vacanti, de persona Domini Andreae de Oviedo Presbyteri ejusdem Societatis Magistri in Theologia curam, &c. committendo, & cum indulto de non accedendo ad dictam Ecclesiam, ac facultate exercendi Pontificalia in Civitate, & Diocesi. Et insuper volens felici successui dictae Patriarchalis Ecclesiae consulere, eundem Andream electum eidem Joanni electo Coadjutorem in regimine, & administratione dictae Patriarchalis Ecclesiae, cum potestate, & jurisdictione ex nunc, & postquam munus consecrationis susceperit, quae ordinis Pontificalis existunt, faciendi, constituit, & deputavit. Et nihilominus pro Joanne electo cedente, vel decedente de persona ipsius Andreae praedictae Ecclesiae Patriarchali providit curam, &c. cum dispensatione si opus sit, ut Episcopus Hierapolensis existens officium Coadjutoris hujusmodi exercere, & illo uti, & eo cessante possessionem dictae Patriarchalis Ecclesiae assequi valeat: ita quod officio Coadjutoris hujusmodi cessante dictus Andreas, cum primum possessionem dictae Ecclesiae Patriarchalis asscutus fuerit, dicta Ecclesia Hierapolensis eo ipso vacet.

XII. Providit Ecclesiae Nicenae in partibus Infidelium consistenti, tunc certo modo vacanti de persona Domini Melchioris Michaelis Carnero Presbyteri dictae Societatis Decretorum, & Theologiae Professoris curam, &c. committendo, & sibi de non accedendo ad dictam Ecclesiam indulgendo. Et insuper, sua Sanctitas volens eidem Patriarchali Ecclesiae ulterius consulere, eundem Melchiorum electum supra dicto Andream Coadjutorem Joanni Patriarchae, & Coadjutoria supra dicto Andream facta cessante Andream electo praedictis in regimine, & administratione dictae Patriarchalis Ecclesiae, cum simili, &c. constituit, & deputavit. Et nihilominus eidem Ecclesiae Patriarchali, Joanni Patriarchae, post obitum Andreae, aut Andreae electo praedictis post obitum Joannis Patriarchae praedictorum cedente, vel decedente, de persona ipsius Melchioris electi providit, ipsumque, &c. ita quod cum primum in vim posteriorum provisionis, & praefectionis hujusmodi possessionem, seu quasi dictae Patriarchalis Ecclesiae asscutus fuerit in Ecclesia ipsa Nicena existens possit officium Coadjutoris hujusmodi exercere, & illo uti, ac eo cessante, possessionem dictae Patriarchalis Ecclesiae assequi valeat.

Dum novi illi Praefules, & Praecones Evangelici Aethiopico itineri se accingunt

gunt, Julius e vivis migravit, ac proinde professionem in proximum annum extraxerunt, de qua inferius sermo recurret. Quod ad Julii obitum spectat de extremo ejus morbo, & obitu haec narrat acta Consistorialia.

XII.
Aet. Conf.
MS. Car.
Spad. sig.
n. 154.

Roma die Veneris XXII. mensis Martii MDLV. fuit Congregatio generalis coram Sanctissimo Domino nostro, quia jam erat de vita sua desperatus, in qua in iis, quae ad regimen, & administrationem omnium rerum Ecclesiae spectabant, mandavit sacro Collegio, ut provideret, quo facto data benedictione, multi ex Cardinalibus osculati sunt ejus manus [1].

Julii III.
obitus.

Die Sabbati XXIII. Mensis Martii MDLV. inter horam XIX. & XX. seu circa obiit Julius Papa III. in Palatio Sancti Petri. Extinctus est gravioribus podagrae doloribus, cum Pontificatum tenuisset annis quinque, mense uno, diebus viginti etatis anno sexagesimo septimo, cui funebres honores novem diebus peracti fuere. Vocatus est in invidiam ob ingentes Villae Juliae extra Portam Flaminiam sitae substructiones, & amoenos recessus, in quos colligenda purioris aerae, & laxandi a curis animi causa se conferebat; sed quem tandem lateat in amoenis recessibus ingenia ad summa quaeque pertractanda applicari posse, cum etiam Viri Sanctissimi amoenos recessus capient, ut liberius divinis mentem transfundant? nec Panvino assentiendum est dicenti, illum Pontificatu comparato, vo-

Panvin.
in vita.
Jul. III.

NOTAE [1] Julius III. hoc anno ad superos evolavit; vir in privata fortuna quam in summa dignitate laudabilior. Hujus enim dum Cardinalis S. R. E. ageret virtus fuit eximia, adeo ut magno bonorum omnium plausu pontifex a Cardinalibus renunciari meruerit. Nec ad eam dignitatem evectus segnino & iners intabuit; nam ut optime notat Annalista plura sunt quae in ecclesiae commodum, & utilitatem gessit; longissime tamen absuit ab ea implenda expectatione quam de se omnibus ingesserat. Ita de illo Segni hist. Flor. lib. XIII. *Ma lasciate ire l'azione di questo pontefice che per altre cagioni non furono degne di molta fama* &c. & lib. XV. *Morè papa Giulio d' un accidente subito che in venticinque ore lo spiccò nell' età di sessantotto anni, essendo stato cinque anni e poco più d' un mese in pontificato, senz' aver commesso alcuna cosa nè da buon pontefice, nè da savio uomo*. Sed hanc historici mordacis censuram violentiorem esse quam res ipsa mereatur ingenue fateor, is enim fuit Julius ut nullo peculiari crimine notari mereretur, si nimiam excipias segnitatem quamdam & quietis amorem; quibus inertiorem se praebuit quam ut pontificia sollicitudo reposceret. Quod illi pariter crimini datum est a Panvino; nec aliud exprobat idem Segnius ibidem.

Julio successor datus est optimus, quique aptissimus ecclesiae his periculosis temporibus regenda, si vitam diutius prorogare licuisset, merito censebatur. Marcellus Cervinus Politianus Cardinalium quinque & viginti suffragii electum scribit Segnius, cum duodecim reliqui Cardinales Ferraricenses praetulerint, electores enim numero septem supra triginta idem Segni cum Spondano supputat; contra ac affirmat Ciacconius qui novem supra triginta; & Panvinus qui sex & triginta enumerant. Annum egisse tunc quinquagesimum sextum idem Segni scribit, ex quo forte corrigendus Annalista qui annos quatuor supra quinquaginta eidem pontifici assignat. Porro Marcellus obiit die & mense ab Annalista definitis, dignus quem omnes ejus aetatis scriptores commendent; nam & ille, qui superiorum pontificum facta carpit Segnius, hunc fere unicum summis laudibus celebrat lib. XV. *Entrò con gran speranza di buono e santo pontefice, dette in nove giorni che stette sano gran testimonia di quella bontà*. Morbum quo assumptus fuit ita scriptor ille describit. Die ab adito pontificatu decima febris corripitur quae in decem dies perseverans, tandem venae sectione evanescere visa est, sed altera succedente die in improvisa gravedine intra breves horas suffocatur. Succesit cardinalis Caraffa quem octava ab adito conclavi die Cardinales LXIII. ait Segnius lib. XV. renunciarunt pontificem. MANSI

lis miscerent, quæ rei Christianæ exitium essent allatura, quæ pericula prævertisse non voluptarii, sed prudentissimi fuit Pontificis.

MARCELLUS II.

XIII.
*Lit. princ.
to. 3. pag.
161.*

Marcel-
lus II.
Pontifex
eligitur.

Quinta Aprilis ingressi Conclave Cardinales numero triginta septem, perfecto diplomate Julii II. contra Simoniacos, nempe post aliquos dies V. Idus Aprilis ad Marcellum Cervinum Card. Sanctæ Crucis salutandum Pontificem, coitione facta concurrere, cumque illum in sacrosancto folio raptim essent collocaturi, Cardinalis Medices Marcello fidissimus intercessit, monuitque, ut prius constituti jure Pontificio electionis ritus servarentur, ita ut omnium primus Joannes Petrus Cardinalis Episcopus Ostiensis Neapolitanus Collegii Decanus illum alta voce delegerit, in quem etiam alii suffragia contulere, quibus in publica acta ab eo, qui Senatui à Secretis erat redactis, Marcellus latina Oratione Patribus gratias de electione Pontificia egit, seque tanto muneri gerendo imparem professus addidit se illi integre administrando non defuturum; atque abscisso omni privatorum commodorum respectu, publicam rem omni studio, & contentione promoturum. Subinde Cardinalis Neapolitanus assurgens, dixit, ritus veteris servandi causa, matutino sequenti scrutinium schedulis apertis, ut optimas omnium in eum voluntates Sanctitas sua cognosceret, confectum iri sine ullo præsentis electionis damno, quod omnium unanimi consensu confirmatum; voluere insuper, ut novus Pontifex etiam hæc verba proferret. Acceptamus, sine ullo præjudicio præsentis electionis. Illucescente sequenti die decima Aprilis post Sacra peracta electio repetita est, ac confirmata, in qua Marcellus, ne seipsum deligeret, Neapolitanum, qui ipsi proximo mense in Pontificatu successit, designavit; Pontifex vero renunciatus antiquum Marcelli nomen retinuit, quibus consentanea in Actis Consistorialibus repetuntur & hæc addita.

*Act. Conf.
MS. Car.
Spad. sig.
n. 134. p.
160.*

*Natalis
Com. l.
brev. 9.
XIV.*

Undecimo Aprilis, qui in Feriam quintam majoris Hebdomadæ incidit duodecim pauperum pedes lavit, ac sacra thiara a Cardinale Bellayo redimitus Pontificia dignitatis insignia accepit, sine accuratioris pompa, ac sumptus, qui in festis ignibus accendendis in Arce Divi Angeli faciendi erant, in pauperes confervi iussit.

Quod ad primitias ejus, genusque, & Patriam attinet. Patrem habuit Richardum Valerii Proquestorem, Matrem Cas-

andram Benciam lectissimam sœminam natusque est in oppido Piceni, cui Mons Fani nomen est, licet Pater, Hetruscus genere, gente Cervina nobili, Politiano oppido ditionis Florentinæ oriundus esset. A prima ætate in liberalibus disciplinis Senis educatus, cum juventutem attigisset, sprevit delicias, nec a parentibus adduci potuit, ut uxorem duceret, cum se militiæ clericali adscribere decrevisset: tanta autem fuit ejus modestia, & continentia, ut si quando inter amicos liberius forte aliquid per jocum ageretur, aut diceretur, adventu Marcelli omnes illico conticescerent. Literis, & probitate clarus, Alexandro Farnesio comes, & laborum focus in Belgica Legatione adjunctus, promeritus est, ut Episcopatu Neocastrinensi donaretur, tantaque fuit integritate, ut Pontificis consiliis adhibitus nunquam illi assentatus sit, immo illum a meditati noxiis consiliis, ceptisque interdum abstinuerit. Cooptatus in Cardinalium Senatam, ac titulo Sanctæ Crucis donatus, cum Joanne Maria e Monte, & Reginaldo Polo Præsides Concilii Tridentini renuntiatus est, in quo Pontificiæ Sedis decus, dignitatemque adversus Cæsaris vim & potentiam asseruit tanta constantia, ut in Cæsarianorum odium incurreret.

*Panvin.
in ejus vita.*

Creatus vero Pontifex ætatis anno quinquagesimo quarto, cum a Romani populi Magistratibus salutaretur, rogareturque, ut veltigalia imminueret, respondit humanissime, se nulla nova imposturum, & gratificaturum iis, in quibus posset, seque ita amanter cum omnibus Principibus gesturum, ut nullus ejus quietem perturbaturus esset. Imperatorem, Gallorumque Regem ad pacem, exaratis literis, cohortatus est, accitosque eorum Oratores monuit, ut ipsos facerent, de quibus scripserat, certiores, ac ni paci consentirent, se quoque ad eos pro concilianda pace profecturum.

*L. 3. lit.
princ. c.
16.*

Tantus itaque Pontifex dignus quidem semper extitit omnium laudum commendatione, ut qui omnibus dignitatibus summoque Pontificatui præferendam vitæ innocentiam, incorruptamque justitiam, in suffragiis præcipue ferendis, necessarium affirmaret. Refertur de eo Beatam Virginem illi se videndam obtulisse, dum in æde Lauretana Sacrum Perageret, ab ea que summum in Ecclesia Dei Pontificem aliquando futurum accepisse: ajunt etiam Marcellum sæpe hanc sententiam Adriani IV. repetiisse. Romano Pontifice nihil est miserabilius, conditione ejus nulla inferior, totius ejus vitæ felicitas amaritudo est. Cathedra Pontificis est spon-

XV.

sa

sa undique confecta aculeis, pondus tantæ molis, ut robustissimos premat, & confringat humeros.

De Christiana ejus demissione & integritate hæc narrat Hieronymus Seripandus Archiepiscopus Salernitatus in literis ad Episcopum Fesulanum datis: Ego nunquam mihi persuadere potui Cardinalem Sanctæ Crucis ad Pontificatum pervenire potuisse, immo rem impossibilem existimabam, sicuti etiam, cum de ejusmodi rebus loquebamur, aperte assereram. Ratio satis clara erat, omnesque ejus actiones, quibus ad Pontificatum solemnem est pervenire, contraria mihi videbantur; quare sic in me ipso ratiocinari solebam, vel iste Pontificatum optat, vel non; si eum optat, ignorantior est, & judicio præ omnibus carens, eorum præcipue, qui in curia morantur Romana cum non advertat cuncta omnino agi contra suum consilium; si non optat, certe, homo non est, sed Angelus carne indutus omnes, non solum hujus sæculi homines, sed etiam multos præteritorum sæculorum superans. Et quia familiaris rem ego cum illo jamdiu consuetudinem habens, nunquam ab aliis talem existimatum fuisse percepi, necessario concludebam; vel ipse Pontificatum non curat, vel ad eum pervenire non vult, nisi per suam propriam viam, adeoque constans erat in suis consiliis, & in augustissima, & inflexibili semita justitiæ, & bonitatis in qua adeo firmum conspiciebam, ut de eo dicere solem quod olim dictum de Catone. O te felicem Marce Porci, a quo rem improbam petere nemo audeat [Et post pauca] Nunquam credidi fieri posse ut ad Pontificatum effervetur, mirum fuit triginta octo Cardinales in eum qui trigesima noni numerum complebat summum animorum consensione, nulloque æmulo invento, suffragia aperta contulisse.

XVI. Creatus est nona die Aprilis Marcellus II. retento priori nomine, ac postridie sine consueta solemnī pompa, quod festa Paschalia appeterent, Pontificia Thyara redimitus. Fertur Marcellum parto Pontificatu suis præcepisse, ne Romam venirent, & duos, quos apud se alebat, nepotes nec videre voluisse, justissimeque, ut eos nullus viseret, nec ipsi alios institerent, & petenti cuidam, an pro ipsis cubiculum in Palatio adornare deberet, respondit? Quid illis cum Palatio, forte in eorum parrimonio esse censeres. Insuper superfluos sumptus recusavit, nec in mensa aureo cocleari, sed argenteo uti voluit, nec focolum lectarium ex argento, sed ex æ-

re fieri præcepit, cogitabat Helvetiorum militum custodiam remove; dicens: Vicarium Christi, nec lanceis, nec clypeis ad se defendendum egere. Jacobus Augustus Thuanus, parum æquus erga Pontifices, Marcellum hac laude commendat. Vir rara eruditione, prudentia, sanctitate vitæ antiquis comparandus, & sub quo certa spes emendandæ Ecclesiæ affulserat, resplendebat enim morum integritate ita ut ipsius vitæ omnium censura haberi possit.

Explicuerat ille insigne constantiæ exemplum in tuendo pontificio, & divino jure, contra Cæsaris & administratorum ejus nefaria molimina, dum Apostolici Legati munus gereret in Synodo Tridentina, inquit Panvinus, & eximia in pontificia potestate & auctoritate tuenda in eo libertas enituit. Nam cum Carolus Imperator aliqua in sui gratiam sanciri voluisset, isque ab eo dissentiret, quod Cæsaris postulata ex Romane Sedis dignitate non esse duceret, sæpe a Cæsaris Ministris interpellatus, nec minis, nec precibus a sententia dimoveri potuit: quare Cæsari invisus, cum in vitæ discrimine versari videretur, exclamasse dicitur, Cæsarem quidem in eum servire posse, animum vero frangere non posse. Cæterum ejus facta summo Dei judicio reservari, qui unicuique juxta sua merita esset tributurus; unde haud longe post relicto Tridenti Cardinale de Monte, a Paulo III. revocatus Romam rediit.

XVII.

*Panvin.
in Mar-
cell. II.
vit.*

Acerbissimis etiam injuriis a Didaco Mendoza Cæsareo Oratore in Concilio affectum diximus; sed quæ illi summam gloriam peperere.

Pontifex factus, inquit Panvinus, statim omnibus Tribunalibus quedam, quæ inviolata rectam juris administrationem observarent, scripto mandavit, audiendis iis, qui negotiorum causa aderant, torus incubuit, sed & Rotæ Auditores se salutatam de more venientes, in posterum domi se continere, & parum necessario salutandi officio omisso, muneri suo studiose vacare iussit, neminem propinquorum Romam venire voluit, ne fratrem quidem, quodque his, & temporibus, & moribus novum est, duos parvulos Alexandri Frarris filios, quos ipse in Urbe educabat, a nemine salutari, raro etiam in publicum prodire, præterquam ad Sacra passus est: multa, & magna ad Apostolica Sedis decus pene obscuratum instaurandum, mendicatum fuisse ferebatur ab iis, qui cum adhuc Cardinalis esset, mentem ejus exploratam habebant arcanorum omnium participes. Inter quæ illud præcipuum, quod Fratri, liberisque suis tantum largiri, quan-

XVIII.

quantum singuli e nobilitate homines in redditis haberent, decreverat, nec ultra privatorum civium conditionem se efferre passurus erat, non ad Principatum dignitates evehi, ne assent quidem de fructibus Ecclesie, nisi de libera omnium Cardinalium sententia, eos auferre permissurus, omnem Ecclesiasticam jurisdictionem nullis sacris initiatis demandare cogitaverat. Illud subinde in ore habebat, sanctitati Ecclesiasticae turpissimum esse, eos, qui Sacerdotiis ad curam animarum spectantibus praefecti essent, a suis gregibus pascendis abesse, neque se eos Romae, aut usquam versari, nisi Sacerdotiis abdicatis, bonisque pastoribus commissis, permissurum. Decreverat item, ejectis ex Aulico ministerio cunctis obscenis, & infamibus, se neminem in palatinis, nisi qui frugi, & honestis moribus esset, cuiusque opera foret & necessaria, esse passurum. Luxum enim omnium malorum causam esse, & ipsum pessimum esse dicebat. Quare etiam profusas superiorum Pontificum sportulas, in modicam quandam pecuniarum summam, jam vix Pontificatum adeptus, contraxerat, Collegium Cardinalium supra omnia purgare constituerat, nec quemquam praeterea in eorum numerum, lege veteri reposita, sine omnium consensu legere, quaesitis quoque in eorum electionibus Summorum Virorum testimoniis. Quamquam autem illud in ore habuerit, se vestigalia, atque onera publica per superiores Principes imposta vel aboliturum, vel ad modestam quandam rationem redacturum; initio tamen Pontificatus aerario exausto, & magno aere alieno insuper contracto, coactus est, praeter animi sui sententiam, propositum mutare, & subsidium illud triennale indicare, quo in maximis Ecclesie, ut dicebat, necessitatibus sublevari posset. Quare tum ob eam causam, tum ob aliam quaedam, tam in Cardinalatu, quam initio Pontificatus circa sportulas facta, tot praesertim aliarum virtutum commendatione insignis, avaritiae notam effugere potuit, quam parsimoniae titulo antea obtinisset, cum aliqui valde parcus, & in donando non admodum liberalis esse videretur. Et paulo post.

Religionis Christianae dissidiis & his, quae nunc vigent, haesibus valde agebatur, & procul dubio si vixisset, omnem operam suam, & studium in eo collocasset, ut sublato schismate, omnes ad concordiam redigeret, vel generali concilio, quod semper experivit, vel alia quavis ratione. Sanctissimam hanc ejus mentem, ego non aliis referentibus, sed ex familiaribus sermonibus inter nos habitis, dum Cardinalis esset optime novi: me enim

multum dilexisse visus est, amicitias enim, quas inde usque ab adolescentia coluit, constanter usque ad Summum Pontificatum maxime retinuit, multis nihilominus cogitantibus ultra etiam accitis, doctos quoque, & graves viros dilexit in primis, eorumque familiaritate jucundissime utebatur, quos consilio, opera, & facultatibus aliquando sublevarit, cibi, ac vini parcissimus fuit, eaque simplicitate, qua privatus cum esset, edebat, habebatque, sive publice, sive privatim convivaretur, anagnostem in mensa, qui sacros libros, aut Sanctorum Patrum scripta legeret.

Sub primis illius Pontificatus auspiciis Senenses, qui gravissima obsidione premebantur a Cosmo Duce Florentiae, Caesareo exercitu succinco, decrevere ad eum Oratores ex Monte Alcino, in quod Oppidum plures cives perfugerant, infamisque precibus flagitarunt, ut patriam in gravissimum discrimen adductam defendendam susciperet: at Marcellus a bellicis consiliis alienus respondit, necessitati parendum esse; consulitque, ut propositis illis deditiois nuncupandae conditiones admitterent, Cosmum vero Florentiae Ducem ad Clementiam erga Senenses exercendam, continendumque militem, ne direptione, caedibus, stupris & incendio grassaretur, sollicitavit hinc literis.

Dilecto filio Nobili viro Cosmo Mediceo Reipublicae Florentinae Duci

Dilecte fili Nobilis Vir salutem, & Apostolicam benedictionem. In hac Civitate Senensium deditioe, ex iis, quae audivimus, habita belli ratione, mansuetudinem animi tui, ac pietatem maxime agnovimus, teque in eo summopere in Domino laudamus, restat, nunc, ut in militibus ipsis, praesertim gregariis, idem videamus, qui cum sua sponte, ac natura direptionis, ac rerum hujusmodi semper appetentes sint, longaque, ac tanta Urbis obsidione, rebusque tot gestis, jure quodam id sibi deberi existiment, non tamen dubitandum viderur, ne in Urbem ipsam facta irruptione, omnia caedibus, rapinis, & incendiis compleant, quod & si a tua Nobilitatis voluntate prorsus alienum putamus, facileque propterea futurum speramus, ut jussu tuo Ducus ipsi, & alii, ad quos pertinet, milites in officio, & si de continere, tantoque Civitatem ipsam periculo liberare possint, pro ea tamen communis Patris charitate, quam omnibus debemus, & pro privato quodam animi affectu, quo permultos illic Civos, ob veterem inter nos consuetudinem, atque amicitiam paternam amplectimur, Civitatem eandem

XIX.

XX.

andem, Nobilitati tuae ita commendamus, ut studiosus, & enixus non possimus, sed ex fide, ac spe ut eorum salus, non tam in nostra, aut illius commendatione, quam in re ipso sit posita, nam propter pietatis meritum, quo nullum apud Deum majus excogitari posse videtur, quantum in eo apud homines gloriae, atque amplitudinis Nobilitas tua sibi paritura sit, pro sua prudentia debet considerare, multo enim majorem, & pretiosorem victoriam ex clementia, & venia reportabit, quam ex vi, & armis adeo consecuta non est. Nos sane, non eam gratiam Nobilitati tuae referre poterimus, quae tanto pro munere digna sit, ut saltem illam apud Deum omnipotentem procuremus, nullis unquam precibus sumus praetermissuri. Dat. Rom. apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XIX. Aprilis MDLV. anno I.

Lapso biduo ab exaratis hinc literis die nimirum vigesima prima Aprilis Gallicae copiae praesidiariae, cum frustra expectata fuissent nova e Gallia auxilia, Senis egressae sunt instructae armis, vexillis explicatis, ac militari ordine structae, ac Caesareus exercitus eadem urbe exceptus. Cineta ea fuerat obsidione superioris anni Augusto ineunte, perductaque in mensem Aprilem adultum hujus anni: conceptam deditiois formulam, hinc legibus narrat Adrianus, nimirum, ut Caesar in clientelam Imperialem susciperet Senensem Republicam, libertatem consuetam iis permetteret, jusque creatorum Magistratuum, contractum laesae Majestatis crimen gesti hujus belli occasione oblivione deleteret, restitueret bona, exceptis iis, quae milites belli jure rapuerant, exciperent tamen Senenses militare praesidium Caesareo stipendio sustentandum, quod Caesar Urbi imponeret. Pollicitus etiam est Dux Florentiae consensurum Caesarem non extrui Arcem sine ipsius Reipublicae Senensis assensu, omnesque munitiones circa urbem excitaras discedente exercitu eversum iri, atque alia Senensium privilegia confirmata fuere. Caeterum Imperator possessione Senarum accepta illius Urbis imperium in Philippum filium transtulit; ut vero postea Senae in potestatem Cosmi Ducis Florentiae ceciderint, suo loco dicitur. Praefectus est a Caesare Senensis urbis gubernaculis Franciscus Toletanus, ac Marcellus Pontifex metuens ne cives Senenses a victoribus militari licentia premerentur, Cardinale Tridentinum misit, ut cives a vi & injuria vindicaret. At de his satis: modo obitus Marcelli II. Pontificis lugendus est, qui adeo praecipiti casu e vivis ereptus, ut potius orbi

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Christiano ostensus, quam datus fuerit: Flagrabat ille immenso sacro ardore tollerandarum haereseon, sed tot tamque immania gentium impiarum crimina non permiserunt, ut sanctissima consilia in opus provocaret. Cum non esset satis firmis viribus, in recolendis Dominicæ passionis mysteriis, divini que officii de more celebrandis defatigatus, duodecimo a suscepto Pontificatu die, gravioris pituitæ affluxu, ac febre laborare coepit; postridie elicto sanguine, licet febris remississet, & per aliquot dies convalescere videretur, adeo ut viros Principes, & aliquos Cardinales ad se venientes humanissime audiret; tamen pridie Kal. Maii hora XII. apoplexia oppressus sequentis diei hora VII. paulatim amissis sensibus, e vivis discessit, relicto maximo sui desiderio; ac in Vaticano Templo ejus cadaver tumulo marmoreo conditum est. Vixit in Pontificatu viginti duobus diebus; ac totidem aliis fuit Interregnum Pontificium.

Pavivus in Marcell. II. vit.

PAULUS IV.

Tenuerat Pontificatum diebus viginti duobus Marcellus, persolutisque de more exequis, cum vacuum fuisset sacrosanctum Solium, post gravissimas Comitiorum contentiones, Cardinalis Caraffa sacri Senatus Princeps, admittente Cardinali Farnesio, ac renitentibus Caesareae factioni addictis, XXIII. Maii evectus est ad Pontificatum, quem jam olim sanctitatis fama venerabilis Eremita, dum in marris utero conditus lateret Victoria Camponesie lectissima, pietateque conspicua Matrona praedixerat, jusserratque, ut ferum diligentissime conservaret, quod Pontificios apices aliquando gesturus esset.

XXI. Auctor vite Pauli IV.

Natus est in Hirpinis in Oppido, cui sancti Angeli de la Scala nomen, septimo a Benevento lapide, Patrem habuit Joannem Antonium inter Proceres Neapolitanos insignem, Matrem Victoriam Camponesiam, quae Familiae Comitatum Montorii intulit, Sororem habuit Sanctimoniam sanctitatis existimatione, conspicuam, a teneris annis pietati se addixit, cumque Praedicatorum instituta professurus Monasterium esset ingressus, aegre a Parentibus imbecilliori aetati diffusis abduci inde vix potuit, inde ad studia converso animo sacrarum literarum, ac linguarum Latinae, Graecae, & Hebraicae cognitioni diligentem operam navavit, summam vitae integritatem coluit, Romae in contubernio Olivieri Caraffae Cardinalis amplissimi propinqui sui fuit, cujus opera, & commendatione a

Paulus IV. Pontifex eligitur, ejus patria patentes mores.

A a a

Ju-

Julio II. Episcopus Theatinus creatus aliquot post annis Internuntium in Anglia egit, Quæstoremque vectigalis Sancti Petri, ad Aulam Ferdinandi Catholici se conferens ad consilia est admissus, ab Hadriano VI. ab Hispania excitus, inter eos Patres relatus est, quorum & consilio Pontifex usus est in Ecclesiastica morum censura ad solutiorem disciplinam restringendam, sanctioremque regendi Pontificatus rationem instituendam; sedente Clemente VII. cum Cæsar Carolus V. Brundusino Archiepiscopatu eum ornare voluisset, non modo eam dignitatem respuit, sed ultro sanctioris vitæ cupidus, Theatino Episcopatu, impetrata Pontificis venia abjecto, atque instituto a Sancto Cajetano Thyenæo Sacerdotum sodalitia se adiunxit, a quo vehementer illustratus, auctusque facer ille Ordo Theatinorum nomen accepit: post Urbis cladem, Veronam, dein Venetias se contulit, multaque virtutum exempla reliquit. Ex eo sodalitia a Paulo III. ob summam integritatem, rerumque gerendarum peritiam in Senatum Cardinalium adlectus est, ac Presbyteralem tit. Sancti Clementis, prioremque Episcopatum recepit: Romam vocatus Sanctitatis fama apud omnes claruit, ad sacrarum literarum peritiam præ excellentem morum integritatem conjunxit, in dicendaque sententia libertatem constantissime tenuit, & si quid a Pontificibus alienum a dignitate Apostolicæ Sedis referretur, vel a concilio de industria aberat, vel si interesset, non assentiebat, subdit Panvinus. *Pontifice Paulo III. Author in primis fuit, ut sanctæ Inquisitionis Tribunal, præstantissimis Patrum ad id munus Judicibus lectis, institueretur, qui inquirendis damnandisque Hæreticis summa cum potestate præessent, latius jam per totam Italiam serpente Lutherana hæresi, cuius labes non profanos modo, sed & Religiosorum hominum multos polluerat, qua ratione factum est, ut membris aegrotis, aut sanatis, aut si sanari non possent, amputatis, quæ contagio insciebantur, periculoque propria erant, paulatim, salutaribus remediis adhibitis, pristinae sanitati restituerentur.*

Ex Presbytero Cardinale tit. Sanctæ Mariæ Transyberim, Episcopus primum Albanus, dein Sabinus creatus est, atque Archiepiscopus Neapolitanus, sed Hispani possessionem illius Archiepiscopatus inire non passi sunt, quod ejus gentiles in ultimo Neapolitano bello Clementi VII. & Gallis adhæssissent, postea Julio III. Pontifice Tusculanam, & novissime Ostiensem Ecclesiam est consequutus.

De illius creatione in Romanum Pontificem hæc referunt Acta Consistorialia. *Romæ XXIII. Maii MDLV. quo celebratur festum Ascensionis Domini nostri Jesu Christi hora XX. aut circa, fuit publicatus Pontifex Reverendissimus Dominus Joannes Petrus Episcopus Ostiensis, & nominatus Paulus IV. & delatus est in Sede Pontificali ad Sanctum Petrum cum Cruce, & Cantoribus Hymnos de more solitos cantantibus præcedentibus, & apud Altare, ubi jacet Sacrosancta Eucharistia, humi postus genibus flexis oravit, & deinde perlatus ad majus Altare Sancti Petri, ubi iterum oravit, quo facto, fuit reportatus ad Palatium, & solitas stationes.*

Proximo die Dominico thyara Pontificia redimitum solemniter ritu, addunt eadem acta.

Romæ XXVI. Mensis Maii MDLV. fuit delatus ad Sanctum Petrum Cruce, & Cantoribus præcedentibus S. D. N. Paulus PP. IV. & in cappella Sancti Andrea præstitit juramentum per Pontifices præstari solitum, & indutus fuit vestibus Pontificiis ad celebrandum, deinde perlatus ad cappellam Sancti Petri, ubi Missam celebravit, qua finita, fuit delatus ad curvatorium super scalas Sancti Petri propterea preparatum, & ibidem coronatus more solito hora XVII. aut circa, postmodum plures Cardinales cum associantur usque ad suam mansionem, & cum eo prandium sumpserunt.

Suscepto Pontificatu Paulus mox primas curas disciplinæ Ecclesiasticæ instantandæ, ac morum puritatis in primævum sanctitatis splendorem revocandæ, necnon constituendæ inter Christianos Principes concordie addixit, ut Acta sacri Senatus testantur.

Romæ die Mercurii XXIX. ejusdem mensis Maii MDLV. fuit Consistorium, in quo S. D. N. Paulus IV. habuit orationem, qua egit gratias Reverendissimis de ejus electione, & deputavit nonnullos Reverendissimos, qui antea a felicis recordationis Marcello II. ad id deputati fuerant, super reformatione faciendâ, & successivæ fuit factum Verbum de pace procuranda inter Christianos Principes.

Proximo die..... Ferrariæ Dux Paulo clientelare officium detulit, atque in illius fide, & potestate semper futurum spondit, ut confirmant eadem acta.

Romæ die Jovis XXX. Mensis Maii MDLV. fuit Consistorium publicum, in quo Illustrissimus Dominus Dux Ferrarientis, qui antea pro præstanda obedientia felicis recordationis Marcello II. ad Urbem advenerat, eodem Marcello mortuo, hu-

XXII. Paulus IV. assumptus in Pontificem 23. Maii 1555. MS. Conf. MS. Car. Spad. sig. n. 134. p. 161. Pag. 162. Coronatus 26. Maii 1555.

huiusmodi obedientiam ei non præstitam, & Joanne Petro Divina favente clementia Episcopo Ostiensi ad summi Apostolatus apicem, cum denominatione Pauli PP. IV. assumpto, habita prius per suum Oratorem, seu Secretarium, eleganti oratione, obedientiam devotam eidem Paulo præstitit, a quo benigne exceptus est.

XXIII. Proximis diebus ad corruptelas, quæ in Ecclesiastico ordine inoleverant, abolendas studja convertit, utque optimi Rectores administrandis Ecclesiasticis præfecturis admoventur, operam navavit, ut testantur Acta consistorialia.

V. Mensis Junii MDLV. fuit Consistorium in quo Sanctissimus, Dominus noster Paulus PP. IV. de salute animarum sollicitus, ut persona Ecclesiastica absque alicujus simonia, aut ambitionis suspicionem, ad Ecclesiarum, & Monasteriorum regimina promoveri, & persone ipsæ illis puro corde, & sincera conscientia præstare valeant, de Fratrum consensu, & consilio, statuit, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, Patriarchalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis, ac Monasteriis pro tempore vacantibus, de quibus consistorialiter disponi contigerit, non ad personarum promovendarum huiusmodi requisitionem, supplicationem, aut instantiam, sed eis, quæ de iure patronatus fuerint, aut ad quas, seu quæ idonearum personarum presentatio, seu nominatio ad Imperatorem, Reges, aut alios Principes pertinerit, ad presentationem, seu nominationem Imperatoris, Regum, seu aliorum Principum juris patronatus, seu facultatem presentandi, aut nominandi huiusmodi habeantur, & Reverendissimi Domini Cardinales huiusmodi negotium proponerent. Aliis vero Ecclesiis, seu Monasteriis ad solius Cardinalis proponentis relationem dumtaxat provideri debeat.

XVII. Mensis Julii MDLV. S. D. N. indemnitati Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium Ecclesiarum, providere cupiens, de Fratrum consilio statuit, atque decrevit, ut de cætero perpetuis futuris temporibus, in provisione sui, seu alia dispensatione Ecclesiarum earundem non dispenseretur, cum aliquibus super defectu aratis, nisi juxta decreta concilii Lateranensis novissime celebrati, & concordata Gallie desuper cum Sede Apostolica unita, qua super hoc inviolabiliter observari voluit, & expresse mandavit.

MS. Car. Spad. ro. 134. pag. 171.

Istis diebus Reipublicæ Lucensis Oratores ad præstandam novo Pontifici obedientiam Romam accesserunt, de quo sic Acta Consistorialia loquuntur. *Romæ die XX. Mensis Julii MDLV. fuit Consistorium.*

storum publicum propter adventum Oratorum Lucensium, qui, habita ab uno ex eis oratione larina, suæ Sanctitati, & Sedis Apostolicæ nomine eorum communitatis obedientiam devotissimam præstiterunt, quam Sanctitas sua una cum Reverendissimis benigne recepit.

Parto Pontificatu, tam præclara initia sui regiminis edidit Paulus IV. ut omnes pios non solum ad mirificam spem pacis, & tranquillitatis, sed etiam insignis felicitatis erexerit, cum ipsam sanctitatem spirare videretur, ac primas curas conciliandæ inter Hispanos, Gallosque concordie, quæ ad redigendos ad officium Lutheranos omnino erat pernecessaria, consecravit, ac proximo die suscepto Pontificatu Carolum V. Cæsarem de Marcelli II. obitu, ac sua creatione certiore fecit, tum priora consilia redintegrandæ concordie, a Julio, & Marcello cepta, promovere decrevit, urisque Cæsarem, ut susceptæ ab eo, expetiteque pacis actioni insisteret, necessariamque omnem in ea re auctoritatem Reginaldo Polo Cardinali Anglo concessam, se porrecturum spondit.

Charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Chavissime in Christo fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Hæc una omnium Venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sententia, qui nobiscum in Conclavi erant congregati, in locum felicis memoriæ Marcelli II. Pontificis Maximi demorui, fuisse facti sumus, & quamquam non essemus ignari, quam grave onus debilibus humeris nostris imponeretur, cum tamen nihil eiusmodi sine Dei voluntate fieri sciremus, subire illud maluimus, quam debita illius maiestati cuiusvis servitutis iugum excutere, ad quod quidem perferendum ipsius Dei auxilium nullo nobis loco esse defuturum speramus in iis rebus porissimum, quæ ad ejus gloriam, & Christianique fidelium salutem pertinebunt, hoc est ad Religionis Christianæ amplificationem, communemque omnium pacem, & tranquillitatem, cui a tua Majestate eam nunc operam dari novis in dies nunciis audivimus, ut cum nostra hac tanti muneris sollicitudine non mediocris conjuncta sit consolatio, precamur Divinam clementiam, ut hujus consolationis nostræ finem sentiamus, qui Orbi Christiano universo adeo est necessarius, & quem de tua virtute, ac pietate omnino nobis pollicemur: interim vero ad Majestatem tuam hæc scribimus, tum ut eam de statu nostro certiore faciamus, tum ut præter auctoritatem, quæ dilecto filio

Lucenses per suos Oratores obedientiam Paulo IV. præstant. XXIV. Paul. IV. l. i. brev. sig. num. 2892. p. 53. Scribit Imperatori, ut paci incumbat.

Reginaldo Cardinali Polo nostro de Latere Legato inter cetera ad pacem ipsam tradendam amplissime concessa est, si quid a nobis fuerit necessarium, id omne offeramus, quodque præterea ad tuæ Majestatis tuorumque amplitudinem, & splendorem attinet, ut certo illud scias omnia perpetuo tibi parata esse, quæ cum Deo in primis, sanctæque Matris Ecclesiæ, cuius te semper filium observantissimum novimus, Sedisque Apostolicæ dignitate, cumque aliorum concordia, & quiete fieri a nobis posse cognituri sumus ut Venerabilis Frater Hieronymus Archiepiscopus Constanus pluribus exponet tuæ Majestati, quam Omnipotens Deus benedicat. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIV. Maii MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Labente a datis hisce literis tertio die, Ferdinandum Romanorum Regem ad eadem concordie studia, & restituendum collapsæ Religionis in Germania splendorem excitavit, utque gratiam, & auctoritatem, qua florebat apud Fratrem Casarem, adhiberet, his literis hortatus est.

Ferdinando Romanorum, ac Hungaricæ, & Bohemæ Regi Illustri.

16. p. 57.

Quarto ab hinc die, uno omnium Venerabilium Fratrum nostrorum consensu, in felicis recordationis Marcelli II. Pontificis Maximi vira paulo ante defuncti locum substituti fuimus, cui curæ, atque oneri etsi hac ætate, & his viribus adeo impares sumus, ne tamen Divinæ voluntati, de qua dependent hæc omnia, reluctaremur, iugo nos Apostolicæ servitutis debita obedientia subiecimus, Dei eiusdem freti benignitate, eaque præterea spe, ut vos, & Reges, & Principes Christianorum ad onus hoc perferendum nullo nobis loco sitis defuturi, inter quos quantum de Tua Serenitate nobis nos polliceri debeamus, ex perpetua erga Romanam Ecclesiam, sanctamque hanc Sedem observantia, & amore, atque in Christianam Republicam voluntate, præclare possumus videre, in iis rebus præsertim, in quibus utrumque nostrum maxime decet convenire; etenim cum Serenitati Tuæ, ut præclarissimis signis non semel declarasti, non minus, quam nostro cordi sit, ut Religio ipsa speciem, & dignitatem amissam tandem recuperet, ac Principum ipsorum discordiæ penitus tollantur, hæc ad te literas dedimus, non solum, ut in hoc nostro Pontificatus ingressu Serenitatem Tuam salutarem, sed ut hoc in primis scires, nulla nos in præsentem maiore sollicitudine urgeri, quam & pacis procurandæ, & Re-

ligionis Christianæ in suam formam, ac decus redigendæ. Ad hoc enim assequendum in vestra ista potissimum inclita Natione, quantum Serenitatis Tuæ Regiæ virtus, ac pietas vere Christiana perpetuo possit, minime ignoramus. Ad illud vero, hoc est pacem constituendam, Te gratiam, & auctoritatem, qua tantum potes non modo apud Serenissimum Casarem germanum tuum, sed apud omnes ubique interpositurum plane in Domino confidimus, donec ejus aliquando compotes fiamus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die XXVI. Maii MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Proximo mense amplissimam Anglorum Legationem Paulus accepit, pro confirmanda illius Regni cum Romana Ecclesia veteri conjunctione. Decreti quidem fuerant Oratores ad Julium III. quo e vivis sublato, Philippus, & Maria Angliæ Reges eadem literas mutato Pontificis nomine renovarunt, quibus in Cardinalium Senatu perlectis, maximo omnium applausu Paulus indultam Angliæ a Legato Cardinale defectionis præteritæ veniam ratam habuit, atque amantissimo sinu Anglorum gentem complexus est. De Episcopis a Paulo IV. variis Angliæ Episcopatibus præfectis, hæc referunt Acta Consistorialia.

Romæ die XXI. Mensis Junii MDLV. fuit Consistorium, in quo præstita fuit obedientia per R. D. Episcopum Eliensem, & Dominum Eduardum Oratores Serenissimorum Regis, & Regiæ Angliæ, qui oratione habita Sanctitati Suæ, & Sedi Apostolicæ devotam præstiterunt obedientiam, quam Sanctitas Sua una cum Fratribus acceptavit, fuitque perita venia de erroribus in præteritum commissis, & eadem Sanctitas Sua pepercit, & recepit in gremium Ecclesiæ.

Referente Reverendissimo Morono.

Cum Reverendissimus Dominus Reginaldus Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis Polus nuncupatus Sanctitatis Suæ, & Sedis Apostolicæ in Regno Angliæ Legatus de Latere, cui antea felicis recordationis Julius Papa III. Sanctitatis Suæ Prædecessor, ut de personis quorumcumque Archiepiscoporum, & Episcoporum, qui Metropolitanas, aut alias Cathedralis prædicti Regni Ecclesiæ de manu Laicorum etiam Schismaticorum, & præsertim quondam Henrici Regis, & Eduardi ejus Nati receperant, eorumque fructus, etiam longissimo tempore, etiam tanquam veri Archiepiscopi, seu Episcopi usurpando, postquam eos rehabilitandos esse censuisset, si sibi alias digni, & ido-

XXV.
Oratores
Anglos
recepit.

XXVI.
Act. Conf.
MS. Car.
Spad. sig.
n. 134. p.
165.

nei viderentur, eisdem Metropolitanis, ejusdem Regni Ecclesiis, quovis modo pro tempore vacantibus, de personis idoneis, pro quibus Serenissima Domina Maria Regina Angliæ, juxta ejusdem Regni consuetudinem sibi supplicasset, Apostolica auctoritate providere, ipsasque personas eisdem Ecclesiis in Episcopos, & Archiepiscopos præficere, & cum iis, qui Ecclesias Cathedralis etiam Metropolitanas de manu Laicorum, & Schismaticorum, ut præfertur receperant, quod eisdem, seu aliis, ad quos eos aliter rite transferri contingeret, Cathedralibus etiam Metropolitanis Ecclesiis in Episcopos, & Archiepiscopos præfici, & præesse, ipsasque Ecclesias, in spiritualibus, & temporalibus regere, & gubernare, ac munere consecrationis eis carere, impenso, uti valeret, dispensare posset, plenam, & liberam facultatem concesserat, R. P. D. Episcopum Thomam Episcopum Eliensem, qui antea Ecclesiam Westmonasteriensem dicti Regni, tunc de manu Henrici Regis, & postquam illius regimini, & administrationi temere, & de facto se ingesserat, & illius præteritum munus consecrationis etiam de facto suscepit, illa dimissa, Ecclesiam Norwicensem, tunc certo modo vacantem, de manu Eduardi prædicti receperat, & illius regimini etiam de facto se ingesserat, fructus mensæ Episcopalis Norwicensis tanquam Episcopus Norwicensis similiter de facto usurpando, ab excessibus hujusmodi dicta auctoritate absolvisset, qui postmodum dictam Ecclesiam realiter dimiserat, seu remissurus erat, ut cuicumque Ecclesiæ Cathedrali in Episcopum, & Pastorem præfici, & præesse, illaque in spiritualibus, & temporalibus per eum, ut præfertur, suscepta uti valeret, eadem auctoritate dispensasset; ac successive de persona ipsius Thomæ Episcopi, pro quo dicta Maria Regina, juxta eandem consuetudinem, sibi super eo supplicaverat, Ecclesiæ Eliensi, tunc certo modo Pastoris solatio destituta, dicta auctoritate providisset, eumque illi in Episcopum præfecisset Pastorem, & curam committendo, ipseque Thomas Episcopus provisionis, & præfectionis hujusmodi vigore possessionem, seu quasi regimini, & administrationis ipsius Ecclesiæ Eliensis pacifice assequutus fuisset, asserereturque Ecclesiam Eliensem prædictam etiam tunc, ut præfertur, seu alias certo modo, quem Sanctitas Sua haberi voluit pro expresso, vacare de persona ipsius Thomæ, pro qua dicta Maria Regina, & Serenissimus Dominus Philippus Angliæ Rex eidem Sanctitati Suæ super hoc supplicaverant, dicta auctoritate providit, ipsumque Dominum Thomam

Episcopum illi in Episcopum præfecit, & Pastorem curam committendo, &c. Providit similiter Ecclesia Norwicensi ad hoc certo modo vacanti de persona Domini Joannis Episcopi Norwicensis Ordinis Fratrum Prædicatorum, & Theologie Professoris, alias de eadem Ecclesia per supra dictum Reverendissimum Dominum Reginaldum Cardinalem Legatum provisi, cum absolutione opportuna, & ad supplicationem prædictorum Regiæ, & Regis.

Providit Ecclesia Bristolienis, quæ alias perniciosissimo schismate, quod modo Dei misericordia, & Serenissimi Philippus Regis, & Serenissimæ Domina Mariæ Regiæ Angliæ pietate extinctum est in Regno Angliæ, vigente per tunc supremum consilium, Parliamentum nuncupatum Regni in Provincia Cantuariensi erecta fuit, & cuius erectio postmodum per Reverendissimum Dominum meum Reginaldum Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconum Cardinalem Polum nuncupatum Sanctitatis Suæ, & Sedis Apostolicæ in eodem loco Legatum de Latere, sufficienti ad id, ut assererat, per literas dictæ Sedis facultate suffultum primo, & deinde per Sanctitatem Suam Apostolica auctoritate approbata fuit de persona R. D. Joannis Episcopi Bristolienis. Et infra.

Providit Ecclesia Eboracensis, tunc certo modo vacanti de persona Domini Nicolai Hith Clerici Eboracensis, seu alerius Civitatis, vel Diocesis, pro qua Serenissimus Dominus Philippus Rex, & Serenissimæ Domina Maria Regina Angliæ Sanctitati suæ super hoc supplicaverant.

Providit Ecclesia Assanensis, tunc per obitum bonæ memoriæ Henrici olim Episcopi Assanensis, de persona Domini Jacobi Terbeville Clerici Oxoniensis, & ad supplicationem dictorum Serenissimorum Regis, & Regiæ.

Providit Ecclesia Baugoriensis, tunc per obitum bonæ memoriæ Joannis olim Episcopi Baugoriensis, de persona Domini Guillelmi Baugoriensis, ad eandem supplicationem.

Providit Ecclesiæ Sadorensis, tunc per obitum bonæ memoriæ H... vacanti, de persona Domini Thomæ Sraulensis Clerici, pro quo Illustris Dominus Edoardus Comes Darbiæ Regio nomine supplicaverat.

Providit Ecclesiæ Dublinensis, nunc ad secularitatem de facto reductæ, tunc per obitum bonæ memoriæ Joannis olim Archiepiscopi Dublinensis, de persona Venerabilis Viri Domini Ugonis Cavenis Presbyteri Dublinensis.

Cum etiam Cardinalis Polus Legatus a Julio III. decretus Conventrensis, & Lis-

XXVII.

ohfeldensi Ecclesis Rodulphum Theologia Doctorem Episcopum prefecisset, etiam a Paulo IV. ad preces Regis, ac Reginae in eadem dignitate confirmatus est. Paulo etiam antea Pontifex studio pacis, Hiberniae Provinciam, cuius Dominos tantum se veteres Angliae Regis appellarent, Regni nomine decoravit, sine ullo Romanae Ecclesiae, vel alterius damno, cum antea Henricus VIII. & Eduardus VI. eam Insulam Regni fastigio, & nuncupatione ornandam sanxissent: ut titulos, quos illi temere sibi arrogarant, Philippus, ac Maria jure, ac religiose sibi adscriberent.

Hiberniam Regio nomine decoravit Paulus IV.

Roma die VII. Mensis Junii MDLV. apud Sanctum Marcum fuit Consistorium, in quo referente Reverendissimo Puteo egressit Insulam Hiberniam, cuius ab eo tempore, quo illius dominium per Sedem Apostolicam adepti sunt Reges Angliae, qui pro tempore fuerint, se Dominos tantum nuncupare consueverant, & cuius Regium titulum quondam Henricus VIII. postquam ab unitate Catholicae Ecclesiae, & obedientia Romani Pontificis secessit, praetextu cuiusdam legis per Parliamentum ejusdem Insulae, ut praetenditur, lata primo, & deinde eius natus Eduardus VI. eorum nominum, qui dum viverent, pro Regibus Angliae se gesserunt, de facto usurpaverant, in Regnum, ad instar aliarum Insularum Regio titulo, dignitate, & honore fulgentium, sine praesudicio iurium Sanctae Romanae Ecclesiae, & cuiuscumque alterius in ea, vel ad illam jus habere praetendentis, ac attempta dignitate, honore, facultate, iuribus, insignibus Regiis, quibus alia Christianissimum Regna utuntur, insignivit, & decoravit.

Gratulatus vero est Paulus amplissimis verbis Philippo Regi, ac Mariae Reginae de singulari in fide Catholica asserenda, propagandaque constantia, atque in praeficiendis optimis Episcopis Ecclesiis Angliae non parciturum operae, amplitudinemque Cardinalis Poli semper se proventurum spondit.

PAULUS PAPA IV.

Charissimis in Christo filiis nostris Philippo, & Mariae Angliae Regibus Illustribus.

XXVIII. Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2891. p. 77.

Charissimi in Christo filii nostri salutem & Apostolicam benedictionem. Quos tanto nos desiderio, & Romana Ecclesia universa, cunctisque Almae hujus Urbis populus expectabamus, dilectus filius nobilis Vir Antonius de Montaguto, Venerabilis frater Thomas Aelienstium Episcopus, & dilectus filius Eques Eduardus Cherne, Serenitatum vestrarum oratores, duce ve-

stra apud Deum caelestis gratiae lumine nonis Junii incolumes ad nos pervenerunt quinto autem post die in Palatio Apostolico, & Aula Regum publicum eis consistorium dedimus, in quo Venerabilibus Fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Principum Christianorum oratoribus magno Episcoporum, Praetorum numero, omnibusque nobilibus Romanorum, & Aulicorum ordinibus praesentibus simul, atque a nobis ad patrum pacis, & amplexum, & osculum admissi fuerunt, primo Regium vestrum amplissimumque mandatum, ad gratias de data praeteriti schismatis venia per eos agendas, debitam nobis, & Sedi Apostolicae submissionem, & obedientiam vestro, ac vestri Regni nomine praestandam, Ecclesiarum Cathedralium tunc istic erectarum confirmationem petendam, audientibus omnibus, ab uno ex nostris Secretariis perlectum est, postea ab ipso Aelienstium Episcopo habita oratione, eaque nondum finita, reddita ab eis litera parentes, quae omnem Regni istius cum Romano Pontifice, & Sancta Sede Apostolica reconciliationis seriem, legumque contra eam lazarum abrogationem continebant, eis eodem modo, quo mandatum recitatum fuerat, perlectis, ipse idem Episcopus una cum Collegis suis gratias de data schismatis venia peractis, ipsaque obedientia vestro utriusque, & ejusdem Regni nomine praestita, peroravit. Nos vero una cum ejusdem Venerabilibus Fratribus nostris Cardinalibus obedientiam ipsam admittentes, eos & eorum personas utrumque vestrum, totumque ipsum Regnum referentes, omni charitatis affectu iterum amplexi sumus, & exosculati, atque in clementissima Matris Catholicae, & Apostolicae Ecclesiae gratiam, & gremium recepimus, quod nemini ad eam redeunti unquam clausum est, cumque dilecti filii Reginaldi Sanctae Mariae in Cosmedin Diaconi Cardinalis Poli nostri, & Sedis Apostolicae de Latere Legati literas quae venia, & absolutionis ipsius fidem faciebant, nobis demum porrigerent, non solum veniam, & absolutionem ipsam approbavimus, sed quatenus opus esset, de novo dedimus. Verum ita haec omnia peracta sunt sicut oravit Episcopus vera eloquentia, & sana praeditus doctrina, adeo vestrorum praeteritos errores commemoravit, eoque animi affectu poenitentiam praesentem ante omnium, qui aderant, oculos posuit, ut praegaudia tanti a Deo accepti beneficii vix nonnulli sibi a lacrymis temperare potuerint, nam etsi primis ejus rei nunciis felicitis recordationis Julio III. praedecessori nostro allatis, ea laetitiae signa ubique apud nos data sint, de quibus ad vos

wos perscriptum diligenter fuisse arbitramur, nihilque a nobis optari nec praecarius, nec sanctius posse videbatur, non plane tamen omnes in eo conquiescent, nisi hac veluti extrema praestita obedientie manu serenitates vestrae opus ipsum perfecissent, quare Consistorio dimisso, ejusque actis per Urbem divulgatis, ipsimet oratores testes erunt cum privata, tum publica totius Ecclesiae, atque Urbis hilaritatis, nos cum ex nostra letitia alienam metiremur, nullam aliam majorem excogitari posse multis de causis putabamus. Cum tamen non ira multo post XII. Kal. Julii ab eodem Episcopo, & Eduardo, nam paulo ante hinc discesserat Antonius, mandatum item vestrum, & patientes litera nobis fuerint reddita eodem exemplo, quo ea, quae in Consistorio lectas dicebamus, nomine tantum Julii III. quo illa fuerant inscripta, in nostrum Pauli IV. immutato, usque adeo est aucta, ut nullum ejus testimonium adhiberi a nobis certius possit, quam illius, qui cordium scrutator est. Quantum tamen potuimus eam ad illius laudem omnibus ostendimus, postquam enim in Consistorio secreto apud Sanctum Marcum aliquot eodem Praetatis Virisque insignibus praeter morem convocatis, literas prius, quibus seorsum vestrae Serenitates de Pontificatu nostro nobis respondebant, postea mandatum, & literas patentes perlegi fecimus, & quamvis res ipsa per se adeo sit memorabilis, ut his monumentis egere non videatur, ea tamen in Archivio, & in secretioribus nostris hujusmodi scripturarum thesauris diligenter reponi, & asservari mandavimus, obedientiam vestram incredibili ipsorum fratrum nostrorum plausu iterum accepimus, veniam, & obedientiam datam comprobavimus, & cetera fere omnia egimus, quae in Consistorio publico egeramus, quoniam, & pluribus actibus, ac testimoniis confirmata fuisse in praesenti, & in posterum compertum fuerit, ideo majorem vestris Serenitatibus pietatis gloriam, Regno ipsi vestro fidei constantiam, sanctae huic vero sedi auctoritatem videretur pariturum esse, quae omnia, etsi ab ipsis Oratoribus serenitates vestrae melius cogniturae sunt, quam tamen ipsi egregie, ac pie, quantaque cum vestra utriusque dignitate hoc

Legationis munere benevolentiam vobis apud omnes comparaverint, quantaque Sedes Apostolica, & nos serenitatibus vestris post Deum ipsum debeamus, volumus his etiam literis apud vos testatum esse: Nam de Cantuariensi, aliisque Ecclesiis, & ceteris ejusdem generis negotiis ipsimet Oratores, idemque dilectus filius noster Cardinalis Polus Legatus copiose vobiscum locuturi sunt, nos enim omnem operam navabimus, & his, & omnibus aliis vestris desideriis, quae nonnisi honestissima fore confidimus, ut quantum cum Deo poterimus, satisfaciamus, quodque ad Legatum ipsum Cardinalem Polum attinet, nihil in eius honorem, vel commodum, vel amplitudinem, neque isthic a vobis, neque a nobis hic excogitari, conferrique poterit quod tanta illius virtuti, ac probitati, tantisque erga nos, & Sanctam hanc Sedem, ergaque vos, & Regnum vestrum officiis, & meritis satis esse videatur. Datum Romae apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris die XXX. Junii MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Actum est de restituendis Ecclesiarum bonis, sollicitante Pontifice, sed cum sacra vestigalia a Proceribus occupata essent, gravioribus implicita difficultatibus res visa est, rejectaque in proxima Comititia, quae cum vergente anno coacta fuissent, nil impetrari potuit, ne Proceres rebellarent; primos tamen fructus, ac decimas Sacerdotibus Ordines attribuerunt. Cum vero felici adeo Anglorum conversioni nonnulli impii, multorumque flagitiorum rei procaciter, ac pertinaciter obstitissent, laesa Majestatis Regiae crimine accersiti sunt in jus, atque inter eos Cramnerus schismatis signifer Pseudo-Archiepiscopus Cantuariensis, qui iniquissime toties Regiam laeserat, in vincula conjectus ardens conscientiae facibus, meritiique supplicii terrore percussus, schisma, haeresimque ejuravit, imploravitque misericordiam, quare respicienti vita indulta est, retentus tamen in carcere, ne graviora flagitia moliretur, cujus carceris molestias adeo acerbe tulit, ut in desperationem efferatus, instar canis, reversus ad vomitum, priorem impietatem tueri non perhorruerit. [1]

XXIX. Hist. Ang.

Jac. Aug. Thuan. l. 17.

Por-

NOTE

[1] Thomae Cramneri historiam longe aliam ex Anglicanis publicis tabulis acceptam tradit Burnet, ex quo etiam menda quaedam chronologica Annalista corrigere pronum est. Vir iste praecedenti anno 1554. carcerem subiit, hoc vero praesenti 1555. die XII. Septembris juridice interrogatus de fide haereticum suum pervicaciter defendit, quem doctissimi plures catholicorum theologo refutare ac redarguere conati frustra se niti intellexerunt. Hac confessione reum se capitalis supplicii statuit, carcereque duriorum ferre coactus est. Interim Maria regina accusationem in illum suam urgebat, ultionem prosequens de auctore injuriae ab Henrico in Catharinam matrem suam illata; tantumque auctoritas accusantis valuit, ut in supremo Angliae senatu capitalis in illum

Porro ejus causam apud subsellia Apostolica, cum Primas esset Angliæ, agitatam, damnatumque decretoria sententia, atque exauctoratum Archiepiscopatu, & omni gradu Ecclesiastico a Paulo IV. ostendunt Acta Consistorialia, subiectis concepta verbis.

Act. Conf. XXXIX. Mensis Novembris fuit Consistorium, in quo Reverendissimus Puteus multa proposuit contra Archiepiscopum Cantuariensem in materia fidei, & fuerunt dilata ad aliud Consistorium voto Reverendissimorum, cum ageretur de privatione ipsius Archiepiscopi.

Roma die IV. Mensis Decembris MDLV. fuit Consistorium, in quo fuit plena disputatum, an Thomas Archiepiscopus Cantuariensis esset privandus, & puniendus cum multa crimina hæresis commisisset, & tandem fuit conclusum, & lata desuper sententia per Sanctitatem suam tenoris sequentis, videlicet.

MS. E. Bernar. Car. Spad. sig. n. 134. p. 178. in Paulo IV. an. 1555.
Nos Paulus Divina providentia PP. IV. Salvatoris, & Domini Nostri Jesu Christi, cujus vices licet immerito in terris gerimus, in Christo filios nostros Philippum Regem, & Mariam Reginam Angliæ Illustris, denunciatores ex una, & quemdam Thomam Cramnerum olim Archiepiscopum Cantuariensem reum, & denuntiatum, de, & super crimine hæresis, & aliis excessibus, censurisque, & poenis propter crimen hujusmodi per dictum Thomam reum denunciatum, & confessum, & convictum incurjis rebusque aliis in actis causæ, & causarum hujusmodi latus deductis, ex altera parte, in prima instantia vigore specialis commissionis nostræ

NOTE lum sententia die XXIV. februarii anni 1556. signaretur. Aucto terrore Cramnerus tandem consilium sanius admittere visus est; nam hæresim hucusque propugnatam scriptis edita sanæ fidei confessione ejuravit. Syngrapha illa chronicis notis carens cui potissimum temporis assignetur dubios nos effecit & incertos. Verum Burnetus non inani conjectura persuasus collocandam censet in spatio illo temporis quod inter prolatam in Senatu capitalem sententiam & ejus executionem intercessit. Cum enim post latam capitis sententiam supplicium ejus integro fere mense dilatum fuerit, insuetæ dilationis nulla aptior causa afferri posset, quam viri respicientia, quæ ambiguos judices reddidit num veniæ locus aliquis præstandus esset. Perseveratum est tamen in sententia ac die XXI. martii anno 1556. ad ignem deductus in ipso subeundi supplicii articulo hæresim pristinam retinere se declaravit; atque ita demum hæreticus occubuit. MANST

verse fuerunt, & vertuntur, pronuntiamus, & sententiamus, decernimus, & declaramus dictum Thomam, tunc Cantuariensem Archiepiscopum anime suæ salutis immemorem contra regulas, & dogmata Ecclesiæ, & sanctorum Patrum, necnon Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, & sacrorum Conciliorum Traditiones, Christianæque Religionis hætenus in Ecclesiâ sanctos ritus, præsertim de Corporis, & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, & sacri Ordinis Sacramentis aliter, quam Sancta Mater Ecclesiâ prædicat, & observat, sentiendo, & docendo, ac Sanctæ Sedis Apostolicæ, & Summi Pontificis Primatum, & auctoritatem negando, necnon contra processus, qui singulis annis per Prædecessores nostros in die Cæne Domini more solito celebrati fuerunt, prout & nos dante Domino in futurum celebrare intendimus, in quibus processibus per Romanos Pontifices Prædecessores prædictos ad retinendam puritatem Religionis Christianæ, & ipsius unitatem, quæ in conjunctione membrorum ad unum Caput, Christum videlicet, ejusque Vicarium principaliter, & sanctam fidelium societatem ab offensione servandam consistit, inter alia Wiclefistæ, & Lutherani, & omnes alii Hæretici damnati, & anathematizati fuerunt, abjuratam olim per Berengarium Andegavensis Ecclesiæ Diaconum hæresim innovando, & tam illam, quam etiam per damnata memoria Wicleff, & Martinum Lutherum Hæresiarchas, alias proposita, & damnata, falsa, & heretica dogmata credendo, & sequendo, ac etiam desuper libros scribendo, imprimi faciendo, impressosque publicando, in illisque scripta etiam in publicis disputationibus defendendo, ac etiam coram subdelegato nostro in responsionibus ad propositiones sibi factas, ac pertinaciter asseverando, ac in pertinacia, & obstinatione hujusmodi permanendo, excommunicationis, & anathematis, necnon privationis Archiepiscopatus Cantuariensis prædicti, aliorumque beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum, si quæ obrinet, & annuarum pensionum, si quas super beneficiis Ecclesiasticis assignatas

ras habet, juriumque, actionum, & privilegiorum quorumcumque, bonorum quoque, & feudorum Ecclesiasticorum, Patrimonialium, & secularium, necnon inhabilitatis ad quascumque dignitates, & beneficia, & alias contra tales personas, tam jure communi, quam per literas processuum prædictorum statutas poenas, non solum tanquam credentem hæreticis prædictis, & illorum sequacem, sed etiam tanquam Hæresiarcham notorium damnabiliter incidisse, & incurrisse, proptereaque ipsum Thomam excommunicatum, & anathematizatum, & dicto Archiepiscopatu Cantuariensi, aliisque Prælaturis, dignitatibus, officiis, & beneficiis, necnon pensionibus, juribus, privilegiis, bonis, & feudis prædictis privatum, & ad illa quacumque inhabilem, Curia Seculari tradendum, bonaque ejus per eos, ad quos spectat, confiscanda fore, & esse, prout etiam eum tradi, & ejus bona confiscari mandamus, omnes quoque, & quascumque personas Thomæ prædicto ratione dicti Archiepiscopatus Cantuariensis, & aliarum Prælaturarum, si quas obrinet, aut obrinet, olim subiectas, a quibuscumque fidelitatis, & obedientiæ juramenti ei præstitis absolvendas, & liberandas fore, & esse, prout absolvimus, & liberamus, ac juramenta hujusmodi relaxamus, necnon super omnibus, & singulis prædictis eidem Thomæ perpetuum silentium imponimus, suppletes omnes, & singulos, tam juris, & facti defectus, si qui forsan in processu causæ hujusmodi intervenerint. Ita pronuntiamus.

Loco † sigilli sub Annulo Piscatoris. Joannes Barengus Episcopus Larinensis eiusdem Sanctissimi Secretarius dictæ sententiæ Notarius rogatus.

XXXI. Act. Conf. pag. 181. Addunt Acta, damnato Cramnero, administrationem Cantuariensis Ecclesiæ traditam fuisse Reginaldo Polo Cardinali in Angliâ Legato.

Roma die XI. Mensis Decembris MDLV. fuit Consistorium, in quo proponente Sanctitatis Suae, deputavit Administrationem Ecclesiæ Cantuariensis, tunc per privationem Thomæ Cramneri olim Archiepiscopi Cantuariensis nuper Apostolica auctoritate factam vacantis, Reverendissimum Dominum Reginaldum Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconum Cardinalem Polum nuncupatum Sedis Apostolicæ in Regno Angliæ de Latere Legatum ad ejus vitam, ita quod liceat sibi de fructibus, &c. Et cum retentione omnium, &c. Nuper creavit eundem Reverendissimum Reginaldum in Presbyterum Cardinalem, ita quod propterea Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, que denominatio sui Cardinalatus erat, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

præesse non desinat, sed illius Præsul, & Presbyter Cardinalis existat.

Cum ita Cramnerus ob hæreseos crimen a Pontifice omni honore Ecclesiastico dejectus esset, a Philippo, & Maria Regina constituto in hæreticos supplicio affici iustus est, flammisque traditus a temporario incendio ad æterna incendia, ad quæ innumeras animas traxerat, transmigravit, quem Hæretici inter Martyres, sed Sathanæ, recentent.

Affectus etiam est merito supplicio Joannes Hopperus Pseudo-episcopus Glocestrensis, damnati quoque capitali sententia Laurentius Sanderus, Rolandus Talerus, Joannes Rogertius, atque in eas Urbes, quas impietate sua contaminarant, missi Glocestriæ, Lancastrii, Conventrici, Hadelæ, vim Divinæ in se, justitiæ graviter, licet fero, persenserunt; Ridlæus quoque, & Hugo Latimerus senex, qui peccanti Henrico sædissime adulatus fuerat, Oxonii flammis usulati sunt, ex quorum tristibus exemplis plures a flagitio submoti sunt, quos virtutis amor ad officium non pellexisset.

Extincto ita schismate, & compressa hæresi in Angliâ ad restituendam sacram disciplinam conversa sunt acriter studia, atque in singulis Provinciis Synodi sunt habitæ ab Episcopis, in quibus veteres corruptelæ sublatae, atque morum sanctitas redintegrata, de quo Pontifex certior factus, Anglicanis Episcopis hæc literis gratulatus est, stimulosque addidit, ut proposita felicitis immortalitatis spe, strenue munere suo fungerentur.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis Regni Angliæ.

Venerabiles Fratres salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum non modo nulla Respublica, sed ne privati quidem cujusquam domus, in qua recta disciplina non vigeat, diutius stare possit, ut quotidiani rerum eventus docent, quantopere Ecclesiis ea sit necessaria, nemini dubium esse potest, itaque sapientissime, nec sine Divino consilio institutum fuit, ut Episcoporum conventus in Provinciis habeantur, in quibus inter alia negotia, si quid quod ad Ecclesiasticam disciplinam pertinet, aut hominum culpa, aut temporum vitio corruptum, ac depravatum fuerit, in primis corrigatur, quod institutum si illis in locis, ubi nec schisma ullum, nec hæresis extitit, maximam tamen Ecclesiis utilitatem, & fructum semper attulit, quanto majorem id allaturum sit, ubi Dominicus ager tandiu incultus, & humani generis hostis vepribus, & spiritus obstrus fuerit, minime latere vos debet, quamobrem

XXXII.

Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2891. p. 168.

XXXIII.

De restituenda disciplina in Angliâ.

Bbbb brem

brem, cum Ecclesie vestre propter luctuosissimam superiorum temporum calamitatem hoc maxime remedio indigeant, summa letitia affecti sumus, posteaquam Fratemitates vestras huius rei causa conuenisse audivimus, in quo ut dilecti filii Reginaldi Sancte Marie in Cosmedin Diaconi Cardinalis Poli nostri, & Apostolicae Sedis de Latere Legati diligentiam, & charissimorum nobis in Christo filiorum Regis, & Reginae pietatem recognovimus, ita studium vestrum summopere laudamus, gratiasque Deo Omnipotenti agimus, qui per sanctum suum Spiritum vobis, illisque tam praecaram mentem dederit, nihil enim aliud vobis, Regnoque isti reliquum esse videbarur, extincto iam schismate, heresibusque sublati; quam ut Ecclesiastica quoque instauraretur disciplina, quae unitatis, & Divini cultus firmissimum esset vinculum, quare Fratres dilectissimi auxilio freti Dei, & Domini Nostri Jesu Christi, qui non solum, ubi tot Sacerdotes, verum ubi duo, aut tres tantum in ipsius nomine fuerint congregati, se, ut scitis, assuturum promittit; in opus ei tam gratum, tamque vobis necessarium, & salutare toto corde, ut ceperitis, totoque animo incumbere, ipsamque disciplinam Ecclesiasticam ad sacerdotum normam Canonum, & omnia quae cura vestrae sunt credita ad Divinae Majestatis mandata, & praecpta in pristinum decus, ac formam restituere, quae vero restituta fuerint, ita & servare vos, & servanda ab aliis curare, ut & statui ipsarum Ecclesiarum, & animarum salutis, Deique honori, & cultui non in praesenti solum, sed etiam futuris, perpetuisque temporibus vos consultum voluisse apud omnes constet. Huius autem operis, sic ut optamus, perfecti quodnam premium sitis expectaturi, facile ex iis intelligere potestis, quae bonis, & fidelibus servis suis Dominus in Caelo proposuit, ac paravit. De nobis ea volumus Fratemitates vestras sibi polliceri, quae salva huius sanctae Sedis auctoritate, a nobis proficisci poterunt. Dat. Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXIII. Decembris MDLV. Pontificatus Nostri anno I.

XXXIV. Gerebantur haec Reginaldi Poli Cardinalis Legati studio, & auctoritate, a quo omnes Anglicae Episcopi ad Synodum totius Anglicae Nationis acciti sunt, ut communi consensu saluberrima consilia pro Divina propaganda gloria, Religionis latius proferenda, sancienda disciplina Ecclesiastica, morumque integritate ad primævum decus revocanda expedirentur, ad quae egregia coepta per-

sequenda Paulus Cardinalem Legatum his literis incitavit.

Dilecto filio nostro Reginaldo Sanctae Mariae in Cosmedin Diacono Cardinali Polonuncupato, nostro, & Apostolicae Sedis de Latere Legato.

Dilecte fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Cognovimus ex tuis literis, & ex dilecto filio nostro, eodemque tui amantissimo Fratre, & Collega Joanne Cardinale Morono, te instituisse Synodum illius Nationis Episcoporum habere, ad ea quae correctione indigent, emendanda, & Ecclesiasticam disciplinam quae propter superiorum temporum calamitatem, penitus collapsa ierarat, restituendam, iamque aliquot Episcopos convenire coepisse, quod tam pium, & salutare consilium summopere in Domino approbamus, & cum ipsis Episcopis propter praecaram ipsorum voluntatem magnam laudem tribuimus, tum illius nobis in Christo charissimae filiae Reginae pietatem tot aliis in rebus spectatam, hac quoque in re ex testimonio literarum tuarum libenter agnovimus, quamobrem tam necessarium, & Deo gratum opus, quamprimum ad exitum perducere optantes, Circumspectionem tuam in Domino hortamur, ut illud urgere ne desinas, quoad tandem ad sacrorum, quos servari volumus, Canonum normam, ipsa Ecclesiastica isthic fuerit disciplina, Deo iuvante, revocata, quam ad recte perficiendum in iis, quae aequa fuerint, nostram, & sanctae huius Sedis auctoritatem ad Dei, & Domini Nostri Jesu Christi honorem, tibi, illisque, & nunc iam deserimus, & libentissime in posterum impertiemus. Dat. Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIII. Decembris MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Collatam eidem Legato auctoritatem, ac Provinciam conciliandam inter Caesarem, & Henricum Galliae Regem concordiae Paulus confirmavit, qui cum nonnullas alias Legationes Pontificio Edicto revocasset, demandatum tamen Polo huius Legationis munus non revocatum, sed assertum illi, constabilitumque novo hoc diplomate sanxit, utque tantae rei ad felicem exitum perducendae incumberet, omni studio, & laboris contentione hortatus est.

Dilecto filio nostro Reginaldo Sanctae Mariae in Cosmedin Diacono Cardinali Polo, nostro, & Apostolicae Sedis de Latere Legato.

Dilecte fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Superioribus diebus iustis quibusdam, & gravibus causis adducti, de Venerabilium Fratrum nostrorum

Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2891. p. 168.

Legatus Polus Synodum in Anglia convocat.

Poli Legatio ad pacem inter Caesarem, & Galliae Regem promovendam expostulata.

XXXV.

Ib. num. 2891. p. 197.

Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium consilio, Legationibus quibusdam finem imponendum putavimus, quemadmodum ad te perlatum esse audivimus, etsi autem Anglicana Legatio, qua tu fungeris, nominatim a nobis excepta fuit, tamen ne quis forte interpretetur exceptionem hanc ad Anglicum negotium duntaxat, non etiam ad actionem de pace inter Charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Henricum Gallorum Regem Christianissimum pertinere, eamque suspicionem his literis adimendam, & tollendam esse duximus, tantum enim abest, ut ab hoc te Legationis tuae munere desistere voluerimus, ut si eo iam non fungereris, id tibi mandatum fuerimus, nos vero te in hanc tam praecaram, & Christianae Reipublicae salutis tantopere necessariam de pace actionem incumbere volumus eodem jure, ac potestate, eadem apud Principes omnes, inter quos de concordia agendum est, auctoritate, iisdem denique, ubicumque locorum fueris, facultatibus, quas a felicis memoriae Julio Praedecessore nostro accepisti, & quamquam ad pristinum tuum studium, & diligentiam nihil addi posse arbitramur, tamen ut eo acrius urgeas, instesque, quo maior Omnipotentis Dei benignitate spes compositionis, & pacis excitata est, te in Domino etiam, atque etiam hortamur, nihil est enim, quod vehementius cupiamus, quam filios nostros Charissimos, quorum ut ex discordiis pernicies, ita ex concordia Christiana Reipublicae pendeat salus, sanctissimo inter se foedere, & amicitia conjunctos videre, & ea arma, quae per tot annos, peccatis nostris ita merentibus, tantum Christianae Reipublicae nocuerunt, conversa ad impiorum Christiani nominis hostium excidium cernere, quamobrem perge dilecte fili isto Legationis tuae munere fungi, eadem fide, eodem studio, ac diligentia, qua adhuc fecisti, & qua illo altero Deo oprimo iuvante, feliciter es functus, non diffidimus enim huic quoque labori tuo Deum Omnipotentem, misericordiae suae magis, quam peccatorum nostrorum memorem, optatum esse exitum concessurum. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXIII. Decembris MDLV. Pontificatus nostri anno I.

XXXVI. Sancienda illius inter Reges pacis optima spes affulgebant, cum Reginaldus Polus, qui apud Philippum Anglicae Regem, Caesaremque eam provehebat, Pontificem certior fecisset, Philippum Regem ad eam amplectendam inclinare, pariterque duo alii Cardinales ejusdem pacis interpretes apud Gallum Regem affirmantes

Gallum ad pacificandam concordiam optime comparatum, ex qua eorum conjunctione delibatus ingenti gaudio Paulus Philippo pios stimulos admovit, ut Christianam Rempublicam variis dissensionum fluctibus jam diu concussam, in tranquillo felicitatis concordiae portu collocaret.

Expetebatur ea pax continentibus votis a Philippo, & Hispanis, ut beneficio pacis populi longo fessi bello recreari possent, tum novi Principis Imperium confirmaretur, Gallorum pariter Regis Aeternarium diuturnitate bellorum, tum in Hetruria, tum in Infubria, tum in Belgii limite exhaustum erat, ut demum ineunte proximo anno quinquennalis sequestra pax sancita fuerit.

Contulerat, ut ante vidimus, solemniteru Julius III. beneficiarium jus Regni Neapolitani Philippo Angliae Regi, nonnullaque ei leges Pontificio diplomate contentas dixerat, quas Philippus pie admittit, Regnumque illud Pontificiae liberalitati acceptum retulit, atque Oratoris opera Regia obsequia Paulo Pontifici devovit solemniteru in Sacro Cardinalium Senatu, ut Acta Consistorialia XXVII. Augusti MDLV. Orator Serenissimi Domini Philippi Regis Angliae Illustris nomine ipsius Regis, obedientiam devotam Sanctitati Suae, & Sedi Apostolicae praestitit, quam Sanctitas Sua unicum Reverendissimis benigne recepit.

Misit deinde Philippus Rex ad Paulum literas de admissis legibus, pro colato Regno fiduciario, sibi impositis aurea bulla obsignatas, quas Marchio Sarrariae Orator Caesareus Paulo detulit, quibus acceptis Paulus Philippum hortatus est, ut memoriam accepti beneficii pia mente recoleret, viresque suas ad tuendam Sedis Apostolicae dignitatem exerceret.

Continuis piorum votis eo ardentius pax inter Catholicos Reges, ac Principes expetebatur, quo Protestantes federe Henrici Gallorum Regis suffulti audacius insolecebant in Catholicos, e quibus Albertus Marchio Brandeburgensis Gallica ope fretus Treuirensis, Moguntinam, Bambergensem, atque Herbipolensem Diceceses evastavit, sedavitque omni crudelitatis, & rapinarum genere, maximeque bellinam immanitatem in Christi Sacerdotes, ac Monachos exercuit ut Catholicum nomen ex Germania excindere moliretur; tot vero malorum fama percussus Pontifex Henricum Regem rogavit, ut calamitatum tantarum misericordia tangeretur, nec suo Alber-

XXXVII. Belcar. l. 26. n. 68.

Act. Conc. MS. Car. Spad. sig. n. 134. P. 172.

Philippus Rex Angliae Pauli IV. obedientiam praestitit.

XXXVIII.

XXXIX.

tum Brandeburgensem patrocínio fulciet, qui eo indigne abuteretur, ac potius alia ratione Germanicæ Nationis benevolentiam sibi conciliaret.

XL. Studebat Henricus Gallorum Rex Alberto Brandeburgensi Hæretico Cæsaris odio, ut illius vires civili bello Germanico elideret, cum cæteroqui Hæreticos in suo Regno ferro, flammaque infectaretur, ne Galliam aliquando everterent; atque hoc anno ad Calvinianorum, vel Atheorum, qui nullam certam Religionem sequebantur, compescendam insaniam gravissimum Edictum in eos sanxit, ac Judicibus suarum ditionum imperavit, ut sententias Pontificiorum Judicum, ac fidei Cenforis exquerentur, nullamque provocationem ad Summos Provinciarum Senatus factarum rationem haberent. Hoc Edicto præfocata fuisset in fomite Calviniana hæresis, nec Gallia toties suorum stragibus cruentata luxisset, si Politici consilarii huic ipsi non intercessissent: at Senatus Parisiensis illud promulgare iussus, auctoritatem suam contrahi ratus, Postridie Regem Octobris nonnullos Senatores ad Regem misit, qui docerent, quadriennio antelapso Regem judicia adversus Hæreticos civilibus Judicibus demandasse, iis dumtaxat exceptis, qui Sacris Ordinibus initiati essent, hoc recens Edictum pugnare cum superiore, quod Universos Regni Ordines Pontificiis Judicibus, aut Cenforibus fidei subiceret, Regiamque auctoritatem ad alienos, sive Pontificios transferret: temperari vero posse acerbitatem illius, si Regii Senatores de causis hujusmodi cognoscant: decernatque: si quid dubii occurrat, consulant Pontificios, ferendæque decretoriæ sententiæ jus conferant: impetrandum vero mandarum a Pontifice, quo judicia hæc adversus Hæreticos civilibus Magistratibus permittat, quibus etiam plura addidit ex aliarum Nationum petita exemplis, consueto pietatis pallio propriam impietatem obvelantes memorabant, Christianam Religionem suo initio non armis, aut gladiis, sed Pontificum prudentia, eruditione, sacris concionibus maxima incrementa accepisse, ea vero iisdem artibus, quibus creverint, atque effluerint, conservanda: tum Regem hortati sunt, curaret, ut Episcopi, atque inferioris Ordinis Sacri Ministri, munere suo ipsi fungerentur, non functiones suas Vicariis demandarent: præluce- rent virtutum exemplis, atque eruditione sua, populum Sacrorum cognitione, atque optimis moribus informarent, quæ si omittantur, frustra adversus novarum

Franc.
Belcar.
l. 26. n.
68.
Jacobus
August.
Thuan. l.
16:

Henricus
II. contra
Hæreti-
cos insur-
git, sed
a Politicis
ejus leve-
ritas re-
primitur.

Seotarum reos suppliciis agi, frustra humanum sanguinem effundi: Regis denique clementiam magis decere, commiseratione miseros allicere, quam ejusmodi carnificina obterere. His non nihil commotus est Henricus Rex, legumque severitatem in Hæreticos remisit, sed quidem haud proficue, nam gliscente in dies impiorum numero, atque hæreseos cancro in Regni membra serpente, biennio post superius Edictum instaurare, atque Pontificiis Judicibus hæreseos causam omnino demandare compulsus est, recenti hoc exemplo tot vetera, tamque perspecta confirmans, nunquam profuisse clementiam Principum in Hæreticis concedendis: ea enim abusi semper illi evasere deteriores.

Interea Henricus ipse Francorum Rex Privilegia a Leone X. Francisco collata sibi asseri, confirmarique postulavit, cui cum significatum esset, pacta tunc conventa ab Administris Regiis fuisse violata, Paulus ab eo exegit, ne ea posthac infringi sineret, si iis indultis potiri vellet, quod tum ab ipso, tum a Regiis Administris admissum est, ut ex subjectis Henrici Regis literis constat.

Henricus Dei gratia Francorum Rex, Comes Provincie, Forcalquerii, & Terrarum adjacentium universis presentes inspecturis salutem, &c.

Plenaria potestate, & auctoritate Regia tenore presentium duximus, & declaravimus, & declaramus, nostram præcipuam voluntatem, & intentionem fuisse, & esse, quod Sanctissimus Dominus noster, eademque Sancta Sedes gaudeant, & utantur in eisdem nostris Dominii Provincie, & Britannie illis iuris, & auctoritatibus, & præminentis, quibus Predecessores sui Romani Pontifices retroactis temporibus ante attentata hujusmodi gavis, atque usi, ac uti, & gaudere, quomodolibet poterant, quarum quidem auctoritatum, & præminentiarum præcipuas, præsertim ad majorem elucidationem, duximus inferius inferendas. In primis, quod in dictis Ducatu [scilicet Britannie, & Provincie] reservationes mensuram Apostolicarum, & omnes alie, tam generales vigore regularum, quam speciales, & ceteræ Constitutiones Cancellarie recipiantur.

Quod provisiones Apostolicæ de beneficiis in dictis mensibus vacantibus admittantur, & prout de jure etiam cum Ordinariis concurrant in eorum mensibus.

Quod regressus coadjutorie, mandata de providendo, expectativa, & similes gratiæ etiam præventivæ recipiantur.

Quod censure a Romana Curia, tam

XLII.
Ext. in
A. G. Conc.
MS. Car.
Spade sig.
n. 134. p.
378.

Assertum
jus Pon-
tificium
in Britan-
nia, &
Provincia.

vigore literarum super assignatione pensionum hujusmodi expeditarum, quam sententiarum in dicta Curia latorum, & executionum desuper decretarum admittantur, & timeantur, similiter interdicitur Apostolica teneantur.

Quod devolutio causarum spiritualium, ac beneficiarum, præsertim in petitorio, ad dictam Romanam Curiam nullo modo impediatur, nec propterea aliquis ex colliquantibus, aut Noraniis exequentibus citationes, aut inhibitiones desuper a dicta Curia emanatis, in partibus molestentur.

Quod Consilium, & Parlamentum Provincie, ac Britannie, non se intromittant in cognitione causarum Ecclesiastici fori, nec etiam per viam appellationis, præsertim super literis Apostolicis, & sententiis in dicta Curia latis.

Quod non detur possessio beneficiorum in quovis loco vacantium in vim supplicationum, aut sumptorum, vel transumptorum, absque literis Apostolicis sub plumbio expeditis, declarantes, quod vigore Concordatorum, nihil fiat in Ducatu Britannie, aut Provincia Provincie, cum in Concordatis non comprehendatur, nisi dictus Ducatus unitus fuerit Regiæ Coronæ; mandantes nostris dilectis, & fidelibus nostrarum Curiarum Parlamenti Provincie, & Britannie, & eorum cuilibet respectivè, prout ad eum pertinet, quatenus ipsi nostras presentes declarationem, & voluntatem receperat, & admissas manteneri, & custodiri, & observari, ac vocari, & adhiberi Advocatis, & Procuratoribus nostris Fiscalibus in eorum auctoritatibus, & publicis libris, & registris scribi, & annotari faciant, eisque prædictum S. D. N. Papam, Sanctamque Sedem Apostolicam, ac eius Officiarios, Commissarios, & Deputatos plene, & pacifice gaudere, & uti permittant, absque eo, quod illis aliquam perturbationem, molestiam, aliudve impedimentum inferant, &c. Dat. apud Sanctum Germanum die XXIX. Mensis Julii an. MDLV. Regni nostri * IV.

Per Regem, & Comitem Provincie Duthier. Visa lecta, & publicata in Camera tempore vacationum, ordinata, & registrata in registris Curie Parlamenti Provincie, petente, & requirente Regio generali Procuratore. Aquis die VI. Mensis Septembris MDLV.

XLIII.
Germania
a Brande-
burgo va-
data.

Inter hæc, Alberto Brandeburgensi Marchione, de quo supra egimus, turbas undique ciente, ac promiscue cædibus, & rapinis non in Catholicos tantum, sed etiam in Lutheranos sævientem; Hæretici tempus opportunum rati libere undequaque virtus evomere, Colonien-

sem ditionem inficere pertentant, jamque Urbem ipsam Judocus Velsius Batavus, qui provinciam interpretandi Sacra Biblia gerebat, novis, ac deliris opinionibus dementare studebat, Ecclesiam invisibilem fingens, novaque Apocalypses, & visiones meditatus, sed restitit insanis ipsius, aliorumque conatibus sollicita pii Magistratus diligentia, ac præcipua Adolphi ejus nominis III. Archiepiscopi vigilantia, qui Apostolica falce spuria excindens germina, non est passus altas dare radices, & Judoco per Magistratum in exilium pulso, cæterisque omnibus dispersis, factum est, ut Pontifex de præclara illorum fide certior factus, Colonienstem, ipsiusque in primis Antistitis, pietatem publicis ad ipsos datis literis commendaverit.

Præclaram Colontensem in fide Catholica tuenda constantiam, hostis humani generis Diabolus, qui semper Dei Simiam agit, in suis quoque adæclis renovare visus est, Lutheranos adigens, ut in aliarum Seotarum Hæreticos veluti seditionem turbines insurgerent; tradit enim Surius ex Joachimo Westphalo Hamburgensium seductore Lutherano, Regem Daniæ, ac Senatuum Hamburgensem publico edicto venuisse, ne quis civium Sacramentarios, Anabaptistas, aliarumque Seotarum studiosos hospitio exciperet, pariterque alias Urbes maritimas earum partium, constitutis gravissimis pœnis, Zuinglianos hospitio prohibuisse: Lutheranæ enim Ecclesiæ male sibi metuere cœperant a Sacramentariis, ne earum statum illi convellerent, quam politicam prudentiam utinam Catholici Principes, ac Magistratus, cum primum Lutherana impietas erupit, intellexissent, immensas profecto calamitates a suis cervicibus depulissent, si Novatores confestim e sua ditione ablegassent. Territus iis Edictis Joannes a Lasko Sacramentarius vagus, ac profugus, ex Embdensi Civitate Francofordiam se contulit, ubi permisum illi est Ecclesiam Peregrinorum constituere, ita enim suam Synagogam dixit. At quanto consultius fecisset, si ad Christi Ecclesiam se adjunxisset, in qua futurus esset Civis Sanctorum, & domesticus Dei. At paulo post cognita intempestiva Sigismundi Regis lenitate in Poloniam regressus est, e qua pulsus antea a Sigismundo Patre fuerat, cumque multis sua venena afflasset, pietatem Catholicam in nonnullis ejus Regni locis prostravit. Porro in Germania Sacramentarii multis in locis exagitati sunt, suisque sedibus ejecti, nec Augustani conventus decreto pacis beneficio potiri permitti, ut mox diceretur.

Coloniam
pulsus hæ-
retiarum.
Ægid.
Gelenus
l. 1. adm.
Col.

XLIII.
Surius in
com.

Sacra-
mentarii
exagitati
a Luthe-
ranis.

Coa-

XLIV. Coacti hoc anno Augustæ Ordines Imperii, cum partim ex Catholicis Proceribus, partim ex Lutheranis constarent, contrariis inter se admodum studiis dissentere adeo, ut ea Comititia a mense Februario in Septembrem extracta fuerint. Agebatur vero de publica salute, & conferendis adversus Turcam communem hostem subsidiis, deque mutua concordia constituenda, quæ ad propulsandum externum hostem necessario requireretur, cuius quidem ineundæ veram rationem Joannes Cardinalis Moronus Legatus Apostolicus a Julio III. missus aperuerat, ut nimis Concilii œcumenici, quod Pontificio nomine offerebat, decretis parere, publica Comitiorum lege statuerent; sed Lutherani œcumenicum oblatum Concilium respicientes, omnes impias artes intenderunt, ut Catholicos Proceres ad nefaria ipsorum decreta admittenda pellicerent, quorum improbos conatus, cum Paulus infringere studeret, Catholicos Principes variis monitis sollicitavit, uti constanter tuerentur fidem, nec se ad aliquid ab eorum pietate, & officio alienum adduci paterentur, quo argumento data sunt literæ Alberto Duci Bavarie, cui simul Aloysium Lipomanum Episcopum Veronensem de his etiam cum Ferdinando Rege acturum significavit.

Paulus IV. lib. brev. sig. 2891. p. 48.

De molitionibus Lutheranicorum: cohibendis.

Dilecto filio Nobili viro Alberto Bavarie Duci.
Dilecte fili Nobilis vir salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum certiores facti fuerimus eos, qui isti Conventui inter sunt, a Catholica Ecclesie unitate separati quadam obrinere conari, quæ ad confirmandum, & augendum ipsorum schisma pertineant, pro Pastoralis nostro officio magna sane affectu fuimus sollicitudine, nihil enim omnino gravius nobis accidere potest, quam tot remedia, quibus prospici Catholicorum quieti in illa Nobilissima Natione oporteret, ad opprimendos eos, & disseminandas latius hæreses converteri, itaque ne officio, ac muneri nostro, deessemus, & alios, qui isti Conventui inter sunt de Religione optime sentientes, hortari sumus, ne tali tempore quidquam, quod ipsorum officio, ac pietate alienum sit, approbent, sed omnia potius pariantur, quam aliquid, quod ipsis indignum sit, committant, & Nobilitatem tuam ad hoc idem hortandam esse duximus, tamen adeo exploratam habemus tuam in fide, ac Religione Catholica constantiam, ut non tu quidem hortandus sis, sed potius laudandus a nobis, quod te Patris tui, ac Majorum tuorum Clarissimorum Principum virtute, gravitate, pietate simili-

num præstas, quamobrem plurimum confidimus, tua te sponte, quantum in te fuerit, impia eorum consilia, & conatus impediturum, & tali occasione oblata tuam erga Catholicam Ecclesiam pietatem declaraturum. Quo nihil sane, aut Deo gratius, aut tibi ipsi, tuisque populis salutaris facere poteris, qua de re cum Nobilitate tua, nostro nomine, coram etiam aget Venerabilis Frater Aloysius Episcopus Veronensis, cui in Poloniam nostro, & Sedis Apostolicæ Nuntio a nobis misso in mandatis dedimus, ut isthac iter faceret, ac Serenissimo Romanorum Regi, tibi, & aliis Catholicis Principibus, qui isthic sunt, nostrum sensum exponeret, cui Nobilitas tua fidem habebit. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die vi. Julii MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Propugnabat acerrime in iis Comititiis rem Catholicam Albertus Bavarie Dux, quod cum Pontifex multorum fama, & literis Augustani Cardinalis accepisset, subjectis literis pietatem illius extulit, gratæque egit.

Dilecto filio Nobili viro Alberto Duci Bavarie.

Jucundissimum nobis fuit, ex tuis literis agnoscere studium illud, quod habes a claræ memoriæ Parente tuo, atque Majoribus piissimis, & Deo amabilibus Principibus hereditarium erga Catholicam Religionem, & Sanctam hanc Sedem, de qua etiam, & aliis literis tuis ad felicis recordationis Prædecessores nostros missis, & ex gravissimis plurium testimoniis, atque adeo una omnium voce cognoscimus, præsertim dilecti filii nostri Orthonis Cardinalis Augustani, qui de Nobilitate Tua ea omnia non cessat prædicare, quæ ab optimo, & vere Catholico Principe possunt expectari, quo nomine, & maximas Divine bonitati gratias agimus, quod in tua virtute, fide, pietate, autoritate, tam firmum, & stabile reliquis, qui in istis partibus sunt, Catholicis populis præsidium conservavit, & tibi ex toto corde gratulamur, cujus pietas inter tot finitimorum Principum, ac populorum a vera fide aberrantium tenebras elucet, atque emicat, atque ut respiciant, & ad Sanctam Matrem Ecclesiam revertantur ipsos admonet, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XXVI. Julii MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Defendendæ etiam Religionis causæ incumbebat Ferdinandus Rex Romanorum, sed tanta erat Lutheranorum insania, tantus furor, ut nulla æquitate flecti possent, sed ad confirmandam, augendamque suam hæresim, deprimendamque rem Catho-

XLV. Bavarus tuetur rem Catholicam.

Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2891. p. 98. Commendatur ejus pietas.

XLVI.

tholicam pertinacissimis animis conjurarent, de quibus certior factus Pontifex Carolus Imperatorem rogavit, ut auctoritatem suam adhiberet, ne iniqua Religioni conciperentur decreta in eo Conventu, atque etiam ad Ferdinandum Regem daret literas, de non permittenda Catholicæ rei depressione, significaretque, quantum ab impiis consiliis abhorreret, ut iis contra murmura impiorum sese tueri possit.

XLVII. Vita S. Francisci Borgias. Orlandin. in hist. Soc. Jesu h. 15. n. 28.

In Hispania obiit Joanna Regina Castellæ Mater Caroli V. & Ferdinandi Imperatorum, quæ extincto Philippo I. Viro charissimo, adeo effuse ejus mortem luxerat; ut de potestate mentis fuerit deturbata, extremo vero affectu morbo, cum jam mentis impositus ferme quinquaginta annis vixisset, precibus Sancti Francisci Borgiæ, qui morienti affuit, restituta menti est, & cum a mentione rerum Sacrarum ante hac maxime abhorruisset, maxima omnium admiratione Symbolum Fidei repetivit, ac Extrema Unctione, adscito Petro Soto, recuperatæ ab ea mentis teste, delibata est; Eucharistiam vero quominus exciperet, in causa fuere vomitus, nausæque, quibus laborabat, de cujus pia morte pii filii Cæsares maximas Deo grates egere, eoque solatio dolorem temperant.

XLVIII. Famian. in hist. Belgic. sub ann. 1555.

Carolus vero Imperator sæcularium, & militarium occupationum pertæsus, Mundo, ejusque negotiis nuntium remisit. Et qua animi magnitudine Imperio, & tantis se exuerit Regnis describunt fuisse Caroli V. Imperatoris vitæ Scriptores.

XLIX.

Cæsar ex matris obitu nimis dolore confectus.

Audito Joannæ Regiæ Castellæ matris obitu Carolus Imperator gravem adeo inde dolorem traxit, ut oppressus mœrore sibi quoque proximo temporis flexu mortem impendere opinaretur, nec non vocem matris vocantis ad se filium audire animo fingeret, quod cum Vesalio archiatro valetudinis illius moderandæ munus exerceat aperuisset, ille animi ægritudinem in corporis vitium ac damnum refundendam interpretatus contraria Medicorum assentatiunculis illudentium ægris libertate mortem inde portendi, nec in longiores annos vitam propagaturum significavit, eumque in suscepta opinione urgentis obitus confirmavit, induxitque, ut voluntaria rerum humanarum abdicatione mortem anteverteret: de ea lapsis jam ante aliquot annis sermones arcanos contulerat Carolus cum Francisco Borgia olim Duce Gandiæ, quem conculcatus sæculi factus, illustratæque miraculis eximie virtutes ad sanctorum numerum, & sacros honores extulerunt. Itaque Caro-

De administratione Imperii deferenda cogitat.

lus Imperator ingentibus sæculi curis fessus, & continuis tractandorum armorum molestiis attritus, cum nova semper ex gestis bellis bellorum semina orirentur, ad sacrum otium applicuit animum; seque Imperii Romani, ac tot Regnorum administratione abdicare decrevit: tantæ itaque moli subducturus humeros, de bello, quod inter ipsum, & Henricum II. Gallorum Regem, quod cum paterna hereditate veteres Francisci primi simulates, quæ Europam exitalibus motibus concusserant, induerat, trahebatur, componendo egit. Conjunxit operam regiam in pertractanda ea concordia actione Maria Angliæ Regina, quæ Philippo Hispaniarum Principi nupserat, demumque hoc anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, Caleti Cæsarei, Regique Oratores amplissimis instructi mandatis de pace faciendâ per multa colloquia inter se contulere, sed cum dissensissent animi nimium aversi, quinquennialium induciarum fœdera pepigere, inde pacis ineundæ spe concepta. Tunc Cæsar excito ex Angliâ Philippo filio meditatam Imperii abdicationem sensim provocare in opus constituit, indictoque solemnium Ordinum, Equitumque aurei velletis conventu Bruxellis Octavo kal. Novembris in maxima aula Regia circumfedere jussis, hinc Philippo Angliæ, Maximiliano Bohemiæ Regibus, atque Philiberto Sabaudicæ Duce, inde Eleonora Galliarum, Maria Hungariæ, viduis, alteraque Maria Hungariæ Reginis, Præfectum Scriinii perorare ad Belgarum Ordines, & quæ acceperat mandata exponere imperavit. Compendium orationis ejus hoc fuit, Cæsarem senio gravem debilitatum adversa valetudine, laboribus fractum, tantam rerum molem sustinere non posse, memoremque mortalitatis suæ ad felicem immortalitatem comparandam se accingere, atque adeo Belgii, & Burgundiæ Principatus in Philippum filium ferendo oneri parem transfundere. Hæc perorantem Cæsar assurgens interrupit, ac repetitis magnifice vitæ suæ gestis Philippum filium pie admonuit, ut Catholicam religionem in iis Principatibus tueretur, tum Belgii, & Burgundiæ Ordines hortatus est, ut Philippo filio fidem addicerent, constanterque illi obsequerentur.

Sur. in Annal. hoc anno.

Induciæ quinquennales inter Cæsarem, & Gallum.

Cæsar Belgii, & Burgundiæ Principatus transfert in filium.

Hortatur, ut fidem Catholicam tuatur.

Bimestri lapsu omnia sua Regna in eum transfert.

Interjecto post duorum mensium intervallo, celebratis longe majore Procerum frequentia Ordinum Comititiis, omnium Regnorum, Provinciarum, Insularum, ac Principatuum tam in Europa, quam in novo Orbe interfluo Oceano disjuncto jacentium, possessiones ac jura in Philippum

pum filium hoc nomine II. traduxit, hæc verba præfatus [Reliqui se filiis vitam tradere gaudent, & Regnaradituros pollicentur, cum illa amplius tenere non poterint, ego postremum hoc donum, præripere mortis necessitati volui. Si re non magis viventem ex me, quam ex me regnantem aspicerem: Commendo tibi divini numinis timorem, & amorem, Catholicæ Religionis defendendæ singulare studium, juris, legumque tuclam tanquam Regnorum firmissima fundamenta, ac præsidia.]

Meditatur trans-ferre in eum Imperium.

Adversatur Ferdin. Rex Romanorum.

Cedit Carolus Imperio in gratiam Ferdinandum.

Sar. in Anal.

Noctit rei catholice Caroli celsio.

Meditabatur etiam Carolus exuere se Romano Imperio, ac in illius possessionem Philippum filium inducere, cum pro tuenda religione Catholica, ac comprimenda hæresi tot Regnis actus, ac nova Regnorum Angliæ, & Hiberniæ accessione fultus exercere armorum potentiam facile posse videretur, sed Ferdinandum fratrem Regem Romanorum ad suam voluntatem flectere nunquam potuit, cum quo repugnante Lutherani Principes sectæ suæ asserendæ addictissimi vires suas conjunxissent; quare tertio post labente anno Carolus vigesima quarta die Februarii concepta abdicandi se Romani Imperii juribus firmissimam voluntate, missa insigni Legatione ad Septemviro Principes, qui Francofurti convenerant, Romanum Imperium in fratrem Bohemiæ, & Hungariæ Regem jam ante etiam creatum Regem Romanorum transfudit, Imperiique insignia, adhibito Guillelmo Aurasie Principe illi transmisit. Eo die, inquit Surius, quo in lucem editus fuerat, & quo Bononiæ anno millesimo quingentesimo trigesimo excurrente a Clemente VII. Pontifice imperiali corona fuerat redimitus.

Commendarunt plures Christianam hanc demissionem in Carolo V. maximis laudibus, mirati sponte cessisse Imperio, qui imperare posset, inter quos Surius hoc factum, ut gloriosum, & multa laude, & prædicatione dignissimum effert: Non enim inquit debemus nos, qui Christiana Religione initiati sumus, in hac re hominum ethnicorum, aut etiam nunc mundo nimis dæditorum opinione duci, sed oculos habere defixos in Christum verum Deum, ac Dominum nostrum, qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum etiam exinanivit formam servi accipiens.

Non desuere alii, qui secessum Cæsaris improbant; cum magis retento Imperio, quam a se abdicato divinæ gloriæ propagandæ, asserendæ religioni, delendæ hæresi incumbere potuissent, ma-

xime cum Pontifex instaurandæ Synodi Œcumenicæ consilia agitaret, ac pravi omnino fuit exempli inconsulto Romano Pontifice, cui Sacramento fidem de administrando Imperio, deque religione armis defendenda obstrinxerat, munus Imperiale abjecisse. Scimus enim, quod cum consultus fuisset Eugenius IV. a Pisaurensi Principe de abiiciendo Principatu, ut in Cœnobio contemplationi rerum cœlestium vacaret, eum admonuit, perfectionis Christianæ culmen situm in charitate, quam magnificentius exercere posset in gerendo pie Principatu. Cæterum Pontifex illius secessum damnavit, nec ab eo Imperium jure in Ferdinandum fratrem transferri potuisse contendit, ut dicitur inferius.

Ex infelici promulgato secessu Cæsareo Catholica res maximam cladem passa est in Germania, destitutis Imperiali patrocinio, ac præsidio Catholicis, qui in Principum Lutheranorum terris degebant, majorique audacia efferati Lutherani moliti sunt in Augustano conventu extorquere vi, ut in Catholicorum Principum ditionibus proficendæ hæreseos, ac disseminandæ libertas permitteretur; sed ea impiorum molimina refregit Ferdinandus Rex, tum etiam tuendæ Religionis ardore, tum factio politicis causis impulsus, vereri enim jure poterat, populos superstitione Lutherana imbutos rebellionem moturos, nec in Principis obsequio constantes fore, qui jugum numinis excussissent. Idem pius Rex ad informandos, erudiendosque Christianam pietate Bohemos, Pragæ Collegium Sacerdotum Societatis Jesu condidit, Pontificiamque apud Sanctum Ignatium adhibuit auctoritatem, ut duos Theologos eruditione florentissimos Pragam mitteret, cujus gesta, & consilia Pontifex his literis commendavit.

Charissimo in Christo filio nostro Ferdinando Romanorum, ac Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illustri.

Charissime in Christo fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum nuper optatissimum fructum ex virtute, sapientia, & pietate tua cepissemus, impeditis a Serenitate tua impiis, & perniciosis eorum consiliis, qui in Conventu Augustanæ id moliebantur, ut hæresis pestis in posterum ad eos quoque Germaniæ populos posset serpere, qui adhuc Dei beneficio integri in veræ, & Catholicæ fidei cultu, atque Ecclesiæ unitate, & obedientia permanent. Ad eam latitiam, quam tum incredibilem cepimus, non parvum cumulum addiderunt literæ tuæ, quas dilectus fili-

L.

Laudatur de repressis Hæreticorum conatibus.

filius nobilis Didacus Orator apud nos tuus nobis reddidit, quibus certiores nos pro tua perperna in hanc Sanctam Sedem reverentia fecisti, de consilio tuo instituendi in Urbe Regia Bohemiæ Pragæ Collegii Patrum ejus Societatis, quæ vocatur Jesu, propterea quod ea ratione speres, & Dei Omnipotentis gloriam augere, ac populorum illorum saluti consuli posse, rogasque & urges, ut duodecim Patres ex eo numero, in quibus duo Theologia Doctores sint, ad te primo quoque tempore mittantur, quibus jussu tuo donaculum jam, & reditus ad victum necessarios paratos esse, scribis, in quo eximiam, & singularem ipsam pietatem tuam satis digne laudare nequaquam possumus, nihil enim nec nobis sperari posse, his temporibus videtur, aut Dei Omnipotentis honori, & gloriæ augenda aptius, aut populis illis in errorem renebris, & umbra mortis iam diu sedentibus, si modo veritatis lucem agnoscere, & animarum suarum rationem habere voluerint salutaris; quæ quanta nos in Domino lætitia, exultemus, cum in tanto Rege præter reliquas præstantissimas virtutes, tam sacerdotalem animum inesse videmus, non ita facile a nobis exprimi potest. Plurima tu quidem, & maxima ab Omnipotente Deo beneficia, & munera accepisti; dedit enim ille tibi tot, & tam lata Regna, quæ obrines, teque ejus potestatis, quæ Regum in terris omnium potestati antecellit, Successorem designavit; ille immanissimos hostes a Regnis tuis maxima tua cum gloria sape, repulit illam præclaram tibi sobolem, totque alia dona largitus est; verum ea temporalia sunt, & simul cum hac vita relinquuntur necesse est, at vero tam gratus in ipsum Deum animus, tantum Religionis ejus, & gloriæ studium, tanta in commissos tibi populos charitas, non solum temporalia ipsa tibi conservatura tam diu est, quoad viveris, & alia præterea a Dei benignitate impetratura; verum etiam aditum tibi ad ea, quæ cœlestia, & immortalia sunt, ut ad illud æternum Regnum jam paratum pervenias, paterfactura. Itaque pro nostro in te paterno animo, hoc nomine Serenitati tuæ gratulamur, & Deo Altissimo maximas agimus gratias. Huic auzem tuo consilio, cum pro eo, ac debemus, faveamus, teque ad eum, quem tantopere desideras effectum primo quoque tempore pervenire, optemus, vocatum ad nos dilectum filium Ignatium ejus Societatis Magistrum vehementer hortati sumus, ac mandavimus, ut quamprimum possit, studio tuo morem gerat, quod ille, ut debet, diligentissime faciat. Verum quia duo illi Theologia Doctores, quos tua Serenitas po-

scit, qui maxime idonei sunt, ex longin- quioribus locis accensendi sunt, & Hyems jam subest, eorum missio in proximum mens- sem Februarium dilata est. Serenitatem tuam hortamur, ut hanc brevem moram æquo animo patiat. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die VII. Octobris MDEV. Pontificatus nostri anno I.

De condito a Ferdinando Rege Pra- genfi Collegio, apertaque anno proximo Academia agit Orlandinus, utque e præ- dicantibus Hæreticorum celeberrimis duo a Patribus Societatis Jesu ad Catholicam pietatem fuerint traducti, utque etiam Christus in Eucharistia Adalberto e Bau- sech oranti in Templo Collegii viden- dum se præbuerit, narrat his verbis. Adalberti e Bausch (inquit) insignis fuit vocatio, cui in Collegii Templo preces ad Deum fundenti, pueri venustissimi specie in sacrosancta Hostia Jesus apparuit, ro- gantrique, quid ab se vellet, Volo (puer respondit) ut ibi sis, ubi es. Quæ Adal- bertus de ingredienda Societate interpre- tatus, receptusque, Divinum visum non statim, sed paulo post consolaturus prius propinquos, qui et negotium facessabant, aperuit. Afferebat eadem Societas mag- nas utilitates Ecclesiæ in cunctis locis, in quibus instituta erant Collegia, ac Sanctus Thomas e Villanova hoc anno e vivis migraturus in Cœlum, cum nul- lam aliam arcam habere solitus esset, quam pauperum manus, Valentino Col- legio maximam pecuniæ partem, quam habebat in nominibus, reliquit, cum Patres Societatis, ut Dei cooperatores, amore singulari profeceretur. At de his fati. Ad Augustani Conventus histariam, unde digressi sumus, revertamur.

Flagitaverat Paulus Pontifex, ut Lu- theraniŒcumenico concilio instituto ce- lebrando Religionis controversias permit- terent, at illi in perfidia obfirmati, con- ciliium, cui Pontifex præsideret repudia- runt, nullam, aut Apostolicæ Sedis au- thoritatis, aut suæ salutis rationem ha- bentes, quo animadverso Paulus omni studio, & opera, precibusque vehemen- tissimis institerat apud Catholicos Prin- cipes, ut illibata Religionis causa, Co- mitia Augustana dissolverentur, sed Pon- tificiam voluntatem eludit Protestantium pervicacia, ac demum conceptum est id decretum in eo Conventu, ut exclusis æ- teris sectis, ac pacis beneficio mulctatis, Catholici, & Augustanæ confessionis cul- tores mutua concordia potirentur, ac li- beris Civitatibus fas esset, quam vellent Religionem amplecti, facta Principibus facultate obnoxios sibi populos ad Reli- gio-

Nicol. Orland. hist. Soc. Jesu. l. 16.

Id. l. 15.

Christus se viden- dum præ- buit in Eucharis- tia cui- dam Hæ- retico & conver- titur.

Dolgaft. Francisc. Belcar. l. 26. n. 65.

gionem, quam ipsi profiterentur cogen- di : ut Episcopis, & aliis inferioris ordi- nis ad Lutheranos descere liceret, quo tamen casu dignitatis suae loco moverentur, nec propterea infamiae notam contraxisse, censerentur; quo decreto multis nominibus impio Sathanas Germaniae Im- perium ex aequo cum Christo divisit. Consensisse in illud Germanos Proceres refert Sleidanus, cum nec oecumenicum, nec Nationale concilium, in quo Reli- gionis controversiae conciliarentur, posset haberi, at ille more suo mentitur impu- dentissime, cum oecumenicum offerretur a Pontifice, ut vidimus, Nationale autem haud quaquam decebat, ne scilicet con- troversiae ad totum Imperium Christia- num spectantes ab una, eaque tum sus- pecta Natione dirimerentur. At Luthe- rani nunquam oecumenicum, in quo to- tius Ecclesiae Princeps praesideret, sed im- piorum Conventiculum volvere, in quo Haereticis, excluso Pontifice, dominaren- tur, quod Christianum dixerit, cum dici Sathanicum debuisset, & hoc concordiae genus omni bello funestius flagitarunt, quo Catholicae oves a Summo Pastore deficerent. Oecumenicum noluisse toties patuit, quoties celebratum est Tridenti- num, nec illud admittere voluerunt. Por- ro superius decretum ea parte plane im- pium extitit, qua Catholici, qui in Haereticorum ditione erant, Imperiali patro- cinio destituti sunt, de quo conquestus est Paulus apud Ferdinandum hisce liti- ris, ac Zachariam Delfinum Internun- tium pro re Catholica promovenda tran- smisit.

Charissimo in Christo filio nostro Fer- dinando Romanorum, ac Hun- gariae, & Bohemiae Regi Illustri.

Charissime in Christo filii noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Satis, su- perque iam experti sumus, quam aut Le- gati, aut Nuntii isthic nostri parum apud eos proficiant, quorum obduratum est cor, & qui non modo nostrae, atque huius San- ctæ Sedis auctoritatis, sed suae ipsorum salutis nullam rationem habent, adeo ut nobis potius timendum sit, ne infelicissimi illi in reprobum sensum a Divina ultio- ne penitus tradantur, quam ut nulla no- stra opera redigi ad sanitatem possint. Vi- dit Serenitas tua quanta nos, & nostri proximi Prædecessores cura, & sollicitudi- ne, quibusque apud omnes officiis procu- ravimus, ut Conventus Augustanus po- rionis Religionis rebus intactis dissolveretur, quam ad recessum veniretur tam pernicio- sum, sicuti, & nobis, & tuæ Serenita- ti, & Catholicis omnibus invidis, tandem

Recessum Au- gustanæ Dietæ Catholi- cis præju- diciali.

LI. Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2891. p. 160.

Quæritur de decreto Augustano exitia- li.

ventum est, aliisque interea indictus Con- ventus, ut ne differatur diutius quin ip- si, ac Provincia ista Nobilissima ad extre- mum exitum adducantur, sed quanto ii suo ab officio longius discedunt, tanto nobis in nostro constantius permanendum est, & quo major est illorum potentia, & vis, eo imbecillitati nostræ dummodo fidei, spei, & charitati innitatur, ac Divina in pri- mis potestati, securius confidendum, quæ humilia sublevar, & fortia quæque con- fundit: quare nos Venerabilem Fratrem Zachariam nostrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium isthic remittimus, ut quod qui- dem ad communem inclytræ istius Nationis salutem, fideique Catholicae causam atti- net, imminentibus malis, eis tecum reme- diis occurrat, quæ prudentiæ tuæ, & eo- rum, qui nobiscum Religionis, ac Dei par- tes tuentur, opportuna videbuntur, quod vero ad res tuas, & nostras privarum spe- ctat, non minus tibi quam nobis operam suam te penes navare possit, quæ cum [ut etiam ex literis tuis intelleximus] aequè tibi ac nobis grata sit, publicis autem ne- goriis ob ejus, tum fidem, & virtutem maxime utilis, tum ob rerum istarum pe- vitiam, valde necessarium tibi, tam liben- ter restituimus, quam abs te receptum iri, non dubitamus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XVIIII. Decembris MDLV. Pontificatus no- stri anno I.

Non deerat quidem Ferdinando ani- mus tuendæ, asserendæque Religionis, sed minus pollebat viribus pro ea in Prin- cipatibus hæreticorum defendenda, nam in sua ditione commode, & opportune usus est superiori decreto pro hæresi excindenda, quo ducentos, & amplius Lu- theranos Ministros, ut vocant, veros, inquam Sathanæ Ministros, qui com- munionem Calicis præbebant laicis, Bo- hemia dispulit, atque ita Calixtinoram, Pighardorumque reliquæ e Bohemia exci- sionis penitus fuerunt: tum compositum a Petro Canisio Societatis Jesu præstan- tissimo Theologo Catechismum, quo omnes Lutheranae tenebræ discutiebantur, Catholicae eruditionis puritate ra- dianter, per omnes ditiones hereditarias proscriptionis cæteris, quorum plures ab Hæreticis facti erant, doceri præcepit. Cum vero eodem Augustano decreto in- dictus esset alius Conventus Ratisbonæ, extimuit Pontifex, ne in illo Lutherani, quorum omnia studia ad everendam Religionem conspirabant, quippiam novi molirentur, quare exeunte anno Germa- niæ Episcopos monuit, ut conjunctissimis studiis, interritisque animis adver- sus Hæreticorum conatus sese oppone- rent

LII.

Jacob. Augustus Tuccanus l. 16.

rent, qui in Augustanis Comitibus sacri- lego contemptu fidei Catholicae dignita- tem labefactarant, quo argumento ex- tant hæc ad Episcopum Passaviensem li- teræ.

Venerabili Fratri Wolfgango Epis- copo Passaviensi.

LIII. Paulus IV. brev. l. p. 166.

Inter ea, quæ nos gravissime premunt, illud est in primis, major isthic in dies fidei Catholicae contemptus, atque immi- nutio, nam quid alienius ab ea potuit de- liberari, quam quæ in Augusta proximi Conventus recessu decretum fuisse accepimus, quidve tam turpi exemplo, tanta- que impunitate, ac licentia in Ratisbonæ dicta jam indicta non a nobis formidari? sed si nullam jam in multis, in iis tamen, in quorum numero tu es, spem maximam habemus, atque ante omnes Domino Deo nostro confidimus fore, ut hæc prava con- silia ipsismet consultoribus, nisi ad se tan- dem redierint, futura sint infelicissima, si modo accuratius in posterum, præsertim ab Ecclesiasticis, constantiusque resistatur, quam nunc a nonnullis factum esse audi- mus, qui tam facile in sententias tam im- pias dilapsi sunt, sicuti pro certo habemus Fratritatem Tuam pro suo boni Pastoris officio præclare præstituram, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die XVIII. Decembris MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Non immerito Ratisbonensis Con- ventus suspectus erat Pontifici, nam in illo iterum Lutherani, specie concordiae, Catholicos a Romani Pontificis obsequio divellere conati sunt, sed eorum fraudes Divina ope disjectas visuri fumus. Qui vero petulantissime jactabant se concor- diæ cupidissimos, a vera concordia ab- horrebant, Lutheranorum non alia vera, atque expressa esset concordia, quam ut ipsi, proscriptis suis figmentis, concilii oecumenici decreta amplecterentur, quæ cum fastu tumidi respuerent, novæ, ac novæ hæreses apud eos emererunt.

Vid. Spon- dan.

Refcius de scilicet Evang. Gualt. sec. 16. c. 63.

Inter has, ut scribit Roverus Pontanus, Judocus Velsius Batavus, qui, uti supe- rius diximus, Coloniae Ecclesiam invisi- bilem, & alia insulsa confinxit, conje- ctusque in carcerem Divino se Numine affari jactavit, tum de Genio familiari, seu verius Cacodæmone gloriatus est, proptereaque in exilium pulsus fuit, cum Francordiam se contulisset, ut Zuingli- anus rejectus est. Petrus etiam Richerius ex Carmelita Apostata Calviniano in- fectus veneno nova conflagavit dogmata, Christum in carne adorandum negavit, atque Cænam Dominicam omnino su- stulit, quod diceret carnem non prodesse quidquam, atque etiam cum Marcione

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

resurrectionem mortuorum negare visus est. Plurimique alii alia, atque alia com- menta excogitavere, quæ adumbrasse vi- detur liber Job de Leviathan loquens: Corpus illius nempe hæresis quasi scuta su- filia compactum squamis se prementibus.

Ad compescendam tot nascentium va- riarum hæreseon infelici hoc saculo li- centiam, impioque justis pœnis coer- cendos Paulus IV. Pontifex subjectam con- stitutionem edidit VII. Idus Augusti.

Ad futuram rei memoriam.

Cum quorundam hominum pravitas, at- que iniquitas eo usque nostris temporibus processerit, ut ex iis, qui a Catholica fide aberrant, & desciscunt, plurimi quidem non solum diversas hæreses profiteri, sed etiam ipsius fidei fundamenta negare præ- sumant, & eorum exemplo multas in in- teritum animas deducant: Nos cupientes pro nostro pastoralis officio, & charitate hujusmodi homines quantum cum Deo pos- sumus, a tam gravi, & pestilenti errore avocare, ac cæteros, ne in talem im- pietatem labantur, paterna severitate admonere, omnes, & singulos, qui hac- tenus asseruerunt, dogmatizarunt, vel crediderunt, Deum Omnipotentem non esse unum in personis, & incomposita, omninoque indivisa unitate substantiæ, & unum unamque simpliciter Divinitatis essentia, aut Dominum nostrum Jesum Christum non esse verum Deum, ejusdem substantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu Sancto, aut eundem secundum carnem non esse conce- ptum in utero Beatissime semperque Virgi- nis Mariæ de Spiritu Sancto, sed sicut cæ- teros homines ex semine Joseph; aut eun- dem Dominum, ac Deum nostrum Jesum Christum non subisse acerbissimam Crucis mortem, ut nos a peccatis, & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æter- nam reconciliaret: aut eandem Beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei Ma- trem, nec persistisse semper in Virginitatis integritate, ante partum scilicet, in- partu, & perpetuo post partum, ex parte Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spi- ritus Sancti Apostolica auctoritate requiri- mus, & monemus, quatenus infra spatium trium mensium a publicatione presentium in Romana Curia, quoad residentes in ea, modo infrascripto, extra eam vero, quoad alios in illa non residentes modo, & forma per Dæcesanos statuendos, faciendâ, in- cipiendorum, quos pro primo, secundo, & tertio, ac peremptorio termino, ac moni- tione canonica eis, & eorum cuilibet assi- gnamus, ab eorum assertione, dogmatibus, & credulitate hujusmodi, ac quibuscum- que aliis in fide prædicta erroribus, in quos hætenus lapsi sunt, resipuisse, & ad uni-

Cap. 47.

LIV.

Bull. in Paul. IV. const. 5.

Constitu- tionem edidit Paul. IV. ad Hæ- reticos compri- mendos.

Cccc 2 7a

tatem Ecclesie redeundo in manibus Inqui-
sitorum heretica pravitate Civitatum, &
locorum, in quibus ad presens degunt, rea-
liter, & cum effectu abjurasse, & infra
alios tres menses, a die abjuratonis hujus-
modi inchoandos, de eadem abjuratone
Venerabilibus Fratribus nostris Sancte Ro-
mane Ecclesie Cardinalibus dicta hereti-
ca pravitate Inquisitoribus generalibus ple-
nam fidem fecisse debeant, &c.

Respicentes, ejurata heresi, venia-
donari jussit, dummodo delati, aut inqui-
siti, aut relapsi non forent, in pertinacia
vero obfirmatos constitutis in relapsos pec-
nis affici. Datum Romae apud Sanctum
Marcum an. Incarnat. Dominica MDLV.
VII. Idus Augusti Pontificatus nostri anno I.

LIV. Grassari in Polonia hoc anno liberius
heresis coepit, ac nonnullos Proceres,
nonnullaque loca vehementer corrumpit,
quam ab emissariis Joannis Calvinii, qui
Caliphium Gebennensem agebat illatam,
refert Guillelmus Rousseus Doctor Sorbo-
nicus insignis, atque hanc novarum impi-
etatum accessionem, omnium haereseon
fuisse deterrimam, narrat.

Guill.
Ross. in
eod. m.

Non aliter (inquit) quam omnes here-
ses Christiana fidei lethalia sint venena,
eamque tandem extinguant, sed alie tar-
dius, alie velocius, tum Calviniana est re-
liquis multo violentior, & non tantum si-
intra medullas, & viscera admittatur,
verum etiam si vel exterius corpori adha-
reat, & adiungatur, inevitabilem affert
pestem, & internecionem, cuius rei Illu-
strissimum Poloniae Regnum nuper Christia-
nis omnibus Regibus, & Populis singula-
re praebuit exemplum; ad illud enim a
Catholica fide avertendum, & Calvinia-
na heresi imbuedum, cum suos quosdam
discipulos emisissent e Tiguro, & Geneva
Bullingerus, Calvinus, & Beza, itaque
post promulgata vulgaria illa Magistrorum
placita contra Papam, Missae Sacrificium,
bonorum operum necessitatem, preces pro
Defunctis, Purgatorium, &c. ad alia ma-
gis recondita progredierentur, non esse Tri-
nitatem, Christum non esse Deum, sed me-
rum hominem, non Redemptorem, sed Phi-
losophum, datum nobis in hunc dumtaxat
finem esse, ut esset recte vivendi exemplum
ad imitationem positum, Spiritum Sanctum
non esse Deum, nec habere hypostasim, &c.
brevis spatio decem, aut duodecim anno-
rum in eum statum Regnum illud olim Chri-
stianissimum redegerunt, ut multi Prote-
stantes valde dubitarent, ne excusso Chri-
sti nomine, ac fide, apertam facerent Ma-
hometis, & Alcorani Turcici professionem.
(Et infra.)

Quod
Calvinis-
mus Pa-
ganismo
longe de-
testabili-
or.

Polonia
infecta
heresi.

Et si quis Catechismos eorum publica
auctoritate, non quidem Regis, & univer-

si populi, sed particularium Palatinorum,
& Ecclesiarum Calvinisticarum emissos e-
volvat, in quibus Symbola Niceni, &
Constantinopolitani concilii rejiciebant, A-
thanasium, & illos omnes veterum Comitio-
rum Patres, uti Sophistas contemnebant, il-
la omnia decreta de consubstantiali, essentia,
hypostasi, uti sophistica, & ab hominibus
extra Scripturas inventa, repudiabant,
& denique perspicue, verbatimque prohi-
tebantur, is nunquam dubitabit, quin per-
paululum ab ipso Mahometis Alcorano sus-
cipiendo, abfuerint.

Et quinam hujus in Polonia Mahome-
tismi Principes, & Apostoli fuerunt? Ber-
nardinus Ochinus, Valentinus Gentilis,
Paulus Alciatus, Georgius Blandrata, & Pe-
trus Statorius, quem Calvinus suum ali-
quando discipulum vocat, juvenem bono
ingenio, & non contemnenda doctrina
praditum.

Horum alii erant Galli, alii Itali, om-
nes, & singuli Calvinistae; & in Cal-
vini schola enutriti, & e Geneva, Tiguro-
que in Poloniam profecti, & Calvinianae
doctrinae ad unguem peritissimi.

Infecta heresi Poloniae tristi fama per-
citus Paulus, ad restringendas eas faces,
ne gravius incendium concitaret, Aloy-
sium Lipomanum Episcopum Veronen-
sem pietate, atque eruditione conspicuum,
amplissimis instructum mandatis Inter-
nuntium in Poloniam misit, ad quem ex-
tant subjectae datae literae.

LVI.

Venerabili Fratri Aloysio Episcopo
Veronensi.

Venerabilis Frater salutem, & Apo-
stolicam benedictionem. Fortasse Frater-
nitas tua ob perpetuam suam pro Religione
Christiana, fideque Catholica in rebus his
vigilantiam non minus, quam nos auditivam,
in Poloniae Regnum Nobilissimum, nulla-
que antea macula infectum, pravitate
heretica contagionem ita nonnullis in lo-
cis serpere coepisse, ut nisi aliquod reme-
dium, atque illud quidem presens adhi-
beamus, vehementer timendum sit, ne
Natio illa universa corrumpatur, atque
in id morbi genus facile incidat, quod, ut
optime novit tua Fraternalitas, aut nun-
quam, aut raro sanari possit, quare cum
videamus; maxime necessarium esse, ut
illinc aliquis mittatur, qui non solum
nostro, & Sanctae hujus Sedis nomine,
sed sua etiam virtute, doctrina, pietate
huic malo mederi, & possit, & sciat, nemo
nobis adhuc in mentem venit, qui ad hanc
curationem, te vel aptior, vel promptior
esse videatur, vel in cuius erga nos, at-
que ipsam Sedem studio, diligentia, fide
conquiescere tutius possimus, &c. Datum.
Romae apud Sanctum Petrum die XIII. Ju-
nii MDLV. anno I.

Paulus
IV. lib.
brev. sig.
n. 2891. P.
15.

Irreperit in
Poloniam
heresim.

De

LVII.

De misso in Poloniam Internuntio cer-
tiorum fecit Regem Poloniae, significa-
vitque, se non impare, ac Julius III.
& Marcellus II. fidei, ac pietatis studio
ardere, ac si eorum sacra studia Hae-
reticorum improbitas haecenus elusisset,
firmam se in Deo, ac Regia pietate,
spem collocasse, ut demum Polonia ab
Haereticorum impietate, & corruptione
vindicanca sit; proposuitque ob oculos,
quantum periculum Poloniae Regno con-
fiaretur, quantas turbas, & seditione
inducta nova superstitio, paritura esset,
ac si quando ea discrimina non formidat-
ret, intelligeret tamen de Divina agi
gloria, deque aeterna animarum salute,
quas heresis e sine Ecclesiae ereptas ad
castra Sathanae, & nunquam infermori-
tura supplicia traducebat, rogavitque, ut
Internuntium pro Dei honore, & Regia
dignitate, & Poloniorum salute verba-
facturum, humanitate solita audiret.

Charissimo in Christo filio nostro Si-
gismundo Augusto Regi Po-
loniae Illustri.

Charissime in Christo fili noster salu-
tem, & Apostolicam benedictionem. Ex
pluribus, & gravissimis, quibus afficimur
curis, haec nos praecipue sollicitat, ut no-
bilissimum istud Regnum tuum, quod pra-
vorum hominum, & depravare alios, ac
corrumpere cupientium opera humani ge-
neris hostis, ut intelleximus, perturbare,
& haereseum labe polluere, ac contaminare
coepit, in Catholica Religione, & fide,
Ecclesiaeque unitate contineamus, quando
ei malo, nec Julius, nec Marcellus felicit
memoria Pontifices, quibus, ut Divina vo-
luntati placitum est, nos successimus, morte
praeventi, ea, quae cogitaverant remedia,
adhibere potuerunt, itaque Venerabilem Fra-
trem, Aloysium Episcopum Veronensem,
Virum integerrimum, & rerum usu, do-
ctrinaeque praestantem una cum aliquot
maxima piis, & doctis hominibus nostrum,
& Apostolicae Sedis Nuntium illum misi-
mus, cupientes animarum saluti simul,
& Regni tui, quod non minore in peri-
culo versatur, paci, & quieti, stabilita-
tique pro nostro pastoralis officio, & pro
paterno in Serenitatem Tuam amore con-
sulare, nullum praeterea officium, remedi-
umque omisuri, quod prodesse vobis posse
cognoverimus. Esti autem non sine ma-
ximo dolore nostro malum non parum
auctum, & corroboratum esse intellexi-
mus, tamen nostram in primis spem, & fi-
duciam in summa Dei misericordia poni-
mus, deinde tuae, Charissime fili noster,
pietati, prudentiaeque confidimus: cum
enim ex piissimis ortus parentibus in Ca-
tholicae fidei, & Religionis cultu, &

Paulus
IV. lib.
brev. sig.
n. 2891. P.
106.

Matris Ecclesiae sinu educatus sis, non
dubitamus, quin non modo in ea fide, in
qua baptizatus es, quamque, & a Ma-
joribus tuis accepisti, & adhuc retinisti,
sis mansurus, verum etiam omnem operam
daturus sis, ut sparsa isthic ab Inimico zi-
zania extirpentur, Religioque in pristi-
num statum restituatur, etiam si ab here-
sibus, & Religionis ipsius perturbacione,
nullum ad te & Regnum tuum incommo-
dum esset perventurum: cum vero ipso ve-
rum usu, & recentibus exemplis intelle-
ctum sit, quor calamitates, quot tumultus,
quantam rerum omnium crucium confusio-
nem Principibus, & Nationibus afferat
Religionis, & Divini cultus perturbacio,
ipsa quoque Regni tui salutis, & publicae
pacis, ac tranquillitatis ratio cogit huic
pesti, dum recens est, mederi, & adver-
sariorum adeo perniciosos conatus, ante-
quam plus roboris, & firmitatis assu-
mant, reprimere, omne enim malum in
ortu ipso facile extinguitur, inveteratum
vero, & confirmatum difficillime tollitur:
sed cum nec confirmatione nostra pietatem
tuam egere arbitremur, nec hortatione,
prudentiam, nec desint tibi, qui fidelia,
& recta consilia dare possint, illud abs te
petimus, ut ipsum Nuntium nostrum, qui
cum pro Dei honore, tum etiam pro tua
laude, & Regni tui salute, tam longum
iter & tot labores suscipere, minime re-
cusavit, ita excipias, & tractes, ut te pro-
tua, & Majorum tuorum erga sanctam
hanc Sedem observantia, nostrosque in te
paterno animo facturum confidimus, eique
ut viro optimo, & Serenitatis tuae stu-
diosissimo, ut nobis ipsis, fidem habeas.
Datum Romae apud Sanctum Marcum sub
Annulo Piscatoris die XIV. Augusti MDLV.
Pontificatus nostri anno I.

Monita etiam est Bona Regis Sigis-
mundi Mater, ut filium ad defendendam
Religionem, Regiaeque constantiae Hae-
reticorum infringendam proterviam inci-
taret, atque ad id tum Regni caelestis com-
parandi pius ardor, tum terreni retinendi,
permoveret.

Charissime in Christo filiae nostrae Bo-
nae Reginae Poloniae Viduae
Illustri, &c.

Magnam in primis spem in ipsius Dei
misericordia repositam habemus, deinde in
tua, & Serenissimi Regis filii tui pietate,
& prudentia, minime dubitantes, quin
Serenitates Vestrae, quod Catholicorum mu-
nus est Principum, tali tempore fidem,
Religionemque Catholicam forti, & con-
stanti animo defensione sint contra misero-
rum quorundam hominum conatus, nec plu-
ris Regnum ipsum, quam Dei gloriam,
& ani-

LVIII.

Paul. IV.
lib. brev.
fig. num.
2891. P.
107.

animarum suarum salutem sint estimare: ad quam quidem adhibendam constantiam, si non cœlestis vos Regni cupiditas incitaret, at ipsius temporalis regni amor hortari deberet; nihil enim, tam perniciosum Regnis, neque tam pestiferum esse, quam hæreses, & schismata, declarant Germaniæ finitima vobis Provincia, plurimæ, & maximæ calamitates, in quas propter suam ab Ecclesia Catholica, & hac Sancta Sede alienationem incidit. C. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris die XIV. Aug. MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Solicitati sunt præterea a Paulo IV. Poloniae Præsules, ut muneri suo in abigendis, plectendisque Hæreticis, incorruptaque fidei puritate, quam acceperant a Majoribus asserenda, non deessent significatque est illis, jam antea famam ingravescentis in Polonia hæreseos ad Julium III. ac postea ad Marcellum II. pervenisse, atque ab iis, antequam e vivis migrarent, mittendi Internuntii suscepta fuisse consilia, quæ morte eorum immatura fuerint oppressa, sed Divina jam ope a se instaurata: rogarique a se ipsos, ut ad aberrantes tot animas, inque æternam exitum præcipites ruituras in viam salutis revocandas studia omnia virefque conjungerent.

Venerabilibus Fratribus Nicolao Archiepiscopo Gnesnensi Primati, & aliis Archiepiscopis, Episcopis, & Prælaris Regni Poloniae.

LIX. Venerabilis Frater salutem, & Apostolicam benedictionem. Non multo antea, quam felicitis memoriæ Julius III. Pontifex maximus ex humanis excessit, audiveramus ab eo, quo tunc in metu Rex vester Serenissimus, & vos omnes essetis, ne Regnum vestrum Nobilissimum, & usque in illum diem immaculatum hæreticæ pravitatis labe inficeretur, seque propterea isthuc Nuntium esse missurum, qui antequam morbus invalesceret, remedia necessaria posset adhibere. Postea eum ad novi Pontificis electionem conventuri essemus, non sine gravi nostrum omnium molestia, ex literis nonnullorum cognovimus, hæresim ipsam jam inter aliquos ex vestris ita irrepere, ac ceteros omnes sic perturbare cœpisse, ut nulla spes apud vos, præterquam in Deo ipso, atque in hac Sancta Sede relicta esse, videretur. Quamobrem felicitis, item memoriæ Marcellus II. in demortui locum susceptus, jam omnia procurari mandaverat, ut Nuntius ipse mitteretur, sed morte illius subsequuta, nihil hunc usque in diem fieri potuit; nunc cum Divina voluntas, cuius nobis non datur nos-

LIX.
Paul. IV.
lib. brev.
fig. num.
2891.

se iudicium, personam nostram potissimum reliquis fortasse multo infirmiore ad hoc onus perferendum ei substituerit, inter alia Christiana Reipublica incommoda, vœque Religionis pericula, vestri nobis in primis in mentem venit, ac ne quid spei illius, quam merito in Romano Pontifice, Sedeque Apostolica collocastis, quantum in nobis fuerit, fallatur, ad Charissimum in Christo filium nostrum Regem vestrum, & ad vos eum Nuntium mittimus, videlicet Venerabilem Fratrem Aloysium Episcopum Veronensem, vobis, ut putamus, non ignotum, eosque homines cum eo, qui ut in Domino confidimus, & doctrina, & pietate, & huiusmodi pro Christi certaminibus maximo vobis adjumento erunt. Ac si forte non ita profuerint hi, nihil intentatum præterea relinquemus, quo non minus Regno vestro, & omnibus vobis consulatur, quam cæteris Regnis, atque Orbi Christiano universo consuli optamus; Postquam enim est ea Dei voluntas, ut hæc a nobis cura suscepta sit, par est, & a nobis debitum, ut ei dies, noctesque morem geramus, nihilque prius cogitemus, quam ut & Religio, & pax, quas Dominus noster Jesus Christus, usque adeo nobis commendatas reliquit, tandem apud omnes procurentur, ut aliquando tandem utraque perfrui possimus. Interim Fratemitates Vestre pro suo erga nos, & Sedem hanc Sanctam studio Bonitatem Divinam precabuntur, ut huic nostro desiderio, & adesse ipsa, & Principum Christianorum, & bonorum omnium ea consilia, & vires velit adungere, quibus ad gloriam suæ Majestatis, ac suorum fidelium salutem ei possit satisfieri: quodque ad res vestras atinet, ita nostram, & quorumvis operam expectabunt, ut nec sui officii, nec suæ virtutis unquam obliviscantur, dum eos in rectam semitam reducant, qui ab eorum misere, ac perditæ aberrant. Nos vero vos eo semper paterni animi affectu, & in communi, & privatim amplexuri sumus, quem vestra Religio, & virtus, perpetuamque in eandem sedem fides, atque observantia merito exposcit. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XIV. Augusti MDLV. Pontificatus nostri anno I.

LX. Hortatus etiam est Pontifex Palatinus, Arciumque Præfectos, & Regios Senatores, ne hæresim in animarum perniciem grassari paterentur, tum privatim aliis literis Nicolaum Archiepiscopum Gnesnensem, tum Leopoliensem, Andream Cracoviensem, Joannem Præmiliensem, Andream Pofnaniensem, Andream Plocensem, Paulum Wilnensem, Valerianum Lavoriensem, Wenceslaum Med-

Pag. 108.

Ib. p. 109.
& seqq.
Pag. 116.

Mednicensem, Joannem Wladislaviensem, Stanislaum Warmiensem, Leonardum Cimeneensem, Jacobum Chelmensem, necnon Culmensem, Andrusloviensem, & Kioviensem Episcopos ad vigiliis pro Christi grege intendendas, arceusque Hæreticos incitavit.

Æstuabant gravissimis curis Poloniae præsules, cum hæreseos faces illi Regno injectas viderent, quæ majora incendia minabantur, terrebantque vicinarum Provinciarum ab hæresi invecæ calamitates, dumque inter se pro restinguenda erumpente impietatis flamma varia agitant consilia, de celebranda totius Regni Synodo, in qua motas controversias definirent, deliberarunt: at deinde ob rei gravitatem consulendam esse Apostolicam Sedem statuerunt, atque Archidiaconum Casiliensem ad Pontificem mittendum decrevere, qui infelicem Poloniae statum exponeret, atque opem, & consilium exposceret. Quibus respondit Paulus: In Nationis unius Synodo controversias fidei non esse dirimendas, sed in Concilio œcumenico, cuius congregandi maximum a se conceptum desiderium significavit, atque ad id in opus perducendum omni studio, & opera incumbere, ut inter Cæsarem, Regemque Francorum pristinam pacem redintegraret; interea ipsos hortatus est, ut in exercendo pastoralis munere vim sui in Deum amoris explicarent, clementia uterentur erga eos, qui, ejurato errore, in gremium Ecclesiæ redirent, iis vero qui a recta fide alios divellere conabantur, acerrime, & constantissime se opponerent, nec ullius discriminis metu a frangenda eorum pernicia abisterent, suamque spem in Deo collocarent.

Venerabilibus Fratribus Nicolao Archiepiscopo Gnesnensi Legato Naro, & Primati, aliisque Archiepiscopis, Episcopis, & Prælaris Regni Poloniae.

LXI. Venerabiles Fratres salutem, & Apostolicam benedictionem. Isthuc ut putamus jam pervenire potuerat Venerabilis Frater Aloysius Episcopus Veronensis noster, & Sedis Apostolicæ Nuntius a nobis missus, quod ita, & fraternitates vestras desiderare, & rem ipsam postulare, cognoveramus, cum ad nos cum literis, & mandatis vestris venit dilectus filius Franciscus Ecclesiæ Casiliensis Archidiaconus, qui diligenter admodum nobis exposuit quanto perve malum isthic actum sit, & quanto in discrimine versetur Ecclesiarum vestrarum salus; qua ex re, quanto dolore & sollicitudine affecti simus, non facile dicimus. Quod Fratemitates vestre tali

Ecclesiarum tempore ad Sedem Apostolicam sibi confugiendum putarunt, in ea re nos minime spem ipsarum fallimus, neque nostro officio deerimus. Verum enitatur, ut ipsarum Ecclesiarum, & Nobilissimi Regni saluti, omnibus, quæ apta, & opportuna visa fuerint, & quæ a nobis potuerint proficisci remediis, consulamus. Nam illud quidem, de quo actum fuerat, ut Concilium vestre Nationis Episcoporum isthic haberetur, ad componendas de fide & Religione controversias, nullo modo a nobis probari potuisset. Itaque Fratemitates Vestre prudenter admodum, & pro sua erga Sanctam hanc Sedem reverentia fecerunt, quæ rem totam ad ipsam Sedem Apostolicam rejecerint, neque enim in conciliis Provinciae, aut Nationis alicujus de fidei, Religionisque Catholica dogmatibus disceptari, ac statui quidquam, vel majorum nostrorum instituta, vel juris ratio & Sacrorum Canonum decreta patiuntur, de his enim rebus in œcumenicis generalibusque conciliis agendum, & decernendum est, ut quæ ad omnes pertinent, ab omnibus approbentur. Cum autem ejusmodi generale concilium in urbe Tridentina haberi cœptum, his jam propter obiecta impedimenta intermissum fuerit, nos, ut congregari id denuo, ac perfici, Deo juvante possit, ut optamus, ad tollendas omnes eo remedio hæreses, & schismata in eam curam, quemadmodum necesse est incumbimus, ut pacem inter Charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum Imperatorem, & Henricum Gallorum Regem conciliemus, neque desperamus actioni huic nostræ divinam misericordiam optatum esse exitum concessuram, & utrumque eorum principum non defatigatione solum, & diuturnitate belli, sed sui etiam officii recordatione, & quietis, & salutis Regnorum suorum causa, nostris paternis consiliis esse obsequuturos. Interea vero expectabimus nostras, & nostri nuntii literas, ex quibus quid actum isthic post ipsius adventum, quidque rebus inter illum, & fraternitates vestras communicatis constitutum fuerit, cognoscamus, non dubitantes quin illius virtus, & prudentia magno vobis solatio, & usui sit futura: tunc autem nos quoque commodius statueret potuerimus, quid a nobis agendum sit. De Questionibus autem a vobis exerceri cœptis adversus eos, qui ob crimina hæresis in iudicium sunt vocati, hortamur fraternitates vestras, ut si illi errores suos agnoverint, atque abjurerint, vos Christianæ mansuetudinis, & clementiæ memores, illos absolvatis, perinacibus vero, & aliis, qui eos, qui integri sunt, corrumpere, & a recta fide, & matris Ec-

cle-

Non ap-
probat
Paulus
IV. Con-
cilium
nationale.

LXI.
Paul. IV.
lib. brev.
fig. num.
2891. p.
138.

clesia obedientia abducere conantur, acriter resistendum; est hoc enim, est tempus quo gregis Domini partes vobis commissæ, vestram pastorem vigilantiam, & sollicitudinem maxime implorant, & quo vos illos defendendo, & gratiam ab æterno pastore maximam iniris, & vestra ipsorum saluti simul consulitis, quamobrem nolite ullius periculi metu ab eorum defensione, ac officio vestro detereri, spem habentes in eo, qui Ecclesiam suam nunquam deserit, eamque non levioribus quam hoc tempore, tempestatibus alias agitatam, concussamque servavit, qui vobis officio vestro acriter, seduloque fungentibus, aderit, ne plus luporum savitiam, ad ovium suarum perniciem, quam pastorum charitatem ad earum salutem valere parietur; pro labore autem brevi æterna vobis præmia retribuet: a nobis vero omnia auxilia expectate, quæcumque ad sublevandos labores charissimorum Fratrum nostrorum pro Dei honore, & animarum salute laborantium, Deo ipso adjuvante offerre poterimus. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris die VIII. Octobris MDLV. Pontificatus nostri anno I.

LXII.

Irretiti fuerunt plures hæreseos laqueis, non tam improbitate, quam imprudentia, atque imperitia, vel etiam pietatis specie ab hypocritis nefandissimis, qui Divina oracula fedissime distorquebant subornati, sed deinde veritatis luce collustrati ad castra Ecclesiæ transtulere cupiebant, quorum infelicitate ad misericordiam flexus Pontifex, Gnesnensi Archiepiscopo munus demandavit, ut eos tum Laicos, tum Ecclesiasticos, ac prophana, vel sacra dignitate auctos, censurarum Religione solutos, Ecclesiæ conciliaret.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Gnesnensi.

Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2892. p. 189.

Venerabilis Frater salutem, &c. Quoniam sicut nobis innotuit, in tua, ac Suffraganeorum tuorum Civitatibus, ac Diocesis, quamplures utriusque sexus Christiani fideles, humana fragilitate permittente, in damnatas, & pestiferas Lutheranas, & alias hæreses prolapsi, & illis infecti, ac diversis excessibus immergi, proprios excessus recognoscere, posthabitis erroribus ad Sanctæ Matris Ecclesiæ gremium redire desiderant, & veniam postulant. Nos, qui Salvatori nostro Jesu Christo eos, quos a veritatis, & iustitiæ limitibus humani generis æmulus suis suggestionibus dixerit, acceptabiles reddere, toto nisu exquirimus, & salubri directione, ac salutis animarum singulorum Christianissimorum, quantum cum Deo possimus, favorabiliter consulimus, Fratritati tue, de cu-

jus bonitate, fidei zelo, & devotionis sinceritate specialem in Domino fiduciam habemus, quoscumque utriusque sexus Christiani fideles, tam Sæculares Laicos, quam Ecclesiasticos, & quorumvis Ordinum Religiosos, cujuscumque Ecclesiastica, & mundana dignitatis status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, Civitatum, & Diocesium prædictarum, aut in illis commorantes, Lutheranis, aut aliis nefariis hæresibus resperfos, & ad veritatis lumen venire, ac hæreses hujusmodi abjurare volentes, si desuper ab aliis, ad quos spectat, inquisiti non fuerint, & id humiliter petierint, & alias relapsi non sint, receptis prius ab eis abjuratio hæresium hujusmodi publice, vel secreto, prout tibi expedire videbitur, legitime faciendâ, ac juramento, quod talia, & semilia denique non committent, nec ea committendi, aut illis adherendi auxilium, consilium, vel favorem per se, vel alium, seu alios præstabunt, per eos præstandis, & restitutis bonis prius, si quæ ab Ecclesiis, seu Ecclesiasticis bonis occupata detineant, ab hujusmodi hæresibus, necnon anathematis majoris excommunicationis, aliisque sententiis, censuris, & penis Ecclesiasticis per eos propterea incurfis, autoritate Apostolica, alias in forma Ecclesiæ consueta, absolvendi. Et infra potestatem, & facultatem concedimus. Datum Romæ apud S. Marcum die VIII. Octobris MDLV. anno I.

Hoc ipso tempore ad discutiendas Hæreticorum argutias, qui Polonis impiæ sua deliramenta pro expresso Dei verbo venditabant, Stanislaus Hosius Episcopus Warmiensis, postea Cardinalis, pium, atque eruditum Commentarium edidit de expresso Dei verbo, quem Poloniae Regi dicavit, his literis ad eum datis, operique præfixis, in quibus, atque in opere solam Ecclesiam audiendam, Scripturarumque corruptelas spernendas demonstravit.

Serenissimo Principi, & Domino Domino Sigismundo Augusto Dei gratia Regi Poloniae, Magno Duci Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Massoviae, Samogitiaeque Domino, & Hæredi, Domino suo Clementissimo, Stanislaus Hosius Episcopus Warmiensis orationes, & obsequia sua vehementer commendat.

De expresso Dei verbo, ut aliquid ad te scribere aggrederer, Sigismunde Rex Auguste, fecit effrenata nostri temporis Hæreticorum audacia, qui, quamvis ipsi mirabiliter inter se dissecti, sic illud nihilominus certarim ad se singula secta rapiunt, sic sibi solis usurpant, ut ejus possessione, cum alios omnes quotquot ab ipsis

LXIII. Stanislaus Hosius Ep. Warmien. p. 2.

Stanislaus Hosius pro fide Catholica commentarium edidit.

ipsis dissentiunt, tum Catholicos etiam, & Orthodoxos excludere conentur. Tanta enim est istorum hominum arrogantia, tanta sui oblivio, ut alios omnes stupidos, & bardos, ac truncos esse, nec in Scripturis videre quidquam, se vero solos sapere, se solos esse, persuasum habeant, qui sint veram earum intelligentiam assequuti. Estne autem verisimile, ubi tantus est animi tumor, tanta mentis inflatio, quod ibi possit esse spiritus ille, qui non requiescit, nisi super humilem, & mansuetum, & trementem sermones suos. Et post multa.

Quamvis celebris fuerit aliquis Ecclesiæ Doctor, nisi fuerit in medio Ecclesiæ, nisi cum Ecclesiæ sensu consenserit, os ejus Deum non aperuisse certum est: De Deo autem loquitur, non quicumque Scripturas quomodolibet profert, sed qui Scripturas non suo proprio, sed omnium, hoc est Ecclesiæ Catholicae, sensu profert, atque hoc est, quod proprie dicitur Verbum Dei, quando Scripturae verbis non proprius adstruitur sensus, verum is, qui omnium, qui Ecclesiæ Catholicae est, quem eundem esse Dei sensum, ambigendum non est. Sic annotata a Socrate legimus, quod Imperator Constantinus omnium eorum, qui convenerant in concilio Nicæno sententiam, Dei vocat sententiam, vox enim Ecclesiæ vox est Dei, per illam loquentis.

L. i. hist. Eccl. c. 9.

LXIV.

Obiit hoc anno Pali in Benearnia Henricus Navarrae Rex, a Ferdinando Catholico Rege Hispaniarum maxima Requi parte ob sedus, quo Ludovico XII. Gallie Regi junctus erat, jamdiu orbatus, quo titulo Carolus V. ejus Regnum retinuit: ex concepto vero in Romano Pontificem odio, aliquando in fide titubasse fertur Henricus, sed tamen in communionem Ecclesiæ Catholicae vitam clausit; at Joannam filiam Antonio Borbonio nuptam, Regni, & aliorum Principatum heredem reliquit, quæ latenter hæresim avidissime hausit, ac pro ea propaganda postea Galliam, suosque Principatus, cædibus Sacerdotum, Templorumque incendiis funestavit: jam vero potita Regno, cum Henricum Regem Gallie Religionis vindicem videret, seu nondum mentem impietate corruptam haberet, una cum Viro suo Rege Antonio consueta officia detulit, & obsequia addidit, cui Paulus de hoc pietatis, quam præseferbat studio, subjectis literis gratulatus est.

Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2891. p. 97.

Chavissimis in Christo filiis nostris Antonio Regi, & Joannæ Reginae Navarrae Illustribus. Chavissimi in Christo filii nostri salutem, & Apostolicam benedictionem. Tamest Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

magnum vestrae pietatis argumentum nobis erat antea Paventum vestrorum virtus, ac spectata Religio, cum bonæ arboris bonos fructus faciant, tamen ex vestrarum Serenitatum literis, quibus de hoc Pontificio munere nobis gratulamini, & ex dilecti filii nostri Georgii tit. SS. Joannis, & Pauli presbyteri Cardinalis Arminiaci verbis tantam, & observantiam vestram in nos, & in hanc Sanctam Sedem observari constantiam agnovimus, ut vere possumus judicare, vos Majorum vestrorum, & Regni, & Provinciarum, ita & virtutum adiisse, omnium hereditatem, sed quod ad hanc nostram laborum, & oneris accessionem spectat, non tam ea letandum esse ducimus, quam nos Regno isti de talibus Regibus ex animo gratulamur, quorum vita, & integritate, sicut in Domino speramus, vestra cura, ac diligentia, populi vestri immutabuntur, sicut plerumque Principum similes eorum ditioni subiecti esse student; Christiana pax, & charitas, quam semper summo studio coluistis, apud vos efflorescet quotidie magis, & nihil eorum omittetur, quæ ad Christi gloriam, ac verum Dei cultum pertinebunt. Cc. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die xxvi. Julii MDLV. Pontificatus nostri anno I.

Antonium Navarrae Regem laudat Paulus IV. ob fidem catholicam.

Joanna hæc postea in Jerusalem evasit.

Florim. Raymun.

Extinctus est hoc anno Geraldus Rufus Calvinista scelestissimus Pseudoepiscopus Olorensis in Benearnia, qui hæreseos peste Reginam Joannam, totamque eam Provinciam Benearnensem fraudibus suis infecerat, ovina ille pelle tectus erat, cum lupum ageret rapacissimum, utebatur hoc dolo ad Sacrosanctum Missæ Sacrificium abrogandum: jactabat ob tanti mysterii Majestatem semel tantum in anno celebrandum, quo majori pietate illi populus interesset; deterrimum vero erat illius consilium, ut desuereceret sensum illi interesse: submittebatque Hæreticos, qui Sacerdotali cultu induti hæresim prædicarent. Festa Sanctorum, charitatis specie, diminui, tentabant; adeoque latens, ac tecta fuit ejus nequitia, ut fero fuerit cognita.

LXV. Sammar. 10. 3. Gall. Ch.

Hoc eodem anno Sanctus Thomas Villanova Archiepiscopus Valentinus undecimo sui Episcopatus anno, ad cælestem gloriam sexto Idus Septembris evolavit, qui cum virtutibus vivens eluxisset, & post mortem, magnam gloriam, quam in cælesti meruerit Patria, miracula, quæ cum ad adhuc in terris degeret, Deus ejus intercessione patraverat, declarasset, Alexander Septimus die omnium Sanctorum memoriæ dicata anno MDCLVIII. inter Sanctos adscriptis; Congruum etiam videretur, ut Annales Ec-

LXVI.

S. Thomas de Villanova mortuus, & canonizatus. Ejus virtutes; & miracula.

Actaeus
Canoniz-
ationis.

elestiafici pretiosis veluti margaritis, quibusdam ejus præclaris facinoribus exoritur, cum ipse sanctissimis suis gestis Ecclesiam militantem eximie decoraverit; pauca tamen prælibabimus. Maxima in primis charitate, & singulari quadam arte, ad cor, viros, & maxime Ecclesiasticos, honori semper eorum consulens, revocabat: Inter cujus generis exemplum præ cæteris recensetur, quod blando sermone, quosdam Præbendatos, ad abicienda opera tenebrarum, & induenda arma lucis, pluries Thomas alleverit, verum illos lucem abhorrentes adhuc, & carnis curam facientes in desideris suis, in cubiculum duxit, ibique clausis januis, nudatis sibi humeris, & ante Imaginem Crucifixi genuflexus, singulos his verbis allocutus est: Frater, meis peccatis actum fuit, ne tu a via mala pedes tuos prohibueris, & mea tot monita despexeris, quare si culpa mea est, æquum, ut ipse pœnam persolvam: & continuo se duris afficiebat flagellis. Tunc Præbendati lacrymarum vim profundentes, Thomam exoraverunt, ut desineret, se verberibus cadere, promittentes anteactæ vitæ emendationem, quod ita illos implevisse asseritur, ut mox fideles Domino, in mortale crimen haud amplius inciderint. Alium Sacerdotem acriter, sed frustra sæpius admonitum, diuturno carcere ab impudica consuetudine revocare studuit, eum denique accersitum, hisce blandis verbis affatur. Amice, & Frater, unde hoc mihi, ut ipse audeam judicare te Fratrem meum, Consecratorum emptum comet pretio, quo est empta anima mea, non quidem ex corruptibilibus argento, & auro, sed pretioso Sanguine Sacri Agni immaculati Jesu Christi? fortasse tu melior me es? & ego te judicabo, qui me ipsum ignoro? Tu te judica, & cognosce dignitatem tuam: quibus nedum permotus, sed perterritus Sacerdos, religiosissimus evasit. Canonicum Cathedralis, etiam inhoneste viventem, ad se vocavit, eique iussit, ut rei familiari consuleret, & Romam quasi profecturus, noctu ad ipsum rediret; Canonicus imperata fecit, quem Thomam semestri detentum in proprio cubiculo, die, noctuque verbo, & exemplo eum increpans, ad pœnitentiam flexit, mox emendatum dimisit, a domesticis, & amicis, ut reducem ab Urbe verbis officiosis exceptum. A Michaeli Viniente Actuario Concubinam dimovit, eamque inter Religiosas mulieres, in hospitio collocavit; noctu Michael per fenestram ex Hospitio eam eduxit: cumque a Ministris Laici Tribunalis perquiretur, is ad Cathedralē confugit; sua sunt est Thomæ, ut Michaelē immani-

tatis Ecclesiastica beneficio indignum, ad carceres detrabi juberet; at inquit Thomas; nolo mortem peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat, tantum desidero, ut Michael concubinam a se dimissam Religioso Hospitio restituat, & cupiat emendari, quod fecit; His ad Michaelē delatris, ingenuit, tam benignum lassisse Parentem: deseruit impudicam, pœnituit, & vitæ reliquum religiose vixit.

Porro, qui animarum necessitatibus sedula charitate providere, adeo novit, non minus in egenis sublevandis enituit quinimmo usque eo excelluit, ut Pater pauperum, & verus Sancti Jo. Eleemosynarii imitator, extiterit, omnibus rebus, non solum deliciis, sed etiam rebus ad vitam necessariis expoliens, quo major sibi daretur facultas pauperibus subveniendi. Quadam die pauperrima mulier ad Thomæ domicilium delulit Lampredam, quam Æconomus emere satagebat: videns hoc Thomam petiit. Quanti illam emere statuisset: Respondit Æconomus, Domine, viginti quinque Regalibus. Et Thomas subinde inquit: Ipse tantus non sum, ut comedam, quod poterit viginti quinque pauperibus satis esse; iussitque Lampredam alii emendam dimitti, & mulieri egenæ eleemosynam impertiri. Linthea etiam proprio cubili desumens, & indusis seipsum exuens, ea in pauperes erogabat: cum mulier quædam nomine Daces, quæ assidue suens hujus generis suppellectilem Thomæ parabat, pluries ab eo exortita de indusis, & lintheis, Thomam admonuisset, ne tam liberalis foret, sese necessariis hujusmodi prorsus destituendo, respondit Thomas. Daces filia, ser opem, non consilium, quæ enim pauperum sunt, pauperibus præter injuriam denegare non possum. Propriis etiam palliis, si alia indumenta deerant, pauperum nuditati consuluit, & ad instar Divi Gregorii Magni, Catalogum omnium pauperum Valentiæ degentium, ut singulis pro indigentia, & conditione subveniret, penes se asservabat, ita ut alicui nobili egeno annuatim summam mille scutorum suppeditare consueverit; & a nullo paupere facient suam Thomam averterit, neminemque ab eo discessisse consenserit, cui delata sibi egestatis remedium non attulisset. Inter quæ plurima non obscurum sane obtinet locum, quod cum semel cum Surore Thomam super pretio manicarum altercaveretur, noluit in illis sumptum facere viginti quinque Regalibus, sed manicas vilioris pretii ad se afferri iussit. Sutor a Thomam discessit, Præsulis avaritiam dicaciter derelictus; cumque elapsis aliquibus diebus, idem cum amico de eius indi-

LXVII.

Act. ejus
Canoniz-
ationis.

LXVIII.

gentia querimoniam faceret, ex quo potissimum dos nobili jam filie deesset, amicus Sutori suavit, ut Archiepiscopo id aperire festinaret; subridens Sutor, manicarum factum amico narrat, & ad Thomam charitatem confugere recusat; tandem a Deputatis Visitatoribus ad Thomam indigentia filie Sutoris ulro allata est, & ipse de more subsidium dotis septuaginta scutorum ad puellam mittit: Sutor stupore attonitus, existimans se somnium videre, facto vix fidem præbebat, mox ad Thomam advolans, ei gratias agit, & de exaggerata ejus avaritia veniam postulavit. Thomas placide respondit: Fili, si pro manicis, quanti volebas, impedissem, illo minus pro dote tue filie superfuisset. Tace, & dato gratias Deo, qui ei de dote providit.

Inter hæc assidua heroicarum virtutum exercitia sibi Dominus in Thoma bene complacuit, & sese mirabilem ostendere cepit. Mirabantur etenim propemodum vicini degentes in Aedibus Episcopio contiguis, intuentes, quod longe major frumenti numerus ex horreo Archiepiscopi extraheretur, quam in illud congregatum aspexissent, facti tamen veritatem haud inquirebant, sed tandem, Deo tantum operante, clariora hujus miraculi documenta edita sunt. Bonilla enim Subcustos horrei Archiepiscopalis, cum horreum multos ante dies eritico exhaustum mundasset, & conservis expositus, ut mensuram frumenti portionem ipsi tribueret, cum Hernandez Subœconomus conquestus fuerat de nimia Præsulis liberalitate, quæ causam tandem præberet, ut propria familia necessaria deessent; interim miserabilis foemina, ut famelicæ proli consuleret, Thomam adiit, instittitque plorans, ut sibi frumenti eleemosynam elargiri præciperet, Thomas illico Garziam Æconomum, & Hernandez Subœconomum ad se vocavit, eisque imperavit, ut egenæ pro munere subvenirent; commotus Hernandez respondit, in horreo nec frumenti granum contineri. Urget mulier, perurget Thomam charitas, qui Bonillam accersit, eique præcipit, ut ad horreum egenam ducat, & quicquid frumenti residui repererit, illi tradat; Bonilla, se frustra imperata facturum, iterum, ac tertio repetit: tunc Thomas ad illum, Confide Bonilla, & ad horreum perge, ne egenæ hæc sine subsidio discedat: Bonilla iussit obtemperat, & Thomam mulieri ait: Sequere Bonillam; Tunc Garzias, Hernandez, & Bonilla cum muliere horreum petentes, ad eam cum visu conversi, inquirunt: Veni bona mulier & videbis horreum undique vacuum, & scopis mandatum. Cumque horreum prope

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

attigissent, e januæ rimis grana exuberantia inspicunt, & admirati januam aperire student, quam magna vi frumenti compressam, vix toris adhibitis viribus impellentes, referare possunt, & horreum frumento confertum inveniunt. Tunc rei novitate percussi, validis vocibus inclamantes, miraculum ad Archiepiscopum referunt, eique factum narrant; Thomas ad horreum se recepit, & gravi silentio singulis imposto, mulieri dicit. Accipe frumentum, comede, & Deo gratias age, qui illud tibi paravit. Biennio ante obitum, cum Thomas acto prandio, ad fenestram respicientem atrium accessisset vidit quendam pauperem Casaraugustanum quadraginta quinque annorum paralyticis morbo contractum, fulcimentis insistentem: manu innuit, ut ascenderet; cumque is ad Aulam Palatii pervenisset, Thomas illum interrogavit, malles sanitati potius restitui, quam eleemosynæ subsidio levari? Respondet Paralyticus, Domine, sanitatem magis desidero. Tunc Thomas producto super eo signo sanctissimæ Crucis, inquit: Confide, & da gratias Deo, qui dignatus est tibi salutem impartiri, abijce fulcimenta, & vade in pace, & protinus consolidata sunt bases ejus, & planta, erexitque se Paralyticus undique validus rejectisque fulcimentis ad pedes Thomam procubuit: cui Thomas, eleemosyna tradita, subdit: tace, esto Deo gratus, & pro me ora.

Jamque senio confectus Thomas, cum ultimam diem appropinquare cognovisset, existimavit se mortem lætum aspiciere non posse, nisi prius quicquid in terra possidebat, per manus pauperum in cælestem Patriam transmississet, quare omnia egenis distribui, antequam decederet, præcepit. Hæc sunt instituta de illo inter Sanctos referendo actionis factæ deque extremo illius vitæ actu concepta verba. Æconomus, cum nulla spes temporalis vitæ Præsulis remaneret, quod hæcenus singulari studio ei præsertim abdidit, illico Thomam significat, scilicet in Sacratio Ecclesiæ ab aliquibus mensuris, se summam quinque millium aureorum asservasse, ut quotiescumque necessaria omnia ad familiæ sustentationem, reliquis in pauperes erogatis, deficere corrigisset, exinde familiaribus mercedem præstare posset: statim Thomas Æconomum, Confessarium, & duas Metropolitanæ dignitates rogat, ut pro Dei amore, pecuniam ipsam e Sacratio eductam in pauperes partiverentur. Iidem pecuniam in sportis acceptam, per Civitatem divertentes, egenorum omnium desideria explent, reducereque Thomam significant, singulis pauperibus

LXIX.
Pia mors
B. Thomæ.

Dddd 2

bus abunde subvertum esse, sed adhuc residuum mille, & quingentorum scutorum remanere. Turbatus est Thomas, illisque dixit: cur hic me detineris adhuc, ne eam ad fruendum bonum, quod mihi paravit Dominus? Puro enim protrahere presentem vitam, usque dum sciam nihil domi superesse. Propterea igitur & opus absolvit, ne ipse diutius hic in labore remorer, sed in pace Christi quiescam. Interim iussit Thomas in suo cubiculo Sacrum fieri, dicitur, se propemodum ante discessum cupere, sub speciebus videre Deum Creatorem, & Redemptorem suum, quem protinus facie ad faciem intruere posse sperabat. Paratur Sacrificium, & recordatus Thomas, cuidam Commentariensi Parrifamilias in summa egestate posito, nihil in divisione supellectilis addidisse, iussit illum vocari, eique cubile, in quo jacebat, elargitus, veniam de sua oblivione rogavit, statimque inuit, ut ipso e cubili sublato, humi super storea prosterneretur, ut Custos, quod suum erat, secum afferre passeret; Abnuunt pavere astantes, id quidem non sine periculo celebris eius exitus exequi posse, asserentes. Tunc Thomas virtuti charitatis virtutem humilitatis adiiciens, inaudito prorsus exemplo, Custodem deprecatus est, ut sibi pro visceribus Jesu Christi usum cubilis ad mortem usque commodaret. Revertuntur tandem, qui pecunie residuum pauperibus erogaverant, eique nunciant, nihil dispergendum restare; Thomas illis gratias agens, addidit: nunc lætus ad agonem propero, nudus cum nudo, nihil habens unde teneat, contra malignos spiritus fortiter luctaturus: statimque petiit, ut Sacramento Extremæ Unctionis munitur, quod non minori pietate suscepit, ipsomet cum Sacerdote Psalmos Davidicos recitans. Mox inchoatur Missa, & jubet Thomas sibi interim legi Evangelium Passionis Domini secundum Joannem, quod audiens, ad singulas periodos Lectori, ut subsisteret, jubebat; & cum paululum meditatus esset, rursus, ut lectionem prosegueretur, indicabat. Augustissimum Sacramentum, erga quod semper propensissimus extitit, dum a Sacerdote elevabatur, mira humilitate adoravit, & præ gaudio in lacrymarum vim profusus, inchoavit Psalmum: Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Eoque absoluto, subdidit: In manus tuas Domine commendo spiritum meum, & hæc dicens expiravit.

LXX. Nicol. Ser. hist. Mogunt. 15. 6. 5.

Pio Sanctissimi Archiepiscopi funeri jungamus modo spectabilis in Moguntina Ecclesia Archiepiscopi electionem, quam hic ex Serario juvat annectere, ut

appareat Dei miserentis patrocinium in Catholica fidei defensionem benigne semper excubantis. Defuncto Sebastiano ab Heusenstain Archiepiscopo, & Electore Moguntino, Archiepiscopo novo eligendo præstituta erat dies XVIII. Aprilis. Erant in Metropolitanæ Collegii Senatu multi, tum auctoritate magni Viri, sed eminebat inter omnes nobilissimi Stemmatis splendore, opum magnitudine, amicorum copia, Palatini Fratris vicinia, & summa, quam in eo ipso Collegio gerebat, dignitate, conspicuus Dominus Richardus Præpositus, Princeps Zimmermanus. E contrario autem erat Dominus Daniel [erat is Nobili Brendeliorum stirpe] ornamentis hisce omnibus impar, & vir juvenis, & inter Capitularium Dominorum extremos. Tres enim post se tantum habebat. Ille igitur certa jam spe Archiepiscopalem prehenderat dignitatem, adeo ut ne præsto quidem esse voluerit Moguntinæ Comitiali die. Sed ex Urbe cum excederet, fertur, suis valed familiaribus dixisse, quasi eam in domum eo modo rediturus amplius non esset. Quin vero se, ubi suffragia tulisset omnia, magno cum triumpho in Urbem revocandum, & inducendum putavit: & plerique Archiepiscopum, & Electorem eum apertis jam vocibus dicerent, pietisque insignibus pronuntiarent. Sed ubi ad Comitium a Reverendis, & Nobilibus Dominis Canonicis ventum est, mutata sunt omnia: facti sunt novissimi primi electus est Daniel, prætermisus Palatinus. Obsupere omnes, & qui nota melioris erant, ingenti exultare gaudio dicentes, Dei digitum hic fuisse. Et veve fuit, uti, quæ consecuta sunt, monstrare quam manifestissime. Nam dignitatem istam maximam maximo cum Ecclesiæ, Provinciæque, ac Principatus Moguntini bono, & ornamento gubernavit sapienter, ac feliciter Daniel: Palatinus vero ille turpiter a Sancto Martino Moguntinorum Præside ad Apostatam Martinum Lutherum, a Catholica fide ad hæresim defecit. Magnum vero fuit hoc Divina Bonitatis erga Moguntinam Ecclesiam beneficium, cui nullum hæcenus præfici passus est, qui ab antiqua, & ea, quam Sanctus Bonifacius docuit, suoque sanguine confirmavit, credendi forma desceverit. Nunc ad ea, quæ Romæ gesta sunt, styllum convertamus.

Hoc anno auctum est Cardinalium Collegium a Paulo IV. a quo primum donatum Sacra purpura Carolum Caraffam. Nepotem tradunt Acta Consistorialia. his verbis: Sanctitas sua de Reverendissimorum Dominorum meorum consilio, & unanimi consensu creavit, & assumpsit in

Eléctio Daniélis Archiep. Mogunt. mira Dei providentia.

LXXI. Cardinales creantur.

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum Cardinalium Dominum Carolum Caraffam Sanctitatis suæ Nepotem. Addunt Acta xxiii. Augusti collatam illi fuisse Ecclesiam S. Viti, & Modesti, exeunte vero anno sex alios in Cardinalium Collegium cooptatos fuisse, quorum nomina ita recensentur.

Romæ die Mercurii XVIII. Mensis Decembris MDLV. fuit Consistorium, in quo (Et infra) Sanctitas sua de Reverendissimorum Dominorum meorum consilio, & unanimi consensu creavit, & assumpsit in S. R. E. Cardinales Presbyteros infra scriptos: R. D. Joannem Silicium Archiepiscopum Toleranum, R. D. Bernardinum Scotum Archiep. Tranensem, R. D. Diomedem Caraffam Episcopum Arianensem. R. D. Scipionem Rebiba Episcopum Mutulensem. R. D. Syavicum Romanum Episcopum Mirapicensem, R. D. Joannem Gropperum Decanum Ecclesiæ Colonienfis, & Joannem Antonium Capisuccum Causarum Palatii Apostolici Auditorem.

Ex his Gropperum dignitatem Cardinalitiam non admisisse ex demissione Christiana, & pia visuri sumus, alios vero proximo ineunte anno titulis suis ornatos referunt eadem Acta.

XXIV. Januarii MDLVI. Sanctissimus novos Cardinales de more decoravit Annulis pretiosis, cum illorum immisione digito Annulari manus dextera. Ecclesiæ S. Nerei, & Achillei de Urbe præfecit in titulum Reverendissimum Toleranum, Ecclesiæ Sancti Marthei in Merulana Reverendiss. Tranensem. Ecclesiæ Sancti Martini in Montibus providit in titulum de persona Reverendiss. Domini Diomedis Caraffe. Ecclesiæ Sanctæ Potentianæ Reverendissimum Scipionem Rebiba. Ecclesiæ Sancti Joannis ante Portam Latinam, Reverendissimum Romanum. Ecclesiæ S. Pancratii Reverendissimum Capisuccum. Creatis istis Cardinalibus, centum viros ex Romana Nobilitate die octava Decembris elegit, ut ad suam assisterent custodiam, eisque in Palatio Pontificio domicilium attribuit.

LXXII. Accensæ sunt hoc anno faces infelicis belli, quod inter Paulum IV. Pontificem, & Philippum II. Hispaniarum Regem exarsit, ex audaci & iniquo facinore Marii, & Alexandri Sfortiarum, qui duas triremes Gallicas in portu centum Cellarum, proditione oppressis earum prædialiis militibus, abducere Neapolim pertentaverunt, cumque præfectus Arcis flagitium impedivisset, Cardinalis e S. Flora Hispanæ factioni addictus a Duce Montorii Patru Pontificis, & Ecclesiastici honoris proditore literas ad præfectum Arcis obtinuit, ne eas triremes e

portu abduci Neapolim prohiberet: quibus Neapolim furto abductis, Galli Paulum Pontificem de violata publica fide gravissime conquesti sunt. At Paulus, qui justitiam æquo jure inter Galliæ, & Hispaniæ Reges administrare, nec communis parentis officio deesse decreverat, Cardinali Sfortiæ e S. Flora graviores minas incussit, ni eas triremes Galliæ Regi restituendas curaret; ille vero Christi Vicarii, dignitatique Ecclesiasticæ contemptor patratum facinus novo cumulavit; nam Proceres Romanos Hispanæ factionis noctu in suam domum una cum Philippi Regis Oratoribus, altero ordinario, altero extra ordinem pro devovendo Philippi Regis nomine obsequio Paulo Pontifici missis, evocavit, premere tyrannide Pontificem meditatus. Vetus enim, mos nefarius Romæ inolevit, ut Magnates Romani nunc Cæsari, nunc Gallico, nunc Hispano nomini addictos se jactent, ac data occasione, Pontificis, Romanorumque hostes, ac proditores non voce, sed re fore profiteantur, ut pluribus sæculis insignes eorum a Pontifice defectioes, proditionesque, ac sequatæ Urbis clades testantur. In eo ergo coacto a Cardinale S. Floræ nocturno conventu, cui ad perturbandam Christi Ecclesiam Satam præesse visus est, improba verba adversus Pontificem temere laxata fuere ab iratis iniquis; quibus perlatis commotus Paulus in Cardinalem e S. Flora, illum in carcerem arcis Adrianiæ compegit, quo accepto Marius, & Alexander illius fratres, qui triremes Gallicas rapuerant, fuga dilapsi sunt; Camillus Columna, qui Pontificiæ famæ magis in eo conventu detraxerat, traditus vinculis, Marcus etiam Antonius Columna, cum astra judiciaria sperneret, & fuga sibi consulisset, damnatus reus læsæ Majestatis, indistincto bello Palliani Arce, & aliis Oppidis exutus: tunc fratres Cardinalis e S. Flora territi, ne capitalis poena de eorum fratre fumeretur, Hispaniæ Regis Administratos precibus flexere, ut illæ duæ triremes Gallis restituerentur, quibus redditus Cardinalis e S. Flora pristinae libertati incolumis restitutus est.

Dux Montorii bellum accendit inter Pontificem, & Philippum II.

Antonius Columna ditione exutus.

LXXIII. Cardinalis nepos sopitum bellum inflamat.

Pacata jam ea tumultuum procella videbatur, cum atrocior tempestas vel arte Cardinalis Caraffæ inania familiæ incrementa meditantis concitata, sive Caroli Imperatoris molientis exuere ditione Ecclesiastica Pontificem impio factu, ut jactatum est, sed non creditum; confecta tamen sunt judiciaria Acta in Carolum Imperatorem, quasi Abbatem Nannium veneficum, & Cæsarem Spinam Calabrum sicarium, de quibus sumptum

Trahit
in belli
societa-
tem Gal-
liae Re-
gem.

ptum est capitale supplicium, submisisset, qui veneno aut ferro Cardinalem Caraffam, vel etiam Pontificem e medio tollerent: ob cuius criminis infamiam Carolo Imperatori affectam eundem Cardinalem a Pio IV. supplicio affectum visuri sumus. Erupit mox in bellum hæc dissensio, cum Cardinalis Caraffa Rucellajum in Galliam misisset ad Henricum Regem, ut patrocinium Pontificis contra Hispanum potentiae suae magnitudine insolescentem corriperet, tot Regum Galliae proposito exemplo, qui Romanos Pontifices adversus Barbarorum vim, hostiumque Ecclesiae tyrannidem defenderant. Detestabat Galliae Rex tam difficili bello se implicare, demum victus honestissimis precibus Lotharingum, & Turnonium

Cardinales Romam misit, lactatus inani spe Neapolitanum Regnum Gallicis, & Pontificis armis comparandum secundo genito filio regio jure fiduciario collatum iri: consecraeque referuntur foederis leges, quibus de Hispanis tota Italia pellendis actum sit; sed illa inania consilia in ventos abiere, cum Pontificiae, & Gallicae vires Hispanis conjuncto Angliae Regno impares essent, adeo ut Gallorum Rex molem belli ab Anglis, Belgis, Batavis, Germanisque illatam ægre sustinere posset, multo minus Neapolitanum Regnum Gallicis armis comparare, nec Gallorum Rex exercitum pro conficienda tanta expeditione justum submiserit, sed tantummodo decem millibus militum pro defendendo Pontifice Ducem Guisium instruxerit.

Pallavis.
Card. to.
2. l. 13. c.
13.

I. Anno Redemptoris millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, quarta-decima indictione, Paulus IV. sanctissima, & gloriosissima consilia disciplinae Ecclesiasticae restituendae, corruptelarum delendarum, necnon Concilii Œcumenici pro Hæreticis ad Ecclesiae conjunctionem revocandis, suscepit; quanto vero studio disciplinam sacram instaurare aggressus sit, ostendunt Acta Consistorialia his verbis.

MS. Car.
Spad. 10.
132. pag.
168.

Reforma-
tioni
Paulus
incumbit.

Romæ die Veneris decima Mensis Januarii MDLVI. fuit Consistorium, in quo Sanctissimus longo sermone dixit, se velle procedere ad reformationem, quam multi Pontifices se facturos promiserunt, cum tamen nihil hactenus factum fuisset, & ad id deputare intendebat personas idoneas. Die luna XX. MDLVI. fuit Consistorium propter reformationem, in quo Sanctitas sua magnas habuit propositiones super rebus Datarianis, & expeditionibus in eo factis; diligenter proinde studerent, & in proxima Congregatione vota sua redderent. De collata strenue in eam rem Pontificia opera meminit Pauli vitæ Author, necnon inferius a nobis dicitur.

II. Conceperat Paulus IV. Pontifex Sacra consilia restituendae Clero veteris Sanctitatis morum, ac celebrandi in æde Lateranensi Œcumenici Concilii, cui præsens interesset, conjunctis prius mutuo foedere Gallis, Hispanisque, quibus una cum Anglis ad fidem Catholicam reversis, contundendae Lutheranae impietatis, quantumvis ringeret, ac fremeret, spes eximia affulserat.

Ad provocanda in opus sacra ea consilia decreti fuere duo Cardinales Carolus Caraffa ad Henricum Galliae Regem, ad Cæsarem vero Scipio Rebiba, de quibus hæc referunt Acta Consistorialia. Die IX. Aprilis fuit Consistorium, seu Congregatio generalis, in qua Sanctissimus deputavit Legatos pro pace ad Serenissimos Principes, videlicet Reverendissimos DD. Scipionem Rebibam Mozulanum nuncupatum ad Carolum Romanorum Principem, & Philippum Hispanorum Regem, necnon ad Serenissimum Regem Christianissimum Dominum Cardinalem Caraffam Sanctitatis Suae Nepotem, cum facultatibus, & jurisdictionibus, ut in literis expediendis. In iis de sequestra pace confecta exaratis XXII. Aprilis ad Cæsarem, & Galliae Regem gratulabatur de induciis pactis, quæ lætissimas spes de pace firmissima subsequutura afferebant.

III. Discessere ex Urbe Legati rerum bene

gerendarum spe magna, & gaudio delibuti, & Carolus Caraffa Pontificis nepos Cardinalis celeri itinere ad Gallicam Aulam pervenit, in qua magnifice exceptus, summisque affectus est honoribus, quos Augustus Thuanus in Gallica historia describit, sed velut Ecclesiastici Ordinis inimicus, impiis scemmatibus affectisque calumniis spargi ab hæreticis solitis, illum lacerat.

Dum ille in Regia Gallica versaretur, Pontifex qui celebrandi Œcumenici concilii Lateranensis pro extinguendis hæresibus sacro ardore aestuabat, mandata dedit Duci Montorii nepoti, ut germanum fratrem scriptis literis vehementissime Galliae Regem incitaret ad pacem, ut Lateranensis Synodus celebrari posset. Extant eæ literæ Pontificio nomine, ac jussu scriptæ ad Legatum quas ex Italico sermone Latinis verbis redditas Josephus Silos historiae Clericorum Regularium scriptor inseruit.

Ext. in l.
9. hist.
Cleric.
Regular.

Ut nosse te probe scio Illustrissime, & Reverendissime Domine, is est Pontificis animus ut vacuus ab omnibus iis curis, quæ perturbare privatim homines solent, videatur ei dumtaxat vacare negotio, qua scilicet ratione Ecclesiasticorum mores emendet, Ecclesiam pie regat, atque ab iis afferat tempestatibus, quæ ejus latus acriter pulsant, suntque omnino duæ, hæreses nempe ac bella, quibus profligandis interdiu noctuque advigilat. Hinc ingens Sanctitatis suæ lætitia ab humanissima Christianissimi Regis mente, quam tibi de Concilio, pacisque commodis procurandis aperuit, ut plane animadvertim non mediocriter spem atque in Deum fiduciam adauxisse, fore, ut egregias cogitationes suas ad exitum perducatur, unitaque Ecclesiam quidem Œcumenica Synodo, Christianorum vero opes ac vires pace. Ac proinde bene precatus est Christianissimo Regi, Regiamque, ut verpiam ejus pectoris indolem fuisse dilaudavit, ac persuasum habuit, fore, ut cum ipsi, tum lætissimæ soboli temporalium æternorumque affusione, tantæ voluntatis vices maximum Numen rependat. Porro quod sæpius tibi voce, & postremo scripto commendavit, ea verborum gravitate, ac vi, qua nosti, iterum significavit mihi, jussitque, tanto dicendi studio, cultuque, quanto neque ab eo unquam, neque a quoquam alio audivisse me memini: ut scriberem ad te suo nomine, ut Lateranense potissimum concilium, pacemque urgeas, quam iis quidem

Scriptæ
Pontificio
jussu literæ
ad
Caraffam
Card.

Pius ardor
Pauli pro
hæresibus
excindendis.

Necessitas pacis
inter Reges.

dem conditionibus complesti Rex velit, quæ dari atque accipi pro tempore poterunt : partem interim sui juris ubi res poscere videbitur, Deo ac Sanctitati suæ, uti pollicitus tibi est, condonando, &c. Addidit Dux Montorii ex ea pace dignitatem, amplitudinemque Caraffarum familiaræ pendere.

IV.
Cur non cogenda Synodus in Germania.

Meditabatur Paulus maxime in æde Lateranensi in qua alias tot celebrata fuissent Concilia, œcumenicam Synodum cogere, non vero in Germania, cum Lutherani principes non ob aliam causam Concilium in Germania postulassent, quam, ut ex insidiis illud opprimerent. Sed prius Hispani, & Galli ad mutuam amicitiam fœdusque Sanctissimum erant revocandi : & quidem Henricus Gallorum Rex ex animo Concilium œcumenicum expetebat, cum extremo odio hæreticos persequeretur ; eaque tantum de causa cum Lutheranis conjurat, nec ad Concilium Tridentinum Julio III. Pontifice miserat Gallos præfules, quod Cæsar cum eo inire pacem additis etiam crudelibus minis de eo in privatum statum redigendo, detrectasset, ut antea dictum est ; cuius potentiam extincta Lutherana hæresis, pacataque Germania nimium augendam formidabat : postulatus vero de pace concilianda a Carolo Caraffa Pontificis nepote Apostolicæ Sedis Legato Pontifici ad redintegrandam cum Cæsare, & Philippo ejus filio Rege concordiam, pro indicendo Lateranensi Concilio, redigendisque ad officium hæreticis eximie comparatum obtulit, ut ostendunt Acta Consistorialia. *Die Sabbati vigesima septima Junii MCLVI. fuit Congregatio Generalis. Per D. Binium Secretarium intra Consistorium introductum recitata fuerunt literæ Reverendissimi Caraffæ ad Regem Christianissimum Legati, directæ ad Palliani Ducem Fratrem suum, in quibus continebatur expositio Legationis coram Rege facta, videlicet pro futuro concilio, quod Sanctitas sua decreverat in Urbe facere, & pro pace inter ipsum Regem, & Imperatorem componenda, & responsio ab eodem Christianissimo data prout in literis, quas idem Dominus Binus post lectionem secum reportavit.*

V.
Hispani Administrum pia Pauli consilia disturbant.

Discussit felices Sanctissimorum consiliorum Pauli IV. successus Hispanorum Philippi Regis Administrorum turgidum festu in summum Pontificem insolentia, nec non nimius forte erga Nepotes suos Pauli IV. amor, adhibitaque ab eo adversus Columnenses, adversus Joannem Franciscum de Balneo, adversus Ascanium Corneum Julii III. Pontificis nepotes tanquam in perduellionis reos ju-

diciorum acerbitas, quorum bonis fisco additis nepotes male perituros cumulavit ; cum enim pacis, & concordie redintegrata a Cardinalibus actione, non semel magnifico, & sanctissimo contemptu, acceptas a Proceribus injurias Christi Cruce proterere potuisset, novas iterum rixas cum Hispanis Administris contraxit, nec non ad augenda hæc mala Scipionis Rebibæ Cardinalis ad Cæsarem decreti Legati insignis ignavia, & pusillus animus contulere : cum enim ad Carolum V. Cæsarem pro pace inter eum, & Henricum Galliarum Regem firmissima conficienda, pro indicendo Lateranensi ad hæreses excidendas concilio missus fuisset, jamque Trajectum in Belgio pervenisset, eamque urbem Cardinalis Legati cultu esset ingressus, cum magno civium applausu, literas a Joanne Caraffa Pontificio nepote missas accepit, quibus illi nuntiatum est Pontificem bello appetitum ab Hispanis, insidiasque etiam Pontificiæ vitæ comparatas : ex quo nuntio tanto terrore perfusus est, ut illico sanctissimam Legationem pro Lateranensi Concilio adversus hæreticos celebrando, morumque sanctorum nitore revocando, ac pace inter Cæsarem, atque Henricum Regem facienda abjecerit, malo Comendoni usus consilio, ac sacerdotali ornatu cum militari sago commutato e Cæsarea ditione per Eburonum fines in Galliam præcipiti fuga se proripuerit, reque infecta tandem Romam inglorius reversus sit. Nondum tamen in apertum bellum discordia eruperat, nam in Senatu Cardinalium habito undecima Julii Paulus Cardinalium precibus flexus actionem pacis iisdem interpretibus redintegrandam admisit : at confudit spes concordie ineundæ inopinus casus : nam Garcias Lassius Vega Philippi Regis negotiorum actor Romæ eam perturbavit ; cum obscurioribus notis literas ad Proregem Neapolitanum exaratas misit, quæ cum interceptæ, atque explicatæ fuissent, convictus est Lassius consuluisse Proregi, ut ditionem Ecclesiasticam milite, & armis non munitam invaderet, atque adeo ut prodicionis reus in Arcis carceres conjectus est. Cardinalis vero Caraffa in Gallia Legatus pro concilio Lateranensi, ac pace inter Gallos, Hispanosque confirmanda missus, spreta, ac prodita Christi, & Ecclesiæ causa Gallie Regem adversus Philippum Hispanum bello implicuit, ac Romæ vigesima septima Julii Silvester Aldobrandinus Fiscii Advocatus in publico Senatu in jus vocavit Philippum Austriacum reum violati sacramenti fidei, quam accepto Neapolitano Regno fidu-

Aucta in dies dissensio.

Rebiba Card. Legationem ad Cæsarem abrupit.

Cardinales agunt interpretes concordie.

Administrum Hispani proditio.

ciario jure Julio III. Pontifici addixerit ; contenditque juribus fiduciariis excidisse, cum illius jussu Prorex Neapolitanus plurima adversus Pontificem, ditionemque Ecclesiasticam moliretur. At prorex licet instructum haberet exercitum, ut in Pontificiam ditionem irrumperet, veritus tamen ne Garcias Lassius capitali supplicio afficeretur, misso Julio Comite S. Valentini Oratore, questus est Regium Administrum teneri in vinculis, ac proceres Cæsarianarum partium divexatos, exutosque opibus, nec non Marchio de Sarria Cæsaris, ac Philippi Regis Orator, secunda Augusti discedendi ex Pontificia Aula facultatem flagitavit, ut mandata Cæsaris, ac Philippi conficeret : quæ res ingrata, & acerba accidit Pontifici, cum inde redintegrandæ pacis difficultates excrescerent : septima vero Augusti die consultis Cardinalibus querelas Ducis Albæ Proregis hoc responso refregit ; Pontificem dum leges in suos subditos ob gravia, & manifesta crimina distringeret, Regios Administrum non offendisse, Regios vero Administrum lesisse Pontificem, qui Pontificios subditos perduellionis reos, ac proscriptos Regio patrocinio texissent, juvissentque armis : animadversum fuisse in Nannium, & Bresengum Abbates, ut in Clericos Pontifici obnoxios, ac postulatos crimine læsæ Majestatis : Garciam Lassium jure traditum custodiæ, cum jus gentium læsisset ; quo vetitum est, quibusve Principis alicujus administris, ne dum in alterius Principis Aula resident, in Principem conspirent : ac inique adversus pontificium statum conjurasse convictum : Marchionem Sarriæ, Cæsaris, & Philippi Regis Oratorem nulla affectum injuria, si quodcumque illi libuit, ut audiretur, non fuerit semper admissus, imo perhumanissime cum ipso actum, cum ob portam Urbis venationis, oblectandique animi causa temere noctu perfractam, nulla fuerit violatus injuria, tolerataque sit ejus insolentia. Hæc responsa adeo justa visa sunt postea Cæsari, ac Philippo Regi, ut inique bellum a prorege susceptum fenserint.

Intentata lis de Regno Neapol.

Proregis querelæ adversus Paulum.

VI.

Reddito hoc responso proregi, novas ille querelas confessit, misso ad Paulum Pontificem Petro Loffredo Equite Neapolitano, qui denuntiaret, non debuisset admitti expositions Advocati, & procuratoris Fisci in Consistorio, qui contenderant adversus Cæsarem, & Regem Catholicum propter bellicos apparatus, vel alia gesta adversus Pontificios, fiduciario Regni Neapolitani jure multandos ; inde enim bella accendi, &

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

graviora damna iis principibus inferri ; ac non aliter quam filius obsequens ipsum irruentem Patrem stricto gladio illum ex ejus manibus avellere conetur : ita Cæsarem, & Regem Catholicum pontificia molimina propulsuros, gladiumque, ne feriat, ex ejus manibus erepturos, rogarique pontificem, ut deposita hostili persona, paternam indueret ; quod si fecerit, Cæsarem, Regemque Catholicum acceptas injurias deleturos ex animo, omnibus amantissimorum filiorum officiis Paulum redintegrata pace complexuros : rogatusque est etiam Paulus, ut hæc cum Senatu Cardinalium permessa iis dicendi libertate conferret : extraxit Pontifex longiores moras indando responso Oratori, cui data fuerant imperia a prorege, ut lapsis quatuor diebus flexu etiam non accepto responso Neapolim reverteretur : non enim Paulus ex animo flagitare pacem tunc videbatur, sed de ulciscendo acceptarum ab Hispanis injuriarum dolore pascebat animum, copiasque auxiliares e Gallis expectabat.

VII.

At Prorex spretis verborum Pontificiorum diffugiis, comparato exercitu, e ductoque Neapoli quinta Septembris, ditionem Ecclesiasticam invasit, Pontem curvum, ac Frusinonem non sine cæde occupavit : ita perturbata sunt magnifica cogendæ œcumenicæ Synodi Lateranensis consilia, quæ adeo provecta erant, ut vigesima octava Septembris lætæ fuerunt Henrici Gallorum Regis literæ, quibus se ad conficiendam firmissimam pacem cum Cæsare, & Philippo Rege exhibebat, atque ad eam Synodum Galliarum præfules se missurum pollicebatur. Cæsar etiam ad concordiam cum Rege Gallie pacificandam se paratum exhibuit, atque etiam ad restituendum Gallo Ducatum Mediolanensem, qui tot bellorum causa extiterat, modo Gallus aliena, quæ occupaverat, restitueret. Sed tam præclaram profligandarum hæresum, restituendæ Ecclesiasticæ discipline, pacisque inter principes Christianos confirmandæ actionem ira, & ulciscendi cupido perverterunt. Interea prorex in Campaniam irruptione facta Urbes, & Oppida occupabat, civesque non in Philippi Regis, sed in futuri pontificis, & Cardinalium verba adiebat. Ea res acerba admodum Pontifici accidit, patet factaque Cardinalibus, illi apud proregem questi sunt gravissimis verbis ipsos ab eo tanquam perduelles haberi. Ille vero respondit nolle Philippum sibi asferere ditionem Ecclesiasticam, & omnia capta pace inita restitutum iri, prece-

Quanta mala ex vindictæ cupiditate sequuta.

Redintegrata concordie actio.

Eeee

que

que addidit, ut Pauli Pontificis animum ad æquitatem, & pacis consilia inflecterent: itaque de concordia ad preces Cardinalium agi ceptum est, illius leges conditæ, ad quas confirmandas conventus aliquorum Cardinalium cum prorege apud Criptamferratam indictus: sed mox discissus; cum nollet, ut Cardinalis e S. Flora ad eum se conferret. Dein tradita Cardinali Caraffæ summa pangendæ cum prorege pacis autoritate, Caraffa eam legem addidit, ut pro Paliano restituendo Antonio Columnæ, Senæ Duci Montonii nepoti Pontificio traderentur; sed illam legem ut iniquam prorex respuit, atque bellum magis urfit: Tybur enim, Antium, Arcemque Hostiæ, qua maritimi commearus Urbi interclusi sunt, nec non alia Oppida expugnavit: inde incussus Urbi terror ingens, ac licet aliquæ copiæ Gallorum subsidiariæ ex Hetruria, & Corsica Monlucio Duce accessissent, ex tamen Hispanæ potentiæ erant impares: graviore itaque metu perfusus Paulus Cardinalem Caraffam ad Venetos misit, ut eos in arma ad deprimendam Hispanam vim, ac superbiam concitaret, at Senatus implicare se difficili bello abnuvit, pacisque consilia suggerit, quare vehementioribus precibus Gallæ Regem urfit Pontifex, ut Ducem Guisium cum exercitu in Italiam adversus Proregem Neapolitanum transmitteret: ut vero divino miraculo ab extremo excidio ab Hispanis inferendo vindicata sit Roma, proximo annodictum: nunc exemplum insignis animi a rebus terrenis, & inani gloria & delitiis divulsi in Cardinale Groppero viro integerrimo afferemus.

MS. Car.
Spad. 10.
134. pag.
212.

Negant
Veneti
bello se
implicare.

VIII.

Sur. in
comm.

Rubrum
pileolum
Groppero
mittit
Paulus.

Paulus Pontifex cum superiore anno Joannem Gropperum præpositum Bonnensem, Ecclesiasticam præstantiam doctrinæ celeberrimum, qui Coloniae adversus Hermannum Pseudoarchiepiscopum Coloniaensem Apostatam Religionem Catholicam strenuissime defenderat, necnon piis libris Eucharisticum dogma adversus Hæreticos propugnarat, pluresque ex hæreseos, & flagitiorum cœno sacris colloquiis extraxerat, in Cardinalium Senatum adscivisset, hoc anno pileolum rubrum dignitatis Cardinalitæ insignis misso ad eum Internuntio deferri iussit, de cuius promotione hæc refert Surius. *Ejus Viri pro tuenda apud Coloniae Agrippinam, & totam Coloniaensem Diocesim Catholica Religione suscepti labores, usque adeo eum celebrem reddiderunt, ut Pontifex Paulus IV. eum in Cardinalium amplissimum Collegium cooptavit. Fuit admirabili eloquentia, rara eruditione, ani-*

mo imperterritus, nocte, & die Scripturæ Sacræ, & Sanctissimorum Patrum Lectioni incubans, atque a fœdissimo concubinaru, quo se plerique ex Clero turpiter debonestant, usque adeo abhorrens, ut cum quodam die domum reversus famulam invenisset lectum ipsius sternentem, vehementissime commotus, famulam repente e cubiculo eiceret, & lectum e fenestra cubuli proiiceret; hoc ipso sane egregium animi sui erga continentiam zelum, & ardorem præclare declarans: quod idcirco commemorare volui, ut tanti Viri exemplo permoverentur Ecclesiastici, & carnis perulantiam, victus parsimonia, sacra lectionis, & ferventium precum assiduitate, vigiliis opportunis, mulierum vitanda consuetudine, & id genus aliis pietatis studiis edoment, desinantque adversum se provocare iram præpotentis Dei, atque procacibus Hæreticis veterem, eandemque Catholicam Religionem lacerandi, ac proscindendi præbere occasionem. Hactenus Surius. Pontificiæ vero ad Gropperum literæ his verbis conceptæ erant.

Dilecto filio nostro Joanni Groppero
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali.

Dilecte fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Summa, & perpetua fidei, ac pietatis constantia, sanæque, & singularis doctrina, & tot præclaris literarum monumentis iam omnibus nota, qua Circumspectio tua fidei, atque Ecclesiæ Catholicæ, sanctæque huius Sedis partes scite, ac fortiter rueri nunquam desistit, dignum te apud Deum reddiderunt, ut ipse quoque ad hoc onus curarum, & laborum, quo in dies gravius premimur, nobiscum sustinendum, in Sacrum Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Collegium per nos cooptatus fueris, ea utique nostrum omnium spe, ut quamvis in vinea Domini uberrimos, atque optimos adhuc pepereris fructus, ita tamen personæ dignitate, & autoritate ordinis amplissimi ad virtutem, & probitatem, sanctissimasque disciplinas, & artes tuas longe uberiores, ac meliores in posterum additurus sis: quare primum istius muneris insignis, rubrum scilicet biverum per dilectum filium Theophilum Hernhema Cubicularium nostrum nobis gratissimum ad tuam Circumspectionem mitterimus, quod tanquam coronam illius charitatis Deus tibi reservavit, quam tuam facta, tum scripta præ se non mediocrem apud omnes ferunt. Eo igitur qua decet, reverentia, accepto, quanto citius fieri, tuo tamen commodo, poterit, te huc ad nos conferes, ut nos, & Fratres idem nostri Collegæ tui tuam Circumspectionem

IX.
Paul. IV.
l. 8. brev.
fig. num.
2891. p.
182.

maximo cum desiderio expectatam paterni pacis osculo, & amplexu excipere possumus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XVIII. Februarii MDLVI. Pontificatus nostri anno 1.

X.

Non minus virtutibus, quam doctrina efflorescebat Joannes Gropperus, Christiana demissione adeo excellens, ut Cardinalitios honores a Pontifice sibi delatos non admiserit; respondit enim, a se non ut Cardinale, sed ut privato pileolum rubrum recipi, donec idoneo tempore illum restitueret: quæ res admirationem, ac pene stuporem attulit Pontifici, qui tantum, ac tam sacrum munus ab aliis adeo exambitum, ab eo respuendum non fenderat; quare interpretatus, illum magis quieti suæ, quam Ecclesiæ utilitati in ea re consulere, dedit imperia Adolpho Archiepiscopo Coloniaensi, ut subjectas literas illi perlegeret, & abscissa omni excusatione pro sacro imperio pileum rubrum, & alia insignia Cardinalitæ suscipi ab illo imperaret.

Venerabili Fratri Adolpho Archiepiscopo Coloniaensi Sacri Romani Imperii Principi Electori.

XI.
Ib. num.
2888. p.
47.
Cardinalium re-
spuit
Gropperus, cui
Pontifex præcipit,
ut acceptet.

Venerabilis frater salutem, &c. Dum expectabamus, & cum desiderio quidem non mediocri dilectum filium nostrum Joannem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Gropperum, ad quem per dilectum item filium Theophilum Hernhemam, biverum rubrum, ut moris est, miseramus, cum eis mandatis, & literis, quarum tuam etiam Fratrem participes fuit, literas ipsius Theophili accepimus, quibus præter omnem nostram expectationem certiores nos facit, nulla eum ratione adduci potuisse, ut vel nostrum de se iudicium agnosceret, vel literis, aut mandatis ad id nostris assentiri voluerit, ac biverum se penes, non ut Cardinalem, sed ut privatam personam retinuisse, donec illud aliquando possit restituere. Quod sane non modo ut diximus, plane accidit nobis inexpectatum, verum etiam multos dubios reliquit, in quam id potissimum partem sit accipiendum. Nam etsi, quod ad nostram attinet opinionem, nos hæc omnia in partem meliorem accepimus, ac spiritus humilitati, & animi moderationi attribuimus, nobisque persuasum est, nihil unquam ab eo fieri posse, quod a sane, & sanctissima ipsius doctrinæ præceptis, præstantique virtute, ac probitate alienum sit, si tamen, ut ita dicamus, rigidius is obdurerit, atque huic vocationi durtius, quam par est, restiterit, nihil reliquum est, quo eum apud alios satis rueri possimus. Etenim cum vocatio ipsa non tam nostra, ut tunc scri-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

psimus, quam Dei sit existimanda, cuius honoris in primis, & nostræ pastoralis curæ, non autem ullius humani affectus causa hoc ei a nobis munus delatum fuit, cumque, ut optime novit Fraternalitas tua, mala bonis sint vicina, fieri vis posse videretur, quin alicuius incurrat suspicionem, ne scilicet cum Cardinalium officium, plenum sit laborum, curarum, sollicitudinum, suæ ipsius potius quieti consulat, quam publicæ Christi fidelium tranquillitati, & salutari, quæ nobis primum, & sacrosanctæ huic Sedi, cuius Capitis membra sunt, a Deo est commendata, idque eo magis sunt facturi, quo proprius exemplum nostrum ante oculos sibi propositum habent, nam nos quoque onus hoc longe omnium gravissimum nostris debilibus humeris impostum, tot iam annis afflictum, ac pene confectum libenter excussissemus, nisi Dei voluntati omnino acquiescendum fuisset, & ejus imitandum Filium Dominum nostrum Jesum Christum, qui, ut usque ad mortem pro nobis factus est obediens, ita nos iidem pro eo debemus fieri, & dum ad ea nobiscum sustinenda, quæ ferre soli non possumus, adiutores idoneos interdum vocamus, qualem Cardinalem Gropperum proculdubio futurum omnes affirmant, nullam esse arbitramur legitimam causam, quamobrem non illi nobis præsto esse debeant, nisi forte, ut maxime timendum est, communis noster adversarius sua solita suggestionem, ac recti præteritum lumen eis obumbrer veritatis.

XII.

Has ob causas, & alias permultas, quas tibi, & illi relinquimus considerandas, ne iniquis Interpretibus sermones demus, & si eam sententiam, ut filium obedientissimum mutaturum speramus, nobisque, & eidem Sedi assiduitatem, operam, consilium una cum cæteris Fratribus, & Collegis suis eo modo, quo debet, æquo, & libenti animo præstiturum, tuam tamen Fraternalitatem his literis hortari volumus, prout omni studio in Domino hortamur, ut Groppero ipsi Cardinali in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandes nostro nomine, ut his iisdem a te literis sibi perlectis, statim sine ulla proterito, cum debita reverentia, & solitis caeremoniis, tanquam iustitiæ corona, & galea salutis caput indurus, sicuti ab aliis Cardinalibus canonice, ut ipse, creatus, & renuntiatis fieri consuevit, huc se ad nos conferat, quod tamen ejus valdeudinis commodo fieri volumus. Sed quamquam eo hic presente, quod attinet ad illius animi doctissimas, quibus tuo, tuorumque patrocinio adeo est illustratus, Fraternalitatis tuæ quandam quasi imaginem intue-

E e e e z

ri

ri videbimur, dumque talem inter te, & nos Internuntium audiemus, velut te ipsum loquentem audituri sumus, utinam tamen te quoque hoc tempore vocare huc possemus; Deus idem qui cordium scrutator est, novit, quanto desiderio libenter, & diligenter facturi essemus. Verum tam perturbato rerum vestrarum statu, tot, ac tantis isthic imminentibus periculis, ruaeque Fraternalitatis virtute, auctoritate, pietate adeo egregie, ac fortiter illis occurrente, ac demique spe Religionis apud vos non modo, qua viget, conservandae, sed qua deperdita est, recuperandae, maxima ex parte in te uno a nobis collocata; nollemus membro hoc tam nobili avulso, caput quoque nobilissimum, hoc est Fraternalitatem tuam tanti corporis cura antea sejungi, quam major postulet necessitas.

XIII.

Postulabit autem Divina adiuvante clementia, cum primum sacrum Concilium huc in Almam Urbem Romam, communem omnium Patriam convocabimus, quo nihil est, quod ardentius desideremus, & quo quidquam maturius facturi simus, ut experiamur aliquando, & nos, qualesnam fructus Pontificis Maximi praesentia in eo paritura sit, cum qua proxime fuerunt celebrata Summis Pontificibus Praedecessoribus nostris absentibus, quam nihil, aut parum profecerint, nemo ignoret. Cui quidem concilio quando nobis per aetatem alium in locum non licet proficisci, cuique te, atque omnes tui similes frequentes adfuturos speremus inter ceteros, videbit Fraternalitas tua, quanti apud nos, quantumque gratiam nostram, & vere paternam in te benevolentiam declarare, aliqua significatione tuis meritis digna cupiamus, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum die III. Julii MDLVI. Anno II.

XIV.

Accessit Romam Joannes Gropperus demissa obsequia praestiturus Pontifici, atque ad subeundos pro Ecclesia quoscumque labores paratissimus, sed brevi e vivis ereptus est: abstinuisse tamen Cardinalitiam dignitate ex Pontificia indulgentia, indicat Epitaphium ipsius Sepulchro Romae in Ecclesia Germanorum inscriptum, in quo tituli Cardinalitii ipsi non sunt attributi, praecipua tamen ejus gloriosissima gesta perfricta leguntur his verbis.

D. O. M.

D. Joanni Groppero Religionis, fideique Catholicae propugnatori acerrimo, post incredibiles labores summis cum periculis pro Ecclesiae, ac Religionis servatione magno semper, & invicto animo exantillatos, multaque praecleara literarum mo-

Atticbi. Flor. Gav. 10. 3.

numenta edita, ob perpetuam fidei, pietatisque constantiam, incomparabilem doctrinam, summasque virtutes absenti, nec quicquam minus cogitanti in Sacrum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Collegium cooptato, praematura adhuc morte, & quando sui opera imprimis desiderabatur, ex humanis erepto, Fratris piissimo, atque optime merito Godefridus, & Gaspar Gropperi Fratres, & Alumnii maximissimi posuere. Vixit annos LVII. dies XVIII. Obiit III. Idus Martii MDLVIII.

Tertull. in Apol. c. 5.

In praestantissimum hunc virum Theodori Bezae impudentissimi petulantia virus evomuit, ut hoc quoque ejus gloriae adderetur, ut nimirum, quod olim de Martyribus sub Nerone dictum est, usurpari possit: Tali dedicatore damnationis nostrae etiam gloriamur, qui enim scit illum, intelligere potest, non nisi grande, aliquid bonum a Nerone [a Beza] damnatum.

XV. Haeretici inter se dissident.

In Germania maxime recruduere contentiones inter Sacramentarios, ac Lutheranos, atque ex Sacramentariis, sive Zuinglianis, Henricus Bullingerus, Bernardinus Ochinus, necnon, & Calvinus contra Westphalum Lutheranum scripsere, cujus errores ita male redarguerunt, ut longe gravioribus eos cumularent. Permisit vero horum dissidia Divina providentia, ut pateret omnibus non Divina oracula ab iis defendi, sed propria somnia, ac deliramenta. Ut viderent (inquit Surtius) homines ab istis novi Evangelii praconibus non ipsum verbum Dei, quod tam impudenter iactant, sed privatas quorumque opiniones pro Dei verbo imperitis obrudi, permisit sapientissimo consilio etiam inter se atrocissime, & pernicissime digladiari miseris, & omni lacrymarum fonte plangendos, ut qui necdum eorum laqueis implicati sunt, caveant, ne quandoque irretiantur, qui autem irretiti sunt, ocyssime sese explicare nitantur. Expedivere se ex Lutheranae haereseos laqueis plures, atque ad Ecclesiae Romanae gremium se contulere, quos Sacramentarii calumniis appetierunt, quasi non veritatis luce collustrati se conjunxissent Catholicis, sed Zuinglianorum odio, ut eos facilius opprimerent. Cum vero Sacramentariorum haeresis inter Lutheranos serperet, Lutherani ad eam reprimendam varias Pseudosynodos coegerunt.

Surtius in comm. hoc anno.

XVI.

Hic Lector pedem figat, & Catholicae fidei veritatem ex hoc uno solerter inspiciat, cumque Sectarios viderit inter se tam acriter digladiantes, propheticum illud Esaiæ mente revolvat: Et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios, & pugnavit Vir contra Fratrem suum, & Vir

Cap. 19.

Vir contra amicum suum, Civitas adversus Civitatem, Regnum adversus Regnum. Dum enim quisque, quod sibi fingit, credit, in haec portentosa diffidia labatur necesse est, ut exinde prudens quisque perspiciat, non esse Ecclesiam illorum inconstitibilem Christi tunicam, quae nequaquam divisionem admittit, sed pallium illud, quod tulit Jeroboam, Qui peccavit, & peccare fecit Israel, praecipuus scilicet idololatriae restitutor, in totidem diffusum scissuras, quot capita. Sed ut ad historiam revertamur. Habiti sunt de vexo jam anno Ordinum Imperii conventus Ratisbonae, in quibus cum Lutherani molirentur nova decreta Catholicae Religionis adversantia promulgare, Paulus Maximilianum Regem admonuit, ut Haereticorum frenaret audaciam, atque exempla aliorum Regum in Catholica Religione asserenda imitaretur.

Reg. 3. II. & 14.

Maximiliano Regi Bohemiae. Charissime in Christo fili, &c. In variis gravissimis, & molestissimis curis, quae nos in dies, noctesque sollicitant in hoc tempore, illa vel maxime animum nostrum angit ex his, quae ad nos afferuntur, de consiliis eorum, qui Ecclesiae Catholicae in istis partibus infestis sunt. Facile perspicimus quantopere perpetuis Ecclesiae hostis per ministros, & satellites suos Catholicorum reliquias in illa nobilissima, & olim maxime pia natione infectaturus sit, reveremurque profecto, ne victrix Haereticorum impietas orthodoxam fidem isthic proavis obrueret, nisi Omnipotentis Dei maxime scilicet auxilio, secundo autem loco eorum, quos isthic misericordia adhuc servavit, virtuti, & gravitati, confideremus. Magnam autem in primis spem in Serenissimi Regis Parentis tui, & tuae, si-li charissime, pietate reponimus quos nimirum Omnipotens Deus in tam alto dignitatis gradu posuit, ut in auctoritate vestra maximum Religioni suae, & piis omnibus, tam miseris, calamitosisque temporibus praesidium esset constitutum.

Paul. IV. lib. brev. sig. num. 1961. p. 11. Paulus Maximilianum scribit, ut fidem Catholicam defendat.

XVII.

Et sane tu tanto Dei beneficio, aliisque praeterea muneribus auctus, atque ornatus adhuc ita te gessisti, ut nos, & Catholicos isthic omnes virtus, & pietas tua non mediocriter consolata sit, & impii non parum te suis conatibus obstiruisse doluerint, proventusque apparuerit te vestigia tanti Patris ingressum, ut decuit, eadem, qua ille semper pietate, virtute, & constantia sanctam, & orthodoxam fidem defendere, huiusque sanctae Sedis auctoritatem tanti, quanti par est, facere. Verum istum tam egregium animum, praeclearamque voluntatem tanto aperiis, & in nos, & in hanc sanctam Sedem devotionem, reverentiam, &

fidem his, quae Ratisbonae habentur Comitibus declarare debes, quanto majore conatu novarum rerum cupidi, & pacis Ecclesiae turbatores enituntur, ut ejusmodi decreta fiant, quibus futurum sit, ut ipsorum secta in dies augetur, Catholicorum autem animi isthic debilitentur, & Religio evertatur, atque hujus Sedis auctoritas: quibus eorum consiliis acriter a piis quidem omnibus obstandum est, sed tanto acrius a vobis ambobus erit, quanto magis auctoritate, & reliquis antecesseris, ducesque aliorum, & principes defendendae Religionis propter Regium nomen, & potestatem a Deo vobis datam esse debetis memores ejus, quod scriptum est, corde credi ad justitiam, ore autem confessionem fieri ad salutem, nec qui inceperit, sed qui perseveraverit salvum fore. Proponemus tibi, Charissime fili, aliorum Regum exempla, qui ex propugnatione Catholicae fidei maximam sibi laudem, & gloriam pepererunt, sed neque cohortatione nostra Serenitatem tuam egere putamus; & si exempla preferenda essent, nullum his quidem temporibus haberemus clarius, atque illustrius, quam ipsius Serenissimi Regis Patris tui, cujus tu, ut reliquas virtutes maximo, & praestantissimo Rege dignas nobis retulisti, sic omnium virtutum principem, & tanquam fundamentum, timorem Dei, & pietatem cum egregie referas, non est quod te pluribus hoveremur. Tantum illud te pro nostro paterno erga te animo tibi plane persuasum, & in mente tua infixum esse perpetuo cupimus, nullum stabilius Regni munimentum, nullum firmitus esse praesidium, nullam Regibus magis munitam ad gloriam, & laudem, & Regnum caeleste, ac sempiternum, viam, quam si Deus timeatur, atque ametur, ejusque sanctae Sedes, ac Religio colatur, integra, incorruptaque servetur, sanctaeque huic Sedi, quam Christus Dominus noster caput Ecclesiae suae, & fundamentum constituit, sua auctoritas, summaque ab omnibus debita reverentia conservetur, quae quidem a nemine aut privato, aut Principe sprete, quin aliqua calamitate notum illis fuerit. Quod sane a Serenitate tua factum iri, nec pravis cam cujusquam consiliis, vel sui ipsius, vel parentis tantopere pii Principis dissimilem utique fore confidimus, ac persuasum habemus.

De rebus, quae isthic geruntur malum te ex Venerabili Fratere Zacharia Episcopo Pharensi Nuntio nostro, quam ex literis nostris cognoscere, quibus a Serenitate tua diligenter cognitis, confidimus, ex tam gravibus, & indignis injuriis Beato Petro Apostolorum Principi illatis, ejusque Successoris tam gravi, & detestabili infecta-

zane

tionem, tantoque impetu in res Sacrosanctae Romanae Ecclesiae facta eam molestiam capturum esse, quam pietas, ac fides, & tanta rerum indignitas, tantaque atrocitas postulat. IV. Decembris MDLVI. anno II.

XVIII.

Demisisse in animum alte Pontificia monita Maximilianum, atque insolentiam eorum, qui Calicis usum deposcebant, & pietatis specie illusi ad impietatem vergebant, repressisse dicitur inferius. Explicuit etiam insigne Religio studium Ferdinandus Archidux Austriae, qui de eo a Pontifice his literis commendatus est.

Dilecto filio Nobili Viro Ferdinando Archiduci Austriae.

16. fig. n. 2961. p. 12.

Jucundi rumores ad nos afferuntur de studio tuo insigni fidei, Religionisque Catholicae, quod maxima tua cum laude multorum sermone testimonioque cognovimus. Praclare intelligis, fili, quid inclyro domus vestrae sanguine ortos deceat, quae via non ad salutem modo, & gloriam aeternam ferat, sed in hoc etiam saeculo ad summam dignitatem, amplitudinemque perducatur. Praclare parentis, & Majorum tuorum pietati respondes. Tu vero Majorum tuorum vestigiis insists, quorum pietatem imitaris, eorum honores, quoque, & titulos te Deo auctore aliquando assequuturum confido. Retine, fili, retine perpetuo istum tam piuum, tamque egregium in fide, & Religione Catholica sensum, maximasque pro tanto munere gratias Deo age, quem quidem precamur, ut eum confirmare, atque augere, & sua te gratia perpetuo tueri, ac custodire dignetur. Dat. Romae apud Sanctum Petrum, &c.

XIX. Orlandin. hist. Soc. Jesu l. 16.

L. 3. Academia. rum pag. 528.

Metropol. Salisburg. tom.

Fulciebat in Germania catholicae partes Albertus Dux Bavariae, quem Divinae etiam gloriae propagandae studio Ingolstadtensem Academiam accersitis etiam Societatis Jesu Theologis hoc anno instaurasse tradunt eorum Annales, multumque apud illam nominis decus collegit Costerius, qui egregie de controversiis scripsit adversus Lutheranos, eorumque argutias nitidis, ac firmissimis responsis dissolvit. Fuit haec primum Academia designata a Ludovico, cognomento Divite, Bavariae Duce circa annum Domini, ut testatur Middendorpius, MCDLIX. atque a Pio, & Paulo II. Summis Pontificibus praclaris ditata privilegiis, perducta vero ad effectum anno MCDLXXII. ut ex eisdem Ducis diplomate monstrat Gevuoldus, tantumque sub pio Principe Alberto restoruit, ut idem Middendorpius scripserit. Optimus, & Catholicus ille Princeps Albertus pro singulari suo erga veram Catholicam

Religionem, atque sapientiam studio sic eam promovit, ut hoc tempore inter celeberrimas Academias Catholicas Germaniae numeretur. Qui non modo peculiare Collegium Theologicum magnis sumptibus erexit, verum etiam insigne Pedagogium fundavit, in quo Domini de Societate Jesu eloquentiam, Philosophiam, Artesque liberales, & linguarum praecipua traderent. Inter clarissimos Viros Academiae Ingolstadtensis meminit Joannis Eckii, & Friderici Staphili, de quo haec scribit Mendo, quia uxoratus erat, nec haec Academia, nec alia ulla Germania gradum doctoratus in Jure Canonico, & Theologia voluit illi concedere, ita ut Pontifex doctorem pileum transmissit, ut Archiepiscopus Salisburgensis eum ipsi imponeret, & Doctorem autoritate Pontificia constitueret: de cujus vere aureis lucubrationibus consulat Lector Possivium.

Mendo de Jure Academicol. 2. p. 1.

Appar. m. 1.

XX.

Albertum igitur tot nominibus de Catholica Religione optime meritum pontifex Majorum suorum propositis exemplis, velut calcaribus currenti additis, ad majora semper pietatis studia, datis hisce literis, incitavit.

Dilecto filio Nobili Viro Alberto Duci Bavariae.

Dilecte fili, &c. Cum recordemur, quod nunquam sine maximo animi dolore facimus, qui fuerint Comitiourum Augustae exitus, non possumus non magnopere vereri, atque extimescere, ne quid simile, aut deterius etiam Ratisbonensibus istis, quae propediem futura audivimus, eveniat, quae res tantam nobis animi molestiam affert, ut ex omnibus curis, quas tam gravi sanctae Sedis tempore sustinemus, haec nos vel maxime angat, atque sollicitet. Etenim de reliquiis Ecclesiae Catholicae, quas in istis partibus Divina clementia satis magnas, incolumes conservavit, vehementer pro nostro pastoralis officio laboramus, ne ipsas quoque Ecclesiae hostes dispergant, atque opprimant, quorum impiis consiliis, atque conatibus ab omnibus quidem piis vere, & Catholicis, qui isthic sunt, occurrendum, & fortiter resistendum est, & pro Sancta, Religione, & Christi Domini nostri honore sanguis etiam ipse, si ita necesse sit, profundendus, si satis grati in eum esse volunt, qui suum ipse in ligno Crucis pro omnium salute profudit. Sed tu dilecte fili tuam ipse hoc tempore pietatem, & virtutem maxime declarare debes; non enim licet tibi, qui tam piis Parentibus natus es, & qui illorum exemplo, atque imitatione tantum semper Catholicae fidei studium praerulisti, non & Majorum tuorum, & tui ipsius simi-

Paul. IV. lib. brev. fig. num. 2961. p. 7.

Alberto Duci Bavariae scribit Paulus ut Ecclesiam defendat.

lem esse: nec vero Omnipotentis Dei causam fortiter tueri quidquam timendum est: non deest ille causa sua, si modo tu, ac reliqui Principes, quos maximis extulit & honoribus, & beneficiis, ob hanc nimirum causam, ut Sanctae Ecclesiae defensores, & propugnatores essetis, causa ipsius minime defueritis, & vestrum illi, ut debetis, officium praestiteritis. Si qui autem secus fecerint, quod de te suspicari minime possumus, a quibus is desereret, eos ipse quoque haud dubie deseret, & ingrati in se animi poenas ab eis vivis, mortuisque gravissimas reperet. Quamobrem, dilecte fili, hoc maximo tempore te hostibus Ecclesiae Catholicae opponas, & causam Religionis, causam Catholicorum, causam Patriae tuae suscipias oportet, quae cum defendes, & honori, & existimationi tuae, & animae saluti propicias, tuum Statum, & Omnipotentem Deum rogamus. Caetera, quae nobilitati tuae a nobis scribenda essent de rebus, quae hic geruntur, malumus exponi tibi a Venerabili Fratre nostro Zacharia Episcopo Pharensi Nuntio nostro, quae ut sunt gravia, indigna, atrocia, sic Nobilitati tuae pro ipsius in hanc sanctam Sedem Apostolorum Principis devotione visum iri minime dubitamus. Dat. &c.

16. fig. n. 2893. p. 527.

Repetitis etiam literis Paulus novos optimo Principi addere stimulos perrexit, ut si quae pro afferenda Religione subeunda pericula forent, ea intrepido, atque interrito animo adiret, eo enim majora a Deo praemia promeriturum, majoremque apud homines gloriam collecturum.

Duci Bavariae.

Tuam Nobilitatem nobis hortandam esse duximus, ut tam impiis, perniciosisque eorum consiliis fortiter, & constanter auctoritate, & omnibus viribus tuis obstitat, dignumque tali tempore, Majoribus suis piis, Catholicisque Principibus animum, quem semper praerulit, rebus ipsis declareret, neque ullum pro fide Catholica certamen subterfugiat, aut periculum extimescat, cum scriptum sit corde credi ad justitiam, ore autem confessionem fieri ad salutem, & major sit, qui pro nobis est, quam qui adversus nos, cuius constantia suae in tuenda Ecclesiae, & Religionis Catholicae causa praeter maximam ab omnibus

paratam laudem, a Deo Omnipotentia tanto majus praemium consequetur. Datum Romae apud Sanctum Petrum die IV. Decembris. MDLVI. anno II.

Urebat Paulum Pontificem ingens curarum aestus, ne inclyta Bavariae principum familia Lutheranorum astu circumventa, Daemonis laqueis irretiretur, pravisque impiorum praesentia terrena commoda caelesti spei praesentium consiliis in errorem a recto fidei tramite abduceretur: quare D. Petrum Apostolorum principem imitatus illum commone officii non destitit, resque successit e voto. Nam praecleara Serenissimi Principis vigilantia, & transfusa ad posteros haereditaria pietate factum est, ut Cardinalis Baronius Guillelmo ejus filio, in Bavariae Ducatu Successori, ac Patri in fovenda Religione aemulo, jure scriberet; Aegypti noscuntur renovata prodigia, dum atra, densaque obvoluit aliis ubique caligine, dumtaxat in nova Gessen, Bavaria ipsa tua, veri Israelitae jucundissima luce perfuuntur, veritatis. Sole in meridie radiis claritatis, & charitatis fulgore jugiter affulgente; ut impietatis frigus non sentiant, & glaciae perfidiae sint expertes, atque uberimo proventu spiritualium frugum potiantur Autumno.

Pet. ep. 2. c. 1.

To. 5. an. Eccl. in ep. nuncup. ad Sereniss. Guill.

XXI.

Admoniti quoque fuere Archiepiscopi, & Episcopi Germaniae, ut conjunctissimis animis fidei Catholicae causam tuerentur, atque nefaria Haereticorum molimina retunderent, ipsos enim ad delendam omnino in Germania Religionem Catholicam conjurasse, quo argumento extant haec literae ad Magdeburgen. Archiep. exaratae.

Sigismundo electo Magdeburgensi.

Tempus tibi oblatum est, quo egregium istum, quem praefers animum, ita possis declarare, ut tam eximia, quae a Sede Apostolica adeptus es, ornamenta, merito in te collata fuisse appareat, nam cum in Conventu, qui Ratisbonae indictus est, multa valde, & nefaria, impia moliri dicantur Ecclesiae adversarii, debetis tam perniciosissis eorum consiliis una cum caeteris Catholicis, ad quos etiam scribimus, obistere, nisi enim constanter, & fortiter a vobis hoc tempore impiis illorum conatibus obviam itum fuerit, nemo est, qui non intelligat, fore, ut, Catholicis isthic quotidie magis oppressis, haereses latius in dies serpent, ac brevi tempore Catholica Religio, quod Divina misericordia averrat, in ista olim tantopere pia Natione penitus aboleatur, quamobrem memor officii tui erga eos, quorum salus fidei tuae commissa, & commendata est, memor promissorum, atque ejus expectationis, quam de te

Paul. IV. lib. brev. fig. num. 2893. p. 515.

se concitasti, memor denique iudicii Divini, & tuae ipsius salutis, enitere fili, ut nihil adversus Catholicam fidem, nihil contra Sanctissimas Ecclesiae leges, atque instituta in eo Conventu decernatur. Noli pro Dei honore, pro animarum salute ullam contentionem subterfugere, ullum periculum extimescere. Datum Romae apud Sanctum Petrum, &c. die IV. Decembris MDLVI. anno II.

XXII. Paruit ille Pontificis monitis atque adeo strenue Religionem Catholicam defendendam suscepit, ut Magdeburgi antiquatos ritus Divini cultus instauravit. Ferociebant vero propterea Haeretici in Catholicos, quod Turcae in Hungariae Ferdinando obnoxiae limites excurrissent, ac re ipsa demonstrarunt, eos non minus implacabiles esse Catholicorum hostes, quam Turcae, cujus grassationis Turcica occasione nonnulli Ferdinandi Populi Austriaci ab impiis subornati, cum ab iis subsidia contra Turcam postulata essent, profitendae haereseos libertatem impudenter efflagitarunt, ut narrat Surius his verbis: Rex Ferdinandus necessaria contra Turcarum irruptiones praesidia comparare volens, perit a subditis suis eam in rem subsidia.

Surius in comm. hoc anno.

Lutherani nomine Evangelii suam haereticam vulgant, sic decipientes incautos.

Stanisl. Hosius in confess. Cathol. fidei.

post multa) Proferunt examina Scripturarum in pravam sensum detortarum, ac mox hominum, vel Diaboli potius per homines loquentis verbum pro Dei verbo, proque Christi Evangelio miseri mortales amplectuntur, & adorant. Horrenda est haec idololatria.

Ceterum Austriacorum inferiorum postulata rejecta sunt a Ferdinando, tum avita pietate, tum quoniam exploratum habebat, populos Lutherano veneno imbutos in hostes demum commutandos. Subdit enim Surius: Nihil rum impetratum est, quod facile videret sapientissimus Rex, nunquam adeo infestos Turcas Germanis, quam his annis, quibus Lutheri Evangelium miseri homines amplectuntur. Cum vero Ecclesia quatuor tantum Evangelia ab Apostolorum temporibus venerata sit, multo plura a Novatoribus inventa sunt, ut narrat idem Author. Ubi animadversum est Lutheri conatus, dum non initio reprimuntur, suos habere successus, mox alii super alios existunt homines importunius ingenii, & ipsi quoque novam Mundo lucem venditant, a jure se vidisse quod necdum Lutherus viderit. Ita repente intra unam Germaniam multiplex nimium credula turba Evangelium obrudunt, & incredibili stultitia ab imperita concione arripitur Lutheranismus, Carlostadianum, Anabaptistum, Zuinglianum, Schuencfeldianum, Osiandrinum, &c. Nec vident caeci, & miseri homines, dum ab una vera Catholica Religione abduci se sinunt, se in tam varias & mirabiliter pugnantem sectas seduci, ut jam permulti sint, qui profus ignorent, quid potissimum sequi debeant in tantorum novorum dogmatum varietate. Hoc vero jure, meritoque pariuntur, quod stulte, & pueriliter quibuslibet novatoribus primo aures, mox etiam fidem commodarunt, cum in ea deberint Religione constantissime perseverare, quam tot perpetuis saeculis universa Germania, & Catholica Christi Ecclesia coluisset, quam hodieque tot amplissima Regna, & Provinciae colant. Interim vero dum seductoribus obtemperant, qui non Christi, sed suam gloriam quaerunt, & miserorum animas negotiantur, in multas discinduntur factiones, inde animorum dissidia existunt, & perniciosissima dissensiones, simultates, inimicitiae, unde necesse est Germaniae vires profus enervari, sensim collabescere, dum inter se Germani tam misere distrahantur, atque ita Turcis, qui haec non ignorant, crescit animus, crescunt vires, nec dubitare sanae quisquam mentis potest quin illi in omnem occasionem sint intenti, & ubi eis commodum visum fuerit nos sint oppugnaturi.

XXIII. Ferdinandus rejicit petitiones Austriacorum.

Sur. in comm.

Vi-

XXIV. Ibid.

Visa Turcis fuerat comoda arrisisset occasio proferendae tyrannidis, cum Carolus V. gubernacula Imperii abjiceret, atque in Transylvaniam hostilem exercitum effunderet; at Ferdinandus non contraxit animum, sed fortiter tumultuantes Austriacos compescuit, nec Religionem mutari passus est, qua mutata sinebant ii omnia se sententia successura, collectumque exercitum immisit in Turcas, quos etiam variis praeliis fregit, multamque etiam ex eis praedam abegit.

XXV. Sur. in comm.

David Georgius Major Haereticus moritur.

Job. 8.

Hoc anno Basileae in Germania extinctus est nequissimus Haereticus David Georgius Major, qui praestigis suis multo ante Batavos fascinarat Sathanae opera, ut instar Antichristi se verum Christum, ac Regem promissum a prophetis gloriaretur, adeo ut simplici populo ab eo illuso plures excitatae fuerint turbae, ad quas compescendae a Magistratibus gladio animadversum est in ejus Sectarios, atque adeo in ejusdem Matrem: ipse verocum amplissimas opes corrassisset ab iis qui in eum stulte crediderant, aufugerat Basileam ante annos duodecim, mutatoque nomine se Joannem Bruch appellarat, adscriptusque inter Cives, tamquam Evangelii causa exilium passus, honestam, & opulentam familiam alebat, at ejus felicitas parta flagitio, brevi evanuit, factumque est, quod de impiis scribitur: Invenitur super domum suam, & non stabit, nam domestici ipsi promissi Regni expectatione longa illusi, ejus imposturas fastidire ceperunt, quorum praecipuum increpuit inquit Surius cur de re certissima dubitare voluerit, at non credat se verum esse illum Davidem. Deo missum, ut his extremis temporibus Regnum Israeliticum restituas, Jacobi-que Tabernaculum instauraret? At ille impudentiam impij templit, monuitque socios, ut ab ea secta discederent, & quia gaudium hypocritae est instar puncti, deficientibus ab eo conjunctissimis, Divinae in eum indignationis signa apparuerunt, nam domus, quam in agro ameno extruxerat magnifice, cum tota supellectili pretiosa incendio conflagravit, aedes etiam, quam inhabitabat Basileae; repente decidit; altera etiam illius domus de caelo tacta est: tum Viri gravis, qui ejus blasphemias, & impias strophas noverat, adventu perturbatus adeo est, ut contracto ex mcerore morbo visus demigrarit; obfirmatus tamen in flagitio persuasit suis, se triennii flexu resurrecturum, Regnumque illud admirabile adeo celebratum a Prophetis initurum, ipsoque suae felicitatis participes futuros. Constitit ex ejus scriptis ex-

cranda haec figmenta docuisse, quae refert Surius. Ausus est scribere omnem doctrinam Moseos, Prophetarum, ipsius Christi, & Apostolorum, ac Discipulorum esse imperfectam, & inutilem ad absolutam consequendam felicitatem, atque in euntantum usum traditam, ut homines quae suam vero doctrinam esse perfectam, & quae hominem beare queat. Afferuit se verum esse Messiam, Patris charissimum Filium, non ex carne, sed Spiritu Sancto natum, se restauraturum domum Israelis, verosque Levi filios, verumque Dei Tabernaculum, idque non Cruce, vel morte, aut rebus adversis, ut alter Christus, sed clementia, & Spiritu Christi, qui ipsi a Patre sit datus amore, & gratia. Se dixit habere potestatem solvendi peccata, & remittendi, & retinendi, seque in extrema die totum Mundum judicaturum, se majorem esse Jesu Christo, quod hic ex muliere in carne natus sit, se vero e Spiritu Sancto coelestem Christum natum, & unctum. Multa alia absurda nimis, & impia scripsit homo perditus, & tamen haec omnia conatus est adstruere sententis Scripturae Divinae. Ita nullus est ram scelestus & abominandus Haereticus, qui non jactet Dei verbum. Cur igitur tandem non cavent sibi homines ab istis novi Evangelii in tot sectas distracti praecibus sub praetextu purae doctrinae, & verbi Dei, & sinceri Evangelii horrendos in orbem errores invehentibus, & innumeros in tartara abducentibus?

Dum fanatici Impostoris resurrectionem expectant ejus sequaces, qui cada-ver magna pompa sepulchro mandarant delata est vertente triennio blasphema illius haereseos ad Senatum Basileensem, a quo in eum credentes abrepti fuerunt in vincula, putidumque ejus cadaver fat integrum refossum, atque a carnifice una cum scriptis, & imagine concrematum. Subdit Surius: Idem supplicium intentatum iis, qui quippiam contra hoc iudicium dixissent, aut fecissent. Nos quidem qui Catholici, Deo favente, sumus, satis novimus iure animadverti in Haereticos, at tamen cum Pontifice, & Catholici Magistratus id faciunt, quam belle audiant, apud Sectarios, scripta eorum probant: scilicet cum Zuingliani, vel Lutherani, aut alii id genus homines puniunt Haereticos, in virtute, & laude ponendum est, cum Catholici, in vitio, & vituperatione. In Anglia [ut mox dicam] cremata sunt cadavera Bucevi, & Fagii, id indignissime ferunt Foxus, & ejus compli-ees, sed rectius illi stomacharentur in Gene-

Sevar. l. i. Con. Fr. Puc. Fili-dinum c. 9.

Ffff ne-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

novenses suos, apud quos traditur, ante annos non admodum multos. cadaver cuiusdam, qui ritu Catholico Sacramento sibi ministrari petierat, in Crucem actum. Omnia licent præconibus Evangelicis; Pontifici, & Catholicis nihil licet: una eademque res cum fiat a Lutero, Zuinglio, & Calvino, purum, purumque Evangelium est, & eximia virtus; cum fit a Pontifice, aut a Catholicis, facinus est Antichristianum, impium, execrabile.

Qua tam injusta fraude profecto Hæretici testificantur, quod operibus Patrum suorum consentiant, Ethnicorum scilicet & Idololatrarum, de quibus lamentabatur Augustinus Marcellino scribens, quod tam iniqui Iudices essent Christianorum operum, quæ si ab Ethnicis facta fuissent, laudatione pariter, & admiratione prosequerentur. Hæc (inquit) cum in eorum leguntur auctoribus, exclamatur & plauditur: Cum vero legitur præcipiente auctoritate Divina, accusatur Religio tamquam inimica Reipublicæ. Eiusmodi itaque principiis gloriari possunt Novatores, nam ut scite Tertullianus agebat, Omne genus ad originem suam censatur necesse est.

Ep. 5.

Id. præf.

XXVI.

Sur. in
comm.

Diffudit latius Lutheranæ impietas in Germania infelices suas propagines, cum Otho Henricus Palatinus, & Carolus Marchio Badensis in tantam insolentiam hoc anno prorupere, ut Religionem Catholicam penitus e sua ditione evulserint, ac populos infelices in castra Sathanæ traduxerint, qui de flagitiorum licentia sibi abblanditi non intellexerunt, se tanquam victimas ad æternam carnificinam trahi: de quibus hæc Surius.

Per hoc tempus, aut circiter, Otho Henricus Palatinus Elector, & Carolus Marchio Badensis e suis ditionibus veterem religionem pellunt, & novam inducunt. Non est mirum, ut alias etiam dixi, populum libenter amplecti nova hæc dogmata, quia plausibilia sunt, & suavia veteri homini. Permittunt direptiones rerum Ecclesiasticarum, & cœnobitarum. Jejunia, vigilia, preces, mortificationes carnis, mundi contemptus, studium continentie, sobrietatis, pudicitie, & id genus virtutum, Papistarum sunt commenta. Sola fides iustificat, confessio peccatorum, & poenitentia nugæ sunt, & carnificina Papistica. Quis non hæc libenter audiat? Quis non cupide amplectatur? & tamen longe secus docet Scriptura omnis, & ipsa quoque, quantumvis dissimulemus, longe diversum nobis testatur conscientia. Qui autem sunt Christi, ait Apostolus, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis. Hoc fac, & vives. Eant

Gal. 5.

Luc. 10.

Evangelici cum isto suo blandissimo Evangelio, qui volent. Ubi ad Christi Tribunal venerint, sentient se toto celo crasse.

In Gallia exercebatur iudiciorum. fe-
veritas adversus Hæreticos, nam licet
Henricus Rex cum protestantibus junxis-
set foedera ad debilitandam Cæsaris po-
tentiam; tamen eam pestem in suo Re-
gno pati non poterat, ne seditiones, ac
urbas concitaret, proindeque contentus
Evangelio veteri, quod Majores colue-
rant, oderat novum Evangelium inven-
tum a Sathana, impiisque Zuinglii, &
Calvini deliramentis pollutum: constat
que ex literis Viterbiensis Episcopi in
Gallicæ Aula Internuntii, plures in Gal-
lia Religionis violatæ causa flammis tra-
ditos, suppliciumque intrepide pertulisse,
cum mens eorum adeo a Sathana
occupata esset; nec plebejos modo ea
insania fascinatos fuisse, sed etiam sacra-
ti Ordinis aliquos Ministros, atque ex iis
Monspeliensem Episcopum mense Fe-
bruarii proximi anni in carcerem con-
jectum. Cæterum, ut Guillelmi Pelliferii,
hoc enim nomine Monspeliensis Episco-
pus vocabatur, fama, atque honori con-
sulamus, haud omitimus referre, apud
Samarthanos, qui de Gallia Episcopis
scripserunt, haberi, in simulatum qui-
dem ipsum de hæresi fuisse, sed nequa-
quam infectum. Verum, quicumque de-
mum fuerit, maximam profecto suo no-
mini infamiam comparavit, dum gliscen-
tem in sua Civitate hæresim ignavus Pa-
stori non repressit, oblitus forte aureæ il-
lius Gregorii Magni sententiæ. Qui e-
mendare potest, & negligit, participem
se procul dubio delicti constituit; immo,
quod deterius est, Guillelmo Rondeletio,
Medico cæteroqui præstante, a quo Mon-
speliensis Medica Academia Hæreseos ve-
neno contaminata est, in tantum fami-
liarissime est usus, ut a Pelliferio ipsum
accepisse egregium, quod scripsit, de-
piscibus opus, testetur Thuanus. Ex qua
quidem Hæreticorum consuetudine, quan-
tum Ecclesiasticis viris periculi, & de-
decoris accedat, facile patebit legentibus
epistolam Sancti Bernardi Abbatis ad Gui-
donem Pisanum Cardinalem Legatum,
quæ reperitur notata numero 196. Sed
qui in sui muneris partibus explendis tam
segnis, & animabus sibi concreditis cu-
randis tam deses fuit, tam impiæ omi-
sionis in proprio corpore pœnas luit;
nam vixit ad exactam ætatem, conta-
bitque miserabilis fenex inter frequen-
tes, & acerbissimos cruciatus, erosus len-
to, & insanabili ulcere præcordiis, &
incertum, errore, an culpa pharmacopolæ
cer.

XXVII.

Ext. in
MS. Car.
Spad. lig.
n. 137. P.
163.Et 64. l. 9.
Ind. 4.L. 39.
Hij.Secu.
Sammar.
l. i. clog.

certe pessimi, qui catapotia quædam ex male trita colochyntide fumenda ægro- tanti obtulit, multum indignantibus Medicis, quod quæ salubriter, & caute præscripserant, ea tam infelici casu in amici præsulis perniciem verterentur. Justo Dei iudicio id exigente, ut qui ovibus suis poculum mortis vel permiserit, vel propinaverit, mortem per poculi errorem infelicitate hauserit. Sed hoc nonnisi anno 1568.

Cum itaque novarum Sectarum erumpentia germina tam strenue excinderentur in Galliis, palam impietas effere se non audebat, ac Ministri Calvinistici captare latebras cogebantur, quod cum Calvinus acerbe ferret, Theodorus Beza, qui flagitiis suis magnam apud impios nominis claritatem sibi peperit, molitus est ab Othone Henrico Palatino Catholice Religionis hoste mitti literas ad Regem Gallie, ut ipsum ab infectandis Calvinisticis deterreret, sed cum ille Lutheranus esset, Beza vero Sacramentarius ea usus est fraude, ut se Lutheranum profiteretur; fingere enim, ac fingere Religionem, ac veluti calceos mutare, licitum sibi esse voluit. Hujus Evangelici, & Evangelicorum signiferi perfidiam, ac nequitiam ita describit Surius.

Sur. in
comm.

Est in Calvini Discipulis non postremus Theodorus Beza. Is quondam Juris Licentiatius Parisiis ex opulenti Sacerdotis ultra septingentos coronatos aureos percipiens vitam vivebat spurcissimam, ac varia libidinum specie contaminatam: erat hæc quædam ad detiora Parasceve, ralesque mores nihil merebantur aliud, quam ut homo impurus proflus a Deo rejectus in inexplicabiles perfidia, & hæreseos labyrinthos deruderetur; quod & factum est; nam ad Calvinum defecit, venditis prius simoniaco sacrilegio Sacerdotis, vel beneficii Ecclesiasticis, sed quemadmodum in Calvino, aliisque hæresum Architectis multa fraus, & dolus, miraque inconstantia fuit, ita & in hoc Beza, quemadmodum vel unum præclarum facinus, quod subicimus, declarabit.

Anno hoc MDLVI. abiit ille ad Electorem Palatinum Orthonem Henricum, qui erat Lutheri placitis addictissimus, cum Farello homine pestilente, qui Geneva infecerat, & Calvinum, Servetum, Viretum, aliosque ad genus habuit discipulos, atque ob motum seditionis a Basileensibus proscriptus, & in exilium abire iussus fuit. Obtulit autem Beza illi Principi arte veteratoria, & multa cum simulatione confessionem quamdam, atque, illi non modo Allobroges, sed etiam Hel-

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

vetios subscribere. Fecit hoc ille bonus Vir, ut Principis benevolentiam sibi conciliaret, qua rum opus habebat, maxime, quod Rex Francorum severe in Calvinistas animadverteret, quem eo nomine apud Principem accusabat tyrannidis, orans, ut Regem a proposito precibus, & minis deduceret. Porro hæc confessio ad verbum habebat verum, reale, ac substantiale Corpus, & Sanguinem Christi sub specie rerum visibilium representari, & exhiberi. Dixisset Calvinistas, & Zuinglianos prorsus mutatos in Lutheranos: sed quid non fingit deplorata nequitia? Princeps quidem, & qui aderant, ea confessione lætabantur, & quod putarent conversos esse Sacramentarios, communis gratulationis ergo miserunt eam Duci Witzembergico; is quoque tam insperatam metamorphosim miratur, & laudat: spargitur mox rumor in Germania, agitur triumphus de Zuinglianis ante victoriam. At Tigurini ubi de re tota certiores fiunt, de tanta hominis impostura acriter dolent, & eam confessionem magna contentione oppugnant, Bezaque falsi reum peragunt; nihil enim Zuingliani illi volebant minus, quam a Zuinglio ad Lutherum defecisse videri; nam tamen Lutheri placita in quibusdam non invito sequuntur, at in re sacramentaria errasse Lutherum, plus Lutero vidisse Zuinglium contendunt. Quid vero interim Beza? num se deseruit? minime. Audi artem tali Artifice dignam. Vult persuadere Tigurinis dolum aliquando bonum esse, & aliud agere, atque simulare, nec dubium est, quin totum hoc Evangelium his artibus sit instructissimum, usque & ortum, & auctum, & propagatum sit, & id quidem mortales minime vident, ubi autem Deo propitio quandoque viderint, repente, ut fumus, illorum præstigia, quibus homines dementant, evanescent. At Tigurini tamen hoc paradoxo minime contenti non prius in gratiam recipiunt Beza, quam suam ille culpam agnosceret. Redit inde Vir optimus ad suos Helvetios, & Allobroges, & ut priorem fraudem posteriore expiaret, atque re ipsa restatum efficeret, se Germanis illuisse, in Westphalia, & Hesbustum stringit calamum, palamque profitetur, non aliam in Cœna Domini esse Corporis, & Sanguinis præsentiam, quam in Baptismo, in concione, in lectione Sacre Scripturæ, atque in privata meditatione, quoties mens fidelis ad Christum assurgit. Et rursus tamen, ut a Germanis non penitus deficere videretur, fateretur in Cœna Domini substantialiter, & realiter verum, & naturale Christi Corpus esse, & exhiberi, sed cœ-

Ffff 2

nam

nam non vult esse id, quod inter homines ex Domini præscripto geritur, eius vero præcipuam partem in Cælis peragi, cui nos intersimus fide, & spiritu. Ita isti infelices sibi in primis, deinde etiam alius, portentosis verborum strophis illudunt, atque in sanctissimis Religionis negotiis haud aliter atque in scena versantur, in alias, atque alias subinde transformari formas, ut cum idem perpetuo loquantur, diversos loqui putent. Et tamen is idem Beza multas postea in Galliis turbas excitavit, opima e locis sacratis spolia abegit, & tantum apud homines misere fascinosos Principarum, & Regnum obtinere visus est. Faxit clemens, & bonus Deus, ut tandem nobis pareant oculi, & videamus quam splendide isti nobis imponant, quam omnia in summam, & sempiternam animarum perniciem machinentur, quam nihil spectent minus, quam ut rebus, salutique nostræ consulant.

XXVIII.
Sander. de
Schiism.
Angl. l. 2.

In Anglia
Religio
refloret.

In Anglia reflorescebat Catholica Religio piis laboribus Reginaldi Poli Apostolicæ Sedis Legati, a quo celebrata est Synodus totius Provinciæ, atque in ea Sanctissimæ leges veteres instauratæ, nonnullæque novæ constitutæ, quæ a Paulo Pontifice confirmatæ fuerunt, de quibus hæc Sanderus. Illustrissimus Legatus iuxta decreta illius Synodi, quam ante coegerat, Religionis restituendæ, ac reformandæ formulam a Summo Pontifice prius visam, & approbatam publicavit, atque ab omnibus ordinibus servatam iussit. Cæterum illud ad cohibendum Clericorum in victu nimium luxum, de certo ad mensam ferculorum numero, multi ægre tulerunt, nec facile illis locis, & temporibus observari potuit. Ambitio quoque, plurimæque beneficia congerendi infinitum studium [quod ab Ecclesia, & Clero paulo ante propter hæc, & huiusmodi peccata, tam acriter castigatis, & tam recens in gratiam receptis, longius etiam quam a cæteris Ecclesiis abesse debuit] in multis visis potuit retardari, vel extinguere: unde jam tum homines aliquot vere pii, & secundum Deum prudentes, timuerunt ne iterum a Domino gravioribus, quam ante flagellis vapularem.

Impositus vero est finis Synodo a Cardinale Polo Legato habitæ anni huius principio, in qua decreta, de instaurata disciplina Ecclesiastica promulgata, omniaque illius capita septem articulis distincta sunt, ut Viterbiensis Episcopus in Gallica Aula Internuntius ad Cardinalem Caraffam XXI. Februarii scripsit.

XXIX.

Hoc anno Sigismundus Rex Poloniæ missio Oratore Sandomiriensis Arcis Præfecto obsequium Pontifici Paulo veteri

more, ac instituto detulit, de quo honorifice excepto, Regiæque pietatis significatione data, hæc rescripsit Paulus, Regemque hortatus est, ne se Hæreticorum, qui in eo Regno grassari ceperant, fraudibus irretiri, aut pravis colloquiis infici pateretur.

Charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Augusto Regi Poloniæ Illustri.

Charissime in Christo fili noster salutem & Apostolicam benedictionem. Quodvis Serenitatis Tuæ erga nos, & Sacrosanctam hanc Sedem officii genus semper quidem gratissimum nobis est, sed obedientia quam proxime dilectus filius Stanislaus Castellanus Sandomiriensis Orator tuus, nomine tuo ad nos detulit, eo nobis gratior fuit, quo magis necessario Regi tui tempore delata est; nam etsi obsequium huiusmodi, ut scis, a Regibus, Principibus, & Populis omnibus Christianis, nobis ac eidem Sedi debetur, & a Majoribus tuis summa fide, amore, ac pietate perpetuo præstitum fuit, hac tamen tuæ istius constantis erga eam, & nos observantia significatione ad eos commoneandos, qui te, ac Regnum idem tuum ab obedientia ipsa abalienare, atque a vera Religione seducere conantur, nihil in presentem esse oportunitus potuit. Verum non satis futuræ sunt hæc ceremonie, nisi tua eadem animi constantia, & virtus a novarum rerum cupidinis, & perniciose eorum consuetudine pravisque colloquiis sese immotam, & invictam servaverit, quæ, quam bonos omnes mores corrumpere, & rectas mentes subvertere solita sint, minime te præterire arbitramur. Hoc ne Serenitati tuæ ullo unquam tempore accidat, videmus quod abs te & nunc diligenter curatur, & curaturum iri in posterum plene confidimus, sed ob nostram in omnes Christianos pietatis, & communis Patris charitatem, bonique Pastoris vigilantiam, ac privatam curam & benevolentiam, quæ te, ac res tuas, tuumque Regnum nobilissimum, ut vides, amplectimur, facere non possumus, quin hæc ipsa, quæ si non forte iisdem verbis, at saltem eadem sententia non semel ad te scripta fuerunt, sæpius repetamus, ea utique spe, ut Serenitas Tua veri pastoris sui vocem agnitura sit, eique, ut facit, longe studiosius, quam impiorum consiliis audiens futura: nam secus, qui eam neglexerit, non te ignorare arbitramur quamnam tandem rationem ante verendum, iustissimumque Dei Tribunal reddidituri sint, sicuti Venerabilis Frater Aloysius Episcopus Veronensis Nuntius noster recum est acturus, ad quem, cum etiam de is, quæ per ipsum oratorem tuum a

Paul. IV.
lib. brev.
fig. num.
2889. p.
38.
Rex Poloniæ
Oratorem
obedientiam
Paulo
missit.

nobis petiisti, diligenter scribendum curaverimus, ex eodem cognosces, quid & nos sentiamus, debeamusque, & a te quoque sentiri debere putemus. Cætera, quæ ad præstitam obedientiam pertinent, idem ipse orator restis erit, quanta cum nostra omnium approbatione, tuæque serenitatis laude fuerit accepta, nam de ipso oratore si quid ad tuam de hoc ejus obeundo munere expectationem adungi posse a nobis speraremus; multa de illius eloquentia, prudentia, pietate, & aliis egregiis virtutibus, quas his paucis diebus in eo cognovimus, scribenda essent, sed cum nihil ad te novi nos esse allaturos putemus, illud tantum restat, ut tales, ac tam bene de tua serenitate, deque Patria sua meritos viros non minus tibi in Domino gratulemur, quam eorum vicem doleamus, qui in ejusdem tuæ serenitatis, & Patriæ, atque animarum suarum exitium ei adeo dissimiles fieri audimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XXVII. Maji MDLVI. Pontificatus nostri anno II.

XXX.
Serpit
heresis in
Polonia.

Ut multi levitate ingenii abrepti, aut morum pravitate corrupti, aut captandæ novitatis cupidine illecti, impliciti sunt hæreticos laqueis in Polonia, ita non defuere Viri graves flagrantissimo pietatis studio incensi, qui Hæreticorum fraudibus, & conatibus constantissime restiterunt; inter quos Andreas Episcopus Cracoviensis a Pontifice commensari meruit atque ad decerpendas pro defensione Religionis ampliores coronas incitari.

Venerabili Fratri Andreae Episcopo Cracoviensi.

Ib. fig. n.
2889. p.
37.

Venerabilis Frater. Nolite apud vos Sedis Apostolicæ nuntius Venerabilis Frater Episcopus Veronensis in literis suis, quibus Religionis statum, qui isthic nunc est, perscripsit, ejusmodi testimonium cum aliis Ecclesiastici ordinis viris, atque etiam nobilibus laicis nonnullis tribuit, tum Fraternitati tuæ dedit, ut in dolore quem capimus ex zizanias, quæ per seditiosos homines Ministros suos inimicos in Regni istius nobilissimi perniciem sparsit, & quotidie latius spargere, & disseminare conatur, non parum nos præstantis virtus, & gravitas tua consolentur, sitque penitus nobis persuasum, perpetuum tuum, & constans Religionis ipsius, & fidei Catholicæ defendendæ studium, tanquam firmum præsidium improborum audaciam oppositum fore; quamobrem gratias agimus omnipotenti Deo, quod ad hoc rotantisque isthic habeat, ac tam fideles operarios ob stare paratos eorum impietati, quos ad vastandam vineam Dominicam apud vos perpetuus Ecclesiæ hostis excitavit atque impulit, in quo & tu, & reliqui

eiusdem Ordinis præclare vos ostenditis nosse, quod officium vestrum, quod munus, quæ honorum Pastorum partes sint. Certe enim, ut mercenariorum est, lupis adventantibus fugere, ovium salutem deservere, ita bonorum est Pastorum eas ab illorum irruentium rabie defendere, atque etiam, si ita accidat, pro eis animam ponere, quo animo qui sunt, quique talem erga greges suos fidem, & benevolentiam præstant, iis a Domino æternum, ut scis, paratum est præmium, cuius assequendi tu occasionem quando ipsius Dei impulsu, beneficioque complexus es, cum scias non nisi eos, qui legitime certaverint, coronari, eam tene, & quo majus certamen cum adversariis proponitur, hoc studiosius & fortius Dei omnipotentis auxilio fretus ipsius honorem, & cultum una cum ovium tibi commissarum salute, & Patriæ tuæ pace, & quiete tuere, atque defende, nefariisque hominum turbulenterorum conatibus, qui Ecclesiæ Dei vexatores sunt & perturbatores publicæ tranquillitatis, nec minus suæ ipsorum salutis, quam aliorum inimici, vim istam & animi, & ingenii tui, ut facis, oppone, ita ut exemplo tuo alii, quotquot bene sentiunt, confirmentur; quibus quantum profueris tantus ad tua merita cumulus accedet, quemadmodum te facturum esse minime dubitamus; nunc vero hoc quod attingimus tui magis instammandi causa diximus, quem adeo incensum videmus, quam ut fraterno erga te officio fungeremur, nostramque in te benevolentiam vel hoc ipso ostenderemus indicio, parati eam tamen aliis quibuscumque rebus cum Domino poterimus Fraternitati tuæ declarare. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die XXI. Maji MDLVI. Pontificatus nostri anno I.

XXXI.

Inter alios Præsules, qui in Hæreticis confutandis, discutiendisque eorum tenebris strenuam navarunt operam multis scriptis, inclaruit Stanislaus Hosius Warmiensi, qui Hæreticorum jactantiam a se Evangelii lucem Poloniæ inferri, impiam impudentiam refregit, non aliud ab ipsis allatum Evangelium, quam mendacis nefariis depravatum ostendens, cum ante sexcentos annos vero Evangelio fuerit collustrata, nec alias Traditiones, aut Evangelii interpretationes admittendas, quam quæ ab Apostolis per manus SS. Patrum ad nos transfusæ sunt.

Quanta fuerit, inquit, hæc mentis vacordia, si recipiamus ignotum Evangelium, recitamus vero quod a SS. Patribus nostris traditum habemus? quod si nomen Evangelii tribuunt iis libris, quos ab Evangelistis, & Apostolis, quos etiam a Pro-

Stanisl.
Hosius
Ep. Warmien.
de
expresso
Dei verbo
pbe-

Non de
Evange-
lio sed de
sensu his
est.

phetis ante scriptos habemus, hoc vero iam inde a sexcentis annis prope recepit Polonia, nec est quisquam, qui dubitet, quam sit in eis expressum Dei verbum. Quamobrem quod ad Scripturam attinet, non est aliud Evangelium, quod a nobis obtruditur ab Hæreticis, ab eo, quod nos profitemur. Quin ipsi Scripturam omnem canonicam a nobis habere se palam fatentur. Quod igitur est aliud illud, quod evangelizant? illud nimirum, cui [sicut scribit Calvinus] aliena commenta assuunt, cuius alienum quemdam, & hactenus inauditum in Ecclesia Dei sensum adferunt. Et hoc est, quod nos monet Paulus: Si quis vobis aliud evangelizaverit, præterquam quod accepistis, anathema sit, hoc est, si venerit Lutherus, Calvinus, aut Philippus, & alio sensu vobis predicaverit Evangelium, quam quem a Sanctis Patribus accepistis, si quid ab eo diversum annuntia-verit, quod ab illis traditum habetis, anathema sit. An iis Pauli verbis non merito deterremur, quo minus istorum commenta pro Dei verbo recipiamus? Et infra An vere non sunt idola Lutherus, Calvinus, Philippus, Brentius? an quod est Sathanae proprium, non adversantur, an non extolluntur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in Templo Dei sedeant ostendentes se tanquam, sint Deus, & quidquid scribunt, quidquid dicunt, hoc tanquam expressum Dei verbum ab omnibus adorari contendunt?

XXXII.

Proruperat eo novorum Evangelicorum impudentia, ut etiam Evangelio Christi commenta, & scripta fallacia præferrent, quod Sacramentarii Lutherani, vicissimque illis Lutherani objecerunt, atque expressa Dei verba in alienum sensum detorquerent, ut fierent Sathanae, verba, quæ non expresso vero, sed affecto sensu falso, a Christo expressa contenderent, quorum fraudes Hofius in libello ad Regem Poloniae ita confutat.

Stanisl.
Hofius de
exp. Dei
verbo p.
85.

Erasmus Alberus de Lutheranis scribit, quod cum aliud nihil superest, ad Augustanam confessionem, tanquam ad sacram anchoram confugere consueverunt, & tanti, inquit, illam faciunt, ut non desint inter ipsos, & quidem non postremi, qui dicant, se malle de Pauli ipsius Apostoli, quam vel de Lutheri, vel de confessionis Augustanae doctrina dubitare. Vides quemadmodum etiam ipsi ferre non possunt Sacramentarii, quod pro verbo Dei recipiatur [quod plura etiam fiat, quam Dei verbum] quod vel in Lutheri libris, vel in Augustana confessione continetur? & feremus nos Christiani, quod ferre non possunt quilibet impuri Christiani? (Et infra.)

Præferuntur A-
postolis ne-
bulones.

Satis demonstrasse videmur, quod nunc imperite multitudini, tanquam Dei verbum ab Hæreticis vendatur, id non Dei, verum Diaboli verbum esse, a quo mentes piorum omnium abhorre oportet. [Et post multa] Stultas hoc sibi mulierculas arrogare videmus, ut rejectis Patribus, contemptis Pastoribus, & Doctoribus, totius Ecclesie sensu, & consensu ne pili quidem facto suam interpretationem eorum, interpretationibus antepone non reformident? (Et inferius.)

Vis cognoscere, Pienissime Rex, quod expressum Dei, quod sit expressum Diaboli verbum? ex una quidem, eademque Scriptura, sicut copiose iam a nobis demonstratum est, utrumque produci potest. Verum interea discrimen paucis accipe, si quis ita Scripturam intelligat, ut charitatem intellectu suo edificet, Dei verbum est: Si vero sic eam intelligat, ut intellectu suo, quod est charitati contrarium, edificet, Diaboli verbum est. [Et multis interjectis] Quis nunc sit Regni tui status vides, dum non alia fere de re, quam de expresso Dei verbo disceptatur ab omnibus, dum sibi quisque cognitionem illius arrogat, dum sua quisque phantasmata, tanquam expressum Dei verbum vult adorari, neque raro fit, ut quo quisque est indoctior, hoc majore audacia de eo, quod non intelligit, expressum tamen Dei verbum videri vult, differat.

Edidit etiam Stanislaus Hofius dialogum de Communionem utriusque speciei, cum Hæretici illis ad salutem necessarium suaderent, quos a salutis via ad æternum exitum tradebant, atque infelicissime eripiebant iis Christum, quibus duplicem speciem pollicebantur; quam impiorum fraudem his verbis in luce collocat, ac disjicit.

Quid iste somniat de effuso sanguine, quasi denuo fundatur, cum ex calice bibitur? cum effusus ille sanguis non alibi sit, quam in illo corpore glorificato, in quo resurgens Christus non amplius moritur, nec sanguis eius fundetur amplius, sed sicut in cælo localiter, in verbo personaliter, sic sub vini speciebus est sacramentaliter, ut siue quis sub una, siue sub utraque specie sumat, totum Christum sumat cum Carne, Sanguine, Anima & Divinitate, cum hæc ab invicem separari nequeant. Sed sic plerumque solent, qui de speciebus sacramenti Eucharistie contendunt: nimirum altercando veritas amittitur, dixit ille: Dum contendunt de his, quæ videntur speciebus, amittunt eum, qui carnis oculis non videtur vere sub illis latentem, qui vere salus nostra est, Dominum nostrum Jesum Christum ex u-

87.

90.

91.

97.

XXXIII.
Stanisl.
Hofius in
Dialogo
de utrius-
que speciei
Communionem.

rraque specie, quando seorsum corpus, seorsum dari Sanguinem imaginantur, & imprudentes in errorem Nestorii prolabantur.

XXXIV.

Serpente in dies latius hæreseon multiplici peste per Poloniam, ipsaque Regia Hæreticorum familiari licentia contaminata, Paulus Sigismundum Regem gravissimis hinc literis admonuit, ut Joannem a Lascho Hæresiarcham, ac Petrum Vergerium pestilentissimum Hæreseos propagatorem Regno eiceret, ac mature periclitanti Regno consulere.

Charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Augusto Regi Poloniae Illustri.

Paul. IV.
lib. brev.
fig. num.
296. p. 1.
Paulus,
adhortatur
Regem Poloniae,
ut
Hæreticos
cunctos, e
Regno
eiciat.

Charissime in Christo fili noster, &c. Perpicere ex proximis literis nostris potuisti, quod gaudium nostrum, quæ letitia fuerit iis de te auditis, quæ vehementer optabamus. Quid enim parens vel libentius audit, vel facilius credit de filio suo, quam quæ recta, quæ sancta, quæ salutaria sunt? Verum ea de re postea ad nos allata sunt certis non paucorum testimoniis, quæ letitiam illam nostram, in gravissimum mœrorem converterunt, nosque maxime de tua, & de Regni tui salute sollicitos jam, & anxios esse cogunt; quæ quidem si taceremus, officio nostro decessimus, nostrique silentii in die iudicii rationem reddere cogemur, neque amari te a nobis neque salurem, atque existimationem tuam nobis charam esse ostenderemus: itaque statim tecum ita agere, ut parentem cum charissimo filio oportet, & indicare tibi ea, in quibus peccas, ut ea corrigere, & cum saluti animæ, tum etiam existimationi, & Regno tuo consulere possis. Audi igitur, charissime fili, ea, quæ ad te scribemus æquanimis, paternumque hoc officium nostrum in optimam, ut debes, partem accipe. Habetis in Aulis vestris, vos Reges, assentatores permultos, habetis, qui non saluti, & dignitati vestrae, sed suis ipsorum commodis, & cupiditatibus inserviant, qui honores ambiant, qui opes concupiscant; at quam paucissimos habetis, qui vere, qui sincere, qui fideliter moneant, qui vos ex animo diligant. Nos ex te nihil querimus, nihil concupiscimus, nisi te ipsum, non opes tuas, non munera experimus: nemo fidelius monet, quam qui sine ulla cupiditate monet: credimus, immo certo scimus ex Ministris, & purpuratis tuis aliquos & bonos, & tibi fidos esse, sed timidi sunt, neque libere monere te audent. Nostrum hoc est munus, nostræ partes, quos in hac summi Sacerdotii specula Dominus collocavit, & gregi suo quamquam indignos, immerentesque præposuit ut salutis iter omni-

bus demonstramus, ut errantes in viam reducamus, ut sine dissimulatione ulla ipsos Reges, & Principes, si quibus in rebus Deum offendunt, arguamus, quod quidem officium si negligentia prævermitteremus, & si illi in peccatis suis morentur, vae nobis, quorum de manu Deus, sicut per Ezechielem denuntiavit, sanguinem eorum requireret. Quæ igitur de te ad nos delata sunt, quæque te plane Hæreticis non sine gravissimo omnium Catholicorum scandalo favore declarant, hæc sunt. Quod cum Hæreticis, quibus ne Ave quidem dicendum esse Joannes Apostolus præcipit, qui ne iisdem quidem balneis, quibus Cherynthus Hæreticus usus fuisset, uti voluit, ipse in orationibus, & in sermonibus, & in mensa, convivioque communicas; quod & ad Hæreticos literas das, & ab eisdem accipis; quod pestiferos ipsorum libros tibi inscribi, & legi passim, ac vendi pateris; quod alia omnia Hæreticorum scripta, quibus Catholicam fidem oppugnant, omnibus ex partibus in Poloniam deferri, & proforibus Regiæ tuæ exponi, vendique, & ab omnibus legi sinis, nec in quemdam ejusmodi librorum venditorem, etiam si id tibi notum sit, animadverti jubes; quod Hæreticos minime prohibes occultos cœtus, & conventicula celebrare in privatis domibus, nec poena ulla, etiam publice contra Catholicam fidem concionantes afficis. Quibus quidem de te, charissime fili, auditis, quo nos dolore affectos, quantopere viscera nostra commota esse censes? Quem enim Regem optimum Ecclesie filium, quem perpetuum Catholicæ fidei Defensorem, quem acerrimum Hæreticorum hostem fore sperabamus, aperte hunc videmus Hæreticorum esse factorem, & Catholicam fidem, sanctamque Matrem Ecclesiam oppugnantibus non modo non resistere, verum eos potius adjuvare. Adeone oblitus es Parentum, & Majorum tuorum clarissimorum Regum, tam Catholicorum, & ita de Ecclesia Dei meritorum Principum, adeoque officii Regii, adeo tuæ salutis es immemor, ut Hæreticis tu favore sustineas, ut eos, qui perdit ipsi, & te, & commissos tuæ fidei populos perdere festinant, sustineas, quorum non congressum modo, & sermonem serpente, ut cancrum aspernari, atque respuere, sed nomen ipsum horrere deberes, cum iis familiarissime vivas, quorum scripta tanquam pestem vitari abs te oportet, ea ad tuam, & aliorum perniciem omnibus in locis Regni tui, & in Aula vendi, lectitari, divulgari impune patiaris? Hanc tantam nominis tuo maculam, & notam invari pateris? hos de te sermones apud Christianas omnes Nationes dissipari? tantum Regem, illo genere, illis

Ma-

Majoribus ortum, illa disciplina institutum, adeo ab ineunte aetate Catholicum, & pium, Hæreticorum nunc esse factorem? tam Nobilem Regnum impune per Hæreticos hæresibus imbui, tam piam olim, & Catholicam Polonorum Nationem a Catholica Ecclesiæ gremio ejus temporibus reconvivente segregari? Quid illa? quam clara, quam perspicua signa tui erga Hæreticos studii, quod Hæreticis Palatinatus, Hæreticis Castellaniis, Hæreticis alios Regni tui Magistratus contra Regni Constitutiones, contra sacros Canones, contra jusjurandum, tam impense mandas? An non hoc est aperte hæreses alere, & propagare, hæreticos ornare, provehere, & quam maximam illis potestatem dare? Quotopere piorum omnium animos frangi, ac debilitari censet, cum quotopere Hæreticos abs te excolli, & beneficiis tuis augeri vident? Nec vero satis habes secularibus honoribus homines hujusmodi ornare, quibus omnis ad honores aditus interclusus esse deberet, verum ut audivimus, Ecclesiasticis etiam dignitatibus contra divina, & humana jura manus admoveere ausus es: siquidem Chelmensem Episcopum maxima hæresis infamia laborantem, sine Apostolica Sedis autoritate, immo contra ejus autoritatem ad Vladislavensem Ecclesiam promovisti, eumque & illius Ecclesiæ fructus, redditusque percipere, & Pontificalibus in ea muneribus, atque officiis fungi pateris, adeoque perniciter nominationem illam tuam defendis, quamquam iustissimis de causis ab Apostolica Sede rejectam, ut bis jam ad Ecclesiam Chelmensem ab eo desertam, quosdam nominaris, quo illi succederent, perinde quasi Ecclesia Chelmenfis propter tuam nominationem vacaverit. Quo quid gravius, pejoreve exemplo abs te fieri potuit? quare in te potuit vehementius nostra, & Apostolicæ Sedis autoritas sperni, atque contemni? Deerant scilicet in tanto Regno digniores viri, qui nominari, & præfici illi tam Nobili Ecclesiæ possent? Vladislavensem Ecclesiam præteritis torbonis, & Catholicis Viris homini Hæretico potissimum committendam putasti? Quid hoc aliud fuit, quam oves lupo, ut dicitur, committere? Quid illud dissimulari, ne a nobis potest, Palatinum Wilnensem non Hæreticum modo, sed Hæreticorum Defensorem, & Ducem tantum apud te valere autoritate, & gratia? Nonne vides, quam talis hominis familiaritas, & usus famæ tuæ labem aspergat? ille omnibus abs te augetur honoribus; ille Lithuania Cancellarius, ille Palatinus, ille foris, ille in cubiculo intrinsecus, ut prope Regni socius, & alter Poloniæ Rex nu-

meretur. Itaque mirum non est, si minime veretur, te ipso vidente, ut audimus, plurimisque presentibus, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum contemnere, & domi profanum altare habere, & in Provincia sua locis Hæreticorum ritu rem sacram fieri jubere. Non sine causa metuimus semper, ne hominis tantopere perditæ tantæ familiaritas tibi noceret, scriptum est enim, corrumpunt bonos mores colloquia mala. Jam illud quotopere alienum officio Regio fuit, quam indignum, quam minime ferendum, quam animabus multorum perniciosum, quod in publico Regni conventu superioribus annis suspendi passus es Episcoporum, quod ad puniendum Hæreticos armet, potestatem, ac jurisdictionem, neque jam adhuc illis restituendam curasti. Quo in conventu quasi parum imminuta Episcoporum fuisse auctoritas, quasi parum aucta Hæreticorum audacia, & propagandarum hæresum potestas, passus es in proximis superioribus Comitibus decretum fieri, si illud decretum appellandum est; quo Catholica Religio impune oppugnatur, everitur, deletur, quo omnia Ecclesiæ, & Sanctorum conciliorum decreta, & Canones abrogantur, quo anime pretiosissimo Christi Sanguine redemptæ interficiuntur, ut unicuique impune liceat domi Concionatorem Hæreticum habere, & Sacerdotem, qui quo is voluerit modo, ac ritu rem Divinam faciat. Heu hoc tuam nefarium decretum fieri passus es? non vel capitis periculo quominus feret, obstitisti? istiusmodi sacrificia, vel sacrilegia potius approbare potuisti? quis deplorare satis pro rei indignitate facinus possit tam nefandum? Cui porro mirum videri debet permissu tuo reverentem in Poloniam Joannem a Lasko Hæresiarcham, ac alios Hæreticos, qui vivo Patre tuo pia memoria Rege Hæreticorum hoste aufugerant, eoque impune, quidquid eis libeat, agere, atque moliri; eaque impunitate proposita Vergerium etiam Ecclesiæ hostem in Regnum tuum venisse, sive eo sponte suavenerit, sive accessu tuo. Jam illud, quod te quoque patiente, quam indignum, quam novum, quam Divinis legibus, humanisque contrarium, ut publice ubivis de fide liceat disputare, ut quibus de rebus, vel coram Apostolicæ Sedis Antistite, vel in generali esset concilio agendum, & statuendum, de eis inter paucos homines, & eos profanos, & imperitos temere agatur, & statuatur, & que a Sanctis Patribus Spiritu Sancto Authore fuerunt definita, in dubium vocentur? Quis non intelligat, quo in Regno hæc, ipso tacente Rege, agantur, in eo propediem Religionem Catholicam extinctum iri, & populos ab Ec-

clesia Catholica recessuros, quemadmodum accidisse jam audivimus Gedani, Helbingiæ, & in aliis quibusdam Regni tui Civitatibus, quarum defectione ab Ecclesia nemo te commoveri, nemo, ne tantum facinus committerent, quidquam te pro Regio munere, atque officio sensit esse conatum. Itaque dubium non est, quin patientia tua animos multis aliis Civitatibus, ut idem faciant, auferat. Hæc sunt, que de te ad nos allata sunt, quamquam alia non pauca, nec levia omisimus, que utinam falsa essent: quibus cognitis indicet tibi Deus, ut cohorrerimus, ut a lachrymis ægre temperaverimus, ut vicem istius Nobilissimi Regni, ut tot populorum, ut tuam, charissime fili, doluerimus. Actum enim de salute tua, actum de Regno, actum de istius Nationis salute videmus. Expectata aliquando virtus, & prudentia tua tantis malis medeatur, & impendenti jam universo occurrat exitio. Etenim quis non vult Regnum illud intelligat, ubi hæreses tantopere in dies augeantur? ubi Hæreticis honores, Præfecturæ, Magistratus, Sacerdotia, opes, tanquam hæresis præmia proponantur? ubi Sacri Canones evertantur? ubi Conciliorum, & Sedis Apostolicæ autoritas conculcatur ab Hæreticis, nec solum in angulis, & occultis conventiculis, sed publice, palam, in foris Catholicam fidem liceat oppugnare? Potest etiam nunc, potes, Charissime fili, que sunt vel præve, ac perperam abs te commissa, vel nimis lente tolerata, corrigere, potes saluti, potes existimationi tuæ, Regnoque consulere; quod, ut facias, & ut Regis officium postulas, ut tantam hæresum pestem ex Regno tuo eiciendam, torque Hæresiarchas inde expellendos, atque exterminandos cures, prævisque tandem aliquando repudiatis susceptoribus Catholicorum consilio in posterum utaris, Serenitatem tuam per viscera Christi Domini nostri hortamur, rogamus, & monemus, in quo si paternis nostris consiliis, & monitis, ut non dissidimus, acquieveris, lætabor & tua, quem præcipuo semper dileximus amore, & Nationis istius olim maxime Catholicæ, & Apostolicæ Sedi devotæ, causa. Sin autem, quod Deus avertat, plus apud te Hæreticorum, & Dei simul, ac tuorum hostium consilia perniciose valuerint, quam nostra, qui licet sine meritis nostris Christi in terris Vicarii sumus, salutaria, testificamur, atque denuntiamus, neque nos passuros, ut hujus sanctæ Sedis Nuntius in eo Regno commoretur, ubi tot, & tantorum facinorum, & scandalorum testis, & spectator sit, sed revocatos eum, neque hac ejus revocatione contentos, aliis remediis ad-

hibendis, que justa; & opportuna visa fuerint, sicut Divina Majestas nobis suggesterit, ipsius Dei honori simul, & nostra Religioni, ac fidei consulturos. Hæc tibi legenti molesta fore non dubitamus, verum aperre scribere, & libere, que reprehendenda fuerunt, reprehendere coacti sumus, si enim nimis molliter auribus tuis parcentes egissemus, nec Deo nos, nec hominibus excusare possemus, nec illam per Ezechielum intentatam Divinæ ultionis severitatem effugere. Derogare tibi animæ simul, & famæ tuæ vulnera voluimus, quo & facilius sanari possint. Nulla que ægris porriguntur pocula, tam amara esse solent, quam que sunt salutaria: in quo nos quoque fideles Medicos imitati maluimus aures tuas offendere, quam non animæ tuæ periclitanti fidelis, & libere admonitionis remedium adhibere, &c.

Quod ad Gedanenses, sive Dantiscanos, XXXV. & Helbingenses attinet, ii hoc anno quarta Dominica Quadragesimæ una cum Thorunienfibus, & Mariæburgensibus usurpata communionem sub utraque specie a Romana Ecclesia defecerunt, ut impia hac conjuratione alios populos ad defectionem pellicerent. Præter vero Lutheranos, & Sacramentarios plures alias sectæ, ut Suenckfeldiani, Anabaptistæ, Variæ Piccardi, Servetiani, Osiandritæ in Polonia confluerant, cumque Ordinum Regni Polonici congregandorum tempus appeteret, veritus Pontifex, ne in eo conventu Hæretici Regem ad convellendam Religionem impellerent, gravissimis illum literis iterum admonuit, ne quid novari permitteret, ac incorruptam veteris fidei puritatem tueretur. Cumque nonnulli fuassent Sigismundo Regi, ut Concilium Œcumenicum flagitaret, in quo omnes controversiæ dirimerentur, respondit Paulus, ut sanctissimas leges in aliis conciliis latas contra Hæreticos exerceat, rescinderet omnia Acta contra Episcopos, pristinaque jura illis restitueret, pelleret Regno Poloniæ tot hæreseon pestes, nec se congregando Concilio opera defuturum; ne vereretur tumultus, ac perduelliones, si in Hæreticos consurgeret, nam majores longe seditiones orituras, si illis licentiæ fræna laxaverit, multique aliis monitis ad imprimendum animo Divinum timorem, capeffendamque Ecclesiæ, ac Religionis causam in-impios præmunivit.

Regi Poloniæ.

Charissimo in Christo fili noster, &c. In hac pastorali specula a Domino constituti, si officium nostrum in tanto Ecclesiarum Regni tui periculo prætermittamus, excusare nos et, a quo huic officio præpositi

Paul. IV. l. 8. brev. sig. num. 2961. p. 12.

G E G G J u

Regem
Polonia
iterum ad
fidem de-
fenden-
dam hor-
tatur
Paulus.

Sumus, minime possemus, quare & si per
alias literas nostras paterno erga te officio
functi de iis te admonuimus, quæ & ad
tuam quoque ipsius salutem, & Regni in-
columitatem pertinent, tamen appropin-
quante iam die, quæ Conventui celebra-
do constituta est, iisdem de rebus eo libe-
rius commonefaciendum te esse duximus,
quo maiore sollicitudine, cura, angore a-
nimi efficiamur, ne quid turbulente, ac re-
mere in eo Conventu agatur ab Hæretico-
rum fautoribus adversus Catholicæ fidei
integritatem, & Ecclesiasticam discipli-
nam. Etenim huiusmodi tempus illud fu-
turum est, quo quis animus tuus in Reli-
gionem, & in hanc sanctam Sedem sit,
poteris declarare, quo quidem si is est, qui
esse debet, quemque ipsi a te expectamus,
non poteris profecto eorum longius pro-
gredi temeritatem, quorum impia, nefa-
riaque consilia intelligere potuisti ad alen-
das, confirmandasque hæreses spectare,
ad bona Ecclesiarum, & Sacerdotum oc-
cupanda, ad everrendam Episcoporum au-
thoritatem, ad res denique, & divinas,
& humanas confundendas, quorum perni-
ciosi conatus abs te, Charissime fili, ob-
viam eundem est, nec dissimulante jam
nec timide, sed & aperte & fortiter Chri-
sti Domini nostri causa suscipienda tibi,
& defendenda est, confessionis tuæ eam
mercedem percipere, quam Dominus iis,
qui se confessi fuerint in evangelio propo-
nit. Si quis (inquit) confessus me fuerit
coram hominibus, confitebor & ego eum
coram Patre meo, qui in Cœlis est, qui
vero negaverit me coram hominibus, ne-
gabo, & ego eum coram Patre meo, qui
in Cœlis est. Si ut debes, & potes, San-
ctissimam eius Religionem tutatus fueris, te-
cum is manebit, honoremque, & Regnum,
& salutem tuam in hac vita ab omnibus
periculis tutabitur; in illa vero altera eo
majus tibi præmium tribuet, quo maiorem
hominum numerum, non eorum modo, qui
sunt, sed etiam qui futuri sunt, qui si tu a
recto & Catholica fide aberrares tecum si-
mul ipsi quoque aberraturi essent exemplo,
& auctoritate tua, si tam fidei integritate,
& unitate Ecclesiæ continuaveris, retinebis.
Sin autem Dei causam, quod credere mi-
nime possumus, deserueris, ac prodideris,
ab eo ipse quoque desertus, & relictus,
sevo admonitionum nostrarum recordabe-
ris. Et sane, qui de Concilio generali
tantopere instant, si Catholici revera sunt,
& ex animo Ecclesiæ unitati student, le-
ges pias observent optimas, & sapientis-
simas adversus Hæreticos a Prædecessoribus
tuis latis, sapientissimis, religiosissimisque
Principibus: nec Serenitas tua suam ipsius
legem, decretumque tam laudabile negli-

gi patiat, sed quod præclare, & pie
nuper ad reprimendam Hæreticorum san-
xit pravitatem, jubeat observari. Omnia
quæ ad hoc tempus contra Episcopos, &
Ecclesias acta sunt, rescindantur: sua E-
piscopis jurisdictio, & potestas priore an-
no suspensa, restituatur: Ecclesiæ, quas
Hæretici potentium quorundam hominum
auxilio invaserant, Catholicis reddantur:
pellantur tot Hæreticorum factiones, Pic-
cardi, Servetiani, Suenckfeldiani, Ostan-
dræ, Anabaptistæ, Lutherani, & reli-
quæ huiusmodi pestes, quæ per Regnum
tuum non sine ingenti animarum strage,
non sine tui nominis macula impune per-
vagantur. Animo, & rebus ipsis Catho-
licum oportet esse, non verbis. Inutile est
nova expectare remedia, cum ea que in-
promptu sunt, liceat adhibere. Celebra-
bitur, Deo juvante, Concilium generale;
id prope diem universis Episcopis indicare
statuimus, nostrumque ejus celebrandi con-
siliium per Legatos nostros multis notum
fecimus, sed interim, qui vere Catholici
sunt, Hæreticis debent obistere, nec dis-
simulando, & conivendo pati, eam pes-
stem longius in dies serpere, & corrobo-
rari. Quid est autem Charissime fili, quod
animum tuum ab ulciscendis, & punien-
dis Hæreticis retardet? Num forte vere-
ris, ne quem tumultum ea res in Regno
tuo excitet? At quanto timidius egeris,
pro certo habeto, tanto illos insolentiores,
& audaciores futuros. Si fortiter, & con-
stanter, ut debes, in eos animadverteris,
eorum animos franges, audaciamque de-
bilitabis; si segniter, & molliter egeris,
ac si eos timueris, quibus terrori esse de-
bes, animos illis auveris, ut omnia sibi li-
cere existiment, effeceris: si pro Dei Omni-
potentis honore, si pro Catholica fidei de-
fensione amittendum Regnum, & anima
præterea esset profundenda, non esset Ca-
tholico Regi cunctandum, quin temporale
Regnum æterno, brevem vitam immorta-
litate commutaret. Nunc si fortiter fidei,
& Religionis Catholicae causam defende-
ris, tum hæc ipsa e periculo eripueris, tum
cœleste Regnum, & vitam tibi acqviseris
sempiternam. Et dubitabis Omnipotentis
Dei honori tanto proposito præmio, vitæ-
que simul, ac Regno tuo consulere? vel
plus tu Hæreticos, quam Deum vereberis?
Decet-ne Regem imperitorum Civium præ-
vis studiis obsequi? decet-ne eos sequi,
qui ipsum sequi Ducem debeant? An non
eos potius vel invitos, coactos in officio,
& fide contineri a Rege convenit? Quid
est aliud Regiam auctoritatem, & potes-
tatem abicere, quam non audere levium,
& imperitorum hominum amentia adver-
sari? Angliæ Regnum meminit Serenitas
tua,

Sectarum
confusio
in Polonia
ostensa.

Matie
Reginæ
Angliæ
proposi-
tum ex-
emplum.

rum, per quot annos ab Ecclesia Catholica
Henrici Regis perfidia segregatum fuerit.
Meminit sublata penitus Religione, & fi-
de Catholica Hæreticos ibi diu impotenter
dominatos fuisse. Non plebs modo, sed
& Nobiles viri, & Principes omnes quin
etiam omnes, qui se Episcopos nominabant,
Hæretica pravitate jam dudum imbuti e-
rant: cum hæc pestis in eo Regno tanto-
pere inveterasset, atque omnes corrupisset,
unius tamen muliercule animus in Dei ti-
more, & Catholica fide constans tantum
efficere Deo ipso adjuvante potuit, ut si-
mul, ac Regnum ex potentissimorum ini-
micorum manibus ereptum recuperavit, sta-
tim habito communi Anglorum Concilio,
quod illi Parliamentum appellant, coegerit
Episcopos, & ceteros Principes Angliæ,
ac populos omnes ditionis suæ ad antiquæ,
& veræ Religionis cultum, atque Eccle-
siæ Catholicæ unitatem reverti. Tantum-
ne illa animus gessit, tanta fortitudine
populares tumultus contempsit? Tu qui vir
es, & tantum Regnum obtines, tantis
opibus instructus, tot præsidis munitus,
cujus Regni tanta Procerum pars, tantus
hominum Nobilium numerus, tot populi
adhuc Dei beneficio in fide Catholica per-
manent, cui præterea tot, & tam præ-
stantes integritate, prudentia, dignitate,
opibus etiam Episcopi, atque alii Prælati
auxilio futuri sunt ad ruendam, & defen-
dendam Religionem, vereberis, ne non
possis aliquot Hæreticorum improbitatem
audaciamque comprimere? Non possumus
suspiciari in te tali genere orto, tanto Re-
ge, non Regiam animi vim, ac magni-
tudinem inesse; illud, ut vere dicamus,
veremur potius, ne Serenitatem tuam non-
nulli, quibus nimium tribuis, pravis con-
siliis suis decipiant, & plus apud te illo-
rum prava suadentium, quam bonorum,
& prudentium, & honoris, atque existi-
mationis tuæ vere studioforum hominum
valeat auctoritas; illos ne audias, neve
pravis te eorum consiliis quoquam impel-
li sinas, te etiam atque etiam, Charissime
fili, monemus, & rogamus; quod si im-
memor officii tui, immemor dignitatis,
immemor etiam generis, spretis monitis
nostris, res non ad tuum munus, sed ad
nostrum Pontificale officium pertinentes
tractare ausus fueris, veniat tibi in mentem
illud Divinæ in Oziam Regem Juda ani-
madversionis exemplum, cuius Regis reme-
ritas, quod super Altare incensum ado-
lere, ac sibi Sacerdotale officium sumere
ausus fuerat, a Domino adeo notata fuit,
ut turpi lepre morbo frons ejus continuo
fuerit deformata. Memineris, qui Reges
Deo Omnipotenti honorem abstulerunt,
Deum honorem ipsis suum, & Regnum,
Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ac vitam plerumque etiam auferre solitum
esse. Horribile est incidere in manus Dei
viventis. Terribilis est, & auferens spi-
ritum Principum. Quod vero nos ipsos,
Christi scilicet indignos Vicarios credis
ne tantam in Deum, & in Ecclesiam
eius injuriam laturos esse? Nullo eam
pacto ferre, aut dissimulare poterimus pro
honore, pro munere, quod sustinemus.
Quando monita non profuerint, ea neces-
sario arripiemus arma, quibus Apostolica
Sedes adversus consumaces, & schisma-
tum Authores non frustra uti solet. Ra-
tio jam constabit officii nostri. Deus te-
stis, testes vero etiam omnes homines e-
runt, nihil a nobis prætermisum fuisse,
quod ab amantissimo tui Pontifice profici-
sci potuerit; quoniam nec per literas, nec
per Nuntium nostrum quidquam monendo,
hortando, rogando profecerimus, facere
non poterimus, quin severius agamus. No-
sti, quot, quamque præclaris muneribus,
privilegiis, & beneficiis Regnum istud ab
Apostolica Sede ornatum, auctum, ac muni-
tum fuerit, iis jam indignus, universa jure,
ac merito amiseris. Verum exigua hæc eorum
iactura fuerit præ iis, quæ amittes, si ex Ec-
clesia recesseris. Nihil perniciosius, nihil hor-
ribilius, nihil miserius, quam ab ea separa-
ri: Christi ea Sponsa, Christi ea corpus est,
extra eam nemo Dei gratiam obtinere,
nemo Christi Domini, & Redemptoris no-
stri beneficiis frui, nemo denique salvus
esse potest: qui ab ea recedunt, ab eis re-
cedente Domino in Diaboli recidunt pote-
statem. Non est, quod hujus Sanctæ Sedis
auctoritatem contemnas, propterea quod
Ecclesia Catholica a multis hoc tempore
Hæreticis oppugnatur. Hanc Satanas per
Ministros suos oppugnare, & vexare iam
inde ab Apostolorum temporibus cepit,
sicut a Domino prædictum fuerat, neque
unquam destitit; verum potentior est, qui
illam custodit, quam qui oppugnat. Super
Sedem hanc Dominus noster Jesus Chri-
stus suam fundavit Ecclesiam, adversus
eam fore prædixit, ut nunquam infero-
rum portæ prævaleant, itaque nec præva-
luerunt unquam, nec in posterum præva-
leant. Adest enim Ecclesiæ suæ Sponsæ
inquam suæ Christus, cum ea usque ad
finem, & consummationem sæculi perman-
surus, sicut promisit, omnia hostium ejus
consilia, omnes impetus, & conatus irriti
semper, & inanes fuerunt, nec minus
quidquid huius temporis Hæretici molun-
tur, inane erit, atque irritum. Quamob-
rem etiam, atque etiam Charissime fili,
considera, dum tibi integrum est, quid
agas, cave, ne cuiusquam impulsu quo-
quam temere progrediare. Potes etiam
nunc malum extinguere, potes summa tua
Gggg 2 cum

cum laude, & gloria, Regnum hæresibus liberare, si modo Regia autoritate, & potestate ad Omnipotentis Dei, a quo illam accepisti, honorem uti volueris: quod si feceris, & tibi, & Regno tuo optime consulueris, & innumerabilem animarum multitudinem conservabis, earum rationem, si quod absit, culpa tua perierint ad Tribunal æterni Judicis tremendo illo iudicii die redditurus. Hæc, nisi te, ut Charissimum filium in Domino diligeremus, non tot verbis, nec paulo severius scripsissemus. Reliqua cognosces ex Venerabili Fratris Episcopi Veronensi Nuncio nostro, homine non solum spectatae integritatis, & Religionis, verum etiam tui studiosissimi, quem Serenitati tuæ commendatum esse vehementer cupimus.

XXXVI. Hæ geminæ Pauli literæ ad Sigismundum Regem Poloniae transmissæ in manus Regiorum Administrorum pervenere qui cum essent hæresi infecti eas Petro Paulo Vergerio nefandissimo Hæretico, horrendaque rabie, ut superius meminimus, in Sedem Apostolicam efferato, communicarunt, is vero improbissimo animo, ut invidiam crearet Pontifici, eas typis excusas nefariis Scholiis obscuravit, contaminavitque, atque Sectariis suis persuadere conatus est, non aliam concordiam ineundam rationem, quam si Papatui exitium constari, omnemque eorum insidias patefecit.

Petrus Paulus Vergerius, qui proximo superiore anno non aliam ob causam in Regnum tuum venerat, quam ut in eo seditionem concitaret. Et paulo post. Pauli IV. Pontificis literas, & quidem binas typis excusas pervulgavit, quin & Scholiis quibusdam suis obscuravit, ac mirabiliter deformavit, quæ pie, sancteque scripta fuerunt, secus interpretando. Audi quid scribat in suis in priorem epistolam Scholiis? Dixerit inquit quispiam, si quidem possemus Papam eo adigere, ut velit assentiri, ut Ministri Ecclesiarum haberent uxores, lingua vernacula in administratione Sacramentorum uterentur, atque ut utramque speciem populo exhiberent; in reliquis vero articulis, & doctrinis cum Romana Ecclesia consentiremus, quemadmodum hactenus consensimus, an non consultum putares, ut tunc acquiesceremus, atque ut hæc prius illius apponeremus, deinde paulatim labente tempore ut etiam de reliquis articulis lucrificandis cogitaveremus? Respondeo. Minime mihi consul-

Pauli IV. literas deturpat Scholiis Vergerius.

Refellitur ab Hostio.

Stanisl. Hosius de exp. Dei verbo p. 49. 69.

tum video, neque enim in eo res sira est, ut Minister uxorem habeat, ut populari lingua in Ecclesia utatur, ut utramque speciem porrigat, sed ut habeat veram fidem, ut fiat membrum Christi Ecclesiae, atque ut eam rectam doctrinam teneat, Populoque annuntiet, quam Filius Dei Dominus Jesus Christus attulit e sinu Patris. Quæ esset isthæc contaminatio doctrinae, quod monstrum, si consentiremus, ut esset Pastor animarum nostrarum, Misericors, Sacrificulus, unctus, & inauguratus ab aliquo Aposcopo, & Antichristi membro? &c. Per hunc vero satellitem suum apertius multo causam suam agit Sathanas, quam per illos, qui de Calice tantum, deque rebus aliis, quæ perinde magni momenti videri possunt, tanopere contendunt; quorum etiam derogit insidias, ac supervacaneum esse ducit longioribus ambagibus uti. Mox ipsum petit jugulum, ut circa moram aliquam Deus in ordinem cogatur, nec ullum, aut Sacerdotium, aut Sacrificium externum habeat, per quod esse Deus agnoscat. Hoc est quod statim inirio sibi Sathanas per Vergerium efficiendum esse putat. Et multis interjectis.

Certum est, & indubitatum, Satanisimum istum omnem, qui nunc, pro dolor! ita floret in Germania, qui pullulat etiam in Regno tuo, Pientissime Rex, hinc possimum esse natum, quod Ecclesie iudicio contempto, sibi quisque licere vult, ut Scripturas interpretaretur, & ritus, caeremoniasque mutet arbitrato suo. Et mox. Ceterum, quod scribit impurus ille Vergerius, non aliam ineunda concordia rationem, & spem esse, quam si Papatui univrsus tollatur e medio, vide per Deum immortalem, quæ sint istæ Sathane insidias, quorsum ille spectet, cum tanto studio Papatui eversum cupit? Et infra. Expende tecum interea Rex Optime, posteaquam e medio quidam sustulerunt Papatui, ut iidem illi de Casaratu quoque tollendo consilia postea non capiant, cum non minus apud eos probrum est Casaristam, quam Papatui appellari. Et mox. Huc spectant istorum consilia, ut ordinem e medio tollant, ut Principum auctoritatem in odium, & contemptum adducant, ut anarchiam quandam inducant, quorum fas quædam sit Vergerius, nec aliud speret, quam seditiones, quandoquidem ipse proficetur, & quidem verissime, quod sit exul Jesu Christi, sic eum ex Regno, terrisque tuis extorrem esse iubero. Et post nonnulla. Quantum e Scriptis illius colligere licet, modo cum Zuinglianis, modo cum Lutheranis, modo cum Piccardis facere videtur. Augustanæ Confessionis eum esse nemo

Hæreticorum nefanda consilia.

re-

recte poterit iudicare, quandoquidem Brenarii confessionem, quem admiratur unice, reliquis omnibus eum anteferre constat. Et infra: Ut intelligere quisvis possit, aperius per hunc voluntatem suam Sathanam explicasse, quam per illos, qui per cunctos quosdam veritatem oppugnare conantur.

xxxvii. Ferunt Sigismundum Regem nimium patulas aures præbuisse Hæreticis, atque inclinasse in opinionem permittendæ Communionis sub utraque specie, quam importunitissime urgebant Hæretici, ut ea pietatis larva relinquant omnes hæreses subornatas inducerent, ac veluti immisso in lignum cuneo conjunctionem Ecclesiarum diffunderent. At Deus insigni miraculo Sigismundi Regis mentem in avita pietate confirmavit, quo ostensum est verum Christi Sanguinem sumi a Catholicis unica specie utentibus, cum Eucharistia impio facinore a Judæis confossa Sanguine manavit, ut narrat Surius his verbis.

Accidit hoc ipso anno in Poloniae Regno res memorabilis. Fœmina quædam vilis Dorothea Laxczka nomine, Christiana quidem professione, in Oppidulo Sachazeto, non longe ab Arce Lovit, cuidam Judæo annis aliquot serviebat. Interim vero Judæus ille Sapius eam sollicitat, ut Sacrosanctum Christi Corpus more Christiano cum ceteris acceptum ipsi perferat. In ejus flagitii præmium promittit ei Taleros tres, & vestem sericis sibris ornatum. Et quid non mortalia pectora cogit auri sacra fames? Fœmina scelerata conditionem accipit tantillo illecta munusculo; in ipso Pascharis pervigilio abiit ad Pagum Corzo dictum, ibi cum ceteris accedit ad Aram, & instar Judæ accipit Eucharistiam, & paulo post ex ore extractam in sudariolum reponit, & tertia Pascharis Feria Judæo hero suo illam tradit, ad quem tres alii Judæi huc Oppidulo vicini, puta, Michaletus, Sachaus, & Josephus veniunt; fortassis ab illo invitati, Sacrosanctam Eucharistiam in suam Synagogam deferunt, pugionibus, & cultris confodiunt. Et ecce repente ex illa Hostia multus emanat cruor, quem perfidi Judæi cochleari in vitreum Calicem transfundunt. Non diu latere potuit, tam atrox facinus. Ante omnes mulier scelestæ Sachazeti comprehenditur; inde Judæus ejus herus; hi confitentur rem gestam omnem. Per id tempus Sigismundus Poloniae Rex Vilnæ erat, quæ est Lituanie Metropolis, & erant tum in Polonia, qui Eucharistie utramque speciem necessario putarent porrigi oportere. Ubi Rex, quid esset actum, cognovit, mandat Oppiduli Præsfecto secundario, ut rem eam diligenter investiget,

Sur. in comment.

Ex Eucharistia Sanguis emanat, cum a Judæis pugionibus est confossa.

& si ita factum sit, ut narratur, in omnes ejus flagitii complices extremo supplicio animadvertat. Itaque Dorothea, & Judæus prius habita quæstione Feria sexta die Veneris post Christi Ascensionem flammis exuruntur. Reliqui Judæi sceleris socii, uno dempto, qui aufugerat, Kal. Junii comburuntur. Voluit Omnipotens Deus hoc insigni miraculo, qualia sæpe alias circa Sanctissimam Eucharistiam contigere, eorum castigare incredulitatem, qui perinde, ac si non sit totus Christus sub utraque specie, ita prorsus infideliter, & insipienter Calicem esflagitant, qui si essent in eis, quæ sunt Christianæ Religionis bene instituti, scirent nunquam posse Christi corpus, postquam e Sepulcro redierit surrexit, ab Anima, a Sanguine, & Divinitate separari, sicque identissime unius speciei perceptione contenti forent. Commodissime quidem istud eo tempore in Polonia accidit, quando multi Calicem expetebant, & Romanus Pontifex eo miserat Aloysium Lipomanum Veronensem Episcopum, Virum multa probitate, & eruditione spectabilem, qui gentem Polonicam in Catholica Religione confirmaret, & ipse sane Poloniae Rex fertur hoc miraculo non mediocriter in Catholica Ecclesia retinenda communiōe confirmatus, & propensius etiam Romani Pontificis Legatum admisisse.

Extant ad hunc Internuntium subje-
ctæ literæ Pontificis, quibus queritur de imminentibus Poloniae periculis ob auctas, ingravescentesque hæreses, jubetque ut celebrato Ordinum Regni Conventu ad Aulam Pontificiam redeat.

Venerabili Fratri Aloysio Episcopo Veronensi apud Serenissimum Poloniae Regem nostro, & Apostolicæ Sedis Nuntio.

Venerabilis Frater. Esti malum istud, cui mederi ab ipso nostri Pontificatus initio omni animi studio non destitimus, nimis auctum, & ab his, qui Hæreticorum audaciam, & pravitatem in illo Regno alunt, quam reprimere, & coercere desiverant, corroboratum fuit; tamen spem ejus sanandi omnem in Dei primum misericordiam, tum in Conventus istius, qui propediem celebrandus est, auctoritate repositam habemus. Scribimus autem hoc tempore, tum ad Serenissimum Regem, tum ad nonnullos alios, officii sui eos etiam instantium Regno, ac Patrie sue periculorum patere admonentes, & ad resistendum perniciosis improborum hominum consiliis adhortantes, quas literas una cum exemplis ad te mittimus. Deum optimum precamur, ut eam ipsis mentem det, ut ani-

xxxviii.

Paul. IV. libr. brev. sign. n. 889. pag. 368.

animabus suis, & ceteris etiam rebus consulant, atque prospiciant. Quoniam autem peracto Conventu Fraternalitatis tuae isthic presentiam non videmus amplius necessariam fore, utcumque res processerit, tuaque hic nos opera, & consilio vehementer indigemus ad eas res tractandas, quae ad Dei honorem, nec ad partem Ecclesiae, sed ad omnem Ecclesiam pertinebunt, idcirco Fraternalitati tuae per has literas mandamus, ut postquam dimissus fuerit Conventus, salutato Rege, eaque hortatione, quam rerum status eo tempore postulat, adhibita, ad nos redeas; operam tuam, quam ad hoc tempus Poloniae navasti, nobiscum una, & cum reliquis Fratribus, universo, ut diximus, Christiano populo pari pietate navaturus. Datum Romae apud Sanctum Petrum, &c. die I. Augusti MDLVI. Anno II.

XXXIX. Urebat Pontificem gravissima cura ne Haeretici Proceres aliquod vulnus Religionis Catholicae infligerent, & sigilli Regii Vice-Præfectum sollicitavit, ut cauum Numinis constantissime tueretur, a quo Divinis, & immortalibus præmiis ornandus esset.

Dilecto filio Nobili Viro Joanni Vicecancellario Regni Poloniae, &c.

Paul. IV. Non egero devotionem tuam hortatione nostra persuasum habemus, cum sua ipsum in Deum, & in Patriam pietas assidue, hortetur, atque ejus animum emacuat; sed tamen verentes, ne quid in Conventu, qui isthic propediem est futurus, per Haeticorum fautores contra Ecclesiae unitatem, & sanctissimam ejus disciplinam teneretur, facere non potuimus, quin te admoneremus, hoc fore illud tempus, quo te maxime pro fidei, & Religionis causa, adversus Haeticos, eorumque fautores pugnare, eorumque impiis consiliis resistere oportebit. Id autem eo majore studio tu, & ceteri Catholici facere deberis, primum, quia minime dubitandum est, quin causam suam defendentibus, ac pro se certantibus Christus Dominus noster auxilio futurus sit, deinde quod iis, qui ipsum confessuri fuissent coram hominibus, confessorum & se eos promissit coram Patre suo, qui in Coelis est; quo confessionis, & pietatis certaminis premio proposito, qui tantum

labor, quae tanta contentio, quod tantum periculum est, quod non modo fugiendum sit, sed non modo ulro appetendum, atque alacri animo subeundum. Sed quoniam, ut diximus, hortatione tu minime nostra eges, teque aliorum ipsum hortatorem tali tempore fore confidimus, plura non dicemus. Illud, quod & hujus sanctae Sedis institutum, & natura etiam nostra postulat, dicimus, & tibi persuasum esse volumus, Nos, & tuam tam insignis operae studii constantiae in defendenda fide Catholica, & tam egregiae devotionis erga hanc Beati Apostolorum Principis Sedem adeo memores esse, & fore, ut praeter aeternum ipsum, quod tibi in Caelo propositum, & paratum est premium, si qua occasio a Deo oblata fuerit, nostram erga te paternam voluntatem, ac praecipuam benevolentiam re ipsa declarare summo opere cupiamus. Datum Romae apud Sanctum Petrum, &c. die I. Augusti MDLVI. anno II.

Antequam celebrarentur Ordinum Poloniae Comitia, praefules pro asserenda incorrupta Religione Catholica, necnon insidiis Haeticorum comprimendis Lovitii Synodum coegere, in qua multas leges sanctissimas tulere, ac offusas ab impiis tenebras puriore doctrina discuffere, ejusque Synodi Acta transmissere ad Pontificem, quibus acceptis, haec Gnesnensi Archiepiscopo scripsit, pioque stimulos ad coepa egregie perducenda addidit. Paulus. [I]

Venerabili Fratri Nicolao Archiepiscopo Gnesnensi.

Venerabilis Frater, &c. Maxima in expectatione sumus, quid in isto conventu actum fuerit: nec possumus non magnopere esse solliciti, verentes, ne Haeticorum fautores [quod Divina misericordia avertat] quippiam eorum, quae adversus Sanctissimam Ecclesiam instituta, & Episcoporum auctoritatem temere, ac nefarie moliebantur, effecerint. Non parum tamen animum nostrum superioribus diebus habita Lovitii Synodus recreavit, in qua tu, & reliqui Fratres, quemadmodum ex Nuntii nostri literis, & ex actis Synodi, quae ad nos una cum literis tuis misit, cognovimus, dignum Sacerdotibus animum declarastis; in primis vero virtus nos, & constantiam

XI.

Lovitiana Synodus.

stantia, & pietas consolatur tua, cui jam eximium testimonium idem Nuntius noster omnibus literis suis tribuit, ut intelligamus Fraternalitatem tuam pro honore, & dignitate, qua eminet, Fratrum isthic Ducem esse, & defendendae Religionis, ac fidei Catholicae Authorem, ut debet, & Principem; quae, quod officii sui Nuntium ipsum nostrum tam amanter complexa est, quemadmodum is saepe ad nos scripsit, in eo non nos tantum, qui nobis ea tribus censemus, sed Beatissimum etiam Apostolorum Principem sibi vehementer obstringit, cujus intercessione, ac meritis tuae istius erga Sedem Apostolicam observantiae, & piorum pro fide, & Religione laborum praemium a Deo adepturam esse confidimus, & ut perseveret ita Haeticorum pravitati obviam ire, & Fratres auctoritate sua confirmare, ut merita sua quotidie magis augeat, eam, tametsi hortatione non eger, in Domino hortamur. Dat. Romae apud Sanctum Petrum die II. Decembris MDLVI. Anno II.

XII. Encyclicis praeterea literis hortatus est Pontifex singulis Poloniae Praefules, ut in futuro proximo Conventu constantissime, animisque conjunctissimum Religionem Catholicam contra Haeticos defenderent, uti Pastorum Principi Christo, muneris rationem reddidit.

Venerabili Fratri N. Episcopo.

Venerabilis Frater, &c. Quo plura, eaque magis impia tentari isthic ab Ecclesia adversariis audimus, eo majorem, & graviores curam, ac sollicitudinem sustinemus. Cum autem licet indigni successerimus ei, cui a Domino praecipuum fuit, ut confirmaret Fratres suos, his Fraternalitatem tuam literis adhortandam, & coram ipso Domino, & Redemptore nostro admonendam esse duximus, ut officii sui memor acriter adversus luporum rabiem, & scurrilam oves Dominicas defendat, hoc enim tempus est praetationis tuae, ac reliquorum Fratrum, qui isthic sunt: hoc tempore maxime intelligitur, qui boni, verique Pastores, qui ovium suarum amantentes sint, qui summum illum Pastorem

NOTE

clesiarum majorum totius regni porrecto libello, ibidem legendo, ea suggerunt quae ad rem praesentem ecclesiae Polonicae aptissima fore judicant. Ita vero Palatinus iste se excusat, ut locum tamen suspitioni relinquat maximum. Accusatus enim de esu carniarum diebus vetitis conjecturas tantummodo affert quibus falsa illum calumnia perstringi conicere quis possit; nunquam tamen id a se praestitum dicit negat. Porro ad Lascum quod attinet, de quo Aanalista num. 34. quo tempore consultatio illa ecclesiasticorum regni Poloniae ad nuntium apostolicum data est, nondum in regnum venisse illum oportet, cum rogandus ibi rex statueretur, ut prohibeat, ne haereticoe isti ex Germania in Polonia veniant, utpote Laski, Calvinus, Melancton. Cum vero scripta haec isto vel superiori anno ante concilium Lovitense non immerito reputarentur; hinc conicias licet Paulum ficto nuncio deceptum fuisse, cum de pellendo Laski e regno literas dedit. Adicienda hisce omnibus est historia concilii in literis Aloyii Lippomani expressa, quas literas ego in meo Conciliorum Supplemento to. V. pag. 677. ex MS. Codice evulgavi. MANSI

NOTE [I] Inter res ecclesiasticas Polonicas anni hujus locum suum obtinere debet concilium provinciale Polonicum Lovitii habitum, die XI. septembris anni hujus. Praefuit Aloysius Lippomanus episcopus Veronenus A. S. nuntius cum Gnesnensi archiepiscopo. Fidei catholicae formulam omnibus totius provinciae ecclesiarum tradendam condidit patres, in qua ea fidei dogmata sancita sunt, quae rei praesenti necessaria censebantur. Formulam illam vulgaverunt PP. Martene & Durand Veter. monum. to. VIII. col. 1445. Succedunt apud eisdem Martene, & Durand literae ejusdem Gnesnensis archiepiscopi ad Paulum signatae hoc anno die XXI. septembris quibus suum in ecclesiam catholicam adversus heterodoxos studium exponit. Secundum haec legas Palatini Vilnensis literas ad nuntium apostolicum (Lippomanum) quibus ab impaeta sibi ab aemulis haereticis calumnia se purgat. Denique consulti ab eodem nuncio apostolico episcopi ceterique ecclesiastici, eccle-

Dominum, & Deum nostrum vereantur, & timeant. Vae illi, qui tam necessario tempore officio suo defuerit, qui aut ab Haeticis seductus, propter perfidiam oves suas prodiderit, aut propter metum, & timiditatem nescio quam illas deseruerit; de manu ejus tremendo illo iudicii die Dominus ovium suarum sanguinem requirer. Sed ne nos quidem pro munere, pro loco, in quo nos Dominus constituit, tantam culpam ferre, aut dissimulare poterimus. Nec vero timeendum est quidquam si modo tu, & reliqui Fratres consentiant inter vos, ut deberis, atque uno animo iis, qui vos, qui Ecclesias vestras, qui Catholicam Religionem opprimere, ac funditus delere conantur, resistatis, neque execrurum Dominus honori suo simul, & saluti animarum inservientes deseret. Quamobrem celesti auxilio frerus causam Dei, causam Religionis, in qua tui ipsius salus continetur, constanter pro tua virili parte defende. Meminevis corde credi ad justitiam, ore autem confessionem fieri ad salutem. Ita denique te geras, ut cum ad Christi tribunal veneris, boni Pastoris, & Servi fidelis mercedem accipere merearis. Datum Romae die IV. Decemb. MDLVI. Anno II.

Defensa fuit a Praefulibus in eo Conventu Polonico strenue fides Catholica, atque in eo Rex contra Haeticorum molimina communionem Calicis usurpari vetuit, quam Haeretici, ut defectionis, ac schismatis principium vehementissime urgebant, uti proximo anno visuri sumus, ex literis Pontificis.

Hoc ineunte anno Joannes Lusitaniae Rex, decreto amplissimo Oratore obsequia Regia Paulo IV. Pontifici solemniter detulit, ut Acta Consistorialia narrent subjectis verbis.

Die Lunae XIII. Januarii MDLVI. fuit Consistorium publicum in Aula Regum. Et mox: Lectae fuerunt literae Regis Portugalliae per D. Bindum. Secret. gratulationis assumptionis Suae Sanctitatis ad Pontificatum, quibus lectis ipse Orator cum Secretario suo stans in loco solito, per Secretarium

XIII.

Acta cons. MS. Car. Spada p. 186.

cretarium habuit orationem ad Pontificem, in qua obtulit obedientiam, & omnia bona sui Regis; postea admissus fuit ad ipsam obedientiam, & omnes servitores ejus osculari sunt pedes eius Sanctitatis.

XXII. Eiusdem mensis Florentiæ Dux, trigesima Martii Helvetii, vigesima Maii Genueses Paulo IV. pium idem officium præstitere. Cæterum Lusitanus Rex ad æternitatis Regnum Sanctissimis operibus anhelabat, atque flagrantissimo studio ad propagandam Religionem Catholicam incumbere, egeratque cum Claudio, sive Sandio Æthiopi Imperatore, ut a Romano Pontifice Patriarcham Latinum, atque aliquot Antistites doctrina, & pietate insignes postularet, cumque sub Julio III. ad id munus amplissimum, æque laborum, ac gloriæ plenum fuissent aliquot Sacerdotes Societatis Jesu a Sancto Ignatio ejusdem Præposito delecti, mox cum in Æthiopiam profecturi essent, Paulus Pontifex subjectas literas ad Abyssinorum Imperatorem exaravit, quibus illi Patriarcham, ac Socios commen-

Charissimo in Christo filio nostro Claudio Petragiano Æthiopia Regi Illustri.

Charissime in Christo fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu Sancto in Cælis vivit, & regnat, & qui a nobis in terris suas geri vices voluit, quo magis, atque illustrius super Serenitatem tuam, & populos Regni tui vulnrum suum illuminat, eo nos, & ejus fideles, quicumque nobiscum sunt, maiore cordis lætitia, & animi consolatione gaudentes, Divinæ illius Majestati gratias agimus, tuæque eidem Regiæ Serenitati, & eisdem tuis populis, tantum & animarum vestrarum salutis, & gloriæ cælestis desiderium omni paterno affectu in eodem Domino nostro Jesu Christo gratulamur, vobisque omnibus eternam beatitudinem optamus precamurque. Memores sumus, quanto Serenitas tua veræ nostræ & sanctissime Religionis zelo, quantaque mentis tuæ optime in Dei Omnipotentis honorem significatione per Charissimum in Christo filium nostrum Joannem Portugaliæ, & Algarbiæ Regem Illustrem annis proximis a felicis recollectionis Beatissimo tunc Papa nostro Julio III. adhuc inter nos vivente petieris, ut aliquis tibi mitteretur, qui populos ipsos tuos in catholice fidei, ac Divini cultus officio, morumque ac vitæ Christianæ instituto nobis a Deo, & sanctis Patribus tradito contineret, & gratiam, quam apud Deum tot virtutibus, ac meritis consequuti estis, & pro-

bitate vellet, & doctrina sciret, & auctoritate posset conservare. Quoniam vero tunc nos in minori officio constitui ex ordine Episcoporum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium eramus, nobis quoque præsentibus, & consulentibus una cum venerabilibus, tunc collegis, nunc fratribus nostris dilectissimis in amplissimo, & sacro consistorio coram eodem sanctissimo Papa prædecessore nostro Julio in sancta Sede Apostolica sedente, maturo nostrum omnium consilio, & deliberatione in Dei Omnipotentis nomine, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum, ejus auctoritate, ad laudem eorumdem, & gloriam sempiternam, Venerabilis nunc Frater noster Joannes Nunnex de Societate, & Consortio ejusdem Domini Nostri Jesu Christi tamquam eo munere, cura, & administratione multis rationibus dignus, Provincia, Æthiopiæ, ac totius Regni tui Patriarcha electus, & creatus fuit, qui aliorum partium ubique apud vos existentium, curuslibet ordinis Sacerdotum caput esset, & Princeps, & quæ Pontifex Romanus absens non posset, ipse præsens juxta tenorem facultatum sibi concessarum isthic faceret, ejusque in eo vices gereret. Cum autem ex hac mortali ad immortalem vitam aliquando transiturus sit, atque ob nimium locorum intervallum, & longitudinem itineris non tam cito, nec tam facile quam necesse est, hinc homines ad sacra hæc ministeria idonei transmitti isthic possint neque ob Regionum tuarum amplitudinem unius solius præsentia, & opera satis sit, duo præterea ex eadem Jesu Christi Societate fuerunt adjuncti, videlicet Venerabiles Fratres Andreas de Oviedo Episcopus Hieropolensis, & Melchior Carnero Episcopus Nicanus, Viri doctrina, prudentia, & probitate insignes, qui & viventem adjuvarent, & morienti succederent, quemadmodum ex Apostolicis literis, tunc ad id confectis expressius, & copiosius declaratur. Verum, quia rebus ita constitutis, dum Patriarcha, ipsiusque Coadjutores se ad iter pararent, ut ad Serenitatem tuam venirent, eidem Omnipotenti Deo eundem Julium Tertium & paucis post diebus Marcellum II. Papam item, & Patrem tunc nostrum Sanctissimum vocare ad se placuit, necesse illis fuit novam expectare Pontificis electionem, quæ quidem electio cum nostræ fuerit personæ, Deusque idem Omnipotens jugum hoc Apostolicæ servitutis suo incomprehensibili iudicio debilibus cervicibus nostris imposuerit, nihilque jam impediatur, quo minus Serenitatis tuæ desiderio possit satisfieri, ipsius ejusdem Patriarchæ, ejusque Coadjutorum, cum aliis Chri-

Christifidelibus non paucis profectorem ad vos maturandam duximus, eidemque Serenissimo Regi Portugaliæ filio nostro charissimo scribendum curavimus, ut ad te illos dimitteret, eique has literas nostras redderet, quibus eos cum Domino comitemur, salutemque Apostolicam, & benedictionem tibi, & omnibus tuis, qui eundem Dominum nostrum Jesum Christum colunt, ejusque mandata, & præcepta juxta Sanctum Evangelium observant, atque observare cupiunt, in ejusdem Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti nomine impetremus; quæ quidem benedictionem, ipsumque Patriarcham, ac Coadjutores pro certo habemus ea te reverentia accepturum, quæ piæ, & optimum, & vere Christianum, Principem, ac Regem decet, eisdemque non minore animi lætitia, & charitate, ubique ac semper tractaturum, quam nos tractaremus, si ut illi, ad te venire possemus, quod libenter faceremus, ut & nostra in te paternæ benevolentia, & tua in nos, & sacrosanctam hanc Sedem, Romanamque Ecclesiam observantia utriusque nostrum clarius eluceret: sed quando id a nobis fieri non potest, omnia humanitatis, liberalitatis, honoris, & pietatis officia, quæcumque in eundem Patriarcham, ipsosque Coadjutores, & comites eorum contuleris, nos tanquam in nosmet ipsos collata accepturi sumus, ex quibus quidem officiis illud potissimum optamus, & ab optima eadem in Dei Omnipotentis laudem Serenitatis tuæ voluntate in Domino requirimus, ut omnia, quæ ad sanam doctrinam, veramque, & Catholicam fidem ad Divinum cultum, & mores Christianis dignos pertinuerint, te ipsum ac tuos ubique per Provincias, & Regna tua universa ab eis doceri, atque instrui non modo, ut par est, sinas, ac permittas, sed omni studio etiam procures, ac jubeas. Quod si, ut plane in Domino confidimus, ac spe certa expectamus, diligenter feceris, quam dignissima præmia piis omnibus tuis similibus parata, & in terris, & in Cælo Serenitati tuæ tribuet cumulare. Ut autem tui erga nos studii, & amoris aliquod erga nos pignus habeamus, summo pere cupimus, ut cum has nostras literas, Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

ipsumque Patriarcham, & ceteros accepturis, de illorum adventu, quem incolamem, & felicem futurum optamus, ac de omnibus rebus spirituabibus, ac de ipsius Patriarchæ, & aliorum in eodem Regno tuo sanctorum operum fructu, nos per literas tuas, & per manus ipsius Regis Portugaliæ diligentissime facias certiores; & si quid ad eandem vestram animarum salutem, gratiamque apud Deum in dies majorem consequendam, tibi, ac tuis opus fore unquam cognoveris, quod in nostra sit positum potestate quoties id ad nos scribes, omnem operam navabimus, ut Serenitatem Tuam in Domino consolemur, quam idem Dominus noster Jesus Christus iterum, & semper benedicat, atque in sui nominis gloriam conservet. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die X. Martii MDLVI. Pontificatus nostri Anno II. [1]

Commisit se Joannes Nuntius Patriarchæ Indicæ navigationi, atque prope Promontorium bonæ spei, cum procellis ferret Mare in vastissimo illo ventorum imperio, tempestatem furentem sedavit lustrata sacra prece aqua e mari hausta, atque in illud conjecta.

Verum, qui hanc expeditionem adnoverat Ignatius Loyola, eo ipso tempore, non tam ætate confectus, quam jejuniis, vigiliisque, & super omnia desiderio Christi decessit. Quod quemadmodum eveniret, ab egregio ejus vitæ scriptore Joanne Petro Maffeo defumamus. Societatis rebus utcumque compositis, Ignatius contemplandi studio secessit in Villam, quam non longe ab æde Sanctæ Balbinæ ad Thermas Antonianas, in usum præcipue Romani Collegii, amicorum benignitate nuper extruserat. Ibi, vel lectorio novi operis male acceptus, vel urgente jam senio lethalem in febrem incidit, sic, ut cum ejus intima urerentur præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore signa mortis existerent. Tantum insolita quædam lassitudo in membris, ac motu apparebat. Iraque domum relatus, in lectulo collocatur. Accersiti confestim Medici bono animo jubent nostros esse. At ille cum sibi ultimum diem instare sentiret, mirantibus cæteris, misit, qui a

XLIV.

Maffeus, vite libr. 2. c. 23.

S. Ignatius obiit.

H h h h sum-

NOTE [1] Pauli pontificis literæ ad regem Æthiopiæ datæ, anno non suo ab Annalista referuntur. Cum enim signentur die X. martii MDLVI. pontificatus anno II. vel mendosa est inscriptio, vel in sequentem annum reiicienda sunt; tunc enim die X. martii pontificatus Pauli annus II. agebatur. Nec est cur fucum faciat annus 1556. nam forte Paulus veterem stilum anni a Paschate exordiendi vel a die XXV. martii aliquoties sequutus est. Quod si admiserimus, omnia in ea literarum inscriptione salva & integra sunt. Eandem annorum in eundem a Martio rationem exhibent literæ ejusdem Pauli ad internum apostolicum Venetiis agentem, recitate in Annalibus infra ad A. 1557. num. 52. MANSI

XLIII. Paul. IV. lib. brev. fig. n. 289a. p. 194.

Com-mendat Paulus Regi Abyssinorum Patriarcham.

Summo Pontifice sibi decedenti salutarem expiationem, & indulgentiam ritu Catholico precaretur: deinde cum ad multam noctem de more vigilasset, quin etiam nonnulla cum domesticis in rem Collegii transisset, sopori se dedit: itemque qui aderant, cubitum discessere nihil admodum periculi suspicantes. At ecce mane postridie duo e Fratribus, ejus vitæ quotidianæ administri cubiculum visendi Patris causa introeunt; ad lectulum sensim accedunt, ac præter omnium opinionem vitali spiritu pene defectum offendunt. Accurritur illico ad socios. Alii ad Medicum advolant. Alii interea ad refocillandas vires [ut affolet] jusculum porrigunt: quibus ille cum nihil jam opus dixisset, Jesum inter mortuis vocibus identidem appellans, placidissime efflavit animam hora post Solis ortum prima, feria sexta pridie kalend. Augusti anno post Christum natum MDLVI. Qui vero ad Pontificem pridie sub Vesperam fuerat destinatus, quod nihil tale metueret, re in proximam lucem dilata, cum quod volebat, statim impetrasset libente Pontifice, & verbis amicissimis Ignatium prosequente, graviter deinde defuncti corpus, tum inspiciendi, tum exenterandi causa dissectum, summam Viri abstinenciam, & sobrietatem liquido comprobavit. Siquidem, & stomachus, venterque prorsus inanis, & præsiccate diuturna mire contractus apparuit, & secur ea ipsa de causa ita obduratum, avidumque, ut pene lapidesceret. Sane Realdus Columbus egregius ea tempestate Sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena,

quæ porta dicitur, lapides tres sese invenisse restatur in suo de Anatomia Libro. Ut pro miraculo non levi habitum sit, vitalibus adeo affectis, ac propemodum exustis hominem tamdiu vivere potuisse, præsertim hilari semper, eodemque vultu exsequentem Præpositi Generalis officia, & munera. Mortuus autem anno ætatis quinto, & sexagesimo, suæ conversionis ferme trigesimo quinto, confirmatæ vero Societatis sextodecimo. Quam illam tam exiguo temporis intervallo tam longe, lateque propagatam reliquit; ut jam tum ab ipso constitutæ numerarentur Provinciæ duodecim, & in iis varia nostrorum domicilia fere centum. Vulgata ejus morte, ingens confestim hominum concursus visendi causa domum est factus, atque hæc manus, hi pedes certatim exosculari: alii Rosaria, quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam pilei, vestiumque, quibus uti consueverat, frustulum aliquod enixe rogare; quibus tamen modestiæ gratia nihil a nostris est datum. Corpus in eodem cubiculo, ubi expiraverat, biduo ferme servatum, Sabbatho sub vesperam inclusum arcæ, post exequias mira populi frequentia celebratas, in Templo nostro ad dextrum latus aræ maximæ humatum est. Quem postea sanctitate, & miraculis clarum, & Catholicæ Religionis ubique dilatandæ studiosissimum Gregorius Decimus quintus Pontifex Maximus die XII. Martii anni MDCXXII. una cum BB. Isidoro, Francisco Xaverio, Theresia, & Philippo in Sanctorum numerum retulit.

Anno

- I. **A**Nno Christianæ salutis millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo indictione decima-quinta, Paulus Pontifex, ut initia hujus anni pietate, ac justitia redderet illustra, Congregationem instituit, quæ Terroris Officialium Romanæ Curia nomen sortita fuit, ac denunciari publice pro suggestis concionatoribus iussit, semel se quoque mense quorumvis querimonis coram duobus Cardinalibus, qui veluti Judices assiderent, aures præbiturum. De quibus quidem Congregatione hæc habent Acta Consistorialia. Die Sabbathi vigesima tertia Januarii MDLVII. fuit Congregatio generalis, in qua Sanctissimus Dominus Noster multis verbis proposuit, & ordinavit, quod singulis mensibus daretur audientia in Aula Regia, in qua quilibet posset conquiri de iniuria sibi facta, & injuria quorumcumque Officialium, ad tantibus sibi Cardinalibus, Prelatis, & Officialibus, de quibus in proclamatis, & hoc sive publice & palam, sive secreto porrigendo querelam, & libellos supplices, promittendo singulis justitiæ complementum, prout potest videri in Sanctitatis Suae ordinatis, cuius tenor sequitur, & est talis.

- II. **S**anctissimus D. N. D. Paulus Divina providentia Papa Quartus cupiens quorumvis tam in Alma Urbe, quam in Statu Ecclesiastico, ac toto Orbe Terrarum gravatorum, & oppressorum indemnitati consulere, decrevit, semel quolibet Mense, incipiendo die Mercurii proximo futuro, hora decimanona, quibusvis utriusque sexus personis ad sanctitatem suam reverentiam in Aula Regum, Reverendissimis DD. Cardinalibus, & aliis Assistentibus, publicam audientiam præbere, & quascumque querelas coram sanctitate sua proponendas, seu in scriptis porrigendas, audire, & summariè sola facti veritate inspecta decidere, vel juxta eorum qualitatem aliis audiendas committere; Et ut hujusmodi tam salubre opus ad honorem, & gloriam Omnipotentis Dei inchoari, & salubriter dirigi, ac prospere continuari possit, omnibus Conventibus Monasteriorum, & aliorum Regularium locorum, necnon Capitulis Collegiatorum, & aliarum Ecclesiarum ipsius Urbis præcipit, & mandat, ut die Dominica proxime futura post Missarum solemniam in eorum Ecclesiis humiles Altissimo supplicationes processionaliter faciant, & super his Dominum Nostrum Jesum Christum puro corde precentur; ac insuper vive vocis oraculo, visitantibus

Saech. p. 2.
Hist. Soc.
Jesu.

MS. Car.
Spad. 10.
134. pag.
208.

Paulus
Congre-
gatio-
nem in-
stituit,
quæ ter-
ror Offi-
cialium
appella-
batur.

proxima die Conversionis Sancti Pauli Doctoris Gentium ejus Basilicam, & Basilicam Sancti Petri Principis Apostolorum de urbe, plenariam indulgentiam in forma Ecclesiæ consuetam dat, & concedit.

Secundo loco sua sanctitas iussit perpetuis futuris temporibus per Universum Orbem Christianum celebrari debere Cathedralam Sancti Petri, in die decima Octava Januarii, qui etiam est dies Sanctæ Priscæ, in qua prima Sessio fuit Beatissimi Petri in hac Alma Urbe, & volebat in hoc festo omnes Indulgentias, & prærogativas concedere, non derogando per hoc alteri festo Cathedralæ Antiochena quod est vigesima secunda Februarii, & hoc ad confusionem Lutheranorum, qui negant Beatorum Petrum Romanam unquam venisse, & super hac re Bulla expeditur, quæ proximo tantum anno manavit in amplissima forma. Restitutam hanc a Paulo celebratam, quæ quamvis esset antiquissima, jam in aliquibus ecclesiis exoleverat, docet Cardinalis Baronius in Notat. ad Martyr. Rom. die 18. Januarii.

Paulus etiam XV. Martii ad sacram Purpuram Viros vere Purpura dignos evehit; sic Acta Consistorialia. Rome die Luna decimaquinta Martii MDLVII. Sanctissimus Dominus noster certis suadentibus rationabilibus causis, nemine discrepante, creavit, & assumpsit in Sanctæ Romanae Ecclesiæ Presbyteros Cardinales infrascriptos, ordine, qui sequitur, videlicet.

Reverendiss. Thaddæum Archiepiscopum Cusentinum de Gaddis.

Reverendiss. Antonium Episcopum Tolonen. de Trivulzi absentem.

Reverendiss. Laurentium Episcopum Biterren. de Strozzi absentem.

Reverendiss. Virgilium Episcopum Iscalen. Vicarium Urbis Rosarium.

Reverendiss. Joannem, olim electum, Convenarum sigillorum Regis Christianissimi custodem, absentem Bertrannum.

Reverendiss. Michaellem Episcopum Nepepinum, Alexandrinum. Hic postea sub nomine Pii V. ad Pontificatum evectus, & inter Beatos a Clemente X. Summo Pontifice anno MDCLXXII. relatus fuit.

Religiosum Virum Fratrem Clementem Generalem Ordinis Fratrum Minorum, & Theologiæ Professore, Dolera nuncupatum.

Diaconos Cardinales.

Nobilem Virum Alphonsum Caraffam Pronepotem suæ Sanctitatis Neapolitanum.

H h h h 2 Re-

HE.
MS. Car.
Spad. 10.
134. pag.
218.

Cardina-
les creat.

Reverendissimum Vitellorum electum Civitatis Castellæ, Vitellium nuncupatum.

Jo. Baptistam Consiliarium Romanum. Ac aliorum Reverendissimorum ejusdem Sanctæ Ecclesiæ Cardinalium cœnæ, numero, & consortio, cum dignitate, auctoritate, præeminentia, honoribus, privilegiis, & emolumentis consuevis, favorabiliter aggregavit, Cardinalesque fore, & esse decrevit, & pronunciavit, ipsosque solita benedictione benedixit, & ex tunc in Cardinales, & aliorum Cardinalium præteritorum ordinem, eorumque Collegium una cum eisdem Cardinalibus de eorum consensu admisit, & admitteudos fore decrevit; necnon quod in tantæ dignitatis decus Cardinalibus pro tempore assumptis exhiberi consuevit, birretum rubrum per Sanctitatem suam de more benedictum Cardinalibus presentibus tradidit, & assignavit, absentibus vero per Nuntium suum specialem transmisit, & Presbyteros, & Diaconos Cardinales respectivè publicavit, cum retentione pro eorum singulis omnium beneficiorum, & pensionum, ac jurium ad beneficia, & cum derogatione Constitutionis in Conclavi editæ, quod Patruus, & Nepos simul Cardinales esse non possint, ac aliis derogationibus.

IV. Die Sabbati vigesima Mensis Martii MDLVII. fuit Consistorium publicum.

Reverendissimos Cardinales noviter creatos presentes, videlicet Reverendissimos de Gaddis, Rosarium, Alexandrinum, Generalem Ordinis Minorum Presbyteros, Diaconos autem, Reverendissimos Carassam, Vitellium, Consiliarium, primo ad pedum, & deinde manus, successive illos alleovens ad oris oscula, paterne excepit.

Die Lunæ vigesima secunda Martii MDLVII. fuit congregatio generalis, in qua Sanctissimus D. N. primo indixit silentium, deinde clausit os Reverendissimis DD. Cardinalibus noviter creatis presentibus, cum inhibitione, ne quid loqui præsumant in Consistoriis, aut aliis Congregationibus, donec Sanctitas sua de Fratrum consilio duxerit os eis aperire. Quibus postea titulos assignavit. Fueruntque secundum Acta Consistorialia hujusmodi.

Pag. 221. Die Mercurii vigesimaquarta Martii fuit Consistorium: Sanctissimus aperuit os Reverendissimis DD. Cardinalibus nuper creatis, illosque annulis pretiosis decoravit, cum illorum immisione digito annulari manus dexteræ, & eorum cuilibet pro Titulo, & denominatione respectivè sui Cardinalatus concessit, & assignavit infrascriptas Ecclesias. Reverendissimo de Gaddis Sancti Silvestri: ipsumque illi in Presbyterum Cardinalem præfecit, cum

retentione, & cum aliis consuevis &c. Erevit in titulum Ecclesiam Beatæ Mariæ super Minervam, & illam Cardinali Alexandrino assignavit; ipsumque, &c. cum retentione, &c.

Reverendissimo Rosario concessit Ecclesiam Sancti Simeonis, ipsumque &c.

Reverendiss. Saraceno quod titulo Sanctæ Mariæ in Aracali cesserat, Ecclesiam Sanctæ Anastasiæ certo modo vacantem assignavit, ipsumque &c.

Reverendissimo de Moniliana Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Aracali assignavit, &c.

Reverendissimo Alphonso Carassa Ecclesiam Sancti Nicolai inter Imagines, ipsumque &c.

Reverendissimo Vitellorio Ecclesiam Sanctorum Sergii, & Bacchi, ipsumque &c.

Reverendissimo Consiliario Ecclesiam Sanctæ Lucie in Septisolio, &c.

Amplificato ita Cardinalium Senatu, Paulus Neapolitani Proregis armis lacessitus, cum Hispani Administrum graviora in dies contra jus, auctoritatemque Ecclesiæ facinora patrarent, adversus Carolum V. & Philippum citerioris Siciliæ, & Angliæ Regem erecto novo tribunali, selectis ex omni ordinum genere viris doctissimis, legum severitatem infringere decrevit, Pontificiosque omnes Administrum, qui in Casaris, & Regis Philippo Regnis agebant, revocavit: necnon feria quinta majoris hebdomadæ defixit anathemate invasores Urbium ditionis Ecclesiasticæ, tum omnes, qui consilio, vel auxilio, studiisve iis adhererent, sine ullo Imperiali, vel Regiæ, Cardinalitatis, vel alterius Ecclesiasticæ dignitatis discrimine, nec sequenti feria sexta inter sacra precum formula pro Imperatore perlecta est. Tum ad vim vi propulsandam non modo quascumque potuit copias collegit, verum etiam Italos Principes, maximeque Venetos concitare adversus Hispanum nomen annisus est: gestisque a Duce Montorii, & Petro Strozio secundis præliis Tybur, Vicovarium, Arcemque Hostiæ occupata a Duce Albæ Prorege, qui ad opprimendum Pontificem cum exercitu florentissimo irruerat, recuperavit. Dux etiam Guisus ineunte hoc anno a Galliæ Rege submissus, superatis Alpibus ingressus Italianam, decem millibus pedum, ac ferme duobus millibus equitum succinctus, expugnata, vi directaque Valentia, quod illius Præfectus transitu illum arcere pertentasset, terrorem Proregi incussit; adeo ut is Joannam Carassam Pontificis Sororem matronam ornatissimam conciliandæ pacis interpretem miserit; quæ, assentiente etiam Philippo Rege, pollice-

V. Paulus IV. adversus Hispanos Legibus agere decernit.

Act. Conf.

Prorex Neapol. proxima Urbis occupata.

Dux Guisus cum Gallico exercitu in Italiam ingressus.

ba-

Pax a Prorege efflagitata oblati Senis pro Palliano.

VI. Paul. IV. lib. brev. 3. P. 7.

batur Senensem Urbem tradendam Montorii Duci, modo Pallianum Columnensibus restitueretur; tota enim hujus belli moles, & causa inde pendeat. At Paulus, qui de tradendo Regno Neapolitano Henrici secundogenito fidem obstrinxerat, spe elatior quasi hostem certissime prostraturus esset, paci honestissimæ non assensit, Romamque in summum discrimen adduxit. Excepit quidem venientem Guisium generum Hercules Dux Ferrariæ, ac mille pedites & equites octingentos illi conjunxit; nec non supremum militare Imperium detulit illi Paulus Pontifex in fœderatorum Italico exercitu hisce literis.

Dilecto Filio Herculi Duci Ferrariæ Sancti Fœderis Duci Generali.

Dilecto filio Nobili Viro, &c. A dilecto filio Carolo Carassa Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diacono Cardinali, nostro secundum carnem Nepote, diligenter per literas, & nuntium certiores facti sumus, quanto animi studio, quantaque devotionis, ac fidei erga nos, & Sanctam hanc Sedem significatione Nobilitas tua professa fuerit, paratam se esse relictis rebus suis, pro sanctissimo inter nos juncto fœdere, venire in expeditionem hanc pro sancta Romana Ecclesia susceptam, & pro delata sibi Imperii summa, nullum militiæ laborem, nullumque periculum recusare: quæ voluntas tua tum egregia eo nobis gratæ exitit, ut magnis Deo Omnipotenti gratias egerimus, qui tali nostro & hujus Sedis tempore, tantum nobis, & rebus nostris præsidium obrulerit. Nec vero alienum quidquam, aut virtute tua, aut nostro perpetuo de te iudicio, & expectatione facit: Nos autem, quibus res tua non minoris curæ fuit, quam nostra, quique cogitamus, & intelligimus, tuam isthuc præsentiam magnopere nobis non modo utilem, sed etiam necessariam fore ad ruendos fines nostros, & tuos simul, & ad capiendam pro re, & tempore consilia, si quis in istis partibus motus existeret, expedire judicavimus, te minime moveri, sed nobilitatem tuam isthuc nostris simul, & tuis rebus præsidere; in his autem locis Nobilem Virum Ducem Guisæ Franciscum generum tuum, tanquam manum alteram, vice tua nobis, & Apostolicæ Sedi operam navare; quamobrem de tua præstanti virtute, & fide erga nos, & Principis Apostolorum Sedem tibi gratulantes, tumque tam egregium animum Omnipotenti Deo, & sanctissimæ Ecclesiæ Romanæ Præsidentibus Apostolis offerentes, hortamur nobilitatem tuam, tibi que præcipimus, ut ne isthuc discedas, illudque tibi persuadeas volumus, tuum absentis offi-

cium non minus aut nobis gratum, aut rebus nostris opportunum fore, quam in his partibus futura esset opera. Dat. Romæ die XIX. Februarii MDLVII.

Habito militari consilio apud Regium Lepidi inter Guisium, Ferrariensem, & Cardinalem Carassam, quo belli moles vertenda foret, orta est dissensio; nam Ferrariæ Dux Parmam oppugnandam contendebat, cujus expugnata Imperium sibi tradendum a Pontifice præfidebat; sed Guisus, cui data erant mandata Regia, ut Pontifici ferret supplicias; nec non Cardinalis Carassa repugnarunt, adeo ut Ferrariensis reductis copiis suis iratus abscerit. Dux vero Guisus per Flaminiam duxit exercitum, & bellum Regno Neapolitano inferre meditatus; at se magnis cinctum periculis animadvertit; non enim Ecclesiasticus exercitus, quem Legatus Cardinalis conjungendum Gallis promiserat, comparebat, non etiam promissa nummaria subsidia pro conficienda Neapolitana expeditione illi præbebantur; imo Carassæ Pontificii nepotes stipendia militi persolvenda in suos usus avertabant, indeque gravis rixa inter Ducem Guisium & Carassam Montis belli Marchionem contracta est: cumque Piceno ex mandato Pontificio irrumpere in Regnum Neapolitanum pertentasset, atque Civitellam Arcem XXIV. Aprilis obidione cinxisset milite & armis egregie communitam, expugnare vi eam non potuit; adeo ut cum Prorex valido succinctus exercitu proxime immineret, decima quinta Maii solverit obidionem; cum milites Itali e castris stipendiorum inopia diffluerent, ad quæ persolvenda, maximis difficultatibus impeditus Pontifex tum grave vestigal subditis imposuit. De quo hæc habent Acta Consistorialia.

Die Martis decima octava Maii MDLVII. fuit congregatio, in qua lecta fuit Bulla impositionis novi subsidii per totum Statum Ecclesiasticum, pro tuitione dicti Status adversus Sanctæ Sedis Apostolicæ hostes. Cardinales deinde cœperunt dare vota & omnes, nomine excepto, propter necessitatem ingruentem, & Sedis paupertatem probabile dixerunt, & omnino necessarium, in quantitate, modo etiam dato per Bullam, ad quam habeatur relaxatio. Non fuit contradictio, nisi duorum, aut trium, quibus magis placuisset [ut dicebant] aliud genus impositionis subsidii, & quod tolerabilius subditis videri posset, quam illud, quod in Bulla præscribatur; quibus tamen non obstantibus, reliqui omnes Cardinales multis, & adductis per singularia vota rationibus, &

VII. Inter Guisium & Ferrariensem orta dissensio.

Non servata Gallo promissa a Carassæ.

Civitellæ obidione soluta.

VIII. MS. Car. Spad. to. 124. pag. 226.

Paulus Ecclesiæ subditis tributum imponit.

re

se ad longum disputata, pro executione Bullæ nihil immutandum, suam sententiam dixerunt.

IX.

Exasperati imposto eo censu, qui ad quinque centena aureorum millia ascendebat, Romani arcanas coitiones adversus Paulum agitare ceperunt, ac Marcus Antonius Columna lectissimis stipatus copiis in Campaniam varias excursions egit, Prorex etiam Neapolitanus ditionem Ecclesiasticam vexare non destitit. Interea Pallianum cinctum est obsidione a Columna, ad quam solvendam cum Julius Ursinus copias eduxisset, fusus, profigatusque est, quo successu armorum elatus, impetus suos in Signientes effudit, miseramque Urbem, sine atatis ac sexus discrimine, rapinis, caedibusque ita cœdavit; nec ab Hispanis, Germanisque militibus Virginum Sacrarum, Matronarumque pudori, aut Religioni Templorum parcitum est; ex quo maximum dolorem traxit Pontifex, quem etiam auxere gravissimæ Guisii Ducis querelæ adversus Caraffas, qui promissis non steterunt, adeo ut in Hetruriam, vel in Insubriam traducere exercitum decerneret: verum Regio coactus imperio, ac Caraffæ & Turnonii, ac Petri Strozzi precibus flexus ad ferendam Pontifici opem e Piceo in Latium cum Gallico exercitu provolvit, consociendæque Neapolitanæ expeditionis consilia instaurata sunt. Sed illa novo casu inopino everfa sunt: nam cum Philippus Rex contractum e Belgis, Angliisque, & Hispanis exercitum effudisset in Galliam, premereturque obsidione Fanum S. Quintini insigne Veromanduorum Oppidum, Henricus Rex florentissimum exercitum ad solvendam obsidionem submisit, confertoque ingenti prælio deleter est maxima strage Gallicus exercitus, adeo ut ad tuendam Galliam Ducem Guisium editione Ecclesiastica revocavit, itaque Pontifex Paulus, & Caraffæ nepotes ad pacis consilia flexere animos, ac Placidus Cardinalis Sanctæ Floræ missus est Pontificio nomine pro concilianda æquis conditionibus pace ad Ducem Albæ Proregem Neapolitanum: is vero fastu turgidus Cardinalem acerbis verbis excepit, qui eam legationem suscepisset, expugnandæque Romæ cupidine incensus, cum Romanos ob bellicas calamitates a Pontifice averfos, atque ad pugnam imparatos accepisset, scalis noctu admotis affilire, in mœnia constituit; cumque ad Columnæ Oppidum castra fixisset, Ascanium Corneum cum lectissima militum manu submisit, iussitque subsequi Franciscum Antonium Barardum, ut perfracta, expan-

Antonii Columnæ excursio hostilis in Campaniam.

Julius Ursinus ab eo victus.

Guisius ægre receptus stipendiorum inopia.

Belcar. lib. 27. Justin. hist. Ven. l. 14.

Exire S. Quintinum revocatur a Gallie Rege.

Hispanum Romam capere tentat.

saque Nævia porta, quam majorem vocant, univertus exercitus induceretur. At cum pro explorando urbis statu, vigillumque custodia proxime accessissent, collucientium facum multitudine visa, & armorum strepitu ingenti audito, copiarumque frementium discursu, tanto terrore perfusi sunt, ut in effusam fugam se conjecerint.

Manuscripta referunt vetera editum a Numine prodigium, cum mœnia in ea urbis parte, ut acceperant relatione hostes defensore idoneo carerent. Certe constat religiosum illum Sacerdotem qui ex Divi Bernardi familia divino lumine collustratus jam antea Sancto Philippo Nerio dixerat, nolle Deum, ut in Indias cum fociis proficisceretur, sed ut excolendæ pietate urbi sacram operam daret, addidisse etiam vidisse aquas Salvias sanguine manare, sibi que a Sancto Joanne Evangelista cœlesti viso ostensum urbem in extremi exitii discrimen adductam ni divina vi ab eo discrimine vindicaretur. Divinæ itaque providentiæ benignitati atque Principis Apostolorum patrocinio singulari vindicatæ ab infelicitate vastitate Romæ salus tribuenda est, non aliter quam Pelagio II. & Divo Gregorio Magno Pontificibus Urbs olim defensa est; parique felicitate a Porta majore hostis propulsatus, qua Flaminia-

X.

Silos biss. der. regul. l. 9.

S. Philipp. vit. auctor.

Baron. an. 583. n. 3. an. 595. n. 18.

Procop. de bello Gothor. l. 1.

MS. Vallicel. biblioth.

Sæva Ferdinandi Proregis consilia.

Adrian. l. 15.

porta ab irruptione barbarorum Justiniani Imperatoris temporibus fuerat, ut scribit Procopius, liberata: licet enim Dux Guisius Tybure pro tuenda Urbe excubaret, tamen Prorex Neapolitanus, ut scribit Navagerius Urbes Venetus postea creatus a Pio IV. Cardinalis die nocteque tanta celeritate cum toto exercitu Romam provolarat, ut facile Romam capere potuisset: ac præfatis castrorum in quas partes Urbem ingressi copias adducere deberent, præfixerat; ut primum Liberianam Basilicam occuparent, ibique figerent Castra, donec ipse cum toto exercitu pervenisset; inde acies in Suburranam Religionem progredierentur, mox in campum Floræ se effunderent; tum Montem Jordanum, Ursinorumque Palatium expugnatum, magnis molibus communirent, ut facto aggere tormenta bellica ad diverberandam molem Adrianam in eo collocarent: ita enim Urbem a Pauli Pontificis terroribus liberandam jactabat, ac pro tefera militari libertatis nomen speculatoribus dederat nomine meditato facinorosi prorsus contrario, cum Urbem Orbis Dominam, Christi que in terris Vicarium in servitutem redigere decrevisset.

Delusus spe concepta potiundæ Urbis Pro-

XI.

Pro-

Prorex, cum metueret, ne Dux Guisius cum Gallico exercitu ac tribus Helvetiorum millibus subsidiariis, Romanisque in eum incurreret, signo retro converterit; ac tum Veneti, ad quos Antonius Trivultius Cardinalis missus fuerat, nec non Cosmus Dux Florentiæ veriti, ne Hispani, oppresso Pontifice, totius Italiæ tyrannidem affectarent, ad sapiendum gliscens incendium, conciliandamque concordiam studia flagrantissima contulerunt. Movebatur Pontifex inspectis subditorum calamitatibus ad ineundam pacem, quæ continentibus proborum omnium votis expetebatur, quibus explorata erat & conspicua Ivonis sententiæ præclarissima, quod res omnes non aliter bene administrantur, nisi cum Regnum & Sacerdotium in unum convenerint studium. Conjunxit etiam operam suam pro concordia promovenda Joannes Lusitanæ Rex factus illius Joannis, & nominis & muneris successor, de quo apud Malachiam typice legitur, *Et converteret cor Parrum ad filios, & cor filiorum ad Patres eorum*; literis enim ardenti pietate delibutis Paulum hortabatur, ut pacianimum accommodaret, cui Paulus deamantissimo officio gratias retulit, diffensionis causas a se in Philippum avertit, rogavitque, ut apud illum piis monitis concordiam interpretem ageret.

Veneti & Hetruriz Dux pacis interpretes agunt.

MS. Car. Spad. to. 134.

Lusitanus Rex Paulum hortatur ad pacem.

XII. Paul. IV. l. 8. brev. p. 349.

Regi Portugallie. *Charissime, &c. Reddidit nobis superioribus diebus Majestatis tuæ literas dilectus filius nobilis vir Alphonfus de Alencastro consanguineus, & apud nos orator tuus, quas ipse prudenter, & accurato sermone est subsequutus, nam multa ille quidem ex intimo animi tui sensu deprompta nobis diligenter explicavit, que ad pacem cum Rege Philippo constituendam maxime pertinerent, ea nos cum libenter audivimus, & probavimus, tum recentibus, & pro tuæ Majestatis officio, eorum omnium, quæ antea per eundem Oratorem optima voluntate, ac solerti cura, veretanto, tam Catholico Rege, qualis tu ipse es, digna in hac ipsa causa egeras, facile recordati sumus; verum quod pacem nobis, & concordiam suadeas, non est, quod in eo valde labores, cum & natura ipsa nostra mihi profecto, & benigna quietis, & orti certe semper studiosissimi, cupidissimique fuerimus, & nunc potissimum Christi Dei nostri exemplo, cuius Vicarium in terris agimus, pacem eam præferim, quæ cum universæ Christianæ Reipublicæ salute, & hujus sanctæ Sedis dignitate conjuncta sit, sedulo querere, amplectique studeamus, quamobrem, fili charissime tui in primis erit muneris pro tua singulari*

pietate, ac prudentia apud eundem Philippum Regem sororis tuæ filium, literis, atque Nuntiis ita curare, & efficere, ut is ad nostram, & Dei Ecclesiæ auctoritatem, & obedientiam, extra quam salvus nemo esse potest, se quamprimum conferat, & revertatur, sperisque, ac repudiari improborum hominum consiliis, mentem suam ad pacis studia omnino traducere, quam bello iniquo, ac impio remansigere malit, sed hæc, & pleraque alia ad hoc ipsum pacis negotium tendentia, quæ Alfonso Oratori tuo respondimus plenius, atque diffusius, ut ad Majestatem tuam scriberet, ei mandavimus. Datum Romæ apud S. Petrum die XV. Julii MDLVII. anno III.

Cardinalis etiam Polus nullum finem faciebat hortandi, rogandi, monendi, tum apud Reginam præsens, tum per literas, ac Nuntios apud Philippum, qui tunc in Belgio aderat, si qua posset iniri pacis, & concordie ratio. Missi Romam quoque ad ipsum Pontificem Henricum Piniagum Anglum, qui in Italia diu cum ipso versatus erat, & cujus opera plurimum utebatur, qui ei a se omnia officia, ac studia deferret, & quid cum Rege ipso egisset, ut arma ponerentur, exponeret; simul, & quid in ea reciperet fieri cognosceret.

Non abhorrebat a pace Philippus Angliæ, & Neapolis Rex, immo in eam erat pronior, & in obsequium Pontificis, ac bellum a suis Administris constatum damnabat una cum Cæsare; jure enim Paulum in suos subditos perduelles severitatem legum exercuisse agnoscebat, illudque excitatum acerbè ferebat, urgebatque Ferdinandum Ducem Albæ Proregem, ut pacem honestis legibus conficeret, subjectisque literis ad eam paciscendam necessaria auctoritate instruxerat.

Philippus Dei gratia Hispaniarum, Angliæ, & Franciæ, Neapolis, & utriusque Siciliæ, Hierusalem, Hiberniæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Mediolani, Brabantiæ, Comes Habsburgii, Flandriæ, Tyrolis, &c.

Recognoscimus, & notum facimus tenore presentium universis, quod quamvis pro incredibili studio, & amore ad componendam illam diffensionem, quæ inter Summum D. Paulum Divina providentia Sanctæ Romanæ, & Universalis Ecclesiæ Pontificem Maximum, & nos diebus clapsis non sine magno animi nostri dolore, coorta fuit, die XVII. Mensis Decembris anno Domini MDLVI. Illustri fideli nobis dilecto Domino Ferdinando Alvarcio Toletano Duci Albæ Consiliario nostro Sta-

Vita Car. Poli p. 34.

XIII. Pax a Philippo Rege ex-petita.

Ext. apud Natal. Comiti. l. 10.

tus

tus, Prætorii Præfecto, Proregi Regni nostri Neapolitani, Governatori Mediolani, & exercitus nostri Neapolitani, Governatori Mediolani, & exercitus nostri in Italia summo Duci plenam facultatem dederimus, cum ejus Sanctitate, aut quibuscumque personis ab ea potestatem habentibus, omnia tractandi, paciscendi, exequendi, quæ ad hanc compositionem, & concordiam spectare videantur, quo tamen huic negotio necessario mora nulla, aut dubitatio injiciatur, quin ad exitum operatum perveniat, & nostro huic desiderio plenius satisfiat, eandem illam facultatem cum eisdem clausulis, prout iacent, ad verbum eisdem modis, & formis gratificare, stabilire, & confirmare decrevimus, prout tenore præsentium gratificamus, stabilimus, & confirmamus, ratumque habemus, & approbamus quidquid præfati mandati nostri virtute hucusque gestum, actum, & transactum est ab ipso Duce Albæ cum Sanctissimo Domino nostro Paulo IV. aut ab eo potestatem habentibus, ac si a nobis id actum, & conclusum foret, & ad uberiores cautelam, quatenus opus est eidem Duci Albano consili, & ejus integritati, & prudentiæ multarum rerum, eandem provinciam per præsentem demandamus, dantes denuo plenam, quatenus opus sit, facultatem, auctoritatem, & potestatem, ut nostro nomine possit, ac valeat cum Sanctissimo Domino nostro Paulo IV. Pontifice Maximo, seu cum Admodum Reverendo Cardinali Caraffa, vel alio, seu aliis quibusvis a Sua Beatitudine potestatem habentibus, conventiones, pacta, & conventicula quævis inire, tractare, concludere, firmare, vel inita iam continuare, & ad finem perducere, necnon alias donationes, concessiones, cautiones, securitates, & promissiones cujuscumque qualitatis, aut existentia fuerint, prout ipsi bene visum sit, promittere, acceptare, & nostro nomine asscurare, etiam si mandatum exigant præcipuum, quam præsentibus est expressum, omniaque alia singula facere, firmare, disponere, ordinare, & pertractare, quæ nos ipsi facere, disponere, & pertractare possemus, si ore præsentem essemus, & illa si opus fuerit juramento confirmare, unumque aut plures ad præmissa loca ejus substituere, cum simili, seu limitata potestate, promittentes sub nostra fide, & verbo Regis nos gratum, & ratum habituros, & omni dolo, ac fraude semotis observaturos, quidquid per Eundem Ducem Albanum Mandatarium nostrum, aut substituendum, aut substituendos actum, gestum, ordinatum, conventum, concordatum, promissum, & conclusum fuerit circa præmissa,

vel quodlibet præmissorum, & nullo unquam tempore revocatos, neque ulla ex parte controversos. Sub bonorum nostrorum omnium præsentium, & futurorum obligatione harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri secreti impressione munitarum. Dat. Bruxellis Ducatus nostri Brabantie die XXVI. Mensis Julii anno Domini MDLVII.

Inclinantibus itaque ad pacem omnium studiis, atque etiam assentiente Henrico Rege Galliarum Pontificis fœderato, ac revocante etiam in Galliam Ducem Guisii cum Gallico exercitu, quorum opera indigebat, Paulus Pontifex die octava Septembris Carolo Caraffæ nepoti SS. Viti, & Modesti in macello Martyrum Diacono Cardinali fanciendæ cum Duce Albæ pacis potestatem contulit.

Convenere Carolus Caraffa Cardinalis, & Ferdinandus Prorex in Oppido, cui Cavi nomen est, atque pacis leges honorificæ confectæ subscriptæque decimo octavo kal. Octobris: quarum præcipuæ hæc fuere, ut Ferdinandus Prorex Philippi Regis nomine accederet, ac obsequii, & demissi animi officia præstaret Pontifici, gestorumque veniam postularet, ac Pontifex Philippum, ut obsequiosissimum filium, paterna benevolentia complecteretur, illumque Regiæ munificentiam restitueret. Sancitum etiam, ut Pontifex a fœdere Gallico discederet, atque utrumque Regem tanquam mediis arbiter paribus studiis prosequeretur. Tertio decretum, ut Ecclesiasticæ ditionis Oppida capta, dirutis munitionibus novis, restituerentur Pontifici, & utrinque capta tormenta bellica vicissim redderentur. Quarto, ut tum Pontifex, tum Rex, qui in eo bello eorum Majestatem læserant, ignoscerent, raptaque opes restituerent, Marco Antonio Columna, & Ascanio Corneo, & aliis Romanæ Sedis perduellibus exceptis, qui obnoxii manerent poenis, quibus erant obstricti, donec Pontificia clementia illis solverentur, de Palliano, nonnullisque aliis arcanae constitutione sunt pacis leges.

Visus est Paulus Camerario de victoribus licet victus triumphasse, ac vitæ Author Philippi II. pietatem commendat, qui promereri, ac ornare Catholici cognomen obsequio, ac Religione in Romanum Pontificem maluerit, quam armorum ferocia, & contentione tot Regnorum titulos Regiamque Majestatem tueri: tum Paulum IV. hoc elogio exornat. Pauli IV. mentem nullus quidem in dubium revocaverit fuisse omnino egregiam, Romanæque Ecclesiæ dignitatis, quam a Cæsarianis Administris opprimi

XIV.
Pacis leges a Car. Caraffa, & a Prorege confectæ.

Præcipua illius capitula.

Ext. apud Silos l. 9.

Pax prophetico spiritu prædicta.

XVI.
Dux Guisius donec pax confirmata esset Pontificem tutatus.

Paul. IV. lib. brev. an. 3. p. 283.

XV.
Vit. Philipp. II. l. 9. Philippi Regis moderatus animus.

ferre non poterat, asserendæ studiosissimam: at illius constantia clariore longe gloria effulset, si augendorum nepotum, & Neapolitanæ expeditionis abjectis curis, tolerata Hispanorum Administrorum insolenti impudentia, pro Christi gloria promovenda, ac Lateranensi Ecumenico Concilio, ut exstingeret hæreses, moresque Ecclesiasticos sanctitate perpoliret, celebrando, cœpta sacra studia, & magnifica consilia, curasque omnes ad pacem inter Hispanum, & Gallum conciliandam omni contentione, missis jam ea de causa Cardinalibus Legatis, contulisset.

Singulari, demum Divini Numinis ope, ac providentia pacem illam inter Paulum Pontificem, Regemque Philippum sancitam insigni eventu constitit: etenim eadem die, qua pax confecta est, Joannes Marinonius pietate illustris Sacerdos celebrato Missæ sacrosancto sacrificio, cum ad populum concionem haberet Neapoli in Sapientiarum Monasterio, veluti Divino afflatus spiritu, inclamare cepit, Alleluja, tum in ea erupit verba, Da pacem Domine in diebus nostris, postremo constantissime, quasi oculis suis rem, quæ procul agebatur, cominus inspiceret, pacem inter Paulum IV. & Philippum II. initam aseruit.

Confirmata ea pace decimo tertio kalendas Octobris Franciscus Dux Guisius ipso mane, cum exercitu in turmas diviso ex Urbe discessit, accepta a Pontifice discedendi venia, quem Paulus plurimis officiis est prosequutus, cum pro illo defendendo, hostique inferendo bello, donec pacem honestissimis conditionibus vidisset redintegratam, nullas periculorum tempestates defugisset; atque Henrico Galliarum Regi actis gratiis Franciscum Ducem optime de Romana Ecclesia meritum commendavit hisce literis.

Charissimo in Christo filio nostro Henrico Francorum Regi Christianissimo.

Charissime in Christo fili noster salutem, &c. Quemadmodum Omnipotenti Deo placuit, cujus misericordia nunquam Ecclesiæ suæ defuit res huius sanctæ Sedis, quæ in eo discrimine versabantur, quod Serenitati tuæ ignotum non fuit, compositæ fuerunt, eaque tempestas, qua Beati Petri navicula jactabatur, ipsius meritis, & intercessione sublata est. Sicut autem antea dilectus filius Nobilis Vir Franciscus Dux Guisii auxiliorum tuorum Præfectus, tum ut iussa, & mandata tua exsequeretur, tum etiam pro egregia suatorisque familie perpetua in hanc sanam Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

etiam Sedem devotione, erga nos ita se gesserat, ut Serenitati tuæ, ipsique eo nomine non parum hæc Sedes debeat, itaque postquam rerum statu ita flagitante de compositione actum est, tamen ad Serenitatem tuam propevans quamprimum discedere, & isthuc advolare cupiebat, tamen ne deseruisse nos videri posset, atque ut æquioribus conditionibus compositio fieret, substitit nostri causa, quamdiu opus fuit, qua in re quod meminimus semper plane ab eo nobis satisfactum fuit omnino, cum cum apud te locum is obtineat, ut commendatione nostra non egeat, sed tamen pro nostra erga benemeritos de nobis homines voluntate facere non possumus, quin Serenitatem Tuam rogemus, ut nostra quoque causa talem Virum aliquando habere velit chariorem: de nobis vero, charissime fili noster sic persuasum tibi habeo gratam tuorum in nos meritorum memoriam a nobis perpetuo conservatam iri, maximasque nos hoc nomine Deo gratias agere, quod ad consulendum rebus tuis vicissim, quæ nobis maxima cure sunt, nostrumque in te amorem declarandum aditum nobis patefactum iam esse speramus. Datum Romæ apud S. Petrum &c. die XV. Septembris MDLVII. Anno II.

Quo die matutina hora discessit Guisius, ejusdem vespere Prorex Romanus pervenit, rectoque itinere ad Vaticanum Pontificem adiit multis stipatus Proceribus, ad quem secunda noctis hora per Cardinalem Caraffam deductus est. Operiebatur illum Pontifex in Aula solitæ audientia, assidentibus aliquot Patribus, ut postquam introgressus Prorex suppliciter, ac demisse Pontificis pedes exoculans, Regis Catholici primum, deinde suo nomine de præteritis in bello erratis veniam petiit, ac Regem ipsum, seque pariter, uti filios, erga Sanctitatem Suam, Sedemque Apostolicam obsequiosissimos obtulit. Audivit benigne Pontifex deprecantem proregem, paternoque affectu Apostolicam benedictionem, tum ipsi, tum Regi Philippo impertivit: qua suscepta ad ipsius se denuo pedes abiecit, acceptisque haud dubiis reconciliatæ gratiæ argumentis, a cæteris quoque Cardinalibus, tunc præsentibus, complexu exceptus est. Subinde ad Pontificis pedum osculum cuncti, qui cum prorege venerant Viri Nobiles admitti fuerunt, quos simul cunctos Cardinalis Caraffa in suarum ædium parte, magnifica, nitidæque una cum prorege ipso excepit cœna.

Alterâ die, vigesima nempe Septembris Paulus vocatis in Curiam Cardinalibus, reque ad eos relata, pacis leges

XVII.

Paulus ad se venientem Ducem Albæ honorifice excepit.

XVIII.

Asta Con-
stit. MS.
Car. Spad.
to. 134. p.
235.

coram ipsis denuo recitari mandavit, ut-
que in sequentem diem, quo die Beati
Apostoli, & Evangelistæ Matthæi me-
moria reolebatur ab Ecclesia, solemnna
sacra pro gratiarum actionibus celebra-
rentur, decretum est; quibus & ipse
Dux Albæ interfuit postremus inter Dia-
conos Cardinales superiori Ducis Pallia-
ni loco; completisque Missarum, solem-
nibus Pontifex Cardinales omnes, ipsum-
que Proregem e regione Cardinalis De-
cani accumbentem prandio adhibuit.
Cumque jam tempus reditus instaret,
Neapolim sequenti die, prout decreve-
rat, repetiit. Illud tamen prætereun-
dum non est, quod Prorex conjugii suæ
sceminæ lectissimæ, multumque dilectæ
nuntiavit, sibi inter milites, hostiumque
catervas pene ab incunabulis versato,
nunquam tanto pavore pio perfusum,
ita ut animo, & voce pene deficeret,
quam cum ante Pontificis conspectum
se constituit. Scilicet splendor ille, &
Majestas, quæ admirabili Dei dispensa-
tione in Christi Vicario respundet, o-
culos, animosque intuentium ita perfrin-
git, ut aliquid supra hominem in ipso,
& venerari, & metuere compellantur.
Discedentem ab Urbe Proregem novo
Pontifex cumulavit honore, nam Mat-
thæum ab Aquaviva Apostolicum Pro-
thonotarium de numero, ut vocant, Par-
ticipantium ad Proregis uxorem legavit,
qui Rosam auream, quæ ex antiqua
Sedis Apostolicæ consuetudine, ut loqui-
tur Innocentius III. Dominica quarta
Quadragesimæ a Pontifice consecratur,
illi deferret.

Ser. de
Ros.

Teop.
Raynav.
in Ros.
Mediana
n. 1. pag.
411. 21.

XIX.
Pactiones
paciis e-
xecutioni
mandan-
tur.

Magno itaque omnium gaudio in hunc
modum confecta pax est, quæ vincen-
ti, quam victo propiore Pontificem
reddidit, utque decretæ jam concordie
pactiones executioni darentur, ac præci-
pue, ut hostiles omnes munitiones in
Oppidis a Prorege occupatis æquarentur
solo; Pontifex subiecta Epistola eorum.
Oppidorum incolas admonuerat, ac Hie-
ronymum Brossium ad omnia, quæ ad
paciis conventiones pertinebant expedienda
dimiserat.

*Dilectis filiis universis, & singulis Pri-
oribus, Antianis, Consulibus, & Recto-
ribus quocumque nomine nuncupatis, ac
Communitatibus Civitatum, necnon Uni-
versitatibus Terrarum, Oppidorum, Ca-
strorum, Locorum nostrorum Maritimæ,
& Campaniæ Provinciarum, ac Terræ no-
stræ Pontis Corvi salutem, &c.*

Paul. IV.
lib. brev.
3. p. 304.

Cum ex conditionibus paciis, nuper in-
ter nos, & Charissimum in Christo filium
nostrum Philippum Hispaniarum Regem
Catholicum in itæ, Civitates, Terræ, Op-

*pida, Castra, & loca per Dilectum filium
Nobilem Virum Ferdinandum de Toledo
Ducem Albæ Viceregum Neapolitanum,
& Generalem ipsius Philippi Regis in
Italia Capitanum, & Locumtenentem hoc
belli tempore occupata nobis relaxari, &
tormenta hinc inde capta vicissim restitui,
munitionesque, & fortificationes per ipsum
Ferdinandum Ducem, seu ejus mandato
in Civitatibus, Terris, Oppidis, Castris,
& Locis predictis, dicto tempore dirui de-
beant modis, & formis in Capitulis de-
super confectis, late expressis, nos dilectum
filium Hieronymum Brossium Laicum Ci-
vitaris Castellani, Diocesis, (& infra)
cum plena, libera, & omnimoda facul-
tate, &c. tormenta nobis erepta ab ipso
Ferdinando Duce, seu ejus Ministris re-
cuperandi, & ea, quæ nostri milites Re-
gis militibus eripuerunt, eis restituendi,
ac munitiones, & fortificationes prædi-
ctas, juxta tenorem Capitulorum prædicto-
rum diruendi, necnon milites Regios ex
civitatibus, Terris, Oppidis, Castris, &
Locis eisdem deducendi, (& infra) con-
stiturimus, & deputamus, &c. Dat. Rom.
apud S. Petrum die XVI. Sept. MDLVIII.
anno III.*

Emanavit interea per omnes Europæ
Provincias firmatæ paciis rumor ingen-
tique bonorum omnium gratulatione,
est exceptus; jamque ex hac ipsa con-
cordia, Regum quoque universalem pa-
cem conciliandam sperabant, pro qua
promovenda in eodem ipso Consistorio
Paulus Legatos decreverat, Antonium
nempe Cardinalem Trivultium ad Hen-
ricum Galliarum Regem, & Carolum
Cardinalem Caraffam ad Philippum.
De indicendis quoque indulgentiis, ac
supplicationibus ad Divinum concilian-
dum Numen, pacemque, quam Mundus
dare non potest, ab ipso exposcendam
constitutum fuit. Vertente anno, cum
Pontifex ab Emmanuele Philiberto Sa-
baudiæ Duce gratulatorias accepisset e-
pistolas, hac occasione usus, post rela-
tas optimo Principi summas grates, cum
sciret ipsum apud Philippum autoritate,
& gratia multum pollere, potissimum ob
nuper expugnatum feliciter S. Quintini
Oppidum, paciis perficiendæ negotium
eidem commendavit, eo maxime, quod
tum ipse Dux Bruxellis cum Philippo
moraretur, atque a Carolo Imperatore
litteras manu sua e recessu Cœnobitico
conscriptas accepisset, quibus recentem,
insignemque victoriam gratulabatur, vir-
tutem, & rerum magnitudinem lauda-
bat, illumque ad finem bellis imponen-
dum, ac honestam, stabilemque pacem
conficiendam hortabatur, admonens,
bella

XX.
Paci uni-
versali
incumbit
Pontifex.

Tonius l.
l. V. Em.
Phi. lib.
p. 147.

XXI.
Paul. IV.
lib. brev.
fig. num.
2889. P.
85.

bellâ nonnisi cogente necessitate suscipi-
enda, fortissime gerenda, ocysime ter-
minanda. Hæc itaque ad illum Paulus
conscriptit.

*Dilecto filio Nobili Viro Emmanuelli
Philiberto Duci Sabaudiæ.*

*Dilecte fili Nobilis Vir, &c. Perspexi-
mus ex literis tuis quæ nobis gratæ admo-
dum fuerunt, quanta lætitia affectus fue-
ris ex pace, quæ inter nos, & Charissimum
in Christo filium nostrum Regem Catholi-
cum Deo fuit Authore constituta, in qua
quidem concilianda non dubitamus, quin
Nobilitatis tuæ studium insigne fuerit, &
eo officio functus sis, quod tua, & Majorum
tuorum in sanctam hanc Sedem, &
perpetua devotio, ac virtute dignum e-
rat, & hoc pro eo, ac debet, nobis gratum
est, hortamur te in Domino, ut quemad-
modum te facturum sane confidimus, Ma-
jorum tuorum vestigiis in Apostolica Sede
colenda insistere perseveres, minime dubi-
tans, quin ea te semper, ut pium filium
suum complexura sit. Cum autem id nos
agere scias hoc tempore, ut pacem inter
ipsos quoque Christianos Principes compo-
namus, adiuvâ dilectæ fili hanc quoque
sanctam, & salutarem actionem,
hoc tibi persuadens, quanto studiosius in-
sueris quieti totius populi Christiani, tanto
tibi in rebus tuis non humanum solum,
sed Divinum etiam auxilium assuturum.
Datum Roma apud S. Petrum, &c. die
XVIII. Decembris MDLVII. anno III.*

XXII.
Epistolas
& Nuntio-
s pro pa-
ce procu-
randa
transmit-
tit.

Cum autem Ferdinandus Romanorum
Rex impenso semper studio pacem inter
Pontificem, & Philippum exquisisset,
Paulus, ut grati animi sensus erga i-
psium declararet, datis literis de pace cer-
tiorum illum reddidit, ac quam honorifi-
ce Neapolitanum Proregem ad se ve-
nientem admiserit, testatus est. Jacobum
insuper Linterium, ut eadem ipsi signifi-
ficaret, certum Nuntium misit. Cum-
que ex hac inita concordia gradum ad
pacem inter Reges speraret, Antonium
Augustinum Aliphani tunc Episco-
pum, cujus laus in Jure Canonico sum-
ma est, demum direxit, quem tum ob-
spectatam probitatem, integritatem, ac
fidem, tum propter eximiam, præstan-
temque doctrinam idoneum dicebat, qui
Ferdinando ostenderet, quam Germaniæ
rebus consultum esset, si pax inter Reges
firmaretur, armaque in Christianorum
perniciem tam misere conversa, in Chri-
stiani Imperii nominis hostes verterentur:
incumbat proinde pro viribus Rex
una cum Pontifice, ut quæ summis præ-
cibus exposcebatur concordia, disjectis
omnino difficultatibus impetraretur. Sol-
licitabat etiam Paulus reliquos Reges, ac

Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Principes, ut omni ope paciis actionem
promoverent, nihilque sibi charius deve-
xa jam ætate, senioque confecto ex vi-
tæ perendinatione commodi, aut conso-
lationis accedere affirmabat, quam si
optatam pacem ad finem usque perduce-
re contingeret.

Jam pro illa ardentiore studio depre-
canda Cardinalis Caraffa Bruxellas ad
Philippum se contulerat, quas cum ap-
plicuisset tertia decima die Decembris,
Rex magna cum obsequii significatione
obviam de Urbis porta venientem progre-
ditur, & digniorem obtulit locum. Le-
gatum Roma abeuntem Pontifex diser-
tissima ad pacem admonitione, qua cum
Rege colloquutus uteretur, instruxerat,
Regemque ipsum Philippum gravissimis
per epistolam adhortationibus ad concor-
diam urgebat, quibus se ipsum, si per æ-
tatem, aliaque gravissimas, quibus di-
stinebatur, curas liceret, ad Reges ipsos
coram conveniendos paratum fatetur,
quod & re ipsa, si expedire visum esset,
omni posthabito respectu se facturum a-
libi spondit, suoque nomine Cardina-
lis Caraffa jussus est coram proponere
Paulum Niciam, vel ad aliam Civitatem
accessurum conventum ad pro pace simul,
quemadmodum Paulus III. egerat, cele-
brandum.

*Charissimo in Christo filio nostro Phi-
lippo Hispaniarum Regi
Catholico.*

*Charissime in Christo fili noster, &c. XXIV.
Gratias agimus maximas Deo, cujus mi-
sericordia factum est, ut impedimentis, Paul. IV.
lib. brev.
2. p. 243.
quæ nobis antiqui hostis astutia objecerat,
sublatis, ac remotis, aditus ad pia nostra
desideria, & salutaria consilia exequenda
fuerit patefactus, magnam enim in spem
venimus fore, ut qui pacem nobis, & San-
ctæ Ecclesiæ Romanæ largitus est, eandem,
nobis agentibus, atque hortantibus inter
Serenitatem tuam, & Henricum Franco-
rum Regem Christianissimum cælesti suo
favore reconciliet, & populum Christia-
num a tam gravi, & periculoso bello li-
beret. Usinam nobis liceret utrumque ve-
strum convenire, & coram agere de re
tam necessaria, nihil libentius, atque a-
lacriore animo faceremus, quam ut ipsi-
met, tam pia pro Christo legatione fun-
geremur. Sed quando id per ætatem no-
stram, & Romanæ Ecclesiæ, aliasque mul-
tas, & gravissimas curas minime licet,
habito Venerabilium Fratrum nostrorum
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium con-
silio summa omnium voluntate Legatos de
Latere nostro elegimus ad ipsum quidem
Francorum Regem Antonium tit. SS. Jo-
annis, & Pauli presbyterum Cardinalem*

XXIII.
Ext. apud
Silos in
hist. Cler.
Reg. l. 9.

Cardina-
lis Caraf-
fa Bru-
xellas ad
Philippum
cum
literis Pa-
pæ perve-
nit.

XXIV.
Paul. IV.
lib. brev.
2. p. 243.

Triumvirum, ad Serenitatem vero tuam dilectum filium secundum carnem Nepotem nostrum Carolum SS. Viri, & Modesti in Macello Martyrum Diaconum Cardinalem Carassam, quos & eximie diligimus, & propter spectatam ipsorum fidem, industriam, virtutem, atque prudentiam ad hoc fungendum nostra vice munus maxime idoneos iudicavimus. Nunc te Charissime fili hortamur, & per viscera misericordiae Christi Salvatoris nostri rogamus, obtestamurque, ut pro tua prudentia etiam, atque etiam cogites diligenterque consideres quantas, & quam graves calamitates, & detrimenta Reipublicae Christianae bellum istud intestinum intrulerit, quod inter Patres vestros ceptum, & diutissime gestum, inter vos postea renovatum, vel continuatum est potius. Quid enim tantopere tot detestandas haereseis aluit, & tanta schismata corroboravit? Quid viribus nostris attritis impiorum hostium potentiam auxit, & populum Christianum in tantum jam discrimen adduxit, nisi belli huius intestini occasio tam diuturna, & tam longe, lateque propagari? Quis porro satis digne deplorare possit tantam effusionem sanguinis Christiani? Quid tot Civitatum direptiones, & excidia, tot ferro, flammaeque vastatas regiones, tot denique Ecclesiarum, & sacrarum Aedium spoliationes, ac ruinas? Quae res impiorum, ac barbarorum Tyrannorum mentes commoveret, & ad pacis consilia flecteret? Ea tuum Christiani Principis, & Catholici Regis animum non movebit? pro tot, & tantis Dei erga te beneficiis hanc illam gratiam referre recusabis, ut ipsius populo parcas, & in impios potius hostes Religionis nostrae arma convertas, ex quibus gloriosas victorias pulcherrimosque triumphos ipso favente consequi, & Imperii tui fines multo facilius poteris propagare, ea nunc tibi deponendorum armorum, & conciliandae pacis occasio oblata est, rebus a te superioribus diebus prospere gestis, si, ut debes, usus fueris, omnes moderationem animi tui, sapientiamque laudabunt, teque pulchrius, & magnificentius victoria usum fuisse, quam vicisse, praedicabunt, etenim magna ex parte Ducum illa, & militum tuorum fuit victoria; at vero haec moderationis laus tibi cum nemine communis, sed tua unius propria fuerit. Non te latet quam vario rerum eventu inter Charissimum in Christo filium nostrum Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum Parentem tuum, & clarae memoriae Franciscum Francorum Regem bellum per tot annos gestum fuerit, quoties acciderit, ut cum alteruter eorum rem alicubi prospere gessisset, idem paulo post a-

Proposita
ex bellis
inter
Christia-
nos mala

liquod alia in parte incommodum, ac detrimentum acciperet, cum tamen ad extremum pro tantis bellorum sumptibus, pro tanta, & tam diuturna Regnorum suorum vexatione, tot, & tam gravibus suis laboribus, ac periculis neuter ipsorum ullum satis dignum premium adeptus sit, quae res admonere utrumque vestrum debet, ut bellum tam difficile, atque asperum tam vestris populis, atque Universae Christianae Reipublicae calamitosum aliquando omittatis, pioque inter vos foedere conciliemini, neque pariamini communes hostes vestris dissensionibus, vestris discordiis diutius latari, sed haec tecum pluribus verbis ager Legatus noster, cui quidem omnibus de rebus de quibus tecum nostro nomine egerit, fidem aequae, ac nobis ipsis, ut habeas, rogamus. Datum Romae apud S. Petrum Sc. die XVIII. Octobris MDLVII. anno III.

Ad promovenda quoque illius pacis consilia Pontifex Mariae Angliae, & Hiberniae Reginam hortatus est, ut quietem, salutemque totius populi Christiani studis suis juvaret, procuraretque apud Virum Philippum Hispaniarum Regem, pace enim composita Haereticorum furorem compressum iri.

Charissima in Christo filia nostra
Maria Angliae, & Hiberniae
Reginae Illustri.

Charissima in Christo filia nostra salutem, &c. Controversis, quemadmodum Serenitas tua semper optavit, compositis, nuper inter nos, & Charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum, & Angliae Regem fidei Defensorem conjugem tuum, non parum te letatam esse per suam habemus, novimus enim pietatem, novimus erga sanctam hanc Sedem reverentiam, ac devotionem tuam, nobis quidem haec res eo maiorem affert voluptatem, quod iam aditum nobis, Dei voluntate, patefactum fuisse speramus ad agendum de pace inter vos, & Charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, quam quidem ad rem cum pro nostro Pastoralis officio incumbere statuerimus, utriusque partis Regni, populoque Christiano Universo consulere cupientes, Legatos de Latere nostro huius rei causa misimus. Nosti charissima filia quot, & quam graves intestinum hoc bellum calamitates innoxii populis importaverit antea, intelligisque quanto graviores impendeant, nec vero ignoras, quam opportuna, quamque optatae sint haec dissensiones, atque discordiae, tum impiis hostibus ad lacestrandam Rempublicam Christianam, tum Haereticis ad impugnam fidem, & Religionem Catholi-

XXV.

Ib. p. 269.

Scribit
Mariae
Reginae
Angliae,
ut pacem
cum Rege
Gallo
procurat.

cam, quorum utri magis perniciosi, & detestabiles sint, non facile iudicari potest. Memineris igitur praeceptorum Domini, qui & pax ipse nostra fuit, & pacem bonae voluntatis hominibus ab Angelis in ortu ipsius nuntiata, discipulis suis tantopere commendavit, & tamquam hereditatem reliquit. Adjuncta pia, & salutaria nostra consilia, actionesque dilecti filii nostri de Latere Legati, ac secundum carnem Nepotis Caroli Sanctorum Viri, & Modesti in Macello Martyrum Diaconum Cardinalem Carassam, quod cum facies, honori, ac cultui Omnipotentis Dei, a quo salutem ipsa toties, & Regnum tam mirabiliter accepisti, & Regnorum tuorum quieti, salutique simul totius populi Christiani, inservies; sed haec de re tecum ager pluribus verbis ipse Legatus noster, quem & Serenitati tuae studiosissimum novimus, & testem ipsi habemus nostrae paternae erga te charitatis, cui quidem, ut fidem habeas omnibus de rebus perinde, ac nobis ipsis esses habitura, Serenitatem tuam rogamus. Dat. Romae apud S. Petrum die XVIII. Octob. anno III. MDLVII.

XXVI. Ad Gallicam quoque Legationem subeundam Antonius Cardinalis Trivultius, serius tamen, quam Carassia discessit, quibusdam nimirum detentis negotiis, eo quod paulo ante accessisset ad Urbem, cum per aliquod temporis spatium post adeptam Cardinalitiam dignitatem Pontificis iussu Venetiis, substitisset; e qua quidem Civitate discedenti Paulus Manutius insignis Grammaticus praefationem inscripsit ad Salustii Historiam, quam in Antonii, ejusque familiae laudes excuderat, de bene ab ipso Venetiis administrata provincia, ostentisque virtutibus multa congescit. Antonium igitur, & suo, & Majorum suorum nomine Henrico admodum charum pro concordia promovenda Paulus se conferre iussit in Gallias, eique proficiscenti epistolam ad Regem addidit, qua pronam ejus animi ad consilia pacis voluntatem sibi alias exhibitam in mentem revocans, ad ea in exitum perducenda summo opere adhortatur.

Charissimo in Christo filio nostro Henrico Francorum Regi Christianissimo.

Ib. p. 258. Charissime in Christo fili noster, &c. Cum officii nostri ratio postulat, ut te, & Philippum Hispaniarum Regem Catholicum filios nostros Charissimos ad pacem, & concordiam adhortemur, tum etiam Dominus recentis fui in nos, & Sanctam Ecclesiam Romanam, cui nos, licet indignos, praeposuit, beneficio, a nobis aperire hoc requirit, hanc enim nimirum ob

causam nobis, & huic Ecclesiae pacem reddidit, ut eam ipsi etiam inter vos duo firmissima Ecclesiae suae praesidia conciliare possimus, quam quidem ad rem eo majore studio nobis incumbendum esse duximus, quod nisi ea perfecta, minime possimus caeteras res, quas ad Dei honorem agere instituimus, ad optatum exitum adducere. Utinam ea aetate essemus, ut ad utrumque vestrum nos conferre, & hac tam pie ipsi pro Christo fungi Legatione possimus, jucundissimi nobis labores essent, quos hac in re pro Dei, & Domini nostri honore, & commissarum nobis ovium salute susciperemus. Sed quando nec virum infirmitas, nec aliae gravissimae occupationes nos ex hac statione discedere patiuntur, communicato cum Venerabilibus Fratribus nostris consilio delegimus, ad vos huius rei agenda causa eos de Latere nostro Legatos, quos propter spectatam ipsorum fidem, industriam, prudentiam, publicaeque utilitatis studium maxime idoneos iudicavimus. Hortamur igitur Serenitatem tuam Charissime fili, rogamus, & per Divinam Misericordiam obtestamur, ut memor pii, & Christianissimo Rege digni responsi, quod alias nobis dedisti, cum itidem, ut nunc te ad pacem hortari fuisset, in eadem sententia maneat, consideransque tecum attentius plurima detrimenta, gravissimasque calamitates, quas hoc bellum invehiturum esset non Regni modo vestris, sed cuncto populo Christiano, univere Reipublicae Christianae intestino hoc tam diuturno bello fesse, & gravissimae laboranti consulatur, neve committas, ut pia nostra, & salutaria Christiano populo consilia, de quibus ex ipso Legato nostro audies abs te impedita fuisset videri possint, quod certe a Christiani Regis officio, & pietate tua alienum esset, nosque tanto majore dolore afficeret, quanto gloriam, & salutem tuam habemus chariorem, sed haec de re nostro nomine pluribus tecum ager dilectus filius noster Antonius tit. SS. Joannis, & Pauli Presbyter Cardinalis Trivultius vocatus, quem quidem de Latere nostro ad te legavimus, non dubitantes, quin propter tuam perpetuam Sedis Apostolicae reverentiam, & suo etiam, ac Majorum nomine gratis is tibi, acceptusque futurus sit, praeter egregias enim virtutes, quibus eum ornavit Deus, ex ea familia ortus est, quam multi clavi, ac praestantes Viri Majores ejus Francorum Regibus variis istius Regni temporibus strenuam, utilemque imprimis operam summa cum fide, & constantia navaverunt, eum, ut ira audias, eandemque fidem habeas, ac si nos ipsos audires, Serenitatem tuam Rogamus. Datum

tum Romæ apud S. Petrum die IV. Novembris MDLVII. anno III.

XXVII.

Verum cum Pontifex probe nosset, ab illo præcipue pacem expectandam, qui est Deus pacis, cum jam appropinquaret celebritas, qua Christus Jesus, qui quemadmodum loquitur Apostolus, *Est pax nostra, & facit utraque unum, & medium parietem maceræ solvens inimicitias in carne sua*, de Virgine nasci dignatus est, pacem hominibus bonæ voluntatis annuntians, opportunum ratus eo potissimum tempore ipsum deprecari, propositis amplissimis indulgentiis Christi fideles, ad expianda peccata, & preces ardentiores fundendas invitavit, præscripta in hunc modum orationum formula, qua per sacrum Adventus tempus Natale Domini prævenirent.

Ad futuram rei memoriam.

Paul. IV. lib. brev. sig. num. 2895. p. 10.

Indulgentias largitur Oratoribus pro pace Principum Christianorum.

Superioribus diebus cum nonnullos nostros, & Apostolicæ Sedis Legatos de Latere, ad Christianissimos in Christo filios nostros Henricum Francorum Christianissimum, & Philippum Hispanum Catholicum Reges pro pace inter eos, & reliquos Principes Christianos concilianda, & componenda mitteremus, instaretque tempus Adventus, ac dies Natalis Redemptoris Nostri, qua totus Orbis Terrarum exultat, & qua, sicut temporales Domini munera clientibus suis dare consueverunt, ita ipsum Redemptorem, si ad eum corde contrito, & spiritu humiliato recurramus, nobis hoc præciosissimum pacis donum, quo nullum melius, aut præclarior hoc sæculo esse potest, concessurum esse confidebamus, ex parte Omnipotentis Dei, per viscera misericordiæ omnes, & singulos utriusque sexus Christianifideles in hac Alma Urbe, eiusque districtu existentes hortati sumus, & in Domino monuimus, atque requisivimus, ut inter cætera, a tunc proxima prima Dominica Adventus usque ad diem Natalem huiusmodi, Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam septies, ac Symbolum Apostolorum semel quolibet die recitarent, & ad eundem Dominum ac Deum nostrum humili corde conversi, conscientiam suam diligenti studeant sepius examinatione discutere, & Orationibus, seu aliis piis operibus iuxta eorum conscientiam, sive Sacerdotum, quibus peccata sua confiterentur, salutare consilium vacarent, & ante diem Nativitatis huiusmodi, saltem semel peccata sua confiterentur, & Salvatori nostro supplicarent, precibusque ad eius sacratissimos pedes prostrati poscerent, & rogarent, ut animos ipsorum Regum, & Principum reconciliare, universo populo Christiano, eam, quam per Angelos suos sacratissima ipsius Na-

talis nocte Orbi nuntiari voluit pacem, largiri velit, ipsa vero Natalis, aut alia infra ejus octavam per eos eligenda die, Sacratissima Eucharistiæ Communionem, pie, ac devote perciperent, ac quæ ad Dei cultum pertinebant, toto animi affectu exercerent. Et infra; Eis vero, qui ut præfertur peccata sua confessi fuissent, & Eucharistiæ Communionem percepissent, plenissimam omnium peccatorum suorum, & eam, quæ Christianifidelibus Ecclesiæ Almæ Urbis, & extra eam ad id deputatas anno Jubilei visitantibus concessa est, Indulgentiam largiri sumus.

Licet autem peccatis populorum, id exigentibus, distulerit Deus preces exaudire, non est tamen passus benignissimus Dominus pium senem morti occumbere, donec conciliatam inter Principes optatam pacem videret.

Dum Gallorum Rex Henricus gravissimo implicitus bello ad repellendos externos hostes, qui victoria elatioris late ferrum flammæque ad Noviodunum usque circumtulere, distinetur, Hæretici Calvinianam pestem per Galliam spargebant, ac funesta ingentium bellorum civilium, quæ postea universas Gallias cædibus, ferro, flammæque foedarunt, femina ferebant, quorum conventicula ineunte Septembri Parisiis patefacta refert Surius.

Ut est Hæreticorum in omnem occasionem mirabiliter intenta versuria, dum bella fervent in Gallia, & Rex aliis negotiis distenditur, ipsi sua agunt clam conventicula, & spargunt in illo Christianissimo Regno pestilentissima Calviniana impietatis dogmata. Die quinta Septembris summo mane in cujusdam privati hominis ædibus, qui tunc procul aberat, Lutetiæ deprehenduntur permulti viri, ac feminae, qui illuc ad concionem novorum dogmatum convenisse dicebantur, & fere omnes in vincula coniciuntur, dempris illis, qui nocturnis freri tenebris fuga dilapsi erant. Capti sunt a forensi satellitio centum viginti utriusque sexus, in quos judiciorum severitas districta fuit.

Susciperat hujus anni exordio Henricus Rex piam mentem, consiliumque sanctissimum, constituendi per universam Galliam sacræ censuræ tribunalia, adversus Hæreticos, atque ad nefaria Calvinismi germina erumpentia evellenda, quod cum Regius Orator Pontifici exposuisset, Paulus flagrantissimum tanti Principis in Catholica Religione afferenda studium extulit, atque exercendæ judicariæ in impios Calvinistas severitatis summum imperium, ac munus Cardi-

XXVIII.

Sur. in comm.

Henricus Rex Calvinistas perniciose dogmata spargentes deterrit.

XXIX.

Paul. IV. lib. brev. 3. p. 171.

Paulus Cardinalibus Gallicis de mandata provinciam puniendi Hæreticos.

nalibus, qui in Galliis morabantur, subiecto diplomate demandavit.

Dilecti filii nostri salutem. Cum ad hoc nostra in primis aspires intentio, ut fides Catholica ubique floreat, & augeatur, ac omnis hæretica pravitas e mentibus personarum quarumlibet tollatur, nostræ diligentia studium libenter adhibemus, ut qui a caula Dominici gregis Diabolica fraude in dies seducuntur, ad eam, aspirante Domino, reducamus, vel si in eorum damnato proposito obstinato animo perseverare contendunt, taliter puniantur, quod eorum poena aliis transeat in exemplum. Sancti Charissimus in Christo filius noster Henricus Francorum Rex Christianissimus per suum apud nos Oratorem nobis nuper exposi fecit, quod ipse pro zelo orthodoxæ fidei, & Christianæ pietatis, cupit officium Inquisitionis hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, & aliis Dominiis, & locis sibi in temporalibus constitutis Apostolica autoritate introduci, quare nobis humiliter supplicavit, ut aliquibus probis Viris Deum timentibus, & illius honorem zelantibus negotium inquisitionis huiusmodi in Regno, Dominiis, & locis predictis auctoritate nostra introducendi facultatem, & potestatem concedere, aliasque in præmissis opportune procedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi sanctum, & pium Henrici Regis desiderium plurimum in Domino commendantes, & de insigni Circumspectionum vestrarum pietate, & eximia prudentia, ac præclara in rebus agendis dexteritate plene confidentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, vos conjunctim nostros, & Apostolicæ Sedis in negotio Inquisitionis huiusmodi Commissarios, & hæreticæ pravitatis in eodem Regno, & Dominiis Inquisitores dicta auctoritate tenore presentium constituimus, ac deputamus, ac vobis conjunctim, quoscumque Lutheranae, ac cuiusvis alterius damnatæ heresis Sectatores, seu sortilegia heresim sapientia committentes, illorumque sequaces, fautores, & defensores, ac eis auxilium, consilium, vel favorem directe, vel indirecte, publice, vel occulte præstantes, cuiuscumque status, & gradus, ordinis, vel conditionis, dignitatis, & præeminentie fuerint, una cum locorum Ordinariis in casibus, in quibus de iure intervenire debent, seu possunt, si legitime requisiti intervenire valuerint, alias illis iuxta canonicas sanctiones inquirendi, & contra eos iuxta depositiones procedendi, necnon præcedentibus legitimis iudiciis eos comprehendendi, ac capiendi, & capi, ac comprehensos, captos carceribus mancipari sa-

ciendi; necnon, si sapius juris fuerit, torqueri, & rigoso examini subijci faciendi, & demum præcedente diffinitiva sententia desuper ferenda, si innocentes fuerint absolvendi, si vero culpabiles extiterint, iuxta canonicas sanctiones prædictas, prout qualitas excessuum exegerit, debitis poenis puniendi, ac Procuratorem Fiscalem, & Notarios publicos, aliosque in his necessarios Officiales, & Clericos Sæculares, seu Ordinum quorumcumque Regulares deputandi, necnon eis, ut onus eis injunctum exequantur, & peragant, in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendi, & mandandi, & si necesse fuerit aliquem Clericum etiam in Sacris, & Presbyteratus Ordinibus constitutum pro parte præmissa degradari, ad ejus actualem degradationem per quemcumque Catholicum Aristitem, quem ad id duxeritis deputandum, nisi ejus Diocesanus apud suam Ecclesiam, vel in ejus Diocesi personam resederit, & ad id requisitus degradationem huiusmodi per seipsum facere voluerit, & demum Curia sæculari traditionem, procedi, faciendi, necnon contradictores, quoscumque, & rebelles, ac vobis in præmissis non parentes, opportunis iuris remediis compefcendi, & in præmissis omnibus auxilium brachii sæcularis invocandi, & implorandi, ac ad veritatis lumen redire, & huiusmodi hæreses, & errores abjurare volentes, si alias relapsi non sint, recepta prius ab eis errorum, & hæresum suarum abjuracione publice, vel vestro, seu vestrorum substitutorum arbitrio privatim, & secreta facienda, imposito per eos iuramento, quod talia deinceps non committent, nec talia, aut eis similia committentibus, seu illis adhaerentibus auxilium, consilium, vel favorem per se, vel alium, seu alios præstabunt, aliasque in forma Ecclesiæ consueta ab eisdem heresibus, & erroribus, ac quibusvis sententiis, censuris, & poenis Ecclesiasticis, & etiam temporalibus per eos præmissorum occasione incurvis, injuncta eis pro modo culpæ publicæ poenitentia, vel si vobis conjunctim videbitur, secreta, & privata poenitentia salutari absolvendi, & reconciliandi, absolutionemque, & reconciliationem huiusmodi cum solemnitatibus a iure requisitis faciendi, ipsosque sic absolutos, & reconciliatos ad gremium Ecclesiæ, & unitatem fidelium restituendi, reponendi, ac ad nostram, & dictæ Sedis gratiam, & benedictionem recipiendi, omniaque, & singula alia, quæ ad huiusmodi hæreses, & errores, & sortilegia reprimendum, & radicibus extirpandum iuxta juris ordinem necessaria fore cognoveritis, & quæ ad officium inquisitionis hu-

huiusmodi pertinent, faciendi, gerendi, ordinandi, exercendi, & exequendi, necnon ad præmissa omnia, & singula alios Episcopos, aut Ecclesiarum Prælatos, seu personas in dignitate Ecclesiastica constitutas, in Theologia Magistros, aut in altero Jurium Doctores, vel Licentiatos, vel Baccalarios in aliqua Universitate Studii generalis graduatos, & in trigesimo ad minus suæ ætatis anno constitutos, timorate conscientie, & exemplaris vitæ existentes, necnon honorem Dei, & Christianæ Religionis zelantes una cum locorum Ordinariis in casibus, in quibus de iure intervenire debent, seu possunt, si legitime requisiti ibi intervenire voluerint, alias, ut præfertur, sine ipsis, quoties opus est, cognoveritis, cum simili, aut limitata facultate, etiam quoad particularia, facultate per vos specificanda assumendi, deputandi, & subdelegandi, eosque simpliciter, vel pro parte ad libitum vestrum etiam in negotiis, & causis per vos jam cæptis, revocandi, & loco eorum alios, ut præfertur qualificatos substituendi, plenam, & omnimodam auctoritatem, & renore præsentium concedimus facultatem, & potestatem, vobis, & per vos pro tempore assumptis, & deputatis subdelegatis, & substitutis Inquisitoribus in virtute sanctæ obedientie districte præcipiendo, mandantes, ut officium Inquisitionis huiusmodi iuxta præsentium literarum continentiam, & renorem quoad non expressa in aliis secundum Juris communis dispositionem, fideliter, & debite exercere studeatis, & procuretis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris nostri, de una, & Concilii generalis de duabus dietis, ac quibusvis aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum XXV. Aprilis MDLVII. anno II.

XXX.
Inquisitio
leviter
exercita
Galliam
perdit.

Non exercita est sacræ fidei censura eo incenso tuendæ Religionis studio, & constantia ad nascentem hæresim præfocandam, qua olim Sanctus Ludovicus constituto Inquisitionis Tribunali adultam Albigensem hæresim evulserat, nec plures Episcopi veteribus illis Episcopis qui celebratis tot Synodis sanctissimas leges ad continendos in gremio Ecclesiæ populos sanxerant, pares Religione, & fidei ardore extiterunt; ac licet in nonnullis flammis sevitum fuerit, tamen nobilibus parcitum est, dissimulataque Joannæ Reginæ Navarræ nequitia, quæ sensim pietatis larva exuta Aquitaniam partem Picenariam, & alias Provincias finitimas infecerat, Judices etiam brevi remisere severitatis aculeos cum nonnul-

li ex iis hæresi corrupti forent, atque ex Senatu Parisiensi non pauci peste Calvinistica infecti fuere. Brevi quoque in Henrico Rege maximus ille asserendæ Religionis ardor deflagravit; cum Helvetii, ac Palatinus Princeps, quorum subsidiariæ copię suppetias pro gerendo in Hispanos, & Anglos bello ferebant, qui Calvini Hæresiarchæ summopere frementis, quod suæ nequitie Alumni flammis ustularentur, crebris literis incitanti, Henricum Regem importune sollicitarunt, ne in ejus fidei, quam ipsi quoque profitebantur, assertores tam immanibus pœnis animadverteret. Nonnulli etiam Catholici mitioris ingenii mitius agendum cum Hæreticis opinati sunt, cum illi impendentia pericula non præviderent, nec attenderent, quod jam experientia abunde monstravit, insanientium correctionem a vinculis inchoandam, virisque infrunitis, quod Spiritus Sanctus monet Ecclesiast. 31. torturam esse adhibendam.

In Germania ex decreto Comitiorum Ratisbonensium, quæ superiori exeunte anno cœpta in præsentem extracta sunt, pro tollendis gravissimis de Religione, diffidiis, quibus Imperium magis in dies lacerabatur, ex quo abjecta veritate, & conjunctione Romanæ Ecclesiæ sprete, quisque tenebri novum lumen Evangelii sibi assulisse gloriari cœpit, indictum est colloquium Wormatiæ inter Catholicos, & Lutheranos Augustanæ Confessionis, quæ sola Cæsareis edictis tolerabatur, præesse illi iussus est Ferdinandi Regis Romanorum nomine Julius Pflugius Episcopus Naumbergensis Theologus hisce certaminibus exercitus, cui Assessores, tum Catholici, tum Lutherani constituti, Theologi vero Catholici, qui cum pseudotheologis adversariis colloquuturi erant, duodeni electi sunt, inter quos florebant eruditione Michael Episcopus Mespurgensis, Delphinus Suffraganeus Argentinenis, Canisius Societatis Jesu, ac Staphylus; inter impios vero astu, & flagitio eminebant Melancthon, Brentius, & Pistorius.

Hujus colloquii fama cum ad Paulum IV. Pontificem devenisset, ingrata maxime accidit, quod non in huiusmodi colloquiis, sed in Conciliis Oecumenicis causa Religionis tractanda sit, & experientia jam satis docuisset, plura colloquia a Carolo V. instituta successus felices nunquam sortita; nam licet Hæretici convicti fuerint erroris, tamen victas dare manus pertinacissime detrectant, ne ab aliis Hæreticis lapidibus obruantur tum quia omni dolo, ac fraude Catholicos per-

XXXI.
Paul. lib.
brev. in
lit. ad
Ferd.
Rom. &
in aliis ad
Episc.
Lubeccen.
& ad Reg.
Hisp.
Fer. Imp.
apud
Goldast.
to. 3. Ro.
vec. 15.
Sur. in
comm.
Resol. in
conventic.
Evang.
Sachlin.
in hist.
Soc. Jesu
p. 3.
Dissolvi-
tur collo-
quium
Worma-
tientiense
propter
dissentio-
nes inter
ipsos Hæ-
reticos.

pervertere annitantur, digressive colloquio, in quo victi fuerint, sparis libellis triumphasse de Catholicis mentiantur, ut hoc ipso accidit tempore cum a Wormatiensi colloquio recedentes in Saxonia pro suis Tribunalibus aperte mentirentur. Canisium Vvormatiæ post primum cum Melancthone congressum, cum ad concionandum conferre se voluisset, obmutuisse illico, & expirasse tum quia nulla alia cum Hæreticis concordia vera iniri possit, quam si illi ejuratis suis erroribus ad Catholicæ Matris Ecclesiæ, a qua se ipsos divisere, finem revertantur, nam cæteræ injunctæ concordie leges, quas politici dare consueverunt, ut partes adversæ de suo jure aliquantulum decedant, in Religionis causa locum non habent, qua qui Christi totus non est, totus est Sathanæ, scilicet Ecclesiæ Dei non est cœtus ille Baal, qui claudicantes in duas partes admittat, vel dolosa illa Mater, quæ divisionis sententiæ acquiescat, nam ut præclare inquebat Hilaricus: Imperfectum nobis est totum, si aliquid desit a toto. At dum gravi curarum astu angitur Pontifex, ut omittis colloquiis, controversiæ Concilio Oecumenico dirimendæ permittantur, relatum est muris diffidiis Cælum fuisse disturbatum: cum enim a colloquio Præside, ac moderatore sapientissime postulatum esset, ut Zuingliani, Osiandri, Adiaphoristæ, sive Indifferentes, & Synergistæ, aliæque huiusmodi pestes damnarentur, cum ii Hæretici a Confessione Augustana sint alieni, nec legibus Imperii tolerantur, nec cum illis colloquia a Ratisbonensibus comitiis indicta fuerint, mox Lutherani, eo postulato, quasi fulmine percussu obstupere, atque inter se dissidere cœperunt, & quidem quinque ex illis Scepheus, Strigelius, Stofelius juniorum Ducum Saxonie Pseudotheologi, ac Morlinus, & Sarcenius, utpote Augustanæ Confessioni addictissimi, scriptis suis huiusmodi Hæreticos a se damnari professi sunt, atque Præsidii colloquii declarationem suam obtulerunt. At septem alii Lutherani odio, & ira in hos inflammati, ipsos a suo cœtu eiecerunt, veluti anathemate defixos, ut qui omnium hæresionum Authores, ac sequaces, in suo cœtu contineri vellent, ac proinde Confessionem Augustanam pro sua libidine fingerent, & resingerent, cujus fraudis Melancthonem maximum fuisse Authorem Surius describit, contendere ergo illi Sacramentarios, & alios Hæreticos a se damnari non posse, antequam auditi essent, quæ Hæreticorum diffidia cum accepisset Pontifex, maxima levatus cura,

Sac. p. 2.
Hist. Soc.
Jesu.

Reg. 3. c.
18. & c.
3.

L. 2. de
Trin.

Hæretici
inter se
dissent.

Sur. in
comm.

Ferdinandum Regem Romanorum sollicitavit, ut Regiam auctoritatem ad cœtum illum Vvormatiensem dissolvendum revocandisque in salutis tramitem Hæreticos adhiberet, sublataque tanta turpitudine, hæresumque varietate Germaniam pacaret.

Charissimo in Christo filio nostro
Ferdinando Regi Romanorum, &c.

Ut misericors Deus solet, quo tempore beneficia ipsius minus expectantur, benignitatis, & clementiæ suæ lumen ostendere, nec modo spem nostram prævenire, verum etiam superare, cum maxima cura, & sollicitudine afficeremur ex impiorum consiliis, quos Wormatiense consilium audiebamus, ad turbandum vehementius Ecclesiæ Catholicæ statum, suosque perniciosos errores latius diffundendos, nec facile eorum furori ullo remedio occurrere possemus, ipse misericordiarum Pater, & Deus totius consolationis animum nostrum erexit, & huiusmodi inter eos, ut audivimus, dissidia excitavit, ut non acrius cum Catholicis, quam inter se certare, & dissidere, alii alia dogmata defendentes, cœperint, quæ quidem tam idonea occasione allata, cum in manu tua Charissime fili sit, impia eorum consilia dissipare, nonne pro tua perpetua in Deum pietate, & Catholice Religionis studio eniteris, ut ea peste Germaniam liberet, præsertim cum in eo non solum Ecclesiæ paci, sed Regnis tuis, & Romano Imperio consulurus sis. Noli per Deum immortalem tante apud homines gloriæ, noli tanti apud Deum meriti tempus amittere. Cupimus quidem Ecclesiæ quieti, & commissarum nobis animarum saluti consulere. Verum pro nostro paterno in te amore cupimus simul Regnis tuis, cupimus laudi, cupimus saluti consulere. Cupimus beneficia, quæ tot, & tanta a Deo accepisti, non modo salva tibi, & firma permanere, verum etiam tuis crescentibus in Religionem, & Ecclesiam Catholicam meritis augeri ipsa quoque in dies, & multiplicari: est hoc pietatis tuæ, est prudentiæ, illum detestabilem impiorum cœtum jam inter se divisum penitus dissolvere, & ut ne quid Imperio, ne quid Religionis Catholicæ nocere possit, omni tua auctoritate, omnique ope, & consilio cavere, providere, quod ut facias Serenitatem Tuam, iterum atque iterum obtestamur. Misimus autem, dedita opera, ad te cum his literis dilectum filium Jacobum Linterium Notarium nostrum hominem nobis vehementer probatum, cui de his, quæ Serenitati tuæ nostro nomine exponet, fidem ut habeas, rogamus, missuri postea.

XXXII.
Paul. lib. brev.
fig. num.
2889. p.
72.

Pauli e-
pistola ad
Ferdinan-
dum gra-
tulatoria
de disso-
luto collo-
quio
Wormatiensi.

Nuntium Apostolicum, qui huius sanctae Sedis instituto apud Serenitatem tuam maneat. Datum, &c. die XIV. Novembris MDLVII. anno III.

XXXIII. Scribit ad Episcopum Lubecensem.

Pf. 17.

Ib. fig. n. 2889. P. 66.

Urbanum quoque Lubecensem Episcopum, qui apud Ferdinandum gratia, & consilio multum pollebat, hortatus est, ut enixe suaderet Regi, isthac in posterum colloquia omnino devitare, nimis quippe indignum, nimisque injustum censebat, eos ad libertatem disceptationis admitti, quos perfidos significat Spiritus Sanctus per Prophetam dicens: Filii alieni mentiri sunt mihi, filii alieni inovertati sunt. Quapropter, hac eorum disensionis occasione accepta, Wormatiensem conventum omnino dissiparet, neque lamentabilem Catholicæ fidei disceptationem ulterius protrahi pateretur.

Venerabili Fratri Urbano Episcopo Lubecensi.

Venerabilis Frater, &c. compositis inter nos controversis, quas discordiarum factor, atque Author, malevolorum hominum opera usus, inter nos, & Charissimum filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem Catholicum excitaverat, vehementer gaudebamus, sperantes, ex hoc præclaro pacis initio consequutura, Dei auxilio, nobis hortantibus, reliquarum quoque partium Christianæ Reipublicæ pacem, & tranquillitatem: Verum Divinæ clementiæ abundantia factum est, sicut adivimus, ut qui nefario quodam furore, accensi bellum Christiano populo multo perniciosius moliebantur, quippe non corporum, sed animarum exitio, & Catholicæ fidei everfioni imminentes; impio Wormatiæ cæru coacto, inter se, ut Deo placuit, dissentire cœperint: qua ex re gaudium nostrum duplicatum est, spesque erecta, non prætermittendum hanc tam idoneam occasionem, Charissimum in Christo filium nostrum Ferdinandum Hungaricæ, & Romanorum Regem Illustræ, tam impiis, & perniciosis eorum consiliis occurrendi, cærusque nefarii penitus dissolvendi, quod quidem ut faciat, & ut in hac re, tum Religionis, & fidei, tum etiam sacro Romano Imperio consulat, dedita opera misso ad eum, cum his literis dilecto filio Linterio Notario nostro homine, ac nobis admodum probato, diligenter hortamur, monemus, & obtestamur. Est autem pietatis tuæ, qui sacro isto apud Regem ministerio fungeris, ejusque personæ, quam sustines, Regium animum, quem optimum esse confidimus, tuis hortationibus, ut in hanc rem incumbat, quanto maxime pores studio incitare, quod cum facies, & magnam a Deo gratiam inibis, nec solum Regis animæ, verum etiam

Regno, & gloriæ inservies, qua de re pluribus verbis tecum is, quem misimus ager, cui Fraternitas tua fidem habebit. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die XIV. Novemb. MDLVII. anno III.

Succesum huius colloquii Wormatiensis describit Surius, utque dissolutum fuerit, quod nollent septem illi Lutherani stare Confessione Augustanæ, nec ab ea discrepantes Sacramentarios damnare, tum ut, dissoluto eo conventu, Lutherani alii in alios strinxerint calamos, ac mutuo in se declamarint, ex quorum conflictu pateat, an ipsorum sapientia desursum sit, quæ, ut scribit Jacobus Apostolus: Primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suavis, bonis consentiens, &c.

Hoc anno inquit colloquium indictum est Wormatiæ inter Catholicos, & Lutheranos. Accidit ibi quadam longe fedissimum, quod operæ pretium sit ad posteritatis notitiam transmittere. Erant Evangelicarum [ita Sathanicas vocant] partium duodecim Theologi. Ab his Catholici Theologi petierunt, quandoquidem multi iuges Sæctæ sub Augustanæ Confessione se comprehendi volunt, que tamen etiam in maximis rebus inter se dissideant, ut tandem declarare velint, quas ipsi Sæctas Augustanæ Confessione consonas, vel dissentaneas hatuant. Nam decretum erat inter eos solos colloquium habendum, qui essent, vel Religionis veteris, vel Augustanæ Confessionis, exclusis reliquis Sæctis omnibus. Ibi in diem usque decimum sextum certatum est inter Evangelicos Theologos, nec tamen res componi potuit, quod alii ex iis, Sæctas quasdam tanquam a Confessione Augustanæ discrepantes excluderent, & damnarent; alii retinendis, eisque parcendum censerent. Ea contentio, & altercatio eo usque progressa est, ut ex duodecim quinque rejecti sint, nec eos deinceps Collegarum, & Symmiliarum loco habere voluerint reliqui omnes. Itaque quinque illi excommunicati, relicto colloquio, domum abierunt.

Erat expectatio magna alicujus inter Catholicos, & Evangelicos conciliandæ concordie: sed ea usque adeo iniri non potuit, ut ipsi Evangelici in duas prope modum æquales partes turpissime disticti, Catholicis non immerito dubitationem attulerint, utra pars Confessionem Augustanam sequatur.

Nec levibus de rebus isti Evangelici Theologi inter se risabantur, sed de precipuis capitibus, puta de libero arbitrio, de Justificatione, de Operibus, de Sacramentis, præsertim de Eucharistia; & certe quinque illi Theologi exclusi literas sigil-

XXXIV. Sur. in com.

Cap. 3.

Colloquii Wormatiensis progressus.

Varie Hæreticorum concinationes.

illis suis munitas, nostris Theologis tradidere, quibus restantur omnivarias hætenus Sæctas, & corruptelas irrepisse, & eorum Autores Confessione Augustanæ se immiscuisse, & sub Augustanæ Confessionis prætextu, tanquam ejusmodi hæreses illi consentaneæ sint, eas defendere voluisse, &c. quando vero ipsi quinque eas a Confessione Augustanæ excludere, & specificè condemnare voluerint, suos reliquos septem Collegas, & socios ex eorum consortio extrusos esse, &c. Itaque istis ita inter se distractis, & quod a septem reliquis, qui Wormatiæ remanserant, nunquam impetrari potuit, ut multiplices Sæctas a Confessione Augustanæ separarim, specificè separarent, atque damnarent, ne frustra cum Evangelicis colloquii labor omnino infumeretur, necessario hac vice colloquium intermitteri, & suspendi oportuit.

Prodierunt postea scripta acerbissima, præsertim Nicolai Amsdorffii, & Nicolai Galli, quibus mirabiliter lacerant illos septem, qui alios quinque rejecerunt. Inter alia sic habet Amsdorffius in libello cui titulum fecit: Publica confessio pure doctrinæ Evangelicæ, & confutatio præsentium Suermerorum. Brenius, inquit, & Adia-phorista, Philippum Melancthonem, & Socios intellige. Jam in colloquio Wormatiensi Zuingleum, & Osiandrum ob linguarum, & arrium insignem rejerunt condemnare noluerunt, nostros, autem, qui in colloquium istud consentire noluerunt, nisi illi damnarentur, scommaribus, & contumeliis laceratos e colloquio excluderunt, & abire compulerunt. Nos Zuingleianam, & Osiandrinam hæreses tranquilla conscientia amplecti non possumus. Et quamvis Theologi, qui in Wormatiensi colloquio post nostrorum discessum permansere, editis scriptis restati sint, se nolle ab Augustanæ Confessione discedere, tamen ipsam diversam plane faciunt. Cum enim Zuingleianos, & Osiandrinos execrari nolint, non possunt Augustanæ Confessione adherere, &c. Postea nominatim sex damnatæ Sæctas, ac divi devoveret, que tamen se referunt.

Nicolaus Gallus Præco Ratisbonensis in suis thesibus, & hypotyposibus, inter cætera disertis verbis ita scribit: Non sunt leves inter nos Evangelicos concervationes, nec de rebus levibus, sed de sublimibus doctrinæ Christianæ articulis, de Lege, & Evangelio, de Justificatione, & bonis Operibus, de Sacramentis, & usu caeremoniarum, nec ulla ratione componi, & transigi possunt, &c. Sic nimirum isti scribunt, & verum eos hac in re scribere, cum Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

alia multa, tum præsentis anni colloquium declarat. Quare vero permittit Deus istorum pudendos errores, & privatas, atque ab animi cæca arrogantia profectas opiniones, in ejusmodi Sæctâ abire dissidia, & implacabiles animi disensiones, ac acerbitates, nisi ut vel manibus, ac pedibus tandem palpate possimus, ab illis hominibus non verbi Dei veritatem, que semper una est, & ubique sui similis, sed sub prætextu verbi Dei, mendacium; quod varium semper est, & inconstans, & multiplex, ut subinde in alias, atque alias formas transferatur, miseris mortalibus obrudi, & tam multos horrendos errores in Orbem nostrum irrochi. Qui isthac non videt, plane cæcus est, & excors: cui non dolet tot animarum, quæ his erroribus implicantur, sempiterna apud Inferos damnatio, is dignus non est, qui Christianus vocetur.

Questus est publico edicto Ferdinandus Cæsar de tantis Lutheranorum novis in dies fingentium hæreses, & quietem Imperii novis ementitis Religionibus perturbantium discordiis, & colloquium Wormatiense dissolvi iussit, cum potius veritatis dogmatum, controversiarumque illustratio a Concilio Œcumenico, quod nec falli, nec fallere possit, petenda sit. Adductus est ad id a Philippo Hispaniarum, Angliæ, & utriusque Siciliae Rege, qui, misso ad eum eruditione, ac prudentia spectatissimo Theologo, edocuit, e colloquio ejusmodi nullam utilitatem posse decerpi, adversus enim Sanctorum Patrum instituta pessimo exemplo illud pertentari, Sedisque Apostolicæ auctoritatem, quam omni contentione deberet asserere, contemni, cuius monita amantissima ad Patrum plurimum valere, proptereaque proximo ineunte anno Regi Philippo, de flagrantissimo illius in tuenda Religione studio gratiæ a Paulo actæ fuere subiectis literis.

Charissimo in Christo filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico.

Charissime fili noster. Pervenit ad aures nostras quanta abs te cura, & diligentia nuper adhibita fuerit, Nuntiis dedita opera huius rei causa missis, ut cæcus quidam, qui novo, ac pessimo exemplo contra Sanctissimorum Patrum instituta, contempta huius Sedis auctoritate, ad disceptandum de gravissimis fidei, & Religionis articulis temere, & inconsulte, immo nefarie admodum, Wormatiæ haberi cœperat, & merito nefarius dissolveretur, cum non periculosum solum, sed indignum Serenitati Tuae videretur, de Kkkk a ran-

XXXV.

Philippus Hispaniarum Rex Ferdinandus suadet ne admittat ulterius Colloquia.

Paul. IV. lib. brev. divers. 2903. P. 42.

tantis rebus ad Christianum populum pertinentibus, de quibus in Universalibus Episcoporum Conciliis summa cum diligentia statuendum est, in privato paucorum, & eorum Laicorum congressu, & colloquio cum Hereticis disceptare, quod factum tuum tanta cor nostrum letitia, & gaudio replevit, ut elatis in Caelum manibus, manantibus lacrymis, Omnipotenti Deo gratias continuo egerimus, qui eam tibi mentem dedit, qui tantum Divini sui nominis amorem, tantum sanctæ fidei, & Religionis suæ studium tribuit. Non possumus, Charissime fili, verbis consequi, quanta laude tam præclarum factum nobis dignum visum fuerit; nec verum mirandum est, dum tot, & tanta Deum in te ornamenta, & munera contulisse, hodieque conferre videamus; non enim minore tum Religionis curam habes, quam alii Principes habent rerum suarum, neque es minus de Catholica fidei integritate sollicitus, quam alii Reges de suorum incolumitate Regnorum: quippe ne in maximis quidem bellicis curis, curam Sacrorum abjicias, ac iure merito in tam alto, atque convenienti loco te clementia Divina constituit, quandoquidem in te non solum Regium, sed etiam Sacerdotalem animum esse declavas, istud est Regem esse, ista sunt facta Catholici Regis, ista sunt fidei defensoris dignissima. Hæc tu cognovina si non hereditario jure accepisses, istis factis tuis meritis fuisses: quam obrem benedicimus iterum, & sapius Dominum, qui tam turbulenti Ecclesiæ suæ temporibus piorum consiliorum nostrorum tantum Regem nobis Adjutorem dare dignatus est, cujus auxilio ea, quæ ad Divini ipsius nominis laudem, gloriamque molimur, perficere possumus. Intelligere poteris ex aliis nostris literis, quantopere non putavimus, ad nostrum erga te amorem posse quidquam accedere tantoque iam accessu, ut eum augeri potuisse miremur; prospexeramus modo ex illis literis tuis tuam erga nos pietatem, agnoveramus insignem hujus sanctæ Sedis observantiam, accendens animum nostrum incredibili quadam tui charitate. Perspeximus nunc Religionis curam, perspeximus in impediendis Hereticorum consiliis vigilantiam, perspeximus in aliis Principibus officii sui admonendis veri Regis officium, putas te ei, qui te genuit, Charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatori chariorem jam te esse, quam sis nobis istis moribus, istis operibus tuis, nos vero minime illi concedimus, ut te ardentius diligit, neque ut majori illi sit solatio, quam nobis aut majori te in gradu honoris collocatum accedere cupiat, quamvis tot, & tantis

Regnis tibi cesserit, quam nos te continere cupiamus. Efficit ille te maximum in terris Regem; nos conamur, & omni studio id agimus, ac molimur, ut hæc temporalia tibi stabiliamus, & post felicem, & diuturnam eorum administrationem, Christianorum Republica tua ope, atque auxilio constituta, viam ad celestia Regna muniamus. Cum enim te ad deponenda arma, cum ad pacem, cum ad concordiam hortamur, cum ut Christiani populi quieti consulas, excitamus, fungimur hoc quidem officio Dominici gregis causa, quem fidei, & juri nostro Deus commisit. Sed non minus tuam, Charissime fili, gloriam, nec eam temporalem, sed perpetuam vitam, æternamque speramus: itaque incredibili quadam huius rei cupiditate incitati, hortamur te, & rogamus ut isti tuo Catholice fidei studio maxime pacis amorem consentaneum esse, pro tua prudentia intelligas. Neque enim dubium est, quin hæreses istæ, & schismata interstis Principum discordiis, & bellis corroborata, atque aucta sint, ita sedatis bellis, ipsarum quoque sedandarum hæresum ratio futura sit, tantæ potiundæ gloriæ, tantamque de universo nomine Christiano benemerendi occasionem ne prætermittas, sed paternis nostris consiliis acquiescas, & Apostolicis precibus cedas; quod si feceris, quemadmodum quidem virtute, prudentia, pietate tua Serenitatem tuam facturam esse confidimus, sicut hostium Ecclesiæ domesticorum, & externorum gaudium in dolorem converteres, ita Sanctæ ipsius Mariæ tuæ luctum in letitiam commutabis, nec militantem modo, sed illam etiam in Cælis triumphantem, cunctosque Angelorum choros incredibili gaudio afficies. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die VII. Januarii MDLVIII. Pontificatus nostri anno III.

Nullum posthac in Germania solemne habitum est de Religione colloquium, sed Ferdinandus controversias Concilio Tridentino reservandas censuit: cum vero esset mitioris ingenii, in alios Hereticos, qui a Confessione Augustana erant alieni, non animadvertit, sensimque virus excrescens Imperii Civitates, adeo iniecit, ut Ferdinandi Successores, qui præ ipso potentia, & operibus minus pollebant coacti illis permitterent, ut quam vellent Religionem sectarentur; atque ita præclara illa Regio navis in morem, dum inundantibus aquis non illico exhauritur, misere pene submergitur: nam pertinax & infidiosa Hereticorum contentio, si Imperiali potestate fortiter frenata fuisset, illico conquiescisset, dum blande mulcetur, crudeliter seviit.

Diffi-

Benignitas erga Hæreticos multorum causa maiorum.

XXXVI. Difficilis hoc tempore annona plura Europæ oppresserat loca, Urbisque ipsa proximo adicta bello vehementissime laborabat, quam Civitatis penuriam Pontifex, (ut scribit Panvinus) Magnæ pietatis exemplo levavit; triticum enim octonis aureis pro rubio emptum, quinque plebi vendidit; qua liberalitate quinquaginta millia aureorum absumpsit. Ac per idipsum tempus cum Belgium, & quædam Germaniæ pars, ac Trevirensis potissimum ditio pateretur, non famem panis tantum, sed famem quoque audiendi verbi divini utrique incommodo pro suo munere naviter occurrit Joannes huius nominis VI. Archiepiscopus, & Elector Trevirensis; fidelis revera servus, & prudens, quem constituerat Dominus super familiam suam, ut daret illis cibum in tempore; de quo hæc habent Trevirenses Annales. Cum anni steriles incidissent, atque intemperie tempestatis, aut pluvie inopia, aut aquarum eruptione, difficilis esset annonæ proventus, atque adeo infinita hominum multitudo, propter famis atrocitatem, de vita periclitaretur, tantam calamitatem miseris Joannes, rei frumentariæ jacturam facere maluit, quam incredibilem miseriam vulgi sustinere. Itaque innumera frumenti modios per suam Provinciæ prætoriam, lautioribus vilissimo, miserrimis sine ullo. Ac nomina deinde prius appellari noluit, quam anni fertiliores penuriam abundantia compensassent. Sed qui ad corporum tuendorum causam tam benigne Pastor accessit, hunc ne animorum simul procurandæ, pascendæque salutis defuisse putares, per Oppida, vicisque sacre doctrinæ Magistros, dimisit, qui caeremonias, ritusque Catholicos, & Hæreticorum fraudes, & improborum Sacerdotum mores paulatim obsolescentes, concionum studiis revocarent, & ne hæresis venenum, atque perniciosius latius serperet, omni ratione prospicerent. Quo in negotio non minus vitæ integritate, quam adjumento doctrinæ præclarum ipsi, totique adeo Dicecesi navavit operam Gregorius Vitneburgius ex Eckii disciplina, tum Monasterii Meinseldiæ Canonicus, qui postea anno exeunte a Paulo Pontifice Azotensis Episcopus, ipso deprecante Archiepiscopo, renuntiatus est.

XXXVII. Præterea dum colloquio Wormatiensi dissipando incumberet Pontifex, de Œcumenico Concilio, quod ab ipso Pontificatus initio instaurandum decreverat, congregando agitur, ut hostes et Christiano Imperio evelleret, in eaque defixus cura, prius evocandos ad se censuit

ex omnibus Nationibus Viros doctrinæ, & pietate florentissimos, cum quibus de agendis in Concilio, deque moribus ad puritatem revocandis conferret; inter quos e Polonia Stanislaum Hosium Episcopum Warmiensem subiectis literis accersivit.

Venerabili Fratri Stanislao Episcopo Warmiensi.

Venerabilis Frater salutem, &c. Ad Paul. IV. hoc gravissimum Sacerdotii munus, sine lib. brev. 3. p. 269. nullis meritis nostris a Domino vocati, propositum hoc nobis jam inde ab initio habuimus, ut ægre, & graviter laboranti ipsius Ecclesiæ idonea, ac maxime necessaria remedia adhiberemus, quamobrem, & filiorum Ecclesiæ mores corrigere, atque omnia, quæ pravis jam pridem exemplis in consuetudinem adducta fuerunt, tollere, & hæreses tam longe, lateque disseminatas extirpare, & harum rerum causa Concilium celebrare, Deo juvante, statuimus, quæ quidem consilia nostra exequendi cum jam maturum tempus sit, sublatis belli impedimentis, quæ nobis antiquus hostis objecerat, optimum esse duximus, priusquam Synodum congregemus, aliquot Venerabilium Fratrum nostrorum accersere, quorum & consilium, & operam ad eadem exequenda in primis utilia nobis fore arbitramur. Inter cæteros autem, cum Fraternalitas Tua nobis in mentem venerit, ac de te merito sentiamus, ut præsentiam tuam maximo ad has res usui nobis fore confidamus, & simul etiam decere intelligamus, aliquem ex isto Regno Episcopum in consilium tantarum rerum adhiberi, hortamur in Domino Fraternalitatem tuam, & quamvis necesse non esse putamus, tamen in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo, mandamus, ut postquam has literas nostras acceperis, compositis Ecclesiæ tuæ rebus, & his, quæ ad iter necessaria sunt, comparatis, ad Charissimum in Christo filium nostrum Sigismundum Augustum Poloniae Regem te conferas, & literas, quas ad ipsum scribimus, quas ipsas, & earum exemplum, cum his acceperis, & redditis nostro nomine, ea quæ de consiliis nostris, tuæque ad nos professionis causa scripsimus, atque hoc officio ubi functus fueris, ipso salutato, iter ad nos quam primum ingrediaris. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die XXII. Octobris MDLVII.

Cum vero de Concilio tam studiose xxxviii. meditaretur Paulus, non intermittebat interea cuncta illa disponere, quæ ad morum reformationem, restituendamque disciplinam conducere arbitrabatur; cumque jam tres Cardinales una cum Datario distributioni beneficiorum præficeret, nem-

Bullar.
c.1.

nempe Scottum, Rebibam, & Reomanum, ut omnia pure, ac sancte tractarentur, duodecimam illam Constitutionem edidit, quæ incipit *Inter cætera*, contra eos, qui pro beneficiis impetrandis, seipfos pro aliis supponerent, vel annuas pensiones offerrent, aut beneficia pro aliis obtinerent, ut aliis postmodum cum pensione dimitterent. Nullusque ferre, ut ipse ad eundem Episcopum Vvarmientem, denuo adventum ejus præoptans, conscripsit, præteribat dies, quo ad corrigendos mores, & restituendam Ecclesiasticam disciplinam aliquid non decerneret. Sigismundum interim Poloniae Regem, de eodem Varmienti Romam exiit certior fecit: cumque hæresis illo in Regno late serperet adeo, ut licet Poloniae Rex in Comitibus ordinum superioribus vetuisset, ne quid in Eucharistico usu novaretur, tamen Hæretici adeo Polonos suis erroribus fascinarunt, ut in quatuor insignibus Urbibus eodem die usum Calicis induxerint, ut eodem Calice alios foedissimos errores propinarent, de quo Paulus apud Sigismundum questus, eum monuit, eversa Religionis base Regnum ruiturum, comprimeret itaque insolentiam Hæreticorum, Ecclesiastica, & Regia decreta contemnentium, ac nimia facilitate, ac lenitate abutentium, insisteret Parentis vestigiis, imminentiumque malorum, modo cum posset, principiis mederetur.

Paul. IV.
lib. 6. sig.
n. 2889. p.
81.

Calicis
usum in
Polonia
invalence-
bat, Paulus
ob
hoc Re-
gem re-
prehendit.

Paul. IV.
lib. ar. 3.
p. 264.

Charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Aug. Regi Poloniae Illustri.
Charissime in Christo fili noster salutem &c. Sedatis Dei Omnipotentis beneficio eis tumultibus, quos antiquus hostis ad impediendam pia nostra consilia excitaverat, controuersisq; inter nos, atque Charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem Catholicum, ita compositis, cum nos pietatem ejus, ac reuerentiam erga sanctam hanc Sedem perspexerimus, & ipse paternum erga se amorem nostrum agnosceret, curam, & cogitationem nostram liberiore jam animo contulimus ad exequenda ea, que ab ipso Pontificatus nostri initio ad Dei honorem, & Sanctæ ipsius Ecclesiæ utilitatem agere constituimus: itaque evocavimus ad nos Venerabilem Fratrem Stanislaum Vvarmientem eam ob causam, quam Serenitas tua ex ipso cognosceret, sed cætera per illum de hoc ipso agere cum Serenitate tua volumus. Allatum est nuper ad nos, quod non sine magno dolore animi audivimus, proximo anno Dominica quarta Quadragesime in his quatuor Regni tui Oppidis Danisco, Torunio, Elbinga, & Mariaburgo

illius diei lætitiã spirituales in lætum Ecclesiæ conversam fuisse, temeritatem enim illorum populorum eo progressam esse, ut veriti non fuerint uno, eodemque die, tanquam ex composito, contra consuetudinem Ecclesiæ Catholice, sub duplici specie Sacram Communionem sumere. Audivimus etiam, ipsum quoque, quod pro nostro Divini cultus zelo molestissime tulimus, sacrosanctæ Altaris mysteria ibidem contra ejusdem Ecclesiæ institutum pervulgari, & patrio sermone celebrari cœpisse, quæ res non nobis solum, sed etiam Serenitati tuæ eo magis animadvertendæ sunt, quod contra tuum ipsius Edictum in conventu proximo cum adesset Venerabilis Frater Aloysius Episcopus Vironensis noster, & Sedis Apostolicæ Nuntius promulgatum, hæc facere ausi sunt: itaque non Sedi Apostolicæ solum, sed tibi quoque hanc tam gravem injuriam fecerunt, quamobrem hortamur te, charissime fili, monemus, & rogamus, ut cum pro tua prudentia intelligas, hoc audax facinus spectare ad perturbandam prorsus, & evertendam in Regno tuo Religionem Catholicam, & Sanctæ Matris Ecclesiæ ritus sanctissimos abrogandos, ejusque auctoritatem delendam, obviam eas tanto malo, antequam vehementius corroboretur, ac tam grave scandalum ex Civitatibus illis, & locis omnibus, in quibus eadem acta sunt, ita tollendum cures, ut legem a te proxime latam de nulla re in Religionis cultu novanda servari, tibi placere appareat, neque impune te a quoquam eam negligi, violarique passurum, cum ad Dei honorem, & animarum salutem pertinet, temeritati populorum obviam iri, atque hæreses reprimi tum etiam, ut alias nos Serenitatem tuam per literas monuisse meminimus, ad Regni tui, nobis crede, quietem, pacem, ac firmitatem; nos Serenitatem tuam monemus, ut charissimum filium nostrum, ut eum, quem in tuenda Religione catholica clara memorie parentis tui oprimi, prudentissimi, & maxime Catholici Regis vestigiis insistere optamus, cujusque saluti animæ simul, & Regni incolumitati consultum cupimus. Vide, ne qui malo etiamnum mederi possis, si modo velis, usque eo illud augeri pravis quorundam consiliis sinas, ut cum illi postea mederi volueris, non possis, seroque te peniteat monitis, & consiliis nostris paternis minime paruisse. Nos de Serenitate tua bene sperare volumus, & sicur ea, que acta sunt, te insciantie acta esse credimus, ita confidimus, aptum illis abs te remedium adhiberi iri, quod ut facias, etiam atque enim a Serenitate tua petimus, & vehementer rogamus. Datum

Ro-

Sigismundus Rex
Poloniae
propensus
ad Calicis
usum dis-
suadetur
ab Hosio.

Stanisl.
Hosius de
exp. Dei
verbo p.
35.

Rome apud S. Petrum, &c. die XXII. Octobris MDLVII. anno III.
Conatos Hæreticos omni astu, ac contentione suis laqueis irretire Sigismundum Regem, ac suadere annisos, ut Calicem porrigendum laicis decerneret, indicat Hosius Episcopus Warmiensis, sed illum sapientissimo responso impia postulata elulisse tum docet, quanto flagitio se obstrinxerint ii, qui affectato Calice, a conjunctione Romanæ Ecclesiæ discesserunt.
Præclare scriptum est ab Augustino: [Dilige, & fac quod vis, sive bibas ex Calice, sive non bibas, modo in dilectione, & unitate vel bibas, vel abstinias, iuxta ordinationem, sive observantiam Ecclesiæ, proficit tibi ad salutem. Contra vero sive bibas ex Calice, sive non bibas in divisione, reus eris Corporis, & Sanguinis Domini, quandoquidem ibi quaris divisionem, ubi Christus, vel maxime commendare nobis voluit unitatem.] Quæ cum ita sint, quis est, Sigismunde Rex Auguste, qui factum hoc tuum satis predicare possit, quod cum tibi quoque dictum non semel fuisset, Mitte te deorsum, hoc est e sublimis Ecclesiæ doctrina, traditioneque te demitte, ac vel in solius Eucharistiæ communionem, contrarium ei, quod ab illa sancitum est, seorsum ab Orbe Christiano fieri, permittere, nunquam adduci poterit, ut istis separationis consiliis loci daveres aliquid? Quin cum persona tuæ non esse, de rebus ad Religionem pertinentibus quidquam statuere, semel, & iterum publice professus esses [quandoquidem etiam Imperator filius est Ecclesiæ, & intra Ecclesiam non super Ecclesiam, sanctissimamque Matrem suam reverenter, & obedienter audire, non autem illi præscribere tenetur] ad futurum Ecumenicum Concilium, aut ad sanctæ Sedis Apostolicæ iudicium rem omnem reiiciendam esse iudicasti. Fecisti rem tuam, Majorumque tuorum pietate dignam. Quid enim est, quod minus Regem deceat Christianum, Catholicum, & Orthodoxum, quam ex sibi velle, quæ propria sunt Sacerdotum, & Episcoporum usurpare? quod facinus quoties a Principibus est admissum, semper ab eis gravissimas pœnas Deum experivisse, legimus quidem, non iverim inficias, justis ex causis Calicis usum in Ecumenico Concilio permitti Laicis recte posse. Cæterum, si quod Regnum seorsum ab Orbe reliquo Christiano sibi velit illum usurpare, quid aliud, quam nefario schismate, se velle videbitur contaminare? & hoc est quo tendit Sathanas. Non Calicem ille, sed schisma vult, si Calix unanimi totius Ecclesiæ consensu permittatur, eum repu-

diandum esse iudicabit. Adeo nihil aliud, quam separationem, quam divisionem quaerit in eo Sacramento, quod Symbolum est unitatis. (Et post multa)
Conatibus hisce Sathanæ omnes omni ope resistere oportet, nam ut nihil sit in ipsis rebus, quæ peruntur, mali, tamen in separatione tantum est mali, ut nihil fieri possit perniciosius, quam principium separationis, cum finem reperire multo sit difficilium. Deinde vero nullum est crimen, quod multis modis ab hoc crimine non sumperetur. Itaque res est non admiratione, magis, quam commiseratione digna, quod audire quosdam licet dicentes, Religione quadam [vel ut magis trito verbo utamur] conscientia sua prohiberi, quominus a Calice sibi temperent, aut altera tantum specie contenti sint. Nunquid non hæc perversa quadam est Religio, sive conscientia? nunquid non illi Judæorum simillimi, quibus religio fuit in prætorium ingredi, ne contaminarentur. Cæterum Christum illudendum, flagellandum, crucifigendum tradere nulla fuit religio; ad eundem modum isti quoque conscientia se premi dicunt, si a Calice abstineant, si vero Corpus Christi mysticum lanient, pro quo Corpus ille suum virum, & verum in mortem tradidit, si sanctam Ecclesiam Catholicam læcerent, quam Christus acquisivit sanguine suo, si multas in partes eam dissecent, nulla Religione tanguntur.

Stanisl.
Hosius p.
171.

Scriptit idem Hosius Episcopus Warmiensis etiam Dialogum de Communionem utriusque speciei, in qua demonstrat non recentem, sed antiquum usum fuisse unius speciei, veteresque Polonos, cum nomen Christo dedere, una specie contentos sanctitatem coluisse.

Sexcenti jam propemodum anni dicuntur intercessisse, cum Christi fidem, & Evangelium recepit Polonia, nunquam aliter in universa Provincia, subiectisque Regno Terris omnibus, quam sub una specie communicatum fuisse, vel ex eo per speciem cuiusvis esse potest. Quod si fuisset apud Maiores nostros aliquando usus utriusque speciei, Annalium nostrorum scriptores, quos cætera, quæ ad Religionem pertinent, diligenter persequutos esse constat, nunquam commississent, quin quo tempore fuerit intermitteri cœptus, literarum monumentis consignatum reliquissent, quin & ante mille, & amplius annos Ephesti Concilium Ecumenicum ajunt fuisse congregatum, in quo iussi fuerunt Laici, panis tantum specie esse contenti. Et infra. Increbuerat usus alterius tantum speciei, ut ipsi quoque Sacerdotes Sacris operantes a Calice abstinere, quamobrem, & populum Leo Pontifex, & Sacerdotes Gelasi-

Stanisl.
Hosius
in Dialo-
gic 80 de u-
triusque
specie
com. p.
104.

latus admonere necesse habuit, ut ad Calicis usum redirent.

Sunt hæc diferta verba Lutheri. Quamvis pulchrum quidem esset, utraque specie Eucharistiæ uti, & Christus hac in re nihil tanquam necessarium præcepit, præstaret, pacem, & unanimitatem, quam utique Christus præcepit, sectari, quam de speciebus Sacramenti contendere. Scripsit etiam, & alium Libellum edidit, quem vocat, Eucharistiæ declarationem, in quo verbis istis utitur. Non dixi, neque consului, neque est intentio mea, ut unus vel aliquot Episcopi propria autoritate alicui incipiant utramque speciem porrigere nisi ita constitueretur, & mandaretur in Concilio generali. Nondum scilicet omnes illos cum Sathana salis modios consumperat, quos postea se comedisse gloriatur, cum scripserit contra ex diametro, neque sibi, sicut in aliis rebus ita, & in hac unquam constitit. Collegit Civis quidam Halensis homo Laicus Gaspar Quethamer triginta sex loca inter se pugnancia, super uno dumtaxat hoc articulo, qui est de communione Eucharistiæ sub una, aut sub utraque specie.

XL.

Cum ad Calicis usum olim adactos fideles viderit Lector, meminisse debet, tempore Sancti Leonis Papæ, simulque Gelasii, Manichæos viguisse, qui dicebant, vinum esse fel Principis tenebrarum, & a Diabolo creatum, eoque errore seducti, a communione sub specie vini, tanquam a re mala, abhorrebant, cum interim ad tegendam infidelitatem suam, Catholicorum auderent interesse mysteriis: Quos cum omnino excindere Sanctus Leo Papa curaret, publico ad Populum sermone illos notari iussit, dicens: Ore indigno Corpus Christi accipiunt, Sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut vobis huiusmodi homines, & his manifestentur inditiis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati, & prohibiti a Sanctorum societate Sacerdotali autoritate pellantur. Ut igitur sub Catholico nomine delitescerent hæretici proderentur, hoc Sanctus Pontifex Leo remedio usus est, quod etiam adhibere Gelasius coactus fuit, cum & Manichæos & Priscillianistas denuo repullulantes infectabatur, qui a vino abhorrebant, & Christum non habuisse verum Sanguinem existimabant. Et quamvis apud plebrosque invaluerit sententia, Gelasium folis Sacerdotibus præcepisse, ut simul cum Christi Corpore sanguinem sumerent, eo quod Gratianus ejus referens decretum ponat pro titulo: Corpus Chri-

L.4. de Quad.

Cur aliquando in Ecclesia Calicis usus.

De consec. Dist. 2. Comperimus.

sti sine ejus Sanguine Sacerdos non debet accipere: tamen, etiam si admittamus, indistincte de omnibus Canonem loqui, quod fortasse verius est, legenti ipsum facile ejus condendi causa patebit, sic enim habet. Comperimus, quod quidam sumpta tantummodo Corporis sacri portione, a Calice sacri cruoris abstineant, qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris avertantur: quia divisio unius, ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire. Quare Gelasius, ut recte infert Cardinalis Bellarminus, non damnat eos, qui iusta de causa a Calice se abstineant, sed qui ex superstitione; quod cum facerent Hæretici, Gelasius, qui ipsos radicatus tollere conabatur, hoc signo detegere, ac punire orsus est, refert enim de eo Anastasius. *Istis temporibus inventi sunt Manichæi in Urbe Roma, quos exilio deportari præcepit. Quorum Codices ante fores Basilicæ Sanctæ Mariæ incendio cremavit.* Né ergo Catholici a Calice semper abstinentes, se de hæresi Manichæorum suspectos redderent, aut ipsi Manichæi tuto laterent, si idem facerent, quod Catholici sub altera tantum specie communicantes, pro illa temporis opportunitate hoc remedio Sancti illi Pontifices caverunt. Hæc occasione hujus autoritatis ab Hosio adductæ, dixisse sufficiat.

L.4. de Sacr. c.26.

De vita Pont. Gelasii.

Illudebantur Poloni impostorum eloquentia; qui cum pollicerentur Sanguinem Christi in suis conventiculis populo porrigi, tantum pauxillum, quale in popinis dividitur, pro Christi Sanguine præbebant, & frustulum panis, qualem canes rodunt, mentiebanturque Sanguinem non præberi fidelibus a Catholicis Sacerdotibus, cum revera in Romana Ecclesia Sanguis præbeat, cum Corpus Christi a Sanguine, & Anima, & Divinitate segregari non possit. Erant enim illi seductores Polonorum Sacramentarii, quorum signifer erat Joannes Lasko, quem pellexisse plures in suæ impietatis laqueos, queritur Stanislaus Episcopus Warmiensis his literis, ejusque errores refellit.

XLI.

Poloni ab Hæreticis illusi.

Domino Pelearski.
Jam publice Lutheranismus receptus, Christianissimus rejectus est in majoribus Prussie Civitatibus, isthinc manavit ad nos, posteaquam rumor increbuit, vocatum isthuc esse Joannem a Lasko, statim in eam opinionem venerunt homines, futurum, ut ibi Sacramentarium hæresim reciperetis. Mirum est in conspectu Regiæ Majestatis primum Edictum illius Majestatis in Com-

Stanisl. Hosius Episcop. Warmien. ext. in mss. Arch. Vat. sig. num. 3222. P. 16.

mittis de summa Senatorum voluntate promulgatum violari. Quod ad locum attinet, de quo sententiam meam requirit, ita me legere memini apud Divum Thomam Aquinatem, & ita fides etiam habet nostra Catholica, quod Corpus Christi non est [exensive scilicet] nisi in uno loco tantum, scilicet in Cælo, sed quia conversa est in Corpus Christi substantia panis, qui prius in hoc loco erat determinate mediantibus dimensionibus suis, quæ manent transubstantiatione facta, ideo manet locus non quidem immediate habens ordinem ad Corpus Christi secundum proprias dimensiones, sed sub speciebus panis remanentibus, sub quibus succedit Corpus Christi, &c. MDLVII.

Idem impius Joannes Lasko hujus anni exordio scriptum edidit, quo contendeat Zuinglianum dogma ab Augustana Confessione non discrepare quod impudens mendacium ita discutit Surius. Philippus Melancthon eam Confessionem subinde mutavit, & tandem Zuinglianis fenestram, qua in eam irreperent, aperuit, cum alioqui testatus esset de Cæna Domini magis sibi placere Zuinglii, quam Lutheri doctrinam, immo etiam conquestus est quandoque de Lutheri tyrannide, quam diu passus esset. At prima Confessionis Augustana editio, quam Cæsari Protestantes exhibuerunt anno MDXXX. nulla ratione admittit dogma Sacramentarium. E Lutheranis Joachimus Westphalus, Joannis & Lasko impudentiam, & Calvinii convitia confutavit hoc anno, confessionesque Ecclesiarum Saxonicarum Lutheranarum collectas in libellum redegit. At Sacramentarii eas ludibrio Epistolæ obscurorum Virorum dixere, ita ut ii, qui antea gloriabantur apud se esse veram Evangelii lucem, velut obscuro a Zuinglianis riderentur. Quo animadverso exclamat Surius. *Justus es Domine, & rectum judicium tuum, qui Ecclesiam tuam, quæ non nisi una est, & sola recte Catholica dicitur, sibi irridendam, lacerandam sumpserunt, inter se invicem irridere se, & lacerant, & omnibus cordatis hominibus irridendos propinant.* Obiiciebant illi mutuo sibi crimen hæreseos, e quibus Calvinus Hæresiarcha tanquam draco minores serpentes devoraturus mense Augusto Librum evulgavit hac præfixa inscriptione. *Ultimæ Ann. Eccl. Tom. XXXIII.*

Sur. in comm.

ma admonitio ad Joachimum Westphalum, cui nisi obtemperet, eo loco posthac habendus erit, quo pertinaces Hæreticos haberi iubet Paulus. At e contra Paulus Fizenus Ecclesiæ Hamburgensis Superintendens Lutheranus scribit defensionem doctrinæ Lutheranae de Cæna, atque fugillans Zuinglianos, & Calvinistas, eo consilio se scripsisse ait: *Ut contradicentibus veritati Dei, & multis simplicibus animas suis imposturis in perditionem seducenibus resistat.* Eadem vero ferme repetit, quæ Westphalus, & Timannus contra eos objecerant, & tanquam impostores, & seductores contemptu protegit. Sic vaniloqui impostores inter se, dissident secundum Jeremiæ prophetiam: *Furgati sunt, & commoti. Facies Domini dirigit eos, non addet, ut respiciat eos.*

Th. c.4.

XLII.

Quod ad res Anglicanas pertinet, cum Paulus, uti superius diximus, Reginaldum Cardinalem Polum ab illa Legatione removisset, incommodæ multum suspiciones in ipsum Pontificem excitatæ sunt, quod hominem tam egregie de fide Catholica meritum, tali tempore, ab illo Regno revocasset; utque sunt ferre semper depravata hominum judicia, ac prona est in deterius persuasio, quæ sermonibus, quæ literis plura terebantur, quæ apud sapientes rerum peritos, vel a veritate prorsus aliena, vel Christiano quoque, nedum Religiosissimo Pontifice indigna sunt habita. Qui mitius Pauli mentem sunt interpretati ipsum in Polum commotum dixerunt, quidam, quod, Inducias inter Philippum, & Henricum Reges præterito, ac inconsulto Pontifice olim firmasset; alii, quod Mariam Reginam ab inferendo Henrico bello nuper non abduxisset. Cum tamen Acta, quæ in illius causa fuere suscepta, & a Cardinali Caraffa ad Philippum delata, Polum de rebus fidei, delatorum malignitate tractum subindicerent, [I] hinc Pontificem, qui summa, ut par est, tuendæ fidei contentione astuabat, adductum arbitramur, ut formidoloso illo tempore Legationem Polo abrogaret, Romanque ad causam dicendam accerseret. Nam non defuisse, qui innocentissimum Reginaldi animum, per summam malignitatem, aliquando carperent, testatur ipsius vitæ Author, cum scribit. *Multis docti homines ad eum sæpe consuebant. In*

Pontifex Legationem Anglicanam Cardinali Polo abrogat.

L III iis

NOTE [1] Num forte pontificiæ similitudinis in Polum causa referenda est in eam quæ Polo infideliter fertur opinio, de non cogendis scilicet metu poenarum hæreticis ut ad fidem redegerentur. Tradit enim Barnetus lib. II. ad A. 1555. Polum alieno fuisse animo ab illa hæreticorum infestatione quæ tunc in Anglia furebat. Id vero displicuisse plurimum ferventi Pontifici non iam merito cenferi posset. MANSI

is erant aliquando qui pietati simulatione pravam doctrinam obregerent, & oprimi Viri de se opinionem fallerent. Quæ res Polo apud nonnullos fraudi fuit, eos præsertim, qui natura ad accusationem, quam ad excusationem sunt proniores. Atque ita rectam fidem, quam gerebat, quamque tot præclaris facinoribus exhibuerat, dubiam aliorum confortio, quod summopere cavendum Sanctus Gregorius Eusebio Thessalonicensi Archiepiscopo scribens admonuit, nulla tamen sua culpa reddiderat.

L.7. Ind. 11. p.6.

XLIII.

Pontificis consilium, ubi sensit Regia, mirum in modum indoluit, intercepitque literis, quæ ad Cardinalem Polum mittebantur, per epistolam Pontificem enixe oravit, ne tam alieno tempore Polum ex Anglia abduceret, neve a vinea illa nondum vepribus, tribulifque hæreseos purgata, tam strenuum auferret colonum. Idipsum plures Episcopi, quibus cum secreto consilium communicaverat, deprecabantur Paulum, suppliciter etiam, atque etiam orantes, & obsecrantes, ut Legationis munus Polo protraheret, ipsumque in Regno sineret permanere, ne Duce, ac Magistro destitutum brevi in pristinos errores, ingeniumque recideret. Hoc accepto Pontifex, hujusmodi excogitavit consilium, quo & Regina gratificari, & Religioni consulere arbitrabatur, nempe, novum ex eadem gente creare Cardinalem, illic Legationis provinciam demandare, ut habent Acta Consistorialia.

Act. Consist. p.227.

Guillelmum Poetum Cardinalem creat Legatum in Anglia.

Die Lune XIV. Mensis Junii, Sanctissimus, [& paulo post] commemoravit revocationem Legationum suarum, & quibus de causis id fecerit, indeque dixit, commotam fuisse rotam Nationem Angliæ de revocatione Legationis Cardinalis Poli, ut ex literis Regina, & literis Prælatorum acceperat, & qualiter iterum periculum immineret. Tandem Sanctissimus volens Religiosæ Reginae devotissimæ, ac Christianissimæ, illique Regno nondum plene reducto, nec in fide Sanctæ Romanæ Ecclesiæ adhuc bene confirmato, favere, & morem gerere, cogitavit dare Legationem illi Regno, per aliquot annos admodum huc; Verum cum non videretur convenire auctoritati suæ, neque Sacri Consistorii, personam quam paulo ante privaverat legatione, animo revocandi pro arduis negotiis, cum aliis Cardinalibus absentibus, de novo Legatum creare; consuevit apud se æquius fore, & probabile magis, novum Cardinalem creare in Anglia, residentem ibi, & accumulare dignitatem illius Legatione, ut ita satisfaceret Regina, & Nationi, & dignitati illius loci, ne

videretur, ita leviter variasse, nominavitque Fratrem Guillelmum Poeto Ordinis Sancti Francisci de Observantia, quem, ex notitia privata, & multorum relatione judicabat & promotione, & Legatione dignissimum, ventumque est ad suffragia, omniumque consensu dignus est habitus Frater ille, qui crearetur & Cardinalis Presbyter, & Legatus, sicque promotus est, & Legatus fuit factus Angliæ ad instar Legationis Cardinalis Poli, sic cum translatione omnium, & quarumcumque facultatum, quas in dicta Legatione habebat Polum, & uti poterat in omnibus, & per omnia.

De suscepto in Anglicana Legatione, Guillelmo, præmonuit illius Regni Episcopos Paulus, egregiasque illius virtutes dignis laudibus sequenti epistola celebravit.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis in Anglia Regno.

Venerabiles Fratres salutem, &c. Literis ab aliquot vestrum ad nos missis, quibus suo, & aliorum nomine declararunt, quantopere Legari Sedis Apostolicæ auctoritas Angliæ Ecclesiis necessaria sit, ad evellenda penitus ex Agro Domini hæresum zizania, fidemque Catholicam stabilendam, & confirmandam, suppliciter a nobis petentes, ut eam auctoritatem isti Regno restituamus, libentissime vestrum agnovimus studium Divini honoris, & salutis animarum, idque perinde, ac meretur, in Domino laudamus; persuasum autem esse cupimus Fraternitatibus vestris de nostro paterno erga Serenissimam, & piissimam Reginam filiam nostram amore, & cura salutis, & dignitatis Ecclesiarum omnium istius Regni, nihil penitus detractum, & imminutum esse. Sed cum consilium illud de revocandis Sedis Apostolicæ Nuntiis, & Legatis, non sine gravissima causa, & maturâ deliberatione cepissemus, inter ceteros dilectum quoque filium nostrum Reginaldum vir. Sanctæ Mariæ in Cosmedin. Presbyterum Cardinalem revocandum, eandem ob causam esse duxeramus, quam de eo sententiam si tam cito mutaremus, non solum alienum id foret gravitate hujus Sanctæ Sedis, verum etiam consilium nostrum, & decretum de eo ad nos vocando, una cum cæteris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus absentibus, ut in tam gravi negotiorum onere, nos pro officio suo sublevent, nondum quidem missis, sed jam confectis, & propediem mittendis ad singulos eorum literis mutandum esset; sed tamen cum & voluntatis Serenissimæ Reginae, & illius Regni salutis eam rationem habere omnino statuissemus, quam

XLIV. Scribit Episcopis Anglicanis de Guillelmo suscepto.

Paul. IV. lib. brev. Var. 3. 209.

offi-

officii nostri ratio postulat, gravique eam ob causam sollicitudine angeremur, gratias Deo agimus, qui eam nobis viam ostendit, qua & gravitatem hujus Sanctæ Sedis tueri, & vestris studiis obsequi, atque Ecclesiarum Angliæ necessitati consulere possimus. Dilectus filius noster Guillelmus Poeto Fratrum Minorum Professor, nemo vestrum, ut credimus, ignorat, quantavita integritate, quantâ sacrarum literarum scientia, quamque sana doctrinâ præditus sit, quantum Catholicæ fidei, ac Religionis studium turbulentissimis illis temporibus, quantam denique erga Serenissimam Reginam fidem, ac devotionem declaravit; cum ex illo tempore, quo hic eum cognovimus, adeo semper dileximus; propter spectatam ipsius probitatem, & fidei zelum, cujus non in Patria modo, sed Romæ etiam specimen dedit, ut ab ipso Pontificatus initio de eo in Cardinalium Ordinem cooptando, vestraque Nationi hoc habendo honore cogitaverimus, Regina quoque ipsi id gratum fore existimantes; dilatus autem hic honos, & non sine Divino consilio ad hoc tempus illi reservatus fuit, etenim cum de Cardinali Presbytero creando, & Legato in locum ipsius Reginaldi substituendo, consilium nostrum cum Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus communicavimus, mirifico omnium consensu, & studio utrumque factum est, itaque misimus ad eum hujus honoris insignia. Quamobrem, cum Deo Authore, cum in Angliâ, & Hiberniæ Regnis Legatum de Latere nostrum, & Sedis Apostolicæ constituerimus, vestrarum Ecclesiarum utilitati, ut confidimus, a nobis optime consultum sit, vestre jam partes sunt, atque ita vobis per Apostolica scripta mandamus, ac præcipimus, ut eum tanquam nos ipsos recipiatis, & honoreis, quæque aut corrigenda inter vos, aut statuerenda ad Dei honorem, & Ecclesiarum utilitatem is duxerit, ea ita servetis, itaque illi pareatis, ut vestram, quemadmodum speramus, erga nos, & Sedem Apostolicam devotionem, & debitam obedientiam agnosceret, & in Domino collaudare possimus. Datum, Romæ apud Sanctum Petrum die XX. Junii MDLVII. Anno III.

XLV. Reginae, Regniq; Angliæ studium pro retinendo Card. Polo Legato.

Sed quod opportunum eminus videbatur remedium, tenue admodum, atque infirmum, cominus judicabatur, nam et si erat Guillelmus, ut habet auctor vita Cardinalis Poli, vir pius, & Catholice Religionis studiosus, multosque annos in Italia cum Cardinale Polo versatus fuerat, tamen, quia jam extrema, & pene decursa ætate, & popularis, non nobilis

erat, minime idoneus videbatur ad tantum munus, in Angliâ præsertim, ac tali tempore sustinendum, cum restituta nuper Catholica Religione, magnæ adhuc præteriti schismatis, atque hæresum reliquæ extarent, verusque Ecclesiastici Ordinis, atque in primis Cœnobarum omnium, & Monachorum odium, atque contentio in multorum animis residerent; quæ quidem incommoda cum in Guillelmo concurrerent omnia, in Card. Polo inessent perpauca; hæc in altero nulla res profus levabat; in altero summa nobilitas, excellens doctrina, singularis probitas, & Sanctitas facile superabant, ut Hæretici, ac pravi homines, quem propter Religionis, ac vitæ institutum ab ipsis dissidens, forasse oderant, eundem tamen revereri, ac suspicere cogentur. Hæc vitæ Cardinalis Poli auctor, cui Petramellarius in Elogio consentit. In Anglicana vero Historia, quæ apud Religiosos Sancti Ildori de Urbe manuscripta asservatur, fueratque olim eruditi Viri Lucæ Waddingi, Guillelmum ex antiqua, & nobili apud Anglos Familia ortum, asseritur, summæque tum doctrinæ tum pietatis laude excelluisse, fuisseque Reginae Mariæ a Confessionibus. Hoc itaque, quod Romæ gestum fuerat comperto, Regi nq; Pontificis consilium prævertendum existimavit, utque rei famam quam accuratissime tegetet, jubet, ne cui Roma venienti aditus in Angliam pateret, neve alicui alteri, quam sibi, literæ indidem exscriptæ redderentur, certum vero hominem, qui ad Guillelmum Cardinalem designatum fuerat expeditus, cum jam Calerum appulisset, trajectu ulteriori prohibuit, nullumque passa est, cum eo, de recenti adepta dignitate sermonem habere, ac notitiam ingerere. Interim per Oratorem suum Romæ Pontificem intimis precibus obsecrabat, uti ab incepto desisteret, & imminens Catholica Religionis periculum pro sua pastoralis sollicitudine dignaretur propulsare: at Paulus, cum necessitatem ostenderet Polum accerfendi, eo quod cum eo coram agere omnino deberet, animum quoque suum Oratori non obscure indicavit, quod nimirum suspectum Religionis nomine ipsum haberet, velletque de nonnullis, quæ ad fidem pertinebant, quid ille sentiret, exquirere. His auditis Regina, cum Poli innocentiam summe per spectam haberet, fatis se admirari respondit, nam jacta in Poli mores, fidemque crimina, vel antiqua erant; (& quis crederet, istum ipsum Virum, quem Pontifex in Cardinalium Collegium cooptatum, elapsis annis dum Cantuariensis Ar-

chiepiscopus fuit renuntiatus, tot laudum præconiis ad Cœlos usque extulerat, tam incommoda suspicione laborasse ?) quod si post demandatam illi provinciam suspicio suborta fuerit, jam sibi illius virtuti debitum testimonium, laudesque tribuendi facultatem in promptu fat esse. Cæterum, ut rite cuncta cognoscerentur, Pontifex de omnibus illam certiorum faceret, ut in Poli dicta, vitamque omnem de more, atque ex Angliæ Regni legibus ab Ordinis Ecclesiastici Tribunali inquireretur.

XLVI. Dum hæc agerentur, importune accidit, ut Joannes quoque Moronus præstantissimus Cardinalis falsis criminacionibus apud Pontificem delatus, ejus iustu in custodia ad dicendam causam detineretur : & quoniam summa inter Polum, & Moronum animorum, sententiarumque conjunctio intercedebat majorem accerendi Poli voluntatem Pontifex conceperat, ut ejus dicta cum Cardinalis Moroni dictis componeret ; de quo Acta Consistorialia hæc referunt : Die Martis prima Mensis Junii fuit Congregatio, ubi Sanctissimus fecit multa verba super causa retentionis Reverendissimi Domini Cardinalis Moroni, & dixit, quod volebat facere deputatos super hujusmodi causa, & quod volebat æque, & pariter procedere. Et similiter dixit, quod volebat vocare omnes Cardinales ad Curiam propter multas causas. Verum antequam causæ dicendæ tempus appropinquaret, Paulus in Cardinalis Moroni liberationem propendens misit, qui illi nunciarent, Pontificem ex gratia ipsum educere statuisse ; at Moronus causam rite suam cognosci constanter postulavit, seque ad causam usque cognitam in Arce permanere, constituisse testatus est, quod a Viris fide dignis acceptum scribit Dionysius Athanasius Archiepiscopus Urbinas. Cujus postea innocentia sub Pio IV. Pauli Successore, non ab ipso Paulo, ut male scribit Thuanus, districto examine detecta, omni non modo culpa, sed etiam culpæ suspicione verbis amplissimis liberatus est.

Ep. princ. com. 3. L. 20. hist.

XLVII. Totius rei fama, cum forte ad Cardinalem Polum pervenisset, suspicatus id quod erat, interceptas nimirum a Regina Pontificis, ad se literas, ut se Pontificis dicto prorsus audientem præberet, crucem argenteam, inquit vitæ ejus Author, ante se gestari, quod Legationis erat insigne, prohibuit, simul & ab omni Legati muneris functione destitit. Tum vero, ut quid sibi Pontifex iuberet, plene intelligeret ; seque paratum imperata omnia facere ostenderet, Nicolaum Orma-

nerum [is est Ormanerus ille, qui postmodum Sancti Caroli Borromæi in Mediolanensi Ecclesia strenuus cooperatores fuit, ac demum præstantissimus Patavinæ Civitatis Episcopus, & ad Catholicum Regem Apostolicus Nuntius] Romam per dispositos equos mittit, eique mandat, ut Pontifici totius Legationis in Anglia a se gestæ rationem reddat ; & quo in statu sint, quæ ad Religionem pertinerent, exponat, simul, & quam sibi molesta, & acerba objici audierit, & quæ ipse pro Sedis Apostolicæ dignitate, & Catholicæ fidei propugnacione gesserit, scripserit, perpeffus sit, demonstreret. Ormanerum ad se venientem Pontifex benignè excepit, atque ut ipse agebat, omnem prævæ Religionis suspicionem de Polo a se removit, ut diceret, hos esse malevolos iniquorum hominum sermones, quorum lingue contineri nequaquam possent. Christo etiam Servatori nostro, quam multa, quam inique, falsaque objecta fuisse, ut minime mirum videri deberet, si quis de nobis detraheret ? Deinde vero post pacem cum Philippo Rege initam, Fratris sui filium Cardinalem Caraffam se missurum respondit, qui & cum Rege ipso, & cum Polo de omnibus rebus ageret. Hoc Nuntius Cardinalis Polus aliquantum recreatus est. Nec desunt, qui Ormaneti opera ipsum restitutum tradant. Ut ut autem res se habuerit, illud profecto constat, Polum ad mortem usque, quæ in sequenti contigit anno, & si non Legatum ageret, Legati tamen existimationem, ac providentiam, sive Pontificis convenientia, sive Regiæ studio, illo in Regno retinuisse.

Iniquæ de Polo suspiciones abjectæ.

Atticibus Flor. Car. 10. 3.

Pall. hist. Conc. p. 2. c. 2. l. 14.

Incubuit etiam Pontifex, ut ea, quæ ad Sacri Cardinalium Collegii Majestatem afferendam magis conducere, instrueret, ac firmaret, cumque jam sub annum sui Pontificatus primum statuisset, ut Sacri Collegii Princeps, quem Decanum vocant, esset Episcopus Cardinalis antiquior in Curia præiens, vel ex causa publica absens, & extra Curiam per Romanum Pontificem destinatus, qui cæteros omnes Cardinales etiam antiquiores præcederet, hoc præfenti anno, ut habent Acta Consistorialia. *Decrevit non debere in futurum transire Cardinales per saltum de ordine in ordinem, vel luti de Diaconali ad Presbyteralem, vel etiam de Presbyterali ad Episcopalem, sine licentia Sanctitatis Suae, nec optare posse ad finem istius saltus, posse tantum in ordine suo optare, cum vacatio contingerit, sed neminem de ordine ad ordinem transire, etiam per rationem optionis, nisi de speciali consensu, & gratia San-*

XLVIII. Varia circa Collegium Cardinalium disponit.

Bul. Rom. 10. 1. Bul. V. Paul. IV. Cum Venerabiles.

Acta Consistor. p. 223.

Si-

Etiratis Suae. Inclinate vero ad exitum anno, cum experientia comperisset in publica, quam sub anni initio instituerat, audientia, non omnia, quæ deferebantur, expediri posse negotia, nec facultatem conveniendi, quamvis pateret omnibus ita singulis patere, ut suam quisque acciperet sententiam. Die Veneris tertia Decembris [asserunt Consistorii Acta] Sanctissimus Dominus Noster deputavit Reverendissimos DD. Pacecum, Medices, Saracenum, Puteum, Reomanum, Capisuccum, & Vicarium ad audiendum eos, qui non potuerunt audiri in publica audientia.

XLIX. Sacchin. hist. Soc. p. 2.

Hoc ipso anno tertio Idus Junii die Sabbati jam illucescere : Joannes hoc nomine Tertius Lusitanæ Rex, post aliquot dierum febrilem tentationem, pridie quam moreretur, ita egrotans leviter, ut e lecto surgeret, continuo gravissima febre correptus pene ex improvviso oppressus est. Sed æquissimum Regum Rex spatium optime, uti viserat, claudendi vitam, doesse pio Regi noluit. Rite expiatis noxiis, & sacrosancto instructus Viatico, oleo etiam sancto delibutus, ad Divinum migravit Tribunal. Eo sublato, magnum res Christiana columnæ amisit, quippe propagandæ Catholicae fidei zelo ardentissime aestuabat, ac quemadmodum scribit Maffejus Joannem Lusitaniam Regem insigni virtute, ac pietate Virum nulla magis angebat cura, quam ut barbaras illas Nationes [Brasiliam nempe oram, cæterisque Indiarum partes] a misera Damonum servitute ad unius veri Dei notitiam, cultumque traderet loca, præcones Evangelii, & moribus, & eruditione præstantes, tota Europa impendio conquirebat. Et alibi, de ejus differens morte, hæc habet : Neque fera, neque inexpectata Joannem abstulit mors, cum ætatis annum, viribus dudum affectis, ageret quintum, & quinquagesimum : Vir plane magnus, & Venerabilis, ac præter cæteras laudes æterno præconio celebrandus, quod Imperii moderatione, cultuque bonarum artium, & studio Religionis amplificandæ, formam, speciemque beneficii, & mitis, ac vere Christiani Regis expresserit. Quæ omnia hic exscribere non piguit, ut optimi Principis, & de Ecclesiæ Dei, & fide Catholicae optime meriti memoria in Ecclesiasticis Annalibus celebraretur, cui idem semper fuit Regnum, ac Religionem propagare, ratus Christiani Regis nomine se dignum non esse, nisi populus in suam ditionem redactos in Christi redigeret ditionem. Ardentissimum vero illius pietatis studium pro fide Catholica in Aby-

Vit. S. Ig. l. 2. c. 10.

Hist. Ind. l. 16.

Turkel. in vit. S. Francise. Xaver. c. 8. l. 1.

Hist. Ind. l. 16.

finorum Imperium invehenda, irritum Claudii Imperatoris simulata reddidit perfidia. Nam scribit Maffejus. Joannes Patriarcha, Andreas Episcopus, & Joannes Mesquita, Oratore Sosa inter navigandum extincto, Goam devehuntur incolumes. Ibi cognito Claudium contra opinionem, & famam in veteribus erroribus, & impia secessione perstare, digna consultatione res visa. At Patriarcha quidem, quamquam asperis, ac periculosis in rebus, tamen sese in omnem abeam Christi causa paratum ostendit. Cæteris nequaquam e Sedis Apostolicæ dignitate visum, eo loco, fastigioque personam, tot tantisque Pontificis Romani decretis, ac judiciis inclytam, se junctæ a Catholica cœtu genti præbere ad ludibrium, & contumeliam os. Verum, ne prædammata, & abjecta repente per metum, vel ignaviam tanta expectationis, apparatusque legatio, & si quid sanari experiendo posset, omissem ulla ex parte videretur ; Andream Episcopum duobus, tribusve cum sociis Abassiam adire, quæque Rhoterigiis [fuerat is pariter Sacerdos e Societate Jesu antea præmissus ad Claudium] incassum egerat, pari fide, majori auctoritate, rursus aggredi placuit : & prout res sese darent, vel literas Patriarchæ Joanni suadere, vel dissuadere provinciam. Ille tam præclaram de Christo bene merendi, & exercendæ patientiæ occasionem arripuit libens. Cum Emmanuele Fernando Sacerdote, & paucis præterea comitibus in Abassiam profectus, nihilo quam Rhoterigiis faciliorem, aut æquiores expertus est Regem. Major deinde illis oblata omnis virtutis explicandæ materies. Paucis namque post eorum adventum diebus Claudio a perduellibus arie victo, ac perempto successit Adamus Frater, olim desertor fidei Christianæ, Vir immanis, ac ferus, & Apostolicæ Sedis hostis acerrimus. Is vinculum Andream in caltra, bellumque rapavit ; comites probris, & contumeliis, Abassinis quotquot Catholica veritati faventes vario genere pœnarum affecit. Sed hoc non post paucos dies, sed anni unius, & amplius intervallo, quo Claudii dejectio, & cædes contigit improbæ perfidiæ pœnas, iusto Dei judicio, luentis, ut qui Romanum Pontificem Supremum Ecclesiæ Caput agnoscere, & venerari desierat, impostam suo Capiti coronam, vitamque ipsam infelicitè amiserit. In hac tamen Andream expeditione, apparuit, inquit Sacchinus, sapiens Dei clementia in eo, quod si paulo longius Andream profectio dilata esset, omni obsopto in Abassiam aditu, quæ supererant Catholicorum reliquiæ omni destituta cultu facile in barbariem, atque

Expeditio ad Regnum Abyssinorum retardatur perfidia Claudii Principis.

Goding. de reb. Abyssin. l. 3. c. 16.

Hist. Soc. 3. p. 2. an. 1557.

per-

perfidiam omnino degenerassent: nec rerum, quae postea melius provenerunt, jaci semina potuissent. Haec occasione funeris Joannis III. enarrasse libuit, praeclearisque istos pro fide Catholica conatus triumphalium loco insignium sepulchro ejus appendere non abs re judicavimus.

Cum autem sermo noster in rebus Orientalibus jam versetur, age, & quae apud Indos hoc anno acta sint, inspiciamus. Magnum Christianis rebus incrementum aserebat Nonnii Patriarchae praesentia, tum virtutum exemplo, tum praedicationis, atque Episcopatum munerum officio, ac in uno Goano Collegio amplius mille, & octoginta sacro fonte renatos referunt. In his multorum conversio notabilis fuit. Brachmanus quidam, cum agrum filium nulla Medicorum ope habentem melius, in Beatae Virginis Sacellum Divaris Insulae intulisset, eumque Mater salutis illico valerudini reddidisset, filium Pater primo ad Collegium derulit, eum puerum Christi esse praedicans, eidemque ab se reddi; paulo post semetipsam, & familiam totam adjunxit. Haec, & alia hujusmodi quamplurima ad fidem confirmandam dignabatur Dominus edere signa, quibus nascentem illam Ecclesiam, seduli in morem agricolae tenera arbuta aquis irriguis perfundentis, augebat. Quae omnia cum annis singulis distincta a Patribus Societatis Jesu Romam mitterentur pietatis studium accenderunt.

Accidit hoc ipso anno, ut Sanctum Philippum Nerium, qui tum in aedibus Sancti Hieronymi, quas Charitatis vocant, schema quoddam Congregationis Oratorii, quam postea condidit, formabat, mira Indias peragrando inceserit cupidus, inibique inter barbaras illas, atque efferas gentes Dei verbum disseminare, ac Martyrii palmam, quam flagrantissime exoptaret, obtinere: ut autem res quo se habuerit modo, manifestior appareat, reddemus hic Antonii Gallonii, ejus in spiritu dilectissimi filii verba, qui quae viderat, quae manus ejus contrectaverunt de Philippo fideliter per annos singulos digessit. Sic igitur habet. Eodem hujus saeculi anno quinquagesimo septimo, cum vesperi post suas Deo preces epistole de rebus Indicis in ejus cubiculo legerentur, tanta cupiditate ardere cepit infideles ad Legem Evangelicam reducendi, ut statuerit ad Dei gloriam, difficultatibus omnibus, periculisque speretis, quae plurima, maximaque sese ei offerbant, una cum Francisco Maria Taurasio, qui postea Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis evasit, Joanne Baptista Modio, &

L. Indicae res Christianae efflorescunt.

Sacchin. ibidem.

In vit. S. Philipp. an. 1537.

S. Philippus Nerius in Indias navigare cogitavit, sed Dei consilio moratur Roma.

Antonio Fuccio, aliisque e suis Alumnis ad viginti in Indias proficisci. Verum, ut in hujusmodi deliberationibus fieri solet, cogitavit primum, ut rem Deo assidue precibus commendaret: nihil enim ille aggrediebatur unquam, magni, vel parvi momenti id esset, nisi consulto prius, ac propitiato Domino; deinde, quo de Divina voluntate certior fieret, ut pios viros consulere; postremo, ut qui inter eos Sacerdotii capaces essent, Sacerdotio initiarentur: tum, ut perita a Pontifice maximo benedictione, atque licentia, longinquo, ac periculoso itinere sese committerent. Is profecto omnium ardor erat, ut terrores, vitae pericula, Daemonum tentamenta, arumnas pro nihilo ducerent, gravia quaeque nimirum ob Christi fidem disseminandam patiendi cupidissimi. Ergo Philippo eam in rem intento hanc mentem iniecit Deus, ut Religiosum quemdam e Sancti Bernardi Familia Sanctae Eusebii adiret, ejus voluntatem illo interprete, & deprecatore audiretur; quod & fecit. Praerat eo anno Monachis Cisterciensibus apud Cœnobium SS. Vincentii, & Anastasii Martyrum ad aquas Salvias; cuius cum animus Augustinus Chertinus [id erat Monacho nomen] cognovisset, inducias petiit: oratione enim rem a Deo, respondit, queri oportere. Supplicatione completa, Philippo narrat, Romam, non ad Indias evocari, Indiasque eius Romam esse, apparuisseque sibi Sanctum Joannem Evangelistam, qui diceret Deum ita velle ut Romae ad ipsius vineam excolendam maneat, ubi multos eidem filios aggregabit, & ejus, & Alumnorum opera ad plurimorum salutem uri decrevisse. Revertit is etiam vidisse se aquas, vulgo trium Fontium appellamus, in sanguineum colorem mutatas: quare apertissime significari dicebat, novam Urbi procellam impendere, quod etiam ab eodem Apostolo se accepisse narravit, toriusque visionis ordinem Philippo exposuit. Tum his ille auditis ad omnia sese pro Christi arbitrio paratum ostendens, sermone Servi Dei cessit, Romae manere statuit, ubi quam strenue in animarum salute procuranda elaboravit, quanto se fructus ediderit, nullus est, qui non norit. Sic non permisit Spiritus Domini Beato Philippo adire Indiam, sed propriis adaugendis talentis, nec minus magnis muneribus, in ipsa Ecclesiae Catholicae prima Sede, ipsimet Philippo Viro plane Apostolico concreditis, reservavit; quae feliciter multiplicavit, plantatus erat siquidem sicut oliva fructifera in arvis Domus Dei nostri. Haec concinne subdit eruditissimus Andreas Dufaulay

Andreas Sauffay S. Philipp. vitam, aliaque plura conscribit.

Epi-

Episcopus, & Comes Tullensis, cujus animae anno Jubileo nuper defuncti bene precamur, qui ad contrahendam in epitomem Sancti Philippi vitam, ejusque inter sanctos consecrationis diploma selectis observationibus, notisque didacticis illustrandam calamum illum apposuit, quem in celebrandis Sancti Andree Apostoli, & Gallicanorum Sanctorum, Scriptorumve Mysticorum memoriis, aliisque Ecclesiasticis monumentis, tam feliciter adhibuit, ut Beda Gallicanus meruerit appellari.

In Lusitania vita functo, ut paulo ante diximus, Joanne III. Rege ex filio Joanne Nepos a populis Rex salutatur. Adnota est pueritiae Principis regenda Catharina Auftriaca ejus Avia Caroli V. Imperatoris soror, quam Sanctus Franciscus Borgias abiens prius per epistolam, deinde praesens est consolatus, Pontifex quoque tum ad ipsam, tum ad Sebastianum Regem has literas direxit.

Charissimo in Christo filio nostro Sebastianiano Portugalliae, & Algarbiorum Regi Illustri.

Charissime in Christo fili noster, &c. Avi tui clarae memoriae Joannis Regis Portugalliae obitus, de quo nos certiores fecisti, maximo nos dolore affectit. Amisit enim Christiana Respublica Regem, & maximam virtute praeditum, & de se, ac Sanctae Religione optime meritum: sed quia Divinae voluntati acquiescere debemus, nostrae, & tuae partes sunt, pro ipsius anima Deum orare, ut eam in loco pacis, & gloriae ad animas inclytae memoriae Praedecessorum eius optimorum, piissimorumque Principum aggregare dignetur, quod illi quidem propter vitam tam pie actam conrigisse sperare debemus. Quod polliceris non te solum in Regno successurum Avotuo, verum etiam heredem fore ipsius fidei, obsequii, & pietatis erga Sanctam hanc Sedem a qua te omnia bona consecuturum esse speras, quae alii Catholici Reges consequi soleant, de tuo isto in hanc Sedem animo te magnopere laudamus, hortamurque, ut praestes id, quod polliceris, maximam enim si ita feceris, laudem tibi, & gloriam paries. Fac igitur, Charissime fili, ut cum etate simul pietas crescat, cum pietate erga Deum charitas subditorum, praesertim pauperum, & in Sanctam hanc Sedem, eique Praesidentem Christi in Terris Vicarium devotio augeatur; Charissima vero in Christo filiae nostrae Reginae Aviae, & ejusdem Maris Tuae, itaque dilecti filii nostri Henrici Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteri Cardinalis Infantis Portugalliae Patruis tui monitis, & praecipis obtempera, neque ab ipsius Avi tui vestigiis declina, sed cum virtute, justitia, & pietate sua tibi praevalentem sequere. Quod ad spem attinet, quam in hac Sancta Sede repositam habes, iure, ac merito omnia, quae tibi, ac Regno tuo ab ea cum Deo iribui poterunt, beneficia, & commoda semper tibi polliceri, & expectare poteris. Reliqua, de quibus ad Serenissimam Reginam scribimus, ex nostris ad eam literis cognosces. Incipit igitur, Charissime fili, regnare cum paterna benedictione nostra, quam his tibi literis imperimus, Deum precantes, ut te incolumem custodiat, concedatque, ut & diu in terris, & feliciter regnes, & post diuturnam, ac prosperam temporalem Regni administrationem ad Caelorum Regna pervenias. Dat. Romae, &c. die XVIII. Decembris MDLVII. Anno III. Catharinam etiam Reginam Sebastiani Aviam, ac Tutricem Regni hortatus est Pontifex, ut imbellem Sebastiani aetatem tueretur, atque una cum Henrico Cardinale Principe in salutem Regni excubaret.

In ep. vit. S. Philipp. p. 248.

Apud Raynaldum.

LI. Caram. l. i. Philipp. Prud. Vit. S. Franc. Borg. c. 16. Lusitaniae Rex Sebastianus triennis puer latur.

Paul. IV. l. brev. fig. num. 2889. p. 83.

Charissime in Christo filiae nostrae Catharinae Portugalliae, & Algarbiorum Reginae Illustri, &c. Quod scribas, cum ab ipso conjugere tuo [nempe Joanne Rege.] Regis pueri [scilicet Sebastiani Neporis] tutela, & Regni simul administratio tibi commissa fuisset, utriusque officii socium a te assumptum esse dilectum filium nostrum Henricum Sanctae Romanae Ecclesiae tit. SS. Quatuor Coronatorum Presbyterum Cardinalem Infantem Portugalliae, consilium tuum magnopere probamus, & laudamus; est enim egregia is virtute, ac fide praeditus, & verum istius Regni admodum peritus: hortamur autem Serenitatem tuam in Domino, & rogamus, ut Regnum illud, quod praecipua nobis cura est, & in intimis visceribus charitatis a nobis geritur, ita administres, & gubernes, quem admodum sane confidimus, ut populi tam justum, & clementem Regem sibi ereptum fuisse non sentiant. In primis cultui Divino consule, Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, omnesque Ecclesiasticos, Religiososque homines tuere, ut post rectam, & piam temporalem Regni administrationem immarcescibilem in Regno Caelorum coronam accipere merearis. Nec vero minorem abs te curam, & diligentiam adhiberi a te cupimus in educando Charissimo in Christo filio nostro Sebastiano Portugalliae, & Algarbiorum Rege Illustri Nepote tuo, ut tener ejus animus, cum aliis Rege dignis moribus, atque virtutibus, tum in primis pietate, & timore Domini, quod est Sapientiae initium, atque hujus Sanctae Sedis cultui, & observantia imbuatur, quae quidem

Paulus IV. lib. brev. fig. n. 2889. p. 86.

dem virtutes Christiano Rege in primis dignae, si in eo fuerint, cunctae res ei prospere, & ex sententia sua procedent, maximamque in terris gloriam sibi partent, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum die XVIII. Decembris MDLVII. anno III.

LII. Non praetermittendum hoc extremo loco est visum, prohibitam fuisse a Paulo mulierem, quae per diversa loca conciones de rebus Divinis habere consueverat, ne id sibi in posterum arrogaret, cum ex Apostolo id vetitum sit, ac ne quidem Beata Virgo id munus unquam exercuerit, tum etiam ipsis Laicis, licet eruditione, ac pietate florentissimis Sacri Canonis hoc non permittant, de quo ad Internuntium apud Venetos extant hae literae.

Paul. IV. Venerabilis Frater. Expositum nobis fuit
brev. 3. p. 39. mulierem quandam Hispanam Isabellam nomine per diversa loca vagantem solitam esse Verbum Dei publice in concionibus docere, eamque Venetiis hoc tempore in Xenodochio SS. Joannis, & Pauli diver-

Mulierem publice praedicare vetat Paulus. sistentem conciones de Divinis eloquiis habiruram fuisse, nisi a Fraternitate Tua hoc ei interdictum fuisset, quoad de voluntate nostras fieret certior, qua de re, quid nobis placeat Fraternitati tuae dubium esse

non credimus, nam cum Sacri, ut nosti, Canones, & Patrum decreta hoc officio, quo nullum est gravius in Ecclesia Dei, Laicis hominibus interdicitur, tum ipsae gentium Doctor, & Vas electionis Paulus mulieres non modo vetat docere, sed ne discendi quidem causa permittit, ut in Ecclesiis loquantur. Quamobrem moneri eam mulierem a Fraternitate tua volumus, eique auctoritate nostra praecipere, ut aliis in rebus sibi convenientibus; Deo cum fide, & charitate deserviat, ab eo autem munere se absteat in quovis, seu Virorum, seu mulierum conventu, quo ne gloriosissima quidem Virgo, quae Mater Domini, quae Sacrarum Spiritus Sancti fuit, nunquam juncta fuisse traditur, quodque non foeminis modo, sed Laicis etiam Viris quantavis doctrina, & sanctitate praeditis interdictum est, ne quae verbum Dei aliis predicat adversus illud ipsa faciat; sciat autem si forte nimia cuiusquam Praedecessorum nostrorum facilitate hoc sibi permissum fuerit, literis eorum quibuscumque non obstantibus, quas inanes, & irritas, & nullius roboris esse volumus; eam sibi a nobis ademptam esse licentiam. Dat. Rom. apud S. Petrum die XVII. Februarii MDLVII. an. III. [I]

IN-

NOTAE [1] **H**As pontificis literas ad sequentem annum referendas constat ex iis quae A. 1556. 44. anni inadvertimus. Nec sane annus III. pontificatus cum februario mense nisi cum an. 1558. componi potest. Hunc profecto concionum a mulieribus habendarum morem non isto tantummodo, sed & superiori saeculo obtinuisse ex iis, quae de S. Rosa Viterbiensi in ejus vita leguntur satis patere posse arbitror. MANSI

I N D E X

IN TOMUM TRIGESIMUM TERTIUM

ANNALIUM ECCLESIASTICORUM.

A

ABBATES Cassinenses: Ad votum ferendum in concilio admittuntur, 1546. III. Controversia super ipsidem, *ibid.*

Abbatibus infulati ad votum in concilio ferendum admittuntur, 1545. XLVI.

Abbas: In exauthorandis ob immania crimina Sacerdotibus Abbates mitrari in defectum Episcoporum admittuntur, 1551. LII. Abbas Rossettus ad Henricum Galliae Regem a Julio III. ut eum de sua electionis ordine certiore faciat, mittitur, 1550. IV.

Abjuratio: Haereticis ad Ecclesiam revertentibus iustis de causis abjuracionis formula aliquando remissa, 1548. LXVII. Supplenda in Germania addito juramento ab Ecclesia non recedendi, *ibid.*

Absolutio non debet in communi impartiri, *ibid.* Absolventi facultas Apostolicis Nuntiis in Germania concessa, *ibid.* Pro Hussitis, & Calixtini Archiepiscopo Pragensi demandanda postulat, 1549. XXVI. Absolutio conceditur a Julio III. Carolo V. ejuoque ministris censuris, si eas ob exactum a Clero Siciliae subsidium incurrisent, 1550. XXVIII. Errores haereticorum circa Sacramentalem abolitionem, 1551. LIII. Facultas conceditur Cardinali Polo legato pro Anglia absolvendis, 1554. VI. VIII.

Abstinencia S. Francisci Xaverii, 1549. XXXIX. Bonzii in Japonia illam affectant, *ibid.* Jogues Brachmani in Armuzia regno abstinencia, 1550. XLV.

Abyssini ope Joannis III. Lusitaniae Regis de Turcis insignem victoriam reportant, 1544. LXVII. Spes illos reducendi ad Romanam Ecclesiam affulget, 1554. XXVII. Patriarcham ipsi constituit Julius III. Joannem Nonnium Baretum Societatis Jesu, 1554. XXIV. 1555. X. Scribit Pontifex Claudio eorum Imperatori, *ibid.* 1554. XXV. Item S. Ignatius de Lojola prolixam epistolam, 1555. VIII. Irritos omnes conatus reddidit ipse Imp. inconstans perfidia, 1557. XLIX.

Academia Parisiensis Novatorum errores quibusdam propositis juramento asserendis articulis profertur, 1548. LXXIX. *Vide*, Parisiensis Academia.

Academia Lovaniensis articulos in Belgio fervari jubet Carolus V. 1545. XLVIII. *Vide*, Lovaniensis Academia.

Academia Ingolstadtensis instauratur, 1551. LXXVI. Quidam ex illa novas opiniones in vulgus concionibus spargunt, 1551. XI. Juber Pontifex, ut ejectione sine iudicio strepitu male sentientibus, omnes in posterum iis gradus in eadem Academia denegentur, *ibid.* XII. Mospeliensis academia a medico Rondeletio veneno haereticis infecta, 1550. XXXVI. Praegensis Academia instauratur, 1555. L.

Achilles Maffaeus advocatus consistorialis causam Hermannii pseudoarchiepiscopi Colonienfis causam Pontifice proponit, 1544. XV.

Ann. Ecl. Tom. XXXIII.

Achilles de Grassis Venetias nuntius a Julio III. mittitur, ut Venetos in suas partes adversus Henricum Galliae Regem traheret, 1551. XXI. Internuntius ad Imp. pro Lutheranorum petitionibus mittitur, 1552. XVII. Ad Neapolitanum Proregem pro bello Senensi terminando ab eodem mittitur, 1553. XXIII.

Adiaphorista quinam, 1548. LXIII.

Adolphus Comes Scunemburgensis Colonienfis coadjutor fidem catholicam strenue tuetur, 1543. XXVIII. Archiepiscopus Colonienfis eligitur, 1546. CIII. Sedem, ac dioecesim suam ab impio Hermanno praedecessore foedatam solerter emundat, 1547. CVI. Judocum Velsium Batavum haereticum disseminantem exilio damnat, 1555. XLII. Committit eidem Paulus IV. ut Joannem Gropperum ad acceptandam Cardinalitiam dignitatem adducat, 1556. XI. *Seq. Vide*, Colonia

Adulatores Henricum VIII. Angliae Regem a proposito resipiscendi deterrent, 1547. CXX.

Africa: Recensetur victoria a Joanne Vega reportata, Aphrodisio expugnata, 1550. XXV.

Agathensis Episcopus Tridento diffugit, 1545. XXXII. Redit metuitque Galliarum Regis iram, XXXIII.

Agnus Dei: Cerae agni caelestis imago a S. Cajetano in aquas projecta, tempestatem sedat, 1547. CXXXVI.

Alba: Vestis lineae in suis sacris ab haereticis quibusdam adhibita multarum inter eos discipationum origo, 1548. LXII. *Seq.*

Alba Regalis Turcis se dedit, 1543. XXXIV.

Albertus Cardinalis Moguntinus strenuus pacis inter Caesarem, & Franciscum conciliandae interpres, ad excidendas quoque Religionis dissensiones a Pontifice animatur, 1544. XXV. Pileum rubrum Orthoni Truchses Pontificis nomine imponit, XLII. Procuratorem ad concilium Tridentinum mittit, 1545. XV.

Albertus Pighius dum omnem Lutheranorum sententiam de peccato originali respuit, ad Pelagianorum errorem pene accedere visus est, 1546. CXVI.

Albertus Bavariae Dux: Ad eum scribit Julius III. pro Concilio, 1550. XIII. Egregia ejus pro fide catholica facinora, 1551. LXXXVI. Ejus laudes, 1555. XLV. Ingolstadtensem academiam instaurat, 1551. LXXXVI. A Paulo IV. ad fidem catholicam asserendam excitatur, 1555. XLIV.

Albertus Brandeburgi Marchio contra Carolum V. insurgit, 1552. XXXI. Ejus efferata crudelitas, ac avaritia, XXXIII. 1555. XLII. Bellum contra Mauritium Saxonem gerit, 1533. XXXVII.

Albis fluvius: Prope ipsum a Carolo V. feliciter contra Saxonem dimicatur, 1547. C. *Seq.*

Alexander Cardinalis Farnesius Vornatiam verus iter dirigens cum Caesare frustra de pace colloquitur, 1544. I. Romam redit, *ibid.* Legatus iterum ad Caesarem missus & quibus de causis, 1545. IX. *Seq.* 1546. CV. Sigif-

M m m m m

mundo Poloniae Regi Pontificis ardorem in concilio prosequendo restatum reddit, 1548. LXXXIII. Octavii Farnesii epistolam valde acerbam Paulo III. ostendit, unde sequuta Pontificis mors, 1549. XLVII. Instat apud Cardinales, ut Parma Octavio restitatur, XLVIII. Pro Parma conservanda, & Placentia ab Imperatore recipienda valde sollicitus, 1551. XIII. *Vide de hac re plura XIV. ad XXX.* Pro pace tractanda inter Julium III. & Octavium Farnesium Parmam missus, Urbini moras neſtens, ac militem contrahens, Romam revocatur, sed parere recusat, 1551. XIV. *Œ seq.*

Alexander Vitellius Dux Pontificiarum copiarum in Hungaria strenue decernat, 1542. XXXVI.

Alexander Campegius Episcopus Bononiensis Cardinalis tit. S. Luciae in Silice, 1551. LXXIV.

Alexander Palanterius fisci Procurator contra Hispanum, quod Regni Neapolitani jure excederet, protestationem in consistorio habet iussu Pauli IV. 1556. VI.

Alexander Placidus a Paulo IV. ad Neapolitanum Proregem missus nomine Cardinalis S. Florae pacem cum Pontifice ab ipso efflagitat, 1557. IX.

Alexander Sfortia Triremes e portu Civitatis vetulæ abstractas Neapolim adducit, 1555. LXXII.

Aloysius Lippomanus nuntius in Germaniam pro hereticis absolvendis, ac morum reformatione promovenda mittitur, 1548. LXXII. Frustrum divertere expectatis, ad Caesarem in Belgium divertere jubetur, 1549. I. Episcopus Veronenſis Tridentini concilii praeses a Julio III. eligitur, 1551. IV. VI. Ad Ferdinandum Regem, atque Albertum Bavariae Ducem a Paulo IV. pro catholica Religione tuenda, dum in Polonia mitteretur accedere jubetur, 1555. XLIV. LVII. Celebrato ordinum Regni Poloniae conventu Romam regressus a Pontifice vocatus, 1556. XXXVIII.

Aloysius Cornelius Magnus Cypri Commendatarius creatur diaconus Cardinalis S. Theodori, 1551. LXXIV.

Aloyſia Sygea Toletana Hæbreas, Græcas ac Latinas callens linguas a Pontifice per epistolam commendatur, 1547. CXXXII.

Alphonſus Davalus Marchio Vasti ab Anghiamo Duce maxima clade deletur, 1544. XVI.

Alphonſus Salmoron Societatis Jesu in Scotiam a Paulo III. pro fide catholica asserenda mittitur, 1542. LI. Articulis hereticorum contra Eucharistiæ Sacramentum luculenter confutat, 1547. XXVIII. Ad concilium Pontificus Theologus mittitur, 1551. XL. Theologiam Ingolſtadii docet, LXXVI.

Alphonſus Torilla pro Didaco Mendoza Caesareo oratore ægroto literas Caesareas concilii Tridentini Patribus exhibet, 1545. XL.

Alphonſus Caraffa Cardinalis creatur, 1557. III.

Alphonſus de Lancaſtro Regis Luſitaniae nomine ad Pont. orator, 1551. LXXVI.

Altaria in Anglia tempore etiam S. Joannis Chryſostomi excitata, novissime diebus istis ab hereticis subverſa, deſſent catholici, 1548. LXXX.

Ambrosius Pelargus Ordinis Prædicatorum Trevirensis Archiepiscopi nomine Tridentum venit, 1546. LXV.

Ambrosius Politus Catharinus oratione in tertia sessione concilii Tridentini habita Patres ad Sanctiorem vitam hortatur, 1546. XV. Episcopus Minoricensis in Concilio Bononiam transfato orationem habet, 1547. LXIII.

Ambrosius Varvicenſis comes a Maria Angliae Regina vita, ac libertate donatur, 1533. XIV.

America : Ob Episcopatum inopiam cum nullus, qui eligi vellet, reperiretur, constituit

Pontifex ut Regulares etiam invitis Superioribus eligerentur, 1554. XXX.

Amida Molestem patrem suum Tuneti Regem regno atque oculis crudeliter privat, 1543. XL.

Amiottus Bellozanen. Abbas Henrici Galliarum Regis nomine literas ad concilium Tridentinum defert, & quid earum occasione actum sit, 1551. XXVII. *Œ seq.* Refellit Thuanii commentum, quod is plura contra Pontificem fuerit oblocutus, XXXIII.

Anabaptistæ expellendi decernuntur e regno Hungariae in dieta Passaviensi, 1545. XXIV.

Anathema : Authoritatem ferendi anathematis Joannes Calvinus sibi arrogare nisus est, 1542. LIII.

S. Andreas Apostolus : Liquore ex ejus corpore emanante S. Cajetanus Venetam matronam sanat, 1547. CXXXVI. S. Andrea in Scotia urbis arx ab hereticis intercepta a Jacobo Amiltonio Arranæ comite oppugnata, 1546. CXV. Ejus festivas Julio III. summo in honore, quod ea die sub Clemente VII. e manibus Germanorum militum fuerit elapsus, 1550. L. Plura in ejus honorem anno Jubilei confecta, *ibid.* Item in Anglia, 1554. XIV. Jubileum conceditur familiaribus Pontificis, qui in festo S. Andreae, Pontifice sacram rem faciente, Sacramentum ex ejus manibus accepere, 1550. L. S. Andreae laudes copioso volumine prodit Andreas Episcopus Tullensis, 1557. L.

Andreas Auria : Contra ipsum Genavæ conjurat Joannes Ludovicus de Flisco, 1547. CVII.

Andreas Cornelius ad preces Senatus Venetici diaconus Cardinalis S. Theodori creatur, 1544. XL.

Andreas Dusaſſay Episcopus Tullensis S. Philippi Neri vitam in epitomen contrahit, ac plura summæ eruditionis monumenta edit, 1557. L.

Andreas Cracoviensis Episcopus a Pontifice commendatur, quod in hereticis coercendis sedulam navaverit operam, eique menses vacantium Sacerdotiorum, in quibus jus conferendi ad Pontificem spectabat, concedit, 1552. LIV. Eum admonet Julius III. ne Moscoviae Duci, pietatem, ac propensionem erga fidem catholicam simulanti, facile credat, 1553. XL.

Andreas Oviedo Jerapolitanus Episcopus designatur, 1555. X. Abasiam ingreditur confirmatur reliquias catholicorum, 1557. XLIX. Quæ passus ab Adamo Imperatoris Claudii fratre, XLIX.

Andreas Osiander. *Vide*, Osiander.

Angelus Massarellus Episcopus Thelesinus concilii Secretarius, 1551. VIII.

Anglia : Desiderium ingens Pauli III. pro regno illo ad fidem catholicam revocando, 1547. CXVIII. Hortatorias literas mittit, CXVIII. Legatum quoque decernit, sed nulla assilgente spe, missionem ditulit, CXXII. CXXIV. Zuinglii hæresi insicitur, 1547. CXXV. 1548. LXXX. Angli cum Scotis ob connubium Mariae Reginae experitum dissentiant, 1547. CXXVIII. Altaria antiquissimis temporibus Sancti Joannis Chryſostomi testimonio, in Anglia excitata, novissime subverſa, 1548. LXXX. Episcoporum Angliæ pusillanimitas in deferendo Eduardo puero Primatu, redarguitur, *ibid.* Missa in Anglia abrogatur, sed a Maria Regis filia fortiter asseritur ac restituitur, 1548. LXXX. Angliæ spes ad fidem catholicam revocandæ iterum efflorescens, Carolo V. ad alia occupato, iterum evanescit, 1549. XXVII. *Œ seq.* Ejusdem ad fidem catholicam revocandi studium in Joan. Maria Cardinal. de Monte, qui postea Julius III. 1549. XXVII. Variæ, ac inter se pugnantibus in Anglia exortæ hæreses a Senatu compescuntur, XXVIII. Infelix rerum Anglicarum status sub Eduardo, XXVIII. *Œ seq.* Contra Pontificem in Anglia scurriliter

litet hæretici gannunt, XXIX. Apud Anglos de Sacra Scriptura pene in omnibus officiis audacissime disputatur, *ibid.* In Anglia Galli, & Scoti prælio devicti, xxxii. Angliam Bernardinus Ochinus Petrus Martyr, ac Martinus Bucerus misere inficiunt, xxviii. xxx. Angli cum Gallis pacem tranſigunt, 1550. xxix. In Anglia fœdissima in dies hæreses exoriantur, 1550. xxxi. xxxiv. Decernitur, ut filii Sacerdotum legitimi censeantur, xxxii. Invidiæ plurimum constantia in fide catholica, profitenda, *ibid.* Plura ad deterrendos Anglos ab hæresi prodigia, xxxiv. 1553. I. *Œ seq.* Legatum in Angliam deputat Cardinalem Polum Julius III. III. *Œ seq.* Angliæ motus ob Eduardi VI. mortem, *ibid.* Optimates catholice religioni resistendæ vitiorum lenocinii, atque Ecclesiasticarum opum, quas invaserant, commodis irretiti advertantur, 1553. xiv. Maria Regina salutatur ab Anglis, 1553. VI. Primatus Ecclesiæ adulterinos titulos respuit, pluraque alia pro catholica religione molitur, XII. Preces pro Angliæ reductione indulgentiis propositis universis catholicis edicit Julius III. 1553. xxxiv. Angliæ Regina Maria catholica Hispaniarum Regi nubit, 1554. I. Motus ac doli hæreticorum in Anglia miracula ad matrimonium istud convellendum finguntur, 1554. III. Octo Episcopi in Anglia a Pontifice creantur, V. Conceditur Cardinali Polo Legato facultas Episcopus alias ab hereticis, vel schismaticis in Anglia intrusus, modo respiciant, confirmandi, aliaque plura procurandi, VI. Cum iniquis reddituum Ecclesiasticorum possessoribus mitius legatum agere indulget Julius III. VIII. Philippus II. Angliam appulit, 1554. IX. Cardinalis Polus in Angliam intrat, XIII. Regnum, & Apostolicæ Sedi iterum submittit, XIV. *Œ seq.* Lætitia signa, ac Jubilei indictio Romæ pro gratiarum actione, XIV. XVI. Exteri prohibentur Angliam, ne iterum religionem catholicam fœdarent, 1554. XVIII. Ex Anglia Orator ad præstandam Paulo IV. Pontifici Maximo obedientiam venit, 1555. XXV. Plures Episcopi decernuntur pro Angliæ regno, XXVI. Angliæ Reges, evecta in regni titulum Hibernia, Reges quoque Hiberniæ vocari indultit Paulus IV. XXVII. Damaro Crannero administratio Cantuariensis Ecclesiæ in Anglia Cardinali Polo demandatur, XXXI. Plures in Anglia Synodi, ac demum totius regni Synodus celebratur, 1555. XXXII. XXXIV. Buceri, & Phagii cadavera in Anglia cremata, 1556. XLV. Sanctissima pro restituta fide, ac disciplina catholica in Anglia conduntur leges in Synodo per Cardinalem Polum, 1556. XXVIII. A Paulo IV. Cardinali Polo, Card. Poetus in Angliæ legatione subrogatur, 1557. XLII. ad XLVIII. Ejus rei successus, *ibid.*

Anima defuncti cujusdam Petro Camrato Cracoviensi Episcopo apparet, 1545. LXII.

Anna Aſeva a Zuinglianis comburitur, 1550. XXXI.

Annas Memorantius ad pacem cum Henrico, & Caesarem promovendam a Julio III. sollicitatur, 1553. XXVII.

Annibal Bozzutus Archiepiscopus Avenionensis ad causam Caroli V. & Philippi Hispaniæ Regis cognoscendam a Paulo IV. deputatur, 1557. III.

Annibal Ruccellajus a Carolo Cardinali Carafa secreto in Galliam mittitur, ut fœdus cum Paulo IV. contra Caesarem, & Philippum promoveret, 1555. LXXII.

Antonius Augustinus Episcopus Aliphanus in Germania Nuntius decernitur, 1548. LXII. Ad Ferdinandum pro pace promovendam, 1557. XXII. *Ann. Eccl. Tom. XXXIII.*

Antonius Perenottus Atrebatii Episcopus orator ad Tridentinum concilium a Carolo V. missus, oratione coram Patribus habita, cito discedit, 1543. I. *Œ seq.*

Antonius Caraffa Summæ Dux in Gallias dirigitur, 1557. II. Marchio, ac Præfectus generalis totius exercitus ecclesiastici pronuntiat, IV.

Antonius Fucciſus medicus ad disseminandum Evangelium apud Indos una cum S. Philippo Nerio navigare statuit, 1557. L.

Antonius Navarrae Rex obedientiam Julio III. per epistolam exhibet, 1550. XXXVI.

Antonius Trivulſius Episcopus Tolonenſis a Julio III. in Gallias Nuntius pro concilio mittitur, 1550. X. A Paulo IV. Cardinalis creatur, 1557. III. Cum Venetis, ut pacem inter Paulum IV. & Philippum componant, sæpe agit, XVI. Ad Galliarum Regem pro pace Legatus, XX. Ejus laudes a Paulo Manutio, XXVI.

Apocalypſis : Obscurissimus scripturæ liber, per summam impudentiam in omnium ore in Anglia versatur, ac distortis sensibus disceptatur, 1549. XXIX.

Apparitus : Anima defuncti apparet Petro Camrato Cracoviensi Episcopo, illumque ad pieſe ad exitum comparandum excitat, 1545. LXII. Plura dæmonum spectra in Japonia apparentia locatis vivificæ crucis insignibus fangantur, 1549. XXXVIII.

Appellatio : Modus admittendæ appellationis decernitur, 1551. LII.

Aqua : Vino in calice non miscendam aquam blaterant hæretici, 1547. LXIX. Rex Armuziæ religionis causa aquam, quam fenex quidam Brachmanus miræ austeritatis pedes abluibat, potare confueverat, 1550. XLV.

Aquilejenſis Ecclesiæ conditio a Paulo III. ob ministrorum Imperialium licentiam deſerit, 1543. XXXV. Imperator, & Rex Romanorum Canonici sunt Ecclesiæ Aquilejenſis, *ibid.*

Archidiaconus in defectum Episcopi examini ordinandorum aſſiſtat, 1547. LXXVI.

Argentina : Religionis liber usus ibi restituitur, 1550. XXII. Tumultus in ea civitate excitati, *ibid.*

Ariadenus Barbarossa Rhegium in Calabria incendit, 1545. XXXVI. Ad Ostia Tyberina, substitit, sed post triduum discedit, *ibid.* Niciam direptione vastat, prædamque Algerium transfert, XXXIX. A Francisco Gallia Rege dimissus plurima relinquit crudelitatis vestigia, 1544. XVII.

Armenii a Pontifice per literas Archiepiscopum Naxivanensem sibi dari exposcunt, & impetrant, 1542. LVII. 1546. CLVII. Cum Romana Ecclesia conjunctionem expetunt, 1549. XXXV.

Armuziæ regnum : In eo Gasparis Barzei ope Christi fides efflorescit, 1549. XLIV. Horrenda Sacrificia, quibus ejus incolæ dæmones colebant, *ibid.*

Aſcanius Columna audita Pauli III. morte Palianum, & alia oppida a Pontifice ablata recuperat, 1549. XLVIII.

Aſcanius Corneus a Pontifice pro Parma, & Placentiæ negotio in Galliam mittitur, 1551. XIV.

Authoritas Pontificia a Petro Paulo Vergerio scriptis impudentissimis impetita, 1549. XXIII.

Audientia : Publicam singulis mensibus audientiam præbet Paulus IV. 1557. I. Senio confectus, cum minus posset septem Cardinales sufficit, XLVIII.

Augusta Vindellicorum ad Caesarem obsequium redit, 1547. XCIX. Religionis usus Augustæ restituitur, 1550. XXII. Conventus ibi celebratur, *ibid.*

brati quam spes, 1551. I. 1555. V. A Mauritio Saxone expugnatur, 1552. XXXII. Augustana confessio, *Vide*, Confessio. S. Augustini locus circa Traditiones quomodo intelligendus, 1546. XXVI. Augustinus Landus Dux conjugationis Placentinae in Petrum Aloysium Farnesium, 1547. CIX. Augustinus Ghetinus Monachus Cisterciensis S. Philippum Nerium in Indias navigare meditantem, S. Joannis Evangelistae iussu a consilio dimovet, 1557. LVI. Austria: Inferioris Austriae populi cum ad stipendia pro Turcis danda cogentur, a Ferdinando libertatem profitendae haereseos fructa expolcunt, 1556. XXIII. *et seq.*

B

Baldinus de Balduinis Medicus morbum Tridenti grassantem epidemiae suspicione laborare testatur, 1547. XLVIII. Bambergae ab Alberto Brandeburgico directa, 1533. XXXVIII. Baptisma: Ejus conferendi ratio a S. Francisco Xaverio in Indiis adhibita, 1544. XXXIX. Non esse remedium originalis peccati plerique haeretici autumant, 1546. LXXX. Errores Lutherorum circa ipsum, 1547. XXVI. XXXI. Varias de Baptismo sententiae expendantur, XXXVI. Ritus in ipso conferendo, LXXII. LXXIV. In Ecclesiis semper conferendum, nisi gravissima secus suadeat causa, LXXII. Baptismus pueris apud Indos collatus magnum missis Viris Apostolicis solatium, 1548. LXXXV. Bartholomaeus de la Cueva Cardinalis renunciatur, 1544. XL. Bavaria: Ejus Duces egregii pro fide catholicae pugiles a Pontifice commendantur, 1543. XXX. *Vide*, Etiam Philippus Bavariae Dux. Belgium ab haereticis purgare studet Carolus V. 1544. XXXIV. Lovanienfium Theologorum assertiones in Belgio servari jubet Carolus V. 1545. XLVII. Plura oppida a Gallis in Belgio concremantur, 1553. XXVIII. Bellum in Belgio inferit Henricus VIII. 1554. XX. Bellum a Julio III. contra Octavium Farnesium bellum geritur, ejusque successus, 1551. XIII. ad XXII. Legatus expeditionis decernitur Cardinalis Joannes Angelus Medices, XIV. Bellum Belgicum, 1553. XXVIII. 1554. XX. Senense, 1553. XVII. Bellum a Lutheranis contra Caesarem inchoatur, 1552. XXV. Pauli IV. contra Proregem Neapolis, 1555. LXXII. 1557. V. *et seq.* Beneficiorum pluralitas damnatur, 1545. XXIV. Henricus Secundus Galliae Rex prohibet, ne beneficia amplius Romae expedirentur occasione belli contra Farneseos a Pontifice suscepti, 1531. XX. Plura circa beneficia Paulus IV. constitutionem XII. disponit, 1557. XXXVIII. Bernardinus Maffeus Episcopus Casanenensis tit. S. Cyriaci Cardinalis creatur, 1549. XLV. Bernardinus Ochinus impie, ac mendaciter se in apostasia sermonibus Cardinalis Contareni confirmatum asserit, 1542. XXV. A Cardinali Caraffa per literas ad respicientiam sollicitatur, 1542. LVI. 1549. XXIII. Infames contra Pontificem libellos evulgat, 1549. XXXIII. Suas haereseos in Anglia diffundit, XXVIII. Contra Vvestphalum Lutheranum scribit, 1556. XV. Bernardinus Scottus Archiepiscopus Tranenensis a Paulo IV. Presbyter Cardinalis creatur tit. S. Matthaei in Merulana, 1555. LXXI. Distributioni beneficiorum una cum Datario, & duobus aliis Cardinalibus praeficitur, 1557. XXXVIII.

Bernardus Navagerus Orator Venetus: Eiusdem de Proregis Neapolitani ab urbe discessu sententia, 1557. X. Binda Philippi Lantgravius Hassiae soror arcana plurima Saxoni clam aperit, multo ipsi pro victoria adipiscenda adjumento, 1547. C. Blasphemi Caroli V. legibus coercentur, 1548. LXI. Bohemi Ferdinando Regi rebellant, 1547. C. Ab ipso compefcuntur, CIII. Serpentes in Bohemia haereseos Ferdinandi ope praefocantur, 1549. XXV. *et seq.* Felicem in Bohemia pro reconciliandis cum Ecclesia catholica Hussitis navat operam Prosper Sanctacrucius Apostolicus Nuntius, 1549. XXV. Bona Ecclesiastica in Germania ab haereticis directa, quo pacto transigenda, vel condonanda, 1548. LXXI. Bona Poloniae Regina a Pontifice de pietate erga fidem catholicam commendatur, 1548. LXXXIII. A Paulo IV. ad filium in fide catholica sedulo defendenda hortatrix adhibetur, 1555. LVIII. Bonginus Sanfiliatus Florentiae Ducis Orator Pauli mentem a nepotibus avertit, 1559. XXX. Bononia: Bononiam Tridento Concilium ob pestis suspensionem transfertur, 1557. XLVI. XLIX. Ob Placentiam a Caesarianis occupatam bellico terrore concutitur, 1547. LXXXIV. Bononiae transfatum concilium verum, ac legitimum esse concilium validamque translationem constantissime asseritur, LXXXIX. XCI. 1548. XIV. XV. XXXI. Bononiae concilium prosequendum Galliae Regi suadet, 1557. CXVIII. A Carolo V. immerito pro concilio prosequendo repudiatur, 1548. XIV. XLIII. Concilium Bononiae congregatum, iussu Pontificis dimittitur, 1549. XVII. *et seq.* Nomina praesulum, qui eidem concilio interfuerunt, xxii. Bononia in ora Piccardiae ab Anglis obsidetur, 1544. xviii. Vervini Praefecti culpa deditioe obtinetur, xxiii. Gallis restituitur, 1545. LVII. 1546. cxlix. Bononiae ditio armis ob Parmense bellum vexatur, 1551. xxvii. Bonzii idolorum apud Japonios sacerdotes personatam sanctitatem carnis, & piscium abstinencia affectant, 1549. xxxix. Aliquot ex ipsis ad fidem convertit S. Franciscus Xaverius, xli. In S. Franciscum insurgunt, xliii. Poena in Bonzium conviciatorem S. Francisci coelitus inflicta, xliiii. Braccius Martellus Episcopus Fesulanus regularium privilegia infringi cupit, 1546. Lxi. Altercatio super quibusdam verbis ab ipso prolatis, Lxiv. 1547. xxxxi. De eo multum queruntur Legati Tridentini, Lxv. *et seq.* Reductionem concilii Bononiae Tridentum suadet, 1548. xvi. Brasilia: Erigitur Episcopalis sedes sub invocatione S. Salvatoris in Brasilia, 1551. LXXXIX. A Funchalensis Ecclesiae Metropolitana eximitur, Lxxx. Minifce religio ibi propagatur, 1554. xxxix. Brixia: Ad gliscentem in ea civitate haesim, profligandam animatur a Pontifice Vincentius Nicolantius Arbenfis Episcopus Card. Cornelii in ea urbe Vicarius, 1550. xxxvii. Brunsvico religio catholica restituitur, 1549. IV. Ab Henrico duce vastatur, 1550. xxiv. *Vide*, Henricus Brunsvicensium Dux. Buxetum Infubriae oppidum prope Parmam sub Pallavicinae familiae ditione ubi inter Paulum III. & Carolum V. pro Christiani orbis pace ad colloquium, irritum tamen effectu, ventum est, 1543. xlii. *et seq.*

C

Ceremoniae ecclesiasticae a Sleidano impie irritae, 1550. xxxii. S. Cajetanus Thyenae Clericorum Regularium Institutur, Ochini impietatem prodit, 1542. LVI. Evolat in Coelum, 1547. cxxxvii. Dicta miracula, & canonizatio ejusdem, *ibidem*. Calix: Calices oppignorari, ac divendi, si opus sit, suadet Joannes Maria Cardinalis de Monte, ut Angliae ad fidem catholicam revocandae pro viribus incumbatur, 1549. xxvii. Calicis usus, *Vide*, Communio. Calixtini: ad catholicos articulos profitendos Calixtini Sacerdotes in Bohemia adducuntur, 1549. xxvi. *Vide*, Communio. Calvinista: Contra ipsos insurgit Galliae Rex, cui tamen politici intercedunt, summo ejusdem regni detrimento, 1555. xi. Cambaja in Indiis expugnata, Lusitanorum regnum, & Christiana religio propagatur, 1546. XLVII. S. Franciscus Xaverius feliciter Cambaja Goam reverfus, professionem Japonicam adornat, 1549. cxxxvi. Camerinum, Sedi Apostolicae pro Parma, & Placentia restitutum, 1545. LXLII. Octavio Farnesio restituere receptis Parma, Placentia meditari Paulus III. 1549. XLVII. Parma loco Octavio Farnesio destinatur, 1551. xiv. Offertur a Julio III. Octavio Farnesio, 1552. cxxxvii. Camillus Ursinus Venetorum exercitus Dux Parmam Pontificis nomine custodiendam recipit, 1549. XLVII. Illam restituere Octavio Farnesio recusat, & quare, XLVIII. Parmae praes urbem Octavio Farnesio ex Pontificis iussu dedit, 1550. III. Camillus Columna contra Paulum IV. oblocutus in carcerem detruditur, 1555. LXXII. Cangoxima in regno Saxumae magno Divinae providentiae miraculo illuc (nautis licet invitatis) appulit S. Franciscus Xaverius die Dei Genitrici ad caelum Assumptae sacro, 1549. xxxix. *et seq.* Constantia in fide servanda a Neophytis Cangoximae multum enituit, XLIII. Mortuum ibi puellam ad vitam revocat S. Xaverius, XLII. Plura quoque alia edit miracula, XLIII. Canonizatio Sanctorum Cajetani Fr. Philippi, Ludovici, & Rosae a Clemente x. peragitur, 1547. cxxxvi. Cantuaria: Damnato pseudo-Archiepiscopo Thoma Gramnerio, Cantuariensis Ecclesia Cardinali Polo attribuitur, 1555. xxxi. Caput Joannis Colonienfis fidei desertoris, cum ad Christianam fidem reverti cogitaret, a Turcis abscissum, & longo hastili infixum in oppidi Catifae arce, ea a Lusitanis expugnata, honorifice tumulo conditur, 1549. XLIV. Caraffa familia in fessere Gallico ad majores obtinendos status admittitur, 1555. LXXIII. Cardinalis: Creatio Cardinalium a Paulo facta, 1542. LVIII. 1544. XL. 1545. LIX. LX. 1547. CXXXIV. 1548. XV. 1549. XLV. Ad Cardinales, non ad concilium, quamvis apertum, spectare electionem Pontificis decretum fuit, 1542. XLIII. Cardinales a decimarum contributione noluit immunes Paulus III. 1546. XCV. Ad curiam pro concilio convocando accersuntur, 1544. XXXIII. Quare, dum de residentia ad Ecclesiam in concilio ageretur, Cardinales non exprimentos, satius visum fuerit, 1547. I. *et seq.* XXXIII. Aliqui exprimentos sentire, XXXIII. XXXIV. Unam tantum Ecclesiam habere posse Cardinales in consistorio decernitur; habentes vero plures, infra sex menses dimittere teneri, 1547. XXXIV.

XXXIX. Cardinalatum pro Cracoviensi Episcopo Sigismundus Augustus Poloniae Rex efflagitat, 1548. LXXXIII. Cardinalium mitras, calices, ac reliqua ornamenta oppignerari, si opus esset, suadet Joannes Maria Cardinalis de Monte, modo Anglia ad fidem catholicam revocetur, 1549. XXVII. Cardinales post Pauli III. mortem Camillo Ursino, ut Parmam Octavio Farnesio reddat frustra suadent, *ibid.* XLVIII. Unam tantum Ecclesiam Cathedrali retinere permittitur Cardinalibus, sex primoribus exceptis, 1550. VIII. Cardinales non Legati in concilio sedent post Praesides Episcopos, in congregationibus digniorem obtinent locum, 1551. VIII. Creantur a Julio III. 1550. L. 1551. LXXII. LXXIV. 1553. XLVII. A Paulo IV. 1555. LXXI. 1557. III. Cardinali Marcinus Ordinis S. Pauli primi Eremitae indulgetur, ut subitus deferens regularem habitum, rubeas, ac violaceas vestes more ceterorum Cardinalium desuper gerat, 1551. LXXI. Duos Germanos fratres eodem tempore Cardinales esse vetat Julius III. 1553. XLVII. Virtutes, atque ornamenta, quibus Cardinales praecere debent, 1554. xxxiii. Nullum Cardinalem eligere, nisi ceterorum omnium Cardinalium expetito consensu, ac summorum virorum testimonio disposuit Marcellus II. 1555. XVIII. Cardinalium decanii, & optionis titulum ordo a Paulo IV. statuitur, 1557. XLVIII. Caro: In Armuziae regno Ethiopea, carnes suas cultris, & novaculis ad Idolorum cultum incidunt, donec mortui e curru decendant, 1549. XLIV. Occisorum carnes arcibus ejaculantur, certatimque omnes Religionis causa eas student arripere, *ibid.* Carolus Aurelianensis Dux pestilenti febri correptus moritur, 1545. xxxi. Carolus Borbonius Cardinalis renuntiat, 1548. xv. LXXXVII. Pileus rubeus ipsi mittitur: Ejus Elogium, LXXXVII. Carolus Espencus contra Calvinii de Eucharistia deliramenta, Sanctorum Patrum assertiones conglomerat, 1549. xxxiv. Carolus de Guisa Archiepiscopus Rhemensis Cardinalis renuntiat tit. S. Ceciliae, 1547. cxxxiv. Pontifici Gallorum Regis nomine omnem opem offert, *ibid.* Carolus VI. injuriam mortis Fregosio, & Rinconio illata sarcire Francisco I. Galliarum Regi detrectat, 1542. xvii. Plures in Franciscum Galliarum Regem ad Pontificem scribens querelas effundit, 1542. xvii. Contra ipsum Venetos frustra sollicitat Franciscus Galliarum Rex, xviii. Ad colloquium a Paulo III. iterum invitatur, 1542. xxxi. Missis ad Tridentinum concilium oratoribus absentiam suam, ac simul Hispanorum Praesulum ob ingruentia bella excusat, 1543. II. Bononiae a Paulo III. expectatur, xi. Philippum filium Hispaniarum Regem declarat, x. Buxeti prope Parmam a Pontifice, & Cardinalibus frustra ad pacem sollicitatur, xiii. *et seq.* Ejus exercitus in Belgio infeliciter pugnat, 1543. xli. Cliviae Ducatum in suam pene possessionem redegit, xli. Cum Clivensi Duce nuptias neptis celebrat, *ibid.* Michaellem Cardinalem de Silva ad se Legatum mitti agerrime fert, xxx. Renuit pacem cum Francisco I. ad preces Cardinalis Farnesii Legatimittere, 1544. I. Item oratores ejusdem Francisci a Conventu Spirensi arceret, *ibid.* Oratione habita in Spirensi conventu Germanorum odium in Franciscum Galliae Regem accendit, IV. Recessum in dicta catholicis valde noxium promulgat, IV. *et seq.* A Pontifice objurgatus reverenter reprehensiones suscipit, VI. *et seq.* Causam Religionis frigide visus agere, x. xlii. Colonienfes ad constantiam in fide catholica hortatur, 1544. xlii.

xlii. Lucemburgum aliaque oppida, suae sub-
 jecti ditioni, xviii. Spe Galliae potiunda ca-
 dit, *ibid.* Legatum pro pace ad ipsum Ponti-
 ficem mittit Joannem Cardinalem Moronum, xx.
 Stipendorum inopia ad pacem cum Fran-
 cisco firmam inclinatur; pacisque leges con-
 duntur, xxiii. Pro pace cum Francisco con-
 fecta a Pontifice commendatur, & ad Turcas
 oppugnandos urgetur, xxvi. Ad itinera custo-
 dienda pro aedeum Tridentum sollicitatur,
 xxx. Belgium ab haeresi purgare studet, xxxv.
 Concilii celebrationem in opportunius tempus
 differendam censet, 1545. xli. Protestantibus ad
 concilium armis cogere meditatur, xiv. Mo-
 netur a Pontifice, ne in Dieta Wormatiensi a-
 liquid de rebus Religionis agat, xvii. *¶* *seq.*
 Colloquium Ratisbonae cum Protestantibus in-
 dicit, xxii. *¶* *seq.* Oratores ad concilium Tri-
 dentinum mittit, xl. Lovaniensium Theolo-
 gorum propositiones in Belgio servari imperat,
 xl. Pro impetrando subsidio contra Turcas a
 Clero Siciliae, a Pontifice facultatem exposcit,
 lli. Legatis Lutheranorum pro Hermanno
 pseudo-Archiepiscopo Colonienfi, pro concilio,
 & pro pace Germania graviter, & obscure
 respondet, 1546. lxxxviii. Abruptum Ratis-
 bonensem coeventum iterum cogi mandat, xli.
 Sero tandem agnoscit haereticos, excusso jugo
 Pontificio Caesarem quoque excutere velle,
 xciii. cviii. De Venetis conqueritur, C. A.
 Lantgravo, & Saxone Carolus Gandavensis,
 quod Gandavi natus esset, derisus gratia ap-
 pellatur, cviii. Philippum Lantgravium, &
 Joannem Fridericum Saxoniae Electorem decre-
 toria sententia proscrit, cviii. *¶* *seq.* Cur
 violatae ab ipsis religionis crimen in proscrit-
 patione siluerit, cx. Eorum epistolam bellum
 indicentem non recipit, sed proscritpionis ta-
 bulas ipsis mittit, cx. Coactio exercitu contra
 perduelles, plures in suam potestatem redigit
 urbes, cx. Victoria contra Saxonem, & Lan-
 tgravium potitur, eaque elatus duras ambobus
 pacis condiciones imperat, *ibid.* Minaci epi-
 stola Udalicum Vvittembergensem ad officium
 revocat, cxii. De concilio meditata trans-
 latione multum indignatur, cxvii. cxxxvi.
 cxl. Acris de peracta, 1547. lv. lxx. Tri-
 dentum concilium restitui Petrus a Soto sua-
 det, & Carolus V. postulat, 1547. lvi. lxx.
 Ambobus Pontifex respondet, *ibid.* Firmiter in
 proposito perseverat, quod concilium Tridento
 restituitur, lxxviii. lxxx. lxxxiii. Irritam
 ejus translationem datis literis ostendere cona-
 tur, ac protestationem contra ipsam medita-
 tur, lxxx. lxxxvii. xcvi. Juber eam pro-
 testationem fieri, 1548. x. *¶* *seq.* xix. Plures
 Germaniae civitates Carolo V. reconcilia-
 ri exposcunt, 1547. xcvi. Imaginem Chri-
 sti e Cruce pendentis ab haereticis globulo i-
 gneo istam veneratur, C. Praeclaram de Sa-
 xone victoriam reportat; Deoque suorum ar-
 morum felicitatem adscribit, *ibid.* Gratulatur
 illi Pontifex de tam praecleara victoria, Cl.
 Maximi, & Fortissimi cognomine illum de-
 corat, cv. Saxoni condiciones pacis imperat,
 poenamque capitis, Joachimo Electore Bran-
 deburgi, & Clivenfium Duce intercedentibus,
 remittit, CIII. Exercitus Caesareus Placentiam
 occupat, 1547. cx. *¶* *seq.* Placentiam Ponti-
 fici restituere nimia acerbitate differt, cxii.
 cxiv. Parmam quoque in suam potestatem re-
 digere cogitat, cxiv. Tutor Eduardi filii ab
 Henrico VIII. Angliae Rege in morte constitu-
 tur, cxvii. De rebus Religionis in Ger-
 mania statuere infeliciter aggreditur, 1548.
 xviii. A Pontifice ad concilium appellatur, ac
 pene ad schisma vergere visus, dum nimium
 obfirmate ejusdem translationem Bononiam im-
 pugnat, xliii. Multorum idcirco malorum

causa, L. *¶* *seq.* lxxii. Plura iniqua inter quae
 Sacerdotum conjugium, jejunii solutionem,
 ac utramque speciem pro Germanis exposcit,
 xlv. Quae acceperit a Pontifice responsa, xlv.
 L. A Pontifice Prosperi Sanctaericii Aposto-
 lici Nuntii opera admonetur, ne se rebus Ec-
 clesiasticis immisceat, 1548. L. Religionis for-
 mam, Interim nuncupatam promulgat, *ibid.*
 Idcirco a Gaspare Cardillo carpitur, lxxv. Ec-
 clesiasticam disciplinam laicos homo reforma-
 re attentat, lxxv. Laicis calicem, Sacerdoti-
 bus conjugium ad tempus permittere, sibi li-
 citum auctoriter judicat, 1548. lxxv. lxxii.
 Sanctionem, cui titulus *Reformatio Politiae Im-*
perialis promulgat, lxxi. Haereticorum nominis
 illulus plura, quae ipsius pietatem dedecabant,
 admittit, lxxiv. Cum eo Pontifex mitissimum
 agit, 1549. xxiii. Conqueritur apud ipsum
 Paulus III. quod libellos haereticorum impu-
 dentissimos promulgari pateretur, *ibid.* Caro-
 lus V. Belgis ad Philippi obsequium redigen-
 dis intentus, Angliae ad Ecclesiam revocandae
 occasionem deest, *ibid.* xxviii. Placentiam Pon-
 tifici restituere abnuens, de Parma quoque ne-
 gotium facessit, nimia idcirco acerbitate re-
 prehensus, 1549. ix. *¶* *seq.* Amantissimis li-
 teris omnem simulatam suspicionem a Julii III.
 animo detergit, 1550. V. Ludovicum de Zu-
 nica ad Julium III. congratulationis causa
 mittit, 1550. V. VIII. Ad Germanos mul-
 cendos, se concilio interfuturum spondet, 1550.
 xix. Contra ipsum Lutheranos Matthias Il-
 lyricus edito libello ad arma inflammat, 1550.
 xxiv. Sanctione Bruxellis edita, in haereticos,
 eorumque Scripta acerbitate inquiri jubet,
ibid. Ipse, ac ministri a censuris si quomodo eas
 incurrisent, ob exactum a Clero Siciliae
 tributum absolvuntur, 1550. xxviii. Jubileum
 anni 1550. Carolo V. ejusque commensalibus
 indulget, 1550. xlvi. Caesarem sanctionem,
 qua Protestantibus concilio subjicit, promulgat,
 1551. I. *¶* *seq.* Contra ipsum Henricus Gal-
 liae Rex una cum Lutheranis arma movet, 1551.
 lxxvi. Causa belli recensentur, *ibid.* Turcas in
 ipsum commovent Galli, 1553. xxxv. Sancit,
 ut Germani omnes etiam Protestantes concilio
 Tridentino se submittant, 1551. I. Contra
 Magdeburgensium pervicaciam geri bellum
 jubet, II. Parmam Ducatui Mediolani adju-
 gere meditatur, ac Placentiam restituere re-
 cusat, 1551. xlii. Plura cum ipso super hoc
 negotio transacta, xlii. *¶* *seq.* Pontifici pro
 bello Placentino auxilia spondet, 1551. xiv. Pro
 bello Parmensi multa Pontificem pecunia adju-
 vat, 1551. xiv. Cum ipso Julio III. de Henrico
 Galliae Rege suppetias Farnesii ferente conqueri-
 tur, 1551. xviii. *¶* *seq.* Intra suam ditionem
 haereticorum ministros concionari vetat, 1551.
 xxiv. Oratores ad Concilium designat, ac suam
 ab ipso absentiam excusat, 1551. xxv. Occupata
 a Mauritio Saxone Clusa arce, Villachum fu-
 git, 1552. xxx. xxxii. Frustra Merensium ci-
 vitatem recuperare conatur, 1552. xxxv. In-
 ducis inter Pontificem, & Octavium Farnes-
 sium assensum praebet, 1552. XL. Trojanam
 Morinorum urbem everit, Hildinum incendit,
 1553. xxviii. Senesles subjicere disponit,
 1553. xvii. In Philippum filium Neapolitani
 regni jura transfert, 1554. ix. xii. Bello ab
 Henrico II. petitur, xx. Senis potitus Philip-
 po filio eas concedit, 1555. x. A Paulo IV.
 ad pacem cum Henrico urgetur, xxxv. Im-
 perio se abdicat, xlii.
 Carolus Bodensis Marchio catholicos in sua di-
 tione crudeliter proscrit, 1556. xxvi.
 Carolus Caraffa creatur Cardinalis SS. Viti, &
 Modesti, 1555. lxxi. Cum Rege Galliarum
 secreto foedus contra Hispanos molitur, lxxiii.
 Legatus in Gallias decernitur, 1556. II. Foedus
 inter Pontificem, & Gallos sancit, V.

Bo-

Bononiam, & Venetias Legatus mittitur, VII.
 Asta in bello Neapolitano, *ibid.* *¶* *seq.* Pa-
 cis conditionibus subscribit, xiv. Neapolita-
 num Proregem excipit hospitio, xv. Bruxel-
 las pro pace inter Reges componenda, aliisque
 negotiis ad Philippum II. Legatus mittitur, xx.
 Carolus Sfortia Equitum Hierosolymitanorum.
 Prior a Gallorum partibus ad Caesarem transiens,
 bello inter Paulum IV. & Philippum II. oc-
 cisionem praebet, 1555. lxxii.
 Carvonnæ Rex Caesari exercitus in Africana
 expeditione focus plures recuperat arces, 1550.
 xxvii.
 Castrum Farnesii restitui a Pontifice in condi-
 tione induciarum cum Octavio exprimitur,
 1552. xl.
 Casus reservati: Ab haereticis improbatu casu-
 m reservati, 1551. llii. A concilio appro-
 batur, LVIII.
 Catharina Lusitaniae Regina, defuncto Joanne
 pueritiae regendae Sebaliani filii admota a Pau-
 lo IV. per epistolam animatur, 1557. LI. S.
 Franciscus Borgia orbatam viro per literas con-
 solatur, *ibid.*
 Cathedra S. Petri Romanae Cathedrae Solemnitas
 a Paulo IV. restituitur, 1557. II.
 Catholici in Anglia contra haereticos insurgunt,
 1550. xxxii. Hibernorum pro fide catholica
 constantia a Pontifice commendatur, 1547. cxv.
 Scoti ad illam afferendam adhortantur, cxvii.
 Catipha oppidum: In eo nobile patitur Turcis
 martyrium Joannes Colonienfis, 1549. xliv.
 Recipitur a Lusitanis, caputque Martyris cum
 palmodia, & cantu reconditur, *ibid.*
 Ceilanum insula: Plures in ea ad fidem catho-
 licam conversi pro fide necantur, 1545. lxxv.
 Crucis figura ibidem miraculose apparet, *ib.*
 Cenfores fidei in Lusitania nimiae severitatis ar-
 guuntur, 1545. LVIII.
 Censurae contra interfectores Cardinalis Bettonii
 Sanctae Andreae Archiepiscopi feruntur, 1546.
 cxlvii. Ut fidei catholicae in regno Scotiae
 consulatur, earum remissio exposcit, *ibid.*
 cxlviii. Absolvuntur ab eisdem Carolo V.
 ejusque ministri, si quomodo eas incurrerint,
 ob exactum a Siciliae Clero subsidium, 1550.
 xxviii.
 Christiani: Christianorum quinque millia Con-
 stantinopolim in servitum asportanda libe-
 rantur, 1543. xxxix. Ducenta millia Chri-
 stianorum, & amplius in bellis inter Caro-
 lum V. & Franciscum I. desiderata, 1539.
 LIII. Christiana fides apud Armenios, & In-
 dos propagatur, 1549. xxxv. *¶* *seq.* Christi-
 ana legis mysteria a S. Francisco Xaverio Ja-
 ponis exhibita, primum cum ritu, mox cum
 admiratione excipiuntur, 1549. xli. Leprosus,
 qui Cangoximae Christianum se fieri est polli-
 citus, signo crucis super ipsum a Socio San-
 cti Francisci Xaverii efformato, confellum sa-
 nitati restituitur, xlii. Christiana fides fide-
 liter custoditur ac multipliciter Cangoximae au-
 getur, *ib.* Item in regno Armuzienfi opera Ga-
 rparis Berzei Societatis Jesu, xlii. Pro Christianae
 fidei confessione Joannes Colonienfis, olim
 ejusdem fidei desertor, a Mahometanis in op-
 pido Catipha occiditur, 1549. xliv.
 Christophorus Madrutius Episcopus Tridentinus
 trimes a Pontifice pro Marani recuperatione
 postulat, sed non obtinet, 1542. xx. Legatos
 Tridentum ad concilium celebrandum adve-
 ntes honorifice excipit, xlii. Card. tit. S.
 Caesarii creatur, 1544. L. Tertiae Sessioni con-
 cilio Tridentini interest, 1546. xv. In Car-
 dinalium de Monte in congregatione concilia-
 ri durissime commovetur, 1546. cxvii. *¶* *seq.*
 Suedetur ut ad concilium translationem Caesarem
 inducat, *ibid.* Caesaris nomine ad Pontificem,
 ut concilium Bononia Tridentum reducat, Ro-

mam venit, 1547. lxxxvii. 1548. I. Oratio-
 nem super hac re in senatu Cardinalium habet,
 & quid illi responsum 1547. lxxxix. Promittit
 Caesaris nomine, Germanos Tridentino con-
 cilio se commissuros, 1547. lxxxvii. xci. 1548.
 I. *¶* *seq.* Monificentissime a Julio III. resti-
 tuta sunt ipsi impense pro concilio Triden-
 tino factae, ac duplo redditae, 1550. IV. Pri-
 mae sessioni concilii Tridentini sub Julio in-
 terest, 1551. VIII.
 Christophorus de Monte Episcopus Massiliensis
 Cardinalis tit. Sanctae Praxedis renuntiatur,
 1551. lxxxiv.
 Christophorus de Strassen orator Marchionis Bran-
 deburgici, orationem habet in concilio pro
 asserenda religionis concordia, 1551. xlii.
 Christophorus Vvittembergensis Dux Orato-
 res ad concilium mittit, ac quae inibi postu-
 laverint, 1552. xii. *¶* *seq.*
 Christus: Christum se esse ait Georgius David ma-
 jor impudentissimus hereticus, 1543. lxx.
 Christi e Cruce pendentis imago ab haereticis
 tormenti ignei globulo ista a Carolo V. ve-
 neratione afficitur, 1547. x. Christi Redem-
 ptoris imagine peccator quidam inveteratus in
 Armuzia regno, cum jam culpam poenite-
 ret, antequam absolutionem accepisset, appa-
 rentia noctu demonum terribilissima abegit,
 1549. xlii. Statua Christi e Cruce pendentis
 in oppido Beraburgensi per quatuor horas lar-
 giter sudat, 1551. lxxi. Ex Maria Virgine
 Christum carnem sumpsisse negabat cum Va-
 lentino Joanna Bruhera, 1550. xxxi.
 Civitella arx in finibus regni obsessa a Gallis,
 & defensa etiam per mulieres, 1557. VII.
 Claudius Durfe Galliarum Regis nomine orator
 Tridentum vadit, 1546. cxix. *¶* *seq.* Julio
 III. Regis Christianissimi nomine obedientiam
 exhibet, 1550. VIII.
 Claudius Guisus ab Anglo gravi ictu percuti-
 tur, 1545. LVII.
 Claudius Jaxus Societatis Jesu egregie pro fide
 catholica in Germania laborat, 1543. xxxi.
 In academia Ingolstadtensi Theologiam docet
 1551. lxxxvi.
 Claudius Ethiopiae Rex Apostolicos Nuntios
 effragitat, atque a Julio III. Patriarcham Ae-
 thiopiae, ac literas amplissimas obtinet, 1554.
 xxiv. Eidem S. Ignatius Lojola focus mittens
 scribit, 1555. VIII. Item Paulus IV. 1556.
 xlii. Perfidia ad vomitum revertens, Deo
 ultore, regno, vitaeque privatur, 1557.
 xlix.
 Clemens X. Cajetanum Thienæum Clericorum
 Regularium Fundatorem una cum Francisco
 Borgia Societatis Jesu Generali, Philippo Be-
 nizio Ordinis Servorum Propagatore, Ludovico
 Bertrando, & Rosa Peruana Ordinis Praedica-
 torum, Sanctorum numero adscribit, 1547.
 cxxxvi.
 Clemens Dolera Mutilianensis Cardinalis a
 Paulo IV. creatur tit. S. Mariae de Ara-Caeli
 1537. III.
 Clerici: Circa clericorum causas cognoscendas
 in quibusdam Hispaniae Provinciis, quomodo
 conventum sit inter Gregorium XI. Pontifi-
 cem & Petrum, atque Eleonoram Arag. Re-
 ges, 1551. lxxxii. Graves clericorum excel-
 sus in Cataloniae, & Valentiae regnis, lxxxiv.
 Clericorum causas a saecularibus cognosci in
 Corsica inhihet Julius III. 1555. VII.
 Clerum Siciliae subsidium Carolo V. contra Tur-
 cas ferre Pont. jubet, 1545. LIV. Quinam ad
 Clerum promovendi, 1547. lxxxvi. Superfluis
 clericorum numerus rescandus, *ibid.*
 Clivia Ducatus in Germania inferiori inter Mo-
 sam, & Rhenum in Carolum V. possessio-
 nem pene redigitur, 1543. xli. Guillelmum
 ejus Ducem a Gallis ad se redeuntem certis
 con-

Corsica a Gallis pene devicta, 1553. XXXV.
Cosmas Medices Cardinalis immisso in Insulriam exercitu Florentinos exules coarctat, 1544. xvi. Ducentos equites in subsidium Cæsaris mittit, 1546. CV. Oratorem pro obedientia Pont. exhibenda mittit, 1550. XLII. Bellum ab Italia avertere sub Julio III. enixe studet, 1551. XIV. Quo pacto se ad bellum Senense comparaverit, 1553. xxii. Senensium ditionem invadit, 1554. xx. Commendatur a Marcello II. Pontifice ejus erga Senenses mansuetudo, ac pietas, 1555. xix. Se pacis interpretem inter Paulum IV. & Philippum II. exhibet, 1557. xi. xvi. *¶ seq.*
Cruciferi ad Lutheranos Livonia propulsandos a Pontifice per literas excitantur, 1542. XLI. Cruciferorum religio, ac Livonia simul libertas propter Lutheranam perfidiam deficit, *ibidem.*
Crucis figura in insula Ceilani miraculose apparet, 1545. LXV. Crux recentibus conspersa guttis Mellaporæ, dum Sacellum Divi Thomæ Apostoli construerebatur, apparet, ac largus sudor ex ipsa manat, 1546. CLIII. Cruces Christi Domini in Anglia delentur, ac comburuntur, 1547. cxxix. S. Crucis insignia in honore esse apud Japonios reperit S. Franciscus Xaverius, 1549. cxxvii. Fugata demonum spectra in Japonia Crucis insignibus, *ibid.* cxxviii. Crucis signo S. Francisci Xaverii socius leprosum, qui Christianum se fieri velle dixerat, confectum sanat, 1549. XLVII.
Cumbertus Tontallus Dunelmensis Episcopus in Anglia strenue pro catholica fide tuenda agit, 1550. xxxii.
Curiosus: Maria Virgo Curiosum quemdam Polonium, qui ejus honorem contra blasphemum tutatus fuerat, ab imminentibus inferni periculis eripi impetrat, 1545. LXII.

D

Dæmones Japonios variis terrificamentis vocantes, Crucis insignibus super varia loca dispositis, fugantur, 1549. cxxvii. *¶ seq.*
Defuncta puella Japonia, dum a dæmonibus se ad horrenda deportari cerneret incendia, a duobus viris, nempe a S. Francisco Xaverio, & socio ex eorum manibus erepta vitæ redditur, XLII. Ut peccatorem a poenitentia Sacramento detererent, felium, murium, aliorumque animalium specie cubiculum ejusdem dormientis complent, XLIV. Crudelia sacrificia, quæ dæmonibus Ethnici in regno Armutia libabant, XLIV.
S. Damasus Papa Episcopos non residentes metricibus pignora sua aliis educanda tradentibus comparabat, 1546. cxxxv.
Daniel Brendelius, non sine numine Archiepiscopus Moguntinus renuntiatur, 1556. LXX.
Daniel Episcopus Dunensis constituitur, 1551. LXXXI.
Dataria: Ejus reformatio, quo pacto curanda, 1546. lvi. Eiusdem reformatio a Julio III. inchoatur, 1550. VIII. A Paulo IV. 1556. I.
David Betonius Mirapicensis Episcopus collector decimarum in regno Scotia constituitur, 1543. LIV. Administrando regno, defuncto, Rege, una cum aliis tribus admovetur, *ibid.* In custodiam a Co. Arania traditur, proque co liberando urget Pont. *ibid.* Legatus in Scotia declaratur, 1544. cxxvii. Concionatorem hæreticum flammis jubet comburi, 1546. cxxvii. Ab hæreticis conjuratis occiditur, *ib.* 1547. cxv. Sanguis ejus nulla deleri potest ablutione, 1546. cxvii. Ad ejus necem vindicandam Franciscus Galliarum Rex a Paulo III. excitatur, 1547. cxv. Ejus interfectores in Gallia supplicis affecti, 1547. cxv.

David Georgius: Impudentissimi ejus errores, 1545. L. In Batavia exulat, *ibid.* Se verum Melliam jactat, 1550. cxxiv. Delira ejus commenta, atque infelix mors, 1556. xxv. Ejus cadaver Basileæ crematur, *ibid.*
Decimæ: Cardinales ab ipsarum perfolutione noluit hoc tempore immunes Pont. 1546. xcv. Pro subsidio Niciæ imponuntur, 1543. cxxix. Conceduntur in Regno Scotia, 1543. LIV. In Germania restituendæ, 1548. LXXI. Triennales decimæ pro Ingolstadtensi Academia instauranda in Bavaria imperantur, 1551. LXXVI.
Decreta Fidei in dubium revocari vetat Paulus III. 1548. cxxvii. Decreta concilii Tridentini sub Paulo III. hæretici pro ratis aut conclusis non haberi volebant, 1552. XLIII. *¶ seq.* Conventus Augustani decretum, quo inhibebatur, Lutheranam hæresim profitentibus molestiam ullam afferri, perniciem Germaniæ attulit, 1555. V.
Defuncti: Pro defunctis exorare jubentur omnes Academici Sorbonici, animasque defunctorum orationibus populorum commendare, 1548. LXXVIII.
Delitiæ multos a fide aberrare fecerunt, 1543. cxxi.
Didacus Hurtadus de Mendoza Caroli V. Imperatoris nomine Tridentinum Orator missus, 1545. III. Gravi morbo correptus, cum concilio nequiret adesse, literas Imp. mittit, XL. Pro restitutione concilii Tridentini quod Bononiam fuerat translatum, cum Pontifice agit, 1547. LXXVIII. Pacis inter Pont. & Imp. conciliandæ cupidus, LXXIX. LXXXIII. Protestationem contra Concilii translationem asserere jubetur, LXXXVII. Quid ipsi respondeat Pontifex, xcvi. A Cardinalibus interpellatur, ne protestationem habeat, xcvi. Cæsaris jussu protestatur in Consistorio contra validitatem translationis concilii Bononiensis, 1548. x. xix. *¶ seq.* Responsum illi tunc datur, aliudque promittitur a Pontifice, xxvi. xxix. Mandati limites Didacum excessisse dato responso ostendit Pontifex, 1548. cxxix. Intermissum Tridentinum concilium instaurari enixe flagitat, 1550. ix. xi. In Farnesiam familiam concitatus Parmæ, ac Placentiæ Ducatu ipsam privari apud Cæsarem inquit, 1551. xiv. *¶ seq.* Ad comprimendos Senensium motus arcem inibi ædificans, eisdem vehementius accendit ad arma, 1552. XLII. *¶ seq.*
Didacus Lassus Ferdinandi Romanorum Regis nomine ad Pontificem Orator venit, ut mortem Cardinali Martinusio inflictam purget, 1552. XLV. ad LIII.
Dieta catholica Religioni semper noxia, ideoque a Protestantibus expetita, 1545. ix. *¶ seq.* Francfordien, Augustana, Hageonenfis, Ratisbonensis, Spirensis, ac Vyormaticensis.
Diethelinus Abbas S. Galli: Hortatur illum Pontifex, ut ad Tridentinum concilium accederet, 1551. ix.
Dignitates Ecclesiasticæ: Hæreticos ad Ecclesiam revertentes Ecclesiasticis dignitatibus admoveri posse indulget Paulus III. 1548. LXXVIII. Passaviense decretum in Augustano conventu instauratur, quo dignitatibus spoliatur ad hæreticos deficientes, 1555. V.
Diomedes Carassa Episcopus Ariancensis Cardinalis creatur, 1555. LXXXI.
Dionysius Zannetinus Episcopus Chironensis pro Jo. Thoma Sanfelicio, qui ipsi barbam evulserat, in concilio deprecatur, 1546. cxxiv.
Disciplina ecclesiastica a Pontifice promovetur, 1542. II. 1548. LXIV. Quam audacter Carolus V. in ecclesiasticam reformationem se ingesserit, 1548. LVII. In Concilio Tridentino commendatur, 1551. LII.
Dispensationes: Parcitas, & modus in eis concedendis, ne iniquæ evadant, proponitur, 1547. cxxix. De promovendis ad Sacerdotium, vel Episcopatum, rarissime fiant etiam super astate, 1547. LXXV. Dispensationes pro Germanis ad fidem redeuntibus in multis postulantur, 1548. XLV. Dispensationes de Sacerdotum conjugio, maximum Ecclesiæ detrimentum afferent, 1548. LXXVIII. Dispensationes a nuntiis pro reformatione in Germaniam missis, quomodo adhibendæ, 1548. LXXII. 1549. ix. Cavendum omnino, ne eorum ministri aliquid pro eis recipiant, *ibid.*
Dispensationes cum hæreticis parum plerumque proficiunt, 1546. xci.
Divitia: Divitiarum magnanimus contemptus in Petro Gasca, 1547. cxxv. In Gasp. Berzeo, 1549. XLIV.
Dominica: Pro die Dominica diem Veneris celebrandam sufficere molitur Calvinus, 1542. LIII.
Dragutes Pirata in Neapolitano regno gravia mala patrat, 1554. xx.
Ducatus Parmæ & Placentiæ. *Vide*, Parmæ.
Dunenses, Episcopum a Pontifice petunt, & impetrant, 1551. LXXXI.
Durante de Durantibus Brixienfis ex Episcopo Casanensi Card. tit. Basilicæ SS. XII. Apostolorum eligitur, 1544. XL.

Electio: Pontificis electio Romæ, concilio licet aperto, a Cardinalibus dumtaxat peragi debet, 1542. XLIII. 1544. XXX. Electiones Episcoporum, atque aliorum ecclesiasticorum rectorum, quam sancte fieri statuerit Paulus IV. 1555. XXIII.
Electores: Plures Imperii Electores ad concilium Tridentinum veniunt, 1551. XXXVIII.
Elemosynæ: Pro elemosyna impertienda S. Franciscus Xaverius, pecunia cælitus immissa donatur, 1544. XXXIX. Imminentia æternæ damnationis pericula avertunt elemosynæ, 1545. LXII. Exemplum in Petro Gamrato, *ibid.* S. Thomas de Villanova munificus in pauperes, 1555. LXVII.
Eleonora Francorum Regina Carolum V. fratrem in Belgio commorantem, pæce composita gratulabunda invitat, 1544. XXXIV.
Elisabeth postea Angliæ Regina: Conjuratio in Mariam Reginam conscia custodiæ addicitur, ac magno catholice religionis detrimento a morte liberatur, 1554. II.
Emmanuel Philibertus Sabaudia: Dux pacis inter Cæsarem, & Franciscum sanctiæ beneficio ditionem amissam recuperat, 1544. XXX. Ad concilium promovendum a Pontifice sollicitatur, *ibid.* Obedientiam per Oratorem suum exhibet, 1550. XLII.
Energumeni: Lutherus suis exorcismis frustra, ac ridicule liberare energumenos molitur, 1545. XLIX. In Belgio Lutheri mortem, eumque ad Tartara sublatum deprædicant, 1546. XLIX.
Episcopatus: Episcopatum pluralitas in Germania quare non improbanda, 1547. III. Episcopatus tenues uniri, valde expediens judicatum, 1547. LXXVI. Retentio unius Episcopatus tantum conceditur etiam Cardinalibus, 1550. VIII.
Episcopi: Adhortatio Pauli III. ad Merseburgensem Episcopum, ut pastorali sollicitudine Episcopale munus adimpleat, 1542. XL. Episcoporum in Hungaria status, 1545. cxxiv. Pro eorum disciplina restituenda plura decernuntur, *ibid.* Per se ipsos, & non per procuratores concilio interesse jubentur, 1546. VII. Episcopis prædicandi munus incumbit, LXII. Impedimenta residentiam ipsorum tardantia auferenda, lvi. LXXII. Episcopi non residentes a S. Damaso Papa metricibus comparantur, 1546. cxxxv. Residentia Episcoporum urgetur proluxa oratione a Cardinale Pacechio, ac Summo Pontifici suadet, ut peculiari bulla ad eam Episcopos excitet, cxxxv. Episcopi titulares non nisi ex urgentissima causa fiant, 1547. LXXVI. Rarissime dispensetur circa statem cum promovendis ad Episcopatum, *ibid.* Examen promovendorum ad Ordines fiat coram ipsomet Episcopo absque ulla mercede, LXXVI. LXXVII. Triennium prescriptum pro ordinatione Sacerdotum ad majus, quam ad annum Episcopus limitare non possit, *ibid.* Episcoporum visa a Metropolitanano inquirentur, ac Sedi Apostolicæ, cum opus fuerit, deferatur, 1547. LXXVII. Vistatores Episcoporum singulis triennis a Pontifice in omnibus regionibus constitui, laudabile esset, *ibid.* Singulis annis Episcopi diocesim perlustrare, sola victus procuracione accepta, teneantur, 1547. LXXVII. Episcoporum inaugurations in Anglia novis ritibus inducuntur, 1547. cxxxix. Galli in conventu apud Molinum Episcopos pro reformatione Romam mittendos deligunt, 1548. LXXIII. LXXVII. Episcopi in Angliam nuntii timidi Primum Ecclesiæ Anglicanæ Eduardo puero deferentes, iusto Dei judicio puniuntur, 1548. LXXX. Ad Episcopos, non ad Reges de causa Religionis cognoscere, spectare, Sigismundus Poloniæ Rex præclare aiebat, 1548. LXXXI. Plures Angliæ Episcopi præ-

cedendis, ne iniquæ evadant, proponitur, 1547. cxxix. De promovendis ad Sacerdotium, vel Episcopatum, rarissime fiant etiam super astate, 1547. LXXV. Dispensationes pro Germanis ad fidem redeuntibus in multis postulantur, 1548. XLV. Dispensationes de Sacerdotum conjugio, maximum Ecclesiæ detrimentum afferent, 1548. LXXVIII. Dispensationes a nuntiis pro reformatione in Germaniam missis, quomodo adhibendæ, 1548. LXXII. 1549. ix. Cavendum omnino, ne eorum ministri aliquid pro eis recipiant, *ibid.*
Dispensationes cum hæreticis parum plerumque proficiunt, 1546. xci.
Divitia: Divitiarum magnanimus contemptus in Petro Gasca, 1547. cxxv. In Gasp. Berzeo, 1549. XLIV.
Dominica: Pro die Dominica diem Veneris celebrandam sufficere molitur Calvinus, 1542. LIII.
Dragutes Pirata in Neapolitano regno gravia mala patrat, 1554. xx.
Ducatus Parmæ & Placentiæ. *Vide*, Parmæ.
Dunenses, Episcopum a Pontifice petunt, & impetrant, 1551. LXXXI.
Durante de Durantibus Brixienfis ex Episcopo Casanensi Card. tit. Basilicæ SS. XII. Apostolorum eligitur, 1544. XL.

Ecclesia: Ecclesiæ dignitas in utilitate christiana reipublicæ procuranda consistit, 1543. XI. Ecclesiasticæ dignitati noxia in Hispania pragmatica a Cardin. Parisio discutitur, 1543. LII. Beneficia a laicis possessa Ecclesiis restituenda decernitur, 1545. xxiv. Ecclesiam sub porcæ imagine depingit Martinus Lutherus, 1545. XLVIII. Verba Universalem ecclesiam, representantia, omittuntur in concilio Tridentino, & quaræ, 1546. I. II. IX. XIV. Controversiæ super iisdem, 1547. VIII. *¶ seq.* Ecclesiæ ceteraque omnia ad Dei cultum pertinentia fisco regio addicuntur in Anglia, 1547. cxxix. Jurisdictionis Ecclesiæ jura ne violentur, admittendum, 1548. LXXI. Ecclesiarum bona ab hæreticis directa quo pacto condonanda, vel de iis transigendum, 1548. LXXI. Ecclesiam foemina esse, ac debere viro Christo in Sacris Scripturis loquenti obedire, ad astruendam perfidiam suam, dicebant in Anglia hæretici, 1549. cxxix. Ecclesiæ nomen e sacris Bibliis eradunt, ac ejus loco Congregationem sufficiunt, *ibid.* Ecclesiasticos delinquentes, qua charitate corripere confuesceret S. Thomas de Villanova, 1555. LXVI.
Edmundus Bonerus Londinensis Episcopus plura pro fide catholica tuenda in Anglia perpeffus, 1550. cxxii.
Eduardus Henrici Regis Angliæ filius patri in regno succedens primatum quoque Anglicanæ Ecclesiæ usurpat, 1547. cxxiv. Zuingliana hæresi inficitur, cxxv. Vindictoriam ob tumultus in Anglia exortos confugit, 1549. cxxviii. A Maria sorore de fide catholica amplectenda admonetur, 1549. cxxxi. Ea de causa cum conficiatis stimulis agitatus incederet mœrens, ac tristis, cum ea amplius colloqui non est permiffus, *ibid.*
Eduardus Somerseti Dux qui & aliis Thomas unicum se Eduardi Regis Angliæ tutorem, ac regni protectorem disiectis aliis constituit, 1547. cxxv. Eduardum Regem Zuingliana hæresi inficit, *ibid.* In Scotiam valido exercitu irrupens, agros depopulat, ac victoria elatus latius hæresim diffundit in Anglia, 1547. cxxviii. De male administrata Republica accusatus in carcere conjicitur, 1549. cxxviii. *Ann. Eccl. Tom. XXXIII.*

disiecta, timiditate fortissimos, se constantissimosque in Dei causa tuenda præbuerunt, 1550. xxxii. Homines indigni in Anglia Episcopis suffecti, xxxiii. Decreta Pontificia in Episcopatus Sabaudia, & Pedemontii conferendis vetat infringi Henricus II. Gallia Rex, 1550. xxxv. Poloniarum Episcopi ad strenue pullulantes hæreses opprimendas a Pontifice incitantur, 1550. xlii. Ab Episcopo non appellandum ante definitivam sententiam ab interlocutorio, vel alio quocumque gravamine, 1551. lxi. Witttembergæ Ducis Oratores petunt a concilio, ut constituantur Judices, qui judicent de controversiis Religionis, & si non sint Episcopi, 1552. xlii. *¶* *seq.* Juramento a Pontificia subjectione solvi Episcopos in concilio petunt hæretici, xvi. Plures Episcopi in Anglia e custodia iussu Mariae Reginae liberantur, 1553. xli. Episcoporum electiones, quales esse debeant, 1555. xliii. Causæ Episcoporum ad Romanum Pontificem deferantur, 1551. lxi.

Equites Jerosolymitani a Pontifice Carolo V. & Henrico Gallia Regi commendantur, 1548. lxxxiv. Pro defendenda Tripolitana regione multum laborant, 1548. lxxxiv. Vide, Hierosolymitani.

Ereburgum a Mauritio Saxonæ Duce expugnantur, 1552. xxvii.

Evangelium: Evangeliorum librum Poloniae Reginae, quamvis nondum coronatæ, de more osculandum deseri consentit Paulus III. 1549. xlvii.

Eucharistia Sacramentum, quod pridem negaverat, fatetur Lutherus, 1545. xlviii. Sacerdos in Eucharistia Sacramentum non credens, miraculose detegitur ac convertitur, 1545. lxi. In concilio Tridentino hæreticorum errores circa Eucharistia Sacramentum recensentur, & expendantur, 1547. xxviii. Eucharistia Sacramentum reverentia exhibenda indicitur, 1547. lxxxii. Singulis quindecim diebus in pixide renovari debet, *ibid.* Modus reverenter procedendi, cum ad infirmos defertur, *ibid.* Eucharistia Sacramentum ab Henrico VIII. homine quantumvis perditissimo semper in honore habitum, atque in extremo vitæ id ipsum est proteclatatum, 1547. CXX. Eucharistia laici sub utraque specie necessaria ab hæreticis in Anglia asseritur, 1547. CXXX. In Eucharistia panem & vinum in verum Christi Corpus & Sanguinem converti, remanentibus tamen speciebus, de fide tenendum, 1548. lxxxix. Integrum Sacramentum sub utraque specie Hulsitæ in Bohemia constituntur, 1549. xxv. Impia a Joanne Calvino de Eucharistia promulgatæ assertiones, a Carolo Espenceo confutantur, 1549. xxxiii. *¶* *seq.* Eucharistia miraculum Ravennæ editum, 1549. xlviii. Plures in Anglia pro ipsa & contra ipsam eduntur libri, 1550. xxxii. Errores circa ipsam examinandi Patribus Tridentinis proponuntur, 1551. xxxix. llii. Decreta circa Eucharistia Sacramentum, 1551. l. Praga Christus Jesus in Eucharistia Adalberto e Baufech oranti sub forma pueri se videndum præbet, 1555. l. Sanguis ab Eucharistia a Judæis pugionibus confossa emanat, 1556. xxxvii.

Eugenii iv. Bullam dissolutionis concilii Florentini ab ipso editam Paulus III. Tridentinum mittit, 1546. xxxviii.

Examen promovendorum ad Sacros ordines coram Episcopo, virisque doctis, ac probis, nulla lucri spe fiat, 1547. lxxvi. *¶* *seq.*

Excommunicatio valde metuenda, 1544. xxxvi. art. xxii. *Vid.* Anathema. Excommunicatio fertur in eum, qui indulgentias ab Episcopo non deputatus prædicare, præsumpserit, 1547. lxxviii. Renovatur negligentibus in Paschate Eucharistia Sacramentum accipere, 1547.

LXXIII. Excommunicatio iussu S. Francisci Xaverii fertur in Malacensem Præfectum Apostolicæ prædicationi Evangelii sese opponentem, 1552. lx.

Extrema Unctio: Errores hæreticorum circa Sacramentum Extreme Unctionis, 1547. lxxiv. In primitiva Ecclesia in usu fuisse, ac de tempore, quo ministrabatur, asseritur, lxxix. Errores hæreticorum circa Sacramentum Extreme Unctionis, 1551. lli. *¶* *seq.*

F

Fabius Mignanellus Episcopus Lucerinus Cæsarem & Ferdinandum Pontificis nominat, monet, ne in Dieta Vormatiensi de rebus Religionis agatur, 1545. xvii. *¶* *seq.* Pro recuperanda Placentia ad Carolum V. Nuntius dirigitur, 1547. cx.

Fabius Mignanellus Episcopus Grossetanus Cardinalis creatur, 1551. lxxxiv. Ad componendos Senensium in diversas partes distractorum animos Legatus decernitur, 1552. xliii. Frustra, adversantibus Gallis, Senenses conciliare nisus, Romam revocatur, *ib.*

Fames: Populus Romanus graviore annona penuria afflictus, panem a Pontifice publice exposcit, 1551. lxxv. Romæ a Paulo iv. pie, ac liberaliter provifum, 1557. xxxvi. In Germania a Joanne Electore Trevirensi, *ibid.*

Farnesia familia a Julio III. Imperatori commendatur, 1550. lli.

Federicus Cæsius Episcopus Tuderinus Cardinalis tit. S. Pancratii, 1544. xl.

Federicus Fregosius Genovensis Archiepiscopus Salernitanus Cardinalis renunciatur, 1549. xxxviii.

Federicus Fantuccius Rotæ Auditor, ad Cosmum Florentia Ducem pro componendis Senensium rebus a Julio III. mittitur, 1533. xvii.

Ferdinandus Archiepiscopus Granatensis Indiarum Patriarcha designatur, 1546. clvii.

Ferdinandus Romanorum, & Hungariae Rex ad Concilium Tridentinum per epistolas a Pontifice invitatus, Oratores se missurum spondet, 1542. xiv. *¶* *seq.* Mittit Franciscum a Castellano, 1543. vii. Henrico Brunsvicensium Duci præ nuptio Lutheranorum metu supplices negligit asserere, 1542. xxxvii. Segnior in submitendo Albæ Regali subsidio, 1543. xxxiv. Ob nimiam in Ecclesiasticis ministrorum licentiam cladibus Hungaricis multatur, xxxv. Ecclesiæ Aquilejensis jura tueri suadet, cum eisdem Ecclesiæ canonicus sit, 1543. xxxv.

Oratores ad Concilium Tridentinum mittit, 1545. vi. Coacta Wormatiensi Dieta ipsam alloquitur, xix. Bohemos a se deficientes compescit, 1547. ciii. cv. Gratulatur illi Pontifex de victoria, civ. Ejus ope Hulsitæ ad Ecclesiam catholicam revertuntur, 1549. xxv. *¶* *seq.*

Ferdinandus Austriae Archidux: Ejus pietas a Paulo iv. commendatur, 1555. xviii.

Ferdinandus Cæsar Imperii fauces in suam stirpem, & non in Philippum nepotem transferri curat, 1550. xxiv. Ejus Duces in Cardinalis Martinus necem conspirant, 1551. lxxxiii. Pluribus purgare se apud Pontificem nititur de morte eidem illata, 1552. xlv. ad lxxx. Lutheranorum placitis in conventu Augustano se opponit, l. Praga Societatis Jesu Collegium excitat, 1555. l. A Paulo iv. commendatus, *ibid.* Ad fidem catholicam strenue tuendam animatur, li. Pighardorum, & Calixtinorum reliquias Bohemia ejicit, lxi. Ad cœtum Vormatiensem dissolvendum illum urget Pontifex, 1557. xxxii.

Ferdinandus Toletanus Dux Albæ: simulates inter ipsum, & Paulum iv. 1555. lxxxiii. 1556. v. Hominem Romam mittit, ut se, suaque gesta

gesta purgaret, 1556. vi. Varia Campaniæ loca subjicit, vii. Responsum a Cardinalibus ipsi datum, cum scriberet, se loca, quæ expugnaverat, Cardinalibus, vel futuro Pont. servare, *ibid.* Inducia inter Pont. & Proregem vii. Renuit ab ipso Paulus censum annum pro Neapolitano regno accipere die festo S. Petri, 1557. xi. Romæ expugnationem frustra aggreditur, ix. *¶* *seq.* Pace firmata, Romæ a Pont. honorificentissime excipitur, xvii. Ejus pavor, ac reverentialis metus, cum ad Pont. accederet, xviii.

Ferrantes Gonzaga Prorex Siciliae Placentiam, occiso Petro Aloyfio Farnesio, cum Cæsarianis occupat, 1547. cix. Octavium Farnesium bello adorsus, cum ipso tandem inducias componit, cxiii. Cum eo pacem componere, ac Parmam obtinere mediatum contra Pontificis voluntatem Octavium Farnesium, 1549. xlvii. Bellum contra Farnesios adorsus, 1551. xiv. *¶* *seq.* Ductor Pontificii exercitus contra Parmam, 1551. xvii. Pontificis Iussu a Mirandula oblatione desistit, 1552. xxxix.

Ferraria pro concilio celebrando apta civitas judicatur, 1547. lxxx. A Calvino variis hæresibus clanculum inquinatur, 1552. lvii. Pro ea emundanda censes fidei a Pontifice decernuntur, 1552. lvii.

Festa: Sanctorum festa charitatis specie dimiuit, tentabat Geraldus Russus hæreticus Oloren. Pseudoepiscopus, 1555. lxxv.

Fides Catholica: Ob id commendatur a Pontifice Hiberni, 1547. CXXV. Fidei decretum in concilio Tridentino legitur, ac firmatur, 1546. xv. *¶* *seq.* Fidei decreta jam stabilita in dubium revocari vetat Paulus III. 1548. xxvii. Fides sola peccatorem non justificat, lxxxix. Fides Catholica in Anglia viriliter a plerisque defenditur, 1550. xxxii. Illam esse veram fidem, quam Romana tenet Ecclesia, publice e catasta Jo. Northumbriae Dux asserit, 1553. xiv. Fides publica Protestantibus ad concilium venientibus datur, 1552. xxi. Pro hæreticis exposcitur, 1552. x. xiv. Conceditur a concilio, xxi.

Fiesia oppidum ad Lyseum amnem Lutheranis deditur, 1546. cvii.

Fiscus: Ecclesiasticorum omnium bona addicit Eduardus vi. 1547. CXXIX.

Flaminium de Sabellum Pontificis cubicularius purpureum galerum Othoni Card. Truchese desert, 1544. xlii.

Florentia: Contra Cosmam Florentini exules in Insurbia exercitum cogunt, sed ab ipso coercentur, 1544. xvi. Florentinum concilium, quando dissolutum, 1546. xxvii.

Florentini a Julio III. monentur, ne Senensibus exulibus auxilium adversus patriam præstent, 1552. xliii. Censores fidei elidendæ impietati incumbere Florentia jubentur, lvii.

Florentius Voluferus Scotus quo pacto inter Scotias tumultus catholice agere debeat, a Jacobo Cardinali Sadoletto per literas instituitur, 1546. cxlviii.

Fœdus contra Regem Gallia inire Paulus III. respuit, 1543. xlii. *¶* *seq.* A Francisco I. cum Solymano probrose percutitur, 1543. xli. De ipso frustra purgare se nititur, xli. *¶* *seq.* Contra istum fœdus declamant ipsi Gallici auctores, xli. Fœdus contra hæreticos inter Pontificem, & Cæsarem Sancti ejusque articuli recensentur, 1546. xciv. Inter Paulum III. & Henricum II. Gallia Regem contra Cæsarem agitur, 1548. lxxv. Abiit Pont. in societatem armorum contra Carolum V. venire, 1549. xxiii.

Fortissimus: Cognomine Fortissimi a Pontifice Carolus V. decoratur, 1547. cv.

Franciscus Belcarus Metensis Episcopus contra

fœdus a Francisco I. cum Turcis inito declamat, 1543. xlii.

S. Franciscus Borgia petit a Pontifice librum exercitiorum S. Ignatii confirmari, 1548. lxxxvi. Jo. Castella Regina mentis impotem suis precibus menti restituit, ut Sacramenta recipiat, 1555. xlvii. Carolus V. de sua Imperii abdicatione consilium eidem multo ante aperit, 1555. xlix. Ulyssiponem consolatur Catharinam Regis Sebastiani Aviam petit, 1557. xlix. li.

Franciscus a Castellano Ferdinandi Romanorum Regis Orator Tridentum vadit, 1543. vii. 1544. vi. xxix. Eniponum valido præsidio contra Witttembergensium copias munit, 1546. cvii.

Franciscus Davalos Marchio Vasti Niciam a Turcis, & Gallis obsessam liberat, 1543. xxxix.

Franciscus Donatus Venetiarum Dux ad Societatem armorum ineundam contra hæreticos a Pontifice invitatur, 1546. ci.

Franciscus Gallia Rex Oratorem ad conventum Spirensium Franciscum Olivarium mittit, 1542. ix. Quintuplici exercitu contra Cæsarem arma movet irritum successu, 1542. xxix. *¶* *seq.* A Pontifice ad colloquium cum Cæsare ineundum, atque inducias firmandas incitatur, 1542. xxxiii. Causam differendæ pacis a se in Cæsarem avertit, xxxv. Fœdus cum Turcis in magnum sui nominis dedecus percutit, 1543. xli. Frustra de eo purgare se nititur, xli. *¶* *seq.* Ejus Oratores a Northumbria ac Spirensi conventu post fœdus cum Turcis initum pulsi, xlvii. *¶* *seq.* 1544. ii. Hostis Imperii in Spirensi conventu declatatur, xvi. Coram Pontifice Hispani Oratores contra ipsum agunt, quod cum Lutheranis amicitiam coleret, eisque favorem præstaret, 1543. lli. A Turcica confessione se divellit, 1544. xvii. Pius ejus facinoribus prosperum dat Deus exinde incrementum, *ibid.* Ad pacem cum Carolo V. componendam certis quibusdam legibus inducitur, 1544. xxiii. A Pontifice propterea commendatur, xxiv. Ad Regem Angliae invadendum auxilia poscit, xxviii. Concilium Tridentinum maturari rogat, *ibid.* Francisci Regis iussu Meloduni a pluribus Theologis congregatis Catholica veritas illustratur, 1544. xxxvii. Principes Vormatiæ congregatos, ut dissensiones ad concilium Tridentinum referant, frustra per suos Oratores monet, 1545. xxi. Præsules Tridentum missos in Galliam revocat, xxxi. Scotis contra Anglos supplicias mittit, quæ tamen prodicione Comitiss Leuoti irritæ cessere, lvii. Hæresim mira severitate coerces, lvii. 1546. xcvi. Ad belli contra hæreticos Societatem a Paulo III. invitatur, xcvi. Ejus laudes a Petro Danesio Oratore suo in concilio Tridentino referuntur, 1546. cxxi. Pro tuenda unitate Ecclesiæ, ejusque Capitis, quam strenue insudaverit, *ibid.* Pacem cum Anglis componit, 1546. cxlix. Bellum iterum contra Carolum V. meditatatur, 1547. cvi. Ut eum a proposito dimoveret Paulus III. Cardinalem S. Georgii Legatum mittit, *ibid.* Genuensem conjunctionem Ludovici Flisci creditus est fovere, cvii. Moritur, cxvi. Ejus elogium, *ib.*

Franciscus Henricus Societatis Jesu per epistolas ipsum Travencoræ strenue laborantem S. Franciscus Xaverius consolatur, 1548. lxxxv.

Franciscus Olivarius Galliarum Regis Orator in Spirensi conventu orationem habet, 1542. x. In malam partem accipitur ejus oratio, quod dixisset Arces Hungariae a Turcis possessas non iterum tentandas, ideoque ante expletum conventum dimittitur, *ibid.*

Franciscus de Rohan Henrici II. Galliarum Re-

Regis nomine legationem apud Pont. obiit, 1547. CXIX. Turpis illius a catholica Ecclesia defectio, *ibid.*

Franciscus Sfondratus Archiepiscopus Amalphitanus ad Spirensem conventum, ac simul ad Ferdinandum Romanorum Regem Nuntius cum præceptionibus, ac mandatis a Pont. mittitur, 1543. XLIX. In Belgium ad Cæsarem pro pace composita gratulatorius Nuntius a Paulo III. mittitur, 1544. XXXIII. Sacra purpura donatur, XL. Ad Cæsarem pro pacis custodia iterum legatus, 1547. CVI. Revocatur, 1548. LXV. Negotium electionis Armeniorum Patriarchæ ipsi, ac Cardinalibus Cervino, & Crescentio committitur, 1549. XXXV.

Franciscus Toletanus Orator Cæsaris ad Concilium Tridentinum Patres in congregatione alloquitur, 1546. XLIV. Cæsaris mandato, ut suo nomine in congregationibus votum, proferret quomodo responsum, XLV. Tridentinum redit, 1551. VI. Sessioni primæ interest, VIII.

Franciscus Cardinalis Turnonius res catholicas in Galliis egregie propugnat, 1544. XXXVII. Pacis sequenter inter Julium III. & Octavianum Farnesium, 1552. XXXVIII.

S. Franciscus Xaverius Societatis Jesu: Egregii illius pro animabus Christo lucrands in Indiis labores, 1543. LX. 1544. XXXIX. 1546. CLII. Plures mortuos ad vitam revocat, 1543. LX. 1549. XLII. Ejus in declinanda gloria humilitas, 1543. LX. Calitus accepta pecunia mendico subvenit, 1544. XXXIX. Eo sacrum operante in Insula Maurica, terra contremisit, 1546. CLII. Victoriæ de infidelibus ab exercitu Christiano reportandam prædicit, 1547. CXXXVI. Cælestium consolationum pabulo inter extremos labores recreatur, 1548. LXXXV. Suis epistolis Franciscum Henricum in fidei prædicatione strenue laborantem consolatur, *ibid.* In Japoniam Evangelium feliciter invehit, 1549. XXXVI. *¶ seq.* Mira sancti viri abstinencia, XXXIX. Crucis venerationem in Japonia reperit, XXXVII. Virtutes, prædicatione ac miracula S. Francisci Xaverii, XLI. *¶ seq.* Sacri corporis ejus incorruptio, 1552. LXII. Malacam defertur, *ibid.* De sua ad Sinarum regnum professione S. Ignatium Lojolam, ac Joannem Lusitanæ Regem certiores facit, 1552. LIX. *¶ seq.* Malacæ Præfectum Apostolicam expeditionem impediendam censuris subici mandat, *ibid.* In Sanciano insula ad cœlum evolat, LXI. *¶ seq.* Navigantibus præsto adest, ac præsentiam suam miraculose multiplicat, 1551. LXXVII.

Franciscus Guisæ dux Metim strenue defendit, ac mira humanitatis officia erga hostes invalidos, ac male habitos exhibet, 1552. XXXV. In Italiam descendit ad operam ferendam Pontifici, militesque suos tradit Duci Ferrariæ Generali Pontif. 1557. IV. Consilium bellicum, & defensio cum Duce Ferrariæ, VII. Civitellæ Arcem in finibus regni obsidet, VII. Conqueritur de Pontificis ministris, & solvit obsidionem, *ibid.* In Pontificis obsequio ad pacem usque manet, postea laudatus a Pontifice ad suum Regem revertitur, XVI.

Franciscus Maria Taurinus S. R. E. postea Cardinalis cum S. Philippo Nerio in Indias navigare meditatur, 1557. L.

Franzinius Michaelius Episcopus Casalen. ad excindendam erumpentia hæresis germina in Ferrariensi Ducatu Censor constituitur, 1552. LVII.

Fridericus Palatinus hæresi manifeste polluitur, 1546. CV. De temerata religione, ipseque Majestatem veniam a Carolo V. expostit, CXIV.

Fridericus II. Danorum Rex Sacramentarios,

& Anabaptistas hospitio in suo regno prohibet, 1555. XLIII.

Fridericus Nausea, doctrinam de Missæ Sacrificio in concilio discussam, summopere commendat, ac probat, 1552. VIII.

Fridericus Staphilus, quamvis uxoratus Pontificio privilegio in Academia Ingolstadtensi lauream Doctoratus Theologici suscipit, 1556. XIX.

Fruentum miraculose in horreo S. Thomæ de Villanova multiplicatur, 1555. LXVIII. A Paulo IV. de longe advehi, ac Romæ mitiori pretio divendi, in penuria justum, 1557. XXXVI. Item in Germania a Joanne Elestore Trevirensi, *ibid.*

Fulvius Corneus Perusinus Cardinalis creatur tit. S. Mariæ in via, 1551. LXXIV. Legatus ad Cosmum Florentiæ Ducem pro pace cum Senensibus, atque Hispanis componenda mittitur, 1553. XXI.

G

Gabriel Gufmanus Francorum Regiæ Piacularius Sacerdos pacem inter Carolum V. & Franciscum I. strenue promovet, 1544. XXXI.

Gallia: Galli Maranum Aufriacorum oppidum in paludibus Venetorum occupant, 1542. XVIII. Minantur Solymano illud cedere, ni Aufriaci ab incæpto desistant, XX. Gallia Calvinismo secede incitur, 1542. LII. 1549. XXXIII. Galli Oratores Norimberga, ac Spira post fœdus cum Turcis initum proscripti, 1543. XLVII. *¶ seq.* Apologiam pro Francisco Rege evulgant, *ibid.* Gallos a Cæsare avertere summo conatu Protestantes nituntur, 1545. XXXIII. Galliarum Regis Oratores in Concilio Tridentino admittuntur, & de loco eis dando suborta controversia sopitur, 1546. CXIX. *¶ seq.* Reculant primæ concilii sessioni interesse, & quare, XVI. Gallorum Regum in Ecclesiam Romanam beneficentia, & dilectio, 1546. CXXI. Gallorum Regum exaltationem, sublimationem esse Sedis Apostolicæ scriptis Innocentius III. *ibidem.* Galli Præsules, transfata Bononiæ Tridentino concilio, Ferraria substitunt, donec controversia de translatione facta dirimatur, 1547. LX. Galli pro Scotis contra Anglos pugnant, 1547. CXV. Galli Cardinales nituntur, Pontificem a mittendis in Germaniam Legatis cum dispensationum facultate avertere, ne Cæsaris potentia nimium excreceret, 1548. XLIX. Galli conventum apud Molinum cogunt, ut Episcopus pro reformatione Romam mittendos deligant, 1548. LXXIII. Mentem suam scripto produnt, *ibid.* Galli bellum Placentinum Pontificis contra Octavianum Farnesium detestantur, ac Cardinales, & Orator Gallici ex Urbe discessionem minantur, 1551. XX. In subalpinis plures arces occupant, 1551. XXI. XXIV. Gallica classis Belgicam classem dolo, ac prodicione circumventum infestat ac diripit, 1551. XXIV. Episcopus Gallia, quod ad concilium non accesserint, excusat Henricus II. suis Epistolis, 1551. XXVII. Gallorum, atque Germanorum antiquam societatem revocare se velle, scribit Henricus II. 1552. XXXIV. Senenses ab Imperialium partibus ad suas avertunt, 1552. XLII. *¶ seq.* Gallica classis sub Principe Salernitano una cum Turcica ad Neapolitani regni invasionem se præparat, XLIV. Senenses fortiter adjuvant, 1554. XX. Corfica magnam partem, Turcis adjuvantibus, subigunt, 1553. xxxv. A Genuensibus fugati, 1544. XX. Suppetias Pontif. ferant, 1557. V. Cladem magnam ab Hispanis apud S. Quintinum accipiunt, IX.

Gangrena ope S. Cajetani Thyenai sanitur, 1547. CXXXVI.

Garzas Lassus Vega conspirationis in Paulum IV. insimulatus in custodiam arcis Ælæe detruditur, 1556. V.

Garzas de Toledo Montem Alcinum obsidet, 1553. XVII. Ad pacem promovendam sollicitatus, *ibid.*

Gaspar de Avalos Archiepiscopus Compostellanus Card. pronunciat, 1544. XL.

Gaspar Berzeus Societatis Jesu in regno Armuziensis egregie pro Evangelio propagando laborat, 1549. XLIV. Apostatam ad fidem per epistolam a se revocatum, ideoque a Mahometanis occisum, velut Martyrem veneratur, *ibid.* Crudelia Ethnicorum sacrificia sustulit, *ibid.* Ejus virtus apud Saracenos prius habita ludibrio, postea admirationi, *ibid.* Splendidam vestem ab illis exhibitam cum paupere sua tunica retinuit commutare, XLIV. Egregia pro Evangelio in Armuzia, & Indiis disseminando laborat, 1550. XLV.

Gaspar Cardillus Caroli V. in concedendo Interim impietatem reprehendit, 1548. LXIV.

Gaspar Contarenus pro pace impetranda Legatus iterum ad Carolum V. decernitur, 1542. XXII. Antequam legationem illam ineat Bononiæ decedit, XXIII. *¶ seq.* Diluitur calumnia ipsi illata, quod Ochinum fidei, ac Religionis desertorem suis sermonibus in Apostasia confirmavit, XXIV. *¶ seq.* Ejus virtutes, ac in obitu constantia, *ibid.* XXIII. XXVI. Plura sui ingenii reliquit monumenta, XXVI. Quaedam ejus sententiæ in invidiam adductæ, ab Eckio defenduntur, XLII.

Gaspar a Regibus Ordinis Prædicatorum Theologus a Rege Lusitanæ ad Tridentinum concilium mittitur, 1545. XLV.

Gaspar Quarantier pugnancia hereticorum loca demonstrat erudito libro, 1557. XXXIX.

Genua contra Genuam conjurat, irrito tamen conatu, Joannes Ludovicus Fliscus, 1547. CVII. Pœnæ de conjuratis sumptæ, CVIII. Genuenses per suos Oratores obedientiam Pontifici exhibent, 1550. XLII. Gallos e Corfica fugant, 1554. XX.

Georgius de Ambassa Gallus Cardinalis creatur, 1545. LX.

Georgius David major se Christum ementitur, 1543. LIX.

Georgius a S. Jacobo Ordinis Prædicatorum a Rege Lusitanæ ad Tridentinum concilium mittitur, 1545. XLV.

Georgius Blandrata Mahometismum cum aliis in Poloniam inducit, 1555. LV.

Georgius Martinus Varadiensis Episcopus ab irregularitate, ob plures in regno Hungariæ tumultuantes multatus, a Pontifice absolvitur, 1551. LXIX. Ejus egregii in Transylvania labores a Pont. commendantur, LXX. *¶ seq.* Cardinalis creatur, addita insuper facultate vestibus violaceis, ac rubeis utendi, modo Regularem habitum S. Pauli primi Heremita, cujus erat Professor, subitus desert, 1551. LXXII. Calumniis circumventus trucidatur, LXXIII. Ejus pia mors, ac mala inde secuta, 1552. LII. Necem ipsi justè illatam apud Pont. probare nititur Ferdinandus, pluribus exhibitis articulis, quos illum prodicionis, aliorumque criminum accusabat, 1552. XLV. ad LIII. Ejus mortis concilii divinitus pœnis multatur, LII.

Gerardus Veltruvichus a Carolo V. ad Solymanum pro induciis firmandis Orator mittitur, 1545. LV.

Gerardus Ruffus Episcopus Oloren. hæresi contaminatus moritur, 1555. LXV. ejus perditissimi mores *ibid.*

Germania: Germani Episcopi Procuratores con-

cilio adesse poscentes, non admittuntur, 1543. IX. Post varias disceptationes id ipsis conceditur, 1545. XXXIV. Principes Germaniæ per epistolam ad pacem a Pontifice incitantur, 1543. LI. In Germania, excepta Quadragesima, læticia in jejuniis toleranda, 1548. LXX. Quomodo de direptis ab hæreticis Ecclesiasticis bonis in Germania transigendum, 1548. LXXI. Reformationes Ecclesiasticorum in Germania promoventur, 1548. LXXI. Germani cujusdam a Mahometismo ad fidem catholicam reductio, ac suscepta pro eadem pretiosa mors, 1549. XLIV. Henricus II. Galliarum Rex vindicem se antiquæ Germanorum libertatis profiteretur, 1552. XXXIV. *¶ seq.* Julius III. pacta Nicolai V. de jure conferendi per Germaniam Sacerdotia confirmat, 1554. XVII. *¶ seq.* Conventus Augustani Germaniæ exitum pariunt, 1555. V.

Goa Indiarum Civitas S. Francisci Xaverii incolatu illustratur, 1549. XXXVI. Leucas amplius mille trecentas Japonia abest, XXXVII. Socios Goæ relinquit in Japoniam ingrediens S. Franciscus Xaverius, XL. Plures Bonzios in Goano collegio bonis artibus instituendos mittit, XLI.

Gratia de certitudine gratiæ in concilio disceptatur, 1546. CXXXIV. *¶ seq.* De gratiæ Dei nemo potest esse certus certitudine fidei, 1546. V.

Gregorius Cortesius Ordinis S. Benedicti in Sacrum Cardinalium collegium coopatur, 1542. LVIII.

Gregorius Vimeburgius per Treverensem diocœsim Catechista munere fungitur, 1557. XXXVI. A Paulo IV. Episcopus Azotenis renuntiat, *ibid.*

Grifones: Eorum de religione dissidia auferre Julius III. misso Paulo Odecalco Nuntio, studet, 1533. XXXVIII.

Guerinus regis Galliarum copiarum dux, quod avaritiz, libidini, & immanitati fræna laxaverit capitali sententia damnatur, 1550. XXXV.

Guido Afcianus Cardinalis Sfortia ad aperendam portam Basilicæ S. Mariæ Majoris anno Jubilæo 1550. a Julio III. Legatus declaratur, XLVII. Parmam ad Octavianum Ducem pro pacis conditionibus afferendis a Pontifice mittitur, 1551. XIV. A Paulo IV. in castro S. Angeli custodiri jubetur, & cur, 1555. LXXII. Inducias inter Pontificem, & Protegem Neap. paciscitur, 1556. VII.

Guillelmus Clivæ Dux in gratiam cum Cæsare redit, 1543. XLI. Pro Federico Saxoniarum Electore apud Carolum V. intercedit, 1547. CIII.

Guillelmus Bavaricæ dux: Ejus laudes, 1556. XIX.

Guillelmus Pelliserius Episcopus Montis Pessulani hæresis gravi suspitione laborat, 1550. XXXVII. Ejus mores, & mors, 1556. XXXVII.

Guillelmus a Piæstavia a Carolo V. ad concilium missus, 1551. XXVI.

Guillelmus Pocto Anglus creatur Cardinalis, & Legatus, 1557. XLIII. Ejus actus, & natales XLV. Obsitit ejus Legationi Maria Angliæ Regina, *ibid.*

B. Gundisalvus Ordinis Prædicatorum de ejus vita, ac miraculis inquiri jubet Julius Pontifex, 1551. LXXVII.

Gymnosophitarum Secta in Armuziæ regno rediviva, eorumque vivendi modus, 1550. XLV.

H

Hæssa a Maximiliano Egmundano Burani comite depopulata, 1546. CXII.

Helvetii cum Catholicis, tum hæretici ad concili-

cilium invitatur, 1542. XLIV. 1543. XVIII. 1546. LVII. A Pontifice monetur, ut controversias de Religione exortas concilio dirimendas relinquat, 1544. XXXI. Petrus Paulus Vergerius apud Helvetios hæresim diffeminat, 1546. XXIX. Eorum a fide catholica defectionem deplorat Pontifex, 1546. LXVI. Amantissimis literis a Julio III. ad concilium invitatur, 1551. X. Pro bello Neapolitano a Paulo IV. accersuntur, 1557. XI. Henricus VIII. Angliæ Rex Scotiæ Regem bello lacessit, 1543. LIV. Bononiam in ora Piccardiæ urbem obsedit, XVIII. Cæsaris exercitui se jungere, nisi Bononia recepta, recusat, *ibid.* Pacem cum Gallis conficit, 1545. LVII. Insidias Cardinali Polo ad concilium processuro molitur, 1545. III. Arma contra Gallias movere frustra nisus, pacem horratu Caroli V. cum Francisco I. componit, 1546. CXLIX. Ad obedientiam Sedis Apostolicæ morti proximus cogitans redire, arcano Dei consilio, a quodam Episcopo fallaciter dimovetur, 1557. CXX. Eius infelix mors, *ibid.* Postquam ab Ecclesia discessit, in plurimas calamitates decidit, CXXI. Extrema illius verba *Perdidimus omnia, ibid.* Carolus V. Imperatorem Eduardo filio tutorem dicit, CXXII. Monachorum nomina, quos necesse sustulerat, inter mortuus vocibus, animam effaturus, conscientiæ stimulis agitatus, ingeminat, CXXI. Henricus Brunsvicensium Dux a Saxone & Lantgravio ditione expellitur, 1542. XXXVII. A Pontifice per epistolas confirmatur, *ibid.* 1547. CXV. Norimbergæ in conventu Cæsaream fidem, & clientelam implorat, 1543. XLIII. Ab exercitu perduellium cum Carolo filio captus, victusque est, 1545. LV. Eius liberationem impetrari vetat Lutherus, *ibid.* E carcere educus Philippus Lantgravius adversarii sui defectionem intuetur, 1547. CV. Ob fidem catholicam in suam ditionem restitutam a Pontifice laudatur, 1549. IV. A subditis, cæterisque Lutheranis civitatibus pro fide vexatur, 1550. XIII. Henricus Gallia Delphinus a Pontifice ad suadendam Franciscus Patri pacem urgetur, 1542. XXVIII. Perpiniani obsidionem solvere cogitur, XXIX. Idem Gallia Rex factus suspensionem concilii suadet, 1547. LX. Rhemis coronatur, 1547. LXXXIII. CXIX. Translationem concilii Tridentini Bononiam tueri, ac Præfules Gallos illic accedere jubet, 1547. LXXXIII. Consolatorias a Pontifice epistolas super obitu Francisci Patris accipit, CXVII. Cardinalis S. Georgii Legatus ad eum dirigitur, qui de Patris morte doleat, ac de parto Regno gratulentur, CXVII. Rogatur, ut Cardinales, & Episcopos sui regni decreto de Episcopatum pluralitate tollenda obedire curet, *ibid.* Læta Henrici primordia in coercendis hæreticis, languidi consecuti progressus sibi suæque stirpi exitiales, CXIX. Ad pontificia jura, & concilii translationem tuenda paratum se exhibet, 1548. XV. De sedere inter Pontificem, & ipsum faciendū agit, LXV. Bononiensem expeditionem contra Anglos feliciter suscipit, 1549. XXXII. Contra hæreticos edicta promulgat, XXXII. Eius nomine Carolus Durfe obedientiam Julio III. præstat, 1550. VIII. Refertur concilium Tridentinum disuadet, 1550. X. Per Cardinalem Guisum, & Antonium Episcopum Tolonensem sectere ipsum curat Julius III. *ibid.* Scribit ad ipsum Pont. XVI. Assensum præbet pro concilii Tridentini reductione, XVI. A Julio confirmati sibi veteres inter Leonem X. & Franciscum I. pactiones exposcit, 1550. XVII. Pacem cum Eduardo Angliæ Rege quibusdam imperatis conditionibus facit, 1550. XXIX. Farnesiam gentem in suam

clientelam suscipit & ipsorum jura in Parmam, & Placentiam tueri pollicetur, 1551. XIII. *¶ seg.* Politicis rationibus Helvetios a concilio Tridentino dimovet, 1551. XI. Commotus contra Pontificem quod Parmense bellum prosequi vellet, plura contra Ecclesiasticam libertatem, ipsumque Pontificem molitur, 1551. XX. *¶ seg.* De eo congeritur Pontifex, quod Farnesius favens Ecclesiasticam ditionem invadi consuleret, & adjuvaret, 1551. XVII. Fœdus cum Protestantibus adversus Cæsarem statuit, 1552. XXIV. 1555. XL. Ad concilium mittere recusat, Præfulesque Gallos ab eo revocat, 1551. XXV. Creditus Turcas in Cæsarem excitasse, 1551. LXVII. Literas ad concilium Tridentinum mittit, in quibus conventum, non concilium illud vocavit, unde multæ turbæ, ac disputationes, 1551. XXVII. *¶ seg.* De suscepto Farnesiorum patrocinio se apud Tridentinos Patres purgat, & protestatur contra conc. 1551. XXX. Responso illi data, XXXIV. Cum Lutheranis in Carolum V. arma movet, 1551. LXVI. Belli causæ, *ibid.* Defensorem se Germanicæ libertatis scribit, ac Lutheranos Principes contra Carolum V. fovet, 1552. XXX. Tullo, Viroduno, ac Metis potitur, XXXIV. Eius ad Germaniæ Principes Epistola, XXXIV. Pacem inter Julium III. & Octavianum Farnesium componit, 1552. XXXVIII. XL. Ad eum humanissime scribit Pontifex, XII. Hortatur, ut Angliæ rebus, ac Cardinali Polo Legato opem ferat, 1553. V. In hæreticos severissimam exercet cenuram, 1553. XXXV. 1556. XXVII. Cum hæreticis Germanis in odium Carolus V. amicitias colit, *ibid.* In Belgium arma movens aliquibus expugnatis urbibus, commeatuum inopia recedit, 1554. XX. Senatorum quorundam dolo severitatem in hæreticos remittit, 1555. XL. Fœdus cum Paulo IV. facit, 1555. LXXIII. In hæreticos exerceri judicia mandat, 1556. XXVII. Duci Guisio stare placitis Pontificis mandat, 1557. VII. Revocat eum in Galliam ad propriam defensionem post Sanguintinum expugnatum ab Hispanis, IX. Consilium ejus erigendi in Gallia Tribunalia sacræ censuræ in Hæreticos, & facultas ea de re data a Papa Gallis, XXIX. Cito remissum tam salutare consilium, Nobilibus parcitum, Judices aliqui in hæresim prolapsi, XXX.

Henricus Lusitanus Cardinalis creatur, 1545. LIX. *¶ seg.* Rubrum Galerum ipsi mittit Pontifex atque ut in Lusitania consistere posset indulget, 1546. CLVIII.

Henricus Navarra Rex aliquando in fide hæsitans, in catholica communione, orbatus regno Pali in Benearnia obit, 1555. LXIV.

Henricus Suffolciæ Dux, in Regiam Henrici VIII. stirpem conjurat, 1553. I. Janæ filia regnum Anglicanum deserere molitur, II. In custodiam cum Jana traditur, *ibid.* In arboris trunco ad supplicium effugiendum jejunos biduo later, XIV. Ultimo supplicio cum filia, jubente Maria Angliæ Regina, afficitur, *ibid.*

Hercules Cardinalis Gonzaga amplissima potestate contra quoscumque in Mantuana diocesi hæresim sapientes instruit, 1545. LII.

Hercules Severolus Promotor concilii contumaciam Prælatorum absentium palam accusat, 1547. XXII. Processum translationis concilii Tridentini Bononiam, Pontifici cognoscendum desert, 1548. XXXVI. XXXVIII.

Hercules Estensis Ferrariæ Dux Julio III. obedientiam publice exhibet, 1550. XLII. Item Paulo IV. 1555. XXII. Sacri fœderis Dux generalis pro parte Pontificis, 1557. VI. Dissentiens in consilio bellico cum Duce Guisio Venetias petit, VII.

He-

Hereberga a Lutheranis obtinetur, 1546. CVII. Hæretici ad concilium invitatur, 1542. XLIV. 1543. VIII. Plurima, & falsissima catholica Ecclesiæ imponunt, 1546. XCI. Cæsarem jugum excutere nituntur, XCIII. CV. CVII. Contra ipsos Cæsar cum Pontifice fœdus facit, XCIV. Cum ipsis disputare, parum proficuum, XCI. Judicariam in ipsos severitatem exercet Franciscus I. XCVII. Contra ipsos ad arma venitur, 1546. CVI. *¶ seg.* Hæreticorum libri a Venetis gravibus edictis proscribuntur, 1546. CXLVI. Hæreticorum errores circa Sacramenta, 1547. XXIV. XXXI. LVIII. LXIV. Circa Missæ sacrificium, 1547. LXIX. Illustri Carolo V. spondent, se Tridentino concilio submissuros, 1547. LXXXIX. XCI. *¶ seg.* Libros suos catholicis Principibus dolose inscribunt ad suspicionem iniciendam, quod ipsis favorere, 1547. CXVI. Henricus II. Gallia Rex contra ipsos acriter initio sui regni insurgit, remissior vero factus sibi, suæque stirpi exitum comparavit, 1547. CXIX. 1549. XXXII. Initio vulpes, progressu temporis leones evadunt, 1548. LXIV. Carolo V. suis nœnis illudunt, LXIV. Hæreticos ad Ecclesiasticam redeuntibus dignitatibus etiam Ecclesiasticis ad moveri posse, indulget Paulus III. 1548. LXVIII. Impudentissimis libellis Pontif. proscindunt, 1549. XXIII. Contra hæreticos in Anglia catholici disputationibus insurgunt, 1550. XXXII. Quæ infania prodigia hæresim consecuta, 1550. XXXIII. *¶ seg.* Clanculum apud quosdam Regulares pullulans a Julio III. suffocatur, 1550. XXXVII. Abrogari a Venetis Legem jubet Julius III. qua statuerant, ut per eorum Dominium nullus Inquisitor, vel Ordinarius cognosceret de crimine hæresis absque assistentia Deputatorum secularium pro eos constituendorum, 1550. XXXVIII. Plures hæretici, inspecto charitatis studio, quo peregrini Romam venientes in hospitali SS. Trinitatis excipiuntur, hæresi nuntium remittunt, 1550. XLIX. Eorum ministri concionari prohibentur intra Cæsareas ditiones, 1551. XXIV. Oratores eorum in concilio, quæ petant, 1552. X. XII. Ad suffragium in concilio ferendum, non admittendi, 1552. XIX. In Gallis severissime puniti, 1553. XXXV. 1555. XL. Anglia ad Ecclesiæ gremium revocata, plures hæretici in Germaniam confluentes sedem figunt, 1554. XVIII. Edicta contra hæreticos in Gallia Senatores quidam infringere conantur, 1555. XL. Et quo astu id egissent, *ibid.* Coloniensem ditionem inscere hæretici tentant, 1555. XLIII. Constitutionem contra hæreticos Paulus IV. edit, 1555. LIV. Polonia hæresibus insicitur, 1555. LV. Cujus Pontificis pro illis e Regno efficiendis, LIV. LVII. In Germania iterum inter se dissident, 1556. XV. Plures convertuntur ad fidem, *ibid.* Novi motus Ratisbonæ, XVI. Repressi, XVIII. In Gallia tempore S. Ludovici puniti per Sacrum Tribunal Inquisitionis: sed anno 1557. etiam aliqui Judices, contra hæreses deputati, defecerunt, XXX. In colloquio Wormatiensi dissident inter se, 1557. XXXI. Hæretici victi cedere detestant, ne ab aliis hæreticis lapidibus obruantur, vel digressi e colloquio licet victi, jactitant se de catholicis triumphasse, *ibid.*

Hermannus a Weda Archiepiscopus Colonien. a Buccero demeratus in hæresim fœde prolaturus, 1543. XXI. Missam lingua vernacula publice celebrat, aliæque multa indigna patrat facinora, XXIX. A Paulo III. ad respicientiam frustra invitatur, *ibid.* A Carolo V. molliter nimis tractatus, 1544. X. Reformationem secundum Bucceri mentem Imperatoris calculo approbare tentat, *ibid.* Colonienfes Catholici

contra ipsum viriliter insurgunt, XI. *¶ seg.* Hermannus causa coram Pontifice agitur, XV. Ad dicendam causam Romam vocatus non comparat, 1545. LV. Gradu Archiepiscopali a Pontifice deicitur, 1546. CIV. CVII.

Hibernia: Hiberni: Eorum in fide Catholica constantiam Pont. suis epistolis commendat, 1547. CXXV. Hibernia in Regnum evehitur a Paulo IV. 1555. XXVII.

Hieronyma Farnesina Castrum, aliaque loca in filiorum ditione posita Pontifici expugnationem meditantis fœdicio jure concedit, 1551. XVI. Hieronymus de Capiteferreo Recinetensis S. Georgii ad Velum aureum Card. renuntiatur, 1544. XL. In Galliam Legatus missus, 1547. CXVIII.

Hieronymus Dandinus Cæsareas: Idem jam Cæsareas Episcopus iterum in Galliam gratulatorius pro pace confecta Nuncius amandatur, 1544. XXXIII. Creator Card. tit. S. Marthæ in Merulana, 1551. LXXIV. Legatus ad Cæsarem pro pace inter ipsum, & Henricum componenda, 1553. XVIII. XXIV. *¶ seg.* Cum frustra ea in re procuranda laborasset, a Legatione revocatur, XXVIII.

Hieronymus Fracastorius Concilii Tridentini Medicus morbum civitatem illam invadentem Epidemicum, voce, & scripto testatur, 1547. XLV. XLVIII.

Hieronymus Martinengus ad Regem Poloniae Nuntius mittitur, 1548. LXXXII.

Hieronymus Olesaster Ordinis Prædicatorum Lusitanie Regis nomine orationem ad Synodum Tridentinam habet, 1545. XLIV. *¶ seg.* Non admittitur ut Orator, sed tantum ut Theologus, *ibid.*

Hieronymus Seripandus Ordinis S. Augustini: Eius de justificatione sententia, 1546. CXXXI. Marcelli II. virtutes, & quam a Pontificatu appetendo fuerit alienus, declarat, 1555. XV.

Hieronymus Verallus Rotæ Auditor creatur Archiepiscopus Rossanenensis, atque Alex. Card. Farnesio in legatione Cæsarea contra Hæreticos sufficitur, 1546. CXIII. Presbyter Cardinalis tit. S. Martini in Montibus renunciatur, 1549. XLV. Legatus in Gallias pro Italiae pace, 1551. XXI. *¶ seg.*

Hieronymus de Capite ferreo Cardinalis ad Henricum II. a Julio III. pacificus Legatus mittitur, 1553. XVII. Frustra conatus pacem, facere a Legatione revocatur, XXVIII. XXXI.

Hieronymus de Lauda Ordinis Prædicatorum, pro avertenda a Ferrariensi Ducatu hæresi censor eligitur, 1552. LVII.

Hieronymus Rubens Ticinensi Episcopatu a Paulo III. privatus, a Julio III. restituitur, 1550. IV.

Hieronymus Symoncellus Cardinalis a Julio III. renuntiatur, 1553. XLVII.

Hierosolymitani Equites ut suam cum Pontificia classem adversus Turcas jungant, a Paulo III. jubetur, 1543. XXXVII. Carolo V. & Henrico II. a Pontifice commendantur, 1548. LXXXIV. Pro defendenda Tripoli laborant, *ibid.* Tripoli a Turcis occupata, Melita ob ipsorum metum excedere, ac in Siciliam se recipere a Pontifice jubentur, 1551. LXVIII.

Hippolytus Estensis Cardinalis Ferrariensis Julio III. evectionem ad Pontificatum promovet, 1550. I.

Hisdinum a Carolo V. recuperatum solo equatur, 1553. XXVIII.

Hispania: Pragmatica in Hispania Ecclesiasticæ libertati obnoxia discutitur, 1543. LII. Oratores Hispani contra Franciscum Gallorum Regem cum Pontifice pluribus agunt, 1543. XLV. LII. Hispani Præfules Tridenti translato Bononiam Concilio subsistunt, 1547. LI.

O o o o LII.

III. LVII. Bononiam invitatur, LXI. Decem Hispanorum militum egregium facinus pro adducendis ad Cæsarem Saxonum navibus, 1547. C. Præfules Hispani Tridenti subsistentes literis demissis se apud Pontificem excusant, XXXIX. Eorum literæ ab aliquot Præfibus Bononiæ, examinantur, ac gravissime reprehenduntur, XL. Iterum Tridenti, Romam evocantur, 1549. V. Parere differunt, ac renunt, XV. *et seq.* Tridenti, dissoluto quamvis Bononiensi concilio, subsistunt, XIX. Hispani præfules Sessionem Secundam concilii Tridentini protrahi dolentes, a Pighino Præfide concilii leniuntur, 1551. VIII.

Horatius Farnesius in Regum Galliarum clientelam reliquos fratres adducere studet, ac plura pro conservando familia Parmensi Ducatu molitur, 1551. XIII. *et seq.* Bononiensem ditio-nem vexat, 1550. XV. In Hildini defensione cum plurimis Galliarum Nobilibus occiditur, 1553. XXVIII.

Hugo de Montfort Cæsaris ad concilium Orator, 1551. XXVI.

Humanitas in agendo cum Lutheranis quo pacto observanda, 1541. I.

Humilitas Sancti Francisci Xaverii in miraculorum editorum gloria declinanda elucet, 1543. LX. S. Cajetanus ad inanem gloriam evitandam, cum miracula pararet, Sanctorum Lipsiana adhibere consuevit, 1547. CXXXVI.

Hungaria: Ad Spiensem conventum Oratores Hungariæ ad suppetias contra Turcas postulandas mittuntur, 1543. XLVIII. Hungariæ Oratores cum Lusitanis de præcedentia decertantes, quo pacto in Concilio componuntur, 1552. XXII. Turci in Hungaria progressus, 1552. LI. Ferdinandus Rex Romanorum petit subsidia pro Hungaria tuenda contra Turcas, 1556. XXII. Austriaci inferiores spondent se duros, si permittat eis corruptum Evangelium, *ibid.* Delramenta Lutheri Hungariæ Rex rejicit, XXIII. Præliator contra Turcas, & vincit, XXIV. Plures in Hungaria Nobiles vi Sacerdotes adiungunt ad utramque speciem in communione porrindam, 1550. IX.

Huffiæ in Bohemia Ecclesiæ reconciliantur, 1549. XXV. A celebranda Jo. Hussi Hæresiarchæ festivitate desistunt, XXVI.

I

Jacobus de Hanebault Episcopus Luxoviensis in Cardinalium Collegium cooptatur, 1544. XL.

Jacobus a Linguetis Francisci I. Galliarum Regis ad concilium Tridentinum Orator, 1546. CXX.

Jacobus Amiltonius Araniæ Comes arcem S. Andree cum esset Scotiæ Governator, ab Hæreticis recuperat, 1546. CXLVII. Ejus virtus a Pontifice commendatur, 1547. CXXXVII. In Scotiæ Regni administratione præclare se gerens a Julio III. commendatur, 1550. XXX.

Jacobus Sadoletus Legatus pro pace componenda in Galliam mittitur, 1542. XXVII. De pace strenue cum Rege agit, XXX. Paulo III. Bononiæ commoranti suadet ut ad Imperatorem se conferret pro pace cum Gallorum Rege obtinenda, 1543. XI. Dolet Principum pertinaciam pacem sublatam, XV. Scoto cuidam patriam repetenti præclara salutis monita præscribit, 1546. CXLVIII.

Jacobus Scotiæ Rex bello ab Henrico VIII. la-cessitus, literis, pecunia & Decimarum concessione a Pontifice roboratur, 1543. LIV. Præ-

lio infelicitate gesto, præ animi angore conficitur, *ibid.*

Jacobus Augustus Thuanus: Responsum Pauli III. protestationi Didaci Mendozae Oratoris Cæsarei datum perstringit, 1548. XXVIII. Plura ad Apostolicæ Sedis dignitatis depreffionem ex Hæreticorum lacunis in suam conferunt historiam, 1551. XXXIII.

Jacobus Coveanus pro Lusitanæ Rege in concilio Orator, 1552. XXIII.

Jacobus Lainius Societatis Jesu in Leptensi expugnatione plura pietatis, ac charitatis præbet exempla, 1550. XXV. Theologus Pontificis ad concilium, 1551. XL.

Jacobus Pereira Lusitanæ Regis nomine legationem apud Sinarum Regem obire jubetur, 1552. LIX. Ad eum e Sanciano scribit Sanctus Franciscus Xaverius, LXI. Funus magnificum S. Francisci Xaverio apparat, LXII.

Jacobus Puteus Archiep. Barenfis Cardinalis renuntiat, 1551. LXXIV. Præficitur audientibus iis, qui a Pontifice in publica audientia expediti non potuerant, 1557. XLVIII.

Jacobus Silorius ad Concilium Regis Lusitanæ orator vadit, 1552. XXIII.

Janna Suffoliciæ Ducis filia Angliæ Regina a conjuratis salutata, 1552. II. A populo cum Patre in custodiam ducitur, *ibid.* Instar victimæ coronata, ut mactaretur, XIV.

Japonia: Evangelium Japoniæ Regnis S. Francisci Xaverius feliciter prædicat, 1549. xxxvi. *et seq.* XLI. Eum Japonica lingua impolite loquentem irridit, 1549. XI. XLI. Multa ibi edit miracula, XLII. Japoniæ quidam Princeps Christianum se fieri velle S. Francisci Xaverio per literas nuntiat, XXXVIII. Spem a Dæmonibus ad deterrendum populum a suscipienda fide in Japonia excitata signo crucis fugantur, *ibid.* Japonia S. Francisci laboribus ac miraculis Ecclesiæ aggregata, 1552. LVII. Plura miracula ad fidei confirmationem 1554. XXVIII.

Jejunium: Quadragesimale jejunium, velut phanaticus antiquorum Patrum error, a Calvino reprobatur, 1542. LIII. A Pontifice pro felici Concilii Tridentini inchoatione Romæ indicitur, 1545. XXXV. Jejunii solutionem pro Germanis exposcit Carolus V. a Pontifice & quid illi responsum, 1548. XLV. & LXX. Ab ipsis Apostolorum temporibus jejunia semper in usu, 1548. LIII. LVIII. In jejniis Quadragesimali excepto, ova, & lactinia in Germania toleranda, 1548. LXX. Jejuniorum relaxatio aliæque plura, eleemosynarum intuitu, ne deinceps, nisi magnis ex causis fiant, 1547. LXVIII. Jejunium suadetur Patribus Tridentinis ad divinum auxilium demerendum, 1551. XXXVII. Pro lucrandis Indulgentiis indicitur, 1554. XVI.

S. Ignatius Lojola: Exercitia Spirituality ab ipso composita, ab Apostolica sede comprobantur, 1548. LXXXVI. Flexis genibus ad S. Ignatium scribit S. Franciscus Xaverius, 1549. XXXVII. Societatis a se fundatæ regulas præscribit, quas Julius III. post Paulum III. confirmat, 1550. XLVI. Claudium Abyssinorum Imperatorem suis literis ad fidem Catholicam excitat, 1554. XXV. & 1555. VIII. Æthiopiæ convertendæ consultit, 1554. XXIV. Ejustem S. Ignatii obitus, 1556. XLIV. A Gregorio XV. inter sanctos refertur, *ibidem.*

Imagines: Delentur in Anglia sanctorum imagines, 1547. CXXXIX.

Immunitas Ecclesiastica ut illæsa permaneat adnitendum, 1548. LXXI. A Julio III. in nonnullis Hispaniæ Provinciis labefactata asseritur, 1551. LXXXII. Item in Corsica, 1555. VI.

Imperator est Ecclesiæ filius, non Dominus, 1548.

1548. XIII. & XV. Oratio pro Imperatore feria sexta Parasceves sub Paulo IV. præmittitur, & quare, 1557. V.

Inconstantia: In Anglia Hæreticorum inconstantia ipsi populo suspecta, 1547. CXXX.

India: Prædicatione, & miraculis S. Francisci Xaverii Ecclesiæ in Indiis fundantur, 1543. LX. & 1544. XXXIX. Gravibus vexata tumultibus magno Dei Omnipotentis miraculo a Christianis conservantur, 1546. CL. Ingentes de infidelibus victoriæ reportantur, CLII. Pia Lusitani Regis edita ad afferendam in Indiis Christianam fidem, 1546. CLII. Indiæ Peruanæ gravissimis dissensionibus afflictæ, 1547. CXXXV. Plures erectæ ibi Ecclesiæ Cathedralis, atque ab Hispanensium Archiepiscopi jurisdictione soluta, *ib.* Evangelium per Patres societatis Jesu apud Indos consequentibus signis propagatur, 1550. XLV. 1557. L. Miraculosa Indi ejustem conversio, voce e celo delapsa, 1550. XLV. Plures in Indiis Cathedralis Sedes excitantur, 1552. LVIII. Constantia plurimum neophytorum in Indiis tormentis probata elucet, 1554. XXVII. In Indiis ad Evangelium diffeminandum se conferre meditatur S. Philippus Neri, sed divinitus prohibetur, 1557. L.

Indulgentiæ: Pro pace Christianorum Principum deprecantibus Indulgentiæ a Pontifice conceduntur, 1543. LIII. Concilii Tridentini Legatis facultas concedendi indulgentias certis annorum terminis circumscriptas data, 1545. XLVII. Joannes Maria Cardinalis de Monte primus Legatus in aperitione concilii inter Missarum solemniam Indulgentias promulgat, 1545. XXXVI. Orantibus pro felici expeditione armorum Caroli V. in hæreticos conceduntur, 1546. CXXXIX. Plura de Indulgentiis in concilio discutuntur, 1547. LXVII. Non remittunt culpam, nec prostant exilientibus in peccato, *ibid.* Plures, qui irreperant in Indulgentiis publicandis abusus sublatis, 1547. LXVIII. Inducuntur supplicationes, & Indulgentiæ pro felici concilii progressu, 1551. V. *et seq.* Pro Angliæ regni reductione, ac pace inter Principes orantibus impertiuntur a Julio III. 1553. XXXIV. In gratiarum actionem pro revocato ad Ecclesiam Angliæ regno supplicationes cum Indulgentiis indicuntur, 1554. XIV. 1555. I. Deprecantibus pro pace Christianorum Principum a Paulo IV. concessæ, 1557. XXVII.

Infernus: Ab imminentibus Inferni periculis Corofius quidam Beate Virginis addictus, ejus precibus liberatur, 1545. LXII. Eleemosinæ ab imminentibus Inferni periculis liberant, *ibid.*

Infirmi: Quam reverenter procedi debeat, cum Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum infirmis deferretur, 1547. LXXIII.

Ingolstadtium: Academia Ingolstadtii instauratur a Bavariæ Duce, 1551. LXXVI.

Inimici: Dilectionis erga inimicos præclarum exemplum edit Cardinalis Martinus, interfectores suos fratres vocans, 1551. LXXXIII.

Innocentius Cardinalis Cybo Julium III. Pontificia thiara coronat, 1550. II. Datarie reformandæ cum aliis præfatur, VIII.

Innocentius de Monte adoptivus Julii III. nepos Cardinalis creatur, 1550. L.

Inquisitio: Reicitur a Neapolitanis Hispana inquisitio atque antiqua dumtaxat Romanæ Ecclesiæ retinetur, 1547. CXXXI. Inquisitionis Lusitanæ asperitas a Pontifice mitigatur, 1545. LVIII. *et seq.* 1547. CXXXI.

Inquisitores: Eorum auctoritatem tuetur Julius III. 1550. XXXVIII. In Polonia Colmensem Episcopum Inquisitorem creat, XLI. Florentiæ Inquisitores ad strenue excidenda mala do-

ctrina germina urget Julius, 1552. LVII. Neapolitanæ inquisitioni modus ponitur, ut fontium bona non ad fiscum, sed ad confanguineos transmittantur, 1554. XXI. Inquisitionis Tribunal Joanne Petro Caraffa suadente institutum, 1555. XXI. Constituti in Gallia a Paulo IV. Cardinales contra hæreticam pravitatem Inquisitores cum amplissimis facultatibus, 1557. XXIX.

Intentio in Sacramenti Ministris necessaria, 1547. XXXVII.

Interim Augustanum quid sit, & unde incaptum, 1548. L. LI. & LXIII. Lutherani sublatum contendunt, 1542. XLIII. Interim libellus discutitur, ac nisi reformetur, nullo pacto admittendus, 1548. LIII. Ab ipsis hæreticorum concionatoribus illuditur, LXXII. Ejus occasione Interimistarum hæresis conflatur, LXII. Nec ab hæreticis, nec a Catholicis Interim observatum, 1549. VIII.

Invidia: Malacen. Præfectus invidia stimulis agitatus decretam professionem Sinensem S. Francisci Xaverii, & Jacobi Pereira disturbare nititur, 1552. LX.

Joachimus Marchio Brandeburgensis Cæsareo exercitui præfatur, verum bello regendo parum aptus otio marcescit, 1542. XXXVI. A Cæsare ne capitis sententiam in Joannem Federicum Saxonem statuat, impetrat, 1547. CIII. Literas Concilii mittit pro veteris religionis concordia in Germania afferenda, 1551. XLI. *et seq.* Responsum concilii, XLII.

Joachimus Berlinus ab Alberto Prussiæ Duce suis finibus eicitur, 1551. LXII.

Joachimus Vestphalus, libello edito contra Zuin-glianos ipsorum discordias vulgat, 1552. LVI. Contra Joannem a Lascko hæreticum hæreticus ipse insurgit, 1557. XLI.

Joanna Bucera negans ex Maria Virgine Christum carnem assumptum in Anglia ab ipsis Zuin-glianis comburitur, 1550. XXXI.

Joanna Hispaniarum Regina præ nimio ob mariti mortem dolore mentis imposit, S. Francisci Borgiæ precibus morti proxima sanitatem mentis recipit, 1555. XLVII.

Joanna Navarra Regina Julio III. obedientiam exhibet, 1550. XXXVI.

Joannes Angelus Medices Archiepiscopus Ragusinus tit. Sanctæ Potentianæ Cardinalis creatur, 1549. XLV. Pontificii exercitus pro Parmæ recuperatione, ejusque Civitatis Legatus declaratur, 1551. XIV. Marcelli II. electionem, ut rite, atque ordine perageretur, incumbit, 1555. XIII. Præfatur a Paulo IV. una cum aliis ad audiendum eos, qui in publica audientia expediti non potuerant, 1557. XLVIII. Pont. renuntiat indito Pii IV. nomine, *ibid.* Pius IV.

Joannes Antonius Capifucchi tit. S. Pancratii Cardinalis eligitur, 1555. LXXI. Deputatur pro illis audiendis, qui in publica Pontificis audientia non potuerant audiri, 1557. XLVIII.

Joannes Arze Theologus a Cæsare ad concilium missus, 1551. XI.

S. Joannes Baptista: Templum Deo in ejus honorem Leptis in Africa dedicatur, 1550. XXV. Tolosæ comburitur negator quidam, qui se S. Joannis Baptistæ spiritum habere jactabat, 1550. XXXIV. *et seq.*

Joannes Baptista Castaldus mortis Cardinali Martinio illarum author, dolet, se censuris Ecclesiasticis subiectum, 1552. LI.

Joannes Baptista Cicada Cardinalis renuntiat tit. S. Clementis, 1551. LXXIV.

Joannes Baptista Consiliarius S. Lucie in Sepulchro Diaconus Cardinalis, 1557. III.

Joannes Baptista Modius cum S. Philippo Nerio in Indiis navigare disponit, 1557. L.

Joannes Cardinalis Bellajus Marcellum II. Pon-

- tificia thjara redimit, 1555. XIII. Conqueritur de Neapolitano Prorege, quod Civitates, ac loca Pontificiae ditionis pro Sacro Collegio retinere jactaret, 1556. VII.
- Joannes Bertrannus Cardinalis creatur, 1557. III.
- Joannis Calvini haeresiarcha: Haeresis per Galliam diffunditur, 1542. LII. 1549. XXXIII. Realem Christi praesentiam in Eucharistia negat, LIII. Plura ejus deliria, LIV. Carolus Episcopus contra insanas Calvini de Eucharistia assertiones, Sanctorum, veterumque Patrum doctrinas conglomerat, 1549. XXXIV. Ferrariae haeresis femina clam effudit, 1552. LVII. Michaellem Servetum haeresiarcham ultimo supplicio Geneva affectit, & quare, 1553. XXXVI. In Gallia exerceri contra suos aeternae severissima judicia aegerrime ferens, astu suo ad lenitatem judices flectit, 1557. XXX.
- Joannes Cochlaeus de Lutheri morte, disjectis haereticorum fallacis vera feribit, 1546. CXXXIX.
- Joannes Colonienfis a Christiana fide ad Mahumetis sectam deficit, 1549. XLIV. Fama Gasparis Berzui Societatis Jesu in Regno Armuziae feliciter laborantis, iterum ad fidem redire disponit, *ibid.* Detectis hujusmodi consilii literis a Turcis, lanatus, atque dissectus, in confessione verae fidei perseverans feliciter occumbit, *ibid.* Ejus caput honorifice Armuziam deferitur, *ibid.*
- Joannes Dominicus Cardinalis de Cupis Sacri Collegii Decanus anno Jubilei portam Sacrosanctae Basilicae S. Joannis in Laterano aperit, 1550. XLVII. Pro consultatione de regno Hungariae cum aliis deputatur, 1552. LI.
- Joannes Dulaeus Varvicenfs Comes Somerseti Ducem de male administrata Republica accusat, 1549. XXVIII. Contra Regiam Domum in Anglia conspirat, 1553. I. Antequam securi percuteretur, ejurata publice haeresi, unicam, ac veram esse fidem, quam profiteretur Romani Ecclesia e catasta publice asseruit, 1553. XIV.
- Joannes Eckius Apologiam adversus Buceri calumnias super actis comitorum Ratisbonensium pro Catholicis edit, 1542. XLII. Mendacia, quae de Lutheri morte Bucerus confinxerat, prodit, 1546. CXLIII.
- S. Joannes Evangelista. *Vid.* Augustinus Ghet-tinus.
- Joannes Federicus Saxoniae Dux Ferdinandum Romanorum Regem in Spirensi conventu admittit, 1544. II. Decretoriam sententiam a Carolo V. proferbitur, 1546. CVIII. *¶* *¶* Bellum Carolo V. indicit, CX. Ejus ditto a Ferdinando Romanorum Rege, & Mauritio Saxone magna ex parte subijcitur, CXI. Pacem a Caesare non nisi gravissimis conditionibus obtenta fugam cepisset, *ibid.* Contra Ferdinandum Romanorum Regem, & Mauritium Saxonem arma movet, 1547. C. A Carolo V. exercitu captus ante ipsum veniam postulator ducitur, *ibid.* Audax Joannis Federici responsum Caesari redditum; conditiones illi imperatae, C. CIII. Capitem sententiam contra ipsum rogante Marchione Brandeburgensi, & Clivensium Duce, remittit Carolus V. CIII.
- Joannes Franciscus a Balneo, perduellionis instigatus a Paulo IV. ditione spoliat, 1556. V.
- Joannes Franciscus Commendonus Venetus adventum Cardinalis Poli in Angliam praecedit, atque obedientiam Pontifici a Maria recipit, 1553. XII. In Lusitaniam jussu Pontificis Julii III. navigat ad solandum Joannem Regem de Principis filii immatura morte, 1554. XXXI.
- Joannes Fraxineus Episcopus Bajonarum foedus
- inter Henricum Galliarum Regem, & Protestantem componit, 1551. XXIV.
- Joannes Grimanus Patriarcha Aquilejensis ob quaedam de praedestinatione propositiones in haeresis suspicionem inductus, sententiam suam juxta Sanctorum Patrum mentem declarat, 1549. XXIV.
- Joannes Gropperus calumniis a Lutheranis laceratus egregie se defendit, 1545. LV. Ejus illibatae castimoniae egregium facinus, *ibid.* Decanus Colonienfis Cardinalis creatur, 1555. LXXI. Honorem declinans imperata obedientia ad illum suscipiendum adigitur, 1556. X. Insignis pudicitia, ac praecleari mores, VIII. Romam ad Pontificem purpurae dimissionem deprecatur accedit, XIV.
- Joannes Henricus Hoecklin Vittembergensis ducis nomine ad concilium veniens oratione habita, conditiones, quibus Concilium celebrari petebat, exprimit, 1552. XIII. *¶* *¶* Joannes Hus: Festivitas hujus impiissimi haeresiarchae in Bohemia, abrogatur, 1549. XXV. *¶* *¶* Joannes Jordanus Episcopus Sedunensis ad Concilium a Pontifice invitatur, 1551. IX.
- Joannes e Lascho Sacramentarius Hamburgo ab ipsis Lutheranis ejectus Francordiae sectam suam, quam *Ecclesiam peregrinorum* vocabat, constituit, 1555. XLIII. In Poloniam reversus, haereses suas disseminat, *ibid.* Monet Sigismundum Paulus IV. ut ipsum suo regno eliminet, 1556. XXXIV. De pernicie ab ipso illata dolet Stanislaus Hothus, 1557. XLI. Ejus mendacia confutat Surius, *ibid.* Contra ipsum haereticus alter Joachimus Vespulphus insurgit, *ibid.*
- Joannes Ludovicus de Flisco in Andream de Auria, Genuamque Patriam suam conjurans, dum nefario incumbit operi, fallente pedem tabula, demergitur in profundum, 1547. CVII. *¶* *¶* Joannes Lusitaniae Rex ad Tridentinum concilium promovendum per epistolam a Pontifice invitatur, 1542. XIV. A regno suo omnem haeresis scintillam depellit, 1542. XLV. Ad Tridentinum concilium epistolam, ac Theologos mittit, *ibid.* Apostolicum nuntium in regno suo ad continendos in officio Censores fidei missum renuit admittere, 1545. LVIII. Pontifici suboffensus, quod Inquisitorum immodicam severitatem reprimere, ac ad officium revocare studuerit, ab eodem postea causas edoctus, morem eidem Pontifici gerit, LVIII. *¶* *¶* Paulo III. Pontifici Maximo de inchoato feliciter concilio gratulatur, 1545. XVI. De studio sui regni Episcopos ad concilium mittendi, gratias illi agit Pontifex, XXX. Ad asserendam christianam fidem in Indis, edictum summe pium promulgat, 1546. CLI. A Pontifice summis effertur laudibus, quod Christianam religionem in Indis propagavit, 1550. XLIII. Pro rite recolenda quotannis Beati Gundisalvi Ordinis Praedicatorum memoria supplex Julium III. rogat, 1551. LXXXVII. Obedientiam Pontifici per Oratorem exhibet, LXXXIX. In Brasilia Cathedrali Ecclesiam erigi curat, *ibid.* Oratores, ac epistolam ad Concilium mittit, 1552. XXIII. Octavium Farnesium in Pont. gratiam revocare studet, & quae Pontifex responderit, 1552. XXXVI. A Pont. & a S. Ignatio Lojola viros ad Aethiopiae conversionem deposcit, 1554. XXIV. *¶* *¶* Extincto in adolescentiae flore Joanne filio a Pontifice confirmatur animo, 1554. XXXI. Joannes Oratorem, & dona mittit Paulo IV. 1556. XLII. Pacem inter Pont. & Philippum II. enixe flagitat, 1557. XI. Mors, & laudes piissimi Regis, 1557. XLIX.

Joan-

- Joannes Maria Cardinalis de Monte Archiepiscopus Sipontinus legatus ad Tridentinum concilium celebrandum declaratur, 1545. I. *¶* *¶* Missam Solemnem Tridenti celebrat, ac Indulgentias in concilii aperiitione promulgat, 1545. XXXVI. Varias adhibet preces, XLVII. *¶* *¶* Alloquitur Patres de dilati concilii causis, regulasque in concilio custodiendas praescribit, XLI. XLIII. Petri Danesi Oratoris Galli orationi in concilio habita responsum reddit, 1546. CXXIII. In Tridentinum, & Giennensem Cardinales commovetur, CXXVI. *¶* *¶* Quorumdam in dicendis Sententiis impudentiam coarguit, 1547. XXII. Concilii translationem Tridento Bononiam statuit, 1547. LII. Refert iterum Tridentum concilium, non nisi quibusdam conditionibus, suadet, 1547. XCIII. *¶* *¶* Contra Caesareae protestationes super concilii translationem, suas ipse protestationes opponit, 1548. VIII. *¶* *¶* Respondet ad ea, quae ipsi objecerant, XIII. Superfedere ab omni concilii actione jubetur, 1548. XXXIII. Caroli V. in Placentia restituenda iniquas moras vehementer exaggerat, ac Pontificem ad intrepide se constanter gerendum hortatur, 1549. IX. Dissolutionem concilii Bononienfis a Pontifice imperatam, non nisi declarata antea validitate, translationis, faciendam proponit, 1549. XIX. *¶* *¶* Pro Anglia ad fidem catholicam reductione Mithras, ac caetera Cardinalium ornamenta oppigneranda scribit, Legatumque in Angliam Cardinalem Polum mitti enixe postulat, 1549. XXVII. Mittitur a Paulo III. ad Octavium Farnesium consolandum, simulque adhortandum, ut Romam repetat, sed irrito conatu, XLVII. Creatus Pontifex Julii III. nomen assumit, 1550. I. *Vide.* Julius III.
- Joannes Mattheus Gibertus Episcopus Veronenfis ad Tridentinum concilium nuntius missus, 1542. XLIII.
- Joannes Maynerius, qui contra haereticos expeditionem fecerat, apud Galliae Regem accusatus, ac carceribus addictus a Julio III. eidem Regi commendatur, 1550. XXXV.
- Joannes Mercurinus Archiepiscopus Messanenfs Cardinalis creatur, 1551. LXXIV.
- Joannes Moronus Mutinensis Episcopus ad revocandum in Germaniam Ecclesiasticam disciplinam jubetur incumbere, 1542. II. Spirensi dietae praesens adest, IX. Subsidia Pontificis nomine offert, XI. Cameracum, vel Tridentum pro concilio celebrando proponit, XI. Cardinalis creatur, 1542. LVIII. Legatus concilii Tridentini decernitur, 1542. XLIII. Ad Carolum V. pro pace conficienda Legatus mittitur, 1544. XX. Plures difficultates de reducendo Tridentum concilio proponit, 1550. IX. Reformationi praeficitur, XV. Ad Comitum Augustanae legatus decernitur, 1555. III. *¶* *¶* Falsi criminis accusatus retinetur in Arce S. Angeli, 1557. XLVI. Nisi causa cognita ex carcere egredi recusat, XLVI.
- Joannes Nonnius Barretus Societatis Jesu Aethiopiae Patriarcha constituitur, 1554. XXIV. 1555. X. A Paulo IV. cum epistolis ad Claudium Aethiopiae Imperatorem dirigitur, 1556. XLIII. Tempestatem sedat, *ibid.* Abactia exclusus Goae plura pietatis documenta edit, 1557. L.
- Joannes de Omeda Equitum Hierosolymitanorum magister a Julio III. Melita abscedere ob imminens Turcarum periculum, ac Messanae, vel alibi Sedes figere jubetur, 1551. LXVIII.
- Joannes Ortega Ordinis Minorum Theologus a Caesare ad concilium mittitur, 1551. XI.
- Joannes Paez Portugalliae Regis in concilio Tridentino Orator, 1552. XXIII.
- Joannes Perellus comburi potius, quam a fide catholica excidere eligit, 1543. XL.
- Joannes Petrus Cardinalis Caraffa congregationi pro concilio celebrando a Julio III. cum aliis Cardinalibus deputatur, 1550. IV. Item congregationi de rebus Hungariae a Turcis vexatae, 1552. LI. Marcelli II. electionis promulgationem ad sequentem matutinum diem, ut majori cum dignitate fiat, differri suadet, 1555. XIII. Archiepiscopatum Brundisium a Carolo V. oblatum respuit, XXI. Clericorum Regularium religionem cum S. Cajetano instituit, *ibid.* Archiepiscopus Neapolitani possessione ab Hispanis arceatur, *ibid.* Sacrum inquisitionis Tribunal ut institueretur, author fuit, *ibid.* Pontifex Maximus indito Pauli IV. nomine praecedentibus prophetis renuntiat, 1555. XXI. *Vid.* Paulus IV. Quae ante Pontificatum gesserit, *ibid.*
- Joannes Petrus Maffejus Societatis Jesu vitam S. Ignatii Loyolae egregie conscribit, 1556. XLIV.
- Joannes Poggius Episcopus Tropienfs Cardinalis tit. S. Anastasiae denuntiatur, 1551. LXXIV.
- Joannes Riccius Politianus ad Carolum V. pro pace in Hispaniam missus, re infecta, Romam redit, 1542. XXI. *¶* *¶* In Lusitaniam nuntius missus a Rege non admittitur, & quare, 1545. LVIII. Archiepiscopus Sipontinus Cardinalis creatur, 1551. LXXIV.
- Joannes Cardinalis Salviatus Portam Sanctam in Basilica S. Pauli anno Jubilei referat, 1550. XLVII.
- Joannes Siliceus Archiepiscopus Toleti Cardinalis creatur, 1555. LXXI.
- Joannes Sleidanus Ecclesiasticas caerimonias irridet, 1550. XXII.
- Joannes Storaeus utriusque Juris Doctor in publicis Angliae regni sub Eduardo Comitibus, fidem catholicam pessundari videns exclamat, *Vae terra, cujus Rex puer est*, 1550. XXXII.
- Joannes Thomas Sanfelicius Episcopus Cavenfis ad Tridentinum concilium nuntius, 1542. XLIII. Pro pace ad Caesarem, & caeteros Imperatores Principes Nuntius mittitur, 1544. XX. Ejus verba quaedam de Justificatione in Tridentino concilio erroris notata, 1546. CXXIV. Ira exardescens barbam Chironensi Episcopo vellit, *ibid.* Pont. facti causam Legatis concilii committit, atque exilio mulctatur, *ibid.*
- Joannes de Toledo Episcopus Burgenfs pro Jure translationis concilii Bononienfs discutendo decernitur, 1548. XXXI.
- Joannes Trevirensis Archiepiscopus suae ditioni egregie providet, 1557. XXXVI.
- Joannes Vega cum Pontifice Caesaris nomine de concilii translatione conqueritur, 1547. LIX. Siciliae Prorex Lepetim in Africa expugnat, 1550. XXV. *¶* *¶* Pontifex illum de Primogeniti obitu solatur, ac de missis Romam trophaeis gratias agit, XXVI. *¶* *¶* Joannes Vincentius Aquaviva Cardinalis renunciatur, 1542. LVIII.
- Joannes Wicel. *Vide.* Joannes Hus.
- Joannitius de Auria a conjuratis Joannis Ludovici de Flisco trucidatur, 1547. CVIII.
- Jodocus Velsius Batavus Coloniae dum sacras Scripturas interpretatur, invisibilem Ecclesiam, novaque Apocalypses fingens, haeresim suam prodit, 1555. XLII. Magistratus consulto eicitur, *ibid.* In carcerem conjectus, divino affari numine gloriatur, LIII.
- Jonas historiam de Lutheri morte mendacis confertam scribit, 1546. CXLI. *¶* *¶* S. Joseph: In oppido Bajazino apud Indos Templum Deo in ejus honorem extruitur, 1546. CLI.
- Irregularitas: Absolvuntur ab irregularitate Ecclesiastici Judices, qui in regnis Cataloniae & Va-

& Valentia clericos facinorosos exauthoraverant, ac curia etiam seculari tradiderant, 1551. LXXXII. Abolutionem ab ipsa impetrat Georgius Martinus Varadiensis Episcopus, 1551. LXIX.

Isabella Hispana concionari a Paulo IV. prohibetur, 1557. LII.

Isabella Pannonia Regina Julio III. per Oratores obsequium defert, 1551. LXX.

Italia: Italiam plures hæresi inficere conatur, 1545. LII. & seq.

Jubileum universale Anno 1550. indicitur, XLVII.

Julianus Ardinghellus cursoribus equis ad Carolum V. pro concilii translatione a Pontifice missus, meliorem concordia spem reportat, 1548. XLIII.

Julius Pflugius Nuembergensem Episcopatum recuperat, 1547. CVI. Wormatiensi colloquio præest, 1557. XXXI.

Julius de Ruvère Cardinalis creatur, 1547. CXXXIV.

Julius Ursinus pro recuperanda Placentia ad Carolum V. a Pontifice mittitur, 1547. CXIV. Re infecta revertitur, 1549. IX. Pontificias copias ducens cum Marco Antonio Columna infeliciter congruitur, 1557. IX.

Julius III. antea Joannes Maria de Monte Episcopus Portuensis post tres Interregni menses Pont. Julii III. nomine accepto renuntiat, 1550. I. Eius ante Pontificatum munera, *ibid.* Eius electio Gallis, & Cæsaris contentibus facta, *ibid.* II. De sua electione Principes certiores facit, *ibid.* Vectigalia demit, IV. Multa in Cardinales, cæterosque beneficia confert, 1550. IV. Etiam in eos, quos in Cardinalatu infensos sibi passus fuerat, *ibid.* Parmam Octavio Farnesio restitui jubet, III. Capita quædam in conclavi proposita confirmat, quædam infringit, III. Mauricio Saxoniae Duci & Carolo V. literas amantissimas mittit, 1550. XLVI. Tridentinum concilium revocare cogitat, VII. Datarium reformat, VIII. Ab Imperatore, & Gallia Rege erga ipsum officii certatum, VIII. Pactiones inter Leonem X. & Franciscum I. confirmat, 1550. XVII. Pro revocando Tridentinum concilio ad Cæsarem nuntios mittit, *ibid.* XI. Bullam indictionis concilii in gratiam Cæsaris mutare renuit, XIX. Concilium Tridentinum Bononia reducit, aperiri denuo Kal. maii jubet, *ibid.* XX. & seq. Constantienses canonicos, ut mansuetudine, ac bonis exemplis utantur, hortatur, XXIII. Joannem de Vega Siciliae Proregem de amisso primogenito solatur, ac de missis Leptanæ expugnationis tropheis gratias agit, *ibid.* XXVI. & seq. Carolum V. cæterosque ejus ministros a censuris, si quomodo incurrisent, ob exactum a Clero Siciliae subsidium absolvit, XXVIII. De sua assumptione Mariam Scotiae Reginam certam reddit, eique regni, ac fidei catholicae defensionem charam esse collaudat, *ibid.* XXIX. Jacobum Araniae Comitum Scotiae Governatorem collaudat, XXX. Henrico II. Gallia Regi causam Joannis Mayneri strenui contra hæreticos Ducis in carcere detenti commendat, 1550. XXXV. Pontificium jus in Sabaudia, & Pedemontio labefactum pristino splendore restituit, *ib.* Ab Antonio Navarrae Rege obedientia literas suscipit, 1550. XXXVI. Contra grassantes hæreses strenue invigilat, 1550. XXXVII. Venetos magnis laudibus effert, *ibid.* Joannem Lusitaniae Regem de impensis fidei dilationem studio commendat, XLIII. Bullam contra seculares ingereutes se in cognitionem hæresis edit, 1550. XXXVIII. Sigismundum Augustum Poloniae Regem ad arcendas e proxima Germa-

nia subrepentes hæreses, majorum exemplo accendit, XXXIX. Legatum in Polonia ad res componendas mittere spondet, XL. Plures Principum Oratores, & ipsum Ferrariae Ducem ad obedientiam exhibendam excipit, 1550. XLII. Societatis Jesu institutum iterum confirmat, 1550. XLVI. Jubileo universali pro anno 1550. indicto in festo S. Matthiae Apostoli Portam Sanctam aperit, atque Imperatori, ac Philippo Hispaniarum Principi Jubilæum etiam absentibus impertitur, 1550. XLVII. In festo S. Andreae Apostoli Patroni sui anno Jubilei 1550. Missam solemnem in Basilica S. Petri celebrari jubet, 1550. L. Cardinalem creat Innocentium de Monte adoptivum Nepotem, *ibid.* Legatos ad concilium Tridentinum decernit, atque Indulgentias ac supplicationes pro felici ejus inchoatione indici jubet, 1551. III. & seq. Helvetios amantissimis literis ad concilium invitatur, 1551. X. Academiæ Parisiensi jubet, ut quibusdam novarum opinionum authoribus ejectionis, in posterum suspectus omnibus gradus quilibet denegetur, 1551. XII. Quæ pro Parma ac Placentia Ducatu pro Octavio Farnesio, & in Octavium Farnesium egerit, 1551. XIII. ad XXII. Cum Imperatore exposulat de Henrico Gallia Rege, quod Farnesii favens arma in Ecclesiasticam ditionem verteret, 1551. XVII. Castrum expugnare meditatus ab Hieronyma Farnesia fiduciario jure ab armis recipit, 1551. XVI. De pace cum Octavio Farnesio cogitans Legatos ad Reges designat, 1551. XXI. & seq. Henricum, & Catharinam Gallia Reginam ad pia suscipienda consilia hortatur, XXII. Colonienfium Ecclesiae privilegia confirmat, 1551. LXXV. Obsequium ab Isabella Transilvania Regina per Oratorem excipit, 1551. LXX. Georgium Martinus strenue in Transilvania laborantem acris urget, ac multis laudibus effert, LXXI. Ipsum Cardinalem creat, data insuper facultate, vestibus violaceis, ac rubeis uti, quamvis Regularis Ordinis esset, modo sub habitu Regulari deferret, LXXII. Cardinales creat, LXXIV. In Polonia ad excidendas hæreses nuntium Episcopum Camerinenfem mittit, 1551. LXXIV. Trevisensem, ac Moguntinum Electores Tridento discedere meditantem propter arma in suas ditiones invecita, spe Cæsari auxilii subsistere suadet, 1551. LXIV. Colonienfem Electorem commendat, quod nullis bellorum motibus a concilio avelleretur, 1551. LXV. Joannem de Omedes magistrum Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani una cum Equitibus ob Turcarum metum apud Siculos se recipere hortatur, ac jubet, 1551. LXVIII. Ab omni irregularitatis vinculo Georgium Martinus Varadiensem Episcopum absolvit, 1551. LXIX. Eius labores in Transilvania promovet, ac commendat, LXX. LXXI. Consulit Annonæ, *ibid.* Inquiri jubet de vita, ac miraculis B. Gundisalvi Ordinis Prædicatorum, 1551. LXXVIII. In Brasilia Cathedrali Ecclesiam S. Salvatoris erigit, 1551. LXXIX. Petitionibus Lutheranorum in concilio graviter responderi jubet, 1552. XVII. Achillem de Grassis Internuntium ad Cæsarem super his mittit, 1552. XVII. Concilium Tridentinum ob novos Lutheranorum in Germania tumultus suspendi jubet, 1552. XXV. Pacis conditiones cum Octavio Farnesio Joanne Lusitaniae Regi exponit, 1552. XXXVI. Inducias ad duos annos cum Octavio pacificatur, XXXIX. & seq. Pro pace inter Carolum, & Henricum instauranda, se ipsum interpretem offert, 1552. XLIV. Henrico Gallia Regi amantissimas literas scribit, 1542. XLI. Ad compescendas Senensium fa-

ctiones Legatum Cardinalem Mignanellum mittit, 1552. XLIII. Sigismundum Poloniae Regem Andream Cracoviensem Episcopum atque Primisliensem Antistitem de sedulo in hæreticis coercendis studio collaudat, ac cunctos in Comitibus Petricoviensibus congregatos ad idem accendit, 1552. LIII. & seq. Audita Eduardi morte ad res fidei in Anglia componendas Card. Polum Legatum designat, 1553. III. V. De spe reductionis Anglicani regni ad Carolum V. scribit, eique Reginaldum Legatum destinatum commendat, 1553. VIII. Maria Anglia Regina de suscepto regno gratulatur, VII. Admonet ut hæreticorum insidias caveat, 1553. XIII. Cardinali Polo indulget, ut deposito legationis titulo, privatus Angliam ad res recuperandas accedat, 1553. XV. Dunensibus sub gravi servitutis iugo gementibus Episcopum constituit, 1551. LXXXI. Ecclesiasticam immunitatem, quam in pluribus Hispania provincis Magistratus labefactabant, impigre asserit, LXXXII. Legatus ad Cæsarem & Galorum Regem pro pace concilianda mittitur, 1553. XVIII. XIX. XXIV. XXVI. XXIX. Lusitaniae Regem ad pacem promovendam hortatur, XX. Fulvium Cornerum, & Nicolaum Gaetanum Cardinales pro Senensium rebus componendis in Hetruriam Legatos mittit, XXI. Viterbium petit, ut propinquæ Senensium tumultibus finem imponat, XXII. Cardinalem Cervinum Senensium gubernio præficere, donec pax firmaretur, constituit, *ibid.* Ad pacem Neapolitanam Proregem suis literis urget, XXIII. Revocatis Legatis, iterum Cardinali Polo Angliam adeunti idem negotium committit, ac Carolum V. & Henricum novis literis ad pacem hortatur, XXXII. & seq. Pro Anglia reductione, ac pace rogantibus Indulgentias elargitur, XXXIV. Septem decimas pro subsidio ad Turcarum pericula avertenda Clero indicit, XXXV. Moscorum Princeps de schismate abiciendo cum Julio agit, XL. Dolosam Moschi mentem Poloniae Præfules timentes, Pontificem, ut ab illo caveat, admonent, *ibid.* Poloniae Senatores ad religionem tuendam hortatur, XLI. Assyrios ad Romanæ Ecclesiae obsequium venientes suscipit, XLII. Simonem Sulalla Patriarcham eisdem confirmat, XLV. Conclavis, ac morum reformationi incumbens Julius, Marcellum Cardinalem Cervinum, aliosque præstantes viros Romam vocat, XLVI. Cardinales creat, XLVII. Constituit, ut nullus Cardinalis adhuc suspensus frater, Cardinalis creatur, XLVIII. De connubio inter Philippum II. & Mariam Angliae Reginam Carolo V. gratulatur, 1554. I. Mariam Reginam ab hæreticis vexatam suis literis consolatur, IV. Octo Episcopos in Anglia creat, ac Reginaldo Cardinali Polo facultatem tribuit, ut Præfules antea per nefas intrusos ejuratis hæresis, & Schismate in eadem dignitate confirmaret, V. Literas Maria Reginae de resflorescente in Anglia fide Catholica in Cardinalium Senatu legi jubet, VII. Indulget Cardinali Polo, ut redeuntibus ad fidem restitutionis onus de male usurpatis Ecclesiasticis redditibus, ubi expediret, relaxet, VIII. In Philippum II. Neapolitani regni investituram Carolo patre cedente transfert, X. & seq. 1555. VI. Ob reconciliatum Angliae Regnum Indulgentiam ad formam Jubilei per christianum orbem in gratiarum actionem impertitur, 1554. XIV. 1555. I. Nicolai V. pacta cum Germanis de conferendo in Germania Sacerdotiorum jure, atque ordine instaurat, 1554. XVIII. Neapolitanos tumultus ob inquisitionis censuram ita componit, ut fontes quidem plecterentur, sed eorum bona non ad fiscum, sed ad conflanguine-

os propinquiores transmitterentur, 1544. XXI. Archiconfraternitatem Sanctissimi Sepulchri in urbe erigit, ac catholicos Principes ad stipem conferendam pro reparandis christianorum templis in Syria collabentibus hortatur, XXII. Cardinalium reformationi incumbit, ac Religiosos viros ab Episcopatum ambitu coercet, XXIII. In Æthiopia Imperio Patriarcham constituit, atque Imperatorem suis literis salutat, XXVI. 1555. X. Religiosos in America Episcopos eligit, invitit etiam Regularibus Superioribus, constituit, 1554. XXX. Joannem Lusitaniae Regem de filii morte, missio Joanne Francisco Commendone, consolatur, 1554. XXXI. Joannem Cardinalem Moronum ad Comitissa Augustana Legatum decernit, 1555. III. & seq. Immunitatem Ecclesiasticam a Gallis in Insula Corsica violatam, factam, testamque haberi jubet, VI. & seq. Eius mors, atque a calumniis vindicata summa, XII. Florentia Ducem in expeditione Senensium adjuvat, *ibid.*

Juramentum ab hæreticis ad fidem catholicam venientibus exigendum, 1548. LXVII. Episcopos juramento a Pontificis obsequio solvi volebant hæretici, 1552. XVI.

Justificatio: De Justificatione in concilio Tridentino agitur, 1546. CXVI. CXVIII. Decretum de Justificatione ventilatur, 1546. XXXV. CXXXVIII. Eius promulgandi dilatio ingrata Patribus, CXXXVII. Promulgatur a Spalatenfium Episcopo Justificationis decretum, 1547. VII. & seq. Schedulæ super ipsa quibusdam Patribus dantur, XVII. Doctrina de Justificatione, quo pacto concilianda, 1548. LII. & seq. Novum de justificatione dogma Andreas Osiander in Prussia evulgat, 1551. LXII.

Justitia: Articuli de Justitia imputativa in Tridentino concilio discutuntur, 1546. CXXXIV. Divinae justitiæ poenæ ex æquo reddentis exemplum, 1551. LXX. 1553. II. Justitiæ tribunal a Paulo IV. erigitur, in quo quisque poterat conqueri de injustitia sibi ab Officialibus illata, 1557. I.

L

Læsticia in jejuniis, quadragesimali excepto, toleranda in Germania, 1548. LXX. Laici: Laicos judices Inquisitoribus adversus hæresim a Venetis addi, tolerare non vult Julius III. 1550. CXXXVIII.

Lateranense concilium: Paulus IV. celebrare, concilium Lateranense cogitat, 1536. II.

Laurentius Flander Cardinalis Tridentini Secretarius orationem gratulatoriam habet in Legatorum adventu, 1551. VI.

Laurentius Strozzius Episcopus Biterrensis Cardinalis creatur, 1557. III.

Legati verba illa *Præsidentibus Apostolicæ Sedis Legatis*, cur in omni concilii decreto apposita, & non, ut aliquis optabat, deleta, 1546. CXXXVI. Cardinales Legati ad concilium missi, 1545. I. Facultates ipsis concessæ, I. II. Ad Legatos spectat res in concilio proponere, 1546. LXVII. Legati Tridentini ob translationem concilii in invidiam apud Hispanos ducti, 1548. CXXXIX. Purgantur a calumnia ipsis afficta, XLII. Pontificios Legatos Concilio præsidere nolunt Lutherani, 1550. XVIII. Legati ad aperiendas portas sanctas anno Jubilei 1550. a Julio III. deputantur, XLVII. Legati Concilii, Marcellus Cardinalis Crescentias, & duo Episcopi a Julio III. decernuntur, 1551. IV. Legati pro pace ad Principes, 1551. XXI. 1553. XVIII. XXI. XXIV. 1556. II. & seq. 1557. XXII. In Angliam Cardinalis Po-

Polus Legatus decernitur, 1552. III. *& seq.*
 Revocatur ab illa Legatione iussu Cardinali Poeto, 1557. XLIII. Ad Comitium Augustana Joannes Cardinalis Moronus Legatus declaratur, 1555. III. Concilii Legati, quo ordine, ac ritu incederent, ac sederent in congregationibus, 1551. VIII.
 Leonardus Badenorn. Mauriti Saxonis nomine ad concilium Orator plura absona efflagitat, 1552. XV.
 Leptis Africae urbs Aphrodisium quoque dicta a Joanne Vega Siciliae Prorege, captis octo barbarorum millibus, expugnatur, 1550. XXV.
 Libertas: Specie tuendae libertatis Germanicae foedus inter Henricum Galliae Regem, & Principes Protestantibus constat, 1551. XXIV. Pileo veluti libertatis insigni apud Gallos usi, 1552. XXX. Germaniae libertas in quo sita, secundum Lutheranos mentem, XXXII. Milites Proregis Neapolitani ad urbem invadendam procedentes speculatoribus testem dant hoc nomine libertas, 1557. X.
 Liberum arbitrium asseritur, ac clare contra Novatores ostenditur, 1548. LXXVIII. *& seq.*
 Libri: Librorum haereticorum curiosa lectio haereticis in Gallia viam sternit, 1542. LII. Contra eos Veneti acriter incumbunt, 1546. CXLVI. Contra legentes hujusmodi libros, etiam si clerici sint, Senonensem Archiepiscopum agere jubet Pontifex, 1542. LII. Libri Sacrae Scripturae in concilio Tridentino recipiuntur, & de modo pluribus differitur, 1546. XIX. *& seq.* XXXIX. *& seq.* Poena in excudentes, & vendentes sine licentia sacros libros, LI. Libros suos haeretici catholicis Principibus ad iniciendam suspensionem, quasi ipsis faverint, pluries astute inscribunt, 1547. CXVI. Libri Sacrae Scripturae in Anglia, velut margaritae ante porcos, impudentissime apud omnes teruntur, 1549. XXIX. Conceditur Theologis Tridentinis facultas legendi libros prohibitos, 1551. XL. Haereticorum libri Ducis Guisii iussu palam a carnificibus cremantur, 1552. XXXV.
 Libelli contumeliosi in Pontificem pleni ab haereticis evulgantur, 1549. XXIII. Contra libellorum auctores Carolus V. edictum promulgat, 1548. LXI.
 Liparis insula: Barbarossa proditorie illam occupat, 1544. XVII.
 Literae Henrici II. ad concilium Tridentinum, discussae, quod conventum, non concilium appellaverit, ac protestatione habita receptae, 1551. XXVIII.
 Livonia Lutheranos furori exposita, libertatem amittit, 1542. XXXIX. *& seq.*
 Londinum: Haeretici ad matrimonium Mariae Reginae cum Philippo Catholico deturbandum plura praestigia, vocesque e fistula prodeuntes a puella inter muros inclusa, quasi e Caelo delapsas spargunt, ac Londini turbas cedere curant, 1554. II.
 Lovanienfis Academia articulos fidei tenendae Carolus V. oblatos edit, ac professores ad ipsos servandos adigit, 1544. XXXVI. Lutherus contra ipsos infremit, *ibid.* 1545. XLVIII. Servari Lovanienfes articulos jubet in Belgio Carolus V. 1545. XLVIII.
 Lovanienfes Theologi in concilio Tridentino sententias dicunt, 1551. LV.
 Lovitienfis synodus in Polonia a Praesulibus regni sanctissimis conditis legibus celebratur, 1556. XL.
 Luca erroribus Petri Vermilii inquinatur, 1543. LVII. Pro concilio celebrando proponitur, 1547. LXXX. Lucentes Oratores ad Pontificem mittunt, 1555. XXIII.
 Luxemburgum Aureliae Duci se dedit, 1543. XLI. A Caesare iterum receptum, 1544. XVIII. Ab Henrico II. Luxemburgensis ditio invaditur,

1552. XXXV. Irrito successu Luxemburgi Civitas a Duce Guisio tentata, 1555. LXXXVI.
 Ludovicus Guisius a Julio III. Cardinalis creatur, 1553. XLVII.
 Ludovicus Davila Caroli V. nomine obedientiam Julio III. exhibet, 1550. VIII.
 Ludovicus de Zoniga ad Julium III. Pontificem electum congratulationis causa a Carolo V. una cum Oratore decernitur, 1550. V.
 Luneburgum: Catholica Religio in Luneburgensi Ducatu restituitur, 1549. IV.
 Lusitania: Quo pacto composita sit controversia proedria in concilio inter Oratores Lusitaniae, & Hungariae, 1552. XXII. Lusitaniae clades defuncto Joanne Principe, 1554. XXXI.
 Lutherani in Germania, & Livonia grassantur, 1542. XXXIX. *& seq.* Multiplices in Tridentinum concilium subannationes effutunt, 1546. XXIV. Pro Colonienfi Pseudo-Archiepiscopo Oratores ad Caesarem mittunt, LXXXVIII.
 Caesarem Venetis suspectum reddere moluntur, amplaque ipsis conditiones offerunt, si a Caesare desisterent, 1546. C. *& seq.* Contra Caesarem arma movent, CVII. Papae Majestati in comediis illudunt, *ibid.* Lutheri assectae, ipsius Martini testimonio, pluribus flagitiis infames, CXLIV. Concilii decretis se submittere velle falso didicant, 1547. LXXIV. 1548. I. Eorum doli, ac impudentes circa concilium petitiones, 1548. LXXXV. Acriter cavent, ne vetusti Ecclesiae ritus restituantur, & cur, LXIII. Benigne remittendam a Pontifice Ecclesiasticam severitatem recusant, 1549. II. Synodum Tridentinam impudentissime respuunt, II. Intempestiva Caroli V. clementia aburrunt, V. Repudiato Caroli V. decreto Augustae condito, infans dictis suam ab Ecclesia defectionem occultare moluntur, V. *& seq.* Principes Lutherani a Julio III. ad concilium arantissimis literis invitantur, 1550. XIII. Pontificios Legatos nolunt concilio praesidere, XVIII. A Matthia Illyrico in Caesarem provocantur, 1550. XXIV. Lutheranos libros flammis deleri in Belgio jubet Carolus V. XXIV. Lutherani Henricus II. favet, 1551. LXVI. Lutherani Poloniae aditum prohiberi urget Pont. 1550. XXXIX. Plures Lutherani concionatores Augusta, aliisque locis egesti, 1551. LXIII. Pontificem concilio subdi, ac eorum Theologos in concilio decernere, aliaque plura efflagitant, 1552. II. Cum eis quanta charitate actum sit, *ibid.* Impudentia ipsorum postulata in congregatione conciliari cum protestatione audiuntur, *ibid.* XII. Fides publica ipsis data, XXI. In Caesarem Mauritio Saxonie Duce arma movent, XXX. *& seq.* Caesar temporum iniquitate, Lutherani impie sentiendi licentiam permittit, XXXV. Lutherana haeresis in Poloniae irrepit, LIII. Ex decreto Comitiorum Augustan. in Germania crescit, 1555. V. Lutherani in haereticos aliarum sectarum insurgunt, eosque hospicio, ac omni comiteatui prohibent, XLIII. Eorum molimina, atque impudentia postulata infringit Ferdinandus Imperator, L. Gravibus cum Zuinglianis contentione dissident, 1556. XV. Plura in conventu Ratisbonensi impetrare molientes, Pauli IV. suasionibus a Maximiliano Bohemiae Rege comprimuntur, XVI. *& seq.* Impietatem suam Evangelium vocant, XXII. Auxilia contra Turcas pollicentur, modo ipsis libera haeresis profitendae facultas concedatur, XXII. Orbone Henrico Palatino Electore, & Carolo Marchione Badensi adnitentibus, Lutherana haeresis latius per Germaniam diffunditur, XXVI. Colloquium inter catholicos, & Lutheranos Vormatiae indicitur, 1557. XXXI. De ejus successu quam plura haeretici mentiti fuerint, *ibid.* Dissensio-

fiones inter ipsos Lutheranos exorta, *ibid.* XXXIV. Iussu Ferdinandi dissolvitur ac nullum deinceps in causa religionis in Germania solemne colloquium fit, 1557. XXXV. Lutheranos doctrina de Coena ab aliis haereticis impugnatur, XLI.
 Luxus: Malorum omnium causam luxum dicebat Marcellus II. quem ab Ecclesiastica curia praescribere meditabatur, 1555. XVIII.

M

Magdeburgum rebellans contra Carolum V. obfidione a Mauritio Saxoniae cingitur, 1550. XXIV.
 Magdeburgenses ad repudiandum Caesaris de religione decretum a Matthia Illyrico, & Nicolao Amsdorfio commoventur, 1546. V. Bello attriti Christi Martyribus se conferunt, 1550. XXIV. Ipsorum edomanda pertinacia in conventu ordinum decernitur, 1551. II. *& seq.* Magdeburgensis Archiepiscopus Pontificis literis excitatus religionem catholicam strenue defendit, atque antiquatos Divini cultus ritus Magdeburgo restituit, 1556. XXI. *& seq.*
 Maniacus bonae mentis a S. Cajetano restituitur, 1547. CXXXVI.
 Mantua: Pullulantibus haeresibus sollicita a Carodiale Mantuano purgatur, 1545. LII.
 Maranum oppidum occupatur a Gallis, 1542. XVIII. Ejus recuperatio diffuadet, XX.
 Marcellus Cervinus Politianus Cardinalis Farnesii in legatione ad Principes consiliarius Cardinalis creatur tit. S. Crucis in Hierusalem, 1546. CXXXVII. Tridentini concilii Legatus decernitur, 1545. I. *& seq.* Concilium Tridento Bononiam transferri suadet, 1546. CXXXVII. *& seq.* Iræ Caesaris ob id contra ipsum, CXXXVII. Romam pro translatione concilii causa evocatur, 1547. LXXXVII.
 Bononia ubi Legatum egerat regressus, Pontificis mentem Patribus aperit fidei decreta in dubium nequaquam revocanda, atque ea, quae ad disciplinam pertinentem prosequenda, 1548. XXVII. Armenorum Archiepiscopum ejusque postulata pro conjunctione cum Romana Ecclesia Pontifici representat, 1549. XXXV. Pro reformatione perferenda deputatur, 1550. XV. Romam e suo Episcopatu ob eandem rem accersitur, 1553. XLVI. Cardinalibus vivendi formam praescribit, 1554. XXIII. Pont. Maximus renuntians Marcelli nomen retinet, 1555. XIII. Ejus in brevi Pontificatu, & ante ipsum praecara gesta, XIV. A consanguineis, & a luxu quam fuerit alienus, XVIII. Ejus immaturus obitus, XX. Senenses ad pacationem ab Imperatore exhibitae suscipiendas hortatur, XIX. Cosmae Florentinae Ducis humanitatem erga Senenses commendat, XIX.
 Marcellus Crescentius Episcopus Maricanus Cardinalis declaratur, 1542. LVIII. Deputatur Judex in controversia de concilii translatione Bononiam, 1548. XXXI. Deputatur pro reformatione promovenda, 1551. IV. Praes concilii Tridentini declaratur, *ibid.* VI. Orat in concilio, VII. XXVII. Graviter decumbit, 1552. XXVI. Ob imminens bellum Lutheranos Tridento diffugiens, aucto morbo Verona occumbit, XXX.
 Marcus Antonius Columna a Paulo IV. laesae majestatis damnatus Palliano, aliisque oppidis spoliatur, 1555. LXXII. Plura Campaniae loca devastat, 1557. IX. In publicis pacis conditionibus inter Paulum IV. & Proregem Neapolitanum consulto praeteritum ejus nomen, 1557. XIV.
 Marcus Constantius: Marci Constantii nominis. *Ann. Eccl. Tom. XXXIII.*

ne Apologiam pro Eucharistia scribit e carcere Londinensi Stephanus Vintonienfis Episcopus, 1550. XXXII.
 Marcus Grimanus Patriarcha Aquilejensis in Scotia apostolicus nuntius eligitur, 1543. LIV.
 Maria: Ope Dei Genitricis Mariae Curiosus ab imminentibus inferni periculis eripitur, 1543. LXII. De Conceptione Virginis Mariae disquiri in concilio postulat Petrus Cardinalis Paecchus, 1546. LXXII. LXXV. LXXVII. Specie mulieris caelesti lumine radiantis visa in Indiis suppetias Christianis venire, 1546. CL. Ejus imago cum pariete Ravennae corruit illaeso sacramento, 1549. XLVIII. Ex ea Christum carnem sumpsisse in Anglia negabat Joanna Bucera, 1550. XXXI. Brachmani mortu proximo salutem afferit, 1557. L.
 Maria Angliae Regis filia palam Missas apud se celebrari jubet, nullisque minis a fidei proposito divellitur, 1548. LXXX. Contra Sacellanos suos, cum in ipsam non auderent, saeviunt haeretici, *ibid.* Eduardum Regem, ut haeresim repudiaret, clam monet, 1549. XXXI. De suscepto feliciter Anglicano sceptro atque infidiis superatis gratulatur illi Pontifex, 1553. VII. Corona Anglica redimita Primatus Ecclesiastici adulterinos titulos recusat, XII. A Cardinali Polo per literas salutata, eidem benigne respondet, eumque adventum suum in Angliam maturare rogat, 1553. XI. Philippo II. Hispaniae Regi nubit, 1554. I. Haereticis contra ipsam frementibus a Julio III. confirmatur, IV. Motus in Anglia compefcit, ac religionem catholicam multis praecare gestis confirmat, II. *& seq.* XIV. XVIII. Literas Pontifici de reslorescente in Anglia fide mittit, VII. Mariam apud Pontificem summis laudibus effert Cardinalis Polus, XV. Paulo IV. Legationem mittens obedientiam praestat, 1555. XXV. Literas Pontificis ad eandem, XXVIII. Ut pacem inter Reges promoveret hortatur Paulus IV. 1557. XXV. Legationem Cardinali Polo abrogatam summopere dolet, atque aditum in Angliam prohibet missos a Pontifice, XLIII. XLV.
 Maria Honorii Imperatoris filia: Ejus cada-ver Romae in Vaticano repertum, 1544. XLIII.
 Maria Hungariae Regina dum Belgium moderatur, a Carolo V. temperari acerbitatem legum in haereticos deprecatur, 1550. XXIV. Commendatur a Julio III. eidem Hieronymus Cardinalis Dandinus ad Carolum V. pro pace Legatus, 1553. XXV.
 Maria Scotiae Regina senior a Paulo III. ad fidem catholicam ascendendam, & Mariam filiam in ipsa educandam incitatur, 1547. CXXVIII. Scotiae Regis filia tribus ad junctis Regimini Proceribus haeres Scotiae Regni instituitur, 1543. LIV. Ejus connubium ab Anglis expetitur, 1547. CXXVIII. A Pontifice per literas de sua ad Pontificatum assumptione certior redditur, atque ad strenue se in regni, fideique catholicae tuitione gerendum hortatur, 1550. XXIX.
 Marinus Grimanus Cardinalis super rebus concilii cum plerisque aliis deputatur, 1543. IX. Carolus V. in consistorio Romae habito ad pacem elegantiori oratione adhortatur, XIV. In Gallias pro pace componenda Legatus, 1544. XX.
 Marius Sfortia eremites e portu Centumcellarum cum Alexandro fratre Neapolim abducere frustra conatus, alio postea intercipit, 1555. LXXII.
 Martinus Alonzius Caroli V. nomine praesensa ab ipso Caesare super Placentina civitate jura Pontifici exhibet, 1549. X.
 Martinus Bucerus Hermannum Coloniensem Archie-

- chiepiscopus suis lenociniis dementat, & a fide aberrare facit, 1543. XXI. Impium reformationis librum conscribit, 1544. X. XII. Lutheri mendacissimus encomiastes, 1546. CXLIII. Librum in Psalmos a se compositum Gallie Delphino, quasi suae partis fautori, astu maligno inscribit, 1547. CXVI. Angliam petit, 1548. LXXX. Quo pacto suas haereses per Angliam disseminaverit, 1549. XXIX. Judicare creditus, XXX. Moritur, ac de ejus in haeresibus inconstantia plura referuntur, 1551. LXIII.
- Martinus Chromerus a Sigismundo II. Poloniae Rege Orator ad Pontificem mittitur, 1548. LXXXIII. Martinus de Soria Velasco protestationem Caesarem coram Patribus Bononiae congregatis ad asserendam nullitatem concilii translationis legit, ac Tridentum redire suadet, 1548. XI. & seq. Non expectato responso discedit, *ibid.*
- Martinus Lutherus libellum convitiis plenum contra articulos Academicarum Lovaniensis edit, 1544. XXXVII. 1545. XLVIII. Ecclesiam sub specie porcae cui Pontifex insidebat, effingit, 1545. XLVIII. Sacramentarios, & Zuinglianos, velut haereticos reprobatur, ab ipsis pariter reprobatus, *ibid.* Daemonium eicere frustra tentans aegre ab illius saevitia ereptus, XLIX. Ejus scripta haec toties repetitum redolent, XLVIII. Henricum Brunsvicensem Ducem captivum liberari vetat, 1545. LV. Novus Judas, 1546. XLVIII. Improvisa morte post opiparas epulas corripitur, 1546. CXXXIX. Episcopalia munera impudenter exercuit, *ibid.* Fallaciae haereticorum circa ipsius mortem referuntur, 1546. CXXI. Funus ejusdem, *ibid.*
- Martyres Christi se futuros haeretici jactant, si constanter in sua perfidia profutenda permanerint, 1549. VII.
- Matrimonium: Errores haereticorum circa hoc sacramentum, 1547. LXIV.
- S. Matthias Apostolus: In ejus solemnitate Julius III. Pontifex Maximus Portam sanctam aperuit, 1550. XLVII.
- Matthias Placcus Illyricus Saxoniæ in Lutheri magisterio continet, 1548. LXIII. Magdeburgenses ad respondendum Caroli V. decretum de religione sollicitat, 1549. V. Ejus in dicendo vehementia, VI. Melancthonis magistro falsi notam inurit, *ibid.* Saxonia tota proscriptus Ratisbonam concedit, V. Editio libello Lutheranos omnes ad arma in Caesarem suscipienda sollicitat, 1550. XXIV.
- Mauri: Pro filii Maurorum ad Christum converterem alendis, pensio 2. millium ducatorum Valentino Archiepiscopatui imponitur, 1544. XXXVIII.
- Mauritius Saxo in locum Joannis Federici perduellens Elector sufficitur, 1547. CII. & seq. Suis literis de Pontificatu accepto certiore reddit Julius III. 1550. IV. Pro concilio restaurando ad ipsum scribit, XII. Impudens ejus de concilio postulatio, 1550. XVII. Gallorum auxilio Caesarem varie affligit, 1551. XXIV. Post Magdeburgum in Caesaris clientelam adductum, ab ipso Caesare Lutheranis suadentibus ingratus deficit, 1551. LXIV. In fensio in Caesarem animo, illi per speciem blanditur, ac Oratores ad concilium illud mittit, 1552. I. & seq. Pontificiam Majestatem spernere, ac Caesarem ad nefaria postulatione adigere conatur, *ibid.* Per Oratores suos dilaciones a Patribus concilii ad promulganda decreta exquirat, 1552. X. Quae a concilio exprobat, XV.
- Maximilianus Egmondanus Burani Comes decem milia pedum, equitumque quatuor milia contra haereticos contrahit, 1546. CVI. Hassiam populatur, & Francofurtum in Caesaris possessionem restituit, CXII.
- Maximilianus Bohemiae Rex: Julius III. commendat ipsi Cardinalem Moronum ad conventum Augustanum missum, 1555. III. In conventu Ratisbonensi, ut valide se haereticis opponat, a Pontifice animatur, 1556. XVI. & seq. Lestione haereticorum librorum in fide, haeritans a Stanislao Hosio confirmatur, *ibid.* & seq. Ex Hispania in Germaniam provolat ad evertenda consilia Caroli V. Imperium in Philippum filium transferre cupientis, 1550. XXIV.
- Maximus: Carolo V. cognomen Maximi a Paulo III. tribuitur, 1547. CV.
- Mediolanum certis conditionibus Aureliae Duci conceditur, 1544. XXIII. Carolus V. Mediolanensi Ducatu se exere promptum asserit, modo Henricus Rex Galliarum, quae sibi occupaverat, restitueret, 1556. VII.
- Melchior Canus Ordinis Praedicatorum Theologus a Carolo V. ad concilium mittitur, 1551. XL.
- Melchior Carnerius Societatis Jesu in Aethiopia mittendus Nicenus Episcopus declaratur, 1554. XXVI. 1555. XI.
- Melchior Heribolenis Episcopus ad constantiam a Julio III. roboratur, cum Albertus Brandeburgicus, ac Mauritius Saxo omnia in Germania caedibus ac rapinis implereat, 1553. XXXVII.
- Melita excedere ob Turcarum metum equites jubentur, sed consilio mutato, ibidem subsistere disponunt, 1551. LXVIII. & seq.
- Melodunum: Theologorum coacto inibi conventu fides catholica illustratur, 1544. XXXVII.
- Mensa: Lectio in mensa adhibetur a Marcello II. 1555. XVIII.
- Meta ab Henrico II. intercepta, 1552. XXXIV. A Carolo V. irrita conatu tentata Ducis Guisii virtute sustinetur, XXXV.
- Metropolitanus vigilare debet circa suffraganeorum suorum mores, ac vicissim suffraganei circa Metropolitanum, 1547. LXXVII.
- Mexicum: Plures in Mexicano regno Episcopatus eriguntur, 1546. CLV. & seq.
- F. Michael Ghislerius Ordinis Praedicatorum ex Episcopo Suturino, ac Nepefino Card. renuntiat, dictus Alexandrinus, 1557. III.
- Michael Archiepiscopus Materanus Cardinalis creatur, 1551. LXXIV.
- Michael Servetus post horrendas contra Trinitatem prolatas blasphemias ab ipso haereticarum Calvino supplicio afficitur, 1553. XXXVI.
- Michael de Silva Vicensis Episcopus ad Imperatorem pacificus Legatus in demortui Contareni locum subrogatur, 1542. XXX. XXVII. Ingrata Caesaris ejus electio, XXX. A Joanne Lusitaniae regni sui redditibus spoliatur, 1545. LVIII.
- Milo Covendali haereticus meretriculam suam Vas Commoditatis appellabat, 1550. XXXIII. Quid de Eucharistia senserit, XXXIII.
- Ministri: Institutio legitima ministrorum Ecclesiae maxime in sensu discrepat ab ea, quam haeretici praedicant, 1548. LIII. Intentio ministrum ad Sacramenta conficienda necessaria, 1547. XXXVII.
- Miracula: Eorum certitudo adstruitur, 1548. LXXIX. Plura S. Cajetani miracula, 1547. CXXXVI. S. Franciscus Xaverius apud Indos praclaris miraculis coruscatur, 1549. XLII.
- Miraculum de Sanctissima Eucharistia illata sub ruina Ecclesiae Ravennae reperta refertur, 1549. XLVIII. Crucis Sanctae miraculum, 1549. XXXVIII.
- Mirandula pro Farnesiano exercitu congregando deputatur, 1551. XVII. XIX. Pontificis iussu ab ejus obidione receditur, 1552. XXXIX. & seq.
- Missa: Item ab Hermanno Colonienfi Pseudo-

N

- Archiepiscopo, 1543. XXIX. Errores haereticorum circa Missam, 1547. LXIX. Missa solemnis, cum supplicationibus Romae indicitur pro faulta plurium Germaniae Civitatum ad Caesarem deditione, XCVIII. Pro reportata de Saxone victoria, CI. Missae Sacrificium Londini in publicis comitiis abrogatur, 1547. CXXX. 1548. LXXX. Mariae Angliae Regis filia ei decreto non parat, 1548. LXXX. De Missae Sacrificio doctrina examinanda in concilio proponitur, 1551. LX. 1552. III. IV. Pro quibus Missae Sacrificium offeratur, 1552. V. Ritus quibus peragi debet, VI. & seq. Canonas circa Missam, VIII. Missae, quas privatas vocant, defenduntur, atque anathema contra ipsas impugnantes contorquetur, 1552. VII. & seq. Commendatur Canon, quo Missae lingua vernacula inhihentur, 1557. XXXVII.
- Missionarii Apostolici: Plura consolationis divinae argumenta suis epistolis suppeditat S. Franciscus Xaverius apostolicis praconibus, 1548. LXXXV. Praclari eorum labores apud infideles, 1550. XLIV. 1557. L.
- Moguntia: Archiepiscopus Moguntiae Tridentum ad concilium accedit, cui Pontifex gratulatur, 1551. XXXVIII. Tridento ad suam tuendam ditionem redire disponit, 1551. LXIV. Cogitur reverti, LXVI. Peculiaris Numinis cura in Moguntini Antifistis electione apparet in Daniele Archiepiscopo renuntiato, 1555. LXX.
- Monachi: Monachis, qui Sacerdotes non essent, conjugium permittit Henricus VIII. 1546. XXVIII. Minores 24. annis ad saeculum redire cogit, grandaevo permittit, *ibid.* Monachis ablata ne restituere cogantur, haeretici, arma contra Caesarem movere minitantur, 1547. XIX. XXVII. Monachorum nomina sub mortem imaginare auditus est Henricus VIII. quos immani supplicio affecerat, 1547. CXXI.
- Mons Alcinus a Garzia Toletano obfidetur, 1553. XVII.
- Monspellen. Academia haeresi inficitur, 1550. XXXVI. 1556. XXVIII.
- Mors S. Cajetani, 1547. CXXXVI. Lutheri infamis mors, 1546. CXXXIX. Gasparis Card. Contareni pia mors, 1542. XXIII. Pauli III. Pontificis Maximi mors, 1549. XLVII. Justo Dei iudicio, qui haereticorum patrocinium contra Caesarem susceperat, mortem in ipso aetatis flore oppetere, 1551. XXIV. Pia Cardinalis Martinus interfecti mors, 1551. LXX. Mortis Cardinali Martinus illatae complices variis a Deo inflicis poenis mulctantur, 1552. LII.
- Mortui: Pro mortuis orare jubent Academici Sorbonici, 1548. LXXIX. Item Lovanienses, 1544. XXXVI. Mortuos nihil nosse amplius docuit Lutherus, 1546. CXLIV. A S. Francisco plures mortui revocantur ad vitam, 1543. LX. Sacrificium Missae pro mortuis offerendum perpetua, & constantissima Ecclesiae traditio docet, 1552. V. & seq.
- Mosovia: Cum Julio III. Moscoviae Dux de abjurando schismate agit, 1553. XL. Ejus suspecta mens, *ibid.*
- Muleasses Tuneti Rex ab Amida impio filio, regno atque oculis oratur, 1543. XL.
- Munera: Petrus Gasca munera respuit, 1547. CXXXV. Gaspar Berzaeus munera respuit ab Ethnicis honorifice habitus, 1549. XLIV.
- Mustapha, mare superum atrocissimis inselans a Christophoro Canali Veneto capitali supplicio, ut latro, directis navibus, afficitur, 1553. xxxv.
- Mutina: Philippus Valentinus haereticus in caepellentia haeretica virus effundere conatur, 1545. LIII.
- Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

Nationale concilium a Protestantibus ex-

Neapoli vari exorti tumultus propter inquisitionis officium, 1547. CVI. CXXXI. Sedantur, 1547. CXXXI. Turcae Gallis conjuncti Neapolitano regno minantur, 1552. XLIV. A Dragute Pirata plurimum vexatur, 1554. XX. Exorti inquisitionis causa tumultus sedantur, XXI. Neapolitani Regis titulus Philippo II. defertur, 1555. VI. Feudo eundem excidisse jubet Paulus IV. in consistorio declarari, 1556. VI. Neapolitani belli successus inter Paulum IV. & Philippum II. 1555. LXXII. 1556. VI. & seq. 1557. XI. XVI. XVIIII.

Neophyti: Benigne haberi Neophytos in Lusitano regno jubet Paulus III. 1547. CXXXI. & seq. In India plures Neophyti Christianae fidei praclara exhibent constantiae, ac virtutis documenta, 1554. XXVII. & seq.

Nope & Camerinum pro Parma, & Placentia a Paulo III. accepta, 1545. LXIII.

Nepotes: Pontificios nepotes nihil cum Palatio Pontificis debere habere commune dicebat Marcellus II. qui nec ipsos inviserit, aut ab aliis visitari voluit, 1555. XVI.

Nestoriani: Assyrii se Nestorianos vocant, quod non haeresis, sed Patriae nomen est, 1553. XLIII.

Nicia a Turcis, & Gallis obfessa, a Marchione Vastio liberatur, 1543. XXXIX. Ejus defensione Pontifici a septemviris Germaniae commendata, 1544. III.

Nicolaus Amldorpius Novator Nuembergensis Episcopatu deicitur, 1547. CVI. Magdeburgenses in defectione ab Ecclesia, & Caesare confirmat, 1549. V.

Nicolaus Ardinghelli ex Episcopo Forosempromni Cardinalis creatur rit. S. Apollinaris, 1544. XL.

Nicolaus Cardinalis Gaetanus pro diffidiis inter Caesarem Florentinos, ac Senenses componendis Legatus, 1553. XXI.

Nicolaus Gnesnensis Archiepiscopus synodum in Polonia pro Episcopis ad concilium decernendis cogit, 1547. CXXXV. Accepto de translatione Bonon. Nuntio haeret anxius, & a Pontifice edoceri postulat, *ibid.*

Nicolaus Hetus Vigorniensis Episcopus strenue pro fide catholica in Anglia laborans, carceres, ac plurima incommoda tolerat, 1550. XXXII.

Nicolaus Perenottus Granuellanus Tridentum Caesareo nomine ad concilium orator venit, 1543. I. & seq. Discedit, IV.

Nicolaus Cardinalis Ridolphus haeresim in Vicentina Ecclesia comprimere studet, 1546. CXLVII.

Nicolaus V. Pontifex Maximus: Ejus cum Germanis concordata confirmat Julius III. 1554. XIX.

Nicolaus Ormanettus a Cardinale Polo ad Paulum IV. mittitur, ut Legationis suae in Anglia successus Pont. edoceat, 1557. XLVII.

Norimberga Civitas Conventus Germanorum Principum ibi habitus concilii Tridentini indicationem admittit, 1542. XVI. De expeditione in Turcas ibidem actum, 1543. XXXII.

Norimberga: Nationale concilium Tridentino pollibito, Norimberga Protestantes obtinere student, 1543. XLIII.

Normanniae Dux in regiam domum conjurat, 1553. I. Exola papalo ejus ambitio, II. *ibid.* Joannes Dudleyus.

Notarii: Episcoporum Notariis certa taxa, ne amplius petant, statuitur, 1547. LXXXVII.

Nuntii: Ad concilium Tridentinum nuntii de-

putantur, 1542. XLIII. A Rege Lusitano non admitti Apostolici nuntii, & quare, 1545. LIV.

O

Octavius Farnesius Pontifici exercitus Dux suppetias Cæsari venit, 1546. CV. *¶* *seq.* Tridenti cum reliquis Pontificiis Ducibus in subsidium Cæsaris pergentibus honorifice excipitur, 1546. CVII. Apud Carolum V. pro recuperanda Placentia instat, 1547. CXII. A Ferrante Gonzaga bello adorsus inducias tandem componit, CXIII. Paulus III. Camerinum ipsi, Parmam Ecclesie restituere meditantur, sed respuit oblationem Octavii, 1549. XLVII. Legatum ad Octavium Card. de Monte mittit, ut Romam redire suaderet, sed frustra, *ibid.* Minaces Epistolas ad Cardinalem Farnesium mittit, quæ Pontifici ostensæ summum animi angorem, atque inde mortem intulere, *ibid.* Pro dimittenda Octavio Parma Cardinales Camillo Ursino literas, irrito tamen effectu, mittunt, XLVIII. Parma a Julio III. ei redditur, 1550. III. Julio III. obedientiam exhibet, 1550. XLII. Pro Parmæ, & Placentiæ Ducatu inter Cæsarem, Pontificem, & ipsum exorta simulatur, 1551. XII. *¶* *seq.* Ipsum Pontifici conciliare studet, Joannes Lusit. 1552. XXXVI. Inducias ad duos annos paciscitur, XXXVIII. XL. Protectionis ipsi a Gallis exhibitæ occasione bellum inter Cæsarem, & Gallos recrudescit, 1551. LXVI. **Æ**colampadius enormem in suis, ceterisque hæreticis corruptelam ipsemet horret, & vituperat, 1546. CXLIV. Ejus de Eucharistia sententia, 1549. XXXIII. **Æ**nipontum, vulgo Inspruch valido duodecim-millium peditum presidio contra Lutheranos vim roboratur, 1546. CVII. Mauritius Saxo ad Cæsarem inermem invadendum properat, 1552. XXV. Obtinet, XXX. **O**ratio ad Spiritum Sanctum cum concilio aperitur, 1545. XXXVII. Oratio pro electione novi Pontificis a Joanne Beroaldo Episcopo Thelesino habita, *ibid.* Frequens ejus usus Patribus Tridentinis ad robur, & doctrinæ lumen promerendum suadet, 1551. XXXVII. **O**ratores: De eorum loco sancta Synodus declarat, nulli acquiritur jus, vel præjudicium invecutum, 1552. XXII. Subscribunt Tridentinæ Synodo, CCXX. Oratoribus Principum aliquando audientia denegata, 1556. V. **O**rdo: Sacramentum Ordinis ab hæreticis, quam male explicatum, 1547. LXIV. Religiosi promovendi ad Sacros ordines quid habere debeant, LXXVII. Ejusque doctrina discutitur, 1552. IX. **O**rdinatio: Examen præcedat ordinationes, adfitque Episcopus, vel Archidiaconus, 1547. LXXVI. Omnis quæcumque levis avaritiæ suspicio ab ordinationibus eliminatur, LXXVII. Plura circa ordinationes, & ordinandos consulantur, LXXVI. *¶* *seq.* Ordinandi rarissime super ætate dispensentur, *ibid.* Ordinationes Episcoporum, & presbyterorum in Anglia novis ritibus ab Ecclesia alienis instituantur, 1547. CXXIX. **O**rdines Regulares: Comitia ab Ordinibus Regularibus celebrari jubet Paulus III. atque in iis suspectos de hæresi a publicis muneribus, prædicationis, ac confessionis audiendi dimoveri, 1543. LVII. **O**slander: Andreas Oslander novum dogma de justificatione promulgat, 1551. LXII. Oslander in Poloniam irrupit, 1556. XXXV. In colloquio Wormaticensi quid illis evenit, 1557. XXXIV.

Osnaburgum: Senatus, ac Clerus Osnaburgensis ad constantiam in fide catholica, deficienti iporum Episcopo, a Pontifice excitatur, 1543. XXIII. **O**stia Tyberina: Turcica classis ad ea deveniens ingentem Romanis ingerit metum, 1543. XXXVI. **O**tho Henricus Palatinus catholicam religionem in sua ditione proscribit, 1556. XXVI. Pro hæreticis apud Regem Galliarum deprecatur, XXVII. **O**tho Truchses ad Norimbergensem conventum a Pontifice mittitur, 1542. XV. Indicit Tridentinum concilium Tridenti canonicis, ac Norimbergæ Dietæ, *ibid.* Responso Principum Dietæ assidentium ipsi data, XVI. Cardinalis creatur, ex Episcopo Augustano, 1544. XLI. Pileum rubrum in Germania a Cardinale Moguntino recipit, XLII. Wormaticensi conventui interest, 1545. XXI. Illius pro fide catholica labores, & triumphus, 1550. XXII. Patres Societatis Jesu adjuutores adhibet, 1553. XXXIX. Commendatur a Julio III. *ibid.* **O**va in jejuniis, quadragesimali excepto in Germania tolerantur, 1548. LXX.

P

Palianum Marco Antonio Columnæ a Paulo IV. eripitur, 1555. LXXII. Ab eodem Marco Antonio columna obsidetur, 1557. IX. **P**apa moriente electionem Romæ a Cardinalibus peragendam, licet concilium celebraret, statuit Paulus III. 1542. XLIII. 1544. XXX. **P**apæ definitiones ex Cathedra certa fide tenendæ, 1544. XXXVII. Ejus imaginem porce infidentem impie pingit Lutherus, 1545. XLVIII. Moriens plurima de Romano Pontifice mentitur, 1546. CXLI. **P**apæ Majestati in comediis Lutherani illudunt, 1546. CVII. Ejus unitas, & successio a Francisco I. Galliarum Rege defensa, CXXI. Ejus auctoritas integritatem retinuit Ecclesie, 1548. LXXV. *¶* *seq.* De jure Divino unus est Pontifex, cui omnes parere debent, LXXXIX. **P**apæ auctoritas in decretis conciliohorum semper excipitur, 1547. XXX. Laudabile est, quod Papa singulis triennis Visitatores Episcoporum destinaret, 1547. LXXVII. Virulenta in Pontificem convicia ab hæreticis congecta, 1549. VI. Incredible scurrilitate contra ipsum in Angliam gannunt, XXIX. Episcoporum causæ ad ipsum referantur, 1551. LII. *¶* *ibid.* **P**arisienfis Academia vertentes Sacram Scripturam in vernaculam linguam velut hæreticos habendos declarat, 1546. XXXIV. Pro defunctis sollicite jubentur orare omnes Academiæ Parisiensis Doctores, animasque populi ordinationibus commendare, 1548. LXXXIX. **N**ovatorum errores publico, a Senatu etiam Parisiensi accepto, decreto proscribit, *ibid.* **P**armæ & Placentiæ Ducatus restitutus Ecclesie Camerino & Nepete in Farnesium dominium transfertur, 1545. LXIII. De juribus ejus civitatis Carolus V. cum Pontifice contendit, 1547. CXI. CXIV. **P**arma Octavio Farnesio juxta Conclavis capitula a Julio III. redditur, 1550. III. **C**onventiones de ipsa inter Cæsarem & Farnesios, 1551. XIII. Plura super hoc negotio a Pontifice, aliisque transacta, *ibid.* *¶* *seq.* Agit cum Rege Galliarum Octavio de danda ipsi civitate Parmensi, *ibid.* Ab ejus infestatione Pontificis jussu temperatum, 1552. XXXIX. *¶* *seq.* **P**aschalis Broctus Societatis Jesu in Joannis Codurii locum Hiberniæ missioni susceptus, ma-

ximis Schismaticorum insidiis impetitus recedere cogitur, 1541. XLIV. In Scotiam destinatur, 1542. LI. **P**aulus III. Pontifex Maximus concilium Oecumenicum Tridenti indicit, 1542. I. XII. Joannem Moronum pro reformatione Cleri Germaniæ ac concilii indicatione Spiram mittit, II. V. VIII. Auxilia contra Turcas exhibet, VII. XI. Cameracum, vel Tridentum, posthabitis Italiæ civitatibus, proponit pro concilio celebrando; Germanique catholicis Tridentum placuit, Protestantibus vero nullus gratus locus, quia nullum a Pontifice indictum concilium celebrari volebant, XI. *¶* *seq.* Bullam indicationis concilii Tridentini promulgat, XIII. Reges ac Principes ad tam pium opus sollicitat, XIV. *¶* *seq.* Othonem Truchses Tridentum, ac Norimbergam pro eadem concilii indicatione mittit, XV. **T**riremes Pontificias pro Marani recuperatione dare non posse Christophoro Tridentino Episcopo scribit, XX. **N**ova extimescens inter Regis bella Joannem Riccium Politianum in Hispaniam pro pace constanter tenenda mittit, XXI. **C**ardinalem insuper Contarenum, & Sadoletum Legatos pro pace amplius urgenda declarat, XXII. **D**efuncto Contareno Michaellem Cardinalem de Sylva sufficit, *ibid.* XXVII. **C**ard. Contarenum defunctum laudat, magnumque fuisse, virum prædicat, XXIV. **G**alliæ Regem, & Delphinum per Epistolas ad pacem provocat, xxvii. *¶* *seq.* Revocatur a Legatione Card. de Sylva, cum parum gratus fuisset Imperatori ob similitudinem, quas cum Joanne Lusitanæ Rege habuerat, xxx. **I**mperatorem, & Galliæ Regem ad novum iterum colloquium invitat, xxxi. xxxiii. **H**enicum Ducem Brunsvicensem bello a Lutheranis laceffitum suis literis consolatur, xxxviii. **E**piscopum Hildesheimensem ad constantiam in adversus hortatur, xxxix. **I**tem Sigismundum Episcopum Merseburgensem, xl. **H**ermannum pariter Magistrum Ordinis Theutonicorum in Livonia, xli. **J**oannem Thomam Sanelicium Cavensem, & Joannem Mathæum Gibertum Veronensem, Episcopos Tridentum pro concilii preparatione mittit, xliiii. **P**etrum Paulum Parisium, Joannem Moronum, ac Reginaldum Polum S. R. E. Cardinalem concilii Tridentini Legatos declarat, xliiii. **H**elvetios ad concilium properare, datis literis extimulat, xliv. *¶* *seq.* 1543. VIII. **L**otharingum Cardinalem alioque quod segnius pontificia jussa de repetenda urbe compleverat, perstringit, 1542. XLVII. **C**onsistorium habet in Basilica SS. XII. **A**postolorum, XLVII. **E**dicta quædam nefaria in Polonia proposita datis ad Regem, & Episcopos literis revocari jubet, XLVIII. *¶* *seq.* **P**aschali Broctum Societatis Jesu in locum Codurii defuncti suffectum, & Alphonsum Salmeronem Apostolicos in Hiberniam nuntios missos legationem quoque in Scotia exercere jubet, LI. **F**ranciscum Archiepiscopum Senonensem in librorum hæreticorum detentores, ex quibus hæresis clam in Galliis serpebat, regio quoque implorato auxilio animadvertere imperat, LII. **A**rmeniorum literis Episcopum deposcentium perlectis, Benedictum Ordinis S. Dominici Nazivanensem Episcopum creat, LVII. **C**ardinales creat, LVIII. **C**æsarem ex Hispania in Italiam descendentem convenire decernit, cum pro concilio, tum pro pacis negotiis, 1543. V. **B**ononiam ea de causa se confert, IX. **E**ncyclicis literis Præfules omnes ad concilium invitat, VI. **F**erdinandum Romanorum Regem, alioque Germaniæ Principes ad præfules mittendos invitat, VI. *¶* *seq.* **A**d colloquendum cum Cæsare Pontifex Buxetum profectus,

XIII. **C**oncilium ad aptius tempus suspendit, XVI. **G**ermaniæ Antistites, & Principes, ac Poloniæ Regem de causis suspensionis concilii per epistolas certiores facit, XVII. *¶* *seq.* **C**oloniensem Senatam, & Clerum deficientem a Catholica fide Hermanno Archiepiscopo ad constantiam in ipsa confirmat, XXII. *¶* *seq.* **I**dem agit cum Monasteriensi, Osnaburgensi, ac Mindensi Senatu, & clero, XXIII. **H**ermannum Coloniensem Archiepiscopum ad fidem revocare paterne studet, XXIX. **B**avariæ Duces ob strenue navatam erga fidem catholicam operam a Pontifice commendantur, XXX. **S**ubditiarias copias in Hungariam mittit, XXXIV. **P**ro Aquilejensis Ecclesie jurebus graviter ad Ferdinandum Romanorum Regem scribit, XXXV. **P**rinicipem equitum Rhodiorum Magistrum ad Christianorum litortum defensionem hortatur, XXXVII. **D**ecimas pro Nicia defensione in Ducatu Mantuæ, Marchionatuque Montis Ferrati, & alibi imperat, XXXVIII. *¶* *seq.* **R**enuit foedus contra Regem Galliarum cum Carolo V. sancire, XLV. **F**ranciscum Sfondratum ad conventum Spirensem nuntium mittit, XLIX. **A**lexandrum Cardinalem Farnesium pro pace promovenda Legatum designat, LI. *¶* *seq.* **R**eginam Francorum Pontifex ad pacem promovendam hortatur, LII. **P**ublicas supplicationes indicit, LIII. 1544. XXII. **S**cotiæ regno ab Anglis laceffito, docimis submissis & consiliis succurrit, 1543. LIV. **M**arcum Patriarcham Aquilejensem pro Scotiæ regno tuendo, fide catholica asserenda, ac Davide Cardinale Beettonio e custodia educendo, in qua Jacobo Scotiæ Rege defuncto inclusus fuerat, Legatum mittit, LIV. *¶* *seq.* **P**oloniæ Regem ad firmiter in constantia catholice fidei perseverandum hortatur, LVI. **O**rdinum regularium comitia celebrari jubet, atque in iis suspectos de hæresi a publicis muneribus a concionibus dimoveri, LVII. **N**icia defensionem sponder Imperii Principibus, ac ut paci universali incumbant, efflagitat, III. **G**raviter in Cæsarem insurgit, quod in decreto Spirensi Pontificias partes sibi usurpaverit, VII. **D**omino Granuellano, Petro Soto Ordinis Prædicatorum, ac Regi Romanorum de eadem re per literas scribit, VIII. *¶* *seq.* **I**n causâ Hermannî Archiepiscopi Colonienfis monitoria expediti jubet, XV. **P**acis desiderio æstuans Legatos iterum creat Cardinales Grimanum, & Moronum, & Episcopum Cavensem, XIX. *¶* *seq.* **P**ace firmata, condiciones in consistorio leguntur, XXIII. **L**iteras gratulatorias scribit, XXI. XXV. *¶* *seq.* **R**efellit calumniam, quod Pont. contra Cæsarem foedus cum Gallis, & Venetis inire meditaretur, xxvii. **R**ex Galliarum pro Concilio maturando, & armis contra Henricum Regem Angliæ movendis ad Paulum scribit, xxviii. **B**ullam prosecutionis concilii edit, xxx. **D**ecernit, quod aperto licet concilio Romæ Pontificis electio habenda sit a solis Cardinalibus, xxx. **A**d Cæsarem Sabaudiarum Ducem, atque Helvetios pro concilio celebratione, ac itinere securitate scribit, xxx. *¶* *seq.* **C**ardinales Romam accersit, xxxii. **S**upplicationes habet, xxxv. **C**ardinali Turnonio, quod in Galliis strenue pro fide catholica laboraverit, gratias agit, xxxvii. **L**egatum Apostolicum in Scotia Card. S. Andree constituit, *ibid.* **S**. Thomam de Villanova Valentino Archiepiscopatum præfecit, xxxviii. **C**ardinales creat, xl. **O**thoni Truchses Card. creato pileum imponi a Card. Moguntino imperat, XLII. **L**egatos ad Tridentinum concilium declarat Card. de Monte, Cardinalem Cervinum, & Cardinalem Polum, 1545. I. *¶* *seq.* **P**œnis canonicis propositis Præfules ad con-

concilium excitat, VII. Proregis Neapolitani Episcopos a concilio avertentis, & solum per Procuratores adesse volentis audaciam confregit, VIII. Concilium omni remota dilatione aperiri jubet, XI. Cardinalem Farnesium ad Cæsarem Legatum mittit qui Tridenti subsistens concilii apositionem tantisper differri suadet, X. & seq. Quod a Pontifice probatum, XIV. Gratulatur Pontifici Jo. Lusitanæ Rex, quod concilium indixisset, XVI. xxx. Ferdinandum Regem Romanorum monet, ut quæ ad religionem spectarent, ad concilium Æcumenicum deferret, nec in Diets decerni permitteret, XVII. & seq. Indulgentiam erga Protestantes a Cæsare exquisitam suspectam habet, XXIII. Concilium aperiri jubet, XXVIII. XXXIV. Archiepiscopos, & Episcopos Romæ versantes, licet in curia munera exercerent, Tridentum petere jubet, XXIX. Præfulum Germanorum Procuratores admitti indulget, XXXIV. Instructiones Tridentinis Legatis mittit, XLVII. Cardinalem Mantuanum ob navatam in coercendis hæresibus operam commendat, ac pluribus facultatibus instruit, LII. Ferrariæ Ducem, ut sollicite Mutinæ custodiæ contra serpentem hæresim incumbat, commonet, LIII. Carolo V. indulget, ut a Siciliæ clero subsidium colligat, LIV. Petrum de Soto Ordinis Prædicatorum suis literis hortatur, ut pacem, quam inter Reges propediem firmaverat, alere enixe studeat, LVI. Lusitanæ Regi causas exponit, cur a censoribus fidei illius regni ad se Neophytorum causas advocaverit, quibus ille adductus conceptam contra Pontificem iram deponit, LVIII. & seq. Cardinales creat, LIX. & seq. Claudio Æthiopia Regi conjunctionem cum Romana Ecclesia expetenti internum, ac munera promittit, LXI. Parmam & Placentiam Petro Aloysio Farnesio, receptis Camerino, & Nepete, attribuit, LXIII. Pont. fecus, quam prius decreverat, de dogmatibus simul, ac reformatione in concilio agi acquiescit XI. XVI. & seq. Reformationi Ecclesiasticæ incumbit, XXXVIII. & seq. Helveticos ad concilium sollicitat, LVII. Dolet plurimos ex illis ab Ecclesiæ obsequio avocatos, LVIII. Fœdus cum Cæsare contra hæreticos sancit, XCIV. Franciæ, & Poloniæ Reges ad societatem armorum invitat, xcvi. & seq. Item Venetiarum Ducem, aliosque tum Italiæ, tum Germaniæ Principes, C. CII. Hermannum Coloniensem Episcopatu deturbat, atque Adolphum strenuum catholicæ fidei pugilem sufficit, CIII. Duodecim millia peditum Cæsari suppeditas sub Octavio Farnesio Duce, atque Alexandro Cardinali Farnesio Legato mittit, CV. & seq. Hieronymum Verallium Archiepiscopum Rossanensem in Legatione apud Cæsarem Farnesio sufficit, CXIII. Ducem Venetiarum admonet, ut mala germina hæresis Vicentia, cæteraque sua ditione eliminet, cxlvii. Remittit censuras contra interfectores Cardinalis S. Andree, modo fortiter Scoti se gerant contra Anglos, cxlviii. 1547. cxv. Plures Episcopatus in America constituit, 1546. CLIV. Item in Mexicano regno aliique Provinciis, CLV. & seq. Henricum Cardinalem in regno Lusitanæ subsistere indulget, CLVIII. Cardinalium reformationem ad se, & non ad concilium spectare, Pontifex declarat, 1547. I. Translationem concilii Tridento Bononiæ approbat Paulus III. LV. Translationis causas F. Petro a Soto Ordinis Prædicatorum suis literis significat, LVII. Postulatus, ut concilium Tridentum redire juberet, quid responderit, LIX. Suspensionem concilii Pontifici suadet Henricus Gallie Rex ad avertenda schismatis pericula ob translationem factam adeo Cæsari ingrati, LX.

Jubet, ne quid gravioris momenti in sessione Bononiæ habenda statuatur, LXII. Plura de hoc negotio translationis, ac de protestationibus hinc inde factis, LXXVIII. ad C. Gratulatur Cæsari de victoria contra Saxonem, 1547. Cl. Maximi, ac fortissimi titulo illum decorat, *ibid.* CV. Romanorum Regi, quod tumultuantes Bohemos compeverit, gratulatur, CIV. Henrico Brunsvicensium Duci de liberatione a custodia, qua ab hæreticis premebatur, congaudet, CV. Ad belli semina, quod inter Imperatorem, & Regem Galliæ timebatur, excidenda, duos Legatos mittit Franciscum Sfondratum Cardinalem ad Cæsarem, & Hieronymum de Capite Ferreo Card. S. Georgii ad Regem Galliæ, 1547. CVI. CXVIII. Ad Cæsarem pro restituenda Farnesiæ genti Placentia scribit, CX. Nuntios mittit, CXII. & seq. Justa solemniter Franciscum Galliarum Regi defuncto persolvit, CXVI. Henricum Galliarum Regem de Patris morte per epistolam, & per Cardinalem S. Georgii Legatum solatur, CXVII. & seq. Pluralitatem Ecclesiarum nec ipsis Cardinalibus concedendam statuit Paulus, CXVIII. Oratorem Henrici Galliarum Regis obedientiam exhibentis excipit, CXIX. Defuncto Henrico VIII. pro revocanda ad fidem catholicam Angliæ Legatos decernit, CXXII. Literas amoris plenas ad Anglos mittit CXXIII. Hibernos in fide catholica retinenda mirifice constantes commendat, CXXV. Scotos ad eandem afferendam extimulat, CXXVI. & seq. Mariam ipsorum Reginam graviter excitat, CXXVIII. Lusitanæ censoribus, Rege deprecante, ac benignitatem pollicente, administrandæ in Neophytorum censuræ facultatem restituit, CXXXI. & seq. Aloysiam Sygeam Toletanam quod plurimas calleret linguas, suis epistolis laudat, CXXXII. Sigismundum Regem Juniores Poloniarum ad Patris sequenda vestigia hortatur, CXXXIII. Cardinales creat, CXXXIV. In India Episcopatum Fluminis Argentei, vulgo Rio della Plata nuncupatum instituit, CXXXV. Urgetur a Cæsareis Oratoribus, ut iterum Tridento concilium restituar, 1548. II. Statibus Imperii id ipsum exposcentibus, quæ responderit, III. Coram Pontifice profectionem super concilii translatione, quam irritam volebat, Cæsareo nomine habet Didacus Mendoza, XIX. Responsio Pontificis per Blossum Fulginatensem Episcopum reddita, XXVI. & seq. Cardinales quatuor super translationis concilii validitate Judices constituit, XXXI. Retardari progressum concilii, quo clarius interrim elucescat translationis validitas, jubet, XXXII. Cardinalem Pacechum, cæterisque Hispanos Præsules qui Tridenti obfirmate subsisterant, coarguit, ac ut Romam defensores mittant, imperat, XXXIV. Idem Patribus Bononiensibus jubet, XXXV. Parent Bononienses: differunt, ac renouant Tridentini, xxxvii. xxxix. & seq. ubi de hac materia agitur usque ad XLII. & 1549. XVI. usque ad xx. A Pontifice ad concilium ob translationis negotium Cæsar appellans visus pene dilabi in schisma, 1548. xlii. Facultates pro Nuntii in Germaniam ad morum reformationem delegandis expetitæ, 1548. xlv. Judicium de ipsis a Legatis concilii Bononiæ exposcit Pontifex, xlv. XLVIII. Prosperum Sanctacrucium Episcopum Chifamensem nuntium in Germaniam mittit, L. Plura inconsulto Pontifice, ac præsertim Interim molitur Carolus V. LV. LIX. Episcopum Fanensem ea de causa ad Cæsarem mittit, LVI. Petitionibus de Sacerdotum conjugio, calice a laicis usurpando, jejuniis tollendis breviter, ac graviter respondit Pontifex LVIII. De cedere inter Pontificem, & Hen-

Henricum Gallie Regem incendo agitur, xxv. Nuntii Apostolici pro reformatione in Germania curanda eliguntur, LXXII. Pro universali reformatione instituenda plura molitur Paulus III. ac Præsules ex cunctis Orbis partibus advocat, LXXIV. LXXVIII. Poloniæ Regem, defuncto Sigismundo Patre, suis epistolis consolatur, atque ad fidem catholicam fortiter afferendam provocat, LXXXII. Equites Rhodios Carolo V. commendat, LXXXIV. Librum Exercitiorum spiritualium S. Ignatii de Lojola ad preces Francisci Borgiæ Gandiæ Ducis approbat, LXXXVI. Carolum Borbonium Cardinalem creat, LXXXVII. Hæreticis ad Ecclesiam revertentibus plura benigne indulget, 1549. I. Henrico Brunsvicensium Principi de fide catholica in suis ditionibus restituta gratulatur, IV. Cæsar Placentiam Pontifici restituere detrectat, IX. Referuntur, quæ circa Placentiæ jura fuerit agitata, tam a Cæsare, quam a Pontifice, x. xi. Concilium Bononiense concordie studio dimitti jubet, XXI. XXXI. Conqueritur apud Cæsarem, quod impudentissimos hæreticorum libros contumeliosos refertos pervagari sineret, XXXII. Petrum Paulum Vergerium Apostatam a fide Episcopatu privat, pœnisque in hæreticos statutis subdit, XXXII. Pro restituenda in Angliæ catholica religione apud Cæsarem laborat, xxvii. Cardinales creat, XLV. Regiæ Poloniæ nondum corona redimitæ, ut inter Divina mysteria Evangelium, & patena illi deosculanda porrigerentur, indulget, XLVI. Parmam Ecclesiæ, & Octavio Nepoti Camerinum restitueremeditatur, XLVII. Octavii epistolis exacerbatus animo deficit, ac post quatuor horas recreatus, convocatis Cardinalibus Ecclesiam ipsis commendat, conservatores urbis gratia exemptionis quorundam vestigalium donat, XLVIII. Moritur febris, & catharo oppressus, XLVIII. Consanguineis ditandis nimium indulgisse sub finem vitæ dolet, *ibid.* Ejus virtus, *ibid.*

Paulus IV. antea Joannes Petrus Cardinalis Caraffa, 1555. XXI. Prædictum illi ab Eremita valde probato, dum adhuc in matris utero portaretur, Pontificale fastigium, *ibid.* Die Ascensionis Domini Pontifex renuntiat, XXI. Circa Ecclesiarum provisiones aliqua salubria statuit, XXIII. Reges de obtento Pontificatu certiores facit, xxiv. Legationem Anglorum recipit, xxv. & seq. Episcopos plures in Angliam constituit, *ib.* Hiberniam in regnum evexit, xxvii. Damato Thoma Cramero Cantuariensi Archiepiscopo veluti hæretico, Reginaldum Cardinalem Polum Ecclesiæ illi sufficit, xxx. & seq. Reges ad concordiam, interprete Cardinali Polo, redigere conatur, xxxv. Curæ Pontificis pro pace, xxxvi. xxxix. Privilegia per Leonem X. Francisco I. concessa Henrico II. confirmat ea conditione, ut pacta tunc conventa ab Administris Regis non violarentur, xli. Colonienfes ob præclarum fidei catholicæ studium commendat, XLII. Alberti Bavaricæ Ducis pietatem laudat, novisque ad eam stimulis excitat, XLIV. & seq. 1556. XXI. Carolum V. ut Ferdinando fratri impigre pro religione tuenda adsit, hortatur, 1555. XLVI. Ferdinandum Regem, quod collegium Societatis Jesu Praga excitare ad tuendam fidem catholicam meditaretur, commendat, & ad opus urget, L. Comitibus Augustana dissolvere conatur, *ibid.* Graviter de Augustano decreto conqueritur, LII. Constitutionem contra hæreticos edit, LIV. Aloysium Lippomanum in Poloniam ad comprimendas insurgentes hæreses mittit, Regemque, ac Reginam, regni que Episcopos suis epistolis extimulat, LVI. & seq. Poloniæ E-

piscopis nationale concilium meditandis respondet, res fidei non esse in nationali concilio dirimendas, LX. & seq. Concilium generale celebrare cupit, *ibid.* Archiepiscopo Gnesensi hæreticos Ecclesiæ conciliandi facultatem tribuit, LXIII. Cardinales creat, LXXX. Semina belli inter ipsum, & Philippum II. LXXXII. Cardinalem S. Floræ in carcerem detrudi jubet, *ibid.* Card. Caraffa Paulum in Imperatorem, & Philippum II. commovet, quasi contra ipsius vitam molitus fuisset, LXXXIII. Fœdus cum Henrico II. sancit, LXXXIII. Morum, ac Datarie reformationi incumbit, 1556. I. Legatos ad Reges pro pace Scipionem Card. Rebiba, & Card. Caraffam mittit, II. Concilium generale apud Lateranum celebrare cogitat, 1556. II. Palianum Marco Antonio Columnæ judiciaria sententia aufert, 1555. LXXXI. Contra Hispaniarum Regem, quod Neapolitano feudo excidisset, protestari in consistorio jubet, V. & seq. 1556. V. Ejus in Proregem Neapolis querelæ, 1556. V. Bellum inde exortum, *ibid.* & seq. Inducias inter Pontificem, & Proregem, irritis effectis, agitantur, VII. Joannem Gropperum Cardinalem creatum, ac dignitatem reculantem, obedientiæ præcepto ad illam acceptandam adigit, X. Maximilianum Bohemiæ Regem, ac Ferdinandum Austria Archiducem ad hæreticorum elidendos conatus inflammat, XVI. XVIII. Anglicanam Synodum confirmat, XXVIII. Poloniæ Regis Oratorem obedientiam exhibentem excipit, XXIX. Eundem Regem monet, ut Joannem e Laſcko, & Patrum Paulum Vergerium regno ejiciat, XXXIV. Item ne quid in comitis regni innovari permittat, XXXV. Pontificis literas Vergerius cum notis impudentissimis excudit, xxxvi. Curæ Pontificis pro catholica religione in Polonia conservanda, xxxviii. & seq. Literas ad Abyssinorum Imperatorem cum Episcopis mittit, XLII. Publicam audientiam ad cunctorum querimonias audiendas instituit, 1557. I. Cathedræ S. Petri, qua Romæ primum sedit, Solemnitatem restituit, II. Cardinales creat, III. Pacis tractatus cum Prorege Neapolitano audire renuit, Gallorum fultus auxilio, V. Belli exordium a regno Neapolitano auspiciari jubet, VII. Legatos, ac Nuntios omnes in regnis Caroli V. & Philippi II. revocat, V. Feria V. in Cœna Domini excommunicatos declarat Urbium Sedis Apostolicæ invasores, etiam Imperiales, aut regia dignitate fulgeant, V. Tributum novum ac grave pro bello sustinendo imponit, VIII. Ad pacem a pluribus Principibus sollicitatur, IX. Agit cum Veneto, & Florentino Oratoribus de pace, XI. Signia a Marco Antonio Columna expugnata, ad pacis consilia magis, magisque flectitur, IX. Defunctus periculo Paulus, ne Urbs ipsa invaderetur, de pace serius cogitat, ac Venetis, & Florentiæ Duce interpretibus, componit, XI. XII. Pacis leges Pontificis nomine a Cardinali Caraffa exarantur, & subscribuntur, ac vicissim Philippi nomine a Neapolitano Prorege, XIV. Henrico II. Francisci Guisii Ducis virtutem commendat, XVI. Proregem Neapolitanum obsequia exhibentem humaniter excipit, paceque publice coram Cardinalibus expressa post Missarum solemniam una cum ipsis prandio adhibet, XVII. & seq. Rosam consecratam Proregis uxori dono mittit, *ibid.* Antonio Cardinali Trivultio, & Cardinali Caraffa ad Reges Legatis decretis, pacem inter ipsos conciliare nititur, XX. XXXI. Indulgentias pro pace orantibus impertitur, xxvii. Cardinalibus Gallis provinciam puniendi in illo regno hæreticos demandat, xxxix. Cœtum Wormaticum

sem dissolvi curat, xxxii. *¶* *seq.* Urbi anona laboranti liberaliter subvenit, xxxvi. Stanislaus Hosium Episcopus Varmiensem pro disponenda concilii celebratione cum aliis pluribus viris probis, ac doctis Romam vocat, 1557. xxxvii. Plures pro reformatione constitutionis edit, praesertim super beneficiorum provisionibus, xxxviii. Sigismundum Poloniae Regem ad extirpanda haeresum pululantium germina sollicitat, *ibid.* Guillelmum Petrum Cardinalem creatum Anglicanae Legationi sufficit, quem tamen Maria Regina haud quaquam admittit, xliii. *¶* *seq.* Pauli consilium in abroganda Cardinali Polo Angliae Legatione discutitur, xlii. Joannem Cardinalem Moronum ob pravas quasdam suspiciones detineri in arce S. Angeli jubet, xlv. Circa optiones Cardinalium, ac ejusdem collegii Decanum quaedam statuit, xlviii. Cardinales aliquot pro expediendis negotiis, quae in publica audientia expediri nequiverant, deputat, *ibid.* Sebastianum Lusitaniae Regem, ejusque Aviam Catharinam defuncto Joanne Rege, solatur suis literis, li. Mulierem Hispanam Veneris concionantem ab inepto desistere jubet, llii. Paulus Odescalvus ad Rhetos nuntius mittitur, ut fluctuantes in fide catholica confirmaret, 1553. xxxviii. Paulus de Thermes Galliae Regis Orator: De eo Pontifex conqueritur, quod bellum contra Ecclesiam suis consiliis roboraret, 1551. xix. Regem in confessorio a nota illi infecta purgare nititur, quod Ecclesiam scindere vellet, *ibid.* xx. Literis Genuensium interceptis, falsisque suffectis magnam Corsicae partem, Turcis adjuvantibus Gallorum Regi subigit, 1553. xxxv. In Corsica a sacrorum ministrorum iudicio abstinere jubetur, 1555. vii. Paulus Vitellius moderator exercitus Octavii Parmae Ducis, 1551. xxiii. Pauperes: Mirifica S. Thomae de Villanova erga ipsos misericordia, 1555. lxxvii. lxxix. Pax quanto studio inter christianos Principes a Pontifice promotam, 1543. li. Ad illam promovendam Legatos dirigit, 1542. xxi. 1544. xx. Pacis spes inter majores bellorum motus effulget, 1544. xix. Pax inter Gallos, & Anglos conficitur, 1546. cxlix. Pacis cum haereticis componenda aperta via, 1546. xci. xciii. Ab impiis haereticorum concionatoribus pax in Germania retardatur, 1546. cxv. Inter Galliae, & Angliae Reges pax firmatur, 1550. xxix. Julius III. pacis cupidus cum Farnesio, 1551. xiv. A Julio III. plurimum exquisita, 1552. xlv. Pacis tractatus inter Philippum Regem Hispaniae & Pontificem, 1557. v. Postulatur a Pontifice, & denegatur a Duce Albae, ix. Procuratur a Venetis, xi. Concluditur, cum restitutione omnium, & pacta particularia quoque ad Palianum reservantur, xiii. *¶* *seq.* Univerfa executioni mandantur, xix. Peccatum: De peccato originali in concilio differere jubentur Legati, 1546. lxxix. Discutitur, lxxxi. lxxiv. Dilaciones ad agendum de ipso a Caesare Oratore exposcuntur, lxx. Disputatio de illo in plura capita dissecta, lxxi. lxxiii. Haereses circa ipsum, lxxiv. Non includitur B. Virgo, cum de ipso differitur, *vid.* Maria Virgo. Numerum, & circumstantias peccatorum in confessione haud quaquam aperiendas blaterant haeretici, 1551. llii. Pensio reservatur in Archiepiscopatu Valentino pro filiis Maurorum ad fidem revertentium, 1544. xxxviii. Peregrini Romam venientes anno jubileo summa charitate excipiuntur a confratribus SS. Trinitatis, 1550. xlix.

Pestis: Carolus Aureliae Dux pestilentia correptus moritur, 1545. xxxi. In castris Gallorum grassatur, 1545. lvii. Tridenti timetur, atque inde concilii translatio, 1547. xlii. *¶* *seq.* Petrocoviensis comitia in Polonia celebrantur, 1552. llii. Congregatos ad strenue contra haereticos agendum hortatur Julius III. lv. Petrus Aloysius Farnesius Parmae, & Placentiae Dux a Paulo III. designatur, 1545. lxxiii. In Placentina arce a Conjuratis trucidatus, genitalibus abscessis, ludibrio exponitur, 1547. cix. Conjuratio Genuen. a Flisco parata conficius estimatus, cvii. S. Petrus Apostolus: Porta Sancta in ejus Basilica a Julio III. aperitur, 1550. xlvii. Festum Cathedrae S. Petri restituit Paulus IV. 1552. ii. Romam ab hostibus defendit, 1557. x. Petrus de Aragonia Archiepiscopus Panormitanus a Julio III. Cardinali creatur, 1553. xlviii. Petrus Berranus Episcopus Fanensis pro morum reformatione procuranda in Germaniam mittitur, 1548. lxxxi. Cardinalis creatur, 1551. lxxiv. Petrus Canisius Societatis Jesu Theologiam in Academia Ingolstadtensi docet, 1551. lxxvi. Ejus catechismus per omnes hereditarias provincias, proscriptis ceteris, & ceteri mandat Ferdinandus, 1555. lli. Petrus Danesius ad concilium Regis Galliarum. Orator doctam habet orationem, 1546. cxx. *¶* *seq.* Petrus Faber Societatis Jesu pluribus in locis, ac praesertim in Germania pro fide catholica strenue laborat, 1543. xxxi. 1544. xi. Petrus Gasca exortas in Indis diffusiones compescit, 1547. cxxxv. Ejus in auro despiciendo magnanimitas, *ibid.* Cum eadem, qua intravit, veste, ex illa auri terra sine auro rediens exivit, *ibid.* Petrus Gamratus Episcopus Cracoviensis ad meliorem frugem apparitione defuncti revocatur, 1545. lxii. Petrus Loffredus a Neapolitano Prorege ad Paulum IV. & Cardinalium collegium pro vitando bello mittitur, 1556. vi. Roma diutius, quam ipsi imperatum fuerat, commoratur, bellum non imminuit, sed accendit, vi. Petrus Martyr Haereticus a Richardo Simitiatho in disputatione vocatus, venire recusat, 1550. xxxii. Adversus Eucharistiam scribens a pluribus confutatur, *ibid.* Petrus Paecechus Episcopus Giennensis Cardinalis renunciatur, 1545. lx. Concilio Tridentino interest, 1546. xv. In Card. de Monte Conc. Praesidem commotus, supplex ab eodem veniam postulat, cxxvi. *¶* *seq.* Quid senserit de decreto Resid. Episc. 1547. iii. xxiii. xxix. *¶* *seq.* Translationi concilii Tridento Bononiam adversatur, 1547. xlii. xlv. xlv. L. Renuens cum aliis Hispanis Praesulibus Tridento discedere, apud Pontificem non bene audit, 1548. xxxiv. Romam pro ejusdem translationis causa discutienda evocatur, 1549. xiv. Excusationem, quam obtendebat, Pontifex non admittit, xvii. Obdurefcit tamen aliis cum Praesulibus Hispanis in sententia non recedendi, xviii. Ipsum sibi conciliare studet Julius III. 1550. viii. Indulgentiam pro pace christianorum orantibus, atque Angliae reductione jussu Julii III. promulgat, 1553. xxxiv. Petrus Paulus Parisius Episcopus Nucanus & Cardinalis Legatus ad Tridentinum concilium, 1542. xliii. Tridento Bononiam ad res concilii coram Pontifice ibi tum commorante enuntiandas vocatur, 1543. ix. Legatur ad Caesarem pro colloquio cum Pontifice obtinendo, xiii. Ad discutiendam validitatem translationis concilii a Pontifice deputatur, 1548. xxxi. *¶* *seq.*

Petrus Paulus Vergerius haeresis insimulatus Tridenti non admittitur, ejusque causa Patriarchae Venetiarum, & nuntio Apostolico delegatur, 1546. xxix. Diffugit ad disseminandam apud Helvetios haeresim, *ibid.* Justinopolitano Episcopatu ob haeresim privatus plurima contra Pontificiam auctoritatem infans furor evulgar, 1549. xxiii. Veritatem agnitam praefatu, ejurata haeresi, confiteri erubescit, *ibid.* Helvetios ne ad Concilium irent, pluribus excogitatis mendaciis deterret, 1551. xl. Paulus IV. ipsum Poloniae eici imperat, 1556. xxxiv. Literis Pont. impudentissimas notas addit, xxxvi. Petrus a Soto Ordinis Praedicatorum a Pont. commendatur, & cum esset Car. V. a confessionibus ad pacem inter Reges fovendam accenditur, 1545. lvi. Suadet Card. Farnesio, ut concilium Bononia Tridentum referri curet, 1547. lvii. Scribit super hoc negotio ad ipsum Paulus III. *ibid.* Petrus Strozzius a Caesariano exercitu victus, fugatusque, 1544. xvi. Bonon. agrum vaicit, 1551. xvii. Cum Marchione Marignani in Senensi ditione congressus vincitur, 1554. xx. Tibur aliaque loca Pontifici crepta recuperat, 1557. v. Petrus Suavius: De causa cur Pont. ad concilium non accesserit, fallax commentum, xxvii. Falso asserit Cardinalem Farnesium a Pont. missum ad Caesarem ut illum a petendo concilio abduceret, 1545. xiv. Refellit calumniam, quod Paulus III. privatis lux familiaris commodis studens Bononiam adierit, ut cum Caesare colloqueretur, xii. Plurima in sua historia concilii libertatem mentitur, 1546. lv. Petrus Toletanus Episcopus Neapolitani regni per procuratores concilio interesse debere contendens Pontificis literis a sententia dimoveatur, 1545. viii. A Julio III. ad Carolum V. mittitur, 1550. iii. Petrus Vermilius dictus Martyr librorum haereticorum lectione seductus haeresim proficitur, 1543. lvii. Lucam civitatem inficere molitur, *ibid.* Angliam petit, 1548. lxxx. Haeresim palam de suggestu docet, & Calvinista tandem evadit, 1549. xxix. *¶* *seq.* Philippus Langravicus in Caesarem conjurans decretoria sententia proferitur, 1546. cviii. *¶* *seq.* Bellum Carol. V. immittit in cuspide sagittae epistola indicit, 1546. cx. Pace frustra a Caesare expetita noctis tempore fugit, 1546. cxl. Ob victorias a Carolo V. parvas, metu agitatus supplex ad eum genua veniam deprecans, imperatis quibusdam conditionibus, absolvitur, 1547. cv. Philippus Melancthon de falsi crimine a Matthia Illyrico accusatur, 1549. vi. Confessionem. Augustanam pluries immutat, 1557. xli. Philippus Valentinus Mutinam Lutherana haeresi inficere molitur, 1545. llii. Philippus II. Hispaniarum Rex: Ad Imperiale fastigium illum evehere Carolus V. Pater exoptat, 1550. xxiv. Jubileum anni 1550. a Julio III. Romam venientibus concessum ipsi quantumvis absenti, ejusque continuis commensalibus concedit, 1550. xlvii. Matrimonium cum Maria Angliae Regina contrahit, ac Neapolis Rex a Pontifice declaratur, 1554. ix. *¶* *seq.* Ejus in Anglia adventus, & pro fide catholica facinora, xiii. Neapolitani regni seudo excidisse Paulus IV. in confessorio promulgari jubet, 1556. v. *¶* *seq.* Bello inter Paulum IV. & Proregem Neapolis exorto, ipse pacis cupidus Senas Pontifici offert, 1550. v. Albae Ducis pacis leges condendi facultatem tribuit, xiii. Bellum inter ipsum, & Henricum in Belgio crudescit, ac Sanctum Quintinum ab ejus exercitu expugnatur, ix. *¶* *seq.*

Legatum ad ipsam mittit Pontifex Cardinalem Caraffam, pacemque cum Henrico suader, xx. xxi. *¶* *seq.* Ferdinandum Imperatorem, ut a colloquio cum haereticis celebrandis abstinere, misso ex Hispania Theologo graviter hortatur Pontifex, xxxv. S. Philippus Neri cum aliis piis viris SS. Trinitatis archiconfratribus ad peregrinos excipiendos instituit, 1550. xlv. In Indias navigare pro martyrio subeundo cogitans, celesti jussu Romae substitit, 1557. l. Pileus rubeus Orthoni Car. Truchses a Moguntino Card. imponitur, 1544. xlii. Henrico Card. Lusitano mittitur, 1546. clviii. Carolo Card. Borbonio, 1548. lxxxvii. Placentia familiae Farnesiae in feudum decernitur, 1545. lxxiii. Petrus Aloysius Farnesius Placentiae Dux a Placentinis trucidatur, 1547. cix. Ab Insubria Gubernatore occupatur, lxxxiv. cix. Quibusdam conditionibus acceptis Placentini se ei subdunt, cxl. Paulus III. a Carolo V. pro Petri Aloysii filii illam exposcit, cx. cxiii. *¶* *seq.* Restituere illam. Farnesius renuit Carolus V. 1549. ix. Dissertitur de controversiis super ea civitate, xi. Julius Ursinus ad Carolum V. pro ea recipienda a Pont. directus, re infecta regreditur, 1547. cxiv. 1549. ix. Similitates inter Carolum V. Pontificem, & Octavianum Farnesium super Placentina Civitate, 1551. xli. *¶* *seq.* Item inter Pont. & Octavianum, vi. Pluralitas beneficiorum damnatur in conventu Possionensi, 1545. xxiv. Pluralitas Episcopatum, *vide.* Episcopi. Penitentia antiquorum veluti Patrum error a Calvino statuitur, 1542. llii. Articuli haereticorum circa Penitentiae Sacramentum recensentur, 1547. lviii. Penitentiae necessitas post peccatum, 1548. lxxxix. Sacramenti Penitentiae minister solus Sacerdos, *ibid.* Exhibentur in concilii congregationibus articuli discutiendi circa Sacramentum Penitentiae, 1551. llii. Errores haereticorum circa ipsam, *ibid.* Politici: Ipsorum artes Christianae republicae multum obstant, 1548. xlix. *¶* *seq.* Polonia: Poloniae Rex variis turbis agitur, 1542. xlviii. Admonentur a Pontifice Rex, & Poloniae Episcopi, ut strenue novitatus se opponant, *ibid.* *¶* *seq.* Synodus celebranda pro haeresi accenda ab Archiepiscopo Gnesnensi discernitur, l. Haeresi, & Turcarum direptioni misere patet, 1543. lvi. A Polonia haereticos avertendos curat Julius III. 1550. xxxix. Serpente in Polonia haeresi, Pont. Episcopos universos ad Sacerdotalem vigilantiam hortatur, xlii. Poloniae Regis nomine Orator ad Pontificem obedientiam exhibendam mittitur, 1550. xlii. Polonia haeresi misere foedatur, 1553. llii. 1555. lv. Poloniae Proceres ad fidem catholicam conservandam hortatur Julius III. 1553. xli. Haeresi in Poloniam irreptenti Paulus IV. per nuntios & Episcopos occurrere conatur, Regemque, ac praesules monet, 1555. lvi. *¶* *seq.* Nationale ibi concilium pro rebus fidei tractandis constari, indecens veluti remedium improbat, lx. Plures haereticorum illuc convolant, ac Mahometismum invehunt, lv. Episcoporum potestas contra haereticos in Polonia, prava Regis facilitate suspenditur, de quo Pontifex conqueritur, 1556. xxxv. Polygamia: haeretici illam approbant, 1547. lxiv. Pomersania: Episcopus Pomersaniensis diocesim suam haeresi inficit, 1550. xli. Culmen Episcopo commendatur Ecclesia illa, *ibid.* Pompejus Cecius Episcopus Nepefinus Cardinalis creatur, 1542. lviii. *¶* *seq.*

Pompeus Zambecarius Episcopus Sulmonensis de vita & miraculis B. Gundisalvi iubetur inquirere, cum esset in Lufitania nuntius, 1551. LXXVIII.

Pontifex: ad ipsum spectat de Ecclesie ministris iudicium ferre, 1555. VII. Eius conditio multis casibus obnoxia, XV. Ad sui custodiam milites tenere renuebat Marcellus II. 1555. XVI. Contra Rom. Pont. impudentissimum colloquitur in scholiis ad Paulum IV. epistolas P. Paulus Vergerius, 1556. xxxvi.

Porca: Specie porce Ecclesiam depingit Lutherus, 1545. XLVIII.

Porta Sancta in quatuor Patriarchalibus Basilicis anno Jubilei aperitur, 1550. XLVII.

Præcedentia: Lis de præcedentia inter Oratores Regis Romanorum, & Regis Galliarum, 1546. XIII. CXIX. Differentia super illa inter Lufitania, & Hungarie Oratores, quo pacto composita, 1552. XXI. Nullum præcedentis jus ex quacunque actione in concilio acquiri declaratur, 1552. XXII.

Prædellinatio: Ob quasdam de prædellinatione sententias Joannes Grimanus Patriarcha Aquilejensis in non sana doctrinae suspicionem adductus Apologia conscripta, suam sententiam declarat, 1549. XXIV.

Prædicatio: Inhibiti plures e plebe, qui in Hungaria prædicationis munere fungebantur, 1545. XXIV. Prædicationis officium Episcopatu annexum, 1546. LXIII.

Præsides concilii, quamvis non Cardinales in Sessionibus digniorem obtinent locum, non vero in congregationibus, 1551. viii.

Pragmatica Ecclesiastica libertati noxia in Hispania tentatur, 1543. LII.

Presbyterorum ordinatio novis ritibus in Anglia celebratur, 1547. CXXXIX.

Primatus Ecclesie Romanæ: Contra ipsum insurgit Petrus Paulus Vergerius, 1546. XXIX. Ante mortem Henricus VIII. Primatum Romanæ Ecclesie a se recognitum, cum palam fateri disponderet, ab adulatoribus illusos non profertur, 1547. CXX.

Privilegium: Ecclesie Colonie nris privilegia confirmat Julius III. 1551. LXXV.

Procuratores: Non admittuntur in concilio Episcoporum Procuratores ad dicendam sententiam, 1545. VII. xv. 1546. vii. Conceditur tamen Germanorum Episcoporum Procuratoribus, 1545. XXXIV. Procuratores Cæsarei in Bononiensi concilio excipiuntur, 1548. VI. Protestantur, irritamque dicunt concilii translationem, IX. & seq. eorum perveracia, XIV.

Prosper Sanctacrucius Episcopus Chisamenis in Germaniam nuntius decernitur, 1548. L. In Bohemia felicem navat operam pro reconciliandis Hussitis, 1549. xxv. A Julio III. ad Hædricum Gallie Regem nuntius mittitur, 1552. xli.

Protestantes plura, eaque indigna in conventu Spirensi postulant, 1543. xlix. A Concilio abhorrentes, dietas sibi commodas exposcunt & a Carolo V. impetrant, 1545. xix. & seq. Concilium recusant, si præsit Pontifex, 1550. xix. Omnia ipsis libere exponi vult Julius III. ac doceri de Sedis Apostolicæ dignitate, nec ad eos alliciendos quædam oculi, quædam per ambages describi, *ibidem*. Concilio Tridentino se submittere dolose spondent, 1551. I. Impudentia eorum postulata a concilio, 1552. xi. xi. ad xix. Fides publica ipsi datur, xxi. Nauburgi conveniunt atque in confessione Augustana perseverare decernunt, 1555. IV. Protestatio contra concilii Tridentini translationem a Procuratoribus Cæsareis Bononiæ peracta, 1548. VI. ix. & seq. Romæ a Didaco Mendoza coram Pontifice renovatur, 1547. LXXXVII. xcvi. Protestationi respondetur a

Paulo III. 1548. xxix. Literis, ac scripto Henricus Gallie Rex in Concilio Tridentino protestatur, eique promotor fidei, & Episcopus Bituntinus respondent, 1551. xxx. xxxiv. Huiusmodi protestatio Regis Galliarum quam perniciosa extiterit, xxxvii.

Psalmorum liber a Bucero, quo consilio inscriptus Delphino Gallie, 1547. cxvi.

Purgatorium; Veritas Purgatorii a schola Lovaniensi adstruitur, 1544. xxxvi. Articuli circa ipsum discutiendi proponuntur, 1547. Lxvii. Purgatorium, & suffragia pro animabus in ipso detentis, credenda, 1548. Lxxix. Assyrii Purgatorium fatentur, atque animabus ibi detentis prodesse vivorum suffragia, 1553. xliv.

Q

Quadragesima veluti phanaticus Sanctorum Patrum error a Calvino improbat, 1542. LIII. Lactinia, atque ova nec in Germania, tempore Quadragesimæ permittuntur, 1548. LXX. Dominica quarta Quadragesimæ Rola aurea a Pontifice benedicti contuevit, 1557. XVIII. Eadem Dominica anno 1560. Daunticani, sive Gedanenses, & Helbingenses cum Thomiensibus, & Marienburgensibus usurpata communione sub utraque specie a Romana Ecclesia deficiunt, 1556. XXXV. 1557. XXXVIII.

Si Quintinus Veromandorum oppidum ab Hispanis oppugnatur, 1557. IX.

R

Ranotius Farnesius Diaconus Cardinalis pronuntiatur, 1545. LX. A Julio III. Parmam mittitur, ut Octavium ad pacis conditiones adducat, 1551. XIV. Urbini, ac Venetiis moras neccens a Pontifice Romani vocatur, qui tamen obtemperare differt, *ibid.*

Ratisbona: Refelluntur in Ratisbonensi conventu ab Eckio calumnie, 1542. XXIV. Iterum alius conventus indicitur, 1546. LXXXIX. Indictus in Augustanis comitiis Ratisbonensis conventus Paulo IV. multum invidus, quod fidei catholice exitum timeret, 1555. LII. Curæ Pontificis pro eo deturbando, *ibid.*

Ravenna: Corruente in ea urbe Templi Beatæ Virginis dicati testitudinæ, integra, atque illæsa Eucharistia reperitur, 1549. XLVIII.

Reformatio Joannem Moronum Mutinensem Episcopum pro reformatione cleri Germaniæ Pontifex Spiram mittit, 1542. I. & seq. Martinus Bucerus insigni petulantia reformationem statuere audeat a catholicis omnibus summe reprobatur, 1544. X. & seq. De reformatione in concilio agi suadet, 1546. XVI. XXXII. XL. XLI. Circa ordinandos, & ad beneficia promovendos proponitur, LXIII. & seq. Agitur de reformatione in concilio, 1547. XXVIII. Reformationi in Germania cum facultatibus amplissimis tres Præsules præficiuntur, 1548. LXXII. Pro universali reformatione constituenda Episcopos undequaque Romanæ accersit Pontifex, 1548. XLIV. LXXXIII. Quid de ea senserint Episcopi Galliarum, LXXXIII. Reformatio Ecclesiasticæ Disciplinæ a Carolo V. audacter attentata, magnum piis omnibus offendiculum incussit, 1548. LVII. LXII. Reformatio politice imperialis promulgatur, 1548. LXI. Dataria reformationi plures Cardinales præficit Julius III. 1550. VIII. De reformatione morum Pont. pluribus agit, XIV. & seq. In eam incumbere se velle dixit Marcellus II. 1554. xvi. & seq. Paulus IV. tres Cardinales deputat cum Datario super Beneficiorum pro-

provisione, pluraque alia ad reformationem spectantia molitur, 1557. xxxviii.

Reginaldus Cardinalis Polus Tridentini concilii Legatus decernitur, 1542. XLIII. 1545. I. & seq. Infidus Henrici Angliæ Regis appetitus profectorem suam differt, 111. Quo pacto quilibet sententiam suam in concilio dicere ac defendere debeat edocet, 1546. xiv. Jussu Pontificis proponitur audiendis quibuscumque opponentibus contra validitatem translationis concilii Bononiæ, 1548. xxxi. Legatum ad Cæsarem, & in Angliam Reginaldum mitti, defuncto Henrico VIII. enixe contendit Cardinalis de Monte, 1549. xxvii. A Julio III. pro reformatione, & concilii negotiis Romam accersitur, 1550. xv. xviii. Legatus ad Principes christianos pro pace, & in Angliam declaratur, 1553. III. IV. V. XI. xxxi. Pontificis nomine Mariæ Angliæ Regiæ cuncta pietatis, ac beneficentiæ officia pollicetur, VI. Præmissa ad Reginam nuntio, de Anglicarum rerum statu edoceri curat, x. Expetitur ejus in Angliam adventus, xii. Indulget Pont. ut occulte Angliam ad res suas componendas petat, xv. Detinetur, a Cæsare, verito, ne nuptias cum ipsa regina contraheret, quod Sacerdos nondum esset, *ibid.* In Angliam accersitur, 1554. II. Facultates amplissimas Julius ipsi concessit, ut cum Ecclesiasticorum reddituum possessionibus mitti agat, VI. VIII. De Anglia cum Ecclesia reconciliata certior rem Pont. facit, xv. Ejus in his peragendis prudentia, ac benignitas, xvi. Archiep. Cantuarien. renunciatur, 1555. XXXI. Eius opera commendatur a Pont. xxxiv. Synodum in Anglia celebrat, sanctissimæque leges condit, *ibid.* Ab Anglicana legatione revocatur, 1557. V. Pacem inter Paulum IV. & Philippum, II. promovet, XII. Obstat Mariæ, Regina remotiori a legatione Cardinalis Poli, XLIII. XLV. Pontificis dicto obedias, a Legationis insignis ablinet, XLVII. Sexdecim horis post Mariæ Regiæ Angliæ mortem, & ipse, summo catholice religionis detrimto moritur, X. Librum, quem in sui defensionem conscripserat, flammis comburit, quod Paulum IV. aliquantulum perstrinxisse cognoverat, illud usurpans: *Verenda patris tuis ne detegat, ibid.* Ejus pia in infirmitate gestis, ac laudes, *ibid.*

Regulares promovendi ad Sacros Ordines testimonium probatæ vitæ ab eorum Superioribus habere debent, 1547. Lxxvii. Comitia generalia a pluribus Regularibus Ordinibus celebrari jubet Paulus III. atque in iis suspectos de hæresi a publicis muneribus dimoveri, 1543. LVII. LVIII. Contra Regulares suspectos de hæresi inquirere jubetur, privilegii omnibus recessis Episcopus Mutinensis, 1550. XXXVII.

Religio: Non ad Reges, sed ad Episcopos de causis Religionis spectat cognoscere, Egregium Sigismundi Poloniæ Regis effatum, 1548. LXXXI. Religionis catholice usus Argentinæ restituitur, 1550. xxxi. In Anglia, 1554. XIV.

Residentia: Prolixa oratione a Cardinali Paceo urgetur in concilio Episcoporum residentia, 1546. cxxxv. Episcopi non residentes meretricibus a S. Damaso Papa comparantur, 1546. CXXXV. In decreto de Residentia, Cardinales non nominari placuit Paulo III. & quare, 1547. I. & seq. Nec etiam an de jure esset Divino, *ibid.* Variæ pro efformanda Residentiæ decreto contentiones, ac sententiæ, III. & seq. Decretum de Residentia publicatur, 1547. IX. XIX. Maxima cura in animarum pastoribus Residentiam exigit Marcellus II. 1555. XVIII.

Rhegium Calabriæ Civitas a Turcis crematur, 1543. xxxvi.

Riccardus Smithæus Perrum Martyrem ad diff. Ann. Eccl. Tom. XXXIII.

putandum provocat, qui sibi timens certamen recusat, 1550. xxxiii.

Rio detto Plata in Episcopatum erigitur, 1547. CXXXV.

Ritus Ecclesie a Lutheranis maxime oppugnati, ne apud ipsos inflaurentur, & quare, 1548. LXIII.

Robertus Puccius Episcopus Pistoriensis Cardinalis renunciatur, 1542. LVIII.

Robertus Vancop insignis Theologus dolet ecclesiasticorum potissimum ignavia Germanos a concilio Tridentino indicto abhorretere, 1542. XLV.

Robertus Lecestrensis Comes a Maria Regina, quamvis lætæ Majestatis reus, summo Angliæ damno vita donatur, 1553. xiv.

Robertus de Nobilibus tredecim annos natus Cardinalis creatur, 1553. XLVII. Ejus egregii mores, XLVIII.

Rodolphus a Mosan Diaconus Passaviensis Lutheranismi, & Papatus se mediatorum a Deo missum asserbat, 1550. cxxxiv.

Rodolphus Cardinalis Pius Carpen. Legatus Patrimonii constituitur, 1551. xxviii. Ad Cæsarem pro rebus Italiæ componendis Legatus designatur, sed infirmitate detinetur, xxi. xxiv.

Roma: Romam concilium Tridentinum transferri cogitur 1549. xviii. *Vid.* Reformatio. Romanæ Urbis conservatores a Paulo III. morti proximo deposcunt, & impetrant vobis Etigialium immutationem, 1549. XLVII. Urbis gubernio bis præficitur Joannes Maria a Monte Archiep. Sipontinus, qui postea Julius III. 1550. I. Urbem Romam vesticibus mole farinæ, & contractum liberat Julius III. iv. Jubileum anno 1550. Romæ a Julio III. celebratur, XLVII. Peregrini Romam venientes maxima charitate in Sodalitio SS. Trinitatis excipiuntur, XLIX. Beneficia Romæ expediti vetat Henricus Gallie Rex tempore belli Parmensis, 1551. xx. Fame plebs laborans, a Pont. pertransiente panem petit, LXXV. Annona sub Paulo IV. laborat, 1556. XLII. 1553. xxxvi. Ab exercitu Albr Ducis Neapolitani Proregis obfessa, non sine miraculo ab imminente periculo eripitur, 1557. IX. & seq. A S. Petro sæpius liberata, x. Romæ subdere cælitus jubetur S. Philippus Nerius. L. Aquæ Salviæ in sanguineum mutari colorem Romæ vitæ ab Augustino Ghetino, *ib.* Rosa a Paulo IV. Neapolis Proregis uxori donata mittitur, 1557. xviii.

S

Sacerdos: Sacerdotum conjugium exposcitur, 1548. XLV. L. LVIII. LXXXII. Reprobatur, LXXVIII. 1549. II. Nemo sæculares excedens vigesimum quintum annum a minoribus Ordinibus ad Sacerdotalem Ordinem nisi post triennium evchatur, nisi magna urgente necessitate, 1547. LXXVI. & seq. Sacerdotium est potestas in anima, quæ per depositionem non auferitur, LXIX. In Anglia Sacerdotes uxorati obtinent, ut eorum filii legitimi reputentur, 1550. XXXII. Sacerdotum exauctoratio, Episcoporum deficiente numero, per Abbates Mithratos, aliosque suppleri indulgetur, 1551. LII. Sacerdotes non habere potestatem ligandi, atque solvendi, nisi sint in gratia dicebat Lutherus, 1551. LIII. Omnes christianos æquo esse Sacerdotes impie asserbat Lutherus, ac eos, qui non prædicant, profus non esse Sacerdotes, LX.

Sacramenta errores hæreticorum circa Sacramentam in genere, quam in specie, 1547. xxiv. xxxi. xxxiv. Sacramentorum administratio privatis in domibus non concedatur, nisi gravibus, atque urgentibus ex causis, 1547. Lxxvii. Sacramenta Ecclesie gratis conferri, omnesque

abusus eliminari iubetur, LXXI. Pro sacramentorum administratione nihil accipiatur, spontaneitatem fidelium oblationes non vetantur, LXXIII. Sacramentum Eucharistiae, quod pridem negaverat, fatetur Lutherus, 1545. XLVIII. Sacramentorum administratio legitima qualis, 1548. LIII.

Sacramentarii ab ipso Luthero reprobantur, 1545. XLVIII. Hungaria excedere iubentur, 1545. XXIV. Publico edicto ab ipsis haereticis Hamburgo proscribuntur, 1555. XLIII.

Sancianum Insula: S. Franciscus Xaverius ad Paradisi gaudia ibi vocatus, 1552. LXI. & seq.

Sanguis Davidis Cardinalis Betonii ab haereticis occisi nulla deleri potest ablutione, 1546. CXVII.

Satisfactio: Non esse cultum Dei, sed doctrinam hominum satisfactionem docebat impie Melancthon, 1551. LIII.

Saxonia: Magna eius pars a Ferdinando Austriaco, & Mauritio Duce subicitur, 1546. CXI. In Lutheri doctrina a Matthia Flacco Illyrico continetur, 1548. LXIII. Saxoniae Elector Mauritius nondum palam haereticus a Julio III. amantissimis literis de Pontificatu, accepto certior redditur, 1550. IV. Item de concilio prosecutione, XII. Ejus impudentia postulata circa concilium, xviii. Exercitum adversus Magdeburgenses movet, xxiv. Foedus Saxoniae Ducis cum Gallorum Rege, ac Lantgravio contra Caesarem, 1551. XXIV. LXIII. Magdeburgenses in dedicationem recipit, LXIII. Ejus versipellis astutia pro Caesare inermi agrediendo, 1552. I. Concilio per Oratores suos moras necesse studet, X. Absona plura in concilio efflagitat, XV. XVIII. Clusa, atque Oeniponto potitur, XXVI. XXX. Ulma frustra tentata, foederi Gallico renuntians, Caesari jungitur, atque in Hungariam exercitum ducit, XXXII. Bellum contra Albertum Brandeburgicum movet, 1553. XXXVII. Accipit in pugna lethali vulnere paulo post ex spasmo moritur, *ibid.*

Schisma Anglicanum, avaritia tutorum Eduardi Regis perdurat, 1547. CXXIV. Schismatici, & haeretici non sunt in concilio admittendi, saltem quoad votum ferendum, 1552. XIX. De schismate abscondendo Moscorum Dux cum Pontifice agit, incertum, an sincera mente, 1553. XL.

Scipio Rebiba Episcopus Motulanus tit. S. Pudenticianae Cardinalis creatur, 1555. LXXI. Legatus ad Caesarem pro pace cum Henrico ineunda proficiscitur, 1556. II. Infidias a Caesarianis, ob ruptum cum Pont. foedus metuens, incognitus per Leodiensem fines in Gallias ad Cardinalem Caraffam vadit, V. Deputatur cum Datario, & duobus aliis Cardinalibus super Beneficiorum provisione, 1557. XXXVIII.

Scotia variis tumultibus agitur, 1542. LI. Ad eam sublevandam Patres Societatis Jesu accedunt, *ibid.* Cardin. S. Andreae Legatus in Scotiam ad haereticam praefocandam mittitur, 1544. xxxvii. Ad asserendam fidem catholicam Scoti Pontificis literis excitantur, 1547. CXXVI. Scoti cum Anglis dissident, 1545. LVII. 1547. CXXVIII. Gallorum auxilium Anglorum fasillum reprimunt, 1547. CXV. Ab Henrico II. Gallorum Rege auxiliares contra Anglos suppetias excipiunt, 1549. xxxii.

Scriptura Sacra: Sacrae Scripturae libros emendari suadet, ac plura circa ipsius correctionem, atque interpretationem proponuntur, 1546. xxviii. xxxi. & seqq. Discutitur, an expediat in vernaculam linguam transferri, xxxiii. ad XLII. Libri Sacrae Scripturae in concilio recepti, ac controversiae super iisdem Romae, ac Tridenti, 1546. XLIX. LI. LIII. & seq. Cur de eius emendatione nullum in decreto verbum, LIII. Sacram Scripturam in distortos sensus interpretantes, vel ad scurrilia,

& vana detorquentes acriter a concilio notantur, L. De ea pene in omnibus officinis apud Anglos disputatur, 1549. xxxix.

Sebastianus Lusitaniae Rex triennis puer Rex Lusitaniae salutatur, 1557. LI.

Sebastianus Pighinus Apostolicus Nuntius pro morum reformatione, & haereticorum reductione in Germaniam decernitur, 1548. LXXII. Lustrata Germania non alia via, quam armis ad fidem revocari posse scribit, 1548. LXXII. Ad Caesarem mittitur occasione concilii, 1550. xi. De eadem re iubetur agere cum Philippo II. Hispaniarum Rege atque Mauritio Saxoniae Duce, XII. A Julio III. Tridentini concilii Praeses eligitur, 1551. IV. VI.

Sebastianus Scertellus Lutheranorum Dux Fiesca ad Lycum amnem, Clusa, atque Ereberga potitur, 1546. CVII.

Sena: Ea ditio a Barbarossa male vexatur, 1544. xvii. Pro concilio ibi celebrando proponitur, 1546. CXXVII. 1547. LXXX. Arx ibi a Didaco Mendoza constructa bellorum fomes, 1552. XLII. Senenses cives inter se dissident, XLII. Hispanos in Arce commorantes opprimunt atque eiciunt, XLIII. Legatus ad eos mittitur, eique disturbata legatione redire iubetur, *ibid.* Ad Gallorum partes se convertunt, *ibid.* Solicitantur a Marcello II. ut pactiones ab Imp. exhibitas aequo animo suscipiant, 1555. XIX. Senis potitur Carolus V. 1555. XX. A Philippo II. Sena offertur Pontifici ad pacem firmandam, 1557. V.

Sententia: In dicendo suam in concilio sententiam, quinam servandus modus, pie docet Reginaldus Cardinalis Polus, 1546. XIV.

Serpentes pro diis in regno Armutiae habiti, 1549. XLIV.

Sessiones: Concilii Tridentini sessionibus spectandis plures viri nobiles admittuntur, 1546. XLVIII.

Sfortia Pallavicinus ab Octavio Farnese Parmae Duce ad Carolum V. pro recuperatione Placentiae mittitur, 1547. CXII.

Sicilia Turcarum directionem metuit, 1545. LIII. Clerus Siciliae ad solvendum Carolo V. subsidium pro expeditione contra Turcas Pontificis mandatis urgetur, 1545. LIV.

Sigismundus Episcopus Merseburgensis a Paulo III. ad constantiam in Episcopali vigilantia sollicitatur, 1542. XL.

Sigismundus Poloniae Rex a Paulo III. ad pululantes haereticos excitandos stimulatur, 1543. LVI. Et ad foedus contra ipsos, 1546. XCVII. De fide catholica optime meritis obit, 1548. LXXXI. Egregium ejus effatum, quod ad Episcopos, non ad Reges de puritate verbi cognoscere spectat, *ibid.* A Julio III. accenditur ad arcendas a suo regno haereticos, 1550. XXXIX. 1556. XXXIV. & seq. His de causis et Legatos mittere spondet, XL. Obdentiam per Oratorem exhibet Julio III. ac Paulo IV. 1550. XLII. 1556. XXIX. Sua facilitate haereticos tumultus excitantur, 1551. LXXII. 1550. XXXIX. A Pontifice de seculo in haereticis coercendis studio laudatur, 1552. LIII. Ad componenda Religionis dissidia concilium celebrari curat, 1550. XXXIX. Episcopum Pomesanensem de haerese accusat, XLI. Statuit ut novae opiniones in suo regno exortae ad concilium referantur, 1551. LIII. A Paulo IV. ad infringendam haereticorum proterviam incitatur, 1555. LVII. Hortatur ne se pravis colloquiis inhi patiatur, 1556. XXIX. Admonetur ut e Polonia pellat Joannem a Lasko, & Petrum Vergerium pestilentissimos haereticos, XXXIV. Iterum ad fidei defensionem excitatur a Paulo IV. XXXV. Inclians in opinionem permitteunda communionis sub utraque specie divinitus removetur, xxxvii. Sigismundus Magdeburgensis Archiepiscopus fren-

nue religionem catholicam defendit, 1556. xxxi.

Sigismundus Augustus Poloniae Princeps ad patris seclanda vestigia a Pontifice incitatur, 1547. CXXXIII. De parentis obitu ab eodem consolatorias accipit epistolas, 1548. LXXXII. Decernit ad Pontificem Oratorem Martinum Chromerum, LXXXIII. Cardinalatum pro Cracoviensi Episcopo deposcit, *ibid.*

Silvester Aldobrandinus Fisci Advocatus Philippum Austracum in jus vocat reum violati Sacramenti fidei, 1556. V.

Simeon Sulalla Assyriorum Patriarcha a Julio III. confirmatur, 1553. XLV.

Sleidanus: Joannes Sleidanus notatur erroris, 1545. XLVIII. Impudentissimis haereticorum libris in sua consarcinanda historia usus, 1549. XXXII.

Smalcalda: Augetur Smalcalda collavies, 1546. XXIV.

Societas Jesu novo diplomate confirmatur a Julio III. 1550. XLVI. Societati Jesu collegii Pragenses cura demandatur a Ferdinando, 1555. L. Societatis Jesu Religiosi in Aethiopia mittuntur, 1553. XXVII.

Sodalitium piorum virorum instituit Julius III. pro colligenda pecunia ad reparandum Christi Sepulchrum, 1554. XXV.

Solymanus contra Carolum V. a Francisco Galliarum Rege excitatur, 1542. XVIII. XX. Expeditionem in Persas, re infecta, abrupit 1543. LXXXIV.

Sollicitantes ad scelus in Confessione gravissimis poenis subjiciuntur, 1554. XVII.

Spectra a demonibus objecta in regno Japoniae crucis insignibus collocatis fugantur, 1549. XXXVIII. Deterere a Sacramento poenitentiae resipiscendum reum spectris conantur, XLIV.

Spira: Spirensis dieta celebratur, 1542. IX. De Germania, atque Hungaria a Turcarum metu liberanda differitur, 1543. XLVIII. Pontifex Franciscum Sfondaratum ad Spirensium dietam nuntium mittit, 1543. XLIX.

Spiritus Sanctus in aperitione concilii invocatur, 1545. XXXVI. & seq.

Stanislaus Hofius Sigismundi Poloniae Regis laudes celebrat, 1548. LXXXI. Haereticorum impudentiam infregit, 1556. xxxi. Romam a Pontifice vocatur pro instauratione concilii, 1557. xxxvii. Calicis usum acerrime damnat in Polonia, 1557. xxxviii. & seq. 1559. xxv. Edit commentarium pro fide catholica, ac Sigismundo Poloniae Regi offert, 1555. LXIX.

Stephanus de Bubals Pauli III. Cubicularius Henrico Cardinali Lusitano pilcum rubrum desert, 1546. CLVIII.

Stephanus Gardinerus Vintoniensis Episcopus Henrico VIII. morturo consilium praetimore, adulationis plenum praebet, 1547. cxx. Plura pro fide catholica in Anglia perpeclus, 1550. xxxii. Librum Petri Martyris haereticarum confutat, 1550. xxxii.

Strigonium a Turcis expugnatur, 1543. xxxiv. Savaicinus Romanus Episcopus Mirapicensis Cardinalis renuntiat, 1555. LXXI. Praeficitur distributioni beneficiorum una cum aliis, 1557. xxxviii.

Sudor e Cruce Meliapore miraculose emanat, 1546. CLIII.

Suffraganei circa mores Metropolitanis vigilare debent, ac vicissim Metropolitanus circa Suffraganeorum, ac Pontificem opportune monere, 1547. LXXVII.

Suifurtum ab Alberto Brandeburgico expugnatur, 1553. xxxvii.

Superbia: Veritatem, quam haeretici norunt, superbia elati, prosteri erubescunt, 1549. xxxiii. Supplicationes cunctis Metropolitanis indicuntur, 1544. xxxii. Supplicationes triduae pro pace parata, & concilii instauratione imperantur, 1544. xxxiii. Pontifex pedes e Basilica Prin-

cipis Apostolorum ad Sanctae Mariae supra Minervam incedit, *ibid.* Pro aperitione concilii, 1545. xxxv. Tridenti indicuntur pro felici armorum Caesareorum contra Lutheranos successu, 1546. CX. Pro gratiarum actione de felici armorum eventu, 1547. XCVIII. CI. & seq. Supplicationes: Vide Indulgentiae.

Suspensio concilii pluries peracta, 1543. XVII. 1548. XXVII. Postremo periculi plena ostenditur a Cardinale de Monte, 1549. XIX.

Svensfeldiana haereticus latius propagatur, 1545. LI. Synodus contra insurgentes Lutheranorum novitates in Polonia celebranda decernitur, 1542. L. In Anglia plures; ac demum totius Regni Synodus a Reginaldo Polo celebratur, 1555. XXXII. XXXIV.

T

Tatta Hungariae oppidum Turcis se dedit, 1543. XXXIV.

Tempesta a S. Cajetano Juncula Agni Dei projecta sedatur, 1547. CXXXVI.

Tentatio: Carnis tentationibus, quo pacto resistatur, 1548. LIII. LVIII.

Thaddeus de Gaddis Archiepiscopus Cusentinus Cardinalis renuntiat, 1557. III.

Theologia doctorum: Congregationes in concilio Tridentino constituantur, & quare, 1546. xxxii.

Theologi a Pontifice & Imp. ad concilium Tridentinum mittuntur, 1551. XL. Eis in concilio conceditur facultas Legendi libros prohibitos, *ibid.* Modus praefixus ipsis in sententiis dicendis, *ibid.*

Theodorus Beza: Ejus ad Calvinismum defectio ac perditus mores, 1556. xxvii. Ejus vita, ac pessimi mores, 1556. xxviii.

S. Thomas Apostolus: Templum Deo in ejus honore excitari apud Indos Joannes Lusitaniae Rex imperat, 1546. CLI. Meliapore dum Sacellum Divi Thomae construitur, mira Crux apparet, CLIII.

Thomas Badia Apostolici Palatii Magister Cardinalis creatur, 1542. LVIII.

Thomas Cramaeus de haerese damnatur a Paulo IV. 1555. xxx.

S. Thomas de Villanova renuntiat Archiepiscopus Valentinus, 1544. xxxviii. Moritur, 1555. LXVI. Multos ecclesiasticos ad meliorem vitam flecit, *ibid.* Ejus in pauperes munificentia, LXVII. LXIX.

Tiberius Crispus Romanus S. Agathae Diaconus Cardinalis creatur, 1544. XL.

Timiditas in quibusdam Angliae Episcopis, eorum munere indigna, Primatum Eduardo puero confirmat, 1548. LXXX. Ad Deo vindice punita, *ibid.*

Transilvania: Motus in Transilvania excitantur, 1551. LXIX. Seditiois auctores puniuntur, *ibid.* Ejus princeps cum puer esset Turcicam tutelam abiecit, & ad Caesarem, & Ferdinandi tutelam se contulit, LXX. & seq.

Traditiones Apostolicae discutuntur, ac recipiuntur in Tridentino concilio 1546. XX. xxv. & seq. xxxix. XLVI. XLIX.

Translatio: Concilii Tridentini ob pestis suspensionem translatio proponitur, 1547. XLII. & seq. Ejus decretum validum fuisse asseritur, 1548. xiv. xxxi. xxxvii. A quibusdam veluti aliquantulum accelerata carpitur, 1548. LXXVII. Irrita dicitur publica protestatione a Procuratoribus Caesaris, x. & seq. Item a Praesulibus Hispanis qui Tridenti subsistere, 1549. xii. & seq. De ejus validitate apud Sanctam Sedem judicandum, 1548. XLIII. Circa relationem concilii Tridentini plura hinc inde suggeruntur, 1548. I. & seq.

Tridentum pro concilio celebrando propositum, Cameraco antefertur, 1542. xi. Spirensi con-

ventui a Joanne Morono oblatum, *ibid.* Indicitur concilium Tridenti celebrandum, 1548. XII. XIV. Legati ad eam urbem accedunt, 1549. IV. Pestis suspicione laborat, ideoque concilium Bononiam transferri decernitur, 1547. XLII. Restitui Tridento concilium Carolus V. postulat, & quid ei respondeat Pontifex, LVI. LIX.

SS. Trinitas: A Confratribus SS. Trinitatis a S. Philippo Nerio institutis summa charitate peregrini Romæ excipiuntur, 1550. XLIX.

Tripolis pro ea defendenda Equites Rhodii plurimum laborant, 1548. LXXXIV.

Turces Pontificæ pro maris Anconitani tutela servatæ Christophoro Madruccio pro Mariani recuperatione illas exposcenti denegantur, 1542. XX.

Turca: Expeditio contra ipsos in conventu Norimbergæ decernitur, 1542. XVI. Hungariæ regnum, & Germaniam dilacerant, 1543. xxxiv. Sicilia minantur, 1545. LIII. Turca classis Melitæ gravissima damna infert, 1551. LXIX. Sex millia supra quingenta Christianorum in Sicilia servituti Turcicæ mancipantur, LXVII. Auriam devicit, 1552. XLIV. Turca in Cæsarem concitatur a Gallis, 1553. xxxv. Italix littora infestant iisdem auxiliariis, *ibid.*

Typographi sacros libros sine licentia excedentes, vel vendentes, juxta concilii Lateranensis decreta puniuntur, 1546. LI.

V

Valentinus Hildesheimensis Episcopus a Lutheranis vi, & armis circumventus, a Paulo III. ad constantiam animatur, 1542. xxxix.

Valentinus Gentilis cum aliis Mahometismum in Poloniam inducit, 1555. LV.

Vasa sacra in Anglia direpta, ac deleta, 1547. cxxx.

Vulgaricus Vittembergenfis minaci epistola a Carolo V. exterritus, fuga se proripiens, veniam tandem precibus obtinet, 1546. CXII.

Veftigal: Veftigalium imminutionem a Paulo III. morti proximo obtinent Urbis conservatores, 1549. XLVII. Julius III. populo Romano remittit, 1550. IV.

Veneti: A Galliarum Rege contra Cæsarem, irrito tamen conatu, incitantur, 1542. xx. Ad foedus ineundum cum Pontifice, & Cæsare contra Lutheranos extimulantur, 1546. C. Lutherani in suas illos partes descendisse per calumniam jactant, *ibid.* Cæsaris contra ipsos querelæ, *ibid.* Ad sollicitam hæresis in Vicentina civitate gliscentis compressionem a Pontifice excitantur, 1546. CXLVI. Magnis laudibus cumulantur a Julio III. 1550. xxxvii. Lege publica statuunt, ne Inquisitores in suo dominio de hæresi cognoscant absque deputatorum Secularium interventu, quod Julio III. summopere displicuit, xxxviii. Se implicare bello contra Hispanos reculant, 1556. VII. Adversus Hispanos a Paulo IV. incitantur, 1557. V. Pacis interpretem inter Pontificem & Philippum II. agunt, xi.

Verrina Genuensem conjurationem Joanni Ludovico Flisco suadet, 1547. cviii. Securi percutitur, cviii.

Vesprimum in Hungaria a Turcis capitur, 1552. LI.

Vicentia hæresis contagione infecta a Paulo III. Venetiarum Duci commendatur, ut acrius ad eam excindendam insistat, 1546. cxlvii.

Victoria: Ingentem de Saxone victoriam repor-

tatam Carolus V. non suæ virtuti, sed Dei benignitati adscribit, 1547. C. Catholicis in Indis de infidelibus præclaram reportant victoriam, 1547. cxxxvi. A Joanne Vega contra Turcas in Africa reportatur, 1550. xxv. Magna Gallorum strage apud S. Quintianum obtinetur ab Hispanis, 1557. IX.

Vincentius Nicosianus Arbenfis Episcopus Cardinalis Cornelii in Brixia Vicarius ad eam urbem a gliscente hæresi liberandam animatur a Pontifice, 1550. xxxvii.

Vinum aqua non miscendum in calice hæretici adstrunt, 1547. LXXI.

Virgilius Rorarius Episcopus Icalensis Cardinalis a Paulo IV. creatur, 1557. III.

Visitatio: Injungitur Episcopis visitatio propriæ diocesis singulis annis, in qua nil præter victum accipere queant, 1547. LXXVII.

Visitatores: Laudabile multum esset Visitatores Episcoporum a Pontifice per omnes provincias singulo quoque triennio destinari, 1547. LXXVII.

Vitelotius Vitellius Episcopus Civitatis Castellæ a Paulo IV. Cardinalis renuntiatur, 1557. III.

Viterbium: Pontifex Viterbium vadit, ut Senesium tumultibus finem imponat, 1553. XXII.

Uldericus Vittembergenfis Dux Cæsari se in posterum fidelem arcibus etiam quibusdam eidem oppigneratis promittit, 1547. XCVIII.

Ulma in Caroli potestatem revocata, Romæ Missa solemniter pro gratiarum actione indicitur, 1547. XCVIII.

Voluptas carnalis plena doloris, ac tormenti, 1547. CXXI.

Vormatiensis diæta absente Cæsare inchoatur, 1545. XXI.

Votum castitatis: Votorum commutatio quam parce adhibenda, 1547. LXVIII. Laqueum hæretici dicunt, atque impossibilem votorum observantiam prædicant, 1548. LIII. LVIII. Votorum observantia obligat in conscientia, 1548. LXXIX.

Wittembergæ: Indigna Wittembergenfis Ducis gravamina in concilio ab ejus oratore leguntur, 1552. XIII. *et seq.*

Wolfgangus Koler Mauritii Saxonici nomine ad concilium orator, 1552. XV.

Wormatia: Colloquium Wormatiense inter hæreticos indicitur, 1557. XXXI. Dissolvitur propter dissensiones hæreticorum, *ibid.* XXXIV. *et seq.*

Uxores Sacerdotibus permitti postulant Carolus ac Bavariæ Dux, 1548. XLV. L. LVIII. Reprobatur hujusmodi postulatio, LXVIII. 1549. II. Eas dimittere quo prætextu negent lascivi Sacerdotes in Germania, 1548. LXVIII. Ad tempus sibi licitum eas permittere Carolus V. male arbitratur, 1548. LVII. LXII. Uxores communes volebat David Georgius, 1545. L.

X

Xaverius, *Vid.* S. Franciscus Xaverius.

Z

Zuingliani: Quo actu Zuinglius perfidia suæ libros Franciscus I. Galliarum Regi inscripserit, 1547. cxvi. A Luthero ut hæretici habitus, 1545. XLVIII. Quid ipsi de Luthero, *ibid.* Missæ sacrificium in Anglia abrogari obtinent, 1547. CXXX. 1548. LXXX. Cum Lutheranis in Germania dissident, 1556. XV.

Zutphanium una cum aliis Gheldriæ oppidis Cæsareum subit jugum, 1543. XLI.

INDEX

ANIMADVERSIONUM

In quo paginarum numerus indicatur.

A

A Midas: A patre Muleasse deficit, 49. Crudelem in eum sævitiam exercet, *ibid.* Regnum occupat, *ibid.* Regno spoliatur ab Abdamelech fratre, *ibid.* Anglia: Ingens rerum mutatio in Anglia facta, 496.

Augustinus de Aretio: In quarta sessione Tridentini concilii orationem habet ad Patres, 145. Illos monet, ut ea tantum, quæ fidei & moribus favent, vel adversantur probare, aut damnare studeant, *ibid.*

Augustana urbs in Cæsaris gratiam redit, & catholica sacra jamdiu intermissa resumit, 265. Quo anno hæc contigerint, *ibid.*

B

Bellum: Parmensis belli causa Julio III. Pontifici Maximo a quibusdam tributa, 414. Non in Pontificem, sed in Didacum Mendozum Cæsarem apud eum Oratorem ab aliis refertur, *ibid.*

Bononia: Bononiam translata e civitate Tridenti concilio, ejusdem ibi sessio celebratur, 233. Quot Patres ei interfuerint, *ibid.*

C

Cæsar Philippum Lantravium in carcerem conjicit, & cur, 268. Parmam proditione capere tentat, 360. Ingentium præmiorum pollicitatione Octavium Farnesium stimulat, ut Camillum Ursum ad urbis dedicationem inducat, *ibid.* Infirma tentatur, *ibid.*

D

David Georgius: Ejus hæresis epocha quo anno consignanda sit, 116. Ejus secessus e Batavia Basileam, obitus, cadaveris combustio, *ibid.* Quibus annis hæc omnia contigerint, *ibid.*

E

Edwardus Angliæ Rex Zuinglianam hæresim tuetur, 496. Morti proximus publico edicto cavet, ne alia regni hæres agnoscatur, quam Joanna Graja Ducis Suffolciensis filia, & Ducis Huntingtoniæ filio nupta, *ibid.* Moritur, *ibid.* Ei succedit Maria Henrici VIII. ex Catharina filia, *ibid.* & 497. A Supremo ejus regni Senatu, quem Parlamentum dicunt, ipsius leges abrogantur, *ibid.*

Expeditio: Expeditio ab Electore Saxonix, & Hassiæ Lantravio in Henricum Brunsvicentem suscipitur, 18. Quæ ejus caula, *ibid.*

H

Hermannus Colonienfis a fide deficit, 40. Quo anno sit defectio hæc statuenda, *ibid.* Synodum Colonix habuit, & quo anno, *ibid.* Reprehensus a Cardinali Sadoletto, quod in eadogma de Purgatorii penis omiserit, *ibid.*

I

Jacobus Scotiae Rex adverso Marte cum Angliis prælium habet, 61. Tantus ob id eum dolor corripuit, ut non diu post interierit, *ibid.* Literæ illi a Pontifice datæ post ejus obitum scriptæ sunt, *ibid.* Quot annis regnarit, & quis in ejus locum successerit, *ibid.*

Interim: Liber *Interim* dictus primum in Augustanis comitiis publicatur, 329. Quinam illius authores extiterint, & quibus de rebus in eo ageretur, *ibid.* Qui Principes illum receperint, quive respuerint, *ibid.*

Julius III. Ejus electio, 381. Ejus Pontificatus epocha quando statuenda sit, *ibid.* & 514. Ejus mors, virtutes, & vitia, 549.

M

Maria Stiliconis filia, Onorio Imperatori nupta, 9. Ejus sarcophagum in Vaticano prope Altare S. Petronillæ repertum, *ibid.* Rationum momenta, quibus illud ad eam spectare evincitur, *ibid.* Nomen Uriel ibi inter Angelorum nomina collocatum quomodo intelligendum sit, *ibid.*

Maria Henrici VIII. ex Catharina filia post Edwardum ad regnum in Anglia evehitur, 496. *et seq.* Ejus opera hæreses opprimuntur, & Christiana religio refloret, *ibid.*

Muleasses sit certior de filii sui Amidæ defectione, 49. Coacta militum manu irruit in eum, *ibid.* Amisiss militibus suis in insidias a filio paratas incidit, orbatur oculis, & carceri traditur a quo non nisi regnante Mahomete puero liberatur, *ibid.* In Siciliam, tum Neapolim, demum Romam venit, ubi a Cardinale Farnesio convivio excipitur, & ad Pontificem introductus, ne monitus quidem genuflectere consentit, *ibid.*

O

Ottonus Augustanus Episcopus, & S. R. E. Cardinalis ad suam Sedem redit, soluta templa expiat, & die vii. Augusti Solemne S. Afræ festum celebrat, 265. Ejus opera revocati canonici jam expulsi in maiori expiato templo die S. Hilarix Sacro vesperinas preces canunt, *ibid.*

P

PAULUS III. Pontifex : Ejus mors, 380. Virtutes, & vitia, *ibid.* Quis ei in Pontificatu successerit, 381.
PAULUS IV. Literas ad Æthiopiæ Reges dat, 609. Quo die, & anno statuendæ sint, *ibid.* Quæ ejus similitatis in Cardinalem Polum causæ extiterint, 633. Literis suis Venetum Internuntium urget, ut a Divini verbi prædicatione mulierem quandam removeat, 640. Quo anno hæc literæ consignandæ sint, *ibid.*

R

REFORMATIO christianæ disciplinæ : De ea in actis consistorialibus fit mentio, 23. Quibus illa a Contareno commissa fuerit, *ibid.* Geminæ literæ de ea a Gaspare Contareno ad Pontificem datæ, *ibid.*
 Reformatio Anglicana quo anno contigerit, 350.

S

SOLIMANNUS : Venetiis sparsi rumores illum ab expeditione contra Sophi reverti, 353. Vana hæc nuncia reputanda, *ibid.*
SYNODUS Tridentina : Ejus secunda sessio, & quot Patres suffragia in ea dederint, 133. IV. & V. sessio, & quot Patres eis interfuerint, *ibid.* VI. & VII. Sessio, & quis in his Patrum numerus, 205. Ad Synodum non accedunt Lutherani Theologi, 466.
SYNODUS provincialis Cantuariensis : Ejus extat supplex libellus Cardinali Polo porrectus, ut alienationes ecclesiasticorum prædiorum publicæ quietis gratia toleret, 532. Quis ei præfuerit, *ibid.*
SYNODUS provincialis Polonica quo die, & anno sit habita, 606. Quis illi præfuerit, & qua de re in ea actum sit, *ibid.*

T

THOMAS Cramnerus quo die & anno in carcerem sit conjectus, 559. Ejus in tuenda hæresi pertinacia, & supplicium, *ibid.* & *seq.*
TUNETANI : Varii in Tunesanorum regno oborti motus & dissensiones, 49.

F I N I S.

